

Document Information

Analyzed document	CC-EC-06.pdf (D164974824)
Submitted	2023-04-25 09:54:00
Submitted by	Library NSOU
Submitter email	dylibrarian.plagchek@wbnsou.ac.in
Similarity	13%
Analysis address	dylibrarian.plagchek.wbnsou@analysis.orkund.com

Sources included in the report

W	URL: https://www.cs.cornell.edu/courses/cs4786/2020sp/lectures/lec06_handout.pdf Fetched: 2021-05-07 11:15:13	 1
W	URL: http://apps.eui.eu/Personal/Canova/Articles/ch4.pdf Fetched: 2020-11-24 22:28:19	 3
W	URL: https://math.stackexchange.com/questions/635548/how-does-the-rightmost-column-vector-tell-whic... Fetched: 2021-06-18 21:29:26	 1
W	URL: https://edurev.in/studytube/Solution-Integrals-Test-1/b6a4783b-6ecb-4e07-97ee-3f95d2cf17f3_p Fetched: 2020-08-21 01:51:30	 2
W	URL: https://www.toppr.com/ask/question/if-abeginmatrix-1-1-1-1-1-1-1/ Fetched: 2022-02-14 10:42:36	 1
W	URL: https://archive.org/stream/indexserial1983shera/indexserial1983shera_djvu.txt Fetched: 2021-07-20 23:06:11	 2

Entire Document

(NAAC) UGC (Open and Distance Learning Programmes and Online Programmes) Regulations, 2020
 First Print : August, 2022 Printed in accordance with the regulations of the Distance Education Bureau of the University Grants Commission. Netaji Subhas Open University Under Graduate Degree Programme Choice Based Credit System
 Sub. : Honours in Economics (HEC) Course : Macroeconomics - II Course Code : CC-EC-06

Netaji Subhas Open University Under Graduate Degree Programme Choice Based Credit System (CBCS) (HEC) Director (i/c), SPS, NSOU Professor (Former) of Economics, (Chairperson) University of Kalyani Professor of Economics Professor of Economics Vidyasagar University NSOU Associate Professor of Economics, Associate Professor of Economics, NSOU NSOU Assistant Prof. of Economics Associate Prof. of Economics, Bhowanipore Education Society Assistant Prof. of Economics NSOU II Course : Macroeconomics - II Course Code : CC-EC-06 Professor of Economics NSOU Vidyasagar University

II Course : Macroeconomics - II Course Code : CC-EC-06 ? 7 – 20 ? 21 – 37 ? 38 – 55 ? 56 – 69 ? 70 – 78 ? 79 – 97 UG : Economics (HEC)

????

NSOU ? CC-EC-06 8 (Planned real income) $C = ?(Y)$ $C = a + bY$ 'O' 'b' 'C' 'Y' AB AB 'A' OA 'a' AB 'O' 45° AB AB OP AB OP 45°

NSOU ? CC-EC-06 9 AB ? C/? Y AB ? C?? Y 'Y' 'C' C Y C Y?? C O 1 Y?? ? ? A B?? Y C A B?? 45 0 P 0

NSOU ? CC-EC-06 10 (Kuznets) $C = bY$ $C = b = APC$ 'b' APC (MPC) $APC = MPC$ 0.9 $APC = MPC = 0.9$ $C = 0.9Y$ (Slope) APC (long-run APC) $C = b = APC = MPC$, 'b' MPC < MPC MPC = APC, (Cross- section evidence) Simon Kuznets (James Duesenberry) "Relative income rather than absolute income is the basis for the consumer spending-saving decision, $St = t Yt = a + b Yt^*$? ? $Ct = St - Yt$?

NSOU ? CC-EC-06 11 ? ? $Yt - a + b Yt^*$? ? When, $St = t Yt = t Yt^* = t$ (Previous) (Peak) $a = <$; $0 b = ? 0$ Ratchet Effect (Depression) Income growth fluctuates up and down with the phases of business cycles. Demonstration effect

NSOU ? CC-EC-06 12 income dis- tribution (average propensity to consume) (It is a failure of this hypothesis to predict post World War II consumption) (permanent Income Hypothesis) (Life Cycle Hypothesis) (Relative income), (Permanent income) (Life cycle income) (Permanent income hypothesis) (Time preference theory) X Y X Y X Y

NSOU ? CC-EC-06 13 1 2 1 2 $U = f(C_1, C_2)$ $C_1 C_2$ (expected) 'U' $Y_1 - C_1$ [A Theory of the Consumption Function (1957)] Income can be divided into permanent income (expected life time income transitory income (widfall gains) so thar permanent consumption is a function of permanent income and transitory consumption is a function of transitory income

NSOU ? CC-EC-06 14 (Y P) (Y T) $Y = y P + Y T$ (average income) (random deviation) (overtime allowances) (transitory) $Y_p = Y_{t-1} + ?(Y_t - Y_{t-1})$ 0 > > = ?Y + (1 - ?) Y_{t-1} ? $Y_{t-1} = Y_P = Y = ? ? = 1$ Y p Y transitory)

NSOU ? CC-EC-06 15 $C = ?y p$? (Permanent income) empirical puzzle. long run APC (econometric estimation) P C Y APC Y Y ? ? ? APC PIH AIH RIH transitory income Consumption are uncorrelated. Personal income disposable permanent income- "The Life Cycle Hypothesis of Saving: Aggregate Implications & Tests (March 1964, American Economic Review) Current income expected income Consumer Units'net worth explanatory variable Proposition : ex- pected income can be measured as an exponentially weighted average of past income Scale factor expected income current in- come- LCH data

NSOU ? CC-EC-06 16 test PIH good "fit' Long run stability and the cyclical variability of the C-Y ratio [(1) F. Modigliani and R. Brumberg— "Utility Analysis and the Consumption Function: An Interpretation of Cross-Section Data" in K.K.

Kurihareed Post Keynesian Economics (Rutgers University Press, 1954), (2) A. Ando and F. Modigliani— "The Life Cycle Hypothesis of Saving: Aggregate Implications and Facts", (American Economic Review , March, 1963)] (current income) (dissaver) (consumer durables)

NSOU ? CC-EC-06 17 (MPC), (APC) (Time series) $APC = MPC$ (age distribution) (unchanged) (stable aggregate consumption function) (C), (Y) (W) $C = ?W + ?Y$? ? $C/Y = ?(W/Y) + ? ? ? 1 ? C_2 LW Y ? ? C_2 LW Y LW 1 ? ? Rs. W (Y) (S) (C)$

NSOU ? CC-EC-06 18 "Life-Cycle, Individual Thrift, and the Wealth of Nations" (a) (b) (c) (C) (Yd) $C = C(Yd)$ $C_0 1 Y D$ > > ; $D C C Y Y D$ > ; D (time sries) (cross-section data)

NSOU ? CC-EC-06 19 (age distribution) ? $MPC + APC = MPC$ APC

NSOU ? CC-EC-06 20 ? ? ? Ando, A. and Modigliani. F (1963). The Life Cycle Hypothesis of Saving : Aggregate Implications and Tests. American Economic review 53 : 55-84 ? Duesenberry, J. (1949). Income, Saving and the Theory of Consumer Behaviour , Cambridge: Harvard University press. ? Friedman, M. (1957). A Theory of the Consumption Function Princeton : Princeton University Press

'q' ? ? ? ? ? ? ? ?

NSOU ? CC-EC-06 22 q (accumulated stock)

NSOU ? CC-EC-06 23 (the addition to the existing stock of real capital assets) (fixed investment) (Gross investment) (depreciation cost) (capital consumption allowance) (Net Investment) + + + = (I n) = + (I f) (I v) GNP NNP GNP = C + I + G + X - M, I = I g

NSOU ? CC-EC-06 24 NNP = C + I n + G + X - M, I n GNP - D = NNP D = = I g - I n GNP NNP I g I n (autonomous) (Induced investment) I = I I = I - (I) - O (Y) (I) - I = I (Y) O (Y)

NSOU ? CC-EC-06 25 I = I (Y) (Categories of Investment Spending) (business fixed investment): (inventory investment): accumulation of inventories (inventory investment) (inventory disinvestment) (residential Investment): (Accelerator Theory of Investment) (Simple or crude accelerator theory)

NSOU ? CC-EC-06 26

t t K v Y ? K

t = Y t = v = K t = v Y t v = K t+1 = v Y

t+1 K t+1 - K t = v Y t+1 - v Y t = v (Y

t+1 - Y t) ? K t+1 = v ? K

t+1 ...

46% MATCHING BLOCK 1/10

W

t + 1 t I n I n = ? K t+1 = v ? K t+1... Y t+1 - Y t = ? Y t+1 < 0 ? ? I n < 0 Y t+1 - Y t = ? Y t+1 = 0 ? ? I n = 0 Y t+1 - Y t = ? Y t+1 > 0 ? ? I n > 0 v = v (

I g) (R) (I n) I g = I n + R I n = v ? Y t+1 I g = v ? Y t+1 +

R t+1 ---

NSOU ? CC-EC-06 27 (a) (b) (c) (d) (e) (f) (Flexible accelerator theory) (actual) K K

39% MATCHING BLOCK 2/10

W

t - K t-1 = ? ? (K * t - K t) (0 > ? ? > 1) --- K t = t K t-1 = t 1 K * t = ? = ? = t K t - K t-1 (I n) I n = (I t - R t) R t t I t I t R t = I n = ? (K * t K t-1) t t t - I K * t = v Y t I n = ? (v Y t - K t-1)

NSOU ? CC-EC-06 28 I t I g = ? (v Y t - K t-1) + R t t t-1 (MEC) The General Theory of Employment. Interest and Money (MEC) (technical) MEC - (expected rate of return) (MEC) MEC MEC (Expected returns from the capital goods R) (flow)

NSOU ? CC-EC-06 29 R 1 - R 2 ... , R n - R = , n = (Supply price) (Cost of capital goods C) C = C o

NSOU ? CC-EC-06 30 MEC (Rate of discount r) MEC (supply price) = (discounted prospective yields) C o = C 0 R = ... , n r = MEC MEC C o = = ????

44% MATCHING BLOCK 3/10

W

r) = ??? ? r) = ? ? r = = % % MEC = % MEC C o = ? ? ? ? 1 2 2 1 1 R R r r ? ? ? = r MEC (+ r) 2 = (+ r) + (+ r + r 2) = + r +

NSOU ? CC-EC-06 31 + r + r 2 = + r r 2 + r - = -

C o = MEC = MEC MEC MEC MEC - MEC MEC

NSOU ? CC-EC-06 32 (MEC) (MEC) I 1 r 1 I 2 r 2 I 3 r 3 (MEC) MEC MEC IRR MEC (i) (MEC) (r) MEC (r) MEC < i MEC = i (non-profitable) MEC > i (i) MEC r i 1 MEC (r) < i 1

NSOU ? CC-EC-06 33 i 1 I 1 i 1 = I 1 ; i 2 = I 2 i 3 = I 3 MEC q (Tobin's q-theory of investment): q q A General Equilibrium Approach to Monetary Theory Journal of Money- Credit and Banking I 1

NSOU ? CC-EC-06 34 (financial variables) q = (numerator) (stock market) (denominator) Rental price of capital q

NSOU ? CC-EC-06 35 (marginal benefit) (marginal cost of capital) rental cost (MBK) (MCK) MBK > MCK q (stable), q q q q q

NSOU ? CC-EC-06 36 (Categories of Investment Spending) - q a b. c. GDP d. e. f. g. q

NSOU ? CC-EC-06 37 MEC MEC q MEC Ackley, Gardner : Macroeconomics, Theory and Policy Allen, R.G.D : Mathematical Economics. Banerjee D. and R.C. Das (2018) Macroeconomics : From Short Run to Long Run, Sage Publications, New Delhi. Branson, Willam H : Macroeconomic Theory and Policy Dornbusch, R., Bodaman, P., Crosby, M., Fischer, S., & Startz, R. (2001). Intermediate Macroeconomics. Dwivedi, D. N. (2001). Managerial Economics. Vikas Publishing House, New Delhi. Hayashi, Fumio (1982). Tobin's Marginal Q and Average Q : A Neoclassical Approach, Econometrica. ott, D. J, Ott, A.F & Yoo, J.H (1975) Macroeconomic Theory, Mc Graw Hill.

?

NSOU ? CC-EC-06 39

NSOU ? CC-EC-06 40 $M_t = f(Y) = k.Y$ $M_t = Y = k =$ (precautionary demand for money) $a a M_t Y O kY$

NSOU ? CC-EC-06 41 $M_p - M_p = k(Y)$ (Speculative demand for money) (idle balance) (Bondholding) (Money or cash-holding), (Speculative demand) $M^2 = L(r)$.

NSOU ? CC-EC-06 42 (Infinite elasticity) (classical) $= M_t = f(Y) = k.Y = M_p = k(Y)$ $M_t = M_t + M_p M^2 r$

NSOU ? CC-EC-06 43 $M^2 = L(r)$ (M^d) $M^d = M^1 + M^2 = k(Y) + L(r)$ (demand for real balance) $M^d = k(Y) + L(r)$ $[P] M^d = m = m(Y, r)$ $\frac{dm}{dY} < 0$ $\frac{dm}{dr} > 0$ P, P

NSOU ? CC-EC-06 44 $[] + M^d OM E$ (Securities) $E E$

NSOU ? CC-EC-06 45 (M^t) (M^p) (M^2) $M^1 = M^t + M^p M^1 M^2 (r) M^2$

NSOU ? CC-EC-06 46 (i) (r) (ii) $r ? Y P b ? P b ? Y r g ? Y r e Y r Y r ? r r e 1 (e) r r e 1 e ? r + r e = 0 r r e 1 0 ? r + 1 r e r ? ? r e ? r c$

NSOU ? CC-EC-06 47 $r, r c r & l t ; r c (W) r - r c e & g t ; 0, r c r c \max r c \max r r \min c r \max c \Sigma w M P O O W M P$

NSOU ? CC-EC-06 48 $? w$ (store of value) 'Liquidity Preference as Behavior Toward Risk' (Review of Economic Studies) mean variance (portfolio balance) (efficient) (probability distribution) $? ? g =$

NSOU ? CC-EC-06 49 (e) (r) $(g) e = r + g e e = r + g g \acute{e} !$ " $\acute{C} \acute{A} \acute{T} \acute{M}$ " $\bullet y \acute{i} \acute{u}$, b " $py \acute{u}$ " $bi \acute{u}$ $\acute{C} \acute{A} \acute{T} \acute{M}$ $\acute{o} i \acute{u}$ $B R T R T = B.e = B(r + g) g ?$
 $? T = B.g ? T ? B ? ? T ? g () T T T g g r g R r g ? ? ? ? ? ? ? ? ? ? ? ? ? ? ? ? g \sigma \sigma g 1 \sigma g 2 \sigma$

NSOU ? CC-EC-06 50 $() T g g r g d d ? ? ? ? ? ? E B O M O$

NSOU ? CC-EC-06 51 $r 0 ? ? ? M 0 r 1 ? ? ? M 1 r 2 ? ? ? M 2 r M m (Y_0) Y 0 \sigma O$

NSOU ? CC-EC-06 52 (continuous) $[]$

$T y$

32% MATCHING BLOCK 9/10

W

$n (n-1)/n y (n-1)/ n y 1/n n -1 y/n T/n y/n [(n-1)/n]-y y/n T (n - 1)/n rTy(n-1)/n2 rTy(n-2)/n2$ NSOU ? CC-EC-06 53 = 2 2 2
 $(1) (2) \dots (1) (2) 1 [1 \dots (1) (2) \dots 1 (1) (1) () 2 rTy rTy n rTy n n n n rTy n n n n n rTy n n n n rTy rTy n n n n n ? ? ?$
 $? ? ? ? ? ? ? ? ? ? ? ? ? ? ? ? ? ? 1 n ? () 2 1 1 ? () rTy n na ? ? ? TC rTy n na ? n 2 0 0 2 2 TC n rTy a n rTy n a ? ? ? ? ? ? ? y/n$
sawtooth $m=y/2n$ $n m m = y/2n n' 2 2 2 2$

$i y y a y a m n rTy rT ? ? ? ? m m i$

NSOU ? CC-EC-06 54 $? 2 P 2 M a y a m rT rT ? ? ? ? 2$ (square root rule) $(,) ; 0, 0 M m m m r y P r y ? ? ? ? ? ? ? ? ? ?$

NSOU ? CC-EC-06 55 $? ?$ Banerjee D. and R.C. Das (2018) Macroeconomics : From Short Run to Long Run, Sage Publications, New Delhi Dwivedi, D. N. (2001). Managerial Economics. Vikas Publishing House, New Delhi. Dornbusch, R., Bodman, P., Crosby, M., Fischer, S., & Startz, R. (2001). Intermediate Macroeconomics. Sikdar, S, (2020) Principles of Macroeconomics. Oxford University Press.
 $? ? ? ? ? ? ? ? ? ?$

NSOU ? CC-EC-06 57 $? ? ? ? ?$ (instrument) tax expenditure (Quantity Theory of Money) (Deep depression)

NSOU ? CC-EC-06 58 (Theory of Monetarism) (discretion) (fixed rule) (monetary policy had to be mainly geared toward achieving price stability) $P Y = M V P M Y GDP Y GDP () Y Y D V V D V P M Y - P V M Y D D D D = + V$ (Bundesbank) (ECB) (First Pillar) $\% \% GDP \% \% = - \% + \% - \%$ (monetary aggregate) (intermediate)

NSOU ? CC-EC-06 59 ECB ECB (Link) (robust) (mandate) (Price Stability) (financial stacity (Price Stability); (Exchange rate stability); (Output Stabilization); (financial stability)

NSOU ? CC-EC-06 60 "Inflation is always and everywhere a monetary phenomenon" (proposition) (discretion) hyper inflation (fixed exchange rate) (several countries in transtion) (external value of the currency) (indexed) (restrictive)

NSOU ? CC-EC-06 61 $i_t = r - \rho + \theta (y_t - y_t^*) + \psi (y_t - y_t^*)$ (golden rule of growth theory) (Taylor's rule) bubble mandate (Core)

NSOU ? CC-EC-06 62 instruments instrument predictable (information) agents- % 'Inflation targetting' primarily focuses on maintaining price stability, but it also is believed by its proponents to support economic growth and stability'. (forward-looking) (rule-

NSOU ? CC-EC-06 63 based policy) (discretionary approach) (with a lag), (Lars Svensson) (rules) (set) trade-off (goal) (highly correlated) (Instrument rule) : (gap) (benchmark) (rule-based) (discretionary) (discretionary policy) (flexible) (fixed rule)

NSOU ? CC-EC-06 64 (Optimal) (results of rules) (specific cases) (Optimum policies are not consistent over time) "selecting the decision which is best, given the current situation either results in consistent but suboptimal planning or in economic instability." (stable), Time lag

NSOU ? CC-EC-06 65 (adjustment) (credibility) (time inconsistent policies) (Time inconsistency) (Optimal policy)

NSOU ? CC-EC-06 66 $1 - \beta = \beta (1 - \alpha) \frac{Y}{K}$ (1) $Y = F(K, L)$ (2) $\frac{Y}{K} = \frac{Y}{K}$ (3) (2) (policy choice) $\frac{Y}{K} = \frac{Y}{K}$ (optimal) $\frac{Y}{K} = \frac{Y}{K}$ (4) $\frac{Y}{K} = \frac{Y}{K}$ (5) $\frac{Y}{K} = \frac{Y}{K}$

NSOU ? CC-EC-06 67 (flood plain) $H = D = NH = ND = \beta$; $NH + ND = \beta$; $H + D = \beta$; $H + ND = \beta$; $NH + ND = \beta$; $H + ND$

NSOU ? CC-EC-06 68 (fixed rule) (credibility) ? ?

NSOU ? CC-EC-06 69 ? Ball, L. & Sheridan, N (2005). Does inflation targeting matter? In Bernanke, B & Woodford, M (eds.) The Inflation targeting debate. Chicago: University of Chicago Press. Bernanke, B.S. et al. (1999) Inflation targeting: Lessons from the international experience. Princeton, NJ: Princeton University Press. Greenspan, A. (2004). Risk and uncertainty in monetary policy. American Economic Review papers and proceedings, 94(2), 33-40. Kydland, F. & Prescott, E (1977). Rules rather than discretion: The inconsistency of optimal plans. Journal of Political Economy, 8(49), 473-493 Svensson, L. (2002). Inflation targeting. Should it be modelled as an instrument rule or a targeting rule? European Economic Review, 46 9450, 771-780 Taylor, J.B (1993). Discretion versus policy rules in practice. Carnegie Rochester Conference Series Public Policy, 39(1), 195-214.

????? ? (fluctuations)

NSOU ? CC-EC-06 71 (invention) (effectiveness) (tax multiplier) (deficit financing) (monetarists) (Neo-classical macroeconomists)

NSOU ? CC-EC-06 72 (interest payments on public debt) (Primary deficit) (sovereign wealth funds) (grant) (deficit financing)

NSOU ? CC-EC-06 73 (internal)(external) (monetary policy) (Ricardian Equivalence) 'Are Government Bonds Net Worth' (expansionary) rational individual 'Ricardian equivalence' (F)

NSOU ? CC-EC-06 74 (S) (T) (D) (T = D) (i) $B_1 = (1 + i) (Y_F - T - C_P)$ (ii) $C_S = Y_S + B_1$ (iii) $B_2 = (1 + i) [Y_F - D - C_P] + (1 + i)D = B_1 + (1 + i)D$, $D = T$ (iv) $C_S = [Y_S - (1 + i)T] + B_2 = Y_S + [B_2 - (1 + i)T] = Y_S + B_1$ (iii) $B = C = Y = i =$ (solvency) (Carl Shup)

NSOU ? CC-EC-06 75 (Kopits) (Symansky) ? ? ? ? (shocks) ? ? ? ? golden rule of public finance

NSOU ? CC-EC-06 76 rules targeted at primary deficits GDP 'No rule is optimum in every circumstance smoothing (flows) (tight) (loose) (expansionary) (fixed) (flexible) (expansionary fiscal policy)

NSOU ? CC-EC-06 77 IS-LM (appreciation) ? ? ?

NSOU ? CC-EC-06 78 Barro, R. (1974). Are Government Bonds Net Wealth? Journal of Political Economy, October, PP 940-71 Benassy-Quere, A, Coeure, B et al. (2010). Economic Policy: Theory & Practice. Oxford : Oxford University Press.

NSOU ? CC-EC-06 80 ? ? ? ? ? ? ? ? ? ?

NSOU ? CC-EC-06 81 (Macro Growth Models) 'An Essay in Dynamic Theory' Economic Journal XLIX, March 1939 (i) (ii) (L) (K) (iii) [constant returns to scale (CRS)] (iv) $S_t = sY_{t-1} = (v)$ (s) (vi) $I_t = v(Y_t - Y_{t-1}) = (vii)$ (capital coefficient) (viii)

NSOU ? CC-EC-06 82 (ix) (x) (xi) (xii) (xiv) (S I) i) $K_t = K_0 K_t K_0$ ii) (S I) $I_t = S_t$ [t = 1, 2... 1, tS - I t = S t v(Y t - Y t-1) = sY t-1 or, 1 1 1 () t t Y Y s Y v ? ? ? ? ? t s g v ?

NSOU ? CC-EC-06 83 1 1 1 () t t t Y Y g Y ? ? ? ? ? s v (s) (v) s v 1 t t s g v ? g t + 3 = g t + 2 = g t + 1 = t s g v ? 1 1 1 () t t t Y Y g Y ? ? ? ? ? t s g v ? 1 1 1 () t t Y Y s Y v ? ? ? ? ? v(Y

3/10	SUBMITTED TEXT	55 WORDS	44% MATCHING TEXT	55 WORDS
$r) = \text{???} r) = ?? r = \% \% \text{ MEC} = \% \text{ MEC Co} = \text{???} 1 \ 2 \ 2 \ 1$ $1 \ R \ R \ r \ ? \ ? \ ? = r \ \text{MEC} \ (+ \ r) \ 2 = (\ + \ r) + (\ + \ r + \ r \ 2) = \ + \ r +$ $\text{NSOU} \ ? \ \text{CC-EC-06} \ 31 + r + r \ 2 = \ + \ r \ r \ 2 + \ r - = -$		$R2 \ \backslash \ 2 \ \& \ 4 \ \& \ R3 \ \backslash \ 2 \ \& \ 5 \ \& \ R4 \ \backslash \ \end{bmatrix} \ \rightarrow$ $\begin{bmatrix} 1 \ \& \ 2 \ \& \ R1 \ \backslash \ 0 \ \& \ -1 \ \& \ R2 \ -2R1 \ \backslash \ 0 \ \& \ 0 \ \& \\ R3 \ -2R1 \ \backslash \ 0 \ \& \ 1 \ \& \ R4 \ -2R1 \ \backslash \ \end{bmatrix} \ \rightarrow \ \begin{bmatrix} R1 \\ \backslash \ 0 \ \& \ -1 \ \& \ R2 \ -2R1 \ \backslash \ 0 \ \& \ 0 \ \& \ R3 \ -2R1 \ \backslash \ 0 \ \& \ 0 \ \& \ R4 \ -4R1 \\ + \ R2 \ \backslash \ \end{bmatrix}$		
<p>W https://math.stackexchange.com/questions/635548/how-does-the-rightmost-column-vector-tell-which-r...</p>				
4/10	SUBMITTED TEXT	55 WORDS	16% MATCHING TEXT	55 WORDS
$t - Y \ t - 1) \ \& \ !t; \ sY \ t - 1 \ \ t \ \& \ !t; \ S \ t \ \ t - \ S \ t \ \& \ !t; \ 0 \ u \ t = \ \ t - \ S \ t$ $\ \& \ !t; \ 0 \ u \ t \ g \ t + 1 = \ g \ t + \ f(u \ t) \ f(u \ t) \ f(u \ t) \ \& \ !t; \ = \ \& \ !g \ t; \ o \ u \ t$ $\ \& \ !t; \ = \ \& \ !g \ t; \ o \ u \ t \ \& \ !t; \ o \ ? \ f(u \ t) \ \& \ !t; \ o \ ? \ g \ t + 1 \ \& \ !t; \ g \ t \ \& \ !t; \ s \ v \ g$ $t + 1 \ \& \ !t; \ s \ v \ , \ g \ t + 2 \ \& \ !t; \ s \ v \ g \ t \ \& \ !t; \ s \ v \ g \ t + 3 \ \& \ !t; \ g \ t + 2 \ \& \ !t; \ g$ $t + 1 \ \& \ !t;$		$t + 1 \ p \ t \leq \ w \ t \ N \ t + \ r \ t \ K \ t + \ M \ t \ p \ t + (1 + i \ t) \ B \ t \ p \ t + \ T \ t \ p \ t$ $\text{where } K \ t + 1 = (1 - \delta) K \ t + \text{inv } t, \ y \ t = \zeta \ t \ K \ 1 - \eta \ t \ N \ \eta \ t, \ \ln \zeta \ t$ $= \rho \ \zeta \ \ln \zeta \ t - 1 + ^2 \ 1 \ t, \ \ln \ M \ s \ t + 1 = \ln \ M \ s \ t + \ln \ M \ g \ t, \ M \ g \ t$		
<p>W http://apps.eui.eu/Personal/Canova/Articles/ch4.pdf</p>				
5/10	SUBMITTED TEXT	45 WORDS	27% MATCHING TEXT	45 WORDS
$t - Y \ t - 1) = \ s \ Y \ t - 1 \ \ t = \ S \ t \ \ t - \ S \ t = \ 0 \ u \ t = \ \ t - \ S \ t = \ 0 \ u \ t$ $g \ t + 1 = \ g \ t + \ f(u \ t) \ f(u \ t) \ f(u \ t) \ \& \ !t; \ = \ \& \ !g \ t; \ 0 \ u \ t \ \& \ !t; \ = \ \& \ !g \ t; \ 0.$ $u \ t = 0 ?$		$t \ t \ d \ t \ t \ t \ t \ t \ d \ t \ d \ t \ t \ t \ t \ + \ = \ x \ + \ ? \ ? \ + \ ? \ ? \ + \ ? \ ? \ = \ = \ + \ ? \ ? \ + \ ? \ ?$ $? \ ? \ ? \ ? \ ? \ () \ 2 \ 2 \ 2 \ 2 \ 2 \ 1 \ 1 \ 2 \ 1 \ 2 \ 2 \ 1 \ 1 \ 2 \ 1 \ 2 \ t \ d \ t \ t \ t \ d \ t \ t \ t \ +$ $- \ + \ + \ ? \ ? \ - \ + \ ? \ ? \ ? \ ? \ ? \ 2 \ 1 \ 1 \ 1 \ p \ u \ t \ t \ u \ t$		
<p>W https://edurev.in/studytube/Solution-Integrals-Test-1/b6a4783b-6ecb-4e07-97ee-3f95d2cf17f3_p</p>				
6/10	SUBMITTED TEXT	66 WORDS	28% MATCHING TEXT	66 WORDS
$t = \ ? \ k \ t \ P \ t \ t - \ k \ t \ t - \ ? \ P \ t = \ Y \ t \ P \ Y \ P \ t = \ ? \ k \ t \ t \ t \ P \ K \ ? \ ? \ ? \ ? \ ? \ \ t$ $= \ S \ t = \ s \ Y \ t \ t \ t \ \ Y \ s \ ? \ ? \ ? \ ? \ (1) \ P \ 0 = \ Y \ 0 \ (2) \ t = \ 1, \ 2 ; \ t \ t \ P \ Y \ ?$ $? \ ? \ ? \ ? \ ? \ \text{NSOU} \ ? \ \text{CC-EC-06} \ 89 \ t \ t \ t \ t \ t \ t \ t \ t \ P \ Y \ \ K \ s \ \ \ s \ \ s \ \ ? \ ? \ ?$ $? \ ? \ ? \ ? \ ? \ ? \ ? \ ? \ ? \ ? \ ? \ ? \ t \ \ \ ? \ s \ ? \ \ t = \ S \ t =$		$t - B \ t - 1 \ \text{and} \ c \ 1 \ t + \ c \ 2 \ t + \text{inv } t + \ M \ t + 1 \ p \ t + \ B \ t + 1 \ p \ t \leq \ w$ $t \ N \ t + \ r \ t \ K \ t + \ M \ t \ p \ t + (1 + i \ t) \ B \ t \ p \ t + \ T \ t \ p \ t \ K \ t + 1 = (1$ $- \ K \ t + \text{inv } t, \ t = \zeta \ t \ K \ 1 - \eta \ t \ N \ \eta \ t, \ \ln \zeta \ t = \rho \ \zeta \ \ln \zeta \ t - 1 + ^2 \ 1 \ t,$ $\ln \ M \ s \ t + 1 = \ln \ M \ s \ t +$		
<p>W http://apps.eui.eu/Personal/Canova/Articles/ch4.pdf</p>				
7/10	SUBMITTED TEXT	13 WORDS	60% MATCHING TEXT	13 WORDS
$t \ t \ t \ t \ s \ t \ s \ t \ t \ t \ s \ s \ t \ t \ t \ d \ t \ t \ t \ t$		$t \ t \ = \ + \ = \ + \ 2 \ 4 \ 2 \ 2 \ 2 \ 4 \ 2 \ 2 \ 1 \ 2 \ 1 \ 1 \ 1 \ 1 \ 2 \ 2 \ 1 \ 1 \ 1 \ 1 \ t \ t \ d \ t \ t \ t \ t \ t$ $d \ t \ d \ t \ t \ t \ t \ + \ = \ x \ + \ ? \ ? \ + \ ? \ ? \ + \ ? \ ? \ = \ = \ + \ ? \ ? \ + \ ? \ ? \ ? \ ? \ ? \ ? \ ? \ ? \ ()$ $2 \ 2 \ 2 \ 2 \ 2 \ 1 \ 1 \ 2 \ 1 \ 2 \ 2 \ 1 \ 1 \ 2 \ 1 \ 2 \ t \ d \ t \ t \ t \ t$		
<p>W https://edurev.in/studytube/Solution-Integrals-Test-1/b6a4783b-6ecb-4e07-97ee-3f95d2cf17f3_p</p>				

Document Information

Analyzed document	GE-EC-31.pdf (D164973528)
Submitted	4/25/2023 9:37:00 AM
Submitted by	Library NSOU
Submitter email	dylibrarian.plagchek@wbnsou.ac.in
Similarity	3%
Analysis address	dylibrarian.plagchek.wbnsou@analysis.orkund.com

Sources included in the report

W	URL: https://scerttripura.org/upload/Statistics_fo_Economics_XI.pdf Fetched: 6/1/2022 11:05:04 AM	 64
W	URL: https://www.scerttripura.org/upload/Accountency_I_XI.pdf Fetched: 1/6/2022 6:16:00 PM	 7
W	URL: https://tbse.tripura.gov.in/sites/default/files/History_0.pdf Fetched: 11/11/2021 2:12:05 PM	 1
SA	Banasree Thesis PDF.pdf Document Banasree Thesis PDF.pdf (D158239783)	 2
SA	Thesis for Sabitri Jhuri.pdf Document Thesis for Sabitri Jhuri.pdf (D134558995)	 2
W	URL: https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_mathematical_constants Fetched: 3/20/2020 1:20:29 PM	 1
W	URL: https://tbse.tripura.gov.in/sites/default/files/Model%20Question%20Papers%20-IX.pdf Fetched: 7/7/2021 2:00:12 PM	 1

Entire Document

ECONOMICS [HEC] GE-EC – 31 Statistics for Business Decisions [Applicable for HCO]
 SELF LEARNING MATERIAL Under Graduate Degree Programme Choice Based Credit System (CBCS)
 NSOU • ECO-GE-3 1
 í,z,œ´Ù!iÜ,y

Ú•yl ð`çlyî`Ü, ¶%Ë,yEİă,w Ó¶%Ó` lyÛy!B,î, ~•z Û%_´ !Óÿ!Óòfy°`îî`Ó` í,zB√%_´ !C« ,yD`îl xy,öly`îÜ, flÿäi, – ¶j±î, ~•z ≤Äî,¶,yl ð`îçÓ` ¶Ó≈≤ÄîÜ Ó`yçf ¶Ó`Ü ,y!Ó` Û%_´ !Óÿ!Óòfy°`îî` !•`î¶`îÓ lfyÜ, (NAAC) Û)°fyî`îl Û~Û`@`Äí, ≤Äy/E•`îî`îSÈ– !Óÿ!Óòfy°`îî` ÛO%!Ó` Û`!Ûçl ≤ÄÛ ,y!çî, !l`îò≈çlyÛyl` fl`yî,Ü, !C« ,ye` Û`îÜ, ðÑyă,î,è, ç,ö,Û, ≤ÄÛ,Ó``îî`!Ólhfîl`Ü,Ó`yÓ` Û,ly Óy •`îî`îSÈ– ~=!° •ÉüüüËÛ`Û, yÓ` Û, y¶≈Ûñ Û!í, !¶!≤`l`flö!¶È,Û, •z`î°Û,î,è,Ë,Ûñ Û`ç`îl!Ó`Û, •z`î°Û,î,è,Ë,Û ~ÓÇ Û!flÒ°Û` Û~!Ó!¶è, ~l•fyTM`îÛrè, Û, y¶≈Û– `e`í,è, è,çk,î,è,Ó` G,çó` !È, !_Û,`îÓ` !Ólhfîl`~•z, çyè,e` Û`!C« ,yl≈#Ó` Û,y`îSÈ !lÓ≈yă,ldÛ, çyè,e``îÛ, çyè, @`Ä`îîÓ` ¶%!Ó`îò`~`îl`ò`îÓ– ~Ó`•z ¶`îD`î%_´ •`îî`îSÈ EÿB√y!EÛ, Û)°fyî`l ÓfÓfliy`~ÓÇ`e`í,è, è, ΔyTMÈ, y`îÓ`Ó` ¶%`îlyà– !C« ,yl≈#` Û, !wÛ, ~•z ÓfÓfliy Û)°í, `@`Äí, ÈüÈ!È, !_Û, !y x!Ó!FSÈB` xyÈ, fhs`Ó`#î Û)°fyî`îlÓ` Ûòf !ò`îî` ¶y!Ó≈Û, Û)°fyî`îlÓ` !ò`îÛ, ~`îy`îÓ`~ÓÇ` !C« ,yl≈#`îÛ, !ÓÈî` !lÓ≈yă,`îlÓ``«`îe`î`îly,ö!%_´ ¶%!Óòy`ò`îÓ– !C« ,ye``îÛÓ` ≤Äÿ!Ó`î, ç,ö!Ó`¶`îÓ` !Ó!Óò`!ÓÈî` ä,î`îlÓ` ¶«`Û,î,y`!C« ,yl≈#`îÛ, ð`îçÓ` xlfylf í,zFă, !C« ,y ≤Äî,¶,yl`îlÓ` xyhs`/ÓfÓfliy!` x!ç≈i, `e`í,è, fliylhs``îÓ` ¶y•ylf Û,Ó``îÓ– !C« ,yl≈#Ó` x!È,`îlyçl G, ç,ö!`@`Ä`î«`Û,î,y x!%yl`#` çyè,e``îÛÓ` !Ólfy!z`~•z !î%, !`!C« ,ye``îÛÓ` °«`f–

UGC (Open and Distance Learning Programmes and Online Programmes) Regulations, 2020

x!%yl`#` ¶Û, ° í,zFă, !C« ,y ≤Äî,¶,yl`îlÓ` fl`yî,Ü, çyè,e``îÛ`~•z !¶È!ÓÉ!¶È~¶È, çyè,e`Û, çk,î,è, Û,y!≈Û,Ó`#`Û,Ó`y Óyòf,Û)°Û, ÈüüüË, zFă, !C« ,yÓ` ç,ö!Ó`¶`îÓ` ~•z çk,î,è, ~Û,`îÓÛ, !`Û, ç,ö!Ó`Óî≈,`îlÓ` ¶ă,ly Û,`îÓ`îSÈ– xyàÛ#` 2021ÈüÈ22 !C« ,yÓÈî≈`î`îÛ, fl`yî,Ü, hfîl`îÓ` ~•z !lÓ≈yă, !È, !_Û, çyè,e`Û,Û, y!≈Û,Ó`#`Û,Ó`y •`îÓñ`~•z Û`îÛ≈`îl, y!ç` ¶%Ë,yEİ Û%_´ !Óÿ!Óòfy°`îî` !¶k,yhs` @`Ä`îÛ,`îÓ`îSÈ– Óî≈,Ûyl, çyè,e`Û=!° í,zFă, !C« ,y`«`îeÓ` !lî≈yl`Û, Û,î,f`îÛ,Ó` !ly!Ó!¶, ≤ÄhfliyÓly G !l`îò≈çyÓ`#` x!%¶y`îÓ`Ó` !ä,î, G !Ólhfîl`•`îî`îSÈ– !Ó`îçÈ!`=Ó` çcy`îÓ`y, ç,ö,Û,Ó`y •`îî`îSÈ`¶z¶Ó`!òÛ`=!Ó` ≤Äî, !y`zi,zÉ!çÈ!¶Û,î≈,Û, !ä, !•`î, G !l`îò≈çî, – Û%_´ !Óÿ!Óòfy°`îî`Ó``«`îe`fl!ÈüÈ!C« ,y çyè,ÈüÈ, z, ç,ö,Û,Ó`î`!C« ,yl≈#` ¶y!`Û, ç,ö!Ó`îEÛÓyÓ`~Û, !è, =Ó` çc, ç,ö!≈`xçç– !¶È!ÓÉ!¶È~¶È, çyè,e``îÛÓ` ~•z çyè,ÈüÈ, z, ç,ö,Û,Ó`î`Û)°í, Óyç°y G`zç`îÓ`!ç`îl, !°!äi, •`îî`îSÈ– !C« ,yl≈#`îòÓ` ¶%!Ó`îòÓ` Û,ly Ûyl`î`Ó``îá xyÛÓ`y`zç`îÓ`!ç` çyè,ÈüÈ, z, ç,ö,Û,Ó``îîÓ` Óyç°y x!%Óy`îòÓ` Û,y`îçG`~!à`îî`!SÈ– !Óÿ!Óòfy°`îî`Ó` xyÈ, fhs`Ó`#` !C« ,Û,Ó`y`z Û)°í, çyè,ÈüÈ, z, ç,ö,Û,Ó`î`≤Äî,î,Ó``«`îe`x@`Äî#`È), !ÛÛ,y !l`îî`îSÈ!ÈüüüË!òG, ç,ö!Ó`~Ó` Û,î,•z xlfylf !Óòfy!`î, !Û, ≤Äî,¶,yl`îlÓ` ¶`îD`¶ç!%_´ x!È,K, !Ó`îçÈ!K, !C« ,Û,`îòÓ` ¶y•ylf xyÛÓ`y xÛ%, z, !ä, !_@`Ä`îÛ,`îÓ`!SÈ– îñ,y`îòÓ` ~•z ¶y•ylf çyè,ÈüÈ, z, ç,ö,Û,Ó``îîÓ` Ûy`îlyB`î`îl`¶y!`Û, •`îÓ`Ó`î°z xyÛÓ` !Óÿ!Óòfy°`îî`È≈ç,Ó``îlyàf G Û)°fÓyl !Óòfy!`î, !Û, ¶y•y`îfÓ` çlf xy!Û`îñ,y`îòÓ` xyhs`!Ó`Û, x!È, !@`l çly!z– ~•z çyè,ÈüÈ, z, ç,ö,Û,Ó`î`Û%_´ !Óÿ!Óòfy°`îî`Ó` !C« ,î, çk,î,è,ÈüÈ≤ÄÛ,Ó``îî`!¶`î@`î•`=Ó` çc, ç,ö!≈`È), !ÛÛ,y`î`îÓ– ~Û,ly Óy Óy#`f`îñ`~`!ÓÈ!`îî`

í,zB√%_´ !C« ,yD`îlÓ` ,öè, !≤Äîe`î`y!` ¶ç!%_´ ¶Û, ° !C« ,`îÛ,Ó` ¶ò≈Û, G àè, !Û)°Û, Û,î,yÛ, xyÛy`îòÓ` xyÓ`G ¶Û,k, Û,Ó``îÓ– Û%_´ ! Óÿ!Óòfy°`îî`Ó` ,çyè,ÈüÈ, z, ç,ö,Û,Ó`î`≤Äî,î,Ó` ~•z !Óòfy!`î, !Û, í, z`îòfy`îàÓ` ¶Ó≈yD#î` ¶yÈ, °f Û, yÛly Û, !

Ó`– Û%_´ !C« ,ye``îÛ í,zlÛ,`îE!≈Ó` ≤Ä`îÿç xyÛÓ`y`≤Äî, çk,î,è,Ók, – xòfy, çÛ, Sí, V ÷û, çAÛ, Ó` ¶Ó`Û, yÓ` í,z, çyă, y!≈

2
NSOU •
ECO-GE-3 ≤
ÄÛ Û%oi` ≠ xyàfiè,
ñ 2022 First Print :
August, 2022 !

Óÿ!Óòfy°`îî` üOŞ!Ó` Û, !üç`îòÓ` ò)Ó`!C« ,y Ó%f`îÓ`yÓ` !Ó!ò, xö%yl`#` ü%!oi, – Printed in accordance with the regulations of the Distance Education Bureau of the University Grants Commission. `î, y!ç` ¶%Ë,yEİ Û%_´ !Óÿ!Óòfy°`îî`

Netaji Subhas Open University Under Graduate Degree Programme Choice Based Credit System (CBCS) à!lÓ≈yă, !È, !_Û, Û)°fÛyl ÓfÓfliy` ! ÓÈî` ≠ ¶y!øy!Û,

Óy!íçf (Commerce) Subject : B.Com (Hons.) / HCO Course : Statistics for Business Decision Course Code : GE-EC-31
[Applicable for HCO Students]

NSOU • ECO-GE-3 3 : !

ÓÉİİ° Ñ!Ù!iç : ÑòÑfÓ,® í,É x!lÓ≈yî ^âyEİ

Éí,É í,z_Ù Û%,ÙyÓ° ò_

Professor of Commerce Professor of Commerce Netaji Subhas Open University (Chairperson) Netaji Subhas Open University

í,É Ñç° Û%,ÙyÓ° Ûy•z!iç, í,É xy!çEİ Û%,ÙyÓ° Ñly Professor of Commerce (PG Dept.) Professor of Commerce Hooghly Mohsin College University of Calcutta í,É !ä, _ Ó°Ol Ñó° Û,yÓ° ð# İ,ç òl Û%,ÙyÓ° ^ã,Ôð%Ó° #

Professor of Commerce Associate Professor of Commerce Netaji Subhas Open University Netaji Subhas Open University !Ñ

É~É ÷Ë,yî° l ÓÑ% ð# Ñ%òç≈l Ó°yî° Assistant Professor of Commerce Assistant Professor of Commerce Ananda Mohan College Netaji Subhas Open University :

Ó°ã,ly : : Ñjõyòl : ^ày!Ó@°y° Û!ç,° í,É ^≤ÄÛyl@ çyly Associate Professor of Mathematics Ex - Professor New Alipore

College MCKV Institute of Engineering : !ÓlfyÑ Ñjõyòl : ð# Ñ%òç≈l Ó°yî° Assistant Professor of Commerce Netaji Subhas Open University ,ò!Ó° !ä, !iç, ^

liç,y!ç Ñ%Ë,yEİ Û%_´ !Óÿª!Óòfy°!

Under

Graduate Degree Programme Choice Based Credit System (CBCS)

â!lÓ≈yã,l !Ë, !_Û, Ù)°fÛyl

ÓfÓfliyã !

ÓÉİİ° ≠ Ñy;øy!lÛ, Óy!íçf Subject : Honours in

Commerce (HCO) Course : Statistics for Business Decisions Course Code : GE-EC-31 ≤

ÄK,yç òl ~•z ,öyç,ÈüÈÑçÛ,°^İlÓ° Ñ

Ù%òl° fljç ^liç,y!ç Ñ%Ë,yEİ Û%_´ !Óÿª!Óòfy°^

İİ° Ó° myÓ°y Ñ

çÓ° !« ,iç - !Óÿª!Óòfy°! Û,ç,ç, ð^İ« ,Ó° !°!áç, x!lÙ!iç, SÈyíç, ,y ~Ó° ^Û,y!G xç^İçÓ° ,ð%lÙ≈%oi Óy ^Û,y^İlyË,y^İÓ

í,zk,ç, !iç, Ñjõ)î≈ !

l!Eİkç - !Û, ^İçyÓ° ^Ñl=Æ !

lÓç,Û,

4

NSOU • ECO-GE-3 4

NSOU • ECO-GE-3 5 ^

liç,y!ç Ñ%Ë,yEİ Û%_´ !Óÿª!Óòfy°!

Course :

Statistics for Business Decision Code : GE-EC-31 ,ò!≈yî° 1 ~Û,Û, 1 □ Ó°y!ç!ç, ^İlfÓ° x!ç G =Ó° &c 7-12 ~Û,Û, 2 □ Ó°y!ç!ç, ^İlfÓ° ÑçÛ,ç! G í,zç, òfliyç, òl 13-41 ~Û,Û, 3 □ ^

76%	MATCHING BLOCK 1/78	W
Û, w#l° ≤ÄÓİiç,yÓ° ,ò!Ó° Ûyç, ð 42-67 ~Û,Û, 4 □ □ □ □ □ !Óhfl,İ!iç,Ó° ,ò!Ó° Ûyç, ð 68-82 ,		

ò!≈yî° 2 ~Û,Û, 5 □ Ñ•à!iç, G !lÈ≈ç, Ó° l 83-102 ~Û,Û, 6 □ xhs"/≤Ä^İ« ,ç, ði 103-118 ~Û,Û, 7 □ Ñ)ä,Û, Ñçáfçy 119-140 ~Û,Û, 8 □ □ □ □ □ Û,yç#l Ñy!Ó° !Ó^İÿEİiç 141-165 □ □ □ □ □ @^Äsiç, ðO# UG : Commerce (HCO)

6 NSOU • ECO-GE-3

NSOU • GE-EC-31 7 ~Û,Û, 1 ? Ó°y!ç!ç, ^İlfÓ° x!ç G =Ó° &c (Statistics : Meaning & Importance) àèç, l 1.0 í,z^İjçf 1.1 ,ò!Ó° Ñçáfçyl ç^İçÓ° x!ç 1.2 Ó°y!ç!ç, İf G í,zç,yÓ° ≤ÄÛ,yÓ° ^İËç, ð 1.2.1 ≤Äy!lÛÛ, G xçÄy!lÛÛ,

50%

MATCHING BLOCK 2/78

W

Ó'y!çl,lf ŞÇ@ "Á"i•Ó í,zÍŞ 1.2.2 ≤Äy!ÜÜ, Ó'y!çl,lf ŞÇ@ "Á"i•Ó ,ök,İ, 1.2.3 x≤Äy!ÜÜ, Ó'y!çl,

İf ÓfÓ•y"İÓ"Ó Şi,Ü≈,İ,yÜ)°Ü, ÓfÓfIy ŞÜ)•1.3 ÓfÓŞy!İ"Ü, !Şk,y"İhs" Ó'y!çl!ÓK,y"İlÓ" =Ó"Şc G Ş%"İİyà 1.4
Ş#ÜyÓk,İ,y 1.5 xl%Ç#l# 1.0

í,z"İjçf ~•z ~Ü,Ü,è, ,öí, ,ÖyÓ" ,öÓ" xy,ö! çyl"İi, ,öyÓ"
İÖl? ,ö!Ó"ŞÇáfyl Ü,y"İÜ, Ó"İ" ? Ó'y!çl,lf "İlÍÓ" ≤ÄÜ,yÓ"İÈ,ò ? Ó'y!çl!ÓK,y"İlÓ" =Ó"Şc G Ş%"İİyà ? Ó'y!çl!ÓK,y"İlÓ"
Ş#ÜyÓk,İ,y 1.1 ,ö!Ó"ŞÇáfyl ç"İŞÓ" xl≈ •zÇ"İÓ"Ç# statistics ÇΣ!è, á%Ó"ŞΩ,Öi, °fy!è,l ÇΣ 'status' xlÓy •zi,y°#l" ÇΣ
'statista' xlÓy çyÜ≈yl ÇΣ 'statistik' "İ"İÜ, í,zÍ,öB" •"İ"İ"İSÈñ İy Ó'y"İkT...Ó" Óy Ó'y"İkT...Ó" çl"İiÓ" çyÜ,Ü,y"İl≈Ó" Óy
Ó"yç"İl!i,Ü, í,z"İjçf xy!Ó"i,İ, "İlÍÓ" ŞÇÜ,°l"İÜ, "ÖyV,yi, – Öi≈ ÜyÜ,y"İ"ñ statistics Óy ,ö!Ó"ŞÇáfyl Ü,İ!İ!ÓK,yİñ
xl≈#l!i,ñ Ü"İly!ÓK,yİñ ŞÜyç !Òòfyñ ÓfÓŞyÈÜÈÓy!İçf ≤ÄÈ,İ, "«"İe ÓfÓ•*i,•Í" – ,ö!Ó"ŞÇáfyl ÇΣ!è,Ó" ò%Ü!è, !È,ß"
xl≈ xy"İSÈ– ÒşÖyā,İÜ, x"İl≈ (Plural sense), ,ö!Ó"ŞÇáfyl Ó"İ, !Ó"İçEİ ,ök,İ, "İ, ŞÇÜ,°i, "Ü,yIG !Ó"İçEİ !ÓEİ"İ"Ó"
Ó'y!çlÜy°y "ÖyV,yİ – ~Ü,Öyā,İÜ, x"İl≈ (Singular sense) ,ö!Ó"ŞÇáfyl •"ÖK,y!lÜ, İ,Ç G ≤Ä"İ"İ"yà!Ò!ò ŞÜ)• (Scientific
Theories and Methods), İy"Ü,yIG !Ó"İçEİ !ÓEİ"İ"Ó" Ó'y!çlÜy°y"İ"ñ!ÓlfyŞñ í,z,öfIy,öİñ !Ó"İY"Èlİ G !Şk,yhs"
@ "Á"İiÓ" çlf ÓfÓ•*i,•Í" – ,ö!Ó"ŞÇáfyl"İlÓ" !Ó"İY"Èlİ !"İ"İ" à"İ,İ, Gè,y ~•z !ÓK,y"İÜ, Ó'y!çl!ÓK,y"İlÓ" Óy ŞÇáfyl,Ç"Ş Öy
•Í" –

8 NSOU • GE-EC-31 1.2 Ó'y!çl,lf G í,z•yÓ" ≤ÄÜ,yÓ"İÈ,ò ~Ü,çl Ó'y!çl!ÓK,y"İlÓ" ≤ÄlÜ Ü,yç •İFSÈ Ó'y!çl,lf Óy
ŞÇáfyl,İf (Data) ŞÇ@ "Á" G ~Ü,e#Ü,Ó"İÜ,Ó"y – "İ"İ"İçÓ" xl%Ş"y,yl"İ"«"İe !à"İ"İ,y ŞÇ@ "Á" Ü,Ó"İ"İ, ,öy"İÓ" xlÓy xlf
"Ü,yIG í,zÍŞ "İ"İÜ, ŞÇà,•#i,İ,İf !"İçÓ" Ü,y"İç ÓfÓ•yÓ" Ü,Ó"İ"İ, ,öy"İÓ" – xl%Ş"y,yl"İ"«"İe !"İçÓ" ŞÇà,•#i,İ,İf"İÜ,
≤Äy!ÜÜ, Óy ≤Ä"İ,f«" Ó'y!çl,lf (Primary Data) Ó"İ" – Óyhfl!ÓÜ, "«"İeñ ~•z ≤Äy!ÜÜ, İ,İf•z ,ö!Ó"ŞÇáfyl"İlÓ"
ÜÑ,yā,yÜy°– xl%Ş"y,ylÜ,y"İl≈ xlf "Ü,yIG í,zÍŞ "İ"İÜ, ŞÇà,•#i,İ,İf ÓfÓ•*i,•Í" "İ,İf"İÜ, x≤Äy!ÜÜ, Óy ,ö"İÓ"

22%

MATCHING BLOCK 5/78

W

y«" Ó'y!çl,lf (Secondary Data) Ó"İ" – ≤Äy!ÜÜ, Ó'y!çl,lf "Ü,yIG !Ó"İçEİ í,z"İjçf ŞÓ"yŞ!Ó" xl%Ş"y,yl"İ"«"İe "İ"İÜ,
ŞÇ@ "Á" Ü,Ó"y •Í" ~Ó" "Ó!çkTf•z • ŞÓ"yŞ!Ó" xl%Ş"y,yl"İ"«"İe xy•Ó"İÜ,Ó"y (Original)– ŞyòyÓ"İi, ≤Äy!ÜÜ, Ó'y!çl,lf "

Ü,yIG ŞÇfIy !Ó"İçEİ"Ó" *İ,ö ≤ÄÜ,yç Ü, "İÓ" İy"İÜ, – "ò"İç ≤Ä"İ,İ, òc ÓSÈÓ" xhs"Ó" xyòÜŞ%ÜyÓ" #Ó" (Census) Şy•y"İlİf
ŞÇà,•#i,İ,İf ≤Äy!ÜÜ, Ó'y!çl,lf – ,ö"İÓ"y«" Ó'y!çl,lf ≤ÄÜ,y!çl,lf Óy x≤ÄÜ,y!çl,İ,Í,zÈ,Í" í,zÍŞ "İ"İÜ, ,öyGİ"y"İ"İ,
,öy"İÓ" – "Ü,yIG ŞÇfIy ≤Äy!ÜÜ È,y"İÓ !ç ≤Ä"İ"İ"yç"İl Óy Ü,yÍ,z"İÜ, İ,İf ŞÓ"ÓÓ"y"İ•Ó" çlf İ,İf ŞÇ@ "Á" Ü, "İÓ" İyÜ, "İ"
"Ş•z İ,İf xl%Ş"y,ylÜ,yÓ" #Ó" Ü,y"İSÈ ,ö"İÓ"y«" İ,İf !Şy"İÓ xy"İŞ – "ò"İÜ,ñ ŞyÆy!Ü, Óy Üy!ŞÜ, ŞÇÓyò,ö"İe "İÓ"ŞÇÓyò
,ö!Ó"İÓ!çl,İ" İ,y ,ö"İÓ"y«" İ,İfñ "İ"İ%İ,ñ ~•z İ,İf !Ó!È,ß" í,zÍŞ "İ"İÜ, ŞÇà,•#i,•Í" – ~Ü,•z İ,İf "İ"ŞÇ@ "Á" Ü,Ó"İSÈ
İ,yÓ" Ü,y"İSÈ ≤Äy!ÜÜ, İ,İfñ xyÓyÓ" xlf ~Ü,çl "İÓfÓ•yÓ" Ü,Ó"İSÈ İ,yÓ" Ü,y"İSÈ x≤Äy!ÜÜ, İ,İf – "İÜ!
xyòÜŞ%ÜyÓ" # !ÓÈ,y"İà ŞÇà,•#i,İ,İf ≤Äy!ÜÜ, İ,İfñ !Ü,v xlf "Ü,yIG !ÓÈ,yā •z•y ÓfÓ•yÓ" Ü,Ó"İ"İ,İ,y"İ,yÓ" Ü,y"İSÈ
,ö"İÓ"y«" İ,İf – 1.2.1 ≤Äy!ÜÜ, G x≤Äy!ÜÜ, Ó'y!çl,lf ŞÇ@ "Á"i•Ó" í,zÍŞ ≤Äy!ÜÜ, Ó'y!çl,lf ≠ (i) "Annual Report of the
Railway Board", È,yÓ"İ, ŞÓ"Ü,y"İÓ"Ó" Ó"°UsfÜ, Ü,İ≈,Ü, ≤ÄÜ,y!çl,İ, – (ii) "Indian Coal Statistics" àÓy!Èl≈Ü,āñ È,yÓ"İ,
ŞÓ"Ü,y"İÓ"Ó" òÜsf"İÜ,Ó" Üy•zİŞ%ÈÜÈ~Ó" ≤Äòyl ,ö"İ"İÓ«"Ü, Ü,İ≈,Ü, ≤ÄÜ,y!çl,İ, – (iii) "Reserve Bank of Indian
Bulletin" àÜy!ŞÜ,āñ È,yÓ"İ, #l" !Ó"çyÈ≈, ÓfyB,ñ Ü%İlyz Ü,İ≈,Ü, ≤ÄÜ,y!çl,İ, – (iv) "Indian Textile Bulletin" àÜy!ŞÜ,āñ
Textile Commissioner, Ü%İlyz Ü,İ≈,Ü, ≤ÄÜ,y!çl,İ, – (v) "Jute Bulletin" àÜy!ŞÜ,āñ È,yÓ"İ, ŞÓ"Ü,y"İÓ"Ó" ñ È,yÓ"İ, #l"
"Ü,İwİ" ç%è, Ü,İÜ!è, Ü,İ≈,Ü, ≤ÄÜ,y!çl,İ, – x≤Äy!ÜÜ, Ó'y!çl,lf ≠ (i) "Monthly Abstract of Statistics" "Ü,w#l"
,ö!Ó"ŞÇáfyl ŞÇàè,İñ !òÖ" # Ü,İ≈,Ü, ≤ÄÜ,y!çl,İ, – (ii) "Statistical Abstract of the Indian Union" àÓy!ŞÜ,āñ "Ü,w#l"
,ö!Ó"ŞÇáfyl ŞÇàè,İñ !òÖ" # Ü,İ≈,Ü, ≤ÄÜ,y!çl,İ, –

NSOU • GE-EC-31 9 1.2.2 ≤Äy!ÜÜ, Ó'y!çl,lf ŞÇ@ "Á"i•Ó" ,ök,İ, (i) ≤Äİ,f«" Óf!_ "ài, xl%Ş"y,yl (ii) x≤Äİ,f«" "ÜÔ!áÜ,
xl%Ş"y,yl (iii) İ,y"İÜ,Ó" Üyòf"İÜ ≤ÄYçÜy°yÓ" myÓ"y xl%Ş"y,yl (iv) xl%Ş"y,ylÜ,yÓ" # ÜyÓ"È,İ,İ,y!Ü,y myÓ"y xl%Ş"y,yl (v)
ò)Ó"È,yÈİ Üyòf"İÜ xl%Ş"y,yl ≤Äy!ÜÜ, Ó'y!çl,lf í,z,ö"İÓ"y_ ,ök,İ, =!Ó" Üyòf"İÜ ŞÇà,•#i,•Í" – "È,ö"İ"İy!Ü,
~•yÜ,yÓ" Ş#Üyly "SÈye, •Í" ≤Äİ,f«" Óf!_ "ài, xl%Ş"y,yl ,ök,İ, xÓ"İlÜ,Ó"y •Í" – !Ü,v ~•yÜ,y Ói, , "İ"İ,Şy xŞΩ,Ó"İ"İ"
í,z"İè, ~ÓÇ İ,ā! ≤Ä"İ,İ!!ò ,öy!è, "İ"İ" !Ó!È,ß" çyl"ày "İ"İÜ, x≤Äİ,f«" "ÜÔ!áÜ, xl%Ş"y,ylÜ,Ó"y •Í" – áÓ"İÓ"Ó" Ü,yā"İçÓ"
İ,İf ŞyòyÓ"İi,ñ ~•z ≤Ä!e"Í"yİ" Ü,Ó"y •Í" – !òG ~•z ,ök,İ, "İ, x"İ,ö«yÜ,İ, Ü,Ü áÓ"İ"ā, G İ,yİ,Şyİ,

58% MATCHING BLOCK 3/78

W

yí, Ó`y!Cí, l}f }Ç@`Ä• Ü, Ó`y lyl`ñ í, Ó% ~•z í, l}f

Óf!_`àí, , õ« , öyí, ò%<T•GÍ`yÓ` }Ω, yÓly lÿ`ÏÜ, – ≤Äÿzÿy°y myÓ`y í, l}f y!%}¶, y l }yóyÓ`íí, ò%ÛóÓ``ÏÓ`
 •Í`ÈüüÉí, y`ÏÜ, Ó` Ùyóf`ÏÜ ≤Äÿzÿy°y , öyè, y`Í° í, z_Ó`Û, yÓ`#Ó`y•z í, y , ò)Ó`í Û, `ÏÓ` G xl%}¶, y lÛ, yÓ`# ÙyÓ`È, í,
 í, z_Ó`òyí, yÓ` Û, ySÈ`Ï`ÏÜ, í, z_Ó``ç`Ï`í, y , ò)Ó`í Û, Ó`y–`Í }Ó`í, zÍ }`Ï`ÏÜ, !!È≈, Ó``Ïÿàf í, l}f , öyGÍ`y lÿ`ÏÓ`í, y`ÏòÓ`
 ~Û, !è, í, y!°Û, y ≤ÄÏ`ÏÜ`í, !Ó` Û, Ó`y•Í` ~ÓÇ`í, y`ÏòÓ``ÏÜ, ~Û, !è, ≤Äÿzÿy°y í, yÜ, `Ïÿ`Ïà Óy !lçfl } ≤Äí, !!ò myÓ`y
 , öyè, y`Ïÿ•Í` – í, yÜ, `Ïÿ`Ïà , öyè, y`Ïÿ•Í`

62% MATCHING BLOCK 4/78

W

í, z_Ó`òyí, y`ÏÜ, ~Û, !è, !!ò≈<T }Û`Ï`Ó` Û`Ïòf

í, z_Ó` }•`Ïÿ`Ïà ≤Äÿzÿy°y!è, í, yÜ, `Ïÿ`Ïà`È, Ó`í, , öyè, y`ÏÿÓ` xl%`ÏÓ`yò Û, Ó`y•Í` – ≤Äÿzÿy°y ≤Ä`!í, `Ïí, }yÓóyí, y
 xÓ`j lÛ, Ó`y•Í` lÿ`Ïí, `Û, y lG xÓyhs`Ó` Óy !Ó°y!hs`Û)°Û, ≤Äÿzÿ ly lÿ`ÏÜ, – ≤Ä`ÏÿzÓ` }`ÏD }`ÏD í, yÓ` í, z_`ÏÓ`Ó` ç l f
 çyl`ày Ó`yáy•Í` – í, z_Ó` , öyè, y`Ïí, lÿ`Ïí, `Û, y lG x}!Óóy ly •Í` }ç l f ≤Äÿzÿy°yÓ` }`ÏD }`ÏD çÓyÓ`# áyÜG }yóyÓ`í
 , öyè, y`Ïÿ•Í` – í, yÜ, ÓfÓfíyÓ` }%!Óóy l!`Ï` }•Í`ç•z ~Û, !Óçy°`È, Ó`Ïày!°Û, ~°yÜ, y`Ï`ÏÜ, ~È, y`ÏÓ`≤Ä`Ï`Ï`yçl#Í` í, l}f
 }Ç@`Ä• Ü, Ó`y lyl` – ≤Äÿzÿy°y , öyè, y`ÏÿÓ` }Û!` °« , f Ó`yá`Ïí, •Í``Íñ ≤Äÿzÿ=!° !è, Û, Û, `í, !Ó`•`Ï`Ï`ÏSÈ !Û, ly ~ÓÇ
 ~`ÏòÓ` í, z_Ó` ≤Ä`Ï`Ï`yçl#Í` í, È l f }Ç@`Ä`Ï`Ó` ç l f í, z, òí%_` !Û, ly – !Û,

95% MATCHING BLOCK 6/78

W

í, z`Ïj`Ïçf í, l}f }Ç@`Ä• Ü, Ó`y•Í`

ÏFSÈ í, y , ò!Ó`<ÓyÓ`È, y`ÏÓ çyly`Ïÿ í, z!ä, í, – ~•z }`ÏD çy l!`Ï` !ò`Ïí, •Í``Íñ í, z_Ó`òyí, yÓ` lyÜÈüÈóyÜ`ày, ò! Ó`yáy
 •Í`ÓG`í, yÓ`≤Äò_ í, z_Ó``Û, y l }Û!` í, y`ÏÜ, x}!Óóy!`È, °`ÏÓ ly– ≤Ä`Ï`Ï`yç`Ï`í, í, z_Ó``È, Ó`í, , öyGÍ`yÍ` !!ò≈<T }Û!
 í, z_#Í≈•Í``à`Ï° xyÓyÓ` !ä, !è, !ò`Ï` í, z_Ó` , öyè, y`ÏÿÓ` xl%`ÏÓ`yò Û, Ó``Ïí, •Í` – ≤Äÿzÿy°y`í, !Ó` Û, Ó`yÓ` !Û, S%È
 !ÓE!`Ï` °« , f Ó`yáy ≤Ä`Ï`Ï`yçl–`Û, y lG Óf!_`àí, ≤Äÿzÿ ≤Äÿzÿy°yÍ` lÿÛ, y í, z!ä, í, l! – Û, #È, y`ÏÓ`í, z_Ó` !ò`Ïí, •Í`Ó` }
 Ófy, öy`ÏÓ` í, z_Ó`òyí, y`ÏòÓ` flð<T l!`Ïò≈ç !ò`Ïí, •Í`Ó– ≤Ä`ÏÿzÓ` }Çáf y á%Ó`Ó!ç•Í° í, z_Ó`òyí, y Üœ, y!hs`G
 !ÓÓ`!_``Óyò Û, Ó``Ïí, , öy`ÏÓ` – ≤Äÿzÿ=!° xÓçf•z }Ó`y}!Ó`ñ }•çñ`SÈyè, G lÿ}Ω, Ó`Ó`!!È≈, Ó`•GÍ`y í, z!ä, í, – ~=!°
 lÿ}Ω, Ó`Ú•ÑfyÜ Óy ÚlyÜ óÓ``ÏÓ` í, z_`ÏÓ`Ó` í, z, ò`Ïÿà#•Í° È, y`Ï°y•Í` – ≤Äÿzÿ=!°Í%_` }Dí, È, y`ÏÓ` , óÓ` , óÓ`
 }yçy`Ïÿ í, z!ä, í, ~ÓÇ ≤Ä`ÏÿzÓ` í, z_Ó` lÿ`Ïí, x l f ≤Äÿzÿ=!°Ó` í, z_`ÏÓ`Ó` }`ÏD }D!í, , ò)í≈•Í` í, y`òá`Ïí, •Í`Ó– }Ó` }í, Û≈, í, y
 }`Ï_}G ≤Äÿzÿy°y , öyè, y`ÏÿÓ` , òk, !í, x`ÏÜ, }Û!` È, °≤Ä})•Í` ly– Û, yÓ`í ~`Í« , `Ïè`Û, Ó`Ûye !ç!« , í, Óf!_``ÏòÓ``« , `Ïè•z
 ~•z

ÓÉÍ"Í"Ó" í,z,ðÓ" !É≈,Ó" ly Ü, "ÍÓ" !
 k,yhs" @ "Á•í ≠ x"ÍÜ, âê,ly xy"ÍSÈ "Í=!" ~Ü,y!ðÜ, !ÓÉ"Í"Ó" í,z,ðÓ" !É≈,Ó" ç#° G "Ï=!"Ó" ≤ÄË,yÓ ÑÓÏÜ" !Ó"ÍÓä,ly
 Ü,Ó"y ÑÓ,Ó"•Í" ly- "ÍÜ" "Ü,y! xMÈ,"Í"Ó" x!≈"Í"Ü, xÓfliyñ"ç« ,yàì, Ùyln"Ïyçfl,Ò"Ü, Ó" #!"l#!,ñ ðÜ≈ñ ÑÓ"Ü,y!"Ó"
 l#!, "zi, fy!ò x"ÍÜ, "Í«,"Íe Ó"y!çì,"ÍlfÓ" Ùyðf"ÍÜ ≤ÄÜ,yç Ü,Ó"y"•Í" ly- Ñ%í,Ó"yç !Ó!Ë,ß" !ÓÉ"Í"Í"Ó" xÓ"Í"yÓ" çlf
 âê,ly!è,Ó" !Ñk,yhs" 100% Ñ!è,Ü, "Í" ly- à3ä Ó"y!çì,"ÍlfÓ" Ñç@ "Á"Í"Ó" l#!,K,y!ç!f,yÓ" òy! ≠ x"ÍÜ, "Í«,"Íe
 Ó"y!çì,"ÍlfÓ" Ñç@ "Á"xl!Ë,K, Óy xÍ Óy ,ð« ,çyòð%« , "Ü,y! Óf!_ Óy Ñçfliy myÓ"y"•Í" ly"ÍÜ, - "Í"Í«,"Íe
 !Ñk,y"Íhs"Ó" !ÓÜ,ç,Ü,Ó"í â"Íè, -
 12 NSOU • GE-EC-31 à4ä Ñ!è,Ü, l#!,Ó" xË,yÓ ≠ !ÓÉ"Í"è, ÑΩ,yÓly (Probability) !É≈,Ó" - Ñ%í,Ó"yç ~áy"ÍÓ"
 !Ñk,yhs" =!" ~ÓK,y!Ü, l#!,Ó" Ü" Ñ!è,Ü, "Í" - ÑΩ,yÓly G ≤Ä"Í«,"Í"ðÓ" (Interpolation) Ùyðf"ÍÜ "Ü,y! ÑçfliyÓ" "Ü,y!
 !!!ò≈T ÓSÈ"ÍÓ"Ó" í,z!ç,çyò! xl%Üyl Ü,Ó"y Íy! "Ùye !Ü,v,ç,y"ÍÜ, 100% Ñ!è,Ü, Ó"Í" òy!Ó Ü,Ó"y Íy! ly- à5ä !!!ò≈T
 âê,lyÓ" !Ñk,yhs" @ "Á"Í"Í"Ó!Ë,ß" ,ðk,Í,Ó" ÓfÓ"yÓ" ≠ "Ü,y! âê,lyÓ" !Ñk,yhs" @ "Á"Í"Í"Ó" çlf xyÜÓ"y ~Ü,y!ðÜ,
 ,ðk,Í,Ó" àä,Í%,çf!çfÜ, !Óä%,f!ç,ñ àí, , !Óä%,f!ç,ñ ÑÜfÜ, !Óä%,f!ç, "zi, fy!òä ÓfÓ"yÓ" Ü,Ó" ~Óç x"ÍÜ, ÑÜ" ≤Ä"Í"è,
 "Í«,"Íe È,çyÈ,"Í"Ó" ,çy!≈Ü, f "òáy Íy! - à6ä lÜ%lyÓ" (Sample) xyÜ,yÓ" "SËyè, •G!y ≠ Ü"Í"Ü,Ó"ñ "Ü,y! xMÈ,"Í"Ó"
 "Ü,y! ç!"Í"Ó" ä,y!òy Óy "Íyàyl !!"ç,ð"Í"Í"Ó" ≤Ä"Í"yç! - ~"Í«,"Íe í,z_ xMÈ,"Í"Ó" "SËyè, lÜ%lyÓ" í,z,ðÓ" à,Í,
 Ó"y!ç!ÓK,y"Í"Ó" !Ñk,yhs" x"ÍÜ, ÑÜ" Ñ!è,Ü, "Í" ly- à7ä ,ðk,ç,çy, ò%<T È,çyÈ,° ≠ Ó"y!ç!ÓK,y"Í"Ó" !Ó"ÍY"É"Í"Í"Ó" myÓ"y
 "Ü,y! ÑçfliyÓ" "Ü,y! í,z!ç,çy!ò, Ó" e&Iè,ç,ð)≈ Ó"Í" ,ðk,ç,çy, ò%<T "Í"Í" !Ó"ÍÓ!ä,Í, •° ~Óç ÑçfliyÓ" ÓfÓfliy,ðÜ, í,z_
 È,"Í"Ó" í,z,ðÓ" !Ë,Ü, "Í"Ó" "Ü,y! !Ñk,yhs" @ "Á"Í"Ü,Ó" "Í"Í" - È,çyÈ,Í, !"Í"Í"Ó"Í, !Í"Í"yÓ" !Ñk,y"Íhs" x,ðÓ"Í,ç,Æ"•Í"ñ
 !Ñk,yhs"#!,çy! È%,à"Í,ç,çy"Í"Ó"Í" - à8ä Ó"y!ç!ÓK,y"Í"Ó" ≤Ä"Í"y"Í"àÓ" "Í«,"Íe ÑÓ"Íä,"Í"Í" Óí,ç, Ñ#ÜyÓk,ç,y"•ñ"°ä"•Íhflí
 Ó"y!çì,"ÍlfÓ" !Ó"ÍY"É"Í" G È,çy!ç!ç,ç,ð !Ñk,y"Íhs" !ÓÜ,ç,Í, - 1.5 xl%ç#l# à1ä í,zòy"Ó"Í"ç" ≤Äy!ÜÜ, G x≤Äy!ÜÜ,
 Ó"y!çì,"ÍlfÓ" ÑçK,y !òl- à2ä x≤Äy!ÜÜ, Ó"y!çì,"ÍlfÓ" ò%!è, í,zÍ"Í"á%l- à3ä ≤
 Äy!ÜÜ,

100%	MATCHING BLOCK 7/78	W
Ó"y!çì,çf Ñç@ "Á"Í"Ó" !Ó!Ë,ß" ,		

ðk,Í,
 Ó" Óí≈ly òyG ~Óç ~"Í"Ó" Ñ%!Óçy=!° xy"Í"yä,ly Ü,Ó"ç! - à4ä Ó"y!ç!ÓK,y"Í"Ó" Ó"y!çì,çfÜy°y ÑyóyÓ"Í, ò%•z
 ≤ÄÜ,y"Í"Ó"Ó" ÈüüüÈ(ii) ≤Äy!ÜÜ,ñ (ii) x≤Äy!ÜÜ,ÈüüüÈí,z!_ !è, Ófyáfy Ü,Ó"ç! - à5ä ≤

78%	MATCHING BLOCK 8/78	W
Äy!ÜÜ, Ó"y!çì,çf G ,x≤Äy!ÜÜ, Ó"y!çì,"ÍlfÓ"		

Ü"Í"Óf ,çy!≈Ü,ç Ó%l- à6ä °ä"•Íhflí Ó"y!çì,"ÍlfÓ" !Ó"ÍY"É"Í"Í"Ó" È,çyÈ,Ü, #,"Í,ç,çy"Í"Ó" /à7ä ÓfÓÏy!Ü, !Ñk,y"Íhs"
 Ó"y!ç!ÓK,y"Í"Ó" =Ó"çc G Ñ%Í"Íyà Ñ
 ð"ÍÜ≈,
 xy"Í"yä,ly
 Ü,Ó"ç! - à8ä Ó"y!ç!
 ÓK,y"Í"Ó" Ñ#ÜyÓk,ç,y xy"Í"yä,ly Ü,Ó"ç!
 l-
 NSOU • GE-EC-31 13 ~Ü,Ü, 2?

70%	MATCHING BLOCK 9/78	W
Ó"y!çì,"ÍlfÓ" ÑçÜ,çl G í,z,çfliy,çl (Collection and Presentation of		

Data) àè, l 2.0 í, z ãljçf 2.1 ≤ĀhflīyÓly 2.2 Ó'y!çī, ãllfÓ° ^!#!ÓlfyſŪ, Ó'î 2.3 Ó'y!çī, ãllfÓ° í, z, ðfliy, ðl 2.4 , ð!Ó° ſÇáfy! ÓÈ, yçl 2.4.1 , ð!Ó° ſÇáfy! ÓÈ, yçl àè, ãll! Ū, S%È ≤Āy!ŪŪ, ãll! ð≈ç 2.5 ^!#!Ók, , ð!Ó° ſÇáfy! ÓÈ, yçl ãll! ÓfÓ°*ī, Ū, S%È ſÇk, y 2.5.1 ^!#! , ð!Ó° ſÇáfy! ÓÈ, yçl àè, l 2.6 !ÓÈ, ß" , ðk, ãll! , ãll! , ^!#!Ók, , ð!Ó° ſÇáfy! ÓÈ, yçl í, z, ðfliy, ðl 2.6.1 e' Ū ãll! ð!aŪ, , ð!Ó° ſÇáfy! ÓÈ, yçl 2.7 ≤Ā!ī, !° , ðÓ° , ſy•y ãllf í, z, ðfliy, ðlyÓ° ſ%!Óôy G xſ%!Óôy 2.8 !ÓÈ, ß" ðÓ° ãllÓ° ^°á!ã, e 2.9 xl%ç#°!# 2.0

í, z ãljçf ~•z ~Ū, Ū, !è, , ðī, , ÓyÓ° , ðÓ° xy, ðll çyl ãllī, , ðyÓ° ^
 !Ó! ? , Ó'y!çī, ãllfÓ° ^!#!ÓlfyſŪ, Ó'î ? Ó'y!çī, ãllfÓ° í, z, ðfliy, ðl G ī, yÓ° ≤ĀŪ, yÓ° ãll! È, ð ? !ÓÈ, ß" , ðk, ãll! , ãll! , ^!#!Ók, , ð!Ó° ſÇáfy! ÓÈ, yçl í, z, ðfliy, ðly G ? !ÓÈ, ß" ðÓ° ãllÓ° ^°á!ã, ãll! Ó° ≤ĀŪ, yÓ° 2.1 ≤ĀhflīyÓly xyòŪſ%ŪyÓ° # (Census) Óy Ūſ%y ī, ðhs" (Sample Servey) , ðk, ãll! , ãll! , ſÇà, •#ī, Ó'y!çī, ãllfŪyÓy !ì ð ſ!è, Ū, xyŪ, y ãllÓ° ſyçy ãllī G í, z, ð!%_'

89%	MATCHING BLOCK 16/78	W
È, y ãllÓ° í, z, ðfliy, ðl Ū, Ó'y ly •! ñ ī, ^		

!Ó ſÇà, •#ī, Ó'y!çī, ãllfŪ)°f•#ī •!ī" , ðè!ī, , - ~•z ~Ū, ãll! Ū, í, z, ãll! ÓÈ!ī" ãll! Óhflīy!Ó'ī, xy ãll! yã, ly Ū, Ó' y •°- 14 NSOU • GE-EC-31 2.2 Ó'y!çī, ãllfÓ° ^!#!ÓlfyſŪ, Ó'î , ð!Ó° ſÇáfy! #ī Ó'y!çī, ãllfŪ) ãll! Ó° ≤ĀŪ, ãll! ñ ī, y ãll! ðÓ° ſyò, çf G ī, ð ãll! ð Ó' í, z ãll! ãllfÓ° í, z, ðÓ° !È≈, Ó' Ū, ãll! Ó' !ÓÈ, ß" ^!#! Óy !ÓÈ, y ãll! à !ÓÈ, _' Ū, Ó'yÓ° , ðk, ãll! , •z •° ^!#!ÓlfyſŪ, Ó'î - Ó'y!çī, ãllfŪ) •!Ū, ãll! !!áī, ãll! yÓ° !è, !ÓÈ, ß" , ðk, ãll! , ãll! , ^!#!Ólfy!ſŪ, Ū, Ó'y •! - (i) = ãllÓ° !È, ãll! ãll! (On qualitative basis) : !ì ð ſ

61%	MATCHING BLOCK 10/78	W
Çà, •#ī, Ó'y!çī, ãllfÓ° ^!#!ÓlfyſŪ, Ó'î ãll! Ū, y ãll! ly x, ð!Ó° ^		

!Ū! ãll! Ó!ç ãll! kTfÓ° ſy ãll! ð!« , Ū, Ó'y •! ñ ī, ãll! Ó' ī, y ãll! Ū, = ãllÓ° !È, ãll! ãll! , ^!#!ÓlfyſŪ, Ó'î Ó'î - ^ !Ū! ÈüüüÈ!°D (Gender) ñ çyl ãll! ñ , ðçy •zī, fy! ðÓ° ſy ãll! ð!« , ^!#!ÓlfyſŪ, Ó'î - (ii) , ð!Ó° ſÇáfy! !È, ãll! ãll! , (On quantitative basis) : Ó'y!çī, ãllfŪ) ãll! Ó° ~Ó!ç<Tf=!° , ð!Ó° ãll! Ū! , ^!#!ÓlfyſŪ, Ó'î - (iii) ſŪ ãll! Ó' !È, ãll! ãll! , (On the basis of time) : ~•z ^!#!ÓlfyſŪ, Ó'î , ðk, ãll! , ãll! , Ó'y!çī, ãllfŪ) ãll! Ó' !ÓÈ, ß" ſŪ ãll! , ð!Ó° ãll! , Ūyl=!° ſŪ ãll! Ó' ſy ãll! ð!« , ^!#!ÓlfyſŪ, Ó'y •! - ~•z , ðk, ãll! , ãll! , !Ólfy!ſŪ, Ó'y!çī, ãllfŪ) •!Ū, Ū, y° #ſy!Ó° (Time Series) Ó'î - ^!Ū! ÈüüüÈ ≤Ā!ī, Ūy ãll! Ū, yl Ū, yÓ° áyyl! !Ū, , ð!Ó° Ūy! ſyŪ@ ãll! # í, z, ð! , ð! , •!ī ãll! ãll! È, ãll! yÓ° !•ſyÓ- (iv) ãll! È, ðà!°Ū, xÓfliy ãll! Ó' !È, ãll! ãll! , (On Geographical basis) : Ó'y!çī, ãllfŪ) • , ð!Ó° ſÇáfy ãll! Ó' çlf ãll! È, ð ãll! ãll! !°Ū, xMÈ, ãll! Ó' ãll! Ū! ç°yñ Ó' yçfñ ðç •zī, fy! ðà !È, ãll! ãll! , ^!#!ÓlfyſŪ, Ū, Ó'yÓ° , ðk, ãll! , ãll! , ãll! È, ð ãll! ãll! !°Ū, xÓfliy ãll! Ó' !È, ãll! ãll! , ^!#!ÓlfyſŪ, Ó'î - ^!Ū! ÈüüüÈ È, yÓ° ãll! Ó' ãll! yŪ, ſÇáfy Ó' yçf Óy ãll! ç°y ſy ãll! ð!« , ^!#!ÓlfyſŪ, Ó'î - 2.3 Ó'y!çī, ãllfÓ° í, z, ðfliy, ðly ſyòyÓ° ñ , Ó'y!çī, ãllf !!j !!áī, ãll! !è, , ðk, ãll! , ãll! , í, z, ðfliy, ðl Ū, Ó'y •! = (i) !ÓÓÓ ãll! Ó' Ūyòf ãll! (Textual Presentation) (ii) SÈ ãll! Ū, Ó' Ūyòf ãll! (Tabular Presentation) (iii) ≤Ā!ī, !° , ð Óy !ã, ãll! ãll! Ó' Ūyòf ãll! (Diagrammatic Presentation) (i) !ÓÓÓ ãll! Ó' Ūyòf ãll! = È~•z , ðk, ãll! , ãll! , Ó'y!çī, ãllf ãll! Ū, ~Ū, !è, !ÓÓÓ ãll! Ó' Ūyòf ãll! ≤ĀŪ, yç Ū, Ó'y •! - !ÓÓÓ ãll! Ó' Ū, í, z, ðfliy, ðly! xl%ſſ, yl Ū, yÓ° #Ó° , ð!« , ð#ã≈ !ÓÓÓ ãll! Ó' ŪyV, áyl ãll! Ū, Ó'y!çī, ãllfÓ° = Ó' çç, ð!≈ ~Ó!ç<Tf=!° Ū, ð, !ç ãll! ãll! Ó' xyly áçÓ Ū, çTŪ, Ó' •! - (iii) SÈ ãll! Ū, Ó' Ūyòf ãll! = ~•z , ðk, ãll! , ãll! , ſÇà, •#ī, Ó'y!çī, ãllf ãll! Ū, ~Ū, !è, ſ%!Ólfhflī SÈ ãll! Ū, Ó' (Table) Ūyòf ãll! ≤ĀŪ, yç Ū, Ó'y •! - Ó'y!çī, ãllfÓ° ~Ó' Ū, Ū ſ%!Ólfhflī ~Ū, !è, SÈ ãll! , ^!#!Ólfhflī Ó'y!çī, ãllf ãll! Ū, í, z, ðÓ° ãll! Ū, !# ãll! , ~Óç ÓyŪ! ðŪ, ãll! , ãll! , í, y! ð! ãll! ſ%çç, Ç° G ſy!Ó' Ók, È, y ãll! Ó' ſ!ß" ãll! Óç Ū, Ó'y •! -

NSOU • GE-EC-31 15 ~Ü, !è, SÈ~IÜ, Ó° !Ó!Ë, ß" xÇÇ=!° •° ≠ (a) SÈÜ, Óy ßyÓ° !í !Ç (Table Number) : ß~!Ç ßly_ Ü, Ó°yÓ° çlf SÈÜ, Óy ßyÓ° !íÓ° ~Ü, !è, !j!Ó° ^òG!`y •!ñ !Ó!ÇÈ!Ü, ^!Ó° !ál ~Ü, y!òÜ, SÈÜ, ~Ü, ß~!D ≤Ä~i, Ü, Ó°y •! – (b) !Ç!Ó° ylyÜ (Title) : SÈ~IÜ, Ó° !Ó!Ë!Ó°Ó° ßÇ!«Æ !ÓÓÓ°! !ò!l! í, z, yÓ° í, z, ð!Ó° !°!á!í, xÇÇ!è, ^!Ü, !Ç!Ó° ylyÜ Ó°y •! – (c) SÈÜ, Óy ßyÓ° !íÓ° ÓyÜ, ðy~!ÿ≈Ó° !ÓÓÓ°! !°! , ð (Stub or Row Headings) : ~!è, SÈ~IÜ, Ó° ÓyÜ!òÜ, ^!~IÜ, í, y!ò!Ü, ßy!Ó°Ü, , í, Ó°y!Ç!ÜyÓ° !ÓÓÓ°! !°! , ð – (d) SÈ~IÜ, Ó° í, z, ð!Ó° È, y^!àÓ° !ÓÓÓ°! !°! , ð àCaption or Column Headingsä ≠ ~!è, SÈ~IÜ, Ó° í, z, ðÓ° ^!~IÜ, !#^!ä, ßy!Ó°Ü, , í, Ó°y!Ç!ÜyÓ° !ÓÓÓ°! !°! , ð – (e) Ü)° xÇÇ (Body or Data) : ~°z xÇ^!Ç Ó°y!Ç!í, ßf ≤ÄÜ, yÇ Ü, Ó°y •! – (f) , ðyòè, #Ü, y (Foot note) : •z•y SÈ~IÜ, Ó° !#^!ä, !y~!Ü, – ~°z xÇ^!Ç í, !l!fÓ° í, z!ß Ó!≈ly ~ÓÇ SÈ~IÜ, ÓfÓ°*í, ^Ü, y!G , ð!òÓ° Ófyáfy (explanation) Ü, Ó°y •! – !!~!j" ~Ü, !è, SÈ~IÜ, Ó° !Ó!Ë, ß" xÇÇ ^òáyl° ≠ ßyÓ° !í !ÇÈüüüÈ í, z!ß ≠ , ðyòè, #Ü, y ≠ SÈÜ, ~!í, !Ó° Ü, Ó°yÓ° ^« , !è ÓÑyôyôÓ°y ^Ü, y!G !l!Ü ^!z – í, ^!Ó SÈÜ, ~!Ü!è, y^!Ó ~!í, !Ó° Ü, Ó°!l! , •!Ó !y^!l! , Ó°y!Ç!í, !l!fÓ° xhs"!≈!•í, x!≈ á%Ó flöçT G ß~!Ç ^ÓyòàÜf •! – !!ò SÈÜ, ç!è, °•! í, ^!Ó í, y È, ^!l. ß~!Ç ^ÓyòàÜf ~Ó°* , ð Ü, ^!l!Ü, !è, , ð!Ü, ßÓ° SÈ~IÜ, ≤ÄÜ, yÇ Ü, Ó°y ÓyN, !#! – í, zòy•Ó°!1É , ðÑyã, !è, Ü, yÓ° áylyÓ° ð%Ü!è, !È, ß" í, y!Ó° ^!ä flf#ÈüÈ, ð%Ó° &^!È!Ó° xyè, yÓ° ÓSÈ~IÓ°Ó° Ü, Ü ~ÓÇ xyè, yÓ° ÓSÈ~IÓ°Ó° Óy í, yÓ° ^ÓÇ ð%Ü!è, !ÓÈ, y^!à à! , , xy~!l!Ó° ç!f SÈÜ, ≤Ä~i, Ü, Ó° &! – !Ç!Ó° ylyÜ (Caption) í, z, ð!Ó° È, y^!àÓ° !ÓÓÓ°! !°! , ð Ü)°Ó!Ë" (Body) ÓyÜ, ðy~!ÿ≈Ó° (sub) !ÓÓÓ°! !°! , ð

16 NSOU • GE-EC-31 ßÜyöyl ≠ ßyÓ° !í !Ç 2É1 , ðÑyã, !è, Ü, yÓ° áyly! à! , , xy! í, y!Ó° áÈüüüÈ È! , y!Ó° áÈüüüÈ Ü, yÓ° áyly 18 ÓSÈÓ° !!~!ä, 18-ÓSÈÓ° Óy í, yÓ° í, z, ðÓ° 18 ÓSÈ~IÓ°Ó° !!~!ä, 18 ÓSÈÓ° Óy í, yÓ° í, z, ðÓ° flf# , ð%Ó° &È! flf# , ð%Ó° &È! flf# , ð%Ó° &È! flf# , ð%Ó° &È! flf# 1 2 3 4 5 ^Ùyè, (iii) , ≤Ä!l! , !°! , ð Óy !ä, ^!èÓ° Üyôf ^!ÜÈüüüÈ~°z , ðk, !l! , ^!l! , ßÇà, #!í, í, !f^!Ü, ^°ãñ ã, yè≈, ñ SÈ!Ó° •zi, fy!òÓ° ßy•y~!l!f í, z, ðfliy, ðl Ü, Ó°y •! – , ð!Ó°Ó° ~Ü, !è, xl%~!FSÈ^!ò ~ Ó° !Ó!Ë! xy~!ÿã, !y Ü, Ó°y •!Ó – 2.4 , ð!Ó° ß Çáfy! !ÓÈ, yç! ^Ü, y!G !Ó!ÇÈ! xl%ß! , y! ^« , !è !y^!òÓ° ßj!~!l! , í, !f ßÇ@~!Ä• Ü, Ó°y •! í, y^!òÓ° ß!ÜçT^!Ü, ß!Ü@~!ÄÜ, (Population Óy Universe) Ó!° – ß!Ü@~!Ä^!Ü, Ó° ^ !~!Ó!ççTf^!Ü, ßÇáfyÓ° myÓ° y ≤ÄÜ, yÇ Ü, Ó°y !y! ñ í, y^!Ü, , ð!Ó° ^ !Ü!~!Ó!ççTf Óy ä, °Ü, (Variable) Ó!° – ^!Ü!ÈüüüÈ!Óè !~!ñ Ó° Æyl#ñ í, z! , ðyòlñ xy! ñ í, zFã, ! , yñ Gçlñ Ó! ß~!zi, fy!ò ä, °Ü, – ^Ü, y!G ~Ü, !è, ä, °~!Ü, Ó° ßÇà, #!í, !yl=!° !!ò!Óhfl, !l! , Óy !ÓÇ, CÈ, y^!Ó !°! , ðÓk, !y~!Ü, ñ í, ^!Ó Ó°y!Ç!Ók, y!Ó!ò!òÓ° , ð!~!« , !yl=!° , ð%Çyl% , ð%ÇÈ, y^!Ó , ðÓ° #« , y Ü, ^!Ó° í, yÓ° xhs"!≈!•í, x!≈ áÑ%~!Ç ^ÓÓ° Ü, Ó°y Ü, çTßyôf Óy xßÜ, Ó° •!l! , , ðy^!Ó° – xhs"!≈!•í, x!≈ ß!ò!Ü≈ , ß!è, Ü, Ü)°fy!~!l!Ó° çlf ä, °~!Ü, Ó° !yl=!°~!Ü, ßy!Ó°

70%	MATCHING BLOCK 11/78	W
Ü, Ó° ^!l!Ó° Üyôf^!Ü ßÇ!«Æ xyÜ, y^!Ó° ≤ÄÜ, yÇ Ü, Ó°y		

çÓ° &!Ó° – , ð!Ó° ßÇáfy~!l!ÓÇ, CÈ, y^!Ó !l! , ä, °~!Ü, Ó° !yl=!°~!Ü, ßy!Ó°Ü, Ó°!Óy !ÓÈ, yã#Ü, Ó°! , ð!Ó° ßÇáfy! !ÓÈ, yç! (Frequency distribution) Ó!° – ^Ü, y!G ~Ü, !è, !l!ò≈çT ^!#Ó° Ü^!òf ä, °~!Ü, Ó° !l! , =!° !yl, ð! , ^!Ó ß~!z ßÇáfy^!Ü, í, z_ ^!ð!#Ó° , ð!Ó° ßÇáfy! (Frequency) Ó!° ~ÓÇ ^! SÈ~IÜ, Ó° Üyôf^!Ü ä, °~!Ü, Ó° ßy!Ó°Ü, , !yl G í, yÓ° , ð!Ó° ßÇáfy ≤ ÄÜ, yÇ Ü, Ó°y •! ñ í, y^!Ü, , ð!Ó° ß Çáfy SÈÜ, Óy ßyÓ° !í (Frequency Tabel) Ó!° – , ð!Ó° ßÇáfy !ÓÈ, yç! ð%~°z ≤ÄÜ, y^!Ó°Ó° •! ≠ (i) ßÓ° , ð!Ó° ßÇáfy !ÓÈ, yç! (Simple Frequency Distribution) ~ÓÇ (ii) ^!#Ók , , ð!Ó° ßÇáfy !ÓÈ, yç!È (Grouped Frequency Distribution)

NSOU • GE-EC-31 17 (i) ßÓ° ,

47%	MATCHING BLOCK 12/78	W
ð!Ó° ßÇáfy !ÓÈ, yç! ≠ È~°z !ÓÈ, yç!~!l! ä, °~!Ü, Ó° !Ó!Ë, ß" !yl G í, y^!òÓ° , ð!Ó° ßÇáfy		

fl!í, stÈ, y^!Ó ≤ÄÜ, yÇ Ü, Ó°y •! – !!~!ä, 30 çl SÈy^!èÓ° , ðÓ° #« , y! ≤ÄyÆ !j!Ó° ^òG!`y •!í, y ^!~!Ü, à!è, í, ßÓ° , ð!Ó° ßÇáfy !ÓÈ, yç! ^òáy~!ly •° ≠ 30 ç~!l!Ó° ≤ÄyÆ !j!Ó° ≠ 20, 25, 41, 27, 20, 27, 20, 46, 32, 27, 25, 46, 32, 27, 25, 46, 32, 41, 32, 27, 27, 25, 32, 41, 32, 25, 41, 27, 32, 27, 32, 41, 25, 27. ßyÓ° !í !Ç 2É2 30 çl SÈy^!èÓ°

100%	MATCHING BLOCK 13/78	W
!j!^!Ó°Ó° , ð!Ó° ßÇáfy !ÓÈ, yç! !j!Ó°		

è,y!°ÙyÜ≈, ,ø!Ó°ŒÇáfy 20 3 25 5 27 8 32 7 41 5 46 3 ^Ùyê, — 3 0 lıjÓ° 20 : ,ø!Ó°ŒÇáfy 3 Ó°^İİ, ^ÓyV,yİ° 20 lıjÓ°
 ^,ø!İİ°İSÈ~Ó°Ü,Ù SÈy^İeÓ° ŒÇáfy 3— í,z,ø!İÓ°Ó° è,y!°ÙyÜ≈, •Ü° ^°y^İly òyà à/à İyÓ° ä,yÓ°!è,Ó° ,ø!İÓ°
 ,øMÈ,Ù!è, xyı, ,yxylı, ,È,y^İÓ° ^òGİ°y•İ° — ~Ó°Ü,Ù ,øÑyã,İè, è,y!°Ùy^İÜ≈,Ó° ~Ü,İè, =İFSEÓ° ,ø!İÓ° ~Ü,è%, ^Óİç
 ÈÑ,yÜ, ^òGİ°y•İ° — è,y!°ÙyÜ≈, ŒÓŒŪİ° Ùyl Óy Ùy^İlÓ° ^øİ#Ó° ~Ü,•z°y•z^İl ÓŒy^İİ, •İÓ— ,ø!Ó°ŒÇáfyÓ° àİlyÓ° ,ø!İç,
 ~•z ,øk,İİ, Œ!ÓòyçlÜ, — (ii) ^øİ#Ók, ,ø!Ó°ŒÇáfy !ÓÈ,yçlÈüüÈä, °İÜ,Ó° Ùyl x°ŒÇáfyÜ, •İ° ŒÓ° ,ø!Ó°ŒÇáfy !ÓÈ,yçl
 İ^İly,øİ%_ — İ^İç, İe ä, °İÜ,Ó° ≤ÄÄ%,Ó° Ùyl Ó° İİ°İSÈñ Œİç, İe ~•zÈ,y^İÓ° !ÓÈ,yçl ≤Äyİ° xŒΩ,Ó° — ~İç, İe
 ,ø!Ó°ŒÇáfy SÈÜ, İÜ, Œç!«ÆÜ,Ó° İİÓ° çlf ŒÇà,•#İ, Ó°y!çİ,İf Ùy°y^İÜ, Œİè,Ü,È,y^İÓ° xı%òyÓ°İlÓ° çlf ä, °İÜ,Ó°
 Ùy^İlÓ° ≤ÄŒyÓ° (range) ^Ü, Ü,İ,Ü, =!° ŒŒ#Ü í,z,ø≤ÄŒyÓ° (sub-range) ÈüÈ~ È,yà Ü, ^İÓ° ^Œz xı%İyİ° # ^øİ#Ók, Ü,Ó°y
 •İ° — È, İñ ^øİ#Ók, ø!Ó°ŒÇáfy !ÓÈ,yçl ≤Äİe İ^İyİ° ä, °İÜ,Ó° Ùyl=!° Ü,İ,Ü, =!° ŒŒ#Ü í,z,ø≤ÄŒy^İÓ° ^øİ#Ók, Ü, ^İÓ°
 ^øİ#=!°Ó° ,ø!Ó°ŒÇáfy !òİİ° ≤ÄÜ,yç Ü,Ó°y•İ° — ^øİ#Ók, ,ø!Ó°ŒÇáfy !ÓÈ,yçl İlÓ° ^ç, İe ä, °İÜ,Ó° ^Ü,y l~Ü,İè,
 !Ó!İçÈİ Ùy^İlÓ° ,ø!Ó°ŒÇáfy çyly İyİ° ly— !İä, 100 çl SÈy^İeÓ° ,øÓ°#«,yİ° ≤ÄyÆ lıjÓ° ^òGİ°y•° ~Óç İ,y İ^İÜ, à!è,İ,
 ^øİ#Ók, ,ø!Ó°ŒÇáfy !ÓÈ,yçl ^òáy İly•° ≠
 18 NSOU • GE-EC-31 100 çl SÈy^İeÓ° ≤ÄyÆ lıjÓ° ≠ 3 23 24 8 16 23 16 20 24 20 15 8 21 29 50 24 33 42 30 20 24 35 8 26
 38 30 26 38 24 26 24 26 24 15 10 10 16 26 45 45 30 29 33 24 26 24 13 24 26 24 26 45 21 21 21 23 44 13 35 23 23 30 21
 23 46 42 24 16 13 15 20 26 33 29 42 24 20 29 20 15 15 21 21 21 26 37 27 44 29 23 16 15 31 24 31 26 24 23 31 20 Œy!Ó°İç
 2È3 100 çl SÈy^İeÓ°

100%	MATCHING BLOCK 14/78	W
lıjİİ°Ó° ,ø!Ó°ŒÇáfy !ÓÈ,yçl lıjÓ°		

è,y!°ÙyÜ≈, ,ø!Ó°ŒÇáfy 1-5 1 6-10 5 11-15 9 16-20 12 21-25 31 26-30 20 31-35 8 36-40 3 41-45 8 46-50 3 ^Ùyê, —
 100 2.4.1 ,ø!Ó°ŒÇáfy !ÓÈ,yçl àè, İl İÜ, S%È ≤Äyİ!İÜ, İl İò≈ç (i) ^øİ#ŒÇáfy á%Ó Ü,Ù Óy á%Ó ^Óİç •İÓ ly— ^Óİç •İ°
 àİly Ü,yİ° ò#â≈ G ç!è, °İñ xyÓyÓ° á%Ó Ü,Ù •İ° ~Óİç İçTfÓ° Œİè,Ü,İ,y (accuracy) •yÓ°y^İÓ— ŒyòyÓ°İİ, ^øİ#ŒÇáfy 5
 İ^İÜ, 20 ~Ó° Ü^İòf•İ° —
 NSOU • GE-EC-31 19 (ii) ^øİ#İòâ≈f İlyŒΩ,Ó° ŒÙyl•Gİ°y í,z!ä,İ, — xÓçf ^Ü,yİG ^Ü,yİG ^ç, İe ~Ó° Óf!İ,e^Ü•İİ,
 ,øy^İÓ° — xy İİ°Ó° ,ø!Ó°ŒÇáfy !ÓÈ,yçl İl xy İİ°Ó° ≤ÄŒyÓ° á%Ó ^Óİç•İñ İly 100 è,yÜ,y İ^İÜ, 5000 è,yÜ,y — ~İç, İe
 ŒÙyl ^øİ#İòâ≈f ŒΩ,Ó° İİ° — (iii) !ÓÈ,yçl İl ä, °İÜ,Ó° ŒÜ,° Ùyl İÜ, àİf Ü,Ó° İİ, •İÓ— ^Ü,yİG Ùyl Óyò ^òGİ°y ä, °İÓ ly—
 (iv) ^øİ#=!° ,øÓ flòÓ° Óf!İ, İÓ°Ü, #•İÓ xı≈yİ° ~Ü,İè, Ùyl ^Ü,Ó°Ùye ~Ü,İè, ^øİ#İİ, İyÜ, İÓ— (v) Ü%_ ≤ÄyÆ (open
 end) ^øİ# İlyŒΩ,Ó° Óç≈l Ü,Ó°y í,z!ä,İ, — 2.5 ^øİ#Ók, ,ø!Ó°ŒÇáfy !ÓÈ,yçl İl ÓfÓ°*İ, İÜ, S%È ŒÇ,y (ii) x!Ó!FSÈB” G
 !Ó!FSÈB” ä, °Ü, (Continuous and Discrete variables) : ^Ü,yİG ä, °İÜ,Ó° ŒÇà,•#İ, !Ó!È,ß” Ùyl=!° İlò ~Ü,İè, !!ò≈çT
 Œ#ÛyÓ° Ü^İòf İy İÜ, İ#Ûy İÜ, ä, °İÜ,Ó° ≤ÄŒyÓ° (Range) Óİ°— İÜl ^Ü,yİG ^øİ#Ó° SÈye İòÓ° í,zFä,İ,yÓ° !Ó!È,ß”
 Ùyl=!° İlò 120 Œ!Ü İ^İÜ, 180 Œ!ÜÈüÈ~Ó° Ü^İòf İy İÜ, İİ, İİÓ SÈye İòÓ° í,zFä,İ,yÓ° ≤ÄŒyÓ° •İÓ (180 — 120) Œ!Ü Ùy
 60 Œ!Ü— İlò ~Ü,İè, ä, °Ü, ~Ó°*ç,ø•İñ İñ ~Ü,İè, !!ò≈çT ≤ÄŒy^İÓ°Ó° xhs^Ó≈İ,≈# İ^İÜ,yİ Ùyl í,z•y @Ä•İÜ,Ó° İİ,
 ,øy^İÓ° İñ İİ, İÓ ä, °Ü,İè, İÜ, x!Ó!FSÈB” ä, °Ü, (continuous variable) Óİ°— xy İİ°yã, f í,zòy•Ó° İİ ^Ü,yİ ~Ü, çl SÈy^İeÓ°
 í,zFä,İ,y 129 Œ!Ü Óy 129.8 Œ!Ü Óy 129.86 Œ!Ü Óy 120 Œ!Ü İ^İÜ, 180 Œ!ÜÈüÈ~Ó° Ü^İòf İ^İÜ,yİG ŒÇáfy •İİ,
 ,øy^İÓ° — xı≈yİ x!Ó!FSÈB” ä, °İÜ,Ó° xŒÇáf Ùyl İyÜ,y ŒΩ,yÓf— xyİñ í,zFä,İ,yñ Gçİñ xyİñ İñ äİç ≤ÄÈ, İİ,

100%	MATCHING BLOCK 15/78	W
x!Ó!FSÈB” ä, °İÜ,Ó° í,zòy•Ó°İ— !		

Ü,v ^Ü,yİG ä, °Ü, İlò ~Ül•İ° İñ •z•y ^Ü,Ó°

70%	MATCHING BLOCK 17/78	W
Ü, İİ°Ü,İè, !Ó!FSÈB” (isolated) Ùyl @Ä•İÜ,Ó° İİ, ,øy^İÓ°		

48% MATCHING BLOCK 22/78

W

y î í ó y! çî, ï ï f Ó ù ì ü, ≤ Æ Ü, y ç Û, î í ó ñ ï, y ó ï ï D ï ù y! %, ö y! Ü, î, Û, î í ó ï! è, Û, Û, ó y •

Î – Ó y Ó Ó y ò [, =! ° í, z Ò: j È, y î Ó ù, y l G x l % È) ! ù Ü, î Ó á y Ó í, z, ö Ó x l Ó y x l % È) ! ù Ü, È, y î Ó ù, y l G í, z Ò: j î Ó á y Ó í, z, ö Ó, ö Ó, ö Ó ì y Ü, ï ï, ö y î Ó – ≤ Æ ï ï Ü í, z î Ó ï! á ï, Ó y Ó ï! ä, e ï ï, í, z Ò: j Ó y Ó ï! ä, e (Vertical Bar Chart or Column Chart) ~ Ó Ç, ö Ó Ó ï ≈ # «, ï ï È Ó y Ó ï! ä, e ï ï, x l % È) ! ù Ü, Ó y Ó ï! ä, e (Horizontal Bar Chart) Ó ï – Û, y #! ï y! Ó Ó ï «, ï ï È í, z Ò: j Ó y Ó ï! ä, e Ó f Ó • y Ó Û, ó y • î – ö Ó, ö Ó ò % ù! è, Ó y î Ó Ó ù ï ò f Û, î, á y! È Ñ, y Ü, y ç y! à y ì y Ü, î í ó ï, y Ó ù, y l G Ó Ñ y ó y ó Ó y ï! ï ù ï z – ï, î í ó ò Ó ù, y Ó ù ï ï, y í, z ï ï y! ï! è, Ó y î Ó Ó ≤ Æ ï ï Ó y ≤ Æ ï ï Ó x ï ò ≈ ï ï, ó ï ï, ö y î Ó – í, z î Ó ï! á ï, ≤ Æ ï ï, f Û, Ó y Ó Ó y ò [ï! ä, e ï ï Ó ç ì f Ó ï Ó y Ó ï! ä, e (Multiple or Compound Bar Chart) ï, î Ó Û, ó y ï y! – ç ì è, ° Ó y Ó ï! ä, e ï ï, ö Ó f l ö Ó ï ò! ù ≈, ï, ò % • z Ó y ï, ï ï, y! ò ù,

87% MATCHING BLOCK 23/78

W

Ó y! çî, ì f í, z, ö f l i y, ò l Û, ó y • î –

Ó ï x Ç ï ï ç! Ó È, _ ' Ó y Ó ï! ä, e ï ï ~ Û, ï è, Ó y Ó Ó y ò [ï ï Ü, Ó ï x Ç ï ï ç! Ó È, _ ' Û, î í ó Ó Ó y! çî, ì f ù y y Ó ï! Ó È, ß x Ç ç ≤ Æ Ü, y ç Û, ó y • î – Ó y! çî, ï ï f Ó ~ z Ó * ç ò í, z, ö f l i y, ö ï ï ï, y ï ò Ó, ö Ó f l ö ï í Ó Ó ù ï ò f ï j ò ù ≈, ~ Ó Ç ï ù æ Æ Ó y! çî, ï ï f Ó ï ï ï D ï, y ï ò Ó ï! Ó È, ß x Ç ï ï ç Ó ï ï ò ù ≈, ï % f l ö ç T È, y î Ó ≤ Æ Ü, y ç Û, ó y • î – í, z ò y • Ó ï ï Ó ï y • y ï ï f ï ï ï ï ï Ó y Ó Ó y ò [ï! ä, e ï ò á y ï l y • – í, z ò y • Ó ï 3 È ~ Û, ï è, Ó f Ó ï y! # ï Ç f l i y Ó 1993-1997 ï y ï Ó ° y È, ù È ç, ì ï, ï! ï ä, ï ò G ï y • ° – ï, ì f =! ï ï Ü, Ó y Ó Ó y ò [ï! ä, e ï ï è í, z, ö f l i y, ò l Û, ó y • î – . NSOU • GE-EC-31 29 ï y ° 1993 1994 1995 1996 1997 ° y È, à è, y Ü, y! ä 3000 4000 2500 – 6000 «, ì ï, à è, y Ü, y! ä – – – 2000 – ï ù y ò y! ≠ í, z ò y • Ó ï 4 È 5! è, ï! Ó È, ß ç • ï í Ó Ó x l ò Ó y! # ï Ç á f y í, z, ö f l i y, ò l Û, ó y Ó ç ì f ~ Û, ï è, Ó y Ó Ó y ò [ï! ä, e x B, l Û, ó y • î – ç • ï í Ó Ó ï y ù A B C D E ï y Ü, ï Ç á f y ('000) 22 40 25 42 30 30 NSOU • GE-EC-31 í, z ò y • Ó ï 5 È ù, w # ï ï Ó ù, y ï í Ó Ó 1955-61 ï y ï Ó Ó Ó y ç f l [G Ó f ï ï Ó ï ≤ Æ Ó ï, y ï! ï ä, ó S È ï ï, ï ò G ï y • ° – ç ì è, ° Ó y Ó Ó y ò [ï! ä, e x B, l Û, ó y • î – ï y 1955-56 1956-57 1957-58 1958-59 1959-60 1960-61 Ó y ç f l [à ù, y! è, ï ï, ä 480 560 680 740 670 820 Ó f ï [à ù, y! è, ï ï, ä 440 470 630 760 680 830 ï ù y ò y! ≠ í, z ò y • Ó ï 6 È 1975-78 ï y ï ° ù, y l ~ Û, ï è, ï! Ó È ï! Ó ò f y ï ï S È y e ï Ç á f y ï! ï Ó * ç ò! S È ° – Ó y! çî, ì f ï ï Ü, Ó ï x Ç ï ï ç! Ó È, _ ' Ó y Ó Ó y ò [ï! ä, e ï ï è í, z, ö f l i y, ò l Û, ó y • î – ï y ù, y! ï! Ó È, y à ï! Ó K, y l ï! Ó È, y à ï! Ó y! ç f ï! Ó È, y à ï! Ó y è, 1975-76 20,000 12,000 7,000 39,000 1976-77 24,000 15,000 10,000 49,000 1977-78 25,000 18,000 15,000 58,000 NSOU • GE-EC-31 31 (iii) x y l % ù y! ï ï, ï! ä, e Ó y ï ï ï ù ò á y! Ó ò % ù % ï ò á! ä, e ≠ ï ò á! ä, e ≤ Æ ï ï, ï ï, f l y ò #! ä, e ï ï Ü, ó ù y x l % È) ! ù Ü, Ó y X È ù È x «, Ó Ó y Ó Ó ~ Ó Ç x ò #! ä, e ï ï Ü, ó ù y l í, z Ò: j Ó y Y - x «, Ó Ó y Ó Ó ï G ï y • î – ~, ò ï ≈ h s ï ï Ó ò á! ä, e x y ï ï y ä, l y Û, ó y • î ï ï ï S È ï, y ï ï x ï ï ç Ó ï ä, e ù, ï ù % ï ï Ó ù y l f l y È, y! Ó ù, ç ò Ó ù y, ö ù y e y! (Natural or Absolute Scale È ù È ~ ä ≤ Æ Ü, y ç Û, ó y • ï ï ï S È – ~ z ï Ó ï! ä, e ï ï f l y ò #! ä, e ù, X ~ Ó ù y ï ï Ó, ò Ó Ó ï ≈, ï ï Ó ï ï D ï ï D x ò #! ä, e ù, y È ù ~ Ó ù y ï ï Ó ≤ Æ Ü, ï, ç ò Ó Ó ï ≈, l (actual change) È ù È ~ Ó ï! ä, e z – ò % ç ö y G ï y ï y! – ï ù, v x ò #! ä, e ù, ù, # • y ï í Ó, ç ò Ó Ó ï ≈, ï, • ï F S È ï,

100% MATCHING BLOCK 24/78

W

y, ò! Ó ù y, ò Û, ó y ï y! ï y –

Î°á ÿÿÛ, xó#l ä, °ÛÜ, Ó Ùyl, ð!Ó Óí≈, ÌlÓ •yÓ ÑÓ y!ÍÓ !lî≈l Û, Ó y ÿlî ÿÿÛ, Ñ!Û ày!Ó %òÙ% °á!ä, e
(Semi-Logarithmic Graph) Óy xyl%, ðy!l, Û, °á!ä, e (Ratio Chart or Graph) Ó Ì° - ~z °á!ä, e xB, l Û, Ó Ìlî, •Ì° í, zÖ!j
Ó áyl log yËÛË~Ó Ùyl ~ÓÇ xl%Ë) !ÛÛ, Ó áyl flÿ#l ä, °Û, xËÛË~Ó flÿË, y!ÓÛ, Ùyl !G! y •l - Ñ!Û ày!Ó ð%
Ù% °áËÛË~Ó í, zÖ!j Ó áyl ÑÛyl ÑÛyl ò)Ó c xó#l ä, °Û, yËÛË~Ó Ùyl ÑÛyl ÑÛyl çl, Û, Ó y, ð!Ó Óí≈, ÌlÓ •yÓ
!lîò≈ç Û, ÌÓ - ~Û, lè, í, zòy•Ó Ì Ñ• Ìÿ Ìä òáy ÿÛ, - òÓ y ÿÛ, ñ yËÛË~Ó Û, Ìl Û, çyí, y Ùyl, ð!Ó Óí≈, l !lî Ó * , ð
≠ (a) 100 ÌÛ, 150, (b) 250 ÌÛ, 300 ~ÓÇ (c) 500 ÌÛ, 550 ; flÿË, y!ÓÛ, ð!Ó Ùy Ì, ð ≤Ä!l, Ìçyí, y ÑÇáfyÓ « Ìe
yËÛË~Ó ≤ÄÛ, çl, Ùy ÌlÓ, ð!Ó Óí≈, l 50 ~Û, Û - !Û, v (a)ËÛË~Ó « Ìe yËÛË~Ó çl, Û, Ó y 50 Ë, yàñ (b) ~Ó « Ìe
yËÛË~Ó çl, Û, Ó y 20 Ë, yà ? ? 100 5 ? ~ÓÇ (c)ËÛË~Ó « Ìe yËÛË~Ó çl, Û, Ó y 10 Ë, yà ? ? 50 100 500 ? ? Ó, l k,
ð Ìl ÌSÈ- xyl%, ðy!l, Û, l ä, e ÑÓ °ÍÓ áy, Ì° Ó%V, Ìlî, •ÍÓ yËÛË~Ó, ð!Ó Óí≈, ÌlÓ •yÓ ÑÓ≈e ÑÛyl- í, zòy•Ó Ì 7É
ÓË≈l ç ÌE! í, z! , ðyò ÌlÓ ÑÇáfai, çl, l f !lî Ó ÑyÓ !# Ìlî, òG! y •- Ó y!çl, l f Ñ!Û ày!Ó ð%Ù% °á!ä, e Óy
xyl%, ðy!l, Û, °á!ä, eËÛË~Ó Ñy•y Ìl f ≤ÄÛ, yç Û, Ó çl-

32 NSOU • GE-EC-31 ÓSÈÓ 1947 1948 1949 1950 1951 1952 1953 1954 1955 í, z! , ðy!òl, 20 62 147 300 536 811 1104
1425 1755 ~Û, ÌÛ, Ó ÑÇáfy ÑÛyòl ≠ ÓSÈÓ í, z! , ðy!òl, ~Û, (y) log y äxyÑ ð%z òç!ÛÛ, Ë, yà, ðl≈hs" ä 1947 20 1.32
1948 62 1.79 1949 147 2.17 1950 300 2.48 1951 536 2.73 1952 811 2.91 1953 1104 3.04 1954 1525 3.15 1955 1755 3.24
xlflÿl Ñ!Û ày!Ó ð%Ù% °áËÛËÛ, yàç ÓfÓ•yÓ Û, Ó y ÿlî - ~z °á Û, yà Ìç y-x« , ~Ûl Ìñ ð%lè, !Ó@% ò)Ó c
í, y ÌòÓ °ay!Ó ð%ÛÓ , ðy!≈Û, fÓ ÑÛyl- xl≈y! 1 ~ÓÇ 10ËÛË~Ó ò)Ó cñ 10 ~ÓÇ 100ËÛË~Ó ò)Ó c Óy 100 ÌÛ,
1000ËÛË~Ó ò)Ó c ÑÛyl Û, yÓ Ìl, y ÌòÓ °ay!Ó ð%ÛÓ , ðy!≈Û, f ÑÛyl- (iv) ðy•z!ä, e ≠ ðy•z!ä, ÌeÓ Ñy•y Ìl f
ð!Ó ÑÇáfyl !ÓËl Û, Ó y!çl, l f ≤ÄÛ, y ÌçÓ Ó† ≤Ää, °l xy ÌSÈ- Ó† xç Ìç !ÓË, _ ÓyÓ !ä, ÌeÓ Û Ìl, y Ó y!çl, l f Ó
!Ó!Ë, ß" xç ÌçÓ Û Ìòf, ðyÓ flò!Ó Û, ÑjòÛ≈, ~ÓÇ, òl≈l, Ìl fÓ Ñ!D !
Ó!Ë, ß" xç ÌçÓ , ðyÓ flò!Ó Û, ÑjòÛ≈, Ñ%@
Ó Ë, y ÌÓ ≤ÄÛ, y ÌçÓ « Ìe, ðy•z!ä, ÌeÓ ÓfÓ•yÓ áÓz í, z, ð Ìÿyà#- l ä, e Ìl, Ó Ó çl f ~Û, lè, Ì Û, y!G
Ófy Ñlò≈Ó Ó, _

ÛÛ, Û, Ìl Û, lè, xç Ìç Ë, yà Û,
Ó y •l ÿÿÛ ÌòÓ « eË, ° ≤Äò Ùyl=!Ó ÑÛyl%, ðy!l, Û, •l - xyÓyÓ Ìlî% , Ó, yç ÌçÓ « eË, ° Û, wflî Û, y ÌlÓ
ÑÛyl%, ðy!l, Û, ñ ~Û, Û, ÿlî Ó y ÿlî Ìñ, ðy•z!ä, e • ~Û, lè, Ó, ÿÿÛ, Û, Ìl Û, lè, Ófy Ñlò≈Ó myÓ y ~ÛË, y ÌÓ
Û, Ìl Û, lè, Ó, yç Ìç Ë, yà Û, Ó y •l ÿÿÛ, Ó, yçç=!Ó Û, wflî Û, y! =! , òl≈ Ó y!çl, l f Ó !Ó!Ë, ß" xçç í, l f ÑÛ) ÌÓ
ÑÛyl%, ðy!l, Û, •l - í, zòy•Ó Ì 8É !l ä, Û, y!G ÑÛ, y ÌÓ Ó ~Û, lè, çMË, Óy!É!≈Û, # , ð!Ó Û, ÿlî !Ó!Ë, ß" áy Ìl, Ó
xyl%Û!Û, Óf! òáy Ìÿ • Ìl ÌSÈ- í, z•y ÌòÓ , ðy•z!ä, eËÛË~Ó Ñy•y Ìl f ≤ÄÛ, yç Û, Ó çl ≠ !ÓËl è, yÛ, y à Û, y!è, Ìl, ä
Û, l E! 8000 !ç" G á! 7000 Ñä, G ç!_ 4000 ÿlÓy•l 5500 !Ó!ó 2500
NSOU • GE-EC-31 33 ÑÛyòl ≠, çMË, Óy!É!≈Û, # , ð!Ó Û, ÿlî Ûyè, Óf! = 27000 Û, y!è, è, yÛ, y- !l ä, !Ó!Ë, ß"
áy Ìl, Ó Óf! ÌÛ, Ûyè, Óf! ÌÓ çl, Û, Ó y ≤ÄÛ, yç Û, ÌÓ xl%Ó * , ð Û, wflî Û, y! =! !l Ì Û, Ó y • ≠ !ÓËl çl, Û, Ó y
!•ÑyÓ Û, wflî Û, y! Û, !É! 8000 100% 29.6% 27000 ? ? 8000 360 106.7 2700 ? ? ? à≤Äyl ä !ç" G á! 7000 100% 26.0%
27000 ? ? 7000 360 93.3 27000 ? ? ? ? à≤Äyl ä Ñä, G ç!_ 4000 100% 14.8% 27000 ? ? 4000 360 53.3 27000 ? ? ?
à≤Äyl ä ÿlÓy•l 5500 100% 20.4% 27000 ? ? 5500 360 73.3 27000 ? ? ? ? à≤Äyl ä !Ó!ó 2500 100% 9.2% 27000 ? ? 2500
360 33.4 27000 ? ? ? ? à≤Äyl ä Ûyè, 100% 360 Ñ!ÓòyÛ Ìl, y Ófy Ñlò≈Ó ~Û, lè, Ó, xB, l Û, ÌÓ í, z•yÓ Û, ÌÓ
ðÓ , ðÓ 106.7° , 93.3° •z! , fy!ò Û, y! xB, l Û, ÌÓ ≤Äò Ó y!çl, l f Ó , ðy•z!ä, e !lî Ó * , ð = 93.3? !ç" G á! Û, l E!
106.7? Ñä, G ç!_ ÿlÓy•l !Ó!ó 53.3? 73.3? 33.4? , ðy•z!ä, e

34 NSOU • GE-EC-31 (v) xylî Ì°á ≠, ð!Ó ÑÇáfy !ÓË, yç ÌlÓ ~°!áÛ, ≤ÄÛ, y ÌçÓ çl f •z•y ÓfÓ•*l, •l - òl#Ók,
ð!Ó ÑÇáfy !ÓË, yç ÌlÓ Ó y!çl, l f xlòÛ, yçç « Ìe xylî Ì°á ÌáÓ Ùyòf ÌÛ ≤ÄÛ, yç Û, Ó y •l - xylî Ì°á ~Û, lè,
ÑÓ °ÍÓ áyÓ í, z, ðÓ ~Ûl Û, Û, lè, =!° xylî Ì°á, e ÿÿÛ ÌòÓ ≤Äl, lè, Ó « eË, ° xl%Ó * , ð òl# , ð!Ó ÑÇáfyÓ Ñ!D
ÑÛyl%, ðy!l, Û, - xylî Ì°á xB, l Û, Ó Ìlî, •Ì° , ð!Ó ÑÇáfy !ÓË, yçl SÈ ÌÛ, Ó òl# !ÓË, yà=!Ó òl# ÑÛyly=!° (Class
boundaries) xl%Ë) !ÛÛ, Ó áyl (X-x Ìç, ä òl# !ÓË, y ÌàÓ ò Ìà≈fÓ ÑÛyl%, ðy!l, Û, xçç, ðÓ , ðÓ flÿ, ðl Û, Ó y •l -
≤Ä Ìl, fÛ, lè, xç ÌçÓ í, z, ðÓ !!!ò≈T òl# !ÓË, y ÌàÓ , ð!Ó ÑÇáfyÓ Ñ!D ÑÛyl%, ðy!l, Û, Û, ÌÓ xylî Ì°á, e xB, l
Û, Ó Ìlî, •l - ~Ó Ë, Ì° í, z! , ðß" xylî Ì°á « ÌeÓ « eË, ° xl%Ó * , ð òl# !ÓË, yà=!Ó , ð!Ó ÑÇáfy ÌÛ, ~ÓÇ
xylî Ì°á, e=!Ó Ûyè, « eË, ° Ûyè, ð!Ó ÑÇáfy ÌÛ, ≤ÄÛ, yç Û, ÌÓ - Ìò , ð!Ó ÑÇáfy !ÓË, yç Ìl ≤Äl, lè, òl# ~òá≈f
ÑÛyl •l ñ ÌÓ xylî Ì°á, e=!Ó í, zFä, çl, y=!° xl%Ó * , ð òl# , ð!Ó ÑÇáfyÓ Ñ!D ÑÛyl%, ðy!l, Û, Û, ÌÓ ÌG! y •l - Ìò
òl# ≤ÄÑyÓ =!Ó ~òá≈f xÑÛyl •l ñ ÌÓ !Ó!Ë, ß"

48% MATCHING BLOCK 25/78

W

xylí, ì«, ìëÓ í, zFä, ì, y !!j ï!äi, È, y ÌÖ !fliÓ Ü, Ó y •í ≠ í, zFä, ì, y = ði# , ö!Ó ¶

Çáfy ? ði# ≤Äÿÿ ÌÖ Ó Ó ~ òâ≈f = , ö!Ó ¶Çáfy älc- í, zòy•Ó ï 9É 2000 çl SÈÿ ìëÓ Gç ÌlÓ , ö!Ó ¶Çáfy !ÖË, yçl !l Ìä, ðGÍ y xy ÌSÈ- ~Ü, !è, xy lí, ì!áÈüÈ~Ó ¶ÿ•ÿ ÌÏf ≤ÄÜ, yç Ü, Ó •t- Gçl à, öyí, z Ìü, ä 90-100 100-110 110-120 120-130 130-140 SÈÿeÇáfy 500 700 300 400 100 (vi) , ö!Ó ¶Çáfy Ó†È%, ç ≠ , ö!Ó ¶Çáfy !ÖË, yç ÌlÓ ~!áÜ, ≤ÄÜ, yç •z•yÓ ¶ÿ•ÿ ÌÏfG Ü, Ó y •í - Ó!çÓ È, yà ¶Ü! •z•y ¶Ûyl ði# ≤ÄÿyÓ È%, _ !ÖË, yç ÌlÓ «, ìë Ü, Ó y •í - ~z, òk, !ì, Ìì, ≤Ä Ìì, fÜ, ði#Ó , ö!Ó ¶Çáfy xl%Ó * , ò ði#Ó Ùòf!Ó®%Ó !ÓÓ & Ìk, ¶Çfliy, òl Ü, Ó y •í - Ì!Ó®%=! , öyGÍ y Ìÿ Ì! =! , öÓ , öÓ ¶Ó ° ÌÖ áy !ò Ìì Ì%_ Ü, Ó y •í - NSOU • GE-EC-31 35 ≤ÄlÜ G ÌçEÌ !Ó®% ò%lè, ò%Ü ≤Äÿ Ìhs Ü, !ì, , ö!Ó ¶Çáfy•#l ði#Ó Ùòf!Ó®% ò ÌÖ Ó†È), ç¶jòß Ü, Ó y •í - xy lí, ì!á Ì ÌÜ, , ö!Ó ¶Çáfy Ó†È%, ç , ö!Ó ¶Çáfy •Ìñ xy lí, ì«, e=!Ó í, z, ò ÌÖ Ó Ó xÇ ÌçÓ Ùòf!Ó®%=! Ìyà Ü, ÌÖ ~ÓÇ , ò ÌÖ ≈ Ól≈ì, í, z, öy Ìì ≤Äÿhs "mÍ ¶jò)ì= Ü, Ó y •í - Ì!ò ,

58% MATCHING BLOCK 26/78

W

ö!Ó ¶Çáfy !ÖË, yç Ìl ði# ≤ÄÿyÓ e' Üç SÈÿè, Ü, Ó y •í ñ ì, ð

ÌÖ ði#Ó ¶Çáfy Óyí, ÌÖ - È, Ì!Ó Ò†È%, ÌçÓ ç#EÌ≈!Ó®%=! á%Ó Ü, ySÈÿÜ, y!SÈ xy ÌÖ ~ÓÇ Ì!«, ìë !Ó®%=!Ó Ùòf !ò Ìì ¶hjì, ÌÖ áy è, yl Ì° (smooth free hand curve) Ì ÌÖ áy , öyGÍ

78% MATCHING BLOCK 27/78

W

y Ìÿ Ì, y ÌÜ, , ö!Ó ¶Çáfy ÌÖ áy (Frequency curve) Ó Ì°-

í, zòy•Ó ï 10É !l Ìä, Ó SÈ ÌÜ, Ü, Ü ≈# ÌÖÓ Ùy!¶Ü, xy lí ðGÍ y xy ÌSÈ- í, z•y , ö!Ó ¶Çáfy Ó†È%, ÌçÓ ¶ÿ•ÿ ÌÏf ≤ÄÜ, yç Ü, Ó •t- Ùy!¶Ü, xy lí àè, yÜ, yÍ à Ü, Ü ≈# Çáfy 50.00-59.99 8 60.00-69.99 10 70.00-79.99 16 80.00-89.99 14 90.00-99.99 10 100.00-109.99 5 110.00-119.99 2 ¶Ûyòl ≠ , ö!Ó ¶Çáfy Ó†È%, ç xB, ÌlÓ çlf àily Ü, yÍ ≈ ðòf!Ó®% 54.995 64.995 74.995 84.995 94.995 104.995 114.995 ,

52% MATCHING BLOCK 28/78

W

ö!Ó ¶Çáfy 8 10 18 14 10 5 2 (vii) e' Ü ÌÖ!àÜ, , ö!Ó ¶Çáfy ÌÖ áy ≠ e' Ü ÌÖ!àÜ, , ö!Ó ¶Çáfy=!Ó ~!

áÜ, ≤ÄÜ, yç •z•yÓ ¶ÿ•ÿ ÌÏf Ü, Ó y •í - ~z, òk, !ì, Ìì, e' Ü ÌÖ!àÜ, , ö!Ó ¶Çáfy=!Ó ði# ¶#Ûyly=!Ó !ÓÓ & Ìk, í, z, òfliy, òl Ü, ÌÖ Ì!Ó®%=! , öyGÍ y Ìÿ 36 NSOU • GE-EC-31 Ì! =! , öÓ , öÓ ¶Ó ° ÌÖ áy myÓ y Ìyà Ü, Ó y •í - •z•y ò%ÜòÓ ÌlÖ ÈüüÈ(a) !lã, Ì ÌÜ, e' Ü ÌÖ!àÜ, , ö!Ó ¶Çáfy ÜÈüÈÓ çlf ~ÓÇ (b) í, z, öÓ Ì ÌÜ, e'

52% MATCHING BLOCK 29/78

W

Ü ÌÖ!àÜ, , ö!Ó ¶Çáfy ÜÈüÈ~Ó çlf - !lã, Ì ÌÜ, e' Ü ÌÖ!àÜ, , ö!Ó ¶Çáfy ÌÖ

áy ðá Ìì, Ó!ò≈ì, SÈüÈ~Ó Ù Ìì, y ~ÓÇ í, z, öÓ Ì ÌÜ, e' Ü ÌÖ!àÜ, , ö!Ó ¶Çáfy ÌÖ áy í, z, öÓ !òÜ, !l Ìä, í, zEè, y Ìÿ Ó!ò≈ì, SÈüÈ~Ó ðá Ìì, - e' Ü ÌÖ!àÜ, , ö!Ó ¶Çáfy ÌÖ áyÓ myÓ y ÙòfÛÿñ

63% MATCHING BLOCK 30/78

W

ä, % Ì≈Ü, ≤ÄË, !ì !l!≈ Ì, Ü, Ó y Ìÿ - í, zòy•Ó ï 11É !l!≈!

áí, Ó'y|çl, Ìf e' Ù'ÏÏÒ!àÜ, , ò!Ó`ŤÇáfy ^Ó`áyÓ` Ťy•y`Ïf ≤ÄÜ, yç Ü, Ó`&l (a) !lä, `ì`ÏÜ, ñ (b) í, z, òÓ` `ì`ÏÜ, ≠ 100 çl SÈÛ`leÓ`

100%	MATCHING BLOCK 31/78	W
à!`ì`i, ≤Äy/E l j`ÏÓ`Ó` , ò!Ó`ŤÇáfy !ÓË, yçl		

l|j`ÏÓ`Ó` ^ò!# !ÓË, yà SÈÛ`ŤÇáfy 10–19 8 20–39 14 30–39 22 40–49 29 50–59 14 60–69 7 70–79 4 80–89 2 `Ùyè, 100 ŤÛyòyl ≠ e' Ù'ÏÏÒ!àÜ, , ò!Ó`ŤÇáfy ^Ó`áyÓ` çlf àily Ü, yí≠ ≠ l|j`ÏÓ`Ó` ^ò!# !ÓË, yà ^ò!# , ò!Ó`ŤÇáfy e' Ù'ÏÏÒ!àÜ, , ò!Ó`ŤÇáfy Ť#Ûyly !lä, `ì`ÏÜ, í, z, òÓ` `ì`ÏÜ, 10–19 9.5–19.5 8 8 100 20–29 19.5–29.5 14 22 92 30–39 29.5–39.5 22 44 78 40–49 39.5–49.5 29 73 56 50–59 49.5–59.5 14 87 27 60–69 59.5–69.5 7 94 13 70–79 69.5–79.5 4 98 6 80–89 79.5–89.5 2 100 2

NSOU • GE-EC-31 37 (viii) , ò!Ó`ŤÇáfy òl, `á (Column diagram) : !Ó!FSÈß" ä, °`ÏÜ, Ó` , ò!Ó`ŤÇáfy !ÓË, yçl Ì, yÓ` í, z, òfliy, òl •z•yÓ` myÓ`y Ü, Ó`y •Í – á%Ó Ü, Ü ≤ÄŤyÓ` àŤ)- `ÏÓ`áyàÈÛÈ~Ó` !Ó!FSÈß" í, zÖ`j| òl, Óy ÓyÓ` !Ó!Ë, ß" Ûy`ÏlÓ` í, z, òÓ` òNÿí, , Ü, !Ó`ÏÏ" •z•y xNÿyÜ, y •Í ñ Ťáy`Ïl òl, =!Ó` í, zFä, Ì, y , ò!Ó`ŤÇáfyÓ` ŤÛyl%, òy!i, Ü, •Í – í, zòy•Ó` î 12É ≤Ä!i, ~Ü, !Ü!`Ïè, xyàì, ò)Ó`È, yŤ ŤÇáfy !l`lä, Ó` SÈ`ÏÜ, `òáy`Ïly •ÏÏ" `ÏSÈ– •z•y `áÈÛÈ~Ó` Ťy•y`Ïf ≤ÄÜ, yç Ü, Ó`&l– ò)Ó`È, yE! ŤÇáfy 0 1 2 3 4 5 6 7 8 , ò!Ó`ŤÇáfy 5 22 31 43 51 40 35 15 3 ŤÛyòyl ≠ 38 NSOU • GE-EC-31 (ix) òy, òlä, e (Step diagram) : !Ó!FSÈß" ä, °`ÏÜ, Ó` , ò!Ó`ŤÇáfy !ÓË, yç`ÏlÓ` e' Ù'ÏÏÒ!àÜ, , ò!Ó`ŤÇáfy`ÏÜ, !ä, ey!l`i, Ü, Ó`yÓ` çlf •z•y ÓfÓ•*i, •Í – !lä, `ì`ÏÜ, e' Ù'ÏÏÒ!àÜ, !ä, e!è, `òá`Ïi, ÓyÜ`ÏÏÜ, í, y`Ïl Gè, y !ŤN!i, , Ó` Ù'Ïi, yñ ÌyÓ` ≤Ä!Ü òy`Ï, òÓ` í, zFä, Ì, y ≤Ä!Ü !lä, `ì`ÏÜ, e' Ù'ÏÏÒ!àÜ, , ò!Ó`ŤÇáfyñ !mì, #!` òy, ò !mì, #!` !lä, `ì`ÏÜ, e' Ù'ÏÏÒ!àÜ, , ò!Ó`ŤÇáfy •zi, fy!òÓ` ŤÛyl%, òy!i, Ü, – í, z, òÓ` `ì`ÏÜ, e' Ù'ÏÏÒ!àÜ, , ò!Ó`ŤÇáfy !ä, e!è, `òá`Ïi, í, yl `ì`ÏÜ, Óy`ÏÜ í, zè, y !ŤN!i, , Ó` Ù'Ïi, yñ ÌyÓ` ≤Ä!Ü òy`Ï, òÓ` í, zFä, Ì, y ≤Ä!Ü í, z, òÓ` `ì`ÏÜ, e' Ù'ÏÏÒ!àÜ, , ò!Ó`ŤÇáfyñ !mì, #!` í, z, òÓ` `ì`ÏÜ, e' Ù'ÏÏÒ!àÜ, , ò!Ó`ŤÇáfy •zi, fy!òÓ` ŤÛyl%, òy!i, Ü, – í, zòy•Ó` î ≠ 13É !l`Ïi`Ó` !ÓË, yçl SÈ`ÏÜ, Ó` e' Ù'ÏÏÒ!àÜ, , ò!Ó`ŤÇáfy !ä, e áì, zÈ, Í` ≤ÄÜ, yÓ` ä xB, l Ü, Ó`&l ≠ Ûyl (Grade) 1 2 3 4 5 6 SÈÛ`ŤÇáfy 20 34 40 52 26 16 ŤÛyòyl ≠ òy, òlä, `ÏeÓ` çlf àily Ü, yí≠ ≠ Ûyl ,

40%	MATCHING BLOCK 32/78	W
ò!Ó`ŤÇáfy e' Ù'ÏÏÒ!àÜ, , ò!Ó`ŤÇáfy !lä, `ì`ÏÜ, í, z, òÓ` `ì`ÏÜ, 1 20 20 188 2 34 54 168 3 40 94 134 4 52 146 94 5 26 172 42 6 16 188 16 e' Ù'ÏÏÒ!àÜ, , ò!Ó`ŤÇáfy		

Ûyl
NSOU • GE-EC-31 39 2.9 xl%ç#°l# à1ä !Ó!FSÈß" x!Ó!FSÈß" ä, °`ÏÜ, Ó` ~Ü, !è, Ü, `ÏÓ` í, zòy•Ó` î !òl–
à2ä `ò!# Ť#Ûy G `ò!# Ť#ÛylyÓ` , òy!~Ü, f Ü, #/à3ä ò!Ó`ŤÇáfy àlc `Û, yl%` `«, `Ïe xì, fyÓçfÜ, /à4ä í, z!Ť ŤyÓ`i#Ó` `Û, yl%` xç`Ïç Ìy`ÏÜ, /à5ä e' Ù'ÏÏÒ!àÜ, , ò!Ó`ŤÇáfy Ü, Ì, ≤ÄÜ, yÓ` G Ü, # Ü, #/à6ä `Ť!Ü`ày!Ó` ò%Ü`àlá, e`Û, yl%` !Ó`ÏçE!` `«, `Ïe ≤Ä`ÏÏ" yà Ü, Ó`y •Í /à7ä !l`Ïi`y_` `°á!ä, e=!° ≤
Ä`ÏÏ" y`ÏàÓ` ~Ü, !è, Ü, `ÏÓ` í, zòy•Ó` î !òl–
àÜ, ä í, z°j| G xl%È), !i, Ó` ÓyÓ`!ä, e– àää ç!è, ° G Óç xç`Ïç !ÓË, _´ ÓyÓ`!ä, e– àää , òy•z!ä, e G Óç xç`ÏÈç !ÓË, _´ ÓyÓ`!ä, e– àää òl, `Ïa G xyl`i, `Ïa– à.ä òy, ò!ä, e G e´

71%	MATCHING BLOCK 33/78	W
Ù'ÏÏÒ!àÜ, , ò!Ó`ŤÇáfy ^Ó`áy– à8ä , ò!Ó`ŤÇáfy ^Ó`		

áyÓ` /ÓçÈ), `ÏçÓ` xhs`à≈i, xyl`i, `ÏlÓ` `Ùyè, `«, eÈ, ° Ü, Ì, /à9ä , ò!Ó`ŤÇáfy l Ó``Ïi, Ü, # `ÓyV, / , ò!Ó`ŤÇáfy l çΣ!è, `Û, yl%` ò%Ü!è, x`Ï≈ ÓfÓ•*i, •Í /à10ä ~Ü, !è, , ò!Ó`ŤÇáfy l SÈ`ÏÜ, Ó` !Ó!Ë, ß" xçç=!° Ói≈ly Ü, Ó`&l– à11ä (i) ŤÓ`° , ò!Ó`ŤÇáfy l SÈ`ÏÜ, Ó` !ÓË, yçl G (iii) `ò!#Ók, , ò!Ó`ŤÇáfy !ÓË, yçl Ü, y`ÏÜ, Ó`Ï° Ói≈ly Ü, Ó` G ≤
Ä`Ïi, fÜ, !è, Ó` ~Ü, !è, Ü, `ÏÓ` í, zòy•Ó` î !òl–

ã12ã ~Ü, !ê, !Óÿ!Óòfy~!lî ^ Ü,ylG ÓSÈÓ ^ Ü, ÿñ !ÓK,yl G Óy!çf Çyáy! ^ ≤Ä!Ü ÓÉ!~ñ !mï, #! ^ ÓÉ!~ G ï, ï, #! ^ Ó~!É!~Ó ^ çÓ ^ #«,yl xÇÇ@~Ä!iÜ, yÓ ^ # çÓ ^ #«,yl~#~!òÓ ^ Çáfy !°D~!È, !ìò ≤Äòç~!lÓ ^ çlf ~Ü, !ê, áy!° SÈÜ, (bank table) ~!i, !Ó ^ Ü, Ó ^ &l- ã13ã ^ á!ã, !êÓ ^ ÿy~!lîf Ó ^ y!ç!i, !lîfÓ ^ í, z, öfliy, òl Ó ^ !i, Ü, # ^ ÓyV, y! / í, z, yÓ ^ %!Óòy G x%!Óòy xy~!yã, ly Ü, Ó ^ &l- ã14ã ÓyÓ ^ Óy ò[!ã, eñ çöy!ã, e G xyl!i, !i°á Ó ^ !i, Ü, # ^ ÓyV, y! / ÓfÓÿy !ç, !ê ~!òÓ ^ ÓfÓyÓ ^ í, zòy•Ó ^ !ÿ•Ü, y~!Ó ^ ÓyV, y!- ã15ã çò!~Ü, f Ófyáfy Ü, Ó ^ &l ≠ (i) ÓyÓ ^ !ã, eG xyl%, öy!i, Ü, !ã, e (Bar Chart and Ratio Chart) (iii) e ^ Ü~!l!ò!àÜ, ç, ò!Ó ^ Çáfy ^ Ó ^ áy G öy, ò!ã, e (Ogive and Step Diagram) (iii) xyl!i, !i°á G Ü, y°#!i°á (Histogram and Historigram)

40 NSOU • GE-EC-31 ã16ã È, yÓ ^ !i, Üy!ÿÜ, ÿy•z~!iÜ, ° í, z! çöyòl !l!ã, ^ òG! ^ y • ≠ çyl%l ^ yÓ ^ #È üüü 5720 ^ È, Ó 8! ^ yÓ ^ #È üüüÈ 4900 Üyã, È üüü È6110 ~!≤Ä ^ ÈüüüÈ 5930 ^ Ü ÈüüüÈ 6040 ç! ÈüüüÈ 4610 ç%y•z ÈüüüÈ 3060 xyãfiê, ÈüüüÈ 4700 ÿ~!çWz!jÓ ^ ÈüüüÈ 5605 x~!QyÓÓ ^ ÈüüüÈ 3275 l~!È, ç!jÓ ^ ÈüüüÈ 6850 !i, !ÿj!Ó ^ ÈüüüÈ 6130 í, z, ò~!Ó ^ Ó ^ !i, !f í, z, öfliy, òl Ü, Ó ^ (a) ^ Ó ^ á!ã, e (Line Chart) ~ÓÇ (b) ÓyÓ ^ !ã, e (Bar Chart)ÈÜÈ~Ó ^ ÿy•y~!lîf- ã17ã Ó^ ÓyÓ ^ !ã, !êÓ ^ ÿy•y~!lîf !i, !i°á!i, Ó ^ y!ç!i, !f ≤ÄÜ, çÜ Ü, Ó ^ ≠ ÓSÈÓ ^ 1975 1976 1977 1978 1979 Ü, yÓ ^ áyly AÈÜ~!i, í, z! çöyòl 300 326 180 275 320 Ü, yÓ ^ áyly BÈÜÈ~!i, í, z! çöyòl 260 310 250 250 270 ã18ã !i, !i°á!i, ò%ÜÜy~!ÿÓ ^ áÓ ^ !ã, Ó ^ Ó ^ y!ç!i, !f~!iÜ, Ó^ xÇ~!ç !ÓÈ, ç ^ ÓyÓ ^ !ã, !ê G çöy!ã, !ê ≤ÄÜ, çÜ Ü, Ó ^ &l ≠ çyl%l ^ yÓ ^ È, Ó 8! ^ yÓ ^ ÜÑ, yã, yÜy°y 700 600 ò!ÜÜ, 800 700 í, z! çöyòl 100 70 !Ó!Óò 200 300 ^ Üyè 1800 1670, ã19ã !i, !i°á!i, !i, !f ~Ü, !ê, ÓyÓ ^ !ã, !ê ≤ÄÜ, çÜ Ü, Ó ^ ≠ ç•Ó ^ A B C D E ç!Çáfy ãyçy~!Ó ^ ã 20.2 17.1 13.8 12.0 18.8 ã20ã !i, !i°á!i, !i, !f (i)

50%	MATCHING BLOCK 34/78	W
xyl!i, !i°áñ (ii) ç, ò!Ó ^ Çáfy Ó^È%, ç G (iii) e ^ Ü~!l!ò!àÜ, ç, ò!Ó ^ Çáfy ^ Ó ^ áy !		

ò~!i ^ ≤ÄÜ, çÜ Ü, Ó ^ &l ≠ ò!ÜÜ, !ìòÓ ^ ~ò!Ü, xyl! ^ ò!Ü, xyl! ãè, yÜ, y! ã ò!ÜÜ, Çáfy 30-32 4 33-35 7 36-38 16 39-41 31 42-44 60 45-47 11 48-50 1
 NSOU • GE-EC-31 83 ~Ü, Ü, 5 ? ÿ!à!i, G !È≈, Ó ^ l (Correlation and Regression) àè, l 5.0 í, z ^ !jçf 5.1 ç, ≤Ähfl!yÓly 5.2 !mä, ç!È, !_Ü, Ó ^ y!ç!i, !f 5.3 !Ó~!ç, ç, ò! !ã, e 5.4 ÿ!àyB, 5.4.1 ÿ!àyB, ÈÜÈ~Ó ^ Ü, !i~!Ü, !ê, òÜ~ 5.5 !È≈, Ó ^ l, ç, ¥ 5.5.1 !È≈, Ó ^ !iÓ ^ Ü, !i~!Ü, !ê, òÜ~ 5.6 !yle ^ !ÜÜ, ÿ!à!i, 5.7 xl%ç#l# 5.0
 í, z ^ !jçf ~•z ~Ü, Ü, !ê, ç, ò!Ó ^ Ó, ç, ò! xy, ò! çyl!i, ç, öyÓ ^ !Ó!ÈüüüÈ ? !
 mä, ç, Ó ^ y!ç!i, !f Ü, #/? !Ó~!ç, ç, ò! !ã, e Ü, y~!iÜ, Ó ^ !i°á!i, ? ÿ!àyB, Ü, # G~!i, yÓ ^ òÜ~ - ? !È≈, Ó ^ l, ç, ¥ Ü, y~!iÜ, Ó ^ !i°á!i, ç, yÓ ^ òÜ~ Ü, # Ü, #/5.1 ≤Ähfl!yÓly ç, ò!Ó~Ói≈, # Ü, !i~!Ü, !ê, xòfy~!i ~Ü, !ê, ã, °~!iÜ, Ó ^ !È, !_!i,

70%	MATCHING BLOCK 35/78	W
Ü, #È, y~!Ó ç, ò!Ó ^ Çáfy !ÓÈ, ç! àè, l Ü, Ó ^ !i, •! ^ ~		
ÓÇ ï, yÓ ^ ~Ó!ç~Tf=!° !l!≈! ^		

96%	MATCHING BLOCK 39/78	W
Ü, Ó ^ y !y! ^ ÿ ÿjò~!iÜ≈, çy~!yã, ly Ü, Ó ^ y ^		

!i~!iSÈ- !
 Ü,
 v ÓfÓÿy G xlfylf xl%ÿç, yl ^ ç, !ê x~!iÜ, ÿ!i ^ ò%•z Óy ï, !i, y!òÜ, ã, °Ü, ÿjò~!iÜ≈,

100%	MATCHING BLOCK 36/78	W
Ó ^ y!ç!i, !f !Ó~!ÿ~!È!i Ü, Ó ^ y ≤		

Ä~!i yç!i ^ - !ÿ•z Ó ^ y!ç!i, !lîfÓ ^ !È, !_!i, ò%•z!è, ã, °Ó ^ y!çÓ ^ ç, öyÓ ^ flò!Ó ^ Ü, ÿjòÜ≈, ÿj!~!i, Ü, # çyly !y! ^
 ï, y ~•z xòfy~!i xy~!yã, ly Ü, Ó ^ y •

ĪÓ – í zòy•Ó° ðfĪÓ° * ðñ xyĪ° ÈüÈÓfĪ° ñ xyĪ° ÈüÈÓMÈĪ° ñ ã ,y!•òyÈüÈÜ)° fñ ĪyàylÈüÈòyÛñ Ü%lyÉ ,yÈüÈĪ ,zĪ ,òyòĪñ
 Ü%lyÉ ,yÈüÈ!ÓeĪ° ñ eĪ° ÈüÈ!ÓeĪ° ñ !ÓeĪ° ÈüÈ!ÓK ,y ,ðñ ã ,y!•òyÈüÈĪyàyl •zĪ ,fy!ò – ~ óÓ° ĪĪÓ° !mä ,° !È ,Ī_Ü ,
 Ó°y!çĪ ,Īf ĪĪÜ , ≤ÄòylĪ , ò%!é , ÜÜŸfy ÜÛyòyĪĪÓ° Ī ã ,<Ty Ü ,Ó°y •Ī° –
 84 NSOU • GE-EC-31 ≤ÄĪÜĪ ,ñ ~ĪòÓ° ÛĪòf ÷Ü ,ylG ,òyÓ° fĪò!Ó°Ü , ŸĪòÜ~, xyĪSÈ !Ü ,ly ~ÓÇ Ī ,y ÌyÜ , Ī° Ī ,yĪòÓ°
 ŸĪòĪÜ~ç ,Ó° ≤ÄÜ ,ĪĪ , G àÈ ,#
 Ó°Ī ,y ,òĪÓ° Ûy ,ò
 Ü ,Ó°yÓ° Ī ã ,<Ty
 Ü ,Ó°y – Ī ,yĪòÓ° ÛĪòf ŸÓ°°
 ĪÓ°áy !È ,Ī_Ü , Óy xĪf ÷Ü ,ylG ÓeĪ° ĪÓ°áy !È ,Ī_Ü , ŸĪòÜ~, xyĪSÈ !Ü ,ly Ī òáy – ~•z àĪϯ Ī ,yÓ° ≤ÄÜ ,ĪĪ , G Ī ,y Ü ,Ī ,áy!!
 àÈ ,#Ó° Ī ,yÓ° !Ó°ĪYÈĪĪ •Ī° Ÿ•àĪ! ,Ó° Ÿy•yĪĪf – !mi ,#Ī° Ī ,ñ ò%!é , ã ,°ĪÜ ,Ó° ÛĪòf ~Ü ,Ī ,é ,Ó° Ī_Ü ,ylG !Ü ,S%È Ûyl çyly
 ĪyÜ , Ī° Ī ,yÓ° !È ,Ī_Ü , xĪ òÓ° !é , ŸĪòĪÜ~ç , xĪ%Ûyl Ü ,Ó°y xĪ=yĪñ ≤ÄÜ ã ,°ĪÜ ,Ó° Ī ,z ,òÓ° !mi ,#Ī° ã ,°ĪÜ ,Ó° ~Ü , ≤ÄÜ ,yÓ°
 !È~ç ,Ó°Ī ,y !Ī~Ī° Ü , ĪÓ° Ī ,yÓ° Ÿy•yĪĪf ≤ÄÜ ã ,°Ü ,Ī ,é ,Ó° Ÿy•yĪĪf !mi ,#Ī° ã ,°Ü ,Ī ,é ,ĪÜ , xĪ%Ûyl Ü ,Ó°y •Ī°
 Ü!È~ç ,Ó° ĪÜÈÜ~Ó° Ÿy•yĪĪf – , 5.2 !mä ,°!È ,Ī_Ü , Ó°y!çĪ ,Īf (Bivariate data) •~z çyĪ ,#Ī° Ó°y!çĪ ,ĪĪfÓ° ≤ÄĪ! ,Ī ,é , Ó° Óy
 Óf!<TÓ° (item) çĪ !mä ,° xĪ=yĪñ ò%!é , ã ,°ĪÜ ,Ó° ŸĪòĪÜ~ç , ĪĪf ,òyGĪ°y ĪyĪ – ~áyĪĪ ≤ÄÜ ã ,°Ü ,Ī ,é ,ĪÜ , Īò x ~ÓÇ !mi ,#Ī°
 ã ,°Ü ,ĪÜ , y óÓ°y •Ī° Ī ,Ī ,ĪÓ° Ī çyĪ ,y ŸÇáfy xĪ=yĪ (x,y) Ûyl Ī òGĪ°y ĪyÜ , ĪÓ° ≤ÄĪ! ,Ī ,é , Óf!<TÓ° çĪf – óÓ°y ĪyÜ ,ñ ~Ó° Ü ,Ü
 nÈÜÈ Ī çyĪ ,y Ûyl Ī òGĪ°y xyĪSÈ – Ī ,zòy•Ó° ðfĪÓ° * ðñ !ĪĪ° ≤Äò_ ĪĪf ŸyÓ° !Ī!é , ã ŸyÓ° !ÈüÈÄĪ – óÓ°y ĪyÜ ,ñ ĪáyĪĪ òyÜ (x)
 ~ÓÇ Īyàyl (y) ŸĪĪ°Ī , 10 Ī çyĪ ,y Ûyl Ī òGĪ°y xyĪSÈ – ŸyÓ° !ÈüüüÈ5ÉĪ òyÜ ã ,yÜ ,yĪ° /Ü , Ī°y@ ÄyÜä 10 12 18 16 15 19 18
 17 21 23 Īyàyl àÜ% ,•zrè ,y°ä 30 35 45 44 42 48 47 46 51 55 xĪĪÜ , ŸÜĪ° ~Ó°Ü ,Ü Ī çyĪ ,y ŸÇáfy Īò xyÓ° G ĪÓ°ç ŸÇáfÜ ,
 •Ī° Ī Ī ,ĪÓ° ~ óÓ°ĪĪÓ° ŸyÓ° !ĪĪÜ , ĪĪf !<ÏyçĪŸÜŸfy •ĪÓ°ñ ŸĪ° , Īē xyÜÓ°y !mä ,°!È ,Ī_Ü , ,òĪÓ° ŸÇáfy !ÓÈ ,yçĪ ã ,é ,Ī
 Ü ,Ó°ĪĪ , ,òy!Ó° – !Ī!ä ,Ó° ,òĪÓ° ŸÇáfy ŸyÓ° !ĪĪ , ã ŸyÓ° !ÈüÈÄĪ 100 !é , ,òĪÓ° ÓyĪÓ° Ó° ĪÛy ,é , ÓfĪ°y ~ÓÇ
 àyòfÈüÈŸyÜ@ Ä#Ó° ÓfĪ° (x)ÈüÈ~Ó° !È ,Ī_Ü ,Ī , ã ,è ,Ī , ~Ü ,Ī ,é , ,òĪÓ° ŸÇáfy !ÓÈ ,yçĪ Ī òáĪy •ĪĪ°ĪSÈñ ĪáyĪĪ x ~ÓÇ y
 ÈüÈ~Ó° ĪÛy ĪÜ 4!é , G 5!é , ðĪ# ÓfÓ•yÓ° Ü ,Ó°y •ĪĪ°ĪSÈ – È ,Ī°ñ ŸyÓ° !Ī!é , ĪĪ , 20!é , ,òĪÜ , ,òĪÜ , ÷Ü ,yÈĪ ÓfÓ•yÓ°
 Ü ,Ó°y •ĪĪ°ĪSÈ – ~•z ÷Ü ,yÈĪ!Ó° x ~ÓÇ y ÈüÈ~Ó° ~Ü , çyĪ ,y ĪĪĪ° !ĪĪ° à!é ,Ī , ~Ü , ~Ü ,Ī ,é , ðĪ#Ó° ,òĪÓ° ŸÇáfy !Īò~ç
 Ü ,Ó°ĪSÈ – ŸyÓ° !ÈüüüÈ5ÉĪ àyòfÈüÈŸyÜ@ Ä#Ó° ÓfĪ° G ,òy!Ó° Óy!Ó°Ü , xyĪĪ°Ó° !ÓÈ ,yçĪ ,òy!Ó° Óy!Ó°Ü , xyĪ°
 ã ,é ,yÜ ,yĪ° ä àyòf ŸyÜ@ Ä#Ó° ÓfĪ° 2000–3000 3000–4000 4000–5000 5000–6000 6000–7000 àçĪ ,yÇçä 10 – 15 –
 – – 3 7 15 – 20 – 4 9 4 3 20 – 25 7 6 12 5 – 25 – 30 3 10 19 8 –
 NSOU • GE-EC-31 85 5.3 !Ó°Ī° ,òĪ !ä ,é (Scatter Diagram) ÜĪĪÜ ,Ó°y ĪyÜ ,ñ ò%!é , ã ,°ĪÜ ,Ó° ŸĪòĪÜ~, nüÈ° çyĪ ,y Ûyl
 Ī òGĪ°y xyĪSÈ – ãĪ Ó°y!çĪ!ÓK ,yl ≤ÄĪĪ°yà Ü , ĪÓ° Ÿ•àĪ! ,
 Ó°
 òĪÓ° ÛyĪ G ≤ÄÜ ,ĪĪ , !lò~yÓ° Ī Ü ,Ó°y
 xyÛyĪòÓ° Ī ,zĪĪçf – ~•z !ÓÈĪ°ĪĪ° !Ó°Ī° , ,òĪ !ä , Īē Ó° xÓòylĪĪ!kT – !Ó°Ī° , ,òĪ !ä , e xyĪĪ° nÈüÈŸÇáfÜ , !Ó°%Ó° ~Ü ,Ī ,é ,
 çfy!Ü!Ī ,Ü , !ä , eñ ĪáyĪĪ° !Ó°%°! , ,òyGĪ°y ĪyĪÓ° n ŸÇáfÜ , çyĪ ,y Ûyl ĪĪÜ , – !Ó°Ī° , ,òĪ !ä , e•z ò%!é , ã ,°ĪÜ ,Ó° ÛĪòf
 Ÿ•àĪ! ,Ó° ,òĪÓ° ÛyĪ G ≤ÄÜ ,ĪĪ , !Īò~çÜ ,ĪĪ° – ,òÓ°ÓĪ~, # ,òĪÓ°ĪFSÈĪò òáyĪĪÓ° Ÿ•àyB , (Correlation coefficient) r xy
 ÈüÈ~Ó° ŸÓÄ~ĪĪ° ÛylÈüüüÈ1 ~ÓÇ ŸĪÓ°yFä , Ûyl + 1 •Ī° – ŸyòÓ°Īē ,yĪÓ° ~Ü ,Ī ,é , ã ,°ĪÜ ,Ó° (x) ÈüÈ~Ó° Ûyl ÓyĪ ,yÓ° ŸĪD
 ŸĪD Īò xĪf ã ,°ĪÜ ,Ó° (y) Ûyl ÓyĪ ,ĪĪ , ĪyĪÜ , xĪÓy ~Ü ,Ī ,é , ã ,°ĪÜ ,Ó° (x) Ûyl ÓyĪ ,yÓ° ŸĪD ŸĪD xĪf ã ,°ĪÜ ,Ó° (y) Ûyl
 Ü ,ÜĪĪ , ĪyĪÜ ,ñ Ī ,ĪÓ° Ó°V ,ĪĪ , •ĪÓ°ĪĪ ã ,°mĪĪ° Ó° ÛĪòf Ÿ•àĪ! , xyĪSÈ – ≤ÄÜ ≤ÄÜ ,yĪÓ° Ó° Ÿ•àĪ! ,ĪÜ , òlydÜ , Ÿ•àĪ! , G
 ,òĪÓ° Ó° Ÿ•àĪ! ,ĪÜ , ĪyÛÜ , Ÿ•àĪ! , Ó°Ī° – ,òç ,yhs°ĪÓ°ñ ~Ü ,Ī ,é , ã ,°ĪÜ ,Ó° Ó!k ,Ó° ŸĪD xĪf!é ,Ó° °ç ,Ī#Ī° Ó!k , Óy
 •...yĪŸÓ° ÷Ü ,yl ≤ÄÓĪĪ ,y•z Īò ĪyĪÜ ,ñ Ī ,ĪÓ° Ó°y •Ī° Ī ã ,°mĪĪ° Ó° ÛĪòf ÷Ü ,ylG Ÿ•àĪ! , Ī°z – ~Ī° , Īē ã ,°Ü , ò%!é , Ÿ•àĪ! ,
 Ü%_ (Uncorrelated) Ó°y •Ī° – xyÓyÓ° ã ,°Ü , ò%!é ,Ó° ÛĪòf ĪòÓ°ĪĪÓ° ŸĪòĪÜ~, Ó° Ü ,ly Ó°y •ĪFSÈ Ī ,y
 ĪÛy ,yÜ%!é , È ,yĪÓ° ŸÓ°°ĪÓ°áy ŸĪē ≤ÄÜ ,yçĪĪyàf – xĪ=yĪ ò%!é , ã ,°ĪÜ ,Ó° Ÿ•àĪ! , •ĪFSÈ Ī ,yĪòÓ° ~Ü ,Ī ,é ,Ó°
 ,òĪÓ° ÓĪ~, ĪĪ xĪf!é ,Ó° ŸÓ°°ĪÓ°!áÜ , ,òĪÓ° ÓĪ~,Īç#°Ī ,y – òlydÜ , Ÿ•àĪ! ,Ó° Ī°ç , Īē r xy ÈüÈ~Ó° Ûyl òlydÜ , •Ī° –
 xĪ%Ó° *Ī ,ðñ ĪyÛÜ , Ÿ•àĪ! ,Ó° Ī°ç , Īē r xy üÈ~Ó° Ûyl ĪyÛÜ , •Ī° – ,òç ,yhs°ĪÓ°ñ xÈüÈŸ•àĪ! ,Ó° Ī°ç , Īē r xy ÈüÈ~Ó° Ûyl çĪ)Īf
 •Ī° – ~•z ĪĪ! ,Ī_Ü ,yÓ° Ÿ•àĪ! ,Ó° Ü ,ly Ó°y •ĪĪ°ĪSÈ Ī ,yÓ° ≤ÄĪ! ,Ī ,é , Ī°ç , Īē !Ó°Ī° , ,òĪ !ä , ĪēÓ° xyÜ ,yÓ° ĪòÓ°ĪĪÓ° •Ī° Ī ,y
 !Ī!ä ,Ó° !ä , Īē òáyĪĪ°ÈüüüÈ x y x y x y òlydÜ , Ÿ•àĪ! , ĪyÛÜ , Ÿ•àĪ! , xÈüÈŸ•àĪ! , Ÿ•àĪ! ,Ó° ÛyĪĪÓ° G ,òÓ° !È~ç ,Ó° Ü ,ĪÓ°
 Ī ,yÓ° àĪϯ Ī ,yÓ° ,òĪÓ° ÛyĪ – Ī ,zòy•Ó° Ī!°ŸyĪÓ° òlydÜ , Ÿ•àĪ! ,Ó° Ü ,ly óÓ°y ĪyÜ , xĪ=yĪ r xyÈ üÈ~Ó° Ûyl Īál 0 ĪĪÜ , ÓyĪ , ĪĪ ,
 ÓyĪ , ĪĪ , 1 ,òĪ~hs°•Ī°ñ Ī ,ál àĪϯ Ī ,yÓ° Ī ,
 òĪÓ° ÓĪ~, ĪÜ ,Ó°y •Ī° Ī ,y
 çfy!Ü!Ī ,Ü , !ä , Īē !Ī!ä , òáyĪĪy •° –

86 NSOU • GE-EC-31 $x y r = + 1 x y r = 0.8 x y r = 0.6 x y r = 0.4$! $\ddot{a}, e, \ddot{e}, \ddot{i}, \ddot{u}, \ddot{y}, \ddot{o}, \ddot{o} \langle \ddot{O} \ddot{Y} \ddot{O} \ddot{O} \ddot{Y} \ddot{V}, y \ddot{y} \ddot{I} \ddot{F} \ddot{S} \ddot{E} \ddot{n} r x y$
 $\ddot{E} \ddot{U} \ddot{E} \sim \ddot{O} \ddot{U} \ddot{y} \ddot{l} \ddot{i}, \bullet z \ddot{O} \ddot{I} \ddot{I} \ddot{U}, \ddot{1} \ddot{E} \ddot{U} \ddot{E} \sim \ddot{O} \ddot{I} \ddot{b} \ddot{I} \ddot{U}, \ddot{y} \ddot{y} \ddot{I} \ddot{F} \ddot{S} \ddot{E} \ddot{i}, \ddot{i}, \bullet z \ddot{a}, \ddot{o} \ddot{Y} \ddot{C} \ddot{o} \ddot{U} \ddot{l} \ddot{e}, \ddot{O} \ddot{U} \ddot{I} \ddot{o} \ddot{f} \ddot{a} \ddot{l} \ddot{m}, \ddot{i}, \ddot{y} \ddot{O} \ddot{y} \ddot{i}, \ddot{I} \ddot{S} \ddot{E} - x \ddot{l} \ddot{O} \ddot{*} \ddot{I}, \ddot{d} \ddot{n}$
 $\ddot{y} \ddot{y} \ddot{U} \ddot{D}, \ddot{S} \ddot{a} \ddot{l} \ddot{i}, \ddot{O} \ddot{U} \ddot{y} \ddot{l} \ddot{G} \ddot{l} \ddot{a} \ddot{l} \ddot{O} \ddot{I} \ddot{I} \ddot{U}, \ddot{U}, \ddot{U} \ddot{I} \ddot{i}, \ddot{U}, \ddot{U} \ddot{I} \ddot{i}, - 1 \sim \ddot{O} \ddot{I} \ddot{b} \ddot{I} \ddot{U}, \ddot{y} \ddot{y} \ddot{I} \ddot{F} \ddot{S} \ddot{E} \ddot{i}, \ddot{a} \ddot{l} \ddot{a} \ddot{l} \ddot{m}, \ddot{i}, \ddot{y} \ddot{G} \ddot{e} \ddot{I} \ddot{I} \ddot{U} \ddot{O} \ddot{y} \ddot{i}, \ddot{I} \ddot{i}, \ddot{y} \ddot{y} \ddot{I} \ddot{U}, - \ddot{S} \ddot{a} \ddot{l} \ddot{i},$
 $\ddot{y} \ddot{a}, \ddot{I} \ddot{I} \ddot{U}, \ddot{O} \ddot{U} \ddot{y} \ddot{l} \ddot{I} \ddot{a} \ddot{l} + 1 x \ddot{l} \ddot{O} \ddot{y} - 1 \bullet \ddot{i} \ddot{n} \ddot{i}, \ddot{a} \ddot{l} \ddot{a} \ddot{l} \ddot{m} \ddot{H} \ddot{l} \ddot{i} \ddot{O} \ddot{\langle} \ddot{a}, \ddot{e} \ddot{I} \ddot{O} \ddot{\textcircled{=}} = \ddot{I} \ddot{O} \ddot{*} \ddot{O} \ddot{*} \ddot{I} \ddot{O} \ddot{*} \ddot{a} \ddot{y} \ddot{I} \ddot{x} \ddot{O} \ddot{f} \ddot{l} \ddot{i} \ddot{y} \ddot{l} \ddot{U}, \ddot{I} \ddot{O} \ddot{*} \ddot{O} \ddot{*} - 5.4 \ddot{S} \ddot{a} \ddot{y} \ddot{B},$
(Correlation) $\ddot{U} \ddot{I} \ddot{U}, \ddot{O} \ddot{n} \ddot{o} \ddot{\%} \ddot{l} \ddot{e}, \ddot{a}, \ddot{o} \ddot{U}, (x, y) \ddot{U} \ddot{E} \sim \ddot{O} \ddot{\leq} \ddot{A} \ddot{I} \ddot{i}, \ddot{f} \ddot{I} \ddot{I} \ddot{U}, \ddot{O} \ddot{n} \ddot{E} \ddot{U} \ddot{E} \ddot{C} \ddot{a} \ddot{f} \ddot{U}, \ddot{U} \ddot{y} \ddot{l} \ddot{\bullet} (x_1, y_1), (x_2, y_2), \dots (x_n, y_n) -$
 $\sim \ddot{I} \ddot{b} \ddot{O} \ddot{U} \ddot{I} \ddot{o} \ddot{f} (x_i, y_i) \bullet \ddot{I} \ddot{F} \ddot{S} \ddot{E} \ddot{i} \ddot{E} \ddot{U} \ddot{E} \ddot{i}, \ddot{U} \ddot{O} \ddot{f} \ddot{I} \ddot{T} \ddot{O} \ddot{x} \sim \ddot{O} \ddot{C} \ddot{y} \ddot{E} \ddot{U} \ddot{E} \sim \ddot{O} \ddot{U} \ddot{y} \ddot{l} - x \sim \ddot{O} \ddot{C} \ddot{y} \ddot{E} \ddot{U} \ddot{E} \sim \ddot{O} \ddot{U} \ddot{I} \ddot{o} \ddot{f} \ddot{U}, \ddot{y} \ddot{\approx} ! \ddot{d} \ddot{i} \ddot{y} \ddot{O} \ddot{\textcircled{I}} (Karl$
Pearson) $\ddot{E} \ddot{U} \ddot{E} \sim \ddot{O} \ddot{S} \ddot{a} \ddot{y} \ddot{I} \ddot{B}, \ddot{O} \ddot{S} \ddot{C} \ddot{K}, \ddot{y} \ddot{a} \ddot{l} \ddot{y} \ddot{r} \ddot{x} \ddot{y} \ddot{l} \ddot{b} \ddot{I} \ddot{I} \ddot{!} \ddot{a}, \ddot{I} \ddot{\bullet} \ddot{i}, \ddot{U}, \ddot{O} \ddot{y} \ddot{I} \ddot{\bullet} \ddot{a} \ddot{\bullet} \ddot{o} \ddot{n} \ddot{S} \ddot{a} \ddot{y} \ddot{B}, = \ddot{a} \ddot{y} \ddot{I} \ddot{l} \ddot{o} \ddot{\%} \ddot{U} \ddot{l} \ddot{e}, \ddot{a}, \ddot{o} \ddot{Y} \ddot{C} \ddot{x} \sim \ddot{O} \ddot{C} \ddot{y} \ddot{U} \ddot{E} \sim \ddot{O}$
 $\ddot{S} \ddot{I} \ddot{E}, \ddot{o} \ddot{U} \ddot{y} \ddot{l} (Covariance) \bullet \ddot{E} \ddot{U} \ddot{y} \ddot{l} \ddot{E} \ddot{U} \ddot{E} \sim \ddot{O} \ddot{x} \ddot{l} \ddot{O} \ddot{*} \ddot{\bullet} \ddot{e}, \ddot{o} \ddot{I} \ddot{O} \ddot{U} \ddot{y}, \ddot{o} - \ddot{I} \ddot{U}, \ddot{v} \ddot{E}, \ddot{o} \ddot{U} \ddot{y} \ddot{l} \ddot{I} \ddot{U} \ddot{\sim} \ddot{U}, \ddot{l} \ddot{e}, \ddot{a}, \ddot{o} \ddot{I} \ddot{U}, \ddot{O} \ddot{\textcircled{\textasciitilde}} \ddot{\textasciitilde}} \ddot{l} \ddot{e} \leq \ddot{A} \ddot{I} \ddot{y} \ddot{c} \ddot{f} \ddot{n}$
 $\ddot{S} \ddot{I} \ddot{E}, \ddot{o} \ddot{U} \ddot{y} \ddot{l} \ddot{i}, \ddot{U} \ddot{l} \ddot{o} \ddot{\%} \ddot{l} \ddot{e}, \ddot{a}, \ddot{o} \ddot{I} \ddot{U}, \ddot{O} \ddot{S} \ddot{I} \ddot{O} \ddot{\%}, \ddot{f} \ddot{l} \ddot{i}, \ddot{e} \ddot{I} \ddot{O} \ddot{U} \ddot{y} \ddot{I}, \ddot{o} \ddot{O} \ddot{c} \ddot{l} \ddot{f} \leq \ddot{A} \ddot{I} \ddot{y} \ddot{c} \ddot{f} - \ddot{S} \ddot{I} \ddot{E}, \ddot{O} \ddot{y} \ddot{C} \ddot{n} \ddot{S} \ddot{a} \ddot{y} \ddot{B}, \text{?????????} n \text{ i i i } 1$
 $x y n n 2 2 \text{ i i i } 1 \text{ i } 1 1$

50% MATCHING BLOCK 37/78

W

$x x y y n r 1 1 x x y y n n \text{????????} = n \text{ i i i } 1 2 2 2 2 \text{ i i } 1 x y x y n 1 1 x x y y$

$n n \text{????????}$
NSOU • GE-EC-31 $87 = i i 2 2 2 2 i i x y n . x y x n x y n y \text{??????} = i i x y 1 x y x y n s . s \text{??} 5.4.1 \ddot{S} \ddot{a} \ddot{y} \ddot{B}, (r xy) \ddot{E} \ddot{U} \ddot{E} \sim \ddot{O}$
 $\ddot{U}, \ddot{I} \ddot{I} \ddot{U}, \ddot{l} \ddot{e}, \ddot{o} \ddot{U} \ddot{\approx} (Properties of Correlation Coefficient, r xy) (i) \ddot{S} \ddot{a} \ddot{y} \ddot{B}, (r xy) \sim \ddot{U}, \ddot{l} \ddot{e}, \ddot{I} \ddot{O} \ddot{= k}, \ddot{S} \ddot{C} \ddot{a} \ddot{f} \ddot{y} \ddot{x} \ddot{\approx} y \ddot{i} \ddot{x} \sim \ddot{O} \ddot{C} \ddot{y} \ddot{I} \sim \ddot{U}, \ddot{U},$
 $\ddot{I} \ddot{b} \ddot{I} \ddot{i}, \bullet z \leq \ddot{A} \ddot{U}, \ddot{y} \ddot{C} \ddot{U}, \ddot{O} \ddot{y} \ddot{\bullet} \ddot{y} \ddot{U}, \ddot{y} \ddot{U}, \ddot{l} \ddot{i} \ddot{S} \ddot{a} \ddot{y} \ddot{B}, \ddot{i}, \ddot{y} \ddot{O} \leq \ddot{A} \ddot{E}, \ddot{y} \ddot{O} \ddot{I} \ddot{I} \ddot{U}, \ddot{S} \ddot{I} \ddot{O} \ddot{i} \ddot{\approx} \ddot{U} \ddot{\%} \ddot{U} - (ii) \ddot{S} \ddot{a} \ddot{y} \ddot{B}, \ddot{n} \ddot{r} \ddot{x} \ddot{y} \ddot{E} \ddot{U} \ddot{E} \sim \ddot{O} \ddot{S} \ddot{O} \ddot{\approx} \ddot{l} \ddot{i} \ddot{U} \ddot{y} \ddot{l} - 1$
 $\sim \ddot{O} \ddot{C} \ddot{S} \ddot{I} \ddot{O} \ddot{\approx} \ddot{y} \ddot{F} \ddot{a}, \ddot{U} \ddot{y} \ddot{l} + 1 x \ddot{l} \ddot{\approx} \ddot{y} \ddot{l} \ddot{n} - 1 \# r xy \# + 1 \leq \ddot{A} \ddot{U} \ddot{y} \ddot{i} \ddot{\approx} \ddot{U} \ddot{I} \ddot{U}, \ddot{O} \ddot{n} \ddot{x} \ddot{G} \ddot{y} \ddot{o} \ddot{\%} \ddot{z} \ddot{l} \ddot{e}, \ddot{a}, \ddot{o} \ddot{U}, \sim \ddot{O} \ddot{C} (x_1, y_1), (x_2, y_2), \dots (x_n, y_n) \ddot{i}, \ddot{z} \ddot{y} \ddot{I} \ddot{b} \ddot{O} \ddot{n} \ddot{E} \ddot{U} \ddot{E} \ddot{C} \ddot{y} \ddot{i}, \ddot{y} \ddot{U} \ddot{y} \ddot{l} - x, \ddot{x} \ddot{i}, \ddot{z} \ddot{y} \ddot{I} \ddot{b} \ddot{O} \ddot{\ddot{a}} \ddot{i}, \ddot{m} \ddot{l} \ddot{\sim} \ddot{O} \ddot{C} \ddot{s} \ddot{x}, \ddot{s} \ddot{y} \ddot{i}, \ddot{z} \ddot{y} \ddot{I} \ddot{b} \ddot{O} \ddot{\ddot{S}} \ddot{U} \ddot{f} \ddot{U}, \ddot{I} \ddot{O} \ddot{\%}, \ddot{f} \ddot{l} \ddot{i}, \ddot{m} \ddot{l} \ddot{\sim} \ddot{U} \ddot{I} \ddot{l}$
 $\ddot{U}, \ddot{I} \ddot{O} \ddot{y} \ddot{n} i i x x x u s \text{??} \sim \ddot{O} \ddot{C} i i y y y v s \text{??} \ddot{i}, \ddot{y} \bullet \ddot{I} \ddot{n} 2 2 i i x x x u s \text{????????} = \text{??} 2 i 2 x x x s \text{??} = 2 x 2 x n s = n$
 $x \ddot{l} \ddot{O} \ddot{\%} \ddot{*}, \ddot{d} \ddot{n} 2 2 i i y y y v n s \text{????????} x y \ddot{O} \ddot{y} \ddot{O} \ddot{n} i i i x y x x y y v u s s \text{????????} = \text{??} x y x y i$
 $1 x y x y x y n r s s x x y y n . r s s s . s \text{????} \ddot{I} \ddot{I} \ddot{\%}, (u i + v i) 2 \ddot{U}, \ddot{a} \ddot{l} \ddot{G} \ddot{y} \ddot{y} \ddot{D}, \bullet \ddot{l} \ddot{i}, \ddot{o} \ddot{y} \ddot{I} \ddot{O} \ddot{l} \ddot{y} \ddot{n} \ddot{i}, \ddot{y} \bullet z \text{??} 2 i i u v 0 \text{????} 2 i$
 $i u v 0 \text{??} \ddot{O} \ddot{y} \ddot{n} 2 2 i i i i u v 2 u v 0 \text{????} \ddot{O} \ddot{y} \ddot{n} x y n n 2 n r 0 \text{??} ?$

88 NSOU • GE-EC-31 $\ddot{O} \ddot{y} \ddot{n} x y r 1 \text{??} \dots (*) \ddot{x} \ddot{l} \ddot{O} \ddot{*} \ddot{I}, \ddot{d} \ddot{n} \ddot{I} \ddot{I} \ddot{\%}, (u i - v i) 2 \ddot{U}, \ddot{a} \ddot{l} \ddot{G} \ddot{y} \ddot{y} \ddot{D}, \bullet \ddot{l} \ddot{i}, \ddot{o} \ddot{y} \ddot{I} \ddot{O} \ddot{l} \ddot{y} \ddot{n} \ddot{i}, \ddot{y} \bullet z \text{??} 2 i i u v$
 $0 \text{??} \ddot{O} \ddot{y} \ddot{n} 2 2 i i i i u v 2 u v 0 \text{????} \ddot{O} \ddot{y} \ddot{n} x y n n 2 n r 0 \text{??} \ddot{O} \ddot{y} \ddot{n} x y r 1 \text{??} \dots (**) x y 1 r 1 \text{??} (iii) x G y \ddot{U} \ddot{E} \sim \ddot{O} \ddot{U} \ddot{I} \ddot{O} \ddot{\textcircled{\textasciitilde}}} G$
 $\ddot{U} \ddot{y} \ddot{e} \ddot{y} \ddot{O} (Origin and Scale) \ddot{e} \ddot{I} \ddot{O} \ddot{O} \ddot{i} \ddot{\approx}, \ddot{I} \ddot{l} \ddot{S} \ddot{a} \ddot{y} \ddot{D} (r xy) \ddot{E} \ddot{U} \ddot{E} \sim \ddot{O} \ddot{U} \ddot{y} \ddot{I} \ddot{O} \ddot{\ddot{e}} \ddot{I} \ddot{O} \ddot{O} \ddot{i} \ddot{\approx}, \ddot{l} \ddot{I} \ddot{l} \ddot{y} \ddot{n} \ddot{I} \ddot{b} \ddot{U} \ddot{y} \ddot{e} \ddot{y} \ddot{m} \ddot{i} \ddot{S} \ddot{U} \ddot{l} \ddot{a}, \bullet \ddot{I} \ddot{O} \ddot{I} \ddot{C} \ddot{t} \ddot{I} \ddot{\sim}$
 $\ddot{I} \ddot{I} \ddot{b} \ddot{U} \ddot{y} \ddot{e} \ddot{y} \ddot{m} \ddot{i} \ddot{I} \ddot{O}, \ddot{o} \ddot{O} \ddot{\#} \ddot{i}, \ddot{l} \ddot{a}, \bullet \ddot{I} \ddot{O} \ddot{I} \ddot{C} \ddot{t} \ddot{I} \ddot{\sim} \ddot{i}, \ddot{I} \ddot{O} \ddot{l} \ddot{i} \ddot{\%}, \ddot{l} \ddot{a}, \ddot{m} \ddot{I} \ddot{O} \ddot{S} \ddot{a} \ddot{y} \ddot{D} (\ddot{o}) \ddot{I} \ddot{O} \ddot{\approx} \ddot{y} \ddot{U} \ddot{S} \ddot{a} \ddot{y} \ddot{I} \ddot{B}, \ddot{O} \ddot{I} \ddot{O}, \ddot{o} \ddot{O} \ddot{\#} \ddot{i}, \ddot{l} \ddot{a}, \bullet \ddot{I} \ddot{O} \ddot{\%} \ddot{I} \ddot{\sim}$
 $\ddot{x} \ddot{l} \ddot{\approx} \ddot{y} \ddot{I} \ddot{b} \ddot{x} \ddot{a} \ddot{u} \ddot{b} \text{??} \sim \ddot{O} \ddot{C} \ddot{y} \ddot{c} \ddot{v} \ddot{d} \text{??} \ddot{I} \ddot{\sim} \ddot{i}, \ddot{I} \ddot{O} \ddot{n} \ddot{r} \ddot{u} \ddot{v} = r xy \ddot{I} \ddot{b} \ddot{b} \ddot{G} \ddot{d} \sim \ddot{U}, \ddot{z} \ddot{l} \ddot{a}, \bullet \ddot{I} \ddot{O} \ddot{I} \ddot{C} \ddot{t} \ddot{I} \ddot{\sim} = - r xy \ddot{I} \ddot{b} \ddot{b} \ddot{G} \ddot{d} \ddot{I} \ddot{O}, \ddot{o} \ddot{O} \ddot{\#} \ddot{i},$
 $\ddot{l} \ddot{a}, \bullet \ddot{I} \ddot{O} \ddot{I} \ddot{C} \ddot{t} \ddot{I} \ddot{\sim} \leq \ddot{A} \ddot{U} \ddot{y} \ddot{i} \ddot{\approx} \ddot{U} \ddot{I} \ddot{U}, \ddot{I} \ddot{O} \ddot{n} \ddot{x} \ddot{G} \ddot{y} \ddot{o} \ddot{\%} \ddot{l} \ddot{e}, \ddot{a}, \ddot{o} \ddot{U}, G (x_1, y_1), (x_2, y_2), \dots (x_n, y_n) \ddot{i}, \ddot{z} \ddot{y} \ddot{I} \ddot{b} \ddot{O} \ddot{n} \ddot{E} \ddot{U} \ddot{E} \ddot{C} \ddot{y} \ddot{i}, \ddot{y}$
 $\ddot{U} \ddot{y} \ddot{l} - \ddot{a} \ddot{l} \ddot{x} \ddot{G} \ddot{y} \ddot{E} \ddot{U} \ddot{E} \sim \ddot{O} \ddot{U} \ddot{\circ} a G c \ddot{I} \ddot{O} \ddot{\textcircled{\textasciitilde}}} \ddot{l} \ddot{i}, \sim \ddot{O} \ddot{C} \ddot{U} \ddot{y} \ddot{e} \ddot{y} \ddot{m} \ddot{i} \ddot{b} \ddot{G} \ddot{d}, \ddot{e} \ddot{I}$
 $\ddot{O} \ddot{U} \ddot{y} \ddot{l} \ddot{e} \ddot{I} \ddot{O} \ddot{O} \ddot{i} \ddot{\approx}, \ddot{l} \ddot{U}, \ddot{O} \ddot{y} \ddot{\bullet} - \ddot{i}, \ddot{y} \bullet \ddot{I} \ddot{\circ}$

$\ddot{n} i i x a u b \text{??} \sim \ddot{O} \ddot{C} \ddot{i} i y c v d \text{??} \dots (A) (A) \ddot{I} \ddot{I} \ddot{U}, \ddot{e} \ddot{y} \bullet z \ddot{n} x i = a + b u i \sim \ddot{O} \ddot{C} \ddot{y} i = c + d v i \ddot{i}, \ddot{y} \bullet \ddot{I} \ddot{\circ} \ddot{n} x a b u \text{??} \sim \ddot{O} \ddot{C} \ddot{y} a d v \text{??} 2$
 $2 2 2 2 2 2 x i i 1 u 1 1 b s (x x) (a b u a b u) (u u) b s n n n \text{????????} s x = | b | s u$
NSOU • GE-EC-31 $89 \ddot{x} \ddot{l} \ddot{O} \ddot{*} \ddot{I}, \ddot{d} \ddot{n} \ddot{s} \ddot{y} = | d | s v \sim \ddot{a} \ddot{l} \ddot{n} \text{????} i i i i 1 1 x x y y a b u a b u c d v c d v n n \text{????} = \text{??} i i 1 b d u u (v v) n \text{????} i i x y x y 1 x x y y n r s s \text{????} = \text{????} i i u v 1 u u v v b d n \cdot | b | \cdot | d | s \text{??} = u v b d \cdot r$
 $| b | \cdot | d | \text{??} u v x y | b | \cdot | d | r \cdot f b d \text{??} r u v = r xy \ddot{I} \ddot{b} \ddot{b} \ddot{G} \ddot{d} \ddot{S} \ddot{U} \ddot{l} \ddot{a}, \bullet \ddot{I} \ddot{O} \ddot{I} \ddot{C} \ddot{t} \ddot{I} \ddot{\sim} = - r xy \ddot{I} \ddot{b} \ddot{b} \ddot{G} \ddot{d} \ddot{I} \ddot{O}, \ddot{o} \ddot{O} \ddot{\#} \ddot{i}, \ddot{l} \ddot{a}, \bullet \ddot{I} \ddot{O} \ddot{I} \ddot{C} \ddot{t} \ddot{I} \ddot{\sim} -$
 $\ddot{i}, \ddot{z} \ddot{y} \bullet \ddot{O} \ddot{i} \ddot{1} \ddot{E} \ddot{I} \ddot{U}, \ddot{y} \ddot{l} \ddot{G} \ddot{O} \ddot{y} \ddot{C} \ddot{y} \ddot{I} \ddot{O} \ddot{\ddot{e}} \ddot{O} \ddot{\ddot{e}} \ddot{O} \ddot{4} \ddot{S} \ddot{E} \ddot{y} \ddot{I} \bullet x y \bullet \ddot{O} \ddot{\ddot{e}} \ddot{O} \ddot{(x) G} \ddot{I} \ddot{O} \ddot{e} \ddot{I} \ddot{\ddot{e}} \ddot{O} \ddot{U} \ddot{y} \ddot{i} (y) \ddot{S} \ddot{C} \ddot{e} \ddot{\text{y}} \ddot{h} \ddot{s} \ddot{i}, \ddot{l} \ddot{f} \ddot{\ddot{e}} \ddot{G} \ddot{i} \ddot{y} x \ddot{y} \ddot{I} \ddot{S} \ddot{E} -$
 $\ddot{o} \ddot{O} \ddot{G} \ddot{I} \ddot{O} \ddot{e} \ddot{I} \ddot{\ddot{e}} \ddot{I} \ddot{\ddot{e}} \ddot{I} \ddot{\ddot{e}} \ddot{U} \ddot{y} \ddot{I} \ddot{I} \ddot{O} \ddot{\ddot{e}} \ddot{I} \ddot{\ddot{e}} \ddot{f} \ddot{S} \ddot{a} \ddot{y} \ddot{I} \ddot{B}, \ddot{O} \ddot{U} \ddot{y} \ddot{l} \ddot{I} \ddot{\approx} \ddot{I} \ddot{U}, \ddot{O} \ddot{\sim} \ddot{O} \ddot{C} \ddot{\ddot{i}} \ddot{y} \ddot{U} \ddot{y} \ddot{O} \ddot{\ddot{U}} \ddot{i}, \ddot{y} \ddot{U} \ddot{i}, \ddot{l} \ddot{b} - x \ddot{a} \ddot{e}, \ddot{y} \ddot{U}, \ddot{y} \ddot{U}, \ddot{I} \ddot{c} \ddot{a} 5.2 6.3 6.8$
 $6.5 5.8 5.4 6.0 6.5 \ddot{y} \ddot{a} \ddot{U} \ddot{\%}, \bullet z r \ddot{e}, \ddot{f} \ddot{y} \ddot{a} 19.4 17.0 15.1 16.2 17.8 19.5 16.5 15.2 \ddot{U} \ddot{y} \ddot{o} \ddot{y} \ddot{l} \ddot{\neq} \ddot{S} \ddot{a} \ddot{y} \ddot{B}, \ddot{l} \ddot{i} \ddot{\approx} \ddot{I} \ddot{I} \ddot{O} \ddot{\ddot{e}} \ddot{I} \ddot{\ddot{e}} \ddot{f} \ddot{a} \ddot{i} \ddot{y} \ddot{U}, \ddot{y} \ddot{l} \ddot{\neq} \ddot{S} \ddot{E} \ddot{y} \bullet$
 $\ddot{U}, \ddot{I} \ddot{c} \leq \ddot{A} \ddot{I} \ddot{i}, \ddot{o} \ddot{O} \ddot{a} \ddot{e}, \ddot{y} \ddot{U}, \ddot{y} \ddot{l} \ddot{a} \ddot{I} \ddot{O} \ddot{e} \ddot{I} \ddot{\ddot{e}} \ddot{I} \ddot{\ddot{e}} \ddot{U} \ddot{y} \ddot{i} \ddot{a} \ddot{U} \ddot{\%}, \ddot{f} \ddot{a} u i = x i - 6 v i = y i = 18 2 1 u 2 1 v u i v i (x i) (y i) 1 5.2 19.4 - 0.8$
 $1.4 0.64 1.96 - 1.12 2 6.3 17.0 0.3 - 1.0 0.09 1.00 - 0.30 3 6.8 15.1 0.8 - 2.9 0.64 8.41 - 2.32 4 6.5 16.2 0.5 - 1.8 0.25 3.24$
 $- 0.90 5 5.8 17.8 - 0.2 - 2.0 0.04 0.04 0.04 6 5.4 19.5 - 0.6 1.5 0.36 2.25 - 0.90 7 6.0 16.5 0.0 - 1.5 0.00 2.25 - 0.00 8$
 $6.5 15.2 0.5 - 2.8 0.25 7.84 - 1.40 \ddot{U} \ddot{y} \ddot{e}, - - 0.5 - 7.3 2.27 26.99 - 6.90$

NSOU • GE-EC-31 93 í, zòy•Ó´î 2É !lĭ´!o!áĭ, Ó´y!çĭ, ĭf`î`İÜ, !Ē≈, Ó´l ĨÓ´°`İÓ´áy ò%!è, !ĭ≈ĭ´ Ü, Ó´ – !Oe´ĭ´Ù)°f
âè, yÜ, yĭ´ ä 91 97 108 121 67 124 51 73 111 57 e´ĭ´Ù)°f âè, yÜ, yĭ´ ä 71 75 69 97 70 91 39 61 80 47 ŸÛyôyl ≠ Û`ĭ`Ü, Ó´ ñ
!Oe´ĭ´Ù)°f`İÜ, xÈÜÈä, °Ü, G e´ĭ´Ù)°f`İÜ, yÈÜÈä, °Ü, myÓ´y ≤ÄÜ, yç Ü, Ó´y • ≠ !Ē≈, Ó´l ĨÓ´°`İÓ´áy !ĭ≈`ĭĭ´ Ó´ àily
Ü, yĭ´ ≈ x y u = x – x – v = y – y – u 2 v 2 uv 91 71 1 1 1 1 1 97 75 7 5 49 25 35 108 69 18 – 1 324 1 – 18 121 97 31 27 961
729 837 67 70 – 23 0 529 0 0 124 91 34 21 1156 441 714 51 39 – 39 – 31 1521 961 1209 73 61 – 17 – 9 289 81 153 111 80
21 10 441 100 210 57 47 – 33 – 23 1084 529 759`Ûyè, 900 700 0 0 6360 2868 3900 ~ál x 900 x 90 n 10 ? ? ? ? ~ÓÇ y
700 y 70 n 10 ? ? ? ? ? ? ? ? yx 2 x x y y b x x ? ? ? ? ? ? = 2 uv u ? ? = 3900 6360 = 0.6132 ? ? ? ? ? xy 2 x x x y b y y ? ?
? ? ? ? = 2 uv v ? ? = 3900 2868 = 1.361 ~«,`ĭĭ`ñ xÈÜÈ~Ó´ í, z, ðÓ´ yÈÜÈ~Ó´ !Ē≈, Ó´l ĨÓ´°`İÓ´áy!è, • ≠ yx y y b (x x) ? ? ?
= 70 + 0.6132 (x – 90) = 14.812 + 0.6132x ~ÓÇ yÈÜÈ~Ó´ í, z, ðÓ´ xÈÜÈ~Ó´ !Ē≈, Ó´l ĨÓ´°`İÓ´áy!è, • ≠ ? ? xy x x b y y ?
? ? = 90 + 1.361 (y – 70) = – 5.27 + 1.361 y

94 NSOU • GE-EC-31 í, zòy•Ó´î 3É !#`ĭ`ä, 7!è, ç•`İÓ´`°yÜ, ĨÇáfy (x)üÈ~Ó´ !è, É!È, É`ĭ`ĭè, Ó´ ä, y!•òy (y)ÈÜÈ~Ó´ ĭ, ĭf
`òGĭ´y •– xÈÜÈ~Ó´ í, z, ðÓ´ yÈÜÈ~Ó´ !Ē≈, Ó´l ĨÓ´°`İÓ´áy!è, !ĭ≈ĭ´ Ü, Ó´ – ĭ`ç•`İÓ´Ó´`°yÜ, ĨÇáfy 30 •yçyÓ´ ñ`ĭ`äy`ĭ`l
xl%!Üĭ, Ü, ĭ, Ü, =!° !è, É !È, É`ĭ`ĭè, Ó´ ä, y!•òy ìyÜ,`İÓ´`°yÜ, ĨÇáfy (x) 11 14 14 17 17 21 25 (°00) !è, É !È, É`ĭ`ĭè, Ó´
ä, y!•òy (y) 15 27 27 30 34 38 46 (°00) ŸÛyôyl ≠ xÈÜÈ~Ó´ í, z, ðÓ´ yÈÜÈ~Ó´ !Ē≈, Ó´l ĨÓ´°`İÓ´áy !ĭ≈`ĭĭ´ Ó´ çĭf àily Ü, yĭ´ ≈
ç•Ó´ x i y i i i u x x ? ? i i v y y ? ? 2 i u u i v i 1 1 15 6 – 16 36 96 2 14 27 – 3 – 4 9 12 3 14 27 – 3 – 4 9 12 4 17 30 0 – 1 0 0
5 17 34 0 3 0 0 6 21 38 4 7 16 28 7 25 46 8 15 64 120`Ûyè, 119 217 0 0 134 268 ~áln i x 119 x 17 n 7 ? ? ? ? ~ÓÇ i y 217 y
31 n 7 ? ? ? ? ? ? ? ? ? ? i i y x 2 i x x x y b x x ? ? ? ? ? ? = i i 2 i u v u ? ? = 268 2 134 ? ~`ĭ`k,`ĭ`è xÈÜÈ~Ó´ í, z, ðÓ´ yÈÜÈ~Ó´
!Ē≈, Ó´l ĨÓ´°`İÓ´áy!è, •ñ ? ? yx y y b x x ? ? ? ? = 31 + 2(x – 17) = – 3 + 2x ĭ, y•`ĭ`ñ x = 30 •`ĭ`ñ yÈÜÈ~Ó´ xl%!Üĭ, Ûyl
•`ĭ`Öñ y = – 3 + 2 x 30 = 57 Ÿ%ĭ, Ó´ yçñ 30 •yçyÓ´`°yÜ, ĨÇáfy !Ó!ç<T ç•`İÓ´ xl%!Üĭ, 5700 !è, É !È, É`ĭ`ĭè, Ó´ ä, y!•òy
ĭyÜ,`İÓ´–

NSOU • GE-EC-31 95 í, zòy•Ó´î 4 ≠ x ÈÜÈä, °`İÜ, Ó´`È, ðÛyl 9 ~ÓÇ !Ē≈, Ó´`ĭ`İÓ´ ŸÛ#Ü, Ó´ ĭmĭ´ 8x – 10y + 66 = 0 ~ÓÇ
40x – 18y = 214 •`ĭ`ñ (i) x ~ÓÇ yÈÜÈ~Ó´ àĭ, (ii) x G y ÈÜÈ~Ó´ Ÿ•àyB, ~ÓÇ (iii) y ä, °`İÜ, Ó´ ≤ÄÛyĭ !Óä%, f!ĭ, Ó´ Ûyl !ĭ≈ĭ´
Ü, Ó´ &t– ŸÛyôyl ≠ (i) xyÜÓ´y çy!ĭñ !Ē≈, Ó´`ĭ`İÓ´ ŸÛ#Ü, Ó´ ĭmĭ´ ? ? x, y !Ó@%`ĭ`ĭ,`SÈò Ü,`İÓ´ – Ÿ%ĭ, Ó´ yçñ ≤Äò–
ŸÛ#Ü, Ó´ ĭmĭ´ ŸÛyôyl Ü,`İÓ´ x G yÈÜÈ~Ó´ àĭ, Ûyl xl≈yĭ x G yÈÜÈ~Ó´ Ûyl, ðyGĭ´y ĭy`İÓ´– ~áy`ĭ`l ŸÛ#Ü, Ó´ ĭmĭ´ • ≠ 8x –
10y + 66 = 0 Óyñ 4x – 5y = – 33 ... (1) 40x – 18y = 214 Óyñ 20x – 9y = 107 ... (2) (2) `Û, (1) ŸÛ#Ü, Ó´`ĭ`İÓ´ 5 = ĭ`ĭ`Ü,
!Ó`ĭ`ĭ`yà Ü,`İÓ´ ñ 20x – 25y = – 165 20x – 9y = + 107 – + – – 16y = – 272 Óyñ y = 17 ~ál yÈÜÈ~Ó´ Ûyl (1) ÈÜÈ~ Ó!Ÿ`ĭ`ĭ`
, ðy•zñ 4x – 5 x 17 = – 33 Óyñ x = 13 Ÿ%ĭ, Ó´ yçñ x G y ä, °Ü, m`ĭĭ´ Ó´ àĭ, Ûyl ĭlye´`İÜ 13 G 17É (ii) ŸÛ#Ü, Ó´ ĭ (1) ĭ`ĭ`Ü,
, ðy•zñ 4x 33 y 5 5 ? ? (3) ~ÓÇ ŸÛ#Ü, Ó´ ĭ (2) ĭ`ĭ`Ü, ðy•zñ 9y 107 x 20 20 ? ? ... (4) Û`ĭ`l Ü, Ó´ ñ ŸÛ#Ü, Ó´ ĭ (3) •
xÈÜÈ~Ó´ í, z, ðÓ´ yÈÜÈ~Ó´ !Ē≈, Ó´l ĨÓ´°`İÓ´áy ~ÓÇ ŸÛ#Ü, Ó´ ĭ (4) • yÈÜÈ~Ó´ í, z, ðÓ´ x~Ó´ !Ē≈, Ó´l ĨÓ´°`İÓ´áy–
ĭ, y•`ĭ`ñ yx 4 b 5 ? ~ÓÇ xy 9 b 20 ? Ÿ%ĭ, Ó´ yçñ x ~ÓÇ yÈÜÈ~Ó´ Ÿ•àyB, ÈÜÈ~Ó´ Óà≈ xl≈yĭ 2 xy yx xy 4 9 9 r b b 5 20 25 ? ?
? ? ? xl≈yĭñ xy 3 r 0.6 5 ? ? ? ?

96 NSOU • GE-EC-31 `ĭ`ĭ`i%, b xy ~ÓÇ b xy í, zÈ,`ĭĭ´•z ðlydÜ, ñ ĭ, y•z r xy ~Ó´ Ûyl ðlydÜ, •`İÓ´– Ÿ%ĭ, Ó´ yç !ĭ`ĭ`i≈ĭ´
Ÿ•àyB, (r xy)üÈ~Ó´ Ûyl 0.6 (iii) xÈÜÈ~Ó´`È, ðÛyl 9, ≤Äò– xyÓyÓ´ ñ y yx xy x s b r • s ? Óyñ y s 4 3 5 5 3 ? ? [? s y 2 = 9
xl≈yĭ s x = 3] Óyñ s y = 4 Ÿ%ĭ, Ó´ yçñ yÈÜÈ~Ó´ ≤ÄÛyĭ !Óä%, f!ĭ, • 4– 5.6 Ûyle´!ÜÜ, Ÿ•àĭĭ, (Rank Correlation) `Û, yĭG
`Û, yĭG ŸÛĭ` ðáy ĭyĭ ñ`ĭ`ò%!è, !È, B`

ã,
y!Ó´!eÜ,`Ó!ç<Tf!
ĭ`ĭĭ´ xy`ĭ`yã, ĭy Ü, Ó´`ĭĭ, •`İÓ´`ĭ`i≈ĭ´
ÓŸ
Üĭ` ŸÇáfy`ĭ`y`ĭ`ä, ðÓ´ Ûy, ð`ĭ`yáf ĭĭ´ ñ !Ü, v Ûyle´!ÜÜ, (rank)ÈÜÈ~ Ÿçy`ĭ`ly ĭyĭ –`ĭ`İÜÈüüÈ!çç, yÓ´ ÛylÈüüüÈŸĭ, yñ
≤Äĭ, È, yüüüÈ!çç`ĭ`İÓyðñ !çç, yÓ´ ÛylÈüüüÈxyòç≈•zi, fy!ò ä, y!Ó´!eÜ,`Ó!ç<Tf!=!° ŸÇáfy !ò`ĭĭ´, ð!Ó´ Ûy, ð`ĭ`yáf ĭĭ´ ñ !Ü, v
~=!°`İÜ, Ûy`ĭ`lÓ´ e´ Ûyl%Ÿy`ĭ`İÓ´ Ÿçy`ĭ`ly ŸΩ, Ó´ ~•zŸÜ, °`«,`ĭ`è Ü, y•≈ !, ðĭ´yŸĭÈÜÈ~Ó´ Ÿ•àyB, üÈ~Ó´ Ÿy•y`ĭ`f`ĭ`Ÿ`Ó!ç<Tf
ò%!è, Ó´ Û`ĭ`ĭ`f ŸÇf!ÁÓ´, ð!Ó´ Ûy, ð xŸΩ, Ó´ ~`ĭ`k,`ĭ`è xyÜÓ´y ~Ü, ĭè, ĭŸ, ĭ óÓ´`ĭ`lÓ´ Ûy, ðlyB, (Coefficient) ÓfÓ•yÓ´
Ü,`İÓ´ ~`ĭ`òÓ´ Û`ĭ`ĭ`f ŸÇf!ÁÓ´, ð!Ó´ Ûy`ĭ`ĭ, ðÓ´`ã, çTy Ü, !Ó´ – ~Ó´ Ü, Ûy, ðlyB,`İÜ, Ûyle´!ÜÜ, Ÿ•àyB, (Rank
Correlation) Óy•ĭ´ – ~•z, ð!Ó´`ĭ`FSE`ĭ`òñ !Ó !è, ç ŸÇáfyĭ, _¥!Óò !fĭĭ´yÓ´ Ûfyl (Spearman)ÈÜÈ~Ó´ Ûyle´!ÜÜ, Ÿ•ày`ĭ`B, Ó´
!

Óĭĭ´ !ÓçòÈ, y`ĭ`İÓ xy`ĭ`yã, ĭy Ü, Ó´ y

NSOU • GE-EC-31 101 ááá Ó, k, G ç%î, yÓ Ùy, ð- ááá Ó#Ùy Ò Ùy, ðyöy!Ó °yË, G ï, y ÒòÓ Ìi, =!° òy!Ó (ò)Ó ï Ù, Ó Ò Ìi, •Í - ááá !Ç« yÓË! G xyÍ - á.ä Ó, !kT, öy Ìi, Ó, ð!Ó Ùyí G í, zÍ, öy!òì, ÇÏf - á6ä !!Ïj" Ó ≤Äò_ Ñ, ð!Ó Ói≈, l =ÿB, Ì" ÌÜ, x G y ä, °Ü, =!°Ó Ù Ìòf ÑjðÜ≈, Ó° ≠ äÜ, ä - 1 ááá - 0.6 ááá 0.8 ~ÓÇ ááá + 1 á7ä x G yÜË~Ó Ù Ìòf Ñ, ð!Ó Ói≈, l =ÿB, 0.75 - x 10 u 5 ? ? ~ÓÇ y 15 y 6 ? ? ? • Ì°ñ u G vËÜË~Ó Ù Ìòf Ñ, ð!Ó Ói≈, l =ÿB, Ü, Ì, - á8ä !!j" !°!áí, " «, Ìe Ò Ù, y!%, Ñ, à!í,

Ó Ñy•y ÌÏf ÑjðÜ≈, ð!Ó Ùy, ð Ù, Ó y •Í - áÜ, ä !Ç« y, àí, Ìyàfí, y ~ÓÇ Ñi, Ì, y - ááá, ðòÜ!≈yòy ~ÓÇ xyÍ - ááá Ù%lyË, y ~ÓÇ í, zÍ, öy!ò - Ó ä, lydÜ, ≤Äÿç ≠ á1ä !Ó Ì«, ði !ä, e Ü, # G •z•yÓ ÓfÓ•yÓ =!° Ói≈ly Ü, Ó ðl - Ü, #Ë, y ÌÓ !Ó Ì«, ði !ä, ÌeÓ Ñy•y ÌÏf Ñ, à!í, Ó ≤ÄÜ, yÓ !!í≈Í Ù, Ó y ÍyÍ / á2ä Ñ, àyB, Ü, y ÌÜ, Ó Ì° Ñ, ày ÌB, Ó ÈÜËÓfÓ•yÓ =!° Ói≈ly Ü, Ó ðl - Ó° =Ó° ðç, ð)i≈ ~Ó!ÇkTf =!° Ófyáfí Ü, Ó ðl - á3ä Ùyle !ÜÜ, Ñ, àyB, Ü, y ÌÜ, Ó Ì° Ñ, Ó ÓfÓ•yÓ =!° Ü, # Ü, #/ á4ä !!Ë≈, Ó l Ò áyÓ° !Ó!Ë, ß ~Ó!ÇkTf =!° Ói≈ly Ü, Ó ðl G Ñ, ày ÌB, Ó Ñ ÌDÈÜË~Ó ÑjðÜ≈, xy Ì°yá, ly Ü, Ó ðl -

á5ä (i) r xy = + 1, (ii) r xy = - 1 ~ÓÇ (ii) r xy = 0 •Í° !!Ë≈, Ó l Ò áym ÌÏ" Ó ÑÜ#Ü, Ó ï ÌÜ, Ó * ð, •ÍÓ/ á6ä Ò Ù, y!G ÑyÜ à" Á#Ó° òÓ° G Ìyà" ÌÓ° !!j" !°!áí, Ùyl =!° Ì" ÌÜ, ! ði" yÓ Ñ ÌÓ° Ñ, ày ÌB, Ó Ùyl !!í≈Í Ù, Ó ðl G xy, ölyÓ° Üi, yÜi, !òl - òÓ° áê, yÜ, yÍ ä 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 Ìyà" á Ò, !ç Ìi, ä 30 29 29 25 24 24 24 21 18 15 á7ä !!j" !°!áí, Ì, Ìf Ì" ÌÜ, Ü, y° ≈ !, ði" yÓ Ñ ÌÓ° Ñ, ày ÌB, Ó Ùyl !!í≈Í Ù, Ó ðl ≠ (i) 2 2 x 125, y 80, n 10, x 1585, y 650, xy 1007 ? ? ? ? ? ? ? ? ? ? (ii) x 140, ? ? y 150, n 10, ? ? ? ? ? 2 y x 10 180, ? ? ? ? ? 2 y 15 215, ? ? ? ? ? x 10 y 15 60 ? ? ? ?

102 NSOU • GE-EC-31 á8ä 1990-1999 Ñy Ì° Ò Ù, y!G ≤Ä!í, ç, y ÌÓ° !Ó! ÌÏ" yà G °y ÌË, Ó, ð!Ó Ùyí !!Ïä, òGÍ y •° - áy! Ì" ÌÜ, í, z, ði%_ !!Ë≈, Ó l ÑÜ#Ü, Ó ï!è, !ä, !, í, Ü, ÌÓ° Ñ!è, !!ò≈yÓ ï Ù, Ó ðl - ÓSËÓ° ≠ '90 '91 '92 '93 '94 '95 '96 '97 '98 '99 °yË, á•yçyÓ° è, yÜ, yÍ ä ≠ 40 45 50 65 70 70 80 85 85 95 !Ó! ÌÏ" yà ≈ 100 200 300 400 500 600 700 800 900 1000 á•yçyÓ° è, yÜ, yÍ ä á9ä x G y ä, °Ü, ð%Ü!è, Ó° " «, Ìe !!Ë≈, Ó l Ò áy ò%Ü!è, Ó° ÑÜ#Ü, Ó ï •4x - 5y + 33 = 0 ~ÓÇ 20x - 9y = 107 - xËÜË~Ó° í, z, ðÓ° yËÜË~Ó° G yËÜË~Ó° í, z, ðÓ° xËÜË~Ó° ÑÜ#Ü, Ó ï ò%!è, ÌÜ, !ä, !, í, Ü, Ó° - ~ÓÇ r xy ÈÜË~Ó° Ùyl !!í≈Í Ù, Ó ðl - Íál x = 10, Ì, á! yËÜË~Ó° xl%!Üi, Ùyl Ü, Ì, •ÍÓ/ Ùyl ÌÜ, y 0 Ó°y •Í° Ì, á! xËÜË~Ó° xl%!Üi, Ùyl Ü, Ì, •ÍÓ/ á10ä ~Ü, !è, !ÓË ÌÏ" ≤Ä!Ç« í !GÍ yÓ° xy Ìà G, ð ÌÓ° 10 ç! ðòf ÌÜ, !!j" !°!áí, Ë, y ÌÓ Ùyle' Ù òGÍ y •ÍÏ" ÌSË≈ Ñòf ≠ A B C D E F G H I J xy ÌàÓ° Ùyle' Ü ≠ 1 6 3 9 5 2 7 10 8 4, ð ÌÓ° Ó° Ùyle' Ü ≠ 6 8 3 7 2 1 5 9 4 10 í, z, ð ÌÓ° Ó° Ì, Ìf Ì" ÌÜ, !f ði" yÓ Ùfy ÌÓ° Ùyle' !ÜÜ, Ñ, àyB, !!í≈Í Ù, Ó ðl G xy, ölyÓ° Üi, yÜi, !òl -

NSOU • ECO-GE-31 103 ~Ü, Ü, 6 ? xhs" / ≤Ä Ì«, ði (Interpolation) àè, l 6.0 í, z Ìjçf 6.1 ≤ÄhfllyÓly 6.2 xhs" / ≤Ä Ì«, ði Ìi ÓfÓ•*í, xl%Üyl!Ü) • 6.2.1 fliylhs" Ó ï ≤Ä ÌÏ" yçÜ, 6.2.2 Ñy#Ü ≤Ä ÌË, ò ≤Ä ÌÏ" yçÜ, 6.2.3 E ~ÓÇ ?üË~Ó° Ù Ìòf ÑjðÜ≈, 6.3 !!í, zè, ÌÓ° Ñß%áà" Ü# xhs" / ≤Ä Ì«, ði Ñ)e 6.4 !!í, zè, ÌÓ°, öÿä, yòà" Ü# xhs" / ≤Ä Ì«, ði Ñ)e 6.5 Ò, w#Í xhs" / ≤Ä Ì«, ði Ñ)e 6.6 °yàÓ° yOËÜË~Ó° xhs" / ≤Ä Ì«, ði Ñ)e 6.7 xl%ç#° l# 6.0

í, z Ìjçf ~•z ~Ü, Ü, !è, ði, ÓyÓ° ðÓ° xy, ð! çyl Ìi, öyÓ° ÌÓ" ? xhs" / ≤Ä Ì«, ði Ü, y ÌÜ, Ó Ì° Ñ, ? xhs" / ≤Ä Ì«, ði Ìi ÓfÓ•*í, xl%Üyl =!° Ü, # Ü, #/? fliylhs" Ü, Ó ï G Ñy#Ü ≤Ä ÌË, ò ≤Ä ÌÏ" yçÜ, Ü, # - ? !!í, zè, ÌÓ° Ñß%áà" Ü# G, öÿä, yòà" Ü# xhs" / ≤Ä Ì«, ði Ñ)e =!° Ü, # Ü, # - " ? Ò, w#Í xhs" / ≤Ä Ì«, ði Ñ)e G ï yÓ° í, zòy•Ó ï - " ? °yàÓ° yOËÜË~Ó° xhs" / ≤Ä Ì«, ði Ñ)e!è, Ü, # ≤ÄÜ, yÓ° / 6.1 ≤ÄhfllyÓly xhs" / ≤Ä Ì«, ði Ó° y!Ç!ÓK, y Ì ≤Äá%, Ó° ÓfÓ•yÓ° •Í - ~•z xy Ì°yá, lyÓ° xy Ìà ÑÜÏfy!è, Ñj Ìi, ~Ü, !è, ÑÜfÜ, öyÓ° ïy Ü, Ó° y ÍyÜ, - xyÜÓ° y xB, çy Ìf!f x Ì, ö«, Ü, (function) çy!l - Í!ò ~Ü, !è, ä, °Ü, y xyÓ° ~Ü, !è, ä, °Ü, xÜË~Ó° Ñ ÌD ÑjðÜ≈, ÈÜË!%_ •Í° ~ÓÇ xÜ~Ó° Ü, ÌÏ" Ü, !è, !!!ò≈T Ùy ÌÓ° ç!f yÜ~Ó° ~Ü, Óy ~Ü, y!òÜ, Ùyl Ìy ÌÜ, ñ Ì, ÌÓ° yÜ Ò, xÜ~Ó°

104 NSOU • ECO-GE-31 x Ì, ö«, Ü, Ó°y •Í - áy Ìl xÜ Ò, fl!yò#l ä, °Ü, (Independent Variable) G yÜ Ò, xò#l ä, °Ü, (Dependent variable) Ó°y •Í° ~ÓÇ y = f(x) Ó° * Ì, ð ≤ÄÜ, yç Ü, Ó°y •Í - ÌÜ!ñ y = x 2 + 5x + 6 ~Ü, !è, x Ì, ö«, Ü, Ì, áy Ìl xÜË~Ó° Ùyl í, z ÌÓ° á Ü, Ó Ì° yÜË~Ó° Ò Ùyl !!í≈Í Ù, Ó ðl y Íy ÌÓ - !Ü, v

Ó'y!ç!É, !_Ü, !Ó'Ï'É'Ï'lió (Numerical Analysis) ^« ^Ïe ßyóyÓ'ïi, x ~ÓÇ yü~Ó' Ù'Ïôf ≤ÄÜ, ç, i, x ^Ï' ö« #! ßjôÜ≈, !è, xçyly ÿ^ÏÜ, x!Óy çyly ÿÜ, ^Ï'G i, y á%Ó ç!è, °- ÷ó% Ü, ^Ï'Ü, ^çyí, ,y flÿô#! G i, yÓ' x!%ßyÓ' # xó#! ä, °'ÏÜ, Ó' Ùyl ^òGí' y ÿ^ÏÜ, - =!°'ÏÜ, Ó'fÓ•yÓ' Ü, ^Ï'Ó' ≤Äò_ flÿô#! ä, °'ÏÜ, Ó' ≤Äßy^Ï'Ó' Ó' Ù'ÏôfÓ' ^Ü, y!G !!!ò≈<T Ùy^Ï'Ó' ç!f xó#! ä, °'ÏÜ, Ó' Ùyl x!Óy flÿô#! ä, °'ÏÜ, Ó' ≤Äßy^Ï'Ó' Ó' Óy•z^Ï'Ó' Ü, ySËyÜ, y!SË ^Ü, y!G !!!ò≈<T Ùy^Ï'Ó' ç!f xó#! ä, °'ÏÜ, Ó' Ùyl !!í≈!^ Ü, Ó' y •í - ßÇáfyl!É, !_Ü, !Ó'Ï'É'Ï'li ~•z flÿô#! ä, °'ÏÜ, ^Ï!yl (Argument) ~ÓÇ xó#! ä, °'ÏÜ, ^Ï!É≈, Ó' Ü, (Entry) Ó'y •í - ≤Äò_ !!ôyl=!°'Ó' , ≤Äßy^Ï'Ó' Ó' (range~Ó' ä ÙôfÓi, #≈ ^Ü, y!G !!!ò≈<T !!ôy^Ï'Ó' Ùy^Ï'Ó' ç!f !!É≈, Ó' Ü, !!í≈!^ Ü, Ó' yÓ' , ök, !i, ^ÏÜ, xhs' /≤Ä^Ï'« , ç, öi (Interpolation) Ó'Ï' - ≤Äò_ !!ôyl=!°'Ó' , ≤Äßy^Ï'Ó' Ó' Óy•z^Ï'Ó' x!ä, Ü, ySËyÜ, y!SË (Slightly outside) ^Ü, y!G !!!ò≈<T !!ôy^Ï'Ó' ç!f !!É≈, Ó' Ü, !!í≈!^ Ü, Ó' yÓ' , ök, !i, ^ÏÜ, Ó!•/≤Ä^Ï'« , ç, öi (Extrapolation) Ó'Ï' - í, zòy•Ó' í!•ßy^Ï'Ó' ≤Äò_ !!ôyl G !!É≈, Ó' ^ÏÜ, Ó' Ùyl=!°' ^!Gí' y ÿÜ, - x : 2 3 5 7 8 y : 14 19 28 30 38 ~ál x = 4ü~Ó' ç!f yü~Ó' Ùyl !!í≈!^ ^ÏÜ, xhs' / ^Ï'« , ç, öi G x = 1 Óy x = 9 ÈüÈ~Ó' , ç!f yü~Ó' Ùyl !!í≈!^ , ök, !i, ^ÏÜ, Ó!•/≤Ä^Ï'« , ç, öi Ó'y •í - ~•z xófy^Ï' ^Ü, Ó'Ùye xhs' / ^Ï'« , ç, öi !

ÓÉ!^Ï' xy^Ï'yä, ly Ü, Ó' y •
 ÏÓ- 6.2 xhs' /≤Ä^Ï'« , ç, öi Ï'fÓ•*í, x!%ÛylßÜ) • (Assumptions for interpolation) (i) ä, °'Ü, =!°'Ó' à!i, !Ó!ô •è, yí , è!Ó' Ó!í≈, i, •^Ï'Ó' lyñ x!≈y! ä, °'Ü, =!°'Ó' ä, °yä, ^Ï' •è, yí ^Ü, y!G í, zayl Óy , ç, öi, l (sudden jump) ÿÜ, ^Ï'Ó' ly- (ii) ä, °'ÏÜ, Ó' Ùyl=!°'Ó' , è!Ó' Ó!í≈, ^Ï'Ó' ^VÑ, y^ÏÜ, Ó' Ù'Ïôf ~Ü, !è, !!!ò≈<T i, y (consistency) ÿÜ, ^Ï'Ó'ñ x!≈y! Ùyl=!°'Ó' !Óä%ç, f!i, Ó' ^« ^Ïe ôyÓ' yÓy!•Ü, i, y (regularity) ÿÜ, ^Ï'Ó' ~ÓÇ í, zaylÈüÈ, ç, öi, l ßÜÓ' *ç, ö (uniform) •^Ï'Ó- (iii) ä, °'Ü, =!°'ÏÜ, ßjôÜ≈, !%_ •^Ï'í, •^Ï'Ó- 6.2.1 fliylhs' Ó' í ≤Ä^Ï'Ï' yçÜ, (Shifting Operator) óÓ' y ÿÜ, y = f(x) xy^Ï'ö«, ^ÏÜ, ñ !ò, çÓ' , çÓ' ò%!è, !ôy^Ï'Ó' Ù'Ïôf , ç, öy!≈Ü, f ßÛylñ h •í ñ i, ^Ï'Ó' fliylhs' Ó' ≤Ä^Ï'Ï' yçÜ, ^ÏÜ, Ef(x) !ò^Ï' !ä, !•'í, Ü, Ó' y •í ~ÓÇ •z•y !è, Ü, çÓ' Ói, #≈ í, zFä, !ôy^Ï'Ó' ç!f !!É≈, Ó' ^ÏÜ, Ó' ßÛyl •í - i, y •^Ï'ñ Ef(x) = f(x + h), ^Ï'áy^Ï' h ßÜ, ç, öy!≈Ü, fÓ' Ùyl- NSOU • ECO-GE-31 105 x!Óyñ Ey 0 = y 1 , Ey 1 = y 2 , •z•y^ÏÜ, ≤Ä!Ü àyi, (first order) fliylhs' Ó' í Ó'Ï' - ~Ü, •zÈ, y^Ï'Ó'ñ !mí, #!^ àyi, (second order) fliylhs' Ó' í •ñ E 2 f(x) = E [E f(x)] = Ef(x + h) = f(x + 2h) i, ç, i, #!^ àyi, (Third order) fliylhs' Ó' í •ñ E 3 f(x) = E[E 2 f(x)] = Ef(x + 2h) = f(x + 3h) ~ÓÇ ^çÉ! , ç, öí≈hs' ñ n-àyi, (nth order) fliylhs' Ó' í •ñ E n f(x) = f(x + nh) í, zòy•Ó' í 1É y = x 3 x^Ï'ö«, ^ÏÜ, Ó' ≤Ä!Üñ !mí, #!^ G i, ç, i, #!^ ÈüÈàyi, fliylhs' Ó' í Ùyl !!í≈!^ Ü, Ó' - ßÛyôyl ≠ óÓ' y ÿÜ, çÓ' , çÓ' !!ôy^Ï'Ó' ÙôfÓi, #≈ , ç, öy!≈Ü, f h, i, ^Ï'Ó'ñ Ef(x) = f(x+h) = (x + h) 3 E 2 f(x) = f(x + 2h) = (x + 2h) 3 ~ÓÇ E 3 f(x) = f(x + 3h) = (x + 3h) 3 6.2.2 ß#Ü ≤Ä^Ï'É, ò ≤Ä^Ï'Ï' yçÜ, (Finite Difference Operator) ~•z ≤Ä^Ï'Ï' yçÜ, ^ÏÜ, ? !ò^Ï' !ä, !•'í, Ü, Ó' y •í - ~è, y ^Ü, y!G x^Ï'ö«, Ü, ^ÏÜ, !i, !°!ái, Ó' *^Ï'ö, ç, è!Ó' Ó!í≈, i, Ü, ^Ï'Ó' - !!ôy^Ï'Ó' , çÓ' , çÓ' Ùy^Ï'Ó' , ç, öy!≈Ü, f ßÛyl •^Ï'í, •^Ï'Ó' ~ÓÇ i, y h óÓ' y ÿÜ, - ≤Ä!Ü àyi, ß#Ü ≤Ä^Ï'É, ò Ùylñ ?f(x) = f(x + h) - f(x) x!Óyñ ?y 0 = y 1 - y 0 , ?y 1 = y 2 - y 1 , !mí, #!^ àyi, ß#Ü ≤Ä^Ï'É, ò Ùylñ ? 2

f(x) = ?(?
 f(x) = ?{f(x+h) - f(x)} = ?f(x+h) - ?f(x) = f{x + 2h} - f(x + h) - f(x + h) + f(x) = f(x + 2h) - 2f(x + h) + f(x)
 h) + f(x) x!Óyñ ? y 0 = ?y 1 - ?y 0 = y 2 - 2y 1 + y 0 ? 2 y 1 = ?y 2 - ?y 1 = y 3 - 2y 2 + y 1 , •zi, fy!ò ~Ü, •zÈ, y^Ï'Ó' i, ç, i, #!^ àyi, ? 3 f(x), ä, !%ç,]≈ àyi, ? 4 f(x) •zi, fy!ò ßÇK, y ^òGí' y ÿ^Ï'Ó'-
 106 NSOU • ECO-GE-31 !!^Ï' ≤Ä^Ï'É, ò SÈÜ, (Difference Table) ^òáyl •° ≠
 x
 y ?

56%	MATCHING BLOCK 45/78	SA Thesis for Sabitri Jhuri.pdf (D134558995)
y ? 2y ... ? ny x 0 y 0 y 1 - y 0 = ?y 0 x 1 y 1 ?y 1 - ?y 0 = ? 2 y 0 y 2 - y 1 = ?y 1 x 2 y 2 ?y 2 - ?y 1 = ? 2 y 1 y 3 - y 2 = ?		

y 2 x 3 y 3 ? ? ? ? ny 0 x n-2 y
 n-2 y n-1 - y n-2 = ?y
 n-2 x n-1 y n-1 ?y
 n-1 - ?y n-2 = ? 2 y
 n-2 y n - y n-1 = ?y n-1 x n y n !ò (n + 1) ^çyí, ,y !!ôyl G !!É≈, Ó' ^ÏÜ, Ó' Ùyl ^òGí' y ÿ^Ï'Ü, ñ i, ^Ï'Ó' ? n y !!!ò≈<T (Constant) G (n + 1) Èâyí, Óy i, yÓ' ^Ó!ç àyi, ß#Ü ≤Ä^Ï'É, ò ç!f (f) •^Ï'Ó- í, zòy•Ó' í 2É !i, !°!ái, i, ç, ^Ï'fÓ' ≤Ä^Ï'É, ò SÈÜ, ^Ï'í, !Ó' Ü, Ó' &l ≠ x 4 6 8 19 12 y 7 10 14 19 26 ßÛyôyl ≠ ≤Ä^Ï'É, ò SÈÜ, x y ?y ? 2 y ? 3 y ? 4 y 4 7 3 6 10 1 4 0 8 14 1 1 5 1 10 19 2 7 12 26

NSOU • ECO-GE-31 107 6.2.3 E ~ÓÇ ?üË~Ó° Ù"lôf ſjôÛ≈, (Relation of E and ?) xyÚÓ°y çy!lñ ?f(x) = f(x + h) – f(x),
 ^Íáy^l h ſÛ, ðy!≈^Û, fÓ° Ùyl = Ef(x) – f(x) = (E – 1) f(x) ? ? ? E – 1 x!Óyñ E ? 1 + ? í, zòy•Ó° í 3É ?y, ? 2 y, ? 3 y, ? 4 y !lí≈Í°
 Û, Ó° &thn ^Íáy^l y = x 3 . ſÛyòyl ≠ óÓ° y ÍyÛ, ñ ſÛ, ðy!≈^Û, fÓ° Ùyl h. ~áln ?y = ?
 f(x) = f(x + h) – f(x) = (x + h) 3 – x 3 = x 3 + 3x 2 h + 3xh 2 + h 3 – x 3 = 3x 2 h + 3xh 2 + h 3 ? 2 (y) = ? 2 f(x) = ?f(x + h) –
 ?f(x) = 3(x + h) 2 ·
 h + 3 (x + h) h 2 + h 3 – 3x 2 h – 3xh 2 – h 3 = 3x 2 h + 6xh 2 + 3h 3 + 3xh 2 + 3h 3 + h 3 – 3x 2 h – 3xh 2 – h 3 = 6xh 2
 + 6h 3 ? 3 y = ? 3 f(x) = ? 2 f(x + h) – ? 2 f(x) = 6(x + h)h 2 + 6h 3 – 6xh 2 – 6h 3 = 6h 3 ? 4 y = ? 4 f(x) = ? 3 f(x + h) – ? 3
 f(x) = 6h 3 – 6h 3 = 0 í, zòy•Ó° í 4É !l^i° ≤Äò_ï, İf ^l^i°Û, x = 2üË~Ó° çlf yËüË~Ó° Ùyl !lí≈Í° Û, Ó° &thn ≠ x 0 1 3 4 y 5 6 50
 105 ſÛyòyl ≠ ^i°i°%, ^Û, Ó°Ûye yüË~Ó° ã, yÓ°!è, Ùyl ^òGÍ°y Ó°^i° ^iSÈñ i, y•z yüË^Û, İ, lËÛËÛy, !Ó!ç<T ãyi, çÛ,
 (polynomial in x of degree 3) x!%Ûyl Û, Ó°^i° ã, i°%, ì≈ ãyi, ≤Ä^iÈ, ò ? 4 y ç)lf (0) •^iÓ– òÓ°y ÍyÛ, x = 0, 1, 2, 3, 4üË~Ó° çlf
 yüË~Ó° Ùyl=!° İlye^i°Û y 0, y 1, y 2, y 3, y 4 ~ál ? 4 y 0 = 0
 108 NSOU • ECO-GE-31 Óyñ (E – 1) 4 y 0 = 0 Óyñ (E 4 – 4E 3 + 6E 2 – 4E + 1)y 0 = 0 Óyñ E 4 y 0 – 4E 3 y 0 + 6E 2 y 0
 – 4E y 0 + y 0 = 0 Óyñ y 4 – 4y 3 + 6y 2 – 4y 1 + y 0 = 0 Óyñ 105 – 4 × 50 + 6y 2 – 4 × 6 + 5 = 0 Óyñ y 2 = 19 ? !l^i≈Í°
 y~Ó° Ùyl 19. 6.3 !lí, zè, ^iÓ° ſß√%áàÛ# xhs"/≤Ä^i«, òi ſ)e (Netwon's Forward Interpolation Formula)
 Ù"l Û, Ó°y ÍyÛ, ñ y = f(x) x^i, ò«,
 Û, Ó° (n + 1) !è, !lòyl x 0, x 1x n ~Ó° x!%Ó°*, ò !lÈ≈, Ó°Û, y 0, y 1,y n ^òGÍ°y xy^iSÈ ^Íáy^l !lòyl=!° , òÓ° , òÓ°
 ſÛò)Ó° c !Ó!ç<Tñ x!≈y! x 1 – x 0 = x 2 – x 1 = = x n – x n–1 = h– !lòy^iÓ° ≤Äſy^iÓ°Ó° xhs"à≈i, ^Û, y!G !!!ò≈<T Ùy^iÓ°
 çlf ÍySÈ^iÛ, Ó° í, z, ò!Ó° È, y^là Óy !lòyl ſy!Ó°Ó° ≤ÄiÛË, y^là Ó°^i° ^iSÈ ~Ó°*, ò ^«, ^ie yüË~Ó° ≤ÄyÛ, Û, °Û, (estimate)
 !lí, zè, ^iÓ° ſß√%áàÛ# xhs"/≤Ä^i«, òi ſ)e ò^i° !lí≈Í° Û, Ó°y •^i Íy !l^i°Ó°*, ò ≠ y = y 0 + u ?y 0 + u(u) ! ?1 2 ? 2 y 0 + u(u
)(u) ! ? ? 1 2 3 ? 3 y 0 + + u(u)(u)!(u n) n! ? ? ? ? 1 2 1 ? n y 0 ^Íáy^lñ u = x x h ? 0 ~•z ſ)e ^Û, Ó°Ûye ſÛò)Ó° c !Ó!ç<T
 !lòy^iÓ° çlf ≤Ä^iÿçf ~ÓÇ SÈ^iÛ, Ó° ÷Ó° &Ó° !ò^iÛ, Ó° !lòy^iÓ° çlf á%Ó•z í, z, òi%_ – •z•y ÷Ó° &Ó° !ò^iÛ, Ó°
 !lòy^iÓ° Ó°!≤Ä^i«, ò^iÓ° çlf
 ÓfÓ•yÓ°

100% MATCHING BLOCK 41/78 **W**

Û, Ó°y ^i^i, , ðy^iÓ° – í, zòy•Ó° í 5

É ~Û, Óf!_Ó° !Ó!È, ß° Ói°^i° ç#Ó!Ó#Ûy!° ≤Ä^iò!° è, yÛ, yÓ° , ò!Ó°Ûy! !l^i°!á!i, SÈ^iÛ, ^òGÍ°y xy^iSÈ– í, z•y ^i^iÛ, 22
 ÓSÈÓ° Ói°^i° ≤Ä^iò!

100% MATCHING BLOCK 42/78 **W**

è, yÛ, yÓ° , ò!Ó°Ûy! !lí≈Í° Û, Ó° &

l– Ói° ſ áÓSÈÓ° ä 20 25 30 35 40 ≤Äò_ è, yÛ, y 25 28 32 37 43-50
 NSOU • ECO-GE-31 109 ſÛyòyl ≠ ≤Ä^iÈ, ò SÈÛ, Ói° ſ áÓSÈÓ° ä ≤Äò_ è, yÛ, y ?y ? 2 y ? 3 y ? 4 y (x) (y) 20 25 3 25 28 1 4
 0 30 32 1 0-50 5 0-50 35 37 1-50 6-50 40 43-50 !lí, zè, ^iÓ° ſß√%áàÛ# xhs"/≤Ä^i«, òi ſ)eñ y = f(x) ? y 0 + u ?y 0 + u(u) !
 ?1 2 ? 2 y 0 + u(u)(u) ! ? ? 1 2 3 ? 3 y 0 + u(u)(u)(u) ! ? ? ? 1 2 3 4 ? 4 y 0 ^Íáy^lñ u = ?22 20 5 = 0·4, y 0 = 25, ?y 0 = 3, ? 2
 y 0 = 1, ? 3 y 0 = 0 ~ÓÇ ? 4 y 0 = 0-50 ? f(22) = 25 + 0·4 × 3 + · (·) · ? 0 4 0 4 1 21 × 1 + · (·) (·) · ? ? 0 4 0 4 1 0 4 2 321
 × 0 + · (·) (·) (·) · · ? ? ? 0 4 0 4 1 0 4 2 0 4 3 4321 × 0·5 = 26·0592 ? 22 ÓSÈÓ° Ói°^i° Óf!_Ó° ≤Ä^iò!° è, yÛ, yÓ°
 , ò!Ó°Ûy! !SÈ° 26-06 è, yÛ, y– í, zòy•Ó° í 6É !l^i°!á!i, İ, İf ^l^i°Û, f(3-5) !lí≈Í° Û, Ó° &thn ≠ x 3 4 5 6 y 4 13 26 43 ſÛyòyl ≠
 ^i°i°%, !lòyl xüË~Ó° Ùyl=!° ſÛò)Ó° c !Ó!ç<T ~ÓÇ 3-5 !lòy^iÓ° ÷Ó° & !ò^iÛ, Ó° Ùylñ i, y•z !lí, zè, ^iÓ° ſß√%áàÛ#
 xhs"/^i«, òi ſ)e myÓ°y f(3-5)üË~Ó° Ùyl !lí≈Í° Û, Ó°y Íy^iÓ°–

114 NSOU • ECO-GE-31 í, zòy•Ó°î 9É 4!è, ŠĆáfyÓ° °àyl!Ó° ò° ÌÜÓ° xÇÇÜ, !lîä, ^òGî°y°– SÈÜ, ^ìÜÜ, 4213ÈÜÈ~Ó° °àyl!Ó° ò° ÌÜÈÜÈ~Ó° xÇÇÜ, !lîäî° Ü, Ó° – ŠĆáfy 4200 4210 4220 4230 xÇÇÜ, 6232493 6242821 6253125 6263404 ŠÛyòyl ≠ ^îî°i%, !lòy^ìlÓ° Ùyl=!° ŠÛò)Ó° c !Ó!cT ~ÓÇ 4213 SÈ^ìÜ, Ó° ÙòfÓi, #≈ xÇ^îc xy^ìSÈñ i, y•z ^Ü, w#î° xhs° /≤Ä^îk, , òi Š)e ≤Ä^îl° yà í, z, òi%_ – Ù^ìl Ü, Ó° ñ x 0 = 4210 i, y•^îñ u = x x h ? ? ? 0 4213 4210 10 = 0·3 ~^îk, ^ìe ^Ó°^ìš°ÈÜÈ~Ó° xhs° /≤Ä^îk, , òi Š)e ≤Ä^îlyçf– ≤Ä^îÈ, ò SÈÜ, ŠĆáfy xÇÇÜ, (x) (y) ?y ? 2y ? 3y 4200(x – 1) 6232491(y – 1) 10328(?y – 1) 4210(x 0) 6242821(y 0) –24(? 2y – 1) 10304(?y 0) – 1(? 3y – 1) 4220(x 1) 6253125(y 1) –25(? 2y 0) 10279(?y 1) 4230(x 2) 6263404(y 2) ~ áy^ìl v = 0·3 – 0·5 = –0·2 ~«, ^îi ^Ó°^ìš°^ìÓ° xhs° /≤Ä^îk, , òi Š)e ^ìÜÜ, , òy•zñ y = ? 6242821 6253125 2 + (–0·2) × 10304 + (·) () ? ? ? ? 0 04 0 25 24 25 2 2 + (·) (·) ? ? ? 0 2 0 04 0 25 6 × –1 = 6245914·8 = 6245915 ? !lîäî° xÇÇÜ^ìÜ, Ó° Ùyl 6245915.

NSOU • ECO-GE-31 115 í, zòy•Ó°î 10É !lî°!ái, SÈÜ, ^ìÜÜ, x = 6·8üÈ~Ó° çlf yüÈ~Ó° Ùyl í, z, òi%_ xhs° /≤Ä^îk, , òi Š)^ìeÓ° Šy•y^ìlf !lîäî° Ü, Ó° &l– x 3 5 7 9 11 y 20 23 27 29 32 ŠÛyòyl ≠ ^îî°i%, x~Ó° Ùyl=!° ŠÛò)Ó° c !Ó!cT ~ÓÇ x = 6·8 SÈ^ìÜ, Ó° ÙòfÓi, #≈ xÇ^îc xy^ìSÈñ i, y•z ^Ü, w#î° xhs° /≤Ä^îk, , òi Š)e ≤Ä^îl° yà í, z, òi%_ – Ù^ìl Ü, Ó° ñ x 0 = 7 i, y•^îñ u = x x · h ? ? ? ? ? 0 68 7 0 2 2 2 = –0·1 ~^îk, ^ìe fiè, yÓ°^ìš°ÈÜÈ~Ó° Š)e ≤Ä^îlyçf– ≤Ä^îÈ, ò SÈÜ,

x y ?y ? 2y ? 3y ? 4y 3(x – 2) 20(y – 2) 3(?y – 2) 5(x – 1) 23(y – 1) 1(? 2y – 2) 4(?y – 1) –3(? 3y – 2) 7(x 0) 27(y 0) – 2(? 2y – 1) 6(? 4y – 2) 2(?y 0) 3(? 3y – 1) 9(x 1) 29(y 1) 1(? 2y 0) 3(?y 1) 11(x 2) 32(y 2) ~«, ^ Ìñ fiè, yÓ°^ìš°ÈÜÈ~Ó° xhs° /≤Ä^îk, , òi Š)e ≤Ä^îl° yà Ü, ^ìÓ° , òy•zñ y = 27 + (–0·1) × (·) ? ? ? 2 01 2 4 2 2 1 × (–2) + ? ? ? ? (·) · ? ? ? ? ? 2 01 01 1 3 2 1 × ? ? ? ? 3 3 2 + ? ? ? ? ? 2 2 0 1 0 1 1 4 3 2 1 ? ? ? ? × 6 = 26·687525 6 6 °yàÓ°yOÈÜÈ~Ó° xhs° /≤Ä^îk, , òi Š)e (Lagrange’s Interpolation Formula) !lòy^ìlÓ° , òÓ° , òÓ° ò)Ó° c ŠÛyl Óy xŠÛyl Íy•z ^yÜ, ly ^Ü, lñ ~•z Š)

62%	MATCHING BLOCK 44/78	W
e ≤Ä^îl° yà Ü, ^ìÓ° !lÈ≈, Ó° ^ìÜ, Ó° Ùyl !lîäî° Ü, Ó° y		

Íy^ìÓ– °yàÓ°y^ìOÓ° xhs° /≤Ä^îk, , òi Š)e!è, !lî°Ó°*, ò ≠ 116 NSOU • ECO-GE-31 y = n n (

73%	MATCHING BLOCK 49/78	W
x x) (x x) (x x) (x x) (x x) (x x) ? ? ? ? ? ? 1 2 0 1 0 2 0 y 0 + n n (x x) (x x) (x x) (x x) (x x) (x x) ? ? ? ? ? ? 0 2 1 0 1 2 1 y 1 + + i i n i i i i i i i n (x x) (x x) (x x) (x x) ... (x x) (x x) (x x) ... (x x) (x x) (x x) ? ? ? ? ? ? ? ? ? ? ? ? ? ? ? ? 0 1 1 1 0 1 1 1 y i + + n n n n n (x x) (x x) (x x) (x x) (x x) (x x) ? ? ? ? ? ? ? ? ? ? ? ? 0 1 1 0 1 1		

y n ^ìáy^ìlñ y ° xhs° /≤Ä^îk, , òi Š) Ùylñ x ° ^î Ùy^ìlÓ° çlf y~Ó° Ùyl !lîäî° Ü, Ó° ^ìi, ^ìÓñ x 0 , x 1 , x 2 , x n ° !lòyl x~Ó° ≤Äò_ ÙylŠÛ)•ñ y 0 , y 1 , y 2 , y n ° !lÈ≈, Ó° Ü, y~Ó° ≤Äò_ ÙylŠÛ)•– í, zòy•Ó°î 11É !lî°!ái, SÈ^ìÜ, Ó° !Ó!È, ß° Óí^ìš° ~Ü, çl !c÷Ó° flÿÈ, y!ÓÜ, Gçl ^òGî°y xy^ìSÈ– í, z•y ^ìÜÜ, !c÷!è, Ó° 4 ÙyŠ Óí^ìš° Ü, i, Gçl !SÈ° !lîäî° Ü, Ó° &l– Óí Š áÛy^ìš° 0 2 3 5 6 Gçl à, öyí, z^ìu, ä 5 7 8 10 12 Š Ùyòyl ≠ Ù^ìl Ü, Ó° ñ x 0 = 0, x 1 = 2, x 2 = 3, x 3 = 5, x 4 = 6 ~ Óç y 0 = 5, y 1 = 7, y 2 = 8, y 3 = 10, y 4 = 12 ^îî°i%, , òÓ° , òÓ° !lòy^ìlÓ° Ùyl=!°Ó° ò)Ó° c xŠÛylñ i, y•z °yàÓ°y^ìOÓ° xhs° /≤Ä^îk, , òi Š)e ≤Ä^îl° yà Ü, ^ìÓ° , òy•zñ y = () () () () () () () () () () ? ? ? ? ? ? ? ? ? ? 4 2 4 3 4 5 4 6 0 2 0 3 0 5 0 6 × 5 + () () () () () () () () () () ? ? ? ? ? ? ? ? ? ? 4 0 4 3 4 5 4 6 2 0 2 3 2 5 2 6 × 7 + () () () () () () () () () () ? ? ? ? ? ? ? ? ? ? 4 0 4 2 4 5 4 6 3 0 3 2 3 5 3 6 × 8 + () () () () () () () () () () ? ? ? ? ? ? ? ? ? ? 4 0 4 2 4 3 4 6 5 0 5 2 5 3 5 6 × 10 + () () () () () () () () () () ? ? ? ? ? ? ? ? ? ? 4 0 4 2 4 3 4 5 6 0 6 2 6 3 6 5 × 12 = 80 9 = 8 8 9 = 8·9 à≤Äy! ä ? !c÷!è, Ó° 4 ÙyŠ Óí^ìš° Gçl 8·9 , öyí, zu, !SÈ°– !ÓÓi≈, xhs° /≤Ä^îk, , òi Š) (Inverse Interpolation) : ~i, «, î, òi≈hs° xhs° /≤Ä^îk, , òi Š)^ìeÓ° Šy•y^ìlf (n + 1) ^çyí, , y !lòyl !lÈ≈, Ó° ^ìÜ, Ó° Ùyl (x 0 , y 0) , (x 1 , y 1) , (x n , y n) ^òGî°y ÿÜ, ^î° !!!ò≈cT ^Ü, y!G !lòyl xüÈ~Ó° çlf !lÈ≈, Ó° Ü, y

50%	MATCHING BLOCK 46/78	W
Ü, #È, y^ìÓ !lîäî° Ü, Ó° y · î° i, y NSOU • ECO-GE-31 117 xy^ìyã, ly Ü, Ó° y · ^ìl° ^ìSÈ– ~		

ál y 0 , y 1 , y n ~ ~ Ó Ù ò f Ó ï , # ≈ ^ Ü , y l ! ! È ≈ , Ó ^ Ü , y ^ ò G í ^ y ì y Ü , ^ ï ° ! ! ò y l x

52%	MATCHING BLOCK 47/78	W
Ü , # È , y ^ ï Ó ! ! ï ≈ ! ^ Ü , Ó ^ y • í ^ ï , y Ó ^ ð e ! ! ï ï ^ x y ^ ï ° y ä , l y Ü , Ó ^ y •		

ï Ó - ^

î ï : % , y à ò ^ y O È Ü È ~ Ó ^ ð e x ð Ü y l ^ ò ï # Ó ^ ^ « , ^ ï e ≤ Ä ï ì y ç f ï ï , y • z ^ ° á y ì y l ^ ñ x = n n (y y) (y)

43%	MATCHING BLOCK 53/78	SA Thesis for Sabitri Jhuri.pdf (D134558995)
y) (y y) (y y) (y y) (y y) ? ? ? ? ? ? ? 1 2 0 1 0 2 0 x 0 + n n (y y) (y y) (y y) (y y) (y y) (y y) ? ? ? ? ? ? ? 0 2 1 0 1 2 1 x 1 + ... + i i n i i i i i i i n (y y) (y y) (y y) (y y) (y y) (y y) (y y) (y y) (y y) ... (y y) ? ? ? ? ? ? ? ? ? ? ? ? ? ? ? ? ? 0 1 1 1 0 1 1 1		

x i + + n n n n n (y y) (y y) (y y) (

y y) (y y) (y y) ? ? ? ? ? ? ? ? ? 0 1 1 0 1 1 x n í , z ò y • Ó ^ ï 1 2 È ! ! ï ^ ! a ï , S È Ü , ^ ì ï Ü , y = 1 2 • ï ° ñ x ~ ~

Ó ^ Ü y l ! ! ï ≈ ! ^ Ü , Ó ^ ≠ x : 2 4 7 y : 7 1 0 1 6 ð Ü y ò y l ≠ Ü ï ï Ü , Ó ^ ñ x 0 = 2 , x 1 = 4 , x 2 = 7 ~

Ó Ç y 0 = 7 , y 1 = 1 0 , y 2 = 1 6 ~ á y ^ ì ñ y = 1 2 ^ y à Ó ^ y ^ ï Ó Ó ^ ! Ó Ó ï ≈ , x h s ^ / < Ä ^ ì « , ò ï ð e ≤ Ä ^ ì ï ^ y à Ü , ^ ï Ó ^ , ö y • z ñ x = () () () () ? ? ? ? 1 2 1 0 1 2 1 6 7 1 0 7 1 6 × 2 + () () () () ? ? ? ? 1 2 7 1 2 1 6 1 0 7 1 0 1 6 × 4 + () () () () ? ? ? ? 1 2 7 1 2 1 0 1 6 7 1 6 1 0 × 7 =

5 · 1481 ? ! ! ï ≈ ! ^ x ~ Ó ^ Ü y l 5 · 1481 6 . 7 x l % Ç # ! # ð Ç ! « , Æ í , z _ ^ ï Ó Ó ^ ≤ Ä ÿ ç ≠ á 1 ä ≤ Ä ò _ S È Ü , ^ ì ï Ü , ! ! ï ^ ! a ï , Ü y l = ! ^ Ü , y l % , ö k , ì , ^ ì , ! ! ï ≈ ! ^ Ü , Ó ^ y • ^ ï Ó ! a % ! ≠ x : 0 1 2 3 4 y : 3 4 6 1 0 1 8 x = 0 · 5 , 3 · 5 , 2 · 2 ~ Ó Ç 2 · 8 ~ Ó ^ ç l f y ~ Ó ^ Ü y l ! ! ï ≈ ! ^

Ü , Ó ^ y Ó ^ ^ « , ^ ï e á 2 ä ~ Ü , ! è , S È Ü , ^ ò G í ^ y x y ^ ï S È ≠ x : 0 2 3 5 y : 0 3 7 3 1 ^ Ü , y l , ö k , ì , ≤ Ä ^ ì y ç f

118 NSOU • ECO-GE-31 ä Ü , ä x = 1 ~ Ó ^ ç l f y ~ Ó ^ Ü y l ! ! ï ≈ ! ï ^ Ó ^ ç l f - á á ä y = 5 ~ Ó ^ ç l f x ~ Ó ^ Ü y l ! ! ï ≈ ! ï ^ Ó ^ ç l f - á 3 ä E ? ? ? ? ? ? ? 2 U x ~ Ó Ç x x U E U ? ? ? ? ? ? ? ? ? ? 2 2 ~ Ó ^ Ü ï ò f , ö y l ≈ Ü , f ! Ó ^ * , ò ï Ü , Ó ^ ð l - á 4 ä ? 3 x 4 ~ Ó ^ Ü y l ! ! ï ≈ ! ^

Ü , Ó ^ ð l - á 5 ä y 0 = 5 · 6 , y 1 = 8 · 3 ~ Ó Ç y 2 = 1 5 · 6 • ï ^ ñ E y 1 ~ Ó Ç ? y 1 ~ Ó ^ Ü y l Ü , ï / Ó ^ ä , l y d Ü , ≤ Ä ÿ ç ≠ á 1 ä x h s ^ / < Ä ^ ì « , ò ï Ó ^ ï ï , Ü , # ^ Ö y V / Ó ! / < Ä ^ ì « , ò ï ï Ó ^ ð ï D ~ Ó ^ , ö y l ≈ Ü , f Ü , # á 2 ä x h s ^ / < Ä ^ ì « , ò ï ï Ó ^ ! Ó È , ð , ö k , ì , = ! ^ Ü , # Ü , # /

^ Ü , y l % ^ Ü , y l % x Ó f l y l ^ ~ z , ö k , ì , = ! ^ ≤ Ä ^ ì ï ^ y à Ü , Ó ^ y • í / á 3 ä ? ~ Ó Ç E ≤ Ä ^ ì ï y ç ^ ï Ü , Ó ^ ð Ç K , y ! ò - ≤ Ä Ü y ï Ü , Ó ^ ð l ^ ñ E = 1 + ? á 4 ä ! Ó Ó ï ≈ , x h s ^ / < Ä ^ ì « , ò ï Ó ^ ï ï , Ü , # ^ Ö y V / ^ y à Ó ^ y O È Ü È ~ Ó ^ ! Ó Ó ï ≈ , x h s ^ / < Ä ^ ì « , ò ï ð e Ó ï ≈ y Ü , Ó ^ ð l - á 5 ä

! ! ï ^ ! a ï , = ! ^ ! a % l (Write down the following) : (i) ? log x ~ Ó ^ Ü y l ! ! ï ≈ ! ^ Ü , Ó ^ ð l ñ x h s ^ Ó ^ È Ü È ~ Ó ^ ~ ò à ≈ f ' h ' ó Ó ð l - (ii) ? 5 y 1 - ^ Ü , y Ü È ~ Ó ^ ! Ó È , ð ð Ü y ^ ï Ó ^ x y Ü , y ^ ï Ó ^ ≤ Ä Ü , y ç Ü , Ó ^ ð l - (iii) , ö y l ≈ ! ï Ü , f Ó ^ x h s ^ Ó ^ 1 ò ï Ó ^ ? 2 e x ! ! ï ≈ ! ^ Ü , Ó ^ ð l - (iv)

! ! ò y ^ ï Ó ^ , ö y l ≈ ! ï Ü , f Ó ^ x h s ^ Ó ^ 1 • ï ^ ? 4 e x ! ! ï ≈ ! ^ Ü , Ó ^ ð l - (v) ! ! ò f (x) = (a - x) (b + c x) (d - c x) (f + g x) (h - k x) • í ^ ñ ï , ^ ï Ó ? 5 f (x) ! ! ï ≈ ! ^ Ü , Ó ^ ð l - á 6 ä , ≤ Ä ò _ S È Ü , ^ ì ï Ü , U 0 · 5 , U 2 · 1 ~ Ó Ç U 3 · 8 ! ! ï ≈ ! ^ Ü , Ó ^ ð l ≠ x 0 1 2 3 4 U x 1 0 5 2 2 5 7 á 7 ä

! ! ï ^ ! a ï , S È Ü , ^ ì ï Ü , x ç y l y , ò ò ! è , ! ! ï ≈ ! ^ Ü , Ó ^ ð l ≠ x 0 1 2 3 4 y 1 3 9 - 8 1 á 8 ä ! ! ï ≈ ! ^ Ü , Ó ^ ð l x = 1 8 Ü È ~ Ó ^ ç l f y Ü È ~ Ó ^ Ü y l ! ! ï ≈ ! ^ Ü , Ó ^ ð l ≠ x 1 0 1 2 1 5 1 9 y 2 2 3 5 3 5 9 0 á 9 ä ! ! Ü y l ! ! ï ≈ ! ^ , S È Ü , ^ ì ï Ü , f (x) = 1 0 0 • ï ^ x Ü È ~ Ó ^ Ü y l ! ! ï ≈ ! ^

Ü , Ó ^ ð l ≠ x 3 7 9 1 0 f (x) 1 6 8 1 2 0 7 2 6 3

NSOU • GE - EC - 31 119 ~ Ü , Ü , 7 ? ð ä , Ü , ð Ç á f y (Index Numbers) à è , l 7 . 0 í , z ^ ì j ç f 7 . 1 ≤ Ä h f l y Ó y 7 . 2 ð ä , Ü , ð Ç á f y l ^ Ó f Ó • * í , ≤ Ä ï , # Ü , ð Ü) • 7 . 3 ð ä , Ü , ð Ç á f y ! ! ï ≈ ! ï ^ Ó ^ ð Ü ð f y ð Ü) • 7 . 4 ç # ! Ó Ü , y ! ! Ó ≈ y • l Ó f y ^ ï Ó ^ ð ä , Ü , 7 . 4 . 1 ç # ! Ó Ü , y ! ! Ó ≈ y • l Ó f ^ ï Ó ^ ð ä , ^ ï Ü , Ó ^ Ó f Ó • y Ó ^ 7 . 5 , ò ! Ó ^ Ü y l ð ä , Ü , ð Ç á f y 7 . 6 ð ä , Ü , ð Ç á f y Ó ^ ð # Ü y Ó k , ï , y 7 . 7

x l % Ç # ! # 7 . 0

í , z ^ ì ò ç f ~ z ~ Ü , Ü , ! è , ö y è , Ü , Ó ^

Ó y Ó ^ , ò Ó ^ x y , ò ! ç y l ^ ï , ö y Ó ^

ï Ó È Ü Ü È ? ð ä , Ü , ð Ç á f y Ü , y ^ ï Ü , Ó ^ ï ^ ? ð ä , Ü , ð Ç á f y l ^ Ó f Ó • * í , ≤ Ä ï , # Ü , = ! ^ Ü , # Ü , # / ? ð ä , Ü , ð Ç á f y ! ! ï ≈ ! ï ^ Ó ^ ð Ü ð f y = ! ^ Ü , # Ü , # / ? ç # ! Ó Ü , y ! ! Ó ≈ y • l Ó f l ^ Ü , y ^ ï Ü , Ó ^ ï ^ ? ç # ! Ó Ü , y ! ! Ó ≈ y • l Ó f ^ ï Ó ^ ð ä , ^ ï Ü , Ó ^ Ó f Ó • y Ó ^ ~ Ó Ç ?

ð ä , Ü , ð Ç á f y Ó ^ ð # Ü y Ó k , ï , y = ! ^ Ü , # Ü , # / 7 . 1 ≤ Ä h f l y Ó y , ò ! Ó ^ ð Ç á f y l à í , (Statistical average) È Ü È ~ Ó ^ ð y • y ^ ì f ~ Ü , ç y ï , # í ^ Ü , ï , = ! ^ ð Ç á f y Ó ^ Ó y ^ Ü , y l G ~ Ü , ! è , ≤ Ä ò _ ! Ó È , y ç ^ ï Ó ^ ≤ Ä Ü , ì , ð ä , ~ Ó ! Ç T f ≤ Ä Ü , y ç Ü , Ó ^ y • í - Ó y h f l ^ ï Ó ~ Ü l x ^ ï Ü ,

ð Ü ð f y Ó ^ ð ð % á # ! • í ï , • í ^ í á l ~ Ü , ! è , ä , ° ï Ü , Ó ^ (variable È Ü È ~ Ó ^ ä x l Ó y ð ò Ü ≈ , í % _ ä , ° Ü , (Related variables) = ! Ó ^ ! È , ð x Ó f l y l ^ Ü y ^ ï Ó ^ à í , , ò ! Ó ^ Ó ï ≈ , l ! ! ï ≈ ! ^ Ü , Ó ^ y Ó ^ ò Ó ^

64% MATCHING BLOCK 48/78

W

Ü, yÓ • Í – í, zòy•Ó íf(Ó* , òñ 1990 ſy î° Ó ì%, °lyí 1999 ſy î° !Ó!

Ě, ß" , ðifo îÓfÓ" òó" à îí, , Ü, # • y îÓ" Ó, !k,
 120 NSOU • GE - EC - 31 Óy •...yſ" , ò ïï" îSĚñ , ÓfÓſyËÜĚÓy!íçf G xì≈l#î, îí,
 î, y á%Ó•z = Ó" &c, ð)î≈ ≤ĀŸç – 1990 ſy î° Ó"
 î%, °lyí 1999 ſy î° !Ó!Ě, ß" , ðifo îÓfÓ" áí, , òó" Ó, !k, Óy •...yſ" î ~Ü, Ü, ſÇáfyÓ" myÓ" y ≤ĀÜ, yç Ü, Ó" y • í" ñ î, y îÜ, ſ)ă, Ü, ſÇáfy (Index Number) Ó" î° – xì%Ó" * , ðĚ, y î, ðñ ò% îĚ, y !Ó!Ě, ß" ſÜ" îï" !ç" çyi, oÓfy!òÓ" í, zí, ðyò" îlÓ" , ð!Ó" Óî≈, îlÓ" , ð!Ó" Ùy, ðñ ò% îĚ, y !Ó!Ě, ß" ſÜ" îï" ð" îçÓ" ðÜ, yÓ" ð" y îÜ, Ó" ſÇáfyÓ" , ð!Ó" Óî≈, îlÓ" , ð!Ó" Ùy, ð !Ü, ÇÓy ~Ü, •z î#Ó" ð" yÜ, ~Ü, ðç î" îÜ, xyÓ" ~Ü, ð" îç Óò°# •Gí" yÓ" Ě, î° î, y îòÓ" ç#ÓlôyÓ" îlÓ" Ófy îï" Ó" î , ð!Ó" Óî≈, l • í" ñ î, yÓ" , ð!Ó" Ùy, ð ſ)ă, Ü, ſÇáfyÓ" ſy•y îïf Ü, Ó" y îyí – °« , f Ü, Ó" yÓ" !ÓĚïï" •ñ ſ)ă, Ü, ſÇáfyÓ" ſy•y îïf î áí, , ≤ĀÜ, yç Ü, Ó" y • í" î, y xÓfliyÓ" G, óÓ" !Ě≈, Ó" ç#° à~áy îl xÓfliy Ó" îï, ſÜ! î xìÓy fliy l xìÓy xlf !Ü, S%Ě î" ÓyV, y îly î" ä – î ſÇáfy îò" îï" !Ó!Ě, ß" xÓfliy î" äxì≈yí ſÜ! î !Ü, ÇÓy fliy îlÓ" ſy î, ð" î« , ä , ðifo îÓfÓ" òó" (Price), , ð!Ó" Ùy (Quantity), !Ü, ÇÓy Ùl (Value)üĚ~Ó" xy î, ð!« , Ü, , ð!Ó" Óî≈, l ≤ĀÜ, yç Ü, Ó" y • í" ñ î, y îÜ, ſ)ă, Ü, ſÇáfy (Index Number) Ó" î° – ſÜ" îï" Ó" ſy î, ð" î« , , ðifo îÓfÓ" xy î, ð!« , Ü, òó" ≤ĀÜ, yçÜ, ſÇáfy îÜ, Üò" îÓ" Ó" ſ)ă, Ü, ſÇáfyÜ (Price Index Number) Óy • í" – ~Ü, •zĚ, y îÓñ ſÜ" îï" Ó" ſy î, ð" î« , , ðifo îÓfÓ" xy î, ð!« , Ü, , ð!Ó" Ùy ≤ĀÜ, yçÜ, ſÇáfy îÜ, Ü, ð!Ó" Ùy îiÓ" ſ)ă, Ü, ſÇáfyÜ (Quantity Index Number) ~Óç Ùl ≤ĀÜ, yçÜ, ſÇáfy= î° îÜ, ÜÙy îlÓ" ſ)ă, Ü, ſÇáfyÜ (Value Index Number) Óy • í" – , ð) îÓ≈ ſ)ă, Ü, ſÇáfyÓ" ÓfÓ•yÓ" Ü, Ó" y • î, ≤Āôyî, , ð" îí" fÓ" ò" îÓ" Ó" ,

100% MATCHING BLOCK 50/78

W

ð!Ó" Óî≈, l , ð!Ó" Ùy î, ðÓ" çlf – !Ü,

v ~ál ~Ó" ÓfÓ•yÓ" á%Ó•z Ófy, ðÜ, Ě, y îÓ Ü, Ó" y • í" – !Ó!Ě, ß" o îÓfÓ" , ð!Ó" Óî≈, îlÓ" ſy îï ſy îï Ü, Ü≈ă, yÓ" # Óy ð!ÜÜ, îòÓ" î" Óî, ñ Ù•yâ≈ Ě, yí, yñ Óy!í, , Ě, yí, , yÓ" Ě, yí, y •zî, fy!ò , ð!Ó" Óî≈, îlÓ" ≤Ā" îï" yçl xì%Ě) , î, • í" – ~çlf Óî≈, Ùyl !Ó!Ě, ß" òó" îlÓ" ð" îÓ" Ó" ſ)ă, îÜ, Ó" à!í, ≤ĀÜ, îí, Ó" ≤Ā!í, °« , f Ó" yáy ð!ÜÜ, ñ Ùy!Ü, ñ ſÜyç Ü, Ü#≈ñ ð, áí, •zî, z!î" l Ü, Ü#≈ !Ü, ÇÓy Ó" yçf Óy" Ü, w#î" ſÓ" Ü, y îÓ" Ó" , ð" î« , ≤Ā" îï" yçl – ~z í, z îj îçf Ó† ≤Āă, !°i, ſ)ă, Ü, • îĚ, y_ y îòÓ" ð" îÓ" Ó" ſ)ă, Ü, (Consumer Price Index or CPI), îyÓ" x, óÓ" lyÜ ç#!ÓÜ, y !Íó≈y•l Ófy îï" Ó" ſ)ă, Ü, (Cost of Living Index or CLI) – ~SĚyí, , y Ó" y îçfÓ" Óy" ð" îçÓ" Ù)°fÛl !î" ò≈çÜ, , ðy•zÜ, y!Ó" ð" îÓ" Ó" ſ)ă, Ü, (Wholesale Price Index) Ó† ÓfÓ•*î, • í" – 7.2 ſ)ă, Ü, ſÇáfy î" ÓfÓ•*î, ≤Āî, #Ü, ſÜ)• xy î, ð!« , Ü, , ð!Ó" Óî≈, l !î≈ îï" Ó" î" « , îĚ î ſÜ" îï" Ó" ſy î, ð" î« , ð" îÓ" Ó" ä, ð!Ó" Ùy î Óy

83% MATCHING BLOCK 51/78

W

Ûy îlÓ" ä , ð!Ó" Óî≈, l !î≈ î" Ü, Ó" y •

î" î, y îÜ, !Ě, !_Ü, y° (Base Period) ~Óç î ſÜ" îï" Ó" òó" ä, ð!Ó" Ùy î Óy Ùylä" !Ě, !_Ü, y î° ſy î, ð" î« , !î≈ î" Ü, Ó" y • í" î, y îÜ, ä, °iî, Ü, y° Óy Óî≈, Ùyl Ü, y° (Current Period) Óy • í" – ſÓſÜ! îĚ, !_Ü, y î° ð" îÓ" Ó" ä, ð!Ó" Ùy î Óy Ùy îlÓ" ä ſ)ă, Ü, ſÇáfy 100 òó" y • í" ~Óç ä, °iî, Ü, y î° ſ)ă, Ü, ſÇáfy !ò" îï" , ðifo îÓfÓ" ð" îÓ" Ó" ä, ð!Ó" Ùy î Óy Ùy îlÓ" ä áí, , , ð!Ó" Óî≈, l !Ě, !_Ü, y î° çí, Ü, Ó" yí ≤ĀÜ, yç Ü, Ó" y • í" – !Ě, !_Ü, y î° ſy î, ð" î« , ſyôy° î, 'o' ~Óç ä, °iî, Ü, y î° ſy î, ð" î« , 'n' !ò" îï" !ă, !• î, Ü, Ó" y • í" – ~Ü, !Ě, , ð" îí" fÓ" ſ)ă, Ü, ſÇáfyÓ" çlf !î" !°!áí, ≤Āî, #Ü, =!° ÓfÓ•yÓ" Ü, Ó" y • îï" ÿ îÜ, ≠ P o = , ð" îí" fÓ" !Ě, !_Ü, y î° òó" (Base Period Price of the Commodity) P n = , ð" îí" fÓ" ä, °iî, Ü, y î° òó" (Current Period Price of the Commodity)

NSOU • GE - EC - 31 121 q o = !È, !_Ü, y^î° , ðif!è, Ó° ÓfÓ•y^îÓ°Ó° , ðiÓ° Üyî (Base Period Quantity used of the Commodity) q n = ã, °!i, Ü, y^î° , ðif!è, Ó° ÓfÓ•y^îÓ°Ó° , ðiÓ° Üyî (Current Period Quantity used of the Commodity)– !È, !_Ü, y^î° , ðif!è, Ó° ÓfÓ•y^îÓ°Ó° , ðiÓ° Ói≈, l ð%È, y^îÓ° ≤ÄÜ, yç Ü, Ó° y^î° !i, , ðy^îÓ° ÈüüÈ (i) ≤ÄÜ, i, , ðiÓ° Üy, ð P n – P o x!Óy (ii) xy^î, ð!«Ü, , ðiÓ° Üy, ð n o P P !ò^îî° – xl%Ó° * , ðÈ, y^îÓ°ñ q n – q o , ðiÓ° Üy^îÓ° ≤ÄÜ, i, , ðiÓ° Üy, ð G n o q q , ðiÓ° Üy^îÓ° xy^î, ð!«Ü, , ðiÓ° Üy, ð (Quantity Relative) !l^îò≈ç Ü, ^îÓ° – ^î^î°%, xy^î, ð!«Ü, , ðiÓ° Ói≈, l Ü, y!G ~Ü, Ü, !È≈, Ó° !i ñ i, y•z ~^îÜ, x^î, ð«yÜ, i, È, y^î°y , ðiÓ° Üy, ð óó° y •î° – !È, ß° !È, ß° xy^î, ð!«Ü, Ü, óó° ã, ðiÓ° Üyî Óy ÜyläÈüÈ=!Ó° ~Ü, !è, ài, , !li≈!^î Ü, ^îÓ° i, y^îÜ, ðó° ã, ðiÓ° Üyî Óy Ü)°fäÈüÈ~Ó°)ä, Ü, Ó°^î° x!È, !•i, Ü, Ó°y •î° – 7.3)ä, Ü,)Çáfy !li≈^îî°Ó°)Üÿÿ)•)ä, Ü,)Çáfy !li≈^îî°Ó°)Ü!^î°)ÜÿÿyÓ°)ß%á#l •^îi, •î° ^î°=!°)j^î°xy^îyã, ly Ü, Ó°y lyÜ, – !l^îi° ^î°ÿÿy=!° xy^îy!ã, i, •^îÓ°)ß=!°)Ü=Ó° ðc)jðß° lyG •^îi, , ðy^îÓ° ~Óç , ðó° flóó°)j^îi, %_ •^îi, G , ðy^îÓ° –)Üÿÿy=!° !li°Ó° * , ð ≠ (i))ä, Ü,)Çáfy !li≈^îî°Ó° i, z^îjçf (Purpose of Constructing Index Number) (ii) !È, !_Ü, y^î° !Ó≈yã, l (Choice of Base Period) (iii) , ðifoÓf !lÓ≈yã, l (Choice of Commodity) (iv) i, l f Ç@^îÄ• (Collection of Data) (v) Ó°y !çî, ^îl f Ó° ~Ü, e#Ü, Ó°î G È, yÓ° !lÓ≈yã, l (Method of Combining Data and Choice of Weights) (vi) !li#≈i,)ä, Ü,)ÇáfyÓ° Ófyáfy (Interpretation of Index Number) (i))ä, Ü,)Çáfy !li≈^îî°Ó° i, z^îjçf ≠)ä, Ü,)Çáfy !li≈^îî°Ó° xy^îà i, yÓ° !li≈^îî°Ó° i, z^îjçf flò<T G myl≈#lÈ, y^îÓ° çyl^îi, •^îÓ°ñ Ü, yÓ°î , ðó°Ói, #≈)Üÿÿy=!°)ä, Ü,)Çáfy !li≈^î

93%	MATCHING BLOCK 52/78	W
îî°Ó° i, z^îjçfÓ° G, ðó° !È≈, Ó° Ü, ^îÓ° – Ói, ~		

Ü! ^îÜ, y!G)ä, Ü,)ÇáfyÓ° Ü, ly È, yÓy lyî° ly ly)Ó^î«, ^îe ≤Ä^îî°yà Ü, Ó°y ly^îÓ° – i, z^îjçf xl%lyî° # ~Ü, !è, !Ó^îçEî ≤ÄÜ, y^îÓ°Ó°)ä, Ü,)ÇáfyÓ° ≤Ä^îî°yà !^îly, ði%_ •^îÓ° !lyl≈ i, z^îjçf!%_ ~Ü, !è,)ä, Ü,)Çáfy i, z, ð^îlyà#ñ !Ü, v i, z^îjçf#l ~Ü, !è,)ä, Ü,)Çáfy «, !i, Ü, Ó° – i, zòy•Ó° if!Ó° * , ðñ ç#!ÓÜ, y !lÓ≈y•l)ä, Ü,)Çáfy (Cost of Living Index Number)üÈ~Ó° Ü, ly óó° y lyÜ, – ~•z)ä, Ü, !li≈^îî°Ó° ç#Ól ðyÓ° ^îiÓ° çlf xî, fyÓçfÜ, , ðifoÓf llyÈüüÈÈã, yñ i, yñ Ü, y, ði, , •zi, fy!òó° á%ã, Ó°y ð^îÓ°Ó° i, l f Ç@^îÄ• Ü, Ó°^îi, •î°ñ ^î^î°%, ~ò!@! ÓfÓ•y^îÓ°Ó° çlf ^y^îÜ, ~=!° á%ã, Ó°y ð^îÓ° !Ü, ^îl ly^îÜ, – xyÓyÓ° ~•z)Óòó°)yóyÓ° iÈ, y^îÓ° ð^îçÓ° Ü)°fÜy^îiÓ° 122 NSOU • GE - EC - 31 à!i, ≤ÄÜ, i, çylyÓ° i, z^îjçf !!!Ü≈i, , ðy•zÜ, y!Ó° ð^îÓ°Ó°)ä, Ü, (Wholesale Price Index) !li≈!Ü, y^î° ÓfÓ•yÓ° Ü, Ó°y ly^îÓ° ly – •z•y !li≈^îî°Ó° çlf , ðifo^îÓfÓ° , ðy•zÜ, y!Ó° óó°)Ç@^îÄ• Ü, Ó°^îi, •^îÓ°– (ii) !È, !_Ü, y^î° !lÓ≈yã, l ≠)ä, Ü,)Çáfy !È, !_Ü, y^î°Ó°)y^î, ð^î«, !li≈!Ü, Ó°y •î° – ^îçlf !È, !_Ü, y^î° !li≈^îî°Ó°)Ü!^î° !Ó^îçEî)j^îi, y^î, y !Gîy ðó° Ü, yÓ° – ^îyè, yÜ%!è, ~Ü, !è, fllyÈ, y!ÓÜ,)Ü!^îÜ, !È, !_Ü, y^î° !•y^îÓ° óó° y i, z!ã, i, –)Ü^îî° , ðifo^îÓfÓ° óó° Óy , ðiÓ° Üy^îÓ°

85%	MATCHING BLOCK 54/78	W
Ü^îðf ^îl ^îÜ, y!G xfllyÈ, y!ÓÜ, i, y ly ly^îÜ,		

xl≈yl ^îl ^îÜ^îî° ^îÜ, y!G !Ó^îçEî Ü, yÓ°^îi , ð^îi fÓ° óó° •è, y! á%Ó° ^ó^îi, ly lyî° à^îÜ!l%ik, Ó°)Ü!^îä Óy Ü, ^îÜ ly lyî° á^îÜ! Ü@yÓ°)Ü!^îä – !È, !_Ü, y^î° G ã, °!i, Ü, y^î°Ó° Ü^îðf , ðyl≈Ü, f á%Ó° Óiç •Gî°y i, z!ã, i, !i° –)Ü^îî°Ó° , ðiÓ°Ói≈, ^îiÓ°)^îD)^îD Óyçy^îÓ°Ó° xÓfliy xl≈yl Üy!%ÈÈÓ° ã, y!•òy G xÈ, fy^îÓ° , ðiÓ°Ói≈, l •î° – i, y•z !È, !_Ü, y^î° G ã, °!i, Ü, y^î°Ó° Ü^îðf)Ü^îî°Ó° , ðyl≈Ü, f Óiç •î° Óyçy^îÓ°Ó° xÓfliy G çlyóyÓ° ^îiÓ° ç#ÓllyeyÓ° Üyl !lyl≈i%, ^ly Ü, Ó°y lyî° ly – !È, !_Ü, y^î° á%Ó° Óiç , ð%Ó°y^îly •î°)ä, Ü,)Çáfy !li≈^îî°Ó°)Ü!^î° !È, !_Ü, y^î°Ó° x^îÜ, , ðif ã, °!i, Ü, y^î° Óyçy^îÓ° , ðyGî°y lyî° ly Óy , ðyGî°y á%Ó° Ü, <TÜ, Ó° •î° – ~•z Ü, yÓ°^îi !È, !_Ü, y^î° á%Ó° , ð%Ó°y^îly •^îi° à^î°i, y^îÜ, x^î, ð«yÜ, i, !Ü, !è, Ói, #≈ Ü, y^î°)Ó° ^îî° xyl^îi, •^îÓ° – !È, !i, i, Ü, y^î°Ó° ~òâ≈f á%Ó° Óiç •Gî°y Óy Ü, Ü •Gî°y i, z!ã, i, !i° – á%Ó° Óiç •î° à^îÜ! xyé, Óy ðç ÓSÈÓ° ä° ð#â≈)Ü^îî°Ó° ài, , !Gî°yÓ° È, ^î°!Ó!È, ß° , ðifo^îÓfÓ° Gè, ylyÜy , ðiÓ° <ÓyÓ° È, y^îÓ° ^ÓyV, y lyî° ly – xyÓyÓ° ~òâ≈f á%Ó° Ü, Ü •î° axl≈yl ~Ü, !òl Óy ~Ü,)Æy•ä ~•z flj°)Ü^îî°Ó° Ü^îðf , ð^îi fÓ° ð^îÓ°Ó° xfllyÈ, y!ÓÜ, ••y)Ó, !k, •Gî°y)Ω, Ó° – ^îÜ!ñ !Ó^îî°ñ xß° ≤Äçl ≤ÄÈ, !i, xl%•, y^îiÓ° !òl Óyçy^îÓ° Üy^îSÈÓ° ðyÜ fllyÈ, y!ÓÜ, ðy^îÜÓ° ^ã, ^îi° Óiç •^îi, , ðy^îÓ° – (iii) , ðifoÓf !lÓ≈yã, l ≠)Ü!^îñ xl≈ G ð^îÜÓ° Óyðf ÓyðÜ, i, yÓ° çlf Óyçy^îÓ°Ó° ≤Ä^îi, fÜ, !è, , ðif^îÜ,)ä, Ü,)ÇáfyÓ° xhs^È≈, _ Ü, Ó°y)Ω, Ó° !i° –)ä, Ü,)ÇáfyÓ° ÓfÓ•y!Ó° Ü, ≤Ä^îi°y^îàÓ° çlf ~ Ü, !è, !lò≈<T)Ü^îî°Ó° Ü^îðf

ī, y ſB, °l Ū, Ó°y •î ñ li% Ōy ī, y xl≈•#l •îî ĨyĪ – ī, y•z lŪ%ly !•ſy ĪÓ !Ū, S%È ≤Ā!ī, !!ôŪ)°Ū, , ðĭřfÓ° òÓ ſÇ@ Ā• Ū, Ó°y •îî ĨyĪŪ, – ðřf=!° ~Ū!Ē, y ĪÓ !!ô≈yÓ Ĩ Ū, Ó°y •î ĨyĪ, ~ ĪôÓ ài, , ò ĪÓ Ó° à!ī, !Ó!ô Ōyçy ĪÓ Ó° ſŪ, ° o ĪÓfÓ° ài, , ò ĪÓ Ó° Ū, ySĒyŪ, y!SĒ •î – ſ•zçłf , ðřfô ĪÓfÓ° !!Ó≈yā, l i, z ĪjçfŪ)°Ū, Ōy !Óā, yÓ° ĪĒ, !_Ū, lŪ%ly ſÇ@ Ā• , ðk, !ī, (Judgement Sampling Method)ŪĒ Ĩ, Ū, Ó°y •îî ĨyĪŪ, – ~•z , ðk, !ī, ĨyĪ, Ū, Ĩ, =!° =Ó° &c, ð)≈ ðřfñ ĪŪ ā, yñ àŪñ Ĩ, °ñ !ā, !! ĪĪ, •z •î ~ŌÇ Ōy!Ū, , ðĭřfÓ° ā Ī ĨŪſŪ, Ō Ĩ, z, ðy ĨĪ Ū, Ó° ĨyĪ, •ĪŌ– lŪ%ly ſÇ@ Ā Ī•Ō° çłf , ðřf=!° Ū, Ū, ĨĪ Ū, Īē, ≤Āôyl ≤Āôyl Āyā, # ĨyĪ, (GroupĒŪĒ~Ā Ē, yā Ū, Ó°y •î – ĨŪ!ñ ç#!ŌŪ, y !!Ó≈y•l Ōf ĨĪ Ó° ſ)ā, Ū, ſÇáfy !!f≈ ĨĪ Ó° ſŪĪ , ðřf=!°

89%	MATCHING BLOCK 55/78	W
Ū, ſyôyÓ Ĩ, , ðyÑā, !ē, Ē, y Īā Ē, yā Ū, Ó°y •î		

ĒŪŪĒĒāyòfñ xy Ī°y G çµy°yl#ñ Ōflfñ Ōyſfliyl ~ŌÇ !Ō!Ōô– Āyā, #Ō° xyŌyÓ Ĩ, z, ð Īāyā, # (Sub-Group) ĨyĪ, ĨyĪ, , ðy ĪÓ – ĨŪ!ñ āy ĪôfÓ° Ĩ, z, ð Īāyā, # =!° •° Ĩ, % , °çyĪ, #Ī° āyòfñ ŪySĒĒŪĒŪyçſñ Ĩ, Ó° Ū, yÓ° # •zĪ, fy!ò– Ĩ, % , °çyĪ, #Ī° āy ĪôfÓ° Ū ĪôfÓ° ĨĪ ĨSĒ ā, yñ àŪñ Ĩçyl yÓ° ñ ŌyçŌ°y •zĪ, fy!ò– lŪ%ly ſÇáfy (Sample Size) Ū, Ĩ, , •ĪŌ Ĩ, yÓ° Ū, ylG ŌyÑôyòŌ°y !!Ī Ū Ĩl•z– Ĩ, ĪŌ ſÇáfy á%Ō Ōí, , !Ū, çŌy á%Ō ſSĒyē, •GĪ°y Ĩ, z!ā, ĨĪĪ – á%Ō Ōí, , lŪ%ly •Ī° ŌyhflĪŌ !Ū, S%È xſ%!Ōôy ĨyĪŪ, ñ xyŌyÓ° á%Ō ſSĒyē, •Ī° Ĩ, y Ū, ylG Āyā, # Ōy Ĩ, z, ð Īāyā, #Ō° ≤ĀŪ, Ĩ, , ≤ĀĪ, !!ô •ĪĪ, , ðy ĪÓ° ly– NSOU • GE - EC - 31 123 (iv) Ĩ, Ĩ ſÇ@ Ā• ≠ ~Ū, çł Ō°y!çĪ Ĩ, Ĩ ſÇ@ Āy•Ū, ĨŪ, ſ)ā, Ū, ſÇáfy !!f≈ ĨĪ ŌfŌ•*Ī, Ĩ, Ĩ ſÇ@ Ā Ī•Ō° çłf ≤Āā%, Ō° Ōā Ĩ, ð ĨyĪ, •Ī Ĩ ĨĪ•i%, ~Ū, •z , ðĭřfÓ° !Ō!Ē, ſ fliy Īā~Ū!Ū, ~Ū, •z fliy Īā òÓ° !Ō!Ē, ſ Ō° Ū, Ū •î – xyŌyÓ° =Īā, Ūyl (Quality)ĒŪĒ~Ō° Ĩ, yÓ° Ĩ, ĨŪfÓ° çłf òÓ° G !Ō!Ē, ſ Ō° Ū, Ū •ĪĪ, , ðy ĪÓ° – ĨŪ!ñ ~Ū, •z Ōyçy ĪÓ° !Ōe° #Ī, ā, y ĪŌ° òyŪ !Ō!Ē, ſ •Ī Ĩ xyŌyÓ° ā, y ĪŌ° =ĪŪyl !Ō!Ē, ſ •GĪ°yŌ° çłfG òÓ° !Ō!Ē, ſ •Ī – Ĩ, ySĒyĪ, , y ſ!ē, Ū, òŌ ĨyĪĪ, ſÇā, #Ī, •Ī Ĩ, yÓ° ≤ĀĪ, , ò, !çĪ ĨôGĪ°y òŌ Ū, yÓ° – ç#!ŌŪ, y !!Ó≈y•l Ōf ĨĪ Ó° ſ)ā, ĨŪ, Ō° çłf á%ā, Ō°y òŌ° ſÇ@ Ā• Ū, Ó°y •î ñ x, ðŌ° , ðĭřf, , ðy•zŪ, y!Ō° ò ĪÓ Ó° ſ)ā, ĨŪ, Ō° «, Īē , ðy•zŪ, y!Ō° òŌ° ſÇ@ Ā• Ū, Ó°y •îĪ ĨyĪŪ, – (v) Ō°y!çĪ, ĨĪfÓ° ~Ū, e#Ū, Ō° Ĩ Ē, yŌ° !!Ó≈yā, l (Method of Combining Data and Choice of weights) : ſ)ā, Ū, ſÇáfy !!f≈ ĨĪ Ó° !

88%	MATCHING BLOCK 56/78	W
Ō!Ē, ſ , ðk, !ī, Ōy ſ)e ≤Ā ĨĪ°yā Ū, Ó°y •		

Ī – !ĪĪ° ≤Āò_ SĒ ĨŪ, , ≤Āôyl ≤Āôyl , ðk, !ī, Ōy ſ)e =!° òGĪ°y •° ≠ ſ)ā, Ū, ſÇáfy !!f≈Ī° (Construction of Index Number) ſŪ!çĪā, , ðk, !ī, xy Ī, ð!« Ū, , ðk, !ī, (Aggregative Method) (Relative Method)

70%	MATCHING BLOCK 57/78	W
xy Ī, ð!« Ū, =!Ō° ſŌ°° ài, , xy Ī, ð!« Ū, =!Ō° Ē, yÓ° Ĩ%_		

àī, , (Simple Relative Average) (Weighted Relative Average) ſŌ°° ſŪ!çĪā, , ðk, !ī, Ē, yÓ° Ĩ%_ ſŪ!çĪā, , ðk, !ī, (Simple Aggregative Method) (Weighted Aggregative Method) °yſ%° Ī, ðĪ°y Ĩſ≈Ō° ſ)e , ðy ĪçŌ° ſ)e Ūyç≈°ĒŪĒ~çGĪ°yl≈ ſ)e !Ē, ſy ĪŌ°Ō° xyòç≈ſ)ā, Ū, ſÇáfy ŌyG ĪŌ°Ō° ſ)e (Laspeyres' (Paasche's (Marshall- (Fisher's Ideal (Bowley's Formula) Formula) Edgewarth Index Number Formula) Formula) Formula) ſŌ°° ſŪ!çĪā, , ðk, !ī, ≠ ~•z , ðk, !ī, ĨyĪ, , ðřf=!Ō° ò ĪÓ Ó° ſŌ°° ſŪ!çĪā, , ðk, !ī, ,

60%	MATCHING BLOCK 58/78	W
Ū, y ĪŌ° Ūy ĪĪŌ° ſ ĪD !Ē, !_Ū, y ĪŌ° Ūyl Ĩ%, °ly Ū, Ó°y •î – ſ)		

e!ē, !īĪ°Ō° * , ð ≠ ſ)ā, Ū, l on = ni oi P P ? ? × 100..... (1)

126 NSOU • GE - EC - 31 xy^ˆİ,đ!«Ü, òÓ = = n o P P xy^ˆİ,đ!«Ü, òÓ ,đk,İ, ò^ˆİÓÓ)đă,Ü, ŞÇáfy !İ≈İ^ˆ Ü, Ó y •İ^ˆ ,đıf=İÓ xy^ˆİ,đ!«Ü, òÓ =İÓ à^ˆİı, Ó şy•y^ˆİİf şyóyÓ^ˆİ, ŞÓ ° !Ü,ÇÓy È, yÓ İ%^ˆ İÖ!àÜ, àı, (A.M.) xİÓy = İ^ˆİy_Ó^ˆ àı, (G.M.) ÓfÓ•ı, •İ^ˆ – àÜ, ä xy^ˆİ,đ!«Ü, ò^ˆİÓÓ ŞÓ ° İİÖ!àÜ, àı, ,đk,İ, (Simple Averages of Price Relatives) : ni on oi P I k P ? ? 1 x 100..... (8) İáy İİ !Ü!<T (?) ŞÜ, ° k ,đ^ˆİıfÓ xy^ˆİ,đ!«Ü, ò^ˆİÓÓ G,đÓ İGİ y • İİ İSÈ– İò)đă,Ü, ŞÇáfy !İ≈İ^ˆ ŞÓ ° = İ^ˆİy_Ó^ˆ àı, ÓfÓ•yÓ Ü, Ó y •İ^ˆ İİ on = k ni oi P P ? ? ? ? ? ? ? ? ? ? 1 x 100 (9) İáy İİ =İÈ, ° (?) ŞÜ, ° k ,đ^ˆİıfÓ xy^ˆİ,đ!«Ü, ò^ˆİÓÓ G,đÓ İGİ y • İİ İSÈ– ~SÈyı, y ò^ˆİÓÓ xy^ˆİ,đ!«Ü, Üy İİÓ^ˆ ŞÓ ° !ÓÓı≈, İÖ!àÜ, àı, İ ŞÇáfy=Ó ŞÜyİ Óy ÜòfÜy ÓfÓ•yÓ Ü, Ó y İyİ – äää xy^ˆİ,đ!«Ü, ò^ˆİÓÓ È, yÓ İ%^ˆ àı, ,đk,İ, (Weighted Average of Price Relatives) : xy^ˆİ,đ!«Ü, ò^ˆİÓÓ ŞÓ ° İÖ!àÜ, àı, ,đk,İ, İİ, İÜ, yİG ~Ü, İè, xy^ˆİ,đ!«Ü, ò^ˆİÓÓ myÓ y)đă, İÜ, Ó ...yİ Ó,İk, ≤ÄÈ, yİÖı, •İ^ˆ İ, öy İÓ – İ, y•z È, yÓ İ%^ˆ İÜ!Tài, ,đk,İ, Ó Ü İİ, y xy^ˆİ,đ!«Ü, ò^ˆİÓÓ È, yÓ İ%^ˆ àı, ,đk,İ, İİ, xy^ˆİ,đ!«Ü, ò^ˆİÓÓ È, yÓ (Weight) İ%^ˆ Ü, Ó y •İ^ˆ – ~áy İÈ, yÓ !•şy İÓ !Óe #İ, Óy İ, zİ, öyİòı, ,đ^ˆİıfÓ Ü)şf (Value) İÜ, yİG ~Ü, İè, İİò≈<T İÜ İİ Ó !È, İİ, đÓ y •İ^ˆ – İò W İ, İüÈ, Ü ,đ^ˆİıfÓ xy^ˆİ,đ!«Ü, ò^ˆİÓÓ È, yÓ •İ^ˆ İİ, İÖ È, yÖ İ%^ˆ xy^ˆİ,đ!«Ü, ò^ˆİÓÓ İÖ!àÜ, àı, (Weighted Arithmetic Mean of Price Relatives) • ni oi on i P W P W ? ? ? ? x 100..... (10) È, yÓ İ%^ˆ xy^ˆİ,đ!«Ü, ò^ˆİÓÓ = İ^ˆİy_Ó^ˆ àı, (Weighted Geometric Mean of Price Relatives) •İ^ˆ ni oi W ni on oi P P ? ? ? ? ? ? ? ? ? ? ? ? ? ? ? ? ? ? ? 1 x 100..... (11) NSOU • GE - EC - 31 127 ~ÓÇ È, yÓ İ%^ˆ xy^ˆİ,đ!«Ü, ò^ˆİÓÓ !ÓÓı≈, İÖ!àÜ, àı, (Weighted Harmonic Mean of Price Relatives) •İ^ˆ ni on oi ni W P P ? ? ? ? x 100 (12) (10) İÇ) İİe W İ = P oi q oi ~ÓÇ (12) İÇ) İİe W İ = P ni q ni óÓ İ^ˆ İİye İÜ yş% İ,đıf y İŞ≈Ó)şe ~ÓÇ ,öy İÇÓ)şe ,öyİ y İyİ – (vi) İİ#≈İ, İđă,Ü, ŞÇáfyÓ Ófyáfy !İÈ≈, Ó Ü, İÖ – İÈ, İÜ, y G ä, İİ, Ü, y İ^ˆ Ç#ÓİıyeyÓ Üyİ ~Ü, z Ó yá İİ, •İ^ˆ İ ä, İİ, Ü, y İ^ˆ Ç#İÓÜ, y !İ≈y• Ófyİ !È, İÜ, y İ^ˆ İ% , İyİ Ü, İ, è, y İ^ˆ Ç Óy Ü, Ü • İÖ İ, y Ç#Óİ !İ≈y• İ Óf İİ Ó)şă,Ü, (Cost of Living Index) myÓ y !İò≈İÇı, •İ^ˆ İ xyÓyÓ !È, İÜ, y İ^ˆ İ% , İyİ ä, İİ, Ü, y İ^ˆ Ó şyóyÓ İ)şf Üy İİÓ •Ó İÈ, Ó ,öy•zÜ, yİÓ ò^ˆİÓÓ)şă,Ü, (Wholesale Price Index) myÓ y !İò≈İÇı, •İ^ˆ İ İy İÜ, – İÈ, İÜ, y İ^ˆ İ^ˆ Ç İyİ, öyò İİÓ İ% , İyİ ä, İİ, Ü, y İ^ˆ İ^ˆ Ç İyİ, öyò İİÓ •...yİ Ó,İk, İÇ İyİ, öyò İİÓ ,đÓ Üyİ)şă,Ü, (Quantity Index of Industrial Production) myÓ y !İò≈İÇı, •İ^ˆ – şyóyÓ İİ, İ)

52%	MATCHING BLOCK 61/78	W
ă,Ü, ŞÇáfy İÜ, Çı, Ü, Ó y !•şy İÖ ≤ÄÜ, yÇ Ü, Ó y •İ ^ˆ ~ÓÇ İ oo , xİ≈yİ !È, İÜ, y İ ^ˆ Ó)ş)		

ă,Ü, ŞÇáfy İÜ, 100 óÓ y •İ^ˆ – “1980-81üÈ Ü, İÈ, İÜ, y ò^ˆİÓ 1990 şy İ^ˆ Ó ŞÓ≈È, yÓ İ, #İ^ˆ ,öy•zÜ, yİÓ ò^ˆİÓÓ)şă,Ü, 1.946” üüüÈÓ İİ, İÓyV, yİ 1980-81 şy İ^ˆ Ó İ% , İyİ 1990 şy İ^ˆ Ó ,öy•zÜ, yİÓ # Ü)şf Üyİ 1.946 =İ Ó,İk, İ ,đ^ˆİİ İSÈ– İ, zòy•Ó İ 1È ,đıYă, ÜÓD ŞÓ Ü, y İ^ˆ Ó Ó È, İı, xİ≈İ#İ, G ,đÓ !ŞÇáfyİ Óşf İÖ y (Bureau of Applied Economics and Statistics) Ü, İ≈, Ü, İİ, İ!áı, Ó yİÇı, İf ŞÇă, #İ, •İ^ˆ İ İSÈ– 1962 şy İÜ, İÈ, İÜ, y ò^ˆİÓ !ÓÈ, İÜ, şeyİ%İyİ # 1963 şy İ^ˆ Ó)şă,Ü, İİ≈İ Ü, Ó yİ– , 1962 1963 ,đ^ˆİıfÓ öyÜ äçyİ%İ yİÓ ä äçyİ%İ yİÓ ä ≤Äİ, 100 İ, İÇÓ ÓfÓ•y İÖ Ó , ≤Äİ, 100 ÓfÓ•y İÖ Ó ,đÓ Üyİ òÓ äè, yÜ, yİ ä ,đıÓ Üyİ İ, İÇÓ òÓ ä Ü!è, ÄÜ, è, İä ä Ü!è, ÄÜ, è, İä äè, yÜ, yİ ä 1. ä, y 55.50 7391 70.20 12839 2. àÜ 37.52 2381 37.52 5377 3. İSÈyÓ İ, y 56.95 50 52.26 400 4. İÓ Èİy İ, ° 256.00 6610 239.50 3380 5. İă, İİ 107.70 15036 117.41 15707

128 NSOU • GE - EC - 31 İÜyòyl ≈ àİyÜ, yİ ≈ 1962 1963 ,đ^ˆİıfÓ öyÜ P o q o p n q n p o q o p n q o p o q n p n q n 1. ä, y 55.50 7391 70.20 12839 410200.50 518848.20 712564.50 901297.80 2. àÜ 37.52 2381 37.52 5377 89335.12 89335.12 201745.04 201745.04 3. İSÈyÓ 56.95 50 52.26 400 2847.50 2613.00 2278.00 20904.00 İ, y 4. İÓ Èİy 256.00 6610 239.50 3380 1692160.001583095.00 865280.00 809510.00 İ, ° 5. İă, İİ 107.70 15036 117.41 15707 1619377.201765376.76 1691643.9018441588.87 İÜyè, – – – 3813920.323959268.08 3494013.44 3777615.71 (i) yş% ,öy İŞ≈Ó)şă,Ü, L ni oi on oi oi p q (l) p q ? ? ? x 100 = . . 3959268 08 3813920 32 x 100 = 103.8 (ii) ,öy İÇÓ)şă,Ü, p ni ni on oi ni p q (l) p q ? ? ? x 100 = . . 3777615 71 3494013 44 x 100 = 108.1 (iii) ÜyÇ≈yÈüÈ~ÇGİ y İİ≈Ó)şă,Ü, M E on (l) ? = ni oi ni oi oi ni p (q q) p (q q) ? ? ? ? x 100 = ni oi ni ni oi oi ni p q p q p q p q ? ? ? ? ? ? ? ? x 100 = . . . ? ? 3959268 08 3777615 71 3813920 32 3494013 44 x 100 = 105.9 (iv) İÈ, Çy İÖ Ó xyòÇ≈)şă,Ü, ŞÇáfy F L P on on on (l) İ ? ? = . . ? 103 8 108 1 = 105.9 İ, zòy•Ó İ 2È İİ İ^ˆ ≤Äò İ, İf İİÜ, İđă,Ü, ŞÇáfy !İ≈İ^ˆ Ü, Ó ŞİÈİ (i) xy^ˆİ,đ!«Ü, ò^ˆİÓÓ ŞÓ ° àı, G (ii) xy^ˆİ,đ!«Ü, ò^ˆİÓÓ = İ^ˆİy_Ó^ˆ àı, ,đk,İ, İİ, – ,đıfÓ Óf A B C D E 1988 İ)

89% MATCHING BLOCK 62/78

W

y^ˆı^ˆo òyÙ àè ,yÜ ,yİ^ˆ à 10 18 12 20 25 1990 ſy^ˆı^ˆo òyÙ àè ,yÜ ,yİ^ˆ à 12 16 10 8 8

NSOU • GE - EC - 31 129 ſÛyòyl ≠ Ù^ˆİl Ü ,Ó^ˆ ñ p o ~ÓÇ p n İlye^ˆ İÜ 1988 ſy^ˆı^ˆo G 1990 ſy^ˆı^ˆo^ˆ òÓ^ˆ - àily Ü ,yİ^ˆ ≈ ≠ , òıfóÓf p o p n n o p p × 100 log n o p p ? ? ? ? ? ? ? ? ? ? 100 A 10 12 120.00 2.0792 B 18 16 88.89 1.9488 C 12 10 83.33 1.9208 D 20 8 40.00 1.6021 E 25 8 32.00 1.5051^ˆ Üyè , ÈüüüÈ ÈüüüÈ 364.22 9.0560 (i) xy^ˆı^ˆı^ˆ òı^ˆ« Ü , ò^ˆİÓ^ˆ Ó^ˆ ſÓ^ˆ ı^ˆàı , , òk , İı , İı , ſİ , Ü , ſÇáfy = .364 22 5 = 72.84 (ii) xy^ˆı^ˆı^ˆ òı^ˆ« Ü , ò^ˆİÓ^ˆ Ó^ˆ = İıy_Ó^ˆ ıı , , òk , İı , İı , ſİ , Ü , ſÇáfy = Anti log . ? ? ? ? ? ? ? 9 0560 5 = Anti log (1.8112) = 64.74 7.4 ç#İÓÜ ,y İ!Ó≈y• Óf İİ^ˆ Ó^ˆ ſİ , Ü , (Cost of Living Index or Consumer Price Index) ò%İè , İÈ , İÈ ſÜ İİ^ˆ ſÜ , òı^ˆÓ^ˆ Üyı ç#ÓİlyeyÓ^ˆ Üyl Óçyİ^ˆ Ó^ˆ yáyÓ^ˆ çlf İ^ˆ , òı^ˆÓ^ˆ Üyı x İİ^ˆ ≈ Ó^ˆ ≤ Ā İİ^ˆ yçl • İ^ˆ İ , y İı^ˆ òÓ^ˆ xy^ˆı^ˆı^ˆ òı^ˆ« Ü , ò^ˆı^ˆÓ^ˆ Óı^ˆ ≈ İİ^ˆ Ó^ˆ Üy , ò ç#İÓÜ ,y İ!Ó≈y• Óf İİ^ˆ Ó^ˆ ſİ , Ü , (Cost of Living Index ſÇ^ˆ İ^ˆ « , İ^ˆ ò C.L.I. or Consumer Price Index ſÇ^ˆ İ^ˆ « , İ^ˆ ò C.P.I.) İ ò İİ^ˆ ≤ Ā Ü , yç Ü , Ó^ˆ y • İ^ˆ - !ÓİÈ , İÈ^ˆ İ^ˆ # Ó^ˆ çİſyòyÓ^ˆ İı^ˆ Ó^ˆ àÓy İÈ , y_ yÓ^ˆ à ç#ÓİlyeyÓ^ˆ ≤ Āıy# !ÓİÈ , İÈ^ˆ - Ù òf!Ó^ˆ İı^ˆ # ñ Ü , yÓ^ˆ áylyÓ^ˆ ð İÜÜ , İı^ˆ # Óy Ü , İİÜ , İı^ˆ # Ó^ˆ ç#ÓİlyeyÓ^ˆ Ü İ òf , òyİ ≈ Ü , f xy İÈ - xyÓyÓ^ˆ İ , zFä , xy İİ^ˆ Ó^ˆ İ^ˆ yÜ , ñ Ù òfÜ xy İİ^ˆ Ó^ˆ İ^ˆ yÜ , ~ÓÇ İı^ˆ xy İİ^ˆ Ó^ˆ İ^ˆ yİÜ , İı^ˆ òÓ^ˆ ç#Óİlyey ≤ Āıy# !ÓİÈ , İÈ^ˆ - ~Ó^ˆ * , ò ≤ Ā İı^ˆ İè , İÈ , İÈ^ˆ İı^ˆ # Ó^ˆ çİſyòyÓ^ˆ İı^ˆ Ó^ˆ çlf xy^ˆı^ˆı^ˆ xy^ˆı^ˆı^ˆ ç#İÓÜ ,y İ!Ó≈y• Óf İİ^ˆ Ó^ˆ ſİ , Ü , ſÇáfy İı^ˆ ≈ İ^ˆ Ü , Ó^ˆ y • İİ^ˆ İy İÜ , - ÖyhİİÓ^ˆ İı^ˆ , İè ò%İè , İÈ , İÈ^ˆ xÓfİyİ^ˆ ~Ü , İè , İ! ò ≈ T İı^ˆ # Ó^ˆ , òıf G , òı^ˆÓ^ˆ İÈ İÓyÓ^ˆ İ , z , ò İÈ , y_ yÓ^ˆ òÓ^ˆ àÓy á%ä , Ó^ˆ y òÓ^ˆ ä İ% , İy Ü , İı^ˆ Ó^ˆ ~z ſİ , Ü , İı^ˆ ≈ İ^ˆ Ü , Ó^ˆ y • İ^ˆ - ~z ſİ , Ü , İı^ˆ ≈ İİ^ˆ Ó^ˆ çlf ç#İÓÜ ,y İ!Ó≈y• Ó^ˆ çlf ≤ Ā İİ^ˆ yçl # İ^ˆ İÈ , yàf , òıf = !^ˆ İÜ , ≤ Ā İİ^ˆ İÜ , İİ^ˆ Ü , İè , ≤ Ā òyl İ^ˆ y # Óy !ÓÈ , y İà (Major Group) È , yà Ü , Ó^ˆ y • İ^ˆ - ſyòyÓ^ˆ İı^ˆ , İı^ˆ !^ˆ ı^ˆ ı^ˆ , òyNä , İè , ≤ Ā òyl !ÓÈ , yà İGİ^ˆ y • İ^ˆ ÈüüüÈ (1) áyòf (Food), (2) Óİf (Clothing), (3) çıy^ˆı^ˆ # G xy^ˆı^ˆ y (Light and Fuel), (4) Óyſİyİ^ˆ (Housing) ~ÓÇ (5) !ÓİÓ ò (Miscellaneous) -

130 NSOU • GE - EC - 31 ≤ Ā İı^ˆ fÜ , İè , ≤ Ā òyl !ÓÈ , y İà Ó^ˆ çlf İÓÈ , y İà Ó^ˆ ≤ Ā İı^ˆ , İ! òfİyİ^ˆ # İ^ˆ (Representative) Ü , İİ^ˆ Ü , İè , İÈ , yàf , ò İıfÓ^ˆ İÜ % İy İGİ^ˆ y • İ^ˆ - İÜ İ áyòf (Food) ü È - Ó^ˆ xhs È È ≈ , _ Ü , Ó^ˆ y • İ^ˆ ä , y ñ à Ü ñ İ , Ó^ˆ Ü , y ! Ó^ˆ ñ Ü y SÈ ñ Ü y Ç ñ È , ñ İ , ñ Ó İ ñ Ü ſy ñ İ ! ä , zı , fy ò - ~ İ ò Ó^ˆ ſy • y İİ^ˆ f ≤ Ā İı^ˆ fÜ , İè , ≤ Ā òyl !ÓÈ , y İà Ó^ˆ çlf ~Ü , İè , Ü , İı^ˆ Ó^ˆ ſİ , Ü , ſÇáfy İı^ˆ ≈ İ^ˆ Ü , Ó^ˆ y • İ^ˆ - ſİ , Ü , ſÇáfy İı^ˆ ≈ İİ^ˆ ≤ Ā İı^ˆ , İ! òfİyİ^ˆ # İ^ˆ İÈ , yàf , òıf = !^ˆ Ó^ˆ xy^ˆı^ˆı^ˆ òı^ˆ« Ü , ò^ˆ İÓ^ˆ Ó^ˆ È , yÓ^ˆ İ^ˆ % _ ıı , İGİ^ˆ y • İ^ˆ - İÜ , yİG , ò İıfÓ^ˆ È , yÓ^ˆ İÈ , y_ y İ ò Ó^ˆ Ü , y İ SÈ ñ , ò İıfÓ^ˆ = Ó^ˆ &c xlı^ˆ İı^ˆ # İı^ˆ Ó^ˆ Ü , Ó^ˆ y • İ^ˆ - İÜ , yİG ~Ü , İè , ò İıfÓ^ˆ xy^ˆı^ˆı^ˆ òı^ˆ« Ü , òÓ^ˆ !ÓÈ , İÈ^ˆ ÓyçyÓ^ˆ Óy òyÜ , y İ İİÜ , ſÇà , # İı^ˆ , ò İıfÓ^ˆ !ÓÈ , İÈ^ˆ xy^ˆı^ˆı^ˆ òı^ˆ« Ü , òÓ^ˆ ſÜ İ^ˆ Ó^ˆ È , yÓ^ˆ • # İ ıı , - İÜ , yİG ≤ Ā òyl İ^ˆ y # Ó^ˆ çlf İÜyè , á Ó^ˆ İä , Ó^ˆ İı , çı , yçç ÈÈ , y_ yà İ !ÓÈ , y İà Ó^ˆ xhs È È ≈ , _ ~Ü , İè , ò İıfÓ^ˆ çlf á Ó^ˆ ä , Ü , İı^ˆ Ó^ˆ İy İÜ , ñ İ , y İİÜ , ò İıfÓ^ˆ È , yÓ^ˆ ! ſy İÓ ò Ó^ˆ y • İ^ˆ - ~z ≤ Āıy# İı^ˆ , ≤ Ā İı^ˆ fÜ , İè , ≤ Ā òyl !ÓÈ , y İà Ó^ˆ çlf ~Ü , İè , Ü , İı^ˆ Ó^ˆ ſİ , Ü , ſÇáfy İı^ˆ ≈ İ^ˆ Ü , Ó^ˆ y • İ^ˆ - ſy İÓ ≈ Ü , Óy Ü) ſİ , Ü , ſÇáfy (General Index) İè , ≤ Ā òyl !ÓÈ , yà = !^ˆ Ó^ˆ ſİ , Ü , ſÇáfy = !^ˆ Ó^ˆ È , yÓ^ˆ İ^ˆ % _ ıı , - İÈ , yàf , ò İıfÓ^ˆ çlf İÜyè , Óf İİ^ˆ Ó^ˆ İı , çı , yçç ~Ü , İè , ≤ Ā òyl !ÓÈ , y İà Ó^ˆ çlf

87% MATCHING BLOCK 63/78

W

á Ó^ˆ ä , Ü , Ó^ˆ y • İ^ˆ ñ İ , y İİÜ , İ !ÓÈ , y^ˆ

İà Ó^ˆ ſİ , Ü , ſÇáfy Ó^ˆ È , yÓ^ˆ ! ſy İÓ İGİ^ˆ y • İ^ˆ - İÈ , İÈ^ˆ İÈ , İÈ^ˆ İı^ˆ # Ó^ˆ İÈ , y_ yÓ^ˆ , òıf Óf Ó^ˆ y İÓ^ˆ Ó^ˆ xy^ˆı^ˆı^ˆ òı^ˆ« Ü , = Ó^ˆ &c İ^ˆ İı^ˆ % , İÈ , İÈ^ˆ İÈ , İÈ^ˆ ñ İ , y • z ç#İÓÜ ,y İ!Ó≈y• Óf İ^ˆ ſİ , Ü , İı^ˆ ≈ İİ^ˆ È , yÓ^ˆ İıyİÈ , y İÓ ≤ Ā İİ^ˆ yà Ü , Ó^ˆ İı , • İ^ˆ - , òyNä , İè , ≤ Ā òyl İ^ˆ y # Ó^ˆ ſİ , Ü , ſÇáfy İı^ˆ ≈ İı^ˆ !^ˆ ı^ˆ ı^ˆ , òk , İı , = !^ˆ Ó^ˆ İ^ˆ İÜ , yİG ~Ü , İè , Ó^ˆ ſy • y İİ^ˆ f İı^ˆ ≈ İ^ˆ Ü , Ó^ˆ y • İ^ˆ ≠ (i) ſÜ İ^ˆ Tıäı , Óf İ^ˆ , òk , İı , Óy ſÜ İ^ˆ Tıäı , òk , İı , (Aggregate Expenditure Method or Aggregate Method) (ii) òyÓ^ˆ Óy ! Ó^ˆ Ü , xyİ ÈüÈ Óf İ^ˆ Ü , ſÜ # ç , y Óy È , yÓ^ˆ İ^ˆ % _ xy^ˆı^ˆı^ˆ òı^ˆ« Ü , òk , İı , (Family Budget Enquiry or Method of Weighted Relatives) (i) ſÜ İ^ˆ Tıäı , Óf İ^ˆ , òk , İı , Óy ſÜ İ^ˆ Tıäı , òk , İı , ≠ ~z , òk , İı , İı , ñ İ ! ò ≈ T İÜ , yİG ≤ Ā òyl !ÓÈ , y İà Ó^ˆ , òıf = !^ˆ Ó^ˆ !È , İÜ , y İ^ˆ e^ˆ İİ^ˆ Ó^ˆ , òı^ˆ Ó^ˆ Üyı Óy İ , yÓ^ˆ ıı , È , çıyçç İÜ , È , yÓ^ˆ ! ſy İÓ ò Ó^ˆ y • İ^ˆ ~ÓÇ !È , İÜ , y İ^ˆ Ó^ˆ ſy İ^ˆ òı^ˆ« , ä , İı , Ü , y İ^ˆ È , yÓ^ˆ İ^ˆ % _ ò İÓ^ˆ Ó^ˆ ſÜ İ^ˆ T İÜ , İ !ÓÈ , y İà Ó^ˆ ſİ , Ü , ſÇáfy ! ſy İÓ ò Ó^ˆ y • İ^ˆ - xlı^ˆ yİ ñ !ÓÈ , yà # İ^ˆ ſİ , Ü , ſÇáfy (I) = ni oi oi oi p q p q ? ? × 100 İy % ſı^ˆ , òı^ˆ y İı ≈ Ó^ˆ ſİ^ˆ İeÓ^ˆ ſİ^ˆ İD ſÜyl - (ii) òy ! Ó^ˆ Óy ! Ó^ˆ Ü , xyİ ÈüÈ Óf İ^ˆ Ü , ſÜ # ç , y Óy È , yÓ^ˆ İ^ˆ % _ xy^ˆı^ˆı^ˆ òı^ˆ« Ü , òk , İı , ≠ ~z , òk , İı , İı , ñ İ İı^ˆ # È % , _ Óf İ^ˆ İ ò Ó^ˆ ç#İÓÜ ,y İ!Ó≈y• Óf İ^ˆ ſİ , Ü , İı^ˆ ≈ İ^ˆ Ü , Ó^ˆ İı , • İÓ^ˆ İ , y İ ò Ó^ˆ ſİ^ˆ İÜ ≈ , ÜÜ , òy ! Ó^ˆ Óy ! Ó^ˆ Ü , xyİ Óf İ^ˆ Ü , ſÜ # ç , y ÜÜ (Family Budget Enquiry) Ü , yç Ü , Ó^ˆ İı , • İ^ˆ - ~z ſÜ # ç , yÓ^ˆ È , İ^ˆ ! ! ò ≈ T İı^ˆ # È % , _ ſyòyÓ^ˆ İ , òı^ˆ Ó^ˆ ÓyÓ^ˆ (Average Family) İÜ , yİ % İÜ , yİ % , òıfóÓf Ü , # , òı^ˆ Ó^ˆ Üy İı Óf Ó^ˆ yÓ^ˆ Ü , Ó^ˆ İı , xÈ , fhİİ İ ſİ^ˆ ò

100% MATCHING BLOCK 64/78 **W**

ÜÛ ≈ ï, ïf §Ç@ ~Ã • Ü, Ó`y • í - ~Ü,

yl% , ð`îifó` çlf Ü, # , ð!Ó`Ùyí xì ≈ Ófí` Ü, ~ÍÓ` ï, yÓ` ï, ïf §Ç@ ~Ã • Ü, ~ÍÓ` ï, y ~`ÍÜ, §)ä, ~ÍÜ, Ó` çlf È, yÓ` !lí ≈ í` Ü, Ó` y • í - , ðy!Ó` Óy!Ó` Ü, xyl` ÈüÈÓfí` Ü, §Ü#« , yl`
 NSOU • GE - EC - 31 131 !È, !_Ü, y`Í° §Ω, yÓf lÜ%ly ä, í`l (Random Sampling) , ðk, ï, ~Í, ï, ïf §Ç@ ~Ã • Ü, ~ÍÓ` È, yÓ` !§y`ÍÓ !È, !_Ü, y`Í° Ó` Üyl (i.e. p o q o) üÈ` Ü, ðÓ` y • í - §)ä, Ü, §Çáfy !lí ≈ `ÍÍ` xy`Í, ð!« , Ü, ð`ÍÓ` Ó` È, yÓ` Í%_` áí , ~ÍÜ , ÓfÓ•yÓ` Ü, Ó` y • í - xì ≈ yl`ñ !ÓÈ, yà#í` §)ä, Ü, §Çáfy (I) = ni oi i i p p W w ? ? ? 100 = ni oi oi oi oi p p q p p q ? ? ? × 100 [`Í`Í•`Í% , w i = p oi q oi] = ni oi oi oi p q p q ? ? × 100 ïy §Ü!<Täi, , ðk, ï, ~Í, , %y§%`Í, ðí`y`Í§≈Ó` §)`ÍeÓ` §`ÍD §Üyl - ≤Ã`ÍÍ`yà`Í« , ~Íeñ !! ð ≈ <T `Í#È% , _` §yôyÓ` í , ð!Ó` Óy`ÍÓ` ÓfÓ•*í, ≤Ã`Í, fÜ, ï, è , ð`îifó` Ófí` ~ÍÜ , `Í#`

100% MATCHING BLOCK 65/78 **W**

Ó` ùyê, Óf`ÍÍ`Ó` çï, Ü, Ó`y !§y`ÍÓ` ≤

ÄÜ, yç Ü, ~ÍÓ` ï, y`
 Ü, È, yÓ` (w) !§y`ÍÓ` !Glí`y • í` ñ xì ≈ yl` w i = oi oi oi oi p q p q ? × 100 !ÓÈ, yà#í` §)ä, Ü, §Çáfy (I) = ni oi oi p w p ? ? 100 × 100 = ni oi p p ? × w i í, z, ð`ÍÓ` y_` ð%•z ≤ ÄÜ, y`ÍÓ` Ó` `Í` Ü, yG , ðk, ï, ≤Ã`ÍÍ`yà Ü, ~ÍÓ` `Í#§)ä, Ü, §Çáfy !lí ≈ í` Ü, Ó` yÓ` , ðÓ` §y!Ó ≈ Ü, Óy`Ü) §)ä, Ü, §Çáfy (Cost of Living Index or Consumer Price Index) !í, `Í!áí, §) `ÍeÓ` §y•y`ÍÍf !lí ≈ í` Ü, Ó` y • í ≠ ç#!ÓÜ, y !ÍÓ ≈ y•l Ófí` §)ä, Ü, §Çáfy = i i i l W W ? ? `Íáy`Í l W i • `ÍFSÈ `Í#§)ä, ~ÍÜ, Ó` È, yÓ` ïy ~Ü, ï, è , §yôyÓ` í , ð!Ó` Óy`ÍÓ` Ó` ùyê, Óf`ÍÍ`Ó` Ü`Íòf` !! ð ≈ <T `Í#Ó` Óf`ÍÍ`Ó` çï, Ü, Ó`y , ð!Ó` Üy, ð - !ð çï, Ü, Ó`y !ÓÈ, yà#í` §)ä, Ü, Ó, ïk, (%) !?`òGlí`y ïy`ÍÜ, ñ ï, ~ÍÓ` ç#!ÓÜ, y !ÍÓ ≈ y•l Ófí` §)ä, Ü, §Çáfy = 100 + !? = 100 + i i i l W W ? ? 132 NSOU • GE - EC - 31 7.4.1 ç#!ÓÜ, y !ÍÓ ≈ y•l Óf`ÍÍ`Ó` §)ä, ~ÍÜ, Ó` ÓfÓ•yÓ` (Uses of Cost of Living Index Number) (i) !È, !_Ü, y`Í° Ó` §Üyl ç#!ÓÜ, y !ÍÓ ≈ y`Í•Ó` Üyl Óçyl` Ó` yáyÓ` çlf Ü•yâ≈f È, yi, y (Dearness Allowance) !è, Ü, Ü, Ó` yÓ` çlf ç#!ÓÜ, y !ÍÓ ≈ y•l Ófí` §)ä, Ü, ÓfÓ•yÓ` Ü, Ó` y • í - (ii) `ÍÓ, ï, ñ Ü, Ó` ~ÓÇ xlfylf xì ≈ `Í!í, Ü, !§k, yhs` !! ð ≈ yÓ` `Íí §)ä, Ü, §Çáfy ÓfÓ•*í, • í - (iii) ç#!ÓÜ, y !ÍÓ ≈ y•l Ófí` §)ä, Ü, §ÇáfyÓ` x`Íl fylfÜ, (reciprocal) - Ü,

31% MATCHING BLOCK 66/78 **W**

è, yÜ, yÓ` e`Í` « , Ü, ï, y (Purchasing Power of Money) üÈÓ` !!È ≈ , Ó` `ÍÍyàf , ð!Ó` Üy, ð !§y`ÍÓ` ÓfÓ•yÓ` Ü, Ó`y • í` ñ xì ≈ yl` è, yÜ, yÓ` e`Í` « , Ü, ï, y = × 100 (

iv) ç#!ÓÜ, y !ÍÓ ≈ y•l Ófí` §)ä, Ü, ~ÍÜ, ä, °!ï, Ü, y`Í° Ó` `Íó, l (Actual Wage) `Í`ÍÜ, ≤ÄÜ, çï, `Íó, l (Real Wage) !lí ≈ `ÍÍ` ÓfÓ•yÓ` Ü, Ó` y • í - ≤ÄÜ, çï, `Íó, l (Real Wage) = × 100 í, zòy•Ó` í 3É !`Íí` ≤Äò_ SÈ`ÍÜ, `Í#§)ä, Ü, §Çáfy G ï, y`ÍòÓ` È, yÓ` ç#!ÓÜ, y !ÍÓ ≈ y`Í•Ó` §y`Í, ð`Í« , `ÍòGlí`y xy`Í SÈ - ç#!ÓÜ, y !ÍÓ ≈ y•l Ófí` §)ä, Ü, §Çáfy !lí ≈ í` Ü, Ó` ðl - `Í# §)ä, Ü, §Çáfy È, yÓ` áyòf 360 60 Óflf 295 5 Óy§fliyl 110 8 xy`Í°y G çmy`yl# 287 7 !ÓÓò 315 20 §Üyôyl ≠ ç#!ÓÜ, y !ÍÓ ≈ y•l Ófí` §)ä, Ü, !lí ≈ `ÍÍ`Ó` àily Ü, yÍ ≈ `Í# §)ä, Ü, §Çáfy (I) È, yÓ` (W) IW áyòf 360 60 21500 Óflf 295 5 1475 Óy§fliyl 110 8 880 xy`Í°y G çmy`yl# 287 7 2009 !ÓÓò 315 20 6300 `Íyê, ÈüüÈ 100 32264
 NSOU • GE - EC - 31 133 ? ç#!ÓÜ, y !ÍÓ ≈ y•l Ófí` §)ä, Ü, §Çáfy i i i l W W ? ? ? 32264 100 = 322.64 í, zòy•Ó` í 4É !`Íí` ≤Äò_ SÈÜ, `Í`ÍÜ, 1985 §y`Í° Ó` §y`Í, ð`Í« , 1988 §y`Í° ç#!ÓÜ, y !ÍÓ ≈ y•l Ófí` §)ä, Ü, §Çáfy !lí ≈ í` Ü, Ó` - •z•y ••z`Í, è, yÜ, yÓ` e`Í` « , Ü, ï, y Óí ≈ ly Ü, Ó` - , ðif áyòf Óy§fliyl Óflf çmy`yl# !ÓÓò òyÜ (1985 §y`Í° ä 250 60 80 50 200 òyÜ (1988 §y`Í° ä 270 80 100 50 250 Ófí` (%) 35 20 15 10 20 ~Ü, ï, è , Ü, yÓ` áylyÓ` `Í`Íó` ò!ÜÜ, 1985 §y`Í° Üy`Í§ 500 è, yÜ, y Ü, ~ÍÓ` `Íó, ï, ðyl` ï, y`ÍòÓ` Ü•yâ≈f È, yi, y Óyí , y`ÍlyÓ` !§k, yhs` • í - 1988 §y`Í° ç#!ÓÜ, y !ÍÓ ≈ y•l Ófí` §)ä, Ü, , ð!Ó` Óí ≈ , ~ÍÓ` çlf Ü•yâ≈f È, yi, y Ü, ï, •Glí`y í, z!ä, ï, / §Üyôyl = Ü`Íl Ü, Ó` ñ p 0 ~ÓÇ p n , 1985 G 1988 §y`Í° Ó` òÓ` ~ÓÇ W, % Ófí` ≤ÄÜ, yç Ü, ~ÍÓ` - ç#!ÓÜ, y !ÍÓ ≈ y•l Ófí` §)ä, Ü, !lí ≈ `ÍÍ`Ó` àily Ü, yÍ ≈ , ðif p o p n l = n o p p × 100 W IW áyòf 250 270 108.00 35 3780.00 Óy§fliyl 60 80 133.33 20 2666.60 Óflf 80 100 125.00 15 1875.00 çmy`yl# 50 50 100.00 10 1000.00 !ÓÓò 200 250 125.00 20 2500.00 `Íyê, ÈüüÈ ÈüüÈ ÈüüÈ 100 11821.60 ç#!ÓÜ, y !ÍÓ ≈ y•l Ófí` §)ä, Ü, §Çáfy = IW . W ? ? ? 11821 60 100 = 118.22 %í, Ó`y çñ 1985 §

80% MATCHING BLOCK 67/78

W

y^ˆi^ˆo^ˆ i%^ˆo^ˆly^ˆi^ˆ 1988 sy^ˆi^ˆo^ˆ ç#!óü^ˆ,y !ló≈y^ˆi^ˆ•ó^ˆ ófí^ˆ 18.22%^ˆ

Ó^ˆlí^ˆ,^ˆÍSÈ– 1988 sy^ˆi^ˆo^ˆ è^ˆ,yü^ˆ,yó^ˆ e^ˆí^ˆ «^ˆüi^ˆ,y = · 1 11822 × 100 = 0.8459 xì≈yí^ˆñ 1985 sy^ˆi^ˆo^ˆ 1 è^ˆ,yü^ˆ,yí^ˆ î^ˆ ,ö!ó^ˆüyi^ˆ ,öif e^ˆí^ˆ ü^ˆ,ó^ˆy î^ˆi^ˆ, 1988 sy^ˆi^ˆo^ˆ i^ˆ,yó^ˆ 84.59% ,öif e^ˆí^ˆ ü^ˆ,ó^ˆy íy^ˆíó– %í^ˆ,ó^ˆyçñ è^ˆ,yü^ˆ,yó^ˆ e^ˆí^ˆ «^ˆüi^ˆ,y •...y^ˆ ,öyGí^ˆ yó^ˆ È^ˆ,^ˆi^ˆ 1988 sy^ˆi^ˆo^ˆ ü^ˆ,yíG óf!^ˆ ó^ˆ xyí^ˆ óyí^ˆ,^ˆi^ˆo^ˆ e^ˆí^ˆ «^ˆüi^ˆ,y •...y^ˆ ,ö^ˆlí^ˆ, ,öy^ˆíó^ˆ – î^ˆî^ˆ•i^ˆ%^ˆ,ñ ç#!óü^ˆ,y !ló≈y^ˆi^ˆ•ó^ˆ fí^ˆ ð^ˆä^ˆ,ü^ˆ ,Çáfy 118.22, î^ˆ!üü^ˆ, 1985 sy^ˆi^ˆo^ˆ 100 è^ˆ,yü^ˆ,y xyí^ˆ ü^ˆ,ó^ˆí^ˆ, i^ˆ,yó^ˆ 134 NSOU • GE - EC - 31 1988 sy^ˆi^ˆo^ˆ 118.22 è^ˆ,yü^ˆ,y xyí^ˆ ü^ˆ,ó^ˆy í,z!ä^ˆ,i^ˆ, – î^ˆî^ˆ•i^ˆ%^ˆ, ð^ˆ!üü^ˆ, 1985 sy^ˆi^ˆo^ˆ 500 è^ˆ,yü^ˆ,y xyí^ˆ ü^ˆ,ó^ˆí^ˆ, i^ˆ,y•z^ˆi^ˆ,yó^ˆ 1988 sy^ˆi^ˆo^ˆ xyí^ˆ •Gí^ˆ y í,z!ä^ˆ,i^ˆ, ·11822 100 × 500 = 591:10

38% MATCHING BLOCK 68/78

W

è^ˆ,yü^ˆ,y ? Ü•yâ≈f È^ˆ,yí^ˆ,y (591:10 – 500) è^ˆ,yü^ˆ,y Óy 91.10 è^ˆ,yü^ˆ,y •Gí^ˆ y í,z!ä^ˆ,i^ˆ, – í,zòy•ó^ˆ î^ˆ 5

É !í^ˆ!í^ˆáí^ˆ, SÈ^ˆü^ˆ, ~Ü^ˆ çl^ˆ ^y^ˆü^ˆ,ó^ˆ Üy!ü^ˆ, xyí^ˆ ~Óç ç#!óü^ˆ,y !ló≈y^ˆi^ˆ•ó^ˆ fí^ˆ ð^ˆä^ˆ,ü^ˆ ,Çáfy 5 ÓSÈ^ˆíó^ˆó^ˆ çlf^ˆ ^òGí^ˆ y xy^ˆÍSÈ ≠ ÓSÈó^ˆ 1980 1981 1982 1983 1984 xyí^ˆ äè^ˆ,yü^ˆ,yí^ˆ ä 3600 4200 5000 5500 6000 ç#!óü^ˆ,y !ló≈y^ˆi^ˆ•ó^ˆ fí^ˆ ð^ˆä^ˆ,ü^ˆ 100 104 115 160 280^ˆ óf!^ˆ ó^ˆ ≤ÄÜ^ˆ,i^ˆ , ^Ói^ˆ,l !lí≈í^ˆ ü^ˆ,ó^ˆ – 1980 sy^ˆi^ˆo^ˆ i%^ˆo^ˆly^ˆi^ˆ 1984 sy^ˆi^ˆo^ˆ è^ˆ,yü^ˆ,yó^ˆ e^ˆí^ˆ «^ˆüi^ˆ,y !lí≈í^ˆ ü^ˆ,ó^ˆ &t– Üyöyl ≠ ≤ÄÜ^ˆ,i^ˆ , ^Ói^ˆ,l = x 100 ≤ÄÜ^ˆ,i^ˆ , ^Ói^ˆ,l !lí≈í^ˆ ü^ˆ,ó^ˆ àily^ˆ ü^ˆ,yí≈ ≠ ÓSÈó^ˆ xyí^ˆ äè^ˆ,yü^ˆ,yí^ˆ ä ç#!óü^ˆ,y !ló≈y^ˆi^ˆ•ó^ˆ fí^ˆ ð^ˆä^ˆ,ü^ˆ , ≤ÄÜ^ˆ,i^ˆ , ^Ói^ˆ,l äè^ˆ,yü^ˆ,yí^ˆ ä 1980 3600 100 3600.00 1981 4200 104 4038.46 1982 5000 115 4347.83 1983 5500 160 3437.50 1984 6000 280 2142.85 è^ˆ,yü^ˆ,yó^ˆ e^ˆí^ˆ «^ˆüi^ˆ,y = 1 280 × 100 = 0.357 xì≈yí^ˆñ 1980 sy^ˆi^ˆo^ˆ 1 è^ˆ,yü^ˆ,yí^ˆ î^ˆ ,ö!ó^ˆüyi^ˆ ,öif e^ˆí^ˆ ü^ˆ,ó^ˆy î^ˆi^ˆ, 1984 sy^ˆi^ˆo^ˆ i^ˆ,yó^ˆ 35.7% ,öif e^ˆí^ˆ ü^ˆ,ó^ˆy íyí^ˆ – %í^ˆ,ó^ˆyçñ è^ˆ,yü^ˆ,yó^ˆ e^ˆí^ˆ «^ˆüi^ˆ,y •...y^ˆ ,ö^ˆlí^ˆ ^ÍSÈ– xì≈yí^ˆñ^ˆ óf!^ˆ ó^ˆ xyí^ˆ 1984 sy^ˆi^ˆo^ˆ Ó!k^ˆ , ^ö^ˆí^ˆo^ˆ è^ˆ,yü^ˆ,yó^ˆ e^ˆí^ˆ «^ˆüi^ˆ,y •...y^ˆ ,öyGí^ˆ yí^ˆ í,z•yó^ˆ e^ˆí^ˆ «^ˆüi^ˆ,y •...y^ˆ ,öy^ˆíó– í,zòy•ó^ˆ î^ˆ 6É !í^ˆ!í^ˆáí^ˆ, SÈÜ^ˆ , ^í^ˆü^ˆ, áyòf^ˆíó!#ó^ˆ xy^ˆí^ˆ,ö!«^ˆ,ü^ˆ =ó^ˆ &c !lí≈í^ˆ ü^ˆ,ó^ˆ íál 1980 sy^ˆi^ˆo^ˆ sy^ˆí^ˆ,ö^ˆí^ˆ«^ˆ, 1985 sy^ˆi^ˆo^ˆ ç#!óü^ˆ,y !ló≈y^ˆi^ˆ•ó^ˆ fí^ˆ ð^ˆä^ˆ,ü^ˆ ,Çáfy 175 ^òGí^ˆ y xy^ˆÍSÈ– ^ó!# áyòf^ˆ Óflf çµy^ˆyl# !ó!óò Óyflíyl Óf^ˆ í^ˆó^ˆ çí^ˆ,ü^ˆ,ó^ˆy Ó!k^ˆ 65 90 20 70 150 È^ˆ,yó^ˆ ? 12 18 10 20 NSOU • GE - EC - 31 135 Üyöyl ≠ Ü^ˆíl^ˆ ü^ˆ,ó^ˆ ñ áyòf^ˆíó!#ó^ˆ xy^ˆí^ˆ,ö!«^ˆ,ü^ˆ =ó^ˆ &c x. àily^ˆ ü^ˆ,yí≈ ≠ ^ó!# Ófy^ˆí^ˆó^ˆ % Ó!k^ˆ (?1) È^ˆ,yó^ˆ (W) ?1 W áyòf^ˆ 65 x 65x Óflf 90 12 1080 çµy^ˆyl# 20 18 360 !ó!óò 70 10 700 Óyflíyl 150 20 3000 ^üyè^ˆ – 60+x 5140 + 65x ~álñ ç#!óü^ˆ,y !ló≈y^ˆi^ˆ•ó^ˆ fí^ˆ ð^ˆä^ˆ,ü^ˆ ,Çáfy = 175] xì≈yí^ˆñ x = 64 %í^ˆ,ó^ˆyçñ áyòf^ˆíó!#ó^ˆ xy^ˆí^ˆ,ö!«^ˆ,ü^ˆ =ó^ˆ &c 64 7.5 ,ö!ó^ˆüyl ð^ˆä^ˆ,ü^ˆ ,Çáfy ,ö!ó^ˆüyl ð^ˆä^ˆ,ü^ˆ ,Çáfyó^ˆ sy^ˆ•y^ˆí^ˆí^ˆ !ó!È^ˆ,ß^ˆ fliy^ˆíl^ˆ Óy ü^ˆí^ˆí^ˆ Ófó^ˆ•*í^ˆ, sy^ˆü@^ˆ Ä#ó^ˆ ,ö!ó^ˆüy^ˆí^ˆó^ˆ àí^ˆ, , ,ö!ó^ˆóí≈^ˆ,l !lí≈í^ˆ ü^ˆ,ó^ˆy •í^ˆ – úú!^ˆc”

76% MATCHING BLOCK 69/78

W

í,zí^ˆ,öyòl^ˆ ð^ˆä^ˆ,ü^ˆ ,Çáfyüüñ úúü^ˆ,!Éí^ˆ í,zí^ˆ,öyòl^ˆ ð^ˆä^ˆ,ü^ˆ ,Çáfy

Çáfyüü •zi^ˆ,fy!ò ,ö!ó^ˆüyi^ˆ ð^ˆä^ˆ,ü^ˆ ,Çáfyó^ˆ í,zòy•ó^ˆ î– ~î^ˆòó^ˆ Üyòf^ˆü^ˆ ^ò^ˆí^ˆc í,zí^ˆ,öy!ò^ˆ, Ó^ˆó^ˆü^ˆ ,í^ˆüó^ˆ !ç^ˆcyí^ˆ, G Ü^ˆ,!Éíçó^ˆíó^ˆó^ˆ ò%!è^ˆ, ÓSÈ^ˆíó^ˆ í,zí^ˆ,öy!ò^ˆ, ,ö!ó^ˆüy^ˆí^ˆó^ˆ i%^ˆo^ˆly^ˆ ü^ˆ,ó^ˆy íyí^ˆ – òó^ˆ ð^ˆä^ˆ,ü^ˆ ,Çáfyó^ˆ)e^ˆü^ˆ)í^ˆ•ó^ˆ p G q ~ó^ˆ fliy^ˆ !ó!üí^ˆ ü^ˆ,ó^ˆ î^ˆ ,ö!ó^ˆüyi^ˆ ð^ˆä^ˆ,ü^ˆ ,Çáfy ,öyGí^ˆ y íyí^ˆ – e^ˆü^ˆ)e^ˆòó^ˆ ð^ˆä^ˆ,ü^ˆ ,Çáfy ,ö!ó^ˆüyi^ˆ ð^ˆä^ˆ,ü^ˆ ,Çáfy 1. Ü^ˆó^ˆ Ü!<Tài^ˆ, ni oi p p ? ? x 100 ni oi q q ? ? x 100 ð^ˆä^ˆ,ü^ˆ ,Çáfy 2. È^ˆ,yó^ˆ í^ˆü^ˆ Ü!<TÈài^ˆ, ni oi i p p w ? ? x 100 ni oi i q w q w ? ? x 100 ð^ˆä^ˆ,ü^ˆ ,Çáfy

ã,y° 2 8 4 6 i,y° 5 10 6 5 ÛysÈ 4 14 5 10 ãi,° 2 19 2 13 à8ä ~Ü, Ìè, !C° ≤Ãöyl ç• ÌÓ° Ó° ð!ÜÜ, ãìòó° Ñjñ!¶, !l, !°áí, Ì, Ìf
ãGÍ° y xy ÌSÈ– ðíç ç#!ÓÜ, y !!Ö≈y•l Ófí° Ñ)ä, Ü, 1990 Ñy Ì° xyl%, ðy!l, Ü, Ófí° (1980 = 100) (%) áyòf 225 52 Óflf 175 8
çµy°l# 155 10 Óyfllyl 250 14 !Ó!Óò 150 16 1980 Ñy Ì° Ùy!Ü, àí, , ãì, !!SÈ° 600 è,yÜ, y– ç• ÌÓ° ð!ÜÜ, ãìòó°
Ùyyl, ðS%È Ùy!Ü, àí, , ãì, !!1990 Ñy Ì° Ü, Ì, è, yÜ, y• Ì° Ì, y Ìòó° ç#ÓlíyeyÓ° Ùyl 1980 Ñy Ì° ç#ÓlíyeyÓ° Ùy ÌlÓ°
ÑÛyl • ÌÓ°

140 NSOU • GE - EC - 31 à9ä !Ó!È, Ò° ÓSÈ ÌÓ° Ó° àí, , Ùy!Ü, ãì, !!l, !, ð), ð ≠ ÓSÈÓ° ≠ 1987 1988 1989 1990 1991
1992 1993 ãì, ! àè, yÜ, yl° à ≠ 1000 1040 1150 1160 1160 1180 2000 Ñ)ä, Ü, ≠ 100 150 200 220 230 250 250 !Ó!È, Ò°
ÓSÈ ÌÓ° ≤ÃÜ, Ì, ãì, !!° G 1993 Ñy Ì° è, yÜ, yÓ° e Ì° « Ùy!Ü, !l!≈Ì° Ü, Ó° ð!– à10ä l# Ìä, Ó° Ì, Ìf ÌlÜ, FisherüÈ~Ó°
xyòç≈ Ñ)e ≤Ã Ìl° yà Ü, ÌÓ° 1982 Ñy ÌÜ, !È, !_ ÓlíÓ° ð ÌÓ° 1984 Ñy Ì° ðÓ° ÈüÈ)ä, Ü, ÑÇáfy G, ð!Ó° Ùy! Ñ)ä, Ü, ÑÇáfy
!l!≈Ì° Ü, Ó° ð!– ÓlíÓ° ÑyÜ@ Ì#ÈÜÈÄ ÑyÜ@ Ì#ÈÜÈÈ ÑyÜ@ Ì#ÈÜÈÈ ðÓ° , ð!Ó° Ùy! ðÓ° , ð!Ó° Ùy! ðÓ° , ð!Ó° Ùy!
àè, yÜ, yl° à ã Ì, !ç Ìl, à àè, yÜ, yl° à ã Ì, !ç Ìl, à àè, yÜ, yl° à ã Ì, !ç Ìl, à 1982 5 10 8 6 6 3 1984 4 12 7 7 5 4 [C.A.
(Intermediate), 1985] à11ä l# Ìä, Ó° Ì, Ìf ÌlÜ, (i) ÑÛ!<Täi, , ðk, !l, ~ÓÇ (ii) xy Ì, ð!« Ì, , ðk, !l, à Ì!Ò!àÜ, àí, , àÈÜÈ~Ó°
Ñy•y Ìl° ð!Ó° Ùy! Ñ)ä, Ü, ÑÇáfy !l!≈Ì° Ü, Ó° ð!– ÑyÜ@ Ì# È, !_ ÓlíÓ° , ð!Ó° Ùy! Óí≈, Ùyl ÓlíÓ° , ð!Ó° Ùy! A 8 1 2 B 1 2
1 5 C 2 0 2 8 à12ä l# Ìä, Ó° Ì, Ìf ÌlÜ, FisherüÈ~Ó° , ð!Ó° Ùy! Ñ)ä, Ü, ÑÇáfy !l!≈Ì° Ü, Ó° ð! 2005 2010 ÑyÜ@ Ì# ðÓ°
, ð!Ó° Ùy! ðÓ° , ð!Ó° Ùy! (Commodity) (Price) (Quantity) (Price) (Quantity) X 5 10 4 12 Y 8 6 7 7 Z 6 3 5 4

NSOU • GE - EC - 31 141 ~Ü, Ü, 8 ? Ü, y°#l Ñy!Ó° !Ó ÌY'Élì (Time Series Analysis) àè, l 8.0 í, z Ìjçf 8.1 ≤ÃhfllyÓly 8.2
Ü, y°#l Ñy!Ó° !Ó ÌY'Élì ÌiÓ° í, z, ð Ìly!àí, y 8.3 Ü, y°#l Ñy!Ó° Ó° !Ó!È, Ò° xÇç 8.4 ≤ÃÓlì, y !!Ö≈yÓ° í, ðk, !l, ÑÜ)• 8.5 }%, ç
Ñ)ä, Ü, !!Ö≈yÓ° í, ðk, !l, ÑÜ)• 8.5.1 }%, ç ÌÈ, ð ò)Ó° #Ü, Ó° í 8.6 Ü, y°#l Ñy!Ó° Ì, Ìl°fÓ° !È, !_ Ìl, ÓfÓÑy!° , ð)Ó≈yÈ, yÉlì !l!≈Ì°
8.7

xl%ç#°l# 8.0
í, z Ìòçf ~•z ~Ü, Ü, Ìè, , ðyè, Ü, Ó°
yÓ° , ðÓ° xy, ð!l Ò°
V, Ìl, , ðyÓ°
ÌÓ!ÈÜüüÈ ? Ü, y°#

l Ñy!Ó° Ó° !Ó ÌY'Élì ÌiÓ° , ðk, !l, =!° Ü, # ? Ü, y°#l Ñy!Ó° !Ó ÌY'Élì ÌiÓ° í, z, ð Ìly!àí, y Ü, # ? Ü, y°#l Ñy!Ó° Ó° !Ó!È, Ò° xÇç=!
Ü, # Ü, # ? ≤ÃÓlì, y !!Ö≈yÓ° ÌiÓ° , ðk, !l, =!° Ü, # ? }%ç Ñ)ä, Ü, !!Ö≈yÓ° ÌiÓ° , ðk, !l, =!° Ü, # Ü, # ? }%ç ÌÈ, ð
Ü, #È, y ÌÓ ò)Ó° Ü, Ó° y Ìyl° 8.1 ≤ÃhfllyÓly Óí≈, Ùyl xòfy Ìl° Ó° y!ç!ÓK, yl ÑB√l, !Ó ÌY'Élì ÌiÓ° ~Ü, Ìè, !Ó ÌçÉlì , ðk, !l, ÌÜ,
ÓyhflìÓ Ì« Ìè ≤Ã Ìl° y ÌàÓ° í, zòy•Ó° ÌiÓ° Ùyòf ÌÜ xy Ì° yã, ly Ü, Ó° y • Ìl° ÌSÈ– ðyÓ° yÓy!•Ü, È, y ÌÓ ÑÛ Ìl° Ó° Ñy Ìl
ÑjòÜ≈, Ì%_ Ó° y!ç! Ìf ÌÜ, Ü, y°#l Ñy!Ó° (Time Series) Ó° y • Ìl° – Ìl° ÌÜ Ìl° ~•z Ì, Ìf =!° ãGÍ° y • Ìl° Ñ ÑyòyÓ° Ìl, Ì° =!
ÑÜÈÜÈxhs° Ó° Ì%_ • Ìl° – x!≈yl Ü, y°#l Ñy!Ó° Ó° Ì, Ìf Óy!Ó° Ü, Ñ eÜy!ÑÜ, Ñ Ñy/ÿ!•, Ñ ð!Ü, Ñ ≤Ã!l, àrè, yl° •zi, fy!ò • Ìl,
, ðy ÌÓ° – Ü, y°#l Ñy!Ó° Ó° Ì« Ìè Ìl°

142 NSOU • GE - EC - 31 ò%!è, ä, ° ÌÜ, Ó° ÓfÓ•yÓ° ~Ü, Ñ ÌD Ü, Ó° y • Ìl° Ñ ÑÓÑÜ!° Ì, y Ìòó° Ù Ìòf ~Ü, Ìè, • ÑÜ!° G
x, ðÓ° Ìè, xlf Ìl° Ü, ylG ä, °Ü, – ÌÜ!ñ Ì, y, ðÜyeyñ ~Ü, ylG o ÌÓfÓ° í, z! , ðyòlñ ä, y!•òyñ Ìlyaylñ !Óe Ìl° Ñ ç!Çáfyñ
Ü)°fÑ)ä, Ü, Ñ ð!Ü ÌÜ, Ó° ãì, !ñ xy!° Ñ Ófí° •zi, fy!ò– x!≈yl ~Ì« Ìè ÌÜ, yl ä, °Ü, (y) ÑÜÑÜ!° ÑÜ!° (t)ÜÈ~Ó° x Ìl, ð« Ì, – ~•z
~Ó!ç ÌkTfÓ° çlf Ü, y°#l Ñy!Ó° Ó° Ù Ìòf ÌÜ, Ó° Ùyè yüÈ~Ó° ≤ÃÜ, !l, •z !Ó ÌY'Élì Ü, Ó° y • Ìl° – Ü, yÓ° í tüÈ~Ó°
, ð!Ó° Óí≈, ÌlÓ° ðÓ° l xyÜy Ìòó° çyly Ìy ÌÜ, – ≤Ãyl° ÑÓ Ì« Ìè•z ~Ìè, x! , #l, Ìl ÌÜ, Óí≈, Ùyl • Ìl° È, !Ó!Èf Ìl, Ó° !ò ÌÜ,
ä, Ì°– Ì°álä, Ìè Ü, y°#l Ñy!Ó° Ó° ÑÜ!° ÌÜ, xl%È) !ÜÜ, x Ì« ÌGÍ° y • Ìl° – t !Ó!È, Ò° ÑÜ Ìl° !Ó%° • Ìl, , ðy ÌÓ° – Ì!ò Ü, y°#l
Ñy!Ó° !Ó!È, Ò° ÑÜ!° ð!# (time period) • Ìl° Ñ Ì, y • Ìl° t ÑÜ Ìl° ð!#Ó° Ùòf!Ó%– 8.2 Ü, y°#l Ñy!Ó° !Ó ÌY'Élì ÌiÓ°

í, z, ð Ìly!àí, y x!≈l#l! , ~ÓÇ ÓfÓÑyÈÜÈÓy!l ÌçfÓ° Ñy Ìl° ÑjòÜ≈, Ì%_ Ì, Ìl°fÓ° ~Ü, Ìè, Óí, , xÇç Ü, y°#l Ñy!Ó° Ó° xhs° à≈ì, –
Ñ%l, Ó° yç x!≈l#l! , Ó° Ìlylì Ó° * , ð ÌÓ° áy Ì, ð Ìl, • Ì° !Ü, ÇÓy ÓfÓÑyÈÜÈÓy!l Ìçf ÑÈ, • Ìl, • Ì° Ü, y°#l Ñy!Ó° Ó° !Ó ÌY'Élì
x, ð!Ó° •y!≈– Ü, y°#l Ñy!Ó° Ó° xhs° à≈ì, ÌÜ, ylG ä, °Ü, Ó° Ùyl Ñ

Ü Ìl° Ó° Ñy Ìl° ,
ð!Ó° Ó!í≈, Ì, •
Ìl° ~ÓÇ ~•z , ð!Ó° Óí≈, l ç#°
Ì, y lyly Ü, yÓ° Ìl° , ðyÓ° flò!Ó° Ü, Ñjò ÌÜ≈, Ó° È, °– Ü, yl#° Ñy!Ó° Ó° Ìlylì !Ó ÌY'Élì ÌiÓ° È, Ì° ~•z Ü, yÓ° Ì° =!° xy°yòy Ü, Ó° y
Ïyl° ~ÓÇ ä, °Ü, Ó° Ùyl , ð!Ó° Óí≈, ÌlÓ° « Ìè Ü, yÓ° Ì° =!° ≤ÃÈ, yÓ Ñjò ÌÜ≈, Ü)°fy!l Ü, Ó° y Ìyl° – ~Ó° Ü, Ü !Ó ÌY'
Élì ÌiÓ° G, ðÓ° !È≈, Ó° Ü, ÌÓ° ÓfÓÑy!l ÈüÈ, ð!Ó° ä, yÜ, Ùl, °#Ó° , ð Ì« , ÓfÓÑy Ìl° Ó° È, !Ó!Èf Ìl°
Ó° * , ð ÌÓ° áy ~

87% MATCHING BLOCK 71/78

W

ī, !Ó° Û, Ó° y ſ•ç •ī° – Û, y°#l ſy!Ó°

Ó° !Ó° İY°Eİ° İi°Ó° Ùyôf° İÜ° ĩ, İİlf°Ó° xī, #ī, xyă, Ó° ĩ ſj°İ°İ°İ° Ù°)°fyİ° l Û, Ó° y İyİ° – xī, #° İi, ^

75% MATCHING BLOCK 72/78

W

Û, yIG ä, ° İÜ, Ó° Ùy° İlÓ° , ð!Ó° Ói≈, l Û, # , ð!Ó°

Ûy° İi° • İİ° İSÈ° ~ÓÇ ~z , ð!Ó° Ói≈, İİ° Ù, yIG% Ù, yIG% !ÓEİİ° Û, yİ° Û, Ó° # İSÈ° Û, y°#l ſy!Ó° Ó° !Ó° İY°Eİ° İi° İÜ, ĩ, y
 ^ÓyV, y İyİ° – xī, # İi, Ó° G, ðÓ° !İE≈, Ó° Û, İÓ° ä, ° İÜ, Ó° È, !ÓEİfı Ùy° İlÓ° ≤ĂÓİİ, y Óy , ð!Ó° Ùyİ° ^ÓyV, y İyİ° – ^Û, yIG
 ÓfÓſyİ° # İÜ, ^Û, yIG ~Û, İè, ſyÜ@° Ā#Ó° ĩ, zı, ðyòl ~ÜİÈ, y İÓ° Û, Ó° İi, • İÓ° İy° İi, ~Ó° , ð!Ó° Ùyİ° ä, y!•òyÓ° İ%, °lyİ°
 Û, Û ly • İ° ~ÓÇ x!Óe° #ī, ſyÜ@° Ā#° Ó!ç , ð!Ó° Ùy° İi ly İy İÜ, – ſyİ, Ó° yçñ ĩ, yÓ° ÓfÓſyÓ° ſyÈ, °f x İÜ, yç İç x!ç Ùy° İlÓ°
 G, ðÓ° !İE≈, Ó° Û, İÓ° – İ!ò, ð!Ó° ſÇáfyI , ðk, İi, Ó° ſİè, Û, ≤Ă İİ° y İà Û, y°#l ſy!Ó° Ó° İlyİl !Ó° İY°Eİ° İi Û, Ó° y İyİ° ñ ĩ, İÓ°
 ÓfÓſy İİ° Ó° È, !ÓEİfı ≤ĂÓİİ, y ſj° ð İÜ≈, İ İİly, ðİ%_ x!ç Ùyl Û, Ó° y İyİ° – ~ÓÇ ĩ, yÓ° G, ðÓ° !İE≈, Ó° Û, İÓ° ≤Ă İİ° yçl #İ°
 È, !ÓEİfı , ð!Ó° Û, İy° ĩ, !Ó° Û, Ó° y İyİ° – x İÜ, ſÜİ° ð%•z Óy ĩ, İi, y!òÜ, Û, y°#l ſy!Ó° Ó° Ù İòf İ%, °ly Û, İÓ° =Ó° ç
 c, ð)İ≈ !ſk, yhs° !Gİ° y İyİ° – 8.3 Û, y°#l ſy!Ó° Ó° !Ó!È, ß° xçç İ İ Û, yIG Û, y°#l ſy!Ó° Ó° ^ «, İè ä, yÓ° !è, xçç
 (Component) ^òáy İyİ° – ~=!° • ð#â≈Û, y°#l ≤ĂÓİİ, y [Secular Trend (T)], İı%, ç ^È, ð [Seasonal Variation (S)], ä, e° #° ^È, ð
 [Cyclical Variation (C)], ~ÓÇ x!İ! İÜi, ^È, ð [Irregular Variation (I)], Û, y°#l ſy!Ó° Ó° ä, ° İÜ, Ó° Ùyl İÜ, ~z ä, yÓ° !è,
 xç İçÓ° ^Ùyè, İyàÈ, ° Óy =İÈ, ° !•ſy İÓ° óÓ° y • İ° – İÓ!àÜ, Û, yè, y İÜy (Additive Model)üÈ~ Û, y°#l ſy!Ó° Ó° ^ «, İèñ
 NSOU • GE - EC - 31 143 Y t = T t + S t + C t + I t ~ÓÇ =İſ)ä, Û, Û, yè, y İÜy (Multiplicative Model)üÈ~ Û, y°#l ſy!Ó° Ó°
 ^ «, İèñ Y t = T t x S t x C t x I t ſyóyÓ° İi, =İſ)ä, Û, Û, yè, y İÜy • z Û, y°#l ſy!Ó° İi, Ó!ç ÓfÓ•yÓ° Û, Ó° y • İ° – Û, yÓ° ĩ
 !•ſy İÓ° ^òáy İyİ° İñ S.C. İ ≤ĂÈ, İi, xçç=İ° TüÈ~Ó° x!ç, ðy İi, İ Ùyè, yÜ% !è, !fıİÓ° İy İÜ, – İ, ySÈyİ, , y !Ó!È, ß° xçç İál
 xlf İòÓ° x!ç, ðy İi, ≤ĂÜ, yç Û, Ó° y • İ° ñ ĩ, ál ~=!° Ó° x!ç xyÓ° G Ó!ç , ð!Ó° <òyÓ° • İ° – ſÜhfİl Û, y°#l ſy!Ó° İi, • z ~z
 ä, yÓ° !è, xçç ſÜyl È, y İÓ° !Óòf Ùyl İy İÜ, İy– ^Û, yIG ~Û, İè, Óy ~Û, y!òÜ, xçç xlf=!° Ó° İ İÜ, Ó!ç ≤ĂÜ, è, • İi,
 , ðy İÓ° – !Ó!È, ß° Û, yÓ° İi Û, y°#l ſy!Ó° Ó° xçç=İ° Ó° , ð!Ü, #Û, Ó° İiÓ° ≤Ă İİ° yçl • İ° – ^Û, yIG ^òyÛ, y İlÓ° Ùyl° Û,
 ĩ, yÓ° !Óe° İİ° Ó° İı%, ç ^È, ð çyl İi, • zFS%ÈÜ, • İi, , ðy İÓ° İ– ä, e° #° ^È, İòÓ° , ð!Ó° Ùyİ° xy İà çyl İyÜ, İ İñ È, !ÓEİf İi,
 x!ç İİ!i, Û, àİ, ſj° İÜ≈, , ð)Ó≈yÈ, yEİ° ðGİ° y Óy İſz° !ÓEİ İİ° Û, yIG İ#İi, @° Ā•İ Û, Ó° y ſŒ, Ó° İ° – x İÜ, ſÜİ° x!İ! İÜi,
 ^È, İòÓ° çlf x!çyİ° ð% !È≈, «, Óy Û•yÜyÓ° #Ó° ſÜİ° óÓf Ù) İfÓ° ſ)ä, Û, xlf İyÈ, y!ÓÜ, È, y İà Ó, İk, ^ , ð İi, , ðy İÓ° – äÜ, ä
 ≤ĂÓİİ, y ≠ x!È, K, İ, y İ İÜ, ^òáy İyİ° İñ ſyóyÓ° İi, ð#â≈Û, y°#l ≤ĂÓİİ, yz Û, y°#l ſy!Ó° Ó° ſÓ İä, İİ° =Ó° çc, ð)İ≈ xçç–
 İ!ò Ù, yIG Û, y°#l ſy!Ó° ð#â≈!ò! ó İÓ° !Ó° İY°Eİ° İi Û, Ó° y İyİ° ñ ĩ, y • İ° ^òáy İy İÓ° İñ ä, ° İÜ, Ó° Ùyl=!° Ó° , ð!Ó° Ùyİ° İ°
 e° Ùyſj° İİ° Ó, İk, , ðy İfSÈ İİ° İi, y •...yſ , ðy İfSÈ Óy !fıİÓ° xy İSÈ– ~z ≤ĂÜ, İi, ài, ~Ó!ç T f İÜ, • z ≤ĂÓİİ, y Ó° y İyİ° G ~İè,
 , ð!Ó° Ùy, ð İlyàf– İ!ò xyÜÓ° y ≤ĂÓİİ, y !İıİ° Û, Ó° İi, , ðy!Ó° ñ ĩ, İÓ° Û, y°#l ſy!Ó° Ó° ≤Ă İi, ſÜ İİ° Ó° Ùyl İ İÜ, x!ç! Üi,
 ≤ĂÓİİ, yÓ° Ùyl Óyò !ò İİ° xlfylf xç İçÓ° çlf İ!Ó!È, ß° İ, y xy İSÈ İ, y !İıİ° Û, Ó° İi, , ðy!Ó° – ≤ĂÓİİ, yÓ° ≤ĂÜ, İi,
 İç% İÓ° !áÜ, (Linear) İÜ, ÇÓy Óe° İÓ° !áÜ, (Curvilinear) • İi, , ðy İÓ° – ĩ, zòy•Ó° İf İÓ° * , ðñ Ó!çÓ° È, yà ſyÜ@° Ā#Ó°
 ð İÓ° !òÁ≈Û%á# ≤ĂÓİİ, y ^òáy İyİ° – ááá İı%, ç ^È, ð ≠ ^Û, yIG Û, y°#l ſy!Ó° Ó° ä, ° İÜ, Ó° , ðİ≈yİ° e° !ÜÜ, flç İÜİ° yò#
 , ð!Ó° Ói≈, İı%, ç ^È, İòÓ° ≤ĂÈ, y İÓ° İ° – İı%, ç ^È, İòÓ° , ðİ≈yİ° Û, y° Û, á İly ~Û, ÓSÈ İÓ° Ó° Ó!ç • İ° İy– ä, ° İÜ, Ó°
 , ðİ≈yİ° e° !ÜÜ, , ð!Ó° Ói≈, İİÓ° ~Ó!ç T f İÜ, İı%, ç ^È, ð Ó İ°– ſyóyÓ° İ Ùy!ſÜ, Óy ~eÛy!ſÜ, İı%, ç ^È, ð ! İİ° xyÜÓ° y
 Ó!ç xy@° Ā•# • İ°G ſy/ey!•Ü, ñ ~Ü!Ü, ~ò!Ü, İı%, ç ^È, ðG ^òáy İyİ° – Ùyl° İEİÓ° Ó° ç!ä, ñ xÈ, fyſñ ðÜ#ıİ° !i, • f
 •zı, fy!ò ~ÓÇ ≤ĂyÜ, İi, Û, , ð!Ó° İÓç G xyÓ•yGİ° yÓ° ≤ĂÈ, y İÓÓ° çlf•z Û, y°#l ſy!Ó° İi, İı%, ç , ð!Ó° Ói≈, İ•İİ° İy İÜ, –
 ÓfÓſyİ° # İòÓ° ^ «, İè flç Ù, y°#l , ð)Ó≈yÈ, yEİ° ðyGİ° yÓ° çlf İı%, ç ſ)ä, Û, (Seasonal Index) !Ó° İçEİ ſy•yİf Û, yÓ° #–
 ĩ, zòy•Ó° İf İÓ° * , ðñ , ðyçyÜ, !Ó° İè ĩ, y İòÓ° İ!ò , ð)çyÓ° ſÜİ° ^ , ðyçyÜ, !Óe° #Ó° İı%, ç ſ)ä, Û, çyl İy İÜ, ñ ĩ, İÓ°
 ĩ, y İòÓ° , ð İ«, İ ſÜ İİ° Ó° ä, y!•òy İè, y İlyÓ° çlf xy İà İ İÜ, ≤Ă İİ° yçl #İ° Ûç%İ, Û, İÓ° Ó° yá İi, İ% !Óòy • İ° –
 x!çÓ° * , ðñ @° Ā#çøÛ, y İ° ~Óò% f İi, Û, , ðyáy G è, y, y , ðyl # İİ° Ó° ä, y!•òy İè, y İly İyİ° –

144 NSOU • GE - EC - 31 0 80 90 100 110 120 130 140 1970-71 1972-73 1974-75 1976-77 1978-79 1980-81 1982-83 1984-85 ...

100% MATCHING BLOCK 73/78 W
ô!Ó" Î!Óç! Û,Ó"y"•! ñ !, ^

!Ó, ð!≈"Í!Óç" Î!Í" ð!y"y"Î!f" ^"á!ã, "Îe x!B, !, !Ó!@%="!Ó" Û!ôf !!ò"Î" ~!Û!Ë, y"ÎÓ ~Û, !è, Û!Û, î"Ó" áy" è, yly" Î"Î, , ôy"ÎÓ" Îy"Î, < ÆÛ, !, !Ó!@%="! ~*z < Æ!ÓÏ, y" Ó" áy"Ó" Î, è, y" Î!Û, "Îè, !y"ÎÛ, - ~*z Û!Û, î"Ó" áy" è, yly"Ó" , ôk, !, !Û, Û%_ "ËÛÈ•hfl! , ôk, !, !, Ó"Î" - !Û, v" Î"Î!i%, ~*z , ôk, !, !, !è, Óf! "ËÛËÛy" Î, ôç, (Subjective), !, y"z ~áy"Î! < Æ!ÓÏ, y" Ó" áy" , ð!≈"Í!Óç" ÎÛ, y"Ó" #Ó" ^VÑ, y"ÎÛ, Ó" Óy" , ôç, , ôy"Î! Î, Ó" (bias) G, ðÓ" x"ÎÛÛ, è, y" !Ë≈, Ó"ç# - Î!çf" Î!áy"Î! !Ë%≈, °Ë, y"ÎÓ < Æ!ÓÏ, y" Ó" áy" !!ò≈y"Ó" î Û, Ó" y < Æ"ÎÛ" yçlñ" Î!áy"Î! ~*z , ôk, !, !, ÓfÓ"y"Ó" Û, Ó" y" ä, "Î" ly - !, "ÎÓ" ~*z , ôk, !, !, !, < Æ!ÓÏ, y" Î!ð"ÎÛ≈, ~Û, è, y" < Æ!Û!ÛÛ, ôy"Ó" Îy" , ôy"Î! y" Îy"Î - !, zòy"Ó" î 1É" ^"á!ã, "ÎeÓ" ð!y"y"Î!f" < Æ!ÓÏ, y"Ó" Ûyl="! !Î≈! Û, Ó" ≠ ÓSÈÓ" ≠ '62 '63 '64 '65 '66 '67 '68 '69 '70 '71 '72 '73 '74 Ûyl = 64 82 97 71 78 112 115 132 80 100 146 150 120

100% MATCHING BLOCK 74/78 W
è, Ûyl" È, y"Îà" È, yà" Û, Ó"y"•! - ^

çy, !, ÇáçÛ, !, Î!fÓ" Û, y"Î! ð!y"Ó" Ó" ^ç, "Îe ð!è, Ûyl" È, y"Îà" È, yà" Û, Ó"Î, x%!Ó!ôy"•! ly - !Ó"Îçy, !, ÇáçÛ, !, Î!fÓ" NSOU • GE - EC - 31 147 ^ç, "Îe Û!ôfÛ" !, f!è, "ÎÛ, Óy"ò" !!ò" ð!

87% MATCHING BLOCK 75/78

W

è, ÑÛÏ È, ÿ^îà È, ÿà Û, Ó^îÏ, •î^ñ

xìÓÿ ÛòfÛ ï, ìf^ÛÛ, ò%è, È, ÿ^îàÓ^ Û^îòf xhs^ à≈ì, Û, ^îÓ^ G Ñ

70% MATCHING BLOCK 76/78

W

ÛÏ È, ÿ^îà È, ÿà Û, Ó^ÿÏÏ - ~Ó^, òÓ^ ≤Ã^îÏ, fÛ,

x^îò≈Ó^ xhs^ à≈ì, ï, ìf^ÛÛ) ^î•Ó^ Ûÿ^îÏÓ^ ^îÒ!àÛ, àì, , !î≈î^ Û, Ó^îÏ, •î^ - ~•zÈ, ÿ^îÓ^ ≤ÃÿÆ àì, , ò%è, Ó^ ≤ÃÏÙ!è, ≤ÃÏÙ
x^îò≈Ó^ ÑÛÏ^ Ñ#ÛÿÓ^ Ûòf!Ó@%^îÏ, ~ÓÇ !mì, #î^!è, !mì, #î^ x^îò≈Ó^ ÑÛÏ^ Ñ#ÛÿÓ^ Ûòf!Ó@%^îÏ, ^òá!ä, ^îe fliÿ, òÏ
Û, Ó^îÏ, •î^ - ~•z ò%è, !Ó@%Ó^ ÑÇ^îÏÿà ÑÓ^ ^îÓ^ áÿ•z ≤Ãò_ ï, ^îÏfÓ^ xò≈ÈÛÈàì, , òk, !ì, ^îÏ, ≤ÃÓÏÿ, ÿ^îÓ^ áÿ^îÛ, !^îò≈ç
Û, ^îÓ^ - x-x«, ^îÓ^ áÿ àÈ%, çà ^î^ÛÛ, ≤ÃÓÏÿ, ÿ^îÓ^ áÿÓ^ ò)Ó^ c myÓ^ ÿ!Ó!È, Ñ ÑÛ^îÏ^ ≤ÃÓÏÿ, ÿÓ^ , ò!Ó^ Ûÿ, ò Û, Ó^ÿÏÏ -
~•z, òk, !ì, Ó^ eÈ!è, ~•z ^îñ !ò Û, ÿ^#ì Ñÿ!Ó^ Ó^ ï, ìf ÑÓ^ ^îÓ^ !àÛ, ly, •î^ ï, ^îÓ^ ~•z, òk, !ì, Ó^ myÓ^ ÿ ≤ÃÓÏÿ, ÿ Ñ!è, Û,
, ò!Ó^ Ûÿ, ò ÑΩ, Ó^ Ì - ï, zòÿ•Ó^ î 2É !^îÏ^ ≤Ãò_ Ó^ÿ!çì, ^îÏfÓ^ xò≈ÈÛÈàì, , òk, !ì, ^îÏ, ≤ÃÓÏÿ, ÑÓ^ ^îÓ^ áÿ !î≈î^ Û, Ó^ /
ÓÈÓ^ = '88 '89 '90 '91 '92 '93 '94 '95 '96 '97 '98 Ó^ Æÿ!! = 20.5 21.8 20.7 23.0 24.0 22.8 25.0 24.5 26.0 24.0 25.0
à Û, ÿ!è, è, ÿÛ, ÿ! à ÑÛÿòÿ! = ≤Ãò_ ï, ^îÏf 11 ÓÈÈ^îÓ^ Ó^ Ó^ Æÿ!! òGì ÿ xy^îÈ- Ñ%ì, Ó^ÿçñ xò≈ÈÛÈàì, , òk, !ì, ^îÏ,
≤ÃÓÏÿ, ÿÓ^ , ò!Ó^ Ûÿ, ò !î≈^îÏ^ Ó^ çìf ÛòfÛ ï, ìf xì≈ÿ! 1993 Ñÿ^îÛ, Óÿò !ò^îÏ^ 1988 ^î^ÛÛ, 1992 Ñÿ, ò!≈hs^ ~•z 5
ÓÈÓ^ ^îÛ, ≤ÃÏÙ xò≈~ÓÇ 1994 ^î^ÛÛ, 1998 Ñÿ, ò!≈hs^ ~•z 5 ÓÈÓ^ ^îÛ, !mì, #î^ x^îò≈ È, ÿà
Û, Ó^ÿ •î^ñ t ÿ ? ? ? ? ? 205 218 207 230 240 5 = 22 ^
Û, ÿ!è, è, ÿÛ, ÿ ~ÓÇ ÿ ? ? ? ? ? 2 250 245 260 24 0 250 5 = 24.9 ^Û, ÿ!è, è, ÿÛ,
ÿ ~

ál ^òá!ä, ^îe ≤ÃÏÙ x^îò≈Ó^ ÑÛÏ^ Ñ#ÛÿÓ^ Ûòf!Ó@%^îÏ, xì≈ÿ! 1990 Ñÿ^îÓ^ Ó^ Æÿ!! ÛÏ 22 ^Û, ÿ!è, è, ÿÛ, ÿ ~ÓÇ !mì, #î^
x^îò≈Ó^ ÑÛÏ^ Ñ#ÛÿÓ^ Ûòf!Ó@%^îÏ, xì≈ÿ! 1996 Ñÿ^îÓ^ Ó^ Æÿ!!Ó^ ÛÏ 24.9 ^Û, ÿ!è, è, ÿÛ, ÿ !ä, !•î, Û, ^îÓ^ ò%è, !Ó@%Ó^
ÑÇ^îÏÿàÛ, ÿÓ^ # ÑÓ^ ^îÓ^ áÿ myÓ^ ÿ ≤ÃÓÏÿ, ÿÓ^ ÛÏ !î≈î^ Û, Ó^ÿÏÿ^îÓ^ - ààä ä, °ÛÏ àì, , òk, !ì, = Û, ÿ^#ì Ñÿ!Ó^ Ó^ ^îáÛ,
Ó^ * , òÿ! ^îÒ^ , òÓ^ !Ó@%=!^!ò, ò!≈ÿ! e ^îÛ ÑÓ^ ^îÓ^ áÿ !ò^îÏ^ ^îÿà Û, Ó^ÿÏÿ ï, ^îÓ^ ÑÿòÿÓ^ ï, ~Û, !è, xÑÿÛ, ÿÓÿÑÛ, ÿ
ÑÓ^ ^îÓ^ áÿ ^àÿ, # , òÿGì ÿÏÏ - ~•z xyÑÛ, ÿÓÑÛÛ, ÿ^îÓ^ áÿ ^àÿ, #Ó^ Gè, ÿÏÛÿ ò)Ó^ Û, ^îÓ^ ≤ÃÓÏÿ, ÿ xÇç!è, ^îÛ,
xy^òÿ Û, Ó^ÿÓ^ , òk, !ì, ^îÛ, ä, °ÛÏ àì, , òk, !ì, Ó^î- xÓçf ~•z, òk, !ì, ^îÏ, ÑÿòÿÓ^ ï, ^î≤ÃÓÏÿ, ÿ, òÿGì ÿÏÏ ñ ï, ÿÓ^
^îáÛ, xyÛ, !ì, G ~Û, •z ≤ÃÛ, ÿÓ^ - ~•z, òk, !ì, ^îÏ, !!!ò≈çT ≤ÃÏÙ Û, ^îÏ^ Û, !è, Ûÿ^îÏÓ^ àì, , !î≈î^ Û, Ó^ÿÏÿ G ^îz àì, , ^îÛ,
ÛÏ=!Ó^ !è, Û, Ûòffliÿ^îÏ Ó^ÿáÿ •î^ - !ò≤ÃÏ^îÛ !!!ò≈çT ÛÏ=!Ó^ ÑÇáÿ!Ó^îçÿì, , •î^ñ ï, ^îÓ^ àì, , ^îÛ, Ñ^îç•z
ÛòfÛÏ!è, Ó^ Ñ!ò!Û≈, ï, fliÿ^îÏ Óÿÿ^îÿ ä, ^îÓ^ - ~Ó^ , òÓ^ Û, ÿ^#ì Ñÿ!Ó^ Ó^ ≤ÃÏÙ ÛÏ!è, ^îÛ, Óÿò !ò^îÏ^ !mì, #î^ ^î^ÛÛ,
, òÓ^ Óì, #≈^ !!!ò≈çT ÑÇáÿÛ, Ûÿ^îÏÓ^ àì, , !î≈î^ Û, Ó^ÿÏÿ G xy^îàÓ^ Ûì, •z ^ÛÏ=!Ó^ Ûòffliÿ^îÏ Óÿÿ^îÿ •î^ - ~•zÈ, ÿ^îÓ^
~•z

148 NSOU • GE - EC - 31, òk, !ì, e Ûÿ^È^îÏ^ ≤Ã^îÏ^ ÿà Û, Ó^ÿÏÿ - ÑÿòÿÓ^ ï, !ì, !ñ, òÿÑä, Óÿ Ñÿ!è, Ûÿ^îÏÓ^ ~Û, Ñ^îÏ
ä, °ÛÏ àì, , !î≈î^ Û, Ó^ÿÏÿ - ä, °ÛÏ à^îÏ, Ó^ «, ^îe !!!ò≈çT ÑÇáÿÛ, Ûÿ^îÏÓ^ ÑÇáÿ!ò^ çÿì, , •î^ñ ï, ^îÓ^ , òÓ^ , òÓ^ àì, , !=
ÛòfÓì, #≈ ò%è, , ò^òÓ^ ÛÿV, áÿ^îÏ Óÿÿ^îÿ •î^ - !Û, v Û, ÿ^#ì Ñÿ!Ó^ Ó^ ^Û, ÿ!G ~Û, !è, !!!ò≈çT ÑÛ^îÏ^ Ó^ (t)
, ò!Ó^ ^î≤Ã!«, ^îÏ, àì, , ^îÛ, Óÿÿ^îÿÓ^ ≤Ã^îÏ^ çìf ÌÿÛ, ÿ! ÑÿòÿÓ^ ï, xyÓÿÓ^ ò%è, Ûÿ^îÏÓ^ ä, °ÛÏ àì, , !•ÿÓ^ Û, Ó^ÿÏÿ -
xÓçf ä, °ÛÏ à^îÏ, Ó^ «, ^îe ≤ÃÏ^îÛ !!!ò≈çT Ûÿ^îÏÓ^ ÑÇáÿÛ, ÿ, ÿ^îÓ^ ï, ÿ, ^îÏfÓ^ ≤ÃÛ, !ì, G, ò!≈^îÓ«, ^îÒ^ Ñÿÿ^îÏf !î≈î^
Û, Ó^ÿÏÿ - !ò^ , ò^òÓ^ ÑÇáÿÿ, ^îÏfÓ^ Û^îòf xhs^ È%≈, _ ^Û, ÿ!G ä, e #^ È, ^îòÓ^ ä, e ÈÛÈ^ò^îà≈fÓ^ ÑÛÏ!Û, ÇÓÿ
ï, ÿÓ^ =!îÛ, Û, •î^ñ ï, ^îÓ^ ä, °ÛÏ à^îÏ, Ó^ myÓ^ ÿ Û, ÿ^#ì Ñÿ!Ó^ Ó^ ï, ^îÏfÓ^ Gè, ÿÏÛÿ ÑÓ^îä, ^îÏ^ È, ÿ^îÿÈ, ÿ^îÓ^ ò)Ó^ Û, Ó^ÿÏÿ
ÏÏ - ~•z, òk, !ì, !è, ^Û, Ó^ ≤ÃÓÏÿ, ÿÓ^ , ò!Ó^ Ûÿ, ò•z Ì^ñ Û, ÿ^#ì Ñÿ!Ó^ Ó^ xìfÿÿ xÇç=!^îÿñ %), ç È, òñ ä, e #^ È, ò G
x!!^!Û, ^È, ^îòÓ^ !Ó^îÿÈ!îG ≤Ã^îÏ^ ÿà Û, Ó^ÿÏÿ - ~•z, òk, !ì, Ó^ xÑ%!Óÿÿ ~•z ^îñ ≤Ãò_ Û, ÿ^#ì Ñÿ!Ó^ Ó^ ≤Ã^îÏ, fÛ,
ÑÛ^îÏ^ Ó^ çìf ≤ÃÓÏÿ, ÿ ÛÏ !î≈î^ Û, Ó^ÿÏÿ ly - ≤ÃÏÙ G çÈ! ò^îÛ, Ó^ ≤ÃÓÏÿ, ÿÓ^ Û, ^îÏ^ Û, !è, ÛÏ x!î≈ñ, Ìÿ^îÛ, - ä, °ÛÏ
àì, , !=, ò!Ó^ Óì≈, !ç#^ÿ, ÿÓ^ ^Û, ÿ!G Ñÿ ^Û^îÏ, ^îÿ Ñçìf, òk, !ì, !è, Ó^ ≤Ã^îÏ^ ÿ^îà È, !ÓÈ!fì, Óÿ!# Û, Ó^ÿÏÿ ly -
ï, zòÿ•Ó^ î 3É !^îÏ^ ≤Ãò_ ï, zì, òÿò^îÏÓ^ Ó^ÿ!çì, Ìÿ^îÛ, òÿÑä, !è, , ò^òÓ^ ä, °ÛÏ àì, , !î≈î^ Û, ^îÓ^ ≤ÃÓÏÿ, ÿÓ^ ÛÏ
≤Ãòç≈! Û, Ó^ Ñ! - ÓÈÓ^ = 1988 '89 '90 '91 '92 '93 '94 '95 '96 '97 '98 '99 ï, zì, òÿò! = 42 44 57 45 49 53 65 55 47 51 62 50
àÿçÿÓ^ à ÑÛÿòÿ! = !ì, !^!ä, ÑÿÓ^ !^îÏ, ä, °ÛÏ à^îÏ, Ó^ ÛÏ ^òGì ÿ •^ = ÓÈÓ^ ï, zì, òÿò! , òÿÑä, !è, Ûÿ^îÏÓ^ ä, °ÛÏ
≤ÃÓÏÿ, ÿÓ^ ÛÏ àÿçÿÓ^ à ^îÿàÈ, ° (S) = ä, °ÛÏ àì, , = S/5 1988 42 - - 89 44 _ _ 90 57 237 47.4 91 45 248 49.6 92 49 269
53.8 93 53 267 53.4 94 65 269 53.8 95 55 271 54.2 96 47 280 56.0 97 51 265 53.0 98 62 - - 99 50 - -

NSOU • GE - EC - 31 149 í, zòy•Ó í 4É ≤Äò_ Ó'y!çÛy°yÓ´ ^ «, Ìe ~Ü, Ìe, 4 ÓSÈ´ÍÓ´Ó´ xyÓi≈, Ü, y°Í%´ Óy!íçf
ã, Ìe´ Ó´ x!hflíc çyly xy´ISEñ ~áy´Ìl í, z, ðí%´´ , ðò!Ó!çT ã, °Ùyl ài, , ðk, Ìi, Ìi, ≤ÄÓñ, y Ùyl Ìi≈í´ Ü, Ó´&l- ÓSÈÓ´ ≠ 1988
'89 '90 '91 '92 '93 '94 '95 '96 '97 '98 !Óe´ Í´ ≠ 54-0 40-5 47-0 48-5 42-9 42-1 36-6 42-7 45-7 45-1 37-8 à•yçyÓ´ à ÑÛyòyl ≠
≤Äÿçyl%ÿy´ÍÓ´ ã, °Ùyl ài, , ðk, Ìi, Ìi, ≤ÄÓñ, y Ùyl Ìi≈í´ Ü, Ó´´ Ìi, •´ì° xyÛy´ÌòÓ´ xÓçf•z ã, yÓ´!è, , ðòÈÜÈ!Ó!çT ã, °Ùyl
ài, , Ìi´ Ìi, •´ÍÓñ Ü, yÓ´ í ÑÛ´Ìò´Ìá≈fÓ´ ã, e´ #´ È, ò Ó´y!çÛy°yÍ´ Ói≈, Ùyl- ÓSÈÓ´ !Óe´ Í´ ã, yÓ´!è, , ð´ÌòÓ´ , ð%ÍÓ´yÍ´
ò%!è, , ð´ÌòÓ´ ≤ÄÓñ, yÓ´ Ùyl ã, °Ùyl ÌyàÈ, °ã, °Ùyl ÌyàÈ, °(S) = ã, °Ùyl ài, , = S/(2x4) 1988 54-0 - - - - 89 40-5 - - -
- ? 190-0 90 47-0 ? 368-9 46-11 ? 178-9 91 48-5 ? 359-4 44-92 ? 180-5 92 42-9 ? 350-6 43-82 ? 170-1 93 42-1 ? 334-4 41-80
? 164-3 94 36-6 ? 331-4 41-42 ? 167-1 95 42-7 ? 337-2 42-15 ? 170-1 96 45-7 ? 341-4 42-68 ? 171-3 97 45-1 - - - 98 37-8 -
- - ààà´!àçT Óà≈ , ðk, Ìi, Ìi, ≠ ~•z, ðk, Ìi, Ìi, Ü, y°#l Ñy!Ó´Ó´ ã, °´Ü, Ó´ ≤ÄÓñ, yÓ´ Ùyl=!´ Ìi≈´ Ìi´ ã, °´Ü, Ó´ Ùy´ÌÍÓ´
, ð!Ó´ Ói≈, lç#´i, yÓ´ Ñy´Ì ÑÛ´ÌÍ´ Ó´ ày!í!i, Ü, ÑjõÜ≈, xy´ISE´Ó´ Ì° xl%Ùyl Ü, Ó´y´•Í´ - ày!í!i, Ü, Ñjõ´ÜÜ≈, Ó´ xyÜ, yÓ´
ÑyòyÓ´ Ìi, ≤Äò_ Ü, y°#l ÚÑy!Ó´Ó´ í, Ìl´fÓ´ í, z, ð´Ìyà# Ü, ´ÍÓ´ !fíÓ´ Ü, Ó´´ Ìi, •Í´ - í, ´ÍÓ´ ≤ÄÓñ, y´Ó´ áy´!ò≈yÓ´´ Ìi´ Ó´
Ñjõ≈´Íçç,
150 NSOU • GE - EC - 31 , ðk, Ìi, , °´!àç, Óà≈ , ðk, Ìi, - ÑÛ´ÌÍ´ Ó´ Ñy´Ì ≤ÄÓñ, yÓ´ ÓçÓ´Ü, ´ÜÜÓ´ ày!í!i, Ü, ÑjõÜ≈,
, ð!Ó´´!ç, Ìi, •Í´ - í, ´ÍÓ´ ~áy´Ì ÑyòyÓ´´ Ìi, Ìe, ày!í!i, Ü, Ñjõ´ÜÜ≈,

100% MATCHING BLOCK 77/78 SA Banasree Thesis PDF.pdf (D158239783)
Ó´ Ü, Ìy xy´Ì°yã, ly Ü, Ó´y´•´

ÍÓ- (i) Ìò ÑÛ´ÌÍ´ Ó´ Ñy´Ì Ü, y°#l Ñy!Ó´Ó´ ≤ÄÓñ, yÓ´´ Ñjõ´ÜÜ≈, •Í´ x!≈yÍ´ y t = a + bt Ñjõ´ÜÜ≈, Ìy´ÜÜ, ñ
í, ´ÍÓ´!àçT Óà≈ , ðk, Ìi, Ìi, ≤ÄÿÆ a G büÈ~Ó´ Ùyl Ìi≈í´ Ü, yÓ´ #´ ÛÓ´ ÑÛ#Ü, Ó´´ ò%!è, •´ ≠ ? y t = na + b ? t ~Óç ? ty t =
a ? t + b ? t 2´ Íáy´Ìl y t, t = 1, 2,n´ Ì° n ÑçáfÜ, !Ó!È, Ò´ ÑÛ´ÌÍ´ Ü, y°#l Ñy!Ó´Ó´ í, Ìf- (ii) Ìò ÑÛ´ÌÍ´ Ó´ Ñy´Ì ≤ÄÓñ, yÓ´
x!òÓ_, yÜ, yÓ´ (Parabolic) Óy´!mâyi, (Quadratic) ÑjõÜ≈, •Í´ x!≈yÍ´ y t = a + bt + ct 2´ Ì°´!àç, Óà≈ , ðk, Ìi, Ìi, ≤ÄÿÆ a,
G c-~Ó´ Ùyl Ìi≈í´ Ü, yÓ´ #´ ÛÓ´ ÑÛ#Ü, Ó´´ Ìi, Ìe, •´ ≠ ? y t = na + b ? t + c ? t 2 ? ty t = a ? t + b ? t 2 + c ? t 3 ? t 2 y t = a
? t 2 + b ? t 3 + c ? t 4 (iii) Ìò ÑÛ´ÌÍ´ Ó´ Ñy´Ì ≤ÄÓñ, yÓ´´ ÑjõÜ≈, •Í´ x!≈yÍ´ y t = ab t´ Ì´ ñ
´Ñ´Í«´ Ìe´ í, zÈ, Í´ , ð´Í«´ Ó´´ ày!Ó´´ ò%Ü%´ Ì´ Ìi´ , ðy•zñ log y t = log a + t log b = A + Bt, ´Íáy´Ìl A = log a G B = log b
Ñjõ´ÜÜ≈, Ó´´ yçñ A G B - ~Ó´ Ùyl Ìi≈í´ Ü, yÓ´ #´ ÛÓ´ ÑÛ#Ü, Ó´´ ò%!è, •´ ≠ ? log y t = nA + B ? t ~Óç ? t log y t = A ? t + B ? t 2
~•z ÑÛ#Ü, Ó´´ ò%!è, Ñyòyl Ü, ´ÍÓ´´ A G BüÈ~Ó´ Ùyl , ðyGÍ´ y Ìy´ÍÓ´ ~Óç´ í, y´ Ì´ÜÜ, a = Antilog (A) ~Óç´ b = Antilog (B)
, ðyGÍ´ y Ìy´ÍÓ´- í, zòy•Ó´´ 5É´ ~Ü, Ìe, Ü, yÓ´´ áyly´´ 1990 Ñy´´ Ì´ÜÜ, 1996 Ñy´´ , ð!≈hs´´ !ã, Ì!Ó´´ í, zÍ, ðyòl´´ òGÍ´ y xy´ISE-
í, Ìl´fÓ´´ í, z, ðí%´´´ Ñjõ´ÜÜ≈, Ó´´ Ì´ÜÜ, ≤ÄÓñ, y´ Ìi≈í´ Ü, Ó´´ ~Óç´ 1997 Ñy´´ Ì´ÜÜ´´ ≤Äi, fy!çí, í, zÍ, ðyòl´´ Ìi≈í´ Ü, Ó´´ &l- ÓSÈÓ´´ ≠
1990 1991 1992 1993 1994 1995 1996 í, zÍ, ðyòl´´ = 76 87 95 81 91 96 90 à•yçyÓ´´ è, Ìä
NSOU • GE - EC - 31 151 ÑÛyòyl ≠ Û´Ìl Ü, Ó´´ ñ ≤Äò_ í, Ìl´fÓ´´ í, z, ðí%´´´´ Ñjõ´ÜÜ≈, Ó´´ Ì´ÜÜ, ≤ÄÓñ, y´ ÑÛ#Ü, Ó´´´ Ì´ÜÜ´´ y t = a + bt,
Ñjõ´ÜÜ≈, Ó´´´ yçñ´!àç, Óà≈!#´ Ìi, Ìi, a G b´ Ìi≈í´ Ü, yÓ´ #´ ÛÓ´ ÑÛ#Ü, Ó´´´ ò%!è, •´ ≠ ? y t = na + b ? t(1) ? ty t = a ? t + b ? t 2
..... (2) ÓSÈÓ´´ (x) t = x - 1993 í, zÍ, ðyòl´´ (y t) t 2 ty t 1990 -3 76 9 -228 1991 -2 87 4 -174 1992 -1 95 1 -95 1993 0 81 0
0 1994 1 91 1 91 1995 2 96 4 192 1996 3 90 9 270´ Ùyè, 0 616 28 56´ y!çí, Ìl´fÓ´´´ Ñçáfy (n) = 7 Ñjõ´ÜÜ≈, Ó´´´ yçñ´ (1) G (2)
´Í´ÜÜ, , ðy•zñ 616 = 7a + 0.b Óyñ a = 616 7 = 88 ~Óç´ñ 56 = 0.a + 28b Óyñ b = 56 28 = 2 Ñjõ´ÜÜ≈, Ó´´´ yçñ´´ ≤ÄÓñ, y´
Ñjõ´ÜÜ≈, Ó´´´ áy!è, Ó´´ ÑÛ#Ü, Ó´´´ Ì´ÜÜ´´ ≠ y t = 88 + 2t´ ´Íáy´Ìl Ñjõ´ÜÜ≈´´ 1993 Ñy´´´ ~Óç´ tüÈ~Ó´´ ~Ü, ~Ü, Ü, = 1 ÓSÈÓ´´´ à´ ~ál´ 1997
Ñy´´´ Ó´´´ àx!≈yÍ´ t = 1997 - 1993 = 4)´ ≤Äi, fy!çí, í, zÍ, ðyòl´´´ Ì´ÜÜ´´ y 4 = 88 + 2 × 4 = 96´ yçyÓ´´´ è, Ì- í, zòyÓ´´´ 6É´!í´´!áí,
ã, y!´òyÓ´´´ í, Ìf´´´ Ì´ÜÜ, í, z, ðí%´´´´ Ìmâyi, ≤ÄÓñ, y´ ÑÛ#Ü, Ó´´´ Ìi≈í´ Ü, Ó´´´ &l- ÓSÈÓ´´´ ≠ 1990 1991 1992 1993 1994 1995 1996
1997 1998 ã, y!´òy´´ = 84 82 76 72 69 68 70 72 73 à•yçy´´´ ÍÓ´´´ à

152 NSOU • GE - EC - 31 ÑÛyòyl ≠ ≤Äò_ í, Ìl´fÓ´´´ í, z, ð´Ìyà#´!mâyi, ≤ÄÓñ, yÓ´´ ÑÛ#Ü, Ó´´´ Ì´ÜÜ´´´ y t = a + bt + ct 2´ ~ál´ a, b
~Óç´ cüÈ~Ó´´ Ùyl Ìi≈í´ Ü, yÓ´ #´ ÛÓ´ ÑÛ#Ü, Ó´´´ Ìi, Ìe, •´ ? y t = na + b ? t + c ? t 2´ (1) ? ty t = a ? t + b ? t 2 + c ? t 3
..... (2) ? t 2 y t = a ? t 2 + b ? t 3 + c ? t 4´ (3) Ìmâyi, ≤ÄÓñ, y´ ÑÛ#Ü, Ó´´´ Ìi≈í´ Ü, Ó´´´ àíly´ Ü, yÍ´ ≠ ÓSÈÓ´´´ (x) t = x -
1994 ã, y!´òy´´ (y t) t 2 t 3 t 4 ty t t 2 y t à•yçy´´´ ÍÓ´´´ à´ 1990 -4 84 16 -64 256 -336 1344 1991 -3 82 9 -27 81 -246 748
1992 -2 76 4 -8 16 -152 304 1993 -1 72 1 -1 1 -72 72 1994 0 69 0 0 0 0 1995 1 68 1 1 1 68 68 1996 2 70 4 8 16 140
280 1997 3 72 9 27 81 216 648 1998 4 73 16 64 256 292 1168´ Ùyè, 0 666 60 0 708 -90 4622 (1), (2) G (3) lç´´´ Ì´ÜÜ,
, ðy•zñ 666 = 9a + 0.b + 60c -90 = 0.a + 60b + 0.c 4622 = 60a + 0.b + 708.c í, z, ð´ÍÓ´´´´ ÑÛ#Ü, Ó´´´´ Ì´ÜÜ´´´ ÑÛyòyl Ü, ´ÍÓ´´´
, ðy•zñ´ a = 70.06, b = -1.50´ ~Óç´´ c = 0.59´ Ñjõ´ÜÜ≈, Ó´´´´ yçñ´´ Ìmâyi, ≤ÄÓñ, y´ ÑÛ#Ü, Ó´´´´ Ìi, Ìe, •´ ñ y t = 70.06 - 1.50t + 0.50t 2
à´ Íáy´Ìl Ü%´´!Óv´ 1994 Ñy´´´ ~Óç´ tüÈ~Ó´´´ ~Ü, ~Ü, Ü, = 1 ÓSÈÓ´´´ à

NSOU • GE - EC - 31 153 í,zòy•Ó°î 7É ≤Äò_î,lf ^î^iÜ, y t = ab t óó°^iíó° ~Ü, !è, ≤ÄÓii, y ſÛ#Ü, Ó°î !î≈î° Ü, Ó° ≠ ÓSÈÓ° (x) ≠ 1994 1995 1996 1997 1998 ä,y!•òy (y) ≠ 16 45 13.8 40.2 125.0 à•yçyÓ° è,yÜ,yî^ä ſÛyòyl ≠ ~ál a G b !î≈î° Ü, yÓ° # ſÛ#Ü, Ó°î ò%!è, •ñ ? logy t = nA + B ? t..... (1) ? t logy t = A ? t + B ? t 2 (2) ^íáy^ií A = log a ~ÓÇ B = log b àily Ü, yî≈ ≠ ÓSÈÓ° (x) t = x -1993 !Óe^í° (y t) log 10 y t t 2 tlog 10 y t 1994 1 16 0-2041 1 0-2041 1995 2 45 0-6532 4 1.3064 1996 3 13.8 1-1399 9 3-41197 1997 4 40-2 1-6042 16 6-4168 1998 5 125-0 2-0969 25 10-4845 ^Ûyè, 15 - 5-69834 55 21-8315 ~ál (1) G (2) ^i^iÜ, ,öy•zñ 5-6983 = 5A + 15B 21-8315 = 15A + 55B ſÛ#Ü, Ó°î ò%!è, ſÛyòyl Ü, ^iÓ° ,öy•zñ A = -0-2814 ~ÓÇ B = 0-4737 ſ%i, Ó°yçñ a = antilogA = antilog (-0-2814) = 0-5231 ~ÓÇ b = antilog B = antilog (0-4737) = 2-977 !î≈î° ſ)ä, Ü, ≤ÄÓii, yÓ° ſÛ#Ü, Ó°î !è, •ñ y t = (0-5231) (2-977) t á^íáy^ií Ü)°!Ó% 1993 ſy° ~ÓÇ t-~Ó° ~Ü, Ü, = 1 ÓSÈÓ° ä

154 NSOU • GE - EC - 31 8.5 }%ç,ç ſ)ä, Ü, !lò≈yÓ°î ,ök, !i, ſÛ)• ≤Äöylí, }%ç,ç ſ)ä, Ü, !lò≈yÓ° ^iíó° çlf !li° !î≈î° ä, yÓ° !è, ,ök, !i, ÓfÓ•yÓ° Ü, Ó°y •í° ≠ äÜ, ä ſyòyÓ° î ài, , ,ök, !i, (Method of Simple Average) áää ä, °Uyl ài, , ÈüÈxl% ,öyí, ,ök, !i, (Ratio of moving Averages Method) áää ≤ÄÓii, y xl% ,öyí, ,ök, !i, (Ratio to Trend Method) áää ,öÓ° flöÓ° #í xy^i, ö!« Ü, ,ök, !i, (Link Relative Method) äÜ, ä ſyòyÓ° î ài, , ,ök, !i, ≠ ~•z ,ök, !i, Ü, y°#l ſy!Ó° ^ií, ^i, ylg ≤ÄÓii, y Óy ä, e^#° ^È, ò !ÓòfÜyl ly ÿÜ, ^i° î, ^iÓ° ≤Ä^ií^ií yà Ü, Ó°y •í° - !Ó!È, ß° ÓSÈ^iÓ° Ó° î, lf ^i^iÜ, ≤Ä^ií, Üy^iſÓ° Óy ≤Ä^ií, ~eUy!ſ^iÜ, Ó° ài, , !î≈î° Ü, Ó°y •í° G ~•z ài, , =!° ^i^iÜ, ~Ü, !è, ſyòyÓ° î ài, , !•ſyÓ Ü, Ó°y •í° - ≤Ä^ií, !è, ≤Äy!ÜÜ, ài, , ſyòyÓ° î à^ií, Ó° Ü, î, çí, yçç á=ſ)ä, Ü, Ü, yè, y^iÛyÓ° Ü, y°#l ſy!Ó° Ó° ^« ^ièä Óy ſyòyÓ° î ài, , ^i^iÜ, Ü, î, áy! !Óä%, fi, á^iÓ!àÜ, Ü, yè, y^iÛyÓ° Ü, y°#l ſy!Ó° Ó° ^« ^ièä î, yÓ° ,öiÓ° Üy, ö Ü, Ó° ^i° }%ç,ç ſ)ä, Ü, ſÇáfy Óy Seasonal Index á=ſ)ä, Ü, Ü, yè, y^iÛy^ií, ä ~ÓÇ }%ç,ç ≤Ä^iíÈ, òſ)ä, Ü, Üyl Óy Seasonal Value á^iÓ!àÜ, Ü, yè, y^iÛy^ií, ä ,öyGí° y ly^iÓ° - A t !lò ^Ü, yl Üy^iſÓ° ài, , •í° G G ſyòyÓ° î ài, , •í° ñ t A G x 100 ^Üy^iſÓ° }%ç,ç ſÇáfy ~ÓÇ A t - G ^Üy^iſÓ° }%ç,ç ≤Ä^iíÈ, òſ)ä, Ü, Üyl- í,zòy•Ó° î 8É !li° !î≈î° Ü, y°#l ſy!Ó° î, ^iſfÓ° ^« ^ièä ſyòyÓ° î ài, , ,ök, !i, ^ií, }%ç,ç ſ)ä, Ü, !lò≈yÓ° î Ü, Ó° ðl ≠ ÓSÈÓ° ~eUy!ſÜ, í, zí, öyòl I II III IV 1995 39 21 52 81 1996 45 23 63 76 1997 44 26 69 75 1998 53 23 64 84 ſÛyòyl ≠ ≤Äò_ Ü, y°#l ſy!Ó° Ó° î, lf fl^i^iÜ^ií^ií yò# ~ÓÇ ä, i%, l≈yçç^içÓ° xhs^à≈i, Üyl=!°Ó° Ü^iòf ≤ÄÓii, y xli, Üyeyl^ xl%, ö!flüi, - ſ%i, Ó°yçñ ſ)ä, Ü, !î≈î° ſyòyÓ° î ài, , ,ök, !i, •z í, z, öí°_ - =!ií, Ü, Ü, yè, y^iÛy ≤Ä^ií^ií yà Ü, ^iÓ° ,öy•zñ ÓSÈÓ° ~eUy!ſÜ, í, zí, öyòl ſÛ!<T ≤ÄiÜ ä, i%, l≈yççç !mí, #í° ä, i%, l≈yççç í, i, #í° ä, i%, l≈yççç ä, i%, l≈ ä, i%, l≈yççç 1995 39 21 52 81 - 1996 45 23 63 76 - 1997 44 26 69 75 - 1998 53 23 64 84 -

Üyè, 181 93 248 316 - ài, , ſÛ)• 45-25 23-25 62-00 79-00 209-50 }%ç,ç ſ)ä, Ü, 86-4 44-4 118-4 150-8 400-00 NSOU • GE - EC - 31 155 ~áy^ií ſyòyÓ° î ài, , G = 209-5/4 ſ%i, Ó°yçñ ≤ÄiÜ ä, i%, l≈yçç^içÓ° }%ç,ç ſ)ä, Ü, = .. 4525 20950 x 400 = 86-4- ~Ü, •zÈ, y^iÓ xlfylf ä, i%, l≈yççç=!°Ó° }%ç,ç ſ)ä, Ü, àily Ü, Ó°y •í° ^ií^iíÈ- áää ä, °Uyl ài, , ÈüÈxl% ,öyí, ,ök, !i, ≠ ~•z ,ök, !i, myÓ° y }%ç,ç ſ)ä, ^iÜ, Ó° ſÓ^iä, ^ií° !lÈ≈, Ó°ç#° ,öiÓ° Üy, ö Ü, Ó°y lyí° - ≤ÄiÜ, ä, °Uyl ài, , ,ök, !i, Ó° ſy•y^iſf Ü, y°#l ſy!Ó° Ó° Ü)° î, ^iſfÓ° ≤ÄÓii, y !î≈î° Ü, Ó°y •í° - =!ií, Ü, Ü, yè, y^iÛyÓ° Ü, y°#l ſy!Ó° Ó° ^« ^ièä ≤ÄÓii, y Üy^iíó° çí, Ü, Ó°yí° ≤ÄÜ, yç Ü, ^iÓ° î, lf ſÛ)• ^iÜ, ≤ÄÓii, y Ü%_ Ü, Ó°y •í° - î, yÓ° ,öÓ° ä, °Uyl ài, , ſÛ)• ^iÓ° xli% ,öyí, ſÛ)• ^iÜ, ſyòyÓ° î ài, , ,ök, !i, ^ií, }%ç,ç ſ)ä, Ü, !lò≈yÓ° î Ü, Ó°y •í° - !Ü, v ^iÓ!àÜ, Ü, yè, y^iÛyÓ° Ü, y°#l ſy!Ó° Ó° ^« ^ièä !î#≈i, ≤ÄÓii, y Üyl=!° Ü)° î, lf ^i^iÜ, !Ó^ií^ií yà Ü, ^iÓ° î, lf ^iÜ, ≤ÄÓii, y Ü%_ Ü, Ó°y •í° - ,ö^iÓ° ſyòyÓ° î ài, , ,ök, !i, ^ií, }%ç,ç ſ)ä, Ü, !lò≈yÓ° î Ü, Ó°y •í° - í,zòy•Ó° î 9É !li° !î≈î° Ü, y°#l ſy!Ó° î, lf ^i^iÜ, ä, °Uyl ài, , xli% ,öyí, ,ök, !i, ^ií, }%ç,ç ſ)ä, Ü, !î≈î° Ü, Ó° ðl ≠ ~eUy!ſÜ, è, y[, y, öyl#^ií^ií Ó° (y) ÓfÓ•yÓ° (100 ^öyí, ^i°ä ÓSÈÓ° I II III IV 1994 68 61 61 63 1995 65 58 66 61 1996 68 63 63 67 ſÛyòyl ≠ ≤Äò_ Ü, y°#l ſy!Ó° ^iÜ, =!ií, Ü, Ü, yè, y^iÛyÓ° xyÜ, y^iÓ° ≤ÄÜ, yç Ü, ^iÓ° ≤ÄiÜ, ä, °Uyl ài, , ÈüÈxl% ,öyí, !î≈î° Ü, Ó°y •í° ^ií^iíÈ- ä, °Uyl ài, , ÈüÈxl% ,öyí, !î≈î° Ü, yí≈ ≠ ÓSÈÓ° ä, i%, l≈yççç ,öyl#^ií^ií Ó° ÓfÓ•yÓ° (y) ä, yÓ° !è, Üy^iíó° ä, °Uyl ä, °Uyl ài, , xli% ,öyí, ài, , (T) V % T ? ? ? ? ? 100 1994 ≤ÄiÜ 68 - - !mí, #í° 61 - - î, i, #í° 61 62-875 97-02 ä, i%, l≈ 63 62-125 101-41 1995 ≤ÄiÜ 65 62-375 104-21 !mí, #í° 58 62-750 92-43 î, i, #í° 66 62-875 104-97 ä, i%, l≈ 61 63-875 95-50 1996 ≤ÄiÜ 68 64-125 106-04 !mí, #í° 63 64-509 97-67 î, i, #í° 63 - - ä, i%, l≈ 67 - -

156 NSOU • GE - EC - 31 }% ç }ä, ïÜ, Ó àilyÜ, yí~ ≠ ÓSÈÓ ~ eÜy!Ü, ä, °Üyl àí, ÈüËxl%, öyi, açi, Ü, Ó yí à Ü!<T ≤ÄIÜ
 !mî, #í ï, ï, #í ã, i%, ì≈ 1994 – – 97-02 101-41 1995 104-21 92-43 104-97 95-50 1996 106-04 97-67 – – Ü!<T 210-25
 190-10 201-99 196-91 – àí, 105-125 95-05 100-995 98-455 399-625 }% ç }ä, Ü, 105-22 95-14 101-09 98-55 400 ≤ÄIÜ
 ä, i%, ì≈yÇ ïÇÓ }% ç }ä, Ü, = · · 105125 399625 × 400 = 105-22 xl%Ó * , öË, y ïÓñ xlf=! ï!í≈í Ü, Ó y • ïï ïSÈ – àää
 ≤ÄÓï, yÈüËxl%, öyi, òk, !i, ≠ ~•z, òk, !i, ïi, Ü, y#l }y!Ó Ó ï, ïïfÓ Ù ïòf ày!i!i, Ü, }jòÜ≈, xy ïSÈ ~•z xl%Üyl Ü, ïÓ
 °!âæ, Óà≈ !#i, ïi, ≤ÄÓï, yÓ Ùyl !i≈í Ü, Ó y • í – xi, /, òÓ ä, °Üyl àí, , xl%, öyi, òk, !i, Ü ïi, y Ü, y#l }y!Ó Ó ï, }fÜ)•
 xl%Ó * , ò ≤ÄÓï, y Ùy ïlÓ çí, Ü, Ó yí ≤ÄÜ, yç Ü, Ó y • í – ~•z çí, Ü, Ó y Ùyl=!Ó ï, z, òÓ }yöyÓ ï àí, , òk, !i, ≤Ä ïï yà
 Ü, ïÓ }% ç }ä, Ü, =! , öyGí y }yí – í, zòyÓ • í 10É 1996 }y ï ïÜ, 1998 }y, òí≈hs Ü, °Ü, yí, yí }y!Ó • ïlÓ ~ eÜy!Ü,
 òâ≈è, lyÜ) • ï òGí y xy ïSÈ – }Ó ° ïÓ !áÜ, ≤ÄÓï, y ò ïÓ ≤ÄÓï, yÈüËxl%, öyi, òk, !i, ≤Ä ïï y à }% ç }ä, Ü, !i≈í
 Ü, Ó Æ – eÜy!Ü, òâ≈è, ly ÓSÈÓ I II III IV 1996 165 135 140 180 1997 152 121 127 163 1998 140 100 105 158 }yöyl ≠
 ≤ÄIÜ, í, z, ò ïÓ y _ ï, ïïfÓ ï, z, ò ïlly# }Ó ° ïÓ !áÜ, ≤ÄÓï, yÓ }Ü#Ü, Ó ï y t = a + bt }%i, Ó yçñ °!âæ, Óà≈ !#i, Ó a
 G b !i≈í Ü, yÓ # ïÜÖ }Ü#Ü, Ó imí ? y t = na + b ? t ~Óç ? ty t = a ? t + b ? t 2 }yöyl Ü, ïÓ y t, öyGí y }yí –
 NSOU • GE - EC - 31 157 ≤ÄÓï, yÈüËxl%, öyi, !i≈ïï Ó àily Ü, yí~ ≠ ÓSÈÓ ä, i%, ì≈çç Ü, y#l }y!Ó (y t) t t 2 ty t T t =
 140-5 – 1-38t t t Y T ? 100 1996 ≤ÄIÜ 165 –11 121 –1815 155.7 106 !mî, #í 135 –9 81 –1215 152.9 88 ï, ï, #í 140 –7 49
 –980 150-2 93 ä, i%, ì≈ 180 –5 25 –900 147-4 122 1997 ≤ÄIÜ 152 –3 9 –456 144-6 105 !mî, #í 121 –1 1 –121 141-9 85
 ï, ï, #í 127 1 1 127 139-1 91 ä, i%, ì≈ 163 3 9 489 136-4 120 1998 ≤ÄIÜ 140 5 25 700 133-6 105 !mî, #í 100 7 49 700 130-8
 76 ï, ï, #í 105 9 81 945 128-1 82 ä, i%, ì≈ 158 11 121 1738 125-3 126 ïyè, ÈüüÈ 1686 0 572 –788 – – ïÜÖ }Ü#Ü, Ó ï
 ò!è, }yöyl Ü, ïÓ , öy•zñ u = 1686 12 = 140-5, b = – 788 572 = –1-38 }%i, Ó yçñ ≤ÄÓï, y }Ü#Ü, Ó ï • T t = 140-5 –
 1-38t à ïáy ïl 1997 }y ïÓ !mî, #í G ï, ï, #í ä, i%, ì≈yÇ ïÇÓ Ùòf!Ó@% • Ü)!Ó@% ~Óç ~Ü, ~Ü, Ü, = xò≈ ä, i%, ì≈yÇçä
 }% ç }ä, ïÜ, Ó àily Ü, yí~ ≠ ÓSÈÓ ~ eÜy!Ü, ä, °Üyl àí, ÈüËxl%, öyi, açi, Ü, Ó yí à Ü!<T ≤ÄIÜ !mî, #í ï, ï, #í ã, i%, ì≈
 1996 106 88 93 122 1997 105 85 91 120 1998 105 76 82 126 ïyè, 316 249 266 368 – àí, 105 83 89 123 400 }% ç
 }ä, Ü, 105 83 89 123 400

158 NSOU • GE - EC - 31 áää, òÓ flóÓ #l xy ï, ò«, Ü, òk, !i, ≠ ~•z, òk, !i, ïi, ≤Äi!i, Üy ïÿÓ áÓy ~ eÜy!Ü, ä Üyl
 , ò)Ó≈Ói≈, #Üy ïÿÓ áÓy ~ eÜy!Ü, ä Üy ïlÓ çí, Ü, Ó y xl%, öyi, !•ÿy ïÓ ≤ÄÜ, yç Ü, Ó y • í – ~•z xl%, öyi, =! ïÜ, •z
 , òÓ flóÓ #l xy ï, ò«, Ü, (Lind relative) Ó y • í – , ò ïÓ !Ó!È, ß ÓSÈ ïÓ Ó ï, }f ï ïÜ, ≤Äi!i, Üy ïÿÓ áÓy ~ eÜy!Ü, ä
 ç ïÿf , òÓ flóÓ #í x ï, ò«, Ü, =!Ó àí, !i≈í Ü, Ó y • í – ~Ó , òÓ ≤Äi!i, }Ü! hflï ïÓ Ó ~Ü, ïÜ, Ó çlf ç, C!i,
 xy ï, ò«, Ü, (Chain relative) !•ÿy ïÓ Ü, Ó y • í – ~!è, öyGí y }yí ~ Ü, yl }Ü! hflï ïÓ Ó , òÓ flóÓ #l xy ï, ò«, Ü, G ï, yÓ
 , ò)Ó≈Ói, #≈ }Ü! hflï ïÓ Ó ç, C!i, xy ï, ò«, ïÜ, Ó =íÈ, °ïÜ, 100 !ò ïï È, yà Ü, ïÓ – !Ü, v ≤ÄIÜ Üyÿ Óy ~ eÜy!Ü, Ó
 ç, C!i, xy ï, ò«, Ü, ïÜ, 100 òÓ y • í Ü, yÓ ïñ, ≤ÄIÜ }Ü! hflï ïÓ Ó , ò) ïÓ≈Ó ~Ü, ïÜ, Ó ç, C!i, xy ï, ò«, Ü, çyly
 }Ü, Ó l – ~çlf çÉ! }Ü! hflï ïÓ Ó , ò ïÓ G xyÓ ~Ü, !è, Ü, !i, }Ü! hflï ïÓ Ó çlf ç, C!i, xy ï, ò«, Ü, !•ÿy Ó Ü, Ó y • í –
 ï ï, % , ≤Äi!i, ÓSÈ ïÓ • z ~Ü, •z òÓ ïlÓ }% ç ç È, ïòÓ ï óáy, öyGí yÓ Ü, }yñ }çlf xyÜÓ y Ù ïl Ü, Ó ïi, öy!Ó ïñ
 ~•z ç, C!i, xy ï, ò«, ïÜ, Ó Ùyl ≤ÄIÜ }Ü! hflï ïÓ Ó ç, C!i, xy ï, ò«, Ü, Ùy ïlÓ }Üyl • ïÓ – !Ü, v }yöyÓ ïi, ï, y ly • Gí yí
 òâ ïï Ó Ù ïòf , öyl≈Ü, f ≤ÄÓï, yÓ çlf •
 ïï ïSÈ Ó ï Ü ïl Ü, Ó y • í – ≤
 Äi!i, }
 Ü! hflï ïÓ ~•z ≤ÄÓï, yÓ xçç !i≈í Ü, ïÓ Óyò òGí yÓ çlf ïyè, öyl≈Ü, f ïÜ, ~Ü, ÓSÈ ïÓ Ó }Ü! hflï ïÓ Ó
 }çáfy !ò ïï È, yà Ü, ïÓ ~Ü, !è, }ç ïçyòl xçÜ, (adjustment factor) !i≈í Ü, Ó y • í – ≤ÄIÜ ç, C!i, x ï, ò«, Ü, !è, Ó
 ïÜ, ylG

Ó Ü, Ü, ò!Ó Ói≈, l Ü, Ó y • í lyñ !Ü, v ,
 òÓ Ói, #≈ ç, C!i, x ï, ò«, Ü, =! ïÜ, xç ïÜ, Ó ïlye ïÜ 1 = ïñ 2 = ïñ ÉÉÉÉÉ•zi, fy!ò Óyò !ò ïï ≤Äi!i, }Ü! hflï ïÓ Ó
 ç, C!i, x ï, ò«, Ü, =! ïÜ, ≤ÄÓï, yÓ xçç ï ïÜ, Ü% _ Ü, ïÓ !Ü, S%Èè, y, ò!Ó Ó!i≈, ï, Ü, Ó y • í – ~ÓyÓ }Ó Üyÿ =!Ó
 áÓy ~ eÜy!Ü, =!Ó ä }ç ïçyòl, ç, C!i, xy ï, ò«, Ü, =!Ó (adjusted chain relatives) ïyàÈ, °ÿ ïi, 1200 • í áÓy 400 • í ãñ
 ~•zÈ, y ïÓ , ò!Ó Ó!i≈, ï, ç, C!i, xy ï, ò«, Ü, =! ïÜ, ò!Ó Ó!i≈, ï, Ü, Ó ï }% ç }ä, Ü, }çáfy , öyGí y }yí – í, zòyÓ ï 11É
 , òÓ flóÓ #l xy ï, ò«, Ü, òk, !i, ïi, !i!i y _ ï, ïïfÓ }% ç }ä, Ü, }çáfy !i≈í Ü, Ó Æ – eÜy!Ü, ä, y!òy áyçy ïÓ ä
 ÓSÈÓ I II III IV 1995 78 62 56 69 1996 84 64 61 84 1997 92 70 65 86 1998 98 81 72 95 }yöyl ≠ }% ç }ä, Ü, !lò≈yÓ ï
 !i!i!äi, öy, ò=!Ó Ùòf !ò ïï Ü, Ó y • í – aÜ, ä 1995 }y ïÓ !mî, #í ä, i%, ì≈yÇ ïÇÓ , òÓ flóÓ #l xy ï, ò«, Ü, = 62
 78 × 100 = 79-58 1995 }y ïÓ ï, ï, #í ä, i%, ì≈yÇ ïÇÓ , òÓ flóÓ #l xy ï, ò«, Ü, = 56 62 × 100 = 90-32 xl%Ó * ï, ò
 xlfylf=!G àily Ü, Ó y }yí

NSOU • GE - EC - 31 159 }% , ç ſ)ä , Ü , !lî~^lî Ö´ àily Ü , yî~ ≠ ÓSÈ´ ´ , ö´ flö´ #l xy´ Ì , ö!« , Ü , ſ)Ü)• ſ)Ü!<T | II III IV 1995 – 79.58 90.32 121.21 1996 121.74 76.09 95.31 137.71 1997 109.52 76.9 92.86 132.31 1998 113.95 82.65 88.89 137.95 , ö´ flö´ #l xy´ Ì , ö!« , Ü , ài , , 115.07 78.63 91.85 131.50 ç,C!°i , xy´ Ì , ö!« , Ü , 100 78.63 72.22 94.97 ſ)Ç´ Ìçy!öi , ç,C!°i , xy´ Ì , ö!« , Ü , 100 76.31 67.58 86.01 329.9 }% , ç ſ)ä , Ü , ſ)Çáfy 121.3 92.5 81.9 104.3 400 áää ≤ÄlÜ ä , i% , l~yç´ Ìç´ Ó´ ç,C!°i , xy´ Ì , ö!« , Ü , = 100 !mî , #î´ ä , i% , l~yç´ Ìç´ Ó´ ç,B , !°i , xy´ Ì , ö!« , Ü , = · ? 100 7863 100 = 78.63 i , i , #î´ ä , i% , l~yç´ Ìç´ Ó´ ç,C!°i , xy´ Ì , ö!« , Ü , = · · ? 7863 9185 100 = 72.22 ä , i% , l~ ä , i% , l~yç´ Ìç´ Ó´ ç,C!°i , xy´ Ì , ö!« , Ü , = · · ? 7222 13150 100 = 94.97 ≤ÄlÜ ä , i% , l~yç´ Ìç´ Ó´ !mî , #î´ ç,C!°i , xy´ Ì , ö!« , Ü , = · · ? 9497 11507 100 = 109.28 ſ)Ç´ Ìçyòl xçÜ , (adjustment factor) = · ? 10928 100 4 = 2.32 áää ≤ÄlÜ ä , i% , l~yç´ Ìç´ Ó´ ſ)Ç´ Ìçy!öi , ç,C!°i , xy´ Ì , ö!« , Ü , = 100 !mî , #î´ ä , i% , l~yç´ Ìç´ Ó´ ſ)Ç´ Ìçy!öi , ç,C!°i , xy´ Ì , ö!« , Ü , = 78.63 – 2.32 = 76.31

160 NSOU • GE - EC - 31 i , i , #î´ ä , i% , l~yç´ Ìç´ Ó´ ſ)Ç´ Ìçy!öi , ç,C!°i , xy´ Ì , ö!« , Ü , = 72.22 – 2 × 2.32 = 67.58 ä , i% , l~ ä , i% , l~yç´ Ìç´ Ó´ ſ)Ç´ Ìçy!öi , ç,C!°i , xy´ Ì , ö!« , Ü , = 94.97 – 3 × 2.32 = 86.0 áää ≤ÄlÜ ä , i% , l~yç´ Ìç´ Ó´ }% , ç ſ)ä , Ü , = · 400 3299 × 100 = 121.3 !mî , #î´ ä , i% , l~yç´ Ìç´ Ó´ }% , ç ſ)ä , Ü , = · 400 3299 × 76.31 = 92.5 i , i , #î´ ä , i% , l~yç´ Ìç´ Ó´ }% , ç ſ)ä , Ü , = · 400 3299 × 67.58 = 81.9 ä , i% , l~ ä , i% , l~yç´ Ìç´ Ó´ }% , ç ſ)ä , Ü , = · 400 3299 × 86.01 = 104.3 8.5.1 }% , ç Ê , ò ò)´ #Ü , Ó´ î (Deseasonalisation) }% , ç Ê , ò ò)´ #Ü , Ó´ î Ó´ lî , ÓyV , yî´ Ü , y°#l ſy!´ Ó´ Ó´ i , l´ ÌÜ , }% , ç Ê , ò Ò´ Ü´ Ì´ Ü , Ó´ y– Ì´ Ó´ àÜ , Ü , yè , y´ ÌÜy´ Ó´ çlf }% , ç Ê , ò Ò´ Ü´ Ì´ i , l´ Ì´ Ó´ Yt – St = Tt + Ct + Lt xy´ Ó´ Ó´ = !lî , Ü , Ü , yè , y´ ÌÜy´ Ó´ Ì´ Ì´ Ì´ }% , ç Ê , ò Ò´ Ü´ Ì´ i , l´ Ì´ Ó´ tt YS = Tt × Ct × Lt Ê }% , ç Ê , ò Ò´ Ü´ Ì´ i , l´ Ì´ ä , e´ #´ Ê , ò G xll´ !´ Ü´ i´ Ê , ò , ö´ Ó´ Ì´ y´ Ì´ ö´ ſy´ y´ l´ Ü´ Ì´ Ó´ – í , zòy´ Ó´ î 12É !l´ !´ ai´ !´ Ó´ e´ lî´ Ó´ i , l´ Ì´ Ü´ , }% , ç ≤ÄË , y´ Ó´ Ü´ Ì´ Ó´ ~ÓÇ Ê , Ì´ Ó´ i , y´ Ì´ òi = Ófyáfy Ü´ Ó´ ðt– ä , i% , l~yç´ Ìç´ Ó´ !´ Ó´ e´ l´ ä´ yçy´ Ó´ è , yÜ , y´ Ì´ ä´ }% , ç ſ)ä , Ü , ≤ÄlÜ 23.7 78 !mî , #î´ 25.2 124 i , i , #î´ 21.4 50 ä , i% , l~ 65.4 48 ſ)Üyó ≠ !´ Ó´ Ê , Ì´ ß´ ä , i% , l~yç´ Ìç´ Ó´ !´ Ó´ e´ l´ Ì´ Ü´ l´ !´ }% , ç ≤ÄË , y´ Ó´ Ü´ Ì´ Ó´ lî , = !lî , Ü , Ü , yè , y´ ÌÜy´ ≤Ä´ lî´ y´ à´ Ü´ Ó´ y´ °– ~áy´ lî }% , ç ſ)ä , Ü , = }% , ç Ê , ò × 100 }% , ç Ê , ò Ò´ Ü´ Ì´ Ü´ y°#l ſy!´ Ó´ Ó´ àily Ü , y´ l´ ≠

NSOU • GE - EC - 31 161 ä , i% , l~yç´ Ìç´ Ó´ !´ Ó´ e´ l´ (y) }% , ç Ê , ò (S) }% , ç Ê , ò Ò´ Ü´ Ì´ !´ Ó´ e´ l´ ä´ yçy´ Ó´ è , yÜ , y´ Ì´ ä´ ? ? ? ? ? YS ≤ÄlÜ 23.7 0.78 30.4 !mî , #î´ 25.2 1.24 20.3 i , i , #î´ 21.4 0.50 42.8 ä , i% , l~ 65.4 0.48 44.2 Ì´ yè , – 4.00 – Ì´ çÉl´ hfl´ l´ Ì´ Ó´ }% , ç ≤ÄË , y´ Ó´ Ü´ Ì´ Ó´ i´ Ì´ l´ f´ Ó´ my´ Ó´ y´ Ó´ SÈ´ l´ Ó´ Ó´ !´ Ó´ Ê , Ì´ ß´ ä , i% , l~yç´ Ìç´ Ó´ !´ Ó´ e´ l´ Ó´ , ö´ Ó´ Ì´ y´ i´ ≤ÄÜ , y´ çl´ i´ , •´ lî´ Ì´ Ì´ SÈ´ Ì´ äy´ Ì´ !´ Ó´ e´ l´ i´ , i´ l´ }% , ç Ê , ò !´ Ó´ Ì´ ò« , – 8.6 Ü , y°#l ſy!´ Ó´ i´ , l´ l´ f´ Ó´ !´ Ê , !´ Ì´ Ì´ , Ó´ f´ Ó´ ſy!´ , ö´ Ó´ y´ E , y´ E´ l´ l´ i´ !´ Ì´ E´ y´ Ì´ Ó´ f´ Ó´ ſy ſ)Ç´ e´ yhs´ Ü´ Ì´ Ì´ òsly !l´ òsly´ Ó´ Ì´ y´ Ó´ í , z , ö´ Ó´ Ó´ f´ Ó´ ſy´ Ó´ ſy´ E´ , °´ f´ x´ Ì´ l´ y´ ç´ Ìç´ Ì´ E´ , ò´ Ó´ Ü´ Ì´ Ó´ – Ó´ f´ Ó´ ſy!´ ſy´ E´ , °´ f´ ò#ä=Ü´ y°#l Ê , y´ Ì´ Ó´ Ì´ Ó´ Ó´ y´ áy´ Ó´ çlf i´ y´ Ó´ àl´ i´ , ≤ÄÜ , l´ i´ , G´ fl´ Ó´ *´ ö´ ſ)ö´ Ì´ Ü´ , xy´ fliy´ ç´ #´ Ü´ °´ fy´ l´ l´ ≤Ä´ lî´ y´ çl´ Ì´ Ü´ y´ Ó´ i´ ~´ Ó´ í , z , ö´ Ó´ !´ Ê , !´ Ì´ Ü´ Ì´ Ó´ z´ Ê , !´ Ó´ Ê´ f´ Ì´ Ì´ , Ó´ Ü´ Ì´ Ì´ òsly !fl´ Ó´ Ü´ , Ó´ y´ •´ lî´ Ì´ y´ Ì´ Ü´ , – xy´ fliy´ ç´ #´ Ü´ °´ fy´ l´ Ì´ Ó´ çlf Ó´ f´ Ó´ ſy ſ)Ç´ e´ yhs´ x´ i´ , #´ i´ , i´ l´ y´ !´ ò´ Ó´ ſ)ç´ Ê´ , f´ i´ y´ (availability) á´ Ó´ z´ ≤Ä´ lî´ y´ çl´ – x´ l´ y´ Ì´ Ó´ í , z , ö´ Ó´ !´ Ê , !´ Ì´ y´ Ü´ , Ì´ Ó´ ſ)Ç´ àl´ e´ i´ , ~´ Ó´ K´ y´ l´ Ü´ , òk´ , l´ i´ , ſ)Ü´ Ì´ Ó´ Ì´ y´ ò´ f´ Ì´ Ü´ Ì´ Ê´ !´ Ó´ Ê´ f´ Ì´ Ì´ Ó´ Ó´ f´ Ó´ ſy´ l´ Ü´ , Ü´ y´ l´ =Ü´ y´ , ö´ ſ)j´ l´ Ì´ , Ó´ i´ , z´ , ö´ Ì´ y´ à´ #´ !´ ſ)k´ yhs´ @´ Ì´ Ì´ Ü´ , Ì´ Ó´ x´ l´ y´ Ì´ i´ y´ ò´ #´ Ü´ , Ó´ Ì´ Ì´ ö´ Ó´ y´ E´ , y´ E´ l´ ſ)•´ y´ l´ i´ y´ Ü´ , Ì´ Ó´ – Ì´ Ü´ , y´ Ì´ y´ Ó´ f´ Ó´ ſy´ l´ Ü´ , ſ)Ç´ fliy´ , ö´ Ó´ Ó´ i´ , #´ ~´ Ó´ SÈ´ Ì´ Ó´ Ó´ í , z´ l´ Ó´ Ü´ Ó´ ſ)Ï´ Ì´ Ü´ , ö´ f´ !´ Ó´ e´ l´ Ó´ «´ , f´ Ü´ y´ e´ y´ !fl´ Ó´ Ü´ , Ì´ Ó´ xy´ à´ Ü´ , ö´ Ó´ Ü´ , ly´ @´ Ì´ Ì´ Ü´ , Ó´ ~´ Ó´ Ç´ Ü´ Ì´ y´ à´ , y´ Ü´ y´ ſ)Ç´ @´ Ì´ Ì´ Ü´ °´ ò´ Ì´ Ó´ Ó´ f´ Ó´ ſy´ Ì´ Ü´ , Ì´ Ü´ #´ ~´ ſ)Ç´ áfy´ Ó´ , !k´ , G´ x´ l´ y´ l´ y´ ≤Äy´ ſ)DÜ´ , Ü´ Ì´ Ì´ òsly !fl´ Ó´ Ü´ , Ó´ °– !´ Ü´ , v´ Ó´ f´ Ó´ ſy´ Ó´ ſ)è´ , Ü´ , ö´ Ó´ y´ E´ , y´ E´ l´ ly´ Ü´ , Ì´ °´ ~´ Ó´ ≤Äl´ i´ , !è´ , ≤Äl´ e´ l´ y´ z´ Ó´ f´ i´ , •´ l´ Ó´ ~´ Ó´ Ç´ ſ)ç´ fliy´ !è´ , !´ Ó´ , ö´ , ö´ Ó´ Ì´ y´ l´ xy´ l´ =Ü´ , «´ , l´ i´ , Ó´ ſ)j´ %´ á´ #´ l´ •´ l´ Ó´ – Ó´ f´ Ó´ ſy´ Ó´ , ö´ Ó´ y´ E´ , y´ E´ l´ ſ)j´ ò´ i´ ~´ x´ l´ y´ l´ !´ Ê , !´ Ì´ Ü´ G´ l´ i´ Ì´ Ì´ xy´ Ó´ Ó´ Ê´ !´ Ó´ Ê´ f´ Ì´ Ì´ Ó´ , ö´ i´ ~´ y´ D´ !è´ , e´ G´ ≤Äòy´ l´ Ü´ , Ì´ Ó´ ly´ Ì´ Ü´ , v´ Ê´ , !´ Ó´ Ê´ f´ Ì´ Ì´ Ó´ x´ l´ y´ , Ì´ i´ y´ Ü´ !´ Ü´ Ì´ xy´ l´ Ó´ !´ Ó´ Ê´ l´ Ì´ Ì´ ~´ Ü´ , !è´ , !´ Ó´ K´ , y´ l´ ſ)j´ , òk´ , l´ i´ , Ì´ y´ Ü´ , y°#l ſy!´ Ó´ Ó´ i´ , l´ l´ f´ Ó´ í , z , ö´ Ó´ !´ Ê´ , ò´ ç´ #´ – Ó´ f´ Ó´ ſy´ l´ Ü´ , ≤Äl´ i´ , ç´ y´ Ì´ Ó´ x´ i´ , #´ i´ , i´ , l´ l´ f´ Ó´ í , z , ö´ Ó´ Ü´ , y°#l ſy!´ Ó´ !´ Ó´ Ì´ y´ E´ l´ Ì´ Ó´ !´ Ó´ Ê´ , Ì´ ß´ í , z , ö´ y´ ç´ ſ)Ü´ Ì´ Ó´ Ì´ Ó´ Ì´ Ü´ Ì´ Ì´ ≤ÄÓ´ Ì´ y´ Ì´ }% , ç Ê , ò G´ ä´ e´ e´ !´ Ü´ , ö´ Ó´ Ó´ i´ , ~´ l´ Ó´ ≤ÄË , y´ Ó´ •´ z´ i´ , fy´ !´ ò´ Ó´ !´ Ó´ Ì´ y´ E´ l´ Ì´ Ó´ my´ Ó´ y´ Ó´ f´ Ó´ ſy´ l´ , ö´ Ó´ y´ E´ , y´ E´ l´ !´ Ó´ ð , ö´ l´ Ü´ , Ó´ y´ l´ y´ – ò´ Ó´ ä´ y´ !´ òy´ Ì´ í , z´ l´ , öy´ l´ Ì´ !´ Ó´ e´ l´ •´ z´ i´ , fy´ !´ ò´ ſ)j´ ò´ Ì´ , i´ , l´ l´ f´ Ó´ , ö´ Ó´ y´ E´ , y´ E´ l´ Ó´ «´ , Ì´ e´ Ü´ , y°#l ſy!´ Ó´ Ó´ !´ Ó´ Ì´ y´ E´ l´ i´ á´ Ó´ z´ Ì´ Ì´ y´ Ì´ , öy´ l´ %´ – Ó´ f´ Ó´ ſy´ Ó´ ſy´ Ì´ l´ %´ !´ Ó´ Ê´ , Ì´ ß´ ſ)ä , Ü´ , ſ)Ç´ áfy´ ſ)Ü´ •´ Ó´ f´ Ó´ ſy´ Ó´ , ö´ Ó´ y´ E´ , y´ E´ l´ ≤Äòy´ Ì´ Ó´ x´ , ö´ Ó´ ~´ Ü´ , !è´ , í , z , ö´ Ì´ y´ à´ #´ ſy´ l´ Ü´ , –

162
NSOU • GE - EC - 31 8.7 x´ l´ %´ ç´ #´ l´ #´ ſ)Ç´ !´ «´ , Æ´ í , z´ Ì´ Ó´ Ó´ ≤Äÿ´ ç´ áà´ !´ Ì´ ä´ , Ó´ ≤Ä´ l´ i´ , f´ Ü´ , !è´ , Ü´ , y°#l ſy!´ Ó´ Ó´ Ì´ Ü´ , y´ l´ %´ x´ ç´ Ìç´ Ó´ ſ)Ï´ D´ ſ)j´ ò´ Ì´ , i´ %´ Ó´ %´ l´ ≠ áÜ´ , ä´ SÈ´ y´ è´ , ày´ l´ i´ , Ó´ ä´ y´ !´ òy´ Ì´ Ó´ l´ i´ , Ì´ y´ G´ l´ y´ – áää 1999 ſ

100%	MATCHING BLOCK 78/78	W
y´ Ì´ Ó´ Ì´ Ê´ , Ó´ ð´ i´ y´ l´ Ó´ Ì´ y´ Ì´ ſ		

Ü, Õ, y, i, y, ï, ð, Ñ, y, ä, !, ò, Ì, Ö, f, y, ð, #, Ó, !, < T, ö, y, i, ä, ä, ä, l, Ì, È, j, l, Ó, ^, ì, Ì, Ü, Ù, y, ä, ~, Ù, y, ð, ö, l, ~, h, s, " x, y, z, ð, l, e, Ü, !, Ó, l, e, ^, ì, ï, Ü, @, y, Ë, y, Ó, ä, ä, ä, ì, z, ß, Ì, ï, Ó, ^, ñ, y, ö, y, l, - ä, ä, x, Ì, Q, y, Ó, Ó, Ù, y, Ì, ð, ^, ö, y, ç, Ü, È, Ü, È, ð, Ì, Ó, F, S, È, Ì, ò, Ó, !, Ó, l, e, ^, Ó, Ì, ï, , Ì, y, G, l, y, - ä, ä, ä, Ü, y, l, G, Ü, y, Ó, ä, y, l, y, l, x, !, @, z, Ü, y, l, ç, !, Ì, «, Ì, ï, - ä, S, È, ä, ò, Ó, ^, ò, ç, ~, l, Ì, ð, !, Ó, e, ^, Ì, Ì, ñ, y, ö, y, Ó, ^, Ì, Ó, !, k, - ä, ä, Ö, y, l, Ì, Ó, Ü, ï, Ì, l, f, Ó, ^, «, ^, l, e, ^, Ü, y, l, %, x, Ç, ç, l, y, Ü, ^, Ì, ï, , ö, y, Ì, Ó, l, y, / ä, 3, ä, ~, e, Ü, y, !, ð, Ü, ï, Ì, l, f, Ó, ^, y, i, %, ç, ð, ð, ä, Ü, ð, Ç, á, f, y, =, !, Ó, ^, Ö, y, l, Ì, Ó, Ü, ^, l, y, à, È, ^, °, Ü, ï, , •, Ì, Ó, / ä, 4, ä, y, i, %, ç, È, ^, Ì, ò, Ó, ^, ð, Ì, Ó, Ù, y, Ì, ð, Ó, ç, l, f, à, l, ï, ö, y, Ó, y, x, l, %, ö, y, ï, (Ratio-to-trend), ð, k, l, ï, !, è, Ü, á, l, ì, z, ð, l, _ ^, •, l, - ä, 5, ä, Ü, _ ^, •, h, f, l, ð, k, l, ï, Ó, ^, ≤, Ä, ö, y, l, e, ð, l, è, Ü, #, / ä, 6, ä, Ü, y, !, ð, Ü, ï, Ì, l, f, Ó, ^, «, ^, l, e, ^, ð, l, ~, y, l, Ü, y, °, Ü, ï, / ä, 7, ä, ≤, Ä, Ö, ñ, y, !, Ì, Ó, ^, &, ð, Ì, ï, ä, °, Ü, y, l, à, l, , , ð, k, l, ï, Ó, ^, Ì, Ì, Ü, à, y, !, Ì, ï, Ü, ^, Ó, ä, y, ð, k, l, ï, Ó, ^, y, !, Ó, ö, y, Ü, #, / ä, 8, ä, Ü, y, #, l, y, y, !, Ó, Ó, ^, a, Ì, ï, È), ç, G, ^, Ü, y, l, è, Ü, #, Ü, #, !, Ì, ò, =, ç, Ü, ^, Ì, Ó, / Ó, ä, l, y, d, Ü, ≤, Ä, Y, z, ≠, ä, 1, ä, Ü, y, #, l, y, y, !, Ó, Ü, #, / ~, Ü, l, è, Ü, y, #, l, y, y, !, Ó, Ó, ^, x, Ç, ç, =, !, Ü, #, Ü, #, / ä, 2, ä, ^, Ü, y, l, G, Ü, y, #, l, y, y, !, Ó, Ó, ^, !, Ó, ^, Y, È, l, Ì, ï, Ó, ^, ì, z, ^, l, j, ç, f, =, !, Ü, #, Ü, #, / ä, 3, ä, ð, Ç, Ì, «, ^, l, ö, Ü, y, #, l, y, y, !, Ó, Ó, ^, !, Ó, È, ß, x, Ç, ç, =, !, Ó, l, y, Ü, Ó, ^, ~, Ó, Ç, ì, z, ò, y, •, Ó, ^, ì, ò, l, - ä, ä, ≤, Ä, Ö, ñ, y, , ð, Ì, Ó, Ù, y, Ì, ð, Ó, ^, ð, k, l, ï, =, !, Ó, l, y, Ü, Ó, ^, &, l, - ä, 5, ä, y, i, %, ç, È, ^, ò, ð, Ì, Ó, Ù, y, Ì, ð, Ó, ^, ð, k, l, ï, =, !, Ó, l, y, Ü, Ó, ^, &, l, - ä, 6, ä, x, ò, =, È, Ü, È, à, l, , , ð, k, l, ï, ^, Ì, ï, ≤, Ä, Ö, ñ, y, !, l, Ì, ï, ~, l, Ì, ï, ~, Ü, Ó, ^, &, l, - Ó, S, È, Ó, ^, ≠, 1990, 1991, 1992, 1993, 1994, 1995, 1996, 1997, 1998, Ö, y, l, È, l, Ì, ï, Ì, ï, Ì, ï, ò, y, ò, l, ≠, 179, 190, 196, 187, 194, 202, 198, 204, 200, ä, •, y, ç, y, Ó, ^, è, l, ä, ä, 7, ä, ≤, Ä, ò, Ì, ï, Ì, l, f, ~, Ü, l, ~, Ü, l, è, ä, e, #, ^, È, ò, x, y, Ì, S, È, l, y, Ó, ^, x, y, Ó, i, ~, Ü, y, °, •, ð, Ñ, y, ä, Ó, S, È, Ó, ^, ~, Ü, l, è, ì, z, ð, l, _ ^, ð, ò, l, Ó, l, ç, < T, ä, °, Ü, y, l, à, l, , , ð, k, l, ï, ^, Ì, ï, ≤, Ä, Ö, ñ, y, Ó, ^, Ü, y, l, l, Ì, ï, ~, l, Ì, ï, ~, Ü, Ó, ^, &, l, -

NSOU • GE - EC - 31 163 Ó, S, È, Ó, ^, ≠, 1988, 1989, 1990, 1991, 1992, 1993, 1994, 1995, 1996, 1997, Ö, y, l, È, l, Ì, ï, ~, Ü, !, Ó, e, l, Ì, ï, ≠, 3.6, 4.3, 4.3, 3.4, 4.4, 5.4, 3.4, 2.4, 1.4, 2.3, ä, •, y, ç, y, Ó, ^, è, y, Ü, y, l, ^, ä, ä, 8, ä, !, l, j, !, °, l, à, i, Ü, y, #, l, y, y, !, Ó, Ó, ^, ï, Ì, l, f, Ó, ^, ä, y, Ó, ^, ð, ò, l, Ó, l, ç, < T, ä, °, Ü, y, l, à, l, , !, l, Ì, ï, ~, Ü, Ó, ^, &, l, - Ó, S, È, Ó, ^, ≠, 1986, 1987, 1988, 1989, 1990, 1991, 1992, 1993, 1994, 1995, 1996, 1997, °, y, È, ≠, 201, 193, 179, 198, 206, 196, 183, 203, 210, 201, 188, 205, ä, •, y, ç, y, Ó, ^, è, y, Ü, y, l, ^, ä, ä, 9, ä, !, l, j, !, °, l, à, i, Ü, y, #, l, y, y, !, Ó, Ó, ^, !, a, Ì, ï, , Ó, à, ~, ð, k, l, ï, ^, l, ï, ~, Ü, l, è, ð, Ó, ^, ~, Ì, Ó, l, à, Ü, ≤, Ä, Ö, ñ, y, ^, Ó, ä, y, !, l, Ì, ï, ~, Ü, ^, Ì, Ó, ^, 2000, y, y, ^, l, ï, ì, z, ò, y, ò, l, Ü, y, e, y, Ü, ï, , «, ^, è, l, •, Ì, Ó, !, l, Ì, ï, ~, Ü, Ó, ^, &, l, - Ó, S, È, Ó, ^, ≠, 1991, 1992, 1993, 1994, 1995, 1996, 1997, 1998, Ö, y, l, È, l, Ì, ï, ~, Ü, ì, z, ò, y, ò, l, ≠, 50.3, 52.7, 59.3, 57.3, 56.8, 60.7, 62.1, 58.6, ä, a, «, ^, è, l, ä, ä, 10, ä, ≤, Ä, ò, Ì, ï, Ì, l, f, Ó, ^, ~, Ü, l, è, !, m, à, y, i, x, !, ò, Ó, _ y, Ü, y, Ó, ^, ≤, Ä, Ö, ñ, y, ^, Ó, ä, y, !, l, Ì, ï, ~, Ü, Ó, ^, ~, Ó, Ç, ≤, Ä, y, È, È, ^, Ì, Ó, ^, ì, z, ð, Ó, ^, x, y, ö, l, y, Ó, ^, Ü, ï, y, Ü, ï, !, ò, l, - Ó, S, È, Ó, ^, ≠, 1990, 1991, 1992, 1993, 1994, 1995, ò, Ó, ^, ≠, 200, 207, 228, 240, 281, 392, ä, è, y, Ü, y, l, ^, ä, ä, 11, ä, !, l, j, ~, Ä, ò, Ó, ^, Æ, y, l, #, (y), È, Ü, È, Ó, ^, «, ^, l, e, log, y, t, = a + bt, x, y, Ü, y, l, Ó, ^, Ó, ^, ≤, Ä, Ö, ñ, y, ^, Ó, ä, y, !, l, Ì, ï, ~, Ü, Ó, ^, &, l, - t, ≠, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, y, t, ≠, 197, 213, 229, 302, 295, 293, 292, 337, 335, ä, 12, ä, y, ö, y, Ó, ^, ì, z, ò, y, ò, l, à, l, , , ð, k, l, ï, ^, l, ï, !, l, j, !, °, l, à, i, Ü, Ì, f, ^, l, Ì, Ü, y, i, %, ç, ð, ð, ä, Ü, !, l, Ì, ï, ~, Ü, Ó, ^, &, l, - ~, e, Ü, y, !, ð, Ü, Ü, y, à, Ì, ç, Ó, ^, ì, z, ò, y, ò, l, ä, a, «, ^, è, l, ä, Ó, S, È, Ó, ^, ≤, Ä, l, Ü, !, m, Ì, #, l, ï, Ì, ï, #, l, ^, ä, i, %, l, ~, 1994, 72, 68, 80, 70, 1995, 76, 70, 82, 74, 1996, 74, 66, 84, 80, 1997, 76, 74, 84, 78, 1998, 78, 74, 86, 82, 164, NSOU • GE - EC - 31 ä, 13, ä, !, l, j, ~, Ä, ò, ~, e, Ü, y, !, ð, Ü, !, Ó, e, l, Ì, ï, Ó, ^, ì, f, l, ^, l, Ì, Ü, ä, °, Ü, y, l, à, l, , È, Ü, È, x, l, %, ö, y, i, , ð, k, l, ï, ^, l, ï, y, i, %, ç, ð, ð, ä, Ü, !, l, Ì, ï, ~, Ü, Ó, ^, &, l, - ~, e, Ü, y, !, ð, Ü, ì, z, ò, ç, y, i, , Ó, ^, l, f, l, f, Ó, ^, !, Ó, e, l, Ì, ï, Ü, ^, ä, •, y, ç, y, Ó, ^, è, y, Ü, y, l, ^, ä, Ó, S, È, Ó, ^, ≤, Ä, l, Ü, !, m, Ì, #, l, ï, Ì, ï, #, l, ^, ä, i, %, l, ~, 1995, 197, 188, 176, 194, 1996, 202, 193, 179, 198, 1997, 206, 196, 183, 203, 1998, 210, 201, 188, 206, ä, 14, ä, !, l, j, ~, !, Ó, ò, %, f, l, G, ç, y, y, l, #, Ó, ^, «, ^, l, e, ^, Ü, y, l, G, Ü, y, Ó, ä, y, l, y, ~, e, Ü, y, !, ð, Ü, Ó, f, l, ^, ä, a, «, ^, è, y, Ü, y, l, ^, ä, ò, G, l, ^, y, x, y, Ì, S, È, - =, !, m, Ì, Ü, Ü, y, è, y, ^, l, Ü, y, l, ^, Ü, y, #, l, y, y, !, Ó, ^, ≤, Ä, l, Ì, ï, y, à, Ü, ^, Ì, Ó, ^, ≤, Ä, Ö, ñ, y, È, Ü, È, x, l, %, ö, y, i, , ð, k, l, ï, ^, l, ï, ä, ð, Ó, ^, ~, Ì, Ó, l, à, Ü, ≤, Ä, Ö, ñ, y, x, l, %, Ü, y, l, ^, Ì, Ó, ^, à, y, i, %, ç, ð, ð, ä, Ü, !, l, Ì, ï, ~, Ü, Ó, ^, ~, Ó, Ç, x, Ó, l, ç, ^, l, È, l, Ì, ï, f, ^, l, Ì, Ü, y, i, %, ç, È, Ü, È, È, ^, ò, ≤, Ä, È, y, Ó, Ü, _ ^, Ü, Ó, ^, &, l, - ≠, ä, i, %, l, ~, y, Ç, ç, Ó, S, È, Ó, ^, ≤, Ä, l, Ü, !, m, Ì, #, l, ï, Ì, ï, #, l, ^, ä, i, %, l, ~, 1996, 78, 62, 56, 71, 1997, 84, 64, 61, 82, 1998, 92, 70, 63, 85, 1999, 100, 81, 72, 96, ä, 15, ä, !, l, j, ~, Ä, ò, Ì, ï, f, ^, l, Ì, Ü, , ð, Ó, f, l, ð, Ó, ^, #, l, x, y, Ì, ð, l, «, ^, Ü, , ð, k, l, ï, Ó, ^, y, y, ^, l, l, f, y, i, %, ç, È, ^, ò, !, l, Ì, ï, ~, Ü, Ó, ^, &, l, - ~, e, Ü, y, !, ð, Ü, è, y, u, y, , ö, y, l, #, l, l, Ì, ï, Ó, ^, Ó, f, Ó, y, Ó, ^, ä, •, y, ç, y, Ó, ^, ^, Ö, y, i, , a, Ó, S, È, Ó, ^, ≤, Ä, l, Ü, !, m, Ì, #, l, ï, Ì, ï, #, l, ^, ä, i, %, l, ~, 1994, 160, 180, 172, 168, 1995, 168, 204, 200, 188, 1996, 180, 216, 208, 196, 1997, 108, 252, 236, 224

NSOU • GE - EC - 31 165 @, ~, Ä, s, i, , ð, Ö, #, 1, È, Ó, ^, Ì, ç, w, Ü, y, Ó, ^, =, •, è, y, Ü, %, Ó, ^, Ì, y, ñ, È, y, à, Ö, ï, , ö, y, ç, =, Æ, G, Ö, y, l, %, ^, Ì, ò, Ó, x, l, ò, Ü, y, Ó, ^, #, (1976), ≠, Ó, ^, y, l, ç, !, Ó, k, y, l, Ì, Ó, ^, ≤, Ä, l, Ì, ï, y, à, , ð, k, l, ï, , ñ, , ð, l, y, , Ü, Ó, D, Ó, ^, y, ç, f, , ð, %, h, f, l, l, Ü, , , ð, È, l, ~, y, l, ñ, Ü, !, °, Ü, y, i, , y, - 2

È, Ó, ^, y, ç, Ü, %, Ü, y, Ó, ^, ^, l, (1986): ð, Ç, á, f, y, i, , _ y, ñ, , ð, l, y, , Ü, Ó, D, Ó, ^, y, ç, f, , ð, %, h, f, l, l, Ü, , , ð, È, l, ~, ò, ñ, Ü, !, °, Ü, y, i, , y, - 3

È Goon, A.M. Gupta, M. and Dasgupta, B. (1992): Fundamentals of Statistics, Vol II, The World Press Private Ltd. Calcutta. 4È Maity, J.C. and Chakrabarti, J. (1995): Elementary Level Business Mathematics & Statistics, Eureka Publishers, Calcutta. 5È Das, N. G. (1996): Statistical Methods, M. Das & Co., Calcutta. 6È ~, ç, ^, Ì, ç, È, È, l, Ì, ^, ä, Ò, ð, °, Ó, ^, #, ñ, x, l, Ó, ^, !, ç, l, ^, ä, Ò, ð, °, Ó, ^, #, G, !, Ó, Y, È, l, y, l, ò, y, l, (1976): Ó, ^, y, l, ç, !, Ó, k, y, l, Ì, Ó, ^, Ù, y, i, , _ y, ñ, ä, ~, Ä, l, Ü, á, l, , ä, ñ, , ð, l, y, , Ü, Ó, D, Ó, ^, y, ç, f, , ð, %, h, f, l, l, Ü, , , ð, È, l, ~, l, ñ, Ü, !, °, Ü, y, i, , y, - 7

È, l, È, Ó, ^, Ì, ç, l, ò, Ó, ^, G, !, Ó, ^, l, à, l, ^, y, ò, Ó, ^, ≠, Ö, y, !, l, ç, f, Ü, , à, l, ñ, , G, , ð, l, Ó, ^, ð, Ç, á, f, y, l, ñ, !, ò, ç, y, !, Ó, ^, ≤, Ä, Ü, y, ç, l, #, ñ, Ü, !, °, Ü, y, i, , y, - 166 NSOU • GE - EC - 31 ^, l, y, è, ð, %

Hit and source - focused comparison, Side by Side

Submitted text As student entered the text in the submitted document.
Matching text As the text appears in the source.

1/78	SUBMITTED TEXT	9 WORDS	76% MATCHING TEXT	9 WORDS
	Ü, w#l° ≤ÄÖü, yÓ° , ö!Ó° Üy, ö 42-67 ~Ü, Ü, 4 □□□□□		Ü, w#l° ≤ÄÖü, yÓ° , ö!Ó° Üy, ö 59 xöfy!° 6 : !Óhfl, ! i, Ó° , ö!Ó° Üy, ö 68-82 ,	Ü, w#l° ≤ÄÖü, yÓ° , ö!Ó° Üy, ö 59 xöfy!° 6 : !Óhfl, ! i, Ó° , ö!Ó° Üy, ö 75
W	https://scerttripura.org/upload/Statistics_fo_Economics_XI.pdf			
2/78	SUBMITTED TEXT	9 WORDS	50% MATCHING TEXT	9 WORDS
	Ó°y!çl, ðf §Ç@° Ä°Ö° í, z!§ 1.2.2 ≤Äy!ÜÜ, Ó°y!çl, ðf §Ç@° Ä°Ö° , ök, !i, 1.2.3 x≤Äy!ÜÜ, Ó°y!çl,		Ó°y!çl, ðf §Ç@° Ä°Ö° !Ó!È, ß° ≤ÄÜ, yÓ° Ó°y!çl, ðf §Ç@° Ä°Ö° Ü, °y°Ü, Öç° ~ÖÇ Ó°y!çl, ^	
W	https://scerttripura.org/upload/Statistics_fo_Economics_XI.pdf			
3/78	SUBMITTED TEXT	8 WORDS	58% MATCHING TEXT	8 WORDS
	y!í, Ó°y!çl, ðf §Ç@° Ä° Ü, Ó°y° !y!° ñ i, Ó°% ~z i, ðf		y°Ö Ó°y!çl, ðf §Ç@° Ä° G !Ó!fhl!i, Ü, Ó°y° !° - ^!°i%, Ó°y!çl, ðf !	
W	https://scerttripura.org/upload/Statistics_fo_Economics_XI.pdf			
4/78	SUBMITTED TEXT	6 WORDS	62% MATCHING TEXT	6 WORDS
	í, z_Ó° òy! , y°Ü, ~Ü, !è, !!!ò≈<T §Ü°üü° Ó° Ü°!òf		í, z_Ó° òy! §;ö)Ü, ^!Ó° !!!ò≈<T, §Ü°üü° Ó° Ü°!òf ^	
W	https://scerttripura.org/upload/Statistics_fo_Economics_XI.pdf			
5/78	SUBMITTED TEXT	26 WORDS	22% MATCHING TEXT	26 WORDS
	y«, Ó°y!çl, ðf (Secondary Data) Ó°ü°- ≤Äy!ÜÜ, Ó°y!çl, ðf ^Ü, y!G !Ó°!çE! í, z^!jçf §Ó°y!Ó° xl%§¶, y!°!«, ^!è ^!Ü, §Ç@° Ä° Ü, Ó°y° !° ~Ó° ~Ó!ç<Tf°z° §Ó°y!Ó° xl%§¶, y!°!«, ^!è xy°Ó° î Ü, Ó°y (Original)- §yöyÓ°ü, ≤Äy!ÜÜ, Ó°y!çl, ðf ^		y°Ü, Ó°y!çl, ðf Ó°y° !° - Ó°y!çl, ðf §Ç@° Ä°Ö° í, z^!jçf ° ~ Ü, !è, §Ü§fy°Ü, ^Óy, yñ Ófyáfy Ü, Ó°y G !Ó°!Y°E!i Ü, Ó°y ~ÖÇ ~Ó° ^, öSE°!lÓ° Ü, yÓ° î xl%§röy! Ü, Ó°y- ≤ Äy!ÜÜ, Ó°y!çl, ðf §	
W	https://scerttripura.org/upload/Statistics_fo_Economics_XI.pdf			

6/78	SUBMITTED TEXT	5 WORDS	95% MATCHING TEXT	5 WORDS
	í,z^lj^icf i,l f sc@a "A.Ü.Ó*y • ^		í,z^lj^icf•z i,l f sc@a "A.Ü.Ó*y •	
	W https://scerttripura.org/upload/Statistics_fo_Economics_XI.pdf			
7/78	SUBMITTED TEXT	4 WORDS	100% MATCHING TEXT	4 WORDS
	Ó*y!ci,l f sc@a "A^i.Ó° !Ó!È,ß" ,		Ó*y!ci,l f sc@a "A^i.Ó° !Ó!È,ß" ≤	
	W https://scerttripura.org/upload/Statistics_fo_Economics_XI.pdf			
8/78	SUBMITTED TEXT	6 WORDS	78% MATCHING TEXT	6 WORDS
	Äy!ÜÜ, Ó*y!ci,l f G ,x≤Äy!ÜÜ, Ó*y!ci, ^lifÓ°		Äy!ÜÜ, Ó*y!ci,l f •i° – xÈüÈ≤Äy!ÜÜ, Ó*y!ci, ^lifÓ°	
	W https://scerttripura.org/upload/Statistics_fo_Economics_XI.pdf			
9/78	SUBMITTED TEXT	8 WORDS	70% MATCHING TEXT	8 WORDS
	Ó*y!ci, ^lifÓ° scÜ,°l G í,z, öfliy, öl (Collection and Presentation of		Ó*y!ci,l f scÜ,°l G í,z, öfliy, öl àOrganisation and Presentation of	
	W https://scerttripura.org/upload/Statistics_fo_Economics_XI.pdf			
10/78	SUBMITTED TEXT	4 WORDS	61% MATCHING TEXT	4 WORDS
	Çà,•#i, Ó*y!ci, ^lifÓ° ^öi#!ÓlfyÜ,Ó°i ^Ü,y^lly x,ö!Ó° ^		Çà,•#i, Ó*y!ci, ^lifÓ° ^öi#!ÓlfyÜ,Ó°yÓ° 24 x!≈cy^lflf ,ö!Ó° §	
	W https://scerttripura.org/upload/Statistics_fo_Economics_XI.pdf			
11/78	SUBMITTED TEXT	7 WORDS	70% MATCHING TEXT	7 WORDS
	Ü,Ó° ^lilÓ° Üyôf^iÜ sc!«,Æ xyÜ,y^iÓ° ≤ÄÜ,yç Ü,Ó°y		Ü,Ó°yÓ° çlf ~^lilÓ° sc!«,Æ xyÜ,y^iÓ° ≤ÄÜ,yç Ü,Ó°y	
	W https://scerttripura.org/upload/Statistics_fo_Economics_XI.pdf			

12/78	SUBMITTED TEXT	12 WORDS	47% MATCHING TEXT	12 WORDS
	<p>ö!Ó*ŒÇáfy!ÓË,yçl ≠ È~•z!ÓË,yçl ã,°^iÜ,Ó*!Ó!Ë,ß” Üyl G i,y^iòÓ* ,ö!Ó*ŒÇáfy</p> <p>W https://scerttripura.org/upload/Statistics_fo_Economics_XI.pdf</p>		<p>ö!Ó*ŒÇáfy!ÓË,yçl ^òáyI^ñ Ü,#Ë,y^iÓ ~Ü,!ê, ä,°^iÜ,Ó*!Ó!Ë,ß” Üyl i,y^iòÓ*ŒÇ!ÿT, ^ò!i ,ö!Ó*ŒÇáfy Œ•!</p>	
13/78	SUBMITTED TEXT	4 WORDS	100% MATCHING TEXT	4 WORDS
	<p>lij^iÓ^Ó* ,ö!Ó*ŒÇáfy!ÓË,yçl lijÓ*</p> <p>W https://scerttripura.org/upload/Statistics_fo_Economics_XI.pdf</p>		<p>lij^iÓ^Ó* ,ö!Ó*ŒÇáfy!ÓË,yçl lijÓ* ,</p>	
14/78	SUBMITTED TEXT	4 WORDS	100% MATCHING TEXT	4 WORDS
	<p>lij^iÓ^Ó* ,ö!Ó*ŒÇáfy!ÓË,yçl lijÓ*</p> <p>W https://scerttripura.org/upload/Statistics_fo_Economics_XI.pdf</p>		<p>lij^iÓ^Ó* ,ö!Ó*ŒÇáfy!ÓË,yçl lijÓ* ,</p>	
15/78	SUBMITTED TEXT	4 WORDS	100% MATCHING TEXT	4 WORDS
	<p>x!Ó!FSÈß” ä,°^iÜ,Ó* í,zòy•Ó^î-!</p> <p>W https://scerttripura.org/upload/Statistics_fo_Economics_XI.pdf</p>		<p>x!Ó!FSÈß” ä,°^iÜ,Ó* í,zòy•Ó^î</p>	
16/78	SUBMITTED TEXT	6 WORDS	89% MATCHING TEXT	6 WORDS
	<p>Ë,y^iÓ í,z,öfliy,öl Ü,Ó^y ly •î^ñ i,^</p> <p>W https://www.scerttripura.org/upload/Accountancy_I_XI.pdf</p>		<p>Ë,y^iÓ í,z,öfiy,öl Ü,Ó^y ly •î^ñ i,</p>	
17/78	SUBMITTED TEXT	7 WORDS	70% MATCHING TEXT	7 WORDS
	<p>Ü,^iï^Ü,!ê, !Ó!FSÈß” (isolated) Üyl @^Ä^i Ü,Ó^iï, ,öy^iÓ^</p> <p>W https://scerttripura.org/upload/Statistics_fo_Economics_XI.pdf</p>		<p>Ü,^iï^Ü,!ê, !!ò≈T, Üyl @^Ä^i Ü,Ó^iï, ,öy^iÓ^ - ~!</p>	

18/78	SUBMITTED TEXT	17 WORDS	29% MATCHING TEXT	17 WORDS
	<p>ö!Ó° ¤Çáfy !ÓË ,yçl SÈÜ , ^òáy^Ïly • ≠ ¤yÓ° !í lÇ 2É9 30 çl SÉy^ÍeÓ° lıj^ÍÓ°Ó° e´ Ù^ÏÏÒ!àÜ , ,ö!Ó° ¤Çáfy !ÓË ,yçl lıjÓ° ,ö!Ó° ¤Çáfy e´ Ù^ÏÏÒ!àÜ , ,ö!Ó° ¤Çáfy !</p>		<p>ö!Ó° ¤Çáfy !ÓË ,yçl 6 5 33 14 6 64 ¤yÓ° !í 4.10 (b) àí^Ïı , ≤ÄyÆ lıj^ÍÓ°Ó° Úx^Í ,ö« ,yÜ ,ı , Ü ,ÜÜ Ü , Ù^ÏÏÒ!àÜ ,ö!Ó° ¤Çáfy , lıjÓ° àí^Ïı , ≤ÄyÆ lıj^ÍÓ°Ó° Úx^Í ,ö« ,yÜ ,ı , ^Ó!çÜ Ü , Ù^ÏÏÒ!àÜ , ,ö!Ó° ¤Çáfy ¤</p>	
W	https://scerttripura.org/upload/Statistics_fo_Economics_XI.pdf			
19/78	SUBMITTED TEXT	6 WORDS	63% MATCHING TEXT	6 WORDS
	<p>Ù^ÏÏÒ!àÜ , ,ö!Ó° ¤Çáfy !ÓË ,yçl ^òı# ,ö!Ó° ¤Çáfy e´ Ù^ÏÏÒ!àÜ , ,ö!Ó° ¤Çáfy ¤#</p>		<p>Ù^ÏÏÒ!àÜ , ,ö!Ó° ¤Çáfy !ÓË ,yçl Ü , Ó° ^Ïı , •^ÍÓı ^òı! ÓfÓöyl ,ö!Ó° ¤Çáfy Ü , Ù^ÏÏÒ!àÜ , ,ö!Ó° ¤Çáfy</p>	
W	https://scerttripura.org/upload/Statistics_fo_Economics_XI.pdf			
20/78	SUBMITTED TEXT	10 WORDS	54% MATCHING TEXT	10 WORDS
	<p>xyÍ^ı , ^Ïá (Histogram) (vi) ,ö!Ó° ¤Çáfy Ó#È% ,ç (Frequency Polygen) (vii) e´ Ù^ÏÏÒ!àÜ , ,ö!Ó° ¤Çáfy ^Ó° áy (</p>		<p>xyÍ^ı , ^Ïá , ,ö!Ó° ¤Çáfy Ó•È) ,çñ ,ö!Ó° ¤Çáfy ^Ó° áy ~ÓÇ Ü , Ù^ÏÏÒ!àÜ , ,ö!Ó° ¤Çáfy ^Ó° áy</p>	
W	https://scerttripura.org/upload/Statistics_fo_Economics_XI.pdf			
21/78	SUBMITTED TEXT	9 WORDS	66% MATCHING TEXT	9 WORDS
	<p>myÓ° y ^Ïyà Ü , Ó° ^Ï° ^Ï!ä , e , öyGı° y İyÍ° İ , y^ÏÜ , ^</p>		<p>myÓ° y È , yà Ü , Ó° ^Ï° ^Ï!Ûyl , öyGı° y İyÍ° İ , y^ÏÜ , ^</p>	
W	https://scerttripura.org/upload/Statistics_fo_Economics_XI.pdf			
22/78	SUBMITTED TEXT	13 WORDS	48% MATCHING TEXT	13 WORDS
	<p>y ^Í Ó° y!çı , ^ÏfÓ° Ùyl^ÏÜ , ≤ÄÜ , yç Ü , ^ÍÓ° ñ İ , yÓ° ¤^İD ¤Ûyl% , öy!Ü , İ , Ü , ^ÍÓ° !è , Ü , Ü , Ó° y •</p>		<p>y ^Í Ó° y!çı , İfÛy°yÓ° Ùyl^ÏÜ , ≤ÄÜ , yç Ü , ^ÍÓ° İ , yÓ° ¤Ûyl Óy ¤Ûyl% , öy!İ , Ü , •Í° – ,ö!Ó° Ùy , ö Ü , Ó° y ~</p>	
W	https://scerttripura.org/upload/Statistics_fo_Economics_XI.pdf			
23/78	SUBMITTED TEXT	5 WORDS	87% MATCHING TEXT	5 WORDS
	<p>Ó° y!çı , İf İ , z , öfliy , öİ Ü , Ó° y •Í° –</p>		<p>Ó° y!çı , İf İ , z , öfliy , öİ Ü , Ó° y •Í°</p>	
W	https://scerttripura.org/upload/Statistics_fo_Economics_XI.pdf			

24/78	SUBMITTED TEXT	6 WORDS	100% MATCHING TEXT	6 WORDS
	y ,ö!Ó`Ùy,ö Ü,Ó`y ÍyÍ` ly- ^		y ,ö!Ó`Ùy,ö Ü,Ó`y ÍyÍ` ly- !	
W	https://scerttripura.org/upload/Statistics_fo_Economics_XI.pdf			
25/78	SUBMITTED TEXT	10 WORDS	48% MATCHING TEXT	10 WORDS
	xyÍ`î,`î«,`îeÓ` í,zFä,î,y !î!°!áî,È,y`îÖ !fîiÓ` Ü,Ó`y`î` ≠ í,zFä,î,y = ^ö!# ,ö!Ó`§		xyÍ`î,`î«,`îeÓ` ^«,eÈ,`î°Ó` í,zFä,î,y !lò≈yÓ`î Ü,Ó`y •Í`ñ í,zFä,î,y àxì≈yÍ ,ö!Ó`§	
W	https://scerttripura.org/upload/Statistics_fo_Economics_XI.pdf			
26/78	SUBMITTED TEXT	8 WORDS	58% MATCHING TEXT	8 WORDS
	ö!Ó`§Çáfy !ÖÈ,yç`îl` ^ö!#≤ÄÿyÓ` e`Ùç`SÈyè, Ü,Ó`y •Í`ñ î,`		ö!Ó`§Çáfy !ÖÈ,yç`îl` 20-30 ^ö!`îî,` !ÓlfhflÍ Ü,Ó`y`î`ñ î,`	
W	https://scerttripura.org/upload/Statistics_fo_Economics_XI.pdf			
27/78	SUBMITTED TEXT	8 WORDS	78% MATCHING TEXT	8 WORDS
	y ÍyÍ` î,y`îÜ, ,ö!Ó`§Çáfy` ^Ó`áy (Frequency curve) Ó`î°-		y ÍyÍ` î,y`îÜ, ,ö!Ó`§Çáfy` ^Ó`áy Ó`î°- ~•	
W	https://scerttripura.org/upload/Statistics_fo_Economics_XI.pdf			
28/78	SUBMITTED TEXT	14 WORDS	52% MATCHING TEXT	14 WORDS
	ö!Ó`§Çáfy 8 10 18 14 10 5 2 (vii) e`Ù`îîÖ!àÜ, ,ö!Ó`§Çáfy`îÖ`áy ≠ e`Ù`îîÖ!àÜ, ,ö!Ó`§Çáfy=!°Ó` ~°!		ö!Ó`§Çáfy ÓÜ,` ^Ó`áyäÈ Ü,` Ù`îîÖ!àÜ, ,ö!Ó`§Çáfy ^Ó`áy†Gçy•zÈ, (Ogive) Gçy•zÈ,`îÜ,` Ü,` Ù`îîÖ!àÜ, ,ö!Ó`§Çáfy` ^Ó`	
W	https://scerttripura.org/upload/Statistics_fo_Economics_XI.pdf			
29/78	SUBMITTED TEXT	8 WORDS	52% MATCHING TEXT	8 WORDS
	Ù`îîÖ!àÜ, ,ö!Ó`§ÇáfyÛÈÛÈ~Ó` çlf- !lä,` ^îîÜ, e`Ù`îîÖ!àÜ, ,ö!Ó`§Çáfy` ^Ó`		Ù`îîÖ!àÜ, ,ö!Ó`§Çáfy` ^Ó`áy†Gçy•zÈ, (Ogive) Gçy•zÈ,`îÜ,` Ü,` Ù`îîÖ!àÜ, ,ö!Ó`§Çáfy` ^Ó`	
W	https://scerttripura.org/upload/Statistics_fo_Economics_XI.pdf			

30/78	SUBMITTED TEXT	7 WORDS	63% MATCHING TEXT	7 WORDS
	ã,î%,l≈Ü, ≤ÄË,ç,îç, !lî≈î* Ü,Ó`y îylî* – í,zòy•Ó`î 11É !lç`!°!		ã,î%,l≈Ü, !Óä%,f!îç, !lî≈î* Ü,`îÓ`y í,zòy•Ó`î ÈùÈ 2 l#`	
W	https://scerttripura.org/upload/Statistics_fo_Economics_XI.pdf			
31/78	SUBMITTED TEXT	5 WORDS	100% MATCHING TEXT	5 WORDS
	à!î`îç, ≤Äy/Æ lçl`îÓ`Ó` ,ö!Ó`ŞÇáfy !ÓË,ççl		à!î`îç, ≤Äy/Æ lçl`îÓ`Ó` ,ö!Ó`ŞÇáfy !ÓË,ççl 4.8(
W	https://scerttripura.org/upload/Statistics_fo_Economics_XI.pdf			
32/78	SUBMITTED TEXT	25 WORDS	40% MATCHING TEXT	25 WORDS
	ö!Ó`ŞÇáfy e´Ü`îîÓ!àÜ, ,ö!Ó`ŞÇáfy !lä, `î`îÜ, í,z,öÓ` `î`îÜ, 1 20 20 188 2 34 54 168 3 40 94 134 4 52 146 94 5 26 172 42 6 16 188 16 e´Ü`îîÓ!àÜ, ,ö!Ó`ŞÇáfy		ö!Ó`ŞÇáfy ÓÜ, `Ó`áyäÈ Ü, Ü`îîÓ!àÜ, ,ö!Ó`ŞÇáfy `Ó`áy†Gçy•zË, (Ogive) Gçy•zË, `îÜ, Ü, Ü`îîÓ!àÜ, ,ö!Ó`ŞÇáfy`	
W	https://scerttripura.org/upload/Statistics_fo_Economics_XI.pdf			
33/78	SUBMITTED TEXT	5 WORDS	71% MATCHING TEXT	5 WORDS
	Ü`îîÓ!àÜ, ,ö!Ó`ŞÇáfy `Ó`áy– ä8ä ,ö!Ó`ŞÇáfy `Ó`		Ü`îîÓ!àÜ, ,ö!Ó`ŞÇáfy `Ó`áy•`îç, `îÜ,ç`îly ,ö!Ó`ŞÇáfy Ó^	
W	https://scerttripura.org/upload/Statistics_fo_Economics_XI.pdf			
34/78	SUBMITTED TEXT	10 WORDS	50% MATCHING TEXT	10 WORDS
	xyl`îç, `î°añ (ii) ,ö!Ó`ŞÇáfy Ó†Ë%,ç G (iii) e´Ü`îîÓ!àÜ, ,ö!Ó`ŞÇáfy `Ó`áy!		xyl`îç, `î° á, ,ö!Ó`ŞÇáfy Ó•%Ë),çñ ,ö!Ó`ŞÇáfy `Ó`áy ~ÓÇ Ü, Ü`îîÓ!àÜ, ,ö!Ó`ŞÇáfy `Ó`áy	
W	https://scerttripura.org/upload/Statistics_fo_Economics_XI.pdf			
35/78	SUBMITTED TEXT	7 WORDS	70% MATCHING TEXT	7 WORDS
	Ü, #Ë,y`îÓ ,ö!Ó`ŞÇáfy !ÓË,ççl àè,l Ü,Ó`îç, •î* ~		Ü, #Ë,y`îÓ ,ö!Ó`ŞÇáfy !ÓË,ççl ≤Äç, Ü,Ó`y•î* / (
W	https://scerttripura.org/upload/Statistics_fo_Economics_XI.pdf			
36/78	SUBMITTED TEXT	4 WORDS	100% MATCHING TEXT	4 WORDS
	Ó`y!çç,çf !Ó`îç`Ëî Ü,Ó`y ≤		Ó`y!çç,çf !Ó`îç`Ëî Ü,Ó`y ^	
W	https://scerttripura.org/upload/Statistics_fo_Economics_XI.pdf			

37/78	SUBMITTED TEXT	26 WORDS	50% MATCHING TEXT	26 WORDS
	<p>xyynr11xyynn???????? = niii12222 ii1xyxyn11xyy</p> <p>W https://scerttripura.org/upload/Statistics_fo_Economics_XI.pdf</p>		<p>$XY Y = - - \sum - \sum - \sum (()) (()) 22 \dots (2) r XY XY XY N X$ $NY N = - \sum - \sum - \sum (()) (()) (()) \Sigma \Sigma \Sigma 2 2 2 2 \dots (3) \text{Óyñ r N}$ $XY XY N X X N Y Y 2 2 = \Sigma \Sigma \bullet$</p>	
38/78	SUBMITTED TEXT	12 WORDS	38% MATCHING TEXT	12 WORDS
	<p>Ó Ùy`ìlÓ` ,ö!Ó`Ói≈,`ìlÓ` ¶`ìD ¶`ìD yÈÜÈ~Ó`G Ùy`ìlÓ` ,ö!Ó`Ói≈,l`îFSÈ !Ü,ly`àáy-`Î!ò`ã,°Ü,</p> <p>W https://scerttripura.org/upload/Statistics_fo_Economics_XI.pdf</p>		<p>Ó Ùy`ìlÓ` ,ö!Ó`Ói≈,l`î`î,`îÓ`!Ü, xlf!è,Ó` Ùy`ìlÓ` ,ö!Ó`Ói≈,l`î`/D`ò%!è,`ã,°Ü,`</p>	
39/78	SUBMITTED TEXT	7 WORDS	96% MATCHING TEXT	7 WORDS
	<p>Ü,Ó`y`îyl` `¶`¶jö`îÜ≈, xy`î`yã,ly`Ü,Ó`y`•`</p> <p>W https://tbse.tripura.gov.in/sites/default/files/History_0.pdf</p>		<p>Ü,Ó`y`îyl` `¶`ö`îÜ≈, xy`î`yã,ly`Ü,Ó`y`-</p>	
40/78	SUBMITTED TEXT	4 WORDS	100% MATCHING TEXT	4 WORDS
	<p>xy`ïÖ`y,ö`Ü,Ó`y`í,zlã,î,-`~</p> <p>SA Banasree Thesis PDF.pdf (D158239783)</p>			
41/78	SUBMITTED TEXT	4 WORDS	100% MATCHING TEXT	4 WORDS
	<p>Ü,Ó`y`î`îi,` ,öy`ïÖ` -`í,zòy`•Ó`î`5</p> <p>W https://scerttripura.org/upload/Statistics_fo_Economics_XI.pdf</p>		<p>Ü,Ó`y`î`îi,` ,öy`ïÖ` -`í,zòy`•Ó`î`!`¶</p>	
42/78	SUBMITTED TEXT	4 WORDS	100% MATCHING TEXT	4 WORDS
	<p>è,yÜ,yÓ` ,ö!Ó`Ùyî`!î≈î` Ü,Ó`•`</p> <p>W https://www.scerttripura.org/upload/Accountancy_I_XI.pdf</p>		<p>è,yÜ,yÓ` ,ö!Ó`Ùyî`!î≈î` Ü,Ó`•`</p>	
43/78	SUBMITTED TEXT	4 WORDS	100% MATCHING TEXT	4 WORDS
	<p>Ü,Ó`y`î`îi,` ,öy`ïÖ` -`í,zòy`•Ó`î`7</p> <p>W https://scerttripura.org/upload/Statistics_fo_Economics_XI.pdf</p>		<p>Ü,Ó`y`î`îi,` ,öy`ïÖ` -`í,zòy`•Ó`î`!`¶</p>	

44/78	SUBMITTED TEXT	7 WORDS	62% MATCHING TEXT	7 WORDS
	e ≤Ã^îî^yà Ü,^îÓ^ !IË≈,Ó^`iÜ,Ó^` Ùyl !Iî≈î^ Ü,Ó^`y		e ≤Ã^îî^yà Ü,^îÓ^` ~ Ó^` Ùyl l#^îä, !Iî≈î^ Ü,Ó^`y •°	
	W https://scerttripura.org/upload/Statistics_fo_Economics_XI.pdf			
45/78	SUBMITTED TEXT	60 WORDS	56% MATCHING TEXT	60 WORDS
	y ? 2 y ... ? n y x 0 y 0 y 1 – y 0 = ?y 0 x 1 y 1 ?y 1 – ?y 0 = ? 2 y 0 y 2 – y 1 = ?y 1 x 2 y 2 ?y 2 – ?y 1 = ? 2 y 1 y 3 – y 2 = ?			
	SA Thesis for Sabitri Jhuri.pdf (D134558995)			
46/78	SUBMITTED TEXT	13 WORDS	50% MATCHING TEXT	13 WORDS
	Ü, #Ë, y^îÓ !Iî≈î^ Ü,Ó^`y •î^` i, y NSOU • ECO-GE-31 117 xy^î°yã, ly Ü,Ó^`y •î^` îSË– ~		Ü, Ë, y^îÓ Ó^`), öyhs^ Ü,Ó^` îî, •î^` ñ ÿ i, #î^` xôfy^îî^` xy^î°yã, ly Ü,Ó^`y •î^` îSË–	
	W https://scerttripura.org/upload/Statistics_fo_Economics_XI.pdf			
47/78	SUBMITTED TEXT	9 WORDS	52% MATCHING TEXT	9 WORDS
	Ü, #Ë, y^îÓ !Iî≈î^ Ü,Ó^`y •î^` i, yÓ^`)e !I^îî^` xy^î°yã, ly Ü,Ó^`y •î^`		Ü, Ë, y^îÓ Ó^`), öyhs^ Ü,Ó^` îî, •î^` ñ ÿ i, #î^` xôfy^îî^` xy^î°yã, ly Ü,Ó^`y •î^`	
	W https://scerttripura.org/upload/Statistics_fo_Economics_XI.pdf			
48/78	SUBMITTED TEXT	9 WORDS	64% MATCHING TEXT	9 WORDS
	Ü, yÓ^` •î^` – í, zòy•Ó^` ifl(Ó^`*, ðñ 1990 ÿy^î°Ó^` î%, °lyî^` 1999 ÿy^î° !Ó!		Ü, i, •î^` – í, zòy•Ó^` ifl(Ó^`), ðñ 2005 ÿy^î°Ó^` Ùyã≈, Ùy^î°Ó^`	
	W https://www.scerttripura.org/upload/Accountancy_I_XI.pdf			

49/78	SUBMITTED TEXT	126 WORDS	73% MATCHING TEXT	126 WORDS
	<p>x x)(x x).....(x x) (x x)(x x).....(x x) ? ? ? ? ? ? 1 2 0 1 0 2 0 y 0 + n n (x x)(x x).....(x x) (x x)(x x).....(x x) ? ? ? ? ? ? 0 2 1 0 1 2 1 y 1 + + i i n i i i i i i i n (x x)(x x).....(x x)(x x)...(x x) (x x)(x x)...(x x)(x x)...(x x) ? ? ? ? ? ? ? ? ? ? ? ? ? ? 0 1 1 1 0 1 1 1 y i + + n n n n n (x x)(x x).....(x x) (x x)(x x).....(x x) ? ? ? ? ? ? ? ? ? 0 1 1 0 1 1</p>		<p>x 71 - x 69 - 2 x 68 - x 67 + 2 x 66 + 2 x 65 + x 64 - x 63 - x 62 - x 61 - x 60 - x 59 + 2 x 58 + 5 x 57 + 3 x 56 - 2 x 55 - 10 x 54 - 3 x 53 - 2 x 52 + 6 x 51 + 6 x 50 + x 49 + 9 x 48 - 3 x 47 - 7 x 46 - 8 x 45 - 8 x 44 + 10 x 43 + 6 x 42 + 8 x 41 - 5 x 40 - 12 x 39 + 7 x 38 - 7 x 37 + 7 x 36 + x 35 - 3 x 34 + 10 x 33 + x 32 - 6 x 31 - 2 x 30 - 10 x 29 - 3 x 28 + 2 x 27 + 9 x 26 - 3 x 25 + 14 x 24 - 8 x 23 - 7 x 21 + 9 x 20 + 3 x 19 - 4 x 18 - 10 x 17 - 7 x 16 + 12 x 15 + 7 x 14 + 2</p>	
W	https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_mathematical_constants			

50/78	SUBMITTED TEXT	4 WORDS	100% MATCHING TEXT	4 WORDS
	<p>ö!Ó°Ói≈,l ,ö!Ó°Ùy^İ,öÓ° çlf- !Ü,</p>		<p>ö!Ó°Ói≈,l ,ö!Ó°Ùy^İ,öÓ° çlf ~Ü,!</p>	
W	https://scerttripura.org/upload/Statistics_fo_Economics_XI.pdf			

51/78	SUBMITTED TEXT	4 WORDS	83% MATCHING TEXT	4 WORDS
	<p>Ùy^İlÓ° ä ,ö!Ó°Ói≈,l !İ≈İ° Ü,Ó° y •</p>		<p>Ùy^İlÓ° ~Ü, ,ö!Ó°Ói≈,l !İ≈İ° Ü,Ó° ~İi, İy•</p>	
W	https://scerttripura.org/upload/Statistics_fo_Economics_XI.pdf			

52/78	SUBMITTED TEXT	7 WORDS	93% MATCHING TEXT	7 WORDS
	<p>İİ°Ó° í,z^İj^İçfÓ° G,öÓ° !İ≈,Ó° Ü,^İÓ° - Ó>i, ~</p>		<p>İİ°Ó°>Ó° í,z^İj^İçfÓ° G,öÓ° !İ≈,Ó° Ü,^İÓ° - Ó°y!çi,</p>	
W	https://scerttripura.org/upload/Statistics_fo_Economics_XI.pdf			

53/78	SUBMITTED TEXT	94 WORDS	43% MATCHING TEXT	94 WORDS
	<p>y).....(y y) (y y)(y y)(y y) ? ? ? ? ? ? 1 2 0 1 0 2 0 x 0 + n n (y y)(y y).....(y y) (y y)(y y).....(y y) ? ? ? ? ? ? 0 2 1 0 1 2 1 x 1 + + i i n i i i i i i i n (y y)(y y).....(y y)(y y).....(y y) (y y)(y y).....(y y)(y y)...(y y) ? ? ? ? ? ? ? ? ? ? ? ? ? ? ? 0 1 1 1 0 1 1 1</p>			
SA	Thesis for Sabitri Jhuri.pdf (D134558995)			

54/78	SUBMITTED TEXT	7 WORDS	85% MATCHING TEXT	7 WORDS
<p>Ù`îôf`îl`û`y!G xfljyË`y!ÓÜ`î`y ly`lÿ`Û,</p>		<p>Ù`îôf`îl`û`y`lÿ xfljyË`y!ÓÜ`î`y ly`lÿ`Û` – 8%</p>		
<p>W https://scerttripura.org/upload/Statistics_fo_Economics_XI.pdf</p>				

55/78	SUBMITTED TEXT	7 WORDS	89% MATCHING TEXT	7 WORDS
<p>Û`ÿôyÓ`î`è`Ë`y`l`a`Ë`y`à`Û`Ó`y`•`</p>		<p>Û`ÿ`ÿôyÓ`î`è`è`Ë`y`l`a`Ë`y`à`Û`Ó`y`•`î` –</p>		
<p>W https://scerttripura.org/upload/Statistics_fo_Economics_XI.pdf</p>				

56/78	SUBMITTED TEXT	7 WORDS	88% MATCHING TEXT	7 WORDS
<p>Ó!Ë`β``õk`!i` Óy`Ï)e`≤`Ã`l`l`y`à`Û`Ó`y`•`</p>		<p>Ó!Ë`β``õÀó!i` Óy`Ï)e`≤`Ã`l`l`y`à`Û`Ó`y`</p>		
<p>W https://scerttripura.org/upload/Statistics_fo_Economics_XI.pdf</p>				

57/78	SUBMITTED TEXT	26 WORDS	70% MATCHING TEXT	26 WORDS
<p>xy`î`õ!«`Û``!°Ó``Û`°`àí``,`xy`î`õ!«`Û``!°Ó``Ë`y`Ó`î`%`_`´`</p>		<p>xy`î`õ!«`Û``,`õ!Ó``Û`yî`–`xy`î`õ!«`Û``,`õ!Ó``Û`yî`!è``,`°`´` Ë`y`Ó``î`!</p>		
<p>W https://scerttripura.org/upload/Statistics_fo_Economics_XI.pdf</p>				

58/78	SUBMITTED TEXT	8 WORDS	60% MATCHING TEXT	8 WORDS
<p>Û`y`î`°Ó` `Û`y`î`l`l`Ó` `Û`î`D`!Ë`!_Û`y`î`°Ó` `Û`y`î`%`°y`Û`Ó`y` •î` –`Ï)`</p>		<p>Û`y`î`°Ó` `Û`î`ôf`î` `Û`Û`î`Û`y`î`°Ó` `Û`î`A`a`î`%`°y`Û`Ó`y`•î`</p>		
<p>W https://scerttripura.org/upload/Statistics_fo_Economics_XI.pdf</p>				

59/78	SUBMITTED TEXT	9 WORDS	77% MATCHING TEXT	9 WORDS
<p>y`•î` –`ã`°!i` Óy`!Ë`!_Û`y`î`°Ó``,`õ!Ó``Û`yî`Û``,`Ë`y`Ó` !•ÿ`î`Ó` =`</p>		<p>y`•î` –` =`x`+`x`+`x`+`x`+`x`+`x`+`x`+`x`+`x`+`4`10`6`12`5`20`3` 15`2`10`5`12`4`20`2`15`100` =`x` =`257`190`100`135`3`~•z` õÀó!i`î`!Ë`!_Û`Û`Û`y`î`°Ó``,`õ!Ó``Û`yî`Û``,`Ë`y`Ó` !•ÿ`î`Ó`</p>		
<p>W https://scerttripura.org/upload/Statistics_fo_Economics_XI.pdf</p>				

60/78	SUBMITTED TEXT	5 WORDS	76% MATCHING TEXT	5 WORDS
	Ě, !_Ü, y^î°Ó° , ð!Ó° Ùyî ÓfÓ•yÓ° Ü, Ó°y •		Ě, !_ ÜÜî° Ü, y^î°Ó° , ð!Ó° Ùyî^îÜ, Ě, yÓ° !•ÿy^îÓ° ÓfÓ•yÓ° Ü, Ó°y •^	
W	https://scerttripura.org/upload/Statistics_fo_Economics_XI.pdf			
61/78	SUBMITTED TEXT	14 WORDS	52% MATCHING TEXT	14 WORDS
	ã, Ü, ŸÇáfy^îÜ, çî, Ü, Ó°y !•ÿy^îÓ° ≤ÄÜ, yç Ü, Ó°y •î° ~ÓÇ l oo , x!≈yí !Ě, !_Ü, y^î°Ó° Ÿ		ã, Ü, ŸÇáfy çî, Ü, Ó°y !•ÿy^îÓ° ≤Äã, °l Ü, Ó°y •î° – ò%!é, ŸÜî° Ü, y^î°Ó°	
W	https://scerttripura.org/upload/Statistics_fo_Economics_XI.pdf			
62/78	SUBMITTED TEXT	17 WORDS	89% MATCHING TEXT	17 WORDS
	y^î° òyÙ âê, yÜ, yî° ä 10 18 12 20 25 1990 Ÿy^î° òyÙ âê, yÜ, yî° ä 12 16 10 8 8		y^î°Ó° òyÙ âê, yÜ, yî° ä 1500 250 750 300 400 1995 Ëÿy^î°Ó° òyÙ âê, yÜ, yî° ä 1400 200 500 200 250 1995 Ÿ	
W	https://scerttripura.org/upload/Statistics_fo_Economics_XI.pdf			
63/78	SUBMITTED TEXT	5 WORDS	87% MATCHING TEXT	5 WORDS
	áÓ° ä, Ü, Ó°y •î° ñî, y^îÜ, ° !ÖË, y^		áÓ° ä, Ü, Ó°y •î° ñî, y^îÜ, Ó°y •	
W	https://www.scerttripura.org/upload/Accountancy_I_XI.pdf			
64/78	SUBMITTED TEXT	6 WORDS	100% MATCHING TEXT	6 WORDS
	ïÜ≈, ï, ìf ŸÇ@~ Ä• Ü, Ó°y •î° – ^Ü,		ïÜ, ï, ìf ŸÇ@~ Ä• Ü, Ó°y •î° – ~Ü, !	
W	https://scerttripura.org/upload/Statistics_fo_Economics_XI.pdf			
65/78	SUBMITTED TEXT	5 WORDS	100% MATCHING TEXT	5 WORDS
	Ó° ^Ùyê, Óf^îî°Ó° çî, Ü, Ó°y !•ÿy^îÓ° ≤		Ó° ^Ùyê, Óf^îî°Ó° çî, Ü, Ó°y •y^îÓ° ^	
W	https://www.scerttripura.org/upload/Accountancy_I_XI.pdf			

66/78	SUBMITTED TEXT	18 WORDS	31% MATCHING TEXT	18 WORDS
	<p>ê,yÛ,yÓ° e´î° «,Ûi,y (Purchasing Power of Money)üÈÓ° !!É≈,Ó°îÿàf, ð!Ó°Ûy, ð!•ÿyîÓ ÓfÓ•yÓ° Û,Ó°y•î° ñ xì≈yí ê,yÛ,yÓ° e´î° «,Ûi,y = × 100 (</p>		<p>ê,yÛ,yÓ° Û,î°«,Ûi,y ~ ÓÇ ≤ÄÛ,î, Ûç%!Ó°Ó° !•îÿÓ Û,Ó°îÿ, ÓfÓ•yÓ° Û,Ó°y•î° i) ê,yÛ,yÓ° Û,î°«,Ûi,y =</p>	
	<p>W https://scerttripura.org/upload/Statistics_fo_Economics_XI.pdf</p>			
67/78	SUBMITTED TEXT	9 WORDS	80% MATCHING TEXT	9 WORDS
	<p>y´î°Ó° î%,°lyí° 1988 ÿy´î° ç#!ÓÛ,y !!Ó≈y´î•Ó° Ófí° 18.22% ^</p>		<p>y´î°Ó° î%,°lyí° 2004 ÿy´î° ç#!ÓÛ,y !!Óy≈´î•Ó° Ófí° ÿ)</p>	
	<p>W https://scerttripura.org/upload/Statistics_fo_Economics_XI.pdf</p>			
68/78	SUBMITTED TEXT	14 WORDS	38% MATCHING TEXT	14 WORDS
	<p>ê,yÛ,y? Û•yâ≈f È,yi,y (591.10 – 500) ê,yÛ,y Óy 91.10 ê,yÛ,y •Gí°y í,z!ä,î, – í,zòy•Ó°î 5</p>		<p>ê,yÛ,y (vi) Û, Û•...yÿÛyl Û)°f = 1,62,000 ê,yÛ,y – 16,200 ê,yÛ,y = 1,45,800 ê,yÛ,y (3 í° ÓÈ´îÓ°Ó° ^ç´îÈi) í,z, ð´îÓ°Ó° í,zòy•Ó°î ^</p>	
	<p>W https://www.scerttripura.org/upload/Accountancy_I_XI.pdf</p>			
69/78	SUBMITTED TEXT	8 WORDS	76% MATCHING TEXT	8 WORDS
	<p>í,zí, ðyòl ÿ)ä,Û, ÿÇáfyÛÛñ ÛÛÛ, !Éí í,zí, ðyòl ÿ)ä,Û, ÿ</p>		<p>í,zí, ðyòl ÿ)ä,Û, ñ Û, !Éí í,zí, ðyòl ÿ)ä,Û, ~</p>	
	<p>W https://scerttripura.org/upload/Statistics_fo_Economics_XI.pdf</p>			
70/78	SUBMITTED TEXT	5 WORDS	73% MATCHING TEXT	5 WORDS
	<p>È, !_Û,y° ä,°!i,Û,y° òÓ° , ð!Ó° Ûyí òÓ° , ð!Ó° Ûyí</p>		<p>È, !_ÿÛî° Û,y° ä,°!i, ÿÛî° Û,y° òyÛ , ð!Ó° Ûyí òyÛ , ð!Ó° Ûyí</p>	
	<p>W https://scerttripura.org/upload/Statistics_fo_Economics_XI.pdf</p>			
71/78	SUBMITTED TEXT	6 WORDS	87% MATCHING TEXT	6 WORDS
	<p>î, !Ó° Û,Ó°y ÿ•ç•î° – Û,y°#l ÿy!Ó°</p>		<p>î, !Ó° Û,Ó°y •î° – Û,y°#l ÿy!Ó°</p>	
	<p>W https://scerttripura.org/upload/Statistics_fo_Economics_XI.pdf</p>			

72/78	SUBMITTED TEXT	6 WORDS	75% MATCHING TEXT	6 WORDS
	Ü,ylG ä,°^iÜ,Ó° Ùy^ilÓ° ,ø!Ó° Ói≈,lÜ,# ,ø!Ó°		Ü,ŒÇáfy ä,°^iÜ,Ó° Ùy^ilÓ° ,ø!Ó° Ói≈,l^iÜ,G ,ø!Ó°	
W	https://scerttripura.org/upload/Statistics_fo_Economics_XI.pdf			
73/78	SUBMITTED TEXT	4 WORDS	100% MATCHING TEXT	4 WORDS
	ø!Ó° ^iÓçlÜ,Ó°y•î°ñî,^		ø!Ó° ^iÓçlÜ,Ó°y•î°ñî,	
W	https://www.scerttripura.org/upload/Accountancy_I_XI.pdf			
74/78	SUBMITTED TEXT	6 WORDS	100% MATCHING TEXT	6 WORDS
	ê, ŒÙyl Ë,y^là Ë,yà Ü,Ó°y•î° – ^		ê, ŒÙyl Ë,y^là Ë,yà Ü,Ó°y•î°	
W	https://scerttripura.org/upload/Statistics_fo_Economics_XI.pdf			
75/78	SUBMITTED TEXT	7 WORDS	87% MATCHING TEXT	7 WORDS
	ê, ŒÙyl Ë,y^là Ë,yà Ü,Ó°^îi,•î°ñ		ê, ŒÙyl Ë,y^là Ë,yà Ü,Ó°y•î°ñ ≤	
W	https://scerttripura.org/upload/Statistics_fo_Economics_XI.pdf			
76/78	SUBMITTED TEXT	7 WORDS	70% MATCHING TEXT	7 WORDS
	Ùyl Ë,y^là Ë,yà Ü,Ó°y^îl – ~Ó° ,øÓ° ≤Ã^îi,fÜ,		Ùyl Ë,y^là Ë,yà Ü,Ó°y•î°ñ ≤Ã^îi,fÜ,	
W	https://scerttripura.org/upload/Statistics_fo_Economics_XI.pdf			
77/78	SUBMITTED TEXT	5 WORDS	100% MATCHING TEXT	5 WORDS
	Ó° Ü,lyxy^i°yã,ly Ü,Ó°y•^			
SA	Banasree Thesis PDF.pdf (D158239783)			
78/78	SUBMITTED TEXT	5 WORDS	100% MATCHING TEXT	5 WORDS
	y^i°Ó° ^È,Ó Æi°y!Ó° Ùy^iŒ		y^iŒÓ° ^È,Ó %i°y!Ó° Ùy^iŒ	
W	https://tbse.tripura.gov.in/sites/default/files/Model%20Question%20Papers%20-IX.pdf			

Document Information

Analyzed document	GE-EC-41.pdf (D164972222)
Submitted	4/25/2023 9:20:00 AM
Submitted by	Library NSOU
Submitter email	dylibrarian.plagchek@wbnsou.ac.in
Similarity	2%
Analysis address	dylibrarian.plagchek.wbnsou@analysis.orkund.com

Sources included in the report

SA	<p>Netaji Subhash Open University, Kolkata / CC-EC-03.pdf</p> <p>Document CC-EC-03.pdf (D149057140)</p> <p>Submitted by: dylibrarian.plagchek@wbnsou.ac.in</p> <p>Receiver: dylibrarian.plagchek.wbnsou@analysis.orkund.com</p>		9
SA	<p>Netaji Subhash Open University, Kolkata / GE-BG-11.pdf</p> <p>Document GE-BG-11.pdf (D151483564)</p> <p>Submitted by: dylibrarian.plagchek@wbnsou.ac.in</p> <p>Receiver: dylibrarian.plagchek.wbnsou@analysis.orkund.com</p>		31
SA	<p>Netaji Subhash Open University, Kolkata / CC-CO-01.pdf</p> <p>Document CC-CO-01.pdf (D149057030)</p> <p>Submitted by: dylibrarian.plagchek@wbnsou.ac.in</p> <p>Receiver: dylibrarian.plagchek.wbnsou@analysis.orkund.com</p>		34
SA	<p>Netaji Subhash Open University, Kolkata / SE-EC-21-PDF-Final.pdf</p> <p>Document SE-EC-21-PDF-Final.pdf (D164971216)</p> <p>Submitted by: dylibrarian.plagchek@wbnsou.ac.in</p> <p>Receiver: dylibrarian.plagchek.wbnsou@analysis.orkund.com</p>		1
SA	<p>Netaji Subhash Open University, Kolkata / CC ED 01(Bengali).pdf</p> <p>Document CC ED 01(Bengali).pdf (D164886399)</p> <p>Submitted by: dylibrarian.plagchek@wbnsou.ac.in</p> <p>Receiver: dylibrarian.plagchek.wbnsou@analysis.orkund.com</p>		34
SA	<p>Netaji Subhash Open University, Kolkata / HCO SE-CO-21-PDF-Final.pdf</p> <p>Document HCO SE-CO-21-PDF-Final.pdf (D164896583)</p> <p>Submitted by: dylibrarian.plagchek@wbnsou.ac.in</p> <p>Receiver: dylibrarian.plagchek.wbnsou@analysis.orkund.com</p>		9
SA	<p>Basari Halder.pdf</p> <p>Document Basari Halder.pdf (D144493773)</p>		11

Netaji Subhash Open University, Kolkata / CC-BG-01.pdf

SA

Document CC-BG-01.pdf (D149053332)
Submitted by: dylibrarian.plagchek@wbnsou.ac.in
Receiver: dylibrarian.plagchek.wbnsou@analysis.orkund.com

5

Netaji Subhash Open University, Kolkata / CC-BT-01.pdf

SA

Document CC-BT-01.pdf (D150573997)
Submitted by: dylibrarian.plagchek@wbnsou.ac.in
Receiver: dylibrarian.plagchek.wbnsou@analysis.orkund.com

6

SA

TANIA CHAKRABORTY.pdf

Document TANIA CHAKRABORTY.pdf (D158018304)

16

SA

06_chapter 3.pdf

Document 06_chapter 3.pdf (D143312908)

3

SA

Ananda Gopal Halder_TARUN SANNYALER KOBITA SOMAY-SAMAJ O ITIHASER MANABIK PRATYA.pdf

Document Ananda Gopal Halder_TARUN SANNYALER KOBITA SOMAY-SAMAJ O ITIHASER MANABIK PRATYA.pdf (D112437323)

2

Entire Document

ECONOMICS [HEC] GE-EC – 41 Indian Economy [Applicable for HCO]

SELF LEARNING MATERIAL Under Graduate Degree Programme Choice Based Credit System (CBCS)

≤ÄyÜ, %Ü, ò

100%

MATCHING BLOCK 1/161

SA

CC-EC-03.pdf (D149057140)

Ü•yl ^òçlyl^Ü, §%Ë,yEİä,w Ó§%Ó^lyÜy!B,î, ~•z Ü%_ !Óÿ!Óòfy^îî^Ó^ í,zß√%_ !ç« ,yD^îl xy, öly^îÜ, flÿàî, – §j±îî, ~•z ≤Äî,ç,y l ^ò^îçÓ^ §Ó≈≤ÄîÜ Ó^yçf §Ó^Ü,y!Ó^ Ü%_ !Óÿ!Óòfy^îî !^î§^îÓ lfyÜ, (NAAC) Ü^fyî^îl Ü~Ü^ @^Äí, ≤ÄyÆ•^îî^îSÈ– !Óÿ!Óòfy^îî ÜO%!Ó^ Ü, !Üçl ≤ÄÜ,y!çî, !î^ò≈çlyÜyl^ fl^yî,Ü, !ç« ,ye^Ü^îÜ, çöNyä, !è, ç,ö,îÜ, ≤ÄÜ, Ó^îî !Ólfhfîl Ü, Ó^yÓ^ Ü, ly Óy •^îî^îSÈ– ~=! ••EüüEÜ^Ü,yÓ^ Ü, y§≈Üñ Ü!í, !§!≤^l^ flö!§!É,Ü, •z^îÜ, !è, È, Üñ Ü^ç^îl!Ó^Ü, •z^îÜ, !è, È, Ü ~Óç Ú!fl^Ó^Ü^ Ü~!Ó!è, ~l•fy^îîÜrè, ^Ü,y§≈Ü– ^e^í,è, çök, !î, Ó^ G, çÓ^ !È, !_Ü, ^îÓ^ !Ólfhfîl ~•z, öyè,e^Ü !ç« ,yl≈#Ó^ Ü,y^îSÈ !lÓ≈yā, ldÜ, ç, öyè,e^îÜ, öyè, @^Ä^îîÓ^ §%!Ó^îò~^îl^ò^îÓ– ~Ó^•z §^îD î%_ •^îî^îSÈ Eÿß√y!EîÜ, Ü^fyî^î ÓfÓfliy ~Óç^e^í,è, è, Δy^îE,y^îÓ^Ó^ §%îÿà– !ç« ,yl≈#^Ü, !wÜ, ~•z ÓfÓfliy Ü)í, @^Äí, EüE!È, !_Ü, !y x!Ó!FSÈB^ xyÈ, fhs^Ó^#î)Ü^fyî^îlÓ^ Üòf !ò^îî §y!Ó≈Ü, Ü)Ü^fyî^îlÓ^ !ò^îÜ, ~^îÿ^îÓ^ ~Óç !ç« ,yl≈#^îÜ, !ÓÈî^ !lÓ≈yā, ^îlÓ^ «, ^îe^îlÿ, öí%_ §%!Óòy ^ò^îÓ– !ç« ,ye^îÜÜ^ ≤Äÿy!Ó^î, ç, ö!Ó^ §^îÓ^ !Ó!Óò^ !ÓÈî^ ā, í^îlÓ^ §« Üî,y !ç« ,yl≈#^îÜ, ^ò^îçÓ^ xlfylf í, zFā, !ç« ,y ≤Äî,ç,y^îlÓ^ xyhs^/ÓfÓfliyl^ x!ç≈í, ^e^í,è, fliylhs^ ^îÓ^ §y•y!f Ü, Ó^îÓ– !ç« ,yl≈#Ó^ x!È, ^îÿçl G, ç, ö!@^Ä^î «, Üî,y x!%yl^î #, öyè,e^îÜÜ^ !Ólfy§z ~•z li%, ! !ç« ,ye^îÜÜ^ °« ,f–

Ü•zí,zÉ!çÉ!§É G^î,öl ~[, !í, fiè, fy^ ~í%, ^îÜ, çl ^Ó^ = ^îçl 2017Ü

100%

MATCHING BLOCK 2/161

SA

CC-EC-03.pdf (D149057140)

xl%ÿlî # ßÛ, ° í, zFä, !ç« y ≤Ä!î, ¢, y, ÿlîó° fl"yî, Û, , öyë, e´ ÿÛ ~•z !ßÉ!ÓÉ!ßÉ~ßÉ , öyë, e´ Û , ök, !î, Û, ylî≈Û, Ó° # Û, Ó° y Öyôfi, yÛ)°Û, ÈüüüÉí, zFä, !ç« yÓ° , ð!Ó°ß"ÛÓ° ~•z , ök, !î, ~Û, ~ÓÛ, !"Û, , ð!Ó°Óî≈, ^ÛÓ° ß)ä, ly Û, ^ÛÓ° ^ÛSÈ– xyàÛ# 2021ÈÛÈ22 !ç« yÓÉí≈ ÿ"ÛÛ, fl"yî, Û, hflî"ÛÓ° ~•z !!Ó≈yä, !È, !_Û, , öyë, e´ Û Û, ylî≈Û, Ó° # Û, Ó° y •ÛÓñ ~•z Û"ÛÛ≈ ^î, y!ç ß%È, yÉí Û%_´ !Óÿ!Óòfy°î° !ßk, yhs" @ ^Ä•î, Û, ^ÛÓ° ^ÛSÈ– Óî≈, Ûyl, öyë, e´ Û=!° í, zFä, !ç« y ^ç, ^ÛeÓ° !lí≈yl" Û, Û, ç, í, f"ÛÛ, Ó° ÿly!Ó!•î, ≤ÄhflîyÓly G !!"Ûò≈cyÓ°# xl%ßy"ÛÓ° Ó° !ä, ç, G !Ólfhflî •"Û" ^ÛSÈ– !Ó"ÛçÉí =Ó° &cy"ÛÓ° y, ö Û, Ó° y •"Û" ^ÛSÈ ^ß•zßÓ !òÛ, =!°Ó° ≤Ä!î, ÿ, •z, zÉ!çÉ!ß Û, ç, Û, !ä, !•î, G !!"Ûò≈!ç, – Û%_´ !Óÿ!Óòfy°"Û" Ó° ^ç, ^Ûe fl!ÈÛÈ!ç« y, öyë, ÈÛÈí, z, ðÛ, Ó° î!ç« y!≈# ß•y! Û, , ð!Ó° ^ÛÉ!ÓyÓ° ~Û, !è, =Ó° &c, ð)î≈ xçç– !ßÉ!ÓÉ!ßÉ~ß , öyë, e´ ÿÛÓ° ~•z , öyë, ÈÛÈí, z, ðÛ, Ó° î!ç« y, Öyç°y G •zç"ÛÓ° !ç, ^î, !°!ä, , •"Û" ^ÛSÈ– !ç« y!≈# ^ÛòÓ° ß%!Ó"ÛòÓ° Û, ly Ûylî" ^Ó°" ^Û xyÛÓ° y •zç"ÛÓ° !ç, öyë, ÈÛÈí, z, ðÛ, Ó° î"ÛÓ° Öyç°y xl%Öy"ÛòÓ° Û, y"ÛçG ~!ä"Û" ^ÛSÈ– !Óÿ!Óòfy°"Û" Ó° xyÈ, fhs"Ó° #î!ç« Û, Ó° y•z Û)°î, , öyë, ÈÛÈí, z, ðÛ, Ó° î≤Ä!î, Ó° ^ç, ^Ûe x@ ^Äî# È), !ÛÛ, y !!"Û" ^ÛSÈ!ÈüüüÉ!òG , ð) ^Ûò≈Ó° Ûî, •z xlfylf !Óòfy!î, !Û, ≤Ä!î, ¢, y, ÿlîó° ß"ÛD ßç!%_´ xl!È, K, !Ó"ÛçÉ!K, !ç« Û, ^ÛòÓ° ßyylf xyÛÓ° y xÛ%, Z, !ä, ^Û @ ^Ä•î, Û, ^ÛÓ° ^ÛSÈ– îÑ, y"ÛòÓ° ~•z ßy•ylf , öyë, ÈÛÈí, z, ðÛ, Ó° ^ÛÓ° Ûy"Ûlyß"Û" ÿl"Û" ß•y! Û, •ÛÓ° Ó"Û°•z xyÛyÓ° !Óÿ!ß– !È≈, Ó° ^Ûyàf G Û)°fÓyl !Óòfy!î, !Û, ßy•y"ÛfÓ° çlf xy!Û îÑ, y"ÛòÓ° xyhs"Ó° Û, xl!È, !@l çyly•z ~•z , öyë, ÈÛÈí, z, ðÛ, Ó° î!ç« y, ^Ûe"Û" ^ÛSÈ!ÈüüüÉ!òG , ð) ÿl"Û" ^ÛSÈ– !ç« yD"ÛòÓ° , ðë, l≤Ä!e"Û" ÿl"Û" ßç!%_´ ßÛ, °!ç«, ^ÛÛ, Ó° ßò≈Û, G àè, !Û)°Û, Ûî, yÛî, xyÛy"ÛòÓ° xyÓ° G ßÛ, k, Û, Ó° ^ÛÓ– Û%_´ !ç« y, e´ ÿÛ ÿ, z!Û, ^ÛÉ!≈Ó° ≤Ä"Ûÿ, xyÛÓ° y ≤Ä!î, ç, ök, – , öyë, ÈÛÈí, z, ðÛ, Ó° î≤Ä!î, Ó° ß"ÛD ßç!ÿ<T ßÛ, °"ÛÛ, xy!Û xyhs"Ó° Û, xl!È, !@l çyly•z ~Óç ~•z í, z, ^Ûòfy"ÛòÓ° ß≈yD#î ßyÈ, °f Û, yÛly Û, !Ó° – xòfy, ðÛ, Sí, V ÷ù, çAÛ, Ó° ßÓ° Û, yÓ° í, z, öyä, y!≈ !

Óÿ!Óòfy°î° ÛO%!Ó° Û, !Ûç"ÛòÓ° ð)Ó° !ç« y Ó%f"ÛÓ° yÓ° !Ó!ò xl%ÿlî # ~ Óç xl≈yl%Û), ^"°f Û%!

70%

MATCHING BLOCK 3/161

SA

GE-BG-11.pdf (D151483564)

oî, – Printed in accordance with the regulations and financial assistance of the Distance Education Bureau of the University Grants Commission. ^î, y!ç ß%È, yÉí Û%_´ !Óÿ!Óòfy°î°

Under

62%

MATCHING BLOCK 4/161

SA

CC-CO-01.pdf (D149057030)

Graduate Degree Programme Choice Based Credit System (CBCS) S!òÓ≈yä, ö !ù, !_Û, ù)°fÛyö ÓfÓfliyV Subject : Honours in Commerce (HCO) !ÓÉ!î" ≠ Èÿjy!öÛ, Óy!îçf

Course : Indian Economy Course Code : GE-EC-41 (Applicable for HCO Student) ≤Ä!Û Û%oî ≠ xyàfiè, ñ 2022 First Print : August, 2022

lí, y!ç ß%È, yÉí Û%_´ !Óÿ!Óòfy°î°
Under

62%

MATCHING BLOCK 5/161

SA

CC-CO-01.pdf (D149057030)

Graduate Degree Programme Choice Based Credit System (CBCS) S!òÓ≈yä, ö !ù, !_Û, ù)°fÛyö ÓfÓfliyV Subject : Honours in Commerce (HCO) !ÓÉ!î" ≠ Èÿjy!öÛ, Óy!îçf

Course : Indian Economy Course Code : GE-EC-41 (Applicable for HCO Student) ≠ !

55%

MATCHING BLOCK 6/161

SA

CC-CO-01.pdf (D149057030)

ÓÉíí° Ñ!Ü!í, ≠ ÑòÑfÓ,® í,É x!!Ó≈yí ^âyÉí í,É í,z_Ü Ü%,ÜyÓ° ò_ Professor of Commerce Professor of Commerce

Netaji Subhas Open University (Chairparson) Netaji Subhas Open University
í,É Ñç° Ü%,ÜyÓ° Üy•z!í, í,É xy!çÉí Ü%,ÜyÓ° Ñyly

62%

MATCHING BLOCK 7/161

SA

SE-EC-21-PDF-Final.pdf (D164971216)

Professor of Commerce (PG Dept.) Professor of Commerce Hooghly Mohsin College University of Calcutta í,É !ä, _
Ó°Ol ÑÓ°Ü, yÓ° ð# í, ðl Ü%,ÜyÓ° ^ä, Óð%Ó° # Professor of Commerce Associate Professor of Commerce Netaji
Subhas Open University Netaji Subhas Open University !ÑÉ~É Ñ%Ë, y!° l ÓÑ% ð# Ñ%òç≈l Ó° y!° Assistant Professor of
Commerce Assistant Professor of Commerce Ananda Mohan College Netaji Subhas Open University ≤

ÄK, y, ðl ~•

z, öyë, È í, z, ðÜ, Ó° ^ííÓ° Ñ

Ü%òy!°

f|ç ^lí, y!ç Ñ%Ë, yÉí Ü%_ ^, !Óÿ!Óòfy°

Í° Ü, í≈, Ü, Ñ

ÇÓ° !« í, - !Óÿ!Óòfy°Í° Ü, í≈, ç, ð^í« Ó° !°!áí,

x!%Ü!í,

Ófy!í, ^íÓ° ^íÜ, ~•z, öyë, í, z, ðÜ, Ó° ^ííÓ° ^Ü, y ^íly xç ^íçÓ° , ð%lÜ%≈oi Óy , ð%lÓ° &í, öyòl ~Óç ^Ü, y ^íly Ó° Ü, Ü
í, zÄò, !í, Ñjð)í≈ ^ÓËüËxy•z!

l G !!lÉ!Äò- !

Ü, ^íçyÓ° ^íl=Æ !!ÓróÜ, ≠ Ó° ä, ly ≈ ~Ü, Ü, 1 to 7: ^Ñá ^í°Ü Associate Professor of Economics Netaji Subhas Open
University ~Ü, Ü, 8 : !≤Äí° si# Óyà!ä, Assistant

Professor of Economics Netaji Subhas Open University ≠ Ñjðyòl ≠ !Ó° íÓÜ, yl@ Ó° y!° ^íä, Óð%Ó° # Associate Professor of
Economics

Netaji Subhas Open University ≠ !ÓlfyÑ Ñjðyòl ≠ !≤Äí° si# Óyà!ä, Assistant Professor of Economics, NSOU , ð!Ó° !ä, !í,
4

UG : Commerce (HCO) , ðí≈y!° 1 ~Ü, Ü, ÈÈÜ1 ? ù) !üÜ, y ≠É x!≈^íò!í, Ü, í, zB^í° ð Ñjð ^íÜ≈, ^üÓ° !ÓÉíí° Ñü)• 7 ~Ü, Ü, ÈÈÜ2
? ù, yÓ° í, #!° x!≈ò#!í, Ó° ^íç<Tf Ñü)• 31 ~Ü, Ü, ÈÈÜ3 ? ^« eàí, à!í, ≤ÄÜ, !í, ~Óç Ñç!ÿ<T !ÓÉíí° Ñü)• - l 52 ~Ü, Ü, ÈÈÜ4

? ^« eàí, à!í, ≤ÄÜ, !í, ~Óç Ñç!ÿ<T !ÓÉíí° Ñü)• - ll 93 , ðí≈y!° 2 ~Ü, Ü, ÈÈÜ5 ? ^« eàí, à!í, ≤ÄÜ, !í, ~Óç Ñç!ÿ<T !ÓÉíí° Ñü)•
- Èlll 137 ~Ü, Ü, ÈÈÜ6 ? ù, yÓ° ^íç, Ó° ÑyülyçÜ, x!≈ò#!í, ÈÈÜÑjð!Ü≈, í, !ÓÉíí° Ñü)• 159 ~Ü, Ü, ÈÈÜ7 ? ù, yÓ° ^íç,

, ðM, ÈÓy!É!≈Ü, , ð!Ó° Ü, "öy 187 ~Ü, Ü, ÈÈÜ8 ? Úò#!í, Ü xy^íí° yà 209 Course :

India Economy Code : GE-

100%

MATCHING BLOCK 8/161

SA

CC-EC-03.pdf (D149057140)

EC-41 ^òì, y!ä ç%¶, y°í ð%=, !Óÿ!Óífyú!° 6 7 ~Ü, Ü,

ÈÈÜÈ1 ? ù) !üÜ, y ≠É x!≈^íò!í, Ü, í, zB^í° ð Ñjð ^íÜ≈, ^üÓ° !ÓÉíí° Ñü)•

90%

MATCHING BLOCK 9/161

SA

GE-BG-11.pdf (D151483564)

àè, ò 1.1 í, z ^íççf 1.2 ≤ÄhfllyÓöy 1.3 x!≈^íò!í, Ü,

í, zB"Í" "İöÓ" öyÓ" İy 1.4 xı≈"İö!İ, Ü, í, zB"Í" ö "Ä xı≈"İö!İ, Ü, ≤"ÄŸyÓ" 1.5 xı≈"İö!İ, Ü, í, zB"Í" "İöÓ" , ö!Ó" üy, ö Öy xı≈"İö!İ, Ü, í, zB"Í" "İöÓ" !ö "İö≈çÜ, Ÿ)ä, Ü, 1.5.1 çyi, #İ" xyİ" Ÿ)ä, Ü, 1.5.2 üy!y! , öâ%È xyİ" Ÿ)ä, Ü, 1.5.3 ç#ÓöİyeyÓ" ÖyhflİÓ Öy "ü, Öİ, =İüyö Ÿ)ä, Ü, 1.5.4 "üÖ" ≤"Ä"İİ" yçö , ö)Ó" İ ò, !kTü, !D 1.5.5 üyöÖ í, zB"Í" ö Ÿ)ä, Ü, 1.5.6 üyöÖ í, zB"Í" ö Ÿ)ä, "İÜ, Ó" ü)°fyİ" ö 1.6 çyi, #İ" xyİ" 1.7 çyi, #İ" xy"İİ" Ó" !Ó!ü, ß" öyÓ" İy 1.7.1 fli(° çyi, #İ" í, zÍ, öyöÖ "Ä İ!İ, ö!è, çyi, #İ" í, zÍ, öyöÖ 1.7.2 fli(° çyi, #İ" xyİ" "Ä !öè, çyi, #İ" xyİ" 1.7.3 xy!≈Ü, çyi, #İ" xyİ" "Ä ≤"ÄÜ, İ, çyi, #İ" xyİ" 1.7.4 fli(° xhs" "İö≈ç#İ" í, zÍ, öyöÖ "Ä !öè, xhs" "İö≈ç#İ" í, zÍ, öyöÖ 1.7.5 fli(° xhs" "İö≈ç#İ" í, zÍ, öyöÖ "Ä fli(° çyi, #İ" í, zÍ, öyöÖ 1.7.6 üy!y! , öâ%È xyİ" 1.8 Ÿ yÓ" yÇç 1.9 xö%ç#°ö# 1.10 @ "ÄŸ, ö!O

8 NSOU ?GE-EC-41 1.1

í, z"İjçf (Objectives) ~•z ~Ü, Ü, !è, , öyè, Ü, Ó" "İ°

âÈyèâÈyè#Ó" y çyö"İİ, , öyÓ" "İ

İÖÈÜÜÈ ? xı≈"İö!İ, Ü, í, zB"Í" ö Ó°

İİ, Ü, # "Öyé, yİ" ? xı≈"İö!İ, Ü, í, zB"Í" ö "Ä xı≈"İö!İ, Ü, ≤"ÄŸy"İÓ" Ó" ü"İöf , öyl≈Ü, f ? xı≈"İö!İ, Ü, í, zB"Í" "İöÓ" !Ó!ü, ß" , ö!Ó" üy, ö ? üyöÖ í, zB"Í" ö Ÿ)ä, "İÜ, Ó" àè, ö , ök, İİ, ? çyi, #İ" xy"İİ" Ó" !Ó!ü, ß" öyÓ" İy 1.2 ≤"ÄhflİyÖöy (Introduction) xı≈"İö!İ, Ü, í, zB"Í" öÈÜÈŸj

70%	MATCHING BLOCK 10/161	SA	CC ED 01(Bengali).pdf (D164886399)
ö!Ü≈, İ, !Ó!ü, ß" !ÓÈİİ" !ö"İİ" xy"İyä, öy Ü, Ó" y•			

z ~•z ~Ü, "İÜ, Ó" ü)° «, f – "İ

Ü, y"İöy "İ

ò"İçÓ" xı≈"İö!İ, Ü, í, zB"Í" ö Ó°

İİ, Ü, # "Öyé, yİ" İ, y ~•z xyüÓ" y !Ó"İÖä, öy Ü, Ó" – xı≈"İö!İ, Ü, xy"İyä, öyİ" x"İöÜ, Ÿüİ" xı≈"İö!İ, Ü, í, zB"Í" ö "Ä xı≈"İö!İ, Ü, ≤"ÄŸyÓ" ~•z Ü, İyö%!è, Ÿüyl≈Ü, ü, y"İÓ ÓfÓ•*İ, •İ – !Ü, v İ, _Ÿàİ, ü, y"İÓ "òá"İİ, "à"İ"ñ xı≈"İö!İ, Ü, í, zB"Í" ö "Ä xı≈"İö!İ, Ü, ≤"ÄŸyÓ" ~•z öyÓ" İy ö%!è, ~Ü, öİ – ~•z ö%•z öyÓ" İyÓ" ü"İöf , öyl≈Ü, f Ü, #ñ İ, yÄ Óİ≈, üyö ~Ü, "İÜ, xy"İyä, öy Ü

Ó" y •"İÓ – ~âÈyİ, , yñ "Ü, y"İöy "İ

ò"İçÓ" xı≈"İö!İ, Ü, í, zB"Í" ö Ü, İ, è, y •"İİ" "İäÈ İ, y , ö!Ó" üy, ö Ü, Ó" yÓ" !Ó!ü, ß" , ök, İİ, xy"İäÈ – !Ó!ü, ß" xı≈"ö#İİ, !Óò xı≈"İö!İ, Ü, í, zB"Í" "İöÓ" !Ó!ü, ß" , ö!Ó" üy, ö !ö "İö≈ç Ü, "İÓ" "İäÈö – xı≈"İö!İ, Ü, í, zB"Í" "İöÓ" ~•z Ÿühflİ !ÓÜ, , , ö!Ó" üy, ö !ö"İİ" "Ä xyüÓ" y !Ó"İY"Èİİ Ü, Ó" Ó – ~âÈyİ, , yñ "Ü, y"İöy "İ

ò"İçÓ" xı≈"İö!İ, Ü, í, zB"Í" "İö" Ÿ.

z "ò"İçÓ" "üyé, çyi, #İ" í, zÍ, öß" Öy çyi, #İ" xy"İİ" Ó" =Ó" &c ŸÓ≈y!öÜ, – "İçöfñ çyi, #İ" xyİ" Ó" "İİ, xyüÓ" y Ü, # Ó%!è, ñ İ, y xyüÓ" y !Ó"İY"Èİİ Ü, Ó" "İÓy – İ, y!_ŸÜ, xı≈"ö#İİ, "İİ, çyi, #İ" xyİ" ŸÇ!Y"t !Ó!ü, ß" öyÓ" İy !Óòfüyö – çyi, #İ" xy"İİ" Ó" !Ó!ü, ß" öyÓ" İy !ö"İİ" "Ä Óİ≈, üyö ~Ü, "İÜ, xy"İyä, öy Ü, Ó" y •"İÓ – 1.3 xı≈"İö!İ, Ü, í, zB"Í" "İöÓ" öyÓ" İy (Concept of Economic Development) xı≈"İö!İ, Ü, í, zB"Í" ö ~Ü, !è, Ó#üy!eÜ, öyÓ" İy – fl!ü, yÖİ, •z xı≈"İö!İ, Ü, í, zB"Í" "İöÓ" ü%áf Ÿühflİ !òÜ, Öy "İç!çTf (Aspects) í, z"İÓ"á Ü, "İÓ" ~Ó" ~Ü, !è, ŸÖ≈Ÿjøİ, ŸÇK, y "òÄİ" y Ÿ•ç öİ – !Ó!ü, ß" xı≈"ö#İİ, !Óò xı≈"İö!İ, Ü, í, zB"Í" "İöÓ" !Ó!ü, ß" ŸÇK, y "òÖyÓ" "ä, çTy Ü, "İÓ" "İäÈö – Ÿ•çŸÖ ŸÇK, yİ" xı≈"İö!İ, Ü, í, zB"Í" "İöÓ" !Ó!ü, ß" "İç!çTf ü%, "İè, í, z"İè, "İäÈ – ~•z ≤"ÄŸ"İD Meir ~ÓÇ Baldwin öy"İü ö%•z xı≈"ö#İİ, !Óò xı≈"İö!İ, Ü, í, zB"Í" "İöÓ" "İ ŸÇK, y !ò"İİ" "İäÈö İ, y x"İö"İÜ, Ó" Ü, y"İäÈz "Öç @ "Ä"İ"İlyàf Ó"İ" !Ó"İÓ!ä, İ, •"İİ" "İäÈ – İ"ñ, y"İöÓ" ≤"Äò_ ŸÇK, y xö%İyİ" #ñ xı≈"İö!İ, Ü, í, zB"Í" ö •~üö ~Ü, ≤"Ä!è"İ" y İyÓ" ú, "İ° "Ü, y"İöy "ò"İçÓ" üy!y! , öâ%È ≤"ÄÜ, İ, çyi, #İ" xyİ" "ò#â≈Ü, y"Ófy, ö# Ó, !k, , öyİ" ~ÓÇ İyÓ" üyöf"İü "òç!è, Ó" Ü, yè, y"İüyàİ, , ö!Ó" Óİ≈, ö à"İè, – Ü, yè, y"İüyàİ, , ö!Ó" Óİ≈, ö Ó" "İİ, "Ü, y"İöy "ò"İçÓ" í, zÍ, öß" oÓfŸyü@ "Ä#Ó" àè, "İö ~ÓÇ çöŸçafyÓ" ç#!ÓÜ, y Ü, yè, y"İüyÓ" , ö!Ó" Óİ≈, ö "İÜ, "Öyé, yİ" – Meir ~ÓÇ Baldwin ≤"Äò_ ŸÇK, y!è, !Ó"İY"Èİİ Ü, Ó" "İ° xyüÓ" y xı≈"İö!İ, Ü, í, zB"Í" "İöÓ" ≤"Äöyö Ü, "İİ" Ü, !è, "İç!çTf "òá"İİ, , öy•z – ŸÇ"İk, "İ, ç Ÿ•z "İç!çTf =!° !öj" Ó" * , ö ≠ ≤"ÄlÜİ, Èñ xı≈"İö!İ, Ü, í, zB"Í" ö •~Ü, !è, ≤"Ä!è"İ" y (process) xı≈yİ" ~!è, !Ó!ü, ß" ç!_ Ó" àyİ, ≤"Ä"İ, ày"İİ, Ó" ú, ° –

9 NSOU ?GE-EC-41 !mİ, #İ" İ, Èñ

Ü, y"İöy "ò"İç xı≈"İö!İ, Ü, í, zB"Í" ö àè, "İİ, "à"İ° " "ò"İçÓ"

üylý! , ðã%È ≤ÄÜ, , i, xy^ˆll^ˆ Ó^ˆ Ó, !k, äê, ^ˆli, •^ˆlÓ- ^ˆÜ, y^ˆløy ^ˆò^ˆlçÓ^ˆ ≤ÄÜ, , i, çyi, #^ˆl^ˆ xy^ˆl^ˆ ^ˆÜ, (real national output) xl≈yl^ˆ oÓfÿyü@^ˆÄ#Ó^ˆ x^ˆlB, çyi, #^ˆl^ˆ xy^ˆl^ˆ ^ˆÜ, ^ˆò^ˆlçÓ^ˆ çöŒÇáfy myÓ^ˆ y ü, yà Ü, Ó^ˆ ^ˆl^ˆ üylý! , ðã%È ≤ÄÜ, , i, xy^ˆl^ˆ , ðyÄl^ˆ y lÿl^ˆ - Œi, Ó^ˆ yÇ üylý! , ðã%È ≤ÄÜ, , i, xy^ˆl^ˆ ^ˆÜ, Óyí, , y^ˆl^ˆ , •^ˆl^ˆ ≤ÄÜ, , i, çyi, #^ˆl^ˆ xy^ˆl^ˆ Ó, !k, Ó^ˆ •yÓ^ˆ ^ˆÜ, çöŒÇáfy Ó, !k, Ó^ˆ •yÓ^ˆ x^ˆl^ˆ , ð«^ˆ , y^ˆ Ólç •^ˆli, •^ˆlÓ- i, , i, #^ˆl^ˆ i, Éñ xl≈^ˆlòli, Ü, , í, zB^ˆl^ˆ ^ˆl^ˆ

lòÓ^ˆ çöf üylý! , ðã%È Ü≤ÄÜ, , i, Ü (real) xy^ˆl^ˆ xl≈yl^ˆ oÓfÿyü@^ˆÄ#Ó^ˆ x^ˆlB, xy^ˆl^ˆ Óyí, , ^ˆli, •^ˆlÓÈÜÜÈÜüylý! , ðã%È xy^ˆl^ˆ ≈Ü, xy^ˆl^ˆ Óy é, yÜ, yÓ^ˆ x^ˆlB, xy^ˆl^ˆ òl^ˆ - l^ˆò ^ˆÜ, y^ˆløy ^ˆò^ˆlçÓ^ˆ ^ˆüyè, í, zl, ðyò^ˆlòÓ^ˆ , òl^ˆ Ó^ˆ üyí ~Ü, •z lÿ^ˆl^ˆÜ, ~ÓÇ ÷ð%üye l^ˆò !çl^ˆöŒ, ð^ˆleÓ^ˆ òyü Óy^ˆl^ˆ , ñ^ˆ i, y^ˆ•^ˆl^ˆ ^ˆò^ˆlçÓ^ˆ xy^ˆl^ˆ ≈Ü, xy^ˆl^ˆ Óyí, , ^ˆlÓñ !Ü, v ≤ÄÜ, , i, üylý! , ðã%È xy^ˆl^ˆ Óyí, , ^ˆlÓ öy- ^ˆŒ^ˆl^ˆ«^ˆ , l^ˆè ^ˆòç!è, Ó^ˆ xl≈^ˆlòli, Ü, , í, zB^ˆl^ˆ ^ˆò äê, ^ˆlãÈ i, y^ˆ Óy^ˆ lÿ^ˆl^ˆ Óy- ä, i%, l^ˆ≈i, Éñ ≤ÄÜ, , i, üylý! , ðã%È xy^ˆl^ˆ ÷ð% ð%ÈÜÈ~Ü, ÓaÈÓ^ˆ Óyí, , ^ˆl^ˆ•z •^ˆlÓ öyñ üylý! , ðã%È xy^ˆll^ˆ Ó^ˆ Ó, !k, ð#ã≈Ü, yÓfy, ð# •^ˆli, •^ˆlÓ- Óy!lçfã, ^ˆle^ˆ Ó^ˆ |òù≈à!i, Ó^ˆ Œú! ^ˆÜ, y^ˆløy ^ˆò^ˆlçÓ^ˆ üylý! , ðã%È xy^ˆl^ˆ fl^ˆÜ, y^ˆl^ˆ Óyí, , ^ˆli, , ðy^ˆl^ˆÓ^ˆ - !Ü, v i, y^ˆl^ˆÜ, xl≈^ˆlòli, Ü, , í, zB^ˆl^ˆ ^ˆò Óy^ˆ lÿ^ˆl^ˆ Óy- xl≈^ˆlòli, Ü, , í, zB^ˆl^ˆ ^ˆò äê, ^ˆli, ^ˆà^ˆl^ˆ üylý! , ðã%È ≤ÄÜ, , i, xy^ˆll^ˆ Ó^ˆ Ó, !k, ð#ã≈Ü, y#ò !ü, l^ˆ ^ˆli, •^ˆli, •^ˆlÓ- , ðM, Èüi, Éñ xl≈^ˆlòli, Ü, , í, zB^ˆl^ˆ ^ˆò ^ˆl^ˆ !Ó^ˆl^ˆä, i, •^ˆli, ^ˆà^ˆl^ˆ üylý! , ðã%È ≤ÄÜ, , i, xy^ˆl^ˆ Ó, !k, Ó^ˆ , ðyçy, ðy!ç ^ˆò^ˆlçÓ^ˆ Ü, yè, y^ˆl^ˆüyà, Ä, òl^ˆ Ó^ˆ Ói≈, ð äê, ^ˆli, •^ˆlÓ- xl≈^ˆlòli, Ü, , í, zB^ˆl^ˆ ^ˆlòÓ^ˆ í, z, ð^ˆl^ˆÓ^ˆ y^ˆ ^ˆl^ˆ ÓlçTf=!° Meir ~ÓÇ Baldwin ≤Äò^ˆ ŒÇK, y! ^ˆòá^ˆl^ˆ , ðyÄl^ˆ y lÿl^ˆ - i, y•z iñ, y^ˆlòÓ^ˆ ≤Äò^ˆ ŒÇK, y!è, ^ˆl^ˆÜ, •z xl≈^ˆlòli, Ü, , í, zB^ˆl^ˆ ^ˆlòÓ^ˆ Œ^ˆhns yE!çöÜ, ŒÇK, y

100% MATCHING BLOCK 11/161 SA CC-CO-01.pdf (D149057030)

Ó^ˆl^ˆ !Ó^ˆl^ˆóã, ðy Ü, Ó^ˆ y •l^ˆ - i, ^ˆ

lÓ Meir ~ÓÇ BaldwinÈÜÈ~Ó^ˆ ŒÇK, y! ^ˆÜ, l^ˆè, !Ó^ˆl^ˆçE! e#l^ˆè, xy^ˆlãÈ- xyüÓ^ˆ y çy!òñ üylý! , ðã%È xy^ˆl^ˆ ~Ü, l^ˆè, ài, , !ŒyÓ üyè- ^ˆò^ˆlçÓ^ˆ ŒÜ, ^ˆl^ˆÓ^ˆ xy^ˆl^ˆ öy Óyí, , ^ˆl^ˆ üylý! , ðã%È ài, , xy^ˆl^ˆ Óyí, , ^ˆli, , ðy^ˆl^ˆÓ^ˆ - l^ˆò ^ˆÜ, y^ˆløy ^ˆò^ˆlçÓ^ˆ ^ˆÜ, Ó^ˆüye ðð#^ˆlòÓ^ˆ xy^ˆl^ˆ Óy^ˆl^ˆ , ~ÓÇ à!Ó^ˆ Ó^ˆlòÓ^ˆ xy^ˆl^ˆ Ü, ^ˆl^ˆüñ i, y^ˆ•^ˆl^ˆÄ ^ˆò^ˆlçÓ^ˆ üylý! , ðã%È xy^ˆl^ˆ Óyí, , ^ˆli, , ðy^ˆl^ˆÓ^ˆ - !Ü, v i, yÓ^ˆ ú, ^ˆl^ˆ ^ˆò^ˆlç xy^ˆl^ˆ Ó^ˆ è, ^ˆlòÓ^ˆ ~ÓÈl^ˆüf Óyí, , ^ˆlãÈ ~ÓÇ Œüñfl^ˆ ^ˆy^ˆl^ˆÜ, Ó^ˆ xy^ˆl^ˆ Óyí, , ^ˆlãÈ öy- ÓÓ^ˆç ^ˆò^ˆlçÓ^ˆ ŒyóyÓ^ˆ i çòà^ˆl^ˆl^ˆó ç#ÓölyeyÓ^ˆ üyö Óyí, , ^ˆlãÈ öyñ •^ˆl^ˆ i, y^ˆ Óy i, y^ˆlòÓ^ˆ ç#ÓölyeyÓ^ˆ üyö Ü, ü^ˆlãÈ- ^ˆò^ˆlçÓ^ˆ Ó, •^ˆl^ˆ çöŒÇáfyÓ^ˆ xy^ˆl^ˆ öy Óyí, , ^ˆl^ˆ i, y^ˆl^ˆÜ, xl≈^ˆlòli, Ü, , í, zB^ˆl^ˆ ^ˆò Óy^ˆ lÿ^ˆl^ˆ Óy- 1.4 xl≈^ˆlòli, Ü, , í, zB^ˆl^ˆ ^ˆò Ä xl≈^ˆlòli, Ü, , ≤ÄŒyÓ^ˆ (Economic Development and Economic Growth) ŒyóyÓ^ˆ iü, y^ˆl^ˆÓ xl≈^ˆlòli, Ü, , í, zB^ˆl^ˆ ^ˆò ~ÓÇ xl≈^ˆlòli, Ü, , ≤ÄŒyÓ^ˆ Ü, lÿ ð%l^ˆè, xyüÓ^ˆ y Œyü≈Ü, ü, y^ˆl^ˆÓ ÓfÓ•yÓ^ˆ Ü, l^ˆÓ - !Ü, v á%ñ!è, ^ˆl^ˆ ^ˆòá^ˆl^ˆ , ^ˆà^ˆl^ˆñ ~•z çΣÓŒ, ð%l^ˆè, ~Ü, òl^ˆ - ^ˆÜ, y^ˆløy ^ˆÜ, y^ˆløy xl≈ð#l^ˆ! , !òò xl≈^ˆlòli, Ü, ,

55% MATCHING BLOCK 12/161 SA CC ED 01(Bengali).pdf (D164886399)

í, zB^ˆl^ˆ ^ˆò ~ÓÇ xl≈^ˆlòli, Ü, , ≤ÄŒy^ˆl^ˆÓ^ˆ Ó^ˆ ü^ˆlòf , ðy!≈Ü, f Ü, Ó^ˆ ^ˆ

l^ˆl^ˆ , ä, yò- iñ, y^ˆlòÓ^ˆ l^ˆ!_ •^ˆñ xl≈^ˆlòli, Ü, , ≤ÄŒyÓ^ˆ Ó^ˆl^ˆl^ˆ , ^ˆÓyé, y! fl^ˆÜ, y^ˆl^ˆ ^ˆüyè, çyi, #^ˆl^ˆ xy^ˆl^ˆ Ó, !k, ~ÓÇ üylý! , ðã%È xy^ˆl^ˆ Ó, !k, - xöf!ò^ˆl^ˆÜ, ñ xl≈^ˆlòli, Ü, , í, zB^ˆl^ˆ ^ˆò Ó^ˆl^ˆl^ˆ , xyüÓ^ˆ y Ó%l^ˆè, ~Ü, ð#ã≈Ü, y#ò ≤Ä!è l^ˆ yñ ^ˆl^ˆ ≤Ä!è l^ˆ y! ^ˆüylý! , ðã%È xy^ˆll^ˆ Ó^ˆ e^ˆ üyà, Ó, !k, à^ˆl^ˆè, ~ÓÇ ^ˆò^ˆlç

100% MATCHING BLOCK 13/161 SA GE-BG-11.pdf (D151483564)

Ó^ˆ xl≈^ˆlòli, Ü, , Ü, yè, y^ˆl^ˆüyÓ^ˆ , ð!Ó^ˆ

Ó≈i, ð á^ˆl^ˆè, - ~•z Ü, yè, y^ˆl^ˆüyà, , ð!Ó^ˆ Ói≈, ð Ó^ˆl^ˆl^ˆ , ≤Äðyöi, ð%l^ˆè, !ÓÈl^ˆ ^ˆl^ˆÜ, ^ˆÓyé, y^ˆl^ˆöy •l^ˆ É (i) çyi, #^ˆl^ˆ xy^ˆll^ˆ Ó^ˆ ^ˆ«^ˆ eàl^ˆ , Ó^ˆ è, ^ˆlò , ð!Ó^ˆ Ói≈, ð ~ÓÇ (ii) çöŒyóyÓ^ˆ ^ˆl^ˆÓ^ˆ ç#!ÓÜ, y Ü, yè, y^ˆl^ˆüy^ˆl^ˆl^ˆ , ð!Ó^ˆ Ói≈, ð- xl≈^ˆlòli, Ü, , í, zB^ˆl^ˆ ^ˆlòÓ^ˆ ú, ^ˆl^ˆ çyi, #^ˆl^ˆ xy^ˆll^ˆ ≤Äy!l^ˆüÜ, ^ˆ«^ˆ , l^ˆèÓ^ˆ xÓòy^ˆlòÓ^ˆ xò%, ðyí, Ü, ü^ˆl^ˆl^ˆ , lÿ^ˆl^ˆÜ, ~ÓÇ üyòf!üÜ, Ä ŒÓy^ˆl^ˆ«^ˆ , l^ˆèÓ^ˆ xÓòy^ˆlòÓ^ˆ 10 NSOU ?GE-EC-41 xò%, ðyí, Óyí, , ^ˆli, lÿ^ˆl^ˆÜ, - xò%Ó^ˆ * , ðü, y^ˆl^ˆÓñ çöŒyóyÓ^ˆ ^ˆl^ˆÓ^ˆ ç#!ÓÜ, yÓ^ˆ Ü, yè, y^ˆl^ˆüy^ˆl^ˆl^ˆl^ˆ , Ä , ð!Ó^ˆ Ói≈, ð á^ˆl^ˆè, - xl≈^ˆlòli, Ü, , í, zB^ˆl^ˆ ^ˆlòÓ^ˆ Œy^ˆll^ˆ Œy^ˆll^ˆ ≤Äy!l^ˆüÜ, ^ˆ«^ˆ , l^ˆè !òl%_ çöŒÇáfyÓ^ˆ xò%, ðyí, Ü, ü^ˆl^ˆl^ˆ , lÿ^ˆl^ˆÜ, ~ÓÇ üyòf!üÜ, Ä ŒÓy^ˆ ^ˆ«^ˆ , l^ˆè Óy i, i, #^ˆl^ˆ ^ˆ«^ˆ , l^ˆè !òl%_ çöŒÇáfyÓ^ˆ xò%, ðyí, Óyí, , ^ˆli, lÿ^ˆl^ˆÜ, - çyi, #^ˆl^ˆ xy^ˆll^ˆ Ó^ˆ ^ˆ«^ˆ eàl^ˆ , ð!Ó^ˆ Ói≈, ð ~ÓÇ ç#!ÓÜ, y Ü, yè, y^ˆl^ˆüyÓ^ˆ , ð!Ó^ˆ Ói≈, ð ^ˆl^ˆÜ, ~Ü, ^ˆle Óy •l^ˆ ^ˆò^ˆlçÓ^ˆ Ü, yè, y^ˆl^ˆüyà, , ð!Ó^ˆ Ói≈, ð-

Ü,y^lôy^
ò^lçó^ xì≈^lò!i,Ü, í,zB^l^
lòó^ sy^ll^ ^ò^lçó^ Ü,yè,y^lüyài, ð!ó^óí≈,^lòó^ í,z!ô^lái, óó^ò^lÜ, Óy^•í^ Üœ,yÜ≈,ÈÜÈ!ú,syó^ í,¥-^Ü,y^lôy^
^ò^lçó^ çyi,#!^ xy^l^ó,k,ó^ sy^ll^ sy^ll^ l!ò^~•z Ü,yè,y^lüyài, ð!ó^óí≈,ö öy á^lè, - í,y^•l^ i,y^lÜ, Óy^•l^ó xì≈^lò!i,Ü,
≤Äsyó^ - xy^l^ çyi,#!^ Ä üy!l,ðâ%É xy^ll^ó^ Ó!k,ó^ sy^ll^ sy^ll^ ~•z Ü,yè,y^lüyài, ð!ó^óí≈,ö âê,^l^ i,y^lÜ, Óy^•l^ó
xì≈^lò!i,Ü, í,zB^l^ ö-~•z xy^l^yã,öy^l^lÜ,•z^ Óyé,y^l^l^ÍFâÈ^l^n xì≈^lò!i,Ü, ≤Äsyó^ Ü,ly!è, ~Ü,lè, fl^Ü,y^#ö
öyó^íyÈÜÜÈ~lè, fl^Ü,y^l^ ≤Ä^llyçf- xöf!ò^lÜ,ñ xì≈^lò!i,Ü, í,zB^l^ ö~Ü,lè, ð#â≈Ü,y^#ö ≤Ä!e^l^yñ^ Ü,ööy^ Ü,y^lôy^
^ò^lçó^ Ü,yè,y^lüyài, ð!ó^óí≈,ö ð#â≈Ü,y^l^•z Ω,ÓÈÜÜÈ~lè, fl^Ü,y^l^ Óy^ó%Ü~Ü, ÓâÈ^l^ó^ á^lè, öy- xyÓyó^ñ
xì≈^lò!i,Ü, í,zB^l^ ö âê,^l^ xì≈^lò!i,Ü, ≤Äsyó^ xÓçf•z âê,^l^lâÈñ^!Ü, v xì≈^lò!i,Ü, ≤Äsyó^ âê,^l^ l^ xì≈^lò!i,Ü, í,zB^l^ ö
âê,^l^l^ó•z i,y^l^ò!y,i,Ü,^l^ó^ Óy^l^l^ öy- Ωç^l^k,^l^l^ó^ó^l^i,^ à^l^ñ xì≈^lò!i,Ü, ≤Äsyó^ •≤ÄÜ,í, çyi,#!^ xy^l^ Ä ≤ÄÜ,í,
üy!l,ðâ%É xy^ll^ó^ Ó!k,ó xyó^ xì≈^lò!i,Ü, í,zB^l^ ö^• xì≈^lò!i,Ü, ≤Äsyó^ Ä Ü,yè,y^lüyài, ð!ó^óí≈,ö-~•z ≤Ä^l^ÍD
xyÜ^y xöfy,ðÜ, ClowerÈÜÈ~ó^ ~Ü,lè, Ω#«ç,yó^ !ç^l^ó^yöyü í,z^l^l^ó^á Ü,ó^l^i, çy!ó^ - Ωy•z^l^ó!ó^l^yÈÜÈó^
xì≈ö#l^,ó^ í,zç^ó^ ~•z Ω#«ç,yó^ ú,^yú,^l^ó^ !ç^l^ó^yöyü lâÈ^É í,zB^l^ ö^#ö ≤Äsyó^ (Growth without development)-
Ωç^l^,ó^yçñ xì≈^lò!i,Ü, í,zB^l^ ö âÈyí,^y•z xì≈^lò!i,Ü, ≤Äsyó^ âê,^l^i, çy^l^ó^ - !Ü, v xì≈^lò!i,Ü, ≤Äsyó^ âÈyí,^y
xì≈^lò!i,Ü, í,zB^l^ ö Ω,ó^óí - ^Ü,y^lôy^ ^ò^lç xì≈^lò!i,Ü, ≤Äsyó^ ð#â≈!òö^ò^l^ó^ á,^•l^i, lyÜ,^l^e^ ^ò^lçó^ öyöyó^Ü,ü
ð!ó^óí≈,ö âê,^l^i, ly^lÜ, - Ω^l^ä,^l^l^ í,z^l^l^ó^á^llyàf,ð!ó^óí≈,ö^• çyi,#!^ xy^ll^ó^ Ó^l^è,^l^ò^«ç,eàí, ð!ó^óí≈,ö ~Óç
çösyöyó^l^i^ó^ ç#!óÜ,y^Ü,yè,y^lüyó^,ð!ó^óí≈,ö- çyçy,çy!çñ xy^l^ó^y^l^ÈÜÈüñflí í,z^l^l^ó^á^llyàf,ð!ó^óí≈,ö
âê,^l^i, ly^lÜ, Ω^l^e^óí≈,ö^ó^l^ó^fó^ xy!óç^óyó^ñ Ü,í^l^Ü,óç^l^ó^ í,zB^l^ !i,ñ ü)ðö àê,^l^l^ó^•y^l^ó^,ð!ó^óí≈,öñ
çöΩçáfó^ Ó!k,ñ syüylçÜ, Ωçâê,ö Öy ≤Ä!i,ç,y^l^ó^,ð!ó^óí≈,öñ çösyöyó^l^i^ó^ ðfyöóyó^ íy Ä ò,!çTú,!Dó^
ð!ó^óí≈,öñ !ç«ç,yó^•y^l^ó^ó^,ð!ó^óí≈,öñ çösyöyó^l^i^ó^ á,i,çyó^!óÜ,y^l^ó^,ð!ó^óí≈,ö ≤ÄÜ,í, -~•z
óó^l^l^ó^,ð!ó^óí≈,ö=!^ ð#â≈Ü,y^l^•z Ω,ó- xyó^~•z Ωüñflí,ð!ó^óí≈,ö~•z xì≈^lò!i,Ü, í,zB^l^ ^l^l^ó^ ~Ü,yöy^l^ó^
Ü,yó^í Ä ú,^ - Ωç^l^,ó^yçñ xyÜ^y^ó^l^i, çy!ó^ ^l^ñ ^Ü,y^lôy^ ^ò^lçó^ ð#â≈

50% MATCHING BLOCK 14/161 SA CC ED 01(Bengali).pdf (D164886399)
Ü,y^#ö xì≈^lò!i,Ü, ≤Äsy^l^ó^ó^ ú,^l^e^ç!è,ó^ xì≈^lò!i,Ü,

í,zB^l^ ö á^lè, - Ωç^l^,ó^yç Ωç^l^k,^l^l^ó^ó^l^i,^ à^l^ñ xì≈^lò!i,Ü, í,zB^l^ ö^• xì≈^lò!i,Ü, ≤Äsyó^ Ä ð!ó^óí≈,ö (economic
development is growth plus change)- xÓçf x^l^l^óÜ, xì≈ö#l^i,!Óò xì≈^lò!i,Ü, í,zB^l^ ö Ä xì≈^lò!i,Ü, ≤Äsy^l^ó^ó^ ü^l^óf^~•z
Ω#üy^l^ó^ áy è,y^l^l^óö öy- ^l^üñ^ öy^l^l^ó^ç!^# xì≈ö#l^i,!Óò Arthur Lewis iñ,yó^!Óáfyí, "The Theory of Economic
Growth" Óz^l^l^ xì≈^lò!i,Ü, í,zB^l^ ö^Óyé,y^l^l^, 'growth' Ü,ly!è, Ófó^yó^ Ü,^l^ó^ ^l^l^äÈö- xyó^~Ü,^l^l^l^l^!ü Ü,yè,y^l^l^,
Óy^l^l^ä,^l^efó^ çöf üy^l^é, üy^l^é, 'progress' Öy 'development' Ü,ly!è, Ófó^yó^ Ü,ó^yó^ Ω,çy!ó^ç Ü,^l^ó^ ^l^l^äÈ-
Ωç^l^,ó^yç LewisÈÜÈ~ó^ Ü,y^l^l^ä í,zB^l^ ö (development) ~Óç ≤Äsy^l^ó^ó^ (growth) ü^l^óf^ Ü,y^l^l^óy,çy!è,Ü,f^•z-
!Ü, v xyÜ^y^ó^l^óy^l^ñ xì≈^lò!i,Ü, í,zB^l^ ö^•ñ ^ò^lçó^ xì≈^lò!i,Ü, ≤Äsy^l^ó^ó^ sy^ll^ xì≈ö#l^i,ó^!Ó!ú,ç,^l^ò^l^Ü,
•z!i,çyã,Ü, ð!ó^óí≈,ö-
11 NSOU ?GE-EC-41 1.5 xì≈^lò!i,Ü, í,zB^l^ ^l^l^ó^, ð!ó^üy,ç Öy xì≈^lò!i,Ü, í,zB^l^ ^l^l^ó^!ò^l^òçÜ, Ωç,Ü, (Measures of
Economic Development or Indications of
Economic Development) ^Ü,y^lôy^
ò^lçó^ xì≈^lò!i,Ü, í,zB^l^
ö Ü,í,è,y^l^è,^l^l^ä xì≈yí^Ü,y^lôy^òç xì≈^lò!i,Ü, í,zB^l^ ^l^l^ó^ ^Ü,yö% hfl^l^ó^ó^ ^l^l^äÈ i,y^l^l^ó!ú,ç

100% MATCHING BLOCK 15/161 SA GE-BG-11.pdf (D151483564)
ü,y^l^ó^,ð!ó^üy,ç Ü,ó^y

lyl^ - ~l^l^ó^ xì≈^lò!i,Ü, í,zB^l^ ^l^l^ó^,ð!

83% MATCHING BLOCK 16/161 SA CC ED 01(Bengali).pdf (D164886399)
Ó^üy,ç Óy^l^l^i, çy^l^ó^ - !Ó!ú,ç

Ó Ú, ü ð)ä, ã Ü, Ó myÓ

y Ü, y löy

ò ìcÓ xì ã Ìö!i, Ü, í, zB Ì

ÌöÓ hflÍÓ ð)ä Ü, ðyÓ iy Ü, Ó yÓ ã, <Ty • Ì ÌãÈ- ~•z, ðÓ üy, ð= ã Ü, i, y•z xì ã Ìö!i, Ü, í, zB Ì ÌöÓ !ò ÌöçÜ, Óy ð)ä Ü, !•ÿ ÌÓÄ x!ù, !•i, Ü, Ó y •Í - Ói, ñ xì ã Ìö!i, Ü, í, zB Ì ÌöÓ, ðÓ üy, ð !•ÿ ÌÓ ~•z !ò ÌöçÜ, Óy ð)ä Ü, Ü, ly!é, •z Ó!ç ≤Äã, !i, - í, zB Ì ÌöçÜ, Ó xy Ìyã, öyl xyüÓ y üyè, yü%!é, ðÑyã, !é, í, zB Ì ÌöçÜ, Ó, ðÓ ä, Ì, ðy•z- ~•z, ðÑyã, !é, !ò ÌöçÜ, •É (i) üyè, çyi, #Í xyl ð)ä Ü, ñ (ii) üyly! ðã%È ≤ÄÜ, i, çyi, #Í xyl ð)ä Ü, ñ (iii) ç#ÓölyeyÓ ÓyhflÍÓ Óy ü, Öi, =iüyöñ (iv) üÖ ≤Ä Ì Ìyçö#Í oÓfÿyü@ Ä#Ó çyàöñ ~ÓÇ (v) üyÖ í, zB Ì ÌöçÜ, - xì ã Ìö!i, Ü, í, zB Ì ÌöÓ ~•z, ðÑyã, !é, ðÓ üy, ð !ò Ì Ì xyüÓ

y ð

Ç Ì«, Ì, ð xy Ìyã, öy Ü, Ó

Ó- 1.5.1

çyi, #Í xyl ð)ä Ü, (National Income Index) Ü, y löy Ü, y löy xì ã Ìö!i, !Óò S Ìüöñ ÿy•zÜö Ü%, ç Ìö!i Ü, üyè, çyi, #Í xyl ÌÜ, xì ã Ìö!i, Ü, í, zB Ì ÌöÓ ð)ä Ü, Ó Ì!Ó ÌÓã, öy Ü, Ó Ì Ì, ä, yö- iÑ, y ÌöÓ ü Ìi, ñ üyè, çyi, #Í xyl Ó, !k, Ì, ð Ì xì ã Ìö!i, Ü, í, zB Ì ÌöçÜ, Ó äé, ÌãÈ Ó Ì!Ó, ü, yÓy Ì Ìi, çy ÌÓ - xÓçf çyi, #Í xyl ÌÜ, Ü, Óüye è, yÜ, yÓ x ÌB, óÓ Ì ð ä, Ó ÌÓ öyÈÜÜÈ ≤ÄÜ, i, çyi, #Í xyl ÌÜ, !•ÿ ÌÓÓ ü Ìöf óÓ Ìi, •ÍÓ- ≤ÄÜ, i, çyi, #Í xy Ì Ì Ó Ó, !k, ÌÜ, xì ã Ìö!i, Ü, í, zB Ì ÌöÓ ð)ä Ü, Ó Ì!Ó, ü, yÓy Ì Ìi, çy ÌÓ - xì ã Ìö!i, Ü, í, zB Ì ÌöÓ, ðÓ üy, ð !•ÿ ÌÓ ~•z, ðÓ üy, ð!é, !Ü, ä%Èè, y üyè, y öy ÌãÓ Óy x!i, ÌÓ • Ì!Ä Ü, áóÄ Ü, áóÄ ~•z, ðÓ üy, ð!é, Ó =Ó ðc xy ÌãÈ- Ìüöñ Ü, y löy ð ÌcÓ ≤ÄÜ, i, çyi, #Í xyl öy Ó Ìi, çöÿÇáfy Ü, ü Ì üyly! ðã%È ≤ÄÜ, i, xyl Óyí, ÌÓ- !Ü, v, i, y ÌÜ, xì ã Ìö!i, Ü, í, zB Ì ÌöçÜ, Ó y Ìy ÌÓ öy- i, y•z xì ã Ìö!i, Ü, í, zB Ì ÌöÓ çöf üyè, ≤ÄÜ, i, çyi, #Í xyl ÌÜ, Ó, !k, Ì, ð Ìi, •z •ÍÓ- xyÓyÓ ñ Ìò ≤ÄÜ, i, çyi, #Í xyl Ü, Ìü ~ÓÇ çöÿÇáfy Ìò ÌÓç •y ÌÓ Ü, Ìüñ i, y • Ì!Ä üyly! ðã%È ≤ÄÜ, i, xyl Óyí, ÌÓ- !Ü, v, i, y ÌÜ, Ä xì ã Ìö!i, Ü, í, zB Ì ÌöçÜ, Ó y Ìy ÌÓ öy- i, y•z Ü%, ç Ìö!i ≤Äü%á !Ü, ä%È xì ã Ìö!i, !Óò üyè, ≤ÄÜ, i, çyi, #Í xyl ÌÜ, xì ã Ìö!i, Ü, í, zB Ì ÌöÓ ð)ä Ü, !•ÿ ÌÓ ÓfÓ•yÓ Ü, Ó yÓ ÿ, çy!Ó ç Ü, ÌÓ ÌãÈö- xÓçf xì ã Ìö!i, Ü, í, zB Ì ÌöÓ ~•z, ðÓ üy, Ì, ðÓ ò%!é, ≤Äöyö x!%!Óöy xy ÌãÈ- ≤ÄÜ, i, ñ ≤ÄÜ, i, çyi, #Í xyl ÌÜ, í, zB Ì ÌöÓ ð)ä Ü, !•ÿ ÌÓ óÓ Ì!Ó x ÌÜ, í, çqè, !ÿk, yhs, çyÄi y Ì Ìi, çy ÌÓ - í, zòy•Ó flÍÓ * ðñ ü, yÓ Ìi, Ó üyè, ≤ÄÜ, i, çyi, #Í xyl Ìi, öüÜ, ñ Ó!ç! yüñ ÿ%•z Ìi, öñ ÿ%•zçyÓ •fyu, ≤ÄÜ, i, ð ÌcÓ ã, Ì Ì Ó!ç Ü, ööy ~•z ðç!é, ü, yÓ Ìi, Ó xyl Ìi, ÌöÓ i%, öyl «%o ðç- ~áöñ çyi, #Í xy Ì Ì Ó !ù, ! Ìi, Ó Ìi, ã Ì!Ó, ü, yÓ i, ÌÜ, í, z!Ö!ái, ðç=!Ó ã, Ì Ì Ó!ç í, zB Ìi, Ó Ìi, •Í - !Ü, v, i, y Ìi, f öi - ~ Ì«, Ìe üyly! ðã%È ≤ÄÜ, i, 12 NSOU ?GE-EC-41 çyi, #Í xyl !Ó ÌÓã, öy Ü, Ó Ì!Ó xyüÓ y Ó Ìi, çy!Ó Ì Ì ÿ%•z Ìi, öñ Ó!ç! yüñ ÿ%•zçyÓ •fyu, ñ Ìi, öüÜ, ≤ÄÜ, i, ðç ü, yÓ i, x Ì, ð«y x ÌöÜ, í, zB Ìi, Ü, yÓ i ~ ÌöÓ üyly! ðã%È ≤ÄÜ, i, xyl ü, yÓ i, x Ì, ð«y Ó!ç- xyÓyÓ ñ Ü, y löy ò!Ó o ð Ìc çyi, #Í xyl Ó, !k, Ó •yÓ ðö# ð ÌcÓ çyi, #Í xyl Ó, !k, Ó •yÓ x Ì, ð«y Ó!ç • Ìi, çy ÌÓ - ò!Ó o Ìö ÌcÓ ≤Äy!üÜ, üyè, xyl (base income) Ü, ü •Äi yÓ ðÓ ðö ~è, y • Ìi, çy ÌÓ - Ì Ì«, Ìe çyi, #Í xyl Ó, !k, Ó •yÓ ÌÜ, í, zB Ì ÌöÓ ð)ä Ü, Ó Ì!Ó óÓ Ì!Ó ð!Ó o ðç!é, ÌÜ, í, zB Ìi, Ó Ó Ìi, •Í - !Ü, v, Ì!é, ü%, ð!ÿk, yhs - ~ Ì«, Ìe üyly! ðã%È ≤ÄÜ, i, xyl Ó, !k, Ó •yÓ xyüy ÌöÓ ð!é, Ü, !ä, e !ò Ìi, çy ÌÓ - i, y•z çyi, #Í xyl x Ì, ð«y üyly! ðã%È xyl •z xì ã Ìö!i, Ü, í, zB Ì ÌöÓ ü, y Ìy ð)ä Ü,

100% MATCHING BLOCK 22/161 SA Basari Halder.pdf (D144493773)

Ó Ì!Ó x Ìö ÌÜ, ü Ìö Ü, ÌÓ ð- 1.5.2

üyly! ðã%È xyl ð)ä Ü, (Per Capita Income Index) üyly! ðã%È xyl • xì ã Ìö!i, Ü, í, zB Ì ÌöÓ ð)ä Ü, Ì Ì çö!≤Ä Ì ð)ä Ü, - üyly! ðã%È ≤ÄÜ, i, xyl Óyí, Ì!Ó xì ã Ìö!i, Ü, í, zB Ì ÌöçÜ, Ó äé, ÌãÈ Ó Ì!Ó óÓ y Ì Ìi, çy ÌÓ - çyi, #Í xyl Óyí, Ì!Ó •z Ì üyly! ðã%È xyl Óyí, Ì!Ó i, yÓ Ü, y löy !öy, Ìi, y ðö-z- Ìò çyi, #Í xyl Ó, !k, Ó •y ÌÓ Ó ã, Ì Ì çöÿÇáfy Ó, !k, Ó •yÓ

Ó!ç •î° ï, y•î° üyly! , ðã%È xyî° Û, ü•î° – ïî«, ïe xli≈îö!ï, Û, ï, zBî° ö âê, îÖ öy– ï, y•z xli≈îö!ï, Û, ï, zBî° ö âê, îli, îâî° üyly! , ðã%È xyî° Ò° Ó!k, Ò° Æîî° yçö– xyüÖ° y Ó°îli, , öy!Ó° îñ xöfyöf !ÓEîî° ïüyö Öy x, ð!Ó° Ó!ï≈, ï, ïyÜ, y xÓfliyî° ñ üyly! , ðã%È ÆÄÜ, ï, xyî° Ó!ç •î° xli≈îö!ï, Û, ï, zBî° î°îöÖ° hflîÖ° ï, zFä, Ó°î° öÖ° y îîli, , öy!Ó° – î, ü!öñ!Ó, ðÖ° #ï, î«, îeñ üyly! , ðã%È ÆÄÜ, ï, xyî° Û, ü•î° xli≈îö!ï, Û, ï, zBî° î°îöÖ° hflîÖ° !öj° Ó°î° äif Û, Ö° y îyî° – ~áöñ Û, y îöy î°îçÓ° Û, y îöy ~Ü, ï, è, ÓâÈ îÖ° üyly! , ðã%È ÆÄÜ, ï, xyî° (y) ÓâÈ îÖ° üyê, ÆÄÜ, ï, çyî, #î° xyî° (Y) = ----- ÓâÈ îÖ° Ó° üöf!Ó@%îli, îüyê, çöÇáfy (P) %i, Ó° yçñ ÆÄî, #î° Û, Ö° ïy•y îîf !°âîli, îâî°ñ Y y P ? – ~áöñ xyüÖ° y Ó°îli!âÈ îñ üyly! , ðã%È ÆÄÜ, ï, xyî° (y) Öyî, , îli, , öy!Ó° î!ò üyê, ÆÄÜ, ï, çyî, #î° xyî° (Y) î°îçÓ° üyê, çöÇáfyÖ° (P) îã, îîî° Ó!ç •y îÖ° Öyîli, , ~!è, á%Ó ï•îç•z îóáy îöy îyî° – xyüî°îöÖ° ÇK, y xö%îyî° #ñ Y y P ? – ~•z ïü#Ü, Ó° îîÖ° ï, zû, î!ò îÜ, log îöîî° , öy•zñ log y = log Y – log P ~áöñ ~•z ïü#Ü, Ó° îîÖ° ïÖ ä, °Ö° y!ç=!°îÜ, •z xyüÖ° y ïüîî° Ó° (t) x î, ð«, Û, Ó°î° öÖ° !âÈ– ï, y•î° ï, zû, î!ò, ð«, îÜ, ïüîî° Ó° (t) ïy î, ð î«, xÓÜ, °ö Û, îÖ° , öy•zñ dy1 1 dY 1 dP y dt Y dt P dt ? ? ? ?

13 NSOU ?GE-EC-41 xli≈îñ üyly! , ðã%È ÆÄÜ, ï, xyî° Ó!k, Ó° •yÓ° = ÆÄÜ, ï, çyî, #î° xyî° Ó!k, Ó° •yÓ° – çöÇáfy Ó!k, Ó° •yÓ° – ï

ï, Ó° yçñ üyly! , ðã%È ÆÄÜ, ï, xyî° Ó!k, Ó° •yÓ° ööyÜ, •îli, îâî° ÆÄÜ, ï, çyî, #î° xyî° Ó!k, Ó° •yÓ° îÜ, çöÇáfy Ó!k, Ó° •y îÖ° Ó° îã, îîî°

Ó!ç •îli, •îÖ– ïî«, ïe ÆÄÜ, ï, üyly! , ðã%È xyî° Öyî, , îÖ– ï, y•î°ñ üyly! , ðã%È xyî° ï)ä, Û, xö%îyî° #ñ î!ò Û, y îöy î°îç Ó° çyî, #î° xyî° Ó!k, Ó° •yÓ° î°îçÓ° çöÇáfy Ó!k, Ó° •y îÖ° Ó° îã, îîî° Ó!ç •î° ñ ï, y•î° î°îç xli≈îö!ï, Û, ï, zBî° î° â îè, î!âÈ Öy •îÖ– xli≈îö!ï, Û, ï, zBî° î°îöÖ° ï)ä, Û, !ïy îÖ° üyly! , ðã%È ÆÄÜ, ï, xyî° ï)ä, Û, ~áöÄ, ð!≈hs ïÖ î!ä, îîî° çö!Æî° ï)ä, Û, – ~Ö° !, ðâÈ îö Û, îîî° Û, è, Û, yÓ° îx î!âÈ– ÆÄüî, ñ üyly! , ðã%È ÆÄÜ, ï, xyî° ñ e üöð≈üyö •î° xyüÖ° y îüy îè, Ó° ï, z, öÖ°

70%	MATCHING BLOCK 17/161	SA	CC ED 01(Bengali).pdf (D164886399)
Ó°îli, , öy!Ó° îñ îç!è, Ó° xli≈îö!ï, Û, ï, zBî° î°			

ö âê, î!âÈ– !mî, #î° î, ñ xyüÖ° y î°î!âÈÈ îñ üyly! , ðã%È xyî° ï)ä, îÜ, çöÇáfy Ó!k, Ó° •yÓ° îÜ, Ä !ïy îÖ° ü üîöf öÖ° y •î° – flîî°yBî° î, î°îçÓ° î«, ïe çöÇáfy Ó!k, Ó° •yÓ° îÜ, !Ó°îÖâ, öy öy Û, Ó° î° xli≈îö!ï, Û, ï, zBî° î°îöÖ° Û, y îöy xli≈ î° öy– ï, y•z flîî°yBî° î, î°îç

ï, zBî° î° ö, ð!Ö° üy, ö Û, Ó° îli, •î° üyly! , ðã%È xyî° ï)ä, Û, ïÖ î!ä, îîî° ï, z, ö îliyã#– ï, ï, #î° î, ñ üyly! , ðã%È ÆÄÜ, ï, xyî° Ò° , ð!Ö° üy îliÖ° myÓ° y !Ó!ù, Ò° î°îçÓ° ï, zBî° î°îöÖ° hflîîÖ° Ó° î% , öy Û, Ö° y îyî° – îüöñ !Ó°Ö°öfyçÜ, üyly! , ðã%È xyî° Ò° !ù, ï!îli, !Ó!ù, Ò° î°îçÓ° !ö!î!Óù, yà Û, îÖ° îy îÜ, – îüöñ 1 ç%öy•z 2021 ïy îÖ° üyly! , ðã%È xyî° Ò° !ù, ï!îli, Sã, °li, öyühflîîÖ° üy!Û≈, ö ï, y îÖ° V !Ó°Ö°öfyçÜ, !Ó!ù, Ò° î°îçÓ° ü îöf !öj° !°âî, !ö!î!Óù, yà Û, îÖ° î!âÈ È !ö! üyly! , ðã%È xyî° Sã, °li, öyühflîîÖ° üy!Û≈, ö ï, yÓ° V 1. !öj° xyî° Ò° î°ç ≠ ðgt; 1,046 2. !öj° î, Ó° ÈÜÈüöf xyî° Ò° î°ç ≠ 1,046 – 4,095 3. ï, zFä, ï, Ó° ÈÜÈüöf xyî° Ò° î°ç ≠ 4,096 – 12,695 4. ï, zFä, xyî° Ò° î°ç ≠ 12,695 xyüÖ° y 2020 ïy îÖ° üyly! , ðã%È xyî° Ò° !ù, ï!îli, !öÖ≈y!ä, ï, Û, îîî° Û, è, î°îçÓ° î«, ïe !ö!î!Óù, yà ö# î!ä, Ó° ïyÓ° î!îli, î!âÈÈ ïyÓ° î! 1.1 !öÖ≈y!ä, ï, !Ü, ä%È î°îçÓ° üyly! , ðã%È xyî° Sã, °li, US ï, y îÖ° V S2020 ïy îÖ° !öj° xyî° Ò° î°ç (ðgt;1,046) üyly! , ðã%È xyî° 1. xyü, ày!öhfliöy 516.75 2. ï, zàyu, y 822.03 3. Ó°Ö° !Ü, öy ù, y îïy 857.93

14 NSOU ?GE-EC-41 4. üy!° 862.45 5. •z!î! , ð!° y 936.34 !öj° î, Ó° üöfxyî° Ò° î°ç (1,046 – 4,095) 6. •y•z!î, 1,272.37 7. üy!° yöüÖ° 1,467.70 8. Û, fy îüÖ° ðö 1,537.13 9. ù, yÓ° î, 1,927.71 10. Öyç° y îöç 1,961.61 11. ù% , è, yö 3,000.78 12. •z î!öy î!ö!ç! y 3,869.59 ï, zFä, ï, Ó° ÈÜÈüöfxyî° Ò° î°ç (4,096 – 12,695) 13. Ó° y!ç° 6,796.84 14. ü!Ö° çyî 8,627.84 15. !Ü, ï, zÓy 9,477.85 16. Ó° î!âÈÈ î° y 10,079.20 17. !ä, ö 10,434.78 18. îÜ, yfiè, y!Ö° Û, y 12,140.85 ï, zFä, ÈÜxyî° Ò° î°ç (ðlt; 12,695) 19. !ä, !° 13,231.70 20. !@ Æî 17,622.54 21. çö!≈, %ày° 22,176.30 22. ù, yTM 39,030.36 23. î% _ Ó° yçf (UK) 41,059.17 24. Û, yöyî, y 43,294.65 25. çyü≈y!ö 46,208.43 26. î, öüüÛ≈, 61,063.32 27. xyî° îü!Ö° Û, y î% _ Ó° yT... 63,593.44 ï)è ≠ data.worldbank.org ~ü, y îÖ° üyly! , ðã%È xyî° Ò° üyöf îü xyüÖ° y !Ó!ù, Ò° î°îçÓ° ï, zBî° î°îöÖ° hflîîÖ° Ó° î% , öy Û, Ó° îli, , öy!Ó° – xÓçf ï, zBî° î°îöÖ° ï)ä, Û, !ïy îÖ° üyly! , ðã%È xyî° Ò° Ä Û, îîî° Û, è, ï#üyÖk, ï, y xy î!âÈ– ïç î«, î!ö î!ï° !öj° Ó° * , ö È

15 NSOU ?GE-EC-41 ≤Ālūi, ñ üyly! , ðã%È xyl' ~Ü, îê, ài, , !•ÿyÓ üye~ ~•z , ðiÓ' üy' î, ð xy' ĩl' Ó' Ó' Á' ê, ð ðÓ' y , ð' ĩi ,
öy- ĩlò' ð' ĩcÓ' ÿyôyÓ' î çòà' ĩiÓ' xyl' Ü, ĩlū ~ÓÇ ü%!<T' ĩlū' ðö#Ó' xyl' Óy' ĩi , ñ ĩ, y• ĩ°Á üyly! , ðã%È xyl' Óyí , ĩ' ĩi ,
, ðy' ĩÓ' - !Ü, v ĩ' ĩk, ĩ' ê xli~ ĩlò' ĩ, Ü, í, zB' ĩ' ð à' ĩê, ĩ' ĩãÈ ĩ, y Óy' ĩy' ĩÓöy- !mi, #ĩ' ĩ, ñ xyüÓ' y çy! ðñ üyly! , ðã%È xyl' =
çyi, #ĩ' xyl' ? çòÿÇáfy- ĩlò' ð' ĩcÓ' çyi, #ĩ' xyl' öy' Ó' ĩi , çòÿÇáfy Ü, ĩlūñ ĩ, y• ĩ° üyly! , ðã%È xyl' Óyí , ĩ' ĩÓ- xyÓyÓ' ñ
ĩlò' çyi, #ĩ' xyl' Ü, ĩlū ~ÓÇ çòÿÇáfy ĩlò' çyi, #ĩ' xy' ĩl' Ó' 'ã, ĩ' ĩl' Ó!ç •y' ĩÓ' Ü, ĩlūñ ĩ, y• ĩ°Á üyly! , ðã%È xyl' Óyí , ĩ' ĩÓ-
!Ü, v ~•z ð%!ê, Ó' ĩ' Ü, y ĩöy' «, ĩ' ê•z xli~ ĩlò' ĩ, Ü, í, zB' ĩ' ð à' ĩê, ĩ' ĩãÈ ĩ, y Óy' ĩy' ĩÓ öy- ĩ, ĩ, #ĩ' ĩ, ñ üyly! , ðã%È xyl'
Óyí , ĩ' ĩ°•z ð' ĩcÓ' çòÿyôyÓ' ĩ' ĩÓ' ç#ÓölyeyÓ' üyö Óy' ĩi , ñ ~!ê, ÿÓ=öy' ĩi, f ðl' - OPEC (Organisation of Petroleum
Exporting Countries) ð' ðç=!° ĩi , !Óàĭ, Ü, ĩ' ĩl' Ü, ÓãÈ' ĩÓ' üyly! , ðã%È xyl' !Ófl' Ü, Ó' Ó' Ü, ĩlūÓ' Ó' ĩ' ĩi , ĩ' ĩãÈ- !Ü, v'
' ðç=!° ĩi , ÿyôyÓ' ĩ' üyö% ĩ' ĩÉÍÓ' ç#ÓölyeyÓ' üy' ĩlòÓ' ĩ' üö í, zB' ĩi , á' ĩê, ĩö- ã, ĩ% , ĩ' ĩi , ñ üyly! , ðã%È xyl' öy' Óyí , ĩ' ĩ°Á
ò' Ó' o çòÿyôyÓ' ĩ' ĩÜ, ĩlò' ç#ÓöyôyÓ' ĩ' ĩÓ' 'üÓ' ≤Ā ĩl' yçö#ĩ' !ç! ðÿ, ðe ÿç Ç ĩi' ≈, ÿÓ' ÓÓ' y• Ü, Ó' y' ĩ' ĩ' ĩ, y' ĩ' ĩ' y' ĩ' lòÓ'
ç#ÓölyeyÓ' üyö Óy' ĩi , - ĩ' lūñ fljyflif , ð' Ó' ĩ' ĩÉÍÓyñ !ç« , yñ , öyö#ĩ' ç' ≤Āü, ĩi, Ó' 'çyàyö' !ò' ĩ° !öi' xy' ĩl' Ó'
'y' ĩÜ, ĩ' lòÓ' ç#ÓölyeyÓ' üyö Óy' ĩi , - ÿ%ĭ, Ó' yçñ üyly! , ðã%È xyl' •z ç#ÓölyeyÓ' üy' ĩlòÓ' ~Ü, üye' ð' ĩ' lò=çÜ, ðl' -
, ðM, Èüĭ, ñ x' ĩlòÜ, ÿlū' çyi, #ĩ' í, zĭ, ðyòò Ó, ĩk, Ó' ú, ĩ' ĩ° , ðiÓ' ĩ' ĩÓ' ĩcÓ' ú, yÓ' ÿyüf ð<T' ĩ' ĩi , ðy' ĩÓ' ñ öyöyÓ' Ü, ü ð)Éĩñ
!ç' ĩ' ĩÓ' yà ≤Āü, ĩi, Ó' ÿ, ĩ<T' ĩ' ĩi , ðy' ĩÓ' ñ •zi, fy! ð- ~ ĩ' «, ĩ' ê üyly! , ðã%È xyl' Óyí , ĩ' ĩ°•z çòÿyôyÓ' ĩ' ĩÓ' ç#ÓölyeyÓ' üyö
' Ó' ĩi , ĩ' ĩãÈ ĩ, y Óy' ĩy' öy- xli~ ĩlò' ĩ, Ü, í, zB' ĩ' ĩ' lòÓ' !ò' ĩ' lò=çÜ, !•ÿy' ĩÓ' üyly! , ðã%È xyl' ÿ)ã, ĩ' ĩÜ, Ó' ~ÿhñfl' xÿ% !ÓöyÓ'
çòf xli~ ð# ĩi , !Óàĭ !ÓÜ, " ÿ)ã, ĩ' ĩÜ, Ó' !ã, ĩs' yü, yÓöy ð' Ó' & Ü, ĩ' ĩÓ' ð- ~ Ó' * , ð ~Ü, !ê, !ÓÜ, " ÿ)ã, ĩ' ĩÜ, Ó' • ç#ÓölyeyÓ'
Óyhñl' Óy' ĩ' ü, Ói, =iüy' ĩlòÓ' ÿ)ã, Ü, - ~•z ÿ)ã, Ü, !ê, !ò' ĩl' xyüÓ' y ð# ĩ' ĩã, Ó' !Óü, y' ĩ' ĩã xy' ĩ°yã, öy' Ü, ĩ' ĩÓ' !ãÈ- 1.5.3
ç#ÓölyeyÓ' Óyhñl' Óy' ĩ' ü, Ói, =iüyö ÿ)ã, Ü, (Physical Quality of Life Index or PQLI) xli~ ĩlò' ĩ, Ü, í, zB' ĩ' ĩ' lòÓ' ÿ)ã, Ü,
!•ÿy' ĩÓ' üyly! , ðã%È ≤Āü, ĩi, xyl' ÿÓ' ĩã, ĩ' ĩl' çò! ≤Āĭ - ĩ, ĩ' ĩÓ' ~•z ÿ)ã, ĩ' ĩÜ, Ó' Ü, ĩ' ĩl' Ü, !ê, e&!ê, Óy' ÿ#üyÓk, ĩ, y xy' ĩãÈ-
ĩ, y•z !Ó!ü, ð' xli~ ð# ĩi , !Óð xli~ ĩlò' ĩ, Ü, í, zB' ĩ' ð , ð' Ó' üy, ð' Ü, Ó' ĩ' ĩi , Ü, ĩ' ĩl' Ü, !ê, !ÓÜ, " ÿ)ã, ĩ' ĩÜ, Ó' xÓi, yÓ' ĩy
Ü, ĩ' ĩÓ' ĩãÈö- ~•z !ÓÜ, " ÿ)ã, Ü, Ó' ĩ' ĩi , xli~ ĩlò' ĩ, Ü, !ÓÉĭ ĩl' Ó' , ðyçy, ðy!ç' !Ü, á%È ÿyü!çÜ, !ÓÉĭ xhs' ũ≈, %_ Ü, Ó' y
• ĩl' ĩãÈ- ĩ, y•z ~ ĩ' lòÓ' xli~ ĩlò' ĩ, Ü, í, zB' ĩ' ĩ' lòÓ' ÿyü!çÜ, ÿ)ã, Ü, Óy' ÿyü!çÜ, !ò' ĩ' lò=çÜ, (Social indicators of economic
development) Ó' ĩ° x!ü, !•i, Ü, Ó' y' ĩ' - xyüÓ' y ≤Āöyöi, ĩi, ð!ê, ÿyü!çÜ, ÿ)ã, ĩ' ĩÜ,
Ó' í, z' ĩ' ĩÓ' á' Ü, Ó' ĩ' ĩi , öy!Ó'

É (a) ç#ÓölyeyÓ' Óyhñl' Óy' ĩ' ü, Ói, =iüyö ÿ)ã, Ü, (b) ũ' üÓ' ≤Ā ĩl' yçö , ð)Ó' ĩ' ð, !<Tü, !Dñ ~ÓÇ (c) üyöÓ' í, zB' ĩ' ð' ÿ)ã, Ü, -
xli~ ĩlò' ĩ, Ü, í, zB' ĩ' ĩ' lòÓ' ~•z ĩi, ð!ê, ÿyü!çÜ, !ò' ĩ' lò=çÜ, !ò' ĩl' xyüÓ' y , ðÓ' , ðÓ' xy' ĩ°yã, öy' Ü, Ó' Ó-

16 NSOU ?GE-EC-41 ç#ÓölyeyÓ' Óyhñl' Óy' ĩ' ü, Ói, =iüyö ÿ)ã, Ü, (PQLI) àè, ö Ü, ĩ' ĩÓ' ð Morris D. Morris ~ÓÇ xöfyöf
Ü, ĩ' ĩl' Ü, çò xli~ ð# ĩi , !Óð- ĩ' ĩ' y' ĩ' lòÓ' ú' ĩi , ñ xli~ ĩlò' ĩ, Ü, í, zB' ĩ' ĩ' lòÓ' , ð' Ó' üy, ð' Ü, !•ÿy' ĩÓ' xyl' ÿ)ã, Ü, ð' ð%üye oÓf Á
' ÿÓyÜ, y' ĩl' Ó' , ð' Ó' üy' ĩ' lòÓ' í, z,

100% MATCHING BLOCK 18/161 SA CC ED 01(Bengali).pdf (D164886399)

ðÓ' = Ó' &c xy' ĩÓ' y, ð Ü, ĩ' ĩÓ' ~ÓÇ

ç#ÓölyeyÓ' = ĩãĭ, üyö ĩ' ĩÜ, ÿ)ð) ĩ≈ xÓ' ĩ°y Ü, ĩ' ĩÓ' - !Ü, v xli~ ĩlò' ĩ, Ü, í, zB' ĩ' ĩ' lòÓ' í, z' ĩjçf•z • ç#ÓölyeyÓ' üy' ĩlòÓ' = ĩãĭ,
í, zĭÜ, Éĭ= Ó, ĩk, Ü, Ó' y- ĩ, y•z Morris ≤Āü%á xli~ ð# ĩi , !Óàĭ ç#ÓölyeyÓ' Óyhñl' Óy' ĩ' üyö í, zB' ĩ' ĩ' lòÓ' ÿ)ã, Ü, (PQLI) àè, ö
Ü, ĩ' ĩÓ' ð- ~•z PQLI • ĩi, ð!ê, í, z, ð)ã, ĩ' ĩÜ, Ó' ĩ' ĩÓ' ÿ)ã, Ü, (composite index)- ~•z ĩi, ð!ê, í, z, ð)ã, Ü, • É àĭ , xyl' %
≤Āĭ, fyçy Ó, ĩk, ñ !ç=ü, ĩ% , fÓ' •yÓ' •...yÿ ~ÓÇ ÿyç, Ó' ĩ, yÓ' •yÓ' Ó, ĩk, - ~•z ĩi, ð!ê, í, z, ð)ã, ĩ' ĩÜ, Ó' ÿÓ' ĩ' ĩÓ' àÜ, àĭ , •z
• ç#ÓölyeyÓ' Óyhñl' Óy' ĩ' üyö ÿ)ã, Ü, SÓy PQLIV- ~•z ÿ)ã, ĩ' ĩÜ, Ó' ũ) Ü, ĩy •ñ ð% çyi, #ĩ' Óy üyly! , ðã%È ≤ĀÜ, ĩi, xyl'
Óyí , ĩ' ĩ°•z xli~ ĩlò' ĩ, Ü, í, zB' ĩ' ð àê, ° ĩ, y Óy' ĩy' ĩÓ' öyñ , ðyçy, ðy!çñ çòÿyôyÓ' ĩ' ĩÓ' ç#ÓölyeyÓ' üyöÁ í, zB' ĩi , •Āĭ y
ò' Ó' Ü, yÓ' - ~•z ç#ÓölyeyÓ' üyö Ó, ĩk, !Ó!ü, ð' ÿ)ã, ĩ' ĩÜ, Ó' myÓ' y , ð' Ó' üy, ð' Ü, Ó' y ĩy' - PQLIÜÈ~Ó'
≤ĀÓi≈, ĩ' ĩÜ, Ó' y í, z, ð' ĩÓ' y_ ĩi, ð!ê, ÿ)ã, Ü, ÓfÓ•yÓ' Ü, ĩ' ĩÓ' PQLI àè, ö Ü, ĩ' ĩÓ' ĩãÈö- ~ü, y' ĩ' ĩÓ' Morris ≤Āö_ ÿ)ã, ĩ' ĩÜ,
xli~ ĩlò' ĩ, Ü, í, zB' ĩ' ĩ' lòÓ' ú, ĩ' ĩ° ÿyôyÓ' ĩ' üyö% ĩ' ĩÉÍÓ' ç#ÓölyeyÓ' üyö Ü, ĩ, ê, y Óyí , ñ ĩ' z !ÓÉĭ ĩl' Ó' í, z,

100% MATCHING BLOCK 19/161 SA CC ED 01(Bengali).pdf (D164886399)

ðÓ' = Ó' &c xy' ĩÓ' y, ð Ü, Ó' y' ĩ' ĩ' ĩãÈ-

Ó>

ĭ,ñ ſyôyÓ ĭ üyö% ĭĒĪÓ ĉ#ÓölyeyÓ üy ĭö ĭ zB ĭ ĭ, öy âê, ĭ° xĭ≈ ĭöĭĭ, Ű, ĭ zB ĭ ĭ ö Ű, ĭyĭê, xĭ≈#ö- ĭ, ĭĪÓ üĪÓ ĭĪÓ
PQLĪĒÜĒ~Ó Ă ĪÜ, ä%Ē ſ#üyÓk, ĭ, y xy ĭĒĒ- ſĉ ĭĪĪ, ĭĪ, ö ſ=ĭ° ĭöĭ ĪÓ * ĉ Ē Ē (ĭ) ĉ#ÓölyeyÓ üyö, öĪÓ üy, ö Ű, Ó ĭ ĭ, üĪÓ ſ
ĭĭ, öĭê, ĭ, z, öſ)ă, ĭÜ, Ó ſÓ° aĭ, ĭ, ÓfÓ•yÓ Ű, ĭĪÓ ĭĒĒ- xyÓ ĭ, z, öſ)ă, ĭÜ, ÓfÓ•ĭ, ĪÓĪĪ ĭĭ, òĭê, • Ē aĭ, xyl %
≤Ăĭ, fycyñ Īç÷ü, ĭ%, fÓ •yÓ ~Öĉ ſy« Ó ĭ, y- ĪÜ, v ĉ#ÓölyeyÓ üyö x ĭöŰ, ĭ !

95%	MATCHING BLOCK 20/161	SA	HCO SE-CO-21-PDF-Final.pdf (D164896583)
ÓĒĪ ĭĪÓ ĭ, z, öÓ ĭöü≈, Ó Ű, ĭĪÓ			

ñ ĭüöñ áyòfñ Óyſfliyöñ flſyflif, öĪÓ ĭĒĪÓyñ ĭöÓ y, öò, öyö#Ī ĉ°ñ, öĪÓ Ó• ĭĪÓ ſ% ĭĪyà ſ%ĪÓöy ≤ĂŰ, ĭĭ, - ĭĉöf
üĪÓ ĭĪÓ ſ)ă, Ű, ĭê, ĭÜ, x ĭö ĭÜ, xĭĭ ſÓ° Ó ĭ° Ű ĭö Ű, ĭĪÓ ö- (iii) üĪÓ ſ ≤Ăö- PQLĪ äê, ö Ű, Ó ĭ ĭ, ĭĭ, öĭê,
ĭ, z, öſ)ă, ĭÜ, Ó ſÓ° aĭ, ĭ, ĂĪĪ y • ĭĪ ĭĒĒ- ~Ó ĭ, yĭ, öĭ≈ •ñ ĉ#ÓölyeyÓ üyö ĭöö≈yÓ ĭĭ ĭĭ, öĭê, ĭ, z, öſ)ă, ĭÜ, Ó ſüyö
=Ó ĉc öÓ y • ĭĪ ĭĒĒ- ~ĭê, Ă ĪÓĭ, ĪÜ≈, ĭ, ĪÓĪĪ - ĉ#ÓölyeyÓ üyö ĭöö≈yÓ ĭĭ ĭĭ, öĭê, ĭ, z, öſ)ă, ĭÜ, Ó =Ó ĉc ſüyö öyĂ
• ĭĭ, öy ĭĪÓ - ĭĪĪĪ ĭ, z, öſ)ă, Ű, =ĪÓ =Ó ĉcĉ#° aĭ, (weighted average) ĭöĭĪ Ű, ĭĪÓ ſ)ă, Ű, ĭê, Ó üyö ĪÓ
Ű, Ó y ĭĪĭ, öy ĭĪÓ - ĪÜ, v ſáy ĭöĂ ĪÓ! Ű, ĭ, z, öſ)ă, Ű, ĭÜ, Ű, #Ó * ĉ =Ó ĉc ĂĪĪ y • ĪÓ ĭ, y ĭöĭĪ Ű, Ó yÓ
ĭÜ, y ĭöy Ó! öĪ, (objective) ĭöĭ Ű Ăz- ĭĪĪĪ ĭ, PQLĪĒÜĒ~Ó äê, ö x ĭöŰ, ĭ, y•z Ű ĭöyàĭ, (subjective) ĪÓĪĪ ĭáy ĭö
Óf!_ Ăĭ, ĪÓă, yÓ ĒÜĒĪÓ ĪÓă, öy (value judgements) ~ĭĪ, ö ĭĭ, - ~ſühfĪ xſ%ĪÓöyÓ ĉöf ĪÓŸ°ÓfycŰ, ~Öĉ xöfyöf
x ĭöŰ, Óf!_ Óy ≤ĂĪĭ, Ī, yö xĭ≈ ĭöĭĭ, Ű, ĭ, zB ĭ ĭ ö, öĪÓ üy, ö Ű, Ó yÓ ĉöf üyĭ! Ăâ%Ē ≤ĂŰ, ĭĭ, xy ĭĪÓ ĭ, öĪÓ üyĭ•z
ÓfÓ•yÓ Ű, Ó ĭĪĭ, ä, yö- 1.5.4 ĭöŰ ≤ĂĪĪ yçö, ö)Ó ĭ, ò, ĭTü, ĪD (Basic Needs Approach) Ă

Ű, y ĭöy Ă
ò ĭĉÓ xĭ≈ ĭöĭĭ, Ű, ĭ, zB ĭ ĭ
ö, öĪÓ
üy, ö Ű, Ó yÓ ~Ű, ĭê, ĭ, z ĭĪÓ Ă ĭĪyàf, ök, ĭĭ, • ĭöŰ ≤ĂĪĪ yçö, ö)Ó ĭ, ò, ĭTü, ĪD- ~•z, ök, ĭĭ, ĭĪ, Ă ĭĉÓ ſyôyÓ ĭ
çöä ĭĪÓ Ű, y ĭĒĒ ĉ#ÓööyÓ ĭĪÓ ĉöf ≤ĂĪĪ yçö#Ī ĭöŰ! Ű, ĪÓĪĪ =Ī Ű, ĭ, ĭê, y Ă, öŪ ĭĒĒ ĭĒĒ ĭĒĒ, yÓ ĭü, ĭĪĭ,
xĭ≈ ĭöĭĭ, Ű, ĭ, zB ĭ ĭ ö, öĪÓ üy, ö Ű, Ó y Ă - ~•z ĭöŰ! Ű, ≤ĂĪĪ yçö#Ī ĪÓĪĪ =Ī • áyòfñ Óyſfliyöñ, öyö#Ī ĉ°ñ flſyflif
öĪÓ ĭĒĪÓy Ă ĪĪ, yÓ ſ% ĭĪyà- ~•z ĪÓĪĪ =Ī Ă ĭĉÓ òĪÓ o çöſyôyÓ ĭĪÓ

17 NSOU ?GE-EC-41 Ü, y^îläÈ Ìi, Ñ•çû, f •îÖñ ^òç!è, ^îi, i, i, •z xî~îö!i, Ü, í, zB^î ö á îè, ^îläÈ Ó^îp óó^y •îÖ- ~!è, •z •
 ^üÖ ≤Ä^îl^yçö, ò)Ó^î ò, !kTù, !DÓ^î ü)Ü, Ìy- ~•z üi, Öy^î öÖ^î ü%áf ≤ÄÖ_ ^yó^y •îö Paul Streeen, Norman Hicks,
 Shahid Javed Burki ≤ÄÜ%á- ~•z, òk, !i, ^îi, xyî^î Ó, !k, ^îÜ, xÓ^î •y Ü, Ó^y •î^î öy- i, ^îÖ Ó!ò~i, xyî^î Öy Ó!ò~i, í, z, òyòò
 ò)Ó^î ó Óf!_ Ó^y, çöy^î FaÈ !Ü, öy ~ÖÇ Ó!ò~i, í, z, òy!ò, ó^î ÖfÓ^î ü^î öf ò)Ó^î ö^î öÖ^î ≤Ä^îl^yçö#î^î !ç!ö, öe xy^î läÈ
 !Ü, öy i, y^î Ö^î ä, öy Ü, Ó^y •î - xî~îö!i, Ü, í, zB^î ö, ò)Ó^î üy^î, öÖ^î ~•z ò, !kTù, !D Ñ^î y!Ó^î xó%ß^î, ^ò^î ÇÓ^î
 ò)Ó^î ö^î öÖ^î ç#ÓölyeyÓ^î üy^î öÖ^î ≤Ä^îl^i, xD%!^î ò)Ó^î ö^î öÖ^î Ü, ^îÖ^î îläÈ- fl^î yß^î, ^ò^î ÇÓ^î ò)Ó^î ö^î öÖ^î ç#ÓööyÓ^î ^îÖ^î
 çöf^î üÖ^î Ü, ≤Ä^îl^i yçö#î^î !ÓÈl^i =!^î üyè, yü%!è, Ñè, Ü, ü, y^î Ö^î z ~•z ò, !kTù, !DÓ^î i, y!Ü, y!^î fliyö, ^ò^î l^i îläÈ- ^üÖ
 ≤Ä^îl^i yçö, ò)Ó^î ò, !kTù, !DÓ^î í, z^î jçf •ñ Ñüy^î ÇÓ^î ò)Ó^î ö^î öÖ^î ^üÖ ≤Ä^îl^i yçö#î^î !ç!ö, öe Ñ^î ÓÓ^y •Ü, Ó^î ^îi,
 Ñ^î Ü, yÓ^î ^îÜ, ≤Ä^îl^i y!ò, Ü, Ó^y - í, zB^î ^î öÖ^î Ñú, ^î ö)Ó^î ó^î ò)Ó^î Ü, y îläÈ, ^òÑÖäEyl^î ~ÖÇ^î y^î öÖ^î ç#ÓölyeyÓ^î
 üyö Öy^î i, ñ ç#ÓööyÓ^î ^îÖ^î çö ~Ü, yhs^î ≤Ä^îl^i yçö#î^î !ç!ö, öe i, yÓ^y ^î ö, çöyl^î ñ Ñè, !ö!y, i, Ü, Ó^y z ~•z
 ò, !kTù, !DÓ^î ≤Äöyö í, z^î jçf - i, ^îÖ^î ~•z ò, !kTù, !DÓ^î ~Ü, !è, ≤Äöyö Ñ^î üyÖk, i, y xy^î läÈ- ç#ÓööyÓ^î ^îÖ^î çöf ~Ü, yhs^î
 ≤Ä^îl^i yçö#î^î óÓf =!^î Ü, # Ü, # ~ÖÇ^î y^î öÖ^î xy^î î, ö!«Ü, =Ó^î çc Ü, #Ó^î * öñ Ñ^î jçf^î Ü, üi, ^îü, çò ÌyÜ, ^îi, çöy^î Ö^î -
 i, ^îÖ^î ~•z ò, !kTù, !D ò)Ó^î ö^î öÖ^î Ñè!òj^î ≤Ä^îl^i yçö#î^î ó^î ÖfÓ^î çyâyö !ò^î l^i Ñ^î y!Ó^î öy!Ó^î óf ò)Ó^î Ü, Ó^î ^îi, ~ÖÇ
 i, y^î öÖ^î ç#ÓölyeyÓ^î üyö í, zB^î, Ü, Ó^î ^îi, ä, y!^î - äy^î ö^î z ^üÖ ≤Ä^îl^i yçö, ò)Ó^î ò, !kTù, !DÓ^î i, y!^î ö!è Ä =Ó^î çc- 1.5.5
 üyö Ó í, zB^î ö Ñè, Ü, (Human Development Index or HDI) Ó^î y<T... Ñ^î îäÖ^î üyö Ó í, zB^î ö Ü, ü~Ñ)ä, Ó^î (United Nations
 Development Programme Öy UNDP) xó#^î ö 1990 Ñy^î ^îÜ, ≤Ä^îl^i, ÓäÈÖ^î üyö Ó í, zB^î ö ≤Ä^îl^i, ^îÖòò (Human
 Development Report Öy HDR) ≤ÄÜ, yç Ü, Ó^y •î - ~•z ≤Ä^îl^i, ^îÖò îö !Ó!ù, Ñ^î ö^î ÇÓ^î í, zB^î ^î öÖ^î üyey i%, öy
 Ü, Ó^y Ó^î çöf ~Ü, !è, üyö Ó í, zB^î ö Ñè, Ü, Öy HDI (Human Development Index) ÓfÓ^y Ó^î Ü, Ó^y •î - ~•z Ñè, Ü,
 ^îi, !Ó^î !, öäÈ^î ö, çöy!Ü, hflly^î öÖ^î xî~ò#îi, !òò üy•Ö%ÖÈÜÈ, z^ÈÜÈ•Ü, ÈÜÈ~Ó^î ≤Ä^îlä, <Ty ~ÖÇ xüi~, f ^î öÖ^î
 ^î ÄÖ^î y x^î öÜ, äy!ö Ü, yç Ü, ^îÖ^î îläÈ- UNDPÈÜÈÖ^î ≤Ä^îl^i, ^îÖòò ^îÜ, xyüÖ^y üyö Ó í, zB^î ö Ñè, Ü, Ó^î ~Ü, !è, ÑÇK, y
 çöy z- ~•z ÑÇK, y!^î Ó^y •î l^i îläÈ ^î ñ üyÖ í, zB^î ö Ñè, Ü, • "a composite index measuring average achievement" in three
 basic dimensions of human development—a long and healthy life, knowledge and a decent standard of living." ~•z ÑÇK, y
 ^îÜ, ^òáy Ìy^î FaÈ È ñ üyö Ó í, zB^î ö Ñè, Ü, üyö ç#Ó^î öÖ^î l^i, ö!è, «, ^îe ài, Ñyú, f^î Ö^î Öä, öy Ü, ^îÖ^î - ~•z l^i, ö!è,
 ^îe, • É (i) ò#â~ Ä fllyflif Öy ç#Óö Ìy ≤Ä^îl^i, fy!ç, xyî^î % Ñè, ^îÜ, Ó^î myÓ^y, çö!Ó^î üy, ö Ü, Ó^y •î - (iii) K, yö Ìy !ç« y
 Ñè, Ü, Ó^î myÓ^y, çö!Ó^î üy, ö Ü, Ó^y •î - ~•z Ñè, Ü, l^i, ö!è, • l^i, ö!è, í, z, öÑè, Ü, ñ Ìy ñ ≤Ä^îl^i, fy!ç, xyî^î % Ñè, Ü, ñ !ç« y
 Ñè, Ü, ~ÖÇ flti^î xü, fhs^î Ó^î #i, í, z, öyòò Ñè, Ü, - üyö Ó í, zB^î ö Ñè, Ü, • ~•z l^i, ö!è, í, z, öÑè, Ü, ^îÜ, Ó^î Ñ^î Ö^î ÌÖ!àÜ, á, -
 ~•z (HDI Öy) üyö Ó í, zB^î ö Ñè, Ü, ^îÜ, Ó^î üyö ç)öf ^îÜ, ~^îÜ, Ó^î ü^î ö!ÓÓ^yç Ü, ^îÖ^î - ^î Ñühfl^î ö^î ÇÓ^î «, ^îe ~•z
 Ñè, Ü, ^îÜ, Ó^î üyö 0.550 x^î, ö« y Ü, ñ Ñühfl^î öç üyö Ó í, zB^î ^î öÖ^î !òj^î hfl^î Ö^î Ó^î l^i îläÈ Ó^î ü^î öÜ, Ó^y •î - ~•z
 Ñè, Ü, ^îÜ, Ó^î üyö 0.55 ^îÜ, 0.70ÈÜÈ~Ó^î ü^î öf •î ÑÇY^î <T öç =!^î üyö Ó í, zB^î ö üöfÜ hfl^î Ö^î Ó^î l^i îläÈ- ^î Ñühfl^î
 ö^î ÇÓ^î ~•z üyö Ó í, zB^î ö Ñè, Ü, ^îÜ, Ó^î üyö 0.7ÈÜÈ~Ó^î ^òç !Ü, v

18 NSOU ?GE-EC-41 0.8ÈÜÈ~Ó^î Ü, ñ Ñühfl^î öç • í, zFä, üyö Ó í, zB^î ^î öÖ^î öç- xyÓ^î Ñè, Ü, ^îÜ, Ó^î üyö 0.8ÈÜÈ~Ó^î
 ^òç •î üyö Ó í, zB^î ö xî, í, zFä, hfl^î Ö^î á îè, ^îläÈ Ó^î ü^î öÜ, Ó^y •î - Ó^î y<T... Ñ^î îäÖ^î üyö Ó í, zB^î ^î öÖ^î
 !Ó^î Ì, öy^î È~è, ^òáy Ìy^î FaÈ È ñ x^î öÜ, ^ò^î ÇÓ^î üyly!, öä%È xy^î l^i Ó^î !ù, !_ ^îi, i%, öyü)Ü, xÓfliyö ~ÖÇ üyö Ó í, zB^î ö
 Ñè, Ü, ^îÜ, Ó^î !ù, !_ ^îi, i%, öyü)Ü, xÓfliyö !ù, Ñ^î Ó^î * ö- !Ü, ä%È ö^î ÇÓ^î üyly!, öä%È xy^î l^i Ó^î !ù, !_ ^îi, xyhs^î çy!i, Ü,
 xÓfliyö îöÖ^î i%, öy!^î üyö Ó í, zB^î ö Ñè, Ü, ^îÜ, Ó^î !ù, !_ ^îi, xÓfliyö í, zFä, i, Ó^î - ~Ó^î i, y!^î ö!è • ñ Ñühfl^î öç i, y^î öÖ^î
 í, zB^î ^î öÖ^î Ñú, ^î ÑyóyÓ^î üyö%ÈÈÖ^î ü^î öf ^òÑÖ^î îäÈ !ò^î i, çö^î Ö^î îläÈ- xyÓyÓ^î ñ Ó^î y<T... Ñ^î îäÖ^î ^îi, !Ó^î i, y!Ü, y
 ^îÜ, ^òáy Ìy^î FaÈ È ñ !Ü, ä%È ö^î ÇÓ^î xÓfliyö üyly!, öä%È xy^î l^i Ó^î !ù, !_ ^îi, í, z, çö^î Ö^î ñ !Ü, v üyö Ó í, zB^î ö Ñè, Ü, ^îÜ, Ó^î
 !ù, !_ ^îi, x^î, ö« yÜ, i, ö#^î ä, - ~Ó^î i, y!^î ö!è • ñ ~•z öç =!^î üyö Ó í, zB^î ö xî~îö!i, Ü, í, zB^î ^î öÖ^î Ñú, ^î Ñüy^î ÇÓ^î ò%Ó~
 ^òfÓ^î !òÜ, è, i, i, è, y, çöÑ^î îäÈ !ò^î i, çöy^î Ö^î !ö- xyüÖ^y 1.2 öç ÑyÓ^î !i^î i, !òÖ~y!ä, i, !Ü, ä%È ö^î ÇÓ^î üyö Ó í, zB^î ö
 Ñè, Ü, ^îÜ, Ó^î üyö ò!á l^i îläÈ- UNDPÈÜÈÖ^î ^òf!Öù, yà xó%ly!^î # xyüÖ^y öç =!^î Ü, HDIÈÜÈ~Ó^î üy^î öÖ^î !ù, !_ ^îi, 4!è,
 ^òf!^î i, ü, yà Ü, ^îÖ^î îäÈÈÜÜÈÈ xî, í, zFä, üyö Ó í, zB^î ^î öÖ^î öç ñ í, zFä, üyö Ó í, zB^î ^î öÖ^î öç ñ üöf üyö Ó
 í, zB^î ^î öÖ^î öç ~ÖÇ !òj^î üyö Ó í, zB^î ^î öÖ^î öç- ÑyÓ^î !i 1.2 !òÖ~y!ä, i, !Ü, ä%È ö^î ÇÓ^î HDIÈÜÈ~Ó^î üyö Ä xÓfliyö ñ
 2022 öç üyö Ó í, zB^î ö Ñè, Ü, ^îÜ, Ó^î üyö xî, í, zFä, üyö Ó í, zB^î ^î öÖ^î öç öÖ^î Ä^îl^i 0.954 Ñ%çyó^î fyu, ç, 0.946
 xy!^î yÓ^î fyu, ç, 0.942 çyü~y!ö 0.939 ^î, öüÜ~è, 0.930 USA 0.920 çy, çöyö 0.915 x!f!T...^î y 0.914 í, zFä, üyö Ó í, zB^î ^î öÖ^î
 öç •zÓ^î yö 0.797 ð#ÇÜ, y 0.780 !Ü, í, zÓy 0.778 ^ü: ^îÜ, y 0.767 !ä, ö 0.758

19 NSOU ?GE-EC-41 üy°m# ö 0.719 •z İ@y İlôİçİ y 0.707 üöfüyöÖ í,zß İ İlôÖ °öç İü, İİİ İ öyü 0.693 •zÖ° yÜ, 0.689 ü,yÖ İ, 0.647 ü%, è,yö 0.617 ÖyÇ°y İlôç 0.614 İöİ üyöÖ í,zß İ İlôÖ °öç öyİÜ, hflİyö 0.560 öy°zİçİÖ İ y 0.534 İ%öyö 0.507 xyü, àlİöhfİlyö 0.496 İ)e ≠ World Development Report, 2022 ~•z İ,yİ°Ü,y İ İİÜ, İ öáy İy İFäÈ İñ 2022 İy İ° ü,yÖ İ, üöfüyöÖ í,zß İ İlôÖ °öç – ÓàÈÖ° ü,yÖ İ İİ, Ö° üyöÖ í,zß İ ö İ)ä, İİÜ, Ö° üyö 0.647 – ü,yÖ İ İİ, Ö° İü İläye#İ° İÜ, ä%È ° İçÖ° üyöÖ í,zß İ ö İ)ä, İİÜ, Ö° üyö ü,yÖ İ İİ, Ö° üyö x İ, è«y İ Öİç – İüöñ Ö#°ÇÜ, yñ üy°m#, öñ •z İ@y İlôİçİ y • í,zFä, üyöÖ í,zß İ İlôÖ ° İçÖ° İ,yİ°Ü, yÜ%, _ – İlôÖ üyöÖ í,zß İ ö İ)ä, İİÜ, Ö° üyö 0.7 İ İİÜ, .8ÈÜÈ~Ö° ü İöf – Öİ≈, üyö çİ,yΣ# İİ, ü,yÖ İ İİ, Ö° üyöÖ í,zß İ ö İ)ä, İİÜ, Ö° üyö İÜ, ä%Èè,y İ,zß İİ, ä İè, İläÈñ İ, İÖ İ,y á%Ö•z ö#Ö° àİ, İİ, – 2002 İy İ° ü,yÖ İ İİ, Ö° HDİÈÜÈ~Ö° üyö İäÈ° 0.595 xİ≈yİ ü,yÖ İ İİ, Ö° üyöÖ í,zß İ ö İ, áöÄ İäÈ° üöfÜ hflİ İÖ° Ö° – 2004 İy İ° HDİ xö%İyİ # 177İè, ° İçÖ° ü İöf ü,yÖ İ İİ, Ö° e ü xÖfİlyö İäÈ° 127 – xyÖ° 2013 İy İ° ü,yÖ İ İİ, Ö° HDİÈÜÈ~Ö° üyö İäÈ° 0.586 ~ÖÇ ü,yÖ İ İİ, Ö° e ü xÖfİlyö İäÈ° 135ÈÜÈİ, ü – 2020 İy İ° ~•z üyö İäÈ° 0.645 ~ÖÇ 189İè, ° İçÖ° ü İöf ü,yÖ İ İİ, Ö° xÖfİlyö İäÈ° 131ÈÜÈİ, ü xİ≈yİ HDİÈÜÈ~Ö° , ö!Ö° İ≤Ä!« İİ, ü,yÖ İ İİ, Ö° xÖfİlyö (rank) İÖ İçÈİ, öyÈè,y İ!ö – 2022 İy İ° ü,yÖ İ İİ, Ö° HDİÈÜÈ~Ö° üyö 0.647 xİ≈yİ 2020 İy İ° Ö° İ%, °öyİ x İ, İyüyöf•z ° Ö İİ, İ İäÈ – xyüÖ° y İyÖ° İİ 1.3ÈÜÈ~Ö° 1990 İ İİÜ, 2019 İy , öİ≈hs ü,yÖ İ İİ, Ö° HDİ ~ÖÇ ~Ö° í,z, öyöyö=İ°Ö° àİ, ≤ÄÜ, İİ, ° İä İİ İäÈ – ~•z İyÖ° İ İ İİÜ, öáy İy İFäÈ İñ ü,yÖ İ İİ, Ö° HDİÈÜÈ~Ö° í,z, öyöyö=İ°Ö° üyö á%Ö ö#Ö° àİ, İİ, ° Ö İİ, İ İäÈ ~ÖÇ İ,yÖ° ü, İ° İyü!@ ÄÜ, HDİÈÜÈ~Ö° üyöÄ ö#Ö° àİ, İİ, ° Ö İİ, İ İäÈ –

20 NSOU ?GE-EC-41 İyÖ° İİ 1.3 ü,yÖ İ İİ, Ö° HDİ ~ÖÇ ~Ö° í,z, öyöyö=İ°Ö° àİ, ≤ÄÜ, İİ, ÓàÈÖ° çßVÜ,y İ° fl%Ö İ° Ü,yè,y İöyÖ° üyİy! , öä%È GNI HDİ xyl° % ≤Äİ, fyçy, SÓàÈÖ° V àİ, İ, İüİ° SÓàÈÖ° V S2017 í,yÖ° ppp) 1990 57.9 3.0 1,787 0.429 2000 72.5 4.4 2,548 0.495 2005 64.5 4.8 3,217 0.536 2010 66.7 5.4 4,182 0.579 2015 68.6 6.2 5,391 0.624 2017 69.2 6.5 6,119 0.640 2018 69.4 6.5 6,427 0.642 2019 69.7 6.5 6,681 0.645 İ)e ≠ World Development Report, 2022, UNDP 1.5.6 üyöÖ í,zß İ ö İ)ä, İİÜ, Ö° ü°fyİ° ö (An Evaluation of Human Development Index) üyöÖ í,zß İ ö İ)ä, Ü, (HDI) • xİ≈ İlôİ, Ü, í,zß İ ö , ö!Ö° üy İ, öÖ° xöfİ, ü =Ö° &c, ö)≈ İyüy!çÜ, İ!ö İöçÜ, – 1990 İy° İ İİÜ, Ö° yT...İç İäÖ° í,zß İ ö Ü, ü≈İ)ä, (United Nations Development Programme) çöİyöyÖ° İİÖ° İyü!@ ÄÜ, í,zß İ ö , ö!Ö° üy, ö Ü, Ö° yÖ° çöf ~•z İ)ä, Ü, ÓfÖ•yÖ° Ü, İÖ° xyİ İäÈ – ~•z İ)ä, Ü, àè, İlôÖ° !, öäÈ İö İñy İlôÖ° xÖyö Ö° İİ İäÈ İñ, yÖ° y •İ°ö Hagen, Adelman, Harbison, Morris, Norman Hicks, Streeten, Burki ≤Äü%á – ~ñ İlôÖ° İ öİ, c İ öö öyİÜ, hflİy İlôÖ° xİ≈ö#İ! , İÖö Mahabub-ul Haq – ~ İühfİİ xİ≈ö#İ! , İÖö xİ≈ İlôİ, Ü, í,zß İ İlôÖ° İ)ä, Ü, !İy İÖ xyl° ÈÜÈ)ä, İİÜ, Ö° ÓfÖ•y İÖ° İv<T İäÈ İ°ö öy – İ,y•z İñ, yÖ° y İÖÜ, " İÜ,y İöy İ)ä, Ü, àè, İö Ófy, öİ, İäÈ İ°ö – xöfy, öÜ, Morris D. Morris ç#Öö öyÖ° İİÖ° ÖyhflİÖ° =üyö İ)ä, İİÜ, Ö° Sİç İ« İ, ö PQLIV öyÖ İyÖ° xÖİ, yÖ° İy Ü, İİÖ° ö – xöfİ İİÜ, ñ Paul Streeten, Norman Hicks ~ÖÇ Javed Burki í,zß İ ö , ö!Ö° üy İ, öÖ° çöf üÖ° ≤Ä İİ yçö , ö!Ö° İ ö, İTü, İDÖ° xÖİ, yÖ° İy Ü, İİÖ° ö – ~•z İçÖ° ≤Ä İä, <Ty ~ÖÇ İüçyİ, #İ° öyÖ° İy İüİ<Täİ, ü,y İÖ Ö° * , ö , öyİ° HDİÈÜÈ~Ö° üyöf İü – üyöÖ í,zß İ ö İ)ä, İİÜ, üyöÖ í,zß İ ö Ö° İİ, üyö% İÈİÖ° İöÖ≈yä, İlôÖ° İ% İİyà Öy , ö!Ö° İÖ° Ö, İk, Ö° ≤Ä İ İ y İ Öyé,y İöy • İİ İäÈ (as the process of enlarging people's choices) – ~äöñ İ İÓÈİİ° =İ° İİ, üyö% İÈİÖ° İöÖ≈yä, İlôÖ° flİyö#öİ, y İyÜ,y öÖ Ü,yÖ° İ=İ° •° ≠ ö#ä≈ Ä ö# İÖ° yà ç#Ööİy, ö İlôÖ° İ% İİyàñ İç« , y≤ÄyÈ •Äİ yÖ° İ% İİyà ~ÖÇ ç#ÖööyÖ° İİÖ° ~Ü, è,y İ İhs yÈİçöÜ, üyö İöÖ≈y • Ü, Ö° yÖ° İ% İİyà – üyöÖ í,zß İ ö İ)ä, Ü, àè, İö ~•z İİ, öİè, ! ÖÈİ İİ° Ö° í,z, öÖ° =Ö° &c İöÄİ° y • İİ° İäÈ – İİ, öİè, í,z, öİ)ä, İİÜ, Ö° myÖ° y ~•z İİ, öİè, !ÖÈİİ° İÖ İÖä, öy Ü, Ö° y • İİ° İäÈ – İ=İ° • İlye İ İü xyl° %ÈÜÈ~öä≈f (longevity), İç« , yäİ, İyàfİ,y xç≈ö (educational attainment) ~ÖÇ ç#ÖöİyeyÖ° üyö (standard of living) – üyöÖ í,zß İ ö İ)ä, Ü, •° ~•z İİ, öİè, İ)ä, İİÜ, Ö° İÖİ (composite) Öy İüİßİ, İ)ä, Ü, – ~áy İö

21 NSOU ?GE-EC-41 xyl° %ÈÜÈ~öä≈f , ö!Ö° üy, ö Ü, Ö° y •İ° ç İßVÖ° İüİ° xyl° %ÈÜÈ≤Äİ, fyçyÖ° (Life expectancy at birth) myÖ° y – İç« , yäİ, İyàfİ,y xç≈ö , ö!Ö° üy, ö Ü, Ö° y •İ° ≤ÄyÈÖİ° flÖ İlôÖ° İy« , Ö° İ,y Sò%•zÈÜÈİ, İ, #İ° yÇç =Ö° &cV ~ÖÇ İç« , y ≤Äİ İ, ç, y İö İç« , y •y İü, Ö° ÓàÈÖ° İçáfıyÖ° S~Ü, ÈÜÈİ, İ, #İ° yÇç =Ö° &cV =Ö° &cç#° à İİ, Ö° myÖ° y – xyÖ° ç#ÖöİyeyÖ° üyö , ö!Ö° üy, ö Ü, Ö° y •İ° üyİy! , öä%È flİ° xhs İlôç#İ° xy İİ° Ö° (Gross Domestic Product Öy GDP) myÖ° y – HDİ •° xyl° %ÈÜÈ≤Äİ, fyçy İ)ä, Ü, ñ İç« , yäİ, İyàfİ,y xç≈ö İ)ä, Ü, ~ÖÇ üyİy! , öä%È ≤ÄÜ, İ, xhs İlôç#İ° í,zİ, öß° İ)ä, İİÜ, Ö° İÖ° İy İàÜ, àİ, – ~•z HDİ Öy üyöÖ í,zß İ ö İ)ä, İİÜ, Ö° üyö ç)öf İ İİÜ, ~ İİÜ, Ö° ü İöf İÖÖ° yç Ü, İÖ° – İyöyÖ° İü, y İÖ Ö° İİ, İ İñ HDİÈÜÈ~Ö° üyö 0.5 İ İİÜ, İİ, í,z, ö İÖ° Ö° İö İÜ, 1ÈÜÈ~Ö° Ü, yäÈyÜ, y İäÈ İyÜ, İÖñ İ İè, İ, İ, •z üyöÖ í,zß İ İlôÖ° í,zFä, İ, Ö° üyey İö İlôç Ü, Ö° İÖ° – xöfİ İİÜ, ñ HDİÈÜÈ~Ö° üyö İİ, 0.5 x İ, è« , y Ü, ü •İÖñ İ, İ, •z İ İè, İ, öİ hflİ İÖ° Ö° üyö í,zß İ ö !ö İlôç Ü, Ö° İÖ° – ~ü, y İÖñ üyöÖ í,zß İ ö İ)ä, Ü, (HDI) àè, ö Ü, Ö° İİ, üyö% İÈİÖ° ç#ÖöİyeyÖ° üyö İİÜ, ≤Äü, y!Öİ, Ü, İÖ° ~Ö° * , ö ≤Äöyö İühfİ İÖÈİİ° İİÜ, •z xhs İ≈, %_ Ü, Ö° y • İİ° İäÈ – İ)ä, Ü, İè, Ö° àè, ö , ök, İİ, Ä ÖÇ İçç Ä İÖ° – İ, yäÈyİ, yñ İÖ!Ü, İ, í,z, öİ)ä, Ü, àè, ö

84% MATCHING BLOCK 21/161

SA CC-CO-01.pdf (D149057030)

Ü, Ó`yÓ` ^«, ^îe ^î!ÓÉîî` =!°!Ó^îÖä, öy Ü, Ó`y`•`

îî` ^îäÈñ ^î=!°Ó` xhs` û≈,%!_` Ó` ^îÖ!_` Ü, î, y ^îç•z í, z, ð°!¶, Ü, Ó`y ^îyî` – xyÓyÓ` ñ í, z, ð)ä, Ü, =!° äè, ^îöÓ` ^îüî`
!Ó!ù, ß`!ÓÉîî` ^î` Ó` í, z, ðÓ` ≤Äò_ =Ó` &c (weights)!Ü, ÇÓy í, z, ð)ä, Ü, àè, ^îöÓ` , ðk, lì, Ä!Ó`!ÇÉî!%!_`!%_` –
~Ü, Ü, ^îyî` ñ üyöÓ` í, z, ß`!` ö` ð)ä, Ü, àè, ^îöÓ` , ðk, lì, ^îç xlä, ö«, Ä, ð!Ó` Ç#!°î, (simple and yet elegant)– î, y•z xlä≈`îö!î, Ü,
í, z, ß`!` ^îöÓ` , ð!Ó` üy, ðÜ, !°îy ^îÖ x!Óy üyöÓ` í, z, ß`!` ^îöÓ` hflîÓ`!` îö≈yÓ` ^îî ~•z ð)ä, Ü, îè, ^îî!kT Ü, yî≈Ü, Ó` ñ
ÓyhflîÓ!ðjoi, ~ÓÇ ^îç xlä≈`îö!î, Ü, !%!_` Ó` myÓ` y` ä, y!°î,

100% MATCHING BLOCK 41/161

SA Basari Halder.pdf (D144493773)

Ó`î° ü`îö Ü, Ó`y` ^îî!î, , öy`îÖ` –

î, ^îÖ` ~•z üyöÓ` í, z, ß`!` ö` ð)ä, ^îÜ, Ó` Ä (HDI) Ü, ^îî` Ü, îè, ^î#üyÓk, î, y xy`îäÈ– ^îç`î«, ^îî, ö` ^î=!°!öj` Ó` *` ð` É` ≤Äîüî, ñ HDI
äè, ö` Ü, Ó`yÓ` ^îüî`!` îî, ö!è, !ö`îö≈CÜ, Óy í, z, ð)ä, Ü, !Ó^îÖä, öy Ü, Ó`y`•` – ^îç•z lì, ö!è, •° É` xyl` %ÉÜÉ≤Äî, fyçy ð)ä, Ü, ñ
!Ç«y ð)ä, Ü, ~ÓÇ üyî!`!öä%É` ≤ÄÜ, î, xyl` ð)ä, Ü, –!Ü, v` Ü, Ó`üye ~•z lì, ö!è, •z üyöÓ` í, z, ß`!` ^îöÓ` ~Ü, üye !ö`îö≈CÜ,
öî` – xy`îÖ` y` x`îöÜ, !ÓÉîî` üyöÓ` í, z, ß`!` ^îöÓ` hflîÓ` Óy üyey!` îö≈yÓ` î` Ü, ^îÖ` ñ` ^îüöñ!Ç` ÷` ü, î, fÓ` •yÓ` ñ` Ç` ÷` Ä
Ó, k, ^îöÓ` , ð%!kTÓ` hflîÓ` ñ` ^îyüy!çÜ, !öÓ` y, ö_yñ` ^îyü` ^îç` öyÓ` #` ^îöÓ` flîyö` ≤Äü, lì, –!mî, #!` î, ñ` üyöÓ` í, z, ß`!` ö` àè, ö`
Ü, Ó`yÓ` ^îüî` í, z!Ö!áî, lì, ö!è, í, z, ð)ä, Ü, ^îÜ, ^îüyö` =Ó` &c` ^òÄî` y`•` – HDI` •°` !î, ö!è, í, z, ð)ä, ^îÜ, Ó` ^îÖ` °` ^îÖ!àÜ,
áî, _ –!Ü, v` üyöÓ` í, z, ß`!` ^îöÓ` hflîÓ`!` îö≈yÓ` ^îî ~•z í, z, ð)ä, Ü, =!°` ^îüyö` =Ó` &c, ð)≈` öyÄ` •` ^îî, , öy`îÖ` – î, î, #!` î, ñ`
üyöÓ` í, z, ß`!` ö` ð)ä, ^îÜ, !Ó^îÖ!ä, î, í, z, ð)ä, Ü, =!°` îÜ, =Ó` &c` ^òÄî` yÓ` ^«, ^îe` ^îy` ^îöy` Ó!öä, (Objective) , ðk, lì,
xö%ÛÓ` î` Ü, Ó`y`•`!`!ö – í, z, ð)ä, Ü, =!°` îÜ, =Ó` &c` ^òÄî` yÓ` ^ü@` Ä` ≤Äîe` î` y!è, ~`î«, ^îe` ~Ü, yhs` û, y`îÖ` ü`îöyàî,
(subjective) Ófy, öyÓ` – ä, î%, Ì≈î, ñ` xöfy, ðÜ, TodaroÉÜÉÓ` ü`îî, ñ` üyî!`!öä%É` xyl` Ä` î, yÓ` ^îÖ`!Ü, ä%É` ^îyüy!çÜ,
!ö`îö≈CÜ, ^îyà` Ü, ^îÖ` xlä≈`îö!î, Ü, í, z, ß`!` ö` , ð!Ó` üy, ðÜ, Ó` ^îÖ` î, y üyöÓ` í, z, ß`!` ö` ð)ä, Ü, x`î, ð«y` í, z, ß`!` î, Ó` , ðk, lì,
•`îÖ` – ~•z` üî, îè, xÓÇf` x`îö` îÜ, üyö` îî, öyÓ` yç – í, z, ð)ç`y`îÖ` xyüÓ` y` Ó` ^îÖy` ^îñ` xlä≈`îö!î, Ü, í, z, ß`!` ^îöÓ`!` îö`îö≈CÜ,
Óy` , ö!Ó` üy, ð!°îy` ^îÖ` üyî!`!öä%É` ≤ÄÜ, î, xyl` x`î, ð«y` üyöÓ` í, z, ß`!` ö` ð)ä, Ü, !ÉÉ` ^îÖ` ^îx`îöÜ, ^îÖ!ç`!%!_`!%_` –
î, yäÉyî, yñ` üyöÓ` í, z, ß`!` ö` ð)ä, Ü, àè, ö` Ü, Ó`yÓ` ^îüî` üyî!`!öä%É` flî°` xhs` ^îö≈C#î` í, z!` , ðß` ^îÜ, Ä` =Ó` &c` ^òÄî` y`•` – ~•z`
ð)ä, Ü, üyö%` ^îÉ!Ó` ^îy!Ó≈Ü, í, z, ß`!` ^îöÓ`
í, z, ðÓ` =Ó` &c`
22 NSOU ?GE-EC-41 xy`îÖ` y` ð` Ü, ^îÖ` ^îäÈ– ~!è, !öäÈÜ, xlä≈`îö!î, Ü, í,
z, ß`!` ö` Óy` xlä≈`îö!î, Ü, ^îäÈÜÉflfyFäÈ`î@fÓ` (economic well-being) í, z, ðÓ` ^îçyÓ` ^îöî`!ö –!öäÈÜ, üyî!`!öä%É` xyl`
Ó, !k, üyöÓ` í, z, ß`!` ö` àè, y`îî, , öy`îÖ` öy – üyö%` ^îÉ!Ó` xy`îÖ` y` öyöy`!ÓÉîî` ^î` Ó` ≤Ä`îî` yçò` Óy` ä, y!`•`öy` îy`îÜ, – ^î=!°`
, ð)Ó` î` öy`•`î°` üyö%` ^îÉ!Ó` í, z, ß`!` ^îöÓ` , ð)≈`!ÓÜ, yç`•`î` öy –!öäÈÜ, ^îjòò` öî` ñ` ^îjò` ^îöÓ` í, z, ð!%_` ÓfÓ`y`îÖ` Ó`
üyöf` ^îü•z` üyö%` ^îÉ!Ó` ç#`Óö!yeyÓ` üy`îÖÓ` í, z, ß`!` ö` àè, y`îöy` Ω, Ó – üy`Ó%Óí, z°`•`Ü, ^îè, Ü, ü, y`îÖ`z` Ó` ^î`îäÈö` ^îñ`
üyö%É!z` ^îyü` ^îçÓ` ≤ÄÜ, î, ^îjòò` ð%î, Ó` yçñ` ÷` ð%` Óhflîäî, ^îjòò` Ó, !k, Ó`!` ð` îÜ, ^îçyÓ` öy`!` ð`îî` üyöÓ` ^îjò` ^îöÓ`
í, z, ß`!` ^îöÓ`!` ð` îÜ, ^îçyÓ`!` ð` îî, •`îÖ – î, ^îÖ`z` xlä≈`îö!î, Ü, í, z, ß`!` ö` Ü, y!è, ≤ÄÜ, î, Ó` *` î, ð` xlä≈`Ó` Ä` î, y!` , ð!≈, ð)≈`•`îî`
í, zè, ^îÖñ` HDI` àè, ö` , ðk, lì, !Ó` ^îY`Éîî` Ü, Ó` ^î°` Óyè, y` ^îyî` ^îñ` ~•z` ð)ä, Ü, !ä, Ó` yä, !Ó` î, ^îjòò` Sóy` xyl` V` ^îkTÓ` í, z, ðÓ`
^îçyÓ` öy`!` ð`îî` ^î`îçÓ` ≤ÄÜ, î, ^îjò` ^îöÓ` Sxlä≈y!` çö!yöyÓ` ^îîÖ` V`!` ð` îÜ, xyüy` ^îöÓ` ð, !kT` ú, Ó`y`îî, ^îä, ^îî` ^îäÈ – ~áy`î`z`
ð)ä, Ü, îè, Ó` í, z!Ü, É!≈` Ä` flÜ, #!` î, y – 1.6 çyî, #!` xyl` (National Income) ^îy, y`îöy` ^î`îçÓ` Óy` çy!` î, Ó` ^îyü!@` ÄÜ, xyl` •°`
çyî, #!` xyl` – ^îy, y`îöy` ^î`îçÓ` í, z!` , öyò`#` ~Ü, Ü, =!°` í, z!` , öyò` ^îöÓ` Ü, y`îç` xçç` @` Ä` î, Ü, ^îÖ` ~Ü, îè, !ö!ö≈kT` ÓäÈ` ^îÖ`
^îyè, ^î` , ö!Ó` üyî` çÉî` í, z!` , ðß` oÓf` ^îyü@` Ä` #` Ä` ^îÖyÜ, y!≈` í, z!` , öyò` Ü, ^îÖ` î, yÓ` xlä≈`ü`!` ^îfÓ` ^îü!kT` •°` çyî, #!` xyl` –
xl≈`ö`#!î, !Öò` üyç≈y`îÖ` ü, yÉ!yî` ^îy, y`îöy` ^î`îçÓ` ≤ÄÜ, î, Ü, ^îü, ð` ^îöÓ` í, z, ðÓ` ð`ü` Ä` ü)òò` ≤Ä`îî` yà` Ü, ^îÖ` ^î`
, ð!Ó` üyî`!öè, oÓf` ^îyü@` Ä` #` Ä` ^îÖyÜ, y!≈` ^îy, y`îöy` ~Ü, ÓäÈ` ^îÖ` í, z!` , ðß` •`î` ñ` î, yÓ` •z` ^îyè, xlä≈`ü`!` f`îÜ, ^î` ^î`îçÓ`
ÓäÈ` ^îÖ` Ó` çyî, #!` xyl` Ó`î°` – ^îy, y`îöy` ^î`îçÓ` çyî, #!` xyl` ^îÜ, lì, ö`!öÜ, ^î`îÜ, !

100% MATCHING BLOCK 23/161

SA CC ED 01(Bengali).pdf (D164886399)

Ó`îÖä, öy Ü, Ó`y` ^îî!î, , öy`îÖ` – ≤

Ālūi, ñ çyī, #1° xyī° ĩÜ, í, zī, ðyò° ĩóó° ſŭ!<T Óy çyī, #1° í, zī, ðyòò !•ſy° ĩó ù, yÓy ĩ° ĩi, ðy° ĩó – ĩÜ, y° ĩöy ĩ° ĩç ĩÜ, y° ĩöy
 xyī!≈Ü, ÓàÈ° ĩó° í, zī, ðyò° ĩóó° ſŭhflī í, z, ðyòyò=° Sxl≈yī ç!ũñ ðũñ ù)° ðó Ā ſçàè, òv ſŭ, ĩ° !ù ĩ° ĩ° , ð!ó° üyī çÉĪ (final)
 oÓfſyü@ Ā# Ā ſÓyÜ, yī≈ í, zī, ðyòò Ü, ĩó° ñ ĩ, y° ĩòó° ſŭ!<T•z ° çyī, #1° í, zī, ðyòò– ~áòñ !Ó!ù, ß° í, zī, ðß° o ĩófó°
 •zī, z!òè, !Ó!ù, ß° – í, y•z ~ ĩòó° ſŭ!<T °óó° Ü, ó° ĩi, • ĩ° ~!° ĩÜ, xī≈ü) ĩ° f ≤ĀÜ, yç Ü, ó° ĩi, • ĩ° xī≈yī oÓf=!°ó°
 , ð!ó° üyī ĩÜ, ſç!Y°<T ðyü !ò ĩi° =! Ü, ó° ĩi, • ĩ° – xī≈ü)° f=!°ó° ſŭ!<T•z ° çyī, #1° í, zī, ðyò° ĩóó° ü)° f Óy çyī, #1° xyī° –
 ~ü, y° ĩó çyī, #1° xyī° , ð!ó° üy, ð Ü, ó° y° ĩÜ, Óy • ĩ° í, zī, ðyòòÈÜÈ÷üy!Ó° , ðk, ĩi, Óy ĩçÉĪ í, zī, ðß° ſŭ!<T (Census of
 Production Method or Final Products Total)– !mī, #1° ĩ, ñ çyī, #1° xyī° • ~Ü, !è, çyī!i, ó° xyī° Óy ĩ° ĩçó° ſŭhflī
 x!óÓyſ#ó° xyī° – ſſi, ó° yçñ çyī, #1° xyī° ĩÜ, ĩ° ĩçó° ſŭhflī xy ĩi° ó° ſŭ!<T !•ſy° ĩóĀ !Óă, yó° Ü, ó° y° ĩi, ðy° ĩó –
 ~áòñ ≤Ā ĩi, fÜ, Óf!_ ó° xyī° xyĩ° ĩ° ~Ü, Óy ~Ü, y!òÜ, í, z, ðyòò ĩ° ĩÜ, xyī° – ç!ü ĩ° ĩÜ, xyī° • áyçöyñ ðũ ĩ° ĩÜ, xyī° • ĩ°
 üç%!ó° ñ ù)° ðó ĩ° ĩÜ, ðyĀĪ y ĩyĪ ſ%òñ xyó° ſçàè, ò Ü, yī≈ ĩ° ĩÜ, ðyĀĪ y ĩyĪ ü%öyú, y– ĩÜ, y° ĩöy ĩ° ĩçó° ĩüyè,
 í, zī, ðß° ü)° f áyçöyñ üç%!ó° ñ ſ%ò Ā ü%öyú, yó° xyÜ, y° ĩó° í, z, ðyò° ĩóó° í, z, ðyòyò=!°ó° ü ĩòf Ó!^ è, ĩ, • ĩ° –
 ſſi, ó° yçñ ~•z ſŭ, ° í, z, ðyòyòÈÜÈxy ĩi° ó° (factor income) ſŭ!<T•z ° çyī, #1° xyī° – xī, ~Óñ xyüó° y° ó° ĩi, ðy!ó° ñ
 çyī, #1° xyī° ? üyè, áyçöy + üyè, üç%!ó° + üyè, ü%öyú, y– ~ü, y° ĩó ðá ĩ° çyī, #1° xyī° xyĩ° í, z, ðyòyò xyī° =!°ó°
 ſŭ!<T– çyī, #1° xyī° ĩÜ, ~ü, y° ĩó , ð!ó° üy, ð Ü, ó° yó° , ðk, ĩi, ĩÜ, Ó ĩ° xyī° ÷üy!Ó° , ðk, ĩi, Óy í, z, ðyòyò ĩÜ, ≤Ā ð_
 ü) ĩ° fó° ſŭ!<T (Consus of Income Method or, Factor Payments Total)–
 23 NSOU ?GE-EC-41 ĩ, ĩ, #1° ĩ, ñ xyī° ~Óç ÓfĪ° • ſy ĩ° ĩç, çò– ~Ü, ç° ĩóó° ĩy xyī° ñ ĩ, y•z xyó° ~Ü, ç° ĩóó° ÓfĪ° –
 ſſi, ó° yçñ çyī, #1° xyī° ĩÜ, ĩ° ĩçó° ĩüyè, Óf ĩi° ó° ſŭ!<T Óy çyī, #1° ÓfĪ° !•ſy° ĩóĀ ĩ° óáy ĩ° ĩi, ðy° ĩó° xī≈yī çyī, #1°
 xyī° ? çyī, #1° ÓfĪ° – ~áòñ xyüó° y ĩò ð° ĩó° !ò•z ĩñ ĩ° ðç!è, ~Ü, !è, Ók, xī≈ò#ĩi, Sxl≈yī ĩÜ, y° ĩöy xyüòy!òÈÜÈÓ° Æy!ò
 ĩ°•zV ~Óç ĩ° ĩç üyè ĩü, yàÜ, yó° # Ā !Ó!ò ĩi° yàÜ, yó° # ~•z ð%•z ð!íó° xī≈ ĩò!i, Ü, ~Ü, Ü, ó° ĩi° ĩàÈñ ĩ, y• ĩ°
 ĩ° ĩçó° çyī, #1° ÓfĪ° • ĩüyè, ĩü, yàfÓfĪ° Ā ĩüyè, !Ó!ò ĩi° yà Óf ĩi° ó° ſŭ!<T– ĩ, y• ĩ° ñ çyī, #1° xyī° ? çyī, #1° ÓfĪ° ?
 ĩüyè, ĩü, yà ÓfĪ° + ĩüyè, !Ó!ò ĩi° yà ÓfĪ° – ~Ü, !è, ĩ° ĩçó° çòſyóyó° ĩi° ó° •y ĩi, ĩ° ĩüyè, xyī° ~Ü, ÓàÈ° ĩó° ó° ü ĩòf
 ~ ĩſ ĩy ĩÜ, ñ ĩ, yó° ~Ü, !è, xçç ĩ° ðçÓyſ# ĩòó° ç#Óòöyó° ĩi° ó° çöf ĩü, yàfoÓf ĩÜ, ð ĩi, Óf ĩi, • ĩ° – ~•z xçç!è, • ĩüyè,
 ĩü, yà ÓfĪ° – xy ĩi° ó° x, ðó° xçç!è, xyàyü# ÓàÈ° ĩó° í, zī, ðyòò Ó, !k, ó° çöf ü)° ðó àè, ĩòó° Ü, y° ĩç° y° ĩà– ~ ĩÜ, Óy • ĩ°
 ĩüyè, !Ó!ò ĩi° yà ÓfĪ° – ſſi, ó° yçñ ĩüyè, ĩü, yà ÓfĪ° Ā ĩüyè, !Ó!ò ĩi° yà ÓfĪ° ĩyà Ü, ĩó° xyüó° y , ðy•z ĩüyè, çyī, #1°
 ÓfĪ° Óy ĩüyè, çyī, #1° xyī° – ~ü, y° ĩó çyī, #1° xyī° , ð!ó° üy, ð ĩÜ, Óy • ĩ° ÓfĪ° ÷üy!Ó° , ðk, ĩi, Óy ĩü, yàÈÜÈ!Ó!ò ĩi° yà
 ſŭ!<T (Census of Expenditure Method or Consumption-Investment Total)– ĩü, y° ĩó•z ĩò!á öy ĩÜ, ðñ çyī, #1° xy ĩi° ó° ~•z
 ĩi, ð!è, !ò ĩÜ, ó° ü ĩòf ĩÜ, y° ĩöy , ðy!≈Ü, f ĩ°•z– ĩy çyī, #1° í, zī, ðyòòñ ĩ, y•zÈÜÈ•z çyī, #1° xyī° ~Óç ĩ, y•zÈÜÈ•z xyÓyó°
 çyī, #1° ÓfĪ° – çyī, #1° í, zī, ðyòò ? çyī, #1° xyī° ? çyī, #1° ÓfĪ° – ~ ĩÜ, çyī, #1° xyī° , ð!ó° üy ĩ, ðó° ĩü!ÓÜ, x ĩü, ð
 (Fundamental Identity in National Income Accounting) Óy • ĩ° – ſſi, ó° yçñ ~•z ĩi, ð!è, ðyó° ĩyó° ĩÈÜÈ Ü, y° ĩöy
 ~Ü, !è, ó° üyòf ĩü xyüó° y çyī, #1° xyī° , ð!ó° üy, ð Ü, ó° ĩi, ðy!ó° – ĩ, ĩó ~•z ĩi, ð!è, , ðk, ĩi, ó° ü ĩòf í, zī, ðyòò–üy!Ó°
 ~Óç xyī° ÷üy!Ó° , ðk, ĩi, x!òÜ, ≤Āă, !°i, – 1.7 çyī, #1° xy ĩi° ó° !Ó!ù, ß° ðyó° ĩy (Different Concepts of National Income)
 1.7.1 fli° çyī, #1° í, zī, ðyòò Ā !òè, çyī, #1° í, zī, ðyòò (Gross National Product or GNP and Net National Product or NNP)
 ĩÜ, y° ĩöy ~Ü, ĩ° ĩç ~Ü, !è, xyī!≈Ü, ÓàÈ° ĩó° ó° ü ĩòf ĩ° , ð!ó° üyī oÓf ſyü@ Ā# í, zī, ðß° • ĩ° ĩ, yó° xī≈ü)° f • fli° çyī, #1°
 í, zī, ðyòò (GNP)– ~áòñ oÓfſyü@ Ā# í, zī, ðyòò Ü, ó° ĩi, ù)° ð!ò o ĩófó° !Ü, á%È « ĩ° « ĩi, • ĩ° – ~ ĩÜ, Óy • ĩ° xÓă, ĩ° –
 fli° çyī, #1° í, zī, ðyòò ĩ° ĩÜ, xÓă, ĩ° Óyò !ò ĩ° , ðyĀĪ y ĩyĪ !òè, çyī, #1° í, zī, ðyòò– xī≈yī !òè, çyī, #1° í, zī, ðyòò ? fli°
 çyī, #1° í, zī, ðyòò – xÓă, ĩ° – ſç ĩ° ĩi, ĩi, ðñ NNP ? GNP – D ~áòñ fli° çyī, #1° í, zī, ðyòò !•ſy° Ü, ó° yó° ſŭĪ° !Ó!ù, ß°
 oÓfſyü@ Ā# ĩÜ, è, yÜ, yó° x ĩB, ≤ĀÜ, yç Ü, ó° yó° çöf ≤Ā ĩi, !è, o ĩófó° í, zī, ðyòò ĩÜ, ĩ°•z o ĩófó° ðyü !ò ĩi° =!
 Ü, ó° y• ĩ° – ĩ° ÓàÈ° ĩó° ó° ðyü Ófó°•yó° Ü, ó° y• ĩ° ĩóñ ĩ°•z ÓàÈ° ĩó° ó° ðy ĩü fli° çyī, #1° í, zī, ðyòò , ðyĀĪ y ĩy ĩó– ĩ!ò
 ~•z ðyü=!° ä, !°i, ÓàÈ° ĩó° ó° Óyçyó° ðyü • ĩ° ñ ĩ, y• ĩ° ĩ° í, zī, ðß° oÓf=!°ó° ü) ĩ° fó° ſŭ!<T ĩÜ, Óy • ĩ° ĩó ä, !°i, Óyçyó°
 ðy ĩü fli° çyī, #1° í, zī, ðyòò (Gross National Product at current market price)– ~áòñ ~•z Óyçyó° ðy ĩüÓ° ü ĩòf
 ſó° Ü, yó° xy ĩó° y! , ði, , ð ĩó° y« , Ü, ó° x!Óy ſó° Ü, yó° ≤Āò_ ü, ó° ĩ%, !Ü, xhs° ü≈, %_ ĩy ĩÜ, – fli° çyī, #1° í, zī, ðyòò
 ĩ° ĩÜ, , ð ĩó° y« , Ü, ó° Óyò !ò ĩ° ~Óç ü, ó° ĩ%, !Ü, ĩyà Ü, ó° ĩ° xyüó° y , ðy•z í, zī, ðyò° ĩòó° í, z, ðyòyò ĩòó° Óf ĩi° fli°
 çyī, #1° í, zī, ðyòò (Gross National Product at factor cost)–

24 NSOU ?GE-EC-41 xì≈yíñ í,z,öyòy`löÓ` Óf`ll` fli(° çyi, #1` í,zí,öyòö ? fli(° çyi, #1` í,zí,öyòö – ð`ÍÓ`y«, Ü, Ó` +
 û, Ó`i% !Ü, – î, ü!ò í,z,öyòy`löÓ` Óf`ll` !öê, çyi, #1` í,zí,öyòö ? !öê, çyi, #1` í,zí,öyòö – ð`ÍÓ`y«, Ü, Ó` +
 û, Ó`i% !Ü, – xÓã, Î` – çyi, #1` xy1` Ó`li, ~•z í,z,öyòy`löÓ` Óf`ll` !öê, çyi, #1` í,zí,öyòö`lÜ, `Óyé,y1` – 1.7.2 fli(°
 çyi, #1` xy1` Ä !öê, çyi, #1` xy1` (Gross National Income or GNI and Net National Income or NNI) `Ü,y`lÖy `ò`ÍçÓ` ßühfli
 í,z,öyç≈òÜ,yÓ`# ~Ü,`lÜ, Ó` xy1` `lÿà Ü, `lÓ` xyüÓ`y, `öy•z`ß•z `ò`ÍçÓ` fli(° çyi, #1` xy1` – Ü,y`lç•z `ò`ÍçÓ`
 í,z,öyò`löÓ` ßühfli í,z,öyòyö=!°Ó` `üyé, xy1` `lÿà Ü, Ó` `l•z fli(° çyi, #1` xy1` ,öyÄ1`y lÿ`lÓ– í,z,öyò`löÓ`
 í,z,öyòyö=!° • ç!üñ ðüñ ü)°öö Ä`Çàè, ö– ç!üÓ` xy1` • áyçöyñ ð`lÜÓ` xy1` • üç%!Ó` ñ ü)°ö`löÓ` xy1` • ß%òñ xyÓ`
 Çàè, `löÓ` xy1` • ü%öyú,y – ß%í, Ó`yÇ xyüÓ`y`#`lã, Ó` x`lÿ, ò!è, !`á`lÿ, ,öy!Ó` É fli(° çyi, #1` xy1` ? `üyé, áyçöy +
 `üyé, üç%!Ó` + `üyé, ß%ò + `üyé, ü%öyú,y xyÓ`ñ fli(° çyi, #1` xy1` `l`lÜ, ü)°ö`löÓ` «, l`«, lÿ, Óy xÓã, Î` Óyò !ò`l°
 xyüÓ`y ,öy•z !öê, çyi, #1` xy1` – xì≈yíñ !öê, çyi, #1` xy1` ? fli(° çyi, #1` xy1` – xÓã, Î` ? `üyé, áyçöy + `üyé, üç%!Ó` +
 `üyé, ß%ò + S`üyé, ü%öyú,y – xÓã, Î`V ? `üyé, áyçöy + `üyé, üç%!Ó` + `üyé, ß%ò + !öê, ü%öyú,y `láy`lÖ !öê,
 ü%öyú,y ? `üyé, ü%öyú,y – xÓã, Î` – 1.7.3 xy1`≈Ü, çyi, #1` xy1` Ä ≤ÄÜ, ,i, çyi, #1` xy1` (Money National Income and Real
 National Income) çyi, #1` xy1` ,ö!Ó`üy, ö Ü, Ó`yÓ` çöf xyüÓ`y !Ó!ü, ß` oÓfßyü@`Ä#Ó` ,ö!Ó`üy`lÜ, ,i,y`lòÓ` öyü
 !ò`ll` =i Ü, `lÓ` `ß•z xì≈ü)°f=!° `lÿà Ü, !Ó` – ~•z xì≈ü)°fÓ` ßü!<T`° xy1`≈Ü, çyi, #1` xy1` (Money National Income)– `l`
 ÓàÈ`lÓ`Ó` öyühfliÓ` !ò`ll` =i Ü, Ó`y`•l` `ß•z ÓàÈ`lÓ`Ó` öyühfli`lÓ` çyi, #1` xy`ll`Ó` üyö ,öyÄ1`y lÿ1` – `l`ÓàÈ`lÓ`Ó`
 í,z,öy!ò!è, oÓfßyü@`Ä# !Ó`lÓã, öy Ü, Ó`y`•l`FáÈñ !ò`ß•z ÓàÈ`lÓ`Ó`•z öyü !ò`ll` =i Ü, Ó`y`•l` ,y`•l` xyüÓ`y ,öy•z
 ã, !i, Óy Ói≈, üyö öy`lÿ çyi, #1` xy1` (National Income at current price)– x, öÓ` !ò`lÜ, ñ `Ü,y`lÖy ÓàÈ`lÓ` `l` ,ö!Ó`üy
 oÓfßyü@`Ä# í,z, öß`•l`ñ ,y•z • ≤ÄÜ, ,i, çyi, #1` xy1` (Real National Income)– x, öÓ` !ò`lÜ, ñ `Ü,y`lÖy ÓàÈ`lÓ` `l`
 ,ö!Ó`üyö oÓfßyü@`Ä# í,z, öß`•l` ,y•z • ≤ÄÜ, ,i, çyi, #1` xy1` (Real National Income)– xy!≈Ü, çyi, #1` xy1` `lÜ,
 öyühfliÓ` !ò`ll` ü,yà Ü, Ó` `l` ≤ÄÜ, ,i, çyi, #1` ,öyÄ1`y lÿ1` – ~•z ≤ÄÜ, ,i, çyi, #1` xy1` ~Ü, •z lÿÜ, `l`Á öyühfliÓ` Óyí, ,`
 Óy Ü, ü`l` xy!≈Ü, çyi, #1` xy1` Óyí, ,`lÓ` Óy Ü, ü`lÓ– ß%í, Ó`yÇñ xy!≈Ü, çyi, #1` xy`ll`Ó` Ó,!k, Óy •...yß `ò`lá ≤ÄÜ, ,i,
 çyi, #1` xy`ll`Ó` Ü, #Ó`* ,ö ,ö!Ó`Ói≈, ö`ã`lè, `lãÈ ,y` Óyé,y lÿ1` öy–`

100%	MATCHING BLOCK 24/161	SA	CC ED 01(Bengali).pdf (D164886399)
ò`ÍçÓ` xì≈`lÖ!i, Ü, í,zB`l`			

lÖÓ` çöf ≤ÄÜ, ,i, çyi, #1` xy`ll`Ó` Ó,!k, ≤Ä`ll`yçö– ð%í,y•zÈÜÈ•z l`ll<T`ó!` – ≤ÄÜ, ,i, çyi, #1` xy1``lÜ, `ò`ÍçÓ`
 çößçáfýÓ` `ã, `ll` `Ó!ç`y`lÓ` Óyí, ,`lÿ, •`lÓ–

25 NSOU ?GE-EC-41 1.7.4 fli(° xhs^ˆ ˆlò≈ç#l^ˆ í, zl, òyòò Æ !òè, xhs^ˆ ˆlò≈ç#l^ˆ í, zl, òyòò (Gross Domestic Product or GDP and Net Domestic Product or NDP) ˆü, y ˆlòy xy!≈ü, ÓàÈ ˆlÓ^ˆ ˆü, y ˆlòy ˆò ˆlçÓ^ˆ ˆü, Ó ˆlày!°Ü, ¶#üyöyÓ^ˆ ü ˆlòf ˆl^ˆ çÉl (final) í, zl, òß^ˆ oÓf Æ ˆlÓyÜ, y!≈ í, zl, òß^ˆ •l^ˆ ñ i, yÓ^ˆ x!≈ü) ˆl^ˆ fÓ^ˆ ¶ü!<T ˆlÜ, ˆüyè, xü, fhs^ˆ Ó^ˆ #l^ˆ í, zl, òyòò Óy fli(° xhs^ˆ ˆlò≈ç#l^ˆ í, zl, òyòò (GDP) Ó ˆl^ˆ – ~z fli(° xhs^ˆ ˆlò≈ç#l^ˆ í, zl, òyòò ˆl ˆlÜ, ü)°ò ˆlòÓ^ˆ «l^ˆ l^ˆ Óy xÓã, l^ˆ (Depreciation) Óy D Óyò !ò ˆl^ˆ òyÄl^ˆ y lyl^ˆ !òè, xhs^ˆ ˆlò≈ç#l^ˆ í, zl, òyòò (NDP)– x!≈yl NDP ? GDP – D ˆláy ˆlò D = xÓã, l^ˆ – GDP ~Óç NDP í, zü, l^ˆ •Ó zÓçyÓ^ˆ òy ˆlü x!Óy í, z, òyòyò òy ˆlü !•l^ˆ yÜ, Ó^ˆ y lyl^ˆ – ÓçyÓ^ˆ òy ˆlü GDP ˆ, ò ˆl^ˆ ˆò ˆlçÓ^ˆ ˆü, Ó ˆlày!°Ü, ¶#üyöyÓ^ˆ (geographical territory) ü ˆlòf í, zl, òß^ˆ ≤Äl^ˆ !è, oÓf Æ ˆlÓyÜ, y ˆlò=Ó^ˆ , ò!Ó^ˆ üy! ˆlÜ, ÓçyÓ^ˆ òyü !ò ˆl^ˆ =i Ü, ˆlÓ^ˆ ˆlày Ü, Ó^ˆ y •l^ˆ – ~ü, y ˆlÓ xyÜÓ^ˆ y , òy•z ÓçyÓ^ˆ òy ˆlü fli(° xhs^ˆ ˆlò≈ç#l^ˆ í, zl, òyòò – ~Ó^ˆ ˆl ˆlÜ, xÓã, l^ˆ Óyò !ò ˆl^ˆ xyÜÓ^ˆ y , òy•z ÓçyÓ^ˆ òy ˆlü !òè, xhs^ˆ ˆlò≈ç#l^ˆ í, zl, òyòò– xyÓ^ˆ ñ ÓçyÓ^ˆ òy ˆlü fli(° xhs^ˆ ˆlò≈ç#l^ˆ í, zl, òyòò ˆl ˆlÜ, ò ˆlÓ^ˆ y« Ü, Ó^ˆ Óyò !ò ˆl^ˆ ~Óç ü, Ó^ˆ i%, !Ü, ˆlày Ü, Ó^ˆ ˆl^ˆ , òyÄl^ˆ y lyl^ˆ í, z, òyòyò òy ˆlü fli(° xhs^ˆ ˆlò≈ç#l^ˆ í, zl, òyòò– xò%Ó^ˆ * òü, y ˆlÓñ ÓçyÓ^ˆ òy ˆlü !òè, xhs^ˆ ˆlò≈ç#l^ˆ í, zl, òyòò ˆl ˆlÜ, ò ˆlÓ^ˆ y« Ü, Ó^ˆ Óyò !ò ˆl^ˆ ~Óç ü, Ó^ˆ i%, !Ü, ˆlày Ü, Ó^ˆ ˆl^ˆ , òyÄl^ˆ y lyl^ˆ í, z, òyòyò òy ˆlü !òè, xhs^ˆ ˆlò≈ç#l^ˆ í, zl, òyòò– 1.7.5 fli(° xhs^ˆ ˆlò≈ç#l^ˆ í, zl, òyòò Æ fli(° çyi, #l^ˆ í, zl, òyòò (Gross Domestic Product or GDP and Gross National Product or GNP) ˆü, y ˆlòy xy!≈ü, ÓàÈ ˆlÓ^ˆ ˆü, y ˆlòy ˆò ˆlçÓ^ˆ ˆü, Ó ˆlày!°Ü, ¶#üyöyÓ^ˆ ü ˆlòf (within the geographical territory) ˆl ˆlÜfl^ˆ çÉl (final) í, zl, òß^ˆ oÓf Æ ˆlÓyÜ, y!≈ ˆl^ˆ Ó^ˆ •l^ˆ ñ i, y ˆlòÓ^ˆ x!≈ü) ˆl^ˆ fÓ^ˆ ¶ü!<T ˆlÜ, Ó ˆl^ˆ fli(° xhs^ˆ ˆlò≈ç#l^ˆ í, zl, òyòò (Gross Demestic Product Óy GDP) – xöf!ò ˆlÜ, ñ ˆü, y ˆlòy xy!≈ü, ÓàÈ ˆlÓ^ˆ ˆü, y ˆlòy ˆò ˆlçÓ^ˆ ˆü, Ó ˆlò myÓ^ˆ y í, zl, òy!ò! , çÉl í, zl, òß^ˆ oÓf Æ ˆlÓyÜ, y ˆlò=Ó^ˆ x!≈ü) ˆl^ˆ fÓ^ˆ ¶ü!<T ˆlÜ, fli(° çyi, #l^ˆ í, zl, òyòò (Gross National Product Óy GNP) Ó ˆl^ˆ – ~l^ˆ «, ˆlè oÓf Óy ˆlÓyÜ, y ˆlò=Ó^ˆ í, zl, òyòò ˆò ˆlçÓ^ˆ ˆü, Ó ˆlày!°Ü, ¶#üyöyÓ^ˆ ü ˆlòf Óy Óy•z ˆlÓ^ˆ •l^ˆ ñ , òy ˆlÓ^ˆ – ˆü, y ˆlòy í, zB√%_ x!≈ö#l^ˆ !, Ó^ˆ «, ˆlè ˆl^ˆ z ˆò ˆlçÓ^ˆ x!òÓy¶# ˆlòÓ^ˆ !Ó ˆlòç ˆl ˆlÜ, !Ü, à%É xy! , òyÄöy •l^ˆ – ˆl^ˆ ü!òñ ˆò ˆlçÓ^ˆ x!òÓy¶#Ó^ˆ y !Ó ˆlòç ˆlòÓ^ˆ !Ü, à%É x!≈ ≤ÄöyÜ, ˆlÓ^ˆ ly ˆlÜ, ly !Ó ˆlòç ˆlòÓ^ˆ xy! !•l^ˆ y ˆlÓ à!f – ~z , òyÄöy Ä ≤Äöy ˆlòÓ^ˆ , òyl≈ü, f ˆlÜ, !Ó ˆlòç ˆl ˆlÜ, ≤ÄyÆ !òè, xy! (Net Income from Abroad) Óy •l^ˆ – ˆl ˆl^ˆ «, ˆlèñ GDP Ä GNPÈÜÈÓ^ˆ ü ˆlòf ¶jòÜ≈, •ÜÓ É GNP ? GDP + !Ó ˆlòç ˆl ˆlÜ, ≤ÄyÆ !òè, xy! – l!ò ~z !òè, xy! òöydÜ, •l^ˆ ñ i, y ˆl^ˆ GNP &t; GDP •l^ˆ Ó– l!ò !Ó ˆlòç ˆl ˆlÜ, ≤ÄyÆ !òè, xy! jydÜ, •l^ˆ ñ i, y ˆl^ˆ GNP > GDP •l^ˆ Ó– l!ò !Ó ˆlòç ˆl ˆlÜ, òyÄöy Ä !Ó ˆlòç ˆlòÓ^ˆ , òyÄöy , òÓ flòÓ^ˆ ¶üyö •l^ˆ ñ i, y ˆl^ˆ !Ó ˆlòç ˆl ˆlÜ, !òè, ≤Äy/Æ ç)öf •l^ˆ Ó– i, äö GNP ? GDP •l^ˆ Ó– Ók, x!≈ö#l^ˆ !, ˆl^ˆ , ˆò ˆlòçÜ, ˆò ˆlòç ly ˆlÜ, òy– ¶%i, Ó^ˆ yçñ Ók, x!≈ö#l^ˆ !, ˆl^ˆ , GNP???? GDP •l^ˆ Ó– xyÓyÓ^ˆ GNP Ä GDP ˆl ˆlÜ, xÓã, l^ˆ (D) Óyò !ò ˆl^ˆ llye ˆl ˆlÜ NNP , Ä NDP , òyÄl^ˆ y lyl^ˆ – x!≈yl NNP ? GNP – D ~Óç NDP ? GDP – D– flò<T, •zñ Ók, x!≈ö#l^ˆ !, ˆl^ˆ , NNP ? NDP •l^ˆ Ó–

26 NSOU ?GE-EC-41 1.7.6 üyly! , òà%É xy! (Per Income) ˆü, y ˆlòy ˆò ˆlçÓ^ˆ çyi, #l^ˆ xy! ˆlÜ, ˆl^ˆ z ˆò ˆlçÓ^ˆ çöÇáfy !ò ˆl^ˆ ü, yà Ü, Ó^ˆ ˆl^ˆ üyly! , òà%É xy! , òyÄl^ˆ y lyl^ˆ – ˆü, y ˆlòy ÓàÈ ˆlÓ^ˆ Ó^ˆ çyi, #l^ˆ xy! x!≈yl üyly! , òà%É xy! =----- ÓàÈ ˆlÓ^ˆ Ó^ˆ üöf!Ó@% ˆl^ˆ , çöÇáfy çyi, #l^ˆ xy! Ó^ˆ ˆl^ˆ !ò xyÜÓ^ˆ y xy!≈ü, çyi, #l^ˆ xy! ˆlÜ, ò!Ó^ˆ ñ i, y ˆl^ˆ xy!≈ü, çyi, #l^ˆ xy! ˆlÜ, çöÇáfy !ò ˆl^ˆ ü, yà Ü, ˆlÓ^ˆ üyly! , òà%É xy!≈ü, çyi, #l^ˆ xy! , òy ˆlÓy– xyÓ^ˆ !ò çyi, #l^ˆ xy! Ó^ˆ ˆl^ˆ xyÜÓ^ˆ y ≤ÄÜ, i, çyi, #l^ˆ xy! ˆlÜ, ò!Ó^ˆ ñ i, y ˆl^ˆ ≤ÄÜ, i, çyi, #l^ˆ xy! ˆlÜ, çöÇáfy myÓ^ˆ y ü, yà Ü, ˆlÓ^ˆ , òyÄl^ˆ y ly ˆlÓ üyly! , òà%É ≤ÄÜ, i, çyi, #l^ˆ xy! – ~z üyly! , òà%É ≤ÄÜ, i, çyi, #l^ˆ xy! ˆlÜ, ¶yóyÓ^ˆ ü, y ˆlÓ x!≈ ˆlò!i, Ü, í, zB ˆl ˆlòÓ^ˆ ¶)ã, Ü, Ó ˆl^ˆ òÓ y •l^ˆ – l!ò ˆò ˆlçÓ^ˆ çyi, #l^ˆ xy! Ä çöÇáfy ~Ü, •z •y ˆlÓ^ˆ Óy ˆl^ˆ , ñ i, y ˆl^ˆ üyly! , òà%É xy! ~Ü, •z lyÜ, ˆlÓ– l!ò çyi, #l^ˆ xy! çöÇáfyÓ^ˆ ˆl ˆlÜ, Ó!ç •y ˆlÓ^ˆ Óy ˆl^ˆ , ñ i, y ˆl^ˆ üyly! , òà%É xy! Óy , ˆlÓ– xöf!ò ˆlÜ, ñ çyi, #l^ˆ xy! l!ò çöÇáfyÓ^ˆ ˆl ˆlÜ, Ü, ü •y ˆlÓ^ˆ Óy ˆl^ˆ , ñ i, y ˆl^ˆ üyly! , òà%É xy! Ü, ü ˆlÓ– ~àöñ xyÜÓ^ˆ y Ó ˆl^ˆ !àÈ ˆl ˆlÜ, y ˆlòy ˆò ˆlç üyly! , òà%É ≤ÄÜ, i, çyi, Óy , ˆl^ˆ ¶yóyÓ^ˆ ñ , òÓ y •l^ˆ ˆl^ˆ ñ

100% MATCHING BLOCK 25/161 SA CC ED 01(Bengali).pdf (D164886399)

ò ˆlçÓ^ˆ x!≈ ˆlò!i, Ü, í, zB ˆl ˆl^ˆ

ò àè, ˆlàÈ– ¶%i, Ó^ˆ yç ˆü, y ˆlòy ˆò ˆlçÓ^ˆ x!≈ ˆlò!i, Ü, í, zB ˆl ˆl^ˆ

27 NSOU ?GE-EC-41 5. üyly! , ðá%È xyí ʘ)ä , Ü , ≠ xì≈ ʘö!i , Ü , í , zB ʘ ʘ ʘöÓ ʘ ʘ ʘä , ʘ ʘ ʘ çò!≤ÁĪ ʘ)ä , Ü , • üyly! , ðá%È xyí ʘ)ä , Ü , – üyly! , ðá%È ≤ÄÜ , í , çyi , #Ī xyí ĩ , ʘ ʘçñ í , zB ʘ ʘ ʘöÓ hflĪÓ ĩ , ĩ , í , zFä , Ó ʘ ʘ óÓ y ĩ ĩ ĩ , çy ĩ Ó – ĩ ĩ ũlõñ üyly! , ðá%È ≤ÄÜ , ĩ , xyí Ü , ü • ĩ ʘ xì≈ ʘö!i , Ü , í , zB ʘ ʘ ʘöÓ hflĪÓ !öĭ Ó ʘ ʘ àif Ü , Ó y ĩ ĩ – ĩ , ʘ ʘ • z ʘ)ä , ĩ Ü , Ó ≤Äòyò xʘ%!Óòy • ñ • z , üyòò ĩ ĩ , xy ĩ ĩ Ó Ó ĩ ĩ , è , è , ʘ ʘ ʘ ʘä , çy Ü , Ó y • ĩ ʘ y – ĩ ʘ ĩ çÓ x ʘ Ü , ĩ ĩ Ü , çò ðò#Ó xyí Óyí , ĩ ʘ ʘ ÓÇ ò!Ó ʘ Ó í , xÇ ĩ çÓ xyí Ü , ü ĩ ʘ ʘ ĩ çÓ üyly! , ðá%È xyí Óyí , ĩ ĩ , çy ĩ Ó – !Ü , v ĩ ʘ ĩ ĩ , ĩ ĩ è ð ç!è , Ó xì≈ ʘö!i , Ü , í , zB ʘ ʘ ò à ĩ ĩ , ĩ ĩ È ĩ , y Ó y ĩ ĩ Ó çy – 6. ç#ÓölyeyÓ ÓyhflĪÓ Óy ĩ , ç , Ī , =iüyò ʘ)ä , Ü , ≠ xì≈ò#Ī , !Óò ü!Ó ʘ ≤ÄÜ – • z ʘ)ä , ĩ Ü , Ó ü)Ü , ĩ , y • ñ çòʘyòyÓ ĩ ĩ Ó ç#ÓlyeyÓ ÓyhflĪÓ Óy ĩ , ç , Ī , =iüyò Óyí , ĩ ʘ ĩ , ʘ ʘ • z ĩ , y ĩ Ü , xì≈ ʘö!i , Ü , í , zB ʘ ʘ Ó y ĩ ĩ Ó – • z ʘ)ä , Ü , ĩ ĩ , ĩ ĩ , è , è , í , z , ç ʘ)ä , ĩ Ü , Ó ĩ ʘ ĩ Óy ũ!ʘĪĪ , ʘ)ä , Ü , – • z ĩ ĩ , è , è , í , z , ç ʘ)ä , Ü , • àĪ , xyí % ≤ÄĪ , fyçy Ó , ĩ , k , ñ ĩ ç ÷ ü , ĩ % , f Ó • y Ó • • y ʘ ʘ ÓÇ ʘy « , Ó ĩ , y Ó • y Ó Ó , ĩ , k , – • z ĩ ĩ , è , è , í , z , ç ʘ)ä , ĩ Ü , Ó ʘ Ó • ʘ ĩ ʘ àÜ , àĪ , • z • ç#ÓölyeyÓ ÓyhflĪÓ =iüyì ʘ)ä , Ü , (Physical Quality of Life Index Óy PQLI)– xÓçf ç#ÓöòyÓ ĩ ĩ Ó =iüyò ĩ ðò≈yÓ ĩ ĩ xy ĩ Ó y x ĩ öÜ , !ÓĪĪ ĩ ĩ Ó =Ó ʘ c xy ĩ ĩ È – ĩ ʘ =! • z üyòò ĩ ĩ , è , è , ʘ ʘ y • ĩ ʘ – ĩ , y àĪyĪ , y MorrisÈÜÈ~Ó ʘ)ä , ĩ Ü , ç#ÓölyeyÓ üyò ĩ ðò≈yÓ ĩ ĩ ĩ ĩ , è , è , í , z , ç ʘ)ä , ĩ Ü , Ó ʘ üyò =Ó ʘ c óÓ y • ĩ ĩ ĩ ĩ È – ĩ ĩ , Ä ÓyhflĪÓ ʘ ĩ , è , è , Ī – 7. ĩ ũ Ó ≤ÄĪ ĩ ĩ y çò , è)Ó ĩ ò , !Tù , !D ≠ • z üyòò ĩ ĩ , ĩ ʘ ĩ çÓ ʘyòyÓ ĩ çòà ĩ ĩ Ó Ü , y ĩ ĩ È ç#ÓöòyÓ ĩ ĩ Ó çöf ≤ÄĪ ĩ ĩ y çò#Ī ĩ ũ Ó!Ü , !ÓĪĪ =! • Ü , ĩ , è , y , è Ñ Ò ĩ ĩ È ĩ ĩ È ĩ , y Ó !ù , ç , ĩ ĩ , xì≈ ʘö!i , Ü , í , zB ʘ ʘ è , è)Ó üy , è , è , Ü , Ó y • ĩ – • z ĩ ũ Ó!Ü , ≤ÄĪ ĩ ĩ y çò#Ī !ÓĪĪ =! • É àyòfñ ÓyĪfĪyõñ , çyò#Ī çñ ĩ ĩ y ĩ ĩ f , è)Ó ĩ ĩ Óy Ä ĩ ç « , y Ó ʘ % ĩ ĩ yà – • z !ÓĪĪ =! • ĩ ʘ ĩ çÓ ò!Ó ʘ çòʘyòyÓ ĩ ĩ Ó Ü , y ĩ ĩ È ĩ ĩ , ʘ ç • ũ , f • ĩ Óñ ĩ ð ç!è , ĩ ĩ , ĩ , ĩ , • z xì≈ ʘö!i , Ü , í , zB ʘ ʘ ò à ĩ ĩ , ĩ ĩ È Ó ʘ ʘ óÓ y • ĩ Ó – • z ò , !Tù , !D ĩ ʘ ĩ çÓ ò!Ó ʘ ĩ öÓ ĩ ũ Ó ≤ÄĪ ĩ ĩ y ç ĩ öÓ í , z , ç Ó =Ó ʘ c xy ĩ Ó y , è , Ü , ĩ Ó ĩ ĩ È – ĩ , ʘ Ó ~• z ĩ ũ Ó ≤ÄĪ ĩ ĩ y çò#Ī ó Ó f =! Ü , # Ü , # ÓÇ ĩ , y ĩ öÓ xy ĩ ĩ , è « , Ü , =Ó ʘ c Ü , # Ó * , è ñ ĩ ʘ ʘ ĩ Ü ≈ , ũĪ , ĩ ĩ , è , è , ĩ ĩ , çy ĩ Ó – 8. üyòÓ í , zB ʘ ʘ è)ä , Ü , È ≈ üyòÓ í , zB ʘ ʘ è)ä , Ü , (Human Development Index Óy HDI) • ĩ ĩ , è , è , ʘ y ũ y !çÜ , !ò ĩ ĩ ≈ ç Ü , Ó àĪ , – • z ĩ ĩ , è , è , ʘ y ũ y !çÜ , !ò ĩ ĩ ≈ çÜ , • xyí % ≤ÄĪ , fyçyñ ≤Äy/ÉÓĪ flÒ ĩ öÓ ʘy « , Ó ĩ , y Ä ĩ ç « , y ũ , ~ÓÇ üyly! , ðá%È xyí – xyí % ≤ÄĪ , fyçy ʘ)ä , Ü , ñ ĩ ç « , y àĪ , ĩ ĩ yà ĩ , y xç ≈ è)ä , Ü , ~ÓÇ üyly! , ðá%È ≤ÄÜ , ĩ , ç , xhs ĩ ĩ ≈ ç#Ī í , ç , í , çyòò ʘ)ä , Ü , ~• z ĩ ĩ , è , è , ʘ)ä , ĩ Ü , Ó ʘ Ó • ĩ ʘ ĩ àÜ , àĪ , • HDI Óy üyòÓ í , zB ʘ ʘ è)ä , Ü , – • z ʘ)ä , ĩ Ü , Ó üyò ç)çf ĩ ĩ Ü , ~ĩ Ü , Ó ũ ĩ ĩ f !ÓÓ y ç Ü , ĩ Ó – ĩ ĩ ĩ ʘ ĩ ç ~• z ʘ)ä , ĩ Ü , Ó üyò ĩ ĩ , ĩ Ó çñ ĩ ʘ z ĩ ʘ ĩ ç ĩ , ĩ , ĩ Ó ç üyòÓ í , zB ʘ ʘ ò à ĩ ĩ , ĩ ĩ È Ó ʘ ʘ ũ ĩ ö Ü , Ó y • ĩ – UNDPÈÜÈÓ ĩ , çy Óòy ĩ ö ~ÓÇ çy ĩ Ü , hflĪy ĩ öÓ xì≈ò#Ī , !Óò üy • Ó Ó Ü È ĩ , z • ĩ Ü , Ó ĩ , è , ĩ ĩ , ĩ ĩ c ~Ü , è , xì≈ò#Ī , !Ó ĩ öÓ ĩ ʘ ĩ ≤ÄĪ ĩ ĩ , ç TyĪ ~• z HDIÈÜÈ~Ó çy Ó ĩ y !è , ĩ ĩ , !Ó Ü , Ó y • ĩ – Ó y ç T... ʘ ç ĩ ĩ à Ó üyòÓ í , zB ʘ ʘ è)ä , Ü , (United Nations Development Programme) xò# ĩ ö 1990 ʘy ĩ ĩ ĩ Ü , ≤ÄĪ ĩ , Ó à È Ó üyòÓ í , zB ʘ ʘ è)ä , ĩ ĩ Óò ≤ÄÜ , y ç Ü , Ó y • ĩ – • z ≤ÄĪ ĩ , ĩ Ó ò ĩ ö !Ó ĩ , ð ĩ ʘ ĩ ç Ó üyòÓ í , zB ʘ ʘ è)ä , ĩ Ü , Ó myÓ y ĩ ð ç =! • ĩ ĩ , üyòÓ í , zB ʘ ʘ ĩ öÓ hflĪÓ !ò ĩ ö ≈ Ü , Ó y Ó ĩ , ç Ty Ü , Ó y • ĩ – üyò% ĩ ĩ ĩ Ó ç#ÓölyeyÓ üyò ĩ Ü , ≤ÄÜ , y !ÓĪ , Ü , ĩ Ó ~Ó * , è ≤Äòyò ũühflĪ !ÓĪĪ ĩ Ü , • z üyòÓ í , zB ʘ ʘ è)ä , ĩ Ü , xhs ĩ ĩ ≈ ç % Ü , Ó y • ĩ ĩ ĩ ĩ È – ĩ , y àĪyĪ , y ñ ~• z ʘ)ä , ĩ Ü , Ó àè , è , è , ç , ĩ ĩ , Ä Ó ç ʘ Ó • Ä ĩ % ! ĩ % – ĩ , ʘ Ó ~• z ʘ)ä , Ü , àè , è , è , Ü , Ó ĩ ĩ , ĩ ĩ ĩ , è , è , í , z , ç ʘ)ä , Ü , Ó f Ó • y Ó Ü , Ó y • ĩ ĩ ĩ ĩ È ĩ , y ĩ öÓ =Ó ʘ c ʘ y üò Ó ʘ ʘ ó Ó y • ĩ ĩ ĩ ĩ È – ÓyhflĪ ĩ Ó ~• z í , z , ç ʘ)ä , Ü , =!Ó =Ó ʘ c ʘ y üò çy • ÄĪ y Ó ʘ Ω , y Ó çy • z Ó ĩ ç –

28 NSOU ?GE-EC-41 9. çyi , #Ī xyí ≠ Ü , y ĩ öy ĩ ʘ ĩ çÓ çòʘyòyÓ ĩ í , ç , í , çyò ĩ öÓ Ü , y ĩ ç xÇç@ Ä • Ü , Ó y Ó ũ , ĩ ʘ ĩ ĩ , è)Ó üyì ó Ó f ʘ y ũ @ Ä # Ä ʘ Ó y Ü , y ĩ ≈ ~Ü , ĩ ĩ , !ò ĩ ≈ ç Ó à È ĩ Ó í , ç , í , ç ð ĩ • ĩ ĩ , y Ó xì≈ü) f ĩ Ü , çyi , #Ī xyí Ó ʘ ĩ – çyi , #Ī xyí ĩ Ü , ĩ ĩ , è , è)Ü , ĩ ĩ Ü , ĩ ʘ áy ĩ ĩ ĩ , çy ĩ Ó – ≤ÄĪ ũĪ , ñ çyi , #Ī xyí ĩ Ü , ũ ũ @ Ä ĩ ʘ ĩ çÓ í , ç , í , çyò ĩ öÓ ũ ĩ < T Óy çyi , #Ī í , ç , í , çyòò !• ʘ y ĩ Ó ò áy ĩ ĩ ĩ , çy ĩ Ó – ĩ ĩ , #Ī ĩ ĩ , ñ çyi , #Ī xyí ĩ Ü , ĩ ʘ ĩ çÓ ũühflĪ í , ç , çyòò =!Ó xy ĩ ĩ Ó ũ ĩ < T !• ʘ y ĩ Ó à ĩ ʘ áy ĩ ĩ ĩ , çy ĩ Ó – ĩ , ĩ , #Ī ĩ ĩ , ñ çyi , #Ī xyí ĩ Ü , ĩ ʘ ĩ çÓ çyi , #Ī í , ç , í , çyò ĩ öÓ í , z , ç Ó Ó f ĩ ĩ Ó ũ ĩ < T !• ʘ y ĩ Ó à ĩ ʘ áy ĩ ĩ ĩ , çy ĩ Ó – çyi , #Ī í , ç , í , çyòò ñ çyi , #Ī xyí ~ÓÇ çyi , #Ī Ó f ĩ ~• z ĩ ĩ , è , è , çy Ó ĩ y Ó ũ ĩ ĩ f Ü , y ĩ öy , çy ĩ , è)Ü =Ü , f ĩ ʘ z – ĩ ĩ öÓ ĩ È Ü È Ü , y ĩ öy ~Ü , ĩ ĩ , è , è , Ó üyò f ĩ Ü Ü , y ĩ öy ĩ ʘ ĩ çÓ çyi , #Ī xyí , è)Ó üy , è , Ü , Ó y ĩ ĩ – 10. çyi , #Ī xy ĩ ĩ Ó !Ó ĩ , ð çy Ó ĩ y SÜ , V flĪ (çyi , #Ī í , ç , í , çyòò Ä ĩ è , çyi , #Ī í , ç , í , çyòò ≠ Ü , y ĩ öy ĩ ʘ ĩ ç ~Ü , Ó à È ĩ Ó Ó ũ ĩ ĩ f ĩ , è)Ó üyì ó Ó f ʘ y ũ @ Ä # Ä ʘ Ó y Ü , y ĩ ≈ í , ç , í , ç ð ĩ • ĩ ĩ , y Ó ũ) f ĩ Ü , • z flĪ (çyi , #Ī í , ç , í , çyòò Ó y • ĩ – • z flĪ (çyi , #Ī í , ç , í , çyòò ĩ ĩ Ü , ũ) ð ĩ öÓ x Ó à , ĩ Ó y « ĩ ĩ , ĩ ĩ , Óyò ĩ ð ĩ , çy ĩ ĩ y ĩ ĩ !òè , çyi , #Ī í , ç , í , çyòò – SáV flĪ (çyi , #Ī xyí Ä ĩ è , çyi , #Ī xyí ≠ í , ç , í , çyò ĩ öÓ Ü , y ĩ ç xÇç@ Ä • Ü , Ó y Ó çöf í , ç , çyç ≈ è)Ü , y Ó # • z í , ç , è , è , =! ~Ü , Ó à È ĩ Ó Ó ũ ĩ ĩ f ĩ , è)Ó üyì xyí Ü , ĩ Ó ñ ʘ z xyí =! ĩ Ü , ĩ ĩ yà Ü , Ó ĩ ʘ çy ĩ ĩ y ĩ ĩ f ĩ (çyi , #Ī xyí – • z flĪ (çyi , #Ī xyí ĩ ĩ Ü , ũ) ð ĩ öÓ x Ó à , ĩ Ó y « ĩ ĩ , ĩ ĩ , Óyò ĩ ð ĩ , çy ĩ ĩ y ĩ ĩ !òè , çyi , #Ī xyí – Ü , y ĩ öy ĩ ʘ ĩ çÓ !òè , çyi , #Ī xyí Ä ĩ è , çyi , #Ī í , ç , í , çyòò ʘ Ó ≈ çy • z , è Ó flÒ Ó ũ y üò – SáV xy ĩ ! =Ü , çyi , #Ī xyí Ä ≤ÄÜ , ĩ , çyi , #Ī xyí ≠ Ü , y ĩ öy Ó à È ĩ Ó í , ç , í , çy , è)Ó , ó Ó f ʘ y ũ @ Ä # ĩ Ü , ʘ z Ó à È ĩ Ó Ó çyühflĪÓ !ò ĩ ĩ =Ī Ü , ĩ Ó ĩ ĩ yà Ü , Ó ĩ ʘ xyüÓ y , çy • z Ó ĩ ≈ , üyò ü) ĩ f çyi , #Ī xyí Óy xy ĩ ! =Ü , çyi , #Ī xyí – çyi , #Ī xyí ĩ Ü , xöf Ó à È ĩ Ó Ó çyühflĪ ĩ Ó Ä ≤ÄÜ , y ç Ü , Ó y ĩ ĩ ĩ , çy ĩ Ó – x , è Ó !ò ĩ Ü , ñ ĩ

Ü,y^löy ÓáÈ^ÍÓ^Ó xy!≈Ü, çyi, #î xyî^îÜ, ^ſz ÓáÈ^ÍÓ^Ó öyü ſ)ä,Ü, !ò^îî^ ù,yà Ü,Ó^î^° çyÁî^y Íyî^ ^ ÓáÈ^ÍÓ^Ó
≤ÄÜ,î, çyi, #î xyî – SâV fli(° xhs^îò≈ç#î^ í,zí,öyòö Ä !öê, xhs^îò≈ç#î^ í,zí,öyòö ≠ ^Ü,y^löy xy!≈Ü, ÓáÈ^ÍÓ^Ó
^Ü,y^löy ^ò^îçÓ^ ^ù,Ô^îáy!Ü, ſ#üyöyÓ^ ü^îðf^î^çEî (final) í,zí,öβ^ oÓfſyü@ Ä# Ä ſÓyÜ,yî≈ í,zí,öβ^ •î ñî,yÓ^
xî≈ü)^îfÓ^ ſü!<T^îÜ, fli° xhs^îò≈ç#î^ í,zí,öyòö Ó^î^~•z fli(° xhs^îò≈ç#î^ í,zí,öyòö ^î^îÜ, ü)^ò^îóÓ^ «,î^ç,î, Öy
xÓä,î^ Óyò !ò^î^ xyüÓ^y çy•z !öê, xhs^îò≈ç#î^ í,zí,öyòö – SâV fli(° xhs^îò≈ç#î^ í,zí,öyòö Ä fli(° çyi, #î^ í,zí,öyòö ≠
fli(° xhs^îò≈ç#î^ í,zí,öyòö^îóÓ^ ſ^îD !Ó^îòç^î^îÜ, ≤Äy/È !öê, xyî^ îyà Ü,Ó^î^° çyÁî^y Íyî^ fli(° çyi, #î^ í,zí,öyòö – fli(°
çyi, #î^ í,zí,öyòö^îóÓ^ üyö fli(° xhs^îò≈ç#î^ í,zí,öyòö^îóÓ^ üy^îóÓ^ ſüyöñ Ü,ü xîÓy^ Ó!ç^•îî, çy^îÓ^ – Sâ V
üyly! çä%È xyî^ ≠ ^Ü,y^löy ^ò^îçÓ^ ^Ü,y^löy ÓáÈ^ÍÓ^Ó çyi, #î^ xy^îî^Ó^ xB,^îÜ, ^ſz^ò^îçÓ^ ^ ÓáÈ^ÍÓ^Ó^
üðf!Ó@%Ó^ çöſÇáfy !ò^îî^ ù,yà Ü,Ó^î^° çyÁî^y Íyî^ üyly! çä%È xyî^ – ~•z üyly! çä%È xyî^ ê,yÜ,yÓ^ x^îB, xîÓy
o^îÓfÓ^ x^îB, •îî, çy^îÓ^ – o^îÓfÓ^ x^îB, üyly! çä%È xyî^ Óy ≤ÄÜ,î, üyly! çä%È xyî^ ^îÜ, ^
Ü,y^löy ^
ò^îçÓ^ xî≈^îö!î,Ü, í,zB^î^
îóÓ^ ſ)ä,Ü, !•ſy^îÓ ſyöyÓ^îî, àîf Ü,Ó^y^î^ –
29 NSOU ?GE-EC-41 1.9 xò%ç#^ò# (Exercises) ????? ſ

Ç!«Æ í,z^îÓ^Ó^ ≤ÄÿzyÓ!° (Short Answer Type Questions) 1. xî≈^îö!î,Ü, ≤ÄſyÓ^ Ü,y^îÜ, Ó^î^/2. xî≈^îö!î,Ü,
í,zB^î^îóÓ^ ſÇK,y öyÄ/3. xî≈^îö!î,Ü, í,zB^î^îóÓ^ !ò^îò≈çÜ, Ü,y^îÜ, Ó^î^/4. xî≈^îö!î,Ü, í,zB^î^îóÓ^ Ü,^îî^Ü,îê,
!ò^îò≈ç^îÜ,Ó^ öyü Ó^ – 5. ^Ü,yò% xî≈ö#î!,!Óò çyi, #î^ xy^îî^Ó^ Ó,!k,^îÜ, xî≈^îö!î,Ü, í,zB^î^îóÓ^ ſ)ä,Ü, !•ſy^îÓ
óó^îî, ä,yö/6. PQLIÈÜÈ~Ó^ ç%^îÓ^y öyü Ü,#/7. PQLIÈÜÈ~z ſ)ä,Ü,îê, ^Ü, ≤ÄÓî≈,ö Ü,^îÓ^ð/8. PQLIÈ àè,ö

84% MATCHING BLOCK 27/161 SA CC-CO-01.pdf (D149057030)

Ü,Ó^î^î,Ü, #Ü,# !ÓEîî^ !Ó^îÓä,öy Ü,Ó^y^î^

îî^îäÈ/9. ^òáyÄ^î üyly! çä%È xyî^Ó,!k,Ó^ •yÓ^ =
çyi, #î^ xyî^Ó,!k,Ó^ •yÓ^ – çöſÇáfy Ó,!k,Ó^ •yÓ^ – 10.
UNDPÈÜÈÓ^ ç%^îÓ^y Ü,ly!ê, Ü,#/11. üyöÓ í,zB^î^îóÓ^ ſ)ä,Ü, ^Ü,yö ſÇfliy ≤ÄÜ,yç Ü,^îÓ^/12. HDIÈÜÈ~Ó^ ç%^îÓ^y
Ü,ly!ê, Ü,#/13. HDIÈ !öü≈y^î^ Ü,yò% xî≈ö#î!,î!

87% MATCHING BLOCK 28/161 SA CC-BG-01.pdf (D149053332)

Ó^îòÓ^ xÓöyö !Ó^îçEîü,y^îÓ^ í,z^îÓ^á^

îîyàf/14.
OPECÈÜÈ~Ó^ ç%^îÓ^y Ü,ly!ê, Ü,#/15. ^üÓ^ ≤Ä^îî^yçö,ð)Ó^î,ò,îk,îD^îî,Ü, #Ü,# !ÓEîî^îÜ, ^üÓ^ ≤Ä^îî^yçö Ó^î^
óó^y^îî^îäÈ/16. üyöÓ í,zB^î^îóÓ^ ſ)ä,^îÜ,Ó^ !î,ò!ê, í,z,ðſ)ä,Ü, Ü,#Ü,#/17. çyi, #î^ xyî^ Ü,y^îÜ, Ó^î^/18. çyi, #î^
ç,ó!^üy^î,óÓ^ Ü,î^!ê, çk,î, Ä Ü,#Ü,#/19. üyly! çä%È xy^îî^Ó^ ſÇK,y öyÄ – 20. fli(° xhs^îò≈ç#î^ í,zí,öyòö Ü,y^îÜ,
Ó^î^/21. GNP Ä GDPÈÜÈÓ^ ç%^îÓ^y öyü Ó^ – 22. GNP Ä NNPÈÜÈÓ^ ü^îðf ſjðÜ≈, Ü,#/23. GDP ^î^îÜ, Ü,#ü,y^îÓ
NDP, çyÁî^y Íyî^/24. NNP Ä NDPÈÜÈÓ^ ç%^îÓ^y Ü,ly!=! Ü,#Ü,#/????? üyé,y!Ó^ í,z^îÓ^Ó^ ≤ÄÿzyÓ!° (Medium
Answer Type Questions) 1. xî≈^îö!î,Ü, ≤ÄſyÓ^ Ä xî≈^îö!î,Ü, í,zB^î^îóÓ^ ü^îðf, çy!≈Ü,f !ò^îò≈ç Ü,Ó^ – 2. xî≈^îö!î,Ü,
í,zB^î^îóÓ^
îóÓ^
Ü,^îî^Ü,îê, ^Ó!ç<Tf í,z^îÓ^á^ Ü,
Ó^ – 3.
çyi, #î^ xyî^îÜ, xî≈^îö!î,Ü, í,zB^î^îóÓ^ ſ)ä,Ü, !•ſy^îÓ !Ó^îÓä,öy Ü,Ó^y Ü,î,ò)Ó^ !%!_!%_/
30 NSOU ?GE-EC-41 4. PQLI ſ)ä,Ü,îê,Ó^ í,z,óó^ ~Ü,îê, ſÇ!«Æ ê,#Ü,y^îáy – 5. xî≈^îö!î,Ü, í,zB^î^îóÓ^ ſ)ä,Ü,
!•ſy^îÓ üyly! çä%È ≤ÄÜ,î, çyi, #î^ xy^îî^
Ó^ Ü,^îî^Ü,îê, ſ#üyk,î,y í,z^îÓ^á^ Ü,Ó^ – 6. ^

üÔ° ≤Ã ïï yçö#î° oÓf ßyü@Ã#Ó° ^çyàö ß)ã,Ü,î,è, xì≈ïö!ì,Ü, í,zß"ï"ïöÓ° !ö"ïò≈çÜ, !•ßy"ïÖ Ü,î,è,y ß"ïhs"yÉÏçöÜ,
Ó"ï°ï%,!ü ü"ïö Ü,Ó° - 7ñ ^Ü,y"ïLöy ^ò"ïçÓ° çyî,#î° xyl" ð!Ó"üy"ï,öÓ° ^üÔ!Ü, x"ïÜ,ò Ó°"ïî, Ü,# ^Óyé"/8. öyl≈Ü,f
!ö"ïò≈ç Ü,Ó° ≠ SÜ,V fli(° çyî,#î° í,zl,öyòö Ä !öè, çyî,#î° í,zl,öyòö SáV fli(° çyî,#î° xyl" Ä !öè, çyî,#î° xyl" SáV xyl"≈Ü,
çyî,#î° xyl" Ä ≤ÄÜ,î, çyî,#î° xyl" SáV fli(° xhs"ïö≈ç#î° í,zl,öyòö Ä !öè, xhs"ïö≈ç#î° í,zl,öyòö SáV fli(° xhs"ïö≈ç#î°
í,zl,öyòö Ä fli(° çyî,#î° í,zl,öyòö ????? ð#â≈ í,z_ïÖ"Ó° ≤ÄÿçyÓ!° (Long Answer Type Questions) 1. í,zß"ï"ïöÓ° ß)ã,Ü,
!•ßy"ïÖ üy!ü,öâ%É ≤ÄÜ,î, çyî,#î° xyl" ñ Ü,î,è,y ß"ïhs"yÉÏçöÜ, Ó"ï°ï%,!ü ü"ïö Ü,Ó° - 2. ç#ÓöÏyeyÓ° ÖyhflíÖ Öy
^ü,Öi, =iüyö ß)ã,Ü, ßj

ö"ïÜ≈, ~Ü,î,è, ßç!«,Æ è,#Ü,y ^á- 3. xì≈ïö!ì,Ü, í,zß"ï"ïöÓ°
ïöÓ° ß)ã,Ü, !•ßy"ïÖ ç#ÓöÏyeyÓ° üyö ß)ã,Ü,î,è, (PQLI) !Ó"ïÿÉî Ü,Ó° - 4. üyöÓ í,zß"ï"ïöÓ° ß)ã,Ü, ßjö"ïÜ≈, ~Ü,î,è,
ö#î,ð#â≈ ≤ÄÖ¶, ^á- 5. xì≈ïö!ì,Ü, í,zß"ï"ïöÓ° !ö"ïò≈çÜ, !•ßy"ïÖ üyöÓ í,zß"ï"ïöÓ° ß)ã,Ü,Ü,Ó° ü)fyî"ö
Ü,Ó° - 1.10 @ Äsi,ö!O (Bibliography) 1. ßÓ"ï"ïáñ çl"ïöÓñ ßá ß!ü Ä x!ö@fú%,_´ (2020) ≠ xì≈ïö!ì,Ü, í,zß"ï"ïöÓ° ≠
≤Ä!ì,ç,yöñ î,_¥ Ä ≤Ä"ïï"yáñ
Ó%Ü, !ß!u, ^ïÜ,è, ≤Äy•z^ïü,è, !°!ü"ïè,í,
ñ Ü,°Ü,yî,y 2.

Sarkhel, Jaydeb, Seikh Salim & Anindya Bhukta (2017) : Economic Development : Institution, Theory & Policy, Book Syndicate
Private Limited, Kolkata. 3. UNDP (1994) : Human Development Report, 1994, Oxford University Press, New York. 4.
ßÓ"ï"ïáñ çl"ïöÓ ~Óç ^ßá ß!ü (2019) ≠ Óf!çTäi, xì≈ö#î, Ä ü,yÓ"ï"ï,Ó°
xì≈ö#î,ñ Ó%Ü, !ß!u, ^ïÜ,è, ≤Äy•z^ïü,è, !°!ü"ïè,í,
ñ Ü,°Ü,yî,y 5.

Ghatak, S. (1990) : Development Economics, Longman, London. 6. Meier, G.(ed.) (1984) : Leading Issues in Economic
Development, Oxford University Press, Oxford. 7. Ray, D. (1998) : Development Economics, Oxford University Press,
Delhi.
31 ~Ü,Ü,ÈÈÜÈ2 ? ü,yÓ"ï, #î° xì≈ö#î,Ó° ~Ó!ççf ß)• äè,ö 2.1 í,z"ïççf 2.2 ≤ÄhfllýÖöy 2.3 ü,yÓ"ï, #î° xì≈ö#î,Ó° ^üÔ°
~Ó!ççfß)• 2.4 çyî,#î° xy"ïï"Ó° ^« ç,èäi, Ó^ è,ö 2.5 ü,yÓ"ï"ï,Ó° çyî,#î° xy"ïï"Ó° ^« ç,èäi, Ó^ è,ö 2.6 ü,yÓ"ï"ï,
ç#!ÖÜ,y,Ü,yè,y"ïüy 2.7 ü,yÓ"ï"ï, Ü,yè,y"ïüyà, ç,ö!Ó"Ói≈,ïöÓ"ï,yí,ð!≈ 2.8 ü,yÓ"ï"ï, ^ßÓy"ïç,èä,y!°, í,zß"ï"ïö 2.9
ü,yÓ"ï"ï,Ó° çyî,#î° xy"ïï" ^ßÓy"ïç, ^leÓ" xçç Ó,!k,Ó° Ü,yÓ"ï"ï, ^ßÓy"ïç, ^leÓ" ≤ÄÿçyÓ" !Ü, í,zß"ï"ïöÓ°
!ö"ïò≈çÜ,/2.11 ß

71%	MATCHING BLOCK 29/161	SA CC-EC-03.pdf (D149057140)
yÓ"yçç 2.12 xö%ç#ö# 2.13 @ Äsi,ö!O 2.1 í,z"ïççf (Objectives) ~•z ~Ü,Ü,î,è, ç,öyè, Ü,Ó°"ï° àÈyèàÈyè#Ó"y çyö"ï, ç,öyÓ"		

ïÖÈÜÜÜÈ ? ü,yÓ"ï, #î° xì≈ö#î,Ó° ^üÔ° ~Ó!ççfß)• ? ü,yÓ"ï"ï,Ó° çyî,#î° xy"ïï"Ó° ^« ç,èäi, Ó^ è,ö ? ü,yÓ"ï"ï,Ó°
ç#!ÖÜ,y,Ü,yè,y"ïüyÓ° à!ì,≤ÄÜ,î,è ? ü,yÓ"ï"ï,Ó° Ü,yè,y"ïüyà, ç,ö!Ó"Ói≈,ç,ö Ä"ï,yÓ"ï"ï,yí,ð!≈ ? ßy!±!ì,Ü, Ü,y"ï°
ü,yÓ"ï"ï, ^ßÓy"ïç, ^leÓ" ≤ÄÿçyÓ° ~Óç"ï,yÓ"ï"ï,yí,ð!≈ 2.2 ≤ÄhfllýÖöy (Introduction) ü,yÓ"ï, #î° xì≈ö#î, ^ïÜ, Ü,áöÄ
flj"ïyb"ï, xì≈ö#î,ñ Ü,áöÄ xö%ß"ï, xì≈ö#î,ñ xyÓyÓ° Ü,áöÄÓy !ÖÜ,yççç#° xì≈ö#î, Ó"ï° x!ü,!i, Ü,Ó°y"ï" -
ü,yÓ"ï"ï,Ó° xì≈ö#î, ^ïÜ, ^Ü,yö% óÓ"ïöÓ° xì≈ö#î, Ó"ï° Ói≈öy Ü,Ó°y í,z!ä,î,î,y

32 NSOU ?GE-EC-41 çyö"ï, ^à"ï° ü,yÓ"ï, #î° xì≈ö#î,Ó° ~Ó!ççf Óy ≤ÄÜ,î,è, çyöy óÓ"ï,Ü,yÓ° - ^ßçöf Ói≈,üyö
~Ü, ^ïÜ, xyüÖ"y ≤Ä!ïü•z ü,yÓ"ï, #î° xì≈ö#î,Ó° ~Ó!ççf !ö"ïï" xy"ï"yã,öy Ü,
ïÖ"ïàÈ- ^Ü,y"ïöy
ò"ïçÓ° xì≈ïö!ì,Ü, í,zß"ï"ïöÓ°
ö àè, ^li, ßyÜ, ^ï° ßz ^ò"ïçÓ° çyî,#î° xy"ïï"Ó° ^« ç,èäi, ç,ö!Ó"Ói≈,ö à"ïè, - Ü, !É!ñ á!ö •zi, fy!ò ≤Äy!üÜ, ^«, ^leÓ"
xÓòyö Ü,ü"ï, ßy"ïÜ, ~Óç, çyçy,çy!ç !ç" Ä ÓfÓßyÓy!ççf Óy ^ßÓy ^«, ^leÓ" xÓòyö Óyí, ^
li, ßy"ïÜ, - ^ò"ïçÓ° çößyóyÓ"ïö" ç#!ÖÜ,y,Ü,yè,y"ïüy"li, xö%Ó"•, ç,ö!Ó"Ói≈,ö à"ïè, -

fljyö#öi,yó ,öó ^îïÜ, Öi≈,üyo ßüî ,öî≈hs^ ù,yó ^îï,ó Ü,#ó* ,ö xî≈~lö!i,Ü, í,zßî^ó á^îè, ^îäèî,y ^Óyé,yó^ çöf cyî,#î xy^îî^ó ^«èàî, Ó^è,ö !ÓÏY'ÉîÜ,ó y^•îî^îäè- ,öyçy,öy!çñ ù,yó ^îï,ó ç#!ÓÜ,y Ü,yè,y^îüyó^ ,ö!ó^óî≈,ö ^Ü,üö^•îî^îäèî,yÄ !Óä,yó^ Ü,ó y^•îî^îäè- í,zí,öß^Ü,yè,y^îüyó^ ,ö!ó^óî≈,ö ~óÇ ç#!ÓÜ,y Ü,yè,y^îüyó^ ,ö!ó^óî≈,ö^îÜ, ~Ü,ßy^îî^óy^•î^Ü,y^îöy xî≈ö#!î,ó^ Ü,yè,y^îüyàî, ,ö!ó^óî≈,ö ~•z Ü,yè,y^îüyàî, ,ö!ó^óî≈,ö ^ò^îá^Ü,y^îöy xî≈ö#!î,ó^ í,zßî^îöó^ hflíó^ ßjö^îÜ≈, ~Ü,è,y^óy^îy Ü,ó y^îyl^ - ù,yó^î,#î xî≈ö#!î, ~áo í,zßî^îöó^ ^Ü,yó% hflí^îó^ ó^îî^îäèî,y^Óyé,yó^ çöf•z xyüó^ y^òç!è,ó^ Ü,yè,y^îüyàî, ,ö!ó^óî≈,ö^ò^îî^ ~ó* ,ö xy^îyã,öy Ü,^îó^îäè- ~äËyî, yñ ßyî±!î,Ü, Ü,y^î^óáy îy^îFäè^îñ ù,yó^îî,ó^ çyî,#î xy^îî^îöy^î«^îeó^ xÓöyö í,z^îÖ'á^îlyafü,y^îó^ó^îî,^îäè- ù,yó^îî,ó^ ßyî±!î,Ü, x@^Äà!î,^îÜ, î,y•z x^îö^îÜ,^îöy^î«èä,y!^î, ≤Äÿyó^ Óy í,zßî^î^î^ xîú,î,î, í,zFä, Óy ,ö!ó^îî, hflíó^ !ö^îö≈ç Ü,^îó^ !Ü,öyñ î,yÄ xyüó^ y^óî≈,üyo ~Ü,^îÜ, !ÓÏY'ÉîÄ !Óä,yó^ ÈÜÈ!Ó^îÖä,öy Ü,^îó^îäè- 2.3 ù,yó^î,#î xî≈ö#!î,ó^ ^üó^~óÇ<Tfß)ü• (Basic Features of Indian Economy) ù,yó^î, ~Ü,îè, flj^îyß^î, !Ü,v í,zßî^îöç#^ xî≈ö#!î, - flj^îyß^î, Óy í,zßî^îöç#^ ^òç^• ^ßz^òç lyó^ Öi≈,üyo üy! ,öä%É xyl^ Ü,ü~óÇ^yó^ ç#Óölyeyó^ üyo !öj^ !Ü,v lyó^ xî≈ö#!î,Ü, í,zßî^îöó^ ^îî<T ßΩ,yóöy xy^îäè- flj^îyß^î, ^ò^îçó^ ~•z ßÇK,y ^îïÜ, flj^îyß^î, Óy xö%ß^î, xî≈ö#!î,ó^ !î,ö!è, ^üó^«^îró^ Ü,ly^óy^î^îî, ,öy^îó^ - ^ß=!^•ÈÜÜÜÈ (i) üy! ,öä%É xy^îî^ó^ flj^î,yñ (ii) òy!ó^ of Óy ç#Óölyeyó^ !öj^ üyo ~óÇ (iii) í,zßî^îöó^ ßΩ,yóöy- !ÓÏY'Éó^ flj^îyß^î, ^òç=!ó^ ü^îöf öyöy !ÓÉî^îî^ !Ó!ü,ß^î,y^ó^îî^îäè- flj^îyß^î, ^òç^!öy^îó^ ç#ÇÜ,y Ä Öyçy^îöçñ^ö,öy^ Ä üyl^yöyó^ñ ù,yó^î, ~óÇ^Ü, !ö!^yñ xyú,ây!öhfllyö Ä^y,z!î,ñ ,öy!Ü,hfllyö~óÇ^zÓ^yÜ, öyöy !ÓÉî^îî^ xy^yò- î,Ó^Ä î,y^îöó^ ü^îöf^üó^ Ü,^îî^Ü,è, !ÓÉî^îî^ !ü^ó^îî^îäè- ~ó* ,ö ≤Äöyö î,ö!è, ^üó^ßyöyó^î !ÓÉî^îî^• í,zí^îäè, î,ö!è, xî≈yl flj^îüy! ,öä%É xyl^ñ ç#Óölyeyó^ !öj^ üyo ~óÇ í,zßî^îöó^ ßΩ,yóöy- ~äËyî, yñ !ÓÏY'Éó^ flj^îyß^î, ^òç=!ó^ xy^îó^y Ü,^îî^Ü,è, ßyöyó^î^óÇ<Tf xy^îäè- ^ß=!^•ÈÜÜÜÈ ü)ö^îöó^ flj^î,yñ Ü, !É!öü≈ç,ó^ xî≈ö#!î,ñ !ç^î^ xö@^Äÿó^î,yçößÇáfyó^ ä,y,öñ^ÓÜ,y!ó^ ~óÇ !öj^üy^îöó^ üyó!ÓÜ, ü)ööñ xyl^ Ä ßjòö Ó^è,^îö^~ÓÉ!üfñ ≤ÄÿÜ,î,Ü, ßjö^îöó^ x,ö!è≈ ÖfÓ•yó^ ≤Äü,î,î, - flj^îyß^î, ^òç^!öy^îó^ ù,yó^î,#î xî≈ö#!î,^îî, ~•z^óÇ<Tf=!^Ü,ü^îó^ç^òá^îî, ,öyÄ!^y^îyl^ - xyüó^y^áo ù,yó^î,#î xî≈ö#!î,

75%	MATCHING BLOCK 30/161	SA	CC-CO-01.pdf (D149057030)
ó^üó^~óÇ<Tf=!^Ç^î«^î,ö xy^îyã,öy Ü,ó^			

Ó- ù,yó^î,#î xî≈ö#!î,ó^ !öj^!^äî, ~óÇ<Tf=!^ !
 Ó^îçÉ!ü,y^îó^ í,z^îÖ'á^îlyaf
 É (i) üy! ,öä%É xy^îî^ó^ flj^î,y (Low per capita income) í,zßî, ^ò^îçó^ î%,öy!^ ù,yó^îî,ó^ üy! ,öä%É xyl^ á%ó^z Ü,ü- 1951 ßy^î^öM,ÈÓy!Éî≈Ü, ,ö!ó^Ü, "öy @^Ä^îíó^ ,öó^ ù,yó^îî,ó^ çyî,#î xyl^ !Ü,á%Èè,y^ó^îî,^îäè^ó^îè,ñ î,^îó^ çößÇáfy^óyî, yó^ ù,^î^ö üy! ,öä%É xyl^ á%ó^ ^óç Öy^îî, !ö- xyüó^y 2.1 öç ßyó^ !î^î, !öó≈y!ä,î, !Ü,á%È ^ò^îçó^ 2020 ßy^î^ó^ üy! ,öä%É flí° xhs^îö≈ç#!^ í,zí,öyòö^òá^îî^îäè- 33 NSOU ?GE-EC-41^óáy îy^îFäèñ ù,yó^îî,ó^ üy! ,öä%É flí° xhs^îö≈ç#!^ í,zí,öyòö üöf≤Äÿ^îä,fó^ •zÓ^yÜ,ñ çí≈,ö ≤Äü,î,î, ^ò^îçó^ î%,öy!^Ä^îî<T Ü,ü Sx^îö≈^îÜ,ó^ Ä Ü,üV- xyó^ USAñ ß%zçyó^°fyu,ñ öó^Ä^îî^ ≤Äü,î,î, ^ò^îçó^ î%,öy!^î,y ù,#É!î Ü,ü- 2020 ßy^î^ó^ ù,yó^îî,ó^ flí° xhs^îö≈ç#!^ üy! ,öä%É xyl^ !äè^ 1928 í,y^îó^ó^ ü^îî,yñ xy^îü!ó^ Ü,y î%_ 'ó^y^îkT...ó^ !äè^ 63,593 í,yó^ xî≈yl ù,yó^îî,ó^ üy! ,öä%É xy^îî^ó^ ≤Äÿ!^ 33 =i- ù,yó^îî,ó^ üy! ,öä%É xy^îî^ó^ flj^î,y ~•z ßyó^ !î^îïÜ, ,ö!ó^<Öyó^ ù,y^îó^ Óyé,y^îy^îFäè- ßyó^ !î 2.1 !öó≈y!ä,î, !Ü,á%È ^ò^îçó^ üy! ,öä%É flí° xhs^îö≈ç#!^ í,zí,öyòö S2020V Sä,^î, üy!Ü≈,ö î,y^îó^V^òç üy! ,öä%É xyl^ xyú,ây!öhfllyö 516.75 •z!Ä! ,ö!^y 936.34^ö,öy^ 1,155.14 ,öy!Ü,hfllyö 1,188.86 ù,yó^î, 1,927.71 •zÓ^yÜ, 4,145.86 çí≈,yö 4,282.77^ü!^îÜ,y 8,329.27 üy^îî^ç!^y 10,412.35 •y^îD!ó^ 15,980.74 !@^Äÿ 17,622.54^flöö 27,063.19 •zi,y!^ 31,714.22 çy,öyö 40,193.25 !%_ 'ó^y<T... (U.K.) 41,059.17 USA 63,593.44 öó^Ä^îî^ 67,329.68 ß%zçyó^°fyu, 87,097.04 ße ≠ data.worldbank (ii) çyî,#î xy^îî^ó^ àè,ö (Composition of National Income) çyî,#î xy^îî^ó^ ^«èàî, Ó^è,ö^îÜ, ^Óyé,y!^ xî≈yl çyî,#î xy^îî^Ü, !É!Ä ßÇ!Y^T Ü,yçÜ,^îü≈ó^ S≤Äÿ!üÜ, ^«èv xÓöyöñ !ç^î«^îeó^ Süyöf!üÜ, ^«èv xÓöyö ~óÇ î,î,#î Óy^îöy^î«^îeó^

34 NSOU ?GE-EC-41 xÓòyö SÓfyB, ñ !Óüyñ Óy!ıçf ≤Āü, İı, V ~*z çyi, #ı xy ıı Ó àè, ö ì ııÜ, çyöy İylı - Ü, y İöy ò ò İçÓ çyi, #ı xy ıı Ó !Ó!ü, B ı «, İleÓ xÓòy İöÓ ò Ó ò İ ııÜ, İz ò ò İçÓ ı, zB İ İöÓ hflıÓ İđ İÜ, ~Ü, è, y öyÓ İy Ü, Ó y İylı - ı, zB İ, ò ò İçÓ çyi, #ı xy ıı ≤ĀylıüÜ, İ «, İleÓ xÓòyö Ü, ü - İle, İyöyÓ İı, 2 İ ııÜ, 4 Cı, yÇç-xyÓ fl İ ııyB İ, ò İçı çyi, #ı xy ıı ≤ĀylıüÜ, İ «, İleÓ xÓòyö İ%, öyü)Ü, ü, y İÓ İç- 2017 İy İü ü, çyÓ İ İ, Ó çyi, #ı xy ıı ≤ĀylıüÜ, İ «, İleÓ xÓòyö İ!È 18%, üyöf İüÜ, İ «, İleÓ 30% ~Óç İÖy İı, İleÓ 52% Sİ)e ≠ lms.indianeconomy.net) - (iii) ç#!ÓÜ, y Ü, yè, y İüyÓ ò Ó ò (Pattern of occupation structure) ü, çyÓ İ İ, Ó ç#!ÓÜ, y Ü, yè, y İüyÓ ò Ó ò İ ııÜ, Ā ò ç!è, Ó xö%B İı, ó Ó y, ò İı, , - ı, zB İ, ò ò İç Ü, İE Ā İç İY T Ü, ççÜ, İü ≈ İö!%_ İy İÜ, Ó İÇáfy İáy İö 2 İ ııÜ, 5 Cı, yÇç İçÓ ü İı, yñ ü, çyÓ İ İ, ~*z xö%, öyi, İ İıç T Ó İçñ 2020 İy İü ü, çyÓ İ İ, Ó İüyè, Ü, ü ≈ Ó İ, çöİÇáfyÓ 41.5 Cı, yÇç İ!È Ü, İE Ā İç İY T Ü, İü ≈ Sç ĀylıüÜ, İ «, İleV İö!%_ İ!È - xyÓ İç İı, İle Süyöf İüÜ, İ «, eV İö!%_ İ!È 26.2, Cı, yÇç ~Óç İÖy İ «, e Öy İ, İı, #ı İ «, İle İö!%_ İ!È 32.3 Cı, yÇç - xı ≈ y İç Ā İÖyü)Ü, İ «, İle İö!%_ İ!È Ü, ü ≈ Ó İ, çöİÇáfyÓ 58.5 Cı, yÇç - Sİ)e ≠ NSSOV - ı, zB İ, ò ò İç ~*z xö%, öyi, 90 Cı, yÇç İçÓ Ā Ó İç - ü, çyÓ İ İ, Ó Ü, İE İı, İüyè, çöİÇáfyÓ ä, ç, ò e üyāı, Öy İ, İ!è İ!ò Ā Cı, Ü, Ó y İ!Öy İÓ İ, y Ü, İü İ!è - ü, İ Ü, İE İı, İle ≤ĀFāÈB İ ÖÜ, çyÓ c òáy İ!ò İFāÈ - (iv) çöİÇáfyÓ !Ó, ð% xylı İ, ö (Large size of population) ü, çyÓ İ İ, çöİÇáfyÓ ä, ç, ò e üyāı, Ó İı, , ä, İ İ!è - 2011 İy İü ü, çyÓ İ İ, Ó çöİÇáfy İ!È 121 Ü, y!è, - 2022 İy İü ü 11 İ!è ~*z İÇáfyè, y ò Nyı, çyı 140.40 Ü, y!è, - İ!ò Ā İı İı, ü, çyÓ İ İ, Ó çöİÇáfy Ó, İç, Ó •yÓ İyüyöf • İP Ā Ü, İü İ!è S1 Cı, yÇç İçÓ İyüyöf Ü, ü vñ İÜ, v İüyè, çöİÇáfy Ó İç •Āİ yı ≤Āİı, ÓāÈÓ Öy İ, İı, çöİÇáfy 1.4 Ü, y!è, Ó ü İı, y - çöİÇáfy Ó, İç, Ó ü, İü ü, çyÓ İ İ, ÖÜ, çyÓ İüİfy ü, İ yÓ •xyÜ, çyÓ öyü İ Ü, İÓ İ!è - (v) Ófy, öÜ, ÖÜ, çyÓ ~Óç öy!Ó of (Widespread unemployment and poverty) ü, çyÓ İ İ, Ü, ü ≈ ü çöİÇáfyÓ ~Ü, !Óçy xÇç, ð% İÓ y, ð% İÓ ÖÜ, çyÓ - xyÓ ~Ü, è, çy Óı, İÇáfy İ Ó İ İ İ!è xò ≈ ÈÜÈ ÖÜ, çyÓ ~Óç ≤ĀFāÈB İ ÖÜ, çyÓ - ~*z !Ó, ð% ÖÜ, çyÓ İüİfy İ, ðāÈ İö ≈ Āöyö Ü, çyÓ İ!è • Öı, çöİÇáfy Ó, İç, İç İı, İle Ó #Ó xā Āāİı, ñ @ Āyü#İ Ā Üç, İè, Ó İç İı Ó Ó 8ā% İı, y ≤Āü, İı, - xyÓ ~*z ÖÜ, çyÓ İçÓ ü, İü •z İı, İç T İ İ!è Ófy, öÜ, öy!Ó of - Ü, çy İöy Ó, İ! Ü, ü ≈ #ò Öy ÖÜ, çyÓ İ İı, öı, İü •z İı, çyÓ xylı ı, ç, öyç ≈ Öı, İ İı İylı ~Óç İđ İó Ó • İ İı, çö İı, , - ÖÜ, çyÓ Ā öy!Ó of İ, y •z ~Ü, •z ü%öyÓ ~İ, ðè, ÈÜÈĀ İ, ðè, - ü, çyÓ İ İ, öy!Ó of ö! Öüy İ, öÓ öyöy ā, çTy • İ İ!è - İz, ð Ó üy, ð = İ Ó ü, çyü, ö İ ııÜ, İüyè, yü%İè, ü, çy İÓ Öy İylı İñ ü, çyÓ İ İ, ç Āylı 30 Cı, yÇç İyÜ, ç# Ó è ÈÜÈöy Ó İ İÓ çöf ö) İü, ü ≤Ā İı yçö#İ İü, çyāf İè%, Ü%, Ü, Ó İı, çy İÓ öy - ~İò Ó ä, Ó ü ò Ó Ó İ Ó ö y İ - ü, çyÓ İ İ, İı İı, Süyā ≈ İ 2022, çy Öy!Ó of İÜ, ā%Èè, çy Ü, İü İ!è Ó İü x İö İü, öy!Ó Ü, İÓ ö - İñ, çyÓ y ü İö Ü, İÓ ö İñ ü, çyÓ İ İ, Ó öy!Ó İlofÓ •yÓ İüyè, çöİÇáfyÓ 25 Cı, yÇç İçÓ ü İı, y - 140 Ü, y!è, Ó ò İç Ó xı ≈ İñ öy!Ó of İ#üyÓ ö# İ!è, Ó çöİÇáfy 35 Ü, y!è, Ó ü İı, y - ~*z İÇáfyİè, x İöÜ, ò ò İçÓ İüyè, çöİÇáfyÓ ä, İ İı Ó İç - İı, Ó yÇç İmı, #ı Öy İ, çyöy Öü İè, ò İÓ İ!è Ā çáy İy İFāÈ İñ ü, çyÓ İ İ, Ó ≤Āylı 35 Ü, y!è, İyÜ, ç# Ó è öyÓ İ İÓ çöf ≤Ā İı yçö#İ !ç İđ, öèè%, Ü%, İç @ Ā • Ü, Ó İı, çy İÓ öy -

35 NSOU ?GE-EC-41 (vi) xylı Ā İđò Ó Ā è, İö ~ÓÉİüf (Inequality in the distribution of income and wealth) ü, çyÓ İ İ, xylı Ā İđò Ó Ā è, İö İı, #ò ~ÓÉİüf Óı ≈ üyö - xy ıı Ó x İüı, çyÓ !Óā, y İÓ !Ó İY ā ü, çyÓ İ İ, Ó xÓfıyö İmı, #ı - ≤Āİü fıy İö Ó İ İ İ!è Ó y İçı y - İlyö#öı, çyÓ çö İÓ !Ó İü, B İ zB İ İö)Ü, Ü, ü ≈ İ)İā, @ Ā • İı Ó ü, İü ü, çyÓ İ İ, Ó xylı Ö İı, İ!è Ó İè, ñ İ, İÓ İz Öy İ, İı, xy ıı Ó İü, çyÓ çö İü, çyÓ İö Ó Ü, çy İ!è, çö İö ā Eylı !ö - xylı ~ÓÉİ İüf Ó !çāÈ İö Ó İ, Ü, çyÓ İ • İđ İö Ó üy!Ü, çyöy!Ü ~ÓÉİüf - ü% İç İü İ! İÜ, ā%È è #Ó •y İı, İÓ, ð%, ð Ó üyı xylı Ā İđò İÜ, w#ü, İ, İ İ İ!è - !ÖY ā ÖfyÇ İü, Ó 2022 İy İü ü ≤Āİı, İö ò İö çáy İy İFāÈ İñ 2021 İy İü ü, çyÓ İ İ, Ó çöİÇáfyÓ - Cı, yÇç İFāÈ İü Öf İ çyi, #ı xy ıı Ó 22 Cı, yÇç ü, çyÓ Ü, Ó İ, - xyÓ x İı, İFāÈ 9 Cı, yÇç Öf İ!ü, çy Ü, Ó İ çyi, #ı xy ıı Ó 35 Cı, yÇç - ≤Āİı, İö ò è, İı, xy İÓ y çáy İy İFāÈ İñ İy İü ü, çyÓ İ İ, Ó çöİÇáfyÓ 50 Cı, yÇç ò Ó Ó f! çyi, #ı xy ıı Ó üyè 13 Cı, yÇç ü, çy Ü, Ó İ, Sİ)e ≠ World Inequality Report, 2022, World Bank - (vii) İç İı xöā ĀİÓ İı, y ~Óç ~ÓÉİüf (Backwardness and inequality in industries) ü, çyÓ İ, İç İı xöā ĀİÓ - İè%, Ü%, Öy xā Āāİı, İç İı • İ İ İ!è İ, y x, öı ≈ y E ~Óç ü, çyÓ İyüf #ö - İü, çyāfo İÓfÓ İç İı Ó İ!ò Öy İÜ, ā%Èè, y ≤ĀİyÓ • İ İ İ!è È ü) ò !ç İı Ó İ, ü ö ≤ĀİyÓ ä İè, İ!è - ü, çyÓ İ İ, ð Ó Ü, yè, y İüy İç İı Ó İ İıç T xü, çyÓ Ó İ İ İ!è - xyÓ xı ≈ İö İ!ü, İ zB İ İöÓ çöf ~ò Ó İöÓ İç İı Ó !ÓÜ, çyç ç Ó 8 İÓ - xyÓ y Öñ ü, çyÓ İ İ, Ó İç İı Ó xā Āāİı, Ó «, İle xyM, È!Ü, ~ÓÉİüf Ó İ İ İ!è - ü •yÓ yç T...ñ = ç Ó yı, ñ İ!ò İñ • İ Ó İ yöy ≤Āü, İı, Ó y İçf Ó İç İı İ İıç T İÜ, çç ä İè, İ!è - xöf!ò İÜ, ñ İüāy İñ İü İçyÓ yñ öyāy°fyü, ≤Āü, İı, çy Ö ≈ İ, f Ö yçf = İ İı, İç İı Ó xy İö Ó !ÓÜ, çç ä İè, İ!è - (viii) ü) ò İö Ó xü, çyÓ (Lack of Capital) xöfyöf fl İ ııyB İ, ò ò İçÓ öfy İ ü, çyÓ İ İ, Ā ü) ò İö Ó xü, çyÓ - öyÜ ≈ İİÓ ü İı, ñ ü) ò İö Ó xü, çy İÓ Ó çöf fl İ ııyB İ, ò İç öy!Ó İlofÓ ò %ç Tā, è Ü, çç Ü, İÓ - fl İ ııyB İ, ò İç üy İ! çāÈ xylı Ü, çy Ó İü İM, Èİ Ü, ü - ü, İü ü) ò è äè, ö Ü, ü ~Óç İü İÜ, Ó İ zı, çyöçç #ı, çy Ü, ü - İ, çyÓ ü, İü İ, çy İö Ó xylı Ü, çy - ü, çy İÓ xö%B İ, ò ò İç ~Ü, è, çy öy!Ó İlofÓ ò %ç Tā, è

Ü, yç Ü, İÖ ~ ÖÇ òç!è, İÜ, öy!Ö ~ İofÖ ü İöf xyOk, Ö y İa- (ix) !Ö, ò% Öy!ıçf âyè, İ, (Large trade deficit)
ò%Ü~Ü, İè, ÓàÉÓ Öyò !ò İ" ò!Ö Ü, "öy ò Ó ıÖ (1951) ÓàÉÓ İ İÜ, Óı~ üyö İüİ, òİ=hs ü, yÓ İİ, Ö ~ Ó İò!çÜ,
Öy!ıçf âyè, İ, İ İÜ, à İaE- xyÖ ~ •z âyè, İ, e üyâi, Öyİ, İİ, Öyİ, İİ, ~Ü, İÖ, ò% xyl İ, ö yú, Ü, İÖ İaE-
İ, yâEyi, yñ xöf x!òÜ, yçç flİ İyB İ, ò İçÓ ü İİ, yz ü, yÓ İİ, Ö ~ Ó İò!çÜ, Öy!ıçf Ä, ò!ö İÖ!çÜ, òÓ İöÖ - ~ Ó x!~
•ñ ü, yÓ İ, ≤ Äöyö, Ü, İEİçyİ, oóf Ä !ç İ" Ö çöf ÜN, yâ, yüö Ö Æy!ö Ü, İÖ ~ ÖÇ !ç" çyİ, oóf xyüö!ö Ü, İÖ - ~
òÓ òÓ Öy!ıçf Ö «, İe Öy!ıçf •yÖ !ç" çyİ, o İÖfÖ xö%Ü), İ" ~ ÖÇ Ü, İEİçyİ, o İÖfÖ ≤ Äİİ, Ü), İ" İy İÜ, (Prebisch
Singer Thesis) - ü, İ" ~ Ó İò!çÜ, Öy!ıçf İ İÜ, ü, yÓ İ, İ, flİ İyB İ, òç= ! İ, üö yú, Öyö • İİ, çy İÖ İò- (x) İmİ,
x!~ò#İİ, (Dual economy) xöfyöf flİ İyB İ, ò İçÓ öfyİ ü, yÓ İİ, Ä ~ mİ, x!~ò#İİ, İÖÖ yç Ü, İÖ - ~ •z Ü, İyÖ
İ, yİ, òİ~ •ñ ü, yÓ İ, #İ x!~ò#İİ, Ö x" !Ü, à%È xçç á%Ö •z İ, zB İ, ~ ÖÇ xÓ!çT !Öhflİ#İ ≈ xM, È xö%B İ, - İ, zB İ, xç İçÓ
İ, zİ, öyò Ü, Öç

36 NSOU ?GE-EC-41 á%Ö •z xyö%!öÜ, - !Ü, v xö%B İ, xç İçÓ İ, zİ, öyò Ü, Öç !ä, Ö yâ, !Ö İ, Ä İy İÖ!Ü, òÓ İöÖ
(traditional) - ~ òÓ İöÖ x!~ò#İİ, İÜ, İmİ, x!~ò#İİ, Ö İ" - ~ Ó * ç x!~ò#İİ, İİ, İ, zB İ, Ä xö%B İ, xM, È, çyçy, öy!ç
!ÖÖ yç Ü, İÖ - !Ü, v İ, y İòÖ ü İöf İÜ, y İöy !e İ y ÈÜÈ ≤ Äİİ, !e İ y (interactions) İy İÜ, öy - ü, İ" İ, zB İ, xM, È
ò İçÓ xö%B İ, xM, È İÜ, è, İò İ, z, ò İÖ İ% , ö İİ, çy İÖ öy - ò% İè, xM, È İy Öflyö Ü, İÖ (co-exist) - (xi)
üyö!ÖÜ, ü) ò İöÖ !öj üyö (Low quality of human capital) ü, yÓ İİ, Ö çöçáfyÖ Óİ, xçç İöÖ «, Ö - İ, yÓ y
Ü, İçfİöyÖ yFâÈB ~ ÖÇ Ó « İç# - xyö%!öÜ, İÜ, y İöy öfyööy İy Öy İ, zİ, öyò Ü, Öç İ, yÓ y @ Ä İ Ü, Ö İİ,
xy@ Ä # òİ - x İö İÜ, •z Öççyö%e !üÜ, ü, y İÖ ~ Ü, •z òçy @ Ä İ Ü, İÖ - ü, İ" ö İüÖ ä, òç# İ, y Öfyİ, •İ -
~ İ İÖÖ ü, İ" ö İü İÜ, Ö İ, zİ, öyòç# İ, y Ü, ü •İ - İ, yâEyi, yñ ö!üÜ, İòÖ ü İöf Ü, y!Ö à!Ö !ç« yÓ xü, yÖ -
ç# ÖölyeyÖ üyö !öj ~ Ä İ yİ ~ İöÖ çyÖ # İÖ Ü, İç, üİ, y Ü, ü - ~ Ü, İyİ Ö ~ İİ, à İñ ü, yÓ İİ, Ö çöçáfyÖ = İàİ,
üyö à%Ö •z İöj - ~ İè, xyÖyÖ x!~ İö!İ, Ü, İ, zB İ İöÖ, ò İİ ≤ Äİİ, Ö İ, Ü, İ, y !İy İÖ Ü, yç Ü, İÖ - (xii) xöfyöf ~ Ó!çTf
(Other features) İ, z, ò İÖ y_ ~ Ó!çTf = ! äEyi, yÄ ü, yÓ İİ, Ö x!~ò#İİ, İİ, xy İÖ y Ü, İ, Ü = ! ~ Ó!çTf «, f Ü, Ö y
İyİ - İ = ! • ÈÜÜÈ SÜ, V İüy İç öyÖ # İöÖ ö#ä%, İlyöñ SáV !ç÷ ü, İ%, fÖ İ, zFä, •yÖ (high infant mortality rate) SáV
!ç÷ ö!ü İÜ, Ö xylöÜ, fñ SáV öyÖ # İöÖ x, ò% !çñ İöÖ «, Ö İ, y ~ ÖÇ x!ç« yñ SáV, ò!Ö Óı~ ö, !Öü%á İüyç
Ü, yè, y İüyñ Sâ, V çòà İİÖ Ó yç İö!İ, Ü, İ İä, İ, öİ, yÓ xü, yÖñ SâEV xò«, ~ ÖÇ ò%ö~#İİ, @ Ähflİ ≤ Äçyöñ SâEV
Ó yç İö!İ, Ü, İ öİ, y İöÖ ü İöf ò%ö~#İİ, ≤ Äü, İİ, - ~ •z İühflİ Ó!çTf ü, yÓ İ, #İ x!~ò#İİ, Ö xö%B İ, İÜ, •z ≤ ÄÜ, yç
Ü, İÖ - ~ Ü, İy İè, Ü, İ 12!è, çM, È Öy!Eİ~Ü, çò!Ö Ü, "öy ~ ÖÇ Ü, İİ Ü, İè, Öy!Eİ~Ü, çò!Ö Ü, "öyÖ •yİ, ò İÖ
(1951-2017) ü, yÓ İ, x!~ İö!İ, Ü, İ, zB İ İöÖ, ò İİ x İöÜ, áy!ö x@ Ä İÖ • İİ İaE - ü, yÓ İİ, Ö çyİ, #İ Ä üyİ, !öà%È
xyl İ Ö İİ, İaEñ ü, yÓ İİ, Ö !ç" Ü, yè, y İüy !Öhflİ, İ, Ä Ö!ä, efül • İİ İ, z İè, İaEñ Ö İò!çÜ, Öy!ıçf Ö
Ä, ò!ö İÖ!çÜ, òÓ ö x İöÜ, è, y •z ò) • İİ İaEñ Ü, İEİçyİ, o İÖfÖ Ö Æy!ö Ü, ü İaE ~ ÖÇ !ç" çyİ, o İÖfÖ Ö Æy!ö
Öyİ, İaEñ Ü, y!A «, İ, !ò İÜ, çyİ, #İ xy İİ Ö «, eàİ, çò!Ö Óı~ çò àè, İaE •zİ, fy!ò - !Ü, v çyçy, öy!ç ~ İè Ä, İè, Ü, İñ
!Ö İYÖ ò!Ö o İòÖ ~ Ü, è, y Öİ, xçç •z ü, yÓ İİ, Öyİ Ü, İÖ ñ !Ö İYÖ x, ò% T !ç÷ İöÖ Óİ, xçç •z ü, yÓ İİ, -
!ç÷ İöÖ x, ò% !çTÓ ü, İ" İ, y İòÖ çÓ # İÖ Ö Ó!İ xö%, öy İİ, Ó, İk, • İFaE öy - !Öİİ İè, xyÜÖ y ò# İä, Ö xç İç
İç İç, İ, ö xy İyâ, öy Ü, İÖ İaE - !Ö!ü, ß İü# «, yÓ ü, yú, ö İ İÜ, İüyè, yü% İè, xö% üyö Ü, Ö y ä, İ" İ ü, yÓ İİ,
İüyè, çöçáfyÖ ≤ Äyİ ~ Ü, ÈÜÈä, İ%, İ~yçç İyÜ, öy!Ö of İ#üyÖ ò# İä, Öyİ Ü, İÖ - ü, İ" ü, yÓ İİ, Ö 5
ÓàÈ İÖ Ö Ü, ü Ó! flÖ !ç÷ İòÖ ~ Ü, è, y Öİ, xçç x, ò% !çT İİ, ü, y İa - xyÜÖ y İyÖ İ 2.2 İİ, ~ Ó * ç !ç÷ İòÖ
x, ò% !çTÓ !ä, elè, ò!ä İİ İaE - òây İy İFaEñ !ç÷ x, ò% !çTÓ •yÖ ü, yÓ İİ, ä% Ö Ó!ç - ~ Ó ü, İ" xyàü# İò İö
ö!ü İÜ, Ö Ü, ü ~ òç İ, y «, İİ, @ Ähflİ • İÖ - İ, yâEyi, yñ x, ò% !çTÓ ü, İ" fllyü, y!ÖÜ, Ó, İk, Ü, ü • İÖ (wasting) ~ ÖÇ
İ, zFä, İ, y fllyü, y!Ö İÜ, Ö ä, İİ Ü, ü İÖ x!~yİ áÓ~yÜ, İİ, Öy ÖN İè, • İÖ - ~ •z Ó!İ xö%, öy İİ, fllyü, y!ÖÜ, Öyİ, hs
öy • Ä İ y Sflly İflıfÖ xÓ «, İ Öy wasting V ~ ÖÇ ÖN İè, • Ä İ yÖ (stunting) İä, elè, xyÜÖ y 2.3 öç İyÖ İ İ İİ, İ%, İ" ö
òÓ yÖ İä, çTy Ü, İÖ İaE - İyÖ İ İİ, òây İy İFaE İñ 1998-2020 İy İ" Ö İüİ Ü, y İ" Ü, ü Açö Öy # ò flly İflıfÖ !ç÷ Ö
xö%, öyİ, Ü, İüİö S18 çİ, yç İçÓ ü İİ, yV - xyÖ !ç÷ İòÖ İ, zFä, İ, y Ü, ü • Ä İ yÖ İüİfy çİ, yç İçÓ !Öä, y İÖ Ü, İü İaE
Ó İè, ñ İ, İÖ xöy İ, ò!ç, Ü, (absolute) !Öä, y İÖ ~ •z •yÖ Óı~ üyö çİ, yΣ# Ö ≤ Äİü ò%Üòç İÜ, Ä

37 NSOU ?GE-EC-41 !àÈ° á%Ó•z ^ Ó!ç– ù, yÓ° ^ İi, ~Ü, ÈÜÈİ, İ, #İ° yÇ İÖ° İÄ° Ó!ç !ç÷Ó° S5 ÓàÈ° İÖ° Ó° Ü, ü Öİ° !İV İ, zFä, İ, y flÿü, y!ÓÜ, ^ ä, ^ İİ° Ü, ü– ù, yÓ° İ, İ • ~İÇİ° yÓ° Ä x!yü, Ü, yÓ° x İÖÜ, flİ° İ° yB İ, Ä xÖ° B İ, ^ ò İÇ•z ~•z İÜİfy !Öðfÿü– 2.4 çÿİ, #İ° xy İİ° Ó° ^ «, eäİ, Ó^ è, ö (Sectoral Distribution of National Income) xİ~ İÖİ, Ü, Ü, yİ~Ü, y, İ, ÖÓ° ä, !Ö° e xÖ° İYİ° # İÜ, y İÖy ^ ò İÇÓ° xİ~ö #İ, İ, İÜ, İ, ö İê, ^ «, İê Ü, yà Ü, Ó° y İYİ° – İİ•z İİ, ö!ê, ^ «, e • É (İ) ≤ ÄYİ!üÜ, ^ «, e É ~•z ^ «, İêÖ° Ü, yçÜ, İü=Ó° ü İðf ç!üÓ° ü) !üÜ, y ≤ Äÿö– ≤ ÄYİ!üÜ, ^ «, İêÖ° ü İðf Ó° İİ° İäÈ Ü, !Éİñ á!öñ üİİf ä, yÉİ ≤ ÄÜ, İ, İ – (İİ) üyðf!üÜ, ^ «, e É ~•z ^ «, İêÖ° Ü, yçÜ, İü=Ó° ü İðf Ó° İİ° İäÈ İsf, öyİ!, myÓ° y oÓfİyü@ Ä# İöü~yİ– üyðf!üÜ, ^ «, İêÖ° ü İðf Ó° İİ° İäÈ !çñ İöü~yİ Ü, yİ~ñ !Öð%f İ, İ, zİ, öyöò Ä İÖ° ÓÓ° y•ñ àfyİ İÖ° ÓÓ° y • ≤ ÄÜ, İ, İ – (İİİ) İİÖyü)Ü, ^ «, e É ~•z ^ «, İêÖ° ü İðf Ó° İİ° İäÈ !Öİ, ß° Ó° Ü, İ, İÜÓ° , ö!Ö° İÉİÖy İ, İ, zİ, öyöò Ä Ó^ è, ö– İİÖyü)Ü, ^ «, İêÖ° ü İðf Ó° İİ° İäÈ Öyİ!çfñ , ö!Ö° Ó° İ Ä İyà İyàñ ÓfyçÜ, , ö!Ö° İİÖyñ !Öüy , ö!Ö° İİÖy ≤ ÄÜ, İ, İ – çÿİ, #İ° xy İİ° Ó° ^ «, eäİ, Ó^ è, ö Ó° İİ, ~•z İİ, ö!ê, ^ «, e İ İÜ, çÿİ, #İ° xy İİ° Ó° Ü, İ, Ü, İ, xçç xy İİ xİ~yİ çÿİ, #İ° xy İİ° Ó° àè, ö İÜ, ^ Öyé, yİ – İÜ, y İÖy ^ ò İÇÓ° çÿİ, #İ° xy İİ° !Ö!ü, ß° ^ «, İêÖ° xÖyö Ü, #Ó° *, öñ İ, y•zÈÜÉ•z çÿİ, #İ° xy İİ° Ó° ^ «, eäİ, Ó^ è, ö İ İÜ, çÿöy İYİ° – çÿİ, #İ° xy İİ° Ó° ^ «, eäİ, Ó^ è, ö!ê, İÜ, İ, zİ, öß° Ü, yè, y İüy (Output structure) Ó İ° Ä x!ü, !İ, Ü, Ó° Ó° İ° – İê, Ü, İ, İ, ü!öñ İÜ, y İÖy xİ~ö #İ, Ó° ~•z İİ, ö!ê, ^ «, İêÖ° !öİ%_ Óf!_ İòÓ° ç#!ÖÜ, yÜ, Ä xÖ° Ó° *, öü, y İÖ!

100%	MATCHING BLOCK 31/161	SA	CC-CO-01.pdf (D149057030)
İ, ö!ê, ^ Öİİ° İİ, ü, yà Ü, Ó° y • İ° – ≤			

ÄYİ!üÜ, ^ «, İê !öİ%_ Óf!_ İòÓ° ç#!ÖÜ, y İÜ, ≤ ÄYİ!üÜ, ç#!ÖÜ, y (primary occupation) Ó İ°– xÖ° Ó° *, öü, y İÖñ üyðf!üÜ, ^ «, İê !öİ%_ Óf!_ İòÓ° ç#!ÖÜ, y İÜ, üyðf!üÜ, hfİİ İÖ° Ó° ç#!ÖÜ, y (secondary occupation) Ó° y • İ° – İ, İ, öñ İİÖyÜ, y İİ~ !öİ%_ çöİyöyÓ° İİÓ° ç#!ÖÜ, y İÜ, İyÓ° İİ 2.2 ù, yÓ° İİ, 5 ÓàÈ° İÖ° Ó° Ü, ü Öİ° İÖ° !ç÷ İòÓ° x, ö%!**TÓ° •yÓ° Sçİ, yÇ İÇV 2000–2002 18.4 2005–2007 19.6 2011–2013 15.0 2018–2020 15.3 İ) e ≠ WorldBank.org World Development Report, 2021 İyÓ° İİ 2.3 ù, yÓ° İİ, 5 ÓàÈ° İÖ° Ó° Ü, ü Öİ° İÖ° !ç÷ İòÓ° flÿ İflİfÓ° xÓ°, İ İÖ° Ä İÖñ İê, •Äİ° yÓ° •yÓ° Sçİ, yÇ İÇV ÓàÈÓ° flÿ İflİfÓ° xÓ°, İ° áÓ~yÜ, İİ, 1998–2002 18 54 2004–2008 20 48 2010–2014 16 38 2016–2020 18 34 İ) e ≠ World Bank, Planning Commission of India, NITI Aayog, Global Hunger Index , ~ÓÇ Multidimensional Poverty IndexÈÜÈ~Ó° !Öİ, ß° İ, İf İ İÜ, İ, İ, Ó° – İ, İ) e É 25 Nov, 2021, Times of India. 38 NSOU ?GE-EC-41 İ, İ, #İ° hfİİ İÖ° Ó° ç#!ÖÜ, y (tertiary occupation) Ó İ°– ~•z İİ, ö!ê, ^ «, İê !öİ%_ çöİçáfyÓ° àè, ö İÜ, ~Ü, İy İİ ç#!ÖÜ, y Ü, yè, y İüy (occupation structure) Ó° y • İ° – İ, İ, zİ, öß° Ü, yè, y İüy Ä ç#!ÖÜ, y Ü, yè, y İüy İÜ, ~Ü, İy İİ İÜ, y İÖy ^ ò İÇÓ° xİ~ İöİ, Ü, Ü, yè, y İüy (economic structure)**

83%	MATCHING BLOCK 32/161	SA	GE-BG-11.pdf (D151483564)
Ó° y • İ° – ~•z xİ~ İöİ, Ü, Ü, yè, y İüy			

Sxİ~yİ İ, İ, zİ, öß° Ü, yè, y İüy Ä ç#!ÖÜ, y Ü, yè, y İüyV ^ ò İä ^ Ü, y İÖy ^ ò İÇÓ° xİ~ İöİ, Ü, İ, zB İ İÖÓ° hfİİÓ° İİö İÜ~ , ~Ü, è, y öyÓ° İy Ü, Ó° y İYİ° – Üö, yÜ~ , ÈÜÈİ, çyÓ° İ, İ_ ÇÓ° .(Clark-Fisher Thesis) ü İİ, ñ İÜ, y İÖy ^ ò İÇÓ° xİ~ İöİ, Ü, İ, zB İ

İöÖ° şyîlşyîlî üyè, çyi, #î î zî, öyö° İöÖ° ü İöf ≤Äyl!üÜ, ^ «, İleÖ° xÖöyö Ü, ü İî, İyîÜ, ~ÖÇ üyöf!üÜ, Ä İşÖyî«, İleÖ° xÖöyö Öyî, İî, İyîÜ, – xö%Ö° * , ö ü, y İÖñ xî≈ İöİî, Ü, İ zİ İ İöÖ° İ İD İ İD ≤Äyl!üÜ, ^ «, İle İöİ%_ çöŞÇáfyÖ° xö%, öyi, •...şî, İ, İî, İyîÜ, ~ÖÇ üyöf!üÜ, Ä İşÖyü)Ü, ^ «, İle İöİ%_ çöŞÇáfyÖ° xö%, öyi, Öyî, İî, İyîÜ, – İşî, Ö° yÇñ İyî İöy İö İçÖ° İ zî, öİ Ü, yè, y İüy Ä Ç#İÖÜ, y Ü, yè, y İüyÖ° öÖ° ö İá İşz İçİé, Ö° İ zİ İ İöÖ° hflİÖ° İşö İÜ≈, ~Ü, è, y öyÖ İy Ü, Ö° y İyl – İò İòáy İyl İñ çyi, #î İ zî, öyö İö ≤Äyl!üÜ, ^ «, İleÖ° xÖöy İöÖ° xö%, öyi, Ü, ü İáE ~ÖÇ üyöf!üÜ, Ä İ, İ, İ, #î ^ «, İleÖ° xÖöy İöÖ° xö%, öyi, Öyî, İáE ~ÖÇ, öyçy, öy!Ç Ç#İÖÜ, y Ü, yè, y İüy İî, Ä xö%Ö° * , ö, öİÖ° Öİ≈, ö äê, İî, İòáy İyl İñ İy, İ° Ö°y İy İÖ İñ İçİé, xî≈ İöİî, Ü, İ zİ İ İöÖ° , ö İ x@ ÄşÖ° • İFáE – İ, y, z xyüÖ° y , ö İÖ° Ö° İÖü, yà= İ° İî, ü, yÖ° İî, Ö° çyi, #î xy İİ° Ö° ^ «, eàİ, Ó^ è, ö Ä ü, yÖ° İî, Ö° Ç#İÖÜ, y Ü, yè, y İüy Ä xy İyā, öy Ü, Ö° Ö – İÖàİ, ÖáEÖ° = İ° İî, ü, yÖ° İî, Ö° Ü, yè, y İüyàİ, , öİÖ° Öİ≈, ö ä İé, İáE – ~z Ü, yè, y İüyàİ, , öİÖ° Öİ≈, İöÖ° İ, yİ, öİ≈ xî≈yİ ~z Ü, yè, y İüyàİ, , öİÖ° Öİ≈, ö Ü, İ, è, y ü, yÖ° İî, Ö° xî≈ İöİî, Ü, İ zİ İ İö° İö≈ç Ü, Ö° İáE İ, y xyüÖ° y !Ö İYÉİİ Ü, Ö° Ö – 2.5 ü, yÖ° İî, çyi, #î xy İİ° Ö° ^ «, eàİ, Ó^ è, ö (Sectoral Distribution of National Income in India) Üœ, yÜ≈, İú, çyÖ° İ, _¥ İ İÜ, xyüÖ° y çyİö İñ İ, y İöy İö İçÖ° çyi, #î xy İİ° Ö° ^ «, eàİ, Ó^ è, ö İ İÜ, İ

100%	MATCHING BLOCK 33/161	SA	CC ED 01(Bengali).pdf (D164886399)
ö İçÖ° xî≈ İöİî, Ü, İ zİ İ İö°			

İöÖ° hflİÖ° İşö İÜ≈, öyÖ İy Ü, Ö° y İyl – İçİé, İî, İ zİ İî, • İî, İyîÜ, İñ çyi, #î xy İİ° ≤Äyl!üÜ, ^ «, İleÖ° xÖöyö Ü, ü İî, İyîÜ, ~ÖÇ üyöf!üÜ, Ä İşÖyî«, İleÖ° xÖöyö Öyî, İî, İyîÜ, – ü, yÖ° İî, xî≈ İöİî, Ü, İ zİ İ İöÖ° àİ, ≤ÄÜ, İ, Ü, #Ö° * , ö İ, y İòáyÖ° çöf xyüÖ° y , öİÖ° Ü, İöy Ü, y İ° (1950-51 İ İÜ, 2016-17) ü, yÖ° İî, Ö° çyi, #î xy İİ° Ö° ^ «, eàİ, Ó^ è, ö İÖ İÖá, öy Ü, İÖ° İáE – 2.4 öÇ İşÖ° İ İî, xyüÖ° y İ, zİ Ö İáİ, İüİ Ü, y İ° ü, yÖ° İî, fli(° İç#İ İ zİ, ö İİ Ö° ^ «, eàİ, Ó^ è, ö İá İİ İáE – İşÖ° İ İ 2.4 ü, yÖ° İî, fli(° İç#İ İ zİ, ö İİ Ö° ^ «, eàİ, Órè, ö S1980-81 İş İ° Ö° öyühflİ İÖ° V ^ «, e 1950-51 1970-71 1996-97 2002-03 2016-17 ≤Äyl!üÜ, ^ «, e 55.3 44.5 26.1 21.9 15.1 üyöf!üÜ, ^ «, e 16.1 23.6 31.0 26.9 31.1 İşÖy ^ «, e 28.6 31.9 42.9 52.2 53.8 üyè, 100.0 100.0 100.0 100.0 100.0 39 NSOU ?GE-EC-41 è, #Ü, y ≠ 1999–2000 İş İ° Ö° öyühflİ İÖ° İñ 2011–2012, İş İ° Ö° öyühflİ İÖ° İş ≠ National Accounts Statistics, CSO, 2018 ~z İşÖ° İ İ İÜ, İòáy İy İFáE İñ 1950–51 İş İ° Ö° , öÖ° İ İÜ, çyi, #î xy İİ° ≤Äyl!üÜ, ^ «, İleÖ° xÖöyö e üyàİ, Ü, İü xy İáE – 1950–51 İş İ° ü, yÖ° İî, fli(° xhs İö≈ç#İ İ zİ, ö İİ ≤Äyl!üÜ, ^ «, İleÖ° xÖöyö İáE 55.3 çİ, yÇÇ – 1970–71 İş İ° ~z xÖöyö Ü, İü öNyİ, yİ 44.5 çİ, yÇÇ – xyÖ° 2016-17 İş İ° ≤Äyl!üÜ, ^ «, İleÖ° xÖöyö • 15.1 çİ, yÇÇ – ≤Äyl!üÜ, ^ «, İleÖ° ü İöf Ö° İİ İáE Ü, İÉİñ Ööç İşöñ üİşf ä, yÉİ ≤Äü, İ, İ – İöÖ° ü İöf Ü, İÉİÜ, yİ≈z İÖ İá, İİ = Ö° şç, ö)İ≈ – 1996-97 İş İ° İáö ≤Äyl!üÜ, ^ «, İleÖ° çyi, #î xy İİ° xÖöyö İáE 26.1 çİ, yÇÇ İ, áö Ü, İÉİÖ° xÖöyö İáE 24.4 çİ, yÇÇ – 2016–17 İş İ° İáö ≤Äyl!üÜ, ^ «, İleÖ° xÖöyö Ü, İü 15.1 çİ, yÇÇ İç, öÖÑáÉyİ İñ İ, áö ÷öüye Ü, İÉİÖ° xÖöyö • 13.5 çİ, yÇÇ – İşÖ° İ İ İÜ, xy İÖ° y İòáy İy İFáE İñ ü, yÖ° İî, Ö° fli(° xhs İö≈ç#İ İ zİ, öyö İö üyöf!üÜ, ^ «, İleÖ° xö%, öyi, e üç Ö, İk, İ, ö İİ İáE – 1950–51 İş İ° üyöf!üÜ, ^ «, e İ İÜ, çyi, #î İç#İ İ zİ, ö İİ Ö° 16.1 çİ, yÇÇ İ, zq(İ, İİ İáE – 1996–97 İş İ° ~z xÇÇ Ö° İİ, , öNyİ, yİ 31 çİ, yÇÇ – İ, yÖ° , öÖ° xÖçf ü, yÖ° İî, Ö° çyi, #î İç#İ İ zİ, ö İİ üyöf!üÜ, ^ «, İleÖ° xÖöyö İÜ, á%Éè, y Ü, İü İyl S26.9 çİ, yÇÇ V – , ö%öÖ° yİ 2016–17 İş İ° ~z xÖöyö Ö° İİ, , 31.1 çİ, yÇÇ İç, öÖÑáÉyİ – ü, yÖ° İî, üyöf!üÜ, ^ «, İleÖ° ü İöf Ö° İİ İáE İç İñ áİöçöf İñ İöü≈yİ Ü, yİ≈ñ İö%fl İñ àfyİ Ä ç° İÖ° ÖÖ° y – İöÖ° ü İöf İç° z İÖ İá, İİ = Ö° ş ç, ö)İ≈ – çyi, #î xy İİ° İç İ° Ö° xÖöyö ö İÖ° ö # İÖ° Öyî, İáE – ü, yÖ° İî, Ö° fli(° xhs İö≈ç#İ İ zİ, ö İİ İşÖy İç, İleÖ° xÖöyö Ä Ö, İk, öy İFáE – 1950–51 İş İ° İşÖy İç, İleÖ° xÖöyö İáE 28.6 çİ, yÇÇ – 1996.97 İş İ° ~z xÖöyö Ö° İİ, , öNyİ, yİ ≤Äyİ 43 çİ, yÇÇ – xyÖ° 2016–17 İş İ° İşÖy İç, İleÖ° xÖöyö öNyİ, yİ ≤Äyİ 54 çİ, yÇÇ – ü, yÖ° İî, İşÖyü)Ü, ^ «, İleÖ° ü İöf Ö° İİ İáE Öyİçf Ä , öİÖ° Ö° İñ ÓfyÇ!Ü, Ç Ä İÖüy ≤Äü, İ, İ – İöÖ° ü İöf Öyİçf Ä , öİÖ° Ö° İz xİöÜ, = Ö° şç, ö)İ≈ – İ, y, İ° xyüÖ° y İóá İáE İñ , öİÖ° Ü, İöy Ü, y İ° (1950–51 İ İÜ, 2016–17) ü, yÖ° İî, fli(° xhs İö≈ç#İ İ zİ, ö İİ ≤Äyl!üÜ, ^ «, İleÖ° xÖöyö Ü, İü İáE – xöf!ö İÜ, İñ üyöf!üÜ, ~ÖÇ İşÖy İç, İleÖ° ~z xÖöyö Ö° İİ, İáE – İşî, Ö° yÇñ Üœ, yÜ≈, ÈÜÈ!ü, çyÖ° İ, _¥ xö%İÖ° İ Ü, İÖ° Ö°y İyl İñ ü, yÖ° İî, xî≈ İöİî, Ü, İ zİ İ İöÖ° , ö İİ İá İİ ä, İ°

lãE- ù,yÓ^îlî,Ó çyî,#î xy^îî^Ó^ «,eàî, Órè,^îöÓ^ ,ö!Ó^Óî≈,ö ò^lã•z ~•z !ÿk,yhs^ è,yöy ^îî^lî, ,öy^îÓ^ -
Üœ,yÜ≈,ÈÜÈ!ú,çyÓ^ î,^î_¥^Ó^y^î^îñ^Ü,y^îöy^î^îçÓ^ í,zß^î^îöÓ^ ÿ^îD^îD^î^îçÓ^ çyî,#î xy^îî^î ≤Äyl!üÜ,
^«^îeÓ^ xÓöyö Ü,ü^îlî,ly^îÜ,~ÓÇ^üyöf!üÜ,^«^îe^îÄ^îÖy^îl^îeÓ^ xÓöyö Óyî,^îlî,ly^îÜ,-ù,yÓ^îlî,Ó^î^îeÄ
^ö!Ó^Ü,^öyÜ,y^î^î çyî,#î xy^îî^Ó^î^î «,eàî, Ó^î^îe^îö xö%Ó^*^,ö öÓ^îöÓ^ ,ö!Ó^Óî≈,ö à^îe,^îlãE- ~•z ,ö!Ó^Óî≈,ö
ù,yÓ^îlî,Ó^î xî≈^îö!lî,Ü, í,zß^î^îöÜ,^z^îÄÜ,yç^îÜ,^îÓ^î - î,^îÓ^î ~•z ,ö!Ó^Óî≈,ö á%Ó^ö#Ó^ à!lî,^îlî, •^îî^îlãE- ~Ó^î
! ,öäÈ^îö ≤Äöyö Ü,yÓ^î^î •!ç^î^îÓ^î x@^îÄ!lî,Ó^î üsîÓ^î •yÓ^î - 2.6 ù,yÓ^î^îlî, ç#!ÓÜ,y Ü,yè,y^îlüy (Occupation Structure in
India) ^Ü,y^îöy^î^îçÓ^î ^üyè, ð!üÜ,^îÓ^î Ü,î, xÇç xî≈ö#!lî,Ó^î ^Ü,yö%ö^î «^îe!ö!%_ ^ñ î,y^îÜ, ^î^îçÓ^î ç#!ÓÜ,y
40 NSOU ?GE-EC-41 Ü,yè,y^îluy Ó^î^î- xyüÓ^î y çy!öñ^î Ü,y^îöy^î^îçÓ^î xî≈ö#!lî,^îÜ, !lî,ö!è, ^îe,^îe ù,yà Ü,Ó^î y^îlî É
(i), ≤Äyl!üÜ, ^îe^îyÓ^î ü^îöf Ó^î^îlî^îlãE Ü, !Eîñ^î Ööç ÿ^îöñ^î ùlÿf ã,yEî ≤ÄÜ, !lî, - (ii) üyöf!üÜ, ^îe^îyÓ^î ü^îöf Ó^î^îlî^îlãE
!ç^îñ^î á!öñ^î öü≈yî Ü,yî≈ñ^î!Óö%fîñ^î ãfyÿ Ä ç^î Ó^îÓ^î y^î ≤ÄÜ, !lî, - (iii) ^îÖy^î «^îe^îyÓ^î,î,#î hfl^î^îÓ^î Ó^î^î «^îe^îyÓ^î ü^îöf
Ó^î^îlî^îlãE Óy!çfñ^î ,ö!Ó^îÓ^îñ^î ÓfyçÜ,ñ^î!Óüy ≤ÄÜ, !lî, - ~•z !lî,ö!è, ^îe,^îe!ö!%_ ^öf!_ ^îöÓ^î ç#!ÓÜ,y^îÜ,Ä
xö%Ó^î^î,öü,y^îÖ!

100% MATCHING BLOCK 34/161 SA GE-BG-11.pdf (D151483564)

î,ö!è, ù,y^îlã ù,yà Ü,Ó^î y

lyl^î - ≤
Äyl!üÜ, ^îe,^îe!ö!%_ ^öf!_ ^îöÓ^î ç#!ÓÜ,y^îÜ, ≤Äyl!üÜ, ç#!ÓÜ,yñ^î üyöf!üÜ, ^îe,^îe!ö!%_ ^öf!_ ^îöÓ^î ç#!ÓÜ,y^îÜ,
üyöf!üÜ, hfl^î^îÓ^î Ó^î ç#!ÓÜ,y ~ÓÇ^î Öy^î «^îe,^îe!ö!%_ ^çöÿöyÓ^î^îlîÓ^î ç#!ÓÜ,y^îÜ, î,î,#î hfl^î^îÓ^î Ó^î ç#!ÓÜ,y Ó^î^î-
~áöñ^î Üœ,yÜ≈,ÈÜÈ!ú,çyÓ^î î,^î_¥^î^îÜ, çyöy^îlî^î^îñ^î xî≈^îö!lî,Ü, í,zß^î^îöÓ^î ÿ^îD^îD^î^îçÓ^î ðáy^îlî^îñ^î ≤Äyl!üÜ, ^îe,^îe
!ö!%_ ^çöÿÇáfyÓ^î xö%,öyî, •...yÿ^î,öyî^î ~ÓÇ^î üyöf!üÜ, ^îe,^îe^îÄ^îÖy^îÜ, ^îe,^îe!ö!%_ ^çöÿÇáfyÓ^î xö%,öyî, Ó,lk,
^öyl^î - çyî,#î xy^îî^î ^Ü,yö%ö^î «^îeÓ^î xÓöyö Ü,î,è,y xî≈yl çyî,#î xy^îî^î Ó^î Ü,î,è,y xÇç^î Ü,yö%ö^î «^îe^î^îÜ, xy^îÿñ
î,y^îÜ, Ó^î^î í,zí,öß^î Ü,yè,y^îluy- xöf!ö^îÜ,ñ^î çöÿÇáfyÓ^î Ü,î, xÇç^î Ü,yö%ö^î «^îe Ü,^îluy ≈!ö!%_ ^ñ î,y^îÜ, Ó^îy^î
ç#!ÓÜ,y Ü,yè,y^îluy- ~•z í,zí,öß^î Ü,yè,y^îluy Ä ç#!ÓÜ,y Ü,yè,y^îluy^îÜ, ~Ü,ÿy^îl xî≈^îö!lî,Ü, Ü,yè,y^îluy Ó^îy^î -
xyüÓ^î y ù,yÓ^î^îlî,Ó^î «^îe,^îe,ö!Ó^Ü,^öy Ü,y^î^î,zí,öß^î Ü,yè,y^îluyÓ^î ,ö!Ó^Óî≈,ö xî≈yl çyî,#î xy^îî^î «^îeàî, Ó^î^îe,
!ö^îlî xy^îlãÓ^î!Óü,y^îlã xy^îlãyã,öy Ü,^îÓ^î!ãE- Óî≈,üyö!Óü,y^îlã xyüÓ^î y î,y•z ù,yÓ^î^îlî,Ó^î ç#!ÓÜ,y Ü,yè,y^îluy !ö^îlî
xy^îlãyã,öy Ü,Ó^î!ãE- xyüÓ^î y 1951^î^îÜ, 2020 ÿy^î^îÓ^î ü^îöf ù,yÓ^î^îlî,Ó^î ç#!ÓÜ,yÓ^î öÓ^î^îöÓ^î à!lî,≤ÄÜ, !lî, 2.5öç
ÿyÓ^î!lî^î, í,z,öf!y! ,öî, Ü,^îÓ^î!ãE- ÿyÓ^î!lî^îÜ, ^ðáy^îlîFãÈ^îñ^î 1951^î^îÜ, 1991 ÿy^î^îÓ^î ü^îöf ù,yÓ^î^îlî,Ó^î ç#!ÓÜ,y
Ü,yè,y^îluyÓ^î!Ó^îçEî,ö!Ó^Óî≈,ö à^îe,^îe- ≤Äyl!üÜ, ^îe,^îe!ö!%_ Ü,yü≈Ó^î, çöÿÇáfyÓ^î xö%,öyî, ÿyüyöf Ü,^îluy^îlãE
~ÓÇ^î üyöf!üÜ, Ä^îÖy^îl^îe,^îe!ö!%_ Ü,ü≈Ó^î, çöÿÇáfyÓ^î xö%,öyî, ÿyüyöf•z^îÓ^îlî,^îlãE- 1991 ÿy^î^îÓ^î,öÓ^î^î^îÜ,
xÓçf çöÿÇáfyÓ^î ç#!ÓÜ,y Ü,yè,y^îluy!^îÜ, á%Èè,y ,ö!Ó^Óî≈,ö à^îe,^îe- î,Ó^îÄ çyî,#î í,zí,öß^îÓ^î «^îeàî,
Ó^î^îe,^îeÓ^î^î% ,öyî^î ç#!ÓÜ,y Ü,yè,y^îluyÓ^î ,ö!Ó^Óî≈,ö xy^îöÓ^î,z^îÖ^îá^îllyàf öî^î - ðáy^îlîFãÈ^îñ^î 2006 ÿy^î,ö!≈hs^
çöÿÇáfyÓ^î ≤Äyl^î 60 ç,yçç ≤Äyl!üÜ, ^îe,^îe!ö!%_ - xyÓ^î ~•z ≤Äyl!üÜ, ^îe,^îeÓ^î ü^îöf Ü, !Eî•z ≤Äöyö- xyüÓ^î y ðá!ãÈ
^îñ^î ÿü^îlî^î ü^îöf Ü, !Eî^î^îÜ, í,zq(î, çyî,#î xy^îî^î xçç Ü,^îluy^îà^î^îÜ, !Eî^î, !ö!%_ ^çöÿÇáfyÓ^î xö%,öyî,
Ü,^îluy!ö- üyöf!üÜ, ^îe,^îe~ÓÇ^î Öy^îÜ, ^îe,^îe!ö!%_ ^çöÿÇáfyÓ^î ÿyÓ^î!lî 2.5 ù,yÓ^î^îlî, ç#!ÓÜ,yÓ^î öÓ^î^îÉ 1951 -
2020 Scî,Ü,Ó^î y !ÿy^îÖV^î «^îe 1951 1991 1999 2006 2020 ≤Äyl!üÜ, ^îe,^îe 72.1 66.8 60.4 58.6 41.5 üyöf!üÜ, ^îe,^îe 10.7
12.7 15.8 18.5 26.2^îÖy^î «^îe 17.2 20.5 23.8 22.9 32.3^îüyè, 100.0 100.0 100.0 100.0 100.0 ÿe ≠ 1. 1951 ~ÓÇ^î 1991 ÿy^î^îÓ^î
çöf Census Report 2. 1999, 2006 ,~ÓÇ^î 2020 ÿy^î^îÓ^î çöf NSSO î,îf

41 NSOU ?GE-EC-41 xö% öyî, Ä 1991 ßy°, ðî≈hs` ≤Äylî ~Ü, •z xy`läE– ß%î, Ó`yçñ 1951-1991 ßy`îÓ` ü`îðf ù, yÓ``îi, Ó` çyi, #î` xy`îi` Ó` Ü, yè, y`lüyî` , ðîÓ`Ói≈, ö`âè, `î°Ä ç#!ÓÜ, y Ü, yè, y`lüyî` !Ó`îçEî , ðîÓ`Ói≈, ö`â`îè, !ö– `Ü, Ó`üye 2006 ßy° `î`îÜ, 2020 ßy`îÓ` ü`îðf ù, yÓ``îi, Ó` ç#!ÓÜ, y Ü, yè, y`lüyî` ßyüyöf , ðîÓ`Ói≈, ö`â`îè, `îäE– i, yÈÜÈÄ`üye, Ü, ü≈Ó`î, çößçáfYÓ` ≤Äylî 42 çî, yçç ≤ÄylîüÜ, `«`îè !öî%_` ~Öç xÓ!ç<T 58 çî, yçç üyðf!üÜ, Ä`îÖy`î«`îè !öî%_` – VKRV Rao ~!è, `îÜ, ù, yÓ``îi, Ó` Ü, yè, y`lüyàî, , öy, yò%, ðöÖ`î (structural refroggression) Ó`î° Ói≈öy Ü, `îÓ``läEö– ù, yÓ``îi, Ó` çyi, #î` xy`îi` Ó` Ü, yè, y`lüyÓ` , ðîÓ`Ói≈, ö`xlä, ç#!ÓÜ, y Ü, yè, y`lüyÓ` ~•z xöi, , î, y`îÜ, !î, !ö ù, yÓ``îi, Ó` xî≈`îö!î, Ü, î, zö!`îöÓ` ßüßfy Ä`îÖyöyü, yß (both the problem and the paradox of Indian Economic Development) Ó`î° xîü, !î, Ü, `îÓ``läEö– ßç`î«`îè, ð`Ó`îi, `î`î°ñ ù, yÓ``îi, î, zî, ðß` Ü, yè, y`lüyî` , ðîÓ`Ói≈, ö`Üœ, yÜ≈, ÈÜÈ!ú, çyî` î, _¥ üy!Ü, â`îè, `îäEñ !Ü, v ç#!ÓÜ, y Ü, yè, y`lüyî` , ðîÓ`Ói≈, ö`î`z î, _¥ üy!Ü, â`îè, !ö– ~Ü, Ü, !yî`ñ ù, yÓ``îi, Ó` xî≈`îi, Ü, Ü, yè, y`lüyÓ` !Ó`îçEî , ðîÓ`Ói≈, ö`â`îè, !ö– ç#!ÓÜ, y Ü, yè, y`lüyÓ` , ðîÓ`Ói≈, ö`öy •Äî`yÓ` !, öäE`îö x`îöÜ, !ÓEîî` Ü, yç Ü, Ó``läE– `î°`îÓ` ü`îðf î, z`îÖ`á`îlyaf •ÈÜÜÈ! Ó, ð% ßçáfÜ, çößçáfY Ó, !k, ~Öç !ç`î` x@`Äà!î, Ó` üsiÓ`î, y-xyüÓ`y Ó``îi, , öy!Ó``îñ ù, yÓ``îi, çyi, #î` xy`îi` Ó` Ü, yè, y`lüyÓ` , ðîÓ`Ói≈, ö`Üœ, yÜ≈, ÈÜÈ!ú, çyÓ` î, _¥ üy!ú, Ü, â`îè, `îäEñ !Ü, v ç#!ÓÜ, y Ü, yè, y`lüyÓ` , ðîÓ`Ói≈, ö` î, _¥ üy!ú, Ü, •î`!ö– 2.7 ù, yÓ``îi, Ü, yè, y`lüyàî, , ðîÓ`Ói≈, `îöÓ` î, yî, ðî≈ (Significance of Change in Structural Change in India) Üœ, yÜ≈, ÈÜÈ!ú, çyÓ` î, _¥ `î`îÜ, xyüÓ`y çy!ö`îñ `Ü, y`löy`ò`îçÓ` Ü, yè, y`lüyàî, , ðîÓ`Ói≈, ö` `î`îÜ, `î`z`

100%	MATCHING BLOCK 35/161	SA	CC ED 01(Bengali).pdf (D164886399)
ð`îçÓ` xî≈`îö!î, Ü, î, zß`î`			

ö`îðÜ≈, , ~Ü, è, y öyÓ`îy Ü, Ó`y !yî – Ü, yè, y`lüyàî, Ó`â`è, `îöÓ` ð%è, !òÜ, É ≤Äîüî, ñ Ü, yè, y`lüyàî, Ó`â`è, ö`Ó`îi, çyi, #î` xy`îi` ≤ÄylîüÜ, ñ üyðf!üÜ, Ä`îÖy`î«`îèÓ` xÓòyö`îÜ, `îÖyé, yî – ~`îÜ, Ó`y •î` î, zî, ðß` Ü, yè, y`lüy (output structure) xî≈yî çyi, #î` xy`îi` Ó` `«`èàî, Ó`â`è, ö– !mî, #î`î, ñ Ü, yè, y`lüyàî, Ó`â`è, `îöÓ` xyÓ` ~Ü, !è, !òÜ, •`ò`îçÓ` Ü, ü≈Ó`î, çößçáfYÓ` ç#!ÓÜ, y Ü, yè, y`lüy (occupation structure) xî≈yî `ò`îçÓ` `üye, ð!ü`îÜ, Ó` Ü, î, xçç`îÜ, yò% `«`îè !öî%_` – î, zî, ðß` Ü, yè, y`lüy ~Öç ç#!ÓÜ, y Ü, yè, y`lüy`îÜ, ~Ü, ßy`îi` Ó`y •î` `ò`îçÓ` xî≈`îö!î, Ü, Ü, yè, y`lüy (economic structure) – áóñ Üœ, yÜ≈, ÈÜÈ!ú, çyÓ` î, `î`_¥`ü` ü`îi, ñ `Ü, y`löy`ò`îçÓ` î, zß`î` `îöÓ` ßy`îi` ßy`îi` `ò`îçÓ` çyi, #î` xy`îi` ≤ÄylîüÜ, `«`îèÓ` xÓòyö` Ü, `îÜ ~Öç üyðf!üÜ, Ä`îÖyü`Ü, `«`îèÓ` xÓòyö` Óy`îi, – `ò`îçÓ` Ü, ü≈Ó`î, çöß çáfYÓ` ç#!ÓÜ, y Ü, yè, y`lüy`îi, Ä`xö%Ó`*`ö` , ðîÓ`Ói≈, ö`â`îè, – ~• z î, `î`_¥Ó` , ðîÓ``îçÄ!«`îi, ù, yÓ``îi, Ó` çyi, #î` xy`îi` Ä`ç#!ÓÜ, y Ü, yè, y`lüyÓ` , ðîÓ`Ói≈, `îöÓ` î, yî, ðî≈ !Óä, yÓ` Ü, Ó`y`î`îi, , öy`îÖ` – ù, yÓ``îi, Ó` xyî` Ä`ç#!ÓÜ, y Ü, yè, y`lüyÓ` , ðîÓ`Ói≈, ö` !Ó`îY`Eî Ü, Ó``î° xyüÓ`y !öi`!`ái, !ÓEîî`=!° , öy•z É (i) fl|yð#öi, yÓ` , ðö`Ói≈, #Ü, y`î° çyi, #î` xy`îi` ≤ÄylîüÜ, `«`îèÓ` xÓòyö` Ü, `îÜ`läE`~Öç üyðf!üÜ, Ä`îÖy`î«`îèÓ` xÓòyö` `Ó`îi, , `îäE– (ii) ù, yÓ``îi, Ó` çyi, #î` xy`îi` !ç`î«`îèÓ` xÓòyö` Óyî, , `î°Ä î, y`á%Ó` ð#Ó` à!i, `îi, `Ó`îi, , `îäE– xy`îy`ä, f`ßü!`Ü, y`î° xyüy`îöÓ` !ç`=!Ó` î, zß`î` `îöÓ` •yÓ` á%Ó` öfi, !äE`öy– ù, `î° `ò`îçÓ` `üye, î, zî, öy`ò`îö`!ç`î«`îè xÓòyö`!Ü, á%Èè, y`Óyî, , `î°Ä î, y`á%Ó` ð#`îÖ` `Ó`îi, , `îäE– 1965-80 ßü!`Ü, y`î° !ç`î`Ó` x@`Äà!î, `î`îkT üsiÓ` !äE`–

42 NSOU ?GE-EC-41 (iii) ù, yÓ``îi, Ó` !ç`=!`îÜ, ßçà!è, î, Ä`xççà!è, î, ~•z ð%•z

87%	MATCHING BLOCK 36/161	SA	CC-CO-01.pdf (D149057030)
ù, y`îÖ`ù, yà Ü, Ó`y`î`îi, , öy`îÖ`– ,			

ö!ó"ü"öyü,y"ï"çà!è,ï, !ç"ï"ó" =ó" &c" îüö" î"ó"î, , î!âĚñ xçà!è,ï, !ç"ï"ó" =ó" &c" î,ï,è,y"óy"î, , !ö- ~*z xçà!è,ï, ,
"«" îeó" ~ü,è,y"óí, , xçç"• «%,"o" Ä"ü%,è,ó" !ç"- ~*z !ç"="ó" î,ü" îö" öyöy" ūüŷfyó" ŷıø%á#ö- x"îöü, «%,"o" !ç"
ó" &à%î"•"î" , ö"î, , î!âĚ- üy,y"ó" Ä"óí, , !ç"•"zı,z!öè, =!°"ı,y"î"ö" @" Äyŷ"ü,ó" î!âĚ- î,yâËyí, , yñ x!ı, «%)"o" (micro)
~óç" «%,"o" (small) !ç"•"zı,z!öè, =!°"üy,y"ó" Ä"óí, , xy"ı"î, î"öó" !ç"="!ó" ŷ"ıD ≤Ä"î, î"ly!ä,y"ı" , ö"î"ó" í,zè, î!âĚ öy-
~ŷ"ıó"ó" ú, î"ó" ú,y"ó" î"ı, çà!è,ï, !ç"ï"ó" !%,"öy"ı" «%,"o" !ç"ï"ó" =ó" &c" ü, î"ü" î!âĚ- (iv) çy"ı, #!°" xy"ı"ı"ó" "«" eä"ı,
ü,yè,y"ıüy"ı" , ö!ó"ó"ı, ö"âè, î"Ä"çöŷyöyó" î"ı"ó" ç#!óü,y"ü,yè,y"ıüy"ı" !ó"ıçE"ı" , ö!ó"ó"ı, ö"â"è,è, !ö- ~ó" !, öâĚ"îö"
≤Ä"öyö"ü,y"ó"ı"•"çöŷçáfy"ó"ı, , ~óç" çà!è,ï, !ç"ï"«" îe" !ö"î"ı"yà" öy"óy"ı, , y- ú,y"ó" î"ı,ó" !ç"ï"«" e" î"ö"ıçó" ≤Ä"ı, öâĚó"
öy"ı, , î, !üü" î"ü, ü,y"ıçó" ŷ"ı"ı"yà"ü, î"ó" !ö"î, , öy"ı"ó" !ö- ~ó" ú, î"ó" ~ü, !ö"ıü, î"óü,y"ó" ŷüŷfy"ó" î"ı, , î!âĚ ~óç"
xöf!ö"ıü, ç#!óü,y"ü,yè,y"ıüy"ı" üyè,yü%!è,ü,y"ı"ó" xöı, , !"ıü, , î!âĚ- (v) ú,y"ó" î"ı,ó" çy"ı, #!°" xy"ı"ı" üyöf!üü,
"«" îeó" î"ä"ı"ı" ŷ"ıyü"ü"ü, , "«" îeó" xö"öyö" î"óç"•y"ı"ó" î"ó"î, , î!âĚ- ŷ"ıy"ı" «" îeó" ≤Ä"ŷy"ı"ó"ó" !, öâĚ"îö" ≤Ä"öyö"
ü,y"ó"ı"=!°"•" É"ı,zFä"ı"ó" Ä"ı,zFä"ü"öf!ó"ı"ó" ŷ"ıy"ı" !ó"yŷ"o"ı"ó"çöf"ä,y"ı"öy"ó"ı, , ñ"ıç"ı" Ä"ŷ"ıy"ı"«" îe"
çöŷyöyó" î"ı"ó" î"óç"ó"ı"ü,ó"y"ó" ≤Ä"ó"ı,yñ"ö"ö%f!ı,ö"ö"ı"ö"ö"~óç"ó"ı"ç"ıy"ó" ú, î"ó"ó"ı"ü, î"ü"ö" ŷ"ıyü"ü"ü,
ü,y"ıçó" í,zı,ö!_ ~óç"ı,y"ı"ö"ó" ≤Ä"ŷy"ó"ñ"ŷyü"ıçü, , ö!ó"ı"ŷ"ıy"ı"ı"ı" ŷ"ı"ü,y"ı"ó"ó"ó"ı"ı, , ≤Ä"ü, î,ı, - á"ö" ≤Ä"ÿ"ı"•"ñ"
myö#ö"ı,yÈÜÈ"ı,z"ó"ü,y"ı"ú,y"ó" î"ı, !"ü,yè,y"ıüy"ı" , ö!ó"ó"ı, ö"â"è, î!âĚñ"ı,y"ü, , í,zFä"ı,ó"ı,zB"ı"ı"ö"ó" hflı"ó"
!ö"ı"ö"ç"ü,ó" î!âĚ/ ~ó" í,z"ı"ó" xyü"ó"y"ó"ı"ı"y"ı"ñ"ü,y"ó" î"ı,ó" çy"ı, #!°" xy"ı"ı"ó" "«" eä"ı, , ö!ó"ó"ı, ö"â"è,è, xöçf"z"öç!è,ó"
!ü, ä"è,è,y"ı"ı"~"ı"ö"ı"ü, , í,zB"ı"ö" !ö"ı"ö"ç"ü, î"ó" - î, î"ı"ı,y"ı"ó"yè, !ü, ä"è,è"ı,zB"ı"ı"ö"ó" xöfıy"ı" !ö"ı"ö"ç"ü, î"ó" öy-
xyüy"ı"ö"ó" ~*z" çç"ı, ühs" î"ı"ó"ı" !, öâĚ"îö"ö"ı"è, ≤Ä"öyö"ü,y"ó"ı"ü,yç"ü,ó" î!âĚ- ≤Ä"ıü,ñ"ü,y"ó" î"ı,ó" xı"~"ı"ö"ı"ü,
ü,yè,y"ıüy"ó" à"ı, ≤Ä"ü, î,ı" !ó"ı"y"ı"ü"ü,ó" î"ı" î"öy"ı"ı" î"ñ"~ây"ı"ö"çy"ı, #!°" xy"ı"ı"ó" "«" eä"ı, ó"â"è,è,ö!ó"ó"ı, ö"
üç,yü"ı"ÈÜÈ"ı"çy"ó"ı, _ŷ"ü"ı"ü,ü, , ä"è,è, !ö- !mı, #!°"ı,ñ"ü,y"ó" î"ı, , î"ı"ı"y"ı"«" îeó" ≤Ä"ŷy"ó" ä"è,è, î!âĚ"ı,y"ı,zB"ı"ı,
ö"ı,y"ı"ŷ"ı, , î"ö"ıçó" ŷ"ıy"ı"«" îeó" ≤Ä"ŷy"ı"ó"ó" ŷ"ıD"ı%, "ö"ı"ı"ö"ı" - í,zB"ı"ı, , î"ö"ıç" ŷ"ıy"ı"«" îeó" ≤Ä"ŷy"ó" ŷ"ı"z"ö"ıç"
xı"~"ı"ö"ı"ü, , í,zB"ı"ı"ö"ó" , ö!ó"ı"ı, hflı"ó" !ö"ı"ö"ç"ü, î"ó" - !ü,v"ü,y"ó" î"ı,ó" "«" îe"ı,y"ı"ö"ı" - ~ây"ı"ö"ó"ç" xö%B"ı"ı,ó"
ü,y"ó" î"ı"z" ŷ"ıy"ı"«" îeó" ≤Ä"ŷy"ó" ä"è,è, î!âĚ- ú,y"ó" î"ı, !ç"ï"ó" ≤Ä"ŷy"ó" , ö"ı"ı"ı"ö"ı" - öy"ı, , î, çöŷçáfy"ıü, !ç"ï"«" îe"
ü,yç" î"ö"Ä"ı"y"ı"ı" !ö- ú, î"ı"ü, !E"ı"ı, çöŷçáfy"ó" ä"ı,y,ö" xŷ"ı,ó" î"ó"î, , î!âĚ- ü, !E"ı"ı"«" îeó" ~*z" !ó,ö%,"ı,zm,_
çöŷçáfy"ó" ~ü,è,y"ıççç"ç"ı"ó"ü,y"ıçó" î"áNy"ıç"ı"ü,ı, , ü, î"ı"ó" î!âĚ- ~ó"y"ç"ı"ó" öyöy"öy"ü,y"öñ"ı"y"ı"è,ñ"
ı"ó"ı"è%, î"ı"ó"rè, ~óç" xöfyöf"öyöy"ó"ü,ü" ŷ"ıyü"ü"ü, ü,yç"ç"ı"è, , î"ı" !ö"ı"ı"äĚ- ~"ı"ı, , î,y"ı"ö"ó" ç#ö"ölyey"ó" üyö"xy"ı"ö"ó"
öy"ı"ı, !ö- î"ö"ıçó" Ä"ı"ı"~"ı"ö"ı"ü, , í,zB"ı"ı"ö"â"è,è, !ö- ŷ"ı"ı"ó"yç" ŷ"ıy"ı"«" îeó" ≤Ä"ŷy"ó" ŷ"ı"öy"z"ı"~"ı"ö"ı"ü, , í,zB"ı"ı"ı"ö"ó"
 , ö!ó" ä"ı,y"ó"ü, , ö"ı" - 2.8"ü,y"ó" î"ı, , ŷ"ıy"ı"«" eä"ı"ı"ı, , í,zB"ı"ı"ö" (Service-led Growth in India) ú,y"ó" î"ı,ó" ç#!óü,y"
ü,yè,y"ıüy"ı" ~óç"ı,zı,öB"ü,yè,y"ıüy"ı" !ó"ı"ö"ä"öy"ü,ó" î"ı" î"öy"ı"ı" î"ñ" , ö!ó"ü, , "öy"ü,y"ı"ç#!óü,y"ü,yè,y"ıüy"ı" !ó"ı"çE"
 , ö!ó"ó"ı, ö"â"è,è, !ö- !ü,v"çy"ı, #!°" í,zı,ö"ı"ı"ó"

76%	MATCHING BLOCK 37/161	SA	HCO SE-CO-21-PDF-Final.pdf (D164896583)
Ü,yè,y"ıüy"ı" , í,z"ı"ö"á"ı"lyàf , ö!ó"ó"ı, ö			

â"è,è, î!âĚ- 1950- 51 ŷy"ı"ı"üü, 2020-21 ŷy"ı" , ö"ı"hs" ü,y"ó" î"ı,ó" çy"ı, #!°" í,zı,ö"ı"ı"ó" "«" eä"ı, , ó"â"è,è,ö" !ó"ı"ö"ä"öy"
ü,ó" î"ı" î"öy"ı"ı"ı"ä,

43 NSOU ?GE-EC-41 ãñ Ÿy±lĭ, Ū, ÓáÈÓ° =!°ñĭ, ~•z Ó^è, ãöÓ° í, zĭÖ'áĭĭyàf, ð!Ó° Óí≈, ò áĭĕ, ãĭãĕ– xyÜ° y 2.6 öÇ ŸyÓ° ĭĭ, 1950- 51 ĭĭŪ, 2020-21 ŸŪĭ Ū, yĭ° ù, yÓ° ĭĭ, Ó° çyĭ, #ĭ xyĭĭ Ó° ã, eàĭ, Ó^è, ãö ò#ãŸŪ, y°#ò, ð!Ó° Óí≈, ò òáĭĭ ãĭãĕ– ~•z ŸyÓ° ĭĭ Ū, ðáy ĭy ĭFãĕ ĭñ 1950-51 Ÿyĭ° ù, yÓ° ĭĭ, Ó° çyĭ, #ĭ xyĭĭ ĭ, ĭ, #ĭ Óy ŸÓy ã, ĭeÓ° xÓòyö ãĭãĕ 30.3 çĭ, yÇç– 1990-91 Ÿyĭ° ŸÓyĭĭ, ĭeÓ° xÓòyö Óĭĭ, ðÑyĭ, yĭ 41.9 çĭ, yÇç– ðyçy, ðyĭçñ ãĭãĕ!üŪ, ã, ĭeÓ° xÓòyö ŸŪĭ Ū, yĭ° 53.1 çĭ, yÇç ĭĭŪ, 30.4 çĭ, yÇç ĭĭ ŸŪĭ, xyÜ° üyðf!üŪ, ã, ĭeÓ° xÓòyö 16.6 çĭ, yÇç ĭĭŪ, Óĭĭ, •ĭ 27.7 çĭ, yÇç– 2002-03 Ÿyĭ° ãĭãĕ!üŪ, ã, ĭeÓ° xÓòyö xyĭĭ Ó° y Ū, ĭü ðÑyĭ, yĭ – 21.9 çĭ, yÇç– ĭçĭĭ, ĭeÓ° xÓòyö ŸŪ, v Óy ĭĭ, ĭ, ð– ÓÓ° Ç ĭ, y Ÿyüyðf Ū, ĭü 26.9 çĭ, yÇç ĭĭ ðÑyĭ, yĭ xĭ≈yĭ 1990-91 Ÿy° ĭĭŪ, 2002-03 ŸŪĭ Ū, yĭ° ĭçĭĭÓ° xãĭĭĭ, Ó° •yÓ° í, zĭÖ'áĭĭyàf ãĭãĕ öy– !Ū, v ŸŪĭ Ū, yĭ° çyĭ, #ĭ í, zĭ, ðĭĭß° ŸÓyĭĭ, ĭeÓ° xÓòyö 41.9 çĭ, yÇç ĭĭŪ, Óĭĭ, 52.2 çĭ, yÇç ĭĭ ðÑãĕĕyĭ – ãÓ° ðÓ° 2002-03 Ÿy° ĭĭŪ, 2020-21 Ÿy° ðĭ≈hs° ~•z ãĭãĕ!üŪ, ŸŪĭ Ū, yĭ° ãĭãĕ!üŪ, ã, ĭeÓ° xÓòyö xyĭĭ Ó° y Ū, ĭü ĭãĕÈÈŪŪÈÈ 21.9 çĭ, yÇç ĭĭŪ, 16.4 çĭ, yÇç– ĭçĭĭÓ° xÓòyö 26.9 çĭ, yÇçñ ĭĭŪ, Óĭĭ, •ĭĭ ĭãĕ 29.3 çĭ, yÇç xyÜ° ŸÓy ã, ĭeÓ° xÓòyö •ĭĭ ĭãĕ 54.3 çĭ, yÇç– xĭ≈yĭ ðĭ, ò çĭ, yÇç#Ó° ðÓ° & ĭĭŪ, ù, yÓ° ĭĭ, Ó° çyĭ, #ĭ xyĭĭ ŸÓyĭĭ, ĭeÓ° xÓòyö xĭðŸŪ, Ó° Ă Ó!ç– ù, yÓ° ĭĭ, Ó° Ÿyĭ±ĭĭ, Ū, í, zĭ ĭĭ ŸŪ, xĭðŸŪ, ĭ, y•z ŸÓy ã, eã, yĭ!ĭ, í, zĭ ĭĭ ò (service. led growth) Óĭĭ– ŸyÓ° ĭĭ 2.6 ĭĭŪ, ðáy ĭy ĭFãĕ ĭñ ù, yÓ° ĭĭ, Ó° çyĭ, #ĭ xyĭĭ ŸÓyĭĭ, ĭeÓ° xÓòyö ~•z çĭ, yÇç#ĭĭ, í, zĭÖ'áĭĭyàf ù, yĭÓ° Óĭĭ, ĭãĕ– ù, yÓ° ĭĭ, ŸÓyĭĭ, ĭeÓ° üĭðf Ó° ĭĭ ĭãĕ ã ŸŪ, v Óyĭçfñ •yĭĕ, ° Ă Ó° fiĕ%, ĭÖ° ðĕ ñ SáV, ð!Ó° Ó° ĭñ üçĭĭ, Ū, Ó° ĭ Ă ĭyãĭĭyãñ SáV ĭü, ðyŸŸ ĭ!ÖüŸ ~ÓÇ ĭÓĭŸ° ãĭfiĕ, ĕ, ñ ~ÓÇ SáV çòŸŪ!ŸŪ)Ū, Ă Óf!_ ãĭ, ŸÓyŪ, yĭ≈– xyÜ° y ĭ!ò ŸÓyĭĭ, ĭeÓ° ~•z í, z, ðÈÈÈ ã, e=!Ó° (sub-sectors) Óĭĭ, Ó° •yÓ° ĭÓĭŸã, öy Ū, ĭ! ñ ĭ, yĭ° ðáy ĭy ĭFãĕ ĭñ 1990-91 Ÿy° ĭĭŪ, ~•z í, z, ðÈÈÈ ã, e=!Ó° ÓyĭĕŸŪ, ã, e Óĭĭ, Ó° •yÓ° xöfyðf ã, ĭeÓ° Süyðf!üŪ, Ă ãĭãĕ!üŪ, ã, e Óĭĭ, Ó° •yÓ° xĭĭ, ðç, y Ó!ç– flĭŪ, yÓĭ, •zñ çyĭ, #ĭ xyĭĭ ŸÓyĭĭ, ĭeÓ° çĭ, Ū, Ó° yx%, öyĭ, ~Ó° ŸyÓ° ĭĭ 2.6 ù, yÓ° ĭĭ, Ó° çyĭ, #ĭ xyĭĭ ŸÓyĭĭ, ĭeÓ° xÓòyö Sçĭ, Ū, Ó° yV S1950-51 ĭĭŪ, 2020-21V ã, e 1950-51 1990-91 2002-03 2020-21 ãĭãĕ!üŪ, ã, e 53.1 30.4 21.9 16.4 üyðf!üŪ, ã, e 16.6 27.7 26.9 29.3 ŸÓy ã, e 30.3 41.9 52.2 54.3 üyĕ, 100.0 100.0 100.0 100.0 ĕ, #Ū, y ã 1. 1950-51 ~ÓÇ 1990-91 Ÿyĭ° Ó° ĭĭ Ÿ 2004-05 Ÿyĭ° Ó° öyö hfĭĭĭÓ° – 2. 2002-03 Ÿyĭ° Ó° ĭĭ Ÿ 1999-2000 Ÿyĭ° Ó° öyü hfĭĭĭÓ° – 3. 2020-21 Ÿyĭ° Ó° ĭĭ Ÿ 2011-12 Ÿyĭ° Ó° öyü hfĭĭĭÓ° – Ÿ)e ã National Accounts Statistics, CSO, 2018

44 NSOU ?GE-EC-41 ŸyÓ° ĭĭ 2.7 ĭ!ù, ð, xĭ≈ĭ!òĭĭ, Ū, ã, ĭeÓ° ÓyĭĕŸŪ, ã, e Óĭĭ, Ó° •yÓ° S1990-91 Ÿy° ĭĭŪ, 2013-14 Ÿy° ðĭ≈hs° V xĭ≈ĭ!òĭĭ, Ū, Ū, yÇçŪ, ŸŸŪ ≈ 1990-91 ĭĭŪ, 1999-2000 ĭĭŪ, 2004-05 ĭĭŪ, 2000-2001 2007-08 2013-14 ãĭãĕ!üŪ, ã, e 1. Ū, ĭĭĭŸ ÓöçŸĭð Æ üĭŸfã, yĕĭ 2.6 2.8 3.8 üyðf!üŪ, ã, e 2. ãĭò Ă, öyĭÓ° áyò 3.9 5.1 2.8 3. ĭçĭÈÈÈ, yÓ° áyöy 5.9 7.6 6.9 4. ĭ!ò%Ÿĭñ ãfyŸ Ă çŸŪ ÓÓ° y• 6.5 4.6 6.3 5. ĭöü≈yĭ ĭçĭ 5.1 10.5 7.5 ŸÓy ã, e 6. Óyĭçfñ •yĭĕ, ° Ă Ó° fiĕ%, ĭÖ° ðĕ ñ, 7.2 8.8 9.0 7. ð!Ó° Ó° ĭñ üçĭĭ, Ū, Ó° ĭ Ă 8.0 13.8 9.0 ĭyãĭĭyãñ 8. ĭü, ðyŸŸ ĭ!ÖüŸ ~ÓÇ 8.4 8.8 11.5 ĭÓĭŸ° ãĭfiĕ, ĕ, 9. çòŸŪ!ŸŪ Ă Óf!_ ãĭ, 6.7 5.6 7.0 ŸÓyŪ, yĭ≈ Ÿ)e ã National Accounts Statistics, CSOÈÈÈ~Ó° ĭ!ù, ð, Ÿ)e ĭĭŪ, ĭ!òĭ≈#ĭ, – ù, ĭĭ° Óĭĭ, ĭ, ðĭĭĭãĕ– xyÜ° y 2.7 öÇ ŸyÓ° ĭĭĭ, 1990-91 ĭĭŪ, 2013-14 Ÿyĭ° Ó° ŸŪĭ Ū, yĭ° ù, yÓ° ĭĭ, Ó° ŸÓyĭĭ, ĭeÓ° xhs° ãĭ, í, z, ðÈÈÈ ĭçĭ, e=!Ó° ãĭŸyĭÓÓ° •yÓ° ðáĭĭĭãĕ– ĭ%, öyÓ° Ÿ!ÓóyÓ° çòf xyÜ° y ãĭãĕ!üŪ, ~ÓÇ üyðf!üŪ, ã, ĭeÓ° Óĭĭ, Ó° •yÓ° Ăĭ%, ĭĭ° ðĭÓĭãĕ– ~•z ŸyÓ° ĭĭŪ, ðáy ĭy ĭFãĕ ĭñ Ū, Ó° üyĕ 1999-2000 Ÿy° ĭĭŪ, 2007-08 ŸŪĭ Ū, yĭ° ĭöü≈yĭ ĭçĭĭÓ° ãĭ, Óĭĭ, Ó° •yÓ° (10.5 çĭ, yÇçV ŸÓy ã, ĭeÓ° í, z, ðÈÈÈ ĭçĭ, e=!Ó° Óĭĭ, Ó° •yÓ° xĭĭ, ðç, y Ó!ç ĭãĕ– Ÿyĭ±ĭĭ, Ū, Ū, yĭÓ° xöfyf ÓáÈÓ° =!°ñĭ, ŸÓyĭĭ, ĭeÓ° ĭ!ù, ð, í, z, ðÈÈÈ ĭçĭ, e=!Ó° ÓyĭĕŸŪ, Óĭĭ, Ó° •yÓ° xĭðŸŪ, Ó° xöfyðf ã, ĭeÓ° Óĭĭ, Ó° •yÓ° xĭĭ, ðç, y Ó!ç ĭãĕ– ~•z ĭĭ ŸyÜ° ù, yÓ° ĭĭ, Ó° çyĭ, #ĭ xyĭĭ ŸÓyĭĭ, ĭeÓ° xÓòyö Óĭĭ, ŸŸŸ, Ÿ%flòçŸŪ, Ū, yĭÓ° Ófyãfy Ū, Ó° ĭãĕ–

46 NSOU ?GE-EC-41 ~*z ſühflí ù ,yäy Óy è% Û , ÌÓ *y Û ,yçÛ , Ìü≈Ó * ü)°f ÌÛ , ÌÓy Ì« , ÌeÓ * xÓòyö Ó Ì° àif Û , Ó *y
•Í – ſj±lí ñ !Ó ÌçÉlí , 2000 ſy Ì°Ó * ðÓ * Ì ÌÛ ñ ~*z outsourcing Óy splinteringÈÛÈ~Ó * ä , ° á%Ó * Ó Ìí , ÌläÈ – ~Ó * ù , Ì°
ÌÓy Ì« , ÌeÓ * xÓòyö * Ó Ìí , ÌläÈ – ~*z Û ,yç=!° üfyò%ú ,fyÛ , ä ,y!Ó * Ç * « , ÌeÓ * Û ,yç * Ì°Ä !ç Ì°yí ,öyò ÌòÓ * !ſy ÌÓ
Û ,y Ìç xhs * ù ≈ ,% _ Û , Ó *y *Í *öy – ~*z outsourcing Û ,yç=!° ÌÛ , ÌÓy * « , ÌeÓ * Û ,yç !ſy ÌÓ *z àif Û , Ó *y *Í – 5.
Ói≈ ,üy Ìö * Òò%flí ,ö Û ,y ÌÛ , Óç Ì°Ó * ≤ÄÍ!_ Ìí , ≤Äü) , Ìí , í ,zß Ìí , à Ìè , ÌläÈ – Ìí , Ìf ≤ÄÍ!_ Ì° * « , Ìe ~Óç * Ìí , Ìf ≤ÄÍ!_ Ì°
myÓ *y ä ,y!°i , ÌÓy * « , ÌeÓ * (IT & ITES : Information Technology and Information Technology Enabled Services)
!Ófløí Û , Ó * ≤ÄſyÓ * à Ìè , ÌläÈ – x ÌöÛ , öi% , ö öi% , ö öi% , ö öi% Æ ÌÓyÛ ,yí ≈ ~*z * « , Ìe ≤ÄÓ!í ≈ , Ìí , * Ìí * ÌläÈ –
•zrè ,yÓ * Ìö Ìè , Ó * Ófy ,öÛ , ÓfÓ *yÓ * ñ Ì° * ù ,y ÌöÓ * Ófy ,öÛ , çò!≤ÄÍ Ìí ,y ~Óç ~Ó * myÓ *y !Ó!ù ,ß * ðÓ * ÌöÓ * Û ,yí ≈
ſjöyöò ≤Äü , Ìí , Ó * ù , Ì° * ù ,yÓ * Ìí , Ìí , Ìf ≤ÄÍ!_ Ì° * !ç Ì°Ó * Ófy ,öÛ , ≤ÄſyÓ * à Ìè , ÌläÈ – ~Ìè , Ä ù ,yÓ * Ìí , ÌÓy Ì« , ÌeÓ *
≤Äſy ÌÓ * Ó * ! , ðàÈ Ìö Û ,yç Û , ÌÓ * ÌläÈ – 6. ſyj±lí Û , Û ,y Ì° * ù ,yÓ * Ìí , Ó * ſÓ * Û ,y!Ó * ≤Äçyſöñ ≤ÄÍ! , Ó * « , yñ ò%Ó ≈ ° Ä
! , ðläÈ Ìí * ði , y * ð!í ÌÛ , öyöy xy!≈Û , ſy *y!fñ ÌÓÛ ,yÓ * ù ,yí ,yñ Óyò ≈ Û ,fù ,yí ,yñ !ÓòÓy ù ,yí ,yñ ò%â ≈ è ,öyç!öi ,
Û ,yÓ * Ìí , ð!Ó * Óy ÌÓ * Ó * Û ,yÓ * Ä ü ,i% , f * Ì° ~Û ,Û ,y#ö xl≈ſy *y!f *zi ,fy!òÓ * ù , Ì° ſÓ * Û ,y!Ó * Ófí * Ó†=í * Ó Ìí , ÌläÈ –
~ſ ÌÓÓ * ù , Ì°Ä ù ,yÓ * Ìí , Ó * çyí ,#Í * xy Ìí * ÌÓy * « , ÌeÓ * xÓòyö * Ó Ìí , ÌläÈ – 7. ù ,yÓ * Ìí , ði ≈ è , ö !ç * ÌÛ , ÌÛ ,w
Û , ÌÓ * öyöy ðÓ * ÌöÓ * ÌÓyÛ ,y Ìí ≈ Ó * oſi , ≤ÄſyÓ * à è , ÌläÈ – Ìyà * Ìyà ÓfÓfliy ~Ìí , Ìe !òò !òò öi% , ö !òàhs * á% Ì°
!ò ÌfäÈ – •zrè ,yÓ * Ìö è , ñ ù ,fy:ñ *zÈÛÈ *üñ *yí *yè% , ſ xfy ,öñ *zöf!T...y@ Ìyüñ NEFT, RTGS ≤Äü , Ìí , Ó * ÌöÓ * Ìí ,
Ói≈ ,üy Ìö * Ó * Ä !Óüyö !è ,!Û ,è , ÌÛ ,öyñ *y Ìè , ° Ó%!Û , Çñ è ,fy: Ó%!Û , Çñ e-commerceÈÛÈ~Ó * üyöf Ìü !Ó!ù ,ß *
o ÌÓfÓ * e Ì * !Óe Ì * ≤Äü , Ìí , Ó * çò!≤ÄÍ Ìí ,y !òò !òò Óyí , ÌläÈ – ~Òò%flí ,ö ÓfÓfliyÓ * üyöf Ìü ~*z ſühflí Û ,y ÌçÓ *
ſ% Ìyà Ìí , Óyí , ÌläÈñ , ði ≈ è , ö !ç * Ä Ìí , Ìí , ≤ÄſyÓ * *yù , Û , Ó * ÌläÈ – xyÓ * ~ſühflí , ð!Ó * ÌÓy !ò Ìí , x ÌöÛ , Óf!_ Ä «% , ö
ſçfliy ~là Ìí * ~Ìſ ÌläÈ – Ìí ,y ÌöÓ * xy! * Ä ÌÓy * « , ÌeÓ * xy! * ñ ÌÛ ,ööy ~Ó *y , ði ≈ è , Û , ÌöÓ * öyöy , ð!Ó * ÌÓy öyö
Û , Ó * ÌläÈ – ~ſ ÌÓÓ * ù , Ì°Ä ù ,yÓ * Ìí , ÌÓy * « , ÌeÓ * ≤ÄſyÓ * à Ìè , ÌläÈ – ù ,yÓ * Ìí , Ó * çòſyöyÓ Ìí , *z ~Òò%flí , Û ,
*ö Ìö Ìö xù ,fhflí * Ìí * í ,zè , ÌÓñ Ìí , Ìí , *z ðÓ * ÌöÓ * ÌÓyÛ)Û , Û ,y ÌçÓ * ≤ÄſyÓ * à è , ÌÍÓ – 8. ſçf!yÓ * ÈÛÈ , ðÓ * Ói ≈ , #
Ì% Ìà ù ,yÓ * Ìí , Ófy ,öÛ , ðàÓ * yí * ö à Ìè , ÌläÈ – Óí , Ä üyè ,y!Ó * ç * Ó * =!° ÌÛ , ÌÛ ,w Û , ÌÓ * Ó† , °!Ó!ç *T xyÓyſö à Ìí ,
í ,zè , ÌläÈ – ~Ìè , Ä ù ,yÓ * Ìí , ÌÓy Ì« , ÌeÓ * oſi , Ó! ,k , Ó * ! , ðàÈ Ìö Û ,yç Û , Ó * ÌläÈ – ðàÓ * ≤Äſy ÌÓ * Ó * ſy Ìí ſy Ìí
Ìyà * Ìyàñ çòÛ , Ìí ,fÛ , (public utility) Ä Ó * è , ö ÓfÓfliyÓ * ≤Ä Ìí * yçò , ð Ìí , – ðàÓ * ç#Óö á%Ó *z Ófhflí ç#Óö – Ìí ,y *z
öyà!Ó * ÌÛ , Ó *y x ÌöÛ , ≤Ä Ìí * yçò#Í * oÓf Óy!í , Ìí , Ó Ìſ *z * ð Ìí , ä ,y! (home delivery) – Ìí ,yÓ *y ſçſy ÌÓ * Ó * x ÌöÛ ,
≤Ä Ìí * yçò#Í * Û ,yç x ,öÓ * ÌÛ , ſy!ù ≈ , ſ ä ,yç ≈ !ò Ìí * Û , ÌÓ * Ìí * ði * SÓy!í , Ìí , Ó Ìſ fllyflif , öÓ * # « , yñ Ó * _ , öÓ * # « , yÓ *
çòf Ó * _ * ðÄÍ yñ !Óò%flí !Ó * üè ,y Ìöyñ Óy!í , Ìí , x!í ,! Ì * Ì° xí ≈ ,yÓ * !ò Ìí * áyÓyÓ * xy!ö Ìí * ðÄÍ *y ≤Äü , Ìí ,y –
~Û ,Û , Ìy! ñ üyö% ÌÉÍÓ * ù ,y ÌàÓ * ðÓ * ÌöÓ * , ð!Ó * Ói ≈ , ö à Ìè , ñ öi% , ö öi% , ö öi% Æ ÌÓyÛ ,yí ≈ ù ,y ÌàÓ * Ìí ,y!°Û ,y! *
(consumption basket) èñ ,y *z ,öyl * – öyà!Ó * Û , ç#Ó ÌöÓ * Ófhflí ,yÓ * ù , Ì° ~Óç * ù ,y ÌàÓ * ðÓ * Ìö , ð!Ó * Ói ≈ , ÌöÓ *
ù , Ì° üyö% ÌÉÍÓ * ù ,y ÌàÓ * oÓfſyü@ Ä#Ó * ü Ìöf ÌÓyó ÌÓfÓ * (services) =Ó * ðc e * üyàì , Óyí , ÌläÈ – ~Ó * ù , Ì°Ä
ù ,yÓ * Ìí , ÌÓy Ì« , ÌeÓ * ≤Äyöyöf Óyí , ÌläÈ ~Óç çyí ,#Í * xy Ìí * ÌÓy Ì« , ÌeÓ * ç! Û , Ó *y xÓòyö Óyí , ÌläÈ –
47 NSOU ?GE-EC-41 9. ù ,yÓ * Ìí , Çà!è , Ìí , !ç * Ìí , Ìe !ò Ìí *yà !Ó ÌçÉlí Óy Ìí , !ò – xyÓ * x ÌöÛ , «% , ö Ä Û ,y , è , Ó * !ç *
Ó * ðà%á * Ìí * , ð Ìí , ÌläÈ – ù , Ì° Û , ÌÉÍ * Ìí * , ð Ìí , ÌläÈ çöyÛ , #i ≈ – Û , ÌÉÍ Ìí , Ó * Ìí * ÌläÈ !Ó , ö% ſçáfÛ , ≤ÄfäÈß *
Û ,yÓ * – !ç * Ìí * ü@y ~Óç Û , ÌÉÍÓ * Óf! ≈ Ìí ,yÓ * ðÓ * ðò ù ,yÓ * Ìí , ÌÓÛ ,yÓ * ſüſfy ù , Ì°yÓ * xyÛ ,yÓ * öyÓ * ÌÛ , ÌÓ * ÌläÈ –
~*z ÌÓÛ ,yÓ * ÌöÓ * ~Û ,è ,y Óí , xçç Ói ≈ ,üy Ìö xy!≈Û , ä ,y Ìí , ð xççà!è , Ìí , ÌÓy Ì« , Ìe ÌyÈÛÈ *Û ,yÛ , ~Û ,è ,y Û ,yç
ç%!è , Ìí * !ò Ìí , Óyöf * ÌfäÈ – ~Ó * ù , Ì°Ä ù ,yÓ * Ìí , xççà!è , Ìí , ÌÓy Ì« , ÌeÓ * oſi , ≤ÄſyÓ * à Ìè , ÌläÈ – 10. xyò%!òÛ , !ç *
, ð!Ó * ä ,y *öyl * öyöy , ð!Ó * Ói ≈ , ö Ä öyöy ç!è , öi ,y ~Ìſ ÌläÈ – !ç * ≤ÄÍí , ç ,yò =!° ÌÛ , ~áo ðü Û , °fyíñ !ç * * « , Ìe ù *y ÌöÓ *
ſ%Ó * « , y ≤Äöyöñ Û , ü ≈ Ìí , Ìe ÌÍöò *Í * Ó *y!òÓ * !ÓÓ * ð Ìí , ÓfÓfliy @ Ä *ñ çòſç Ìyàñ !Ó , ðiöñ Û , ü ≈ ä ,yÓ * # ÌöÓ * çòf
öyöy * « , Ìe xy *z!ö , ð!Ó * ÌÓy ≤Äöyöñ !Ók ,y ,öò *zi ,fy!ò áy Ìí , x ÌöÛ , è ,yÛ ,y Ófí * Û , Ó * Ìí , *Í – ~ ðÓ * ÌöÓ *
Û ,y ÌçÓ * * « , Ìe í ,z , ði _ ÓfÓfliy Ó * yá Ìí , *Í – ~ſ ÌÓÓ * ù , Ì°Ä ù ,yÓ * Ìí , ÌÓy Ì« , ÌeÓ * ≤ÄſyÓ * à è , ÌläÈ – ~Óç
çyí ,#Í * xy Ìí * ÌÓy Ì« , ÌeÓ * xçç Óyí , ÌläÈ – 2.10 ù ,yÓ * Ìí , ÌÓy Ì« , ÌeÓ * ≤ÄſyÓ * !Û , í ,zß Ìí * ÌöÓ * !ò Ìö ≈ çÛ , / (Is
Expansion of Service Sector in India an Indicator of Growth?) Ói ≈ ,üyö ç! ,yç# Ìí , ù ,yÓ * Ìí , ÌÍÓ * çyí ,#Í * xy Ìí *
ÌÓy Ì« , ÌeÓ * xÓòyö í ,z ÌÓÄ Ìyàfù ,y ÌÓ Ó ,!k , ð Ìí * ÌläÈ – ~áoñ Û ,öç ,yÛ ≈ ÈÛÈ!ù , çyÓ * Ìí , Ì°Ó * ù Ìí , ñ ù ,y Ìöy * ðç
Ìí , í ,zß Ìí , * Ìí , Ìy ÌÛ , ñ Ìí , *z Ìí ,yÓ * çyí ,#Í * xy Ìí * ≤Äy! ÌÛ , * « , ÌeÓ * xÓòyö Û , ü Ìí , Ìy ÌÛ , ~Óç üyöf!Û , Ä
ÌÓy Ì« , ÌeÓ * xÓòyö Óyí , Ìí , Ìy ÌÛ , – ð ÌçÓ * Û , ü ≈ Ó * Ìí , çòſ
ÇáfýÓ * ç#!ÓÛ ,y Û ,yè ,y Ìüy Ìí , Ä xö%Ó * , ð , ð!Ó * Ói ≈ , ö à Ìè , –

ī,y•î° ≤Äÿç•°ñ ù,yÓ•îï,Ó çyi, #î xyîîî ïÖyîk, îeÓ ~•z xÓòyö Ó,İk, !Ü, í,zBîî îöÓ í,zFä,î,Ó hflîÓ îöîò=c
Ü, îÍ /Üœ,yÜ≈ ÈÜÈÌú,çyÓ í,ç xò%ÖÓ ïÜ,Ó î° Óîî, •î îñ ù,yÓ î, xî≈îö!î,Ü, í,zBîî îöÓ ,ö îî xîöÜ,ê,y,z
x@ ÄÖÓ •îî îäÈ- î, îÓ ~•z !Şk,yhs ê,yöyÓ xy îà xyüîöÓ !öj !°!áí, !ÓÈîî =!° ù îö Ó yá îî, •îÓ ≠ xyüÓ y çy!ö îñ
!Ó îÿ³Ó í,zBîî îòc=!°îî, çyi, #î xyîîî ïÖyîk, îeÓ xÇÇ ÖÓ=y!öÜ, - í,zBîî îòîc ~Ó * ,ö äê,öyÓ ! ,öäÈ îö ò%!ê,
!ÓÈîî Ü,yç Ü, îÍ - ≤Äüî,ñ í,zBîî, xî≈#!î,Ó í,zí,öyòö Ü,yè,y îüy %!Öhfl,î, - îáy îö Ó!Ö!ä,é Ó Ü, îüÓ
oÓfşyü@ Ä# í,zí,öB î - ~•z Şühflî í,zí,öyòö îÜ, îÜ,w Ü, îÍ öyöy ŞÖyü)°Ü, Ü,y İçÓ ≤ÄşyÓ â îê, - !mî, #î î,ñ
!Ó îÿ³Ó í,zBîî îòc=!°îî, Öy!İçfñ ÓfyçÜ, Ä !Öüy ÓfÓfly á%Ö•z í,zBîî, - îÖÓ «, îe çöŞÇáfyÓ ~Ü,ê,y Óí, xÇÇ
!öî%_ - ~•zÖÓ îòc=!°îî, çyi, #î xyîîî ÓfyçÜ, Ä !Öüy «, îeÓ xÓòyö Öy xy!î≈Ü, «, îeÓ xÓòyö á%Ó îc-
î,yäÉyí,yñ í,zBîî îòc=!°îî, çöşyöyÓ îÍÓ üyly! ,öäÈÉ xyl îc- ú, î° ç#ÓòöyÓ îÍÓ çöf ≤Äyl!üÜ, ≤Ä îî yçò=!°
~îöÓ xy îà•z îü îê, â îäÈ- çöşyöyÓ îÍÓ Óí, xÇÇ İçÓ ~äö ä, !öy !ç« y Ä flly îfllyfÓ ,öÓ îÖy öyöy !ÓyşöÓf Ä
xyÓ yüöyl Ü, o îÍÓfÓ çöf ä,y!öy- î,y•z ~ öÓ îöÓ í,zBîî, xî≈#!î, îî, İç“oÓf (manufactured goods) x î,ö« y
îÖyo îÍÓfÓ ä,y!öy îc- î,y•z ~•z îòc=!°îî, í,zí,öyòö «, üî,yÓ Óí, xÇÇ•z îÖyo îÍÓfÓ í,zí,öyòö Ä Ó^ê, îö
!ö îî y!çî, •î - flü,yÓí,•zñ í,zBîî, îòîc ≤Äyl!üÜ, Ä üyöf!üÜ, «, îeÓ î%,öyî ŞÖy «, îeÓ xy î,ö!« Ü, =Ó ßc
x îöÜ, îc- ú,yÓ îî,Ó öfyî fl îîyBîî, îòîcÓ xî≈îö!î,Ü, ,ö!Ó !flî!î, îü,ß - ~áy îö çöşyöyÓ îÍÓ üyly! ,öäÈÉ
xyl Ü,ü - ŞÇáfyà!Ó <î°y îÜ,Ó xyl Ü,ü Ó î°î,y îöÓ !Ö!ü,ß oÓfşyü@ Ä#Ó çöf ä,y!öy îcÓ îÖyoÓf Ä !Óyş
o îÍÓfÓ

48 NSOU ?GE-EC-41 ä,y!öy Ü,ü - ú,yÓ îî, çöşyöyÓ îÍÓ ≤Ä îî yçò#î !ç!ö îşÓ ä,y!öy üê,y îî, â î° oÓf
í,zí,öyòö îöÓ í,z,öÓ îçyÓ !ö îî, •î - Şî,Ó yç ù,yÓ î, ~äöÄ í,zBîî îöÓ ,ö!Ó îî, hflî îÍ (matured state)
î,öÑÓäÉy! îö- çyi, #î xyîîî ïÖyü)°Ü, «, îeÓ xÓòyö Öyí, î°•z xyüÓ y Óîî, öy!Ó öy îñ ù,yÓ î, í,zBîî îöÓ
,ö!Ó îî, hflî îÍ ,öÑ îäÈ- â îäÈ- xyüÓ y Óí, çyÓ Óîî, öy!Ó îñ ù,yÓ î, í,zBîî îöÓ !ö îÜ, î,yÓ İyey ßÓ ß
Ü, îÍ îäÈ- xyüîöÓ ~Ó * ,ö ş,Ü≈, ühs Óf Ü,Ó yÓ ! ,öäÈ îö Ü, îî Ü, !ê, !ÓÈîî Ü,yç Ü,Ó îäÈ- îz !ÓÈîî =!°
xyüîöÓ !Ó îÖä,öyÓ ù îöf Ó yá îî, •îÍ - ≤Äüî,ñ ù,yÓ îî,Ó í,zí,öB Ü,yè,y îüyÓ ,ö!Ó Óí≈,ö
Üœ,yÜ≈ ÈÜÈÌú,çyÓ í,ç üy!Ü, (in clark-Fisher line) , â îê, îäÈ- !Ü, v ç#!ÖÜ,y Ü,yè,y îüy! ,ö!Ó Óí≈,ö î,üö
â îê, !ö- ú,yÓ îî,Ó ç#!ÖÜ,y Ü,yè,y îüy üyè,yü%!ê, xöí, - ~Ó ! ,öäÈ îö ≤Äöyö Ü,yÓ î° ù,yÓ î, #î Ü, !È!Ó
xö@ ÄÖÓ î,y ~Óç !ç î° x@ Ää!î,Ó üs!Ó •yÓ - î,y•z ù,yÓ îî,Ó çyi, #î xyîîî ïÖyîk, îeÓ í,zFä, xÓòyö îòc!ê,Ó
í,zBîî îöÓ í,zFä, hflîÓ ≤ÄÜ,yç Ü, îÍ öy- !mî, #î î,ñ ù,yÓ îî, !ç îÍÓ îe%,Ü%, Öy ≤ÄşyÓ â îê, îäÈñ !ç“ «, îe
!ö îî yá xy îöÓ Öy îî, !ö- !ç îÍÓ ~•z x@ Ää!î, îÜ, x îö îÜ, Ü,ü≈#ö ≤ÄşyÓ Öy jobless growth Ó î° x!ü,î,î,
Ü, îÍ îäÈö- ~Ó ú, î° ù,yÓ îî,Ó Ü, !È! îî, îáy !ö îî îäÈ Ófy,öÜ, ≤ÄFaÈB Ä üÓ _!ü ÓÜ,y!Ó - í,zm, çöŞÇáfy
Ü, !È îî, !ü, í, Ü, Ó y! ù,yÓ î, #î Ü, !È! îî, ö îî, îäÈ çöyÜ, #î≈- ~•z í,zò%Ö, çöŞÇáfyÓ ~Ü,ê,y Óí, xÇÇ
ç•ÍÓ ~îş îäÈ Ü,y İçÓ Şç,y îö- ~îöÓ x!öÜ,yçÇ•z xò« ,üÜ, ~Ó y ç•ÍÓ Ó xŞÇà!è,î, ŞÖy îk, îe öyöy
îäÉy îê,yá y îê,y Ü,yç !ö îî îäÈñ îüöñ ä,y îî Ó òyÜ,y îö Ü,yçñ Öy ŞÖy Ó ° îfiè ç îö ü% îê, ÈÜÈç% îÍÓ Ó
Ü,yçñ îäÉy îê,yá y îê,y òyÜ,y îö •y îÓ Ó Ü,yçñ •yè, Ä Ó fiè%, îÍÓ îrè, Ó îî Ó Öy Ó! yÓ yÓ Ü,yç
≤Äü, îî, - ~ öÓ îöÓ Ü,y İç î,y îöÓ üç%!Ó ≤Äyl ç#ÓòöyÓ îÍÓ hflî îÍÓ üç%!Ó - ~•z Ü,y İçÓ ú, î° î,y îöÓ
!ö İç îöÓ öy!Ó of Ü, îüîöó îö İçÓ Ä Ü,y İöy í,zBîî, â îê, !ö- ~Ó y xŞÇà!è,î, ŞÖy «, îe !ö!%_ - ~îöÓ xyl Ä
îÖy îk, îeÓ xyl - î,y•z ~îöÓ ~öÓ îöÓ Ü,y İçÓ ú, î° çyi, #î xyîîî ïÖy îk, îeÓ xÓòyö Öyí, îäÈ- î, î, #î î,ñ
ù,yÓ î, #î xî≈#!î, îî, Óí≈, üy îö !ç!ç, î, îÖÜ,y îÍÓ ŞÇáfyÄ á%Ó îc- ~îöÓ ~Ü,ê,y xÇÇ ÓfyçÜ,ñ !Öüy ~Óç
xöfyöf xy!î≈Ü, ≤Ä!î, ç,y îö ~İçrè, Öy öy°y î°Ü Ü,yç Ü,Ó îäÈ- x îö îÜ, ÄÈ!%öñ áyöfoÓfñ fiè, çöy!Ó !ç!öş,öeñ
Ó•z ≤Äü, îî,Ó xí≈yÓ şy≤y•z îÍ Ó Ü,yç Ü,Ó îäÈ- ~Ó y !ö İç îöÓ îyàfi,yüyö xò%lyl # Ü,yç öy! îö-
xî≈#!î,Ó ù,yÉlyl ~Ó y •≤ÄFaÈB Öy äÈp îÍÓç# ÖÜ,yÓ - ~îöÓ x îö îÜ, xyÓyÓ ŞÇÖyö,öe ù, !Ó ñ ê,Ä îö
~Óç Óí, Ó yhflyÓ îüy îî, Ó•z Ä ,öeÈÜÈ,ö!eÜ,y !Ó!e Ü, îÍ - ú,yÓ îî, î, #Ó ÖÜ,y!Ó Ó ú, î° ~Ó y
~öÓ îöÓ Ü,yç !ö îî, Öyöf •îî îäÈ- !Ü, v ~îöÓ xyl _ ŞÖy «, îeÓ xyl - ~öÓ îöÓ Ü,y İçÓ ≤Äşy îÍÓ Ó
ú, î° Ä çyi, #î xyîîî ïÖy îk, îeÓ xÓòyö Öy îî,ñ !öÄ ~•z Ü,yç=!° îòîcÓ xî≈ö îî,Ü, % ,ß îö şy•yl Ü, îÍ ö -
ä,î%, !è,ñ ù,yÓ îî,Ó ,ö!Ó Ó•i Ä Öy!İçf «, îeÄ Ó îî îäÈ xŞÇáfy xò« ,üÜ, - îüyè,Ó àfy îÓ İç îüÜ,y!ö îÜ,Ó
î°%ö,öyÓ ñ Öyşfiè,fy îü, Öyşñ è,fy! :≤Äü, îî, ,ö!Ó <ÖyÓ Ü,Ó yñ ,ö!è≈,ö fly îö •y îê, ° î îÜ, İye# ~îö Öyş Öy
è,fy! îî, î%, î° òÄ! y•zî,fy!ò öyöy Ü,y İç ~Ó y İ%_ - ê,Ä îö îî äÈ î!è, ç% îî,y öy!ç Ü, îÍ Öy •Ü,y!Ó
Ü, îÍ ñ @ Äy îü à îÖ İyÓ y öyöy ü îöy•y!Ó oÓf Ä çyÜ,ŞÓç ù, !Ó Ü, îÍ ñ ç•ÍÓ Ó îäÉy îê,y áy îê,y üy îî,
İyÓ y ú, î° òyÜ,yö ä,y•yl •zî,fy!ò xyÓ Ä x îö îÜ,Ó Ü,yç ŞÖy îk, îeÓ xhs ù≈,%_ - ~îöÓ ŞÇáfy Öyí, î°
x îB,Ó !şy îÍ ŞÖy îk, îeÓ ≤ÄşyÓ â îê, Ó îê,ñ !Ü, v şü@ Ä îö İçÓ ≤ÄşyÓ Öy í,zBîî, â îê,öy- î,y•î° öáy
İy İFaÈ îñ ù,yÓ îî, îî ŞÖy îk, îeÓ ≤ÄşyÓ â îê, îäÈ î,y xyl î° öy!Ó ofñ çöŞÇáfy Ó,İk, ~Óç

49 NSOU ?GE-EC-41 ^ÓÜ,y!Ó^Ó^ Ñ!ø!i, ú,°- !Ó^ÿ^Ó^ í,zB^i, ^òç=!^îi, ^ÛÓy^Í«^, ^leÓ^ ≤ÄÿyÓ^ á^lê, ^lâÉ^ ^òç=!^Ó^ í,zB^i^ ^lôÓ^ , ð!Ó^îi, hfl!^ÍÓ^ ^, ðÑÔâËy^lôyÓ^ ú, ^î°- ~Ó^ Ñ^ID ú,yÓ^i, #!^ x!≈ö#!i, ^îi, ^ÛÓy^Í«^, ^leÓ^ ≤ÄÿyÓ^ î%, ^òç#!^ ðl^ - ú,yÓ^i, #!^ x!≈ö#!i, ^îi, Ü, !EÍÓ^ xöâ^ ÄÛÓ^i, y Ä !ç^Í^Ó^ í,zB^i, !i, Ó^ üsiÓ^i, yÓ^ ú, ^î°z^ ÑÓy^Í«^, ^leÓ^ ~Ó^* , çö^ÄÿyÓ^ á^lê, ^lâÉ- ~!ê, ú,yÓ^i, #!^ x!≈ö#!i, Ó^ í,zB^i^ ^lôÓ^ ú,yÓ^ Ñyüf^#öi, y^ÍÜ, •z ≤ÄÜ,yç Ü, ^ÍÓ^ - 2.11 ÑyÓ^yçç (Summary) 1. ú,yÓ^i, #!^ x!≈ö#!i, Ó^ ^üÓ^ ~Ó!ç^TfÑÜ) • ≠ fl!^yB^i, ^òç !•Ñy^ÍÓ^ ú,yÓ^i, #!^ x!≈ö#!i, Ó^ ≤Äöyö Óy ^üÓ^ ~Ó!ç^Tf=!^° • ≠ Ü, ü üyly!, ðâ%É xyl^ñ Ü, !EÍÓ^ ≤Äyöyöfñ !Ó, ð% xyl^i, ^lôÓ^ çöÑÇáfyñ Ófy, öÜ, öy!Ó^ ofñ i, #Ó^ ^ÓÜ, yÓ^ ÑÛÿfyñ xyl^ Ä Ñjöð Ó^ê, ^lô ~ÓÉlÛfñ ^mif x!≈ö#!i, ñ ~Ó^lô!çÜ, Óy!i^Íçf áyê, li, ñ üyö!ÓÜ, ü)°ö^lôÓ^ !öj^üyö ≤ÄÜ, !i, - 2. çyi, #!^ xy^ll^Ó^ ^«^, eai, Ó^ê, ö ≠ ^Ü, y^lôy ^ò^lçÓ^ çyi, #!^ xy^ll^ ^Ñz ^ò^lçÓ^ ≤Äyl!üÜ, ñ üyöf!üÜ, ~Óç^ ÑÓy ^«^, ^leÓ^ xÓyöy•z • ^Ñz ^ò^lçÓ^ çyi, #!^ xy^ll^Ó^ ^«^, eai, Ó^ê, ö ~^ÍÜ, ^Ü, y^lôy ^ò^lçÓ^ í,zl, öB^ Ü, yê, y^lÛyÄ Óy •i - xyÓ^ ^Ü, y^lôy ^ò^lçÓ^ Ü, ü≈Ó^i, çöÑÇáfyÓ^ Ü, i, xçç ^Ü, yö% ^«^, ^le !öi%_ ñ i, y^ÍÜ, Óy •i ^ò^lçÓ^ ç#!ÓÜ, y Ü, yê, y^lÛy - í,zl, öB^ Ü, yê, y^lÛy Ä ç#!ÓÜ, y Ü, yê, y^lÛy ^ÍÜ, ~Ü, Ñy^ll^ Óy • ^Ü, y^lôy ^ò^lçÓ^ x!≈^lôli, Ü, Ü, yê, y^lÛy - 3. ú,yÓ^ ^îi, çyi, #!^ xy^ll^Ó^ ^«^, eai, Ó^ê, ö ≠ 2016-17 Ñy^l^Ó^ !•Ñyö xö%lyl^ # ú,yÓ^ ^îi, Ó^ çyi, #!^ xy^ll^Ó^ 15.1 çl, yçç xy^ll^ ≤Äyl!üÜ, ^«^, e^l^ÍÜ, ñ 26.9 çl, yçç xy^ll^ üyöf!üÜ, ^«^, e^l^ÍÜ, ~Óç 53.8 çl, yçç xy^ll^ ÑÓy^Í«^, ^le ^l^ÍÜ, - 4. ú,yÓ^ ^îi, ç#!ÓÜ, y Ü, yê, y^lÛy ≠ , ö!Ó^ Ü, ^öy Ü, y^i^ ú,yÓ^ ^îi, Ó^ ç#!ÓÜ, y Ü, yê, y^lÛy!^

83% MATCHING BLOCK 38/161 SA HCO SE-CO-21-PDF-Final.pdf (D164896583)
Ü, y^lôy í,z^lô^á^llyàf , ð!Ó^ Ói≈, ö

á^lê, !ö- , ð!Ó^ Ü, ^öyÓ^ =Ó^ ð^îi, x!≈yí 1951 Ñy^l^ ≤Äyl!üÜ, ^«^, ^le !öi%_ çöÑÇáfyÓ^ xö%, öyi, !âÉ° 72 çl, yççñ üyöf!üÜ, ^«^, ^le !âÉ° 11 çl, yçç ~Óç^ ÑÓyü)Ü, ^«^, ^le ~z xö%, öyi, !âÉ° 17 çl, yçç - 2020 Ñy^l^ ~z xö%, öyi, !=^ llye^ ^lÛ 42 çl, yççñ 26 çl, yçç ~Óç 32 çl, yçç - 5. ú,yÓ^ ^îi, ^ÛÓy^Í«^ e ä, y!i, í,zB^i^ ð^ ÑçflÖyÓ^ , öÓ^ Ói≈, #Ü, y^i^ S1991 ^l^ÍÜ, Ói≈, üyö Ñüü , ðl≈hs^V ú,yÓ^ ^îi, Ó^ çyi, #!^ xy^ll^ ^ÛÓy^Í«^, ^leÓ^ xÓyö í,z^lô^á^llyàf, y^ÍÓ^ Ó^îi, ^lâÉ- x^lô^ÍÜ, i, y•z ú,yÓ^ ^îi, Ó^ Ñy±li, Ü, í,zB^i^ ð^ÍÜ, ^ÛÓy^Í«^, eä, y!i, í,zB^i^ ð^ Ó^i^ x!ü, !•i, Ü, ^ÍÓ^ ^lâÉö- 6. ú,yÓ^ ^îi, Ó^ çyi, #!^ xy^ll^ ^ÛÓy^Í«^, ^leÓ^ xççÓ, !k, Ó^ Ü, yÓ^i ≠ ú,yÓ^ ^îi, Ó^ çyi, #!^ xy^ll^ ^ÛÓy^Í«^, ^leÓ^ xçç Ó, !k, !, ðâÉ^lô ≤Äöyö Ü, yÓ^i=!^° •Ü É ^ÛÓy Ä !ÓyÑ o^ÍÓfÓ^ ä, y!•öy Ó, !k, ñ ÓfyçÜ, ñ !Óüy ≤ÄÜ, !i, ^«^, ^le ^ÓÛÓ^ Ü, y!Ó^ !Ó!ö^ll^ yá Ó, !k, ñ !ç«^, y Ä fllyftif^ÛÓyÓ^ ä, y!•öy Ó, !k, ñ ÑÓ^ Ü, y!Ó^ Ófl^ Ó, !k, ñ Ófy, öÜ, öâÓ^yl^ ñ ðl≈ê, ö !ç^Í^Ó^ ≤ÄÿyÓ^ ñ Ü, !EÍÓ^ Ófl≈i, yñ !ç^Í^ ü@y ≤ÄÜ, !i, - 7. ú,yÓ^ ^îi, ^ÛÓy^Í«^, ^leÓ^ ≤ÄÿyÓ^ !Ü, í,zB^i^ ^lôÓ^ !ö^lô≈çÜ, / ≠ ú,yÓ^ ^îi, Ó^ ^ÛÓy^Í«^, ^leÓ^ ≤ÄÿyÓ^ í,zB^i^ ^lôÓ^ !ö^lô≈çÜ, ðl^ñ ÓÓ^ç ~!ê, ú,yÓ^ ^îi, Ó^ öy!Ó^ of Ä xö%B^i, Ó^ ú,°- Ü, !EÍÓ^ Ófly Ä !ç^Í^Ó^ ü@yÓ^ ú, ^î° í,zm, _ çöÑÇáfy
50 NSOU ?GE-EC-41 ^ÛÓy^Í«^, ^leÓ^ xççàlê, i, ^«^, ^le ^Ü, y^lôy ~Ü, ê, y Ü, yç ç%!ê, ^ll^ !ö^lFâÉ- ~^îi, i, y^lôÓ^ öy!Ó^ of Ü, ^lÛ!öñ !Ü, ÇÓy ^òç!ê, Ä ^Ü, y^lôy í,zB^i, á^lê, !ö- í,zB^i, ^ò^lç çyi, #!^ xy^ll^ ^ÛÓy^Í«^, ^leÓ^ xÓyö Ó, !k, ^òç!ê, Ó^ í,zB^i^ ^lôÓ^ í,zFâ, i, Ó^ hfl!Ó^ !ö^lô≈ç Ü, ^ÍÓ^ - !Ü, v ú,yÓ^ ^îi, Ó^ öfyfl^ fl!^yB^i, çöÓ^ ^ò^lç ^ÛÓy^Í«^, ^leÓ^ ≤ÄÿyÓ^ öy!Ó^ of Ä ^ÓÜ, y!Ó^ Ó^ ú,°- ~ðÓ^ ^lôÓ^ ^ò^lç çyi, #!^ xy^ll^ ^ÛÓy^Í«^, ^leÓ^ xÓyö Ó, !k, í,zFâ, i, Ó^ í,zB^i^ ^lôÓ^ hfl!Ó^ !ö^lô≈ç Ü, ^ÍÓ^ öy- 2.12 xö%ç#^ò# (Exercises) ????? Ñç!«^, Æ í,z_ ^ÍÓ^ Ó^ ≤ÄÿyÓ^!° (Short Answer-Type Questions) 1. fl!^yB^i, Óy xö%B^i, ^òç Ü, y^ÍÜ, Ó^i^/2. fl!^yB^i, x!≈ö#!i, Ó^ Ü, ^ll^ Ü, ê, ≤Äöyö ~Ó!ç^Tf í,z^lô^á^lÛ, ^ÍÓ^ y 3. öy!Ó^ ^lôfÓ^ ð%çTä, e^ Ü, y^ÍÜ, Ó^i^/4. Ä, ð!ö^lô!çÜ, ðÓ^ ^lôÓ^ Óy!içf Ó^îi, Ü, #^ Óyé, /5. ^mi, x!≈ÓfÓflty Ü, y^ÍÜ, Ó^i^/6. ú,yÓ^i, #!^ x!≈ö#!i, Ó^ ≤Äöyö ~Ó!ç^Tf=!^° Ü, #Ü, #/7. ú,yÓ^ ^îi, Ó^ xö%B^i, Ó^ ð%!ê, ≤Äöyö Ü, yÓ^i í,z^lô^á^lÛ, Ó^ - 8. ^Ü, y^lôy ^ò^lçÓ^ x!≈ö#!i, ^ÍÜ, Ü, î!

100% MATCHING BLOCK 39/161 SA CC-CO-01.pdf (D149057030)
ê, ú, y^lâ ú, yà Ü, Ó^y •i^

Ä Ü, # Ü, #/9. ≤Äy!üÜ, ^ «, e Ü, y^IÜ, Ó^I°/10. üyöf!üÜ, ^ «, ^IeÓ° ¶^ID ^Ü, yö% ^Ü, yö% Ü, yçÜ, ü≈ I%_ /11. ^Öy ^ «, e Ó°^I, Ü, # ^Öyé./12. çyî, #I^ xy^I^I^ Ó^ ^ «, eàî, Ó^è, ö Ó°^I, Ü, # ^Öyé, yI^/13. ^Ü, y^Iöy ^ò^IçÓ^ ç#!ÓÜ, y Ü, yè, y^Iüy Ó°^I, Ü, # ^Öyé./14. ü, yÓ^ ^I, ^Öy^I^ «, e ä, y!^i, í, zB^I^ ö Ó°^I, Ü, # ^Öyé, y^Iöy •^IFaE/15. ü, yÓ^ ^I, Ó^ çyî, #I^ xy^I^I^ ^Öy^I^ «, ^IeÓ^ xÓyö Ó, !k, Ó^ ≤Äöyö Ü, ^I^I^ Ü, Iè, Ü, yÓ^ î í, z^IÖ^á Ü, ^IÖ^ y- ????? üyé, y!Ó^ í, z_ ^IÖ^ Ó^ ≤ÄÿzyÓ!° (

Medium Answer-type Questions) 1. Üce, yÜ≈, ÈÜÈ!ú, çyÓ^ î, _¥!è, Ü, #/2. ü, yÓ^ ^I, çyî, #I^ xy^I^I^ Ó^ Ü, yè, y^Iüy Ä ç#!ÓÜ, y Ü, yè, y^IüyÓ^ ü^Iöf Ü, #Ó^ *, ö ¶Ç^Iÿa «, Ü, Ó^ y^ à^IaE/3. ^Ü, y^Iöy ^ò^IçÓ^ xì≈^Iö!i, Ü, Ü, yè, y^Iüy Ó°^I, Ü, # ^Öyé./4. ü, yÓ^ ^I,

ç#!ÓÜ, y Ü, yè, y^IüyÓ^ Ü, #Ó^ *, ö, ö!Ó^ Ói≈, ö à^Iè, ^ IäE/5. ü, yÓ^ ^I, Ü, yè, y^Iüyàî, ç, ö!Ó^ Ói≈ ^IöÓ^ î, yI, öI≈ Ói≈öy Ü, Ó^ - 6. ü, yÓ^ ^I, ^Öy^I^ «, e ä, y!^i, í, zB^I^ ö Ó°^I, Ü, # ^Öyé./7. ü, yÓ^ ^I, Ó^ çyî, #I^ xy^I^I^ ^Öy^I^ «, ^IeÓ^ xÓyö Ó, !k, Ó^ ò%!è, Ü, yÓ^ î Ói≈öy Ü, Ó^ -

51 NSOU ?GE-EC-41 8. çyî, #I^ xy^I^I^ Ó^ ^ «, eàî, Ó^è, ö Ó°^I, Ü, # ^Öyé./????? ò#â≈ í, z_ ^IÖ^ Ó^ ≤ÄÿzyÓ!° (Long Answer-type Questions) 1. ü, yÓ^ î, #I^ xì≈ö#!i, Ó^ ≤Äöyö ^Ó!çTf=!° Ói≈öy Ü, ^IÖ^ y- 2. ç, ö!Ó^ Ü, ^öyÜ, y^I^ ü, yÓ^ ^I, çyî, #I^ xy^I^I^ Ó^ ^ «, eàî, Ó^è, ö Ói≈öy Ü, Ó^ - 3. fljyò#öi, yÓ^ ç, ö!Ó^ ü, yÓ^ ^I, Ó^ ç#!ÓÜ, y Ü, yè, y^Iüy xy^I^yä, öy Ü, Ó^ - 4. ü, yÓ^ ^I, Ü, yè, y^Iüyàî, ç, ö!Ó^ Ói≈, ^IöÓ^ î, yI, öI≈ Ói≈öy Ü, ^IÖ^ y- 5. ü, yÓ^ ^I, çyî, #I^ xy^I^I^ ^Öy^I^ «, ^IeÓ^

¶y±!i, Ü, xÇÇ Ó, !k, Ó^ Ü, yÓ^ î=!° í, z^IÖ^á Ü, Ó^ - 6. ü, yÓ^ ^I, ^Öy^I^ «, ^IeÓ^ ≤ÄÿyÓ^ !Ü, xì≈^Iö!i, Ü, í, zB^I^ ^IöÓ^ !ò^Iò≈çÜ, /^i, yüyÓ^ í, z_ ^IÖ^ Ó^ flj, ö^I^ «, I%!_ ^öyÄ/2.13 @^Äsi, ö!O (Bibliography) 1. ¶Ó^ ^Iá^n çI^ ^IöÓ^ Ä^Iä^I¶!ü (2022)

≠ Ü, yÓ^ î, # I^ xì≈ö#!i, ñ Ó%Ü, !¶!u, ^IÜ, è, ≤Äy•z^Iü, è, !^ü^Iè, í, ñ Ü, °Ü, yî, y- 2. (2019) :

Óf!_ ^äi, xì≈ö#!i, Ä ü, yÓ^ ^I, Ó^ xì≈ö#!i, ñ Ó%Ü, !¶!u, ^IÜ, è, ≤Äy•z^Iü, è, !^ü^Iè, í, ñ Ü, °Ü, yî, y- 3. ¶

á ^I^ü (2011) : ü, yÓ^ ^I, Ó^ ç, ö!Ó^ Ü, ^öy Ä xì≈^Iö!i, Ü, í, zB^I^ öñ @^Äsi!üèñ Ü, °Ü, yî, y- 4. Sarkhel, Jaydeb & Seikh Salim (2010) : Economic Principles and Indian Economic Problems, Book Syndicate Private Limited, Kolkata. 5. Datt, Gaurav & Ashwani Mahajan (2020) : Indian Economy, S. Chand and Company Limited, New Delhi. 6. Puri, V. K. & S. K. Mishra (2020) : Indian Economy, Himalaya Publishing House, Mumbai.

52 ~Ü, Ü, ÈÈÜÈ3 ? ^ «, eàî, à!i, ≤ÄÜ, !i, ~ÓÇ ¶Ç!Y^T !ÓE!^I^ ¶Ü) • - I àè, ö 3.1 í, z^Ijçf 3.2 ≤ÄhfliyÓöy 3.3 ü, yÓ^ ^I, Ó^ Ü, !E!^I^ «, e 3.4 ü, yÓ^ î, #I^ Ü, !E!Ó^ ¶ü¶fy Öy ~Ó!çTf 3.5 ü, yÓ^ î, #I^ Ü, !E!^I^ «, flj" í, zI, öyòöç#^i, yÓ^ ¶ü¶fy 3.5.1 flj" í, zI, öyòöç#^i, yÓ^ Ü, yÓ^ î 3.5.2 Ü, !E!^I^ «, flj" í, zI, öyòöç#^i, yÓ^ ú, ^yú, ° 3.5.3 Ü, !E!Ó^ í, zI, öyòöç#^i, y Ó, !k, Ó^ çöf à, •#i, ÓfÓfliy!ò 3.5.4 à, •#i, ÓfÓfliy!òÓ^ ¶Ç! «, Æ ü) °fyI^ ö 3.6 ü, yÓ^ ^I, ¶Ó%ç !Ó≤^IÖÓ^ ~Ó!çTf¶ü) •

3.6.2 ¶Ó%ç !Ó≤^IÖÓ^ ú, ^yú, ° 3.7 ü) !ü ¶ÇflÖyÓ^ É ¶ÇK, y Ä í, z^Ijçf 3.7.1 ü, yÓ^ ^I, ü) !ü ¶ÇflÖyÓ^ Ü, ü≈¶!ä, 3.7.2 ü) !ü ¶ÇflÖyÓ^ Ü, ü≈¶!ä, Ó^ x@^Äà!i, Ó^ ü) °fyI^ ö 3.8 ü, yÓ^ ^I, @^Äyü#i }i 3.8.1 ü, yÓ^ ^I, @^Äyü#i }^IÖ^ ¶ü¶fy!° 3.8.2 @^Äyü#i }^IÖ^ ¶ü¶fy ò)Ó^ Ü, Ó^ ^I, ¶Ó^ Ü, y!Ó^ ÓfÓfliy¶ü) • 3.8.3 ¶Ó^ Ü, yÓ^ à, •#i, ÓfÓfliy!òÓ^ ü) °fyI^ ö 3.9

Ü, !E!^I^ «, ö^IifÓ^ !Ó, öiö 3.9.1 ü, yÓ^ ^I, Ü, !E!^I^ «, öiö ÓfÓfliy 3.9.2 ü, yÓ^ ^I, Ü, !E!^I^ «, öiö ÓfÓfliyÓ^ e&Iè, 3.9.3 Ü, !E!^I^ «, öiö ÓfÓfliyÓ^ í, zB^I^ !i, Ü, ^I^ ¶Ó^ Ü, y!Ó^ ÓfÓfliy 3.9.4 Ü, !E!^I^ «, öiö^IöÓ^ ^ «, ^Iè ¶Ó^ Ü, y!Ó^ ÓfÓfliyÓ^ ü) °fyI^

í 3.10 ¶

71%	MATCHING BLOCK 40/161	SA	CC-EC-03.pdf (D149057140)
yÓ^ yÇÇ 3.11 xö%ç#°ö# 3.12 @^Äsi, ö!O 3.1 í, z^Ijçf (Objectives) ~•z ~Ü, Ü, Iè, ç, öyè, Ü, Ó^ ^I^ àÈyèÈyè#Ó^ y çyö^I, ç, öyÓ^			

İÖÈÛÙÈ ? û,çó°îî,ó° xı≈ö#îî,îî, Ü,İĒİÓ° =ó°&c Ü,î,áyı? û,çó°î,ı#î° Ü,İĒİÓ° Óı≈,üyö ŜüŜfyó!° ? û,çó°î,ı#î° Ü,İĒİî, flı° í,zı,öyöç#ı,çó° ŜüŜfy Ä,ıçó° ŜŒ,çó°f ≤Ä!İ,Ü,çó° ? û,çó°î,î, ŜŒ%ç!Ó≤ıÖ Ä,ıçó° ú,çyú,° ? û,çó°î,î, (ü) !ü ŜçfıÖyó° Ü,ü≈ŝ)İä,ó° ü°fıı° ö ? û,çó°î,î, @ Äyü#ı }îıó° ŜüŜfy Ä,ıçó° ŜŒ,çó°f ≤Ä!İ,ıÖöy ? û,çó°î,î, Ü,İĒİ !ó,öıö ÓfÓfııó° Óı≈,üyö Ü,yè,yîüy 3.2 ≤ÄhfııyÓöy (Introduction) û,çó°î,ı#î° xı≈ö#îî,îî, Ü,İĒİÓ° ü) !üÜ,çy xı,ı#ó° =ó°&c,ö)ı≈- Óy°ı° îñ Ü,İĒİ°z° û,çó°î,ı#î° xı≈ö#îî,ó° îüó°&öı, - Ü,İĒİÓ° í,zBîı, äËyı,çy,çó°î,ı#î° xı≈ö#îî,ó° í,zBîı, ŜŒ,ó° öı - !Ü,v Ü,İĒİ ≤Äöyö xı≈îö!İ,Ü, Ü,yçÜ,ü≈ •î°Ä ü,çó°î,î,ó° Ü,İĒİî, öyöy ŜüŜfy Ó° îı°İäÈ- ~ó° üîöf ≤Äöyö • flı° í,zı,öyöç#ı,çó° ŜüŜfy- ~z ŜüŜfyÓ° Ü,çó°î Ä≤Ä!İ,Ü,çó° !öîı° Óı≈,üyö ~Ü,îÜ, xyî°yâ,öy Ü,ó°y •İÓ- Ü,İĒİÓ° í,zı,öyöç#ı,çó° ŜüŜfyÓ° í,zîñİçf 1960ÈÛÈ~ó° öçİÜ,ó° üyè,yüy!è, Ŝüîı° öı%,ö Ü,İĒİ İÜ,ó°ç° ≤ÄÖı≈,İöó° İä,çTy Ü,ó°y •ı° - ú,î° ü,çó°î,î, Ü,İĒİî, ŜŒ%ç!Ó≤ıÖıÓ° ŝ)ä,öy°ı°

100%	MATCHING BLOCK 47/161	SA	Basari Halder.pdf (D144493773)
ó°ı° xîöîÜ, üîöÜ, İİÓ°ö- ~•			

z ŜŒ%ç!Ó≤ıÖ Ü,ü≈ŝ)İä, Ü,î,ò)ó° Ŝü,°îı°İäÈı,yÄ,çyüó°y Óı≈,üyö ~Ü,îÜ, !ÓİYİĒİ Ü,ó°ó- û,çó°î,ı#î° Ü,İĒİÓ° í,zBîı,ó° çöf ä,yz í,z,öı%_ ≤Äy!İ,ç,y!öÜ, ŜçfıÖyó° - ~z ≤Äy!İ,ç,y!öÜ, ŜçfıÖyıÖıÓ° üîöf ŜÓİä,îı° í,zİÖı°İyâf°• ü) !ü ŜçfıÖyó° - û,çó°î,î, (ü) !ü ŜçfıÖyó° Ü,ü≈ŝ)İä,ó° xä Äà!İ, !öîı° Ä xyüó°y Óı≈,üyö ~Ü,îÜ, !öä,yó° Ü,ó°ó- û,çó°î,ı#î° Ü,İĒİı°ıç, İe xyó° ~Ü,İè, ŜüŜfy • Ü,İĒİ }îıó° Öy @ Äyü#ı }îıó° ŜüŜfy- ~z @ Äyü#ıÈÛÈ}îıó° ŜüŜfy Ä,ıçó° ŜŒ,çó°f ≤Ä!İ,Ü,çó° !öîı° Ä Óı≈,üyö ~Ü,îÜ, xyî°yâ,öy Ü,ó°y •İÓ- ŜÓİçİĒİñ ü,çó°î,î, Ü,İĒİçyı, oİÖfó° !ó,öıö ÓfÓfııy İü,üñ ŝ Ŝjı İÜ≈, Ä !öä,yó° ÈÛÈ!ıÖä,öy Ü,ó°y •İÓ- Ü,İĒİÓ° í,zBîı,ó° çöf ä,yz Ü,İĒİçyı, oİÖfó° í,z,öı%_ !ó,öıö ÓfÓfııy- ~z !ó,öıö ÓfÓfııyÓ° í,zBîı,ó° çöf ŜÓÜ,çó° Ü,ı# Ü,ı# ÓfÓfııy @ ÄıÜ, İİÓ°İäÈ ~óç ŝz ÓfÓfııy=!Ü,ı,ò)ó° Ŝü,°îı°İäÈı,y Óı≈,üyö ~Ü,îÜ, çıı°yî°yâ,öy Ü,ó°y •İÓ- 3.3 ü,çó°î,î,ó° Ü,İĒİı°ıç, e (Agricultural Sector of India) û,çó°î,ı#î° xı≈ö#îî,îî, Ü,İĒİı°ıç, e ~Ü,İè, =ó°&c ç,ö)ı≈ fııyö öá Ü,İÓ° xyİäÈ- İü,yîöy xı≈ö#îî,îî, İü,yîöy «,İeó° =ó°&c !öä,yó° Ü,ó°yó° ò%İè, ≤Äöyö üy,öü,yİè, Öy üyöò, xyİäÈ- ≤Äİüñ î°İçó° çyı,ı#ı° xyİı° İ°ıç,è,ó° xÓöyö ~óç !mı,ı#ı° î°İçó° çöŜçáfyó° Ü,ı, çı,yçç° İ°ıç,è,öı%_ - í,zü,İ° üy,öü,yİè,ó° !öä,yİÓ°z û,çó°î,î,ó° xı≈ö#îî,îî, Ü,İĒİ ~Ü,İè, =ó°&c,ö)ı≈ İ°ıç,è- 53 NSOU ?GE-EC-04

54 NSOU ?GE-EC-41 ≤Äİüı,ñ 1950-51 ŝyî° ü,çó°î,î,ó° çyı,ı#ı° xyİı°ı° ≤Äyı° 57 çı,yçç Ü,İĒİ İİÜ,çyİı, - İ,çó° ç,ö° xÓçf ~z xÓöyö e üyâı, Ü,üîı, İyİÜ,ç - 2000-01 ŝyî° ~z xÓöyö òŜıç,ıyl° 24.7- 2007-08 ~z xÓöyö xyİÓ°y Ü,İü •ı° 17.8 çı,yçç ŜŒıçıç!°z 1999-2000 ŝyî°ı° öyühfıııÖ° V Ŝŝyó° İı 3.1)- 2004-05 ŝyî°ı° öyühfıııÖ° 2013-14 ŝyî° ~z xÓöyö xyİÓ°y Ü,İü òŜıçıç,ıyl° 13.9 çı,yçç- 2020-21 ŝyî° Ü,İĒİı°ıç, e «,İeó° xÓöyö İäÈ° çyı,ı#ı° xyİı°ı° 16.4 çı,yçç (2011-12 ŝyî°ı° öyühfıııÖ° V- öáy İyİİİäÈ Ü,İĒİı°ıç, e İİÜ,çyı,ü ü,çó°î,î,ó° çyı,ı#ı° xyİı°ı° ~Ü,İè,y Óıç, xçç xyİı- İ,İÓ Ü,İĒİÓ° ~z xÓöyö e üyâı, Ü,üİäÈ- İ,İÓ í,zBîı, İ°öç=!°ı°ı%) ,öyl° ~z xÓöyö ~áoÄ İıçT İ°ıç- í,zBîı, İ°öç=!°ıç, çyı,ı#ı° xyİı° Ü,İĒİÓ° xÓöyö 1 İİÜ, 4 çı,yçç İçó° üİıç,y Ŝŝyó° İı 3.2)- İŝz !ŝyİÓ î°á İı, İ°ıç ü,çó°î,î,ó° xı≈ö#îî,îî, Ü,İĒİı°ıç, İeó° =ó°&c xİöÜ, İ°ıçó°ıç,öyl° İıçT İ°ıç- !mı,ı#ı° İı,ü≈Ŝçfııyİöó° !öÜ, İİÜ,Ä ü,çó°î,î, ~Ü,Ü,çyİÖ Ü,İĒİÓ° xÓöyö ŜŒıçıçıç, - 1951 ŝyî° ü,çó°î,î,ó° üyè, Ü,ü≈ó°ı, çöŜçáfyó° ≤Äyı° 70 çı,yçç İ°yÜ, Ü,İĒİî, !öı%_ İäÈ°- 1991 ŝyî°ıç,y ŝyüöf •...ŝ İ°ıç òŜıçıç,ıyl° 68 çı,yçç- 2011 ŝyî°ı° xyüö+üy!ó° !ó°İ,öyİè≈, Ü,İĒİî, !öı%_ çöŜçáfyó° İü,yîöy !öıçT İıç, İ°ıç- ŝyó° İı 3.1 ü,çó°î,î,ó° fıı° xü,çhs°ı°ı#ı° í,zı,öyöİö Ü,İĒİı°ıç, İeó° xçç ççı,Ü,ó°yV ÖäÈó° çyı,ı#ı° xyİı° Ü,İĒİÓ° xçç 1999-2000 ŝyî°ı° öyühfıııÖ° 1950-51 56.5 1990-91 34.0 2000-01 24.7 2007-08 17.8 2004-05 ŝyî°ı° öyühfıııÖ° 2008-09 15.7 2010-11 14.5 2013-14 13.9 è,ı#Ü,y ≠ Ü,İĒİı°ıç, İeó° üîöf Ó°îı°İäÈ Ü,İĒİÜ,yı≈ñ Öö ~óç üİŝfä,yİİ)è ≠ (i) Economic Survey, 2007-08 (ii) National Accounts Statistics, 2015

55 NSOU ?GE-EC-41 syÓ° !í 3.2 çyî, #î° xy° ïï° Ó° Se° Í° «, üï, yÓ° ïüï, yÓ° !ù, !_° ïï, üy!Ü≈, ö í, °y° ÌÓ° V° ^ «, eàï, Ó° ^ é, òñ
2017 Scï, Ü, Ó° y° !•sy° ÌÓV° ^ òç ≤Äy!üÜ, ^ «, e üyôf!üÜ, ^ «, e °ÏÓy° Í° «, e ï%•zçyÓ° °fyu, 0.7 25.6 73.7 USA 0.9 19.1 80.0 ú
, y™ 1.7 19.5 78.8 ^ flöo 2.6 23.2 74.2 x° ïflT...!° í y 3.6 25.3 71.1 !Óÿª 6.4 30.0 63.6 ÿ•z° fyu, 8.2 36.2 55.6 üy° ïï° !ç!° y 8.8
37.6 53.6 Óyç°y° Ìòç 14.2 29.3 56.5 ù, yÓ° ï, 15.4 23.0 61.6 , öy!Ü, hflÿö 24.4 19.1 56.5 ï)e ≠ CIA World Factbook ï, ^ ÌÓ°
ÿy° ÌÓ° Agriculture Census xö%ÿl° # ù, yÓ° ïï, @ Äyü#î, ò!Ó° Óy° ÌÓ° Ó° 61.1 çï, yçç Ü, !ÉÍÓ° í, z, öÓ° !òù≈, Ó° ç#°
!àÈ° – !ÓÿªÓfyç° ÌÜ, Ó° ï, Ìf xö%ÿl° # 2019 ÿy° Ì° ù, yÓ° ïï, ^ üyê, Ü, ü≈Ó° ï, çöÏçáfyÓ° 43 çï, yçç !àÈ° Ü, !ÉÍ° ïï, !ò!%_°
SÿyÓ° !í 3.3V– !Ó° ÌÿªÓ° í, zB° ï, ^ òç=!° ïï, ~•z xçç 5 çï, yçç ÌçÓ° Ä Ü, ù– ÿyöyÓ° ïï, ñ x!≈ Ìò!ï, Ü, í, zB° ïï, àê, ^ Ì° Ü, !ÉÍ° «, ^ Ìe
!ò!%_° Óf!_° ÌòÓ° xö%, öyï, Ü, ü° ïï, ÿy° ÌÜ, – !Ü, v ù, yÓ° ïï, Ó° ç#!ÓÜ, y Ü, yê, y° Ìüy!° ~ òÓ° ÌòÓ° , ò!Ó° Óï≈, ö ~áoÄ
°«, Ü, Ó° y ÿy° ÌfÄê öy SÿyÓ° !í 3.4V– ï, Ì, #!° ï, ñ ù, yÓ° ïï, Ó° !ç° Ì° «, e!ê, !Ó° ÌçÉÍÜ, y° ÌÓ Ü, !ÉÍÓ° í, z, öÓ° !òù≈, Ó° ç#°–
Óflfç° Ì° Ó° çöf ï%, ^ Ì°yñ !ä, !ö !ç° Ì° Ó° çöf xyáñ ä, ê, !ç° Ì° Ó° çöf ÜÑ, yä, y, öyê, ≤Äü, , !ï, Ü, !ÉÍÓ° ïÓ° ÓÓ° y° Ü, ^ ÌÓ°
ÿy° ÌÜ, – xyÓyÓ° !ç° çyï, o° ÌÓfÓ° ÓyçyÓ° Óyï, , y° ïï, ^ à° Ì° Ä Ü, !ÉÍÓ° í, zB° ïï, ≤Ä° Ì° yçö– Ü, !ÉÍÓ° í, zB° ïï, àê, ^ Ì° !ç° çyï,
o° ÌÓfÓ° çöf ä, y!•òy Óyï, , ^ Ì°– ù, ^ Ì° !ç° Ì° Ó° !ÓÜ, yç àê, ^ Ì°– ù, yÓ° ïï, !ç° Ì° Ó° í, zB° ïï, Ó° çöfÄ° ÿ•z Ü, !ÉÍÓ° í, zB° ïï,
≤Ä° Ì° yçö– ä, !%, !è, ñ ò° Ìò!çÜ, Óy!° ÌçfÓ° ^ «, ^ ÌeÄ ù, yÓ° ïï, Ó° Ü, !ÉÍÓ° xÓfliyö Ì° Ì° T = Ó° &c, ò!≈– ù, yÓ° ïï, Ó°
!ä, Ó° yä, !Ó° ï, Ó° Æy!ö oÓf=!° •° ä, yñ !ä, !òñ ï, °Ó#çñ ï, yüyÜ, ≤Äü, , !ï, Ü, !ÉÍçyï, oÓf– 1950-51 ÿy° Ì° ù, yÓ° ïï, ^ üyê,
Ó° Æy!öçyï, xy° Ì° Ó° ≤

71% MATCHING BLOCK 42/161 SA CC ED 01(Bengali).pdf (D164886399)

Äy!° 70 çï, yçç•z !àÈ° ≤Äï, f«, Óy , ö° ÌÓ° y«, ù, y° ÌÓ

Ü, !ÉÍÓ° í, z, öÓ° !òù≈, Ó° ç#°– xÓçf 1990ÈÜÈ~Ó° òçÜ, ^ Ì° ÌÜ, ù, yÓ° ïï, Ó° !ç° çyï, o° ÌÓfÓ° Ó° Æy!ö Óyï, , ^ Ìï, ÿy° ÌÜ, –
ù, ^ Ì° ^ üyê, Ó° Æy!ö° ïï, Ü, !ÉÍÓ° xçç Ü, ü° ïï, ÿy° ÌÜ, SÿyÓ° !í 3.5V– 1996-97 ÿy° Ì° ~•z xçç !àÈ° 20.3 çï, yçç– 2009-10
ÿy° Ì° ï, y xy° ÌÓ° y° ^ ò° Ìü òÑyï, , y!° 10.6

56 NSOU ?GE-EC-41 syÓ° !í 3.3 !òÓ≈y!ä, ï, !Ü, ä%È° ^ ò° Ìç Ü, !ÉÍ° ïï, ^ üyê, Ü, ü≈Ó° ï, çöÏçáfyÓ° çï, Ü, Ó° y xçç (2019) ^ òç
Ü, !ÉÍ° ïï, Ü, ü≈Ó° ï, çöÏçáfy (%) USA 1 öÓ° Ä° Ì° 2 çy, öyö 3 x!flT...!° í y 4 •y° ÌD!Ó° 5 Óy!ç° 9 !ä, ö 25 , öy!Ü, hflÿö 37
Óyç°y° Ìòç 38 ù, yÓ° ï, 43 yyl° yöüyÓ° 49 ù%, ê, yö 56 ï)e ≠ World Bank syÓ° !í 3.4 ù, yÓ° ïï, Ü, !ÉÍ° Ä xÈÜÈÜ, !ÉÍ° ^ «, ^ Ìe
!ò!%_° çöÏçáfy Sòç ° Ì° V Ü, ü≈Ó° ï, Óf!_° ÌòÓ° ^ ò!ï!Óü, yà 1951 2011 A. Ü, !ÉÍÜ, 70 118.7 (50) (24.6) B. Ü, !ÉÍ° ò!üÜ, , 28
144.3 (20) (30.0) C. Ü, !ÉÍ° ïï, !ò!%_° çöÏçáfy (A+B) 98 263.0 (70) (54.6) D. xÈÜÈÜ, !ÉÍ° ò!üÜ, 42 218.7 (30) (45.4) E. ^ üyê,
Ü, ü≈Ó° ï, çöÏçáfy (C+D), 140 481.7 (100) (100) F. ^ üyê, çöÏçáfy, 361 1,210 ê, #Ü, y ≠ Ó¶, ò#Ó° ü° Ìòf ïçáfy=!° ^ üyê,
Ü, ü≈Ó° ï, çöÏçáfyÓ° Sòù, y–E), çï, Ü, Ó° y xçç ≤ÄÜ, yç Ü, Ó° ÌäÈ– ï)e ≠ Agricultural Statistics at a Glance, 2012 ^ ÌÜ,
!ò!≈#ï, – çï, yçç– ïï, Ì!ï, xÓçf ~•z xö%, öyï, ÿyüyöf ^ Ó° Ìï, , ^ ÌäÈ– 2018-19 ÿy° Ì° ~•z xö%, öyï, !àÈ° 11.8 çï, yçç–
, öM, Èüï, ñ ù, yÓ° ïï, Ó° xü, fhs° Ó° #î Óy!° ÌçfÄ Ü, !ÉÍÓ° xÓöyö Ì° Ì° T = Ó° &c, ò!≈– Ü, !ÉÍçyï, ò!f, ö!Ó° Ö° Ü, ^ ÌÓ° •z
ù, yÓ° ïï, Ó° ^ Ó° Ä ïï, , Ü, !Óü, yà ïÓ≈y!òÜ, xy!° Ü, ^ ÌÓ° ÿy° ÌÜ, – xyÓyÓ° ñ ù, yÓ° ïï, Ó° çyï, #î° xy° Ì° Ó° Ó, !k, Ó°
•yÓ° Ä x° ÌòÜ, yçç Ìç Ü, !ÉÍÓ° í, z, öÓ° !òù≈, Ó° ç#°– ^ òáy ^ à° ÌäÈñ ^ Í° ÓäÈÓ° Ü, !ÉÍÓ° ù, °ò ^ Ó!çñ ^ ïç ÓäÈÓ° çyï, #î°
xy!° Ó, !k, Ó° •yÓ° Ä ïï, ÿÉ!çöÜ, – ïÓ° Ü, y° ÌÓ° Ó° xy!° Ì≈Ü, xy!° Ä x° ÌòÜ, áy!ö Ü, !ÉÍÓ° í, z, öÓ° !òù≈, Ó° ç#°– Ü, !ÉÍ°
í, z! , öyòò ù, y° Ì° y° ^ Ì° !ç° çyï, o° ÌÓfÓ° ä, y!•òy Óyï, , – !ç° Ì° Ó° ÿyÓ° !í 3.5 ù, yÓ° ïï, Ó° ^ üyê, Ó° Æy!ö° ïï, Ü, !ÉÍÓ° xçç
Scï, Ü, Ó° yV ÓäÈÓ° çï, Ü, Ó° y xçç 1996–97 20.3 2005–06 10.6 2011–12 12.8 2013–14 14.2 2015–16 12.5 2018–19 11.8
ï)e ≠ Economic Survey, 2020-21

57 NSOU ?GE-EC-41 !ÓÜ, y^îÇÓ° •yÓ° Óy^îç, – ú, ^î° ÑÓ°Ü, y^îÓ°Ó° !Ó!ú, ß" áy^îç, Ü, Ó°ÈÜÈÑÇ@~Ä• Óy^îç, – !Ó!îÇÉÏç, Ó°yçf ÑÓ°Ü, yÓ°=!Ó° Ó°yçf! ÑÇ@~Ä• x^îlôÜ, yÇ^îç Ü, !EÍÓ° í, z, ß" !î, Ó° í, z, ß" !òù≈, Ó°ç#– 3.4 ú, yÓ°î, #î Ü, !EÍÓ° ÑüÑfy Óy ~Ó!ç<Tf (Problems or Features of Indian Agriculture) ú, yÓ°î, #î x!≈ò#î, ^îç, Ü, !EÍÓ° fliyò á%Ó° =Ó° & c, ò)≈• ^îÄ ú, yÓ°î, #î Ü, !EÍ^îç, öyöy ÑüÑfy Ó° ^îî^îlâÉ– ~Ü, ÿ, !è, Ü, ^îñ ú, yÓ°î, #î x!≈ò#î, Ó° Äè, yÈÜÈöyüy Ü, !EÍÓ° Äè, yöyüyÓ° Ñ^îD x^îlôÜ, áy!ò ç!ç, î, – ú, yÓ° ^îç, Ó° çyî, #î xy^îî^îÓ° ~Ü, è, y, Óí, , xÇÇ Ü, !EÍ^îç, e ^î^îÜ, xy^îÑ ~ÓÇ Ü, ù≈Ó°î, çöÑÇáfYÓ° Ä ~Ü, è, y, Óí, , xÇÇ Ü, !EÍ^îç, !ò!%_ – î, %Ä ú, yÓ° ^îç, Ó° Ü, !EÍ öyöy ÑüÑfy! ò#î≈– ú, yÓ°î, #î Ü, !EÍÓ° ~Ó!ç<Tf=!° xy^îyâ, öy Ü, Ó° ^î°z î, y, ò!Ó°f!≥%, è, •^îÓ– ≤Äîü, ñ ú, yÓ° ^îç, Ó° Ü, !EÍ, òk, î, ≤Äyâ, #ò xyü^îÓ° – ≤Äyâ, #ò î% ^îàÓ° ^îçz yâ Ä Ó°ò !ò^îî° ~áoÄ x^îlôÜ, xM, È^î° Ü, !EÍÜ, y!≈ ä, ^î°– ~ÓK, y!òÜ, Ä í, z, ß" î, Ü, !EÍ ≤Äî%!_ x^îlôÜ, ^îç, ^îeoz ÓfÓ°*î, •î öy– ú, yÓ° ^îç, Ó° Ü, !EÍ^îç, xyò%!òÜ, !sf, öy!î, Ó° ≤Ä^îî^îyâñ Ó°yÿ!^îÜ, Ñy^îÓ° ÓfÓ°yÓ° ñ xyò%!òÜ, ç°^îÑä, ≤Äü, !î, Ó° ≤Ä^îî^îyâ Ì^îK T Ü, ù– Ñ%Çç !Ó≤^îÓÓ° , ß" !Ü, à%È !Ü, à%È, xM, È^î° ~Ñ^îÓÓ° ÓfÓ°yÓ° Óyí, ^îÄ Ñyü!@ ÄÜ, ú, y^îÓ°Ó°î, ^îà^î° ú, yÓ° ^îç, Ó° Ü, !EÍ, òk, î, Ñöyî, òòÓ° ^îlôÓ° – !mî, #î^îç, ñ ú, yÓ° ^îç, Ó° Ü, !EÍÜ, y!≈ x!î, üeyl^î ≤ÄÜ, !î, Ó° í, z, ß" !òù≈, Ó°ç#° üye 48 ç, yÇÇ ç!ü^îÜ, ç°^îÑä, Ó° xyÄî, y!^î xyöy ÑÜ, Ó° ^îî^îlâÉ– x!≈y!^î üyè, ä, yEÍ^îlyâf ç!üÓ° ≤Äy!^î 52 ç, yÇÇ ç°^îÑä, Ó° çöf Ó, !K T, öy^îç, Ó° í, z, ß" !òù≈, Ó°ç#°– ~Ó° ú, ^î° Ü, !EÍ í, z, ß" öyòò x!f!î, ç#°– ú, y^îy xyÓ°yÄ!^î yÓ° ÓàÈ^îÓ° Ü, !EÍ í, z, ß" öyòò ^îç •î^î ~ÓÇ áyÓ° y, ò xyÓ°yÄ!^î yÓ° ÓàÈ^îÓ° Ü, !EÍ í, z, ß" öyòò á%Ó° Ü, ^îü !y! – ~çöf Óy •î^î Indian agriculture is a gamble in monsoons. î, ç, #î^îç, ñ ú, yÓ° ^îç, x!òÜ, yÇÇ Ü, !EÍÜ, z Ü, !EÍ^îÜ, ç#°òöyÓ° ^îlôÓ° í, z, öy! !°Ñy^îÓ° ò^îlá– ~!è, ^îÜ, °yü, çöÜ, Ó, !_ Óy ^îç, y!°Ñy^îÓ° @ Ä•Ü, Ó°y •î^î öy– Ü, !EÍ^îÜ, Ó°y ü)°î, !ò^îç^îlôÓ° ú, Ó°î^î, öyEÍ^îlôÓ° çöf Ü, !EÍÜ, y!≈ Ü, ^îÓ° !y^îÜ, – í, z, ç, _ ú, Ñ° !Óe^î Ü, ^îÓ° ü%öyü, y xç≈ö Ü, Ó°yÓ° î, y!àò ~áy^îlô Ü, ù– ú, ^î° ú, Ñ^î°Ó° !Óe^î^îlyâf í, z, ç, ^îÓ° , ò!Ó° üyí Ü, ù•î^î – Óî≈, üy^îlô xÓÇf ~z xÓfliyÓ° x^îlôÜ, è, y, ç, ò!Ó°Óî≈, ò á^îè, ^îlâÉ– Ü, !EÍ^îÜ, Ó°y ~áo ò% áyòfçÑf í, z, ç, öyòò öy Ü, ^îÓ° Óy!^îçfÜ, çÑfÄ í, z, ç, öyòò Ü, Ó° ^îlâÉ– ä, î, ç, ñ, ñ ú, yÓ°î, #î Ü, !EÍÓ° í, z, ç, öyòòç#°î, y xöfyöf x^îlôÜ, ^î^îçÓ° î%, ç, öy!^î Ì^îK T Ü, ù– ^îüöñ öy^îlôÓ° ^îç, ^îe 2016 Ñy^î° ú, yÓ° ^îç, •QÓ° ≤Äî, í, z, ç, öyòò^îlôÓ° , ò!Ó° üyí !àÈ° 3,790 Ü, !ç– ÓàÈÓ° !ä, ^îlôÓ° ^îç, ^îe í, z, ç, öyòò^îlôÓ° , ò!Ó° üyí !àÈ° ≤Äy!^î 6900 Ü, !ç– àüñ í, y, ñ ^îçy!^î yÓ° Óy ü%, Ry ≤Äü, !î, ^îç, ^îeÄ ú, yÓ° ^îç, Ó° í, z, ç, öyòòç#°î, y Ì^îK T Ü, ù– ~Ñó° ò^îÓfÓ° ^îç, ^îe ú, yÓ° ^îç, Ó° •QÓ° ≤Äî, àí, , í, z, ç, öyòòç#°î, y !Ó^îY°Ó° àí, , í, z, ç, öyòò^îlôÓ° î%, ç, öy!^î Ü, ù– ò%üye xy^îláÓ° í, z, ç, öyòò^îlôÓ° ^îç, ^îe ú, yÓ° ^îç, Ó° •QÓ° ≤Äî, àí, , í, z, ç, öyòòç#°î, y !Ó^îY°Ó° àí, , í, z, ç, öyòòç#°î, yÓ° Ü, yàÈyÜ, y!àÈ– xyüÓ°y ~Ñç^îÜ≈, ç, ò^îÓ°Ó° !Óü, y^îà S!Óü, yà 3.5V !Óhfly!Ó°î, xy^îyâ, öy Ü, ^îÓ° !àÈ– ç, M, Eü, ñ ú, yÓ° ^îç, Ü, !EÍ^îç, ^îçy^îç, Ó° àí, , xy!^î, ò a%Ó°z ^îàEy^îè, y– î, yàÈy, ç, yñ ç!ü=!° ò% ^îàEy^îè, yz òñ ^îÑ=!° !Ó!ç, Æü, y^îÓ° àÈí, , y^îlôy– ú, ^î° Ó°öy!^î, ^îlô ä, yEÍÜyÜ, Ó°y ÑÜ, Ó° •î^î öy– 1991 Ñy^î° •zÇ°^îü, Ü, !EÍ áyüy^îÓ°Ó° àí, , xy!^î, ò !àÈ° 40 •QÓ° ñ üy!Ü≈, ò !%_ Ó°y^îK T... 120 •QÓ° ñ Ñáy^îlô ú, yÓ° ^îç, Ü, !EÍ áyüy^îÓ°Ó° àí, , xy!^î, ò !àÈ° 1.57

58 NSOU ?GE-EC-41 •Q^îÓ°Ó° ü^îç, y S1 •QÓ° = 2.471 ~Ü, Ó° = 10,000 Óà≈!üè, yÓ° V– ú, yÓ° ^îç, Ü, !EÍ ^îçy^îç, Ó° àí, , xy!^î, ò e^îç Ü, ù^îlâÉ– 2010-11 Ñy^î° ú, yÓ° ^îç, Ü, !EÍ^îçy^îç, Ó° àí, , xy!^î, ò !àÈ° 1.16 •QÓ° – 2015-16 Ñy^î° î, y Ü, ^îü òÑyí, ç, y!^î 1.08 •QÓ° – E!ç, î, ñ ú, yÓ° ^îç, Ó° Ü, !EÍ^îç, !Ó, ß% ÑÇáfÜ, ≤ÄFàÈß" ^îÜ, yÓ° ^îóáy !y! – Ü, !EÍÜ, ç, y!≈ ä, y^îlôyÓ° çöf !î, ^îyÜ, ≤Ä^îî^îyçöñ î, yÓ° ^îä, ^îî^îÓ!ç ^îyÜ, Ü, !EÍ^îç, !ò!%_ Ó° ^îî^îlâÉ– ~^îlôÓ° Ü, !EÍ ^î^îÜ, Ñ!Ó° ^îî^î !ò^îÄ Ü, !EÍÓ° üyè, í, z, ç, öyòò Ü, ù^îÓ° öy– ~òÓ° ^îlôÓ° Ü, !EÍ ð!üÜ, ^îlôÓ° ≤ÄFàÈß" ^îÜ, yÓ° Ó°y •î^î – ~z ≤ÄFàÈß" ^îÜ, yÓ° ^îçÓ° (disguised unemployment) ü) Ü, yÓ° î°e^î üòð≈üyö çöÑÇáfY ~ÓÇ !ÓÜ, ^îü≈Ñçfliy ^îlôÓ° xú, yÓ– ÑEü, ñ ≤ÄFàÈß" ^îÜ, yÜ, y^îÓ°Ó° , öyçy, öy!ç ú, yÓ° ^îç, Ó° Ü, !EÍ^îç, Ó° ^îî^îlâÉ üÓ° +!ü ^îÜ, yÓ° – ú, yÓ° ^îç, Ó° Ü, !EÍ ≤Äöyö, Ó, !K T, öy^îç, Ó° í, z, ç, ß" !òù≈, Ó°ç#°– î, yz ÑyÓ°yÓàÈÓ° ä, y^îEÍÓ° Ü, çç •î^î öy– î, yz ÓàÈ^îÓ° ≤Äy!^î ä, yÓ° ÈÜÈ, òÑyâ, üyÑ ä, y!EÍ^îÜ, ^îÜ, yÓ° !yÜ, ^îç, •î – ~z üÓ° +!ü ^îÜ, yÓ° ^îçÓ° (seasonal unemployment) ≤Äöyö Ü, yÓ° î°Ü, !EÍÜ, ç, y!≈ Ó!ä, ^îefÓ° xú, yÓ° (lack of diversification)– x^îTü, ñ ú, yÓ° ^îç, Ó° Ü, !EÍ^îç, öyöy òÓ° ^îlôÓ° ú, Ñ° í, z, ç, òß" Ü, Ó°y •î^î Ó!è, ñ î, ^îÓ° í, z, ç, òß" ú, Ñ^î°Ó° ≤Äy!^î !î, òÈÜÈä, î%, !≈yÇÇ•z •° áyòfçÑf– áyòfç !Ñf !ò!%_ ç!üÓ° , ò!Ó° üyíÄ üyè, ç!üÓ° ≤Äy!^î !î, òÈÜÈä, î%, !≈yÇÇ– ~áy^îlôñ Óy!^îçfÜ, ú, Ñ^î°Ó° ä, yEÍÜÈxyÓyò î%, ç, öy!^î Ü, ù– í, z, ç, òß" ç^îÑfÓ° ü^îlôÓ° ^îî^îlâÉ !Ó!ü, ß" ≤ÄÜ, yÓ° áyòfçÑfñ öyöy òÓ° ^îlôÓ° í, y, ñ ^î, Ó°#ç Ä Óy!äâ, ççÑf– ~z ÑÜ, ççÑf ^î^îçÓ° Ñó≈e Ñüü, y^îÓ° í, z, ç, òß" •î^î öy– xyÓyÓ° ñ í, z, ç, öyòò , òk, î, ^îç, Ä ò^îçÓ° !Ó!ü, ß" xM, È^î°Ó° ü^îlôf ~Ó!ä, ef Óy , çy!≈Ü, f «çf Ü, Ó°y !y! – òÓü, ñ ú, yÓ° î, #î Ü, !EÍÓ° xyÓ° ~Ü, !è, í, z^îÓ°á^îlyâf ~ Ó!ç<Tf •° çüÓ° üy!Ü, çöy Ó^î è, ^îlô xÑyüf– @ Äyü#î , ò!Ó° ÓyÓ°=!Ó° ü^îlôf ù) !ü•#ò , ò!Ó° ÓyÓ° x!Óy x!î, f!ç!üÓ° üy!Ü, çöyÈÜÈ!

61% MATCHING BLOCK 43/161

SA GE-BG-11.pdf (D151483564)

Ó!ç<T ,ö!Ó°Óy^!Ó°Ó° ŠČáfy•z ^Ó!ç- x" ŠČáfü, ,ö!Ó°Óy^!Ó°Ó° •

y^!li, •z ç!üÓ° üy!°Ü, yöy ^Ü, w#ú) ,i, - ~Ü, Ü, ly!^ñ ù, yÓ° ^!li, ç!üÓ° üy!°Ü, yöy Ó^`è, ^!ö i, #Ó xšyüf Ó° ^!li ^!läE- òcüi, ñ
ù, yÓ° ^!li, Ó° Ü, ,!E!^!li, ç!üÓ° üy!°Ü, ~ÓÇ ò!üÜ, ^!öÓ° ü ^!öf šjð^!Ü~Ä, ~Ó!ä, ef Ó° ^!li ^!läE- ç!üÓ° üy!°Ü, ~ÓÇ
ò!üÜ, ^!öÓ° ü ^!öf ~•z šjðÜ~ç, ^!Ü, Ó°y •!^ Ü, ,!E!Ó° í, z! ,öyòò šjðÜ~ç, - ù, yÓ° ^!li, ^Ü, y ^!öy ^Ü, y ^!öy ^Ü, ^!le ç!üÓ° üy!°Ü,
!ò!ç•z ç!üÓ° ä, yE!Ü, ^!Ó° - xyÓyÓ° ^Ü, y!yÄ ç!üÓ° üy!°Ü, !ò!ç ä, yE!Ü, öy Ü, ^!Ó° ç!ü!è, x, òÓ° ^!Ü, ä, yE!Ü, Ó° ^!li,
^ò! - ~^!Ü, ù, yä, yE!Ü ≤Äly (share cropping) Ó°!p- xyÓyÓ° ñ x^!öÜ, ^Ü, ^!le ç!üÓ° üy!°Ü, !ò!ç ^Ü, y ^!öy Ü, ,!E!Ü, yç öy
Ü, ^!Ó° ^Ü, ^!üç%Ó° ^!öÓ° !ò!li ä, yE!Ü, Ó°y! - ^Ü, ^!üç%Ó° ^!öÓ° xyÓyÓ° !Ó!ü, ß" ^!li xy ^!läE ~ÓÇ i, y ^!öÓ° üç%!Ó°
≤Äöy ^!öÓ° ÓfÓf!iyÓ° ü ^!öfÄ ~Ó!ä, ef °« Ü, Ó°y ly!^ - ù, yÓ° ^!li, ç!üÓ° üy!°Ü, Ä ≤ÄÜ, ,i, ä, y!E!Ó° ü ^!öf x^!öÜ, šü! •z
öyöy òÓ° ^!öÓ° üòf!c ^!ü, y# Ü, yç Ü, ^!Ó° - Ü, ,!E!^!li, ~òÓ° ^!öÓ° í, z! ,öyòò šjðÜ~ç, Ü, ,!E!Ó° í, zß" ^!öÓ° , ò!«
šy!^Ü, ö! - ù, yÓ° i, #!^ Ü, ,!E!Ó° ~•z Ó!ç<Tf=!°•z ~Ó° šüšfy !ò!öçÜ, ^!Ó° - šüšfy=!°•ñ ^!Ü, ^!i, z! ,öyòò
, òk, li, ñ ç" ^!š" ^!ä, Ó° xù, yÓñ Ü, ,!E!^!cyi, =!°«% , ò!« ^!E!Ü, Ófy, öÜ, ≤ÄFaÈß" Ä üÓ° =!ü ^!Ü, y!Ó° ñ
ç#ÓööyÓ° ^!liÓ° hfl! ^!Ó° Ü, ,!E!Ü, y!~ç, ò!Ó° ä, y°öyñ ç!üÓ° üy!°Ü, yöy Ó^`è, ^!ö xšyüfñ Óy!i!çfÜ, ç" ^!šfÓ° ≤ÄšyÓ° öy
äè, y ~ÓÇ š" ^!ö=y, ö!Ó° fl!^ í, z! ,öyòòç#°i, y- ù, yÓ° i, #!^ Ü, ,!E!Ó° ~•z fl!^ í, z! ,öyòòç#°i, yÓ° !Ó!ü, ß" !òÜ, !ò!li xyüÓ° y
, ò!Ó°Ó° !Óü, y ^!lä xy ^!yä, öy Ü, Ó°Ó° - ù, yÓ° i, #!^ Ü, ,!E!Ó° í, zß" li, äè, y ^!li, ^!ä ^!i, z, ò!Ó°y_ šüšfy=!°•ò)Ó° Ü, Ó° ^!li,
•!Ö-

59 NSOU ?GE-EC-41 3.5 ù, yÓ° i, #!^ Ü, ,!E!^!li, fl!^ í, z! ,öyòòç#°i, yÓ° šüšfy (Problem of Low Productivity in Indian
Agriculture) xyüÓ° y ç!üöñ Ü, ,!E!°• ù, yÓ° i, #!^ xl~ò#!i, Ó° ^!üÓ° šò!ç, - áy ^!ö çyi, #!^ xy ^!li Ó° ~Ü, è, y Ói, , xçç
Ü, ,!E!^!li, e ^!liÜ, xy ^!š- ^!ò!çÓ° Ü, ü~ò°i, çòšČáfyÓ° ≤Äy!^ x^!ö~Ü, Ü, ,!E!^!li, !ò!ç_ - ^!ò!çÓ° ≤ÄöyÜ, ^!li Ü, ,!è, !ç"
^!üöñ Óf!ç" ñ!ä, !ò!ç" òyè, !ç" ñ ä, y !ç" ≤ÄÜ, ,li, ÜÑ, yä, yüy ^!Ó° çòf Ü, ,!E!Ó° í, z, òÓ° !ò!ç" ç#°- xyÓyÓ°
@ Äy#Ó° Óy Ü, ,!E!^!li, e•z •!ç"cyi, o ^!ÓfÓ° ÓyçyÓ° - Ü, ,!E!Ó° í, z! ,öyòò Óyí, , ^!ç"cyi, o ^!ÓfÓ° ä, y!òy Óy ^!li, , ó
!ç" ^!li, e ≤Äšy!Ó° i, •! - ^!ò!ç áy ^!öfÓ° ^!çyàò ^!ö! Ü, ,!E! - xyÓyÓ° ñ Ü, ,!E!cyi, o Óf Ó° Äy!ö Ü, ^!Ó° ù, yÓ° i, !Ü, à%È
, ò!Ó° üy! ^!ö!ö!çÜ, ü%oyÄ í, z, öyç~ò Ü, ^!Ó° - !Ü, v ~i, šÓ° =Ó° šc š" ^!Ü, Ä ù, yÓ° ^!li, Ü, ,!E!^!li, e!è, ^!üy ^!è, •z í, zß" i, ö!
~ÓÇ ~Ó° í, z! ,öyòò ÓfÓf!iy xy ^!öÓ° ò« ö! - ù, yÓ° i, #!^ Ü, ,!E!^!li, öyöy šüšfy !ò!öfÜyö- ~•z šüšfy=!°Ó° ü ^!öf xöf! ü
≤Äöyö šüšfy • fl!^ í, z! ,öyòòç#°i, yÓ° šüšfy- ù, yÓ° i, #!^ Ü, ,!E!^!li, ^!QÓ° ≤Ä!i, í, z! ,öyòòç#°i, y á%Ó•z Ü, ü- xyÓyÓ°
ò!üÜ, !, òä%È í, z! ,öyòòç#°i, yÄ Ü, ü- !Ó ^!Y°Ó° x^!öÜ, ^!ò!çÓ° ^!ä, ^!li ù, yÓ° i, ~Ófy, öy ^!Ó° i" ^!kT !, ò!äE ^!li -
~üò!Ü, ñ ≤Äöyò áyòfçšfñ ^!üöñ öyöñ àüñ ^!çyl yÓ° tû%, Ry ~ÓÇ í, yç ^!šfÓ° ^Ü, ^!le ù, yÓ° ^!li, Ó° Ü, ,!E!Ó°
í, z! ,öyòòç#°i, y !Ó ^!Y°Ó° ài, , í, z! ,öyòòç#°i, yÓ° ^!ä, ^!li Ä Ü, ü- ^!Ü, Ó°üye xyá í, z! ,öyòòç#°i, y ^!ç" ^!le ù, yÓ° ^!li, Ó°
^!QÓ° ≤Ä!i, í, z! ,öyòò !Ó ^!Y°Ó° ài, , í, z! ,öyòòç#°i, yÓ° ~xyüÓ° y 3.6òç šyÓ° !i ^!li, !ò!ç=y!ä, i, !Ü, à%È ^!ò!çÓ° 2016
šy ^!Ó° Ü, ,!E! í, z! ,öyòòç#°i, y ^!ò!ä ^!li" !äE- šyÓ° !i 3.6 !ò!ç=y!ä, i, !Ü, à%È ^!ò!çÓ° Ü, ,!E! í, z! ,öyòòç#°i, yñ 2016 S" •QÓ°
≤Ä!i, !Ü, ^!y@ Äy ^!üV šyÓ° !i 3.6(a) öy ^!öÓ° ^Ü, ^!le ^!òç í, z! ,öyòòç#°i, y !ä, ö 6,866 Ó y!ç° 5,464 !Ó ^!Y°Ó° ài, , 4,577
üy!^ yöyÓ° 3,818 ù, yÓ° i, 3,790 šyÓ° !i 3.6(b) à ^!üÓ° ^Ü, ^!le ^!òç í, z! ,öyòòç#°i, y çyü~y!ö 7,641 !ä, ö 5,396 Ü, yöyí, y
3,470 !Ó ^!Y°Ó° ài, , 3,401 ù, yÓ° i, 3,034
60 NSOU ?GE-EC-41

76% MATCHING BLOCK 44/161

SA CC-CO-01.pdf (D149057030)

í, z, ò!Ó°Ó° šyÓ° !i=!° ^!liÜ, ^!òáy ly ^!FäÈ ^!ñ

ú,yÓ°îî, òyîöó° í,zí,öyòöç#°i,y !ä,îöó° í,zí,öyòöç#°i,yÓ° 40 çî,yçîçó° üîî,y- ,àîüó° «,îeÄ ú,yÓ°îî,ó° í,zí,öyòöç#°i,y çyü≈y!öó° í,zí,öyòöç#°i,yÓ° 40 çî,yçç- çyî°yÓ° t ú%,RyÓ° «,îe ú,yÓ°îî,ó° í,zí,öyòöç#°i,y xyîü!ó°Ü,y- î%_ó°yîkT...ó° í,zí,öyòöç#°i,yÓ° üye 24 çî,yçç xî≈yî ~Ü,ÈÜÈä,î%,l≈yçîçó°Ä,ü- í,yçîçó° «,îe !ä,e!e, ≤Äyî° ~Ü,çz ó°Ü,ü- ú,yÓ°îî,ó° í,zí,öyòöç#°i,y xyîü!ó°Ü,yÓ° í,zí,öyòöç#°i,yÓ° 29 çî,yçîçó° üîî,y- xyó° ~z ä,yó° !e, oîóó° «,îe z ú,yÓ°îî,ó° Ü,ç!É!ó° í,zí,öyòöç#°i,y !óîÿ°ó° ài, , í,zí,öyòöç#°i,y xîî,öç,y Ü,ü- ð%üye xyá í,zí,öyòöç#°i,y «,îe ú,yÓ°îî,ó° ài, , í,zí,öyòöç#°i,y !óîÿ°ó° ài, , í,zí,öyòöç#°i,y xîî,öç,y îyüyöf îóç- !Ü,v ~î«,îeÄ ú,yÓ°îî,ó° xyîà ó°îî îËÜ,ç!jî°yñ óy!ç°ñ !ä,ö ≤Äü,ç!î, ðç- î%í,ó°yç îóáy îyîFäÈñ ≤Äöyö ≤Äöyö Ü,ç!Éçyî, oîóó° «,îe ú,yÓ°îî,ó° í,zí,öyòöç#°i,y !óîÿ°ó° xîöÜ, ðîçó° í,zí,öyòöç#°i,yÓ° î%,öyî° îîkT Ü,ü- îyó° !î 3.6(e) : xyîáó° «,îe ðç í,zí,öyòöç#°i,y Ü,ç!jî°y 86,399 óy!ç° 75,180 !ä,ö 73,620 ú,yÓ°î, 70,394 !óîÿ°ó° ài, , 70,134 è,#Ü,y ≠ 1 °QÓ° = 2.471 ~Ü,ó° = 10,000 Óà≈!üè,yó° î)e ≠ Agricultural Statistics at a Glance, 2018, Government of India îyó° !î 3.6(c) : çyî°yÓ° t ú%,RyÓ° «,îe ðç í,zí,öyòöç#°i,y USA 10,960 xyîç≈!rè,öy 7,443 !ä,ö 5,967 !óîÿ°ó° ài, , 5,632 ú,yÓ°î, 2,616 îyó° !î 3.6(d) : í,yçîçó° «,îe ðç í,zí,öyòöç#°i,y USA 2,034 !ä,ö 1,732 óy!ç° 1,008 !óîÿ°ó° ài, , 958 ú,yÓ°î, 588 61 NSOU ?GE-EC-41 3.5.1 flj° í,zí,öyòöç#°i,yÓ° Ü,yó° î (Causes of Low Productivity) ú,yó° î,#î° Ü,ç!É!ó° flj° í,zí,öyòöç#°i,yÓ° !,öäÈîö xîöÜ, Ü,yó° î Ü,yç Ü,ó° îäÈ- ~z Ü,yó° î=!°îÜ, xyüó°y ≤Äöyö !,ö!

100% MATCHING BLOCK 45/161 **SA** CC-BT-01.pdf (D150573997)

è, ú,yîà ú,yà Ü,ó°îî, çy!ó° - îj=!° •

Ü° É SÜ, V îyöyó° î Ü,yó° îü)• SáV ≤Äî, ç,yöàî, Ü,yó° îü)•ñ ~óç SáV ≤Äî!_ àî, Ü,yó° îü)•- xyüó°y ~z Ü,yó° î=!° ~îÜ, ~îÜ, j

100% MATCHING BLOCK 46/161 **SA** GE-BG-11.pdf (D151483564)

Çîç,î,ö xyîyã,öy Ü,ó°

Ó- SÜ, V îyöyó° î Ü,yó° îü)• (General Causes) ú,yó° î,#î° Ü,ç!É!îç, Ü,ü í,zí,öyòöç#°i,yÓ° !,öäÈîö îyöyó° î Ü,yó° î=!° !öj°ó° *ç,ö É ≤Äîüî,ñ ú,yó°îî, çóçÇáfy Ó,îk,ó° ú,î° ~óç xÈÜÈÜ,ç!É!îç,îe !öîî°y îàó° î%îÿà öy Óyí,çyî° Ü,ç!É! á%ó°z çöyÜ,#î≈ •îî° ç,öîç, îäÈ- ú,î° çyî,=!ó° e úyàî, îäÈÿîèç,y îî° ç,öí,ç, îäÈ- ~ó° ú,î° ç!üó° í,zí,öyòöç#°i,y •...j çyîFäÈ- !mî,#î° î,ñ ú,yó°îî,ó° Ü,ç!É!Ü,ó°y xîöÜ,çz !öó° «,ó° ~óç ó° ç,îç#° üîöyú,yÓy,öb° - î,yó°y öî%,ö í,zí,öyòöç#°i,y Óç° @ Ä,îî xy@ Ä,# öî° - î,yàÈyí,çyñ xyö%!öÜ, Ü,ç!É! çk,ç!ç, çjöîÜ,ç, î,yó°y Äî°y!Ü,ó°yÄ öî° - ~!è,Ä ú,yó°îî,ó° Ü,ç!É!îç, flj° í,zí,öyòöç#°i,yÓ° xöfî,ü ≤Äöyö Ü,yó° î- î,ç,#î° î,ñ Ü,ç!É! í,zí,öyòöç#°i,y çyî,çyî,ç, îäÈÿîèç#°i,yÓ° ≤Äîî°yçö#î° Ü,ç!É! îçó°ó°y• Ü,ó°y óó° Ü,yó° - î,yàÈyí,çy Ü,ç!É! ç,öîç!îçó° !óç,öîç ófóçfîyñ ú,ç° çM,É! Ä ççó° ç,îçóçfîy ≤Äü,ç!ç, çyü,y ≤Äîî°yçö- !Ü,v ú,yó°îî, Ü,ç!É!Ü,îöó° ççf ~çühfîç, ö!ó° îçóçó° xü,yó° ó° îî° îäÈ- ~ó° ú,î° Ä Ü,ç!É!ó° í,zí,öyòöç#°i,y Óyîç, öy- SáV ≤Äî, ç,yöàî, Ü,yó° îü)• (Institutional Causes) ú,yó° î,#î° Ü,ç!É!ó° flj° í,zí,öyòöç#°i,yÓ° !,öäÈîö !Ü, ä%É ≤Äyî, ç,y!öÜ, Ü,yó° îä öyî° # - ççîç, ç,öîç !öj°ó° *ç,ö ≠ ≤Äîüî,ñ ú,yó°îî, Ü,ç!É!çyîîç, çyî° ç,ö ççó° îäÈÿîèç, - 2015-16 îyî° ú,yó°îî, Ü,ç!É!çyîîç, ç,ö, çyî° ç,ö îäÈ° 1 °Q îóó° üîî,y- ~ó° ú,î° îy!sfÜ, ≤Äyî° !ö!óç, ç,yÉ!î

100% MATCHING BLOCK 48/161 **SA** CC-CO-01.pdf (D149057030)

Ü,ó°y ççó°ç,öîç çy- î,yàÈyí,çyñ ~

Ü, ö, ý, ó, ã, <Ty Ü, ö, ý • ïï ã ãÈ – ~z

Ü, ü ≈ ð) ã, ã = !°Ó ü ï ò f í, z ï ï ò á ï ï yà f • ç ì ü ö ý Ó • ð ï !°Ó x Ó ï ° y, ð ñ ≤ Ä ç y f l ï ï c Ó • !ö Ó y, ö, y Ä á y ç ö y !ö ï s f ï ñ ç ì ü Ó
!ö ñ ≈ ð # ü y !ö ñ ≈ y Ó ï Ü, ï ï Ó í, z m, ç ì ü «% , ö Ä ≤ Ä y ! h s Ü, ã, y ! E ï ï ò Ó ü ï ò f Ó Á è, ï ò Ó Ó f Ó f l i y ñ í, z m, ç ì ü ï ï, ð Ü Ö y l
ã, y E l ≤ Ä ä, ° ï ò Ó í, z ï ò f y à ò Ä l y ≤ Ä ù, ï, ï – ï, ï, ï # ï ï ñ Ü, ! E ï Ó í, z í, ö y ò ö ç # ° í, y Ó y í, ã à ï ° ç ° ï ð ï ã, Ó ≤ Ä ð y Ó
ò Ó Ü, y Ó – ~ ï ï, ~ Ü, ì ò ï Ü, ï ï ö x y Ó • y Ä l y Ó x !ö y, ï ï, y ò Ó • ï ï ñ x ö f !ò ï Ü, ï, ü !ö ð y Ó y Ó ä È Ó Ü, ! E ï Ü, y ç
ã, y ° y ï ö y ï y ï Ó – ù, y Ó ï ï, ! Ó ! ù, ð, ò ! Ó Ü, " ö y l Ó t ù % ä # ö ò # È Ü È í, z, ö i, f Ü, y ≤ Ä Ü, " Ó * , ö y ! ï, • ï ï ã ãÈ – ~ = !° •
Ó í, Ä ü y è, y ! Ó ï ð ä, ≤ Ä Ü, " – , ö y ç y, ö y ! ç ñ «% , e ï ð ä, ≤ Ä Ü, ï ï Ó ≤ Ä ð y Ó ä è, y ï ö y • ï f ä È – @ Ä y ü # i ~ Ó ò % f ! ï, Ü, Ó ï ï Ó
ü y ö f ï ï ã È y ï è, y ï ð ä, ≤ Ä Ü, " = !° ï ï ! Ó ò % f ï ï, Ó ÷ ç y à ö ò Ä l y • ï f ä È – ç ° ï ð ï ã, Ó ð % ï ï y à x y ï Ó y Ó y í, y ï ï, ö y Ó ï ï
ù, y Ó ï, # ï Ü, ! E ï Ó ï ä, e f, ò) ï ≈ • ï ï í, z è, ï ï Ó – ï, á ö ð y Ó y Ó ä È Ó Ü, ! E ï Ü, y ç ä, ° ï Ó – ù, ï ï Ü, ! E ï Ó í, z í, ö y ò ö ç # ° í, y
Ó y í, ï Ó – ä, ï % , ï ï ñ @ Ä y ü # i } ö y ï ò Ó ÷ ç, ï è ö y ö y Ó f Ó f l i y @ Ä • i Ü, Ó y • ï ï ã ãÈ – ð ü Ö y l } ö y ö ð ! ï ï, Ó
Ü, y ç Ü, ï ï ù ≈ Ó ≤ Ä ð y Ó ä è, y ï ö y • ï ï ã ãÈ – @ Ä y ü y M, È ï Ó f y ç ï Ü, Ó ç y á y ! Ó h f l i y Ó Ü, Ó y • ï f ä È – x y M, È ! Ü,
@ Ä y ü # i Ó f y ç Ü, ~ Ó ç Ü, ! E ï Ä @ Ä y ï ü y ï ï ï ò Ó ç ö f ç y i, # ï Ó f y ç Ü, (National Bank for Agriculture and Rural
Development Ó y NABARD) @ Ä y ü # i } i ð Ó Ó Ó y ï !, Ó ! ù, ð, ù, ü ≈ ð) ã, @ Ä • i Ü, ï Ó ã ãÈ – «% , ö ã, y ! E ï ï ò Ó ü ï ò f }
≤ Ä ò y ï ò Ó ç ö f ! Ü, È y í e ï, ï, è, Ü, y i ≈, (KCC) Ó f Ó f l i y ä, y % Ü, Ó y • ï ï ã ãÈ – ≤ Ä ò y ö ü s f # Ó ç ö ö ò ï y ç ö y Ä @ Ä y ü # i }
Ï Ó Ó Ó y ï • ð y l ï, y Ü, Ó ã ãÈ – ç M, È ü ï ñ Ü, ! E ï, ò ï ï f Ó ! Ó, ö i ö Ó f Ó f l i y Ó í, z ð ï ï, Ó ç ö f ! Ó ! ù, ð Ó f Ó f l i y @ Ä • i
Ü, Ó y • ï ï ã ãÈ – ï z s ï u h f l i Ó f Ó f l i y = !° ü ï ò f í, z ï ï ò á ï ï y à f • = !ö ï ! s f i, Ó y ç y Ó ≤ Ä l i, ç, y ñ ð ü Ö y l Ü, ! E ï ! Ó, ö i ö ð ! ï ï, ï,
≤ Ä l i, ç, y ñ Ü, ! E ï Ó f = ö y ü ç y i, Ü, Ó ï ï Ó Ó f Ó f l i y ñ • ü ä ï Ó Ó Ó f Ó f l i y ≤ Ä ù, ï, ï – ã È y í, y Ü, ! E ï ç y i, ö ï Ó f Ó ü y ö
!ö ñ ≈ y Ó ï Ü, Ó y ñ ï, y ï ò Ó ð ! ! Ó ö f y ð Ü, Ó y (grading) ≤ Ä ò y ö ≤ Ä ò y ö Ü, ! E ï ï Ó f Ó ö y ü ä y È l i y ñ Ü, ! E ï ç y i, ö ï Ó f Ó
Ó f È ï È Ä ö y Ü, ï ü ç ö (Commission for Agricultural Costs and Prices Ó y CACP) f l i y, ö ö ≤ Ä ù, ï, Ó f Ó f l i y ò Ä l y • ï ï ã ãÈ –
~ ð ï Ó Ó ù, ï ï ã, y ! E ï ï, y Ó ù, ð ï Ó ö f y l f ö y, ö y ï Ó Ó ï ° x y ç y Ü, Ó y ï y l – È l ç, ï ñ Ü, ! E ï Ü, Ó y ï y ï, í, z ð ï ï, ≤ Ä l i ! ï ñ
í, z F ä, ù, ö ç # Ó # ç Ä Ó y ð y l ! ö Ü, ð y Ó Ó f Ó y ï Ó x y @ Ä • # • ï ï, y Ó ç ö f ! Ó ! ù, ð Ó y ï ç f, ç M, È y ï ï, h f l i Ó
x y ! ö Ü, y ! Ó Ü, ! ö ï ï y à Ü, Ó y • ï ï ã ãÈ – ï, y à È y í, y ñ í, z ð ï ï, Ó # ç ñ ð y Ó ñ Ä È % ö ≤ Ä ù, ï, ï ÷ ç y à ö Ó y í, y ï ö y Ó Ä
Ó f Ó f l i y @ Ä • i Ü, Ó y • ï ï ã ãÈ – 3.5.4 à, • # i, Ó f Ó f l i y ! ö Ó ð Ç ! « Æ ü) ° f y l ö (A Brief Evaluation of the Adopted Measures)
ù, y Ó ï ï, Ü, ! E ï Ó
í, z í, ö y ò ö ç # ° í, y
Ó, ! k, Ó í, z ï ï ç f
ö y ö y Ó f Ó f l i y @ Ä • i Ü, Ó y •
ï ï ã ãÈ È Ü, ! E ï ï, ç ö ð ç á f y Ó ä, y, ö Ü, ü y ï ö y Ó ã, <Ty • ï f ä È ñ ö y ö y ó Ó ï ò Ó ≤ Ä y l i, ç, y ! ö Ü, ð ç f l ö y Ó ≤ Ä Ó i ≈, ö
Ü, Ó y • ï ï ã ãÈ ñ ç ° ï ð ä, ≤ Ä ð y ï Ó Ó Ó f Ó f l i y @ Ä • i Ü, Ó y • ï ï ã ãÈ ñ «% , ö Ä ≤ Ä y ! h s Ü, ã, y ! E ï ï ò Ó } ö y ï ò Ó Ó f Ó f l i y
í, z ð ï ï, Ü, Ó y • ï f ä È Ü, ! E ï, ö ï ï f Ó ! Ó, ö i ö Ó f Ó f l i y Ó í, z ð ï ï, ä è, y ï ö y • ï f ä È ñ Ü, ! E ï Ü, ï ò Ó ü ï ò f í, z ð ï ï, Ó # ç ñ ð y Ó
Ä ≤ Ä l i ! _ Ó ç ö ! ≤ Ä l i, y Ó, ! k, Ó ã, <Ty Ü, Ó y • ï f ä È ≤ Ä ù, ï, ï – ! Ü, v ~ ð Ó ð ï ï Ä Ü, ! E ï Ó í, z í, ö y ò ö ç # ° í, y Ó ï ç È l
Ó y ï ï, ì – x y ï ï ü, y Ó ï ï, Ó Ü, ! E ï ï, ç ö ð ç á f y Ó ä, y, ö á % Ó ! Ç – ~ z ä, y, ö Ü, ü y ï ï, ö y, ö y Ó ï Ü, ! E ï ï,
í, z í, ö y ò ö ç # ° í, y Ó y í, y Ó ð y, y Ó y Ü, ü – ! Ó ä i, Ó ä È Ó = !° ï ï, ù, y Ó ï ï, ! ç ï ï Ó

64 NSOU ?GE-EC-41 !ÓÜ,yç !Ü,ä%Èè,y •ï°Ä !ö"iii"yà Öy"li, lö (Jobless growth Öy Ü,ü~•#ö ≤ÄÿyÖ"V– ú, ã" Ü, !EÎ"İ«e ì"iü, í,zm, ðlüÜ, iü, !ç"i" ÑÖ"y"løy"lyl"lö– xyÖyÖ"ñ «%o Ä Ü%, !è, Ö" !ç"i"Ö" ≤Äÿy"iÖ"Ö" çöf ÑÖ"Ü,yÖ" öyöy ÖfÖfliy @ "Äi"Ü, "iÖ" "läE Ö"lè,ñ !Ü,v í,zòyÖ" #Ü,Ö" "liÖ" !%"là ~•z !ç"=!" Öí, Ä üyé,y"iÖ" xyl"i, "iÖÖ" !ç"=!"Ö" Ñ"iD ≤Äi"i, "iü"yà"y"i " ö"iÖ" í,zè, "läE öy– ú, ã" x"löÜ, «%o !ç" Ö" 8à%ï" •"i" ö"i"i, "läE– x"löÜ, !ç" •zi,z!öè, í,zí,öyòè Ö"Ü, Ü, "iÖ" !ò"i" "läE– ú, ã" «%o !ç"i" lö"i"yà Öy"li, !ò~ÖÇ Ü, !EÎ"i, çöËÇáfyÖ" ä,y,ö Ü,üy"løy"lyl"lö– ≤Äÿyöi, ~•z Ü,yÖ" "i"Ü, !EÎ"Ü, "löÖ" üç%Ö" Ä xyl" !Ö"içEÎ Öy"i, "läE öy– i,yäEyi, ,yñ ù,yÖ" "li,Ö" «%o Ä ≤Äy!hs Ü, ä,y!EiÖ" x"löÜ,yçç•z x!ç"i, Ä !öÖ" «"Ö" – i,y"löÖ" ü"löf !ç"yÖ" •yÖ" á%Ö•z !öj – ú, ã" – i,yÖ"y !ä,hs"yü,yÖöy" Ö" «"iç"~ÖÇ, ö!Ö"Öi≈,ö !Ö,ö%– i,yÖ"y !ä,Ö"yä, !Ö"i, Ü, !EÎ"ök, !i, "i"i, •z xyfliyç"– ú, ã" i,y"löÖ" ü"löf xyö%!öÜ, ≤Äi"i" Ä i,z,öÜ,Ö" "iÖ" çö!≤Äi"i,y Öy"i, ,y"løy"ly"l"FaÈ öy– ≤Äÿyöi, ~•z ò%è, ÑÿÿfyÖ" SÜ, !EÎ"i«"iè çöËÇáfyÖ" ä,y,ö ~ÖÇ Ü, !EÜ, "löÖ" Ö" «"iç"•"i,yv Ñÿyöyö Ü,Ö" "i"i, öy,öyÖ" "i"ü,yÖ"i, #i" Ü, !EiÖ" í,zí,öyòèç"•"i,y Ö,!k,Ö" Ñ,yÖy á%Ö•z Ü,ü– 3.6 ü,yÖ" "li, ÑÖ%ç !Ö≤"Ö (Green Revolution in India) 1960 ÈÜÈ~Ö" òç"iü,Ö" üòfù,y"là í,zB"i, Ö#çñ Ö"yyl" !öÜ, ÑyÖ"ñ Ü,#è,öyçÜ, ÄEi"ö~ÖÇ ç"i"ä, ÖfÖ•yÖ" Ü, "iÖ" ü,yÖ" "li, Ü, !EÎ"í,zí,öyòè Öy"i, ,y"løyÖ" ~Ü, Ü,y!≈e ü @ Äi"Ü,Ö"y •i" – ~Ö" ú, ã" Ü, !EÎ"í,zí,öyòè Öy"i, ,y"løyÖ" ~Ü, Ü,y!≈e ü @ Äi"Ü,Ö"y •i" – ~Ö" ú, ã" Ü, !EÎ"í,zí,öyòèñ !Ö"içEÎ"i, à"lüÖ" í,zí,öyòèñ í,z"iÖ"á"i"lyàfù,y"iÖ Ö,!k, öy"i – Ü, !EÎ"í,zí,öyòè Ö,!k, öyÄi"yÖ" ~•z àè,öy"iü, ü,yÖ" "li, ÑÖ%ç !Ö≤"Ö Ö"i" xyáfy !ò"i" "läEö– ~•z öi%,ö Ü,y!≈e "lüÖ" hñi"Ö, ü"i, li,ö!è, É (i) í,zFä, ú,öç"•"Ö# "iç"Ö" ÖfÖ•yÖ"ñ (ii) «%o, ò"i"ä, ÖfÖfliyÖ" ≤ÄÿyÖ" ~ÖÇ (iii) Ö"yyl" !öÜ, ÑyÖ" Ä Ü,#è,öyçÜ, ÄEi"i"löÖ" ÖfÖ•yÖ" – Ü, !EÎ"ÖK,yö#Ö" í,yÉ ~ü. ~ÿ. flyü#öy"l"ö ~•z ÑÖ%ç !Ö≤"Ö Ü,y!≈e "lüÖ" ≤Äöyö í,z"løyfy_ y– í,yÉ flyü#öy"l"ü, i,yz ü,yÖ" "li, Ü"Ö%ç !Ö≤"iÖÖ" çöÜ,Ü Ö"y"i" – 3.6.1 ÑÖ%ç !Ö≤"iÖÖ" ~Ö"iç"TFÿ)• (Features of Green Revolution) 1960ÈÜÈ~Ö" ç"i"iü,Ö" üyé,yü!è, Ñü"i" ü,yÖ" "li, Ü, !EÎ"í,zí,öyòè ä,üÜ, ≤Äò,y"iÖ Ö,!k, öyÄi"yÖ" àè,öy"iü, ÑÖ%ç !Ö≤"Ö Öy Ü, !EÎ"i, öi%,ö ≤Äi"i" (New Strategy in Agriculture) Ö"i" í,z"iÖ"á Ü,Ö"y"i" – ~è, iü, x"lö"iü, í,zFä, ú,öç"•"Öç Ü,ü≈i"i"ä, Öy High Yiebling varieties (HYV Programme) Ö"i"Ä í,z"iÖ"á Ü, "iÖ" ly"iü,ö– ~•z ÑÖ%ç !Ö≤"Ö Öy Ü, !EÎ"i, öi%,ö ≤Äi"i" Ö" Ü, i,Ü, =ä, !° Öiç"TF xy"läE– ÑÇ"i«"i" ö"i"=!" !öj"Ö" *"ö ≠ 1. !ä,Ö"yä, !Ö"i, ! öj"ü,öç"•"Ö# "iç"Ö" ö!Ö"Ö"i≈, öi%,ö ≤Äi"i" i,zFä, ú,öç"•"Öç ÖfÖ•yÖ" Ü,Ö"y"i" – ~•z öÖ" "löÖ" í,zB"i, Ö# "iç" àèY"lè,y àèY"lè,y ày"läE ü,ö á%Ö" Ö"iç"i" – 2. ú,ö Öy"i, ,y"løyÖ" çöf ç"lüÖ" ö%!ç"y"öÜ, Ö"=!"iü, Öy"i, ,y"li, •i" – i,yÖ" çöf ç"lü"i" Ö"yyl" !öÜ, ÑyÖ" !ò"i"i, •i" – í,zFä, ú,öç"•"Ö# "iç"Ö" "ç"iè Ö"yyl" !öÜ, ÑyÖ" Ö"iç Ü, "iÖ" ÖfÖ•yÖ" Ü,Ö" "li, •i" – 3.6.2 ÑÖ%ç !Ö≤"iÖÖ" ú,öy,ö" (Effects of Green Revolution) xyÜÖ"y ≤Äöyöi, í,zí,öyòèñ !ò"i"yà xyl" Öré,ö •zi,fy!ò" ç"iè ü,yÖ" "li,Ö" ÑÖ%ç !Ö≤"iÖÖ" ≤Äü,yÖ Öy ü,öy,ö" xy"i"yà,öy Ü,Ö"Ö– 65 NSOU ?GE-EC-41 Ü, !EÎ"í,zí,öyòè"löÖ" í,z,öÖ" ÑÖ%ç !Ö≤"iÖÖ" ≤Äü,yÖ Öy ü,öy,ö" (Effect of Green Revolution on Agricultural Production) ÑÖ%ç !Ö≤"Ö Öy öi%,ö Ü, !EÎ"Ü, Öç"i"Ö" (New Agricultural Strategy) ú, ã" Ü, !EÎ"í,zí,öyòè í,z"iÖ"á"i"lyàf ü,y"iÖ Ö"i"i, "läE– i,"iÖ Ü, !EÎ" ≤Äi"i" Ö" Ñü,ö" à"lüÖ" "ç"iè li,è,y öyÄi"y à"läÈ öy"löÖ" "ç"iè i,í,è,y Ñü,ö, öyÄi"y"lyl"lö– i,yäEyi, ,yñ i,y"ñ "i"Ö#çñ !%, "i"yñ öyè, ≤Äü, !i, ç"i"fyÖ" "ç"ièÄ ~Ö" Ü, !i,c, x" – à"lüÖ" í,zí,öyòè 1960-61 Ñy"i" läE" 11 !ü"! ö,ö– 1990-91 Ñy"i" i,y" Ö"i"i, •i" 55 !ü"! ö,ö– 1999-2000 Ñy"i" i,y xy"iÖ"y" Ö"i"i, òñy"i, ,y"i" 76 !ü"! ö,ö– òáy"ly"l"FaÈñ 40 ÓäÈ"iÖ" à"lüÖ" í,zí,öyòè ≤Äy"i" 7 =i" Ö"i"i, "läE– öy"löÖ" í,zí,öyòè 1960-61 Ñy"i" läE" 35 !ü"! ö,ö– 1990-91 Ñy"i" i,y" Ö"i"i, •i" 75 !ü"! ö,ö– xyÖ" 1999-2000 Ñy"i" i,y "Ö"i"i, òñy"i, ,y"i" 90 !ü"! ö,ö– öy"löÖ" "ç"iè 40 ÓäÈ"iÖ" í,zí,öyòè ≤Äy"i" 2.6 =i" Ö"i"i, "läE– òáy"ly"l"FaÈñ à"lüÖ" í,zí,öyòè Ö,!k,Ö" •y"iÖ"Ö" "ä, "i"i" öy"löÖ" í,zí,öyòè Ö,!k,Ö" •yÖ" !äÈ" x"löÜ, Ü,ü– i,yäEyi, ,yñ ÑÖ%ç !Ö≤"iÖÖ" Ñü"Ü,y"i"Ö" í,zí,öyòè á%Ö•z Äè,yöyü Ü, "iÖ" "läE– xyÖyÖ"ñ çöyÖ"ñ ù%y, Ry ~ÖÇ "i"i"Ö# "iç"Ö" í,zí,öyòè Ä Öy"li, !ö– ~àEyi, ,yñ i%, "i"yñ öyè, ≤Äü, !i, Öy"i"çfÜ, ç"i"fyÖ" "ç"ièÄ 1960-74, ~•z Ñü"Ü,y"i"Ö" í,zí,öyòè Ö,!k, "i"üö í,z"iÖ"á"i"lyàf ö"i" – 1973-77 Ñy"i"Ö" öÖ" xy"läÖ" í,zí,öyòè !Ü,ä%Èè,y" Ö"i"i, !äÈ" Ö"lè,ñ i,"iÖ"i,y "Ü,y"løy" !Ö≤"ÖydÜ, ö!Ö"Öi≈,ö ö"i" – Dharm Narain ~•z xÖfly"i"ö àò"ç"i"fyÖ" í,zí,öyòè"löÖ" "ç"iè ≤Äy"i" çöD%ç (Near paralysis in the output of cash crops) Ö"i" Öi≈öy Ü, "iÖ" "läEö– i,yz x"lö"iü, ü"lö Ü, "iÖ" ö"i"ñ x"Ü, "i"i"Ü, !è, ü, Ñ"i"Ö" "ç"iè ÑÖ%ç !Ö≤"iÖÖ" ú, ã" "i" ö!Ö"üy"i,zí,öyòè Ö,!k, "ö"i" "läE" i,y"iü, !Ö≤"Ö Ö"i" ai"fy Ö"y"lyl" – iñ,yÖ"y"ü"lö Ü, "iÖ" ö"i"ñ Ñü"i"i" ≤Äöyö ü, Ñ"i"Ö" "ç"iè í,zí,öyòè Ö,!k, äE"i, "i"i" öi, "i"i"iÖ"z i,y"iü, !Ö≤"Ö Ö"i" x!ü,i"i, Ü,Ö"y"lyl" – i,"iÖ" öi%,ö ≤Äi"i" Ö" @ Ä"i"i" ü, ã" ö"iç"áyöf í,zí,öyòè i"i"iç" Ö"i"i, "läE– ü,yÖ"i, ~áo áy"löf ≤Äy"i" fli"Ö, Ö" – Ñi"Ö"yçñ Ü, !EÎ"í,zí,öyòè"löÖ" í,z,öÖ" ÑÖ%ç !Ö≤"iÖÖ" Ñyü"@ ÄÜ, ≤Äü,yÖ á%Ö" í,z"iÖ"á"i"lyàf !äÈ" öy– ~Ü,üye Öf"i"e"ü •"üñ ly"iü, ÑÖ%ç !Ö≤"iÖÖ" ~Ü,w !Ö%ç Ö"y"i"i"i, öy"iÖ" – à"lüÖ" í,zí,öyòè Ö,!k, !äÈ" Ñ"i,fz ä,üÜ, ≤Äò– 1960-61 Ñy"i" ü,yÖ" "li, à"lüÖ" í,zí,öyòèç"•"i,y !äÈ" •QÖ" ≤Äi"i, 851 "Ü, !ç– 2014-15 Ñy"i" i,y" Ö"i"i, •i" 2,872 "Ü, !ç– x"l≈y"i" 54 ÓäÈ"iÖ" à"lüÖ" í,zí,öyòèç"•"i,y ≤Äy"i" 3.4, =i" Ö,!k, öy"i – Ü,öfy"i" Ñyöyñ" Ñyöy"Ü,y ≤Äü, !i, í,zFä, ú,öç"•"ä"ü Ö# "iç"Ö" xÖöyö ~"i"ç"iè ! Ö"içEÎ"ü,y"iÖ" í,z"iÖ"á"i"lyàf – Ñ

Ó%ç !Ó≤'Ó'ÛÜ, x'Ìö'ÛÜ, Ì, y, z àü !Ó≤'Ó (wheat revolution) Ó'Ï° x!ù, !Ï, Û, Ó' yÓ ' ð«ç, öyî, #– Æ, ð!ö'ÏÓ!CÜ, Ì%'Ìà
ù, yÓ' Ì, #Ï' Û, !ÈÏ ÌàÈ° xóí, Æ fli!ÓÓ – §Ó%ç !Ó≤'Ó Û, !ÈÏ'Ì, ~·z xóí, Ì, y Æ fli!ÓÓ' Ì, y ù, yà'Ï, Ì, ð'ÏÓ'ÌàÈ°– Ì, zFä,
ú, ðöç#° Ó#ç Ó'fÓ·y'ÏÓ' Ó' ú, Ì° àyòfç'Ï§f Ì, zÍ, öyöò Ì, z'ÏÖ'á'ÏÏyàf Ó, !k, çöyí – áy'ÏòfÓ' çöf !Ó'Ìò'ÏçÓ' Ì, z, ðÓ'
!òü≈, Ó'ç#° Ì, y ≤Äyí' ò)Ó' ·Ï'Ì'ÌàÈ– Û, !ÈÏçyí, ó'ÏÓ'fÓ' !Óé'Ï'ÏÏyàf Ì, zm, _ Ó'Ï'Ï, Ì'ÌàÈ– ~·z Ì, zm, _ ð'ÏçÓ'
!ç'yí'ÌòÓ' Ì'«ç'Ìe ~
Û, =

100%	MATCHING BLOCK 50/161	SA	CC ED 01(Bengali).pdf (D164886399)
-------------	------------------------------	-----------	------------------------------------

Ó' &c, ð)î≈ ù), !ùÛ, y, çöy°ö Û, Ì'ÏÓ' – Ì,

yàÈyí, yñ !Óé'Ï'ÏÏyàf Ì, zm, _ Óyí, yÓ' ú, Ì° àyòfç'Ï§fÓ' öy'Ïü x'Ìö'ÛÜ, è, y !fliÓ' Ì, y ~Ï'Ï'ÌàÈ– áy'ÏòfÓ' xy, ðíÛ, y#ö
ùç%ì, ù, yÌ, yÓ' (buffer stock) àí, Ì, Æ §Ó%ç !Ó≤'Ó §y·yÍf Û, Ì'ÏÓ'ÌàÈ– !ö'Ï'Ï' yà Óy Û, ù≈§Çfliy'ÌòÓ' Ì, z, ðÓ' §Ó%ç
!Ó≤'Ï'ÏÓÓ' ≤Äù, yÓ' (Effect of Green Revolution on Employment) §Ó%ç !Ó≤'Ï'ÏÓÓ' ú, Ì° ð!ù'ÛÜ, Ó' !ö'Ï'Ï' yà Ó'Ï'Ï, Ì'ÌàÈ
!Û, çöyñ Ï§f'Ï'ÛÜ≈, §ü#«Û, Ì'ÌòÓ' ù'Ïòf üí, Ì'Û, ò xy'ÌàÈ–
66 NSOU ?GE-EC-41 ~Û, ç«ç, ù'Ìö Û, Ì'ÏÓ' ò' Ìñ öí%ç, ö Û, !ÈÏ'ÛÜ, Çç'Ï° öyöyÓ' Û, ù Ísf, çöyí, ñ Ì'Ûöñ ·yÓ' Ì'Û, fiè, yÓ' ñ Ì
§yÓ' ñ !è, yÓ' ≤Äù, Ì, Ì, Ó' Ó'fÓ·yÓ' Ó'Ï'Ï, Ì'ÌàÈ– ~!° ä, !Ó' eàí, ù, y'ÏÓ' ðüÈÜÈ§M, ÈÏ # (labour saving)– §%ì, Ó' yçñ
~!°Ó' Ó'fÓ·y'ÏÓ' Ó' ú, Ì° ð'ÏüÓ' ä, y!·òy Û, Ì'Û'ÌàÈ ~ÓÇ' Ì, yÓ' ú, Ì° ð!ùÛ, !ö'Ï'Ï' yà Û, Ì'Û'ÌàÈ– x, ðÓ', ð«ç, ù'Ìö
Û, Ì'ÏÓ' ò' Ìñ Û, !ÈÏ, öí%ç, ö Û, Çç' Ó'fÓ·y'ÏÓ' Ó' ç'Ì° ~Û, z ç!ù'Ï, ~Û, y!ðÛ, ÓyÓ' ä, yÈÏ Û, Ó' y §Ω, Ç·Ï'Ì'ÌàÈ– ú, Ì°
ð!ù'ÛÜ, Ó' ä, y!·òy Ó'Ï'ÌàÈ– ~áo §yÓ' yÓàÈÓ' ·z Û, !ÈÛ, yí≈ ä, Ì°– Û, !ÈÏ Û, yçÛ, Ì'Û≈Ó' %í, àí, ä, !Ó' e x'Ìö'ÛÜ, è, y·z
ò)Ó' ·Ï'Ì'ÌàÈ– §yÓ' yÓàÈÓ' ·z Û, !ÈÏ!ù'ÛÜ, Ó' ä, y§·òy Ì, !Ó' ·Ï'Ì'ÌàÈ– §%ì, Ó' yç §Ó%ç !Ó≤'Ó ~Û, !ö'ÛÜ, Ì'Ûö
ðü§M, ÈÏ # Ísf, çöyí, Ó'fÓ·yÓ' Û, Ì'ÏÓ' ð'ÏüÓ' ä, y§·òy Û, Ì'Û'ÌàÈñ xöf!í, ò'ÛÜ, Ì, ù!ö §yÓ' y ÓàÈÓ' Û, !ÈÛ, y'Ï'ÏÓ'
§Ω, yÓöy Ì, !Ó' Û, Ì'ÏÓ' Û, !ÈÏ!ù'ÛÜ, Ó' ä, y!·òy Óy!í, Ì'Û'ÌàÈ– ~·z öòyðÛ, ÄÏyðÛ, ≤Äù, y'ÏÓÓ' ú, Ì° Û, !ÈÏ!ù'ÛÜ, Ó'
!òè, !ö'Ï'Ï' yà Óy Û, ù≈§Çfliyò Ó'Ï'Ï, Ì'ÌàÈ !Û, çöy Ì, y Ó' y ç' – ð%ühs' Ó' yÄ ù'Ìö Û, Ì'ÏÓ' ò' Ìñ §Ó%ç !Ó≤'Ï'ÏÓÓ' Ì'«ç'Ìe
è, ÄyQÓ' Ó'fÓ·y'ÏÓ' Ó' ú, Ì° Û, !ÈÏ'Ì, ð!ùÛ, !ö'Ï'Ï' y'ÌàÓ' ç!Ó' üyí Û, Ì'Û'ÌàÈ– Ì'Ï, yÓ' ù, yÈÏyí “the net employment
of tractor use may turn out to be negative”. üy!è≈, ò ç. !ù!°ç§ ~ÓÇ xç≈%ò !§ÇÈÜÈÄ xyçB, y ≤Äù, yçÛ, Ì'ÏÓ'ÌàÈö Ìñ
è, ÄyQÓ' ñ ·yÓ' Ì'Û, fiè, yÓ' ñ Ì §yÓ' ≤Äù, Ì, Ì, Ó'fÓ·y'ÏÓ' Ó' ú, Ì° Ó' §Ça'fÛ, ð!ù'ÛÜ, Ó' Û, ù≈y!ò ä'Ìè, Ì'ÌàÈ– xyl'
Órè, Ì'òÓ' Ì, z, ðÓ' §Ó%ç !Ó≤'Ï'ÏÓÓ' ≤Äù, yÓ' (Effect of Green Revolution on Distribution of Income) §Ó%ç !Ó≤'Ï'ÏÓÓ'
§Ï'Ï ç!í, Ì, öí%ç, ö Û, !ÈÛÈÜÈ'ÛÜ, Çç'Ï° èÑ, %!Û, Ì'Ó!ç– HYV Ó#'ÏçÓ' Ì'«ç'Ìe Û, #è, öí, Ì'ÏÓ' xye' ù'ÌiÓ' §Ω, yÓöy
Ó'!ç– Ì, çöyÛ, yüÛ, Ì, Óy Û, #è, öí, Ì'ÏÓ' Óí, ðÓ' Ì'òÓ' xye' üí Ì° Ì' àÈy'Ìè, y ä, y!Ï, ÈÏ §Ó≈f!yhs' ·Ï'Ì' Ì'Ï',
çöy'ÏÓ' – Óí, ä, y!ÈÏ!Û, v ~·z öó' Ì'òÓ' ≤Äí, Û, çó'f!y'ÛÜ, Û, y!è, Ì'Û, Ì, zè, Ì'Û, çöy'ÏÓ' Óy §yü'Ï' !ö'Ï'Ï, çöy'ÏÓ' –
Ì, yàÈyí, yñ Óí, ä, y!ÈÏ!Û y öí%ç, ö Û, !ÈÏ'ÛÜ, Çç'Ï° çöf ≤Ä'Ï' yçò#Í Ì, z, çöyöò §Ç@'Ä·Û, Ó' Ì'Û, çöy'ÏÓ' – Ì' àÈy'Ìè, y
ä, y!ÈÏ!Û, y çöy'ÏÓ' öy– ù, Ì° ~·z öí%ç, ö Û, !ÈÏ'ÛÜ, Çç'Ï° Ì' àÈy'Ìè, y Ä Óí, ä, y!ÈÏ!Û ù'Ïòf xyl' ~ÓÈÏüf Óyí, yÓ' §Ω, yÓöy
á'Ó' Ó'!ç– xyÓyÓ' ñ ~·z öí%ç, ö ≤Äí!%_ Ó' ä, y'Ï'Ï' Ó'f' á'Ó' Ó'!ç– ~·z Ó'f' !òÓ≈y·Û, Ó' Ì'Û, ä, y!ÈÏ'ÛÜ } !ö'Ï'Ï,
·Ï'Ì'ÌàÈ– } Ì'Ï' çöf ≤Ä'Ï' yçò#Í! §Ï!_ Ó'Ç'Û, Ó' yá'Ì, Óí, ä, y!ÈÏ·z §ü≈·Ï'Ì'ÌàÈ– Ì, y'ÌòÓ' } Ì'Ï' çöf
òÓ' Û, ÈÏyÛ, !ÈÏ' «ç'Ûí, yÄ' Ó'!ç– ù, Ì° Óí, ä, y!ÈÏ x'Ì, ç«ç, yÛ, Ì, §çç'Ïí≈, } Ì' ç'Ï'Ì'ÌàÈ– ~òÓ' Ì'òÓ' §%!Óöy Ì' àÈy'Ìè, y
ä, y!ÈÏ, çöyí !ö– §%ì, Ó' yçñ ~·z Û, !ÈÏ' } Ì'Ï' !ÓÈÏ' !è, Ä Óí, Ä Ì' àÈy'Ìè, y ä, y!ÈÏ!Û ù'Ïòf xyl' ~ÓÈÏüf Óy!í, Ì'Ì'ÌàÈ–
Ì' àÈy'Ìè, y ä, y!ÈÏ'ÛÜ ~·z x§!Óöy ò)Ó' Û, Ó' yÓ' çöf §Ó' Û, yÓ' !Û, à%È Ó'fÓf!y @'Ä·Û, Ì'ÏÓ'ÌàÈ– §Ó' Û, yÓ'
Ì' àÈy'Ìè, y ä, y!ÈÏ'ÛÜ Û, ù §'Ìò } !ö'Ï'ÌàÈñ ù, Ó'í%, !Û, !ö'Ï' Ó' yÏyí' !öÛ, §y'ÏÓ' Ó' çyàyò !ö'Ï'ÌàÈ– Û, !ÈÏ
à'ÏÓÈÏy' Û, w=!° Ì' àÈy'Ìè, yÈÜÈÓí, §Ó óÓ'Ì'òÓ' ä, y!ÈÏ'ÛÜ öyöyÓ' Û, ù çó' yüç≈ !ö'Ï'Ï' §y·yÍf Û, Ì'ÏÓ'ÌàÈ– ú, Ì°
Ì' àÈy'Ìè, çç, ä, y!ÈÏ!Û yÄ §Ó%ç !Ó≤'Ï'ÏÓÓ' §%!Óöy ù, yà Û, Ó' Ì'Û, §ü≈, ·Ï'Ì'ÌàÈ– Ì, Ì'ÏÓ' ~è, yÄ' !è, Û, Ìñ ù, Ó'í%, !Û,
Ì' àÏ'Ï' y Ó' yÏyí' !öÛ, §yÓ' Ä xöfyöf Ì, z, çó' Û, Ì'Òç Û, ù §'Ìò } Ì'Ï' §%!Óöy Ì' àÈy'Ìè, y ä, y!ÈÏ!Û Ì' çöyí' Óí, ä, y!ÈÏ·z
Ó'!ç ç'Ï'Ì'ÌàÈ– §%ì, !Ó' yçñ §Ó%ç !Ó≤'Ï'ÏÓÓ' ú, Ì° Ó'Ï'Û, yÄ' Ì' àÈy'Ìè, y ä, y!ÈÏ!Û ù'Ïòf xyl' ~ÓÈÏüf Ì' Ì' Ó'Ï'Û, Ì'ÌàÈñ Ì, y
!ò!y'Û, Û, Ì'ÏÓ'·z Ó' y Ìyí – xyÓyÓ' ñ §Ó%ç !Ó≤'Ó Óy Û, !ÈÏ!Û öí' y'ÛÜ, Çç' ð'ÏçÓ' §Ó xM, È'Ï' §üü, y'ÏÓ ≤ÄÏy'Ï' Ì,
·Ï'Ì'ÌàÈ– ù, Ì° §Ó%ç !Ó≤'Ó ù, yÓ' Ì'Û, xyM, È'Û, ~ÓÈÏüf Ó, !k, Û, Ì'ÏÓ'ÌàÈ– ~Û, !è, §ü#«ç, yí' ·ð%ühs' Ó' yÄ ò'Ìà'ÌàÈö Ìñ
Û, !ÈÏ!Û ~·z öí%ç, ö ≤Äí!%_ !Ó!ù, ß' x'fä, Ì'Ó' ù'Ïòf Ó'Ï'Û, yÄ' Ì' àÈy'Ìè, y ä, y!ÈÏ!Û ù'Ïòf ~ÓÇ ~Û, !ö'ÛÜ, çyí, çöyÓ' Ä
xöf!ö'ÛÜ, ù), !ù·#ò ð!ùÛ, Ä ≤ÄçyÛ, ÈÏ'ÛÜ, Ó' ù'Ïòf xy'Ï'Ó' ~ÓÈÏüf Ó, !k, Û, Ì'ÏÓ'ÌàÈ– ~Û, !y, !è, Û, Ìñ çó' ù x'Ï'Ï' (in
absolute terms)– ðá'Ï'Û, Ì' à'Ï' öí%ç, ö Û, !ÈÏ'ÛÜ, Çç'Ï° §%!Óöy Ì' àÈy'Ìè, çç, Óí, §Ó'Ï!Ï'Ó' ä, y!ÈÏ·z ç'Ï'Ì'ÌàÈ– Ì, Ì'ÏÓ'
xy'Ï'Û, ç«ç, Û, ù, y'ÏÓ' Óy

67 NSOU ?GE-EC-41 i% , °öyü)°Ü , ù , y^ÍÓ (in relative terms) ^ óá^Íî , ^ à^Í° ~•z ℑ!Óôy ^ àËy^Îè , y ä , y!ÉÍÓ^ i% , °öyÍ^ Óí , ,
 ä , y!ÉÍ^ ÓÍç ^ ç^Íî^ ÎàÈ ~ÓÇ Ü , ù í , zß^î , xM , È^Í°Ó^ i% , °öyÍ^ ^ ÓÍç í , zß^î , xM , È^ ÓÍç , °yü , Óyö •Íî^ ÎàÈ- ~Ü , Ü , ÿÍ^
 ℑÓ%ç !Óç^ Ó Óy Ü , , !ÉÍÓ^ öÍ^ y ^ Ü , Óç^ ° ð!íàí , ~ÓÇ xM , È^àí , ~ÓÉÍüf Ó , !k , Ü , ^ÍÓ^ ÎàÈ- í , zÍ , öyöð , çk , !í , Ó^ í , z , ç , ö^
 ℑÓ%ç !Óç^ ^ÍÓÓ^ ≤Áû , yÓ (Effect of Green Revolution on Production System) ù , yÓ^ ^Íî , ℑÓ%ç !Óç^ ^ÍÓÓ^ ù , ^Í° Ü , !ÉÍ
 í , zÍ , öyöð , çk , !í , Ó^ ^ Ü , y^ Îöy , ç , ö!Ó^ Óíç , ç , ö •Íî^ ÎàÈ !Ü , çyñ ^ ℑ ℑç^ Í~Ü , !Ó!ù , ß^ ℑü#« , y •Íî^ ÎàÈ- ~ÍòÓ^ ù^ Îðf
 í , z^ ÍÖ^ á^ Îÿàf ℑü#« , y • Ó^ ßoñ üy!çò Æ ï , y!^ ÍÓÓ^ ℑü#« , y- ~•z ℑü#« , y ^ Í^ÍÜ , ^ òáy Íy^ ÎFàÈ^ Íñ ℑÓ%ç !Óç^ ^ÍÓÓ^ ù , ^Í°
 ù , yÓ^ ^Íî , çöí , y!sfÜ , Ü , , !ÉÍÓ^ í , zqÓ á^ Îè , ^ ÎàÈ- Ü , , !ÉÍ^ Íî , ~•z öí% , ç , ö^ Ü , Óç^ ≤ÁÓíç , ^ ÎòÓ^ ù , ^Í° ù , yÓ^ í , #Í^ Ü , !ÉÍ^ ~áo
 °yü , ç , öÜ , Ó , !_ ^ Íî , ç , ö!Ó^ ï , ç , ö •Íî^ ÎàÈ- ~Ó^ ù , ^Í° ~Ü , ç , ö^ Ó^ ÎòÓ^ ù , o^ Í°yÜ , ä , y!ÉÍÓ^ í , zqÓ á^ Îè , ^ ÎàÈ- ~ÍòÓ^ !Ó!ö^ Íî^ yà
 Ü , Ó^ yÓ^ ù^ Íî , y^ Í^Ík^ T è , yÜ , y xy^ ÎàÈ- ï , yÓ^ y ^ ℑz è , yÜ , y ~áo Ü , !ÉÍ^ Íî , !Ó!ö^ Íî^ yà Ü , Ó^ ^ Í^ ä , yz^ ÎàÈ- ï , yÓ^ y !sf≤Á^ Íî^ yà
 Ü , ^ÍÓ^ ~ÓÇ í , zß^î , Ó#çñ ℑyÓ^ ñ Ü , #è , çyçÜ , ≤Áû , !í , ÓfÓ•yÓ^ Ü , ^ÍÓ^ Ü , !ÉÍ^ ð!üÜ , ^ ÎòÓ^ !ò^ Íî^ ä , yÉÍ^ Ü , Ó^ y^ ÎFàÈ-
 ï , y^ ÎòÓ^ ~•z Ü , !ÉÍÜ , y^ Íî~Ó^ ù) ° « , f • ü%öyü , y ℑÓçy!òÜ , Ü , Ó^ y- ç , öyOyÓ ~ÓÇ •!Ó^ Í^ yöy ~yÜ , yÍ^ ^ òáy Íy^ ÎFàÈ^ Íñ
 ≤Áy_ ' ö^ ℑöyÜ , ç , ö~#ñ xÓℑÓ^ ≤ÁyÆ ä , yÜ% , !Ó^ ç#Ó# ~ÓÇ ç , ö# ÓfÓℑyÍ^ #Ó^ y Ü , !ÉÍ^ ÍÜ , !ç^ Í^ Ó^ ù^ Íî , y ÓfÓ•yÓ^
 Ü , Ó^ ÎàÈ- ï , yÓ^ y ^ àËy^ Îè , y ä , y!ÉÍ^ ÎòÓ^ ç , ü^ ÓÍç öyü !ò^ Íî^ !Ü , ^ Îò^ !ò^ ÎFàÈ- ç , !üÓü , =!^ ÍÜ , ~Ü , !éí , Ü , ^ÍÓ^ Óí , ,
 xyÜ , y^ ÍÓ^ Ó^ Ü , !ÉÍáyüyÓ^ àè , ç , ö Ü , Ó^ ÎàÈ- ï , yÓ^ , ç , öÓ^ ^ ℑz Ü , !ÉÍ^ áyüy^ ÍÓ^ Íy!sfÜ , ≤ÁÿÍ^ Ü , !ÉÍÜ , yÍ~ ℑjòß^ Ü , Ó^ ÎàÈ-
 ~Í^ Í^ , ^ Îè í , zÍ , öyöð , çk , !í , ç , ö)°òö !ò!Óí , , - ~Íî , ç , ö!üÜ , Ü , ù^ y^ Îà- ~ü , y^ ÍÓ^ ð^ ÍüÓ^ áÓ^ ä , Ü , !ü^ Íî^ ï , yÓ^ y ü%öyü , y
 ℑÓçy!òÜ , Ü , Ó^ yÓ^ ^ ä , çyÜ , Ó^ ÎàÈ- ~Íè , xyÍ^ Í° ç , ööí , y!sfÜ , í , zÍ , öyöð , çk , !í , ç , ö - ~•z çk , !í , ç , ö^ àËy^ Îè , y ä , y!ÉÍ
 ù) !ü^ #ö^ « , ç , üç% ^ÍÓ^ , ç , ö!Ó^ ï , ç , ö •ÍFàÈ- ù , ^Í° Ü , !ÉÍ^ ð!ü^ ÍÜ , Ó^ ℑÇáfy Óyí , , ^ ÎàÈ- ^ Íè , xyÓyÓ^ üy!Ü , ^ ÎòÓ^ ℑhÍyÍ^
 üççÓ^ !ò^ Íî^ yà Ü , Ó^ ^ Íî , ℑy•yÍf Ü , Ó^ ÎàÈ- ç , ööí , y!sfÜ , í , zÍ , öyöð , çk , !í , Ó^ ä , !Ó^ e•z ï , yz- ~Ó^ * , ç , ö ç , ööí , y!sfÜ , í , zÍ , öyöð
 ç , ök , !í , ç , ö^ Íî , ^ àËy^ Îè , y ä , y!ÉÍ^ ï , yÓ^ ç , !üÓ^ üy!Ü , ç , öy •yÓ^ yÍ^ ~ÓÇ ù) !ü^ #ö^ « , ç , üç% ^ÍÓ^ , ç , ö!Ó^ ï , ç , ö - Ó^ Íî , ç , y
 ä , y!ÉÍÓ^ yÄ^ àËy^ Îè , y ä , y!ÉÍ^ ÍÜ , ^ zçyÓ^ Óy ù , yàä , y^ ÎÉÍÓ^ Í^ ð^ ÁÍ^ y ç , !ü^ !ú^ !Ó^ ^ Íî^ !ò^ ÎFàÈ- ^ ℑz ç , !ü^ ï , yÓ^ y ^ ÓÍç
 Ísf , çy!í , Ä Ü , ù^ üççÓ^ !ò^ Íî^ ä , yÉÍ^ Ü , Ó^ y^ ÎFàÈ- ℑÓ%ç !Óç^ ^ÍÓÓ^ ù , ^Í° ~ü , y^ ÍÓ^ ~Ü , ^ Îò^ ÍÜ , ^ àËyè , ^ çyí , =!° Óí , ,
 ^ çy^ Íî , Ó^ ℑ^ ÍD !ü^ Íç^ Íy^ ÎFàÈ ~ÓÇ xöf!ò^ ÍÜ , « , ç , ö ä , y!ÉÍ^ ù) !ü^ #ö^ « , ç , üç% ^ÍÓ^ , ç , ö!Ó^ ï , ç , ö •ÍFàÈ ~ÓÇ ï , yÓ^ ù , ^Í° Ü , !ÉÍ
 ð!ü^ ÍÜ , Ó^ ℑÇáfy Óyí , , ^ ÎàÈ- ^ àËy^ Îè , y ä , y!ÉÍ^ ÎòÓ^ ^ çyí , =!° ç , ö#^ ÍÓ^ ç , ö#^ ÍÓ^ ç , ö#^ ä , y!ÉÍ^ ÎòÓ^ òá^ Í° ä , ^ Í° Íy^ ÎFàÈ ~ÓÇ
 ^ çy^ Íî , Ó^ xyÍ^ í , ç , ö Óí , , •ÍFàÈ- ^ ℑz Óí , , ^ çy^ Íî , xÓℑÓ^ ≤ÁyÆ ä , yÜ% , !Ó^ ç#Ó#ñ ç , ö#^ ÓfÓℑyÍ^ # ~ÓÇ xÓℑÓ^ ≤ÁyÆ
 ^ öyÜ , ç , ö~#Ó^ y Ü , !ÉÍ^ Ísf , çy!í , ÓfÓ•yÓ^ Ü , ^ÍÓ^ ~ÓÇ ÍlyℑΩ , Ó^ Ü , çÇáfyÜ , ç , ö!üÜ , !ò^ Íî^ yà ç , ööí , y!sfÜ , ≤ÁÿÍ^ Ü , !ÉÍÜ , yÍ~
 ç , ö!Ó^ ä , y°öy Ü , Ó^ ÎàÈ- ^ ÍfÍy^ Íö ℑÓ%ç !Óç^ Ó^ Í^ Ík^ T x@^ Áà!í , ç , öyü , Ü , ^ÍÓ^ ÎàÈ S^ Íüöñ , ç , öyOyÓñ •!Ó^ Í^ yöy ≤Áû , !í , V
 ^ áy^ Íö ~•z ≤ÁÓíç , y áçÓz Ó , !k , ç , öy^ ÎFàÈ- ^ áy^ Íö ≤ÁçyÜ , ÉÍÜ , !ù , !_Ü , Ü , !ÉÍ^ ÓfÓfÍyÓ^ (peasant farming) , ç , ö!Ó^ Ó^ Íîç ,
 ç , ööí , y!sfÜ , ^ áy^ Íö ≤ÁçyÜ , ÉÍÜ , !ù , !_Ü , Ü , !ÉÍ^ ÓfÓfÍyÓ^ (peasant forming) , ç , ö!Ó^ Ó^ Íîç , ç , ööí , y!sfÜ , Ü , !ÉÍ^ ÓfÓfÍyÓ^
 (capitalist farming) í , zqÓ^ Ä^ ÁÿyÓ^ àè , ^ ÎàÈ- ℑÓ%ç !Óç^ ^ÍÓÓ^ xy^ ÍÓ^ y !Ü , ä%È ≤Áû , yÓ (Some other Effects of Green
 Revolution) ù , yÓ^ ^Íî , ℑÓ%ç !Óç^ ^ÍÓÓ^ xy^ ÍÓ^ y
 Ü , ^ Íî^ Ü , !è , ≤Áû , y^ ÍÓÓ^ Ü , !y í , z^ ÍÖ^ á^ Ü , Ó^ ^ Íî , ç , öy!
 Ó^ - 1. ^ ò^ ÍçÓ^ ^ ÎÈÜÈℑÓ xM , È^ Í° ^ ℑ^ Îà , Ó^ ℑ% !Óôy Ó^ ^ Íî^ ÎàÈñ ^ ℑzℑÓ xM , È^ Í° ç , öí% , ç , ö ≤ÁÍ% !_ ^ ≤ÁÿyÓ^ °yü , Ü , ^ÍÓ^ ÎàÈ-
 xÈÜÈ^ Íä , ^ Í!Óí , ç , fä , ^ Í° ℑÓ%ç !Óç^ ^ÍÓÓ^ , ≤ÁÿyÓ^ ^ Í , ç , öö á^ Îè , !ò-

ö"ll" §

Ç"İ«, "İ, ö xy"İ"yā, öy Ü, Ó

Ó- 1. üðf§_¥"İü, yā# "İòÓ" x, ö§yÓ"İ ≠ üðf§f|c"İü, yā# "İòÓ" x, ö§yÓ"İ "İiÓ" ü)° ı, z"İjçf !İÆ° ç|üòyÓ"İ ñ i, y°%Ü, öyÓ"İ
•zİ, fy!ò "İòÓ" x, ö§yÓ"İ Ü, "İÓ" ≤ÄÜ, İ, ā, y!Eİ"İòÓ" •y"İİ, ç|ü x, ö≈İ Ü, Ó" y- ~çöf ç|üòy!Ó" !Ó"İ"y, ö xy•zö ≤ÄÖi≈, ö
Ü, Ó" y •İ" - ~•z xy•z "İò Ó"y •İ" "İñ ç|üòyÓ"İ ñ i, y°%Ü, öyÓ"İ •zİ, fy!ò üðf§f|c"İü, yā# "İòÓ" x, ö§yÓ"İ Ü, Ó" y •İÓ- ~ü, y"İÓ
"İ İ, zm, _ ç|ü, öyÄİ" y İy"İÓ İ, y ü) İ, ü•#ò Ä ò!Ó" o ā, y!Eİ"İòÓ" ü "İðf Ó"Ä, ö Ü, Ó" y •İÓ- 2. ≤Äçyfl|"İcÓ" §çf|ÖyÓ"İ ≠
üðf§f|c"İü, yā#Ó" y İ, y "İòÓ" •y"İİ, İyÜ, y ç|ü ≤Äçy"İòÓ" ü "İðf •zçyÓ"İ y !Ó!° Ü, "İÓ" - ~•z

70 NSOU ?GE-EC-41 •zçyÓ"İ yÓ"İ ~Ü, İ, è, ≤Äöyö Ó" * , ö •° ü, yāā, yEİ ≤Äİy- ~•z ≤Äçy"İòÓ" fl|yİ ≈ §ÇÓ" «, "İiÓ" çöf !Ü, ā%È
!Ü, ā%È ÓfÓf|y à, •#İ, •İ" - ~=!° "İÜ, ~Ü, §y"İİ ≤Äçyfl|c §çf|ÖyÓ"İ Ó"y •İ" - !Ó!ü, İ, ß" Ó" y "İçf ~İjç "İ≈Ü, xy•zö, öyç

•"İİ" "İäE- ~•z§Ö xy•z "İòÓ" ≤Äöyö ÓfÓf|y!ò !öj" Ó" * , ö ≠ SÜ, V §ühfl" Ó" y "İçf •z áyçöyÓ"İ |òü≈§#üy "İÑ"İò "İòÄİ" y
•"İİ" "İäE- xÓçf áyçöyÓ"İ, ö!Ó" üyİ !Ó!ü, İ, ß" Ó" y "İçf !Ó!ü, İ, ß" - SáV §ühfl" Ó" y "İçf •z ≤Äçyfl|"İcÓ" f|yİ! c İjç "İÜ ≈, xy•zö
öyç Ü, Ó" y •İİ" "İäE- xy•z "İò Ó"y •İİ" "İäE" İñ İ, z, öİ%_ Ü, yÓ"İ äEyi, , y "Ü, y "İöy ≤Äçy"İÜ, •z İ, z "İFaÈò Ü, Ó" y ā, °İÓ
öy- !ò ≤Äçy áyçöy öy "İò! Öy ç|ü ā, yEİ öy Ü, "İÓ" "ü, "İ" Ó" y İá Öy ç|üÓ" x, öÓfÓ"yÓ"İ Ü, "İÓ" ñ i, "İÓ" •z ≤Äçy"İÜ,
İ, z "İFaÈò Ü, Ó" y "İİ" , öy"İÓ" - xyÓyÓ"İ ñ ç|üÓ" üy!°Ü, İò "İç ā, yEİ Ü, Ó" "İİ, ā, y •z "İÄ ≤Äçy"İòÓ" Ü, yāÈ "İ"İÜ, ç|ü
āEyi, , "İİ" !ò "İİ" , öy"İÓ" - İ, "İÓ" §ühfl" ç|ü āEyi, , "İİ" "İòÄİ" y ā, °İÓ öy- SáV !Ó!ü, İ, ß" Ó" y "İçfÓ" xy•z "İò ~•z ÓfÓf|yÄ
Ó" yāy •İİ" "İäE" İñ ≤ÄçyÓ"İ y İ, z, öİ%_ «, İ, İ, (ö)Ó"İ !ò "İİ" İ, y "İòÓ" ā, yEİ Ü, Ó" y ç|ü "İİ, üy!°Ü, yöy xç≈ò Ü, Ó" "İİ,
öy"İÓ" - Ööfyñ xöyÓ, !T Öy xöf ≤ÄyÜ, İ, İ, Ü, ö% "İİ ≈y"İäÓ" Ü, yÓ"İ "İİ §Ó" Ü, yÓ"İ !ò ā, yEİ "İòÓ" áyçöy üÜ%, Ó Ü, "İÓ" ñ
İ, y •İ" üy!°Ü, "İòÓ" Ä ≤Äçy"İòÓ" áyçöy üÜ%, Ó Ü, Ó" "İİ, •İÓ- 3. "çy"İİ, Ó" |òü≈§#üy !òò≈yÓ"İ ≠ ü, yÓ"İ "İİ, ü) İ, ü
§çf|Öy"İÓ" Ó" §Ó "İä, "İİ" İ, z "İÓ" ä "İİyāf Ü, ü≈§)ä, ā, •° "çy"İİ, Ó" |òü≈§#üy !òò≈yÓ"İ ~ÓÇ İ, zm, _ ç|ü ü) İ, ü•#ò
Ü, EİÜ, "İòÓ" ü "İðf Órè, ö- ≤Äyİ" §Ó Ó" y "İçf •z Óf|_ àİ, Öy, öy!Ó" Öy!Ó" Ü, !ü, !_ "İİ, "çy"İİ, Ó" |òü≈§#üy !òò≈yÓ"İ
Ü, Ó" y •İİ" "İäE" ~ÓÇ "İz xö%İy| # xy•zö, öyç Ü, Ó" y •İİ" "İäE- 4. "çy"İİ, Ó" §Ç•İ, §yòò ≠ ü, yÓ"İ "İİ, ü) İ, ü §çf|Öy"İÓ" Ó"
xyÓ"İ ~Ü, İ, è, Ü, ü≈§)ä, •° "çy"İİ, Ó" §Ç•İ, §yòò- ü, yÓ"İ "İİ, Ó" "çyİ, =!° "äEyi" İ, y "äEyi" İ, y ~ÓÇ "İİ =!° xİÇÓk, -
"çy"İİ, Ó" xİÇÓk, İ, y ≤Äİ, İ, İ, Ü, Ó" yÓ"İ çöf Ó" yçf =!° "İÜ, ≤Ä"İİ" yçò#İ" xy•zö, öyç Ü, Ó" "İİ, ~ÓÇ İ, z, öİ%_ ÓfÓf|y
!ò "İİ, "Ü, w#İ" §Ó" Ü, yÓ"İ, öÓ" yüç≈ İò "İİ" "İäE- 5. §üÖyİ" ā, yEİ ≤ÄÖi≈, ö ≠ ü, yÓ"İ "İİ, ü) İ, ü §çf|Öy"İÓ" Ó" xöfi, ü
"äy!Eİİ, «, f •° §üÖyİ" ā, yEİ ≤ÄÖi≈, ö- ü) İ, ü §çf|ÖyÓ"İ xy•z "İò Ó"y •İİ" "İäE" İñ üðf§f|c"İü, yā# "İòÓ" x, ö§yÓ"İ Ü, "İÓ"
~ÓÇ "çy"İİ, Ó" |òü≈§#üy ≤Ä"İİ" yà Ü, "İÓ" §Ó" Ü, y"İÓ" Ó" •y"İİ, "İ İ, zò%Ó, _ ç|ü xy§"İÓ "İz İ, zò%Ó, _ ç|ü "İİ,
"İòü, y"İÓ §üÖyİ" ≤Äyİ" ā, yEİ Ü, Ó" y •İÓ- 3.7.2 ü) İ, ü §çf|ÖyÓ"İ Ü, ü≈§)ä, Ó" x@ "Äà!İ, "üy"İ, è, z §"İhs" yEİçÖÜ, öİ" - ü) İ, ü
§çf|Öy"İÓ" Ó" İ, z "İj"İçf "İ §ühfl" ÓfÓf|y "İòÄİ" y •İİ" "İäE" Öy xy•zö, öyç Ü, Ó" y •İİ" "İäEñ "İİ =!°Ó" ü "İðf öyöy üñ, yÜ, ñ
ò%Ó≈°İ, y Ä xİÇà!İ, xy"İäE- ≤Äİü, İ, ñ üðf§f|c"İü, yā# "İòÓ" x, ö§yÓ"İ "İiÓ" çöf "İ ç|üòy!Ó" !Ó"İ"y, ö xy•zö, öyç Ü, Ó" y •İ"
İ, y !Ü, v §üyçİ, y!sfÜ, "İò"İçÓ" ç|üòy!Ó" !Ó"İ"y "İ, öÓ" ü "İİ, y öİ" - "İüñ ü, yÓ"İ "İİ, Ó" xy•z "İò ç|üòyÓ"İ "İòÓ" ā, y"İEİÓ"
çöf !Ü, ā%È ç|ü Ó" yā "İİ, "İòÄİ" y •İ" - "İz ç|ü İ, yÓ" y ≤Äā, y"İòÓ" ü "İðf •zçyÓ"İ y !Ó!° Ü, "İÓ" "İäE" ~ÓÇ ≤Äçy"İòÓ"
öyöyü, y"İÓ "çyEİ Ü, "İÓ" "İäE- İ, yāEyi, , yñ ç|üòy!Ó" Ó" !Ó!ü "İİ" ñ ç|üòyÓ"İ "İòÓ" «, İ, İ, (ö)Ó"İ "İòÄİ" y •İİ" "İäEñ
!Ü, ā%È, y àà "İò ~ÓÇ !Ü, ā%È, y }İ, ö "İe- ~ü, y"İÓ §Ó" Ü, y"İÓ" Ó" !Ó!ü "İİ" yā "İİyāf İ, •İÓ"İ"Ó" x, öÓfÓ"yÓ"İ •İİ" "İäE-
!mİ, #İ"İ, ñ ≤Äçyfl|"İcÓ" f|yİ! # x!òÜ, yÓ"İ xy•zö§İjç, ü, y"İÓ f|j#Ü, İ, İ, "İÄ" !Ó!ü, İ, ß" xM, È"İ° ~•z xy•zö "İÜ, xüyöf Ü, "İÓ"
ç|üÓ" üy!°Ü, yöy ≤Äçy"İòÓ" §"İD "İò!áÜ, ā%, !_ "İİ, xyÓk, •İ" - ≤Äçyfl|"İcÓ" !°!äİ, ò!° öy İyÜ, yİ"

71 NSOU ?GE-EC-41 "İÈÜÈ" Ü, y"İöy xç%•y"İİ, ≤Äçy"İÜ, ç|ü "İ"İÜ, İ, z "İFaÈò Ü, Ó" y •İ" - ç|ü "İ"İÜ, İ, z İyāy, •Äİ" y
≤ÄçyÓ"İ y «, İ, üç%Ó" !°§y"İÓ Ü, yç Ü, Ó" "İİ, Öyðf •İ" - ≤Äçyfl|c xy•zò =!° öyç •ÓyÓ"İ, öÓ" ç •İÓ" Ó§Öy§Ü, yÓ"İ #
ç|üÓ" üy!° "İÜ, Ó" y x"İò"İÜ, İ, y"İòÓ" ç|ü "İò "İä, !ò "İİ, =Ó" & Ü, "İÓ" - ~•z §ühfl" ç|ü !Ü, "İò "İò! @ Äy"İüÓ" §jòß"
ā, y!EİÓ" y- !ò "İçÓ" y ā, yEİ Ü, Ó" "İÓ" ~•z !ülfy xç%•yİ, "İò!á"İİ" İ, yÓ" y ≤Äçy"İòÓ" İ, z "İFaÈò Ü, "İÓ" ~ÓÇ x"İòÜ, "«, "İe
x!°!äİ, ā%, !_ "İİ, ≤Äçy"İòÓ" ü "İðf ç|ü !Ó!° Ü, "İÓ" - ü, "İ" §"İç •z İ, yÓ" y ≤Äçy"İòÓ" ç|ü "İ"İÜ, İ, z "İFaÈò

Ü, Ó" "İİ, öy"İÓ" - İ, İ, #İ"İ, ñ

Ü, Ó" "İİ, öy"İÓ" - İ, İ, #İ"İ, ñ

Ü, Ó" "İİ, öy"İÓ" - İ, İ, #İ"İ, ñ

Ü, Ó" "İİ, öy"İÓ" - İ, İ, #İ"İ, ñ

Ü, Ó" "İİ, öy"İÓ" - İ, İ, #İ"İ, ñ

Ü, Ó" "İİ, öy"İÓ" - İ, İ, #İ"İ, ñ

Ü, Ó" "İİ, öy"İÓ" - İ, İ, #İ"İ, ñ

Ü, Ó" "İİ, öy"İÓ" - İ, İ, #İ"İ, ñ

Ü, Ó" "İİ, öy"İÓ" - İ, İ, #İ"İ, ñ

Ü, Ó" "İİ, öy"İÓ" - İ, İ, #İ"İ, ñ

Ü, Ó" "İİ, öy"İÓ" - İ, İ, #İ"İ, ñ

Ü, Ó" "İİ, öy"İÓ" - İ, İ, #İ"İ, ñ

Ü, Ó" "İİ, öy"İÓ" - İ, İ, #İ"İ, ñ

Ü, Ó" "İİ, öy"İÓ" - İ, İ, #İ"İ, ñ

Ü, Ó" "İİ, öy"İÓ" - İ, İ, #İ"İ, ñ

Ü, Ó" "İİ, öy"İÓ" - İ, İ, #İ"İ, ñ

Ü, Ó" "İİ, öy"İÓ" - İ, İ, #İ"İ, ñ

çy^li, Ö^ |òù≈#üy !òò≈yÓ^`liÓ^ xy•zò=!°Ó^` «,`leÄ !Ó!ù, ß^ Ö^y^İçf |òù≈#üyÖ^ ü^İöf Öfy, öÜ, , öyl≈Ü, f
Ö^`ll^`İäE- İ, yäEyi, , yñ ~•z xy•zò ≤Ä^`ll^`y lãÖ^` «,`le Ü, İ, Ü, =!° äEyi, , `òÄİ^`y •`ll^`İäEñ İüöñ ä, yñ Ü, !ù, ñ Ö^`ÓyÓ^`
Óy!äâ, yÓ^` çöf !ò!%_` ç!üñ , ð-, öy^`lòÓ^` çöf !ò!%_` ç!üñ lã, !ò Ü, `İÓ^` üy!°Ü, yöyü%, _` xyä ä, y^`İEİ !ò!%_` ç!üñ Ü, , !Eİ
à^`İÖEİfyÓ^` çöf ≤Ä^`ll^`yçö#İ^` ç!ü ≤Äü, , İ, - x^`lò^`İÜ, ~İ^`İÓÓ^` xç%•y^`İ, İ, zò%Ö, _` ç!ü ^`İä !ò^`ll^`İäE- ú, ^`İ^`ı, zò%Ö, _`
ç!ü !Ó^`İçEİ , öyÄİ^`y İyl !ò- İ, yäEyi, , yñ ^`çy^`li, Ö^` |òù≈#üy İÇe^`yhs^` xy•zò=!°Ä İlyİü, y^`İÖ Ö^`* , öyl!^`ı, •İ^`!ò- Óı, , Óı, ,
^`çy^`li, Ö^` üy!°Ü, Ö^`y^` Ööy İü Öç!ü Ö^` İä !ò^`ll^`İäE- İ, zò%Ö, _` ç!ü x!ò@`Ä•İ Ä İ, y, , ö%öÖ≈^`è, ^`İöÓ^` «,`le öyöy
!Óä, yÓ^`yò#ò üyü•yEÜE^`üyÜ, jüyÄ ≤Äöyö Öyöy •`ll^`òNyİ, İ, `ll^`İäE- x^`lòÜ, ^`«,`le ç!üÖ^` üy!°Ü, Ö^`y^` Öy!äâ, yñ ü^`İäEy
^`ü, İ, , ≤Äü, , İ, Ö^` öy İü ä, y^`İEİÖ^` ç!ü ^`İä !ò^`ll^`İäE- ~ü, y^`İÖ İ, yÓ^`y^`çy^`li, Ö^` |òù≈#üy xy•zò^`İÜ, úN, y!Ü, , !ò^`ll^`
ä, ^`İ^`İäE- ä, İ%, İ≈ı, ñ ü) !ü İÇfİÖyÓ^` Ü, ü≈İ) !ä, Ö^` xhs^`à=ı, xyÓ^` ~Ü, !è, !ÖEİİ^` İäE° !Ó!«, /E Ä á, á, ^`çyi, =!° İÜ, ,
~Ü, !ei, Ü, Ö^`y İy^`İ, Ö, öyl!^`ı, `İöÓ^` ä, y^`İEİÖ^` İ% !Óöy , öyÄİ^`y İyl - ~ İjò^`İÜ≈, ^`Ü, y^`İöy ^`Ü, y^`İöy Ö^`y İçf xy•zò , öyç
Ü, Ö^`y •`ll^`İäE- ^`Ü, y^`İöy Ö^`y İçf Ü, y!≈e^`ü!è, ^`İÜ, Öyöfı, yü)Ü, Ü, Ö^`y •`ll^`İäEñ xyÓyÓ^` ^`Ü, y^`İöy ^`Ü, y^`İöy
Ö^`y İçf İ, y !FaEÜ, Ö^`yáy •`ll^`İäE- İ, ^`İÖ , öyÖyÓñ •!Ó^`ı yöy ~ÖÇ İ, z-Ö^`≤Ä^`İö^`İçÓ^` !Ü, a%È xçç Öyò !ò^`İ^`çy^`li, Ö^`
İÇ•İ, İyò^`İöÓ^` Ü, yç!è, !Ó^`İçEİ ~İäyl!^`!ò- , öM, Eüı, ñ !Ó!«, /E ^`çyi, =!° İÜ, ~Ü, !ei, Ü, ^`İÖ^` İüÖyİ^` ä, yEİ ≤ÄÖİ≈, , ö
Ü, Ö^`yÓ^` ≤ÄñfİlyÓ Ö^`yáy •`ll^`İäE°- ^`İz ≤ÄñfİlyÖÄ !Ó^`İçEİ Ü, y!≈Ü, Ö^` •İ^`!ò- İüÖyİ^` ä, yEİ İjò^`İÜ≈, ^`Ü, y^`İöy Ö^`yçf•z
xy•yöyü, y^`İÖ^` Ü, y^`İöy xy•zò , öyç Ü, ^`İÖ^`!ò- İ, ^`İÖ ä, y!EİÖ^`y fİİ, ≤ÄÖ, _` •`ll^` İüÖyİ^` İü!ı, , àè, , ö Ü, Ö^`İ^`İçÓ^` Ü, yÓ^`
öyöy ü, y^`İÖ İy•yİf Ü, Ö^`İÖ ~Ö^`* , ö xyÿ•yİ x^`lòÜ, Ö^`y^`İçfÖ^` ü) !ü İÇfİÖyÓ^` xy•z^`İö Ö^`yáy •`ll^`İäE- İ%ı, Ö^`yç
xyÜÖ^`y Ö^`İ, , öyl!^`ı !ı, yÓ^`İ, ü) !üñ İÇfİÖyÓ^` Ü, ü≈İ) !ä, İ, , •İ^`!ò- Óı, , Óı, , ä, y!EİÖ^`y^` Ööy İü Öç İ, zò%Ö, _` ç!ü
^`İ^`İä^`İäE- Ü, EİÜ, EÜE≤Äçy^`İÜ, xyçÄ İ, z^`İFaEò Ü, Ö^`y •`İFaEñ ^`çy^`li, Ö^` İÇ•İ, İyò^`İöÓ^` çöf !Ü, a%È•z !Ó^`İçEİ Ü, Ö^`y
•İ^`!ò- xyÓ^` İüÖyİ^` ä, yEİÄ xy^`İöÖ ≤ÄİyÓ^`yü, Ü, ^`İÖ^`!ò- ü, yÓ^`İ, ü) !ü İÇfİÖyÓ^` Ü, ü≈İ) !ä, Ö^` ~•z Öfı≈ı, yÓ^`
! , öäE^`İö öyöy Ü, yÓ^` İxy İäE- ^`İz Ü, yÓ^`İ=!° İÇ^`İç, ^`İç, ö !öı, Ö^`* , ö ≠ ≤Äİüı, ñ ü, yÓ^`İ, Ö^` !Ó!ù, ß^` Ö^`y^`İçf ü) !ü
İÇfİÖyÓ^` xy•zò , öyç •`İ, , ð#â≈ İü!^` ^`İä İäE- ú, ^`İ^`x^`lòÜ, ^`«,`le z xyİ^`İöÓ^` İ, z İjçf Öfı≈ •`ll^`İäE- İüöñ ^`çy^`li, Ö^`
|òù≈#üy !òò≈yÓ^` İÜ, ^`İÖ^` xy•zò , öyç •`İ, x^`lòÜ, İü!^` ^`İä İäE- •z!^`ü^`İöf Óı, , ä, y!EİÖ^`y İ, y^`İöÓ^` Öyı, , İ, ç!ü
^`Öy İü •ñfİlyhs^` !Ó^`ı, Ü, ^`İÖ^` İäE- !mı, #İ^`ı, ñ ü) !üEÜEİÇfİÖyÓ^` xy•z^`İö öyöy xİÇà!İ, Öy úN, y!Ü, Ö^`İ^`İäE-
x^`lòÜ, ^`«,`le Óı, , ä, y!Eİ^`İöÓ^` İvçT Ü, Ö^`İ, úN, y!Ü, Ö^`yáy •`ll^`İäE- ú, ^`İ^`x^`lò^`İÜ, •z ü) !ü İÇfİÖyÓ^` xy•zò^`İÜ,
úN, y!Ü, !ò^`İ, ^`ö^`İÖ^` İäE- İ, İ, #İ^`ı, ñ !Ó!ù, ß^` Ö^`y^`İçfÓ^` xy•z^`İöÓ^` ü^`İöfÄ öyöy óÓ^`İöÓ^` ÓfÓöyö Ä xİÇà!İ,
xy İäE-

72 NSOU ?GE-EC-41 ä, İ%, İ≈ı, ñ ü, yÓ^`İ, Ö^` xyü•yi, ^`İsfÓ^` ~Ü, è, y Óı, , xçç İjòß^` Ü, !Eİ , ö!Ó^` ÖyÓ^` İ^`İÜ, ~İİ^`İäE-
ú, ^`İ^`ı, yÓ^`y ü) !ü İÇfİÖyÓ^` xy•zò Ö^`* , öyl!^`ı, Ü, Ö^`İ, xy@`Ä# öİ^` - , öM, Eüı, ñ ü, yÓ^`İ, Ö^` «%, , ö ä, y!Eİ Ä ü) !ü#ò
^`«, İ, üç% İÖ^` Ö^`y ò!ò^` Ä !òÓ^` «, Ö^` İ, yÓ^`y xİÇà!è, İ, - ú, ^`İ^`ı) !ü İÇfİÖyÓ^` xy•zò Ö^`* , öyl!^`İÖ^` çöf İ, yÓ^`y
İÖ^` Ü, yÓ^` İÜ, ä, y, , ö !ò^`İ, , öy İÖ^`!ò- Eİı, İ, ñ ^`çy^`li, Ö^` İÇ•İ, İyò^`İöÓ^` çöf ^`Ü, y^`İöy Ö^`yçf•z İ, z^`İÖ^`á^`İlyaf ^`Ü, y^`İöy
ÓfÓfİly öİ^`!ò- İEüı, ñ İüÖyİ^` ä, yEİ İjò^`İÜ≈, ä, y!Eİ^`İöÓ^` ü^`İöf İ^`İ, İ, öı, y, İ, !Ó^` Ü, Ö^`y •İ^`!ò- xçTüı, ñ @`ÄyüyM, È^`İ^`
Óı, , ä, y!Eİ^`İöÓ^` ≤Äü, yÓEÜE≤Äİ!ı, , ö!_`á%Ó^` Ó!ç- İ, yÓ^`y ü) !ü İÇfİÖyÓ^` Ü, ü≈İ) !ä, Ö^`* , öyl!^`İ Öyöy !ò^`ll^`İäE-
öÖüı, ñ ü, yÓ^`İ, ç!ü İÇe^`yhs^` ö!ı, , öe İlyİ ü, y^`İÖ Ö^`!«, İ, •İ^` - İ, z, ö!%_` ö!ı, , ö^`leÓ^` xü, y^`İÖ x^`lòÜ, İü!^`•z ü) !ü
İÇfİÖyÓ^` Ü, ü≈İ) !ä, Ö^`* , öyl!^`ı, Ü, Ö^`y İyl !ò- ~İüñfİ Ü, yÓ^`İ ü, yÓ^`İ, ü) !ü İÇfİÖyÓ^` Ü, ü≈İ) !ä, , İ, , •İ^`!ò- x!ä,
ü, yÓ^`İ, Ö^` öfı!^`ç!^`ıyß^`ı, Ü, !Eİ≤Äöyö ^`ò^`İç ü) !ü İÇfİÖy^`İÖ Ö^` =Ó^`ç x, , ö! İ#ü- ≤Äİüı, ñ ü) !ü İÇfİÖy^`İÖ Ö^`
üyöf İü ≤ÄÜ, İ, ä, y!Eİ ç!üÖ^` üy!°Ü, yöy , ö^`İ^`Ü, !Eİ^`İ, İ, z! , öyòöç#ı, y Öyı, , İÖ- !mı, #İ^`ı, ñ İyüy!çÜ, , öfı!^` Ä İüı, y
≤Äİ, , ç, y Ü, Ö^`İ, ü) !ü İÇfİÖyÓ^` ≤Ä^`ll^`yçö- İ, İ, #İ^`ı, ñ xyö%!öÜ, Ü, !Eİ ÓfÓfİly ≤ÄÖİ≈, , ö Ü, Ö^`İ, •İ^`çy^`li, Ö^`
xİÇÓk, İ, y ò)Ü, Ö^`İ, •İÖ- xyÓ^` İ, yÓ^` çöf ü) !ü İÇfİÖyÓ^` ≤Ä^`ll^`yçö- İÖ^` Ü, yÓ^` İÜ, İ, y, z ü) !ü İÇfİÖyÓ^`
Ü, ü≈İ) !ä, Ö^`* , öyl!^`İÖ^` Ü, İy İ, z, ö!%_` =Ó^`ç !ò^`ll^` ü, yÓ^`İ, •İÖ- 3.8 ü, yÓ^`İ, @`Äyü#ı İ (Rural Credit in India)
Ü, !EİÜ, y^`İ≈Ó^` Ófı!^` !òÓ≈y• Ü, Ö^`yñ ç!üÖ^` İ, zß^`İ, àè, y^`İöyñ áyçöy ^`üè, y^`İöyñ , ö!Ó^` Öy^`İÖ Ö^` ü, Ö^`İ^`ı, öyEİ^`İÖ^`
Ófı!^` üè, y^`İöy •zı, fy!òÓ^` çöf ä, y!Eİ^` Ü, y^`İöy ≤Äy!ı, ç, y!òÜ, Öy xEÜE≤Äy!ı, ç, y!òÜ, İe İ^`İÜ, ^`İx!≈İy•yİf !ò^`İ^` İy^`İÜ,
İ, y^`İÜ, •z Ü, !Eİ İ Öy @`Äyü#ı İ Ó^`İ- !ç^`İÖ^` öfı!^` Ü, !Eİ, Ä ü)ö^`İöÓ^` ≤Ä^`ll^`yçö- Ü, !EİÖ^` çöf Ö#çñ İyÓ^` ñ
Ü, #è, öyçÜ, ≤Äü, , İ, İ, z, , öÜ, Ö^`İ e İ^`ñ Ü, !EİÜ, y^`İ≈Ó^` ~òò!öò áó ä, ñ ç!üÖ^` İ, zß^`İ öñ İ, z! , öß^`ç^`İçfÓ^` !Ó, , öıö
•zı, fy!ò İÖ Ü, y^`İç•z x^`İ≈Ó^` ≤Ä^`ll^`yçö- ü, yÓ^`İ, Ö^` ä, y!EİÖ^`y ≤Äy!ı^`ç•z İ, y^`İöÓ^` !öçfİ İME, İ^` Öy xöfyöf İe İ^`İÜ,
≤Ä^`ll^`yçö#ı x^`İ≈Ó^` İöè, y İÇ@`Ä•Ü, Ö^`İ, , öy İÖ^` öy- ü, yÓ^`İ, Ö^` «%, , ö Ä üé, y!Ó^` ä, y!Eİ^`İöÓ^` xy!^`f!^`- , ú, ^`İ^`
İ, y^`İöÓ^` İM, Eİ Ä öàıf - ~äEyi, , y Ó^`İ^` İäE Ü, !Eİ İ, z! , öyò^`İö öyöy óÓ^`İöÓ^` x!öy, İ^`ı, yñ İüöñ xyÓ•yÄİ^`yÓ^` xÓfİlyñ
Ü, #è, , öı, ^`İDÓ^` xye^`üı •zı, fy!ò öyöy Ü, yÓ^`İ Ü, !Eİ İ, z! , öyòö á%Ö•z x!fı!ı, ç#- ~äEyi, , yñ İyı±İ, Ü, Ü, y^`İ Ü, !Eİ
İ, z, , öÜ, Ö^`İÖ^` SÓ#çñ Ö^`yİ!^`!öÜ, İyÓ^`ñ Ü, #è, öyçÜ, ÄEİ%öñ , öyıö ä, y^`İöyÓ^` çöf çmıy!ò ≤Äü, , İ, V öyü á%Ö•z
^`Ö^`İ, , İäE- Ü, !Eİ, , öıf !Ó, , öı^`İöÓ^` Ófı!^` ~ÖÇ Ü, !Eİ, , öıf üç%ı, Ü, Ö^`İÖ^` Ófı!^` Ä Öİ≈, , üy İö İ^`İkT Ö^`İ, , İäE- ~İüñfİ
Ü, yÓ^`İ ü, yÓ^`İ, #İ^` ä, y!Eİñ !Ó^`İçEİ, ^`äEy İè, y Ä üé, y!Ó^` ä, y!Eİñ İ, yÓ^` Ü, !EİÜ, y^`İ≈Ó^` çöf ≤Ä^`ll^`yçö#ı İüñfİ x^`İ≈

76% MATCHING BLOCK 51/161

SA CC ED 01(Bengali).pdf (D164886399)

Ó ¤Çfliyò Ü, Ó^îi, ðy^îÓ^ ðy- i,y•z ä,y!E

î^îoÓ^ ðyöy ≤Äy!i, ¤,y!òÜ, ~ÓÇ x≤Ä!i, ¤,y!òÜ,)e î^îÜ,)i Ü, Ó^îi, •î^ - ~•z)i î^Ü, •z Ó^îi @ Äyü#)i Óy Ü, !Eî)i (Rural credit or Agricultural Credit)- Ü, !Eî)i !Ó!ù, ß^ ðÓ^ î^îoÓ^ •î^ îy^îÜ, - Ü, !Eî } î^îÓ^ í, z^îjçfñ^ ùl^ yòñ í, z!í ð•zî, fy!ò xò%ÿy^îÓ^ Ü, !Eî } î^îÓ^ ^ð!i !Óù, yà Ü, Ó^y •î^ - îüòñ Ü, !Eî } î^îÓ^ ≤Ä^îi^ yçò#î^ i, y Óy í, z^îjçf xò%ÿy^îÓ^ Ü, !Eî } î^îÜ, ≤Äðyöi, ä, yÓ^ ù, y^îà ù, yà

73 NSOU ?GE-EC-41 Ü, Ó^y •î^ ≠ SÜ, V í, zß^î^ öü)Ü,)iñ SáV í, z!í, ðyò^îoÓ^ çöf)iñ SáV !Ó, ði^îoÓ^ çöf)i ~ÓÇ SáV ^ù, y^îàÓ^ çöf)i- ~î^òÓ^ ù^îðf Ü, !EîÓ^ í, zß^î^ ö Sxl^y! ç!üÓ^ fliyl^ # í, zß^î^ öñ, ð!i, i, ç!ü í, zk, yÓ^ ñ ði%, ö ç!ü e^î^ ñ Ü, !Eî !sf, ðy!i, e^î^ ≤Äù, !i, Vñ Ü, !E í, z!í, ðyòò Ä Ü, !Eî, ðöf !Ó, ði^îoÓ^ í, z^îjçf à, •#i,)i î^Ü, í, z!í, ðyòöç#^)i (productive credit) Ó^îi^ - ~ðÓ^ î^îoÓ^)i ÿyóyÓ^ ñ, ä, y!EîÓ^ } î^îÓ^ ù, yÓ^ Óyí, y!^ ðy- ÓÓ Ç i, y Ü, !Eî í, z!í, ðyòò^îo ÿy•y!f Ü, ^îÓ^ - ~ÿüñf!)i àEýi, yÄ^òò!@ö^ ù, yà Ä ÿyü!çÜ, xyä, yÓ^ xò%¸, y^îoÓ^ çöf Sðyk, ñ !ÓÓy•ñ xß^ ≤Äyçö ≤Äù, !i, V ä, y!Eî)i !ö^îi^ îy^îÜ, - ~ðÓ^ î^îoÓ^ } î^îÜ, xò%í, ðyòöç#^)i (unproductive credit) Ó^îi^ - ~=î^y •^ ù, y^îàÓ^ çöf } î^îÓ^ í, zòy•Ó^ î- ~•z)i ä, y!EîÓ^ í, z!í, ðyòöç#^ i, y Óyí, y!^ î, ^Ü, y^îöy ÿy•y!f Ü, ^îÓ^ ðyñ ÓÓ Ç i, yÓ^ } î^îÓ^ ù, yÓ^ Óy ^Óyè, y Óy!í, ^îi^ ði^ - i, y•z ~ðÓ^ î^îoÓ^)i ä, y!Eî îi, Ü, ù^ ði^ ñ i, i, z^î, yÓ^ , ð^î« üD- ~•z)i x!~îo!i, Ü, !òÜ, î^îÜ, á%Ó•z xÜ, yüf)i- xyÓyÓ^ ñ } î^îÓ^ ^ùl^ yò Óy ÿü!^ Ü, y^ xò%ÿy^îÓ^ Ü, !Eî)i î^Ü, fl^ î^îü!^ y!ò)i (short term credit), üyé, y!Ó^ ^ùl^ y!ò)i (medium term credit) ~ÓÇ ð#â~îü!^ y!ò)i (long term credit) ~•z !i, ðù, y^îà ù, yà Ü, Ó^y •î^ - ~Ü, ÓâE^îÓ^ Ó^ Ü, ù ÿü^îi^ Ó^ çöf)i î^Ü, fl^ î^îü!^ y!ò)i Ó^îi^ - ~Ó^ * , ð } î^îÓ^ í, z^îjçf •Ü, !EîÜ, y^îi^ ð^ ä, ð!i, Óf!^ ùè, y^îöy S^îüòñ Ó#çñ ÿyÓ^ ñ Ü, #è, ðyçÜ, ≤Äù, !i, e^î^ ñ ð!üÜ, ^îÜ, üç%!Ó^ ≤Äðyö ≤Äù, !i, V ~ÓÇ , ð!Ó^ Óy^îÓ^ Ó^ ù, yà Óf!^ ^ùè, y^îöy- ÿyóyÓ^ ñ, ä, y!EîÓ^ ÿü!^ ~•z)i ^òÄ!^ y •î^ ~ÓÇ ù, ÿ^ î, y^yÓ^ , ð^îÓ^ •z ~•z)i ^çyò Ü, Ó^yÓ^ xD#Ü, yÓ^ Ü, Ó^y •î^ - xöf!ò^ îÜ, ñ ÿyóyÓ^ ñ, ~Ü, ^î^îÜ, , ðñyã, ÓâEÓ^ ^ùl^ y!ò)i î^Ü, üyé, y!Ó^ ^îü!^ y!ò)i Ó^îi^ - ^îüòñ yD^ Ä Óòò e^î^ ñ «% , o Ü, !Eî !sf, ðy!i, e^î^ ñ «% , o ÿã, ÓfÓf!y !òù~y! ≤Äù, !i, Ó^ çöfñ ~Ü, Ü, !yl^ Ü, !EîÓ^ í, z!í, ðyòò « , üi, y Ó, !k, Ó^ çöf ~•z üyé, y!Ó^ ÈÜE^ùl^ y!ò)i @ Ä•î Ü, Ó^y •î^ - xyÓ^ ñ ç!üÓ^ fliyl^ # í, zß^î^ î^îoÓ^ çöf x!Óy ù, yÓ^ # Ü, !Eî !sf e^îi^ Ó^ çöf Ä ÓâE^îÓ^ Ó^ x!òÜ, ÿü^îi^

76% MATCHING BLOCK 52/161

SA CC-CO-01.pdf (D149057030)

Ó çöf î^i) @ Ä•î Ü, Ó^y •î^ i, y^îÜ,

ð#â~îü!^ y!ò)i Ó^îi^ - ~Ó^ * , ð } î^îÓ^ í, z^îjçf •Ü, ≠ ç!üÓ^ fliyl^ # í, zß^î^ ö âè, y^îöyñ , ð!i, i, ç!ü í, zk, yÓ^ ñ è, DyQÓ^ e^î^ ñ ù, yÓ^ # ðòÜ, , ð äöò ≤Äù, !i, - Ü, !Eî } î^îÓ^ çy!ü^îoÓ^ ≤Äù, !i, Ó^ xò%ÿy^îÓ^ Ü, !Eî } î^îÜ, ≤Äðyöi, !i, ðù, y^îà ù, yà Ü, Ó^y •î^ ñ îüòñ ç!üÓ^ !Ü,)iñ Çf Ó^ !Ü, Óy , ð=Ó^ !Ü,)i ~ÓÇ Óf!^ , ài, çy!ü^îo }i- Ü, !Eî } î^îÓ^ í, z!í xò%ÿy^îÓ^ Ü, !Eî } î^îÜ, ð%Üù, y^îà ù, yà Ü, Ó^y •î^

î^ ≠ Äy!i, ¤,y!òÜ,)i (institutional credit) ~ÓÇ xÈÜÈ≤Äy!i, ¤,y!òÜ,)i (non-institutional credit)- ÓfyçÜ, ñ ÿüÓy!^ !ü!i, •zî, fy!ò xy!≈Ü, ≤Ä!i, ¤,yò î^îÜ,)i !ò^îi^ i, y^îÜ, ≤Äy!i, ¤,y!òÜ,)i Ó^îi^ - xöf!ò^ îÜ, ñ ü•yçòñ ÓfÓÿ!^ #ñ xyD#î^ flçö •zî, fy!òÓ^ Ü, yâE^î^ îÜ,)i !ò^îi^ i, y^îÜ, xÈÜÈ≤Äy!i, ¤,y!òÜ,)i Ó^îi^ - ~îÜ, Óf!^ , ài,)iÄ (Private credit) Óy •î^ - 3.8.1 ù, yÓ^ ^îi, @ Äyü#)i } î^îÓ^ ÿüÿfyÓ!^ (Problems of Rural Credit in India) ù, yÓ^ ^îi, @ Äyü#)i } î^îÓ^ ÿ^îD !Ü, á%È ÿüÿfy ç!í, i, - ÿÇ^î« , î, ð ~•z ÿüÿfy=!^ !òj^ Ó^ * , ð ≠ Ä!üi, ñ @ Äyü#)i)i Óy Ü, !Eî } î^îÓ^ ≤Äðyö ÿüÿfy •^ Ó^ x≤Ä!i%, ði, y- ~•z } î^îÓ^ , ð!Ó^ üy! ≤Ä^îi^ yç^îoÓ^ i%, ðy!^ Ü, ù- ù, yÓ^ ^îi, Ó^ çöçÇáfyÓ^ ~Ü, è, y Ói, , xçç Ü, !Eî^îi, !ð!^ - ~•z Ü, !EîÜ, ^îoÓ^ xyÓyÓ^ Ói, , xçç •^ àEý^îè, y Ä üyé, y!Ó^ ä, y!Eî- ~•z !Ó, ð% ÿÇáfÜ, ä, y!EîÓ^ Ü, !EîÜ, y^îi^ ð^ Óf!^ ^ùè, y^îöy ~ÓÇ ç!üÓ^ í, zß^îi, âè, y^îöyÓ^ çöf î^ , ð!Ó^ üy!i, •!Ó^ î^Ó^ ≤Ä^îi^ yçòñ ÿ•z , ð!Ó^ üy! x!≈ Ü, !Eî^îÜ,

73% MATCHING BLOCK 53/161

SA CC ED 01(Bengali).pdf (D164886399)

Ó^y !Ó!ù, ß^)e î^îÜ, ÿÇ@ Ä• Ü, Ó^îi, , ðy^îÓ^

öy- İmi, #İi, ñ û, yÓ ã İi, Ü, İEİ } İiÓ xyÓ ~Ü, İe, ≤Äöyö İüİfy • ~•z İi İüi ü İi, y öy öyÄİ y- Ü, İEİÜ, yİ≈
üÓ =üİü, İÜ, - ÓàÈ İÓ Ó !òİò≈T İÜ, à%È }%, İi, ã, yİEİÓ } İiÓ ≤Ä İİ yçö- İÜ, v ≤Äyİ Ç•z ã, yİEİ İe, Ü, İü İİ } İ
, öyİ

74 NSOU ?GE-EC-41 öy- ú, İi } İiÓ í, z, öİ%_ ÓfÓ•yÓ Ä •İ öy- ~Ü, İy İÓ İcEİü, y İiÓ ≤Äyİİ, İ, yİöÜ, } İiÓ İ «, İe
İi, f- ≤Äyİİ, İ, yİöÜ, } İiÓ İ «, İe öyöy !òİ üÜ, yó% İiÓ Ü, İ, yÜ, İİ, İy İÜ, - ú, İi x İöÜ, İüİ •z ã, yİEİ İüİ ü İi, y
≤Ä İİ yçö#İ !òİ, öe İcyàò !ò İi, öy İÓ öy - xyÓyÓ ñ İüİ ü İi, y Ü, yàç, öe İÓ ÓÓ y• Ü, Ó İiÖ öyöy xyü•yİ, yİsfÜ,
Ó #İi, ö#İi, Ó çöf İi üÓÓ Ü, Ó İi, xòİ=Ü, òİÓ •İ - ú, İi òİÓ İi, ≤ÄyİE } İiÓ İò%ÓfÓ•yÓ ä İe, öy-
İ, İ, #İi, İi, ñ û, yÓ ã İi, Ó öfYİ flİ İyİİ, ò İc ã, yİEİÓ y òİÓ o Ä İöÓ «, Ó - ú, İi İ, yÓ y İçÇàİe, İ, - Ü, İEİ İi, öyÓyÓ
çöf İ, yÓ y İçÇàİe, İ, ü, y İÓ Ü, y İöy ÓfÓfİy !ò İi, öy İÓ öy- ú, İi İİÇe yhs İÓİü, İİ İüİfy !ò İİ ≤ÄcyİöÄ
İe, Ü, e, yÜ, xÓİ, İy İÜ, öy- ã, İi, İi, ñ û, yÓ ã İi, Ó Ü, İEİÜ, yİ≈ x İöÜ, áyİö ≤ÄÜ, İi, Ó İi ã y%á%ÇÓ í, z, öÓ
!òİ≈, Ó Ç# - ú, İi ~áy İö Ü, İEİ İi, éÑ, %İÜ, Óİç- áÓ yñ xöyÓ, İTñ xİ, Ó, İTñ é, İ, Öy İy•z İÜce, yö •zi, fyİòÓ ú, İi
ã, yİEİÓ xy İİ xİöy, İi, y İÜ, - ú, İi x İöÜ, Ófİ, ñ ~üòİÜ, İÓİü, İİ xyİ≈Ü, ≤Äİi, İ, yÖÄ Ü, İEİ İi, İò İi, xy@ Ä•# öİ -
xyÓyÓ ñ ú, ö ü, y İy •İi x İöÜ, İüİ ü, İiÓ öyü x İöÜ, Ü, İü İyİ - Ü, İEİçyİ, o İÓfÓ !Ó İcEİi, áyòf o İÓfÓ
ã, yİöy xİfİİİ, İy, öÜ, •Äİ yÓ òÓ çò ~e, y ä İe, İy İÜ, - ã, yİöy xİfİİİ, İy, öÜ, •İi İcyàò Öyİ, İi öyü İÓç •y İÓ
Ü, İü - ú, İi İ, y İöy Ü, İEİ İÓfÓ ú, ö ü, y İy •İi o İÓfÓ öyü Ü, İü İà İİ ã, yİEİÓ xyİ Ü, İü İi İi, öy İÓ -
İ, yÄEYİ, yñ ú, İi İe, Ü, Äe, yÓ ü%İá öyü á%Ó Ü, İy İÜ, - İxİ, äEY İe, y Ä üyé, yİÓ ã, yİEİ İÜ, ≤Ä İİ yç İiÓ ã, y İ, ö
İü İİ •z !Óİe Ü, Ó İi, İi - ú, İi üç%İ, Ü, İÓ Ó yá İi, öyÓ İi, ö İÓ ú, İiÓ İÓç öyü öyÄİ y İyİ - äEY İe, y Ä
üyé, yİÓ ã, yİEİÓ y İz İİÓöy !ò İi, öy İÓ öy- ú, İiÓ İÓç öy İüÓ İ%İöy ü, yà Ü, İiÓ Óİ, ã, yİEİ Ä
ÓfÓyİ #Ó y- ~İüfİİ Ü, yÓ İi ò#ä~ İüİ yİò Ü, İEİ İi òÄİ yÓ éÑ, %İÜ, á%Ó İÓç- ú, İi Ü, İEİ İi, ò#ä~ İüİ yİò
} İiÓ İcyàò Ü, ü İi - öM, Èüİ, ñ û, yÓ İi, #İ Ü, İEİ, İòÓ İçáfyaİÓ İ, xÇç•z òİÓ o- İ, y İòÓ öyöy x, öİÓ İ,
ã, yİöy (unfulfilled demand) İy İÜ, - ú, İi x İöÜ, İü İİ •z ≤Ä%İ, •İi Öy İçy İiÓ Ó ã, y İ, ö İ, yÓ y ã, y İEİÓ
İ, z İi, Ó çöf İi } İi } öyöy İyçyİÓ Ü, Ü, y İç áÓ ã, Ü, İiÓ ü, İi - İe, Ü, İEİ } İiÓ x, öÄ, İi äEYİ, y xyÓ
!Ü, à%È•z öİ - İ, yÄEYİ, yñ öy, ñ İÓÖy•ñ xİ ≤Äyçö ≤ÄÜ, İi, Ó çöf Ä ã, yİEİ İi İò İİ İy İÜ, - ò !, öàÈ İö Ü, yç Ü, İiÓ
İyüyİçÜ, Ó #İi, ö#İi, Ó ã, y, öñ öü~#İ !ÖYyİñ İyÜ, İyÓ ü, İi ≤ÄÜ, İi, - ~İüfİİ «, İe Ófİ •ö x%İ, öyöçç#Ó Ófİ
(unproductive expenditure)- ~z Óf İİ Ó ú, İi ã, yİEİÓ í, zİ, öyöçç#İ y Öy ã, y İEİÓ ú, ö Öy İi, öy- ò% ã, yİEİÓ
} İiÓ Öyé, y Öy ü, yÓ xy İiÓ y Öy İi, - ü, yÓ İi, @ Äyü#İ } İiÓ İ «, İe ~•z x%İ, öyöçç# } İiÓ İüİfy ~Ü, İe, Óİ,
İüİfy- ~İi, ò% @ Äyü#İ } İi Ähfİİ, y Ó İi, •z ã, İi - Ü, yÓ İi ~z òÓ İiÓ } İi ã, yİEİÓ Ófİ •z ò% Öy İi, xyİ
Öy İi, öyñ ú, İi İ, yÓ İi, öİÓ İcy İiÓ «, İi, y Öy İi, öy- Eİİ, İi, yñ %o ã, yİEİÓ y İÓç İi öİ @ Äyü#İ ü•yçöñ
ÓfÓyİ #ñ çyİ, öyÓ ñ öyÜ, yöyÓ ≤ÄÜ, İi, İiÓ Ü, yÄE İİÜ, - ~! = İiÓ x≤Äyİİ, İ, yİöÜ, İe- ~ İiÓ İ% İiÓ
•yÓ İÓç ã, İ, y ~Óç İi, öİÓ İcy İiÓ xöfyöf çİ≈ Ä İÓç Ü, İe, yÓ - !Ü, v ~ İiÓ İiöy İiÓ «, İe !òİ İüÓ
Ü, İ, yÜ, İi, Ü, ü - } İiÓ çöf öİ, öe !Ó İcEİ !ò İi, İi öy- á%Ó Ü, İü İü İiÓ ü İöf•z İi, öyÄİ y İyİ - äEY İe, y
äEY İe, y İÜ, İhfİ İi, ≤Ä İİ yçö üyİü, Ü, İi, öyÄİ y İyİ - ~Ü, Ü, İyİ Ó İi, ä İi Ü, İEİ } İiÓ ~•z xÈÜÈ≤Äyİİ, İ, yİöÜ, İe=İ
á%Ó•z Ü, İEİÜ, Öyİ, Ö- (Peasant friendly)- ú, İi ã, yİEİ ~ İiÓ Ü, y İàÈ İi İò İi, •z İfİFàÈ Öyö Ü, İiÓ - x İöÜ, İüİ
~ İiÓ Ü, y İàÈ ü, İi Ö, Ü, Ó İi ã, yİEİ İi öİ - ~ İi, İeÄ İiöyİ, y ≤Äyİ Ç•z Ü, ü öy İü ã, yİEİÓ ú, İi Ü, İiò öİ -
~ü, y İiÓ ~Ü, İiò İÜ, } İiÓ ã, İ, y İ%ò ~Óç xöfİò İÜ, ú, İiÓ Ü, ü öy İüÓ üyöf İü ã, yİEİ çyİEİİ, İi - !Ü, v İ, y İİ_Ä
≤Äyİİ, İ, yİöÜ, } İiÓ !òİ İüÓ öyöy Ü, İ, yÜ, İi, Ó ú, İi ã, yİEİ İyá İö İi İi, xy@ Ä• Öyö Ü, İiÓ ö öy-

75 NSOU ?GE-EC-41 İ, y•İi xyüÖ y İàİàÈ İñ û, yÓ İi, @ Äyü#İ İi Öy Ü, İEİ } İiÓ İ İD öyöy İüİfy çİİ, İ, - x İöÜ,
İü İİ •z òáy İyİ İñ } İiÓ İò%ÓfÓ•yÓ Ü, Ó İi, öy, öyÓ yÓ òÓ çò ã, yİEİ } İiÓ uñ, y İò çİİ, İi, ö İi, - ü•yçöñ
çyİ, öyÓ ñ ÓfÓyİ #ñ öyÜ, yöyÓ ≤ÄÜ, İi, !Óİü, İİ @ Äyü#İ İiöyİ, y ö# İiÓ ö# İiÓ ã, yİEİÓ çİİ @ Äyİ Ü, İiÓ -
ü, yÓ İi, Ó @ Äyü#İ } İiÓ İjö İü≈, Öy •İ İñ uñ, yİÓ òİ, İüò, uñ, yİÓ xyİyü İü, ö İiÓ Ó y İàñ Ü, İEİ İÄ
Ü, İEİÜ, İÜ, İzÜ, y İiÓ ö İiÓ Ó y İá (Credit supports the farmer as the hangman's rope supports the hanged)- ~
Ü, İyÓ İ, yİ, öİ≈•ñ Ü, İEİ İi Ü, İEİ İÜ, Ó ~Ü, e, y ≤Äöyö Öy ≤Ä İİ yçö#İ xÓİjö •İiÄ İ, y uñ, yİÓ òİ, Ó ü İi, y•z
!Ó, öİöÜ, •İi òÑyİ, yİ - @ Äyü#İ ü•yçö •zi, fyİò İiÓ Ü, y İàÈ ~Ü, ÖyÓ İi İò İi ã, yİEİ İiç xyÓ } İiÓ uñ, yò İ İÜ,
İiÓ İi xyİ İi, öy İiÓ öy- İ, yÓ y İiç•z ü•yçö İiÓ çyEİ İiÓ !çÜ, yÓ •İi, ö İi, - İ, yÄEYİ, yñ òİÓ oñ
!òÓ «, Ó Ä öyöy İçfİy İiÓ xyFàÈİS ü, yÓ İi, #İ ã, yİEİ öyöy x%İ, öyöçç# İiÄ !ò İİ İy İÜ, - ~ İi, İ, yÓ Ü, y İöy
xyİ≈Ü, İ%Ó •y •İ öy- İ, yÓ ã, y İEİÓ í, zİ, öyöçç Öy İi, öy- ò% } İiÓ Öyé, y Öyİ, İi, İy İÜ, - «, o Ä ≤Äyİhs Ü,
ã, yİEİ ~Ü, İüİ ü•yçö Öy çyİ, öy İiÓ Ó Ü, y İàÈ İ, yÓ çİüè%, Ü%, !Óİe Ü, İiÓ ü) İü•#ö İ «, İ, üç% İiÓ, öİÓ İi, İi -
xyÓ } İiÓ Öyé, y Öçcyö% İü ã, İi, İy İÜ, - İ, y•z Öy •İ İñ Indian farmer is born in debt; he lives in debt and dies
in debt. öÓ Öi≈, # ≤Äçİv İÜ, Ä ü•yçö çyİ, öy İiÓ Ó Ü, y İàÈ «, İ, üç% Ó !İy İiÓ İü !Óİe Ü, Ó İi, İi - 3.8.2
@ Äyü#İ } İiÓ İüİfy òÓ Ü, Ó İi, İÓ Ü, yİÓ ÓfÓfİyİ) • (Government Measures to Solve the Problems of Rural
Credit) @ Äyü#İ İi Öy Ü, İEİ } İiÓ İüİfy òÓ

100% MATCHING BLOCK 54/161

SA CC-CO-01.pdf (D149057030)

Ü, Ó, yÓ çöf ü, yÓ, i, ŞÓ, Ü, yÓ !

Ó!ü, ß, Şü, İİ, öyöy ÓfÓfliy @ Ā•i Ü, ĀİÓ ĀİâÈ- ĩ•z ÓfÓfliy=!° ĀİÜ, Ş
Ç Āİ« Āİ, ö İöi !İ!āī,
ü, y ĀİÓ

İ, z ĀİÖ'á Ü, Ó, y Āİİ, öy ĀİÓ ≠ 1. 1935 Ş

y Āİ° Ó çyû≈, ÓfyÇÜ, ≤Āİ, x, yÓ Şüİ ĀİİÜ, •z ~•z ÓfyÇ ĀİÜ, xy°yòy Ü, !Eİ ĩi !Óü, yà Āy°y •İ° - Ü, !Eİ ĩi ŞÇe' yhs Şühfİİ
!ÓEİİ Āİ° óáy Āİcyöy Ü, Ó, yñ Ó, yçf ŞÓ, Ü, yÓ ñ Ó, yçf ŞüÓyĀİ ÓfyÇÜ, ~ÓÇ xöfyöf ÓfyÇÜ, ĀİÜ, öÓ, yüç≈ ĀİĀİ y
≤ĀÜ, İ, •° ~•z !Óü, y ĀİâÓ ≤Āİöyö Ü, yç- Ü, !Eİ ĩi ĀİĀİ yÓ çöf !Ó çyû≈, ÓfyÇÜ, ò%!è, İ, •!Ó° à Āİ, İ%, Āİ° ĀİâÈ- ~Ü, !è,
•° çyi, #İ° Ü, !Eİ ĩi Sò#â≈ Āİü' y!òV İ, •!Ó° ~ÓÇ x, öÓ !è, •° çyi, #İ° Ü, !Eİ ĩi Sfliy!İ° cŞyööv İ, •!Ó° - ≤Āİü!è, ĀİİÜ,
ò#â≈ Āİü' y!ò ~ÓÇ !mİ, #İ° !è, ĀİİÜ, flĀİü' y!ò Ü, !Eİ ĩi ĀİĀİ y •İ° - ≤Āİ, !è, Ü, !Eİ ĩi öyöÜ, yÓ # xy!≈Ü, ≤Āİ, x, yö ĀİÜ, •z
!Ó çyû≈, ÓfyÇÜ, x!≈Şy•yĀİf !ò Āİ, İy ĀİÜ, - ~āEyi, yñ Ü, !Eİ Āİ @ Āy Āİüyß Āİ° ĀİöÓ çöf !Ó çyû≈, ÓfyÇÜ, ≤Āİ, x, y
Ü, ĀİÓ ĀİâÈ çyi, #İ° Ü, !Eİ Āİ @ Āy Āİüyß Āİ° ÓfyÇÜ, Óy ŞÇ Āİ« Āİ, ö öyÓy≈, (NABARD)- ü, yÓ Āİİ, Ó, Ü, !Eİ Āİ« Āİe
İöy ĀİöÓ ~!è, •z ~áo Ş ĀİÓ≈yFā, ŞÇfliy- 2. 1955 Şy Āİ° •z!;ö!Ó Āİ y° ÓfyÇÜ, ĀİÜ, çyi, #İ° Ü, Ó, İÜ, ĀİÓ Āİ fiè, è, ÓfyÇÜ, xü,
•z!u, İ' y àè, ö Ü, Ó, y •İİ ĀİâÈ- Ü, !Eİ Āİ« Āİe İöy Āİö ~•z ÓfyÇÜ, ~Ü, è, !

100% MATCHING BLOCK 55/161

SA CC-CO-01.pdf (D149057030)

Ó ĀİÇEİ ü) !üÜ, y, öyö Ü, ĀİÓ

ā, Āİ° ĀİâÈ- ≤Āİüi, ñ Āİfiè, è, ÓfyÇÜ, Ó, yçf Ā ĀÜ, w#İ° ŞüÓyĀİ ÓfyÇÜ, =!° ĀİÜ, x!≈ fliyöyhs ĀİÓ Ó° Ş%!Óöy !ò Āİİ° İy ĀİÜ,
~ÓÇ İ, y ĀİöÓ 0.5% Ü, ü Ş% Āİò è, yÜ, y öyÓ Āİòİ - !mİ, #İ° İ, ñ ç!ü Óİ, !Ü, ÓfyÇÜ, =!° ĀİÜ, Ā Āİfiè, è, ÓfyÇÜ, öyöyü, y ĀİÓ
x!≈Şy•yĀİf Ü, ĀİÓ - İ, İ, #İ° İ, ñ @ Āyü x!ò@ ĀİĀİ ≤ĀÜ, " (Village Adoption Scheme) ~ÓÇ Ş%ŞÇ•İ, @ Āyü#İ İ, zß Āİ° ö ≤ĀÜ, "
ā, y°% Ü, ĀİÓ Āİfiè, è, ÓfyÇÜ, @ Āy ĀİüÓ ā, y!Eİ Ā «%, o Ü, y!Ó Āİ° ĀİöÓ Şyü!@ ĀÜ, İ, zß Āİ° ĀİöÓ Āİ, çTy Ü, Ó ĀİâÈ-
ā, İ%, İ≈İ, ñ Ü, !Eİ Āİ« Āİe x!≈ŞÓ ÓÓ y Āİ° çöf Āİfiè, è, ÓfyÇÜ, ~Ü, !è, flĀİ, sf Ü, !Eİ İ, zß Āİ° ö !Óü, yà á% Āİ° ĀİâÈ-
öM, Èüi, ñ Ü, !Eİ, öİf Āİcyöö Āİ!Óe' Āİ Ü, Ó Āİİ, Āİfiè, è, ÓfyÇÜ, ŞüÓyĀİ !Óe' Āİ Ş!ü!İ, =!° ĀİÜ, ĩi Āİòİ - Eİ, x, İ, ñ ü, Ş =öyüçyi,
Ü, Ó Āİİ, Ā Āİfiè, è, ÓfyÇÜ, x!≈ Şy•yĀİf !ò Āİİ° İy ĀİÜ, -

76 NSOU ?GE-EC-41 3. çlÜÖ° í,zB°Í°^lÖÖ° çöf Ü, !EÍ°lî, ò#â≈^lûl°y!ò }^lîÖ° ≤Ä°lî°yçö- ~çöf Ö°yçfhflî°lÖ° çlÜ
í,zB°Í° ö ÖfyÇÜ, fliy, ðö Ü, Ö°y • lî°^lâÈ- çlÜ x!Öy ^Ü, y^lÖy xfliyÖÖ° }jð!_ Ö¶, ^lÜ, ^Ö°^lâ Ü, ,EÍÜ, Ö°y ~z ÖfyÇÜ,
^lÜ, ò#â≈^lûl°y!ò } ^, ð°lî, ,çy^lÖ° - 4. }yÖ°y ù, yÖ°i, @ Äyü#i }i }ü#ç, y Ü, !ü!è, Ö° }%çy!Ö° c xö%}y^lÖ° !i, öhflîÖ°
!Ó!ç<T }üÖy!° }iöyö Ü, yè, y^lüy à^lî, , ^i, y°y • lî°^lâÈ- }lÖ°yFä, Öy Ö°yçf hflî°lÖ° Ö°^lî°^lâÈ Ö°yçf }üÖy!° ÖfyÇÜ, -
i, yÖ° xö#^lÖ° ≤Ä!i, ^ç°y!° Ö°^lî°^lâÈ Ü, w#i }üÖy!° ÖfyÇÜ, - Ü, w#i }üÖy!° ÖfyÇÜ^lÜ, Ö° xö#^lÖ° xy^lâÈ Ö¶çáfÜ,
≤Äy!üÜ, }üÖy!° }iöyö }lû!i, - ~^lòÖ° }i !ò^lî° }y°y!f Ü, ^lÖ° ^Ü, w#i }üÖy!° ÖfyÇÜ, - xyÖ° Ö°yçf }üÖy!° ÖfyÇÜ, ^lÜ,
}i !ò^lî° }y°y!f Ü, ^lÖ° !Ö°çyû≈, ÖfyÇÜ, - Ü, !EÍ° äEyi, , y @ Äyü#i Ä Ü%, !è, Ö° !ç° ~ÖÇ Ü, !EÍ° }ç!Y<T Ü, yçÜ, ^lû≈Ö°
çöfÄ Ö°yçf }üÖy!° ÖfyÇÜ, }y°y!f Ü, ^lÖ° ly^lÜ, ≤Äy!üÜ, }üÖy!° }lû!i, =!°^lÜ, - ~äEyi, , yñ ò#â≈^lûl°y!ò }i
}Ö° ÖÖ°y^lÖ° çöf }üÖy^lî° Ö° !ü, !_ ^lî, çlÜ í, zB°Í° ö ÖfyÇÜ, ≤Ä!i, , ç, , • lî°^lâÈ- }Ö° Ö°y^lçf°z ~Ü, !è, Ü, ^lÖ°
^Ü, w#i çlÜ í, zB°Í° ö ÖfyÇÜ, xy^lâÈ- 5. 1969 }y^lî° 14!è, ~ÖÇ 1980 }y^lî° xyÖ° Ä 6!è, Öy!içfÜ, ÖfyÇÜ, ^lÜ,
çyi, #! Ü, Ö°i Ü, Ö°y • lî° - , ðÖ° Ö°i, #Ü, y^lî° Ö°y<T..y!° y_ ^äEyé, è, y ÖfyÇÜ, =!°^lÜ, Ói, , Ü, ^lî° Ü, !è, ÖfyÇÜ^lÜ, Ö°
xhs ù≈, %_ Ü, Ö°y • lî° - 2022, }y^lî° Ö° 1 ~!≤Ä° fiè, è, ÖfyÇÜ, }Ö°y<T..y!° _ ÖfyÇÜ^lÜ, Ö° }çáfy !àÈ° 12 SÓy^lÖ° yV-
çyi, #! Ü, Ö°^lîÖ° , ðÖ° Öy!içfÜ, ÖfyÇÜ, =!° @ ÄyüM, È° Ö°çy!Öhflîy^lÖ° ~ÖÇ Ü, !EÍ°!ç, ^le }iöy^lÖ° ^lî<T xy@ Ä°#
• lî°^lâÈ- 6. @ ÄyüM, È° ≤Ä!i, ç, yöäi, }lîÖ° }%lîyà Ö, !k, Ü, Ö°yÖ° çöf 1975 }y^lî° xyM, È°Ü, @ Äyü#i ÖfyÇÜ,
(Regional Rural Banks Öy RRBs) ≤Ä!i, ç, y Ü, Ö°y • lî°^lâÈ- @ Äyü#i ~yÜ, y!° Ü, !EÍ° Ä ÖfyÖ}yÈÜÈÖy!i^lçfÖ° í, zB°Í°
~ÖÇ %ç, o Ä ≤Äy!hs Ü, ä, y!EÍñ Ü, !EÍ° !üÜ, ñ Ü, y!Ö° àÖ° ~ÖÇ í, z^lÖfy_ y^lòÖ° }i ^òÄ!°y°z ~z xyM, È°Ü,
ÖfyÇÜ, =!°Ö° í, z^lçf- }üÖy!° }lû!i, =!°Ö° , ð!Ö° , ð)Ö° Ü, !• }y^lÖ° @ Äyü#i ÖfyÇÜ, =!° Ü, yç Ü, Ö°^lâÈ ~ÖÇ
Ü, !EÍ°!ç, ^le }iöy^lÖ° ~Ü, !è, !Ö°!çEÍ°ü) !üÜ, y @ Äi Ü, ^lÖ°^lâÈ- 7. Ü, !EÍ°!ç, ^le }iöyöÜ, yÖ° # xy!≈Ü, }çfliy=!°Ö°
}lÖ°yFä, }çfliy !• }y^lÖ° çyi, #! Ü, !EÍ° Ä @ Äy^lüyB°Í° ö ÖfyÇÜ, Öy öyÖy≈, (National Bank for Agriculture and Rural
Development Öy, NABARD) ≤Ä!i, ç, , • lî° - 1982 }y^lî° !Ö° çyû≈, ÖfyÇÜ, ~z öyÖy≈, ≤Ä!i, ç, , Ü, ^lÖ° ~ÖÇ Ü, !EÍ° Ä
@ Äy^lüyB°Í° ö }çE yhs }ühfli }i }Ö° ÖÖ°y^lÖ° ðy!i° c ~z ÖyÇ^lÜ, Ö° í, z, ðÖ° x, ð≈i Ü, ^lÖ° - ~z ÖfyÇÜ, @ Äyü#i
^ç, ^le }iöyöÜ, yÖ° # !Ó!ü, B° }çfliyÖ° Ü, y^lçÖ° ü^lçf }üB°lî° }yöð Ü, ^lÖ° - }ç^lç, ^lç öyÖy≈, ÈÜÈ~Ö° Ü, yç=!°
• ÈÜÜÜÈ (i) Ü, !EÍñ «%ç, o Ä Ü%, !è, Ö° !ç° ~ÖÇ xyö%È!DÜ, Ü, y^lçÖ° çöf ~z ÖfyÇÜ, , ð°öÉx!≈}çfliyö Ü, ^lÖ° l^lÜ, -
(ii) Ö°yçf }üÖy!° ÖfyÇÜ, ñ xyM, È°Ü, @ Äyü#i ÖfyÇÜ, ñ çlÜ í, zB°Í° ö ÖfyÇÜ, ~ÖÇ !Ö° çyû≈, ÖfyÇÜ^lÜ, Ö°
xö%^lüy!öi, xy!≈Ü, }çfliy^lÜ, }iöyö Ü, ^lÖ° - (iii) }üÖy!° }iöyö }lû!i, Ö° ^ç!°yÖ° ü)°ðö ^Ü, öyÖ° çöf ~z ÖfyÇÜ,
Ö°yçf }üÖ° Ü, yÖ° =!°^lÜ, }i ^ò!° - (iv) Ü, !EÍ° Ä @ Äy^lüyB°Í° ^lÖ° }lÖ° çlç, , i, }Ö° Ü, yÖ° ÈÜÈfl!#Ü, , i, ^Ü, y^lÖy }çfliy^lÜ,
öyÖy≈, x!≈ }y°y!f Ü, Ö°^lî, çy^lÖ° - (v) @ Äyü#i ÖfyÇÜ, ñ }üÖy!° ÖfyÇÜ, ~ÖÇ xöfyöf }üÖy!° ÖfyÇÜ, =!°Ö°
Ü, yçÜ, ^lû≈Ö° i, ðyÖ° Ü, Ü, ^lÖ° öyÖy≈, - (vi) ~z ÖfyÇÜ, Ü, !EÍ° Ä @ Äy^lüyB°Í° ö }çE yhs à^lÖÈliy ä, y°y!° - (vii)
@ Äyü#i }i^lîÖ° ^ç, ^le !Ö° çyû≈, ÖfyÇÜ^lÜ, Ö° ≤Ä!i, !ò!ò !• }y^lÖ° öyÖy≈, lyÖi, #!° ðy!i° c , ðy°ö Ü, ^lÖ° ö- 3.8.3
}Ö° Ü, yÖ° à, #i, ÓfÓfliy!òÖ° ü)°fy!° ö (An Evaluation of Government Measures) ü, yÖ°^lî, Ü, !EÍ° }i }Ö° ÖÖ°y^lÖ° çöf
öyöy ÓfÓfliy @ Äi Ü, Ö°y • lî°^lâÈ- Ü, !EÍ° }i }Ö° ÖÖ°y^lÖ° }Ö° Ü, yÖ° Ü, i≈, Ü,
77 NSOU ?GE-EC-41 í, z^lÖ°á^llyàf ÓfÓfliy=!° •ÈÜÜÜÈ (i) !Ö° çyû≈, ÖfyÇÜ^lÜ, xy°yöy Ü, !EÍ°!i!Óü, yà ^áy°ñ (ii)
•z!i;ö!Ö°^lî°y° ÖfyÇÜ, ^lÜ, x!ò@ Äi Ü, ^lÖ° fiè, è, ÖfyÇÜ, xü, •z!u, l^l y fliy, ðöñ (iii) !i, öhflîÖ° !Ó!ç<T }üÖy!° }iöyö
Ü, yè, y^lüy à^lî, , ^i, y°yñ (iv) Ö°yçf hflî°lÖ° çlÜ í, zB°Í° ö ÖfyÇÜ, fliy, ðö Ü, Ö°yñ (v) xyM, È°Ü, @ Äyü#i ÖfyÇÜ,
≤Ä!i, ç, yñ (vi) fiè, è, ÖfyÇÜ, Ä Öy!içfÜ, ÖfyÇÜ, =!°^lÜ, Ü, !EÍ°^lîÖ° ≤ÄyÖ° äè, y^lî, Ö°y ~ÖÇ }lÖ°yç, ð!Ö° ñ (vi)
Ü, !EÍ° }iöy^lÖ° }lÖ° }%_ }ühfli xy!≈Ü, ≤Ä!i, ç, y^lòÖ° Ü, yçÜ, ù≈ }%}ç°i, Ü, Ö°yÖ° çöf NABARDÈÜÈ~Ö° ≤Ä!i, ç, y-
!Ü, v ~i, }Ö° ÓfÓfliy @ Äi Ü, Ö°y }l_¥Ä ü, yÖ°^lî, @ Äyü#i }i^lîÖ° }üfyf !Ö°!çEÍ° ü^lè, !ò- ü, yÖ°^lî, Ö° Ü, !EÍ°
, ð!Ö° ÖyÖ° !, ðâ%È ài, , }lîÖ° , ð!Ö° üyi e^lüyàl, ^Ö°lî, , ä, ^lî°^lâÈ- xy^lî° }Ö° Ü, y^lÖ° Ö° à, #i, ÓfÓfliy=!° !è, Ü, è, yÜ,
Ö°* , çy!i° i, • lî°!ò- ^lûòñ ≤Älûi, ñ Ü, !EÍ° }i }Ö° ÖÖ°y^lÖ° çöf }üÖy!° ÖfyÇÜ, ÓfÓfliyÖ° ü) !üÜ, yÖ° í, z,
ðÖ° =Ö° çc xy^lÖ°y, ð Ü, Ö°y •
!° -

ú,yÓ°îî, ſüÓyî xyî@y° xîòÜ,ê,y x@ÃſŒ° •îĀ ~Ó Ü,î,Ü,=!° ò%Ó≈î,y Ó°îîîîîĀĒ- (i) ſüÓyî ſüîî,=!° Ó° îòĀî y }îĪÓ üîòſ xòyòlî # xÇÇ e üyàî, Óyî, îĀĒ- (ii) }îĪÓ xî≈ í,zí,öyòöç#° Ü,y îç öy y!àîîî xò%í,öyòöç#° Ü,y îç Óſîîî, îĀĒ- (iii) @ ĀyîüÓ° ſüÓyî ſüîî,=!° îî, Óî, ä,y!ĒÍ° yz ≤Āyöyöſ, öyî - à!Ó° ä,y!ĒĀ «î,ü%çÓ° Ó° y ſüÓyî ſüîî, îîĪÜ, !Ó°îçĒî yú,Óyö •î!îò- ſüĥſî Ó° yîçſ ſüÓyî xyî@y° ſüü,yîĪÓ ≤Āſy!Ó°î, •î!îò- (v) ſüÓyî ſüîî, Ó° Ü,y îç «î,î,yÓ° xú,yÓ° ~ÓÇ ò%#≈îî, Ó° îîîîĀĒ- !mî, #îî,ñ xyçy Ü,Ó° y •îîîĀĒ° Īñ çyî, #î Ü,Ó° îîĪÓ° ,öÓ° Óyî!çſÜ, ÓfyçÜ,=!° Ü,îĒîĪ«î,îe }îòy îòÓ° ,ö!Ó° üyî öyÓ° ſüü,yîĪÓ Ó,Ī, öy îĪÓ- ſz xyçyĀ î,üöü,yĪÓ (ö)Ó° î •î!îò- ~áoĀ Óyî!çſÜ ÓfyçÜ Ü,Ó° Ü,îĒî}îòy îò xy@Ā•Ü,ü- (i) @ ĀyüyM,Ē°î° çyáy îáy°yÓ° Ófy,öy îĪÓ° Óyî!çſÜ, ÓfyçÜ,=!° xy@Ā•Ü,ü- (ii) xîĪÜ,îĪ«î,îe Óyî!çſÜ, ÓfyçÜ,=!° ,ö îĪÓ° y«î,ü,y îĪÓ @ Āyü#î ä,y!ĒĪòÓ° }îòîî, !òÓ° ſſy,Ü, îĪÓ îĀĒ- (iii) ~áoĀ xîòÜ, @ ĀyüyM,Ē°î° Óyî!çſÜ, ÓfyçÜ Ü,Ó° Ü,y îç çyáy îö-z- (iv) Óyî!çſÜ, çîſſŒ° ä,y!ĒĪî,ê,y }îòĀî y •îîîîĀĒñ áyòſ çîſŒ° ä,y!ĒĪî,ê,y }îòĀî y •î!îò- (v) Óyî!çſÜ, ÓfyçÜ,Ç=!° Ó° îî,ü,y ä,y!ĒĪÜ,•z }îòîîîĀĒñ îáyîîe, ä,y!ĒĪÜ, }îĪÓîçĒî ò!îò- î,î, #îî,ñ xyçy Ü,Ó° y •îîîĀĒ° Īñ @ Āyü#î ÓfyçÜ,=!° ſüÓyî ſüîî,=!° ,ö!Ó° ,ö)Ó° Ü,îſy îĪÜ,yç Ü,Ó° îĪÓ ~ÓÇ Ü,îĒîĪ«î,îe }îòy îòÓ° Ü,y îç ~Ü,îe, !Ó°îçĒî ù,îüü,y ,öy°Ü,Ó° îĪÓ- Óyĥſî îĪÜ,ü,v ~z xyçy,ö)Ó° î!îò- x!òÜ,yçç @ Āyü#î ÓfyçÜ,•z îyÜ,ſy îö ä,°îĀĒ- î,yĀĒyî, yñ ~îòÓ° xòyòlî # }îĪÓ° ,ö!Ó° üyî e üyàî, Óyî, îĀĒ- ſçöſ xyM,Ē°Ü, @ Āyü#î ÓfyçÜ,=!° îÜ, Óyî!çſÜ, ÓfyçÜ îÜ,Ó° ſĪD ſÇî%_ Ü,îĪÓ° îòĀî y •îĪĀĒ- ä,î%,î≈î,ñ öyÓyî≈,ĒÜĒ-Ó° î«î,îe òç İyîĪĀĒ Īñ ~Ó° Ā xòyòlî # }îĪÓ° ,ö!Ó° üyî Óyî, îĀĒ- ~ ſüĥſî Ü,yÓ° îî ù,yÓ° îî,Ó° @ Āyü#î }î xĒÜĒ≤Āyîî,ç,y!òÜ, ſ)îeÓ° S@ Āyü#î ü,yçöñ çyî,öyÓ° ñ ÓŒÓyî #ñ òyÜ,yöyó° ≤Āü,î,î,V =Ó° Œc !Ó°îçĒĪ Ü,îüò- xyüy îòÓ° ſyÓ° !î 3. îĪÜ, îáy İyîĪĀĒ Īñ 1951-52 ſy î° îyê, Ü,îĒî }îĪÓ° ≤Āyî 93 çî,yçç xyſî, xĒÜĒ≤Āyîî,ç,y!òÜ, í,zíſ îĪÜ, - ≤Āyîî,ç,y!òÜ, í,zíſ îĪÜ, xyſî, üye 7 çî,yçç- î,yÓ° ,öÓ° 1961-62 ſy î° ≤Āyîî,ç,y!òÜ, í,zíſŒ° =Ó° Œc îĪÜ, òŒyî, yî ≤Āyî 19 çî,yçç- îöĒÓ° xĒÜĒ≤Āyîî,ç,y!òÜ, í,zíſ Ü,îĒî }îĪÓ° ≤Āyî 81 çî,yçç ſÓ°Ó° y,Ü,îĪÓ° îĀĒ°- ~ü,y îĪÓ° ò#îĪÓ° ò#îĪÓ° ù,yÓ° îî,Ó° îyê, @ Āyü#î }î îĀĒî,ç,y!òÜ, í,zíſŒ° =Ó° Œc Óyî, îî, İy îÜ, ~ÓÇ xĒÜĒ≤Āyîî,ç,y!òÜ, í,zíſŒ° =Ó° Œc Ü,îü İy îÜ, - 1981- 82 ſy î° ~z =Ó° Œc îĀĒ° İye îü 61 çî,yçç Ā 39 çî,yçç- !Ü,v î,yÓ° ,ö îĪÓ° òç îÜ,Ā (1991-92) ~z xy îç,ö!ç,Ü, =Ó° Œc îyê,yü%îe, ~Ü,•z İy îÜ, xî≈yî 61 : 39- !Ü,v î,yÓ° ,öÓ° 2002 ſy î° ≤Āyîî,ç,y!òÜ, î«î,îeÓ° xÓòyö Ü,îü òŒyî, yî 57 çî,yçç ~ÓÇ x≤Āyîî,ç,y!òÜ, î«î,îeÓ° xÓòyö îĪÜ, òŒyî, yî 43 çî,yçç- ſſîî, 78 NSOU ?GE-EC-41 (2021) xÓçſ ù,yÓ° îî,Ó° îyê, Ü,îĒî }î x≤Āî,yîî,ç,y!òÜ, î«î,îeÓ° xÓòyö • 36 çî,yççñ xyÓ° ≤Āyîî,ç,y!òÜ, î«î,îeÓ° Óòyö • 64 çî,yçç- îáy İyîĪĀĒñ ſü îĪÓ° ſy îĪ ſy îĪ ù,yÓ° îî,Ó° Ü,îĒî }îĪÓ° ≤Āyîî,ç,y!òÜ, ſ)îeÓ° =Ó° Œc îĪÜ, îĀĒ ~ÓÇ xĒÜĒ≤Āyîî,ç,y!òÜ, î«î,îeÓ° =Ó° Œc Ü,îü îĀĒ- î, îĪÓ° xĒÜĒ≤Āyîî,ç,y!òÜ, î«î,îeÓ° =Ó° c 1981-82 ſy î°Ó° ,öÓ° îĪÜ, ä%Ó ò#Ó° àîî,îî, Ü,îü îĀĒ- xyÓ° =Ó° Œc ſyüyöſ !Ü, ä%Ēe,y Ü,ü îĀ Óî≈,üyö =Ó° Œc ~áoĀ îĪĪT Ó!ç- î,yĀĒyî, yñ xĒÜĒ≤Āyîî,ç,y!òÜ, }îĪÓ° ,ö!Ó° üyî ſçö îÜ≈, ſ)è,Ü, î,İſ, öyĀİ y İyî - ~îòÓ° Ü,yçÜ,ü~ !Ó° çyü≈, ÓfyçÜ îÜ,Ó° !ò!ſŒ îĪÓ° xò#ò ò! - ſſü,yÓî,•z òÓ° y îĪî, öy îĪÓ° Īñ xĒÜĒ≤Āyîî,ç,y!òÜ, ſ)e=!° }îòy îòÓ° ≤Āü,î, ,ö!Ó° üyî xyüy îòÓ° ſyÓ° !î îî, í,zíŒ!äî, ,ö!Ó° üy îĪÓ° î%,öyî x îòÜ, îÓ!ç- ≤Āîî,ç,yöàî, í,zíſ îĪÜ, }î ,ö îî, îĀ° x îòÜ, !ò!üÜ,yö%ö îü îö ä,°îî, •î - ~îĪ«î,îe x îòÜ, Ó° Ü,ü ! Ó!ò!ĒĪò xy îĪÓ° y,ö Ü,Ó° y •î! - ! Ü,v ü,yçö îòÓ° }îòyö ,öç,îî, ä%Ó ſ•ç Ā ŒÓ° - î,yÓ° yſ îç•z Ü,ĒĪÜ, îòÓ° ä,y!•öy xò%İyî # }îòîî, öy îĪÓ° - îáy îe,y ä,y!ĒĪÓ° x îòÜ, ſüîî•z «%,e }îĪÓ° ≤ĀîĪî yçö ,ö îî,ñ !Ü,v îſz }î î,yÓ° î,yîç,îĪÜ, Óy xî, x° ſü îĪÓ° ü îòſ òÓ° Ü,yÓ° - ≤Āyîî,ç,y!òÜ, }îĪÓ° Ü,y îçy ſ)e•z ä,y!ĒĪÓ° ~òÓ° îòÓ° }îĪÓ° ≤ĀîĪî yçö îüê,y îî, öy îĪÓ° ò-y !Ü,v ü,yçöñ çyî,öyÓ° ≤Āü,î,î, xĒÜĒ≤Āyîî,ç,y!òÜ, ſ)e=!° ſ)îç•z ä,y!ĒĪÓ° ~òÓ° îòÓ° }îĪÓ° ≤ĀîĪî yçö îüê,y îî, öy îĪÓ° - ~çöſ•z @ Āyü#î xî≈ò#îî, îî, Ü,îĒî }îĪÓ° ≤Āyîî,ç,y!òÜ, í,zíſ=!° xĒÜĒ≤Āyîî,ç,y!òÜ, í,zíſŒ° Ü,yî=Ü,Ó° !ÓÜ, "•îĪ î,zè, îî, öy îĪÓ° îò- ù, î° @ Āyü#î }îĪÓ° î«î,îe ü,yçö îòÓ° öy,öè, Ā çyĒİ xyçĀ ä,°îĀĒ- î,yÓ° y Ü, îÜ, îòÓ° Ü,yĀĒ îĪÜ, ä,î,ü,y ſ%ò xòyòlî Ü,îĪÓ° ~ÓÇ Ü,ĒĪÜ, îòÓ° xĪ,î,yÓ° ſ%îÿy !ò îĪî öyöyü,y îĪÓ° ≤Āî,yÓ° İy Ü, îĪÓ° - ç!ü ÓŒ,Ü, !ò îĪî }îòîî, •î! Ó° îî,yÓ° x îòÜ, ſüîî•z ç!ü •yÓ° yî - ù, î° î,y îòÓ° }î çy îòÓ° «î,üî,y xy îĪÓ° y Ü, îü İyî - ~ü,y îĪÓ° !Ó°îçĒĪ, îáy îe,y ä,y!ĒĪÓ° y }îĪÓ° úŒ,y îò ç!î, îĪî ,ö îî, - xyÓyÓ° ñ @ ĀyüyM,Ē°î° òîüÓ° ÓyçyÓ° ñ }îĪÓ° ÓyçyÓ° ù, ſĪÓ° ÓyçyÓ° ≤Āü,î,î, ,öÓ° ſŒÓ° ſÇî%_ (interlinked)- }î @ Āĥſî ä,y!ĒĪÓ° y Ü,üöy îü î,y îòÓ° ſyÓ° !î 3 ù,yÓ° îî, Ü,îĒî }îĪÓ° í,zíſ (1951 îĪÜ, 2021V Sçî,Ü,Ó° y !ſy îĪÓV ÓĀĒÓ° xĒÜĒ≤Āyîî,ç,y!òÜ, í,zíſ ≤Āyîî,ç,y!òÜ, í,zíſ îyê, 1951-52 92.7 7.3 100.00 1961-62 81.3 18.7 100.00 1981-82 39.4 60.6 100.00 1991-92 38.6 61.4 100.00 2002 42.9 57.1 100.00 2013 40.7 60.0 100.00 2021 36.0 64.0 100.00 ſ)e ≠ !Ó!ü,ß ſÇáſyÓ° RBEI Ó%î°î!è,ö ~ÓÇ NSSOĒÜÓ° 70ĒÜĒ,ü Ó°yî,zu,-

79 NSOU ?GE-EC-41 ü•yçîlôó° Ü,yîlâë ú,ÿ° !Óle' Ü,ó°îlî, Óyôf•î° ÈÈ- xyÓyÓ°ñ ÿyÓ° Ä xöfyöf Ü, !EÏ % öÜ, Ó°î
 °Óç òyîüü ü,yîlôó° Ü,yâë îîüü, !Ü,ö°îlî, Óyôf•î° - ~ü,yîlôó°@Ähflî ä,y!EÏ öyöyü,yîlôó° ü•yçö°îlôó° myÓ°y îçy!EÏ,
 •î° - 2021 ÿyî°ó° 1 ~î≤Ä° çyî, #î°Ü,ó°îÜ,ó°yîÜ,â%È Ófyçîüü,ó° ÿçî°!_ (merger) ~Óç î,yó° ,ö)îlôó° !Ü,â%È
 Ó°yT...yî°_ Ófyçîüü,ó° °óó°Ü,y!Ó°Ü,ó°îlîÓ° ú,î° @Äyü#î }îlîÓ° «,îe ü•yçöñ ÓfÓÿyî° # ~Óç îçyî, öyÓ°îlôó°
 öy,öê, Ä çyEÏî xyÓ° Ä Óyî, îlôó°î°z üîö°î - ~Ü,ly !ê,Ü, îñ ü•yçö°îlôó° Ü,yçÜ,ü~ !öî° sfi Ü,ó°yó° çöf xîlôÜ,
 xy•zö° ≤Äîl° ö Ü,ó°y° îlî°îlâë- !Ü,v ~•z xy•zö°= !Ü,yî≈Ü,ó° Ü,ó°y ÿÜ,ó°î° !ö- î,yó° ú,î° @Äyü#î }îlîÓ° «,îe
 ü•yçö°îlôó° ≤Äü,yó° Ä ≤Äîlî,ö!_ ~áöÄ xé%,ê, xyîlâë- ü•yçö°îlôó° myÓ°y «%,ó Ä ≤Äy!hs Ü, ä,y!EÏîlôó° çyEÏî xyçÄ
 ÿüyîö ä,°îlâë- ü•yçö°îlôó° •yî, îîüü, «%,ó Ä ≤Äy!hs Ü, ä,y!EÏîüü, Ó°«y Ü,ó°yó° çöf ÿj±!î, !Ü,â%È ÓfÓfliy îöÄî°y
 •îlî°îlâë- ü,yó°îlî, @Äyü#î «,îe «%,ó ÿj ÿÓ°ÓÓ°yÜ,ó°yó° Ü,yçîê, ≤Äöyöi, Ü,îlôó° ä,î°îlâë öyÓyî≈, - ~Ó°z
 ,öyçy,öy!çñ ÿj±!î, !Ü,â%È ÿçfliy Ä ≤ÄÜ,î°Ó üyôfîü @Äyü#î ü,yó°îlî, «%,ó Ä ≤Äy!hs î, ä,y!EÏî Ü,y!Ó°à° ~Óç
 xy!≈Ü, ü,yîlôó° ö%ó° °öî°îlôó° «%,ó ÿj !ö°îlî° ä,î°îlâë- ~îlôó° üîöf í,zîlô°á îlyàf • fljî°Ü,ó° îçyî, # (Self-help
 Groups Óy SHGs), !Ü,Ëÿö° ê°!í,ê, Ü,yî≈, (KCC) ≤ÄÜ,° ~Óç ≤Äöyöüsf# çö öö îçyöy (Pradhan Mantri Jan Dhan Yojana
 Óy PMJDY)- fljî°Ü,ó° îçyî, # ÓfÓfliy! !Ü,â%È °óó°Ü,y!Ó° ≤Äîlî,çyö (Non-Government Organisations Óy NGOs)
 ~Óç öyÓyî≈, fljî°Ü,ó° îçyî, # àè,ö Ü,îlôó° - î,yó° ,öó° öyÓyî≈, fljî°Ü,ó° îçyî, #ó° ÿîD Ófyçîüü,ó° îlyàîlyà
 Ü,îlôó° òî° - ÓfyçÜ,î,äö° fljî°Ü,ó° îçyî, #îüü, ÿj îöî° - ~îlî°îe «,îlôó° öyî° îçyî, #ó° ÿü,° ÿö°îlôó° îlôî öyî° -
 fljî°Ü,ó° îçyî, #ó° üyôfîü }îlîÓ° °ö°îlôó° Öi≈,üy îö á%Ó°z çö!≤Äî° •îlî° í,zîlê,Ëlâë- x!≈ö#î!î, !Öö ü%•yjòö
 •zî,zö%ÿÈÜÈ~Ó° îöi, îc Óyç°y îö°îc ~•z «%,ó ÿj (microfinance) Ü,yî≈e ü á%Ó°z çö!≤Äî° •îlî° í,zîlê, îlâë- ü,yó°îlî,
 @Äyü#î «,îe «%,ó ÿj ÿÓ°ÓÓ°yî° xyÓ° ~Ü,îê, í,zîlô°á îlyàf ≤ÄÜ,° •° !Ü,Ëÿö° ê°!í,ê, Ü,yî≈, ≤ÄÜ,° - ü,yó°î,
 ÿÓ°Ü,yó° ~•z ≤ÄÜ,° ä,y% Ü,îlôó° 1998-99 ÿyî° - ~•z ÓfÓfliy! Ü,Ëÿö° îüü, öàö ÿñ !Ó!ü,ß° ü,ó°îç, !Ü,ñ°, ööçöñ
 ü,yî,y•zî,fy!ò ≤Äöyîlôó° çöf ≤Äîlî,fÜ, Ü,Ëÿö° îüü, ~Ü,îê, Kisan Credit Card (KCC) ~Óç Ófyçîüü,ó° ~Ü,îê, öyÿ
 Ó°z î,îlôó° Ü,îlôó° îöÄî°yî° - Öy!îçfÜ, ÓfyçÜ,ñ Ü,w#î Ó°yçf ÿüÖyî° ÓfyçÜ, ~Óç xyM,È°Ü, @Äyü#î
 Ófyçîüü,ó° üyôfîü ~•z ≤ÄÜ,° ä,y% Ó°îlî°îlâë- ~•z ≤ÄÜ,° ,öi° ä,y%öy Ü,îlôó° öyÓyî≈, - xyÓ° ≤Äöyöüsf# çö öö
 îçyöy (PMJDY) ≤ÄÜ,°îê, ä,y%°î° 2014 ÿyî° - ~Ó° í,zîlçf • ÿüyîçÓ° ò%ó° °öî°îüü, xy!≈Ü, ,öi° îlôó° òÄî°yñ
 î,yîlôó° ÓfyçÜ, ÓfÓfliyÓ° üîöf !ö°îlî° xyÿy ~Óç xy!≈Ü, ÿy•yîfñ ÿj Ä !ÓüyÓ° ÿ%îlyà Ü,îlôó° îöÄî°y - xli, x° ÿü îlôó°
 üîöf ~•z îçyöy á%Ó°z öðî, ≤ÄÿyÓ° öyü, Ü,îlôó°îlâë- 3.9 Ü,Ëÿö° òîlîfÓ° !Ö,öiö (Agricultural Marketing) Ü,Ëÿö° òîlîfÓ°
 !Ö,öiö Ó°îlî, Ü,Ëÿö° öîlîfÓ° e í°!Öe í°îüü, Öyé,yîöy •î° - îlôó°fliy Óy ≤Äî°î°yó° myÓ°y í,zî,öyò îüü,ó°
 Ü,yâë îîüü, Ü,Ëÿö° òîlîfÓ° ä,îçyî, ù,yàÜ,yó° #ó° Ü,yîlâë ,öÖNâÿî° î,yîüü, •z Ü,Ëÿö° òîlîfÓ° !Ö,öiö ÓfÓfliy Ó°î° -
 ~•z ÓfÓfliyÓ° üîöf Ó°îlî°îlâë Ü,Ëÿö° òîlîfÓ° ~Ü,e#Ü,ó°î (assembling), Ü,Ëÿö° òîlîfÓ° °öî°!Ööfyÿ (Grading),
 Ü,Ëÿö° îlôó°° ≤Äî°î°yçyî, Ü,ó°î (processing), çöfy!Ü,ç (packing) xöfe îçÁÓ°î (transportation), ü,y!çyî,Ü,ó°î
 (storing), Ó°î°ê,ö (distribution) •zî,fy!ò- îöáy îyîfâËñ Ü,Ëÿö° !Ö,öiö ÓfÓfliy Ü,ly!ê, îç
 80 NSOU ?GE-EC-41 Ófy,öÜ, - ~Ü, Ü,lyl° Ó°îlî, î°îñ Ü,Ëÿö° !Ö,öiö ÓfÓfliy •° ~Ü,îê, ≤Äî°î°yîyó° myÓ°y
 Ü,Ëÿö° òîlîfÓ° í,zî,öyò îüü,ó° ÿyîlî ä,îçyî, ù,yàÜ,yó° #ó° îlyà) e fliy!öi, •î° - îlôó° Ü,yîlôy x!≈ö#î!î, îlî,ñ
 !Ö°îçËî, ü,yó°îlî,ó° öfyî° Ü,Ëÿö°îçöyö x!≈ö#î!î, îlî,ñ Ü,Ëÿö° !Ö,öiö ÓfÓfliy ~Ü,y!öÜ, Ü,yó°îlî xîçhs° =Ó° &c,ö)î≈-
 ≤Äîüî,ñ Ü,Ëÿö° òîlîfÓ° !Öe î° ÓfÓfliy í,zî°î, •î° Ü,Ëÿö° îçyöò Öyîlî, - !mî, #î°î,ñ í,zî°î, !Öe î° ÓfÓfliy Ü,Ëÿö°
 öîlîfÓ° !Öe î° îlyàf í,zò%Ö, (marketable surplus) Óyîçyî, ÿyîlî, Ä ÿy•yîf Ü,îlôó° - Ü,yîlôy îçÁÓ° !çyî°îlôó° «,îe
 ~•z !Öe î° îlyàf í,zò%Ö, îlôó° =Ó° &c x,öi° ÿ#ü- î,î, #î°î,ñ Ü,Ëÿö° òîlîfÓ° !Öe î° ÓfÓfliyÓ° üîöf Ó°îlî°îlâë
 ú,ÿîlôó° ≤Äî°î°yçyî,Ü,ó°î Ä =öyüçyî,Ü,ó°î - ~Ó° myÓ°y Ü,Ëÿö° òîlîfÓ° x,öä,î° Ü,üyîöy îyî° - ä,îçyî,îç,ñ
 Ü,Ëÿö° òîlîfÓ° í,z,öî°!Öe î° ÓfÓfliy Ü,Ëÿö° öîlîfÓ° öyîüö° x!flîó°î,y)ó° Ü,
 îlôó° - Ü,yîlôy
 ö°îçÓ° x!≈îöî,Ü, í,zî°î°
 îlôó° «,îe Ü,Ëÿö° òîlîfÓ° öyîüö° fliy!î°ç Ó°«y Ü,ó°y á%Ó°z =Ó° &c,ö)î≈- çM,Èüî,ñ Ü,Ëÿö° òîlîfÓ° !Öe î° ÓfÓfliy
 í,zî°î, •î° áyòfç îlôó° ÿËÿÿ xyM,È°Ü, Ó°î°ê,ö àîê, - ö°îçÓ° òi° çöÿyöyÓ° îlôó° Ü,çfyî Ó!k, Ü,ó°îlî, ~îê,
 xî, #ó° =Ó° &c,ö)î≈- Èlî,î,ñ ü,yó°îlî,ó° öfyî° !Öçy° ò°îç «%,ó «%,ó xçÇáf ä,y!EÏ ÿyÓ°y îçÁÓ° àÈ!î, îlî° xyîlâë-
 ~îlôó° ≤Äîlî,fîüü,ó° Óf!_ äî, Ü,Ëÿö° îçyî, îlôó° ,öi° öyüü Ü,üñ !Ü,v ÿÓyÓ° !ü°î° üyê, Ü,Ëÿö° îçyî, îlôó° ,öi° öyüü
 xîlôÜ, îçÁÓ° - Ü,Ëÿö° !Ö,öiö ÓfÓfliy í,zî°î, •î° ~•z «%,e «%,e xçÇáf ä,y!EÏÓ° fljî° Ü,î,Ëÿö° îçyî, îlôó° Ü,ó°y
 îyî° - xyîlâ°z Ó°î°îlâËñ

100% MATCHING BLOCK 56/161 SA CC ED 01(Bengali).pdf (D164886399)

ö°îçÓ° x!≈îöî,Ü, í,zî°î°

İÖÖ çöf ~•z Ü, İEİ í, zm, İÖÖ ù) İÜÜ, y á%Ö•z = Ö° &c, ö)İ~ = İÆüİ, ñ Ü, İEİ İÖÖ öİö ÓfÓfliy í, zB"i, •İ° ä, y!Eİ İÖÇ í, zÍ, öyö İö xy@ Ä•# •İ° ñ İÜÜ, İÖÖ öfyİ öyü, öyİ ñ İ, yÓ ú, İ° İÖ!e Ö° áó ä, Ü, İÜ •zi, fy!ò ~Ü, Ü, İyİ ñ ä, y!EİÖ° xyl İÖy İİ, , - ú, İ° İÇ"çyi, o İÖfÓ ÖyçyÓ İ, İÖ° İ° - Ü, İEİ İÖÖ öİö ÓfÓfliy ~ü, y İÖÄ İÖ İÇÖ° İÇ"yİ İö İy•yİf Ü, İÖ° - 3.9.1 ü, yÓ İİ, Ü, İEİ İÖÖ öİö ÓfÓfliy (Agricultural Marketing System in India) ü, yÓ İİ, Ü, İEİçyi, o İÖfÓ İyöyÓ İİ, İİ, ö öÖ İöÖ ÖyçyÓ öáy İyİ ≠ (i) @ Äy İüÖ° •yê, ñ (ii) á%ä, Ö° y ÖyçyÓ Ä (iii) öy•zÜ, y!Ö° ÖyçyÓ - Ü, İİ Ü, İê, @ Äy İüÖ° İÜ, wfli İ° İÆy İ° İö!ò≈T ~Ü, ñ ò%•z Öy İİ, ö!òò •yê, Ö İİ - ~•z •y İê, İyöyÓ İİ, fliyö#İ° ü, y İÖ í, zÍ, öB" Ü, İEİçyi, o İÖfÓ İÜ, öy İÖä, y •İ° - ~äEyİ, , y Ö° İİ İäE Ü, İEİ, ö İİfÓ ÖİÇáfÜ, á%ä, Ö° y Ä, öy•zÜ, y!Ö° ÖyçyÓ - İÖ Öyçy İÖ° İÖe İ° ök, İİ, ~Ü, Ö° Ü, ü (uniform) öİ° - ~äEyİ, , yñ í, zÍ İÖ Ä, ö% İÇy, öyÖ≈í í, z, ö° İ« , f ö İÇÖ° İÖ!ü, B" xM, È İ° ÖäE İÖÖ° İÖ!ü, B" İü İİ İü°y Ö İİ - ~•z İü°y=İ° İİ, xöfyöf, ö İİfÓ İİD Ü, İEİ, ö İİfÓ Ä İÜ, öy İÖä, y ä, İ° - xyÖyÖ ñ àüñ öyö ≤Äü, İİ, áyòfyç İİfÓ « , İe x İöÜ, İü İÖ° Ü, yÓ İay!Eİ, öy İü İÖ° Ü, y İÖ° İöÜ, ê, İÖ!e Ü, Ö° y •İ° - İÖ° Ü, yÓ İz áyòfÇİf İÜ, İö =öy İü üç%İ, Ü, İÖ° Ö° y İä ~ÖÇ İÖ° Ü, y!Ö° ÖÄ, ö ÓfÓfliyÖ° üyöf İü İü, yàÜ, yÓ # İÜ, İÖ!e Ü, İÖ° - Ööfyñ áó y •zi, fy!ò ≤ÄyÜ, İİ, Ü, ö% İİ≈y İäÖ° İü İÄ ~•z üç%İ, áyòfÇİf eyİ İy İÖ İÖ!° Ü, Ö° y •İ° - ~äEyİ, , yñ İüÖyİ! İÖe İ° İü!İ, Ö° üyöf İüÄ Ü, İEİ, ö İİfÓ e İ° İÖe İ° Ü, Ö° y •İ° - xyÖyÖ Ü, İEİ, öİf İÖe İİ Ö° çöf İÖ° Ü, yÓ İÜ, á%È İö! İsfİ, ÖyçyÓ fliy, öö Ü, İÖ° İäE - İÖ° Ü, yÓ İöò≈y!Ö° İ, İö!ò≈T İö! üyÖ!° İü İö ~•z ÖyçyÓ =İ° İİ, Ü, İEİ, ö İİfÓ İÜ, öy İÖä, y •İ° - ~äEyİ, , yñ İÜ, á%È Ü, İEİ, ö İİfÓ İ° İe Ö°yT...#İ Öy!İçf ä, y% xy İäE - ~•z ÓfÓfliyÖ° üyöf İüÄ Ü, İEİ, ö İİfÓ İÜ, öy İÖä, y ä, İ° - xyüÖ° y ~•z ÓfÓfliy=İ° İö İİ° ~ İÜ, ~ İÜ, xy İ°yä, öy Ü, Ö° İÖy - 1. Ü, İEİ, ö İİfÓ İüÖyİ! İÖe İ° ÓfÓfliy (Co-operative Marketing of Farm Products): ~•z ÓfÓfliyİ Ü, İEİçyi, o Óf İÖe İİ Ö° İyÖİ, #İ öy! İc ä, y!EİÖ° y İö İÇÖ° y•z İüÖy İİ Ö° İü, İ, İİ, Ö•ö Ü, İÖ° - İ, y•z ~ İÜ,

81 NSOU ?GE-EC-41 İüÖyİ! İÖe İ° ÓfÓfliy Ö İ° - ~•z ÓfÓfliyÖ° í, z İjçf • İöİf ä, y!Eİ İöÖ° í, zÍ, öB" o Óf İÖe İİ Ö° ÓfÓfliy Ü, Ö° yñ İ, y İöÖ° İç Ç İİ≈, İİ İöÄİ yñ í, zÍ, öB" ú, İ° İÇÖ° « , İİÖ° ÓfÓfliy Ü, Ö° yñ í, zB"i, Ö#çñ İyÖ° Ä Ü, #ê, öyçÜ, İöİf İöÖ° ü İöf öfyİf öy İü İÖ!e Ü, Ö° yñ í, zB"i, Ü, İEİ, ök, İİ, İjç İÜ≈, ä, y!Eİ İöÖ° xÖ!•İ, Ü, Ö° y ≤Äü, İİ, - İüÖyİ! İÖe İ° İü!İ, fliy, öİ, •İ° ä, y!Eİ İöÖ° öÖ° Ü, EİyÜ, İEİÖ° « , üİ, y Öy İİ, ñ İ, yÓ ú, İ° ÓfÓlyİ # Öy öy°y İöÖ° myÖ° y ≤Äİ, y!Ö° İ, •İ° öyñ İÖe İ° İü!İ, İ İÜ, İİ, İ, ö İ° İ, y İöÖ° İÖ, öB" İÖe İ° Sxl≈yİ xü, yÓ@ Ähfİ • İİ° xİ, Ü, ü öy İü ú, İ° İÖ!e Ü, Ö° yV Ü, Ö° İİ, •İ° öyñ xyö%!öÜ, Ü, İEİ, ök, İİ, İjç İÜ≈, İ, yÓ y çyö İİ, öy İÖ° ñ İyÖ° ñ Ö#ç Ä xöfyöf Ü, İEİ í, z, öÜ, Ö° İ öfyİf öy İü, ö İİ, öy İÖ° •zi, fy!ò - İüÖyİ! İÖe İ° ÓfÓhfllyÖ° ~İühfİ İ%!öy İyÜ, yÓ çöf ü, yÓ İİ, Ä ~•z ÓfÓfliy ≤Äİy İÖÖ° çöf öyöy Ü, ü≈İ)ä, @ Äİ Ü, Ö° y İİ İäE - İÜ, v ü, yÓ İİ, ~•z ÓfÓfliy İ, üö ≤ÄİyÖ° °yü, Ü, İÖ° İö - xyüy İöÖ° İüÖyİ! İÖe İ° İü!İ, =İ° Ö° öyöy İ#üyÖk, İ, y Ö° İİ İäE - ~ İöÖ° xyl≈Ü, İDİ, á%Ö•z Ü, ü - İ, yäEyİ, , y İüÖyİ! Ü, Ü, yçÜ, İü≈İ, y İöÖ° x!Ü, K, İ, yÓ Ä xü, yÓ Ö° İİ İäE - İüÖyİ! =İ° İÜ, ö« , Ü, ü≈#Ö° xü, yÓ ~ÖÇ İ, y İÖ° ü İöf İüÖyİ! Ü, öfyödyÖ İyÖ° ≤Äİ, İöç, y Ü, ü - İÖ° ≈y, ö!Ö° ñ İüÖyİ! İÖe İ° İü!İ, =İ° Ö° ü İöf öö# ä, y!Eİ İöÖ° •z ≤Äyöyöf Ö° İİ İäE - ü, yÓ İİ, İüÖyİ! İÖe İ° ÓfÓfliy İÜ, ç! çy# Ü, Ö° İİ, •İ° ~•z İühfİ eİ!ê, =İ° ö!Ö° Ü, Ö° İİ, •İÖ - 2. İö! İsfİ, ÖyçyÓ (Regulated Market): İ Öyçy İÖ° öfyİf ü) İ°f Ü, İEİ, öİf e İ° İÖe İİ Ö° çöf İö!ò≈T İÜ, á%È İö! üyÖ!° ≤ÄÖİ≈, ö Ü, Ö° y •İ° ~ÖÇ İÜ, İö! üyÖ!° Ö° üyöf İü İÖ, öİö Ü, yİ≈ İjçy!öİ, •İ° ñ İz ÖyçyÓ İÜ, İö! İsfİ, ÖyçyÓ Ö İ° - ~•z ÖyçyÓ İö! sf İİÖ° çöf ä, y!Eİ İÖfÓlyİ #ñ, öM, Èy İİ İ, ñ fliyö#İ° İüÖyİ! İÖe İ° İü!İ, ~ÖÇ Ö°yçf İÖ° Ü, y İÖÖ° ü İöyö#İ, ≤Äyİ≈# İö İİ ÖyçyÓ Ü, İü!ê, äè, ö Ü, Ö° y •İ° - ~•z ÖyçyÓ Ü, İü!ê, İö! İsfİ, ÖyçyÓ ö!Ö° ä, yöy Ü, İÖ° - ÖyçyÓ Ü, İü!ê, =İ° Ö° ≤Äöyö Ü, yç • ≠ Öyçy İÖ° Ü, İEİ, öİf e İ° İÖe İİ Ö° İö! üyÖ!° äè, ö Ü, Ö° yñ İÖe İİ Ö° Ü, y İç çİ, İ, Öf! Öy ≤Äİ, İ, y İöÖ° ≤Äy, öf Ü, İüç İöÖ° •yÖ° İöò≈yÖ° İ Ü, Ö° yñ fliyö#İ° Öyçy İÖÖ° Ü, yçÜ, İü≈Ö° İ#üy İö!ò≈T Ü, Ö° yñ İÖ!ü, B" Óf! Öy ≤Äİ, İ, yö İÜ, öİf İÜ, öy İÖä, yÓ xö% İüyöò İöÄİ yñ

100%	MATCHING BLOCK 57/161	SA	HCO SE-CO-21-PDF-Final.pdf (D164896583)
e İ, y Ä İÖ İe İ, yÓ ü İöf			

Ü, y İöy İÖÖyö •İ° İ, y üe, y İöyÖ° İä, çTy Ü, Ö° yñ ö İİfÓ Äç İöÖ° Ä üy İ, öÖ° İ, öyÖ° İÜ, Ü, Ö° yñ ä, y!Eİ ÈÜ ÈİÖ° İe İ, y İöÖ° çöf İöyüyáyÖ° ñ ç İÖÖ° Ö İöyÖhfİl ~ÖÇ İayÖ° & Ö° yáyÖ° çyİ İayÖ° ÓfÓfliy Ü, Ö° yñ İÜ, á%È İÜ, á%È « , İe Ü, İEİ, öİf üç%İ, Ä ö! İöfy İİÖ° ÓfÓfliy Ü, Ö° y ≤Äü, İİ, - İö! İsfİ, Öyçy İÖ° ä, y!EİÖ° ú, İ° İÖ!e Ö° áó ä, á%Ö•z Ü, ü - İyöyÖ° İ Öyçy İÖ° ä, y!Eİ öyöy, y İÖ° ≤Äİ, y!Ö° İ, •İ° - İö! İsfİ, Öyçy İÖ° ÓfÓlyİ #ñ öy°y Öy ú, İİ, İöÖ° İz İ% İyà á%Ö•z Ü, ü - ÖyçyÓ Ü, İü!ê, ~üö Ü, İ, Ü, =İ° ÓfÓfliy @ Ä•Ü, İÖ° İyÖ° ú, İ° ä, y!EİÖ° ≤Äİ, y!Ö° İ, •ÖyÖ° İÜ, yÖy Ü, İü - İz ök, İİ, =İ° İÇ İ« , İ, ö •İ° ≠ (i) ú, İ° İÜ, öyÖ° İü! ü, İ° Ö° ö! Öüyñ öyüñ Ü, İüçö ≤Äü, İİ, í, z İÖ° á Ü, İÖ° ä, y!Eİ İÜ, Ö° İö!ò İİ, •İÖ - (ii) ö İİfÓ üyöñ Äçöñ äEyİ, , •zi, fy!ò İÖEİ İİ

e'ı,yÄ!Ó'le'ı,yÓ' ü'İöf

m@µ •İ°ı,y ÓyçyÓ' Ü,İü!è,İÜ, çyöy'İi, •İÖ- (iii) ÓyçyÓ' Ü,İü!è, Ü,İü, Ü,İü, xö%İüy!öi, ÄçöòyÓ' !ò'İİ' ú,İ° Äçö Ü,Ó'y'İi, •İÖ- (iv) öif!è,Ó' öyü üy•zÜ, Ä!ÓK,İÆÓ' üyöf'İü ≤Ää,yÓ' Ü,Ó'y'İ - ~Ó' ú,İ° Óyçy'İÓ' ,öif!è,Ó' ≤Ää,İ'ı, öyü İjö'İÜ≈, ä,y!Eİ xÓ!•İ, •İi, öy'İÖ' - ~Ü,İy!ñ ä,y!Eİ İy'İi, ≤Äİ,y!Ó'ı, öy'İ'ı,yÓ' çöf !ö!İsfı, Óyçy'İÓ' ÓyçyÓ' Ü,İü!è, öçÓ' öyÓ' (watchdog) !İy'İÖ Ü,yç Ü,İÖ'ö- ú,İ° ~•z Óyçy'İÓ' ä,y!Eİ'İöÓ' è,Ü,y'İöyÓ' İ%İİyà ÓfÓİyİ #ñ öy'ı Óy'ı,İi,Ó'y'İÓ'İçEİ ,öyl'öy-

82 NSOU ?GE-EC-41 ü,yÓ'İi, ≤Äİü !ö!İsfı, ÓyçyÓ' fliy!öi,İ' 1886 İy'İ° İ,İÜ,y#ö •yİ'oyÓyò Ó'İİ'İi!™ xı≈,yÓ'ÈÜÈ~Ó' xö#İö .(Karanjia Cotton Market)- ~Ó' ,öÓ' 1897 İy'İ° ü•yÓ'y'İ<T...Ó' İÓÓ'yÓ'ÈÜÈ~ áyòfçİf Ä İ%,İ'ıyÓ' «,İe !ö!İsfı, ÓyçyÓ' ä,y°•İ - 2010-11 İy'İ° ü,yÓ'İi, !ö!İsfı, Óyçy'İÓ'Ó' İÇáfy !äÈ° 7,249 Sİ)e ≠ shadhganga &t; bitstream)- 2018 İy'İ°Ó' çyöİ'ıyÓ' üy'İİ ~•z İÇáfy 8,900ÈÜÈ'İi, İ,öÖÑäEyl' - ~äEyi,ıñ ü,yÓ'İi, Ó'İİ'İäÈ 22,000 ÈÜÈ~Ó' ü'İi,y @ Äyü#ı•yè, İ=İ° İÆy'İ•Ó' !ö!ò≈<T !öò Öy !òò=İ°İi, Ó'İİ- ~İöÓ' ≤Äyl' 15 Çı,yÇ•z Sxı≈yİ 5,300 !è,Ü, ü'İi,yv !ö!ò≈<T !ö!üÜ,yö%İöÓ' xö#İö ,ö!Ó' ä,y!ı,İ' - İ,İÖ ~äòÄ x'İöÜ, •yè, Ä @ Äyü#ı ÓyçyÓ'ñ !Ó'İçEİ, öyÖ≈ı,f Äı,z,öçylı, ~ıyÜ,yÓ' •yè,ÓyçyÓ' !ö!İsfı, Óyçy'İÓ'Ó' xyÄı,yÓ' Óy•z'İÖ' - 2022 İy'İ° ü,yÓ'İi, ≤Äyl' 30,000 !ö!İsfı, Ü,İEİ ÓyçyÓ' ≤Äİİ'ıçö Ó'İ° ~Ü,İè, İ'ıyáyl' öy!Ö Ü,Ó'y'İ' Sİ)e ≠ down to earth.org.in)- İi,İö İy'İÖñ ≤Äİİ'ıçö#ı !ö!İsfı, Óyçy'İÓ'Ó' İÇáfy xy'İÖ'y'İyı, İİÖ- xyÜÓ'y xy'İä•z Ó'İ'İäÈ İñ !ö!İsfı, ÓyçyÓ' Ü,İEİ,ö'İıfÓ' ÓfÓİyİ #ñ öy'ı Ä ü,İi, İ'İöÓ' öyöy xİyö% Ü,yİ~Ü,y,ö ò)Ó' Ü,Ó'İi, İy•yİf Ü,İÖ' - İ,yäEyi,ıñ Ü,İEİ,ö'İıfÓ' !Ö,öiö ÓfÓİyİ' İyü!@ ÄÜ, İ,zB'İi, äè,y'İi, ~•z !ö!İsfı, ÓyçyÓ' =Ó' &c,ö)ı≈ ü) İüÜ,y !ö'İi, öy'İÖ' - İ,y•z ü,yÓ'İi, !ö!İsfı, Óyçy'İÓ'Ó' xyÖ'Ä ≤ÄİyÓ' òÓ'Ü,yÓ' - ü,yÓ'İi, Ü,İEİ İ,zİ,öyòò Ä Ü,İEİçyı, ö'İÓfÓ' e'İ!Öe'İİ'Ó' ,ö!Ó' üy!òò !òò Öyı, İ'İäÈ- ú,İ° Ü,İEİ,öif !Öe'İİ'Ó' İyöyÓ'ı Óyçy'İÓ'Ó' İÇáfyÄ Ó'İi, İ'İäÈñ İ=İ°İi, !ö!İsfı, ÓyçyÓ' ≤Äİİ,ı,y Ü,Ó'y'İ' Ü,yÓ' - ~•z ÓyçyÓ' =İ°Ó' Ü,yİ≈,öK,İi,Ó' İ,zB'İi, äè,y'İi, İ'İäÈ~ İ'İöÓ' çöf Ófı ÓÓ'yı Öyı,ıy'İi, •İÖ- İ,yäEyi,ıñ !ö!İsfı, ÓyçyÓ' İ'İçÓ' İÖ≈e İüyö ≤ÄİyÓ' öyü, Ü,İÖ'İö- ü)ı, öyÖyÖ Ä!Ö'İ'yöyl' ~•z ÓyçyÓ' ÓfÓİyİ ≤ÄİyÓ' öyü, Ü,İÖ'İäÈ- İÖ'Ü,yÓ'İÜ, ~Ófy,öy'İÖ'Ä ò,İ<T !ö'İi, •İÖ- !ö!İsfı, Óyçy'İÓ'Ó' İ,zB'İ'İ'İöÓ' çöf !Ü,ä%È Ó'yçfİÓ' Ü,yÓ' Ü'Ü,w#ı ÓyçyÓ' İ,İ°Ü'äè,ö Ü,İÖ'İäÈ- !Ö'İ'ıçyçÜ, ~ÖÇ'Ó' İ'İİyà# İÇàè,ö xyhs'ç=yı!İ, Ü, İ,zB'İ'İ'ö Ççİy (International Development Association Öy İDA) İ'İÜ, !Ü, ä%È !Ü, ä%È, Ó'yçf xı≈ İy•yİf ,ö'İİ'İäÈ- xöfyöf Ó'yçf=İ°İÜ,Ä ~òÓ'İöÓ' xı≈ İy•yİf @ ÄıÜ,İÖ' !ö!İsfı, ÓyçyÓ' ≤Äİİ,ı,y Ü,Ó'y'İy! !Ü,öy'İ İjö'İÜ≈, İä,hs'yü,yÓöy Ü,Ó'İi, •İÖ- 3. =öyüçyı,Ü,Ó'İ (Warehousing) : öif İÇÓ' «,İİÖ' fliyö • =öyü- İ,zİ,öyòò Ä İ,y'İäÓ' üöfÓi≈, # İü'İİ' ,öif'İÜ, İÇÓ' «,İÜ,Ó'y'İÜ,•z Ó'y'İ' =öyüçyı,Ü,Ó'İ- Ü,İEİ,öif =öyü çyı,Ü,Ó'İİÖ' =Ó' &c x,ö!Ó' İ#ü- ú,İ° =öyüçyı,Ü,Ó'İİÖ' öyöy İ%!Ööy xy'İäÈ- İüöñ ~Ó' ú,İ° ü,İ'İ°Ó' x,öä,İ' Öİ,İ'ñ üç%ı, Ü,Ó'y'İç'İİfÓ' çy!ü'İö ä,y!EİÖ'y ÓfyçÜ, İ'İÜ, İı,öyl'ñ ä,y!EİÖ' òÓ'Ü,İyÜ,İEİÖ' «,üı,y Öy'İi,ñ ü,İ° çüyÓ' Ó'İ'İöÓ' •hflıyhs'Ó' myÓ'y'İç,ö'İıfÓ' İÜ,öy'İÖä,y Ü,Ó'y'İy! ~ÖÇ'ı,yÓ' ú,İ° ä,y!EİÖ' ú,İ° Ü,öy'İÖä,yÓ' áó'ä, Ü,İüñ ú,İ° =öyüçyı,Ü,Ó'İİÖ' myÓ'y'ı, İ'İ°Ó' öy'İüÓ' fliy!İ'c Ó' «,ı,y Ü,Ó'y'İy! •zi,fy!ò- İ,yäEyi,ıñ áyòfçİf =öyüçyı, Ü,İÖ' Ó'yá'İ° ≤ÄyÜ,İi,Ü, ö%İİ≈y'İäÓ' İüİ' áyòfç'İİfÓ' çyàyò İöÄİ'y İΩ,Ó'İ' - =öyüçyı, áyòfçİf ~ü,y'İÖ ≤ÄyÜ,İi,Ü, ö%İİ≈y'İäÓ' İüİ' eyİÜ,yİ≈ İü,° Ü,Ó'İi, İy•yİf Ü,İÖ' - ü,yÓ'ı, İÖ'Ü,yÓ' İ,y•z Ü,İEİçyı, ,öif =öyüçyı, Ü,Ó'yÓ' çöf !Ö!ü,İ' ,öò'İ« ,ö @ Äı Ü,İÖ'İäÈ- 1950 İy'İ° @ Äyü#ı ÓfyçÜ, xö%İı,yö Ü,İü!è, (Rural Banking Enquiry Committee) Ü,İEİ,ö'İıfÓ' =öyüçyı,Ü,Ó'İİÖ' İ,z,öÓ' =Ó' &c xy'İÖ'y,ö Ü,İÖ' - ~Ó' ,öÓ' 1954 İy'İ° İyÓ'yü,yÓ'ı, @ Äyü#ı İı İü#« ,y Ü,İü!è, (All India Rural Credit Survey Committee) İü@ Ä İ'İç =öyü ÓfÓİyİ İ,zB'İ'İ'İöÓ' Ü,İü≈İ)ä, ≤Äİö≈,İ'İöÓ' İ%,öy'İÖ'ç Ü,İÖ' - İ'İz İ%,öy'İÖ'ç xö%İy! # 1956 İy'İ° çyı,İ'İ' İüÖyl' İ,zB'İ'İ'ö Ä =öyüäÓ' İÖyı≈, fliy,öò Ü,Ó'y'İ' - ,ö'İÖ'Ó' ÓäÈÓ' 1957 İy'İ° İyÓ'y ü,yÓ'ı, =öyüäÓ' Ü,İ'İ,ö≈y'İÖ'çö ≤Äİİ,ı,y Ü,Ó'y'İ' - !Ö!ü,İ' Ó'y'İçfÄ =öyüäÓ' Ü,İ'İ,ö≈y'İÖ'çö

86 NSOU ?GE-EC-41 « ,li, @ ~Ähflí •í - (ix) ú, ðí°Ó òyü ð; ðí°Ü, í, z, ðí% _ í, ðf ä, y!EÍÓ Ü, y ^läÈ ìy ^Ü, öy - ú, í° @ Äy ^lüÓ ü, yçöñ ú, ^lí, ~ÖÇ òy°y°Ó y ú, ^í°Ó ^Í ÖçyÓ òyü Ó ^í°ñ ä, y!EÍ ^ðz òy ^lüz ú, ðí° Óä, ^lí, Öyðf •í - ~ü, y ^ÍÓ òyü ð; ðí°Ü, í, z, ðí% _ í, ^í°Ó xü, y ^ÍÓÄ ä, y!EÍ ú, ðí° òfyÍf òyü ^ÍÜ, Ó!M, Èí, •í - 3.9.3 Ü, !EÍ !Ó, ðí° ÓfÓfliyÓ í, zB ^lí, Ü, ^í° ðÜ, y!Ó ÓfÓfliy (Government Measures for Improving the Agricultural Marketing System) ú, yÓ ^lí, Ü, !EÍ !Ó, ðí° ÓfÓfliyÓ öyöy e&!ê, Óí, üyö- ^ðz e&!ê, =!° ò)Ó

100%	MATCHING BLOCK 60/161	SA	CC-CO-01.pdf (D149057030)
Ü, Ó yÓ çöf ú, yÓ í, ðÜ, yÓ			

öyöy ÓfÓfliy @ ~Äí Ü, ^ÍÓ ^läÈ- ðÇ ^í« , ^í, ð ^ðz ÓfÓfliy=!° !öj ° * , ð ≠ 1. ðyÓ y ú, yÓ ^lí, =òyü !òä ^lüÓ üyðf ^lü ç•Ó Ä ü!u, ^lí, =òyü fliy, ðö Ä, ð!Ó ä, y°öyÓ ÓfÓfliy Ü, Ó y •íí ^läÈ- ~Ó çöf ðüÖyl ^lü!í, =!° Ü, <Ä ^íí yçöñ#í xy!í=Ü, ðy, yÍf ^òÄ! y •íFäÈ- ú, yÓ ^lí, í, z ^ÍÓ'á ^ílyàf Ü, !EÍoÓf üç%í, ðÇfliy ° FCI Öy Food Corporation of India, SWCs Öy State Warehousing Corporation, NCDC Öy National Co-operative Development Corporation ~ÖÇ CWC Öy Central Warehousing Corporation, ðüÖyl ^Çfliy ~ÖÇ Óf! _ üy!°Ü, yöyl =òyüü)•- 2. Ü, !EÍ, ð ^í°fÓ =íàí, üyö !öí= ^íí ° ÓfÓfliy Ü, Ó y •íí ^läÈ- =íàí, !òÜ, ^ÍÜ, í, zÍÜ, <T Ä !Ó=k, oÓf=!° Ü, AGMARK (Agricultural Marketing), !ä, • ^òÄ! y •í - 3. ÖçyÓ ü) f ð; ðí°Ü, Ü, EÍÜ, ^ìòÓ xÓ!í, Ü, Ó yÓ çöf !Ó!ú, ð Ü, !EÍ, ð ^í°fÓ òyü ^Ói, yÓ Ä ðÇÖyò, ðeüyÓ ú, í <Ä ä, yÓ Ü, Ó y •íFäÈ- 4. ^ò ^í°Ó !Ó!ú, ð xM, È° !ö! ^sfí, ÖçyÓ fliy, ðö Ü, Ó y •íFäÈ- ~z ðühfí Öçy ^ÍÓ Ó !Ó, ðí° Ü, !üê, Ó Ü, yç ° òy°y°Ó, ð!Ó üy! ^fíÓ Ü, Ó yñ !üê, Ü, Äçö ~ÖÇ üy, ð !ö!y, í, Ü, Ó yñ oÓf ^Ü, öy ^ÍÓ ä, yÓ « , ^le ^Ü, y ^löy x!ú, ^ílyàf lyÜ, ^í° í, y !ö: ð! _ Ü, Ó y <Äü, !í, - 5. Ü, !EÍ, ð ^í°fÓ Öçy ^ÍÓ ^ly ^lí, ú, yê, Ü, y Ü, yÓ ÖyÓ Ó!k, öy, öyl ^ñ í, yÓ çöf xyàü ÖçyÓ Ü, !üçö àè, ö Ü, Ó y •íí ^läÈ- ~z Ü, !üçö !Ó!ú, ð o ^ÍÓfÓ ^« , ^le xyàü à% , ! _ Öy!í, ° x!Öy !ö! ^sfí Ü, ^ÍÓ ^läÈ- 6. Ü, !EÍ, ð ^í°fÓ !Ó, ðí° ^ìòÓ í, zB ^lí, Ó çöf ð% , öy!Ó ç Ä, ðÓ yüç≈ <Äöyö Ü, Ó yÓ çöf !Ó, ðí° Ä, ð!Ó òç≈ö í, yz ^ÍÓ Q ^ÍÓ è, fliy, ðö Ü, Ó y •íí ^läÈ- ~Ó <Äöyö Ü, yç ° Ü, !EÍ, ð ^í°fÓ ÖçyÓ ð; ðí°Ü, ðü#ç, y Ü, Ó y ~ÖÇ !ö! ^sfí, ÖçyÓ í, öyÓ !Ü, Ü, Ó y- 7. Ü, !EÍ, ð ^í°fÓ öy ^lüÓ fliy!í c Ó « , y Ü, Ó yÓ çöf Ü, !EÍ Ófí Ä ü) f Ü, !üçö (Commission for Agricultural Costs and Prices Öy CACP) àè, ö Ü, Ó y •íí ^läÈ- ~z Ü, !üçö <Ä!í, ÓäÉÓ •z <Ä!í, !è, ç ^í°fÓ çöf ~Ü, !è, Ü, ^ÍÓ ö) f öi, ü ü) f ^áyEÍy Ü, ^ÍÓ ly ^Ü, - ðÜ, yÓ ^ä, <Ty Ü, ^ÍÓ ^ly ^lí, ^ðz ðÖ≈!öj ü) ^í°fÓ ð# ^lá, ÖçyÓ ü) f öy öy ^lü- ÖçyÓ ü) f !áo Äz ^áy!EÍ, ü) ^í°fÓ Ü, ü •í í, áö ðÜ, yÓ Äz ^áy!EÍ, ü) ^í°f ä, y!EÍ ^ìòÓ Ü, yàÈ ^ÍÜ, ç ðf ^Ü, ^ìö- ~ÍÜ, ðy!í Ü, ü) f (support price) Óy •í - ä, y!EÍÓ ä, yEÍÓ áÓ ä, ^ìö, (ö) ^í°f •í ^ñ í, yz ~z ðÖ≈!öj ðy!í Ü, ü) f ä, y!EÍÜ, ^òÄ! y •í - ~ÍÜ, ðÖ≈!öj , ð!Ó ^Í, öyEÍ ü) f Ä (minimum support price Öy MSP) Óy •í -

87 NSOU ?GE-EC-41 8. ä, y ^íí ° !Ó, ðí° ^ìòÓ í, zB ^lí, Ó çöf ðÜ, yÓ ä, y, ðEÍ≈ò (Tea Board) ~ÖÇ Ü, !ú, Ó çöf Ü, !ú, ðEÍ≈ò (Coffee Board) àè, ö Ü, ^ÍÓ ^läÈ- 9. Ü, !EÍ, ð ^í°fÓ !Ó, ðí° ÓfÓfliyÓ í, zB ^lí, Ó çöf ðüÖyl !Óe ^Í ð!ü!í, fliy, ð ^ìòÓ ÓfÓfliy Ü, Ó y •íí ^läÈ- ~Ó <Äsy ^ÍÓ Ó òy!í ^í° Ó ^íí ^läÈ National co-operative Development Corporation Öy NCDC- ú, yÓ ^lí, !í, ö hfí ^ÍÓ Ó ðüÖyl !Óe ^Í ð!ü!í, °ç, Ü, Ó y ly!í ≠ ð ^ÍÓ≈yFä, hfí ^ÍÓ Ó ^íí ^läÈ Ó yçf !Ó, ðí° ð!ü!í, ðüðhfí ^ÍÓ Ó ^íí ^läÈ ^çy!ú, !_Ü, ^Ü, w#í ðüÖyl !Ó, ðí° ^ú, í, y ^ÍÓ çö ~ÖÇ ðÖ≈!öj hfí ^ÍÓ Ó ^íí ^läÈ <Äyl!üÜ, !Ó, ðí° ð!ü!í, - 2015 ðy ^í° ðÖ ^ìòÓ ðüÖyl !Ó, ðí° ð!ü!í, Ó ðÇáfy !àÈ° 6,095!è, - Ü, !EÍ, ð ^í°fÓ !Ó, ðí° ÓfÓfliy ^Ü, í, zB ^lí, Ü, Ó ^lí, ~z ðüÖyl !Ó, ðí° ÓfÓfliy á%Óz =Ó &c, ð)í≈- çyi, #í hfí ^ÍÓ Ó ^íí ^läÈ National Agricultural Co-operative Marketing Federation (NAFED)- 10. Ü, !EÍ, ð ^í°fÓ Äçö Ä, ð!Ó üy, ð, ðk, !í, !ö! ^sfí Ü, Ó yÓ çöf ÓfÓfliy ^òÄ! y •íí ^läÈ- ~Ó çöf <Ä ^íí yçöñ#í xy•zö, öyç Ü, Ó y •íí ^läÈ- 11. ä, y!EÍÓ y ^ly ^lí, ðç ç ^íí, ði, öyl í, yÓ çöf <Äyl!üÜ, Ü, !EÍ!òyö ð!ü!í, (Primary Agricultural Credit Societies Öy PACs) fliy, ðö Ü, Ó y •íí ^läÈ- xyÓyÓ ñ «% , o Ä <Äy!hs Ü, ä, y!EÍ ^ìòÓ ú, ð!° !Óe ^í, ðy, yÍf Ü, Ó yÓ çöf Ü, !EÍ ðÖy ðüÖyl àè, ö Ü, Ó y •íí ^läÈ- 12. Ü, !EÍ, ð ^í°fÓ e ^Í !Óe ^Í oðí, Ä fl!FäÈ Ü, Ó ^lí, 2016 ðy ^í°Ó 14 ~!<Ä ä, y% Ü, ^ÍÓ ^läÈ ~òò% f!í, ö ÓfÓfliy- Ü, ü≈) !ä, !è, Ó öyü National Agricultural Market (e-NAM)- Ü, !EÍ, ð ^í°fÓ !Ó, ðí° ^ìòÓ ~z ÓfÓfliy xò)Ó ú, !ÓEÍf ^lí, !Ó ^í°EÍ ü, !üÜ, y @ Äí Ü, Ó ^ÍÓ- 13. !Ü, à%È !Ü, à%È Ó y ^íçf ç ðf ÓfyÇÜ, !Ü, à%È ú, ðí°Ó ^« , ^le ç ðf !Öüy ~ÖÇ !Ü, à%È Ü, !EÍ, ð ^í°fÓ y <T...#í Öy!íçf ä, y% Ü, Ó y •íí ^läÈ- 14. ^ò ^í°Ó, ð!Ó Ü, yê, y ^lüyÓ í, zB ^í° ^ìòÓ ° í« , f ðÜ, yÓ, ð!Ó Ó•í° öyöy í, zB ^lí, à!è, ^íí ^läÈ ~ÖÇ à!è, ^íí ä, ^í° ^läÈ- ^Ó° Ä ðí, Ü, ð!Ó Ó•í° ^ìòÓ í, zB ^lí, ~í« , ^le !

Ó ^í°EÍü, y ^ÍÓ í, z ^ÍÓ'á ^ílyàf- ~ Ó ú, ^í°Ä Ü, !EÍ !Ó, ðí° ÓfÓfliyÓ í, zB ^lí, à!è, ^läÈ- 3.9.4 Ü, !EÍ !Ó, ðí° ^ìòÓ ^« , ^le ðÜ, y!Ó ÓfÓfliyÓ ü) f y!í ö (An Evaluation Government Measures towards Agriculture Marketing) ú, yÓ ^lí, Ü, !EÍ !Ó, ðí° ÓfÓfliyÓ í, zB ^lí, Ó çöf ðÜ, yÓ öyöy ÓfÓfliy @ ~Äí Ü, ^ÍÓ

100%

MATCHING BLOCK 64/161

SA

Basari Halder.pdf (D144493773)

İaÈ- İ,y İbÓ ü İòf İ,z İÖ'á İlyàf

ÓfÓfliy=!° É ú, İ ÇÓ « İ Ä üç%İ, Ü, Ó yÓ çöf ÓÇáfÜ, =öyü Ä !•üaÓ fliy, öö Ü, Ó y • İİ İlaÈn Ü, İEİ, ö İİfÓ =İaİ, üyö !öİ~İ ~ÖÇ İİ!Óöfy İİÓ ÓfÓfliy Ü, Ó y • İİ İlaÈn Ü, İEİ, ö İİfÓ öy İüÓ !öİ İüİ, İayÉİy Ä ≤Ää, yÓ Ü, Ó y • İİ İlaÈn Ü, İEİ, ö İİfÓ Ü, Öy İÖä, yİ ú, yÈ, Ü, y Öy!ç !öİ sfi Ü, Ó İİ, öyöy ÓfÓfliy İÖÄİ y • İİ İlaÈn äyöfç İİfÓ öy İüÓ Äè, yöyü !öİ sf İİÓ çöf Ü, İEİ, ö İİfÓ Ófİ Ä ü) f Ü, İüçö äè, ö Ü, Ó y • İİ İlaÈn İò İÇÓ Óx xM, È İ° İüÖyl !Öe İ İü!İ, fliy, öö Ü, Ó y • İİ İlaÈn Ü, İEİ, ö İİfÓ Äçö Ä, ö!Ó üy, ö çk, İİ, !öİ sf İİÓ ÓfÓfliy İÖÄİ y • İİ İlaÈn ä, yİEİ İÖÓ İÇç İİ~ç İöy İÖÓ çöf Ü, İEİ İöyö İü!İ, à İİ, İ, y° • İFaÈn Ü, İEİ, ö İİfÓ Ü, Öy İÖä, y oİİ, Ä flİFaÈ Ü, Ó yÓ İ, z İj İçf İÖç%f!İ, ö ÓfÓfliyÓ ≤ÄİyÓ äè, y İöy • İFaÈ •zi, fy!ò-

88 NSOU ?GE-EC-41 İÜ, v ~İ, İÓ ÓfÓfliy @ Äİ Ü, Ó y İİ_¥Ä ú, yÓ İİ, Ó Ü, İEİ !Ó, öİö ÓfÓfliyÓ Ü, y İöy İ, z İÖ'á İlyàf İ, zB İİ, à İè, İò- ú, yÓ İİ, Ó Ü, İEİ Ü, İbÓ ü İòf 40 çİ, yÇç Öy İ, yÓ İÇ • äÈy İè, y Ä ≤Äy!hs Ü, ä, yİEİ- ~Ó y İÖ yİ!Ó, öy, zÜ, y!Ó Öyçy İÖ ÖyçyÓ Ü, İü!è, Ó üyöf İü !öİ !sfi, Öyçy İÖ İ, y İbÓ ú, İ° !Öe Ü, Ó İİ, öy İÖ öy- ~äÈyİ, yñ İüÖyl !Öe İ İü!İ, Ó ≤ÄİyÓ İò İÇÓ İÖçè à İè, İò- Ü, y İöy Ü, y İöy Ó y İçfñ İüöñ, öyÖyÖñ İ, z_Ó ≤Ä İöç ~ÖÇ =çÓ y İè, ~z İüÖyl İÇfliy=!° İİ<T ≤ÄİyÓ öyü, Ü, İÖ İlaÈ- ~z Ó yçf=!° İİ, İüÖyl üyÓ ú, İ, İ, zİ, öB, ú, İ İ°Ó 75 çİ, yÇç !Öe İ • - İÜ, v İüfİl Ó y İçf İüÖyl !Öe İ İü!İ, Ó ~Ó * , ö ≤ÄİyÓ à İè, İò- ~äÈyİ, yñ ~z İü!İ, =!°Ó, ö!Ó ä, y°ö ÓfÓfliy eİ, è, öİ~ç- x İöÜ, İü!İ, Ó xyl İ, ö Ä Ü, yçÜ, üç xİ~ İö!İ, Ü, İöÜ, İ İÜ, x°yü, çöÜ, - x İöÜ, İü!İ, Ó xyl!~Ü, İDİ, Ä Ü, ü- ú, İ° ~Ó y Ó, öy! İ, İÖÓ Ü, yçÜ, İü~Ó İ°!Ööy ü, yà Ü, Ó İİ, öy İÖ öy- İ, yäÈyİ, yñ x!öÜ, yçç İüÖyl !Öe İ İü!İ, İİ, Óİ, Ä ö# ä, yİEİ İÖÓ •z ≤Äyöyöf- ~=!°Ó, ö!Ó ä, y°ö ÓfÓfliy ö# ä, yİEİ İÖÓ myÓ y•z !öİ !sfi, - ~Ó ú, İ° ~z İüfİl İüÖyl =!° ö# ä, yİEİ İÖÓ flİy!~z İÇ Ü, İÖ İò İla İlaÈ- äÈy İè, y Ä ç%Ö~ ä, yİEİ Ö y İüÖyl !Öe İ İü!İ, Ó myÓ y !Ó İçEİ İ, z, öÜ, İ, İ • İò- İÓ Ü, y İÖ Ó İy! Ü, ü) f İayÉİyÓ ö#İ, Ä İ, y ≤Ä İİ y İlaÓ « İeÄ öyöy İüyÖk, İ, y Ó İİ İlaÈ- ú, İİ, Ä öy°Ó y ~İ« İeÄ öyöy, y İÖ İÓ Ü, y!Ó e İİ Ö « İe xÓy!N, İ, ü, y İÖ ≤Ä İÖç Ü, İÖ ~ÖÇ ä, yİEİ İÜ, öyöy, y İÖ ≤Ä İ, y!Ó İ, Ü, İÖ - ~İç, İe äÈy İè, y ä, yİEİ Ö y•z İÇç ≤Ä İ, y!Ó İ, İ • İ - xy İ° İy! Ü, ü) İ° f, öİ~yE, ö!Ó üyİ ú, İ° Ü, öyÓ «, İüİ, y İÖ Ü, y İÖ Ó İö-z- öy° Ä ú, İİ, Ó y İz İ% İlyà İö İİ ä, yİEİ İÜ, ≤Ä İ, y!Ó İ, Ü, İÖ - ú, İ İ°Ó Äçö Ä, ö!Ó üy, ö !ö İİ ~äöÄ öyöy öÓ İöÓ öçè#İİ, ä, İ°- ≤Äy!üÜ, Ü, İEİ İöyö İü!İ, =!°Ó xyl!~Ü, İDİ, ä%Ö•z Ü, ü- ú, İ° x İöÜ, İòİf•z ~Ó myÓ y İ, z, öÜ, İ, İ • İò- Ü, İEİ, öİf !Öe İ İü!İ, Ó !öİ !sfi, Öyçy İÖ Ó İÇáf y ≤Ä İİ yç İöÓ İ%, öy! ä%Ö•z Ü, ü- Ü, İEİ, öİf !Ö, öİö ÓfÓfliyÓ İ, zB İİ, Ó çöf ç%İè, ≤Äöyö !ÖEİİ • !öİ !sfi, ÖyçyÓ fliy, öö ~ÖÇ İüÖyl !Ö, öİö İü!İ, Ó ≤ÄİyÓ - ~z ç%İè, Ó Ü, y İöy!è, İİ, •z xyçyö%Ó * , ö İ, zB İİ, İ • İò- ú, İ° ú, yÓ İİ, Ü, İEİ !Ó, öİö ÓfÓfliyÓ İ, z İÖ'á İlyàf İ, zB İİ, à İè, İò- ~ Öfy, öy İÖ İÓ Ü, y İÖ Ó xYÖ Ä İ, İ, öÖ İ, y @ Äİ Ü, Ó y öÓ Ü, yÓ - İ, yäÈyİ, yñ Ü, İEİ, ö İİfÓ İüfİl e İ ÈÜÈ!Öe İİ Ó « İe İöç%f!İ, ö ÓfÓfliy ä, y% Ü, Ó yÓ İä, <y Ü, Ó İİ, • İÖ- National Agricultural Market (e-NAM) Ü, üç!İ, İÜ, xy İÖ y ≤ÄİyÓ İ, Ü, Ó İİ, • İÖ- ~äÈyİ, yñ İüÖyl !Öe İ İü!İ, Ó Ü, üç# İöÓ İ, z, öİ%_ ≤Ä İçç İò İİ, • İÖ- İ, İÖ•z İ, yÓ y İòİf ä, yİEİ İÖÓ ≤Ä İİ yçö#İ İy, y!f İò İİ, öyö İÖ- xyÓ ñ Ü, İEİ, ö İİfÓ ÖyçyÓ Ä öyö İö İÜ~ç, İÓ Ü, yÓ İÜ, xç%İ, yö Ä İü#ç, y ä, y° y İİ, • İÖ- İ, yÓ !ü, İ_ İİ, Ü, İEİ, ö İİfÓ !Ö, öİö İü İÜ~ç, İ, z, öİ%_ ö#İ, İòöç

62%

MATCHING BLOCK 61/161

SA

CC-CO-01.pdf (D149057030)

yÓ İ Ü, Ó İİ, • İÖ ~ÖÇ İ, yÓ ≤Ä İİ yà Ü, Ó İİ, • İÖ- 3.10 İ

yÓ yçç (Summary) 1. ú, yÓ İİ, Ó Ü, İEİ İçç, e ≠ ú, yÓ İ, İ#İ xİ~ö#İİ, İİ, Ü, İEİ İçç, e ~Ü, İè, =Ó çç, öİ~ç fliyö öá Ü, İÖ xy İaÈ- ≤Ä İüİ, ñ 2020-21 İy İ° Ü, İEİ • ≤Äy!üÜ, « İeÓ xÖyö İaÈ° 16.4 çİ, yçç İy İ, zB İ, İòç=!°Ó İ%, öy! İ İ<T İÇç- İmİ, #İ İ, ñ !Öy° Öfyç İÜ, Ó İ, İf xç%İy! # 2019 İy İ° ú, yÓ İİ, İüyè, Ü, üçÓ İ, çöçÇáf yÓ 43 çİ, yçç İaÈ Ü, İEİ İİ, !öİ%_ - İ, İ, #İ İ, ñ ú, yÓ İİ, Ó !ç İçç, İeÓ !Ó!ü, B İç İ° ÜN, yä, yüy İÓ ÖÓ y• Ü, İÖ Ü, İEİ İüöñ ä, è, Ü, İ°Ó çöf, öyè, ñ Öflf !ç İ°Ó çöf İ%, İ°yñ !ä, İò !ç İ°Ó çöf xyä ≤Äü, İ, İ- ä, İ%, İ~ç, ñ ú, yÓ İİ, Ó ~Ó İò!çÜ, Öy! İçfÓ « İeÄ Ü, İEİ Ö xÖyö x İöÜ, äy!ò- xyü y İöÓ Ó Æy!ö o İÖfÓ ~Ü, è, y Óİ, xçç•z • Ü, İEİ çyİ, öÓf- ç, ÖM, Èüİ, ñ

Í ſühflí ÓfÓfliy @ Āi Ü ĨÓ ĨlāÈ ſ=! • É !Ó çyù≈, ÓfyÇÜ, Ü Ĩ≈, Ü, Ü, !Eİ} ĨiÓ çöf ç, ÌÜ, !Óù, yà áyoyñ
•z!™!Ó Ĩ Ĩy ÓfyÇÜ, ĨÜ çyi, #Ĩ Ü, Ó ĨÜ, ĨÓ Ĩfiē, ē, ÓfyÇÜ, ≤ĀĨi, ç, y ~ÓÇ ~Ó myÓ y Ü, !Eİ} ĨiÓ ≤ĀſyÓ ñ Ó yçf
hfll ĨÓ ç!ü Ĩ zB Ĩ ò ÓfyÇÜ, fliy, ðöñ !eÈÜÈhfllÓ !Ó!çT ſÜÓyĨ Ĩyöy Ü, yē, y Ĩüy àē, ðñ ≤Āðyö Óy!ſçfÜ,
ÓfyÇÜ, =! ĨÜ çyi, #Ĩ Ü, Ó ĨÜ, ĨÓ @ Āyü#i Ĩi ≤Āſy ĨÓ Ó Ĩā, <Tyñ 1975 ſy Ĩo xyM, È!Ü, @ Āyü#i ÓfyÇÜ, ≤ĀĨi, ç, yñ
Ü, !Eİ Ĩi, Ĩe ĨyöyÜ, yÓ # ſ ĨÓ≈yFā, xyĨ≈Ü, ſÇfliy !•ſy ĨÓ 1982 ſy Ĩo çyi, #Ĩ Ü, !Eİ Ā @ Āy ĨüyB Ĩi ò ÓfyÇÜ, Óy
öyÓy≈, ≤ĀĨi, ç, y ≤ĀÜ, Ĩi, – !Ü, v ~i, ſÓ ÓfÓfliy ſ Ĩ_ſÅ ù, yÓ Ĩi, @ Āyü#i } ĨiÓ ſſfy !Ó ĨçEİ Ĩü Ĩē, !ò– ſÜÓyĨ ſ!üĨi, ñ
öyÓy≈, ~ÓÇ xyM, È!Ü, @ Āyü#i ÓfyÇÜ, =!Ó } ĨiÓ xöyòl # xÇç e üyāi, Óyí, ĨlāÈ– ā, y!Eİ} ĨiÓ xĨ
xò%í, öyòç#Ü, y Ĩç ÓfĨ Ü, ĨÓ Ĩü, ĨlāÈ– ſühflí Ó y Ĩçf ſÜÓyĨ xy Ĩo yó ſſü, y ĨÓ ≤Āſy!Ó Ĩi, •Ĩ!ò– Óy!ſçfÜ,
ÓfyÇÜ, =!Ā Ü, !Eİ Ĩi, Ĩe Ĩyöy Ĩi, üöü, y ĨÓ ~!à Ĩi xy Ĩſ!ò– ~ſ ĨiÓÓ ù, Ĩi @ Āyü#i } ĨiÓ « Ĩe •yçöñ çyi, öyÓ
≤ĀÜ, Ĩi, ĨòÓ ≤Āyöyçf ~áoĀ Ĩi ĨT Ó!ç– } ĨiÓ ≤ĀſyĨi, ç, y!òÜ, Ĩi, zĨ! =! ~ĨòÓ !ÓÜ, •Ĩ Ĩi, zē, Ĩi, öy ĨÓ ò– 7.
ù, yÓ Ĩi, Ü, !Eİ ç ĨifÓ !Ó ðiö ≠ ù, yÓ Ĩi, Ü, !Eİ ç ĨifÓ !Ó ðiö ÓfÓfliy á%Ó•x zò%B Ĩi, – Ó yhfilyāy Ĩē, Ó xü, yÓñ
Ü, Eİ ĨÜ, Ó òy!Ó ofñ Ĩyöy•ĨiÓ xü, yÓ •zĨ, fy!ò Ü, yÓ Ĩi ā, y!Eİ @ Āy ĨüÓ ù, Ĩi, Óy öy y ĨÓ Ü, y ĨlāÈ Ü, üöy Ĩü
ù, ſ!Ó!e Ü, Ó Ĩi, Óyöf •Ĩ– Ü, !Eİ ç ĨifÓ !Óe Ĩ ÓfÓfliyÓ Ĩi, zB Ĩi, Ó çöf ù, yÓ Ĩi, ſÓ Ü, yÓ Ĩi ſühflí ÓfÓfliy
@ Āi Ü ĨÓ ĨlāÈ ſ=! • É (i) ſyÓ y ù, yÓ Ĩi, =öyü !òàü fliy, ðöñ (ii) Ü, !Eİçyi, o ĨÓfÓ =Ĩāi, üyö !òē! Ĩi Ā
Ĩi!Óófy ĨſÓ ÓfÓfliyñ (iii) !Ó!ü, B Ü, !Eİ ç ĨifÓ öyü áyEĨiyñ (iv) ò ĨçÓ !Ó!ü, B xM, È!Ü !ò! ſfĨi, ÓyçyÓ à Ĩi,
Ĩi, yoyñ (v) ſÜÓyĨ !Óe Ĩi ſ!üĨi, Ó fliy, ðöñ (vi) Ü, !Eİ ç ĨifÓ ÓfĨ Ā ü) f Ü, !üçö àē, ðñ (vii) Ü, EİÜ, ĨiÓÓ ſ•ç ç Ĩi≈,
Ĩyöy ĨiÓÓ ÓfÓfliyñ (viii), ſÓ Ü, y!Ó Ó Ĩē, ö ÓfÓfliyñ (ix) !Ü, ā%È Ü, !Eİ ç ĨifÓ Ó y<T...#Ĩ Óy!ſçf ≤ĀÓi, ç, ≤ĀÜ, Ĩi, –
!Ü, v ~ſÓ ſ Ĩ_ſÅ ù, yÓ Ĩi, !Ó ðiö ÓfÓfliy Ĩi, zB Ĩi, •Ĩ!ò– xyſ Ĩi, ā, #Ĩi, ÓfÓfliy=!Ó öyöy ſ#üyÓk, Ĩi, y xy ĨlāÈ– Ĩiüñ
ſÜÓyĨ !Óe Ĩi ſ!üĨi, =!Ó xyĨ≈Ü, ſyüĨ≈f Ü, ſñ Ĩi, y ĨiÓ òç, Ü, ü≈#Ó xü, yÓñ ~•z ſ!üĨi, =! Ĩi, Ói, ā, y!Eİ ĨiÓÓ
≤Āyöyçf ≤ĀÜ, Ĩi, – ~āÈyĨ, yñ !ò! ſfĨi, Óyçy ĨÓ Ó ſÇáfy ≤Ā Ĩi yç ĨiÓÓ i%, öyĨ Ü, ſñ ſÓ Ü, y!Ó Ó Ĩē, ö ÓfÓfliy
, ði≈yE ò! ñ Ü, !Eİ ç ĨifÓ Ó y<T...#Ĩ Óy!ſçfÓ « Ĩe xĨñ yÜ, Ó Ā òç, ≤Āçyſ ĨÜ, Ó xü, yÓ ≤ĀÜ, Ĩi, – 3.11
xò%ç#ö# (Exercise) ????? ſÇ!ç, Æ Ĩi, z ĨÓ Ó ≤ĀſyzyÓ (Short Answer-type Questions) 1. ≤ĀFāÈò ÓÜ, yÓ Ü, y ĨÜ,
Ó Ĩ/2. ù, !ü ſÇflÖyÓ Ó Ĩi, Ü, # Óyé, yĨ /3. ù, yÓ Ĩi, ſÓ%ç !Ó≤'Ó Ü, y ĨÜ, Ó Ĩ/4. ù, yÓ Ĩi, ù, !ü ſÇflÖy ĨiÓ Ó
Ü, yĨ≈e ü=! Ü, # Ü, #/5. Ü, yó% ç ĨſfÓ « Ĩe ſÓ%ç !Ó≤'ÓÓ xÓyöy ſÓ Ĩā, Ĩi, Ó!ç/
91 NSOU ?GE-EC-41 6. HYVÈÜÈÓ, ð% ĨÓ y Ü, Ĩy!ē, Ü, #/7. ſÓ%ç !Ó≤'Ó ĨÜ, Ó çÈÜÈſyÓ ÈÜÈç! Ó≤'Ó Óy •Ĩ Ĩi, ò/8.
Ü, y ĨÜ, ſÓ%ç !Ó≤'ÓÓ çòÜ, Óy •Ĩ/9. ù, yÓ Ĩi, #Ĩ Ü, !EİÓ ≤Āyöy ſſfy Ü, #/10. Ā, ðiò ĨiÓ!çÜ, ðÓ ĨiÓÓ Óy!ſçf
Ü, y ĨÜ, Ó Ĩ/11. ù, yÓ Ĩi, ù, !ü ſÇflÖy ĨiÓ Ó çöf ā, #Ĩi, ð%!ē, ÓfÓfliyÓ Ĩi, z ĨiÓ'ā Ü, Ó – 12. ſÓ%ç !Ó≤'ÓÓ Ĩi, ò!ē,
ü) hfllÜ, Ü, # Ü, #/13. ſſü! Óy ſü! yò xò%ſy ĨÓ Ü, !Eİ} ĨiÜ, Ü, Ü, y Ĩā ù, yà Ü, Ó y •Ĩ Ā Ü, # Ü, #/14. Ĩi, z ſ xò%ſy ĨÓ
Ü, !Eİ} ĨiÜ, Ü, Ü, y Ĩā ù, yà Ü, Ó y •Ĩ Ā Ü, # Ü, #/15. ù, yÓ Ĩi, Ü, !Eİ} ĨiÓ Ü, Ĩi Ü, !ē, ſſfyÓ Ĩi, z ĨiÓ'ā Ü, Ó – 16.
Ü, !Eİ ç ĨifÓ !Óe Ĩi ÓfÓfliy Ó Ĩi, Ü, # Óyé, /17. !ò! ſfĨi, ÓyçyÓ Ü, y ĨÜ, Ó Ĩ/18. xyàyü Ĩi, öy ĨiÓā, y Ü, y ĨÜ, Ó Ĩ/
19. NAFEDÈÜÈ~Ó, ð% ĨÓ y öyü Ü, #/20. ð% ĨÓ y öyü Ó ≠ FCI, PDS, TPDS ~ÓÇ AAY. 21. Ü, !Eİ ç ĨifÓ Ó y<T...#Ĩ
Óy!ſçf Ü, y ĨÜ, Ó Ĩ/22. APL Ā BPL ÈÜÈ~Ó, ð% ĨÓ y Ü, Ĩy!ē Ü, # Ü, #/23. ſyĨ Ü, ü) f Ü, y ĨÜ, Ó Ĩ/24. ſÜÓyĨ !Óe Ĩi
ÓfÓfliy Ü, y ĨÜ, Ó Ĩ/25. NABARDÈÜÈ~Ó, ð% ĨÓ y öyü Ü, #/26. xyM, È!Ü, @ Āyü#i ÓfyÇÜ, ~ÓÇ NABARD Ü, äö
≤ĀĨi, ç, y, •Ĩ/27. üÓ =!ü ÓÜ, yÓ ç Ü, y ĨÜ, Ó Ĩ/28. ſÓ%ç !Ó≤'Ó Ü, yó% Ü, yó% Ó y Ĩçf !Ó ĨçEİü, y ĨÓ ſü,
•Ĩ Ĩi ĨlāÈ/???? üyē, y!Ó Ĩi, z ĨÓ Ó ≤ĀſyzyÓ (Medium Answer-type Questions) 1. ù, yÓ Ĩi, #Ĩ Ü, !EİÓ ð%!ē, ≤Āðyö
~Ó!ç<Tf xy Ĩi yā, öy Ü, ĨÓ y– 2. ù, yÓ Ĩi, #Ĩ Ü, !EİÓ flĨ Ĩi, zĨ, öyòç#i, yÓ ſyöyÓ Ĩi, yÓ Ĩi=! Ĩi, z ĨiÓ'ā Ü, ĨÓ y– 3.
ù, yÓ Ĩi, #Ĩ Ü, !Eİ Ĩi, Ĩi, zĨ, öyòç#i, y Ü, ü •ÓyÓ !, ðāÈ Ĩi ò ≤ĀſyĨi, ç, y!òÜ, Ü, yÓ Ĩi=! Ü, # Ü, #/4. ù, yÓ Ĩi, ſÓ%ç
!Ó≤'ÓÓ ~Ó!ç<Tf=! Ĩi, z ĨiÓ'ā Ü, ĨÓ y– 5. Ü, ü≈ſÇfliy ĨiÓÓ Ĩi, z, ðÓ ſÓ%ç !Ó≤'ÓÓ ≤ĀÜ, yÓ xy Ĩi yā, öy Ü, ĨÓ y– 6.
Ü, !Eİ Ĩi, zĨ, öyò ĨiÓÓ Ĩi, z, ðÓ ſÓ%ç !Ó≤'ÓÓ ù, yó, •Ó!öā, yÓ Ü, ĨÓ y– 7. ù, yÓ Ĩi, ù, !ü ſÇflÖy ĨiÓ Ó ≤Āðyö
Ü, ü≈ſ)ā, =! Ĩi, z ĨiÓ'ā Ü, ĨÓ y–
92 NSOU ?GE-EC-41 8. ù, yÓ Ĩi, ù, !ü ſÇflÖy ĨiÓ Ó x@ Āā!i, Ó ü) f yĨi, ö Ü, ĨiÓ y– 9. ù, yÓ Ĩi, Ü, !EİÓ
Ĩi, zĨ, öyòç#i,
y Ó!k, Ó çöf ā, #Ĩi, Ü, Ĩi Ü, !ē, ÓfÓfliyÓ Ĩi, z ĨiÓ'ā Ü, ĨÓ
y– 10. Ü, !Eİ} ſÓ ÓÓ y ĨiÓ çöf ſÓ Ü, yÓ Ü, Ĩi, Ü, ā, #Ĩi, Ü, Ĩi Ü, !ē, ÓfÓfliy Ói≈öy Ü, ĨiÓ y– 11. ù, yÓ Ĩi,
@ Āyü#i } ĨiÓ ð%!ē, ≤Āðyö ſſfyÓ Ĩi, z ĨiÓ'ā Ü, Ó – 12. Ü, !Eİ ç ĨifÓ !Ó ðiö Ó Ĩi, Ü, # Óyé, yĨ /13. ù, yÓ Ĩi,
Ü, !Eİ!Ó ç ĨifÓ « Ĩe ſÓ Ü, y!Ó ÓfÓfliyÓ ü) f yĨi, ö Ü, ĨiÓ y– 14. Ü, !Eİ} ĨiÓ çy!ü ĨiÓÓ ≤ĀÜ, Ĩi, xò%ſy ĨÓ
Ü, !Eİ} ĨiÜ, Ü, Ü, y Ĩā ù, yà Ü, Ó y ĨyĨ Ā Ü, # Ü, #/15. ù, yÓ Ĩi, #Ĩ Ü, !Eİ Ĩi, flĨ Ĩi, zĨ, öyòç#i, yÓ ù, yó, Ói≈öy
Ü, ĨiÓ y– ????? ð#ā≈ Ĩi, z ĨÓ Ó ≤ĀſyzyÓ (Long Answer-type Questions) 1. ù, yÓ Ĩi, #Ĩ Ü, !EİÓ ſſfy
Óy ~Ó!ç<Tf=! Ĩi, z ĨiÓ'ā Ü, ĨÓ y– 2. ù, yÓ Ĩi, #

Í Û, !EÍÓ fÍ" í, zÍ, öyöç#°i, yÓ Û, yÓ í=!° xy Í°yã, öy Û, ÍÓ°y- 3. ù, yÓ°i, #Í Û, !EÍ°i, í, zÍ, öyöç#°i, yÓ, !k, Ó° çöf à, #i, ÓfÓfIy=!° Ói≈öy Û, Ó° - 4. ù, yÓ° Íi, Ó° §Ó%ç ÍÓ≤'ÍÓÓ° ú, yú, ° xy Í°yã, öy Û, Ó° - 5. ù, yÓ° Íi, ù) !ü §ÇfIÖyÓ° Û, ü≈§) !ä, Ói≈öy Û, ÍÓ°y- 6. ù, yÓ° Íi, ù) !ü §ÇfIÖyÓ° Û, ü≈§) !ä, Ó° x@ Äà!i, Ó° ü) °fyÍ° Û, ÍÓ°y- 7. ù, yÓ° Íi, @ Äyü#i } ÍÍÓ° §Ü§fy Ói≈öy Û, ÍÓ°y- 8. @ Äyü#i } ÍÍÓ° §Ü§fy ò)Ó° Û, Ó° Íi, ù, yÓ°i, §Ó° Û, yÓ° à, #i, ÓfÓfIy!ò ì, zÍÓ°á Û, ÍÓ°y- 9. ù, yÓ° Íi, Ó° Û, !EÍ° !Ó, ðiö ÓfÓfIy Ói≈öy Û, ÍÓ°y- 10. Û, !EÍ° !Ó, ðiö ÓfÓfIyÓ° í, zÍ° !i, Û, Í° ù, yÓ°i, §Ó° Û, yÓ° Í° §ÜhÍÍ ÓfÓfIy @ Äi Û, ÍÓ° ÍàÈ §=!° Ói≈öy Û, ÍÓ°y- 3.12 @ Äsi, ð!O (Bibliography) 1. §

Ó° Íà°ñ çÍ° ÍòÓ Ä° Íá° §!°ü (2022) : ù, yÓ°i, # Í° xì≈ö#!i, ñ Ó%Ü, !§!u, ÍÜ, è, ≤Äy°z Íü, è, !°ü Íè, í, ñ Û, °Ü, yi, y- 2.

Srakhel, Jaydeb & Seikh Salim (2010) : Economics Principles and Indian Economic Problems, Book Syndicate (P) Ltd. Kolkata. 3. Puri, V. K. & S. K. Misra (2020) : Indian Economy, Himalaya Publishing House, Mumbai. 4. Datt, Gaurav & Ashwani Mahajan (2020) : Indian Economy, S. Chand and Company Limited, New Delhi. 5. Íá° §!°ü (2011) : ù, yÓ° Íi, Ó° , ð!Ó° Û, °öy Ä xì≈Íò!i, Û, í, zÍ° Í° òñ @ Äsi!üèñ Û, °Ü, yi, y- 93 ~Ü, Ü, ÈÈÈÈÈ? ^ «, eàì, à!ì, ≤ÄÜ, !i, ~ÓÇ §Ç!Y°T°ÓÉÍÍ° §Ü)• - II àè, ö 4.1 í, zÍ° Íjçf 4.2 ≤ÄhÍÍyÓöy 4.3 ù, yÓ° Íi, Ó° !ç° Ä° §Óy ^ «, e 4.4 §ÇfIÖyÓ° ÈÜÈ, ò)Ó≈Ói≈, #Ü, y° Í° ù, yÓ° Íi, !ç° Í°Ó° x@ Äà!i, 1965-85 §ÜÍ° Û, y° Í° ù, yÓ° Íi, !ç° ÈÜÈüsiÓ°i, yÓ° Û, yÓ° Íü)• 4.5 §ÇfIÖyÓ° ÈÜÈ, ðÓ° Ói≈, #Ü, y° Í° ù, yÓ° Íi, !ç° Í°Ó° x@ Äà!i, 4.6 ù, yÓ° Íi, §Ó° Û, yÓ° Í° ^ «, e 4.4.1 ù, yÓ° Íi, § Ó° Û, yÓ° Í° ^ «, ÍeÓ° §yú, °f 4.4.2 ù, yÓ° Íi, §Ó° Û, yÓ° Í° ^ «, ÍeÓ° Óf!≈i, y 4.4.3 ù, yÓ° Íi, §Ó° Û, yÓ° Í° ^ «, ÍeÓ° !Ó°!@zÜ, Ó° í 4.4.4 ù, yÓ° Íi, !Ó°!@zÜ, Ó° ÍiÓ° ÍÓ!_ Û, i, y 4.7 ù, yÓ° Íi, x!i, «%, oñ «%, o Ä üyé, y!Ó° í, zÍ° Ìòfyà (MSME) 4.7.1 ù, yÓ°i, #Í° xì≈ö#!i, Íi, ÈMSMEÜÈÓ° ù) !ü Û, y Ä =Ó° &c 4.7.2 ù, yÓ° Íi, ÈMSMEÜÈÓ° §Ü§fyÓ° 4.7.3 È MSMEÜÈÓ° §Ü§fy ò)Ó° Û, Ó° Íi, §Ó° Û, yÓ° ÓfÓfIy Ä xyÓ° ü) °fyÍ° ö 4.8 ù, yÓ° Íi, ÍÓy° Í° «, e 4.9 §ÇfIÖyÓ° , ò)Ó≈Ói≈, #Ü, y° Í° ù, yÓ° Íi, Ó° ÓfyÇÜ, ÓfÓfIyÓ° x@ Äà!i, 4.9.1 ù, yÓ° Íi, Ó° ÓfyÇ!Ü, Ç ÓfÓfIyÓ° §ÇfIÖyÓ° ≠ öÓ° !§Ç° Û, !ü!è, Ó° ≤ÄÍi, ÍÓòö 4.9.2 öÓ° !§Ç° Û, !ü!è, Ó° §%, öy!Ó° ÍçÓ° ü) °fyÍ° ö 4.9.3 §ÇfIÖyÓ° ÈÜÈ, ðÓ° Ói≈, #Ü, y° Í° ù, yÓ° Íi, Ó° ÓfyÇÜ, ÓfÓfIyÓ° x@ Äà!i, 4.10 !ÓüyÓ° §ÇK, y Ä ≤ÄÜ, yÓ° Íü, ò 4.11 ù, yÓ° Íi, !Óüy ^ «, ÍeÓ° x@ Äà!i, 4.11.1 xy!≈Ü, §ÇfIÖy° ÍÓ° Ó° , ò)Ó≈Ói≈, # §Ü° ÍÍ° ù, yÓ° Íi, Ó° #üy ^ «, ÍeÓ° x@ Äà!i, 4.11.2 §ÇfIÖyÓ° , ðÓ° Ói≈, # Í° Íà xì≈yÍ 1991 §y° Í°Ó° , ðÓ° ù, yÓ° Íi, !Óüy ^ «, ÍeÓ° x@ Äà!i, 4.12 ù, yÓ° Íi, Ó° Ó#üy ^ «, ÍeÓ° §ÇfIÖyÓ° ≠ üy° Í° yey Û, !ü!è, Ó° §%, öy!Ó° ç 94 NSOU ?GE-EC-41 4.13 §

71%	MATCHING BLOCK 63/161	SA	CC-EC-03.pdf (D149057140)
yÓ° yÇç 4.14 xö%ç#°ö# 4.15 @ Äsi, ð!O 4.1 í, zÍ° Íjçf (Objectives) ~°z ~Ü, Ü, !è, , öyè, Û, Ó° Í° àÈyèàÈyè#Ó° y çyö° Íi, , öyÓ° ^			

ÍÓÈÜÜÜÈ ? §ÇfIÖyÓ° ÈÜÈ, ò)Ó≈Ói≈, # Ä §ÇfIÖyÓ° ÈÜÈ, ðÓ° Ói≈, #Ü, y° Í° ù, yÓ° Íi, !ç° Í°Ó° x@ Äà!i, ? ù, yÓ° Íi, §Ó° Û, yÓ° Í° ^ «, ÍeÓ° §yú, °f Ä Óf!≈i, y ? ù, yÓ° Íi, !Ó°!@zÜ, Ó° Íi Ä i, yÓ° ÍÓ!_ Û, i, y ? ù, yÓ° Íi, x!i, «%, oñ «%, o Ä üyé, y!Ó° í, zÍ° Ìòfy ÍàÓ° §Ü§fy=!° ~ÓÇ i, yÓ° ò)Ó° #Ü, Ó° Íi §Ó° Û, yÓ° Í° ≤ÄÍi, <Ty ? §ÇfIÖyÓ° , ðÓ° Ói≈, #Ü, y° Í° ù, yÓ° Íi, Ó° ÓfyÇ!Ü, Ç ^ «, ÍeÓ° §ÇfIÖyÓ° Ä x@ Äà!i, ? ù, yÓ° Íi, Ó° !Óüy ^ «, ÍeÓ° §y!±!i, Û, §ÇfIÖyÓ° Ä x@ Äà!i, 4.2 ≤ÄhÍÍyÓöy (Introduction) Û, y° Íöy ^ ò° ÍçÓ° xì≈Íò!i, Û, Û, yÍ≈Ü, °y Í, ðÓ° !i, ö!è, ü%áf !Óü, yçö Öy ù, yà Û, Ó° y •Í° ≠ Û, !EÍ° Í° eñ !ç° Í° «, e ~ÓÇ ÍÓy° Í° «, e- xy ÍàÓ° ~Ü, ÍÜ, xyüÓ° y ù, yÓ° Íi, Ó° Û, !EÍ° Í° «, e !ò° ÍÍ° !Óç° Íò xy Í° yã, öy Û, ÍÓ° ÍàÈ- Ói≈, üyö ~Ü, ÍÜ, ù, yÓ° Íi, Ó° !ç° Í° «, e ~ÓÇ ÍÓy° Í° «, e !ò° ÍÍ° xyüÓ° y xy Í° yã, öy Û, Ó° Ó- ù, yÓ° Íi, Ó° öfyÍ° fÍÍ° yB°i, ^ ò° Íç° !ç° Í°Ó° í, zÍ° Í° ö xí, fhs° =Ó° &c, ð)i≈- i, y°z xì≈Íò!i, Û, ðiÓ° Û, °öyÓ° ÷Ó° & ÍÍÜ, (1950-51) Ói≈, üyö §ÜÍ° , ði≈hs° ù, yÓ° Íi, Ó° !ç° Í° «, e ù, üö ≤ÄÍyÓ° °yü, Û, ÍÓ° ÍàÈñ, i, y xyüÓ° y !Óä, yÓ° Û, Ó° Ó- ù, yÓ° Íi, Ó° !ç° Í°Ó° í, zÍ° !i, Íi, ~Ü, §ÜÍ° §Ó° Û, yÓ° Í° ^ «, e á% Ó° =

90%

MATCHING BLOCK 67/161

SA

Basari Halder.pdf (D144493773)

Ó`&c, ð)î≈ ù) !üÜ, y, ðy°ö Ü, ^îÖ° ^îäÈ– Óî≈, üy ^îö

xÓçf ðÓ`Ü, y!Ó` ^ «, ^îeÓ` ù) !üÜ, y x ^îöÜ, è, y•z Ü, ^îü ^îäÈ– Óî≈, üyö ~Ü, ^îÜ, xyüÓ` y ù, yÓ` ^îli, ðÓ`Ü, y!Ó` ^ «, ^îeÓ` ù) !üÜ, yñ ~Ó` ðyú, °f Ä Ófî≈i, yñ ~•z ^ «, e ðjð ^îÜ≈, ðÓ`Ü, y ^îÖ° Ó` Óî≈, üyö ò, !<Tù, !D •zi, fy!ò ðÓ•z xy ^îyã, ðy Ü, Ó` y • ^îÖ– 1980ÜÈÖ` òç ^îÜ, Ó` üyé, yüy!é, ðü! ^îÜ, ù, yÓ` ^îli, !Ó°!@çÜ, Ó` î ≤Ä!e´ î´y ÷Ó`& • ^îli ^îäÈ– ð

52%

MATCHING BLOCK 65/161

SA

GE-BG-11.pdf (D151483564)

Ó`Ü, y!Ó` ^ «, e Óöyü ^îÖÓ`Ü, y!Ó` ^ «, e !ö ^îli` öyöy !Ói, Ü≈, Ä ~Ü, ð

ü!` á%Ó•z ^çyÓ` öyÓ` • ^îli` !äÈ– Óî≈, üyö ~Ü, ^îÜ, ~•z !ÓEli` !é, Ó` í, z, ðÓ` Ä xy ^îyÜ, , öyi, Ü, Ó` y • ^îÖ– ~äËyi, , yñ ù, yÓ` ^îli, Ó` öfy!` çöÓ†° ~Óç ^îÖÜ, yÓ` ðüðfy!` , ð#!í, , i, ^ò ^îc «%, on Ü%, !é, Ó` Ä üyé, y!Ó` !ç ^îÖ° =Ó`&c á%Ó•z ^îÖç– ù, yÓ` ^îli, «%, o !ç ^îÖ° ≤Ä ^îli` yçö#î´i, yñ ~ ^îöÓ` ðüðfy ~Óç ðüðfy ðyöy ^îö ðÓ`Ü, y!Ó` ÓfÓfliy •zi, fy!ò !ÓEli` =!° !Ó ^îÖä, öy Ü, Ó` y • ^îÖ– Ü, !E! Ä !ç ^îÖ° , ðÓ` x!≈ ^îö!i, Ü, Ü, y!≈Ü, y ^îÖ° i, , i, #!´ ^ «, e!é, ° ^îÖy ^îç, e– ~•z ^îÖy ^îç, ^îeÓ` ü ^îöf Ó` ^îli` ^îäÈ ÓfÓÿÈÓy!çfñ , ð!Ó` Ó•Ä ^îyày ^îlyàñ ÓfyçÜ, ñ !Óüy ≤Äü, , li, ðü ^îli` Ó` x@ Äà!i, Ó` ðy ^îli` ðy ^îli` ù, yÓ` ^îli, Ó` ^îÖy ^îç, e!é, Ó` =Ó`&cÄ çyi, #î´ x!≈ö#!i, ^îli, e´ üÓð≈üyö– xyüÓ` y xÓçf ðü@ Ä ^îÖy ^îç, e !Ó` ^îÖä, öy öy Ü, ^îÖ° ÷ð% Ófyç!Ü, ç ~Óç !Óüy ^îç, e !ö ^îli` xy ^îyã, öy Ü, Ó` Ó– 1991 ðy ^îçf!ÖyÓ` ö#!i, à, •#i, •ÓyÓ` , ð) ^îÖ≈ Ä , ð ^îÖ° ù, yÓ` ^îli, Ó` Ófyç!Ü, ç ^ «, ^îeÓ` ^îÜ, üö x@ Äà!i, â ^îe, ^îäÈ, i, yÓ` ~ Ü, è, y î% , °öyü)Ü, xy ^îyã, öy Ä Óî≈, üyö ~Ü, ^îÜ, Ü, Ó` y • ^îÖ– Ófyç!Ü, ç ^ «, ^îe ^îÖÓ`Ü, y!Ó` 95 NSOU ?GE-EC-41 ü)°ð ^îöÓ` ñ !Ó ^îçEli, !Ó ^îò!ç ü)°ð ^îöÓ` ≤Ä ^îÖç á ^îe, ^îäÈ í, zòyÓ` #Ü, Ó` ^îliÓ` î% ^îä– ~•z ^îÖÓ`Ü, y!Ó` ü)°ðö ≤Ä ^îÖ ^îçÓ` ≤Äü, yÓ` Ä !Ó ^îÖä, öy Ü, Ó` y • ^îÖ– Ófyç!Ü, ç ^ «, ^îeÓ` öfy!` ù, yÓ` ^îli, Ó` !Óüy ^ «, ^îeÄ ^îÖÓ`Ü, y!Ó` Ü, Ó` î á ^îe, ^îäÈÈÜÜÈÈ` ò!çÈÈÈ!Ó` îò!ç x ^îöÜ, ^îÖÓ`Ü, y!Ó` ^îÜ, yjðy!ò ù, yÓ` ^îli, Ó` !Óüy ÓfÓÿi` ≤Ä ^îÖç Ü, ^îÖ° ^îäÈ– ù, yÓ` ^îli, Ó` ç#Óö !Óüy !òà ^îüÓ` xyÓ` ç#Óö !ÓüyÓ` ^ «, ^îe ~Ü, ^îä, !é, î´y ^îö•z– ^î, ü!öñ ðyöyÓ` î !ÓüyÓ` ^ «, ^îeÄ Óf!_ ài, ü)°ð ^îöÓ` ≤Ä ^îÖç á ^îe, ^îäÈ– ù, ^î° !Óüy ^ «, ^îeÓ` Ü, y!≈, ðk, !i, ñ ö#!i, ñ àè, ö •zi, fy!ò ^ «, ^îe öyöy , ð!Ó` Óî≈, ö ~ ^îÿ ^îäÈ– ~•z ðÜ, ° !ÓEli` Óî≈, üyö ~ Ü, ^îÜ, ð

100%

MATCHING BLOCK 66/161

SA

GE-BG-11.pdf (D151483564)

Ç ^îç, ^î, ð xy ^îyã, öy Ü, Ó` y • ^î

ÍÓ– Óf!_`ài, ù)°ö xyÿÓ` ú, Ì°!Óüy`«, ÌeÓ` ò«, Ì, y` Ó`Ìí, , Ì!È!Ü, öy Ì, y!Ó!Ö, yÓ` Ü, Ó`y` ÍÓ– 4.3 ù, yÓ` Ìí, Ó`
!Ç` Ä` ÌÖy`«, e (Industrial Sector and Service Sector of India) ù, yÓ` Ìí, Ó` öfy!` fl!`Ìyß`í, ` ò`Ìç öyöy Ü, yÓ` Ìí!Ç`Í`Ó`
í, zß`!í, ≤`Ä`Ì`yçö– Ü, !E!`Ì, çöÿÇ!fyÓ` ä, y, ö Ü, üy`Ìí, ñ!Ç`Í`Ó` é`üÖö≈üyö ≤`Ä!í, öy`!öÓ` ß%`Ìyò!`ö`Ìí, ~ÓÇ
ÿ`ÍÓ≈y, ö!Ó` ñ` Ó`!ò!ÇÜ, Óy!`ÌçfÓ` oÓf!è, Ü, yè, y`Ìüy!`!Ç`çyì, o`ÍÓfÓ` ≤`Äyöyöf Óyí, , y`Ìí, ~ÓÇ`Ì, yÓ` myÓ`y
~`Ó`!ò!ÇÜ, Óy!`ÌçfÓ` xy`ÍÓ`y x!öy, Ì`í, y)ò` Ü, Ó``Ìí, •`Í°!Ç`y!`ö ≤`Ä`Ì`yçö– , ö!Ó` Ü, `öyÜ, y`Í° (1950–51`Ì`Ü,
2016–17) ù, yÓ` Ìí, !Ç`Í`Ó` í, z`ÍÖ`á`Ìly!f í, zß`!í, â`Ìè, Ì!È– ù, yÓ` Ìí, Ó`!Ç` Ü, yè, y`ÌüyÓ` ~áo`Ì`ÌkT`í, zß`í, Ä
~`Ó`!ä, ef, ò)≈– !Ç`Í`Ó``üyé, í, z!`öyò`á%Ó`z`Ó`Ìí, , Ì!È– çyì, #!` xy`ÍÓ`!Ç`Í`Ó` xÓyö`Ó`Ö`Ìí, , Ì!È– öyöy`öÓ``!öÓ`
!Ç`çyì, oÓfÿyü`Ä`#`~áo``ò`Ìç`z`í, z!`öß`•`ÍFaÈ– xy`Ì!`Í`ÿüf!l!Ç`çyì, oÓf`ÍÓ`!òç`Ì`ÍÜ, xyüöy!ö`Ü, Ó``Ìí, •, ñ, ñ, Ì, yÓ`
x`!öÜ, áy!ö`~áo``ò`Ìç`z`í, z!`öß`•`ÍFaÈ– , ö!Ó` Ü, `öyÈÜÈ`Ü, y`Í°`ü)Ä`ù, yÓ`#`!Ç`Í`Ó`!ù, !_`Ì`ÌkT`üçÓ%í, •`Ì`Ì!È–
`òç!è, Ó`x!`~!ö!í, Ü, í, zß`Í`!`!öÓ` çöf`≤`Ä`Ì`yçö`#!` , ö!Ó` Ü, yè, y`Ìüy`Ìí, x`!öÜ, è, y`z`~`í, Ó`•`Ì`Ì!È– Ì, ÌÍ
ù, yÓ` Ìí, Ó`!Ç`y!`!öÓ` ÿyú, °f`Ä`Óf!è, y`ò%`zÈÜÈ`z`xy`Ì!È– ÿyú, `Í°fÓ` í, z`ÍÖ`á`Ìly!f`!öÜ, =!`•`°`≠` (i) çyì, #!` xy`Ì`
!Ç`Ìk, ÌeÓ` xÓyö`Ó`Ö`Ìí, , Ì!È– (ii) xhs`í, 1985`ÿ, ò!è`hs`ÿ`Ü, y!Ó``«, ÌeÓ` ≤`ÄÿyÓ``â`Ìè, Ì!È– (iii)
, ö!Ó` Ü, yè, y`Ìüy`!Ç`Í`Ó``Ì`ÌkT`í, zß`!í, â`Ìè, Ì!È– (iv) !Ç`Í`y!`öyò`!ö`Ó!ä, ef`~`Ìÿ`Ì!È– (v) fliy!`#`ù, y!ò`ÍÓfÓ` (durable
consumer goods) í, z!`öyò`Ó`#`=!`Ó!k, , `ö`Ì`Ì!È` (vi) !Ç`Ìk, Ìe`≤`Ä!%`_`ài, í, zß`!í, â`Ìè, Ì!È`zì, fy!ò– xÓÇf`í, zß`!í, Ó`
, öyçy, öy!ç!Ç`Ìk, ÌeÓ` Ü, Ì, Ü, =!` Óf!è, y!Ä`xy`Ì!È– í, z`ÍÖ`á`Ìly!f`Óf!è, y`!`•`°`É` (ii) !Ç`Í`Ó` ≤`Äÿy`ÍÓ`Ó`•`y`ÍÓ` fliy!`c
xy`Ì!ö–`Ü, y`löy`Ó!ÈÓ` x@`Ä!í, Ó`•`yÓ``Óç`ÿ!hs`y!ÇçÜ, ó`xyÓyÓ``Ü, y`löy`Ó!ÈÓ` í, zß`!í, Ó`•`yÓ``Ì`ÌkT`
•, Ì, çyçÓfÓÜ, – (iii) !Ç`Ìk, Ìe`Ü, ü≈!`ö`Ì`y!`ÿy!`!í, Ü, Ó!ÈÓ`=!`Ìí, ~Ü, òü`z`Óy`Ìí, , !ö– x`!ö`ÍÜ, Ì, y`z`ù, yÓ` Ìí, Ó`
!Ç`Ìk, ÌeÓ` ÿy!`!í, Ü, ≤`ÄÿyÓ``ÍÜ, !ö`Ì`y!`#`ö`≤`ÄÿyÓ``Óy`jobless`growth`Ó`Í°`x!ù, !í, Ü, `ÍÓ``!ÈÖ– (iii) x!öÜ, yÇÇ
ÿ`Ü, y!Ó` ÿÇfliy`°yÜ, ÿyö`Ü, `ÍÓ``ä, `Í°`Ì!È– ù, `Í°`x!öÜ, ÿ
Ó`Ü, y!Ó` ÿÇfliyÓ``ÓÿÓ`Ü, y!Ó`Ü, Ó``ì`x!öy`!Ó`@z`#
Ü, Ó``!è, y`löy`•`ÍFaÈ– (iv) x`!öÜ, «%`o`!Ç`Ó``#`ç!`•`Ì` , öí, , Ì!È– ÿ`!°`Ó! , •`Ì`Ì`Íy`ÍFaÈ– x!ä, `ò`Ìç`Ü, ü≈ÿÇfliyö
Óyí, , y`löyÓ``«, Ìe`«%`o`Ä`Ü%, !è, Ó`!Ç`!°`Ó`=!`Ó`#`ç`z`á%Ó`z`Ó`!Ç– (v) !Ç`Í`Ó` í, zß`Í`!`!ö`xyMÈ, !Ü, ~`ÓE!üf
`Ó`Ìí, , Ì!È– «%`o`Ä`Ü%, è, #Ó`!Ç`Í`Ó` ≤`ÄÿyÓ`!Ç`Í`Ó` í, zß`Í`!`!öÓ` xyMÈ, !Ü, ~`ÓE!üf`Ü, üy`löyÓ``«, Ìe
í, z`ÍÖ`á`Ìly!f`ù) !üÜ, y`!ö`Ìí, , öyÓ`í, – !Ü, v`Óyhfl!`ÍÓ`í, y`•!`!ö–
96 NSOU ?GE-EC-41`~ÓyÓ` ù, yÓ` Ìí, Ó``ÿy`Ìk, ÌeÓ` ÿyü!@`ÄÜ, !ä, e!è, `ò!y`ÍyÜ, –`ÿy`«, ÌeÓ``ü`!öf`Ó``Ì`Ì!È
ÓfÓÿyÓy!çfñ , ö!Ó`Ó`ñ`ÓfyÇ!Ü, Çñ`!Óüy`≤`ÄÜ, Ìí, – xyüÖ`y xy`Ì!È`z`Ó`Í°!È`Íñ`xyüÖ`y`ÿy`Ìk, ÌeÓ``ò%`!è,
í, z, öyòyò!`ö`Ì`Í`Ó!è, üyö`~Ü, `ÍÜ, xy`Ìy!è, öy`Ü, Ó`–`~`z`ò%`!è, !ÓE!l`•`°`≠`ù, yÓ` Ìí, Ó`ÓfyÇ!Ü, Ç`«e`~ÓÇ
ù, yÓ` Ìí, Ó`!Óüy`«e– 1955`ÿy`Í°`z!`!ö!`Í°`ÓfyÇÜ, xú, •z!u, Ì`y`ÍÜ, ÿ`Ü, y!Ó``üy!`Ü, yöyò`#`ÓfyÇ`ÍÜ,
Ó`*, öyhs`!Ó`í, Ü, Ó`y`Í°`– öyü`ò!Ä!`y`Í°`fiè, è, ÓfyÇÜ, xú, •z!u, Ì`y–`ÿü`Ì`Í`Ó`xöfyöf`ÓfyÇÜ, !!È`Ó`ÿ`Ü, y!Ó`
ÓfyÇÜ, – 1969`ÿy`Í°`14`!è, ~ÓÇ`1980`ÿy`Í°`xy`ÍÓ`y`6`!è, Óí, , `Óÿ`Ü, y!Ó`ÓfyÇÜ, `ÍÜ, çyì, #!`Ü, Ó``ÍÜ, Ó`y`Í°`–
, ö`ÍÓ`xÓÇf`!Ó!ù, ß`ÿü`Ì`Í`!Ü, à%È`!è, y`Ó`y`T...y!`_`ÓfyÇ`ÍÜ, Ó`ÿ`ÍD`!ü!Ç`Ì`Í`ò!Ä!`y` (merger) •!`–`ò%`Ü`~Ü, !è,
ÓfyÇ`ÍÜ, Ó``Óÿ`Ü, y!Ó`Ü, Ó`i!Ä`Ü, Ó`y`Í°`S`!üöñ`IDBI`ÓfyÇÜ, V–`~ÿ`ÍÓÓ`ù, `Í°`2022`ÿy`Í°`~!`≤`Ä`üy`ÿ`fiè, è,
ÓfyÇÜ, ÿ•`ù, yÓ` Ìí, Ó`Ó`y`T...y!`c`ÓfyÇÜ, `ÍÜ, x`Í, öç, yÜ, Ì, Óí, , Ó`y`T...y!`_`ÓfyÇ`ÍÜ, Ó`ÿÇ!fy`ò`Ñyí, , y!`
Óy`ÍÓ`y– çyì, #!`Ü, Ó``ÌíÓ``ò) `ÍÓ≈`ù, yÓ` Ìí, Ó`ÓfyÇ!Ü, Ç`«, ÌeÓ` xÓfliy`üy`Ìè, •z`ù, y`Íy`!È°`öy– ÓfyÇÜ, =!°
öyöy`xÜ, yüf`Ü, y`Ìç`!`E`lyÜ, `Ìí, y–`~`z`ÿüf!l`xÿ%`!Öy`Ä`e!è, !Ó!%, f!í, ò)Ó`Ü, Ó`yÓ`çöf`z`ù, yÓ`í, ÿ`Ü, yÓ`
ÓfyÇÜ, çyì, #!`Ü, Ó``ÌíÓ`!ÿk, yhs`@`Ä!`Ü, Ó`ÍÓ`– çyì, #!`Ü, Ó``ÌíÓ` , öÓ`Óy!`!çfÜ, ÓfyÇÜ, =!°`≤`Äöyö`ÿyú, °f`
!í, ö!è, ≠`x@`Äy!öÜ, yÓ``«, Ìe`ÓfyÇÜ, }`ÌíÓ` ≤`ÄÿyÓ`ñ`çy!`!Óhfl!yÓ`~ÓÇ`xyüyö, ÿÇ@`Ä•`Ó!k, – Ì, `ÍÓ`ÓfyÇÜ,
çyì, #!`Ü, Ó``ÌíÓ`Ü, `Ì`Ü, !è, Ü%, ú, °Ä`ò!y`â`

100%	MATCHING BLOCK 70/161	SA	Basari Halder.pdf (D144493773)
-------------	------------------------------	-----------	--------------------------------

Ì!È– Ì, y`!öÓ` ü`!öf` í, z`ÍÖ`á`Ìly!f`•`°`≠`

ü)° Ä ü, yÓ° # !ç^Í°Ó° ,öyçy, öy!ç x!≈~lö!i, Ü, , ð!Ó° Ü, yē, y^lūy S^lūoñ !Óò%fíñ , ð!Ó° Ó°iñ ç°^lḡä, ≤Äü, , !i, v !ç^Í°Ó°
í, z, ðÓ° ^çyÓ° ^ðÄl^y •í - ſū@ Ä , ð!Ó° Ü, "öyÜ, y^lūy !ç^Í°Ó° x@ Äà!i, , !i, xÓçf °« , füyey , ð)Ó° í •í !ö- ſū@ Ä
, ð!Ó° Ü, "öyÜ, y^lūy !ç^Í°Ó° í, z! , öyòö Óy^lī, , 42 çì, yÇçñ !òÄ° « , füyey !àÈ° 70 çì, yÇç- °« , füyey , ð)Ó° í öy •Äl^yÓ°
! , ðäÈ^lō ≤Äöyö Ü, yÓ° í •° xfllyü, y!ÓÜ, áÓ° y , ð!Ó° !fili!i, Ó° ú, ^lū Ü, , !Éí í, z! , öyòö Ófy•i, •Äl^y ~ÓÇ !ä, öÈÜÈü, yÓ° !i,
!%k, (1962)- ~z áó° y ~ÓÇ !%~lk, Ó° çöf ä, %i, !≈ , ð!Ó° Ü, "öy llyſü^lī - ð° & Ü, Ó° y !y!^lō- ð!Ó° Ó° lī≈, !i, ö!è,
Óy!É!≈Ü, , ð!Ó° Ü, "öy (1966-69) à, •#i, •í - ~z ÓàÈÓ° !i, ö!è, ^lū Ü, ü, yÓ° !i, #! , ð!Ó° Ü, "öyÓ° •z!i, •y^lḡ Ü, ð!Ó° Ü, "öy
^līÜ, ä%È!è, Ü Óy Plan Holiday Ó^lū x!ü, !•i, Ü, Ó° y •í - ~z ſū! Ü, y^lū ü, yÓ° ^lī, !ç^Í°Ó° x@ Äà!i, Ó° •yÓ° xy^lōö
ſ^lḡhs yÉlçöÜ, ö! - i, ^lō ~z , ð!Ó° Ü, "öy=!° !%k, Ä áó° yÓ° ú, ^lū ^i, !Ó° !Óç, C°y ò)Ó° Ü, Ó° ^lī, ~ÓÇ ä, %i, !≈
, ð!Ó° Ü, "öy ð° & Ü, Ó° yÓ° ü^lī, y x!≈~lö!i, Ü, , !fili!i, ç#°i, y ≤Äöyö Ü, Ó° ^lī, ſū!≈ •lī !àÈ° - ä, %i, !≈ , ð!Ó° Ü, "öyÜ, y^lūy
(1969-74) !ç^Í°Ó° x@ Äà!i, Ó° •yÓ° ſj ð^lū≈, xyçy Ü, Ó° y •lī !àÈ° !ñ Óy!É!≈Ü, 8 ^līÜ, 10 çì, yÇçç •y^lō° !ç^Í°Ó°
x@ Äà!i, äè, ^lō- !Ü, v Óyhfl^lō !ç^Í°Ó° x@ Äà!i, Ó° •yÓ° !àÈ° Óy!É!≈Ü, 3.9 çì, yÇçç üye- !ç^Í°k, ^leÓ° ~z Ófl≈i, yÓ°
! , ðäÈ^lō ≤Äöyö Ü, yÓ° í=!° •° ÜN, yä, yüy^lūy xü, yÓ°- Ü, y!Ó° à!Ó° K, y^lōö xü, yÓ°ñ ç!_ Ä ^i, , ſÇÜ, è, ñ ðü !Ó^lō° yó
≤Äü, , !i, -

98 NSOU ?GE-EC-41 , ðMÈ, ü , ð!Ó° Ü, "öyl" (1974-78) ^çyÓ° ^ðÄl^y •í ü)° Óy ≤Äöyö !ç" (core industries) ~ÓÇ Ó° Æy!öÈ
^ânſy ſyöyÓ° ^līÓ° ÓfÓ°y!≈ ü, yàfoÓf !ç^Í°Ó° í, z, ðÓ° - !ç^Í°Ó° x@ Äà!i, Ó° °« , füyey !àÈ° Óy!É!≈Ü, 8.1 çì, yÇç- !Ü, v
~z , ð!Ó° Ü, "öyl" !ç^Í°Ó° x@ Äà!i, Ó° °« , füyey , ð)Ó° í •í !ö- Óyhfl^lō !ç^Í°Ó° í, z! , öyòö Ó!k, Ó° •yÓ° !àÈ° 5.7 çì, yÇç-
^Ü, ^lū Ó° yç^lō!i, Ü, , öy°yÓð^lō° çöf , ðMÈ, ü , ð!Ó° Ü, "öy ~Ü, ÓàÈÓ° xy^lāz ^çÉl Ü, ^lō° ^ðÄl^y •í ~ÓÇ 1978 ſy°
^līÜ, É!≈ , ð!Ó° Ü, "öy ð° & •í - !Ü, v , ð%óÓ° y! ^Ü, ^lū öy°yÓð^lō° ú, ^lū ^z , ð!Ó° Ü, "öyÄ Óy!i, •í - xÓ^lç^lÉl
1980 ſy^lū ! , ð!ü, . öÓ° !ſüy Ó° yÄÈÜÈ~Ó° ≤Äöyö!sf^lç öi%, ö Ü, ^lō° É!≈ , ð!Ó° Ü, "öy (1980-85) ð° & •í - ~z
, ð!Ó° Ü, "öyl" í, zòyÓ° #Ü, Ó° ^līÓ° ð#!i, à, •#i, •í - Ü, , !līÜ, Óç^lō° í, zB^lī, à!è, ^lī ~ÓÇ ü)ð!ö Ä ü, yàfoÓf !ç^Í°Ó°
í, z! , öyòö Ó!k, Ü, ^lō° !ç^Í°Ó° x@ Äà!i, Ó° , ð!Ó° Ü, "öy Ü, Ó° y •í - ſū@ Ä , ð!Ó° Ü, "öyÜ, y^lūy !ç^Í°Ó°
!ç^Í°Ó° í, z! , öyòö Óy^lī, , Óy!É!≈Ü, 7 çì, yÇçç •y^lō°

!òÄ° « , füyey !àÈ° Óy!É!≈Ü, 8 çì, yÇçç- °« , füyey , ð)Ó° í öy •lī yÓ° ! , ðäÈ^lō ≤Äöyö Ü, yÓ° í •° ç!_ ſÇÜ, è, ñ ð!üÜ,
xſ^lḡhs yÉl ~ÓÇ !ç^çy! , o^lōfÓ° ä, y!•öyÓ° xü, yÓ°- i, ^lō É!≈ , ð!Ó° Ü, "öyÜ, y^lūy •z^lū Ü, è, Δ!öÜ, ſ !ç^Í°Ó° !Ó^lçÉl
x@ Äà!i, à!è, - ſÇflÖyÓ° ÈÜÈ, ð)Ó°≈Ó!≈ # ſū! ^līÜ, (1950-85) ü, yÓ° ^lī, !ç^Í°Ó° x@ Äà!i, , ð!y^lūyä, öy Ü, ^lō° ^ðáy
!y^lfaÈ ^lī ~z ſū! Ü, y^lūy !ç^Í°Ó° x@ Äà!i, Ó° ò!è, , ð!≈y! (phase) Ó° ^lī ^lāÈ- ≤Älū , ð!≈y! !è, •È 1950 ^līÜ, 1965 ſy°
x!≈y! ≤Älū , ð!Ó° Ü, "öy ^līÜ, i, , i, #! , ð!Ó° Ü, "öy , ð!≈hs ñ xyÓ° 1965-85 ſū! Ü, y!è, ^lū, x!≈y! !i, ö!è, Óy!É!≈Ü,
, ð!Ó° Ü, "öyſ, ä, %i, !≈ , ð!Ó° Ü, "öy ^līÜ, É!≈ , ð!Ó° Ü, "öy , ð!≈hs - ≤Älū , ð!≈y^lī Ó° (1950-65) !ç^llyB^lī^lōÓ° !i, ö!è,
í, z^lō^lāyàf ~Ólç^tç xy^lāÈ- ^ſ=!° •° (i) ü)° Ä ü, yÓ° # !ç^Í°Ó° í, z, ðÓ° =Ó° &c ≤Äöyöñ (ii) xyüöy!ö Ä ^Ó^lò!çÜ,
ſy•y^lflfÓ° í, z, ðÓ° x! , flöÜ, !öü≈, Ó° i, y ~ÓÇ (iii) äyè, !i, Ófl^lñ ü%oyfl≥, #!i, ~ÓÇ äyòf xyüöy!öÓ° í, z, ðÓ°
!öü≈, Ó° ç#°i, y- xyüÖ° y çy!ö !ñ x!≈~lö!i, Ü, , í, zB^lī^lōÓ° •yÓ° Óy! , y^lōyÓ° í, z^lly^lçf Ó° ^līÜ, Óç° !ſy^lō !mi, #!
, ð!Ó° Ü, "öy ^līÜ, ü)° Ä ü, yÓ° # !ç^Í°Ó° í, z, ðÓ° ^çyÓ° ^ðÄl^y •í Sü•yö!Óç ^Ü, Óç°V- i, , i, #! , ð!Ó° Ü, "öy lī, Ä
^üyè, yü%!è, ~z ^Ü, Óç° Óçyl^ !àÈ° - ~Ó° ú, ^lū 1960 ÈÜ~Ó° òç^lū, Ó° üyè, yüy!è, ſū! , ð!≈hs ü, yÓ° ^lī, ü)° Ä ü, yÓ° #
!ç^Í°Ó° ^lī^lçT !ÓÜ, yç à!è, - !%, öyl^ñ ü, yàfoÓf !ç^Í°Ó° í, z! , öyòö !lī^lçT Óy^lī, , !ö- ü)° Ä ü, yÓ° # !ç^Í°Ó° a^lī, , ^i, y°yÓ°
çöf !Ó^lòç ^līÜ, ≤Ää%Ó° !sf, öy!i, Ä Ü, y^lū, Óç° xyüöy!ö Ü, Ó° ^lī, •í - xyÓyÓ° ñ !Ü, ä%È !Ü, ä%È, ü, yàfoÓf Ä
xyüöy!ö Ü, Ó° ^lī, •lī !àÈ° - ~Ó° ú, ^lū ü, yÓ° ^lī, Ó° ^Ó^lò!çÜ, Óy!i^lçf ≤Älū, Ü)° xÓfllyÓ° Sxl≈y! Óy!lçf äyè, !i, Ó° v ſ, !çT
•í - ~z äyè, !i, ^üè, y^lōyÓ° çöf ü, yÓ° i, ^lū, !Ó^lò!ç ſy•y^lflfÓ° í, z, ðÓ° !öü≈, Ó° Ü, Ó° ^lī, •í - ≤Älū , ð!Ó° Ü, "öyÓ°
^üyè, Óf^lī Ó° 10 çì, yÇçç ~lḡ!àÈ° !Ó^lò!ç ſy•yflf ^līÜ, - xöf!ö!Ü, ñ, i, , i, #! , ð!Ó° Ü, "öyÓ° ^üyè, Óf^lī Ó° 23.5 çì, yÇçç
~lḡ!àÈ° !Ó^lò!ç ſy•yflf ^līÜ, - ^ðáy !y^lfaÈ ^lī ≤Älū , ð!≈y^lī (1950-65) !Ó^lò!ç ſy•y^lflfÓ° í, z, ðÓ° ü, yÓ° ^lī, Ó°
!öü≈, Ó° ç#°i, y e^üyä, ^Ó^lī, ^lāÈ- ~äEy! , yñ ≤Älū , ð!≈y^lī e^üöð≈üyö äyè, !i, Óf^lī Ó° ú, ^lū ü, yÓ° i, #!
x!≈ö#!i, ^lī, ü%oyfl≥, #!i, ^ðáy ò! - ≤Älū Ä !mi, #! , ð!Ó° Ü, "öyÓ° ^üyè, Óf^lī Ó° x^lō~^lū, Ó° Ä ^Ólç ſÇà, •#i,
•lī !àÈ° ſÓ° Ü, y!Ó° }i Ä äyè, !i, Óf^lī Ó° üyòf^lū- i, , i, #! , ð!Ó° Ü, "öy lī, ~z ò%z , ðsiyl ſÇà, •#i, •í ^üyè, Óf^lī Ó°
~Ü, ÈÜÈ, i, #! yÇ^lçÓ° Ä ^Ólç- ú, ^lū ^ò^lç è, yÜ, yÓ° ^çyàö Óy^lī, , - ≤Älū , ð!Ó° Ü, "öyÓ° ð° & ^līÜ, i, , i, #!
, ð!Ó° Ü, "öyÓ° ^çÉl , ð!≈hs x^lī~Ó° ^çyàö ≤Äyl^ 8 =!Ó, !k, öyl - !Ü, v ^üyè, í, z! , öyòö ^ſz •y^lō° Óy^lī, , !ö- ú, ^lū
öyühfl^lō Óy! , ^lī, !y^lū, ÈÜÜÈÈ^ò^lç ü%oyfl≥, #!i, ^ðáy ò! - ≤Älū , ð!≈y^lī (1950-65) !ç^llyB^lī^lōÓ° •yÓ° !àÈ° ^Óç
í, zNä%, - 1951-55 ſū! Ü, y^lūy !ç^Í°Ó° x@ Äà!i, Ó° •yÓ° !àÈ° à!i, , Óy!É!≈Ü, 5.7 çì, yÇçç- 1955-60 ~z ſū! Ü, y^lūy
!ç^llyB^lī^lōÓ° •yÓ° !àÈ° ài, , Óy!É!≈Ü, 7.2 çì, yÇçç ~ÓÇ

99 NSOU ?GE-EC-41 1963-65 ^i, •yO° Ó!k, ^, õ"ll" à"lí, Óy!EÍ≈Ü, 9 çī,yçç ^, õÑÖäËyÍ - !Ü, v 1965-70 ſŭí"Ü, y"Í°
!ç"Í"Ó" Ó!k, Ó" •yO° Ü, "lü òÑyí, ,yÍ" à"lí, Óy!EÍ≈Ü, 3.3 çī,yçç üe- 1970-75 ſŭí"Ü, y"Í° !ç"Í"Ó" x@"Àà!í, Ó" •yO°
ſyüyöf "Ó"lí, à"lí, Óy!EÍ≈Ü, 4.6 çī,yçç "Íç ^, õÑÖäËyÍ - ſ%í, Ó"yç ^òáy ly"ÍFaÈ "Íñ #!í, "ó!≈y"ll" Ó" (1965-85)
~Ü, é, y Óí, xçç !ç"Í"Ó" x@"Àà!í, Ó" •yO° !àÈ° üsiÓ" - xöf!ò"ÍÜ, ñ ≤Älü, "ó!≈y"ll" (1950-65) !ç"Í"Ó" x@"Àà!í, Ó" •yO°
!àÈ° Í"ll"ç"Íç- ſçf!ÖyÓ" ÈÜÈ, "ö)≈Ói≈, # Ü, y"Í° Ó" ~•z !mí, #!í, "ó!≈y"ll" (1965-85) !ç"Í"Ó" x@"Àà!í, Ó" ~•z üsiÓ" i, yO°
! , "äÈ" "ö öyöy Ü, yO° í Ü, yç Ü, "ÍÓ" "ÍàÈ- "ſz Ü, yO° í=!° !ò"ll" xyüÓ" y ~áo xy"Íyã, öy Ü, Ó" Ó- 4.4.1 1965-85 ſŭí"Ü, y"Í°
ú, yO° "lí, !ç" ≠ üsiÓ" i, yO° Ü, yO° ſſÜ)• (Causes of Industrial Deceleration in India during 1965-85) ſçf!ÖyÓ" (ö)≈Ói≈, #
ſŭí"Ü, y"Í° ú, yO° "lí, !ç"Í"Ó" x@"Àà!í, "ÍÜ, "ò%lé, "ó!≈y"ll" ú, yà Ü, Ó" y Íyl" - ≤Älü, "ó!≈y"Í" !é, !àÈ° 1950-65 ſy, "ó!≈hs" -
~•z ſŭí"Ü, y"Í° !ç"Í"Ó" x@"Àà!í, Ó" •yO° !àÈ° "Óç ſ"Íhs" yEÍçöÜ, - !Ü, v !mí, #!í, "ó!≈y"ll" Ó" ſŭí"Ü, y"Í° (1965-85) !ç"Í"Ó"
x@"Àà!í, Ó" •yO° !àÈ° "Óç üsiÓ" - ~•z, "ó!≈y"ll" Ó" !ç"Í"yß"Í" "löÓ" xyÓ" Ä !í, "ö!é, "Ó!ç"çTf í, z"ÍÖ"á Ü, Ó" y Íyl" - "ſ=!° •° ≠
(i) xyüò!öÓ" !ÓÜ, " !•ſy"ÍÓ" "ú, yàóÓf !ç"Í"Ó" !ÓÜ, yçñ (ii) !Ó" "ò!ç ≤ÄÍ%!"_ " @ "Ä"i ~Óç (iii) Öyçy"ÍÓ" ä, y!•öyÓ" xü, yO°-
i, "ÍÓ" ~•z, "ó!≈y"ll" Ó" í, z"ÍÖ"á "Ílyàf "Ó!ç"çTf •° !ç"Í"Ó" x@"Àà!í, Ó" üsiÓ" i, y- 1965-85 ~•z "ò%ÜòçÜ, "ó"ÍÓ" ú, yO° "lí,
!ç"Í"Ó" x@"Àà!í, "lí, "Ü, "ö ü@y "òáy "ò!ñ "ſz !ÓEÍ"
ll" xyüÓ"
y ſ
ç"Í«, "Í, "ö xy"Íyã, öy Ü, Ó"
Ó- !ç"
"«, "Íe ~•z ü@yÓ" Ü, yO° í ſſö"ÍÜ≈, !Ó!ú, ß" x!≈ò#!í, !Óò !Ó!ú, ß" Ü, yO° í í, z"ÍÖ"á Ü, "ÍÓ" "ÍàÈö- "ſz Ü, yO° í=!° "ÍÜ,
xyüÓ" y "üyé, yü%!é, ú, y"ÍÖ

95% MATCHING BLOCK 68/161 SA CC-BT-01.pdf (D150573997)
ò%ù, y"Íà ú, yà Ü, Ó" "lí, "öy!Ó" ≠

Óy!•fÜ, Ü, yO° í ~Óç xü, fhs"Ó" #!í Ü, yO° í- Óy!•fÜ, Ü, yO° í Ó"lí, xyüÓ" y "ſz Ü, yO° í=!° "ÍÜ, "Óyé, y!FaÈÈ "Í=!° Ó"
í, z, "ó" x!≈ò#!í, Ó" "Ü, y"Íöy !ö! sfí !àÈ° öy- xöf!ò"ÍÜ, ñ xü, fhs"Ó" #!í Ü, yO° í Ó"lí, "ſz Ü, yO° í=!° "ÍÜ, "Óyé, y"Íöy
•"ÍFaÈ "Í=!° "ò"ÍçÓ" ſÓ" Ü, yO° Óy ≤Äçyſö !ö! sfí Ü, Ó" "lí, "öyÓ" "lí, y x!Öy "ÍÜ, yO° í=!° "ò"ÍçÓ" xü, fhs"ÍÓ" •z í, zq(í,
•"ll" "ÍàÈ- xyüÓ" y ≤Ä! "lü Óy!•fÜ, Ü, yO° í=!° í, z"ÍÖ"á Ü, Ó" !àÈ- !ç"Í" ü@yÓ" ! , "äÈ" "ö Óy!•fÜ, Ü, yO° ſſÜ)• ≠ 1. 1962ñ
1965 ~Óç 1971 ſy"Í° ú, yO° í, ≤Ä!í, "ÍÓç# "ò"ÍçÓ" ſ"ÍD S!ã, "ö Ä, "öy!Ü, hf!lyöv Í% "Ík, ç!í, "Í" "ó"lí, - ~Ó" ú, "Í°
xö%Í, "öyòòç#° ſyü!Ó" Ü, Ófl" Ó!k, "öyl" - Í% "Ík, Ó" áÓ" ä, "üé, y"lí, í, z! , "öyòòç#° Ófl" Ü, "üy"lí, "Í" - ú, "Í° !ç"Í"Ó"
í, z! , "öyòò Ófy•, "Í" - 2. 1965 "Í"ÍÜ, 1967 ~Óç, "ö%óó"y!í" 1971 "Í"ÍÜ, 1973 ~•z ÓàÈÓ"=!° "lí, ≤Äã, !, áÓ" y "òáy "ò! -
ú, yO° "lí, Ó" Ü, !EÍÜ, yÍ≈ x"löÜ, áy!ö•z xyÓ"yÄÍ"yO° xÖfliyÓ" í, z, "ó" !òù≈, Ó"ç#°- í, z, "ó!≈, "ó!Ó" áÓ"yO° ú, "Í° Ü, !EÍ
í, z! , "öyòò ú, #EÍü, y"ÍÖ Ü, "lü Íyl" - ~Ó" ú, "Í° ~Ü, !ò"ÍÜ, "Íüò !ç"Í"Ó" çöf ≤Ä"ll" yçö#Í" ÜÑ, yã, yüy"Í° Ó" "Íyàö Ü, "Íüñ
xöf!ò"ÍÜ, "Í, "ü!ò áÓ"yO° çöf Ü, EÍ"ÍÜ, Ó" xyÍ" Ü, "lü ~Óç i, yO° ú, "Í° !ç"Í"Ó" *ç, "ö !ç"çyi, "ó"ÍÓfÓ" ä, y!•öyÄ Ü, "Íü Íyl" -
~ü, y"ÍÖ "çyàö Ä ä, y!•öy í, z, "Í" !òÜ, "Í"ÍÜ, "z !ç"Í"«, e ≤Ä!í, Ü, "° xÖfliyÓ" ſjò%á#ò"Í" - ~Ó" ú, "Í° !ç"Í"Ó" x@"Àà!í,
Óyöy≤Äy/E"Í" - 3. !ç"Í"Ó" í, zß"Í"Í, Ó" çöf ä, yz í, z, "ó!ç"Í"ç, "ó!Ó" Ü, yé, y"Íüyñ "ÍüòÈÜÜÈ !Óò%flç!ç"Í" "Ó" ° Ä ſí, Ü,
"ó!Ó" Ó"ñ ç° ſÓ" ÓÓ"y- 1960 ÈÜÈ~Ó" òç"ÍÜ, Ó" üyé, yüy!é, ſü"ll" !ç"Í"yß"Í" "löÓ" çöf ≤Ä"ll" yçö#Í" "ó!Ó" üyí,

80% MATCHING BLOCK 69/161 SA HCO SE-CO-21-PDF-Final.pdf (D164896583)
"ó!Ó" Ü, yé, y"Íüy !àÈ° öy- ~•z, "ó!Ó" Ü, yé, y"ÍüyÓ"

xü, y"ÍÓÓ" çöfÄ !ç"Í"yÍ, "öyòò Ófy•, "Í" - ~Ó" ú, "Í° 1965 ſy"Í° Ó" "ó"Ó"i≈, # "ò%Üòç"ÍÜ, ú, yO° "lí, Ó" !ç"Í"Ó"
x@"Àà!í, Ó" •yO° üsiÓ" •"ll" xy"Íſ-
100 NSOU ?GE-EC-41 4. 1973 ſy"Í° Ó" "ó" "Í"ÍÜ, xyhs"ç≈y!í, Ü, Öyçy"ÍÓ" ^, "ó"Íé, Dy"Í° Ó" öyü o#í, Óyí, "Í" ly"ÍÜ, -
ÓàÈÓ" OPEC "òç=!° (Organisation of Petroleum Exporting Countries) Ófy"ÍÓ" ≤Ä!í, "Í, "Í° öyü ≤ÄyÍ" !m=ÍÜ, "ÍÓ"
"ò! - ~Ó" ú, "Í° !ç"çyi, "ó"ÍÓfÓ" í, z! , "öyòò Ófl" ú, #EÍü, y"ÍÖ "Ó"lí, Íyl" - i, yãËyí, ,yñ "Í, "Í° Ó" ~•z öyü Ó!k, "ÍÜ, "Ü, w
Ü, "ÍÓ" xyhs"ç≈y!í, Ü, "«, "Íe öyöy !Óç, C"y "òáy "ò! - ~Ó" ú, "Í° Ä, yO° "lí, Ó" !ç"Í"«, "ÍeÄ !Óç, C"y "òáy "ò! - i, y
ãËyí, ,yñ xyüy"löÓ" "Í, "° xyüò!öÓ" Ófl" ú, #EÍü, y"ÍÖ "Ó"lí, Íyl" ~Óç i, yO° ú, "Í° "Ó"Íò!çÜ, Óy!ÍçfÄ äyè, !í, !Ó, "ö%
xyÜ, yO° öyÓ" i Ü, "ÍÓ" - ~ſÓ" !Ü, ä%È ú, yO° "lí, !ç"Í"Ó" x@"Àà!í, "ÍÜ, Öyöy "ò!

100% MATCHING BLOCK 74/161

SA Basari Halder.pdf (D144493773)

Ó`İ° x`İö`İÜ, ü`İö`Ü, `İÖ° ö- !ç`

İ° ü`Öy° xü, fhs` Ó`#İ Ü, yÖ° İÜ)• 1965-85 İüİ` Ü, y`İ° ü, yÖ° `İi, Ö° !ç`İ`yİ, öyòò Ó, !k, Ö° •yÖ° Ü, `İü İyÄİ° yÖ° Ü, İ, Ü, =! xü, fhs` Ó`#İ Ü, yÖ° İÄ x`İö`İÜ, İ, z`İÖ`á Ü, `İÖ° `İäÈö- İÇ`İ«, `İ, ö`İz Ü, yÖ° İ° !öj` Ö° *ç, ö ≠ 1. xöfy, öÜ, çàò#ç ü, àÖi, # ~ÖÇ xöfy, öÜ, y, öpy` òçy•z ü`İö`Ü, `İÖ° ö` İñ 1965-85 İüİ` Ü, y`İ° ü, yÖ° İ, #İ° !ç`İ`Ö° x@`Äà!İ, Ö° üsiÖ° İ, yÖ° çöf İ, İÜ, y°#ö xyü°yİ, y!sfÜ, ÓfÓfİy ~ÖÇ ≤Äçyİ!öÜ, !öİ sfi°z öyİ° # - İÑ, y`İöÖ° ü`İi, ñ` İü`İİ` ü, yÖ° `İi, Ö° !ç`İ«, `İe öyöy öÖ° `İöÖ° !öİ sfi Ö°ÓÍ !äÈ° - !ç`°y•z`İİ!TMÇ ÓfÓfİy ~ÖÇ İÖ° Ü, y!Ö° !Ó!ú, ß` !Óú, y`İàÓ° !öİ sfiñ !Ó`İçÈİİ, xyüöy!öÈÜÈÖ° Äy!ö !öİ sfiñ !ç`İ`Ö° x@`Äà!İ, `İi, ÖyöyÖ° İ, !çT Ü, `İÖ° `İäÈ- ~Ö° ü, `İ° !ç`İ`Ö° x@`Äà!İ, Ö° •yÖ° üsiÖ° •`İİ° `İäÈ Ö°İ° ü, àÖi, # Ä`òçy•z ü`İö`Ü, `İÖ° ö- 2. xöfy, öÜ, `Ü, ~ö. Ö`yçñ xöfy, öÜ, ~`Öòföy!ö ~ÖÇ xöfy, öÜ, ~İ. ä, e` Öi≈ # ü`İö`Ü, `İÖ° ö` İñ 1960 ÈÜÈÖ° òç`İÜ, Ö° üòfú, yà` İ`İÜ, , öÖ° Öi≈ # ò%òçÜ, ü, yÖ° `İi, Ö° Ü, !ÈİÖ° ≤Äİy`İÖ° Ö° •yÖ° ü, y`İ°y !äÈ° öy- Ü, !ÈİÖ° ~z Öf!≈İ, y•z !ç`İ`Ö° •yÖ° `İÜ, üsiÖ° Ü, `İÖ° `İäÈ Ö°İ° İÑ, yÖ° y ü`İö`Ü, `İÖ° ö- İÑ, y`İöÖ° ü`İi, ñ` Ü, !Èİçyİ, o`İÖfÓ° İ, zİ, öyòò öy Öyİ, , yİ` Ü, ÈİÜ, `İöÖ° xyl` İ, İy e`ü«, İi, y` İüİ` Ü, y`İ° Öy`İi, , İö- ü, `İ° @`Äyü#İ x!≈#!İ, `İi, !ç`çyİ, o`İÖfÓ° ä, y!•öy Öy`İi, , İö- xyÖyÖ° xöf!ò`İÜ, ñ` Ü, !Èİ İ, zİ, öyòò Ü, ü •ÖyÖ° ü, `İ° Ü, !Èİ`İ«, e` İ`İÜ, ≤Äy/ÈÖf ÜÑ, yä, yüy`İÖ° `çyàö Ü, `İü `İäÈ- ~Ö° ü, `İ° Ä !ç`İ`yİ, öyòò Ófy•İ, •`İİ° `İäÈ- 3. ð#!öÖyİö Ä öyÖ° yİ` İö ~ÖÇ , öRöyİ` Ü, Ä Ö°yÄ xy°yöy xy°yöy ü, y`İÖ° `ò!ä`İİ° `İäÈö` İñ 1960ÈÜÈ~Ö° òçÜ, `İ`İÜ, ü, yÖ° `İi, İÖ° Ü, y!Ö° «, `İe !Ó!ö`İİ° y`İäÖ° •yÖ° ...yİ , ö`İİ° `İäÈ- ü, yÖ° `İi, Ö° öfyİ` !üò x!≈#!İ, `İi, !ç`İ`Ö° İ, zİ`İi, Ö° «, `İe İÖ° Ü, y!Ö° Óf`İİ° Ö° ü) !üÜ, y` á%Ö•z =Ö` çç, ö)İ≈ - ~z x!≈#!İ, ÈÜÈ!Òà`İiÖ° ü`İi, ñ` İÖ° Ü, y!Ö° `«, `İe !Ó!ö`İİ° y`İäÖ° •yÖ° üsiÖ° •`İİ° xyİy•z !ç`İ«, `İe İ, zİ, öyòò Ó, !k, Ö° •yÖ° üsiÖ° •`İİ° xyİyÖ° Ü, yÖ° İ- İ, İf !ò`İİ° İÑ, yÖ° y` `ò!ä`İİ° `İäÈö` İñ 1965 İy`İ° Ö° , öÖ° `İ`İÜ, ü, yÖ° `İi, İÖ° Ü, y!Ö° !Ó!ö`İİ° yà ~ÖÇ xöfyöf İÖ° Ü, y!Ö° Ófİ° •...yİ , ö`İİ° `İäÈ- ~Ö° ü, `İ° 1965- 85 İüİ` Ü, y`İ° ü, yÖ° `İi, Ö° !ç`yİ`İöÖ° •yÖ° üsiÖ° •`İİ° `İäÈ- 4. x!≈#!İ, !Òò x`İçyÜ, !üè ~ÖÇ x!≈#!İ, !Òò ò# , öÜ, öyİ yÖ° ü`İö`Ü, `İÖ° ö` İñ 1960ÈÜÈ~Ö° òç`İÜ, Ö° üòfú, yà` İ`İÜ, ü, yÖ° `İi, xyl` Ó^ e, `İöÖ° `ÓÈİüf Öy`İi, , - ~Ö° ü, `İ° ÖyçyÖ° İÇÜ%, !ä, İ, •İ° Öy Öyçy`İÖ° ä, y!•öyÖ° İüİfyf` òáy` òİ - xöfy, öÜ, !üè ~ÖÇ xöfy, öÜ, öyİ yÖ° ÈÜÈ~Ö° ü`İi, ñ` ~z xyl` Örè, `İöÖ° `ÓÈİüf Ó, !k, ~ÖÇ İ, yÖ° ü, `İ° ÖyçyÖ° Öy ä, y!•öyÖ° İüİfyf•z ° !ç`yİ`İöÖ° à!İ, üsiÖ° •`İİ° xyİyÖ° ≤Äöyö Ü, yÖ° İ- İi, İè, `İÜ, !öj` !İäi,

100% MATCHING BLOCK 71/161

SA CC-BG-01.pdf (D149053332)

ü, y`İÖ° Ófyáfy Ü, Ö° y`İ`İi, , öy`İÖ° -

x!≈`İö!İ, Ü, , öİÖ° Ü, "öyÜ, y`İ° ü, yÖ° `İi, Ö° çyİ, #İ° xyl` Ó, !k, , ö`İİ° `İäÈ Ö°İè, ñ` !Ü, v xyl` Ó^ e, `İöÖ° `ÓÈİüf Ä e` üyài, `Ó`İi, , `İäÈ- öò# xy`İÖ° y öò# •`İİ° `İäÈ ~ÖÇ ò!Ó° o`İİ° `İäÈ ò!Ó° oİ, Ö° - ü, yÖ° `İi, Ö° çòİÇáfyÖ° ≤Äyİ` ~Ü, 101 NSOU ?GE-EC-41 İ, İ, #İ° yÇç Óf!_` öy!Ö° of İ#üyÖ° ö#`İä, Öyİ Ü, `İÖ° - ~Ö° ü, `İ° !ç`çyİ, o`İÖfÓ° ä, y!•öy Öy`İi, , İö- xyÖyÖ° ñ xyl` Ó^ e, `İöÖ° `ÓÈİüf İyöyÖ° İ`y`İÜ, Ö° e` İ`«, İi, y`İüİ, Ü, `İÖ° `Ó`İä`İäÈ- ≤Äyöi, öò#`İöÖ° •z xyl` `Ó`İi, , `İäÈ ~ÖÇ İ, yÖ° ü, `İ° fİyİ` #` ü, yàfo`İÖfÓ° ä, y!•öy Ö, !k, , ö`İİ° `İäÈ- İÇf!ÖyÖ° , ö)Ö≈Öi≈ # !ç`yİ`İöÖ° !mİ, #İ° , öİ≈y`İİ° !è, !ü, ñ` !ü çñ ~İ` ü!çö ≤Äü, İi, fİyİ` #` ü, yàfo`İÖfÓ° İ, zİ, öyòò İ`İçT Ó, !k, , ö`İİ° `İäÈ- !Ü, v xyüy`İöÖ° ü`İö`Ö° yáy òÖ° Ü, yÖ° `İñ öò#`İöÖ° İÇáfy İ#!üi, - İ%İ, Ö° yÇ ~z öÖ° `İöÖ° ÖyçyÖ° e` üç•z İÇÜ%, !ä, İ, •`İİ° xyİ`İÖñ ~è, y•z fİyü, y!ÖÜ, - ü, yÖ° `İi, xyl` `ÓÈİüf ÷ò%üye ç•Ö° yMÈ, `İ°•z İ#üyÖk, öİ - @`ÄyüyMÈ, `İ°Ä xyl` Ó^ e, `İöÖ° `ÓÈİüf Ó`İİ° `İäÈ- @`ÄyüyMÈ, `İ° xyl` Ó^ e, `İö`ÓÈİ`üfÓ° ≤Äöyö Ü, yÖ° İ° ç`üÖ° üy!Ü, yöy Ó^ e, `İö`ÓÈİüf- ü, yÖ° `İi, ü) !ü İÇf!ÖyÖ° İü, •İ° İö- ç!ÜÖ° üy!Ü, yöy Örè, `İö`İ, y•z xİyüf Ö° `İİ° `à`İäÈ- @`Äy`İüÖ° İÇáfyà!Ó` , İyöyÖ° İ` çòàİ İÖy•z à!Ó° Ö- ~z çòİyöyÖ° `İiÖ° xy`İİ° Ö° `Ó!çÓ° ü, yà•z áyòfçİf !Ü, ö`İi, áÓ` ä, •`İİ° İyİ` - ü, `İ° !ç`çyİ, o`İÖfÓ° ÖyçyÖ° İÇÜ%, !ä, İ, •`İİ° `İäÈ- İçöf !ç`İ`Ö° x@`Äà!İ, Ófy•İ, •`İİ° `İäÈ- 5. xyüy`İöÖ° !ç`İ«, `İe ÓfÓ°*İ, ≤Äİ%!_` Ä oÓfİyü@`Ä#Ó° ä, y!•öyñ !Ó`İçÈİİ, !ç` o`İÖfÓ° ä, y!•öy İ, !çT`İi, Öyöy !ò`İİ° `İäÈ- ≤Äİü !ò`İÜ, , ö!Ö° Ü, "öy=°`İi, !Ó`İò!ç ≤Äİ%!_` Ö° İ, z, öÖ° `Ó!ç !òü≈, Ö° Ü, Ö° y`İİ° `İäÈ- !Ó`İò!ç ≤Äİ%!_` Ö° ≤Äöyö e#İè, •ñ ~Ö° ü, `İ° ≤ÄİyÖ° ≤Äü, yÖ° (Spread effect) `ò`İçÓ° ü`İöf !Ó`İçÈİ, öyÄİ`y İyİ` öy- !Ó`İò!ç ≤Äİ%!_` @`Ä•Ü, Ö° yÖ° ü, `İ° `ò`İçÓ° xöfyöf` «, `İeÓ° `İ, üò ≤ÄİyÖ° à`İè, !ö- İ, y` àÈyİ, , yñ !Ó`İò!ç ≤Äİ%!_` ü) öò !ò!Ói, (Capital intensive)- ~z ≤Äİ%!_` Ü, ü≈İÇfİyö`İ, üò Öy`İi, , öy- İ, yÖ° ü, `İ° İÇáfyà!Ó` , çöİyöyÖ° `İiÖ° xyl` !Ó`İçÈİ Öy`İi, , İö- İ, y`İöÖ° ü`İöf` ÖÜ, yÖ° İüİfy İ, #Ó xyÜ, yÖ° öyÖ° İ Ü, `İÖ°`

lãE- ~Ó ú, îº ðyóyÓ î üyº ÆlÉÓ ü ìðf òy!Ó of x ìòÜ, Æ ìl, Æ ÆlãE- ~çöfÄ !ç"çy, ó ÌÓfÓ ã, y!•òy x ìòÜ, Ü, ü- ã, y!•òy Ü, ìü ÌyÄl yÓ ú, îº !ç Ì"Ó x@ Æàl, Ó •yÓ üsÍÓ • Ì" ð Ìl, Æ ÆlãE- xyüÓ y Æ ÆlãEñ 1965-85 ðü! Ü, y îº ú, yÓ Æ Ìl, Ó !ç" Æ ÆlãE òyÓ ! ðãE ìò x ìòÜ, Ü, yÓ Æ Ìü, ç Ü, ÌÓ Æ ÆlãEñ ÆüöÈÜÜÈ, ð!Ó Ü, yè, y ÆlÿyÓ xü, yÓñ x!l, !Ó _ Æçy!òÜ, !ò! sññ Ü, !ÉlÓ Óf!~i, yñ ðÓ Ü, y!Ó !Ó!ò Ìl yà •...y Æ Æç ã, y!•òy Óy Óçy ÆlÓ Ó xü, yÓ- ~ ìòÜ ü ìðf !ç"çy, ó ÌÓfÓ ã, y!•òyÓ xü, yÓ!è, ÆlÜ, ð~y Æl, ðç, y = Ó Æc, ð)î~ Ó Ìº ü ìò •l - ì, yz ò#ã~Ü, y Ælº !ç Ì" ì, çFã, ì, çB Ì ÆlòÓ •yÓ Óçyl Ó yá Æl, • Ìº !ç"çy, ó ÌÓfÓ ã, y!•òy Óy!ç, y Æl, • Ìº- xyÓ ì, yÓ çöf ðyóyÓ î çòà ÆlÓ xyl Óy!ç, y Æl, • Ìºñ ì, y ÆlòÓ ü ìðf ÆlÓfy, ðÜ, òy!Ó of !Óðfÿyò ì, y ò)Ó Ü, Ó Æl, • Ìº- ì, Ælºç !ç Ì"Ó x@ Æàl, Ó •y Ælº flyl! c xy Ælº- ì, yÓ Æl, Ó çöççáfyÓ Ól, çççz @ Æy ÆlÜ Óy Æl, Ælº - @ Æyü#l çòà ÆlÓ ü ìðf xyl ~ ÓÉlÿf ò)Ó Ü, Ó Æl, • Ìº- ~Ó çöf ã, yz ì, ç, ð!ç_ ì) !üççflÓyÓ - ~Ó ú, îº ~Ü, ìò ÆlÜ, @ Æyü#l ò!Ó ò ìòÓ xyl Óy!ç, Ælº ~Óç xöf!ò ÆlÜ, @ ÆyüyMÈ, Ælº xyl ~ ÓÉlÿf Ü, ü Ælº - ðyçy, ðy!çñ @ Æyü#l x!~ò#l, Æl, ðÜ, y!Ó !Ó!ò Ìl yà Óy!ç, y Æl, • Ìº- ~ Æl, Ü, !ÉlÓ ì, çl, ðyòöç#ñ, y Óy!ç, Ælº- ì, îº !ç"çy, ó ÌÓfÓ ÓçyÓ Ælÿy!Ó ì, • Ìº- Ófy, ðÜ, ðÜ, y!Ó Ælº Ælã, çTy Æÿç, y @ ÆyüyMÈ, Ælº !ç"çy, ó ÌÓfÓ ÓçyÓ Ælÿy!Ó ì, • ÓyÓ ðÜ, yÓy á%Óz Ü, ü- 4.5 ðçflÓyÓ ÈÜÈ, ðÓ Ól~ç, #Ü, y Ælº ì, ç, Ælº !ç Ì"Ó x@ Æàl, (Industrial Growth in India during the Post-reform Period) ú, yÓ Æl, x!~ò!l, Ü, ðçflÓyÓ ò ò Æ •l 1985 ðy Ælº- ÓàÈ Ælº Æy!Él, !ç"ò#l, Æl, ðyòy ì, çòyÓ #Ü, Ó Ælº Ü, ìy Óy •l ñ Ælº Ü, y!Ó Ælº Ælº ì, ç, ðÓ !ò! sññ Ü, üy ÆlºyÓ xyÿy Ælº Ælº y •l ñ !Ó!ò!ç ü)ò Ælº Ælº Ælº Ælº Ælº Ælº Ælº 102 NSOU ?GE-EC-41 Ü, Ó y •l •zì, fy!ò- ~z, !ÓÉl =!ºç xy Ælº y, ð!Ó ð)î~ Ó * ð, ðy! 1991 ðy Ælº !ç"ò#l, Æl, - 1985 ðy!è, !ãE ì, ç, ðÓ Ælº ðÜ, ðyÓ (1985-90) Ælº ÓàÈÓ - ð%l, Ó yçñ Ælº, ð!Ó Ü, "öy ÆlºÜ, x!hs ü Óy myòç, ð!Ó Ü, "öy (2012-17) ðl~hs ì, ç, ðÓ Ælº !ç Ì"Ó x@ Æàl, ðl~y Ælºyã, öy Ü, Ó Ælº ðçflÓyÓ, ðÓ Ól~ç, #Ü, y Ælº ì, ç, ðÓ Ælº !ç" Ælº Ælº x@ Æàl, Ælº üö • Ìl Ælº ì, y x ÆlºÜ, è, yz xò%òyÓ Ü, Ó y ÆlºÜ- Ælº, ð!Ó Ü, "öy! ì, ç, çòyÓ #Ü, Ó Ælº ð#l, Ælº xò%ðÓ ì Ü, Ó yÓ ì, ç, ðÓ Ælº Ælº y •l - !ç Ì"Ó Ól~ç, üyò ì, çl, ðyòö ç, ü, yÓ Ælº Ælº yFã, ð!Ó üy! ÓfÓyÓ Ü, Ó yÓ ì, ç, ðÓ =Ó Æc Ælº y •l - ðyçy, ðy!çñ z Ælº, è, ÆlºÜ, ð Ælº Ælº S Ælº Ælº Ælº Ælº !ç" Óy Sunrise industry Óy •l V Ælº Ælº Ó ì, ç, ðÓ Ælº çyÓ Ælº y •l - Ælºy!ç, yñ ì, ç, yàfoÓf Ælº Ælº Ælº # !ç Ì"Ó (Intermediate industries) ì, ç, ðÓ Ælº Óf! ÓÓ yj Óy!ç, y Ælº y •l ñ Ælº, ð!Ó Ü, "öy Ü, y Ælº !ç Ì"Ó ì, çl, ðyòö Ó!k, Ó °ç, fÿyey !ãE Óy!Él~Ü, 8 çl, yçç- Óyhfl Ælº !ç Ì"Ó ì, çl, ðyòö Ó!k, Ó •yÓ S Óy!Él~Ü, 8.5 çl, yççV «ç, fÿyey Ælº, Ælºy!ç, Ælº Ælº - x ÆlºÜ, òy!Ó Ü, Ælº ò Ælº ì, ç, çòyÓ #Ü, Ó Ælº ð#l, Ó ì, ç, Ælº z ~z ðyü, çf Ælº Ælº Ælº ð!Ó Ü, "öyÓ, ðÓ ì, ç, ðÓ Ælº, Óy!Él~Ü, ð!Ó Ü, "öy (1990-92) Ó * ðy! Ælº, •l - 1989 ðy Ælº Ælº Ælº Ælº, 1991 ðy Ælº 21 ç% Ælº ü ìðf ì, ç, ðÓ Ælº, Ælº ççò Ælºyüs# ç, ü, y! xy ÆlºÈÜÜÈ!ü, !, ð, !ççñ Ælº w ÆlºÓ ~Óç ðÓ !ÿy Ó yã- ì, ç, Ælº z Ælº Ælº ü ìðf !l, èÜÈl, èÓyÓ, ð!Ó Ü, "öy Ü, !üç Ælº, ð!Ó Ól~ç, ò à Ælº, ~Óç !l, èÜÈl, èÓyÓ ðl%, ò ðl%, ò çxTü, ð!Ó Ü, "öy! Ælº, y, ðyç •l - ~z Ó yç Ælº!l, Ü, x!flÓ Ælº yÓ çöf Ælº, ð!Ó Ü, "öy Ælº •ÓyÓ (31 üyã, ñ 1990) ðÓ ò%lè, Óy!Él~Ü, ð!Ó Ü, "öy (1990-92) à, #l, •l - ~z ò%ÜÓàÈÓ !ç Ì"Ó Ælº üö Ælº y Ælºy x@ Æàl, •l !ò Ó Ælº z Ælº - xÓ Ælº Ælº Ó!ÿy Ó yã Ælº Ó Ælº, Ælº çl, èl%, ò çxTü, ð!Ó Ü, "öy 1992-93 ðy Ælº Ælº, ò ò Ælº - 1990-91 ~Óç 1991-92 ~z ðy ò%lè, Ælº, Ü, ð!Ó Ü, "öy Ælº, !mì, #l Ælº Èlè, Ü Ó Ælº x!ü, !l, Ü, Ó y Ælº - S, ð!Ó Ü, "öy Ælº, Ælº ò%lè, Óy !ÓÓ !l, Ælº, !ãE 1966-69 ðy Ælº -V ~z !mì, #l Ælº Èlè, Ó Ælº ÓàÈ Ælº (1990-91) xÓçf !ç Ælºy!ç, ðyòö Óy Ælº, 8.2 çl, yçç- !Ü, v, yÓ, ð Ælº Ó (1991-92) !ç Ì"Ó ì, çl, ðyòö Óy Ælº, üyè 0.6 çl, yçç x!~y! !ç Ì"Ó ì, çl, ðyòö Óy Ælº, !ò Ó Ælº z Ælº - xyhs ç~y!l, Ü, Óçy Ælº Ælº, Ælº Ó çyàyò •...yñ, ð!Ó Ü, yè, y ÆlºyÓ xü, yÓñ ~ Ó!ò!çÜ, ü%oyÓ ðçÜ, è, ñ Ælº yçò#l Ü, Ælºyã, yÿy xyüò!òÓ x%l!Óòy Ælº, !l, z •l - ~Ó Ælºyò Ü, yÓ Ælº - 1991-92 ðy Ælº Óy!Él~Ü, ð!Ó Ü, "öy! !ç Ì"Ó ì, çl, ðyòö öy Óy!ç, Ælº ~z ÓàÈÓ !è, ì, ç, ðÓ x!~ò#l, Æl, á%Óz =Ó Æ ç, ð)î~ - ÓàÈÓ 1991 ðy Ælº 24 ç%y z ðÓ !ÿy Ó yã Ælº Ü, yÓ ðl%, ò !ç"ò#l, (New Industrial Policy) ÆyÉlÿy Ü, Ælº - ~z !ç"ò#l, Æl, x ÆlºÜ, x!~ò!l, Ü, Ü, yçÜ, Ælº ðÜ, y!Ó !ò! sñ !ç!l Ü, Ó y •l ~Óç Ælº =!º ÓçyÓ ÓfÓflyÓ •y Ælº, Ælº Ælº, Ælº Ælº y •l - x ÆlºÜ, ð

75%	MATCHING BLOCK 72/161	SA	GE-BG-11.pdf (D151483564)
Ó Ü, y!Ó Ælº, Ælº ðÓ Ü, y Ælº Ó Ó !Ó!ò Ìl yà			

Óy xçç Ü, üy Ælºy •l ~Óç Ælº Ü, y!Ó Ælº ç, è Ælº, xò% Ælºyòò Ælº y •l - Ælºy!ç, yñ !ç" yz Ælº™ ò#l, ì, çòyÓ Ü, Ó y •l ~Óç !Ó!ò!ç ü)ò Ælº ì, ç, ðÓ !ò! sññ Ælº ðÓè, yz ð%, Ælº Ælº y •l - ì, ç, yàÿç, yñ !Ó!ò!ç ü%oy ðçç yhs xyzò Ælº, ì, çòyÓ Ü, Ó y •l - Ól, !ç Ælº Ælº y Ælº Ælº Ælº Óyòy ò)Ó Ü, Ó y •l - ~z !ç"ò#l, Ó Ælº Ælº, Ælº ì, ç, Ælº Ælº yã, ò ~Óç Ælº Óy!Él~Ü, ð!Ó Ü, "öy! !ç Ì"Ó ì, çl, ðyòö öy Óy!ç, Ælº ~z ÓàÈÓ !è, ì, ç, ðÓ x!~ò#l, Æl, á%Óz =Ó Æ ç, ð)î~ - ÓàÈÓ 1991 ðy Ælº 24 ç%y z ðÓ !ÿy Ó yã Ælº Ü, yÓ ðl%, ò !ç"ò#l, (New Industrial Policy) ÆyÉlÿy Ü, Ælº - ~z !ç"ò#l, Æl, x ÆlºÜ, x!~ò!l, Ü, Ü, yçÜ, Ælº ðÜ, y!Ó !ò! sñ !ç!l Ü, Ó y •l ~Óç Ælº =!º ÓçyÓ ÓfÓflyÓ •y Ælº, Ælº Ælº, Ælº Ælº y •l - x ÆlºÜ, ð

Çfliy=!^İÜ, Şü!Tâi,û,y^İÖ ŞÖ^Ü,y!Ö^ ^«e Öy Ö^yT...#İ^ ^«e (public sector) Ö^İ^– !Ö !ê,ç xyü^İ^Ä û,yÖ^ ^İi, !Ü,â%É
ŞÖ^Ü,y!Ö^ ^«e İâÈ^n İüöÈÜÜÈ^Ö^° ðiñ í,yÜ, Ä i,yÖ^n xflf!öü≈yİñ Ö^İ Ü,yÖ^ áyöyñ Ü%,•zöy•zö Ü,yÖ^ áyöy
≤Äû,İi,– fljy#öi,y^y^İü,Ö^ ,öÖ^ û,yÖ^i, ŞÖ^Ü,yÖ^ 1948 Şy^İ^ ≤Äİü !Ç^ö#İi, ^âyÉİy Ü,^İÖ^ – ^Ü,y^İöy^ ò^İçÖ^
!Ç^İ^Ö^ í,zB^İi,^İi, ŞÖ^Ü,y^İÖ^Ö^ ù)!üÜ,y Ü,^#Ö^*,çö^•İÖñ !Ö^İò!ç ü)òö Ä Öf!_âi, í,z^İöfy^İaÖ^ ≤Äİi,
ŞÖ^Ü,y^İÖ^Ö^ xyä,Ö^i^Ü,üö^•İÖ^•zi, fy!ò !ÖÉİ^İi ŞÖ^Ü,yÖ^ ^İö#İi, ^âyÉİy Ü,^İÖ^ i,y^İÜ,•z Ö^İ^ !Ç^ö#İi, – ~Ü,
Ü,İyİ^n !Ç^ö#İi, •^

40% MATCHING BLOCK 73/161 SA GE-BG-11.pdf (D151483564)
ò^İçÖ^ ù^İöf !Ç^ Öy Ü,^Ü,yÖ^ áyöy à^İi, , ^i,y^yÖ^ Öfy,öy^İÖ^ ^ò^İçÖ^ ŞÖ^Ü,y!Ö^

ö#İi, – 1948 Şy^İ^Ö^ !Ç^ö#İi,^İi, û,yÖ^ ^İi, !üò xI≈İöİi,Ü, Ü,yë,y^İüy Öy !üò xI≈ö#İi, à^İi, , ^i,y^yÖ^ Ü,İy Ö^y •İ^ –
~Ö^*,çö xI≈İöİi,Ü, Ü,yë,y^İüyÖ^ ù)Ü,İy •İ^ Ş
Ö^Ü,y!Ö^ Ä ÖŞÖ^Ü,y!Ö^ ^«e,
İeÖ^ ,öyçy,
öy!ç ŞyÖfliy– 1948 Şy^İ^Ö^ ,öÖ^ 1956 Şy^İ^Ö^ !Ç^ö#İi,^İi, ŞÖ^Ü,y!Ö^ ^«e,^İeÖ^ ,öÖ^!ò xy^İÖ^y !Öhfl,İi, Ü,Ö^
y •İ^ – Şjö)İ≈Ö^*^İ,ö Ö^yT...#İ^ üy!Ü,yöyİ^ à^İi, , ^i,y^y !Ç^İ^Ö^ ŞÇáfy 3 Sİi,öV ^İ^İÜ, Öyİi, ,^İi^ Ü,Ö^y •İ^ 17
SŞ^İi,^İÖ^yV– ~Ö^ ù^İöf İâÈ^ ,öyÖ^üy!ÖÜ, ç!_ñ Ö° ðiñ ^Ö•ÈÜÈ•zflöyİ,ñ û,yÖ^ # !Ç^ Ä İsf,öyİi,ñ û,yÖ^ #
~Öò%flİ,Ü, İsf,öyİi,ñ í,z^İi, ,yçy•yç !öü≈yİñ ç^çy•yç !öü≈yİñ Ü,İ^y Ä !^àöy•zēñ á!öç ^i,^ñ i,yüyñ òhflİy Ä üfyDy!öçñ
^ê,İ^İü,yöñ !Öò%fİ í,zí,öyòö Ä Ö^ ^ê,ö ≤Äû,İi, – ~•z 17 İê, !Ç^İÜ, A i,y!Ü,yü%,_ (Schedule A) Ü,Ö^y •İ^ –
~âÉyİ, yñ i,y!Ü,y BÜÈ^i, (Schedule B) İâÈ^ 12 İê, !Ç^ñ ^İüöñ xfy%!ü!öİ^yüñ ^ü!çö ê%,Şñ ú,y!ê≈,^y•zçyÖ^ñ Ö^ÖyÖ^
≤Äû,İi, – ~•z !Ç^=!Ö^ ^«e,^İe Öy •İ^ İñ û, !ÖÉİf^İi, ~•z Şühflİ ^«e,^İe öi%,ö !Ç^•zi,z!öê,^
Ü,Ö^üye ŞÖ^Ü,y!Ö^ üy!Ü,yöyİ^ à^İi, , ^i,y^y •İÖ– Öy!Ü, !Ç^=!Ö^ ^«e,^İe ^ÖŞÖ^Ü,y!Ö^
ù)òö Ü,^Ü,yÖ^ áyöy fliy,öö Ü,Ö^ ^İi, ,öyÖ^ ^İÖ– 1956 Şy^İ^Ö^ ,öÖ^ 1970, 1977 ~ÖÇ 1980 Şy^İ^Ö^ !Ç^ö#İi,^İi,
ŞÖ^Ü,y^İÖ^Ö^ ~•z Ş) Ş%Ö^!ê, Öçyİ^ İâÈ^– xI≈yİ çyİ, #İ^ fljy^İi≈ =Ö^&c,ö)İ≈ !Ç^=!Ö^ ŞÖ^Ü,y!Ö^ ^«e,^İe à^İi, , ^i,y^y •İÖ–
xhs^i, 1985 Şy^, ði≈hs^ û,yÖ^i, #İ^ xI≈ö#İi,^İi, ŞÖ^Ü,y!Ö^ ^«e,^İeÖ^ ù)!üÜ,y e^üÖò≈üyö– ŞÖ^Ü,y!Ö^ ^«e,^İeÖ^
û,yÖ^ # Ä ü)òö o^İÖfÖ^ !Ç^İ^Ö^ í,z^İÖ^á^İlyaf í,zB^İi, à^İe,^İâÈ– ÉİT,öMÈ,Öy!É!≈Ü, ç,ö!Ö^Ü,^öy (1980-85), ði≈hs^
û,yÖ^ ^İi, •z!ö!öi^y!Ö^Ç oÖf– ^Ö• Ä •zflöyİ, !Ç^ñ û,yÖ^ # İsf,öyİi, Ä ŞyçŞÖ^ Öyü !öü≈y^İi ŞÖ^Ü,y!Ö^ ^«e !

100% MATCHING BLOCK 75/161 SA 06_chapter 3.pdf (D143312908)
Ó^İçÉİ ù)!üÜ,y ,öyö Ü,^İÖ^ ^İâÈ– ,

öÖ^Ü,yë,y^İüy !Ç^İ^Ö^ í,zB^İi,^İi,Ä û,yÖ^ ^İi,Ö^ ŞÖ^Ü,y!Ö^ ^«e,^İeÖ^ !Ó^İçÉİ ù)!üÜ,

95% MATCHING BLOCK 76/161 SA Ananda Gopal Halder_TARUN SANNYALER KOBITA SOM ... (D112437323)
y !Ó^İçÉİü,y^İÖ^ í,z^İÖ^á^İlyaf– ^

İ Şühflİ !Ç^ Şyü!@^ÄÜ,û,y^İÖ^ ò^İçÖ^ !Ç^İ^yB^İi^İö Şy•yİf Ü,^İÖ^ i,y^İöÖ^ ,öÖ^Ü,yë,y^İüy !Ç^ Ö^İ^– ^İüö ÈÜÜÜÈ
!Öò%fİñ ,ö!Ö^Ö^ñ Ü,İ^yñ •zflöyİ,ñ ^i,^ çyöò ≤Äû,İi, – û,yÖ^ ^İi,Ö^ ŞÖ^Ü,y!Ö^ ^«e,^İe ~ Şühflİ !Ç^İ^Ö^ ≤

100% MATCHING BLOCK 79/161 SA 06_chapter 3.pdf (D143312908)
ÄŞy^İÖ^ !Ó^İçÉİ ù)!üÜ,y ,öyö Ü,^İÖ^ ^İâÈ– 1980

ÈÜÈÖ^ òç^İÜ,Ö^ üyé,yüy!é, Şü!^İ^İÜ, xÖçf ŞÖ^Ü,y^İÖ^Ö^ ò,İ,Tü,!DÓ^ ,ö!Ö^Öi,≈ö âê,^İi, İy^İÜ, ^ò^İçÖ^
Ö^yT...#İ^ Öy ŞÖ^Ü,y!Ö^ ^«e Şjö^İÜ≈, – ŞÆü,ö!Ö^Ü,^öy (1985-90) ^İ^İÜ, ŞÖ^Ü,yÖ^ í,zòyÖ^ #Ü,Ö^ ^İiÖ^ ö#İi, @^Ä•İ
Ü,^İÖ^ ^İâÈ ~ÖÇ ^ÖŞÖ^Ü,y!Ö^ ^«e,^İeÖ^ ≤ÄŞy^İÖ^Ö^ í,z,öÖ^ =Ö^&c xy^İÖ^y,ö Ü,^İÖ^ ^İâÈ– 1985 Şy^İ^Ö^ !Ç^ö#İi,^İi,
ŞÖ^Ü,y^İÖ^Ö^ ^Şz ò,İ,Tü,!D,ö!Ö^Öi≈,^İöÖ^ ,ö!Ö^ä,İ^ü^İ^– ~•z !Ç^ö#İi,^İi, Öy ^İ^İi, ,öy^İÖ^

í zòyÓ° #Ü,Ó° ãiÓ° !ò ÌÜ, ðö Ì«, ð- ~*z
í zòyÓ° #Ü,Ó° ãiÓ° Ä
ÓÛÓ° Ü,y!Ó° Ü,Ó° ãiÓ° ð#!i, (ð)î≈ Ó° * ,ð ,öy!° 1991 ßy Ì°Ó° !ç"ð#!i, Ìi, - ßÓ° Ü,y!Ó° ^« , ÌeÓ°
xò#ð ßÇfliy=!° ÌÜ, ~Ü, ðy (1948) i, ÌÜ,y°#ð ≤Äöyöüs# xyð%!öÜ, ù,yÓ° ãiÓ° ü!@Ó° (Temples of modern India) Ó° Ì°
x!ü, !•, Ü, Ì°Ó° !âÈ Ì°ðñ Ì°
z ßÓ° Ü,y!Ó° ^« , Ìe Ì°ÓÛÓ° Ü,y!Ó° Ü,Ó° ãiÓ° ≤
Ä!e Ì°y ,â,•#i, •!° 1991 ßy Ì°Ó° !ç"ð#!i, Ìi, -
105 NSOU ?GE-EC-41 ~Ó° çöf xÓçf ù,yÓ° ãiÓ° ßÓ° Ü,y!Ó° ^« , ÌeÓ° Óf!≈i,y•z x ÌöÜ,yÇ Ì°Ç öy!° # - ,ð!Ó° Ü, "öy
Ü,y Ì° (1950-2017) ù,yÓ° ãiÓ° !ç Ì° ßÓ° Ü,y!Ó° ^« , ÌeÓ° Ìüö öyöy ßyü, °f xy ÌâÈñ Ì°,ü!ö ßÓ° Ü,y!Ó° ^« , ÌeÓ° öyöy
Óf!≈i,yÄ xy ÌâÈ- ßÓ° Ü,y!Ó° ^« , ÌeÓ° ~*z ßyü, °f Ä Óf!≈i,y !ö Ì° xyüÓ° y ~áo xy Ì°yã, öy Ü,Ó° Ó- 4.6.1 ù,yÓ° ãi,
ßÓ° Ü,y!Ó° ^« , ÌeÓ° ßyü, °f (Success of Public Sector in India) fljyð#ð ù,yÓ° ãi, xhs Ì°, 1990 ßy, ði≈hs ßÓ° Ü,y!Ó°
^« , ÌeÓ° =Ó° &c x, ð!Ó° ß#ü- ≤Ä!üi, ñ ü)° Ä ù,yÓ° # !ç Ì°Ó° í, zß Ì°, â!è, Ì° ßÓ° Ü,y!Ó° ^« , e ù,yÓ° Ì°, #!° !ç Ì°Ó° !ü, !
üçÓ° Ì°, Ü,Ó° ÌâÈ- !mí, #!° Ì°, ñ 2000 ßy, ði≈hs ù,yÓ° ãiÓ° ùyè, !ç Ì°y, ðyò ÌöÓ° ~Ü, è, y Óí, , xÇç ßÓ° Ü,y!Ó° ^« , e
Ì° ÌÜ, xyßi, - Ì°, Ì°, #!° Ì°, ñ ßÇ!è, Ì°, ^« , ÌeÓ° ùyè, Ü, ù≈ßÇfliy ÌöÓ° ~Ü, è, y Óí, , xÇç•z ßÓ° Ü,y!Ó° ^« , ÌeÓ° xÓòyö-
â, Ì°, Ì°, ñ , ð!Ó° Ü, yè, y Ìüy ^« , ÌeÓ° í, zß Ì°, Ì°, Ä ù,yÓ° ãiÓ° ßÓ° Ü,
y!
Ó° ^« , e !

90% MATCHING BLOCK 77/161 SA CC-BG-01.pdf (D149053332)

Ó° Ì°çÈ! = Ó° &c, ð)î≈ ü) !üÜ,y , öy° Ü, Ì°Ó° ÌâÈ-

xyüÓ° y ù,yÓ° ãiÓ° ßÓ°
Ü,y!Ó° ^« , ÌeÓ° ßyü, °f=!° ÌÜ, ß
Ç Ì° Ì°, ð!ö!° !á!i, ù,y Ì°Ó° í, z Ì°á Ü,Ó° ãi, öy!Ó° ≠ 1.
ð!Ó° Ü, "öyÜ,y Ì° ù,yÓ° ãi, !ç Ì°Ó° Ì° Ófy!Æ ~ÓÇ ~Ó!ä, ef â Ìè, ÌâÈ Ì°, y ü)°i, ßÓ° Ü,y!Ó° ^« , ÌeÓ° •z xÓòyö-
fljyð#ð i,yÓ° , ðÓ° ù,yÓ° ãi, !ç ^« , ÌeÓ° í, z Ì°á Ìlyaf í, zß Ì°, â!è, ÌâÈ- ßÓ° Ü,y!Ó° ^« , e•z ù,yÓ° ãiÓ° ~*z !ç"
Ü,yè, y ÌüyÓ° !ü, !_ , ð!, Ì°, Ü, Ì°Ó° ÌâÈ- 2. ßÓ° Ü,y!Ó° ^« , e öyöy =Ó° &c, ð)î≈ !ç" Öy ü)°ð!ö o Ì°ÓfÓ° !ç Ì°Ó° ≤ÄßyÓ°
Ì°, y â!è, Ì° Ì° ÌâÈ•zñ í, z, ðÓ° v x ÌöÜ, ù,yàfoÓf !ç Ì°Ó° ≤Äßy Ì°Ó° Ä ßÓ° Ü,y!Ó° ^« , ÌeÓ° xÓòyö Ó° Ì° ÌâÈ- 3.
Ü, Ì° Ì° Ü, Ìè, =Ó° &c, ð)î≈ !ç Ì°Ó° ^« , Ìe ù,yÓ° ãiÓ° ßÓ° Ü,y!Ó° ^« , e!è, ≤Äöyö fliyö ðá° Ü, Ì°Ó° xy ÌâÈ- ~Ó° * , ð
Ü, Ì° Ì° Ü, Ìè, =Ó° &c, ð)î≈ ^« , e •ñ , öyÓ° üy!ÓÜ, ç!_ ñ Ì°Ó° , ð!ñ í, z Ì°, yçy•yç !öü≈y!ñ ç°çy•yç !öü≈y! ≤ÄÜ, Ì°, Ìi, - 4.
ù,yÓ° ãiÓ° ßÓ° Ü,y!Ó° ^« , Ìe Ó° Ì° ÌâÈ í, z Ì°á Ìlyaf Ü, Ì° Ì°, Ìè, xy!≈Ü, ≤Ä!i, ç, yö- Ó° y<T...y!_ ÓfyÇÜ, =!°ñ
ù,yÓ° ãiÓ° !Ó çyü≈, ÓfyÇÜ, ñ ù,yÓ° ãiÓ° ç#ðö!Öüy !öàñ ù,yÓ° ãiÓ° Ó° y<T...#!° ÓfyÇÜ, Óy Ìfiè, è, ÓfyÇÜ,
xú, •z!u, Ì° yñ öyöy í, zß Ì° ðü)°Ü, xy!≈Ü, ≤Ä!i, ç, yö (development financial institution Óy DFIs) Ìüöñ ù,yÓ° ãiÓ° x!≈
Ü, Ì°, ð≈y Ì°Ó° çöñ Ó° yçf x!≈ Ü, Ì°, ð≈y Ì°Ó° çöñ)• ≤ÄÜ, Ì°, Ìi, ñ ù,yÓ° ãiÓ° •z!z!öè, è, Dyfiè, ≤ÄÜ, Ì°, Ìi, ù,yÓ° ãiÓ°
x!≈ Ìö!i, Ü, í, zß Ì° Ì° öyöy, y Ì° ßy•y!f Ü, Ì°Ó° ÌâÈ- 5. ßÓ° Ü,y!Ó° ßÇfliy=!° ~Ü, !ö ÌÜ, Ó° Æy!ö Ó!k, Ìi, ßy•y!f
Ü, Ì°Ó° ÌâÈ ~ÓÇ xöf!ö ÌÜ, xyüð!öÈÜÈ, ð!Ó° Ó!≈, oÓf í, z! , öyòö Ü, Ì°Ó° Ó° Ì°!çÜ, ü%oy ßMÈ, Ì° ßy•y!f Ü, Ì°Ó° ÌâÈ-
6. ßÓ° Ü,y!Ó° ^« , Ìe ù,yÓ° ãiÓ° !ç Ì°Ó° xyMÈ, !Ü, ~ÓÈ!üf Ü, üy Ìi, ßy•y!f Ü, Ì°Ó° ÌâÈ- x Ì°, ð« , yÜ, Ì°, xò@ ÄßÓ°
xMÈ, Ì° !Ü, à%È ßÓ° Ü,y!Ó° •z!z!öè, áy°y • Ì° ÌâÈ- ÓßÓ° Ü,y!Ó° ü)°öö° xMÈ, Ì° !ç" •z!z!öè, fliy, ð° Ìö ~!à Ì°
xy Ì° Ì°, y öy- 7. Ó° y<T...y!_ !ç" öi%, ö öi%, ö ßy•y!f Ü, !ç" fliy, ð° ÌöÄ ßy•y!f Ü, Ì°Ó° ÌâÈ- 8. x!≈ Ìö!i, Ü, ^« , üi, yÓ°
Ì°, w#ù, Óö Ì° yó Ü,Ó° Ìi, Ä ßÓ° Ü,y!Ó° ^« , ÌeÓ° xÓòyö xy ÌâÈ- 9. ßÓ° Ü,y!Ó° ^« , ÌeÓ° ßÇfliy=!°Ó° !í, !ü, Ìi, u, ñ
Ü,Ó° ñ ÷ÒÒ ≤ÄÜ, Ì°, Ìi, Ó° xyòy! ßÓ° Ü,y Ì°Ó° Ó° yçf!f Ó!k, Ü, Ì°Ó° ÌâÈ-

96% MATCHING BLOCK 78/161 SA CC ED 01(Bengali).pdf (D164886399)

Ü, = Ó° &c, ð)î≈ ü) !üÜ,y , öy° Ü, Ì°Ó° ÌâÈ-

ö Ófí Ü ü ÌÖñ x, ðä Ì Á ò%ò#≈!ì, ^ Ó yò • ÌÖñ í, zÍ, öyò« üi, yÓ Ó fÓy • ÌÖ Ò Ó üyey Óyí, , ÌÖñ Ñ Ó Ü, y! Ó
 í, z Ìòfyà = ! ° Ìì, Ó yç Ìò!ì, Ü, • hflì Ì«, ç Ò Ü, ü ÌÖñ Ñ Ó Ü, y! Ó ! Ç " • zì, z!òè, ! Ó!e Ü, ÌÖ Ñ Ó Ü, y ÌÖ Ò Ó Ó yçfl
 Óyí, , ÌÖ Ñ Ó Ç Ì, yÓ ú, Ì° Ñ Ó Ü, y ÌÖ Ò Ó Ó y Ìçè, àyè, Ìì, Ü, ü ÌÖ Ñ Ó Ç Ñ ÌÖ ≈ y, ð! Ó ñ Ñ Ó Ü, y ÌÖ Ò Ó xy! ≈ Ü, Ä
 ç! Ó ã, y° òài, òy! òy! Ì c Ü, ü ÌÖ - ! Ü, v xyüy Ìò Ó ü Ìò Ó yáy ò Ó Ü,
 yÓ Ì ñ Ó Ñ Ó Ü, y! Ó Ü, Ó Ìì Ö Ä öyöy Ü% ú, ° xy ÌàÈ - ^ Ó Ñ Ó Ü, y! Ó Ü, Ó ^
 Ìì Ó #! Ìì, Ó ≤ Ä òyö Ü% ú, ° = ! ° • ≠ (i) ~ • z ö #! Ì, ð! üÜ, fl|y! ≈ ! Ó ÌÖ yò # - ^ Ó Ñ Ó Ü, y! Ó í, z Ìòfyà = ! ° Ìì, ñ ≤ Ä y! Ç • z ð! üÜ,
 fl|y! ≈ x Ó Ìì, °, • Ì - (ii) ^ Ó Ñ Ó Ü, y! Ó Ü, Ó Ìì Ö ö #! Ì, x! ≈ Ìò!ì, Ü, « üi, yÓ ^ Ü, w # ù, ç ò äè, y! - Ü, Ì Ì Ü, !è, Óí, ,
 ! Ç " Ìà y # Ñ Ó Ü, y! Ó ≤ Ä Ìì, ç, yò = ! Ó ^ Ç Ì yÓ Ó y üy! Ü, yöy • hflì à, Ü, ÌÖ - (iii) ^ Ó Ñ Ó Ü, y! Ó í, z Ìòfyà ç Ò Ü, ° fy Ìì Ö
 ! Ó È Ì Ìè, í, z Ì, ðç, y Ü, ÌÖ Ñ Ó Ç ð % üyè ü % öyú, y Óyí, , y Ìöy Ó ! ò ÌÜ, ð, ! Ç ð ò! - , (iv) ^ Ó Ñ Ó Ü, y! Ó ^ « e Ñ yöy Ó Ìì,
 ç! Ó Ü, yè, y Ìüy ! Ç Ì Ö í, z Ñ Ìì, Ìì, ~! à Ìì xy Ìöy - Ü, yÓ Ì Ì « Ìè ü % öyú, y ! % ° öyü) Ü, ü, y ÌÖ Ü, ü Ñ Ó Ç Ì, y ^ ç ò Ìì,
 x Ìò Ü, ç ò! Ó • Ì - Ì, y à È yí, y ñ ç! Ó Ü, yè, y Ìüy ! Ç Ì Ì ≤ Ä Ìì yç ò #! ü) ò Ìò Ó ç! Ó üy! Ñ yöy Ó Ìì, Óí, , • Ì ~ Ó Ç ≤ Ä Ìì, öyò
 ç ò Ìì, ç! Ó ñ ≈ Ñ ü! ° y Ìà - x! à, ñ Ü, y Ìöy ò Ì Ç Ó ! Ç Ì Ö í, z Ñ Ìì, Ó ç ò f ç! Ó Ü, yè, y Ìüy Ó í, z Ñ Ìì, ~ Ü, yhs
 ≤ Ä Ìì yç ò - (v) ^ Ó Ñ Ó Ü, y! Ó ^ « e üy Ìò z Ì ò ç, Ì, y ^ Ó! ç ñ Ì, y ! Ü, v ò! - ù, yÓ Ìì, x Ìò Ü, ^
 Ó Ñ Ó Ü, y! Ó ! Ç Ä ° yÜ, Ñ y Ìò ä, ° ÌàÈ - Ñ % Ì, Ó yç ñ ^ Ó Ñ Ó Ü, y! Ó Ü, Ó Ì
 ò ç, Ì, yÓ à fy Ó y! rè, ! ò Ìì, ç, öy ÌÖ öy - Ì, y • z xyü Ö y Ó Ì Ö y Ì ñ, ç, çyí, # Ì = Ó ç ç, ò) ≈ ! Ç Ì ñ ! Ó Ì ç È Ìì, ü) Ä ü, yÓ #
 ! Ç Ì Ì ~ Ó Ç Ü, y ÌÜ, Ö Ç ! Ç Ì Ì ^ Ó Ñ Ó Ü, y! Ó Ü, Ó Ì Ü, á Ìöy • z Ü, yüf ò! - Ì, ÌÖ í, z Ìòfyà = ! Ó ò ç, Ì, y Óyí, , y Ìì, • ÌÖ - ~
 Ñ ð ÌÜ ≈, xyü Ö y Ü, Ì Ì Ü, !è, Ñ % öy! Ó Ç Ü, Ó Ìì, ç, öy! Ó - ~ = ! ° x ò % Ñ Ó Ì Ü, Ó Ìì Ö Ñ Ó Ü, y! Ó ^ « Ìè ò ç, Ì, y Óyí, , ÌÖ -
 108 NSOU ?GE-EC-41 i) Ñ
 Ó Ü, y! Ó í, z Ìòfyà = ! Ó ç! Ó ã, y°
 öy Ó ç ò f ^ ç ç yò y Ó ü fy Ìö ç y Ó ! ö Ì Ì yà Ü, Ó Ìì, • Ì Ö È Ü Ü È Ñ Ó Ü, y! Ó xyü y ò! - ii) Ñ
 Ó Ü, y! Ó ^ « Ìè Ó ç! Ó ã, y° Ü, ç! Ó x! ò Ü, fl|y ð # òi, y ! ò Ìì, • Ì Ö - iii) Ñ Ó Ü, y! Ó í, z
 Ìòfy Ìà Ó Ü, yç Ü, Ìü ≈ Ó y • z Ì Ö Ò Ó Ñ Ç fl y Ó • hflì Ì «, ç Ó Ç, Ü, Ó Ìì, • Ì Ö - iv) Ñ Ó Ü, y! Ó ^ « Ìè Ü, ü ≈ Ñ Ç fl, ò! Ì, Ó
 í, z Ñ Ìì, àè, y Ìì, • Ì Ö - ! Ó! ù, Ñ í, z ç, öy Ì Ì ~ Ìè, Ü, Ó y Ì Ìì, ç, öy Ì Ö - ~ Ì « Ìè x Ó! ð #! ç, ç, Ìì, = ! ° • ≠ ü % öyú, yÓ
 ú, yà yü, y! à ñ í, z Í, öyò ò ç #! Ì, y È Ü È Ñ Ç Ì % _ ü ç %! Ó ñ ð! üÜ, Ìò Ó Ü, yÓ á yöy ç! Ó ã, y° öy! x Ç Ç @ Ä Ì ñ í, z Ìòfy Ìà Ó
 ^ Ç Ì yÓ ð! üÜ, ç! Ó ! Ü, ç ò Ìì, Ñ % Ìì yà öyò ≤ Ä ù, Ìì, - v) Ü, Ìè, yÓ ú, y ÌÖ ! ò! üy % Ó! Ìì, ç, Ì, y ≤ Ä Ì Ì yà Ü, Ó Ìì, • Ì Ö - ð! üÜ,
 ! ò Ì Ì y Ìà Ó ^ « Ìè Ó yç Ìò!ì, Ü, • hflì Ì «, ç Ó Ç, Ü, Ó Ìì, • Ì Ö - ò ç, Ì, y ~ Ó Ç ! ò! üy % Ó! Ìì, ç, yÓ ç ò f ~! è, x! Ì,
 xy Ó Ç f Ü, - vi) ~ Ü, !è, Ñ ≈ ! ò! ò! ò ≈ T ü % öyú, yÓ ! ù, ! _ Ìì, Ñ Ó Ü, y! Ó í, z Ìòfy Ìà Ó Ñ yú, ° f ! Ó ä, yÓ Ü, Ó Ìì, • Ì Ö - ~
 Ñ hflì Ó f Ó fl y x Ó! ð ò Ü, Ó ^
 Ì° Ñ Ó Ü, y! Ó ^ « Ìè Ó ò ç, Ì, y Óyí, , Ì Ö - Ì, á ò xy Ó Ñ Ó Ü, y! Ó í, z Ìòfy Ìà Ó ^ Ó Ñ Ó Ü, y! Ó
 Ü, Ó Ìì Ö ≤ Ä Ì Ì yç ò ç! Ó, Ì Ö öy - Ì, Ì Ö ! Ü, à % È ! Ü, à % È ^ « Ìè Ìü ò ñ • y Ìè, ° Ó f Ó Ñ y ñ, ò! ≈ è, ò ñ Ó fl f Ó! ò ñ Ó ç! è,
 Ìì, Ó! ≤ Ä ù, Ìì, ^ « Ìè Ñ Ó Ü, y! Ó í, z Ìòfyà x Ì, ð ç, y ^
 Ó Ñ Ó Ü, y! Ó í, z Ìòfyà • z Ü, yüf - Ñ ð) ≈ ^ Ó Ñ Ó Ü, y! Ó Ü, Ó Ì x! Ó y Ñ ð) ≈ Ñ Ó Ü, y! Ó !
 ò! s fí Ì Ü, y Ìöy! è, ç, ç, ö % Ì Ö y, ç %! Ó Ü, yüf ò! - 4.6.3 ü, yÓ Ìì, Ñ Ó Ü, y! Ó ^ « Ìè Ó ! Ó! @ Ì Ü, Ó Ì (Disinvestment of
 Public Sector in India) 1990 Ü È Ó ò ç ÌÜ, ü, yÓ Ì, Ñ Ó Ü, yÓ ! Ó! ù, Ñ Ñ
 Ó Ü, y! Ó ! Ç " í, z Ìòfy Ìà Ó ^ Ç Ì yÓ
 Ó f! _ àì, ç, ö % Ñ! Ç Ó Ü, y Ìà È ! Ó! e Ó Ü, y! ≈ e' ü @ Ä Ì Ü, Ì Ö - ~ ÌÜ, • z ! Ó! @ Ì Ü, Ó Ì Ü, ü ≈ Ñ) Ìà, (disinvestment
 programme) Ó y • Ì - ù,
 yÓ Ìì, ^ Ó Ñ Ó Ü, y! Ó Ü, Ó Ìì Ö ~
 è, y • z ≤ Ä öyö ç, siy Ó y ü y ò f ü • Ì Ì í, z Ìè, ÌàÈ - 1991 Ñ y Ì Ö Ó ! Ç " ö #! Ì, Ìì, Ó y •
 Ì ñ Ì Ñ hflì Ñ Ó Ü, y! Ó í, z Ìòfyà ò # ≈ Ü, y° ò Ì Ö Ó ç
 à % ñ Ñ Ñ = ! ° ÌÜ, ç, ö % Ó ç! #! Óì, Ü, Ó y Ì y Ì Ö ! Ü, ö y ñ Ì, y Ì ò ≈ y! Ó Ìì,
 Ü, Ó Ìì, Board for Industrial and Financial Reconstruction Ó y BIFR È Ü È ~ Ó Ü, y Ìà È üi, yü Ìì, Ó ç ò f ç, öyè, y Ìöy • Ì Ö - ≤
 Ä Ì Ì yç Ìö Ó yí ≈, ~ z ! Ç " = ! ° ÌÜ, x ò f! Ç Ì Ö Ñ Ì ð Ì % _ Ü, Ì Ö ò Ì Ì yÓ Ó f Ó fl y Ü, Ó Ì Ö - ò Ì % , ç! Ç " ö #! Ì, Ìì, ò # ≈ Ì ò
 ò Ì Ö Ó ç! à % ñ • Ì Ì xy Ìà È ~ Ó * ç! Ç ÌÜ, Ç, Ü, Ì Ö ò Ì Ì yÓ ≤ Ä ñ fl y Ö Ä Ü, Ó y • Ì Ì Ìà È - ~ ÌÜ, Ó y • Ì exit policy
 Ó y ! Ó y! ò #! Ì, - ~ z Ñ hflì ! Ç Ì Ö ð! üÜ, Ìò Ó « Ìì, ç, ò) ò! ò Ì Ì x Ó Ñ @ Ä Ì Ü, Ó Ìì, Ó y • Ì - ~ ÌÜ, Ó y • Ì Ñ yöy! °
 Ü, Ó ü ò ≈ Ìò Ó ö #! Ì, (Policy of golden handshake) - ç, ~ ü, y ^
 Ì Ö Ñ Ó Ü, y! Ó í, z Ìòfy Ìà Ó ! Ó! @ Ì Ü, Ó Ìì Ö Ü, Ì y 1991 Ñ y Ì Ö Ó ò Ì % , ç! Ç " ö #! Ì, Ìì, Ó y • Ì - Ñ Ó Ü,
 yÓ ÌÜ, ! Ó! @ Ì Ü, Ó Ì Ñ ð ò ÌÜ ≈, ç, ö yü ç ≈ ò Ö y Ó ç ò f ! Ó! @ Ì Ü, Ó Ì Ü, ! ü ç ò äè, ö Ü, Ó y • Ì 1996 Ñ y Ì Ö Ó xyà fiè, üy Ì Ñ -
 1998 Ñ y Ì Ö Ó 31 üy ≈, ≤ Ä öyö ≤ Ä öyö Ì Ñ hflì ! Ç " í, z Ìòfy Ìà ! Ó! @ Ì Ü, Ó Ì Ü, Ó y • Ì Ì, yÓ ~ Ü, !è, Ñ Ç! «, Æ Ì, y! Ü, y
 ö # Ìà, Ó Ñ y Ó ! Ìì, ^ Ì Ì y • - Ü, y! ò y! ò Ó Ìì, ç, yç ç ^ Ç Ì yÓ Ó f! _ àì, ç, ö % Ñ! ç, ò! Ìò Ó Ü, y Ìà È ! Ó! e Ü, Ó y
 • Ì Ì Ìà È Ì, yÄ ò á y Ìöy • - ,

109 NSOU ?GE-EC-41 1991 31 üyã, ðí≈hs û, yÓ^îî, í, z^îÖ'á^îîyàf 1. Mahanagar Telephone Nigam Ltd. 43.80 2. Bharat Earthmovers Ltd. 34.19 3. Bharat Petroleum Corporation Ltd. 33.80 4. Videsh Sanchar Nigam Ltd. 33.04 5. Bharat Heavy Electricals Ltd. 32.28 6. Hindustan Zinc Ltd. 24.08 7. Indian Petrochemical Corporation 22.98 8. Economic Survey, 2019, Government of India. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 1000.

ī,yīlōó° ò«ī,y ōyī, īōñ ū,ōöy !ó!ù,ß" !óēīīī !šk,yhs ōāī yó° «ē,īe ~lōó° öüö#īī,y ōyī, īō- 7.
šó ū,y!ó° í,z īlōfy ãà !ó!@zū,ó° í àê, ī°ī,y !ó!lò!çü)°òö Æ ≤āī!_ xyū,çT ū,ó° īōó° ī° xīlō īū, òy!ó ū, īō° ò- 8.
!ó!@zū,ó° īlōó° myó y šó ū,y!ó° ū,yjōy!ò=!° īū, í!ò īlō í,z īlōfy ãàó° ū,yjōy!ò īlō, ó° *ōyhs !ó° ī, ū,ó° y īyl īñ
ī,y, ī° ī°z •zī,z!òè, =!°ó° ò!ó° ā,yōy!° ò«ē, í,z īlōfy ãà, ò!lōó° xyöy šΩ,ó° īō- ~=!°ó° ò!ó° ā,yōy!° ò, òçyòy!ó° c
xyš īō- ú, ī° ~z īō! í,z īlōfy ãà=!°ó° ò«ē, ī,y ōyī, īō- 9. šó ū,y!ó° í,z īlōfy ãà !ó!@zū,ó° í àê, ī° xīlō ū, «ē, īe
~lōó° ~ū, īlā, lē, ī y xōfliyó° ò!ó° ōi≈, ò àê, īō- ~lōó° ī, áó ≤āī, īlīy!àī,yó° šjð%á#ö •īī, •īō- xyó°
≤āī, īlīy!àī,yó° ú, ī° ~lōó° ò«ē, ī,y ōyī, īō- o īōfó° •zī,z!òè, ≤āī, ōfī° ōy àī, ç, ōfī° ū, ū īō- ~īī, çöšyöyó° īñ
ū,yàū,yó° # ~óç !ó!ē īī yàū,yó° # šū, ī°ó° •z š%!óôy •īō- 10. !ó!@zū,ó° īlōó° ú, ī° šó ū,y!ó° í,z īlōfy ãà
ōy!īçfū, òfyöôyó° iyó° ≤āīšyó° àê, īō- īš=° xyó° šó ū,y īōó° àÈeāEyl y! īyū, īō öy- īš=° ī, áó !òēç lōó°
šjð lōó° ū,yüf Æ š īō≈y_ü ōfó•y īōó° ā,çTy ū,ó° īō- xyò%!òū, Æ í,zß ī, ū, y īū, ōç ≤āī īī yà ū,ó° īō- ú, ī°
ū, ū ōf īī x!òū, í,z ī, öyòò šΩ,ó° īō- 11. !ó!@zū,ó° īlōó° ú, ī° šó ū,y!ó° í,z īlōfy ãà=!° īī, ú, ó° ī%, !ū, ū, ū īō-
!ó!@zū,ç, ī, ~z òi≈, ò ≤āī, ç,yò=!°ó° í,z ī, òš" o īōfó° öyū ōyçy īōó° ā,y!•öy Æ çyà ãlōó° ç!_ó° myó° y
!òè≈y!ó° ī, •īō- xīlō īū, òy!ó ū, īō° ò ī~ó° ú, ī° šühflī •zī,z!òè, =!°ó° šjðò ōfó•y īō° ò«ē, ī,y ōyī, īō-
111 NSOU ?GE-EC-41, öyçy, öy!ç !ó!@zū,ó° īlōó° !óó° & īk, Æ öyöy x!ù, üī, xy ãàÈ- īšz üī,yüī, =!° š

Ç"īç, īī, ò !òī" !āī,
ū,y īō
í,z īō'á ū,ó° y īīī, çy īō° ≠ 1. š

ó°
ū,y!
ó° «ē, īeó° °«
f •° çòà īlōó° ū, öfyīñ xyó° ūšó° ū,y!ó° «ē, īeó° °« f •° ōf!_ àī, ü%öyú,yñ š%ī,ó° yçñ š
ó ū,y!ó° «ē, īeó° !ó!@zū,ó° ī ōy ōšó° ū,y!ó° ū,ó° īlōó° ú, ī° š
yüy!çū, ū, öfy īlōó° •...yš àê, īō- 2. xīlō īū, xycB,y ū, īō° ãàÈö īñ ōšó° ū,y!ó° ū,ó° īlōó° ú, ī° ð!ūū, çyēlī ō, k,
çy īō- ð!ūū, īlōó° ū,y īçó° !òö° y, ç_y ū, ū īō ~óç ú, ī° !ç" !ó!ō° yò ōyī, īō- ~īī, !ç" īō° x@ Æāī, ōfy•
ī, •īō- 3. ōšó° ū,y!ó° ū,ó° īlōó° ú, ī°
ò!ç x!è~lō!ī, ū, «ē, üī,yó° ū,w#ū, ōö àê, īō ~óç xšyüf ō, k, çy īō- 4. ōšó° ū,y!ó° «ē, īe Æ xīlō ū, í,z īlōfy ãà
ūyū, šy īlō ã, īlāÈ- īš=° ò«ē, ū,y īō, ò!ó° ā,yōi, •īfàÈ öy- š%ī,ó° yçñ ōšó° ū,y!ó° ū,ó° ī ōy !ó!@zū,ó° īlōó° ú, ī°
ò«ē, ī,y ōyī, īō•z ī,yó° ū,y īlōy !öy, īī, y ò•z- 5. ū,yó° ī, šó ū,yó° xīlō ū, yú, çòū, šó ū,y!ó° šçfliy īī, Æ
!ó!@zū,ó° í àê, y īfàÈ- ~lè, xy īlōó !%!_ šjðī, Æ lè, ū, ò!- 6. ū,yó° ī, šó ū,yó° !ó!@zū,ó° īlōó° ū,y īlōy !ò!ò≈çT
ò#ī, Æ flfàÈ, òk, lī, í,zqyŌö ū,ó° īlō, çy īō° !ò- šó ū,yó° !ó!ù,ß" í,z īlōfy ãàó° !ó!@zū,ó° īlōó° «ē, īe !ó!ù,ß"
òk, lī, ōfó•yó° ū, īō° ãàÈ- ~īī, xīlō ū, «ē, īe šó ū,y īōó° x!è≈āy!Æ ū, ū •īī ãàÈ- 7. !ó!@zū,ó° īlōó° ú, ī°
ü%!çT īū! !ū, à%È !ç" ãyā, # öyöy í,z öy īī" šó ū,y!ó° «ē, =!° •hflīāī, ū,ó° ãàÈ- ~īī, ò!ç ~ū, īlā, lē, ī y xōfliyó°
≤āīšyó° àê, īlāÈ- 8. xīlō ū, «ē, īe šó ū,y!ó° í,z īlōfy ãàó° ū)°f ū, ū óó° y •īī ãàÈ- ~ó° ú, ī° ōí, !ç", ò!ī, ó° y xīlō ū,
šhflīy! šó ū,y!ó° í,z īlōfy ãà ū, ò īī, šū!≈ •īī ãàÈ- ~lè, ōí, !ç", ò!ī, īlōó° çòà īlōó° šjðò çy•z īī" òāī y áEyi, y
!ū, à%È•z ō!- šó ū,y!ó° í,z īlōfy ãàó° ū)°fy ī īlōó° !ò!ò≈çT ~óç !%!_ !%_ ò#ī, Æ òk, lī, lū,y ōyN, ò#ī- 9.
xīlō īū, ò!ā īī ãàÈö īñ !ū, à%È šó ū,y!ó° í,z īlōfy ãà !ó!ē •īī ãàÈ ò%üye š=°ó° ō!ç, ò!ó° üyī ç!ù xy ãàÈ ō!ī°-
īñ, yó° y xycB, y ≤āū, yç ū, īō° ãàÈö īñ ōf!_ àī, ç%ñ!ç, ò!ī, ó° y •z í,z īlōfy ãà=!° ū, öyó° , òó° ~lōó° ç!ū īī,
xyōyšò ōfóšy! á%ō īō- ú, ī° í,z īlōfy ãà=!°ó° ð!ūū, Æ ū, ū ãà,yó° # īlōó° fljy!≈ !ó!ā ī, •
īō- xyúó° y
í,z, òšç•y īō° ō° īī, çy!ó°
īñ šó ū,y!ó° «ē,
īeó° e&ī, Æ ò%Ō≈i,y ò)ó° ū,ó° yó° çöf í,z, ò!%_ šū#«y @ Æāī ū,ó° y òó° ū,yó° - ~lōó° ò%Ō≈i,yó°

52%	MATCHING BLOCK 80/161	SA	CC-CO-01.pdf (D149057030)
Ū,yó° í=!° !ā, !•ī, ū,ó° īī, •īō ~óç īš=° ò)ó° ū,ó° īī, •īō- šó ū,y!			

ó° «ē, īeó° e&ī, çy ò%Ō≈
ī,y ò)ó° ū,ó° īī, !
ó!@zū,ó°
ī ōy ōš

113 NSOU ?GE-EC-41 5 •yçyÓ° – í, ãÍÓ 2020 ßy ãÍÓ° üyã, üy ãÍÛ ãÍÜ, y!û, í, ü•yüy!Ó°Ó° =Ó°& •ÓyÓ° ú, ãÍ° x ãÍÖÜ, x!í, «%, o ~ÓÇ «%, o •z!z!öê, Ó¶, •ãÍ° ãÍy! – xÓÇf ~ ßjð ãÍÜ, ãÍÜ, y ãÍÖy!öü, ãÍÜ ãÍÛyãf ßÓ° Ü, y!Ó° ãÍ, ãÍf ãÍ°z – í, ãÍÓ 2020 ßy ãÍÓ° 25 üyã, ãÍÜ, 31 ãÍÜ 2020, ð!≈hs ð#ã≈ 68! ðö ßÖ≈ü, yÓ° ãÍ, #Í° °Ü, í, y!z, zö ~ÓÇ Ó° yçf Æ fliyö#Í° hflí ãÍÓ° xßÇáf °Ü, í, y!z ãÍÖÓ° ú, ãÍ° Ó¶ ßÇáfÜ, «%, o!Ç° ãÍÓ¶, •ãÍ° ãÍy! ãÍ, y ß•ãÍ°z xö%ãÍÜ! – í, z, ð ãÍÓ° í, z!Ö!áí, ßÇáf y áËy! , yÄ ö!ü%, _ ö! ~Ó°*, ð 10° ãÍ° Ó° ãÍ° ÓÇ «%, o!Ç° •z!z!öê, Óí, üy ãÍÖ ü, yÓ° ãÍ, Ó° ãÍ° ãÍäË – ~ãÍÖÓ° í, z!z, öyö ãÍÖÄ ~Ó!ã, ef Ó° ãÍ° ãÍäË – ßÖ° ãÍ, yãf oÓf ãÍÜ, =Ó°& Ü, ãÍÓ° öyöy Ó° Ü, ü ç!è, ° ~Óö%flí, ö oÓf Æ xyçÜ, y° «%, o!Ç° ãÍ° ãÍ, ãÍ° •ãÍäË – 2020 ßy ãÍÓ° ãÍ, üy ãÍÛÓ° í, z, ð ãÍÓ° y_ ßü#«., y! ãÍ, óáy ãÍy ãÍäË ãÍ «%, o •z!z!öê, =!° ßÖy•z ãÍÜ ãÍ° ≤ãÍy! 7,500 Ó° Ü, ãÍÜÓ° oÓf ßyüã ãÍ# í, z!z, öß Ü, ãÍÓ° – ≤ãÍy! ~Ü, •yçy ãÍÓ°Ó° ãÍ, ãÍ, y o ãÍÖfÓ° í, z!z, öyö «%, o!Ç° ãÍ° çöf ßÇÓ°!«., í, – ãÍ, yÓ° ãÍ, #Í° x!≈ö#!í, ãÍ, «%, o!Ç° ãÍ°Ó° =Ó°&c xö%öyÖÖ Ü, Ó° yÓ° çöf xyÜÓ° y x!≈ö#!í, Ó° !Ó!ü, ß° ãÍ, ãÍe ~•z ãÍ° ãÍ°Ó° xÓðyö! Ó° ãÍÖã, öy Ü, Ó°Ó° – 1. ãÍ° ãÍ°Ó° ãÍ, üyê, ãÍ° ãÍ°y!z, öyö ãÍÖ «%, o!Ç° ãÍ°Ó° xÓðyö ü, yÓ° ãÍ, Ó° !° çyí, o ãÍÖfÓ° ãÍ, üyê, í, z!z, öyö ãÍÖÓ° 40 ç!z, yçç «%, o Ä Ü%, !è, Ó° !Ç° ãÍ° í, z!z, öß •Í° – 1997-98 ßy ãÍ° «%, o!Ç° ãÍ°Ó° ãÍ, üyê, í, z!z, öyö ãÍÖ!f !äË° ä, °í, üy ãÍÛ 4,65,171 ãÍ, y!è, è, yÜ, y – 1990-91 ãÍÜ, 1997-98 ßy ãÍ°Ó° ãÍ, ãÍ, öyö ãÍÖ, !k, Ó° •yÓ° !äË° ≤ãÍy! 17 ç!z, yçç – Ó°, öy! ãÍ, ãÍ° ãÍ°Ó° í, z!z, öyö ãÍÖ, !k, Ó° •yÓ° x ãÍ, ð«., y «%, o!Ç° ãÍ°Ó° í, z!z, öyö ãÍÖ, !k, Ó° •yÓ° x ãÍÖÜ, ãÍ°!Ç° – 2006-07 ßy ãÍ° «%, o!Ç° ãÍ°Ó° ãÍ, üyê, í, z!z, öyö ãÍÖÓ° , ð!Ó° üy! ä, °í, öy ãÍÜ ≤ãÍy! 12°«., ãÍ, y!è, è, yÜ, y – 2012-13 ßy ãÍ° ~•z , ð!Ó° üy! ðÑy! , y! ä, °í, öy ãÍÜ 18°«., ãÍ, y!è, è, yÜ, yÓ° Ä Ó°!Ç° x!≈y! üyê 6 ÓäË ãÍÓ° í, z!z, öyö ãÍÖ, = ãÍÖÓ° Ä Ó°!Ç° ãÍ° ãÍ, ãÍäË – 2. ãÍ° ãÍ°Ó° ãÍ, üyê, Ü, ü≈ßÇfliy ãÍÖ «%, o!Ç° ãÍ°Ó° xÓðyö Ü, ü≈ßÇfliy ãÍÖÓ° !öÜ, ãÍÜ, !Óä, yÓ° Ü, Ó° ãÍ° ãÍ, óáy ãÍy! ãÍ ãÍ «%, o!Ç° ãÍ°Ó° xÓðyö Ä =Ó°&c á%Ó°z Ó°!Ç° – ãÍ, yÓ° ãÍ, Ü, ãÍ, !É!Ó° , ð ãÍÓ° •z ≤ãÍyö ç#!ÓÜ, y° «%, o Ä Ü%, !è, Ó° !Ç° – «%, oyl ãÍ, ãÍÖÓ° !Ç° =!Ó° í, z!z, öyö ðk, !í, ðü!ö!Óí, – ãÍ, ãÍ° «%, o!Ç° ãÍ°Ó° ≤ãÍyÓ° äè, ãÍ° x!öÜ, Ü, ü≈ßÇfliy ãÍäË – Ó°, öy! ãÍ, ð!Ç° ãÍ°Ó° ãÍ, öy! «%, oyl ãÍ, ð!Ç° ãÍ°Ó° Ü, ü≈ßÇfliyö ß, !ÇÓ° «., üí, y 4 = ãÍÖÓ° Ä Ó°!Ç° – ß%í, Ó° yçñ x!öÜ, Ü, ü≈ßÇfliyö ß, !ÇÓ° í, z, zÓ° ãÍ, çyÓ° !ö ãÍ, •ãÍ° «%, o!Ç° ãÍ°Ó° ãÍ, z, zÓ° Ó°!Ç° =Ó°&c xy ãÍÓ° y, ð Ü, Ó°

ãÍ, •z •ãÍÖ – 1997-98 ßy ãÍ° ü, yÓ° ãÍ, «%, o Ä Ü%, è, #Ó° !Ç° ãÍ° !ö!%_ ãÍ, y ãÍÜ, Ó° ßÇáf y !äË° 167°«., – 2013-14 ßy ãÍ° í, y Ó° ãÍ, ðÑy! , y! 1,114°«., – xÓÇf 2020 ßy ãÍ° ~•z ßÇáf y Ü, ãÍÜ ðÑy! , y! 1,100°«., – ~Ó° !, ðäË ãÍÖ ≤ãÍyö Ü, yÓ° ãÍ° Ó°&æ ãÍ° ãÍ°Ó° ßüßfy – ßy! ãÍ, Ü, x!z, #!í, ü, yÓ° ãÍ, x!öÜ, «%, o •z!z!öê, Ó°&æ •ãÍ° , ð ãÍ, ãÍäË ~ÓÇ ãÍ, yÓ° ú, ãÍ° ãÍ° Ó° !Ü, ä%Ë «%, o •z!z!öê, Ó¶, •ãÍ° ãÍäË – ~Ó° çöf•z «%, o!Ç° ãÍ° ãÍ, üyê, Ü, ü≈ßÇfliyö !Ü, ä%Ë è, y Ü, ãÍÜ ãÍäË – 3. ãÍ° ãÍ°Ó° ãÍ, üyê, Ó° Æy!ö ãÍ, «%, o!Ç° ãÍ°Ó° xÓðyö ü, yÓ° ãÍ, Ó° ãÍ, üyê, Ó° Æy!ö ãÍ, «%, o!Ç° ãÍ°Ó° Óí, xÓðyö xy ãÍäË – xyüy ãÍÖÓ° ãÍ, üyê, Ó° Æy!öÓ° ≤ãÍy! ~Ü, ÈÜÈ, ãÍ, #Í° yçç•z «%, o!Ç° =!° í, z!z, öyö Ü, ãÍÓ° ãÍ, y ãÍÜ, – Ó° Æy!öÓ° çöf «%, o!Ç° ãÍ° í, z!z, öß oÓf =!Ó° ãÍ, ãÍ, ð ãÍ, ãÍÛyãf • ≠ ãÍ, ãÍ° Ü, Ó° y çyüyÜ, y, ðí, ãÍ, ãÍ, yüí, yÓ° ä, !è, ç% ãÍ, yñ ãÍ, y! ãÍ, yÓ° oÓfñ x°ÇÜ, yÓ° oÓf ≤ãÍ, ãÍ, – 1997-98 ßy ãÍ° «%, o Ä Ü%, !è, Ó° !Ç° ãÍÜ, í, z!z, öß oÓf ßyüã ãÍ#Ó° Ó° Æy!ö !äË° 43,946 ãÍ, y!è, è, yÜ, y – 2012-13 ßy ãÍ° ~•z ãÍ° ãÍ°Ó° Ó° Æy!öÓ° , ð!Ó° üy! !äË° 6,77,318 ãÍ, y!è, è, yÜ, yÓ° ãÍ, y S2001-02 ßy ãÍ°Ó° ü)° hflí ãÍÓ° V – 2018-19 ßy ãÍ° MSMEÈÜÈÓ°

114 NSOU ?GE-EC-41 Ó° Æy!öÓ° , ð!Ó° üy! !äË° 147.4! Ó°!° ð üy!Ü≈, ö í, yÓ° – ~ü, y ãÍÖ «%, o Ä Ü%, !è, Ó° !Ç° Ó° Æy!ö Ó°, !k, Ó° x!í, ≤ãÍ ãÍ, yçç#Í° ~Ó° ãÍ°!ÇÜ, ü%oy xy! Ü, Ó° ãÍ, ß«., ü •ãÍ° ãÍäË – ß%í, Ó° yç ãÍ, óáy ãÍy ãÍäË ãÍ ãÍ, yÓ° ãÍ, Ó° x!≈ö#!í, ãÍ, «%, o Ä Ü%, !è, Ó° !Ç° ãÍ°Ó° =Ó°&c á%Ó° Ó°!Ç° – Ó°, ãÍ°!Ç° ãÍ°Ó° ãÍ, öy! «%, o!Ç° ãÍ° í, z!z, öyö ~ÓÇ Ü, ü≈ßÇfliyö Ó°, !k, Ó° •yÓ° í, z, ãÍ° ãÍ° ãÍ°!Ç° – ãÍ, yÓ° ãÍ, Ó° öfyl çöÓ° ð ð ãÍ° Ófy, öÜ, ãÍ, ÓÜ, yÓ° c Ó° ãÍ° ãÍäË – ~áy ãÍÖ x!öÜ, Ü, ü≈ßÇfliyö ß, !ÇÓ° ãÍ, «%, o!Ç° !

100%	MATCHING BLOCK 83/161	SA	CC-BG-01.pdf (D149053332)
Ó° ãÍ° ÇÉ! =Ó°&c, ðí≈ ü), !üÜ, y, öyö Ü, Ó°			

ãÍ, ç, öy ãÍÓ° – «%, o!Ç° ãÍ° Ó° ≤ãÍy ãÍÓ°

Ó ¸ õ Ì« xyÓ ~Ü, !ê, !%!_ ° Ñüi, yÓ !%!_ – «%_o !ç Ì"Ó í, zÍ, öyöò ùü !ö!Óí, _ ú, Ì" «%_o !ç Ì"Ó ≤ÄÿÓ áê Ì" x!ðÜ, ÇáfÜ, Óf!_ Ó ü Ì"ðf xyÌ áÈ!í, Ì" ÷ Ì"í, _ ú, Ì" xyÌ Ó^ê, Ì"öÓ ~ÓÉÛf Ü, Ì"ü– xyÓyÓ «%_o !ç Ì"Ó ÷ Ì"Ó ÷ xMÈ, Ì" áÈ!í, Ì" ÷ Ì"Á" y Ì"yÌ – ÷ Ì"Ó xö@ ÄÿÓ xMÈ, Ì"Ä «%_o !ç" •zÍ, z!öê, fliy, öö Ü, Ó" y Ì"yÌ – «%_o !ç Ì"Ó ≤ÄÿÓ ~ü, y Ì"Ó ÷ Ì"Ó ÷ Ì"Ó Ó^ê, Ì"ö xyMÈ, !Ü, ~ÓÉÛf ò)Ó Ü, Ó" Ì"ÿ ÿy, yÍ Ü, Ì"Ó – ~áÿí, , yñ «%_o !ç" fliyö#Í ÷%Æ ÷"ö Ì"Ó ÓfÓ•yÓ áê, y Ì"ÿ Äÿy, yÍ Ü, Ì"Ó – ÷%í, Ó" yçñ öyöy !ðÜ, Ì" Ì"Ü, •z ü, yÓ Ì"ÿ, Ó" öfyÌ x!÷ö#Í, Ì"ÿ, «%_o !ç" ≤Äÿy Ì"Ó Ó" =Ó &c Ä ≤Ä"Û" yçö#Í Ì"y Ó" Ì"ÿ Ì"äÈ– 4.7.2 ü, yÓ Ì"ÿ, MSMEÜÈÓ ÷ÿÿfyÓ! (Problems of MSME in India) ü, yÓ Ì"ÿ, #Í x!÷ö#Í, Ì"ÿ, «%_o Ä üyê, y!Ó" !ç Ì"Ó" SÓi≈, üy Ì"ö ~ Ì"ö" MSME Óy Micro, Small and Medium Enterprises) =Ó &c x, ò!Ó ÷#ü– öyöy Ü, yÓ Ì"ÿ ~=!Ó" ÷±ÿyÓ" Ì"Ä"Û" yçö– «%_o Ä üyê, y!Ó" !ç Ì"Ó" ≤Äÿy Ì"Ó Ó" xö%Ü), Ì" Ì" ÷ÿhflí !%!_ ÷ Ì"Á" y Ì"ÿ, öy Ì"Ó"

100%	MATCHING BLOCK 85/161	SA	TANIA CHAKRABORTY.pdf (D158018304)
ï, y Ì"öÓ" ü Ì"ðf í, z Ì"Ö"á Ì"ÿàf • ≠			

Ü, ü≈ÿçfliy Ì"öÓ" !%!_ ñ Ñüi, yÓ !%!_ ñ ÷%Æ ~ÓÇ fliyö#Í ÷"öò ÓfÓ•y Ì"Ó Ó" !%!_ ñ !ç Ì"Ó" !Ó Ì"Ü, w#Ü, Ó" Ì"Ó" !%!_ Óy !ç Ì"Ó" xyMÈ, !Ü, ~ÓÉÛf ò)Ó #Ü, Ó" Ì"ö" !%!_ ñ !Ó Ì"ò!ç ü%oy ÷yÍ" Ä xç÷öÓ" !%!_ ñ ü)ðö fl"i, yÓ !%!_ ñ Ó, í !ç Ì"Ó" ÷, ò!Ó" ÷)Ó Ü, i, yÓ !%!_ ≤Äü, Ì"í, – !Ü, v ò%ü≈, yàfe" Ì"ü ü, yÓ Ì"ÿ, Ó" MSMEÜÈ= !Ó Ói≈, üy Ì"ö öyöy ÷ÿÿfyÌ" ü%, à Ì"äÈ– ú, Ì" i, y Ì"öÓ" Ü, y!A« Ì"í, ≤ÄÿyÓ" áê, Ì"äÈ öy– Ì"y Ì"öÓ" í, z Ì"Ö" á ≤Äÿy Ì"Ó Ó" ÷"Û" öyöy Óyöy Ó" Ì"ÿ Ì"äÈ– ü, yÓ Ì"ÿ, Ó" x!í, «%_o ñ «%_o Ä üyê, y!Ó" !ç" =!Ó" Ì" ÷ÿhflí Óyöy Óy ÷ÿÿfyÓ" ÷"ø%á#öñ ÷" =!Ó"

ÛÜ, !öj" !áí,
ü, y Ì"Ó

í, z Ì"Ö"á Ü, Ó" y Ì"ÿ, öy Ì"Ó" ≠ 1.

ü)°ö Ì"öÓ" ÷ÿÿfy (Problem of Capital) ≠ ü, yÓ Ì"ÿ, «%_o !ç" =!Ó" ≤Äöyö ÷ÿÿfy • ü)°ö Ì"öÓ" ÷ÿÿfy– ~ Ì"öÓ" ü)°ö Ì"öÓ" ÷, ò!Ó" üyí fl" – ü)°ö Ì"öÓ" xü, y Ì"ÓÓ" çöf ~Ó" y x Ì"öÜ, ÷ÿÿ" ≤Ä"Û" yçö#Í" ÜÑ, yä, yüy" Ä Ìsf, öy!í, !Ü, ö Ì"í, öy Ì"Ó" öy– ÓfyçÜ, Ä xöfyöf xy!≈Ü, ≤Ä!í, ç, yö Ì"ÿ, ~Ó" y ÷" Ì"ç ÿi, öyÍ" öy– Ì"y•z ü)°ö Ì"öÓ" çöf ~ Ì"öÓ" ÓfÓÿy! # Ì"öÓ" Ü, y Ì"äÈ Ä öyöy xÈÜÈ≤Äÿy!í, ç, y!öÜ, ÷" Ì"éÓ" Ü, y Ì"äÈ xy Ì"Öòö Ü, Ó" Ì"ÿ, •Í" – ~ Ì"ÿ, ~Ü, !ð Ì"Ü, Ì"üö} Ì"Ó" ÷%ò Ó!ç, ÷" Ì"í, _ xöf!ð Ì"Ü, ÓfÓÿy! # Óy }ìöyí, yÓ" y Ü, ü öy Ì"ü «%_o !ç Ì"Ó" í, zÍ, öß" oÓf" ò! – ~ü, y Ì"Ó" «%_o !ç Ì"Ó" üy!Ü, Ó" y ò%Ü!ðÜ, Ì"ÿ, çy!ÉÛ, •Í" – Ì"y Ì"öÓ" } Ì"Ó" í, z, öÓ" ÷%ò Ó!ç !ð Ì"í, •Í" ~ÓÇ Ì"yÓ" y í, zÍ, öß" o Ì"ÓfÓ" Ü, ü öyü, öyÍ" – 2. ÜÑ, yä, yüy" Ì"Ó" ÷ÿÿfy (Problem of raw materials) ≠ «%_o Ä Ü%, !ê, Ó" !ç Ì"Ó" xyÓ" ~Ü, !ê, ÷ÿÿfy • ÜÑ, yä, yüy" Ì"Ó" ÷ÿÿfy– Ì"yÓ" y !ö! Ì"ü, ü, y Ì"Ó ÜÑ, yä, yüy" ÷ç@ Ä• Ü, Ó" Ì"ÿ, öy Ì"Ó" öy– ~Ó" !, öäÈ Ì"ö ≤Äöyöi, Ü, yç Ü, Ì"Ó" ü)°ö Ì"öÓ" ÷ÿÿfy– ü)°ö Ì"öÓ" xü, y Ì"Ó" ~Ó" y ~Ü, ÷" Ì"Ö ≤Ä"Û" yçö#Í" ÷, ò!Ó" üy Ì"Ó" ÷ÿhflí ÜÑ, yä, yüy" !Ü, ö Ì"í, öy Ì"Ó" öy– ÓyÓ" ÓyÓ" x" ÷, ò!Ó" üyí ÜÑ, yä, yüy" !Ü, ö Ì"ö" ày!í, ü, yí, , yñ üy" Ì"y, yñ üy" öyüy" Ì"öyñ üy" !Ü, ö Ì"í, Ì"yÁ" yÓ" çöf ÷ÿÿ" Ä x Ì"ÿ≈Ó" Óf! ÷" Ó!ç, ÷" Ì"í, _ Ì"y áÿyí, , yñ x" ÷, ò!Ó" üyí ÜÑ, yä, yüy" !Ü, ö Ì"ö" öy Ì"üÓ" ÷%!Óöy, öyÁ" y Ì"yÌ" öy– ~áÿí, , yñ

Ü,yó° !Ó!ú,ß° ÓfÓfliy @~Ã!i Ü,°!Ö°~!äÉ- ¶Ç!~i, ð° ¶z ÓfÓfliy=!° !ö!°Ó°* ,ð ≠ 1. !Ó!ú,ß° ^Óy!≈, àè,ö (Formation of Various Boards) ≠ «%,o !Ç!°Ó° í,zß!i,Ó° çöf §Ó°Ü,yó° !Ó!ú,ß° Ü,°!üçöÄ° ^Óy!≈, àè,ö Ü,°!Ö°~!äÉ- ~!löÓ° ü!löf í,z!Ö°á°!lyàf ° ≠ §Ó≈ü,yó°i, #!° !Ñ,yi, !Ç° ^Óy!≈,ñ §Ó≈ü,yó°i, #!° áy!ò Ä @° Äyü#i !Ç° Ü,°!üçöñ §Ó≈ü,yó°i, #!° •hfl!Ç° ^Óy!≈,ñ ~Ü, w#i° !Ç° ^Óy!≈, ≤Äü,li, - ~àÉyi, ,y ä,y Ä Ü,ü,ü, !Ç°!°Ó° çöf !è, ^Óy!≈ ~ÖÇ Ü,ü,ü, ^Óy!≈, àè,ö Ü,Ó°y Ó°!i°!äÉ- ~z§Ó° ^Óy!≈, ¶Ç!Y°T !Ç°!°Ó° í,zß!i,Ó° çöf ,ð!Ó°Ü,° "öyñ à!ÖÉÏy ~ÖÇ !Ó!ú,ß° Ü,ü≈§!ä, @°Ã!i Ü,°!Ö° ly!Ü, - 2. !sf,öy!i, Ä x!≈,yó° ¶Ç@°Ä!i°•§y.y!f (Assistance to mobilise machinery and orders) ≠ «%,o !Ç°=!°Ó° !sf,öy!i, ¶Ç@°Ä!i°•§y.y!f Ü,Ó°y Óy,i,y!òÓ° x!≈,yó° ^çyà°!ö §y.y!f

100%	MATCHING BLOCK 87/161	SA	CC-CO-01.pdf (D149057030)
Ü,Ó°yó° çöf ü,yó°i, §Ó°Ü,yó° 1955 §y!i°			

çyi, #!° «%,o !Ç° Ü,°!i, ð≈y!Ö° çö (National small Industries Corporation Óy NSIC) àè,ö Ü,°!Ö°~!äÉ- ~àÉyi, ,yñ É!â, ,ð!Ó°Ü,° "öyÜ,y!° (1980-85) ^ç°yhfl!°Ö° ^ç°y !Ç° Ü, w (District Industries Óy DIC) àè,ö Ü,Ó°y •!i°!äÉ- 3. ü)óó §Ó°ÓÓ°y!Ö° ÓfÓfliy (Measure to supply capital) ≠ x!i, «%,oñ «%,o Ä üyé,y!Ó° !Ç° •zi,z!öè,=!°Ó° ü)°ó!öÓ° §ü§fy ò)Ó°Ü,Ó°yó° çöf xy!≈Ü, §y.y!f ≤ÄyòÜ,yó° # öyöy xy!≈Ü, ≤Ä!i, ,yò à!li, , ^i,y°y •!i°!äÉ- ~!löÓ° ü!löf í,z!Ö°á°!lyàf ° Ó°yçf x!≈ Ü,°!i, ð≈y!Ö° çö §ü)• (State Financial Corpration Óy SFC S) - ≤Ä!i, !è, Ó°y!çfz ~Ó°* ,ð x!≈ Ü,°!i, ð≈y!Ö° çö àè,ö Ü,Ó°y •!i°!äÉ- ~àÉyi, ,yñ 1969 Ä 1980 §y!° ò%Üòú,y!° Ói, , Ói, , Óy!lçfÜ, ÓfyÇÜ, =!°!Ü, çyi, #!°Ü,Ó°!Ü,Ó°y •!i°!äÉ- çyi, #!°Ü,Ó°!i°Ó° ,ð° ÓfyÇÜ, =!°Ó° «%,o !Ç°!° }òyö °!li, , ^!äÉ- xyÓyÓ°ñ 1989 §y!° ≤Ä!i, ,yñ •!i°!äÉ ü,yó°!li,Ó° «%,o !Ç° í,zß!i°Ó° ÓfyÇÜ, (Small Industries Development Bank of India Óy SIDBI) - ~z §Çfliy «%,o Ä Ü%, !è, Ó° !Ç°!° }òyöÜ,yó° # §Çfliy=!°Ó° Ç#É!≈fliy#!° §Çfliy !°§y!Ö°Ü,ç Ü,°!Ö°~!äÉ- 4. «%,o !Ç°!°Ó° çöf §ÇÓ° «,î (Protection to small industries) ≠ Ói, , !Ç°!°Ó° §!D ≤Ä!i, ^!ly!à!y ò)Ó°Ü,Ó°!li, §Ó°Ü,yó° ^ÖÇ !Ü, à%É §ÇáfÜ, o!ÖÓ° í,z! ,öyö ò%üye «%,o !Ç°!°Ó° çöf §ÇÓ°!« ,i, ^Ó°!ä!äÉ- 2020 §y!° ~z òÓ°!öÓ° o!ÖÓ° §Çáfy !àÈ° 800ÈÜÈ~Ó° ^ÓÇ- Ói, , !Ç°=!°Ó° ~z§Ü,° oÓf í,z! ,öyö!öÓ° xö%üli, ^òz- 5. Ü,y!Ó°à!Ó° í,zß!i°!ö ,ð°!Ç, ð° (Measures for technical development) ≠ «%,o !Ç°!°Ó° í,zß!i,Ó° çöf 1945 fly! ,öi, •!i°!äÉ Small Industries Development Organisation (SIDO) - ~Ó°Ü,ç • «%,o !Ç°!°Ó° Ü,y!Ó°à!Ó° í,zß!i°!ö §y.y!f Ü,Ó°yñ i,y!òÓ° í,z! ,ðß° oÓf !Ó!e°Ó° ÓfÓfliy Ü,Ó°y ~ÖÇ öyöy òÓ°!öÓ° ,ð°yüç≈ ^à!i°y - 117 NSOU ?GE-EC-41 6. xöfyöf ÓfÓfliy (Other measures) ≠ «%,o !Ç°=!°Ó°!Ü, §y.y!f Ü,Ó°yó° çöf xyÓ°Ä Ü,ü,ü, =!°ÓfÓfliy @°Ã!i Ü,Ó°y •!i°!äÉ- ≤ÄöyÜ, ^!i°Ü, !è, ÓfÓfliy •!ö!°Ó°* ,ð ≠ i) «%,o !Ç°!°Ó° çöf x° §!ö !Ü, !hfl!Ó° üyöf !ü !sf,öy!i, ^Ü, öyÓ° ÓfÓfliy ii) «%,o !Ç°!°Ó° çöf §Çç!i≈, ç!ü §Ç@°Ä!i°Ó° ÓfÓfliy iii) §Ó°Ü,yó° myÓ°y oÓf§yü@°Ä# Ü, öyÓ° ^ «, !è «%,o !Ç°çyi, oÓf!Ü, x@°Äy!òÜ,yó°ñ iv) «%,o !Ç°!°Ó° çöf ≤Ä!i°yçö#i° ÜÑ, yä, yü° xyüò!ö Ü,Ó°!li, §!Ç xö%ü!i,ñ v) !Ü, à%É «%,o !Ç°çyi, o!ÖÓ° í,z,ð° !Óe°!Ü, ^!Ö° àÉyi, ,ñ vi) «%,o !Ç°=!°Ó°!Ü, §y.y!f Ü,Ó°yó° çöf !Ç°,y°Ü, à!li, , ^i,y°yñ vii) «%,o !Ç°=!°Ó°!Ü, §hfl!y! ç°Ä !Óð%fl §Ó°ÓÓ°y, Ü,Ó°yñ ~ÖÇ viii) «%,o !Ç°=!°Ó°!Ü, ^àÉy!è,y !sf,öy!i, ^çyàyò !òÄ!i°y •zi, fy!ò- !Ü, v ~§Ó° §!L°Ä ü,yó°!li, «%,o !Ç°=!°Ó° §ü§fy ^i,üö ^ü!è, !è- ~Ü, ly!è, Ü, ^!ñ «%,o !Ç° §j°!i≈, §Ó°Ü,y!Ö°Ó° ò,!Ç,ü, !DÓ° ,ð!Ó°Ói≈, ò à!è, ^!äÉ- xy!à §Ó°Ü,y!Ö°Ó° ò#li, !àÈ° ,ð!Ö°yç, - xy!à ü!ö Ü,Ó°y •!i, ^!ñ Ói, , !Ç°!°Ó° xyl! ,ò° ÖÑ!ö !ò!° ^àÉy!è, y!Ç°=!°y xyÓ° i,y!òÓ° ≤Ä!i, ^!ly!à!yó° §yü!ö ,ði, , ^!Ö°öy- ú, ^!° ^àÉy!è, y!Ç°=!° xy,öy xy,ð!öz ^Ó!i, , í,zè, ^!Ö°- §Ó°Ü,y!Ö°Ó° ~z ò,!Ç,ü, !DÓ° Ói≈, üy!ö ,ð!Ó°Ói≈, ò à!è, ^!äÉ- ~áo §Ó°Ü,yó° ≤Äi, fç, ü,y!Ö° «%,o !Ç°!Ü, §y.y!f !ò!i° ~!à!i°!ö!i° lyÓyÓ° ^ä, ÇTy Ü,Ó°!äÉ- §Ó°Ü,y!Ö°Ó° ~z ≤Äi, fç, §y.y!föy!öÓ° ò#li, xÓÇfz §ü!≈ö!lyàf- «%,o !Ç° ≤Äsy!Ö°Ó° ,ð°!Ç, x!öÜ, !%!_ xy!äÉ- i,y!òÓ° ü!löf §Ó°≈≤Äöy!%!_ •Ü, ü≈§Çfliy!öÓ° !%!_ ~ÖÇ xyl° ~ÉÏüf...y!§Ó° !%!_ - «%,o !Ç°!°Ó° ≤Äsy!Ö°Ó° ,ð°!Ç, xyÓ° ~Ü, !è, !%!_ !Ç°!°Ó° Ó^è, ^!ö xyMÉ,!Ü, ~ÉÏüf...y!§Ó° !%!_ - §%i,Ó°yçñ ü,yó°!li,Ó° e°üóð≈üyö ^ÓÜ,yó° çñ xyl° ~ÉÏüf ~ÖÇ !Ç°!°Ó° Ó^è, ^!ö xyMÉ,!Ü, ~ÉÏüf Óy xüü,y ò)Ó°Ü,Ó°!li, •!° «%,o !Ç°!°Ó° ≤Äsy!Ö° á%Óz ≤Ä!i°yçö- §%i,Ó°yçñ «%,o !Ç°!Ü, ~z §Ó°Ü,y!Ó° §y.y!f öy!öÓ° ò#li, á%Óz §ü!≈ö!lyàf- !Ü, v ~z §y.y!f öyö §ü,°Ü,Ó°!li, •!° Ói, , Ói, , !Ç°!äy#=#!°!i, ~ÖÇ Óçyi,Ü, Ü, ^!i, ð≈y!Ö° çö=!°!Ü, !ö!sf!i°Ó° yáy òÓ°Ü,yó° - öi%,Óy ~!öÓ° §!D ≤Ä!i, ^!ly!à!yó° ä,y! ,ð «%,o !Ç°=!° !è, ^!Ü, lyÜ, ^!i, ,öyÓ°!Ö°öy- !Ü, v ü,yó°!li, ~áo í,zòyÓ° #Ü,Ó°!Ä !Ó!y!°!öÓ° ò#li, xö%§Ó°!Ü,Ó°y •!i°FaÉ- ~Ü, ^!ä, !è, !y !ö!sf!i°Ó° xy•zö (MRTP Act) i%, ^!° òÄ!i°y •!i°!äÉ- ~Ü, ^!ä, !è, !y Ü,üç!öÓ° xyÓ° x!hfl!ç!öz- ,ð!Ó°Ó!i≈, ~!§!äÉ ü,yó°!li,Ó° ≤Ä!i, ^!ly!à!y Ü,üçö (Competition Commission of India Óy CCIV- ~z Ü,üçö 2003 §y!° àè, ,i, •!° ~ÖÇ 2009 §y°!i°Ü, ,ð°!Ö°y,ð%!Ó°Ü,y!≈Ü,Ó° •!i°!äÉ- ~z ÓfÓfliy!°Ó°, !Ç°!°Ó° xyl! ,i, ^!öÓ° í,z,ð°!Ö° ^Ü,y!öy!Ó!ò !ò!É!ö!öz ò%üye x§%fl ≤Ä!i, ^!ly!à!y, ~i, ,y!i, !Ü, à%É ! Ó!ò!ö!É!ö

119 NSOU ?GE-EC-41 ~Ó° ðÓ° ù,yÓ° ^lî,Ó° ÓfyÇ!Ü,Ç ^« ^leÓ° í,z^IÖ'á^llyàf àè,öy ° Óy!içfÜ, ÓfyÇ^IÜ,Ó° çyi, #f^Ü,Ó° î- 1969 sy^iÓ° 14 lè, Ói, , ≤Äy•z^lû,è, ÓfyÇÜ, ~ÓÇ 1980 sy^iÓ° xyÓ° Ä 6lè, ÓfyÇ^IÜ,Ó° çyi, #f^Ü,Ó° î Ü,Ó° y •î° ~•z çyi, #f^Ü,Ó° îlîÓ° ,ð) lîÓ° ≈ ù,yÓ° ^lî,Ó° ÓfyÇ!Ü,Ç ^« ^leÓ° xÓfliy ^üy^lè, •z ù,y^i°y !àÈ° öy- ^fz syü^Ü,yÓ° ÓfyÇÜ, ÓfÓfliyÓ° áyÓ° y,è !òÜ, =!° fÇ^l« ^lî,è !öj^Ó° * ,è ≠ i) üye Ü, ^lî^Ü, !è, ÓfyÇÜ, sy@ Ä ÓfyÇÜ, ÓfÓfliy^IÜ, !ö!^sfi Ü,Ó° î, - ii) Ói, , !ç^,è!i,Ó° y ÓfyÇÜ, =!° lîÜ, !ö!^sfi Ü,Ó° î, - iii) ÓfyÇ^IÜ,Ó° üy!°Ü, ~ÓÇ ,è!Ó° ä,y°Ü,Ó° y öyöyü,y^IÖ !ö!^ü!ÓÓ° êk, Ü,yç Ü,Ó° î, - iv) ÓfyÇÜ, =!° ú,yè,Ü,y Ü,yÓ° Óy^IÖ° } !ò! , ~ÓÇ xfyö% ÓfÓsly^ #^lòÓ° öyöyü,y^IÖ sy•ylf Ü,Ó° î, - v) @ Äyü#i ^« ^le } !ò^lî, x!Óy @ ÄyüyMÈ, ^i° çyáy !Óhfly^IÖ° ÓfyÇÜ, =!° xy@ Ä• ^ðáy!^ !ò- ~•z syühfli xfy!Óöy=!° ~ÓÇ e#lè, !Óä%,f!i, ò)Ó° Ü,Ó° yÓ° çöf•z ù,yÓ° i, syÜ,yÓ° ÓfyÇÜ, çyi, #f^Ü,Ó° îlîÓ° !sk,yhs ^ö!^ ~•z ÓfyÇÜ, çyi, #f^Ü,Ó° îlîÓ° !,èäÈ^lò syÜ,y^IÖ° Ó° ^lîÜhfli ü%áf í,z^lçf Ü,yç Ü, ^IÖ° !àÈ- fÇ^l« ^lî,è sy=!° • ≠ i) ÓfyÇ!Ü,Ç ^« ^le x!≈^lò!i,Ü, ^Ü,ywl^ö •...yÜ Ü,Ó° yñ ii) ú,yè,Ü,y ÓfÓsly^lî ÓfyÇÜ, } !ö!^sfi Ü,Ó° yñ iii) ÓfyÇÜ, =!° Ó° xfyö% Ü,y!≈Ü, °y,è Ó¶, Ü,Ó° yñ iv) @ ÄyüyMÈ, ^i° ÓfyÇÜ, =!° Ó° çyáy ≤ÄsyÓ° ñ v) Ü, !E! Ä «% ,o !ç^l^ x!òÜ, }òyö ≤Äü, !i, - x^lò^lîÜ, xÓçf ÓfyÇÜ, çyi, #f^Ü,Ó° îlîÓ° !Ó^IÖ° y!öi,y Ü, ^IÖ° !àÈ^i°ö- iñ,y^lòÓ° !%!_ =!° !àÈ° !öj^Ó° * ,è ≠ a) çyi, #f^Ü,Ó° î Ü,Ó° y •i° ÓfyÇÜ, =!° Ó° Ü,ü≈ò« ,i,y •...yÜ ,öy^IÖ- b) ÓfyÇÜ, üy!°Ü, ^lòÓ° « ,!i, ,è)Ó° î !°sy^IÖ ≤Ää%,Ó° è,yÜ,y !ò^lî, •^IÖ ly x!≈^lò!i,Ü, í,zB^l^lîÖ° Ü,y^lç ÓfÓ•yÓ° Ü,Ó° y ^lî, - c) çyi, #f^Ü,Ó° î Ü,Ó° yÓ° ú, ^i° !ç^l^lî, ^le }òy^lòÓ° ,è!Ó° üy! •...yÜ ,öy^IÖ- d) ÓfyÇÜ, =!° syÜ,y!Ó° üy!°Ü,yöy!^ ~^i° i,y^lòÓ° Ü,yçÜ,ü≈ !Ó!ú,ß^ Ó° yç^lò!i,Ü, !sk,y^lîhs Ó° myÓ° y ≤Äü,y!Öi, •^IÖ ≤Äü, !i, - çyi, #f^Ü,Ó° îlîÓ° ú, ^i° Óy!içfÜ, ÓfyÇÜ, =!° Ó° Ü,yçÜ, ^lîü≈ !i,è!è, ^« ^le í,z^IÖ'á^llyàf syü, °f ,öyÄ!^y ^à^lâÈ- ^fz !i,è!è, ^« ,e • ≠ (i) x@ Äy!òÜ,yÓ° ^« ^le ÓfyÇÜ, } ^lîÓ° ≤ÄsyÓ° ñ (ii) @ Äyüy MÈ, ^i° çyáy !ÓhflyÓ° ~ÓÇ (iii) xyüyöi, fÇ@ Ä• Ó,i,k - ^lîüñ 1969 sy^iÓ° ÓfyÇÜ, =!° iñ,y^lòÓ° ^üyè, } ^lîÓ° 14.6 ç,yçç !ò^lî !àÈ° x@ Äy!òÜ,yÓ° ^« ^le- 1998 sy^iÓ° ^üyè, } ^lîÓ° 42 ç,yçç ^òÄ!^y •î° x@ Äy!òÜ,yÓ° ^« ,e^lîÜ, x!≈yl Ü, !E!ñ «% ,o !ç^l^ ñ àÈyè, ÓfÓsly^ #ñ fl!ö!%_ Óf!_ ≤Äü, !i, ^lîÜ, - ÓfyÇ^IÜ,Ó° çyáy !Óhfly^IÖ° Ó° ^« ^leÄ í,z^IÖ'á^llyàf syü, °f ,öyÄ!^y ^à^lâÈ- çyi, #f^Ü,Ó° îlîÓ° xy^lâ 63,500 ^yÜ, !,èä%È ~Ü, !è, Ü, ^IÖ° ÓfyÇ^IÜ,Ó° çyáy x!ú, sy !àÈ°- 1998 sy^i° 15,000 ^yÜ, !,èä%È ÓfyÇ^IÜ,Ó° ~Ü, !è, çyáy x!ú, sy ^áy° •^lî^lâÈ- ~äEyí, ,yñ çyi, #f^Ü,Ó° îlîÓ° ,ðÓ° ÓfyÇÜ, =!° Ó° xyüyöi,

120 NSOU ?GE-EC-41 fÇ@ Ä^

lî.
 Ó° ,è!Ó° üy!Ä í,z^IÖ'á^llyàfû,y^IÖ Ó,i,k, ^ ,
 ò^lî^
 !àÈ- 1969 sy^iÓ° ç%ö üy^lîÓ° ^ç^lîE! Óy!içfÜ, ÓfyÇÜ, =!° Ó° xyüyö^lî,Ó° ,è!Ó° üy! !àÈ° ^üyè,yü%lè, 4,650 ^
 Ü,y!è, è,yÜ,y- 1998-98 sy^iÓ° i,y^Ó^lî, ,òNyí, ,y!^ 7,71,680 ^Ü,y!è, è,yÜ,y
 x!≈yl 30 ÓàÈ^IÖ° xyüyöi, fÇ@ Ä^lî•Ó° ,è!Ó° üy! 165 =^lîÓ° Ä^Ó!ç Ó,i,k, ^ ,è^lî^lâÈ- syi,Ó° yçñ ÓfyÇÜ,
 çyi, #f^Ü,Ó° îlîÓ° xÓçf•z !Ü, ä%È syü, ° ,öyÄ!^y ^à^lâÈ- xÓçf ÓfyÇÜ, çyi, #f^Ü,Ó° îlîÓ° ,ðÓ° Ü, ^lî^Ü, !è, e#lè, Ä^« ,
 Ü,Ó° y ^à^lâÈ- ^f=!° Ó° ü^lòf Ü, ^lî^Ü, !
 è, !
 Ó^lçE!ü,
 y^IÖ
 í,z^IÖ'á
 Ü,Ó°
 y^lî, ,öy^IÖ° - ≤
 Älîü,ñ ÓfyÇÜ, =!° Ó°
 çyi, #f^Ü,Ó° î Ü,Ó° y sy^l^Ä^i,y^lòÓ° xÓy!N,i, Ü,y!≈Ü, °y,èñ ^lîüñ ú,yè,Ü,y Óyçy^IÖ° è,yÜ,y áyè,y^lòy ≤Äü, !i, Ó¶,
 Ü,Ó° y !yl^!ò- !mi, #f^i,ñ ÓfyÇÜ, ,è!Ó° ä,y°öyÓ° ^« ^le Ü,ü≈ò« ,i,y •...yÜ ^ ,è^lî^lâÈ ~ÓÇ ÓfyÇ^IÜ,Ó° @ Äy•Ü,
 ,è!Ó° !lîÓyÓ° xÓò!i, à^lè, ^lâÈ- i, i, #f^i,ñ x,èÓf!^ñ ò« ,i,y#öi,yñ x^llyàf ,è!Ó° ä,y°öyñ °y!ú, ^lî,Ó° ÓNyöçñ
 ò#à≈!e! ,y ≤Äü, !i, ^öyE!^!° xöfyöf syÜ,y!Ó° fÇflyi^ ^lîüñ ^ðáy !yl^ñ ñ Ó° yT...y!^_ ÓfyÇÜ, =!° ^lî, Ä^fz Ó° Ü,ü ^ðáy
 ^à^lâÈ- 4.9.1 ù,yÓ° ^lî,Ó° ÓfyÇ!Ü,Ç ÓfÓfliyÓ° fÇflÖyÓ° ≠ óÓ° !syÇ•ü Ü, !ü!è,Ó° ≤Ä!i, ^IÖòö (Banking Sector Reforms
 in India : Report of Narasimham Committee) xyüÖ° y çy!öñ ù,yÓ° ^lî, xy!≈Ü, fÇflÖyÓ° =Ó° & •î° ^üyè,yü%lè, ù,y^IÖ
 1985 sy^iÓ° ^lîÜ, ~ÓÇ i,y xy^IÖ° y à!i, ,öyl^ 1991 sy^iÓ° ^lîÜ, - ÓàÈÓ° ù,yÓ° i, syÜ,yÓ° öi%,è !ç^ò#!i, ~ÓÇ ö!^y
 xy!≈Ü, è#!i, ≤Älî^ò Ü, ^IÖ° - ~•z è#!i,Ó° ü)°Ü, !y • ≠ (i) í,zòyÓ° #Ü,Ó° î x!≈yl ^ò^lçÓ°
 x!≈^lò!i,Ü, Ü,y!≈Ü, °y^l,èÓ° í,z,èÓ° syÜ,y!Ó° !
 ö!^sfi •...yÜñ (ii)
 ÓsyÜ,y!Ó° Ü,Ó° î x!≈yl syÜ,y!Ó° ^« ^leÓ° sy

Ç^İÜ ,yă ,ö ~ÓÇ (iii) !Öÿ^yİ^ ö xı~yİ^ òç#İ^ xı~ö#İı ,^İÜ , !Öÿ^ xı~ö#İı ,Ó^ İ^İD İÇİ%_ Ü ,Ó^î- ~*z !İ ,ö!ê , Ü ,yİ~e^ ü^İÜ ,
~Ü ,İ^İD
Ó^y •İ^ ≠ İ ,zòyÓ^ #Ü ,Ó^î (Liberalisation) , ^ÓİÓ^ Ü ,yİ^Ó^ Ü ,Ó^î (Privatisation) ~ÓÇ !Öÿ^yİ^ ö (Globalisation) Óy İÇ^İ« ,^İ ,ö LPG Ó^y •İ^ - ~*z İÇflÖyÓ^ Ü ,yİ~e^ ^İüÓ^ İ^İD İDİı , ^Ó^ İá
ü ,yÓ^İ , İÓ^ Ü ,yÓ^ ÓfyÇ!Ü ,Ç ^ « ,^İeÄ İ ,z ,đİ%_ İÇflÖy^İÓ^ Ó^ İ ,z İòfy^İà @^Ä•Ü ,^İÓ^ - ÓfyÇ!Ü ,Ç ^ « ,^İeÓ^
Ü ,yÇÜ ,^İü~Ó^ ,đİ~y^İ^yă ,öy Ü ,^İÓ^ İ ,z ,đİ%_ İ% ,öy!
Ó^ç Ü ,Ó^yÓ^ İ ,z İj^İçf 1991 İy^İ°
ü ,yÓ^İ , İÓ^ Ü ,yÓ^ ~ü . öÓ^ !İÇ•üÈÜÈ~Ó^ ^öİ ,^İc ~Ü ,İê , İ ,zFä , « ,üı ,yİjđß^ Ü ,!ü!ê , àè ,ö Ü ,^İÓ^ - ~*z Ü ,!ü!ê , ^ ÓäÈÓ^
ö^İü ,İjÓ^ üy^İİ ,yÓ^ y !Ó^ İ ,öyê , ≈ ^ ,đç Ü ,^İÓ^ - ~*z Ü ,!ü!ê ,Ó^ İ% ,öy!Ó^ ç=!° xyüÓ^
y İÇ^İ« ,^İ ,ö İ ,z İÖ^á Ü ,Ó^
Ó- ~Ü ,İy İê ,Ü ,^İñ ÓfyÇÜ , çyİ ,#İ^ Ü ,Ó^ İ^İÓ^ ,öÓ^ ü ,yÓ^ İ^İ ,Ó^ ÓfyÇÜ , ÓfÓfİyÓ^ ođİ , ≤ÄİyÓ^ á^İê ,^İäÈ-
ÓfyÇÜ ,=!° xyüöİ , İÇ@^Ä^İ•Ó^ ,ö!Ó^ üyİ ođİ , Ó ,!k , ^ ,ö İİ^ İäÈ ~ÓÇ ÓfyÇÜ ,=!° @^ÄyüyMÈ ,^İ° çyáy !ÓhflİyÓ^
Ü ,^İÓ^ İäÈ- x@^Äy!òÜ ,yÓ^ ^ « ,^İe İ ,y İòÓ^ }İòy İòÓ^ ,đİÓ^ üyİÄ^ Ó^İı , ^İäÈ- !Ü ,vñ ,öyçy ,öy!çñ çyİ ,#İ^ Ü ,Ó^ İ^İÓ^
,öÓ^ ÓfyÇÜ ,=!° Ü ,ü~ò« İ ,y •...yİ^ ,ö İİ^ İäÈ- İ ,y İòÓ^ ü%öyü ,yÄ •...yİ^ ,ö İİ^ İäÈ- ~Ó^ •z ,ö!Ó^ İ≤Ä!« ,^İı ,
öÓ^ !İÇ•ü Ü ,!ü!ê , à!è ,İ , •İ^ - İÇ^İ« ,^İ ,ö ~*z Ü ,!ü!ê ,Ó^ İ% ,öy!Ó^ ç=!° !öj^Ó^ * ,ö ≠ 1. ÓfyÇÜ ,=!° Ü ,yÇÜ ,^İü~
fljyò#öü ,y ≠ Ü ,!ü!ê ,Ó^ ü İİ ,ñ xı ,f!òÜ ,^ Ü ,w#İ^ !ò İò~ç ~ÓÇ !òİ^sfİ ÓfyÇÜ ,=!° İÜ , fljyò#öü ,y İÓ^ Ü ,yÇ Ü ,Ó^ İ^İ ,
!ò İFäÈ öy- ~İòÓ^ Ü ,yÇÜ ,^İü~ xİly Ó^yç İòİı ,Ü , •hflİ^İ« ,đ Ü ,Ó^ y •İFäÈ- ~İı , İ ,y İòÓ^ fljyò#öü ,y İÓ^ Ü ,yÇ
Ü ,Ó^yÓ^ « ,üı ,y Ófy•İ , •İFäÈ- Ü ,!ü!ê ,Ó^ İ% ,öy!Ó^ ç •ñ ÓfyÇÜ ,=!° İÜ , fljyò#öü ,y İÓ^ Ü ,yÇ Ü ,Ó^ İ^İ , !ò İı , •İÓ ~ÓÇ
~=!° Ó^ İ ,z ,đÓ^ İÓ^ Ü ,yİ^Ó^ !òİ^sfİ İlyİΩ ,Ó Ü ,ü Ó^yá İı , •İÓ- 2. xy•zöİjđİ , İ ,yÓ^ °f xö% ,öyİ , •...yİ^ ≠ Óy!İıçfÜ ,
ÓfyÇÜ ,=!° İı , İ ,y İòÓ^ xyüö^ İı ,Ó^ ~Ü ,ê ,y xÇç İÓ^ Ü ,yİ^Ó^ }İ ,đ İe !Ó!ö İİ^ yà Ü ,Ó^ İı , •İ^ - ~İÜ , Ó^ İ° xy•zöİjđİ ,
İ ,yÓ^ °f xö% ,öyİ , - Ü ,!ü!ê ,Ó^ ü İı ,ñ ~*z xy•zö İjđİ ,

121 NSOU ?GE-EC-41 i, yÓ °f xö%, öyi, (Statutory Liquidity Ratio Óy SLR) áÓ Ó!Ç- ~Ó ú, ï° ÓfyÇÜ, =!° ÌÜ, Ü, ü
 §% Ìò §Ó Ü, y!Ó }i, ð Ìe x ÌöÜ, è, yÜ, y !Ó!ö ÌÌ ya Ü, Ó ÌÌ, • ÌFàÈ- ~ ÌÌ, ÓfyÇÜ, =!° Ó ü%öyú, y Ü, ÌÛ Ìy ÌFàÈ-
 Ü, !ü!è, Ó §%, öy!Ó ° ç • Ìñ SLR ÌÜ, Ì ÌÛ ÌÌ Ó 38.5 ç, yÇÇ Ì ÌÜ, Ü, !ü ÌÌ ÌÓ ≈!öj 25 ç, yÇÇ Ì Ç xyö ÌÌ, • ÌÓ- ~ ÌÌ,
 ÓfyÇÜ, =!° • y ÌÌ, Óyí, ÌÌ, òàò x! ≈ xy ÌÌ Ó- ~ z x! ≈ i, yÓ ° y Ü, !É Ìñ !Ç ñ ÓfÓÏyÓy! Ì Çf }i !ò ÌÌ Óyí, ÌÌ, xy! Ü, Ó ÌÌ,
 ç, öY Ì Ó- 3. òàò çüyÓ xö%, öyi, •...y Ì ≠ Óy! Ì ÇfÜ, ÓfyÇÜ, =!° ÌÜ, Ì, y Ìò Ó xyüyö ÌÌ, Ó !ò!ò ≈ T xÇÇ òàò x ÌÌ ≈
 !Ó çyü ≈, ÓfyÇ ÌÜ, Ó Ü, y ÌàÈ çüy Ó yá ÌÌ, • Ì - ~ ÌÜ, Óy • Ì òàò çüyÓ xö%, öyi, (Cash Reserve Ratio Óy CRR)- ~!è,
 !Ó çyü ≈, ÓfyÇ ÌÜ, Ó }i !ò! sf ÌÌ Ó xöf, Ì, ð k, ÌÌ, - ò Ó !§Ç • ü Ü, !ü!è, Ó ü ÌÌ, ñ }i !ò! sf ÌÌ Ó çöf !Ó çyü ≈,
 ÓfyÇ ÌÜ, Ó Ì áy° Óyçy Ì Ó Ó Ü, y Ì Ü, y Ì, ö Ó (Open Market Operation Óy OMO) í, z, ö Ó Ó Ç = Ó & ç Ì ò Ì y
 í, z, Ì, Ì, ñ òàò çüyÓ xö%, öy ÌÌ, Ó í, z, ö Ó ò Ì - Ì, y z Ü, !ü!è, òàò çüyÓ xö%, öyi, Ü, üy ÌöyÓ §%, öy!Ó ç Ü, Ì Ó ÌàÈ
 ~ Ó Ç Ó Ì ° ÌàÈ Ìñ ~ Ü, !è, ö) f ò Ì, ü òàò çüy xö%, öy ÌÌ, Ó Ó Ç òàò x! ≈ Ì!ò ÓfyÇÜ, =!° !Ó çyü ≈, ÓfyÇ ÌÜ, Ó Ü, y ÌàÈ
 Ó y Ìàñ Ì, y • Ì ° !Ó çyü ≈, ÓfyÇÜ, ÌÜ, Ì z Óyí, ÌÌ, x ÌÌ ≈ Ó í, z, ö Ó Ó Ç • y Ì Ó §% ò ÓfyÇÜ, =!° ÌÜ, !ò ÌÌ, • Ì Ó-
 Ì Ì « Ìè Ì ÓfyÇÜ, =!° x!ò Ü, xy! Ü, Ó ÌÌ, § «, ü • Ì Ó- 4. x@ Ìy!ò Ü, yÓ ≤ Ìy/È «, Ìè } ÌÌ Ó, ð! Ó üy! •...y Ì ≠ Ü, !ü!è, ° ç,
 Ü, Ì Ó ÌàÈ Ìñ Óy! Ì ÇfÜ, ÓfyÇÜ, =!° ÌÜ, x@ Ìy!ò Ü, yÓ ≤ Ìy/È «, e =!° ÌÜ, Ü, ü §% Ìò }i !ò ÌÌ, • Ì - ~ ÌÌ, ÓfyÇÜ, =!° Ó
 xy! Ü, ü • Ì - ò Ó !§Ç • ü Ü, !ü!è, §%, öy!Ó ° ç Ü, Ì Ó Ìñ x@ Ìy!ò Ü, yÓ ≤ Ìy/È «, Ìè ÓfyÇ ÌÜ, Ó } ÌÌ Ó, ð! Ó üy! Ì z
 ÌÛ ÌÌ Ó 40 ç, yÇÇ Ì Ç Ó • yÓ Ì ÌÜ, Ü, !ü ÌÌ 10 ç, yÇÇ Ì Ç öy!ü ÌÌ xyö ÌÌ, • Ì Ó ~ Ó Ç, ö Ó Ó Ì ≈ # Ì! ö Ó à È Ì Ó ~ ÌÜ,
 §j ð }i ≈ i%, Ì ° !ò ÌÌ, • Ì Ó- 5. Óyçy! Ó §% Ìò Ó • yÓ ≠ ò Ó !§Ç • ü Ü, !ü!è, Ó §%, öy!Ó ° ç • Ìñ } ÌÌ Ó í, z, ö Ó §% Ìò Ó • yÓ
 Óyçy Ì Ó Ó ç! _ Ó myÓ y x! ≈ y! Ì, y! òy Ì ç yà y Ìò Ó ç! _ Ó myÓ y z !ò ò ≈ y! Ó Ì, • ÌÌ, • Ì Ó- x@ Ìy!ò Ü, yÓ ≤ Ìy/È
 Ì «, e =!° Ì §% !Ó òyçöÜ, • y Ì Ó }i Ì, ò Ì, ñ Ì z ÓfÓf!y ò # Ì Ó ò # Ì Ó Óy! Ì, ° Ü, Ó ÌÌ, • Ì Ó- Ü, !ü!è, xyÓ Ì §%, öy!Ó ° ç
 Ü, Ì Ó Ìñ §% Ìò Ó • y Ì Ó Ó Ü, y è, y Ìüy §Ó ° Ü, Ó yÓ çöf !Ó çyü ≈, ÓfyÇÜ, ÌÜ, ≤ Ì Ì yçö # Ì ÓfÓf!y !ò ÌÌ, • Ì Ó
 ~ Ó Ç !Ó çyü ≈, ÓfyÇ ÌÜ, Ó Ì ÓfyÇÜ, Ì é, ñ !è, • z Ì Ó Óyçy Ì Ó Ó ≤ Ì Ì yçö # Ìò Ó • yÓ - xöfyöf §% Ìò Ó • yÓ
 ~ z ÓfyÇÜ, Ó Ì è, Ó Ì Ì D z §j ð! Ü ≈, Ì, ÌyÜ, Ì Ó- 6. ÓfyÇÜ, ÓfÓf!y Ó, ð! Ó Ü, y è, y Ìüy, ð! Ó Ó Ì ≈, ò ≠ Ü, !ü!è, Ì, yÓ
 hfl! Ó !Ó Ç T ÓfyÇ! Ü, Ç Ü, y è, y Ìüy à ÌÌ, Ì, Ì, y yÓ §%, öy!Ó ° ç Ü, Ì Ì Ó - (i) Ì fi è, è, ÓfyÇÜ, § • Ì! ö È Ü È ä, yÓ !è, Ó í,
 ÓfyÇÜ, ÌyÜ, Ì Ó xyhs ç ≈ y! Ì, Ü, hfl! Ì Ó Ó - (ii) Ó y Ç T...y! _ ÓfyÇ ÌÜ, Ó § Ç áfy Ü, !ü ÌÌ xyè, Ì ÌÜ, ò Ì Ç Ó ü Ì ò f !ò ÌÌ
 xy Ì Ì, • Ì Ó- (iii) Ì Ü, y Ìöy !Ó Ì Ç È Ì f!y Ìò Ó ≤ Ì Ì yçö Ì ü è, y Ìöy Ó çöf f!y ò # Ì ÓfyÇÜ, à è, ö Ü, Ó ÌÌ, • Ì Ó- (iv)
 xyMÈ, !° Ü, @ Ìyü # Ì ÓfyÇÜ, =!° Ó Ü, yçÜ, ü ≈ ò % üyè @ Ìyü # Ì ~° yÜ, y ÌÌ, • z § # üyÓ k, Ó yá ÌÌ, • Ì Ó- ~ à È yí, y Ü, !ü!è,
 xyÓ Ì §%, öy!Ó ° ç Ü, Ì Ó Ìñ xyMÈ, !° Ü, @ Ìyü # Ì ÓfyÇÜ, =!° Ó yMÈ, Ì áy° Óy Ó Ì Ç, Ó çöf !Ó çyü ≈, ÓfyÇ ÌÜ, Ó
 xö%ü! Ì, Ì ò Ì yÓ ≤ Ì Ì y ç, Ì ° !ò ÌÌ, • Ì Ó- ~ à È yí, y ñ ÓfyÇ ÌÜ, Ó x° yü, çöÜ, çyá y =!° Ó Ç, Ü, Ì Ó !ò ÌÌ, • Ì Ó- xyÓ
 Ì Ü, y Ìöy Óy! Ì ÇfÜ, ÓfyÇÜ, Ó y Ç T...y! _ Ü, Ó y Ì Ó öyñ ~ z ü Ìü ≈ § Ó Ü, yÓ ÌÜ, Ì áy Ì f!y Ü, Ó ÌÌ, • Ì Ó-
 Ì Ó § Ó Ü, y! Ó «, Ìè xyÓ Ì ÓfyÇÜ, Ì áy° Ó !ò ÌÜ, !Ó çyü ≈, ÓfyÇÜ, ÌÜ, ò, ! Ç T !ò ÌÌ, • Ì Ó- !Ó Ìò! Ç ÓfyÇÜ, =!° ÌÌ,
 ü, yÓ ÌÌ, xÓy Ìò ÓfÓÏy Ü, Ó yÓ xö%ü! Ì, !ò ÌÌ, • Ì Ó- ~ ÌÌ, ÓfyÇ! Ü, Ç Ü, yçÜ, Ìü ≈ ≤ Ì Ì, Ì Ìy! à Ì, y Óyí, Ì Ó- Ü, !ü!è,
 xyÓ Ì §%, öy!Ó ° ç Ü, Ì Ó Ìñ Ó y Ç T...y! _ ÓfyÇÜ, =!° Ó ç! yÓ çöÏyöyÓ Ìì Ó Ü, y ÌàÈ ç! yÓ Óyçy Ì Ó Ó üyöf Ìü
 !Ó!è Ü, Ó ÌÌ, • Ì Ó- 7. xöyòy! # } Ìì Ó, ð% ö Ó ° & k, yÓ ≠ ÓfyÇÜ, =!° Ó ò # à ≈ !ò Ìò Ó xöyòy! # }i í, z k, yÓ Ü, Ó yÓ
 çöf Ü, !ü!è, Asset

122 NSOU ?GE-EC-41 Reconstruction Fund Óy ARF öyÜÜ, ŞÇfliy àè, ÌöÓ° Ş% öy!Ó° Ç Ü, ÌÓ° ÌàÈ- ÓfyÇÜ, =!° Ó xöyöyl # } ÌÍÓ° , ð!Ó° Şjðò Óy Ü ,yàç, ðe xy ÌàÈñ Ì=!° ~•z ŞÇfliy Ü ,ü öy Ìü !Ü, Ìö ò ÌÓ ~ÓÇ } ð%òÓ° &k,y ÌÓ° Ó Ìà, <Ty Ü, Ó° ÌÓ- 8. Ìmì, !òl° sfi ÓfÓfliy Óy!ì, ÌÍÓ° Ş% öy!Ó° Ç ≠ ÓfyÇÜ, =!° ÌÜ, ~Ü, !ò ÌÜ, !òl° sfi Ü, ÌÓ° !Ó° çyü~, ÓfyÇÜ, ~ÓÇ xöf!ò ÌÜ, !òl° sfi Ü, ÌÓ° ŞÓ° Ü,y ÌÓ° Ó° xl~ üsf ÌÜ, Ó° xò#ò ÓfyÇ!Ü, Ç !Óù,yà- öÓ° !ŞÇ•ü Ü, !ù!è, ~•z Ìmì, !òl° sfi ÓfÓfliy Óy!ì, ° Ü, ÌÓ° ÌÜ, Ó° üye !Ó° çyü~, ÓfyÇ ÌÜ, Ó° myÓ° y !òl° sf ÌÍÓ° Ş% öy!Ó° Ç Ü, ÌÓ° ÌàÈ- Ü, !ù!è, Ó° xyÓ° ÌÀ Ş% öy!Ó° Ç • Ìñ ÓfyÇÜ, =!° Ó° í,zFä, , ðòfli Ü, ü~ã,yÓ° # !ò Ìl° y ÌàÓ° «, Ìe Ó° yç Ìò!ì, Ü, •hfl Ì«, , ð Óy!ì, ° Ü, Ó° Ìì, • ÌÓ- 9. xÓfyÇÜ, ŞÇfliy Şjð ÌÜ~, Ş% öy!Ó° Ç ≠ öÓ° !ŞÇ•ü Ü, !ù!è, Ó° xöfyöf !Ü, à%È í,z ÌÓ° a Ìlyaf Ş% öy!Ó° Ç • É !üí, zã%, Ì° y° ú,y Ìü, Ó° Ü,yçÜ, ü~xyÓ° ÌÀ Ó° Ç ≤ Ìÿ!Ó° Ì, Ü, Ó° Ìì, • ÌÓ- xÉÜÈ ÓfyÇÜ, xy!~Ü, ≤ Ìÿ!Ó° ,y,ö=!° Ó° í,z, ðÓ° ŞÓ° Ü,y!Ó° !òl° sfi !Ç!° Ü, Ó° Ìì, • ÌÓ° ~ÓÇ Ì=!° ÌÜ, fljyò#òü,y ÌÓ° Ü,yç Ü, Ó° Ìì, !ò Ìì, • ÌÓ- ~àÈyì, ,yñ !üí, zã%, Ì° y° ú,y,ü, =!° Ó° ü Ìòf ly Ìì, xÜü ≤ Ìÿ!ì, Ìly!àì,y öy • Ì, yÓ° ÓfÓfliy Ü, Ó° Ìì, • ÌÓ- 4.9.2 öÓ° !ŞÇ•ü Ü, !ù!è, Ó° Ş% öy!Ó° ÌÇÓ° ü)° fyl° Ì (An Evaluation of Recommendations of Narasimham Committee) öÓ° !ŞÇ•ü Ü, !ù!è, Ó° ü)° Ş% öy!Ó° Ç =!° !àÈ ≠ Óy!ìçfÜ, ÓfyÇÜ, =!° ÌÜ, Ü,yçÜ, Ìü~Ó° fljyò#òì,yñ xy•zò!øì, òàò çyüÓ° xò%, öyì, •...yñ x@ Ìy!òÜ,yÓ° «, Ìe } ÌÍÓ° , ð!Ó° üyì...yñ Óyçy!Ó° Ş% ÌòÓ° •y ÌÓ° Ó° ≤ Ìÿ!Ó° , òñ Ó° y<T...yì _ ÓfyÇ ÌÜ, Ó° ŞÇáfy xyè, Ì ÌÜ, ð ÌÇÓ° ü Ìòf öy!ü Ìl° xyöyñ !Ó° Ìò!ç ÓfyÇ ÌÜ, Ó° ≤ Ìÿ!Ó° ÌÇÓ° Ş% Ìlyàn Ó° ŞÓ° Ü,y!Ó° ÓfyÇ ÌÜ, Ó° ≤ Ìÿ!Ó° àè,y Ìöyñ !üí, zã%, Ì° y° ú,y,ü, ~ÓÇ xöfyöf xÓfyÇÜ, xy!~Ü, ≤ Ìÿ!ì, ,y ÌòÓ° Ü,yçÜ, Ìü~Ó° ≤ Ìÿ!Ó° àè,y Ìöyñ ÓfyÇÜ, =!° Ó° !òl° sf ÌÍÓ° Ìmì, ÓfÓfliyÓ° !Ó° Ì°y, ð ~ÓÇ ÌÜ, Ó° üye !Ó° çyü~, ÓfyÇk Ü, Ì, ~Ü, !òl° sfiñ ã,yÓ° hfl ÌÓ° !Ó!ç<T ÓfyÇÜ, ÓfÓfliyÓ° ≤ Ìÿ!Ó° , ð ≤ Ìÿ!ì, ,y - Ü, !ù!è, Ó° !Ü, à%È !Ü, à%È Ş% öy!Ó° Ç ü,yÓ° Ì, ŞÓ° Ü,yÓ° Ó° * öy!ì° Ì, Ü, ÌÓ° ÌàÈ- Ìüöñ Ü, !ù!è, Ó° Ş% öy!Ó° Ç xò%lyl° # ÓfyÇÜ, =!° Ó° SLR 38.5 çì,yçç Ì ÌÜ, Ü, !ù Ìl° 25 çì,yçç Ü, Ó° y • Ìl° ÌàÈ- Ş% ÌòÓ° •yÓ° ~áo x ÌòÜ, áy!òz Óyçy!Ó° Ç!_ Ó° myÓ° y !òö~y!Ó° Ì, • Ì - x!ò@ Ìàì ~ÓÇ ŞÇ!_ Ó° üyòf Ìü Ó° y<T...yì _ ÓfyÇ ÌÜ, Ó° ŞÇáfy Ü,üy Ìöy • ÌFàÈ- 2022 Şy ÌÓ° 1 Ìü Ìfiè, è, ÓfyÇÜ, Ş• Ó° y<T...yì _ ÓfyÇ ÌÜ, Ó° ŞÇáfy ð Ìy!ì, ,y Ìl° ÌàÈ Óy ÌÍÓ° y (12)- ŞÓ° Ü,yÓ° xy ÌÓ° y ð%Ü~Ü, !è, ÓfyÇ ÌÜ, Ó° ŞÇ!_ Ü, Ó° ÌÍÓ° (merger) Ü, ly ü,yÓ° ÌàÈ- öÓ° !ŞÇ•ü Ü, !ù!è, Ó° Ş% öy!Ó° Ç =!° Ó° ü,yÓ° Ìì, Ó° xl~ò#!ì, Ìì, Ì, #Ó° !ò!ç, Ìü~Ó° Ó° Ş, !ç<T Ü, ÌÍÓ° ÌàÈ- ~Ü, ð° ü Ìò Ü, ÌÍÓ° ð Ìñ ~•z Ş% öy!Ó° Ç =!° Ü, y!~Ü, Ó° • Ì° ÓfyÇÜ, ÓfÓfliyÓ° ð« Ì,y Óyì, ,y ÌÓ- ú, Ì° Ì, yÓ° y ~•z Ş% öy!Ó° Ç =!° y ÌÜ, x!ü, ðòò çy!ò Ìl° ÌàÈ- xöf!ò ÌÜ, ñ xy ÌÓ° Ü, ð° ü Ìò Ü, ÌÍÓ° ð Ìñ Ü, !ù!è, Ó° Ş% öy!Ó° Ç =!° IMF (International Monetary Fund) ÈÜÈ~Ó° !ò Ìò~ç Ó° Ìà, Ì, • Ìl° ÌàÈ- !Ó!ù, Ì ÓfyÇÜ, Ü, ü~ã,yÓ° # •zi, !ò!ç ò=!° Ì Ü, !ù!è, Ó° Ş% öy!Ó° Ç =!° Ó° Ì, #Ó° !Ó° ÌÓ° y!òì,y Ü, ÌÍÓ° ÌàÈ- Ì,y ÌòÓ° xÓçf ≤ Ìÿ!ì, Ìly!àì,y Ó, !k, Ó° ú, Ì° ~ÓÇ Ó° y<T...yì _ ÓfyÇ ÌÜ, Ó° ŞÇáfy Ü,üyÓ° ú, Ì° Ü, ü~# ŞÇ ÌÜ, yã, ÌòÓ° ú, Ì° - Ì,y ÌòÓ° ≤ Ìÿ!Ó° !Ó° ÌÓ° y!òì, y, Ì,y,z Ì° Ó° Ü,y!Ó° Ü, Ó° ÌÍÓ° !Ó° Ó° Ìk, - ~ Ìì, Ì,y ÌòÓ° ã,yÜ, !Ó° Ó° !òÓ° y, ð_y Ü, ÌÍÓ° Ó° Ì° Ì, yÓ° y xyçÇÜ,y Ü, Ó° ÌàÈ- xyüÓ° y öÓ° !ŞÇ•ü Ü, !ù!è, Ó° Ş% öy!Ó° Ç =!° Ó° ~Ü, !è, !òÓ° Ì, ð«, ü)° fyl° ÌòÓ° Ìà, <Ty Ü, Ó° Ìì, , öy! Ó° - ~Ü, ly flj#Ü,yÓ° Ü, Ó° Ìì, • z • ÌÓ° Ìñ ü,yÓ° Ìì, Ó° í, zòyÓ° #Ü, Ó° Ì ≤ Ìÿ!è Ì° yÓ° Şy Ìl° ŞD!ì, ÌÓ° Ìà•z öÓ° !ŞÇ•ü Ü, !ù!è, Ó° Ş% öy!Ó° Ç =!° Ü, Ó° y • Ìl° ÌàÈ- Ü, !ù!è, Ş!è, Ü, ühs Óf Ü, ÌÍÓ° ÌàÈ Ìñ xl!ì, !Ó° _ !òl° sfi ÓfyÇÜ, =!° Ó° Ü, ü~ò« Ì, y ò<T Ü, Ó° ÌàÈ- Ì,y ÌòÓ° Ü,yçÜ, Ìü~ Ó° yç Ìò!ì, Ü, •hfl Ì«, , ð Ìÿ!Ó° y • ÌFàÈ- Ì,y àÈyì, ,yñ ÓfyÇÜ, çyì, # Ì° Ü, Ó° ÌÍÓ° , ðÓ° Ó° y<T...yì _ ÓfyÇÜ, =!° Ó° ð« Ì,y Ü, Ìü ÌàÈ- Ü, !ù!è, Ì,y,z Ş!è, Ü, ü,y ÌÓ° z ŞÓ° Ü,y!Ó° !òl° sfi Ü,üy ÌöyÓ° Ü, ly Ó° Ì° ÌàÈ- Ì,y àÈyì, ,yñ 123 NSOU ?GE-EC-41 ÓfyÇ!Ü, Ç «, ÌeÓ° ð« Ì,y Óyì, ,y ÌöyÓ° çöf Ì° Ó° Ü,y!Ó° Ü, Ó° ÌÍÓ° , ~ÓÇ !Ó° Ìò!ç ÓfyÇ ÌÜ, Ó° ≤ Ìÿ!Ó° ÌÇÓ° Ü, ly Óy • Ìl° ÌàÈ- Ì, ÌÍÓ° öÓ° !ŞÇ•ü Ü, !ù!è, Ó° Ş% öy!Ó° Ç =!° Şjð ÌÜ~, ÌÜ, Ìü ÌÜ, !è, ≤ Ìÿ!ç Ì° y° y ly! - ŞÇ Ì«, Ìì, ð Ì=!° !òì Ó° * , ð ≠ ≤ Ìÿ!üí, ñ ü,yÓ° Ìì, Ó° öfyl° Ü, °fyü)° Ü, xl~ò#!ì, Ìì, ŞÓ° Ü,y ÌÓ° Ó° ~Ü, !è, x@ Ìy!òÜ,yÓ° «, e ly ÌÜ, - Ì,yÓ° í,z Ì Ì° ÌÀ !ÓÜ,y ÌÇÓ° çöf Ş%ò!ç öyöy xy!~Ü, Ş% !Óöy Ìà Ì° y • Ì - ÓfyÇ ÌÜ, Ó° í,z, ðÓ° !òl° sfi Ì° , Ì° !ò Ì° x@ Ìy!òÜ,yÓ° «, e xyÓ° Şçç Ìì, ,y Ì, öy ÌÍÓ° öy- !mì, # Ì° Ì, ñ Ó° y<T...yì _ ÓfyÇ ÌÜ, Ó° Şyü, °f ÌÜ, Ó° üye ü%öyü,yÓ° !ù, !_ Ìì, Ü, !ù!è, !òã,yÓ° Ü, ÌÍÓ° ÌàÈ- !Ü, v ~è,y !è, Ü, òl° - ü,yÓ° Ìì, Ó° ÓÜ,yÓ° ŞüsfyÓ° , ð!Ó° Ì ≤ Ìÿ!«, Ìì, «%, o !ç =!° ÌÜ, ÓfyÇÜ, Şç Ş% Ìò è,yÜ,y öyÓ° !ò ÌFàÈ- ~ Ìì, ÓfyÇ ÌÜ, Ó° ü%öyü,y Ü, Ìü ÌàÈ Ó° !è, ñ !Ü, v ÓfyÇ ÌÜ, Ó° ~•z, ðò Ì«, , ð Şü!~ò#!ì - Ì, Ì, # Ì° Ì, ñ ÓfyÇ ÌÜ, Ó° í,z, ðÓ° !òl° sfi Ì° , Ì° !ò Ì° ÓfyÇ ÌÜ, Ó° è,yÜ,y ü,yè, Ü,y Óy!ç Ìì, ~ÓÇ xöfyöf xÜ,yüf Ü,y Ìç°yà ÌÓ- ~ Ìì, è,yÜ,yÓ° Óyçy ÌÓ° x!fliÓ° Ì,y ðáy ò ÌÓ- ã, Ìì, Ìì, ñ Ü, !ù!è, ÓfyÇ!Ü, Ç «, Ìe Óf!_ àì, í,z Ìòfy Ìà xyöyÓ° Ş% öy!Ó° Ç Ü, ÌÍÓ° ÌàÈ- ~ Ìì, xyüyöì, Ü,yÓ° # ÌòÓ° fljy!~!Ó° , ð Ì° Ìì, , öy ÌÍÓ° - Ì° Ó° Ó° Ü,y!Ó° ÓfyÇÜ, ðì,z! Ì° y • Ìl° , ðì, , Ì° xŞÇáf «%, o xyüyöì, Ü,yÓ° # Ì,y ÌòÓ° Şyüyöf ŞMÈ, Ì° è%, Ü%, •yÓ°

100% MATCHING BLOCK 89/161

SA CC ED 01(Bengali).pdf (D164886399)

y^İÖ- xyüÓ y í z, öŞÇ•y^İÖ

Ó^İÖy İñ x İöÜ, Ó y<T...yİ c ÓfyÇÜ, •z yù, çöÜ, ù, y^İÖ ÓfÓŞy ä, y^y İFâÈ- xyÓyÓ ^ ÓŞÓ Ü, y!Ó ^ Ü, y^İöy
^ Ü, y^İöy ÓfyÇ^İÜ, ^yÜ, ŞyöÄ •İFâÈ- Ş%İ, Ó yÇ ^ Ü, y^İöy ÓfyÇÜ, İÜ, ^ ÓŞÓ Ü,

87% MATCHING BLOCK 90/161

SA CC ED 01(Bengali).pdf (D164886399)

y!Ó ≤Äİİ, ■, y^İö Ó * , öyhs^!Ó^İ, Ü, Ó^

İ•z ŞÓ ŞüŞfyÓ Şüyöyö •İİ İy^İÖ ~ÓÇ Şİè, yù, çöÜ, Şçfliyİ , ö!Ó İİ, •İÖñ İ, y öyÄ •İİ, çöy^İÖ - İ Şühflİ Ó y<T...yİ _
ÓfyÇ^İÜ, ^yÜ, Şyö •İFâÈñ İ, y^İöÓ ^yÜ, Şy^İöÓ

100% MATCHING BLOCK 91/161

SA CC-CO-01.pdf (D149057030)

Ü, yÓ İ á%Ñ İç ^ ÓÓ Ü, Ó ^ İİ, •^

İÖ ~ÓÇ İ, yÓ Şüyöy^İöÓ ÓfÓfliy Ü, Ó ^ İİ, •İÖ- İöäÈÜ, ^ ÓŞÓ Ü, y!Ó Ü, Ó İ ^ Óyö•İ ~•z ŞüŞfyÓ Şüyöyö öİ - İ, y
âÈyİ, yñ í zß İ, ööİ, y!sfÜ, ^ ð İcÄ x İöÜ, ^ ÓŞÓ Ü, y!Ó ÓfyÇÜ, ^ ú, ° Ü, İÖ - İüöñ 2007 İ, İŞİjÓ ^ İ İÜ, 2009
İ, İŞİjÓ , öİ≈hs İ! Ócy° ü@y •İİ !âÈ°ñ İ, y İİ, xy İü!Ó Ü, yÓ x İöÜ, Óİ, ÓfyÇÜ, •z !Ó, öİ≈hflİ •İİ , ö İİ, !âÈ°-
xy İü!Ó Ü, yÓ ^ ú, İ, y^İÖ ° !Ó çyû≈, !Ş İfiè, ü Şly İÜ, xy İü!Ó Ü, yÓ ^ Ü, w#İ ÓfyÇÜ, Óy ä, İ°V öyöy xy!≈Ü,
çöfy İÜ, ç !ò İİ İ, y^İöÓ í zç, yÓ (bail out) Ü, İÖ - İ, y•z öÓ !Şç•ü Ü, !ü!è, Ó Ş%, öy!Ó İçÓ ≤ÄŞ İD xyüÓ y Ó^İÖy
İñ ÓfyÇ!Ü, Ç «, İè ŞÓ Ü, y!Ó !öİ sf İİÓ !Ó İy, ö öİ ÈÜÜÜÈ≤Ä İİ yçö • ŞÓ Ü, y!Ó !öİ sf İİÓ ŞÓ #Ü, Ó İ- xyÓ
Ü, !ü!è, Ó Ş%, öy!Ó ç xö%İyİ #ñ ÓfyÇ^İÜ, Ó Ü, yçÜ, İü≈ Ó yç İöİ İ, Ü, •hflİ İ« , ö Ó¶, Ü, Ó ^ İİ, •İÖ ~ÓÇ
ÓfyÇÜ, =!Ó !öİ sf İİÓ «, üİ, y ÷ö%üye !Ó çyû≈, ÓfyÇ^İÜ, Ó •y İİ, !ò İİ, •İÖ- Ü, !ü!è, Şİè, Ü, ù, y^İÖ•z Ó İ° İâÈ İñ
ŞÓ Ü, y^İÖ Ó xİ≈üs f İÜ, Ó •y İİ, İ!ò ÓfyÇÜ, ÓfÓfliyÓ !öİ sf İy İÜ, ñ İ, y•İ° ÓfyÇÜ, =!Ó í z, öÓ Ó yç İöİ İ, Ü,
•hflİ İ« , ö ò)Ó Ü, Ó y İy^İÖ öy- 4.9.3 ŞçflİöyÓ ÈÜÈ, öÓ Óİ≈, #Ü, y İ° ù, yÓ İİ, Ó ÓfyÇÜ, ÓfÓfliyÓ x@ Äàİİ,
(Progress of the Banking Sector of India during the Post-reform Period) ù, yÓ İİ, çö% İÖ yò İü xİ≈ İöİ İ, Ü, ŞçflİöyÓ
÷Ó & İ° 1991 Şy İ° öİ%, ö !ç°ö#İİ, ≤ÄÜ, y İçÓ Şy İİ Şy İİ- Ş%İ, Ó yÇ Óİ≈, üyö !Ó ù, y İà xyüÓ y 1991 Şy İ° Ó , öÓ
ù, yÓ İİ, Ó ÓfyÇÜ, ÓfÓfliyÓ ^ Ü, üö x@ Äàİİ, â İè, İâÈ İ, y xy İyã, öy Ü, Ó Ó - ~•z x@ Äàİİ, ò%è, ù, y İà ù, yà
Ü, İÖ xy İyã, öy Ü, Ó y İ İİ, çöy^İÖ ≠ (a) ŞÓ Ü, y!Ó Óy Ó y<T...yİ _ ÓfyÇÜ, =!Ó Şyú, °f Óy x@ Äàİİ, ~ÓÇ (b)
^ ÓŞÓ Ü, y!Ó ÓfyÇ!Ü, Ç «, İèÓ Şyú, °f Óy x@ Äàİİ, - xyüÓ y ~ İÜ, ~ İÜ, ~•z ò%è, !ÓÈİİ !ö İİ xy İyã, öy
Ü, Ó Ó-

124 NSOU ?GE-EC-41 (a) ... 125 NSOU ?GE-EC-41 (vii) ...

100% MATCHING BLOCK 103/161 SA Basari Halder.pdf (D144493773)
laE i,y loO u lof i,z IO a llyaf o =

Citi Bank, HSBC Bank, Standard Chartered Bank, American Express Bank, Bank of Tokyo ≤ĀŪ, ĩĭ – ~áö xyŪÓ y !Ó!Ū, ß ūy, ðŪ, yĭĕ, ĩĭ, ^ ÓŖÓ Ū, y!Ó ÓfyÇŪ, =!°Ó ŖÇflŌyÓ ÈŪÈ, ðÓ Ói≈, # ĩ% ĩà òċ ĩ, y !Óă, yÓ Ū, Ó y– !Ó!Ū, ß ūy, ðŪ, yĭĕ, ĩĭ, ~z ÓfyÇŪ, =!°Ó òċ ĩ, y, ð!Ó ūy, ð Ū, Ó yÓ ^ă, <Ty • ĩĭ ĩàĒ– ≤ĀöyŌ Ū, ĩĭ Ū, ĩĕ, ūy, ðŪ, yĭĕ, ° ≠ ÓfyÇ ũ Ū, Ó cyáy ≤Ā!ĭ, ÓfÓŖyÓ , ð!Ó ūyĭñ cyáy ≤Ā!ĭ, ū%öyŪ, yÓ , ð!Ó ūyĭñ Ū, ū≈ă, yÓ #! , ðă%Ē ÓfÓŖyÓ , ð!Ó ūyĭñ Ū, ū≈ă, yÓ # ĩòÓ ūyĭ! , ðă%Ē ū%öyŪ, yÓ , ð!Ó ūyĭ ≤ĀŪ, ĩĭ, – ŖŌ ūy, ðŪ, yĭĕ, ĩĭ, •z òáy ĩy ĩFăĒ ĩñ ŖŌ Ū, y!Ó ÓfyÇŪ, =!°Ó ĩ%, °öyĭ ^ ÓŖÓ Ū, y!Ó ÓfyÇŪ, =!°Ó òċ ĩ, y ^ Ó!Ç SŖ)e ≠ Shodhganga.ac.inV– ū, yÓ ^ ĩĭ, Ó Ū, ĩĭ Ū, ĩĕ, Ó y<T...yĭ _ ÓfyÇŪ, « ĩĭ, Ó ŖŖ%ă#ö • ĩĭ ĩàĒ– !Ū, v ^ ÓŖÓ Ū, y!Ó ÓfyÇŪ, =!°Ó ū%öyŪ, y xç≈ö Ū, ĩŌ ^ ĩàĒ– ĩ, yăĒyĭ, yñ ^ ÓŖÓ Ū, y!Ó ÓfyÇŪ, =!°Ó @ Āy•Ū, , ð!Ó ^ ĩŖyÓ ūyöĀ ŖŌ Ū, y!Ó ÓfyÇŪ, =!°Ó ĩ%, °öyĭ ū, y ĩy – ŖÇflŌyÓ ÈŪÈ, ðÓ Ói≈, # ĩ% ĩà ŖŌ Ū, yÓ ^ Ā ^ ÓŖÓ Ū, y!Ó ÓfyÇŪ, =!°Ó ūyö, ð!Ó ŖŌ ^ Ā Ŗ% ĩĭyà ^, ð ĩĭ ĩàĒ– !Ū, v ^ ÓŖÓ Ū, y!Ó ÓfyÇŪ, =!°Ó z, ð!Óă, y°öyĭ ^ Ó!Ç òċ ĩ, y ò!ă ĩĭ ĩàĒ– xyĭ≈Ū, ŖÇflŌyÓ ≤Ā!Ē ĩ yĭ ĩyŌ y Ó y<T...yĭ _ ÓfyÇŪ, =!°Ó ĩ%, °öyĭ x ĩŌŪ, ŖŌ≈Ū, ū, y ĩŌ Ŗyĭ, y ĩò ĩĭ ĩàĒ ~ŌÇ Ōyçy ĩŌ Ó ^ Ŗ% ŖŌđy ĩ, yÓ y ^ Ó!Ç Ū, y ĩç yàğ ĩĭ, ^, ð ĩŌ ^ ĩàĒ– ĩ, ĩŌ ~ĕ, y ĩĕ, Ū, ĩŌ y<T...yĭ _ ÓfyÇŪ, =!°Ó Ū, !Ū, â%Ē Ŗyūy!çŪ, ðyĭ ðyĭĭ c, ðy°ö Ū, Ó ^ ĩĭ, •ĭ – «% , o ĩc” ~ŌÇ xŏfyöf xă ĀyĭŌŪ, yÓ ≤ĀyĒ «, ĩĕ ĩ, y ĩòÓ Ū, ū Ŗ% ĩò ĩĭ ĩò ĩĭ, •ĭ – ĩ, %Ā Ō y<T...yĭ _ ÓfyÇŪ, =!°Ó ĩĭ, Ū, ū ū%öyŪ, y Ōy ^ yŪ, Ŗy ĩŌÓ ≤ĀöyŌ Ū, yÓ ĩ° Ō yç ĩŌ ĩĭ, Ū, •hflĭ ĩċ, ç – ~Ō çŏf•z x ĩŌŪ, ŖŌ Ū, y!Ó ÓfyÇ ũ Ū, Ó ūŏ } ĩŌÓ (bad debt) , ð!Ó ūyĭ ^ Ó!Ç– ū, ĩŌ ~z ÓfyÇŪ, =!°Ó ðyĭ ñ xŏyŏyĭ # } ĩŌÓ , ð!Ó ūyĭ ~ŌÇ x°Ŗ , ð!Ó ŖŖ ĩŌÓ , ð!Ó ūyĭ ^ Ó!Ç– ^ ÓŖÓ Ū, y!Ó ÓfyÇŪ, =!°Ó ~ðÓ ĩŌÓ Ō yç ĩŌ ĩĭ, Ū, •hflĭ ĩċ, ç ĩŌ Ū, ū% _ – ū, ĩŌ ĩ, y ĩŌÓ ~ðÓ ĩŌÓ ðyĭ Ū, ū– ĩ, y ĩŌÓ , ð!Óă, y°òăĭ, ç, C°yÓ çŏf ÓfyÇŪ, xyĭŌŪ, y!Ó Ū, ĩŌÓ ū ĩŌf ð%ö≈#ĭĭ, Ŗ% ĩĭyà Ū, ū– ū, ĩŌ ĩ, yÓ y ĩyăf Óf!_ ĩŪ, •z ĩ ūŌ%Ō Ū, ĩŌ – !Ū, v Ō y<T...yĭ _ ÓfyÇŪ, =!°Ó ĩĭ, ĩŭŌ% ĩŌ Ó ^ «, ĩĕ öyöy ð%ö≈#ĭĭ, ^ çyöy

126 NSOU ?GE-EC-41 ĩyĭ – x ĩŌŪ, Óĭ, , Óĭ, , xyĭ≈Ū, ^ Ū, ĩŌB, y!Ó Ó (scam) Ŗ ĩD Ó y<T...yĭ _ x ĩŌŪ, ÓfyÇ ũ Ū, Ó •z öyū çĭĭ, ĩĭ xy ĩàĒ– xyăyŪ# ĩòö=!° ĩĭ, ū, yÓ ĩĭ, Ó xyĭ≈Ū, ^, ĩĕ xy ĩŌ y x ĩŌŪ, ^ ÓŖÓ Ū, y!Ó ÓfyÇŪ, ≤Ā ĩŌÇ Ū, Ó ĩŌ– ~ ĩŌÓ Ŗ ĩD ŖŌ Ū, y!Ó ÓfyÇŪ, =!°Ó Ū, ≤Ā!ĭ, ĩĭyĭăĭ, y Ū, Ó ĩĭ, •ĭ ~ ĩŌÓ ĩ, ç, ðÓ Ō yç ĩŌ ĩĭ, Ū, •hflĭ ĩċ, ç Ū, ūy ĩĭ, •ĭ Ō ~ŌÇ ~ ĩŌÓ flŖŏ#öŭ, y ĩŌ Ū, yç Ū, Ó ĩĭ, ĩò ĩĭ, •ĭ Ō– 4.10 !ŌūyŌ Ŗ ŖÇK, yĀ ≤ĀŪ, yÓ ĩŪ, ð, (Definition and Types of Insurance) !Ōūy ~Ū, ĩĕ, â%, ĩŪ – ~ ĩċ, ĩĕ !ŌūyŪ, yÓ # Ā !Ōūy@ Ā•#ĭ, yÓ ū ĩŌf ~Ū, ĩĕ, â%, ĩŪ – !Ōūy ≤Āöyŏĭ, ð%Ū≤ĀŪ, y ĩŌ Ó ^ ≠ ŖyŏyŌ ĩ !Ōūy ~ŌÇ ç#Ōö !Ōūy– ŖyŏyŌ ĩ !ŌūyŌ ū ĩŌf Ó ^ ĩĭ ĩàĒ xĭ@ĭ !Ōūyñ ^ ðŌÈŪÈ!Ōūyñ ð%ă≈ĕ, öy !Ōūy ≤ĀŪ, ĩĭ, – ~ Ŗŭhflĭ ^ ĩĕ Ū, y ĩŌy ð%ă≈ĕ, öyăĕ, ĩŌ !ŌūyŪ, yÓ # Ū, yĭŏy!ŏ !Ōūy@ Ā•#ĭ, y ĩŪ, « ĩĭ, , ð!Ó ĩ ðĭ – ~z « ĩĭ, , ð!Ó ĩ , öyŌyŌ çŏf !Ōūy@ Ā•#ĭ, y !≤Ā!Ūĭ yŪ ≤ĀöyŌ Ū, ĩŌÓ !ŌūyŪ, yÓ # ^ Ū, yĭŏy!ŏ ĩŪ, – ç#Ōö !ŌūyŌ ^ ĩĕ !ŌūyŪ, yÓ # Ū, yĭŏy!ŏ !Ū, â%Ē !≤Ā!Ūĭ y ĩŪÓ !Ō!öŭ ĩĭ !Ōūy@ Ā•#ĭ, yÓ ç#Ō ĩŌÓ ĕ, %Ŗ!Ū, Ō•ö Ū, ĩŌÓ – !Ōūy @ Ā•#ĭ, yÓ ĩŌ !ŌūyŌ Ŗŭĭ Ū, y ĩŌÓ ū ĩŌf ū, ĩ%, fă ĩĕ, ñ ĩ, y ĩŌ !ŌūyŪ, yÓ # ^ Ū, yĭŏy!ŏ !Ōūy@ Ā•#ĭ, yÓ !ŌŌ≈yĭăĭ, Óf!_ ĩŪ, â%, ĩŪ ū ĩĭ, y xĭ≤ĀöyŌ Ū, ĩŌÓ – xyŌ !ŌūyŪ, yÓ # !ŌūyŌ Ŗŭĭ Ū, y ĩŌ ç#ĭ!Ōĭ, ĩyŪ, ĩŌ !ŌūyŌ ^ ūĭ yò ç ĩĒĒ !ŌūyŪ, yÓ # !ŌūyŌ â%, ĩŪ ū ĩĭ, y xĭ≈Ā !Ū, â%Ē ū, fyçç ^, ð ĩĭ ĩy ĩŪ, – ~z ð%ŪðÓ ĩŌÓ !ŌūyăĒyĭ, yĀ xyŌ ~Ū, ðÓ ĩŌÓ !Ōūy Ū, y ĩŌy Ū, y ĩŌy ^ ð ĩċ «, Ū, Ó y ĩyĭ – Ŗĭĕ, ° Ŗyūy!çŪ, !ŌÓ y, ð_y !Ōūy– ~ ĩċ, ĩĕ Ű!Ū ĩŪ, Ó ū, ĩ%, fñ ð%ă≈ĕ, öy xĭŌy xŖ%flĭĭ, yăĕ, ĩŌ Ű!Ū, ĩŪ, ĩŌ ĩĭ yà Ū, yÓ # xĭŌy ŖŌ Ū, yÓ xĭŌy ĭ, zŭ, ĩĭ •z xĭ≈ Ŗy•yĭf Ū, ĩŌÓ ĩy ĩŪ, – 4.11 ū, yÓ ĩĭ, !Ōūy ^ ĩĕŌ xă Āăĭĭ, (Progress of Insurance Sector in India) ū, yÓ ĩĭ, ĩĕ, ðÓ ĩŌÓ !Ōūy ðăĭĭ, , öyĀĭ y ĩyĭ ≠ (i) ç#Ōö !Ōūyñ (ii) ŖyŏyŌ ĩ !Ōūy ~ŌÇ (iii) Ŗyūy!çŪ, !ŌÓ y, ð_y– xyŪÓ y ū, yÓ ĩĭ, ~z ĩĕ, ðÓ ĩŌÓ !ŌūyŌ xă Āăĭĭ, !Ō ĩĭ xy ĩŌyă, öy Ū, Ó Ō– ~z xă Āăĭĭ, xyŪÓ y ð%ĭĕ, Ū, y, ðĭ≈y ĩĭ ū, yà Ū, ĩŌÓ xy ĩŌyă, öy Ū, Ó Ō ≠ (a) xyĭ≈Ū, ŖÇflŌy ĩŌ Ó (1991) , ð!Ō≈Ōi≈, # Ŗŭ ĩĭ ū, yÓ ĩĭ, !Ōūy ^ ĩĕŌ ≤ĀŖyŌ Ōy xă Āăĭĭ, ~ŌÇ (b) xyĭ≈Ū, ŖÇflŌy ĩŌ Ó , ðÓ Ói≈, # Ŗŭ ĩĭ xĭ≈yĭ 1991 Ŗy ^ ĩŪ, Ói≈, ūyŏ Ŗŭĭ , ðĭ≈hs ū, yÓ ĩĭ, !Ōūy ^ ĩĕŌ ≤ĀŖyŌ Ōy xă Āăĭĭ, – 4.11.1xyĭ≈Ū, ŖÇflŌy ĩŌ Ó , ð!Ō≈Ōi≈, # Ŗŭ ĩĭ ū, yÓ ĩĭ, !Ōūy ^ ĩĕŌ xă Āăĭĭ, (Progress of Insurance Sector in India during the Pre-reform Period) ç#Ōö !Ōūy (Life Insurance) Ē ç#Ōö !Ōūy ū, yÓ ĩĭ, Óħ xy ĩà ĩŪ, •z ≤Āă, !ĭ, – ĩ, ĩŌ Ó #ĭĭ, ūyĭ, ū, Ū, ç#Ōö !Ōūy ū, yÓ ĩĭ, ðÓ & ĭ 1818 Ŗy ĩŌ ĩáo Ū, ū, yĭ, yĭ Ā!Ō ĩĭ rĕ, y° y•zŭ, •zŏŖ% ĩŌ™ Ū, yĭŏy!ŏ fliy!, ðĭ, •ĭ – ~ĭĕ, ĩăĒ° !Ō ĩĕ, ç Ū, yĭŏy!ŏ– ~Ō , ðÓ xyŌ Ā !Ū, â%Ē !Ō ĩŌ!ç Ū, yĭŏy!ŏă ĩĭ, Ā ĩĕ, – ~=!°Ó Ā xĭŌŪ, yçç•z ĩăĒ° !Ō ĩĕ, ç Ū, yĭŏy!ŏ– ~Ō y ≤Āöyŏĭ, ū, yÓ ĩĭ, Ū, ū≈Ō ĩ, •zi, z ĩŌ y, ð#ĭ ĩŌÓ ç#Ōö !Ōūy Ū, Ó ĩ, – ≤Ā!Ū ū, yÓ ĩ, #ĭ ç#Ōö !Ōūy Ū, yĭŏy!ŏ fliy!, ðĭ, •ĭ 1870 Ŗy ĩŌ ĩáo ^ Ōyĭy•z ĩŭĭ, ză%, ĩŌ y° y•zŭ, xfyŖ% ĩŌ™ ŖŖŖy•zĭĕ, fliy!, ðĭ, •ĭ – ~Ō , ðÓ !ŌÇç çĭ, yŖ#Ō ðÓ & Ō ÓăĒÓ =!° ĩĭ, x ĩŌŪ, ç#Ōö !Ōūy Ū, yĭŏy!ŏ fliy!, ðĭ, •ĭ –

127 NSOU ?GE-EC-41 xyüÖ y í z ÌÖ'á Ü ÌÖ' !àÈ Ìñ ù yÓ' Ìí, ≤Älyüy!ú Ü ç#Öö !Öü ÖfÓÿ ÷ Ö' & •Í 1818 ÿÿ' Ì-
!Ü, v ç#Öö !Öü ÌÜ, yjÿ!ö= !Ö' Ü, yçÜ, ù= !ö' sf ÌÖ' çöf ~ÖÇ ~= !' ÜÜ, Ìè Ü, ð Ì ã, y'öyÖ' çöf ò#â= !ö' Ü, y'ÿöy
xy•zöÜ, yö% ò !àÈ° öy- xÓ' Ìç ÌËË 1912 ÿÿ' Ì° Indian Life Assurance Companies Act, öyç •Í - ù, yÓ' Ìí, ç#Öö !Öü
ÿjÿ' ÜÜ, ~Ìè, •z !àÈ° ≤Älÿ xy•zö- ~Ö' ðÖ' 1928 ÿÿ' Ì° Indain Insurance Companies Act öy' Ìü xyÖ' Ä ~Ü, !è, xy•zö, öyç
•Í - xÓ' Ìç ÌËË 1938 ÿÿ' Ì° !Ö!ù, ß xy•zö ÌÜ, ÿÇÖk, Ü, ÌÖ' Insurance Act, 1938, öyç •Í - flÿö#öï, yÖ' (ö) ÌÖ' ~
ù, yÖ' Ìí, Ö' !Öü Ìç, Ìè, •z !àÈ° ÿÖ' Ìä, ÌÏ' = Ö' &c, ö) Ì= xy•zö- ~z xy•z ÌöÖ' ü)° í, z Ìjçf !àÈ° !Öü@ Ä•#í, yÖ' flÿÿ
Ö' «, y Ü, Ö' y- flÿö#öï, yÖ' ðÖ' 1965 ÿÿ' Ì° ù, yÖ' Ìí, ÿÖ' Ü, yÖ' Ìí, ÌÜ, y' #ö 245!è, ÌÖ' Ö' Ü, y!Ö' ç#Öö !Öü
ÌÜ, yjÿ!öÖ' Ö' yçT...ÿ' Ü, ÌÖ' ~ÖÇ ≤Älÿ, ç, y Ü, ÌÖ' ù, yÓ' Ìí, Ö' ç#Öö !Öü !öäü (Life Insurance of India Öyñ
ÿÇ' Ìç, Ìí, ö LICIV- 1991 ÿÿ' Ì° ÿÇflÖyÖ' ÷ Ö' &Ö' (ö) ÌÖ' ç#Öö !Öü ÖfÓÿÿ' LICIEÜÈ•z !àÈ° ~Ü, üye ≤Älÿ, ç, y ö xÌ=ÿ' Ì'
ÿü' ðí=hs' LICIEÜÈÖ' !àÈ° Ö' yçT...#Í' ~Ü, Ìä, !è, Ì' y (State monopoly)- çöÿöyÖ' ÌíÖ' ù Ìöf ç#Öö !ÖüÖ' ≤Ää, yÖ'
~ÖÇ öfyÿf Öf' ÌÏ' !Öü@ Ä•#í, y' ÌöÖ' ç#Öö !ÖüÖ' ÖfÓfliy Ü, Ö' y•z • LICIEÜÈÖ' ü%áf í, z Ìjçf- !ÖüÖ' !≤Älÿ!ü' yü
üyÖ' ù, Ìí, Çà, •#í, xÌ= LICIV xÌ= Ìö!ì, Ü, í, z ß' Ì' ÌöÖ' çöf Öf' Ü, ÌÖ' - ~àËyí, yñ !Öü@ Ä•#í, yÖ' y LICIEÜÈ~Ö' !öÜ, è,
Ì' ÜÜ, fl' ÿ% Ìö' } Ì, ð Ìí, öy ÌÖ' - Öy!í, Ìí, Ö' Ìí, xÌ=ÿyÿf Ü, Ö' yÖ' çöf 1989 ÿÿ' Ì° LIC Housing Finance öy' Ìü
~Ü, !è, Çyá y' áy' y' Ì' ÌäÈ- xyÖyÖ' ñ !ç' Ìç, Ìè, Ö!ö' Ì' y' ÌàÖ' çöf' ÖàÈ' ÌÖ' •z xÌ=ÿ' 1989 ÿÿ' Ì° LIC Mutual Fund àè, ö
Ü, Ö' y' Ì' ÌäÈ- LICIV, yÖ' ÿÇà, •#í, xÌ= !Ö!ö' Ì' yà Ü, Ö' yÖ' ÿü' ò%!è, ç#í, àè, ö Ü, ÌÖ' ≠ (i) !Ö!ö' Ì' y!çí, x' Ì=Ö'
ÿ%Ö' «, yÖ' çöf ~Ö' Öí, ççç ÿÖ' Ü, y!Ö' } Ì, öe !Ü, ö' Ìí, Öf' Ü, Ö' y ~ÖÇ ù, yè, Ü, y Ü, yÖ' Öy' ÌÖ' !Ö!ö' Ì' yà öy
Ü, Ö' yñ (ii) Çà, •#í, xÌ= x@ Äy!öÜ, yÖ' ≤ÄyE Ìç, Ìè !
Ö!ö' Ì' yà Ü, Ö' y ~ÖÇ ~Ö' myÖ' y'
ò' ÌçÖ' xÌ= Ìö!ì, Ü, í, z ß' Ì' Ìö' ÿ
yÿÿf Ü,

Ö' y- ÿyöyÖ' !Öü (General insurance) ≠ ù, yÓ' Ìí, Ö' #í, üy!ú, Ü, ÿyöyÖ' !Öü Öy öö%ÈÜÈ°y•zú, !Öü ÷ Ö' & •Í
1850 ÿÿ' Ì° Íáö !Ö' !è, çÖ' y Ü, Ü, yÿ, yÿ' Triton Insurance Company Ltd. ≤Älÿ, ç, y, Ü, ÌÖ' - ~Ìè, •z ù, yÓ' Ìí, ≤Älÿ ÿyöyÖ' Ì'
!Öü ÌÜ, yjÿ!ö- ÿü' ÌÏ' ≤Äyöï, çy•y' Ìç öfÿÿyü@ Ä# öyè, y' ÌöyÖ' Ìç, Ìè çy•yçí, !ÖÖ' é%Ñ, !Ü, Ì' ÜÜ, Ö' «, y
Ì, ð Ìí, !Öü Ü, Ö' y •í, - !mí, #Í' = Ö' &c, ö) Ì= ÿyöyÖ' !Öü ÌÜ, yjÿ!ö à Ìí, Ä' Ìè, 1907 ÿÿ' Ì° Íáö Indian Mercantile
Insurance Ltd. ≤Älÿ, ç, y, •Í - ÿyöyÖ' !ÖüÖ' Ìç, Ìè ÿ%lí ~ÖÇ öfyÿf ÖfÓÿÿ!ö!y, Ì, Ü, Ö' Ìí, General Insurance Council
àè, Ìí, •Í 1973 ÿÿ' Ì°- ç#Öö !ÖüÖ' öfyÿ' ÿyöyÖ' !Öü ÌÜ, Ä' ÿÖ' Ü, y' ÌÖ' Ö' xö# Ìö xyöy •Í 1972 ù, Ì' - ÖàÈÖ'
ÿyöyÖ' !Öü ≤ÄyöÜ, yÖ' # ÌÜ, yjÿ!ö= !' ÜÜ, çyí, #Í' Ü, Ö' Ì' Ü, ÌÖ' àè, Ìí, •Í General Insurance Corporation of India
(GICI)- Ì, äö ~Ö' !àÈ° ä, yÖ' !è, xö#öfli ÌÜ, yjÿ!ö- ÿÿ' !° • ≠ (i) National Insuracne Company Ltd. (ii) New India
Assurance Company Ltd. (iii) Oriental Fire and General Insurance Company Ltd, (iv) United India Insurance Company Ltd.
ÿyöyÖ' !Öü ÖfÓÿÿ' ÿÿ' ÌÖ' Ü, !ö' sfñ' Ìç öyÖ' !Ü, ~ÖÇ ö#í, ≤Älÿ ÌöÖ' ù, yÓ' Ìí, y' GICIEÜÈÜ - GICI
fliy, ö' ÌöÖ' ÿü' ~Ö' xyöy' #Ü, Ìí, ü)° ö' ÌöÖ' (paid up capital) ÿÖè, y•z ù, yÖ' Ìí, ÿÖ' Ü, y' ÌÖ' Ö' Ìö' Ì' y ~ÖÇ ~Ö' xö#öfli
ä, yÖ' !è, ÌÜ, yjÿ!öÖ' ü)° ö' ÌöÖ' ÿÖè, y•z GICIEÜÈ~Ö' Ìö' Ìö' Ì' y-

128 NSOU ?GE-EC-41 ÿÿyü!çÜ, !öÖ' y, ö_y !Öü (Social Security insurance) ≠ ù, yÓ' Ìí, ÿÿyü!çÜ, !öÖ' y, ö_y !Öü ä, y%
•Í !ÖÇç çí, yç#Ö' ÷ Ö' &Ö' !ö' ÜÜ, - xy!èÜ, ÿÇflÖy' ÌÖ' Ö' (1991) (ö) ÌÖ' ~ù, yÖ' Ìí, ÿÖ' Ü, yÖ' !ÜÜ, ÌöÖ' «, !í, ç)Ö' Ì'
~ÖÇ xy!èÜ, ÿyÿÿf öy' ÌöÖ' í, z Ìj' Ìçf !Ö!ù, ß xy•zö ≤Älÿ' ö ~ÖÇ Ìí, Ö' àè, ö Ü, ÌÖ' ÌäÈ- xyÜÖ' y ~áy' Ìö í, z ÌÖ' á' Ìlyàf
ÿz ÿühfÿ xy•zö ~ÖÇ Ìí, Ö' ÌöÖ' öyü í, z ÌÖ' á' Ü, Ö' !àÈ- Öç, ç#Ö' ü Ìöf xy•zö= !° öy' ÌçÖ' ÖàÈÖ' ~ÖÇ Ìí, Ö'
fliy, ö' ÌöÖ' ÖàÈÖ' í, z ÌÖ' á' Ü, Ö' y •í ≠ (i) «, !í, ç)Ö' Ì' xy•zö (1929)ñ (ii) ≤Äÿ!ì, Ü, öfyí xy•zö (1929)ñ (iii) Ü, ü=ä, yÖ' # Ö' yçf
!Öü xy•zö (1948)ñ (iv) ≤Älÿ, Ìí, ré, ù, yu, Öy ù, !ÖÉf !ö!ö xy•zö (1952)ñ (v) ü, % , feyí Ìí, Ö' (1964)ñ (vi) @ Äyã%, •z!è, Sóy
xÓÿÖ' Ü, y' #ö xyö% Ìí, y!EÜ, V xy•zö (1972) ~ÖÇ (vii) Ü, ü=ä, yÖ' # xyüyöï, !Öü ÿÇÍ!_ ' ≤ÄÜ, " (1976)- 4.11.2ÿÇflÖyÖ'
, öÖ' Öí=, # Ì' Ìä xÌ=ÿ' 1991 ÿÿ' Ì° Ö' öÖ' ù, yÓ' Ìí, !Öü Ìç, ÌèÖ' x@ Äà!ì, (Progress of Insurance Sector in India
during the Post-reform Period i.e. after 1991) 1991ÿÿ' Ì° Ö' öÖ' ù, yÓ' Ìí, ç#Öö !ÖüÖ' x@ Äà!ì, ≠ 1999 ÿÿ' öí=hs'
ç#Öö !Öü ÖfÓÿÿ' Ì' ù, yÓ' Ìí, Ö' ç#Öö !Öü !öäü (Life Insurance Corporation of India Öy LICIV ~Ü, Ìä, !è, Ì' y xÖfliy
Ìü, yà Ü, ÌÖ' - 1991 ÿÿ' Ì° ù, yÓ' Ìí, ÿÖ' Ü, yÖ' í, z öyÖ' #Ü, Ö' ÌöÖ' ö#í, ç Ä•í Ü, ÌÖ' ~ÖÇ xy!èÜ, Ìç, Ìè öyöy
ÿÇflÖy' ÌÖ' Ö' ≤Äöì=, ö Ü, ÌÖ' - !Öü Ìç, Ìè ÿÇflÖy' ÌÖ' Ö' !ÖË!ì, è, öí=ÿ' Ì' yä, öy
Ü, Ö' yÖ' í, z Ìj' Ìçf 1993 ÿÿ' Ì°

Ó ~!≤Ä° üy^Imſ üy^I•yey Ü, !ü!è, àè, ö Ü, Ó° y •Í° – ~•z Ü, !ü!è, 1994 ſy^Í°Ó° çyö%Í°y!Ó° üy^Íſ ſ, yÓ° !Ó° ^Í, öyè≈, ^, ðç Ü, ^Í°Ó° – ~•z Ü, !ü!è, Ó° ſ%, öy!Ó° ç xö%ſy^Í°Ó° 1999 ſy° ^Í°Ü, LICIEÛÈ~Ó° ~Ü, ^!ä, !è, !° y xÓfliyÓ° xÓſyö àè, y^!öy •Í° ~Óç °ÓſÓ° Ü, y!Ó° ^Ü, y!öy!ö=!°Ü, ~•z ç#Óö !Óüy ÓfÓſy! ≤Ä°Í°Ó° xö%ü!i, ^òÁ!° y •Í° – 2018 ſy^Í°Ó° ~!≤Ä° üyſ, ð!≈hs° ~Ó°*•, ð° ÓſÓ° Ü, y!Ó° ç#Óö !Óüy ^Ü, y!öy!öÓ° ſÇáfy !àÈ° 23 Sſ)e ≠ India Brand Equity Foundation Óy (IBEF)– Ó!≈, üy^!ö ü, yÓ° ^!i, Ó° ç#Óö !Óüy «, ^!è ÓfÓſyÜ, yÓ° # Ü, ^!i Ü, !è, í, z^!Ö'á^!ÿàf ^Ü, y!öy!ö •° ≠ A. ſÓ° Ü, y!Ó° ç#Óö !Óüy ^Ü, e ≠ Life Insurance Corporation of India (LIC)– B. í, z^!Ö'á^!ÿàf ^ÓſÓ° Ü, y!Ó° ç#Óö!Óüy ^Ü, y!öy!ö– 1. Allianz Bajaj Life Insurance Company Ltd. 2. AMP Life Insurance Company Ltd. 3. Aviva Life Insurance Company Ltd. 4. Birla Sun Life Insurance Company Ltd. 5. HDFC Life Insurance Company Ltd. 6. ICICI Prudential Life Insurance Company Ltd. 7. ING Vysya Life Insurance Company Ltd. 129 NSOU ?GE-EC-41 8. Kotak Mahindra Life Insurance Company Ltd. 9. Max New York Life Insurance Company Ltd. 10. Met Life Insurance Company Ltd. 11. SBI Life Insurance Company Ltd. 12. Tata AIG Life Insurance Company Ltd. ≤Äü, !i, – ^òáy ſy^!FàÈñ ſÇf!ÖyÓ° çóÓ° Ó!≈, # ſü!° Ü, y^!° ü, yÓ° ^!i, Ó° ç#Óö !Óüy ÓfÓſy! x^!öÜ, ^ÓſÓ° Ü, y!Ó° ^Ü, y!öy!ö ≤Ä°Í°Óç Ü, ^Í°Ó° ^!äÈ– ~Ó° ü, ^!° ü, yÓ° ^!i, Ó° ç#Óö !Óüy ^Ü, e!è, ^Óç ≤

100%	MATCHING BLOCK 93/161	SA	CC ED 01(Bengali).pdf (D164886399)
<p>Ä!i, ^!ÿ!à!i, yü)°Ü, •^!i° í, z^!è, ^!äÈ– ~•</p>			

z ö!≈, ö ≤Ä!i, ^!ÿ!à!i, yÓ° !°^!à xÓçf LICIEÛÈ~Ó° ÓfÓſyÓ° , ð!Ó° üy! Ü, ^!ü!ö– ^ÓſÓ° Ü, y!Ó° ç#Óö !Óüy ^Ü, y!öy!ö=!°Ä° yü, çöÜ, ü, y^!Ó° ſ, y^!òÓ° ÓfÓſy ä, y°y^!FàÈ– ~Ó° !, ðàÈ^!ö ≤Äöyö Ü, yÓ° í° çóſyöyÓ° ^!iÓ° ü^!öf ç#Óö !Óüy ſjö^!Ü≈, ſ^!ä, !i, öy, Ó!k, – xyÓ° ç#Óö !Óüy «, e!è, ^!i, ≤Ä!i, ^!ÿ!à!i, y Óy!i, yÓ° ü, ^!° xyçy Ü, Ó° y ſy!° ^!ñ ~Ó° ü, ^!° ç#Óö !Óüy , ð!Ó° ^!ſÓy öyöÜ, yÓ° # ^Ü, y!öy!ö=!°Ó° (LICIEÛÈſ•) ð«, !i, y Óy!i, , ^!Öñ !≤Ä!ü!° y^!üÓ° •yÓ° Ü, ü^!Ó° Óy ≤Ä!i, öy^!öÓ° •yÓ° Óy!i, , ^!° ~Óç ~ſ^!ÖÓ° ü, ^!° !ÓüyÜ, yÓ° #Ó° y•z í, z, öÜ, !i, •!Ö– 1991 ſy^Í°Ó° , ðó° ü, yÓ° ^!i, ſyöyÓ° ! !ÓüyÓ° x@^!à!i, ≠ ſÇf!Öy^!Ó°Ó° ≤Ä!è !° y ÷Ó° & •ÓyÓ° , ðó° ſyöyÓ° ! !ÓüyÓ° ^Ü, ^!èA GICIEÛÈ~Ó° ~Ü, ^!ä, !è, !° y Ó° •z^!°y öy– 1994 ſy^Í° üy^I•yey Ü, !ü!è, ſ, yÓ° !Ó° ^Í, öyè≈, çüy^ò! – Ü, !ü!è, Ó° ſ%, öy!Ó° ç xö%ſy^Í°Ó° ñ 2000 ſy^Í°Ó° ö^!ü, j!Ó° üyſ ^!Ü, GICIEÛÈ~Ü, Ó° y<T...y!° _ «, ^!èÓ° , ð%öÉ!ÓüyÜ, yÓ° # (re-insurance) ſÇfliy !•ſy^!Ö° ^ÿE!ÿy Ü, Ó° y •Í° – ~!è, !i, yÓ° xö#öfli ä, yÓ° !è, ſÇfliyÓ° xyÓ° !ö! sfÜ, ſÇfliyÄ Ó° •z^!°y öy– xö#öfli ä, yÓ° !è, ſÇfliy^!Ü, fl!yö#öü, y^!Ó° ſyöyÓ° ! !Óüy ÓfÓſyÓ° xö%ü!i, ^òÁ!° y •^!i° ^!äÈ– ~=!°Ä° Ó° y<T...y!° _ ſÇfliy– ſyöyÓ° ! !ÓüyÓ° ^Ü, ^!è xyÓ° ð%!è, ſÓ° Ü, y!Ó° ^Ü, ^!èÓ° ſÇfliy •° Employees State Insurance Corporation ~Óç Agricultural Insurance Corporation. çyçy, öy!çñ üy^I•yey Ü, !ü!è, Ó° ſ%, öy!Ó° ç ^ü^!ö 2002 ſy° ^!Ü, ſyöyÓ° ! !Óüy ^Ü, ^!è ^ÓſÓ° Ü, y!Ó° ü)°ö ≤Ä°Í°Ó° xö%ü!i, ^òÁ!° y •^!i° ^!äÈ– ~Ó° ü, ^!° Ó!≈, üy^!ö x^!öÜ, ^ÓſÓ° Ü, y!Ó° ^Ü, y!öy!ö ü, yÓ° ^!i, ſyöyÓ° ! !Óüy ÓfÓſy ÷Ó° & Ü, ^!Ö° ^!äÈ– 2018 ſy^Í°Ó° ~!≤Ä° üy^ſ ~Ó°*•, ð° ÓſÓ° Ü, y!Ó° ſyöyÓ° ! !Óüy ^Ü, y!öy!öÓ° ſÇáfy !àÈ° ſy!i, yç (27)– ü, yÓ° ^!i, ÓfÓſyÜ, yÓ° # ≤Äöyö Ü, ^!i Ü, !è, ^ÓſÓ° Ü, y!Ó° ſyöyÓ° ! !Óüy ^Ü, y!öy!ö •° É 1. Bajaj Allianz General Insurance Company Ltd. 2. HDFC-Chubb General Insurance Company Ltd. 3. ICICI Lombard General Insurance Company Ltd. 4. IIFCO Tokyo General Insurance Company Ltd. 5. Reliance General Insurance Company Ltd. 6. Royal Sundaram Alliance Insurance Company Ltd. SÓi, ~üy^!ö Royal Sundaram General Insurance Company Ltd.) 7. Tata AIG General Insurance Company Ltd. ≤Äü, !i, – ſ%í, Ó° yçñ ü, yÓ° ^!i, Ó° ſyöyÓ° ! !ÓüyÓ° ^Ü, ^!èA Ó° y<T...y!° _ !Óüy ſÇfliy=!°Ó° ~Ü, ^!ä, !è, !° y x!öÜ, yÓ° xyÓ° ^ö•z– 2010 ſy^Í°Ó° , ðó° ^!Ü, ü, yÓ° ^!i, Ó° ſyöyÓ° ! !Óüy ^Ü, e!è, !^!k< ≤

100%	MATCHING BLOCK 94/161	SA	CC ED 01(Bengali).pdf (D164886399)
<p>Ä!i, ^!ÿ!à!i, yü)°Ü, •^!i° í, z^!è, ^!äÈ– 130</p>			

NSOU ?GE-EC-41 1991 ſy^Í°Ó° , ðó° ſyüy!çÜ, !öÓ° y, ö_y !ÓüyÓ° ^Ü, ^!è x@^!à!i, ≠ ü, yÓ° ^!i, xy!≈Ü, ſÇf!ÖyÓ° ÷Ó° & •Á!° y (1991) ^!Ü, Ó!≈, üyö ſü!° , ð!≈hs° xyüÓ° y ð%!è, ≤Äöyö ſyüy!çÜ, !öÓ° y, ö_y ≤ÄÜ, ^!iÓ° í, z^!Ö'á Ü, Ó° ^!i, çy!Ó° –
 i) Ü, ü≈ä, yÓ° # ^, ðöçö ≤ÄÜ, "ñ 1995 ≠ ~•z ≤ÄÜ, " xö%ſy!° # ^Ü, y^!öy Ü, ü≈ä, yÓ° #Ó° Ü, y!≈Ü, y° 33 ÓàÈÓ° , ð)≈ •^!° ſ, y^!Ü, ü) ^Ó!i, ^!öÓ° 50 ç!i, yçç ^, ðöçö !•ſy^!Ö° ^òÁ!° y •Í° – ^, ðöçö ≤Äy, öÜ, !•ſy^!Ö° Ü, ü≈ä, yÓ° #Ó° ü, !%, f •Í° çy!Ó° Óy!Ó° Ü, ^, ðöçö^!öÓ° ÓfÓfliy Ü, Ó° y •^!i° ^!äÈ– ii) ≤Äöyöü)°Ü, (Contributory) ^, ðöçö ≤ÄÜ, "ñ 2004 ≠ ſ Çà!è, !i, Ä xÇà!è, !i, í, z, ü, !° ^Ü, ^!èz ~•

z ≤ÄÜ, " ≤ÄÜÿçf – xÓŸ^İÖ^Ó^ Ÿüî^ İáö^ Ü, y^ İöy Ü, ü≈# ' ≤ÄÜ, " ^ İ^ İÜ, ^ Ó^ Ó^ İİ^ xyŸ^ İÖñ^ İ, áö Ÿ!MÈ, İ, è, yÜ, yÓ^ 40
çİ, yÇç İò^ İİ^ ç#Öö !Óüy ^ Ü, yİöy!öÓ^ xfyö%•z!è, !Ü, ö^ İİ, • İÖ– Óy!Ü, 60 çİ, yÇç Ü, ü≈ã, yÓ^ # flÿô#öü, y^ İÖ áÓ^ ä,
Ü, Ó^ İİ, çöyÓ^ İÖ– 4.12 ü, yÓ^ İİ, Ó^ !Óüy ^ «, ^ İeÓ^ ŸÇflÖyÓ^ ≠ üy^ İ•yey Ü, !ü!è, Ó^ Ÿ% çöy!Ó^ ç (Reforms in the
Insurance Sector of India : Recommendations of Malhotra Committee) 1991 Ÿy^ İ^ Ó^ ü, yÓ^ İİ, ŸÇflÖyÓ^ Ü, ü≈Ÿ!ä, ä, y°%
• İ^ İ, yÓ^ Ÿy^ İİ ŸD!İ, ^ Ó^ İä ŸÓ^ Ü, yÓ^ !Óüy ^ «, ^ İeÄ ŸÇflÖyÓ^ ≤ÄÖİ≈, ^ İöÓ^ !Ÿk, yhs^ @ Ä•İ, Ü, ^ İÖ^ – ~•z İ, z^ İj^ İçf
ŸÓ^ Ü, yÓ^ 1993 Ÿy^ İ^ üy^ İ•yey

48% MATCHING BLOCK 95/161 SA CC ED 01(Bengali).pdf (D164886399)

Ü, !ü!è, !ò^ İİ^ yà Ü, ^ İÖ^ – ~•z Ü, !ü!è, 1994 Ÿy^ İ^ Ó^ çyö%İ^ y!Ó^ üy^ İİ İ, yÓ^ ≤Ä!İ, ^ İÖòö ^, èç Ü, ^ İÖ^ – ~•

z ≤Ä!İ, ^ İÖòö^ !Óüy ^ «, ^ İeÓ^ ŸÇflÖyÓ^ Ÿİö^ İÜ≈, !öİ^ !•!äİ, İ, z^ İÖ^ á^ İÿàf Ÿ% çöy!Ó^ ç=İ^ Ü, Ó^ y^ İ^ ≠ İ) !Óüy ^ «, ^ İe
~Ü, ^ İä, !è, İ^ xÓflıyÓ^ !Ó^ İy, ö àè, y^ İİ, • İÖ– ^ ÓŸÓ^ Ü, y!Ó^ !Óüy ^ Ü, yİöy!ö^ İÜ, ÓfÓŸyİ^ Ÿ% İÿà !ò^ İİ^ !Óüy ^ «, ^ İe
≤Ä!İ, ^ İÿ!äİ, y xyö^ İİ, • İÖ– ii) LICİ Ä GICİÈÜÈ~Ó^ ü)°ò^ İöÓ^ , è!Ó^ üyİ^ Óyİ, , y^ İİ, • İÖ– iii) GICİÈÜÈ~Ó^ xò#öfli ä, yÓ^ !è,
^ Ü, yİöy!ö^ İÜ, flÿİ, sf ^ Ü, yİöy!ö^ İİ, ç, è!Ó^ İİ, Ü, Ó^ İİ, • İÖ– iv) !Ó^ İò!ç !Óüy ^ Ü, yİöy!ö^ İÜ, ü, yÓ^ İİ, ÓfÓŸy Ü, Ó^ yÓ^
xò%ü!İ, !ò^ İİ, • İÖ– ~çöf İ, y^ İòÓ^ ü, yÓ^ İ, #İ^ ^ Ü, yİöy!ö àè, ö Ü, Ó^ İİ, • İÖ x!Óy ü, yÓ^ İİ, Ó^ ^ Ü, y^ İöy
xÇç#öy^ İÖ^ Ó^ Ÿy^ İİ ^ İÖİü, y^ İÖ^ Ü, yİöy!ö àè, ö Ü, Ó^ İİ, • İÖ– v) LICİ ~ÓÇ GICİ, èİ!≈òçy!Ÿİ, ŸÇfliy !•Ÿy^ İÖ Ü, yç
Ü, Ó^ İÖ– vi) !Óüy ^ «, ^ İeÓ^ Ü, yçÜ, ü≈ !öİ^ sf^ İİÓ^ çöf ~Ü, !è, flÿçy!Ÿİ, ŸÇfliy àè, ö Ü, Ó^ İİ, • İÖ– ~•z Ÿ% çöy!Ó^ ç=İ^ Ó^
!ü, !_ İİ, !öİ^ !•!äİ, İ, z^ İÖ^ á^ İÿàf ÓfÓflıy=İ^ @ Ä•İ, Ü, Ó^ y^ İ^ ≠ 1. GICİÈÜÈ~Ó^ xò#öfli ä, yÓ^ !è, ŸÇfliy^ İÜ, 2000 Ÿy^ İ^
flÿô#ò^ Ü, yİöy!ö !•Ÿy^ İÖ ^ äyİİy Ü, Ó^ y^ İİ^ İäÈ– 2. !Óüy ^ «, ^ İeÓ^ !öİ^ sf^ İİÓ^ çöf 1999 Ÿy^ İ^ Insurance Regulatory and
Development Authority (IRDA) Act, çyç •İ^ – 3. ç#Öö !ÓüyÓ^ ^ «, ^ İe LICİÈÜÈ~Ó^ ~Ü, ^ İä, !è, İ^ yÓ^ xÓŸyö àè, y^ İöy •İ^ –
!Ó!ü, ß^ ^ ÓŸÓ^ Ü, y!Ó^ ^ Ü, yİöy!ö^ İÜ, ç#Öö !ÓüyÓ^ ^ «, ^ İe Ü, yç Ü, Ó^ İİ, xò%ü!İ, ^ àÄ!^ y^ İİ^ İäÈ–
131 NSOU ?GE-EC-41 4. ŸyôyÓ^ İ^ !ÓüyÓ^ ^ «, ^ İeÄ ^ ÓŸÓ^ Ü, y!Ó^ !Óüy ^ Ü, yİöy!ö^ İÜ, Ü, yç Ü, Ó^ İİ, xò%ü!İ, ^ àÄ!^ y
• İİ^ İäÈ– 5. IRDA Act, 1999 çöç •ÓyÓ^ , èÓ^ !Ó!òÓk, flÿİ^ Ççy!Ÿİ, ŸÇfliy !•Ÿy^ İÖ IRDA flıy! , öİ, • İİ^ İäÈ– ~•z ŸÇfliyÓ^
Ü, yç • !Óüy !ç^ İ^ !öİ%_ ^ Çfliy=İ^ İÜ, !öİ^ sfİ Ü, Ó^ y^ ~ÓÇ !Óüy @ Äy•Ü, ^ İòÓ^ flÿyİ≈Ó^ «, y Ü, Ó^ y– 4.13 ŸyÓ^ yçç
(Summary) 1. ŸÇflÖyÓ^ ÈÜÈ, è)Ó≈Óİ≈, # Ü, y^ İ^ ü, yÓ^ İİ, !ç^ İ^ Ó^ x@ Ä!İ, ≠ ü, yÓ^ İİ, x!≈ İò!İ, Ü, ŸÇflÖyÓ^ ÷Ó^ & İ^
^ üyè, yù%!è, 1985 Ÿy^ İ^ – Ÿ%İ, Ó^ yçñ ŸÇflÖyÓ^ ÈÜÈ, è)Ó≈Óİ≈, # Ÿüİ^ Ü, y^ Ó^ İİ, xyÜÓ^ y 1950-85 Ÿüİ^ İÜ, ^ Óyé, y!FäÈ–
~•z Ÿüİ^ Ü, y!è,

100% MATCHING BLOCK 96/161 SA CC-BT-01.pdf (D150573997)

xyÜÓ^ y ò%!è, ü, y^ İä ü, yà Ü, Ó^ İİ, çöy!Ó^ – ≤

Äliü , ö!Ó Ü, "öy Ì"Ü, i, i, #! , ö!Ó Ü, "öy (1950-65) , ö!≈hs" ù, yÓ" Ì"i, Ó" !ç"Ï"yß"Ï" Ì"öÓ" ≤Äliü , ö!≈y! - ~z Ñ"Ï" Ó" !ç"Ï"Ó" í, zß"Ï"i, Ó" ~Ó!ç<Tf=!° • ≠ (i) ü) Ä ù, yÓ" # !ç"Ï"Ó" í, z, öÓ" =Ó" &c xy"Ï"Ó" y, ðñ (ii) xyüòy!ö Ä ~Ó" Ì"ö!çÜ, Ñy•y"Ï"Ï"Ó" í, z, öÓ" x! , f!öÜ, !öü≈, Ó" i, y ~Óç (iii) àyè, !i, Óf! ñ ü%oyf! , #!i, ~Óç áyòf xyüòy!öÓ" í, z, öÓ" !öü≈, Ó" ç#°i, y- !m! , #! , ö!≈y"Ï"Ó" (1965-85) !ç"Ï"yß"Ï" Ì"öÓ" ≤Äöyö ~Ó!ç<Tf • !ç"Ï"Ó" í, z! , öyòö Ó, !k, Ó" •yÓ" üsiÓ" • Ì" ÌyÄ" y- 2. 1965-85 Ñ"Ï" Ü, y"Ï" ù, yÓ" Ì"i, !ç"Ï"ÜÜsiÓ" i, yÓ" Ü, yÓ" Ñ"Ï" • ≠ 1965-85 Ñ"Ï" Ü, y"Ï" ù, yÓ" Ì"i, !ç"Ï"Ó" üsiÓ" i, yÓ" Óy!•fÜ, Ü, yÓ" i=!° • ≠ ≤Ä!i, Ì"Óç# ð" Ì"çÓ" Ñ"Ï" Ì" Ì% Ìk, Ó" ù, Ì" xö%Í, öyòöç#° Óf! Ó, !k, ñ í, z, ö!≈, ö!Ó" Ü, Ì" Ü, ÓàÈÓ" áÓ" yÓ" ðÓ" &ö Ü, !É! í, z! , öyòö •...yñ , ö!Ó" Ü, yè, y"Ï"üyÓ" xù, yÓñ 1973 Ñy"Ï"Ó" , öÓ" Ì"Ï"Ü, xyhs"çy!i, Ü, Óyçy"Ï"Ó" i, Ì"Ó" òy"Ï"üÓ" xfljyü, y!ÓÜ, Ó, !k, ≤Äü, !i, - ~z Ñ"Ï" !ç"Ï"Ó" ü@yÓ" xù, fhs"Ó" #i Ü, yÓ" i=!° • ≠ xyü"y! , y!sfÜ, ÓfÓf!y Ä x!i, !Ó" _ ≤Äçy!öÜ, !ö! sfñ Ü, !É!Ó" Óf!≈i, yñ ÑÓ" Ü, y!Ó" !Ó!ö"Ï" yà •...yñ xy! ~ÓÉ!üf Ó, !k, Ó" ù, Ì" xù, fhs"Ó" #i ä, y!•òyÓ" •...yñ ≤Äü, !i, - 3. Ñçf!ÖyÓ" ÈÜÈ, öÓ" Ói≈, #Ü, y"Ï" ù, yÓ" Ì"i, !ç"Ï"Ó" x@ Äà!i, ≠ ù, yÓ" Ì"i, x!≈"Ï"i, Ü, Ñçf!ÖyÓ" ð" & •! 1985 Ñy"Ï" - ÓàÈÓ" !è, • ù, yÓ" Ì"i, Ó" ÑËü, ö!Ó" Ü, "öyÓ" ≤Äliü ÓàÈÓ" - ÑËü, ö!Ó" Ü, "öyÜ, y"Ï" !ç"Ï"Ó" í, z! , öyòö Ó, !k, Ó" Óy!É!≈Ó" •yÓ" (8.5 ç! , yçç) !àÈ" Ì"Ï"Ï" Ñ"Ï"hs" yÉ!çöÜ, - ~Ó" , öÓ" xÓçf Ó" yç"Ï"ö!i, Ü, öy"yÓð"Ï"Ó" ðÓ" &ö ð!è, Óy!É!≈Ü, ö!Ó" Ü, "öy (1990-92) à, •#i, •! - ~z ð"ÓàÈÓ" !ü"Ï" !ç"Ï"Ó" í, z! , öyòö Ó, !k, •yÓ" Ñ"Ï"hs" yÉ!çöÜ, !àÈ" öy- ~Ó" , öÓ" 1991 Ñy"Ï" ù, yÓ" i, ÑÓ" Ü, yÓ" öi%, ö!ç"ö#i, ð" àyÉ!y Ü, Ì"Ó" - ~Ó" , ö"Ï"Ó" ÓàÈÓ" •z xçTü, ö!Ó" Ü, "öy (1992-97) ð" & •! - ~z, ö!Ó" Ü, "öy! !ç"Ï"Ó" x@ Äà!i, Ó" •yÓ" !àÈ" Óy!É!≈Ü, 8 ç! , yçç Ìy"Ï"Ï"Ï" Ñ"Ï"hs" yÉ!çöÜ, - !Ü, v öÖü, ö!Ó" Ü, "öy Ü, y"Ï" (1997-2002) !ç"Ï"Ó" Ó, !k, Ó" •yÓ" Óy!É!≈Ü, 5 ç! , yçç"Ï"ç" ð" Ì"ü xy"Ï" - xÓçf ðçü, ö!Ó" Ü, "öy (2002-07) !ç"Ï"Ó" ~z Óf!≈i, y x"Ï"öÜ, è, y•z Ü, y!è, Ì"Ï" Ä"Ï"è, - ~z, ö!Ó" Ü, "öy! !ç"Ï"Ó" Ó, !k, Ó" •yÓ" !àÈ" Óy!É!≈Ü, 8.2 ç! , yçç - ~Ü, yòç, ö!Ó" Ü, "öy! (2007-12) !ç"Ï"Ó" x@ Äà!i, Ó" •yÓ" !àÈ" Óy!É!≈Ü, 6.7 ç! , yçç - ~z •yÓ" !àÈ" °« , füyey S10 ç! , yççv x"Ï", èç, y"Ï"Ï"Ï" Ü, ü- myòç, ö!Ó" Ü, "öyÓ" Ñ"Ï"Ä (20012-17) !ç"Ï"Ó" x@ Äà!i, Ó" •yÓ" !àÈ" Óy!É!≈Ü, 6 ç! , yçç"Ï"ç" ü"Ï"i, yñ Ìy xy"Ï"öÓ" Ñ"Ï"hs" yÉ!çöÜ, ö! - Ñ%i, Ó" yçñ xyüÓ" y Ó" Ì"i, öy!Ó" Ìñ Ñçf!ÖyÓ" ÈÜÈ, öÓ" Ói≈, #Ü, y"Ï" ù, yÓ" Ì"i, Ó" !ç"Ï"Ó" x@ Äà!i, Ó" •yÓ" ä, üÜ, ≤Äö !Ü, à%È !àÈ" öy- xyÓ" Ü, Ì"Ó" yöy ü•yü!Ó" Ó" Ñ"Ï" Süyã≈, 2020 Ì"Ï"Ü, 2022v ù, yÓ" i, #! x!≈ö#!i, Ó" öyöy !Óç, C°yÓ" ðÓ" &ö !ç"Ï"Ó" í, z! , öyòö Ü, Ì"ü Ìy! - Ü, Ì"Ó" yöyÓ" ≤Äliü ÓàÈÓ" !è, Ì"i, !ç"Ï"Ó" x@ Äà!i, Ó" •yÓ" !àÈ" (-) 9 ç! , yçç - ÑÓ" !ü"Ï" Ó"y Ìy! Ìñ Ñçf!ÖyÓ" , öÓ" Ói≈, #Ü, y"Ï" !ç"Ï"Ó" x@ Äà!i, Ó" •yÓ" Ñçf!ÖyÓ" ÈÜÈ, ö)Ó≈Öi≈, # Ü, y"Ï"Ó" ð" ä, Ì"Ï" Ó!ç ö! ñ ÓÓ" ç" !Ü, à%Èè, y Ü, ü- 132 NSOU ?GE-EC-41 4. ù, yÓ" Ì"i, ÑÓ" Ü, y!Ó" ð" «, e ≠ ù, yÓ" i, #! x!≈ö#!i, Ì"i, ÑÓ" Ü, y!Ó" ð" «, Ì"eÓ" =Ó" &c x, ö!Ó" Ñ#ü- ≤Äliü, ñ Ñçà!è, i, «, Ì"e Ü, ü≈Ñçf!y"Ï"Ó" Ói, , xçç•z ÑÓ" Ü, y!Ó" ð" «, Ì"eÓ" xÓòyö- !m! , #! i, ñ ð" àyè, !ç"Ï"y! , öyòö"Ï"Ó" Ä ~Ü, !è, Ói, , xçç ÑÓ" Ü, y!Ó" ð" «, e Ì"Ï"Ü, xy"Ï" - i, i, #! i, ñ ù, yÓ" Ì"i, Ó" ü)ðö àè, Ì"öÄ" ÑÓ" Ü, y!Ó" ð" «, Ì"eÓ" ü) !ÜÜ, y Ó" Ì"Ï" Ì"àÈ- ä, i%, !≈i, ñ , ö!Ó" Ü, yè, y"Ï"üy ð" Ì"e í, zß" ! i, Ì"i, Ä" ÑÓ" Ü, y!Ó" ð" «, Ì"eÓ" xÓòyö =Ó" &c, ö)i≈- öMÈ, üi, ñ ü) Ä ù, yÓ" # !ç"Ï"Ó" í, zß" !i, à!è, Ì"Ï" ÑÓ" Ü, y!Ó" ð" «, e ù, yÓ" Ì"i, !ç"Ï"Ó" !ü, !_üçÓ%i, Ü, Ì"Ó" Ì"àÈ- 5. ù, yÓ" Ì"i, ÑÓ" Ü, y!Ó" ð" «, Ì"e Ñyú, °f ≠ ù, yÓ" Ì"i, ÑÓ" Ü, y!Ó" ð" «, Ì"eÓ" í, z"Ï"á"Ï"Ï"yàf Ñyú, °f=!° • ≠ ü) Ä ù, yÓ" # !ç" fliy, ðöñ !ç"Ï"Ó" !ü, !_fliy, ðöñ Ó" Æy!ö ≤ÄÏyÓ" Ä xyüòy!ö, ö!Ó" Ói≈, i, y! Ñy! i, yñ ÑÓ" Ü, y!Ó" xy!≈Ü, ≤Ä!i, ç, yö=!° Ó" çy! , #! í, zß" Ì"Ï" ð" Ì"ö" Ì"ö"á"Ï"Ï"yàf xÓòyöñ !ç"Ï"Ó" xyMÈ, !Ü, ~ÓÉ!üf •...yñ Ñy! Ü, !ç" fliy, ð"Ï" Ñy•y!f ≤Äü, !i, - 6. ù, yÓ" Ì"i, Ó" ÑÓ" Ü, y!Ó" ð" «, Ì"eÓ" Óf!≈i, y ≠ ù, yÓ" Ì"i, ÑÓ" Ü, y!Ó" ð" «, Ì"eÓ" í, z"Ï"á"Ï"Ï"yàf Óf!≈i, y=!° • ≠ ü%öyú, y xç≈"Ï" Óf!≈i, yñ , ö!Ó" ä, y°Ü, Ä ð!üÜ, Ì"öÓ" ü"Ï"öf í, zòfÜ Ä xö% Ì"ÄÓ" ÌyÓ" xù, yÓñ ÑÓ" Ü, y!Ó" !ç" •z! , z!öè, , ö!Ó" ä, y°öyÓ" ð" «, Ì"e öyöy !Ó!ð!ö"Ï"É!öñ x"Ï"öÜ, ð" «, Ì"e ≤Ä"Ï" yç"Ï"öÓ" i%, öy! "Ó!ç ð!üÜ, !ö"Ï" yàñ ÑÓ" Ü, y!Ó" í, z"Ï"öfyà=!° Ì"i, í, zm, _ í, z! , öyòö «, üi, y ≤Äü, !i, - 7. ù, yÓ" Ì"i, ! Ó!@çÜ, Ó" i ≠ ÑÓ" Ü, y!Ó" !ç" í, z"Ï"öfy"Ï"áÓ" ð" Ì"yÓ" Óf!_ äi, ü)ð"Ï"öÓ" Ü, y"Ï"Ï"àÈ" !Ó!e" Ü, Ó"y"Ï"Ü, Ó"Ï" !Ó!@çÜ, Ó" i- ù, yÓ" i, ÑÓ" Ü, y!Ó" 1990ÜÈ~Ó" ðçÜ, Ì"Ï"Ü, !Ó!@çÜ, Ó" i Ü, ü≈Ñ)!ä, @ Ä•Ü, Ì"Ó" Ì"àÈ- ~!è, •z ù, yÓ" Ì"i, Ó" ÑÓ" Ü, y!Ó" Ü, Ó" Ì"iÓ" ≤Äöyö , ösiy- !Ó!@çÜ, Ó" Ì"iÓ" ≤Äöyö í, z"Ï"çf=!° • ≠ ÑÓ" Ü, y!Ó"

í,z`lòfyà=!Ó` ò« ,i,y Óyí ,y`lòyñ !ç`l` öi% ,ö ,ö!Ó` ßjðò ß,!<Tñ Ü ,ü≈ßçfliyö ß,!<T ≤Äü, ,lì , – !Ó!@zÜ, Ó``lìÓ` ,ö`l`« ,
l%!_ =!° •° ≠ ≤Älì,`lly!ài,yü)°Ü, ,ö!Ó``lìÓç ß,!<Tñ xö%l ,öyòöç#° ßÓ`Ü,y!Ó` Ófí` •...yßñ !Ó`lò!ç ü)°òö Ä ≤Älì!_`Ó`
xyàüöñ ßÓ`Ü,y`lìÓ` }`lìÓ``Óyé,y •...yß ≤Äü, ,lì , – !Ó!@zÜ, Ó``lìÓ` !ÓÓ`&`lìk,`l%!_ =!° •° É ßüyçÜ,`°fy`lìÓ` ≤Älì,
xÓ`l`•yñ ~Ü,`l`ä ,!è ,l`y « ,üi,yÓ` ≤ÄÿyÓ`ñ`ÓÜ,y!Ó` Ä öy!Ó`of Ó,!k,ñ ßÓ`Ü,y!Ó` í,z`lòfy`làÓ` ü)°fy!`lìÓ` !ò!ò≈<T
,öç,lì,Ó` xü,yÓ` ≤Äü, ,lì , – 8. ù,yÓ``lì, x!ì, «% ,oñ «% ,o Ä üyé,y!Ó` í,z`lòfyà (MSME) ≠ oÓf í,zl`öyòöÜ,yÓ` #
!ç`l`y`lòfy`làÓ``« ,`l`e MSMEÈÜÈÓ` ßçK,y`lòj`Ó`* ,ö ≠ i) x!ì, «% ,o í,z`lòfyà`láy`lò ≤`yrè, Ä lsf ,öy!ì,`lì , !Ó!ö`lì`y`là`
ß`lìÓ≈yFä , 25`« ,è ,yÜ,y ó ii) «% ,o !ç`l`y`lòfyà`láy`lò ≤`yrè, Ä lsf ,öy!ì,`lì , !Ó!ö`lì`y`là`ß`lìÓ≈yFä , 5`Ü,y!è ,è ,yÜ,y ó
iii) üyé,y!Ó` !ç`l`y`lòfyà`láy`lò ≤`yrè, Ä lsf ,öy!ì,`lì , !Ó!ö`lì`y`là`ß`lìÓ≈yFä , 10`Ü,y!è ,è ,yÜ,y ó`ßÓy í,z`lòfy`làÓ`
`« ,`l`e x!ì, «% ,oñ «% ,o Ä üyé,y!Ó` !ç`l`y`lòfy`làÓ` !Ó!ö`lì`y`làÓ` ß`lìÓ≈yFä , ß#üy`llye`l`ü 10`« ,ñ 2`Ü,y!è ,~Óç 5
`Ü,y!è ,è ,yÜ,y – 9. ù,yÓ`i ,#l` x!ò#lì,`lì , MSMEÈÜÈÓ` ü) ,!üÜ,y Ä =Ó`&c ≠ ≤Älìüi,ñ`ò`lìçÓ``üyé, !ç`l`y`lòfy`làÓ`
40 ç! ,yçß MSMEÈÜÈ`i , í,zl`öç`•l` – !mi,`#l`i,ñ`ò`lìçÓ``üyé, Ü ,ü≈ßçfliy`lò MSMEÈÜÈÓ` =Ó`&c á%Ó``Ó!ç – i ,i ,#l`i,ñ
`ò`lìçÓ``üyé, Ó`Æy!ò`lì,Ä MSMEÈÜÈÓ` xçç`l`lì<T =Ó`&c ,ö!i≈ – 10. ù,yÓ``lì, MSMEÈÜÈÓ` ßüßfyÓ!° ≠ ù,yÓ``lì,
MSMEÈÜÈÓ` ≤Äöyö ßüßfy=!° •° ≠ ü)°ò`lìÓ` ßüßfyñ ÜÑ ,yã,yüy`l`Ó` ßüßfyñ ,öf !Óe`lì`Ó` ßüßfyñ ,Ó,!ç`l`Ó` ß`lìD xßü
≤Älì,`lly!ài,yÓ` ßüßfyñ ≤Älì!_`Ó` ßüßfyñ í,zl`öyòö « ,üi,yÓ` x ,ö!i≈ ÓfÓ`y`lìÓ` ßüßfyñ Ó`&à%i`zi,zl`ò`lè,Ó` ßüßfy
≤Äü, ,lì , –
133 NSOU ?GE-EC-41 11. MSMEÈÜÈÓ` ßüßfy`ò)Ó` Ü, Ó``lì, ßÓ`Ü,y!Ó` ÓfÓfliy ≠ MSMEÈÜÈÓ` ßüßfy`ò)Ó` Ü, Ó``lì,
ù,yÓ`i , ßÓ`Ü,y!Ó``l`l`üñflì ÓfÓfliy @`Ä•Ü,`lìÓ``l`äÈ`l`ß=!° •° ≠ !Ó!ü,ß``Óyí≈, àè ,oñ lsf ,öy!ì, Ä x!i≈,yÓ` ßç@`Ä`l`
ßy•y!fñ ü)°òö ßÓ`ÓÓ`y`lìÓ` ÓfÓfliyñ «% ,o !ç`l`Ó` çöf ßçÓ`« ,ñ Ü,y!Ó`áiÓ` í,zß`l`lò`ßy•y`lìfÓ` ÓfÓfliy ≤Äü, ,lì , –
12. ßçflÖyÓ`ÈÜÈ,ö)Ó≈Öi≈, #Ü,y`l`ü`ù,yÓ``lì,Ó` ÓfyçÜ, ÓfÓfliyÓ` x@`Äà!ì, ≠ ù,yÓ``lì, ßçà!è,ì, ÓfyçÜ, ÓfÓfliy
=Ó`&`•l` x<Tyòç ç! ,`l`ü,Ó``çE!l`ò`l`ü, –`l`z`ß`l`l`x!òÜ,yçç ÓfyçÜ,`z`Ó!ç!òö`è ,`l`ü, !ö – ÷ö%üye Öi≈,ü`lòÓ`
`fiè,è, ÓfyçÜ, , xü ,`z!u,`l`y`l`%öy`l`üÓ` ß`lìD ÓfÓßy Ü,`lìÓ` l`y`l`fäÈ – 1955 ßy`l`•z!j`ö!Ó`l`y° ÓfyçÜ, xü ,`z!u,`l`y`l`ü,
Ó`y<T...y!`_ Ü,`lìÓ`~Ó` öyü`ò`Äl`y`•l``fiè,è, ÓfyçÜ, xü ,`z!u,`l`y –`l`z`ß`l`l`l`Ó` xöfyöf ÓfyçÜ, !àÈ°`Ó`ßÓ`Ü,y!Ó`
ÓfyçÜ, –`z!ì,ü`lòf 1935 ßy`l`° ≤Älì,`l`i ,`•l``ù,yÓ``lì,Ó` !Ó`çyü≈, ÓfyçÜ, l`y`ù,yÓ``lì,Ó``Ü,`w#l` ÓfyçÜ, – 1969
ßy`l`14 !è, Ó! , , ≤Äy•z`l`ü,è, ÓfyçÜ, ~Óç 1980 ßy`l`° xyÓ`Ä 6!è, Ófyç`l`ü, çy! ,#l`Ü,Ó`l`Ü,Ó`y`•l` –`•z`
çy! ,#l`Ü,Ó``lìÓ` ,ö)lìÓ≈`ù,yÓ``lì, Ófyç!Ü,ç`« ,`l`eÓ` xÓfliy`ü`y`lè,`z`ù,y`l`y`!àÈ° öy – ÓfyçÜ, =!° öyöy xßyò%
Ü,y!≈Ü,`y`l`ö`!°Æ !àÈ° – 13. ù,yÓ``lì, Ófyç!Ü,ç ÓfÓfliyÓ` ßçflÖyÓ` ≠ öÓ`!çç•ü Ü,`l`ü!è,Ó` ≤Älì,`lìÓòö ≠
ù,yÓ``lì,Ó` Ófyç!Ü,ç ÓfÓfliy!è,`l`ü,`l`%à!è,ì,

36%	MATCHING BLOCK 97/161	SA	CC-CO-01.pdf (D149057030)
Ü, Ó`yÓ` çöf`ù,yÓ`i , ßÓ`Ü,y!Ó` öÓ`!çç•ü Ü,`l`ü!è, àè,ö Ü,`lìÓ` –`~z`Ü,`l`ü!è,Ó` ß% ,öy!Ó`ç=!° •° ≠ Óy!l`çfÜ,			

ÓfyÇÜ, =!Ó° Û, yçÜ, Ìü≈ fljyô#öi, y ≤Äòyöñ xy•zöfjoi, òàò çüyÓ° xö%, öyi, •...yñ x@ Äy!òÜ, yÓ° ≤ÄyÆ ^ «, Ìe } ÌiÓ°
, ð!Ó° üyi •...yñ Óyçy!Ó° ç!_ Ó° myÓ° y §% ÌòÓ° •yÓ° !òð≈yÓ° Ì ≤Äü, Ìi, - ~•z §% öy!Ó° ç=!° ù, yÓ° Ìi, i, #Ó
!Ói, Ìü≈, Ó° §, ÌT Ü, ÌÓ° ÌäÈ- Ì, ÌÓ° Óy!ÌçfÜ, ÓfyÇÜ, =!Ó° , í, z, ðÓ° §Ó° Û, y!Ó° !ò!° sfi, ð% ÌÓ° y, ð%!Ó° !%, Ì° !ò Ì°
• ÌÓ° öy- Ì, ÌÓ° §Ó° Û, y!Ó° !ò!° sf ÌiÓ° ç!è, °i, y Û, üy Ìi, • ÌÓ° ~ÓÇ ÓfyÇÜ, =!Ó° Û, yçÜ, Ìü≈ Ó° yç ÌiÓ!Ü, Û, • hfl Ìi° «, ç, ð
ò)Ó° Û, Ó° Ìi, • ÌÓ°- 14. §ÇflÖyÓ° ÈÜÈ, ðÓ° Ói≈, # Û, y Ì° ù, yÓ° Ìi, Ó° Ó° y<T...y! _ ÓfyÇÜ, ÓfÓfliyÓ° x@ Äà!i, ≠
§ÇflÖyÓ° ÈÜÈ, ðÓ° Ói≈, # Û, y Ì° ù, yÓ° Ìi, Ó° Ó° y<T...y! _ ÓfyÇÜ, ÓfÓfliyÓ° §yú, °f ü)°i, Ìi, ò!è, ≠ x@ Äy!òÜ, yÓ°
^ «, Ìe ÓfyÇÜ, } ÌiÓ° ≤ÄÿyÓ° ñ çyáy ≤ÄÿyÓ° ~ÓÇ xyüyöi, Ó, !k, - , öyçy, öy!çñ ÓfyÇÜ, =!Ó° Û, y Ìç öyöy eß!è, Ó° Ìi°
^ à ÌäÈ- Ì §•z eß!è, =!° •° ≠ flj° ü%öyú, yÓ° •yÓ° ñ !Ó, ð% , ð!Ó° üyi x°f, ð!Ó° §jòòñ xò« , ç, ð!Ó° ä, y°öyñ !ò!° ü
Ó!•ú≈), Ì, ù, y ÌÓ° Ì ≤Äòyöñ ^ ç! y ÌÓ° ù, yè, Û, y ^ áy §#!üi, §yüy!çÜ, ÓfyÇÜ, Ç ≤Äü, Ìi, - , öyçy, öy!çñ ÓfÓÜ, Û, y!Ó°
ÓfyÇÜ, =!Ó° ð« Ì, y Ä Ü, Ìi, ç ÓfÓÜ, Û, y!Ó° ÓfyÇÜ, =!Ó° !%, °öy! Ì Ì!çT Ó!ç- 15. ù, yÓ° Ìi, !Óüy ^ «, ÌeÓ° x@ Äà!i, ≠
fljyô#öi, yÓ° xy Ìà Ì Ìü, •z ù, yÓ° Ìi, §yöyÓ° !Óüy Ä ç#óò!Óüy ≤Ää, !°i, !àÈ- 1956 §y Ì° ù, yÓ° Ìi, §Ó° Û, yÓ° ç#Óö
!Óüy Û, yjöy!ò=!° Ìü, Ó° y<T...y! _ Û, ÌÓ° ù, yÓ° Ìi, Ó° ç#Óö !Óüy !ò!° Ìü (Life Insurance Corporation of India Óy LICl)
àè, ð Ü, ÌÓ° - Ì, ù, òñ 1972 §y Ì° §yöyÓ° !Óüy Û, yjöy!ò=!° Ìü, Ó° y<T...y! _ Û, ÌÓ° ù, yÓ° Ìi, Ó° §yöyÓ° !Óüy !ò!ü
(General Insurance Corporation of India Óy GICl) àè, ð Ü, ÌÓ° - Ì, áò ~Ó° xò#öfli ä, yÓ° !è, §ÇfliyÄ !àÈ° Ó° y<T...y! _
§Çfliy- ~àÿy, , y ù, yÓ° Ìi, öyöy §yüy!çÜ, !òÓ° y, ð_y !ÓüyÄ ä, y°% xy ÌäÈ- üy° Ì•yey Û, !ü!è, Ó° (1993) §% öy!Ó° ç
xö%§y ÌÓ° 1999 §y° Ì Ìü, ç#Óö !ÓüyÓ° ^ «, Ìe ÓfÓÜ, Û, y!Ó° Û, yjöy!ò Ìü, xö%ü!i, ^ ðÄ! y • Ì - ù, Ì° LIClÜÈÓ° ç#Óö
!ÓüyÓ° ^ «, Ìe ~Ü, Ìä, !è, Ì° yÓ° xÓ§yò ä Ìè, - xÓçf ç#Óö !ÓüyÓ° ^ «, Ìe ~!è, •z ~Ü, üye Ó° y<T...y! _ ^ Û, yjöy!ò-
§yöyÓ° !ÓüyÓ° ^ «, Ìe GIClÜÈ Û, È, ð%öÉ!ÓüyÜ, yÓ° # §Çfliy! , ð!Ó° Ìi, Û, Ó° y • Ì - ~Ó° xò#öfli ä, yÓ° !è, §Çfliy Ìü,
fljyô#öi, y ÌÓ° §yöyÓ° !Óüy ÓfÓ§y ä, y°y ÌöyÓ° xö%ü!i, ^ ðÄ! y • Ì - Ì, yàÿy, , yñ üy° Ì•yey Û, !ü!è, Ó° §% öy!Ó° ç ^ ù Ìò
2002 §y° Ì Ìü, §yöyÓ° !ÓüyÓ° ^ «, ÌeÄ ÓfÓÜ, Û, y!Ó° Û, yjöy!ò Ìü, ≤Ä ÌÓ° ÌçÓ° xö%ü!i, ^ ðÄ! y • Ì ÌäÈ- §Ó° !ü!° Ìi°
ù, yÓ° Ìi, Ó° !Óüy ^ «, e!è, ~áo Ì Ì!çT ≤Ä!i, Ì!y!ài, yü)°Ü, -
134 NSOU ?GE-EC-41 16. ù, yÓ° Ìi, Ó° !Óüy ^ «, ÌeÓ° , §ÇflÖyÓ° ≠ üy° Ì•yey Û, !ü!è, Ó° !Ó° Ìi, öyè≈, (1994) xö%§y ÌÓ°
ù, yÓ° Ìi, !Óüy Ìi, Ìe Ì Ìü hfl ÌçflÖyÓ° ≤ÄÓi≈, ð Ü, ÌÓ° ÌäÈ Ì §=!° •° ≠ i) ç#Óö !Óüy ÌyöyÓ° !Óüy í, z, ù, Ì° ^ «, Ìe•z
^ ÓfÓÜ, Û, y!Ó° Û, yjöy!ò Ìü, ÓfÓ§yÓ° xö%ü!i, ñ ii) GIClÜÈ~Ó° xò#öfli ä, yÓ° !è, Û, yjöy!ò Ìü, flj, sf Û, yjöy!ò
!•§y ÌÓ° àè, ðñ iii) !Ó° !ò!ç !Óüy Û, yjöy!ò Ìü, !Ü, à%È ç!≈, §y Ìi, ð Ìi, ç, ù, yÓ° Ìi, !Óüy ÓfÓ§y Û, Ó° yÓ° xö%ü!i, ñ iv) !Óüy
^ «, ÌeÓ° !ò!° sf ÌiÓ° çöf IRDA (Insurance Regulatory and Development Authority) fly, ðö ≤Äü, Ìi, - 4.14 xö%ç#°ö#
(Exercise) ????? §Ç!«, Ìe í, z, _ ÌÓ° Ó° ≤ÄÿzyÓ!° (Short Answer-type Questions) 1. ù, yÓ° Ìi, Ó° x!≈ Ìò!i, Ç, §ÇflÖyÓ° Û, áò
=Ó° & • Ì - 2. ù, yÓ° Ìi, Ó° ði!è, ð!ç°ò#!i, Û, y°% §y Ì° ày!È!i, • Ì / 3. LPGÈÜÈÓ° , ð% ÌÓ° y Û, !y!è, Û, # / 4. ù, yÓ° Ìi, Ó°
§ÇflÖyÓ° ð#!i, Ó° ü)°Ü, !y Û, # / 5. BIFRÈÜÈ~Ó° , ð% ÌÓ° y öyü Û, # / 6. Û, y°% !ç° Ìü, §) Ì!≈yò!° !ç° Ó°y • Ì / 7. MRTP
ActÈÜÈ~Ó° , ð% ÌÓ° y öyü Û, # / 8. !Ó° !ç!Ü, Ó° Ì Û, y Ìü, Ó° Ì° / 9. Û, ð!Ó° Û, "öy Ì Ìü, à%È!è, Û Ó° Ìi, Û, # Ó°y Ìè, y / 10.
ü•yò!Óç Û, Óç Ì°Ó° ü)°Ü, !y Û, # / 11. Û, ð!Ó° Û, "öy Ì Ìü, !m!i, # Ì° à%È!è, Û Ó° §ü! Û, y° Û, # / 12. §Ó° Û, y!Ó° í, z, Ìòfyà
Û, y Ìü, Ó° Ì° / 13. ù, yÓ° Ìi, Ó° §Ó° Û, y!Ó° ^ «, ÌeÓ° ð%!è, §yú, °f í, z ÌÓ° á Ü, ÌÓ° y- 14.
ù, yÓ° Ìi, Ó° §Ó° Û, y!Ó° ^ «, ÌeÓ° ð%!è, Ófl≈i, y í, z ÌÓ° á Ü, ÌÓ° y- 15. ONGC ~ÓÇ NTPCÈÜÈÓ° , ð% ÌÓ° y öyü Ó°- 16.
NHA! ~ÓÇ CSIRÈÜÈ~Ó° , ð% ÌÓ° y öyü Û, # / 17. MSMEÈÜÈÓ° , ð% ÌÓ° y Û, !y!è, Û, # / 18. MSMEÈÜÈÓ° ð%!è, §ü§fy
í, z ÌÓ° á Ü, ÌÓ° y- 19. , ð% ÌÓ° y Û, !y!è, ^°á ≠ NSIC, SFCs ~ÓÇ DIC. 20. ðÓ° !§Ç•ü Û, !ü!è, Ó° §ü#«, yÓ° !ÓÈ! Û, # !àÈ°
21. ðÓ° !§Ç•ü Û, !ü!è, Ó° !Ó° Ìi, öyè≈, Û, áò ≤ÄÜ, y!ç!i, • Ì / 22. IMFÈÜÈ~Ó° , ð% ÌÓ° y öyü Û, # / 23. ù, yÓ° Ìi, Ó° Ó° , _
§Ó° Û, y!Ó° ÓfyÇÜ, Û, y°%!è / 24. !Óüy Û, y Ìü, Ó° Ì° /
135 NSOU ?GE-EC-41 25. ç#Óö !Óüy Û, # / 26. §yöyÓ° !Óüy Û, y Ìü, Ó° Ì° / 27. LICl Ä GIClÜÈ~Ó° , ð% ÌÓ° y öyü Ó°- 28.
ù, yÓ° Ìi, ÓfÓ§y Û, yÓ° # ð%!è, ^ ÓfÓÜ, Û, y!Ó° ç#Óö !Óüy Û, yjöy!òÓ° öyü Ó°- 29. ù, yÓ° Ìi, §yöyÓ° !Óüy ^ «, Ìe
ò%!è, ^ ÓfÓÜ, Û, y!Ó° Û, yjöy!òÓ° öyü Ó°- 30. IRDA-~Ó° , ð% ÌÓ° y öyü Û, # / ????? üyé, y!Ó° í, z, _ ÌÓ° Ó° ≤ÄÿzyÓ!°
(Medium Answer-type Questions) 1. ù, yÓ° Ìi, 1965-85 §ü! Û, y Ì° !ç° Ìi° üsiÓ° i, yÓ° ð%!è, Û, yÓ° Ìi, z ÌÓ° á Ü, ÌÓ° y- 2.
ù, yÓ° Ìi, Ó° §Ó° Û, y!Ó° !ç° ^ «, ÌeÓ° ≤Äòyò ð%!è, Ófl≈i, y í, z ÌÓ° á Ü, ÌÓ° y- 3. ù, yÓ° Ìi, Ó° §Ó° Û, y!Ó° ^ «, ÌeÓ°
ò%!è, ≤Äòyò §yú, °f Ói≈öy Û, ÌÓ° y- 4. ù, yÓ° Ìi, !Ó° !ç!Ü, Ó° Ìi, ð Ìi, ç, ð%!è, !%!_ öyÄ- 5. ù, yÓ° Ìi, !Ó° !ç!Ü, Ó° Ìi
!Ó° ð Ìi, ç, ð%!è, ≤Äòyò !%!_ Ói≈öy Û, ÌÓ° y- 6. ù, yÓ° Ìi, # Ì° x!≈ò#!i, Ìi, §Ó° Û, y!Ó° ^ «, ÌeÓ° =Ó° &c !Óá, yÓ°
Û, ÌÓ° y- 7. MSMEÈÜÈÓ° §ÇK, y öyÄ- 8. ù, yÓ° Ìi, MSMEÈÜÈÓ°
Û, Ìi° Û, !è, §ü§fy í, z ÌÓ° á Ü, Ó° - 9.

MSMEÈÙÈÓ° ÆÛÿfy ò)Ó° Û,Ó°`î, ù,yÓ°î, ÆÓ°Û,yÓ° xÓ°!jî, Û,`îÛ,Û,è, ÓfÓfliy Óî≈öy Û,Ó° – 10. ù,yÓ°`î, 1965-85 ÆÛ! Û,y`î°!ç`î" ù@yÓ° Û,`îÛ,Û,è, Û,yÓ°î, ÷z`îÓÖ Û,Ó° – 11. ù,yÓ°`î,Ó° x!≈ö#î,`î, «%,o !ç`î"Ó° ù) !üÛ,y !Óã,yÓ° Û,Ó° – 12. çyî,#î"Û,Ó°`î"Ó° ,ò) !Ó≈ ù,yÓ°`î,Ó° ÓfyçÛ, ÓfÓfliyÓ° Û,`îÛ,Û,è, Æ#üyÓk,î,y í,z`îÓ'á Û,Ó° – 13. ù,yÓ°`î, ÓfyçÛ, çyî,#î"Û,Ó°`î"Ó° í,z`îjçf=!° í,z`îÓ'á Û,Ó° – 14. öÓ°!Ïç•ü Û,è,è, Æ%öy!Ó°ç=!°Ó° Æç!«Æ ü)°fy!°ö Û,Ó° – 15. !ÓüyÓ° ÆçK,y òyÄ– ù,yÓ°`î, Û,Î° ≤ÄÛ,y`îÓ°Ó° !Óüy`î òà`î, çöyÄ!y Æy!°/16. GICIEÙÈ~Ó° ~Û,öy xò#f! ã,yÓ°è, ÆçfliyÓ° öyü Ó°– 17. ù,yÓ°`î,Ó° Æyüy!çÛ, !öÓ°y,ö_y Æçe yhs` Û,`îÛ,Û,è, xy•z`î"Ó° í,z`îÓ'á Û,Ó° – 18. ù,yÓ°`î, !Ó°!@zÛ,Ó°î Æ; ö`Û,è, ~Û,è, Æç!«Æ è,#Û,y`î°á– ?????

ò#â≈ í,z`îÓ°Ó° ≤ÄÛ,yÓ°!° (Long Answer-type Questions) 1. Æçf!ÖyÓ°ÈÙÈ,ò)Ó≈Óî≈,#Û,y`î° ù,yÓ°`î, !ç`î"Ó° x@`î!`î, !Ó`îÿÈî Û,`îÓ°y– 2. 1965-85 ÆÛ! Û,y`î° ù,yÓ°`î, !ç`î" üs!Ó°î,yÓ° Û,yÓ°î=!° Óî≈öy Û,`îÓ°y– 3. Æçf!ÖyÓ°ÈÙÈ,öÓ°Óî≈,#Û,y`î° ù,yÓ°`î, !ç`î"Ó° x@`î!`î, !Óã,yÓ°

Û,`îÓ°y– 4. ù,yÓ°`î, ÆÓ°Û,y!Ó°`î«`î"èÓ° Æyú,°f Ä Óf!≈î,y xy`î°yã,öy Û,`îÓ°y– 5. ù,yÓ°`î, !Ó°!@z Û,Ó°`î"Ó°`î"Ó°Û,Û,è,y !Óã,yÓ° Û,`îÓ°y–

136 NSOU ?GE-EC-41 6. ù,yÓ°`î,#î" x!≈ö#î,`î, MSMEÈÙÈÓ° ÆÛÿfy=!° Óî≈öy Û,`îÓ°y– 7. MSMEÈÙÈÓ° ÆÛÿfy=!° ò)Ó° Û,Ó°`î, ù,yÓ°`î, ÆÓ°Û,yÓ° xÓ°!jî, ÓfÓfliy=!° Óî≈öy Û,`îÓ°y– 8. Æçf!ÖyÓ° ,ò)Ó≈Óî≈,#Û,y`î° ù,yÓ°`î,Ó° ÓfyçÛ,Û,ç`î«`î"èÓ° x@`î!`î, !Óã,yÓ° Û,`îÓ°y– 9. ù,yÓ°`î, ÓfyçÛ,Û,ç ÓfÓfliyÓ° Æçf!ÖyÓ° ≤ÄÏ`îD öÓ°!Ïç•ü Û,è,è,Ó° ≤ÄÏ,`îÓòö Óî≈öy Û,`îÓ°y– 10. Æçf!ÖyÓ° ,öÓ°Óî≈,#Û,y`î° ù,yÓ°`î,Ó° ÓfyçÛ,Û,ç ÓfÓfliyÓ° x@`î!`î, !Ó`îÿÈî Û,`îÓ°y– 11. Æçf!ÖyÓ°ÈÙÈ,öÓ°Óî≈,#î%`îà ù,yÓ°`î, !Óüy`î«`î"èÓ° x@`î!`î, çöy!°yã,öy Û,`îÓ°y– 12. ù,yÓ°`î, !Óüy`î«`î"èÓ° Æçf!ÖyÓ° ≤ÄÏ`îD üy`î°yey Û,è,è,Ó° Æ%öy!Ó°ç=!° Óî≈öy Û,`îÓ°y– 4.15 @`î!`î,ö!O (Bibliography) 1. ÆÓ°`î!°ñ ç!`î"ò ~u,`î Æá`î!°ü (2019) : Óf!çTài, x!≈ö#î, Ä ù,yÓ°`î,Ó°

x!≈ö#î,`î,ñ Ó%Û,`î!u,`îÛ,è,ç, ≤Äy•z`î"è,è,`î!ü`îè,è,`î Û,°Û,yî,y 2.(2022) : ù, yÓ°`î,# Î° x!≈ö#î,`î,ñ Ó%Û,`î!u,`îÛ,è,ç, ≤Äy•z`î"è,è,`î!ü`îè,è,`î ñ Û,°Û,yî,y– 3. Bhagwati, J and P. Desai (1970) : India : Industrialisation, Oxford University Press, Delhi. 4. Jalan, Bimal (2019) : Resurgent India : Politics, Economics and Governance, Harper Collins Publishers, India. 5. Sarkhel, Jaydeb & Seikh Salim (2010) : Economic Principles and Indian Economic Problems, Book Syndicate (P) Ltd., Kolkata. 6. `î!`î!°ü (2011) : ù,yÓ°`î,Ó° ,ò)Ó°Û,`î"öy Ä x!≈ö#î,`î, ù, ÷z`î"Óñ @`î!`î!üèñ Û,°Û,yî,y– 137 ~Û,Û,ÈÈÙÈ5 ?`î«eài, à!ì,≤ÄÛ,`î, ~Óç Æç!ÿçT !ÓÈÏ`î ÆÛ)• –ÈIII àè,ö 5.1 í,z`îjçf 5.2 ≤ÄhflÿyÓöy 5.3 ù,yÓ°`î,Ó°`î"Ó°`î"Ó°Û, Óy!î!çfÓ° Æyî±!ì,Û,`î,`î"Ó°Óî≈,öÏÛ)• 5.3.1 ù,yÓ°`î,Ó° Æyî±!ì,Û,`î"Ó°`î"Ó°Û, Óy!î!çfÓ° ,ö!Ó°üy`î`î ,ö!Ó°Óî≈,ö 5.3.2 ù,yÓ°`î,Ó°`î"Ó°`î"Ó°Û, Óy!î!çfÓ° àè,`î"ö ,ò)Ó°Óî≈,ö 5.3.3 ù,yÓ°`î,Ó°`î"Ó°`î"Ó°Û, Óy!î!çfÓ°`î"òçài,`î,`î"Ó°Óî≈,ö 5.4 ù,yÓ°`î,Ó° Æyî±!ì,Û,`î"Ó°`î"òö Ófy°yTM 5.5 ù,yÓ°`î,Ó°`î"Ó°`î"òö Ófy°y`îTM àyè,`î,Ó° Û,yÓ°`î"Û)• 5.6 ù,yÓ°`î,Ó°`î"Ó°`î"òö Ófy°y`îTM àyè,`î,ò)Ó° Û,Ó°`î, ÆÓ°Û,y!Ó° ÓfÓfliyÛ)• 5.7 Ó°Æy!ö ≤ÄÏy`îÓ°Ó° çöf ÆÓ°Û,y!Ó° ÓfÓfliyÛ)• 5.8 xyüòy!öÈÙÈ,ò)Ó°Óî≈,`î,yÈÙÈÙÈ%ú,° Ä Û,è,è,° 5.9 Ó°Æy!ö ≤ÄÏyÓ° Óöyü xyüòy!öÈÙÈ,ò)Ó°Óî≈,`î,y 5.10 ù,yÓ°`î,Ó° Æyî±!ì,Û,`î"Ó°`î"Ó°Û, Óy!îçf ö#î, 5.11 Æ

71% MATCHING BLOCK 98/161 SA CC-EC-03.pdf (D149057140)

yÓ°yçç 5.12 xö%ç#°ö# 5.13 @`î!`î,ö!O 5.1 í,z`îjçf (Objectives) ~•z ~Û,Û,è, çöyè, Û,Ó°`î"ò àÈyèàÈyè#Ó°y çyö`î, çöyÓ°`î

ÏÓÈÙÈÙÈ? ù,yÓ°`î,Ó°`î"Ó°`î"Ó°Û, Óy!î!çfÓ° Æyî±!ì,Û,`î,`î"Ó°Óî≈,öÏÛ)• ? ù,yÓ°`î,Ó°`î"Ó°`î"òö Ófy°y`îTM àyè,`î,Ó° Û,yÓ°`î,yÓ° ≤ÄÏ,Û,yÓ° ? Ó°Æy!ö ≤ÄÏy`îÓ°Ó° çöf ù,yÓ°`î, ÆÓ°Û,y!Ó° ,•#î, ÓfÓfliy!ò ? Ó°Æy!ö ≤ÄÏyÓ° Ä xyüòy!öÈÙÈ!ö! sfi ö#î,Ó°`î"òf`î"Û,yò%è,è, ù,y`î°y ?`î"Ó°`î"Ó°Û, Óy!îçf Æjè`î"è, ù,yÓ°`î,Ó° Æyî±!ì,Û,`î,`î"Ó°`î, ö#î, 138 NSOU ?GE-EC-41 5.2 ≤ÄhflÿyÓöy (Introduction) `îÈÙÈ`î Û,y`îöy`î

100% MATCHING BLOCK 99/161

SA CC ED 01(Bengali).pdf (D164886399)

ô`îçÓ` x!≈`îö!î,Ü, í,zß`î`îö`

Ó`

îö!çÜ, Óy!î`îçfÓ` =Ó`&c x,ô!Ó` ß#ü- ù,yÓ`î`îç,Ó` öfy!î` flj`î`yß`î, `ô`îçÓ` `«, `îe` ßÜ,ly !Ó`îçE!ù,y`îÖ ≤`Ä`îlyçf-
ù,yÓ`î`îç,Ó` `~Ó`îö!çÜ, Óy!î`îçfÓ` !Ó!ù,ß` !òÜ, !ò`îl` Ói≈,üyö ~Ü, `îÜ, xy`î`yã,öy Ü,Ó`y`îÖ- ßy!±!î,Ü,
ÓaÈÓ` =!`îl, ù,yÓ`î`îç,Ó` `~Ó`îö!çÜ, Óy!î`îçf öyöy ôÓ`îöÓ` ,ô!Ó` Ói≈,ö`â`îè, `îlâÈ- `îüöñ ù,yÓ`î`îç,Ó` `~Ó`îö!ç
Óy!î`îçfÓ` ,ô!Ó` üy`îl, ô!Ó` Ói≈,ö`â`îè, `îlâÈñ` Ó`îö!çÜ, Óy!î`îçfÓ` Ü,yè,y`îlyü!` ,ô!Ó` Ói≈,ö`~`îß`îlâÈ x!≈y! Ó`Æy!ö` Ä
xyüöy!ö` o`îÖfÓ` àè, `îö` ,ô!Ó` Ói≈,ö`~`îß`îlâÈ ~Óç`~Ó`îö!çÜ, Óy!î`îçfÓ` `òçà!` ,ô!Ó` Ói≈,ö`â`îè, `îlâÈ- ~z`~Ü, `îÜ,
`îß`z !ÓE!l` =!`îö`îl` xyüÓ`y xy`î`yã,öy Ü,Ó`Ó- x`îöÜ, flj`î`yß`î, `ô`îçÓ` öfy!` ù,yÓ`î`îç,Ó` `~Ó`îö!çÜ, Óy!î`îçfÓ` Ä
~Ü,`îè, ßüßfy`•` `ô`îö` Ófy`y`î`M`âyè,`îl,Ó` ßüßfy- ~z` `ô`îö` Ófy`y`î`M`âyè,`îl,Ó` Ü,yÓ`î`Ä`y,Ó` ≤`Ä!î,Ü,yÓ` !ò`îl` Ä
Ói≈,üyö ~Ü, `îÜ, !Ó`îY`E!î Ü,Ó`y`îÖ- `~Ó`îö!çÜ, Óy!îçf ßjô`îÜ≈, í,zß`î`öü)°Ü, x!≈#!î,`îl, ~Ü,`îè, `ö%`îÖ`y`îöy
!Ü, v ≤`Äy!ühs` !Ói,Ü≈,`•` xyüöy!ö` !ô!`sf! Ööyü` Ó`Æy!ö` ≤`Äßy`îÖ` `ö#!î, - x!≈y! ù,yÓ`î`îç,Ó` öfy!` flj`î`yß`î, `Ü,y`îöy
`ô`îçÓ` `ô`îö` Ófy`y`î`M`âyè,`îl, `ò)Ó` Ü,Ó`î`l, xyüöy!ö` !ô!`sf`îÖ`

100% MATCHING BLOCK 100/161

SA CC ED 01(Bengali).pdf (D164886399)

í,z,öÓ` `çyÓ` `òÄ!`y í,z!ä,î,

ñ öy!Ü, Ó`Æy!ö ≤`Äßy`îÖ` Ó` í,z,öÓ` =Ó`&c `òÄ!`y í,z!ä,î./~z`!ÓE!l`!è, Ä`Ói≈,üyö ~Ü, `îÜ, xy`î`yã,`î,`•`îÖ-
~`àÈy!`yñ ù,yÓ`î`îç,Ü, ßy!±!î, í,zòyÓ`#Ü,Ó`î`Ä`xyl!≈Ü, ßçf!Öy`îÖ`Ó` ≤`Ä!e`î`y`ã,`îlâÈ- ~Ó`z, ô!Ó`î`ç`Ä!«`îl,
ù,yÓ`î`îç,Ó` ßy!±!î,Ü, `~Ó`îö!çÜ, Óy!îçf `ö#!î,`îÜ, Ü,`#`*`ç, ô!Ó` Ói≈,ö`âè,y`îöy`•`îl` `îlâÈñ`y,Ä`•`

100% MATCHING BLOCK 101/161

SA CC-CO-01.pdf (D149057030)

z`~Ü, `îÜ, xy`î`yã,öy Ü,Ó`y`îÖ` `îlâÈ- 5.3

ù,yÓ`î`îç,Ó` `~Ó`îö!çÜ, Óy!î`îçfÓ` ßy!±!î,Ü, ,ô!Ó` Ói≈,ö`ßü)•` (Recent Changes in India's Foreign Trade) ù,yÓ`î`îç,
,ô!Ó` Ü,`öyÓ` î%`à`÷Ó`&`î` 1950-51 ßy`î`~Óç`î,y`çE!`î` 2016-17 ßy`î`~z`ò#`â≈, ,ô!Ó` Ü,`öyÓ` î%`à`~Óç`î,yÓ`
,ô!Ó` Ói≈,`#` ÓaÈÓ` =!`îl, ù,yÓ`î`îç,Ó` `~Ó`îö!çÜ, Óy!î`îçf öyöyôÓ`îöÓ` ,ô!Ó` Ói≈,ö`â`îè, `îlâÈ- `îß`z
,ô!Ó` Ói≈,ö`=!`îl, `üyè,yü%`!è,ù,y`îÖ`!î,ô!è, !òÜ, `îÜ, xy`î`yã,öy Ü,Ó`y`îly!` - `îß`=!`•` É`SÜ`v`~Ó`îö!çÜ, Óy!î`îçfÓ`
,ô!Ó` üy`îl, ,ô!Ó` Ói≈,ö`ñ`Säv`~Ó`îö!çÜ, Óy!î`îçfÓ` àè, `îö` ,ô!Ó` Ói≈,ö`~Óç`Säv`~Ó`îö!çÜ, Óy!î`îçfÓ` `òçà!
,ô!Ó` Ói≈,ö`- xyüÓ`y`~z, ,ô!Ó` Ói≈,ö`=!`îö`îl`~`îÜ, ~`îÜ, ~`îÜ, xy`î`yã,öy Ü,Ó`Ó- 5.3.1 ù,yÓ`î`îç,Ó` ßy!±!î,Ü,
`~Ó`îö!çÜ, Óy!î`îçfÓ` ,ô!Ó` üy`îl, ,ô!Ó` Ói≈,ö` (Changes in the Volume of Foreign Trade of India) 1950-51 ßy`î`îÜ,
Ói≈,üyö ßü!` ,ô!≈hs` ù,yÓ`î`îç,Ó` `~Ó`îö!çÜ, Óy!î`îçfÓ` ,ô!Ó` üy!`Ä`ü) `îf`!Ö,`ö%`Ó,`!k,`â`îè, `îlâÈ- ~!è,`z`ù,yÓ`î`îç,Ó`
ßy!±!î,Ü, `~Ó`îö!çÜ, Óy!î`îçfÓ` xöf!`ü`=Ó`&c,`ô)≈`~Óç`Tf- ~z`ßü!`Ü,y`î`xyüöy!ö`Ä`Ó`Æy!ö`í,zü,`î`z`!Ö,`ö%`
,ô!Ó` üy`îl` `Ó`îl, `îlâÈ- 1950-51 ßy`î`ù,yÓ`î`îç,Ó` `üyè, `~Ó`îö!çÜ, Óy!î`îçfÓ` Sx!≈y! Ó`Æy!ö`Ä`xyüöy!ö`!ü!`îl`V
,ô!Ó` üy!`!è°`1,250`Ü,y!è, è,yÜ,y- 1998-99 ßy`î`~z, ,ô!Ó` üy!`òNy!`y!`1,76,099`Ü,y!è, è,yÜ,y- x!≈y! 1950`îÜ,
1999`~z`üyè,yü%`!è, 50`ÓaÈ`îÖ`è,yÜ,y`x`îB, ù,yÓ`î`îç,Ó` `~Ó`îö!çÜ, Óy!î`îçfÓ` ,ô!Ó` üy!`250`= `îl`Ö`Ä`!Öç`
`Ó`îl, `îlâÈ- ~Ó`ü`îöf`Ó`Æy!ö` `Ó`îl, `îlâÈ`230`=îñ`xy`xyüöy!ö`
139 NSOU ?GE-EC-41` `Ó`îl, `îlâÈ`270`=î- xy`Ó` 1950-51`îÜ, 2014-15 ßy`î`Ó`ü`îöf`ù,yÓ`î`îç,Ó` `üyè, Óy!î`îçfÓ`
,ô!Ó` üy!` `Ó`îl, `îlâÈ`≤`Äy!`298`= `îl`Ö`ü`îl,y- ~Ó`ü`îöf`Ó`Æy!ö` `Ó`îl, `îlâÈ`245`=î`~Óç`xüöy!ö` `Ó`îl, `îlâÈ`352`=î-
x!≈y! Ó`Æy!ö`x`î,`ö«`y`xyüöy!ö` `Óç`•y`îÖ` `Ó`îl, `îlâÈ- ~Ó`ü,`î`ù,yÓ`î`îç,Ó` `~Ó`îö!çÜ, Óy!î`îçf`âyè,`îl,Ó`
,ô!Ó` üy!`Ä` `Ó`îl, `îlâÈ- ù,yÓ`î`îç,Ó` `~Ó`îö!çÜ, Óy!î`îçfÓ` ,ô!Ó` üy`îl`~z`Ó,`!k,`òç!è,Ó` x!≈#!î,Ó` `Ó`îlâ,ef`z
≤`ÄÜ,yç`Ü,Ó` `îlâÈ- î,yàÈy!`yñ`~!è, x!≈#!î,Ó` í,zFä,î,Ó` í,zß`î,Ó` hfl!Ö`Ä`!ö`îö`ç`Ü,Ó` `îlâÈ- x!≈`îö!î,Ü,
í,zß`î`îöÓ` ßy`îl`ßy`îl`ù,yÓ`î`îç,Ó` `~Ó`îö!çÜ, Óy!î`îçfÓ` ,ô!Ó` üy!`Óy!` ,`îÖ`î,y`Ó`y`z`ly!` - î,`îÖ`~z`≤`Ä`îD`~Ü,`îè,
Ü,ly`Ó`yÓ` xy`îlâÈ- 1950-51 ßy`î`!Ö`y`Óy!î`çf`ù,yÓ`î`îç,Ó` xçç`!è°`2.1`ç,yçç- 2008 ßy`î`!Ö`y`Óy!î`çf`ù,yÓ`î`îç,Ó`
xçç`Ü,`îü`òNy!`y!`1.6`ç,yçç- x!≈y! ù,yÓ`î`îç,Ó` `~Ó`îö!çÜ, Óy!î`îçfÓ` ,ô!Ó` üy!`Óy!` ,`îÖ`Ä`ü`Ä`!Ö`îY`á` `üyè,
Óy!î`îçf`ù,yÓ`î`îç,Ó` xçç`Ü,`îü`îlâÈ- ~Ó`x!≈`•`ñ`!Ö`y`Óy!î`çfÓ` ,ô!Ó` üy!`î`y`îÖ` `Ó`îl, `îlâÈñ`ù,yÓ`î`îç,Ó`

Ó!ò!çÜ, Óy!í!çfÓ, ð!ó!üyi!z!y!íó! Óy!í!çÜ,
ö- ~Ó!ò!çÜ, Óy!í!çfÓ ≤Äÿy!íó! ó! «!le! í!oí%ö öi%ö öÿ!í!yà! Ä! Ö!y!óy! ~í!í!ó! •!í!í!láEñ! ÿ!í!ó! ÿ!ö%ö!f!ó!y!ó!
Ü, ó!í!çÜ! Ü, á!E! è!ç!lí!é, y!ÿ!ü, ó!í!í!láEñ! ù, y!ó!í, í, í, é, y!ÿ!ü, ó!í!í!ö- í, y!z!ó!y!í!çf! Óy!í!çf! ù, y!ó!í!çÜ, ó!ç!ç! Ü, í!ü!láE! í!ò!
ù, y!ó!í!çÜ, Óy!í!çfÓ, ð!ó!üyi! ó!ç! ç!í, •y!íó!•z! ó!í!çÜ, í!láE- xy!ó! ~Ü, í!é, Ü, í!y!Ä! Óy!ó! xy!í!láE- 2000 ÿy!í!ó!
ç!ó! í!í!ü, ù, y!ó!í!çÜ, çy!í, #!í! xy!í!í! ~Ó!ò!çÜ, Óy!í!çfÓ xçç! Óy!í!çÜ, í!öñ! í, y! üy!é, y!ü!é, ~Ü, •z! xy!í!láE- 1985-86
ÿy!í!ó! ù, y!ó!í!çÜ, çy!í, #!í! xy!í!í! ~Ó!ò!çÜ, Óy!í!çfÓ xó!y!ö! í!áE! 12 ç!í, y!ç!í!ç!ó! ü!í!çÜ, y- 1995-96, ÿy!í!ó! ~•z! xó!y!ö!
ó!í!çÜ, ð!ÿy!í!çÜ, y!í! 21 ç!í, y!çç- !Ü, v! í, y!ó!í, ç!ó!ñ! ù, y!ó!í!çÜ, çy!í, #!í! xy!í!í! ~Ó!ò!çÜ, xó!y!ö! 20, ç!í, y!ç!í!ç!ó! ü!í!çÜ, y!
ó!í!çÜ, í!áE- xy!ó! y! í, z!í!ó!á! Ü, í!ó!í!láE! í!ñ! ð!ó! Ü, "óy!Ü, y!í!ó! ù, y!ó!í!çÜ, xy!ò!y!ö! Ä! Ó! Æy!ö! í, z!ü, í!í!çÜ, •z! ó!í!çÜ, í!láE!
ó!í!çÜ, ñ! !Ü, v! Ó! Æy!ö! x!í!ç! «, y! xy!ò!y!ö! ó!í!çÜ, •y!íó! ~ó!í!çÜ, í!láE- ù, í!ó! Óy!í!çf! áy!é, í!çÜ, ó!í!çÜ, í!láE- xy!ü!y!ö!ó! Ó! Æy!ö!
Óy!í!çf! í!í!ü, í!çÜ, ð!ó!üyi! xyl! •í!í!láEñ! ÿ!ó! Æy!ö! xy!í!í!ó! my!ó! y! xy!ò!y!ö! Ó!f!í! ü!é, y! löy! Ö!ó!ó! í!çÜ - ù, í!ó!
ù, y!ó!í!çÜ, ó!í!çÜ, Ó!f!y!y!í!çÜ, áy!é, í!çÜ, áy!é, í!çÜ, ~ó!ç! ÿy!í!çÜ, ó!í!çÜ, ÿy!í!çÜ, áy!é, í!çÜ, ð!ó!üyi!Ä! ó!í!çÜ, á!í!ó!í!láE- ~•z!
áy!é, í!çÜ, ó!í!çÜ, Ü, ó!í!çÜ, í!áE! ~Ü, í!ó!í!ü, í!ü!ö! xy!ò!y!ö! Ü, çy!í!çÜ, •í!ó!ñ! xó!f!ó!í!ü, Ó! Æy!ö! Óy!í!çÜ, y!í!çÜ, •í!ó! - !Ü, v! xy!ò!y!ö!
ó!í!çÜ, ó!í!çÜ, ü!í!çÜ, í!çÜ, öy!ö! ≤Ä!í!çÜ, y!ç!ç!#!í! ó!f! ÿy!ü! Ä!#! Ä! í!çÜ, ç!ç!ç! ≤Ä!í!çÜ, y!ç!ç!#!í! Ü!ñ! y!ä, y!ü!y!ñ! í, y!í!ó! xy!ò!y!ö!
!ó!í!çÜ! Ü, çy!í!çÜ, í!çÜ, öy!ö! - ÿ!í!çÜ, í!é, ù, y!ó!í, í!ü, Ó! Æy!ö! Ó! í, ç!ç!ó! í, z!ç!ó! çy!ó! í!ò!í!çÜ, •í!ó! - 2015-20, ÿy!í!çÜ, y!í!
!ó!í!çÜ, Ó! Æy!ö! Óy!í!çf! ù, y!ó!í!çÜ, xçç! í!áE! 2 ç!í, y!ç!í!ç!ó! Ä! Ü, ü- ÿ!í!çÜ, ó!y!ç! ù, y!ó!í!çÜ, Ó! Æy!ö! Ó! í, ç!ç!ó! í!í!çÜ!
ÿ!í!çÜ, (sapce) xy!í!láE- 5.3.2 ù, y!ó!í!çÜ, ~Ó!ò!çÜ, Óy!í!çfÓ! à!é, í!çÜ, ð!ó!ó!í!çÜ, (Changes in the Composition of
India's Foreign Trade) Ü, çy!í!çÜ, ó!í!çÜ, Óy!í!çfÓ! à!é, ó!ó!í!çÜ, ~ó!í!çÜ, ≤Ä!ó!y!ö! ≤Ä!ó!y!ö! Ó! Æy!ö! ó!f! Ä! xy!ò!y!ö!
ó!í!çÜ, ó!í!çÜ, í, y!í!çÜ, y! Ä! í, y!ó! = ó! ç!ç!í!ü, ~Óy!é, y!í! - ÿ!í!çÜ, ó!y!ç! Ü, çy!í!çÜ, ó!í!çÜ, ~Ó!ò!çÜ, Óy!í!çfÓ! à!é, í!çÜ, ð!ó!ó!í!çÜ,
ó!í!çÜ, ~ó!í!çÜ, xy!ò!y!ö! Ä! Ó! Æy!ö! Ü, çy!í!çÜ, ð!ó!ó!í!çÜ, ~Óy!é, y!í! - ð!ó!ó! Ü, "óy!Ü, y!í!ó! ù, y!ó!í!çÜ, Ó! Æy!ö! Ä!
xy!ò!y!ö! ó!f! í, z!ü, í!í!çÜ, •z!

76% MATCHING BLOCK 102/161 SA HCO SE-CO-21-PDF-Final.pdf (D164896583)
Ü, çy!í!çÜ, í, z!í!ó!á!í!y!ç! ð!ó!ó!í!çÜ

á!í!çÜ, í!láE- xy!ó! y! ≤Ä!í!ü, ù, y!ó!í!çÜ, Ó! Æy!ö! Ü, çy!í!çÜ

45% MATCHING BLOCK 104/161 SA HCO SE-CO-21-PDF-Final.pdf (D164896583)
ð!ó!ó!í!çÜ, xy!í!çÜ, öy!Ü, ó!ó! ~ó!ç! í, y!ó! ç!ó! xy!ò!y!ö! Ü, çy!í!çÜ, ð!ó!ó!í!çÜ, xy!í!çÜ, öy!Ü, ó!ó! - 140

NSOU ?GE-EC-41 ù, y!ó!í!çÜ, Ó! Æy!ö! Ü, çy!í!çÜ, ð!ó!ó!í!çÜ, 1950-51 ÿy!í!ó! ù, y!ó!í, üy!é! 50 í!é, ó! ü!í!çÜ, ó!f!
Ó! Æy!ö! Ü, ó!í, - !Ü, v! ö!í!çÜ, üy!í!çÜ, ù, y!ó!í, 3,000 í!é, ó! Ä! Ó!í!çÜ, ó!f! Ó! Æy!ö! Ü, í!ó! - ù, y!ó!í!çÜ, Ó! Æy!ö! ó!f! =!

95% MATCHING BLOCK 105/161 SA CC-CO-01.pdf (D149057030)
í!ü, ç!Ä!óy!ö! ç!ü, y!í!çÜ, ù, y!á! Ü, ó!y!

í!y!í!çÜ ≠ í!á!çÜ, y!á!í!çÜ, !ó!í!
ó!f! ~ó!ç! ÿy!í!çÜ, Ü, ó!f! - í!á!çÜ, y!á!í!çÜ, !ó!í, Ó! Æy!ö! ó!f! =! •á!ç!y!ñ! ç!y!é, çy!í, ó!f!ñ! Ó!f!ñ! ü!ç!y!ñ! Ü!ñ! y!á, y!á, y!ü!í, y!
≤Ä!ü, í!çÜ, - ÿy!í!çÜ, Ü, Ó! Æy!ö! ó!í!çÜ, ó!í!çÜ, =ó! ç!ç!í!çÜ, ~ó!ó!y!í!çÜ, ó!f!ñ! í!ç!çy!í, ó!f!ñ! x!ç!ç!ü, y!ó! •z!í!çÜ, y!í!
öy!ö! Ü, çy!í!çÜ, h!f!í!çÜ, ó!f!ñ! ~í!çÜ, ó!ç!çy!ü, ç!ó!í!çÜ, FaÈ!ó! ≤Ä!ü, í!çÜ, - Ó!f! Ä! ç!ç!çy!ü, ç!ó!í!çÜ, FaÈ!í!çÜ, Ó! Æy!ö! ÿy!í!çÜ,
á!ç!ó! Ó! í, ç!ó!í!çÜ, í!láE- h!f!í!ç!çy!í, ç!ó!í!çÜ, Ó! Æy!ö! Ä! í!çÜ, Ó! í, ç!ó!í!çÜ, í!láE- ~ó!ü! í!çÜ, í, z!í!ó!á!í!y!ç! •ü!í!çÜ!í!çÜ, y! Ä!
öy!ü! çy!í!çÜ, Ó! ÿy!í!çÜ, x!ç!ç!ü, y!ó! - ~•z! ó!ó!í!çÜ, x!ç!ç!ü, y!ó!ñ! •z!í!çÜ, ó!f!ñ! y!í!çÜ, ó!f!ñ! ~í!çÜ, ó! ç!ç!çy!ü, ç!ó!í!çÜ, FaÈ!ñ! á!ç!ü! Ä!
á!ç!ü!çy!í, ó!f! ~ó!ç! Ó! y!í!çÜ! !ó!ü, ó!f! ~•z! ð!ÿy!á!í!çÜ, ç!í!çÜ, í!ü, Ó! Æy!ö! xyl! ù, y!ó!í!çÜ, üy!é, Ó! Æy!ö! xy!í!çÜ!
x!í!çÜ, í!ü, Ó! Ä! Ó!í!çÜ - xy!ó! y!ó!í!çÜ, çy!í!çÜ, í!ñ! ù, y!ó!í!çÜ, Ó! Æy!ö! Ü, çy!í!çÜ, ð!ó!ó!í!çÜ, ç!ó!í!çÜ, ç!ó!í!çÜ, ç!ó!í!çÜ, ç!ó!
í!ç!çy!í!çÜ, ç!ó!í!çÜ, ç!ó!í!çÜ, ç!ó!í!çÜ, Ó! Æy!ö! Ó! ç!ü!ç!ç!#!í!çÜ, í!láE! ~ó!ç! Ó! Æy!ö! í!çÜ, á!í!çÜ, Ó! ÿy!í!çÜ, •í!í!çÜ, í!láE- ÿy!í!çÜ, Ü, Ü, çy!í!
ù, y!ó!í!çÜ, Ó! Æy!ö! Ü, çy!í!çÜ, í!çÜ, í!çÜ, ó!ó!í!çÜ, ó!í!çÜ, í!láE! í, y!ó!

100% MATCHING BLOCK 106/161

SA CC-CO-01.pdf (D149057030)

ü lóf í z l'Ö á llyàf Ü lll Ü lè , ° !

öj ö * , ö ≠ (i) , 1990ÈÜÈ~Ó òç l'Ü Ö Ö xy l'ä ù , yÓ l'li Ö Ö Ö Æy!ö Ü , yè , y l'üy l'i , l'ä Ö yä ! Ö i , , ö l'if Ö Sã , yñ Ü , lù , ñ , öyè , çyi , oÓf üçy ≤ Äü , l'i V l' l' ≤ Äyöyöf l'ä È ñ i , y x l'öÜ , è , y • z Ü , l'ü a l'ä È – (ii) • z ! O ! ö l' y ! Ö Ç oÓf Ö y llyl' ! öÜ , oÓf ñ x Ç Ü , y Ö Ä xöfyöf • hfl ! ! ö ! ü ≈ i , oÓf ≤ Äü , l'i x È Ü È ! ä Ö yä ! Ö i , oÓf l' l' l' Ü Ö Ö Æy!ö xy l' l' Ö Ö Ö i , x Ç ç xy l' l' – (iii) öi % , ö ç i , y Σ # Ö ÷ Ö & l' l' l' Ü , ù , y Ö l' l' i Ö • z ! O ! ö l' y ! Ö Ç ~ Ö Ç Ö Ö y llyl' ! öÜ , , ö l'if Ö Ö Ö Æy!ö í z l'Ö á llyàf ù , y l'Ö Ö , l'k , l' , ö l' l' l' ä È ~ ~ = ! ° ù , y Ö l' l' i Ö ! ç l' l' Ö i , z ß l' i , l' l' Ü , • z ! ö l' ò ≈ ç Ü , l' Ö – xyüò!ö Ü , yè , y l'üy Ö , ö ! Ö Ö i ≈ , ö ≠ ù , y Ö l' l' i Ö ≤ Äöyö xyüò!ö oÓf = ! ° l' l' i Ö !

100% MATCHING BLOCK 107/161

SA GE-BG-11.pdf (D151483564)

ï ö ù , y l'ä ù , yà Ü Ö y l'y l' ≠ (

i) ù , yàf oÓf ñ (ii) Ü Ñ , yä , yüy Ä ü òf Ö i ≈ , # oÓf ~ Ö Ç (iii) , ü) ò ö oÓf – llyj ± l' i , Ü , Ó ä È Ö = ! ° l' l' i , ù , y Ö l' l' i Ö Ö ≤ Äöyö xyüò!ö oÓf • l' , ö l' è , Δy ! ° l' yü (P) , l' i , ° (O) ~ Ö Ç % ! Ö Ü , fyre , (L) – ~ l' ö Ö ~ Ü , l' ID POL Ö y • l' – ~ ä È y i , , yñ ù , y Ö l' l' i Ö ü) ò ! ö o l' l' Ö f Ö xyüò!ö ö ü l' ö f Ö l' l' l' ä È ~ Ö ò % f ! i , Ü , Ä x l' Ö ò % f ! i , Ü , l' sf , öy ! i , ñ , ö ! Ö Ö • l' i Ö l' y ç l' Ö Ö yüñ öy i Ö l' sf , öy ! i , • z i , fy ! ö – ~ ä È y i , , yñ Ü , ! E l' l' i , Ö y llyl' ! öÜ , lly l' Ö Ö Ö Ö f Ö • y Ö Ö Ö y i , , y Ö ù , l' ù , y Ö l' l' i Ö Ö lly l' Ö Ö xyüò!ö Ä Ö l' i , , l' ä È – ù , y Ö l' i , llyj ± l' i , ù , y ç f l' i , ° Ä xyüò!ö Ü , Ö l' ä È – i , y ä È y i , , y ù , y Ö l' l' i Ö Ö xyüò!ö , ö l' if Ö ü l' ö f Ö l' l' l' ä È öyöy ö Ö l' l' ö Ö öy i % , ~ = ! ° ü l' ö f ≤ Äöyö • ° y • y Ä • z f l' ö y i , – xöfyöf öy i % , xyüò!ö ö ü l' ö f Ö l' l' l' ä È i , yüñ ö h f llyñ l' è , ö ≤ Äü , l' i , – ~ ä È y i , , yñ ù , y Ö l' i , ! • l' Ö ñ ü % l' y Ä öy ! ü , öy l' Ö Ö lly l' öy x Ç Ü , y Ö ! Ö l' ö l' ç Ö Ö Æy!ö Ü , l' Ö – ! Ü , v ~ • z x Ç Ü , y Ö l' i , l' Ö Ö çö f ! • l' Ö ñ ü % l' y Ä öy ! ü , öy l' Ö ! Ö l' ö ç l' l' l' Ü , ù , y Ö l' i , l' l' Ü , xyüò!ö Ü , Ö l' l' i , • l' – i , y ä È y i , , yñ ù , y Ö l' i , öyöy Ö y llyl' ! öÜ , oÓf Ä xyüò!ö Ü , l' Ö l' y l' l' Ü , – ù , y Ö l' l' i Ö Ö xyüò!ö Ü , yè , y l'üy Ö ! ö j ! ! ä i , , ö ! Ö Ö i ≈ , ö = ! ° í z l' Ö á llyàf – 1 , ö) l' Ö ≈ ù , y Ö l' l' i Ö Ö ~ Ö l' ö ! ç Ü , Ö y ! i ç f l' ä È Ä , ö ! Ö l' Ö ! ç Ü , ö Ö l' l' Ö Ö – ~ Ö x l' ≈ • ñ ù , y Ö l' i , ≤ Äöyö i , Ü Ñ , yä , yüy Ä àyöf oÓf Ö Ö Æy!ö Ü , Ö l' i , ~ Ö Ç ! ç çy i , oÓf xyüò!ö Ü , Ö l' i , – Ö i ≈ , üy l' ö xyüò!ö Ö Ö Æy!ö Ü , yè , y l'üy l' l' • z Ä , ö ! Ö l' Ö ! ç Ü , i , y x l' ö Ü , äy ! ö xö % , ö ! f llyi , – 141 NSOU ? GE-EC-41 2. ù , y Ö l' l' i Ö Ö xyüò!ö o l' Ö f Ö i , y ! Ü , y l' ≤ Äöyö , ö Ñyä , l' è , oÓf • ≠ POL , ü) ò ö oÓf ñ ! • l' Ö ñ ü % l' y Ä öy ! ü , öy l' Ö ñ Ö y llyl' ! öÜ , oÓf Ä öy i % , – üy è , xyüò!ö Ö f l' l' Ö Ö ≤ Äy l' l' i , ö È Ü È ä , i % , l' ≈ y Ç ç ~ • z , ö Ñyä , l' è , o l' Ö f Ö äy l' i , Ö f ! l' i , • l' – 3. ù , y Ö l' l' i Ö Ö Ö i ≈ , üyö xyüò!ö Ü , yè , y l'üy ü) ò ö oÓf ~ Ö Ç ü ò f Ö i ≈ , # o l' Ö f Ö Ö = Ö & c l' l' l' t Ö , l'k , l' , ö l' l' l' ä È ~ = ! ° í z ß l' i öü) Ü , xyüò!ö – ~ l' è , ù , y Ö l' l' i Ö Ö ! ç y l' l' ö l' l' Ü , • z ! ö l' ò ≈ ç Ü , l' Ö – 4. ù , y Ö l' i , ~ á ö ! ç çy i , ç E l' h f l' l' Ö Ö oÓf (final product) ! Ö l' ç E l' xyüò!ö Ü , l' Ö öy – Ö Ö ç ñ ! ç" oÓf í z l' , öy ! ö lly y l' f Ü , l' Ö ~ ü ö oÓf • z Ö ! ç xyüò!ö Ü , l' Ö – ~ l' è , Ä ù , y Ö l' l' i Ö Ö ! ç l' l' Ö i , z ß l' i , Ö Ö l' ä , e f ≤ ÄÜ , y ç Ü , l' Ö – 5.3.3 ù , y Ö l' l' i Ö Ö ~ Ö l' ö ! ç Ü , Ö y ! i l' ç f Ö Ö ò ç ä i , , ö ! Ö Ö i ≈ , ö (Changes in the Direction of Foreign Trade of India) ù , y Ö l' l' i Ö Ö ~ Ö l' ö ! ç Ü , Ö y ! i l' ç f Ö Ö ò ç ä i , , ö ! Ö Ö i ≈ , ö xy l' y ä , öy Ü , Ö y Ö çö f xyü Ö y ù , y Ö l' l' i Ö Ö lly l' l' Öy ! i ç f Ü , y Ö # ò ç = ! ° l' l' i , 5 l' è , ù , y l' ä ù , yà Ü , Ö ! ä È ≠ 1. OECD (Organisation for Economic Development and Co-operation) ò ç = ! ° – ~ Ö ü l' ö f Ö l' l' l' ä È European Union (EU) È Ü È ~ Ö Ö ò ç = ! ° ñ í z Ö Ö xy l' l' i Ö Ö Ü , y ~ Ö Ç xöfyöf OECD ò ç = ! ° ñ l' l' i ö ñ x l' f l' T ... ! ° l' yñ çy , öy öñ lly • z çy Ö Ö f yu , ñ ù , y T ñ Ü , y öy i , yñ çyü ≈ y ! ö ñ Ö ! ç l' yü ≤ Äü , l' i , – 2. OPEC (Organisation of Petroleum Exporting Countries) ò ç = ! ° – ~ Ö l' l' f • ü ò f ~ ! ç l' y Ö l' i , ° Ö Æy!ö Ü , y Ö # ò ç = ! ° ñ l' l' i ö ñ • z Ö y ö ñ • z Ö y Ü , ñ Ü % , l' l' i , ñ l' l' Ö ! ö xy Ö Ö ≤ Äü , l' i , – 3. ö) Ö ≈ • z i , z l' Ö y , ö – ~ äy l' ö , ö) Ö ≈ • z i , z l' Ö y , ö Ö Ö l' i , xyü Ö y , ö) Ö ≈ i , ö lly l' i , l' l' i , • z i , z l' ö ! ö ~ Ö Ç , ö) Ö ≈ • z i , z l' Ö y l' , ö Ö , ö) Ö ≈ i , ö lly ç i , y ! s f Ü , ò ç = ! ° l' l' i , Ö y é , y ! F ä È – 4. ~ ! ç l' y Ä xy l' ü Ü , y Ö í z ß l' i ö ç # ò ç = ! ° ñ ~ Ö Ç 5. xöfyöf – 1980–81 lly l' l' Ü , ~ • z ò ç äy , # = ! Ö Ö lly l' i Ö Ö xyüò!ö Ä Ö Æy!ö Ö y ! i l' ç f Ü , # Ö * , ö , ö ! Ö Ö i ≈ , ö • l' l' l' ä È i , y yü Ö y ~ á ö xy l' y ä , öy Ü , Ö – ≤ Ä l' l' i xyü Ö y ù , y Ö l' l' i Ö Ö xyüò!ö Ö y ! i l' ç f Ö Ö ç ä i , , ö ! Ö Ö i ≈ , ö ! Ö l' Ö ä , öy Ü , Ö Ö S lly Ö l' i 5.1. V ~ Ö Ç i , y Ö , ö Ö ù , y Ö l' l' i Ö Ö Ö Æy!ö Ö y ! i l' ç f Ö Ö ç ä i , , ö ! Ö Ö i ≈ , ö ! Ö l' Ö ä , öy Ü , Ö Ö S lly Ö l' i 5.2. V – lly Ö l' i 5.1 ù , y Ö l' l' i Ö Ö xyüò!ö Ö y ! i l' ç f Ö Ö ç ä i , , ö ! Ö Ö i ≈ , ö xyüò!ö Ö x Ç ç S ç i , Ü , Ö y V ò ç äy , # 1980–81 1997–98 2014–15 2018–19 1. OECD äy , # 45.8 50.8 26.9 28.2 2. OPEC äy , # 27.8 23.1 30.6 23.4 3. ö) Ö ≈ • z i , z l' Ö y , ö äy , # 10.3 2.7 1.7 1.8 4. í z ß l' i ö ç # ò ç äy , # 15.7 23.2 39.0 43.4 5. xöfyöf 0.4 0.2 1.8 3.2 üy è , 100.0 100.0 100.0 100.0 lly e ≠ Report on Currency and Finance, RBI S l' Ö ! ü , ß l' ç á f y V

142 NSOU ?GE-EC-41 ù ,yÓ`îlî,Ó` xyüòy!öÓ` ^« ,île`òçàì, ,ö!Ó`Óí≈,ö ≠ ßyÓ`!î 5.1`î`Û,` òáy`ÿ`îFaÈ`îñ 1980-81
OECD`òç=!`î`Û,` xyüòy!öÓ` xçç`!âÈ°`î`lî-T`Ó!ç`S45.8`çì,yççv- 1997-98`ÿ`î°`î,y`xy`îÓ`y`Óy`îlî,` S50.8`çì,yççv-
!Ü,v`~z`çì,yççv`#Ó` =Ó`&`î`Û,` ~z`xçç`e`üyàì,`Ü,`ü`lî,`ÿ`îÜ,`- 2014-15`ÿ`î°`î,y`Ü,`îü`òÑyì,`yì`26.9`çì,yççv-`xÓçf`
2018-19`ÿ`î°`xyüòy!öÓ` xçç`!Ü,`â%Èè,y`^Ó`îlî,`28.2`çì,yçç`îç`^,`öÖÑàEyì`- OPEC`òç=!`Ó`ÿ`îlî`ù,yÓ`îlî,`Ó`
xyüòy!ö`Óy!î`îçfÓ` ^« ,île`òáy`ÿ`îFaÈ`îñ`~z`òç=!`Ó`xçç`Äè,yöyüy`Ü,`îÓ`î`lâÈ-`xyüòy!öÓ`xçç`Ü,`áöÄ`
^Ó`îlî,`î`lâÈñ`xyÓyÓ`Ü,`áöÄ`Ü,`îü`î`lâÈ`SÿyÓ`!î 5.1`oçTÓfV-` ,ö)Ö≈EÜÈ•zì,z`îÓ`y`î,`öÓ`^òç=!`Ó`ù,yÓ`îlî,`Ó`
xyüòy!ö`îlî,`xçç`e`üyàì,`Ü,`îü`î`lâÈ-`Öì≈,`üy`îö`~z`xçç`2`çì,yçç`îçÓ`Ä`Ü,`ü-`~Ó`xöfì,`ü`≤Äöyö`Ü,`yÓ`î°`~z`òç=!`îlî,
ÿ`üyçì,`î`sfÓ` ,`öì,`ö`~Óç`î`ßz` ,`öì,`î`öÓ`ÿ`üì`Ü,y`î°`öyöyöÓ`î`öÓ`!Óç,C°y-`ÿyÓ`!î`î`Û,`xyÓ`Ä`òáy`ÿ`îFaÈ`îñ`~!çì`y`Ä`
xy!ú`Ü,yÓ`xö%ß`î,`^òç=!`Ó`ÿ`îD`ù,yÓ`îlî,`Ó`xyüòy!ö`Óy!îçf`e`üyàì,`^Ó`îlî,`î`lâÈ-`1980-81`ÿ`î°`~z`ÿ`ühfì`^òç`
î`Û,`~`î`lâÈ°`ù,yÓ`îlî,`Ó`^üyè,`xyüòy!öÓ`15.7`ç`

î,yççv- 1997- 98`ÿ`î°`î,y`^Ó`îlî,`òÑyì,`yì`23.2`çì,yççv- 2014-15`ÿ`î°`
xy`îÓ`y`^Ó`îlî,`•ì`39.0`çì,yççv-`xyÓ`2018-19`ÿ`î°`ù,yÓ`îlî,`Ó`xyüòy!ö`Óy!î`îçf`í,zß`î`îç#`^òç=!`Ó`xyçy`!âÈ°`43.4`
çì,yççv-`ù,yÓ`îlî,`Ó`^ÿy!ö`Óy!î`îçfÓ`^òçàì,` ,ö!Ó`Óí≈,`ö`xyüÓ`y`5.2`öç`ÿyÓ`!î`îlî,`ù,yÓ`îlî,`Ó`^ÿy!ö`Óy!î`îçfÓ`
^òçàì,` ,ö!Ó`Óí≈,`ö`òlâ`îl`!âÈ`~z`ÿyÓ`!î`îlî,`xyüÓ`y`1980-81`ÿ`î°`Û,`2018-19`ÿ`î°` ,öì≈hs`ù,yÓ`îlî,`Ó`^ÿy!ö`
Óy!î`îçfÓ`!òÜ,` ,ö!Ó`Óí≈,`ö`òlâ`îl`!âÈ-`xyüòy!öÓ`öfyì`^Ó`^ÿy!ö`Óy!î`îçfÓ`^« ,île`Ä`xyüÓ`y`~Ü,`z`öÓ`ö`^òá`îlî,
 ,öy!FaÈ-`1980-81`î`Û,`1997-98`ÿ`î°`ü`î`öf`OECD,`^òç=!`îlî,`ù,yÓ`îlî,`Ó`^ÿy!öÓ`xçç`46.6`çì,yççv`î`Û,
^Ó`îlî,`55.7`çì,yççv`^îl`!âÈ°`-`î,yÓ` ,`öÓ`2014-15`î,y`Ü,`îü`òÑyì,`yì`35.2`çì,yççv-`xÓçf`2018-19`ÿ`î°`~z`xyÓyÓ`
!Ü,`â%Èè,y`Óy`îlî,`S38.8`çì,yççv-`OPC`^òç=!`Ó`ÿ`îD`^ÿy!ö`Óy!î`îçfÓ`çì,`Ü,`Ó`y`xçç`Ü,`áöÄ`^Ó`îlî,`î`lâÈñ`Ü,`áöÄ`
Ü,`îü`î`lâÈ`xl=yì`x!f!lîç`ç#`^Óy!îçf-`xyüÓ`y`xyüòy!öÓ`^« ,île`Ä`~Ü,`z`âÈ!Ó` ,`ö`îl`!âÈ-` ,`ö)Ö≈`zì,z`îÓ`y`ç`^àyã,`#Ó`
ÿ`îD`^ÿy!ö`Óy!î`îçf`xüÓ`y`ÿyÓ`!î`5.2`ù,yÓ`îlî,`Ó`^ÿy!ö`Óy!î`îçfÓ`^òçàì,` ,ö!Ó`Óí≈,`ö`^ÿy!öÓ`xçç`Sçì,`Ü,`Ó`yV`
^òç`^àyã,`#`1980-81`1997-98`2014-15`2018-19`1. OECD`^àyã,`#`46.6`55.7`35.2`38.8`2. OPEC`^àyã,`#`11.3`10.0`18.1`14.8`
3. ,`ö)Ö≈`zì,z`îÓ`y`ç`^àyã,`#`22.3`3.5`1.1`1.0`4. í,zß`î`^òç#`^òç`^àyã,`#`18.9`29.7`43.9`44.4`5. xöfyöf`0.9`1.1`1.7`1.0`
^üyè,`100.0`100.0`100.0`100.0`ÿ)e`≠`op.cit.

143 NSOU ?GE-EC-41 xyüòy!öÓ` öfyì`~Ü,`z`!ä,e`öy!FaÈ-`^òç=!`îlî,`ÿ`üyçì,`î`sfÓ` ,`öì,`î`öÓ` ,`öÓ`ù,yÓ`îlî,`Ó`
^ÿy!öÓ`xçç`x!Ü,`!M,`È!Ü,`Ó`^îl` ,`ö`îlî,`î`lâÈ-`2018-19`^òç=!`Ó`ù,yÓ`îlî,`Ó`^ÿy!öÓ`xçç`!âÈ°`1.0`çì,yççv`üye-
~!çì`y`Ä`xy!ú`Ü,yÓ`í,zß`î`^òç#`^òç=!`îlî,`ù,yÓ`îlî,`Ó`^ÿy!ö`Óy!îçf`ò,ì,`ù,y`îÓ`^Ó`îlî,`î`lâÈ-`1980-81`ÿ`î°`
ù,yÓ`î,`^üyè,`^ÿy!öÓ`18.9`çì,yççv`~z`^òç=!`îlî,` ,`öy!è,`îl`!âÈ°`-`1997-98`ÿ`î°`î,y`^Ó`îlî,`•ì`29.7`çì,yççv-`xyÓ`
2014-15`î`Û,`2018-19`ÿ`î°`Ü,y`î°`~z`xçç`!âÈ°`44`çì,yçç`îçÓ`ü`îlî,y`-`5.4`ù,yÓ`îlî,`Ó`ÿyì±lî,`Ü,`^ò`^î`ö`Ófy°y`TM`
(Balance of Payments of India) `ù,yÓ`îlî,`Ó`xl≈`î`ö!lî,`Ü,` ,`ö!Ó`Ü,`"öyÓ`î%à`÷Ó`&`•ì`1951`ÿ`î°`~Óç`çÈ!`•ì`2017`ÿ`î°`-
~z`ò#â≈`66`ÓâÈ`îÓ`^ü`î`öf`ö%ÈÜÈ~Ü,`lè,`ÓâÈÓ`^öy`!ò`î°`ù,y`îlî,`Ó`^ò`^î`ö`Ófy°y`îTM`âyè,`lî,`î`Û,`î`lâÈ-`≤`Älû`
 ,`ö!Ó`Ü,`"öyì` (1951-56),`^ò`^î`ö`Ófy°y`îTM`âyè,`lî,`Ó` ,`ö!Ó`üyì`!âÈ°`xÓçf`ÿyüyöf-` ,`ö!Ó`Ü,`"öyì`ä,`°lî,`áy`îlî,`^ò`^î`ö`
Ófy°y`îTM`âyè,`lî,`Ó` ,`ö!Ó`üyì`!âÈ°`41`^Ü,y`lè,`è,yÜ,y`!Ü,v`!mì,`#ì` ,`ö!Ü,`"öyÓ`ÿ`üì` (1956-61),`^ÿy!ö`xyl`!Ó`îçÈ!`
^Ó`îlî,`l`öñ`xlä,`xyüòy!ö`Ófì`áó`z`Ó,`!k,` ,`öyì`-`~z` ,`ö!Ó`Ü,`"öyì`ü`y`ö!Óç`^Ü,`Óç`xö%ß`Ó`î`Ü,`î`lâÈ`ù) `Ä`ù,yÓ`#`!ç`
à`îlî,` ,`î,y`yÓ`í,z` ,`öÓ`^çyÓ`^ò`Äl`y`•ì`-`ù,`î°`!Ó`î`öç`î`Û,`!Ó,`ö%` ,`ö!Ó`üyì`ù) `ö`ö`oÓf`xyüòy!ö`Ü,`Ó`îlî,`•ì`-`ù,`î°`
^ò`^î`ö`çÜ,`^Óy!îçf`âyè,`lî,` ,`ö!Ó`üyì`Ó,`!k,` ,`öyì`-`~z` ,`ö!Ó`Ü,`"öyì`ä,`°lî,`áy`îlî,`^ò`^î`ö`Ófy°y`îTM`âyè,`lî,`Ó` ,`ö!Ó`üyì`
!âÈ°`1,725`^`

Ü,y`lè,`è,yÜ,y`-`î,`î,`#ì` ,`ö!Ó`Ü,`"
öyÓ`ÿ`ü`îl` (1961-66) `ù,yÓ`î,`≤`Älî,`î`lâÈ`#`^ò`îçÓ`ÿ`îD`î%îk,`çlî,` ,`îl` ,`ö`îlî,`-`xyÓyÓ`ñ`ÿ`ü`îl`Ü,`î`lâÈ`Ü,`ÓâÈÓ`
^ò`îçÓ`≤`Ää,`u,`áó`yÓ`≤`Äyö%ù≈,`yÓ`òáy`^òl`-`ù,`î°`Ü,`!ÈlÓ`ù,`ö`áó`«`!lî,`@`Ähfì`•ì`-`~ÿ`î`lâÈ`ù,`î°`^ÿy!ö`
!Ó`îçÈ!`^Óy`îlî,`l`ö-`xöf!ò`î`Ü,`ñ`≤`Älî,`Ó`«`y`~Óç`í,zß`î`î`öÓ`çöf`!Ó`î`öç`î`Û,`!Ó,`ö%` ,`ö!Ó`üyì`áyòf`oÓf`ñ`ù) `ò!ö`oÓf`
~Óç`xflfçflf`xyüòy!ö`Ü,`Ó`îlî,`•ì`î`î`lâÈ-`~ÿ`î`lâÈ`ù,`î°`î,`î,`#ì` ,`ö!Ó`Ü,`"öyÓ`ä,`°lî,`áy`îlî,`âyè,`lî,`Ó` ,`ö!Ó`üyì`òÑyì,`yì`
1,951`^`
Ü,y`lè,`è,yÜ,y`-`î,`î,`#ì` ,`ö!Ó`Ü,`"
öyÓ` ,`öÓ`öyöy`xyl!≈Ü,`!Óç,C°y`Ä`ä,y`î,`öÓ`çöf`ä,`î%,`l≈` ,`ö!Ó`Ü,`"öy`!è,`Ü,`ÿ`ü`îl`÷Ó`&`Ü,`Ó`y`ÿl`!ò-` ,`ö!Ó`^ò`îlî≈,
lî,`ö!è,`^Óy!È!≈Ü,` ,`

100%	MATCHING BLOCK 108/161	SA	TANIA CHAKRABORTY.pdf (D158018304)
ö!Ó`Ü,`"öy (1966-69) @`Ä`î`Ü,`Ó`y`•`îl`			

lī, Ó ° ^o^lōō Ófyoy^ITM áyē, lī, ò)Ó ° Ū, Ó ° ^lī, ſÓ ° Ū, y!Ó ° ÓfÓfliyſſū)• (Government Masurs to Remove the Deficut in the Balance of Payments of India) ā, i%, l≈ Ä, ðM, Èü, ð!Ó ° Ū, "öy ÓáÈÓ ° =!° Óyò !ò !° ū, yÓ ° ^lī, ſŪ@^Ä, ð!Ó ° Ū, "öyÜ, y^l° (1951-2017) ^o^lōō Ófyoy^ITMÓ ° ā, °lī, áy^lī, áyē, lī, ^óáy ^òl° - xÓfliy ā, Ó ° ū !Ó, ð!≈^lī ° Ó xyÜ, yÓ ° ^ól° 1991 ſy^l° - ^ ÓáÈÓ ° ^ ſüy^lī ~ Ó!ò!çÜ, ü%oyÓ °, ð!Ó ° üy! 2,600 ^ Ū, y!ē, ē, yÜ, y! ^ ð^lū xy^lī - ~Ó ° myÓ ° y ^ſz ſſū^lī üyē ð%ÈÜÈſÆy^l° xyüòy!ò Óf! ^üē, y^lōy ſſŪ, Ó !àÈ° - ~z xÓfliy Óy, ð!Ó ° !flī!lī, ſyüy° ^òÄl° yÓ ° çöf ū, yÓ ° i, ſÓ ° Ū, yÓ ° !Ü, à%È xy, ð!Ü, y°#ò Óy çÓ °&!Ó ° ÓfÓfliy @^Ä•i Ü, ^lÓ ° - xyüÓ ° y ~=!° !Ü, fl!^Ü, y°#ò ÓfÓfliy Ó ° ^lī, ^öy!Ó ° - ~àÈyí, y ū, yÓ ° ^lī, Ó ° ā, °lī, áy^lī, áyē, lī, !òl° sf^līÓ ° çöf !Ü, à%È ò#â≈Ü, y°#ò ÓfÓfliyÄ @^Ä•i Ü, Ó ° y •l° - xyüÓ ° y í, z, l° ≤ÄÜ, yÓ ° ÓfÓfliy !ò !lī ~^lÜ, ~^lÜ, xy^lōyā, öy Ü, Ó ° Ó - çÓ ° &!Ó ° Óy fl!^Ü, y°#ò ÓfÓfliyſſū)• (Emergency or Short Term Measures) (i) !Ó °!ò!ç^lōÓ °, öyÄöy ^üē, y^lōyÓ ° çöf ū, yÓ ° ^lī, Ó ° !Ó ° çyü≈, ÓfyçÜ, 46.9 ē, ð ^ſöy Óſſ, Ü, ^ Ó ° ^lā 40 ^ Ū, y!ē, í, yÓ ° öyÓ ° Ū, ^lÓ ° - (iii) 1991, ſy^l° Ó ° ç%y•z üy^lī ſſ ð%Üòü, y! ^ ē, yÜ, yÓ ° ^ Ó!ò!çÜ, ü)°f ≤Äy!^ 20 çl, yçç •...yſ Ū, Ó ° y •l° - ~^lÜ, Óy •l° ^òç#l° ü%oyÓ ° xÓÜ)°fyl° ö (devaluation)- ~Ó ° ū, ^l° ^òç!ē, Ó ° xüyòy!ò Ū, ^lū Ä Ó °Æy!ò Óy^lī, ~Óç ſyöyÓ °lī, ^òç!ē, Ó ° ^o^lōō Ófyoy^ITM áyē, lī, Ū, ^lū- 147 NSOU ?GE-EC-41 (iii) ^ ſŵ^lī xyhs ç≈y!lī, Ū, ü%oy ū, y! yÓ ° (International Monetary Fund Óy IMF) ^l^lÜ, ū, yÓ ° i, 22 ^ Ū, y!ē, í, yÓ °)i @^Ä•i Ü, ^lÓ ° - (iv) ū, yÓ ° ^lī, Ó ° fiē, ē, ÓfyçÜ, 20 ^ Ū, y!ē, í, yÓ ° ü) ^l°fÓ ° ſyüy!Ó °!ò !ç!Ó!e^ Ū, ^lÓ ° - ā%, !_ !àÈ° ^lñ fiē, ē, ÓfyçÜ, •zFaÈy Ū, ^lÓ °, ð^lÓ ° ~•z ſyöy !Ü, ^lō !ò !lī, çöyÓ ° !lÓ - ~•z ſŵhfll xy, ð!Ü, y°#ò Óy ſj!^Ü, y°#ò ÓfÓfliy=!° áÈyí, yÄ ū, yÓ ° i, ſÓ ° Ū, yÓ ° ^o^lōō Ófyoy^ITM áyē, lī, ^üē, y^lī, !Ü, à%È ò#â≈Ü, y°#ò ÓfÓfliy @^Ä•i Ü, ^lÓ ° - xyüÓ ° y ~•z ò#â≈Ü, y°#ò ÓfÓfliy=!° ~áo xy^lōyā, öy Ü, Ó ° Ó - ò#â≈Ü, y°#ò ÓfÓfliyſſū)• (Long term measurs), 1. ū, yÓ ° ^lī, Ó ° xü, fhs^ Ó °#i xl≈#lī, ^lī, öyühfl!Ó ° e^üyāi, Óyí, yÓ ° ū, ^l° ~Ü, !ò !Ü, í, z! çöyòò Óf! ^ Ó^lī, ^lāÈ ~Óç, i, yÓ ° ū, ^l° Ó °Æy!ò Ū, ^lū ^lāÈ- xöf!ò !Ü, ñ ^òç#l° Óyçy^lÓ ° öyühfl!Ó ° Óyí, yÓ ° ū, ^l° xyüòy!ò ^ Ó^lī, ^lāÈ- ð%lī Ó ° ſ!ø!°i, ū, ^l° ^o^lōō Ófyoy^ITM áyē, lī, ^ Ó^lī, ^lāÈ- ~^lç, ^le ^o^lōò Ófyoy^ITM áyē, lī, ^ Ó^lī, ^lāÈ- ~^lç, ^le ^o^lōò Ófyoy^ITM áyē, lī, Ó ° xöf!ò Ū, yÓ ° i • xü, fhs^ Ó °#i xl≈#lī, ^lī, ü%oyfl≥, #lī, - ſÓ ° Ū, yÓ ° i, y•z ü%oyfl≥, #lī, !òl° sf^līÓ ° çöf öyy ÓfÓfliy @^Ä•i Ü, ^lÓ ° ^lāÈ- !Ó °!çÈlī, Óy^lçē, áyē, lī, Ū, üy^lōyÓ ° ^ā, <Ty Ū, Ó ° y •l°FaÈ ~Óç ſÓ ° Ū, y!Ó ° Óf^lī ç, C°y xyöy •l°FaÈ- 2. ū, yÓ ° i, ſÓ ° Ū, yÓ ° ði%, ö xy!l≈Ü, ö#lī, Ä !ç!ò#lī, @^Ä•i Ü, ^lÓ ° ^lāÈ- ~•z ö#lī, ^lī, ſÓ ° Ū, y!Ó ° ^ «, e^lÜ, ſçÜ%, !ä, i, Ū, Ó ° y •lī ^lāÈ- ſÓ ° Ū, y!Ó ° ^ «, ^leÓ ° ^çl°yÓ ° !Ó!e^ Ū, ^lÓ ° ^ ÓſÓ ° Ū, y!Ó ° Ū, Ó ° i Ū, Ó ° y •l° l°FaÈ- xyçy Ū, Ó ° y •lī ^lāÈ ^lñ ~^lī, ſÓ ° Ū, y^lÓ ° Ó ° xyl° Óyí, ^lÓ - x^lō^lÜ, xÓçf ^o^lōò áyē, lī, Ó, !k, Ó ° çöf ſÓ ° Ū, y^lÓ ° Ó ° í, zòyÓ ° ö#lī, ^lÜ, •z öy!^ Ū, ^lÓ ° ^lāÈö- 3. Ó °Æy!ò Óyí, y^lōyÓ ° í, z^l^lçf 1993-94 ſy^l° ^o^lōò Ófyoy^ITMÓ ° ā, °lī, l^y^lī, ē, yÜ, y^lÜ, (ö)≈ Ó ° *, öyhs^ Ó ° llyaf Ū, Ó ° y •lī ^lāÈ- 4. ^ Ó!ò!çÜ, ü%oy !òl° sf xy•zö (Foreign Exchange Regulation Act Óy FERA) ſç^lçyòö Ū, Ó ° y •lī ^lāÈ- Óy •lī ^lāÈñ ^Ü, y^lōy ū, yÓ ° i, #l° Ū, yjòy!ò ^lī, 51 çl, yçç, ð!≈hs^ !Ó °!ò!ç!Ó!ò^lī yàÜ, yÓ ° #ò y !Ó!ò^lī yà Ū, Ó ° ^lī, çöyÓ ° !lÓ - öi%, ö xy•z^lōÓ ° öyü • ^ Ó!ò!çÜ, ü%oy ÓfÓfliy, ööy xy•zö (Foreign Exchange Management Act Óy FEMAV- 5. áyòfyſf ~Óç Ū, !Èlçyí, ÜÑ, yā, yüy^l° Ó ° xyüòy!ò •...yſ Ū, Ó ° yÓ ° í, z^l^lçf Ū, !Èl í, z! çöyòò Ó, !k, Ó ° çöf öyöy ÓfÓfliy @^Ä•i Ü, Ó ° y •l°FaÈ- 6. ^l°, xyüòy!ò Ū, !ü^lī xyüòy!ò Óf! Ū, üy^lōyÓ ° í, z^l^lçf ^l°, ^l° xü, fhs^ Ó °#i í, z! çöyòò Ó, !k, Ó ° í, z, öÓ ° ^çyÓ ° ^òÄl° y •l°FaÈ- 7. Ó °Æy!ò ≤Äſy^lÓ ° Ó ° í, z^l^lçf ſÓ ° Ū, yÓ ° öyöy ÓfÓfliy @^Ä•i Ü, ^lÓ ° ^lāÈ- ^ſ=!° !Ü, lī, öü, y^lā ū, yà Ū, Ó ° y !yl° É (i) ≤Älī, ç, yòàì, ÓfÓfliy ≠ Ó °Æy!ò ≤Äſ

58%	MATCHING BLOCK 109/161	SA	GE-BG-11.pdf (D151483564)
y^lÓ ° Ó ° í, z^l^lçf ſÓ ° Ū, y!Ó ° öi%, ö öi%, ö ≤Älī, ç,			

yö fliy, öö Ū, ^lÓ ° ^lāÈ- (ii) Ó °Æy!òÓ ° ~Ó!ä, eſſyöò Ä öi%, ö Óyçy^lÓ ° Ó ° xy!ÓçöyÓ ° ~Óç (iii) Ó °Æy!òÜ, yÓ ° #^lōÓ ° ſ%llyà ſ%!Óöy Ä í, z!ſy•öyö- ~ü, y^lÓ ſÓ ° Ū, yÓ ° ~Ü, !ò !Ü, Ó °Æy!ò ≤Äſy^lÓ ° Ó ° í, z, öÓ ° ^çyÓ ° !ò !lī ^lāÈñ xöf!ò !Ü, xyüòy!ò Ó ° í, z, öÓ ° !Ó!ò!çÈlōä

148 NSOU ?GE-EC-41 i%, ^i^o^ lo^ i^faE- 1950-85 su^l^ U^y^i^o^ u^yO^ ^li^ ^i^!c^y^i^ ^i^o^ ^ U^ Oc^ xO^!ji^ • ^i^!laE^ i^y^i^U^ O^y
 • i^ xhs^ u^%a^# i^zB^ i^ o^ ^U^ Oc^ (inward looking approach)- ~O^ u^ U^ ly^ •n^ ^o^c^#i^ !c^"i^U^ !O^ ^lo^c^ ≤A^!i^ ^i^ly^!a^i^yO^ •y^i^
 ^i^i^U^ O^ «^y^ U^ ^i^O^ !c^y^i^ o^ ae^y^i^loy- ^fcof^ ^su^l^ U^y^i^o^ xyuoy!o^ !o^!hs^ O^ i^ U^ O^y^ • ^i^!laE^ ~Oc^ xyuoy!o^ o^ i^OfO^
 ,o^!O^ O^i^, oOf^ ^o^ i^cO^ u^ i^of^ i^z^i^ o^y^o^ i^oO^ ^a^ <Ty^ U^ O^y^ • ^i^!laE^ - !c^y^i^ o^ i^ly^ ~O^ i^o^!cU^ O^y^!i^cfU^ fjo^ i^U^, ~z
 o^#li^ ^i^U^ O^y^ • i^ xyuoy!o^ ,o^!O^ O^i^, o^ o^#li^ (Policy of import substitution)- 1985 fyi^ i^O^ ,o^O^ u^yO^ i^, fjo^ U^yO^
 !c^y^i^ ^i^oO^ i^ly^ i^zB^ i^ i^oO^ ^i^ U^ Oc^ @^ A^i^ U^ ^i^O^ ^i^laE^ i^y^i^U^ O^!•u^%a^# i^zB^ i^ o^ ^U^ Oc^ (Outward looking
 approach) O^y^ • i^ - ~z^ U^ Oc^ i^oO^ u^ U^ ly^ • ~U^ i^o^ i^U^ O^ ^Ey!o^ ≤A^fy^ i^O^ O^ i^z^oO^ ^cyO^ ^o^A^i^y^ ~Oc^ xof!o^ i^U^
 xyuoy!oO^ i^z^oO^ !o^!sfi^i%, ^i^o^ ^o^A^i^y^ o^i%, o^ ~z^ o^#li^ ^i^i^ !U^ v^ u^yO^ ^li^ O^ ^o^ ^i^o^ Ofy^y^ i^TM^O^ ayê^ !i^ U^ ^i^u^oñ
 O^O^ c^ i^y^ O^ i^i^, •z^ a^ i^o^ ^i^laE^ - xyf^ i^o^ ~z^ i^zoyO^ #U^ O^ ^i^O^ o^#li^ O^ u^ ^i^o^ xyuoy!o^ !O^ o^% ,o^!O^ uy^ i^i^ O^ i^i^, ^i^laE^ !U^
 O^ ^Ey!o^ ^i^u^o^ O^y^ i^i^ !o^ - u^ i^o^ ^o^ i^o^ Ofy^y^ i^TM^ ayê^ !i^ ^o^ i^i^, ^i^laE^ - 5.7 O^ ^Ey!o^ ≤A^fy^ i^O^ O^ çof^ fjo^ U^yO^
 OfOfliy^fjü)• (Government Measures to Promote Exports) u^yO^ ^li^ O^ ^o^ i^o^!cU^ O^y^!i^cfO^ ~U^ !ê^ i^z^i^O^ a^ i^lyaf
 ^o^!c^Tf^ • ^o^ ^i^o^ Ofy^y^ i^TM^ ayê^ !i^ - ~z^ ayê^ !i^ o^!O^ U^ O^ ^i^i^ • i^o^ ~U^ i^o^ i^U^ ^i^u^o^ xyuoy!o^ !o^!sfi^ U^ O^ ^li^ • i^Oñ
 xof!o^ i^U^ ^i^u^!o^ O^ o^y!oO^ ≤A^fyO^ ae^y^i^i^ • ^i^O- u^yO^ i^, fjo^ U^yO^ O^ ^Ey!o^ ≤A^fy^ i^O^ O^ i^z^ i^j^ i^cf^ o^l^y^ OfOfliy
 @^ A^i^ U^ ^i^O^ ^i^laE^ - ^fz^ OfOfliy=!^ i^U^ !

100% MATCHING BLOCK 110/161 **SA** GE-BG-11.pdf (D151483564)

i^ o^ u^y^ i^a^ u^y^a^ U^ O^y^ i^y^i^ ≠ (

A) ≤A^!i^, çyöa^i^, OfOfliyñ (B) O^ ^Ey!oO^ ~O^!a^ eflyyöo^ Ä o^i%, o^ O^yçy^ i^O^ O^ xy!O^xO^yO^ ñ (C) O^ ^Ey!oU^yO^ #^i^oO^
 fjo^ ^i^y^a^E^Ü^E^!O^o^y^ Ä i^z^i^y^o^y^o^ ~Oc^ (D), OfOfliy- xyuoy^y^ ~=!^o^ fjo^ i^U^, çoO^ ,oO^ f

100% MATCHING BLOCK 111/161 **SA** GE-BG-11.pdf (D151483564)

Ç^i^«^, ^i^, o^ xy^ i^y^ä^, o^y^ U^ O^

O- A , ≤A^!i^, çyöa^i^, OfOfliy ≠ O^ ^Ey!o ≤
 A^fy^ i^O^ O^ çof^ u^yO^ i^, fjo^ U^y^i^O^ O^
 i^z^i^O^ a^ i^lyaf ≤A^!i^, çyöa^i^, OfOfliy^i^, OfOfliy=!^ fç^ i^«^, ^i^, o^ !o^i^ O^ * ,o^ ≠ (i) O^ ^Ey!o^ ≤A^fyO^ ,o^E^!o^ (Export Promotion
 Council) fliy^ oö- 2022 fyi^ i^O^ ^u^ uy^ i^f^ ~O^ * ,o^ ,o^E^!o^ i^oO^ fçáfy^ !aE^ ^a^y^ i^jy (14)- fç!Y^T o^ i^OfO^ O^ ^Ey!o^
 ≤A^fy^ i^O^ O^ i^z^i^ o^y^i^ Ä o^#li^ !o^o^yO^ i^ U^ O^y^z^ ~z^ ,o^E^!o^=!^O^ U^yç- (ii) a^yñ U^ !u^ñ O^ O^yO^ ñ u^c^y^ Ä i^yüyÜ^ , ~z
 ,o^Nyä^ !ê^ o^ i^OfO^ çof^ O^y^!i^cf^ uf^ i^U^ O^ xö^#^ i^o^ ,o^!U^ ,o^!U^ ^O^y^i^, ae^, o^ U^ O^y^ • ^i^!laE^ - 2022 fyi^ i^O^ ^u^ uy^ i^f^
 ~O^ * ,o^ !O^!o^k^ ^O^y^ i^i^, O^ fçáfy^ !aE^ ,o^Nyä^ (5)- ~z^ ^O^y^i^, =!^ fç!Y^T o^ i^OfO^ i^z^i^ o^y^o^ñ i^zB^ i^ o^ Ä O^ ^Ey!oO^
 çof^ OfOfliy @^ A^i^ U^ ^i^O^ ly^ i^U^ - (iii) 1964 fyi^ i^O^ O^ ^Ey!o^ }i^ Ä afyO^y!rê^ U^ ^i^, o^y^ i^O^ çö (Export Credit and Guarantee
 Corporation O^y^ ECGC) fliy^ oö- ~z^ U^ ^i^, o^y^ i^O^ çö O^ ^Ey!oU^yO^ #^i^oO^ }i^o^yö U^ ^i^O^ ~Oc^ O^ ^Ey!o^ é% ,N^!U^ O^
 !O^yüO^ OfOfliy U^ ^i^O^ - (iv) uyê^y^!O^ Ä «% ,o^ !c^ i^O^ O^ ^Ey!o^ ≤A^fy^ i^O^ fyi^y^f^ U^ O^yO^ çof^ O^y^!i^cf^ i^zB^ i^ o^ fçfliy
 (Trade Development Authority O^y^ TDA) fliy^ oö- (v) O^ ^Ey!o^ o^ i^OfO^ =i^a^i^, uyö ,oO^ #«^y^ U^ O^yO^ çof^ Indian
 Standard Institute (ISI) ~Oc^ ~Oc^ ,o^ i^O^ xy^ i^O^y^ ç!_ çy^# Burean of India Standards (BIS) ae^, o^ - (vi) ~O^ i^o^!cU^ O^y^!i^cf^
 !c^«^yöyö Ä à^ i^O^E^lyO^ çof^ Indian Institute of Foreign Trade (IIFT) fliy^ oö-

149 NSOU ?GE-EC-41 (vi) !Ó Ìò Ìç Óy!çf ùyñ ≤Äòç~ò# •zi, fy!ò ÑÇà!è, Ì, Û, Ó yÓ çöf Trade Fair Authority of India (TFAI) fliy, ðöñ (vii) State Trading Corporation of India (STCI)ÈÙÈÓ ùyöf ÌüÄ Ó Æy!öÓ ÓfÓfliy ≤Äù, Ì, – B. Ó Æy!öÓ ÌÖ!ä, efÿyöò Ä öi%, ö Óyçy ÌÓ Ó xy!Ó:ÖyÓ ≠ ~Ìç, Ìe í, z ÌÖ'á Ìÿàf ÓfÓfliy=!° • ≠ (i) !Ó!ù, Ò Ìò ÌçÓ Ñ ÌD Ìm, öy!ç, Û, Óy!çf ä%, Ì, Ñ, öyöòñ (ii) !Ó!ù, Ò Ìò Ìç Óy!çf ≤ÄÌ, Ì, ò!ò ò° ≤ÄÓ Ìñ (iii) xyhs ç=y!Ì, Û, Óyçy ÌÓ ù, yÓ Ì, #!° o ÌÖfÓ çò!≤ÄÌ Ì, y Ó, Ìk, Ó çöf ≤Äòç~ò# x!òò/ÈÓ (Directorate of Exhibition) fliy, ðöñ (iv) ~!Ç! y Ä xy!ù, Û, yÓ !Ó!ù, Ò Ìò Ìç Û, y!Ó à!Ó Ì, Û, Öç Ó Æy!öÓ ÓfÓfliyñ (v) Ó Æy!öÓ Ñ, yÓöy í, z!µ° ~Ó * , ö oÓf=!° ÌÜ, Ìä, !° Ì, Û, Ó ÌiÓ ÓfÓfliy ≤Äù, Ì, – C. Ó Æy!öÜ, yÓ # ÌòÓ Ñ Ìÿà Ñ!Ööy Ä í, z!ÿy•öyö É ~Ó xò# Ìò à, #!ì, í, z ÌÖ'áÿàf ÓfÓfliy=!° !ò!Ö * , ö É (i) 1992 Ñy Ì° ä, !ì, áy Ìi, ù, yÓ Ì, #!° ü%oyÓ , ö!è Ö * , öyhs Ì° Ìÿàf, y ≤ÄÓiè, ö~Ó ù, Ì° Ó Æy!öÜ, yÓ #Ó y ä, !ì, áy Ìi, Ó Æy!öÓ ùyöf Ìü Ä Í !Ó Ìò!ç ü%oy í, z, öyç~ò Û, Ó ÌàÈ Ì, yÓ ÑÖè, y•z Óyçy ÌÓ ≤Ää, !°ì, •y ÌÓ è, yÜ, y! Ó * , öyhs Ì° Ì, Û, Ó Ìi, , öyÓ ÌàÈ~ Ìi, Ì, yÓ y Ó!ç è, yÜ, y, öy ÌFaÈñ Û, yÓ Ì Óyçy ÌÓ ≤Ää, !°ì, !Ó!öü! •yÓ Ñ Û, y!Ó •y ÌÓ Ó Ìà, Ìi° Ó!ç– (iii) Ó Æy!öÜ, yÓ # ÌòÓ Ñ% Ìü, Ñ òy ÌöÓ çöf !Ó çyüè, Ófçy ÌÜ, ~Ü, Ìè, , ò, ÌÜ, Ì (cell) Óy !Óù, yà àè, öñ (iii) Ó° Ä Ñü%o, ö Ìi Ó Æy!ö oÓf, , ö!Ö Ó ÌiÓ çöf Ñ!ÓöyçÜ, ùy÷° ≤Äÿ ≤ÄÓiè, öñ (iv) Ó Æy!ö ÌiÜ, x!ç=ì, ü%öyü, y! xy! Û, Ó àÈy Ìi, , Ó ÓfÓfliyñ (v) Û, ÌiÜ, Ìè, !Ó ÌçÈ! o ÌÖfÓ Ì° «, Ìe Ó Æy!ö ÌiÖÒÓ !Ó Ìy, öñ (vi) Ó Æy!ö !ç" ÌÜ, •y•z ÌÿTM öy ÌiÖÓ Ófy, öy ÌiÓ xä Äy!öÜ, yÓ ≤Äù, Ì, – (D) xöfyöf ÓfÓfliy ≠ Ó Æy!ö ≤Äÿy ÌiÓ Ó xöfyöf ÓfÓfliy=!° Ó ù Ìòf í, z ÌÖ'á Ìÿàf •° ≠ (i) è, yÜ, yÓ xÓü)°fyl ö (devaluation)– 1966 Ñy Ì° ç%ö üy Ìi í, y ÌiÓ Ó x ÌB, ù, yÓ Ì, #!° ü%oyÓ xÓü)°fyl ö Û, Ó y •! – , ö%öÓ y! 1991 Ñy Ì° ç%°y•z üy Ìÿ ò%ÈÙÈòü, y! 20 ç, yç ÌçÓ ù Ìi, y è, yÜ, yÓ xÓü)°fyl ö Û, Ó y •! – ~àÈy, yñ fiè, y!èçÜÈ~Ó x ÌB, è, yÜ, yÓ üyö Û, ÌiÜ, ÖyÓ Û, üy Ìöy •! – xÓü)°fyl ÌiÖÓ ù, Ìi° Ó Æy!ö Óy Ìi, , Ä xyüò!ö Û, ÌiÜ– (ii) !Ó çyüè, Ófçy ÌÜ, Ó xy!èÜ, ö#!ì, Ä ù, yÓ Ì, ÑÓ Û, y ÌiÓ Ó Ó yçf! ö#!ì, Ó myÓ y ü%oyf, #!ì, !ö! sf ÌiÓ çöf !Ó!ù, Ò ÓfÓfliy @ Ä•!– ~ñhfl! ÓfÓfliy @ Ä• ÌiÓ ù, Ìi° Ä ÌÜ, v ù, yÓ Ìi, Ó Ó Æy!ö !Ó ÌçÈ! Óy Ìi, , !ö– ù, Ìi° ù, yÓ Ì, ÌÜ, x ÌöÜ, Ñü! •z !Ó Ìò!ç Ñ! Ä Ñy•y ÌiÓ í, z, öÓ ñ !Ó ÌçÈ!i, IMF Sxyhs ç=y!Ì, Û, ü%oy ù, y! yÓ V ~ÖÇ !Óÿ•Ófçy ÌÜ, Ó í, z, öÓ !öùè, Ó Û, Ó Ìi, , Ìi° ÌàÈ– Ì° Ìòò àyè, Ìi, Ìè, y ÌöyÓ çöf Ì, y•z Ó Æy!ö ≤Äÿy ÌiÓ Ìà, çTyÓ , öyçy, öy!ç xyüò!ö !ö! sf ÌiÓ í, z, öÓ Ä çyÓ Ìà! y ≤Ä Ìi° yçö–

150 NSOU ?GE-EC-41 5.8 xyüò!öÈÙÈ, , ö!Ó Óiè, Ì, y ≠ Ñ%ú, , Ä Ü%, ú, ° (Import Substitution : Marits and Demerits) xyüò!öÈÙÈ, , ö!Ó Óiè, Ì, yÓ x!è • xyüò!ö oÓfüy!ç@ Ä#Ó , , ö!Ó Óiè, Óy !ÓÜ, " oÓf Ìò ÌçÓ ù Ìòf í, z! , öyö ÌiÖÓ ÓfÓfliy Û, Ó y•z • xyüò!öÈÙÈ, , ö!Ó Óiè, Ì, y– xyÓ xyüò!ö o ÌÖfÓ !ÓÜ, " oÓfÿyü@ Ä# ÌÿÓ !ç Ìi° í, z! , öB " •! Ìÿ=!° ÌÜ, Ó Ìi° xyüò!öÈÙÈ, , ö!Ó Óiè, !ç"– Ì, y, Ìöy Ìòç xyüò!öÈÙÈ, , ö!Ó Óiè, Ì, yÓ ö#!ì, @ Ä•! Û, Ó Ìi° Ìòç!è, Ó xyüò!ö Óf! Û, ù ÌiÓ– ù, Ìi° Ìò!çÜ, Óy!çf Ófy°y ÌTM xö%Ü) , ° ≤Äù, yÓ , öi, , ÌiÓ– Ì, y•z ù, yÓ Ìi, Ä x!è ÌiÖ!ì, Û, , ö!Ó Û, "öyÓ Ì° & ÌiÜ, •z (1950-51) xyüò!öÈÙÈ, , ö!Ó iè, Ì, yÓ ö#!ì, à, #!ì, •! – ≤Ä!ü!ö ÌÜ, Ì, yàf o ÌÖfÓ xyüò!ö !ö! sf! Û, ÌiÓ Ìÿ=!° Ó , ö!Ó Óiè, Óy !ÓÜ, " o ÌÖfÓ í, z! , öyöò Óy, , y ÌöyÓ Ìà, çTy Û, Ó y •! – Ì, yÓ , öÓ ö# ÌiÓ ö# ÌiÓ ü)°öò o ÌÖfÓ Ä , ö!Ó Óiè, oÓf í, z! , öyö ÌiÖÓ !ö ÌÜ, öçÓ Ìà! y •! – xyüò!öÈÙÈ, , ö!Ó Óiè, Ì, y ö#!ì, Ó , ö!ç, Û, Ì, =!° Ì% Ì° Ìà! y Ìi° Ìi, , öy ÌiÓ – ≤Ä!ü!ñ xyüò!öÈÙÈ, , ö!Ó Óiè, Ì, yÓ , ö!ç, ÑÖ Ìä, Ìi° çyÓ y Ìy Ì% Ì° •! ç=!ç Ìi° Ì% Ì° – ~•z ö#!ì, Ó ù, Ìi° Ìò ÌçÓ !ç÷!ç"=!° Ó «, y, öy! – í, zB Ì, , Ìòç ÌiÜ, xÓy Ìi° xyüò!ö àè, Ìi° ù, yÓ Ìi, Ó öfy! fl Ìi° yB" Ì, , Ìò ÌçÓ !ç"=!° !ÖòT • ÌiÓ– í, zB Ì, , Ìò ÌçÓ !ç"=!°

152 NSOU ?GE-EC-41 xyüòy!òÈÜÈ, ò!Ó Óí≈, ĩ, y ò!ñ ÓÓ Ç ≤ÃĪĪ yçö ſ%ò« xyüòy!òÈÜÈ, ò!Ó Óí≈, ĩ, y – ~Ó myÓ y ù, yÓ ĩ ĩ, Ó !c“yl ö cÓ y!ſĪĪ, • ĩ ĩ, çy ĩÓ – !Ü, v 1980ÈÜÈÓ òc ĩÜ, Ó ÷Ó & ĩ ĩÜ, ù, yÓ ĩ, xyüòy!òÈÜÈ!òĪ sf ĩrÓ Óò ĩº xyüòy!ò ĩ, zòyÓ #Ü, Ó ĩ ĩÓ ò#ĪĪ, @ Ā•ĪÜ, ĩÓ – ~Ü, •z ſ ĪD Ó Æy!ö ≤Ãſy ĩÓ Ó ĩ, z, ò ĩÓ Ā çyÓ ò òĀĪ y •Ī – ~ ĩÜ, Ó y •Ī Ó!•ü%≈á# ĩ, zĪ ĩ ĩ ò ĩÜ, Óçº (Outward looking strategy) – öĪ%, ö ~•z ĩÜ, Óç ĩº ù, yÓ ĩ ĩ, Ó Ó Æy!ö ĩ •y ĩÓ ĩÓ ĩ ĩ, ĩläĒn xyüòy!ò ĩ, yÓ ĩ, ã, ĩ ĩ ĩÓ!ç •y ĩÓ ĩÓ ĩ ĩ, ĩläĒ – ù, ĩº ù, yÓ ĩ ĩ, Ó ĩº ò ĩò Òfy y ĩ™ äyè, ĩ ĩ, ĩÓ ĩ ĩ, •z ã, ĩº ĩläĒ – 5.9 Ó Æy!ö ≤ÃſyÓ Óöyü xyüòy!ò, ò!Ó Óí≈, ĩ, y (Export Promotion Versus Import Substitution) ù, yÓ ĩ ĩ, Ó öfyĪ flĪ ĩ“yĪ ĩ, ĩ ò ĩçÓ ~Ü, ĩ, ã, Æöy Ò ſüſy • ĩº ò ĩò Òfy y ĩ™ e üÓò≈üyò äyè, ĩ ĩ, – Ó Æy!ö ≤ÃſyÓ ò#ĪĪ, •z ſüſyÓ ſüyöyò Ü, Ó ĩ ĩ, ã, yĪ Ó Æy!ö ÓyĪ ĩ, ĩ ĩ – ~Ó ù, ĩº Ó Æy!ö xyĪ ÓyĪ, ĩÓ Òç ĩº ò ĩò Òfy y ĩ™ äyè, ĩ ĩ, Ü, ü ĩÓ – xöf!ò ĩÜ, ĩ xyüòy!òÈÜÈ, ò!Ó Óí≈, ĩ, yÓ ò#ĪĪ, ĩº ò ĩò Òfy y ĩ™ äyè, ĩ ĩ, Ó ſüſyÓ ſüyöyò Ü, Ó ĩ ĩ, ã, yĪ xyüòy!ò!òĪ sf Ü, ĩÓ ~Óç xyüòy!òÈÜÈ, ò!Ó Óí≈, öÓf ò ĩçÓ ü ĩöf ĩ ĩ, ĩÓ Ü, ĩÓ – ~Ó ù, ĩº xyüòy!ò Ófl Ü, ü ĩÓ ~Óç ĩº ò ĩò Òfy y ĩ™ Ó äyè, ĩ ĩ, ò) • ĩÓ – ≤ÃŸ ĩº ù, yÓ ĩ ĩ, Ó, ò ĩç, ĩÜ, yö% ò#ĪĪ, Ó ĩ, z, ò Ó ĩÓ!ç =Ó &c òĀĪ y ĩ, z!ã, ĩ, / ~•z ≤ÃĪŸ ĩÓ ĩ, z, _ òöyÓ, ò) ĩÓ≈ xyüÓ y ĩ, z, ü, ĩº ò#ĪĪ, Ó •z ù, y ĩº yü@!ò Ü, ĩº!ç ĩº ĩ, z, ĩ, z, ĩÓ Ā Ü, Ó

Ó – Ó Æy!ö ≤ÃſyÓ ò#ĪĪ, Ó xſ%!Óöy ~Óç xyüòy!òÈÜÈ, ò!Ó Óí≈, ĩ, y ò#ĪĪ, Ó ſ%!Óöy=!ò ĩº Ó * ĩ, ò ≠ (i) Ó Æy!ö ≤ÃſyÓ ò#ĪĪ, ĩ ĩ, Ó Æy!ö ÓyĪ, y ĩöyÓ çöf ĩ, yà Ü, üy ĩöyÓ Ü, ĩy Óy •Ī – ù, yÓ ĩ ĩ, Ó ü ĩ ĩ, y flĪ ĩ“yĪ ĩ, ĩ ò ĩç ſyöyÓ ĩ üy% ĩĒĪÓ ĩ, y ĩäÓ ĩ flĪÓ ~ü!ò ĩ ĩ, •z ĩºĪ – ĩ, y xyÓ Ā Ü, üy ĩöy Ü, çTÜ, Ó – xyüòy!òÈÜÈ, ò!Ó Óí≈, ĩ, y ò#ĪĪ, ĩ ĩ, ĩ, yà Ü, üy ĩöyÓ Ü, ĩy Óy •Ī öy – ſ ĩç, ĩ ĩe !Ó ĩò!ç ö ĩófÓ Óò ĩº ò ĩçÓ ü ĩöf öÓf ĩ ĩ, ĩÓ Ü, yÓ òĀĪ yÓ Ü, ĩy Óy •Ī – (ii) Ó Æy!ö ≤ÃſyÓ ò#ĪĪ, ĩ ĩ, ſÓ Ü, yÓ ĩÜ, òç, ò!Ó Ü, yè, y ĩüy à ĩ ĩ, ĩ%, ĩº ĩ ĩ, •Ī – öĪ%, Óy ö ĩófÓ ĩ, zĪ çyòò Ófl ĩÓ!ç òĪ, ĩÓ ~Óç ĩ, y!ÓŸ Òçy ĩÓ!ç!e Ü, Ó y ſΩ, Ó ĩÓ öy – xyüòy!òÈÜÈ, ò!Ó Óí≈, ĩ, yÓ « ĩe ò ĩç ĩ, zĪ çöĪ öÓf ò ĩç•z!Ó!e Ü, Ó y •Ī Ó ĩº ~òÓ ĩòÓ ſüſy ĩºz – (iii) ù, yÓ ĩ, ü) ĩ, ≤ÃŸ!üÜ, öÓf Ó Æy!ö Ü, ĩÓ – ~=!º ò ã, y!öy xflĪĪ, flĪy, òÜ, – ù, ĩº ~ ſÜ, ö ö ĩófÓ çyàö ÓyĪ, ĩº xyĪ Óy ĩ ĩ, çyñ ÓÓ Ç x ĩöÜ, ſüĪ òyü Ó!ç •y ĩÓ Ü, ĩü Ó Æy!ö xyĪ Ü, ĩü ĩyĪ – xyüòy!ò, ò!Ó Óí≈, ĩ, yÓ « ĩe ~òÓ ĩòÓ ſüſy ĩºz – (iv) ù, yÓ ĩ ĩ, Ó öfyĪ flĪ ĩ“yĪ ĩ, ĩ ò ĩçÓ Ó Æy!ö ö ĩófÓ üyò xyhs ççyĪ, Ü, ĩ flĪ ĩÓ Ó òĪ – ù, ĩº ĩ, zĪ ĩ, ĩòç=!º ö ĩófÓ ſ ĪD ≤ÃĪĪ, ĩ ĩy!àĪ, y Ü, ĩÓ!ç!e Öçy ĩÓ!ç!öçÓ öÓf!Ó!e Ü, Ó y Ü, ĩe, ö – !Ü, v xyüòy!òÈÜÈ, ò!Ó Óí≈, ĩ, yÓ « ĩe òç#Ī Óy xü, fhs Ó #Ī Öçy ĩÓ Ó ĩ, z, òÓ!òü≈, Ó Ü, Ó y •Ī – (v) Ó Æy!ö ≤ÃſyÓ äè, y ĩ ĩ, ĩÓ ĩò ĩçÓ Óçy ĩÓ öyöyÓ Ü, ü ≤Ãä, yÓ ã, y y ĩ ĩ, •Ī ĩº!º áºz Ófl ſyöf – xyüòy!òÈÜÈ, ò!Ó Óí≈, ĩ, y ò#ĪĪ, Ó « ĩe ~•z ſüſy ĩºz – çyçy, çy!çñ xyüòy!òÈÜÈ, ò!Ó Óí≈, ĩ, y ò#ĪĪ, Ó!Ü, ã%È ſ#üyÓk, ĩ, y xy ĩläĒ –

153 NSOU ?GE-EC-41 ſÇ ĩç, ĩ, z, ĩº!º!òĪ Ó * ĩ, z, ĩº È (i) xyüòy!ò!òĪ sf Ü, Ó ĩº òç#Ī ĩ, zĪ çyò ĩÜ, Ó y ö ĩófÓ üy ÓyĪ, y ĩöyÓ ĩ, ç, Ty Ü, ĩÓ öy – ù, ĩº e ĩ, yÓ y ĩÓç öyü!ò ĩ ĩ, x ĩ, çç, yÜ, ĩ, ĩ, äyÓ y, ç!ç!ç, çyĪ – (ii) Ó ĩò!ç ≤ÃĪĪ, ĩ ĩy!àĪ, yÓ ù, ĩº ĩyÜ, öy Ó ĩº òç#Ī ĩ, yü≈=!º òç, ĩ, y ÓyĪ, y ĩöyÓ ĩ, ç, Ty Ü, ĩÓ öy – ù, ĩº ĩ, yÓ y!ç#çz Ó ĩ ĩ ĩyĪ – (iii) x ĩöÜ, ĩ, ç, ĩe xyüòy!ò, ò!Ó Óí≈, ĩ, yÓ ò#ĪĪ, ĩÓyſ öÓf Ā òò# ĩòÓ ÓfÓ•y ĩÓ Ó çöf öyöy x≤ÃĪĪ yçö#Ī öÓf ĩ, zĪ çyòò Ü, ĩÓ – ~ ĩ ĩ, ſĪ ò ĩòÓ x, çÓfÓ•yÓ à ĩe, – Ó Æy!ö ≤Ãſy ĩÓ Ó ò#ĪĪ, Ó « ĩe òò ĩòÓ xſ%!Óöy ĩºz – (iv) xyüòy!òÈÜÈ, ò!Ó Óí≈, ĩ, yÓ öy ĩü ≤ÃyĪ çz!Ó ĩò!ç ÓçyĪ, Ü, ſÇflĪyÓ ſ ĪD ſ•Īy!àĪ, y ĩÜ, flĪy, òö Ü, Ó y •Ī – ù, ĩº Ó ĩº y!è, •zĪ, fy!ò Óyòò ≤Ãä%, Ó xĪ≈ ~•z ſüĪflĪ ſÇflĪy ĩÜ, ≤Äöyò Ü, Ó ĩ ĩ, •Ī – Ó Æy!ö ≤ÃſyÓ ò#ĪĪ, Ó « ĩe ~!è, à ĩe, öy – (v) xyüòy!òÈÜÈ, ò!Ó Óí≈, ĩ, y ò#ĪĪ, @ Ā•ĪÜ, ĩÓ ĩº òç#Ī!ç ĩç, ĩe xòç, ~Ü, ĩlä, ĩe, ĩ yÓ ĩ, zqÓ •Ī – ~Ó y òç, ĩ, y ÓyĪ, y ĩöyÓ ĩ, ç, Ty Ü, ĩÓ öy – !Ü, v Ó Æy!ö ≤ÃſyÓ ò#ĪĪ, ĩ ĩ, òç, ĩ, y ÓyĪ, ĩ, ĩ •z!ÓŸ Òçy ĩÓ öÓf!Ó!e Ó ĩ, ç, Ty Ü, Ó ĩ ĩ, •Ī – ſ%Ī, Ó yçñ ĩ, z, ü, ĩº ò#ĪĪ, Ó •z!Ü, ã%È öyĒ!è xy ĩläĒ – xyüòy!òÈÜÈ, ò!Ó Óí≈, ĩ, y ò#ĪĪ, Ó ÓĪ, ĩ%Ī_ • ò ĩçÓ!ç#ç“ òç, yÓ ĩ%Ī_ Ā Ü, ü≈!ò ĩ ĩ, y ĩäÓ ĩ%Ī_ – !Ü, v ~Ó ÓĪ, xſ%!Óöy • ò ĩç xòç, ~Ü, ĩlä, ĩe, ĩ yÓ ĩ, zqÓ ~Óç ò ĩçÓ e ĩ, y ĩòÓ çyĒĪ – Ó Æy!ö ≤ÃſyÓ Ó #ĪĪ, ĩ ĩ, ~•z xſ%!Óöy ĩºz – !Ü, v ſäy ĩò öÓf!Ó!e Ó çöf!Ó ĩò ĩçÓ ÓçyÓ á%Œç ĩ ĩ, •Ī – ĩ, yäĒyĪ, yñ ò#ĪĪ, ĩe, Ófl ſyöf Ā Ó ĩe, – ~äĒyĪ, yñ ~•z ò#ĪĪ, ĩ ĩ, ò ĩçÓ ĩ, yàÓfl Ü, üy ĩ ĩ, •Ī ĩy ù, yÓ ĩ ĩ, Ó öfyĪ flĪ ĩ“yĪ ĩ, ĩ ò ĩçÓ, ò ĩç, Ü, çTÜ, Ó – ĩ, yz ù, yÓ ĩ ĩ, Ó öfyĪ flĪ ĩ“yĪ ĩ, ĩ ò ĩçÓ, ò ĩç, xyüòy!òÈÜÈ, ò!Ó Óí≈, ĩ, y ò#ĪĪ, •z ĩ%, öyü)Ü, ù, y ĩÓ ù, y ĩº y – ĩ, ĩÓ ĩ ſüĪflĪ ö ĩófÓ ſÇ ĩ ĩyà ≤Ãü, yÓ Ó!ç ſ=!º •z xyüòy!ò!òĪ sf Ü, ĩÓ ò ĩçÓ ü ĩöf ĩ, zĪ çyòò Ü, Ó y ≤ÃĪĪ yçö –!ò!ò≈ã, y ĩÓ ſÓ ö ĩófÓ « ĩe xyüòy!ò!òĪ sf ÖyN, ò#ĪĪ, òĪ – 5.10 ù, yÓ ĩ ĩ, Ó ſyĪ ĩ ĩ, Ü, ~Ó ĩò!çÜ, ÓyĪçf ò#ĪĪ, (Recent Foreign Trade Policy of India) 1991 ſy ĩº ù, yÓ ĩ, ĩ, zòyÓ #Ü, Ó ĩ ĩÓ ò#ĪĪ, @ Ā•ĪÜ, ĩÓ – xyüòy!òÓ ĩ, z, òÓ!ò!ò!èĪò e üyàĪ, ĩ%, ĩº òĀĪ y •Ī ĩ, ĩy ĩÜ, – çyçy, çy!ç Ó Æy!ö ≤Ãſy ĩÓ Ó ĩ, z, òÓ Ā çyÓ ò òĀĪ y •Ī – ~Ó ĩò!çÜ, ÓyĪ ĩçfÓ ĩ, z, òÓ!òĪ sf ĩ%, ĩº òĀĪ yÓ ≤ÃĪe ĩ y çyÓ à ĩ, çyĪ Óí≈, üyò çĪ, yΣ#Ó ÷Ó & ÓäÉÓ=!º ĩ ĩÜ, – 2004 ſy ĩ ĩÜ, 2020 ſy, òĪ≈hs ĩ, ç!è, ÓyĪçf ò#ĪĪ, äyĒĪy Ü, ĩÓ ÈÜÜÜÈ (i) 2004-09, ſy ĩº ~Ó ĩò!çÜ, ÓyĪçf ò#ĪĪ, ĩ (ii) 2009-14 ſy ĩº ÓyĪçf ò#ĪĪ, ~Óç (iii) 2015-20 ſy ĩº ÓyĪçf ò#ĪĪ, – xyüÓ y Óí≈, üyò!òü, y ĩà ~•z ĩ, ç!è, ÓyĪçf ò#ĪĪ, Ó ü%áf ~Ó!çTf=!º ĩ, z ĩò Ā Ü, Ó Ó – 2004-09 ſy ĩº ~Ó ĩò!çÜ, ÓyĪçf ò#ĪĪ, 2004-09 ſy ĩº ~Ó ĩò!çÜ, ÓyĪçf ò#ĪĪ, Ó ü) ĩ, z, çyòyò=!º • ≠

157 NSOU ?GE-EC-41 5.12 xö%ç#°ö# (Exercise) ????? İÇ!«Æ í,z_İÓ°Ó ≤ÄÿÿyÓ!° (Short Answer-type Questions) 1. ù,yÓ°İİ,Ó° ≤Äöyö Ü,İİÜ,İè, xyüò!ö oİÖfÓ° öyü Ó°- 2. ù,yÓ°İİ,Ó° İä,Ó°yā,İÓ°İ,Ó°Æy!ö oÓf=!° Ü,#Ü,#3. ù,yÓ°İİ,Ó° İyİ±İİ,Ü,Ó°Æy!ö oÓf=!°Ó° öyü İ°İáy- 4. OECDÈÈÈÓ° ,ö%İÓ°y Ü,İyİè, Ü,#/5. OPECÈÈÈÓ° ,ö%İÓ°y öyü Ó°- 6. xyüò!ö ,ö!Ó°Öİ≈,İ,y Ü,yİÜ, Ó°İ°/7. IMF Ä IBRDÈÈÈÓ° ,ö%İÓ°y öyü Ü,#/8. Ä,ö!öİÖ!ÇÜ, öÓ°İöÓ° Öyİçf Ü,yİÜ, Ó°İ°/9. xÖÜ°fyİ° ö Ü,yİÜ, Ó°İ°/10. İç-!çİ°İ° İ%!_ Ó°İİ, Ü,# Öyé./11. Ü,ö!Ó°Ü, İ°y İİÜ, ä%È!è,Ü Ó°İİ, Ü,# İ°yé./12. ö,çf Öyİçf Öfy°y İTMÓ° İÇK,y öyÄ- 13. FERA Ü,İyİè,Ó° ,öİ≈ Ó°* ,ö Ü,#/14. xò,ç, Öyİçf Öfy°yTM Ü,yİÜ, Ó°İ°/15. FEMA Ü,İyİè,Ó° ,öİ≈ Ó°* ,ö Ü,#/16. ISI ~ÖÇ BISEÜÈ~Ó° ,ö%İÓ°y öyü Ü,#/17. İ°İò!çÜ, ÖyİİçfÓ° àè, İö,ö!Ó°Öİ≈,ö Ó°İİ, Ü,# İ°yé./18. İ°İò!yÜ, Öyİİçf ≤ÄİD POL Ü,İyİè, Ü,#/19. İÜ,yò% ,ö!Ó°Ü, İ°yÜ,y İ° ù,yÓ°İİ, İÖ≈Äİü İ°İò!çÜ, Öyİİçf í,zò%Ö, _ İ°áy İyİ/20. ,ö%İÓ°y Ü,İyİè, İ°İáy ≠ İIFT ~ÖÇ TFAI ????? üyé,yİÓ° í,z_İÓ°Ó ≤ÄÿÿyÓ!° (Medium Answer-type Questions) 1. ù,yÓ°İİ,Ó° İyİ±İİ,Ü, İ°İò!ç ÖyİİçfÓ° Ü,İİÜ,İè, İ°İçİ°İ° İç,İÖ'á Ü,İİÓ°y- 2. ù,yÓ°İİ,Ó° İ°öİö Öfy°y İTM äyé,İİ,Ó° Ü,İİÜ,İè, Ü,yÓ°İ í,zÖ'á Ü,İİÓ°y- 3. İ°öİö Öfy°y İTM äyé,İİ,Ó° İ°İ°

100% MATCHING BLOCK 114/161 SA CC-CO-01.pdf (D149057030)

Ü,Ó°yÓ° çöf ù,yÓ°İ, İÓ°Ü,yÓ°

Ü,#Ü,# ÓfÓfİy @ÄİÜ, İÖ°İäÈ/4. ù,yÓ°İİ,Ó° İ°İò!çÜ, ÖyİİçfÓ° xyüò!öÓ° àè, İö İ,ö!Ó°Öİ≈,ö äİè, İäÈ İ,y İ,z İÖ'á Ü,İİÓ°y- 5. ù,yÓ°İİ,Ó° Ó°Æy!ö ÖyİİçfÓ° àè, İ°

100% MATCHING BLOCK 115/161 SA GE-BG-11.pdf (D151483564)

İö Ü,#Ó°* ,ö ,ö!Ó°Öİ≈,ö äİè, İ°

İäÈ/6. ù,yÓ°İİ,Ó° İyİ±İİ,Ü, İ°İò!çÜ, ÖyİİçfÓ° ,ö!Ó°üyİİ Ü,#Ó°* ,ö ,ö!Ó°Öİ≈,ö äİè, İäÈ/7. xyüò!öÈÈÈ,ö!Ó°Öİ≈,İ,y ö#İİ,Ó° ,öİ«Ü, İİÜ,İè, İ%!_ öyÄ- 158 NSOU ?GE-EC-41 8. xyüò!öÈÈÈ,ö!Ó°Öİ≈,İ,y ö#İİ,Ó° xİ%İöy=!° Ü,#Ü,#/9. Ó!•ü%≈á# í,zİİ°ö İÜ,Öç° Ä xhs ü≈%á# í,zİİ° İÜ,Öç° Ü,yİÜ, Ó°İ°/10. ù,yÓ°İİ,Ó° İyİ±İİ,Ü, İ°İò!çÜ, Öyİİçf İççàİ, ,ö!Ó°Öİ≈,ö Ü,#Ó°* ,ö äİè, İäÈ/????? òàà= í,z_İÓ°Ó ≤ÄÿÿyÓ!° (Long Answer-type Questions) 1. ù,yÓ°İİ,Ó° İ°İò!çÜ, ÖyİİçfÓ° İyİ±İİ,Ü, í,z İÖ'á İİyàf ,ö!Ó°Öİ≈,ö=!° í,z İÖ'á Ü,İİÓ°y- 2. ù,yÓ°İİ,Ó° İyİ±İİ,Ü, İ°öİö Öfy°y İTMÓ° äyé,İİ,Ó° Ü,yÓ°İ=İ° Ü,# Ü,#/3. İ°öİö Öfy°y İTM äyé,İİ,Ó° İ°İ° Ü,Ó°İİ, ù,yÓ°İ, İÖ°Ü,yÓ° Ü,#Ü,# ÓfÓfİy xÖ°İö Ü,İÖ°İäÈ/4. ù,yÓ°İİ,Ó° Ó°Æy!ö ≤ÄİyİÓ° çöf à,•İ, ÓfÓfİy=!° Öİ≈öy Ü,İİÓ°y- 5. xyüò!ö ,ö!Ó°Öİ≈,İ,y ö#İİ,Ó° İ°İçf İ%,İ! İÜ,yò%è, İÜ, İüİ≈ö Ü,İİÓ°y- İ,yüyÓ° í,z_İÓ°Ó ,öİ«İ%!_ öyÄ- 7. ù,yÓ°İ, İÖ°Ü,yİÖ° İyİ±İİ,Ü, İ°İò!çÜ, Öyİİçf ö#İİ,Ó° í,z,öÓ° ~Ü,İè, İÇ!«Æ è, #Ü,y İ°İáy-

159 ~Ü,Ü,ÈÈÈÈ6 ? ù,yÓ°İİ,Ó° İyüy!çÜ, xİ≈ö#İİ,ÈÈÈİö!Ü≈,İ,İ°Èİİ İÜ)• àè,ö 6.1 í,z İjçf 6.2 ≤ÄhflİyÖöy 6.3 ò!Ó°ofİ#üyÓ° öyÓ°İy 6.4 ù,yÓ°İİ, öy!Ó° İöfÓ° !Ó!ù,İß ,ö!Ó°üy,ö 6.5 Ö#üyeÜ, öy!Ó°o İä,Ü, 6.6 ù,yÓ°İİ, öy!Ó° İöfÓ° Ü,yÓ°İ 6.7 ù,yÓ°İİ, öy!Ó° of ò)Ó° #Ü,Ó° İİ İÖ°Ü,yİÓ° ≤Ä İä,çTy Ä İ,yÓ° ü)°fyİ° ö 6.8 ù,yÓ°İİ, İÖÜ,yÓ° İüİfy 6.9 ù,yÓ°İİ, İÖÜ,yÓ° İçÓ° İ!İ!òù,yà 6.10 ù,yÓ°İİ, İÖÜ,yÓ° İçÓ° Ü,yÓ° İ 6.11 ù,yÓ°İİ,Ó° İÖÜ,yÓ° İüİfyÓ° İyüy İö !Ü,ä%È İ%,öy!Ó° ç 6.12 ù,yÓ°İİ,Ó° İÖÜ,yÓ° İüİfyÓ° ≤Ä İİ,Ü,yÓ° İjç İÜ≈, ù,àÖİ, # Ü,İü!è,Ó° !Ó°İ,öyè≈, 6.13 ù,yÓ°İİ, İÖÜ,yİÓ° ò)Ó° Ü,Ó°İİ, à,•İ, Ü,ü≈İ)ä, 6.14 Ü,ü≈İ°İİ°yà Öyİ, ,y İİ, Ü,İİÜ,İè, !Ó°İçÈİ Ü,ü≈İ)ä, Ä İ,y İöÓ° ü)°fyİ° ö 6.14.1 İ%İÇ,İ, @ Äyü#İ í,zİİ°ö Ü,ü≈İ)ä, 6.14.2 çyİ, #İ @ Äyü#İ !ö İİ°yà Ü,ü≈İ)ä, Öy ≤ÄÜ, " 6.14.3 @ Äyü#İ ü,İ!ü•ö İöÓ° Ó°yçf !ö İİ°yà !öy,İ İ,y ≤ÄÜ, " 6.14.4 ü•ydy ày!¶, çyİ, #İ @ Äyü#İ !ö İİ°yà !öy,İ İ,y Ü,ü≈İ)ä, 6.15 İ

71% MATCHING BLOCK 116/161 SA CC-EC-03.pdf (D149057140)

yÓ°yÇç 6.16 xö%ç#°ö# 6.17 @Äİ,ö!O 6.1 í,z İjçf (Objectives) ~•z ~Ü,Ü,İè, ,öyè, Ü,Ó°İ° äÈyèäÈyè#Ó°y çyö İİ, ,öyÓ°

İÖÈÜÜÈÈ ? öy!Ó°ofİ#üy Ó°İİ, Ü,# İ°yé,yİ°

160 NSOU ?GE-EC-41 ? ù, yÓ° ^îi, òy!Ó° ^îofÓ° , ð!Ó° üyî ? òy!Ó° of ò!Ó° #Û, Ó° ^îi ÑÓ° Û, y!Ó° ≤Ä^îä, <Ty ? ù, yÓ° ^îi, ^ÓÛ, yÓ° ÑÛÛfyÓ° àù, #Ó° i, y ? ^ÓÛ, yÓ° ÑÛÛfy ò!Ó° Û, Ó° ^îi, à, #î, ÓfÓfliy!ò ? ù, yÓ° ^îi, Ó° Û, ù≈ÛÇfliyö Óyí, , y ^îi, !Û, à%È !Ó° ^îçÉ! Û, ù≈Û!ä, 6.2 ≤ÄhflÿÖöy (Introduction) ù, yÓ° i, #î° x!≈ò#!i, Ó° ÑÓ° ^îä, ^îi° Ói, , ò%!è, ÑÛÛfy • òy!Ó° of Ä ^ÓÛ, y ^îÓ° ^îçÓ° ÑÛÛfy- ~•z ò%!è, ÑÛÛfy ~ ^Û, x, ç ^îÓ° Ó° Ñ° ID xDyD# ù, y ^îÓ° ç!í, i, - Ó>i, ù, yÓ° ^îi, Ó° çöÛÇáfyÓ° ~Û, è, y Ói, , xÇç ^ÓÛ, yÓ° Ó° ^î°•z i, yÓ° y ò!Ó° Ó° - xyüÓ° y Ói≈, üyö ~Û, ^îÛ, ≤Ä!^îü ù, yÓ° ^îi, òy!Ó° ^îofÓ° !Ó!ù, ß° , ð!Ó° üy, ð í, z ^îÖ'á Û, Ó° Ó- ù, yÓ° ^îi, Ó° Ófy, ðÛ, òy!Ó° of ^îÛ, !Ó, ð%° xyí° i, ^îöÓ° ^ÓÛ, yÓ° c myÓ° y Ófyáfy Û, Ó° y !y!° - i, y•z Ói≈, üyö ~Û, ^îÛ, ù, yÓ° ^îi, Ó° !Ó!ù, ß° ðÓ° ^îöÓ° ^ÓÛ, yÓ° c !ò^îi° ≤Ä!^îü xy^îyã, öy Û, Ó° y • ^îÓ- ù, yÓ° ^îi, ^ÓÛ, yÓ° ÑÛÛfy ò!Ó° Û, Ó° ^îi, Û, # Û, Ó° y í, z!ä, i, i, y !ð!≈! Û, Ó° ^îi, ù, àÓi, # Û, !ù!è, !ò^îi° yà Û, Ó° y • ^îi° !äÈ° - ~•z ù, àÓi, # Û, !ù!è, Ó° !Ó° ^î, öyè≈, Ä Ói≈, üyö ~Û, ^îÛ, !Ó° ^îÖ'á, öy Û, Ó° y • ^îi° ^îäÈ- ù, yÓ° ^îi, ^ÓÛ, yÓ° ÑÛÛfy ò!Ó° Û, Ó° ^îi, ÑÓ° Û, yÓ° Û, # Û, # ÓfÓfliy xÓ°j!ò Û, Ó° y • ^îi° ^îäÈñ i, yÄ Ói≈öy Û, Ó° y • ^îÓ- Ñj±!i, ù, yÓ° ^îi, Û, ù≈!ò^îi° yà Óyí, , y ^îi, Û, ^îi° Û, !è, !Ó° ^îçÉ! Û, ù≈Û!ä, @^Ä•î Û, Ó° y • ^îi° ^îäÈñ !Ó° ^îçÉ!i, ñ ü•ydy ày!¶, çyí, #î° !ò^îi° yà !öy, !^î, y Û, ù≈Û!ä, - ~•z Û, ù≈Û!ä, =!° i, y ^îòÓ° í, z ^îçf, ð)Ó° ^îi° Û, i, è, y ÑÛ, ° • ^îi° ^îäÈ i, yÄ !Ó° ^îÖ'á, öy Û, Ó° y • ^îÓ- 6.3 òy!Ó° ofÛ#üyÓ° öyÓ° iy ù, yÓ° i, #î° x!≈ò#!i, Ó° xöf!i, ù ≤Äöyö ÑÛÛfy • òy!Ó° ^îofÓ° ÑÛÛfy- ~•z òy!Ó° ^îofÓ° ÑÛÛfy !ò°

100%	MATCHING BLOCK 118/161	SA	TANIA CHAKRABORTY.pdf (D158018304)
îi° xy^îyã, öy Û, Ó° ^îi, ^îä^î°			

òy!Ó° ofÛ#üy Óy òy!Ó° of ^Ó° ly Ñjð^îÛ≈, öyÓ° iy lyÛ, y ≤Ä^îi° yçö- ~•z òy!Ó° of ^Ó° áyÓ° Ñy•y^îif•z ^Û, y^îöy ^ò^îçÓ° çöÛÇáfyÓ° Û, i, xÇç ò!Ó° oñ i, y çyöy !y!° - òy!Ó° of , ð!Ó° üy, ð Û, Ó° ^îi, • ^î° ≤Ä!^îü òy!Ó° ^îofÓ° ÑÇK, y ^òÄ!° y ≤Ä^îi° yçö- òy!Ó° ^îofÓ° ÑÇ° K, y ò%!è, hfl!^îÓ° ^òÄ!° y ^îi, , öy ^îÓ° ≠ ~Û, !è, ÑÛ≈!òj° hfl!^îÓ° ~ÓÇ x, çÓ° !è, Û, yüf Óy Û, y!A« i, hfl!^îÓ° - ù, yÓ° i, #î° x!≈ò#!i, Ó° òy!Ó° ^îofÓ° xy^îyã, öy!° !òj° i, ü Óy ÑÓ≈!òj° üy ^îöÓ° öyÓ° iy ÓfÓ•yÓ° Û, Ó° y • ^î° - ^Û, ööyñ !òj° i, ü üy ^îö° , ðÖÑäËy ^îöyè, y•z ≤Ä!ü Ä ≤Äöyö ÑÛÛfy- ÑÓ≈!òj° ≤Ä^îi° yçö !ùè, ^î° i, ^îÓ°•z xyüÓ° y Û, y!A« i, üy ^îöÓ° !ò^îÛ, !yÄ!° yÓ° ^îä, <Ty Û, !Ó° - òy!Ó° of Ñjð^îÛ≈, ~•z !òj° i, ü üyö , ð!Ó° üy, ð Û, Ó° yÓ° ^îä, <Ty • ^îi° ^îäÈ öyöy !•Ûy ^îÓ° myÓ° y- ~•z !•ÛyÓ°=!°Ó° ≤Äöyö Ó° Óf • ^îñ ~Û, çö ≤Äy/ÉÓÈ! flÒ Óf!_ Ó° ^îÑ^îä, lyÛ, yÓ° çöf !Û, à%È , ð!Ó° üyí oÓfÛyü@^Ä# ^ù, yà Û, Ó° ^îi, • ^î° - ÑÛhfl! oÓfÛyü@^Ä# ^ù, yà Û, ^îÓ° Óf!_ ^îÛ, ç, ~ò!òÛ, 2250 Û, fy^îy!Ó° ^î, ð^îi, • ^îÓ- , ð!Ó° üyí oÓfÛyü@^Ä# ^îÛ, •z !òj° i, ü üyö !•Ûy ^îÓ° óÓ° y • ^î° - ÑÛhfl! oÓfÛyü@^Ä# !Û, ð^îi, !y áÓ° ä, , ð^îi, , ñ è, yÛ, yÓ° x^îB, ^îè, y•z !òj° i, ü ^ù, yàÓf!° - ~!è, •z • è, yÛ, yÓ° x^îB, òy!Ó° ofÛ#üy Óy òy!Ó° of ^îÓ° áy- xî, ~Óñ òy!Ó° ofÛ#üy Óy òy!Ó° of ^îÓ° áy Ó° ^îi, ^î•z , ð!Ó° üyí xy!° Óy ^ù, yàÓf!° ^îÛ, ^Óyé, y^îöy • ^î° !yÓ° myÓ° y ~Û, çö ≤Äy/ÉÓÈ! flÒ Óf!_ ^îÑ^îä, lyÛ, yÓ° çöf ≤Ä^îi° yçö#î° oÓfÛyü@^Ä# ^ù, yà Û, ^îÓ° ~ò!òÛ, 2,250 Û, fy^îy!Ó° ^î, ð^îi, , öy ^îÓ° - ^îÓf!_ ~•z , ð!Ó° üyí Óf!° !òÓ≈y°

161 NSOU ?GE-EO-41 Ü, Ó, ^li, , öy^ÍÓ^ öyñ i, y^IÜ, òy!Ó^ of Óy •Í^ Óy ^ Óf_ òy!Ó^ of#üyÓ^ Óy òy!Ó^ of ^ Ó^ áyÓ^ ò#^lä, xÓfliyö Ü, Ó^ ^läÈ Óy •Í^ – xöf!ò^IÜ, ñ^ÍÓf!_ ~•z, ð!Ó^ üyí^ ù, yàÓf!^ !òÓ≈y•Ü, Ó^ ^li, , öy^ÍÓ^ ñ i, y^IÜ, xyüÓ^ y òy!Ó^ of#üyÓ^ í, z, ð^ÍÓ^ Óy òy!Ó^ of^ÍÓ^ áyÓ^ |Íòù≈ Ó^Í^ !Ó^ÍÓä, öy Ü, Ó^ läÈ– ^lüöñ i, zòyÓ^ •Ó^ íf!Ó^ * , ðñ ù, yÓ^ ^li, 2021 ßy^Í^ ù, yÓ^ ^li, öy!Ó^ of^ÍÓ^ áy !àÈ° @^Äyü#i ~yÜ, yÍ^ üy!ÜÜ, 1,059.42 è, yÜ, y ~ÓÇ Ç•Ó^ ~yÜ, yÍ^ üy!ÜÜ, 1,286 è, yÜ, y– ~Ó^ x!≈•ñ @^Äyü#i ~yÜ, yÍ^ ^Ü, y^Íöy Óf!_ Ó^ ^á^ÍÍ^ , ð^ÍÓ^ ÓÑyã, yÓ^ çöf üy^Íß xhs^i, 1,059.42, è, yÜ, y ù, yàfo^ÍÓfÓ^ çöf Óf!^ Ü, Ó^ yÓ^ «, üi, y^lyÜ, ^li, •ÍÓ– ^Í @^Äyü#i Óf!_ Ó^ xyl^ Óy Óf!^ Ü, Ó^ yÓ^ «, üi, y^~Ó^ ^ã, ^ÍÍ^ Ü, üñ i, y^IÜ, ò!Ó^ o Óy òy!Ó^ of#üyÓ^ ò#^lä, xÓfliü, Ó^Í^ !Ó^ÍÓä, öy Ü, Ó^ y^ÍÓ– Ç•ÍÓ^ Ó^ ^«, ^le ~•z ßÓ≈!öj^ xy^ÍÍ^ Ó^ , ð!Ó^ üyí^ •üy!ÜÜ, 1,286 è, yÜ, y– @^Äy^IüÓ^ ^y^IÜ, Ó^ y x^Íö^IÜ, •z !ö^ÍçÓ^ y !ö^Íç^ÍòÓ^ áyòf í, z!^, öyòò Ü, ^ÍÓ^ – i, yãËyí, , yñ @^ÄyüM, È^Í^ áyòfç^ÍßfÓ^ òyü Ç•ÍÓ^ Ó^ í%, öy!^ ~Ü, è%, Ü, ü– i, y•z @^Äyü#i ~yÜ, yÓ^ ^«, ^le òy!Ó^ of^ÍÓ^ áyÓ^ üyö Ç•ÍÓ^ Ó^ òy!Ó^ of^ÍÓ^ áyÓ^ üyö x^Í, ð«, yÜ, ü– 6.4 ù, yÓ^ ^li, òy!Ó^ ^ÍofÓ^ !Ó!ù, ß^ , ð!Ó^ üy, ð (Different Measures of Poverty in India) !Ó!ù, ß^ x!≈ò#^Í^ !Óò ~ÓÇ !Ó!ù, ß^ ßÇàè, è Ü, i≈, Ü, ù, yÓ^ ^li, öy!Ó^ ^ÍofÓ^ , ð!Ó^ üyí, ð!Ó^ üy, ð Ü, Ó^ yÓ^ ^ã, <Ty •ÍÍ^ ^ÍàÈ– ~•z ßÓ , ð!Ó^ üy^Í, ð^ò!òÜ, 2,250 Ü, fy^Íy!Ó^ , öyÄ!^ yÓ^ çöf ≤Ä^ÍÍ^ yçò#^Í^ áyÓyÓ^ ^IÜ, •z !öj^ i, ü ≤Ä^ÍÍ^ yçò Ó^Í^ ðÓ^ y^ÍÍ^ ^ÍàÈ– xyüÓ^ y ù, yÓ^ ^li, Ó^ òy!Ó^ ^ÍofÓ^ Ü, ^ÍÍ^ Ü, !è, ≤Äöyö , ð!Ó^ üy, ð ò#^lä, í, z^ÍÓ^á Ü, ^ÍÓ^ !àÈ– 1. Óò≈^ÍöÓ^ ßü#«, y ≠ xòfy, ðÜ, ≤ÄÍÓ^ Óò≈ò S@^Äyü#iV ù, yÓ^ ^li, öy!Ó^ of , ð!Ó^ üy, è Ü, Ó^ yÓ^ çöf òy!Ó^ of^ÍÓ^ áy !ßy^ÍÓ^ ò^ÍÓ^ ^ÍàÈö üyly! , ðã%È üy!ÜÜ, Óf!^ 15 è, yÜ, y– iÑ, yÓ^ !•ßy^ÍÓ^ xò%ßy^ÍÓ^ ñ 1960–61 @^Äyü#i çòßÇáfyÓ^ 38 Çi, yÇÇ òy!Ó^ of#üyÓ^ ò#^lä, Óyß Ü, Ó^ i, – 1967–68 ßy^Í^ òy!Ó^ ^ÍofÓ^ ~•z •yÓ^ ^Ó^Íi, , òÑyí, , yÍ^ 53 Çi, yÇÇ– ~Ó^ x!≈•ñ ≤ÄÍÓ^ Óò≈^ÍöÓ^ , ð!Ó^ üy, ð xò%Íy!^ #ñ 1960–68 ßü!^ Ü, y^Í^ @^Äyü#i ù, yÓ^ ^li, öy!Ó^ of#üyÓ^ ò#^lä, lyÜ, y ^y^IÜ, Ó^ ßÇáfy 15 Çi, yÇÇ ^Ó^Íi, , !àÈ°– 2. í, y^Ü, yfiè, yÓ^ , ð!Ó^ üy, è ≠ í, y. ^Ü, yfiè, y òy!Ó^ of^ÍÜ, !i, ð!è, hf!Í^ÍÓ^ ù, yà Ü, ^ÍÓ^ ^ÍàÈöÈÜÜÈ ä, Ó^ ü ò%Éfliü, yñ ò%Éfliü, y ~ÓÇ òy!Ó^ of (severdeshitutation, destitution and poverty)– 1963–64 ßy^Í^ çöf !i, !ö ù, yÓ^ ^li, Ó^ òy!Ó^ ^ÍofÓ^ , ð!Ó^ üy, è Ü, ^ÍÓ^ ^ÍàÈö– iÑ, yÓ^ , ð!Ó^ üy, è xò%Íy!^ #ñ 1963–64 ßyÓ^ ^Í^ ù, yÓ^ ^li, 62 !ù!^Í^ ò^yÜ, !àÈ° ä, Ó^ ü ò%Éfliñ 104 !ù!^Í^ yò ^yÜ, !àÈ° ò%Éfli ~ÓÇ 162 !ù!^Í^ ò^yÜ, !àÈ° ò!Ó^ o– iÑ, yÓ^ !•ßyÓ^ xò%Íy!^ #ñ^ ßü^ÍÍ^ ù, yÓ^ ^li, ^üyè, çòßÇáfyÓ^ 13.2 Çi, yÇÇ !àÈ° ä, Ó^ ü ò%Éfli ~ÓÇ 34.9 Çi, yÇÇ !àÈ° ò!Ó^ o– 3. öy^Íü, Ü, yÓ^ Ä Ó^ !Ü, i≈, Ü, , ð!Ó^ üy, è ≠ ù, yÓ^ ^li, Ó^ , ð!Ó^ Ü, ^öy Ü, !üçö 1960–61 ßy^Í^ òyühf!ÍÓ^ üyly! , ðã%È üy!ÜÜ, 20 è, yÜ, y Óy Óy!É!≈Ü, 240 è, yÜ, y Óf!^ ^IÜ, òy!Ó^ ^ÍofÓ^ ß#üy^ÍÓ^ áy !ßy^ÍÓ^ ò^ÍÓ^ !àÈ°– !i, ~ü, öy^Íü, Ü, Ó^ ~ÓÇ òö, ^Ü, . Ó^ !^, ð!Ó^ Ü, ^öy Ü, !üç^ÍöÓ^ ^òÄ!^ y ~•z òy!Ó^ of ß#üyÓ^ ßÇK, yÓ^ ~Ü, è%, , ð!Ó^ Ói≈, è Ü, ^ÍÓ^ ò– iÑ, y^ÍòÓ^ !%!_ ^ñ òy!Ó^ of#üyÓ^ üy^Íö @^Äyü Ä Ç•ÍÓ^ Ó^ ü^Íòf ~Ü, è%, , ðy!≈Ü, f lyÜ, ^ÍÓ– iÑ, y^ÍòÓ^ ßÇK, y xò%Íy!^ #ñ 1960–61, ßy^Í^ òyühf!ÍÓ^ @^ÄyüM, È^Í^ @^ÄyüM, È^Í^ òy!Ó^ of^ÍÓ^ áy !àÈ° üyly! , ðã%È üy!ÜÜ, 15, è, yÜ, y Óy Óy!É!≈Ü, 240 è, yÜ, y– xyÓ^ Ç•Ó^ yM, È^Í^ ÓàÈ^ÍÓ^ 270, è, yÜ, y Óy üy!ÜÜ, 22.50 è, yÜ, y !àÈ° òy!Ó^ ^ÍofÓ^ ß#üy^ÍÓ^ áy– ~•z üyöò! , , ð^ÍÓ^ öy^Íü, Ü, yÓ^ Ä Ó^ ! @^Äyü Ä Ç•ÍÓ^ Ó^ ^«, ^le òy!Ó^ of#üyÓ^ ò#^lä, Ó^ xÓfliü, Óf!_ ^ÍòÓ^ !ßyÓ^ Ü, ^ÍÓ^ ò– iÑ, y^ÍòÓ^ , ð!Ó^ üy, è 162 NSOU ?GE-EC-41 xò%Íy!^ #ñ, 1960 ßy^Í^ @^ÄyüMÈ, ^Í^ ^üyè, çòßÇáfyÓ^ 40 Çi, yÇÇ òy!Ó^ of#üyÓ^ ò#^lä, Óyß Ü, Ó^ i, – Ç•Ó^ yM, È^Í^ ~•z •yÓ^ !àÈ° çòßÇáfy!^ 50 Çi, yÇÇ– xyÓyÓ^ ñ 1967–68 ßy^Í^ òyühf!ÍÓ^ iÑ, yÓ^ y @^ÄyüM, È^Í^ ÓàÈ^ÍÓ^ üyly! , ðã%È 324 è, yÜ, y Óf!^ ^IÜ, ~ÓÇ Ç•Ó^ yM, È^Í^ ÓàÈ^ÍÓ^ üyly! , ðã%È 366, è, yÜ, yÓ^ Óf!^ ^IÜ, öy!Ó^ of^ÍÓ^ áy !ßy^ÍÓ^ ò^ÍÓ^ !àÈ^Í^ ò– ~•z üyöù, ò^ÍÓ^ öy^Íü, Ü, yÓ^ Ä Ó^ ! !ßyÓ^ Ü, ^ÍÓ^ ò^ÍÜ, !àÈ^Í^ ò^Íñ 1968–69 ßy^Í^ @^Äyü#i çòßÇáfy!^ ~•z 40 Çi, yÇÇ•z !àÈ° òy!Ó^ of#üyÓ^ ò#^lä, – xyÓ^ Ç•Ó^ yM, È^Í^ çòßÇáfyÓ^ 50 Çi, yÇÇ•z !àÈ° òy!Ó^ of^ÍÓ^ áyÓ^ ò#^lä, – xyÓ^ Ç•Ó^ yMÈ, ^Í^ çòßÇáfyÓ^ 50 Çi, yÇÇ•z !àÈ° òy!Ó^ of^ÍÓ^ áyÓ^ ò#^lä, – ß%í, Ó^ yÇñ iÑ, y^ÍòÓ^ , ð!Ó^ üy, è xò%Íy!^ #ñ 1960–61, ^Í^IÜ, 1968–69 ßy^Í^ òyühf!ÍÓ^ ü^Íòf ò!Ó^ o Óf!_ Ó^ xò%, öyi, ~Ü, •z xy^ÍàÈ– xÓÇf xò%, öyi, ~Ü, •z lyÜ, ^Í^Ä ò!Ó^ o çòßÇáfyÓ^ xyl^ i, ò^Ó^Íi, , ^ÍàÈñ ^Ü, ööy ^ò^ÍçÓ^ ^üyè, çòßÇáfy ^Ó^Íi, , ^ÍàÈ– iÑ, y^ÍòÓ^ !ßyÓ^ xò%Íy!^ #ñ^ ßü!^ Ü, y^Í^ òyühf!ÍÓ^ @^ÄyüM, È^Í^ ò!Ó^ ^ÍofÓ^ ßÇáfy 135 !ù!^Í^ ò^Í^IÜ, ^Ó^Íi, , 166.4 !ù!^Í^ ò^Í^Í^ ^ÍàÈ– xyÓ^ Ç•ÍÓ^ Ó^ ^«, ^le ßü^ÍÍ^ Ó^ ü^Íòf ò!Ó^ o çòßÇáfyÓ^ xyl^ i, ò^ 42 !ù!^Í^ ò^Í^IÜ, ^Ó^Íi, , 49 !ù!^Í^ ò^Í^Í^ ^ÍàÈ– 4. !Óÿ^Ófyç^ÍÜ, Ó^ , ð!Ó^ üy, è ≠ !Óÿ^ÓfyÜ, ù, yÓ^ ^li, Ó^ òy!Ó^ of , ð!Ó^ üy, è Ü, Ó^ yÓ^ çöf ù, yÓ^ ^li, Ó^ , ð!Ó^ Ü, ^öy Ü, !üçö ≤Äò_ òy!Ó^ ^ÍofÓ^ ß#üy^ÍÓ^ áyÓ^ ßÇK, y ÓfÓ^•yÓ^ Ü, ^ÍÓ^ ^ÍàÈ S1960–61 ßy^Í^ òyühf!ÍÓ^ üyly! , ðã%È üy!ÜÜ, xyl^ 20 è, yÜ, y Óy üyly! , ðã%È Óy!É!≈Ü, xyl^ 240 è, yÜ, yV– !Óÿ^Ófyç^ÍÜ, Ó^ !ßyÓ^ xò%Íy!^ #ñ 1970 ßy^Í^ ù, yÓ^ ^li, @^Äyü#i çòßÇáfyÓ^ 53 Çi, yÇÇ !àÈ° òy!Ó^ of#üyÓ^ ò#^lä, – 1988 ßy^Í^ i, yÜ, ^Íü òÑyí, , yÍ^ 41.7, Çi, yÇÇ– xyÓ^ Ç•ÍÓ^ Ó^ ^«, ^le ~•z xò%, öyi, 1970 ßy^Í^ !àÈ° 45.5 Çi, yÇÇ– 1988 ßy^Í^ i, yÜ, ^Íü òÑyí, , yÍ^ 48 Çi, yÇÇ– ß%í, Ó^ yÇñ !Óÿ^Ófyç^ÍÜ, Ó^ , ð!Ó^ üy, è xò%Íy!^ #ñ 1970 ^Í^IÜ, 1988 ~•z ßü!^ Ü, y^Í^ ù, yÓ^ ^li, öy!Ó^ of#üyÓ^ ò#^lä, ÓßÓyßÜ, yÓ^ #^y^ÍÜ, Ó^

Ü, ü≈ſ)ä, =!° •ÈÜÜÈ (i) ſ%ſÇ•ī, @ Āyü#ī í, zB̄ī̄ ö ≤ÄÜ, " (Integrated Rural Development Programme Óy IRDP)– ~•z ≤ÄÜ, " à,•#ī, •ī – 1978 ſy Ĩ° ~•z ≤ÄÜ, " à,•#ī, •ī – (ii) @ Āyü#ī ſü, !ü•#ö ĨòÓ Ü, ü≈ſÇfliyö !ö!y, ī, Ü, Ó Ĩ ≤ÄÜ, " (Rural Landless Employment Guarantee Programme Óy RLEGP)– ~•z ≤ÄÜ, " !è, à,•#ī, 1983 ſy Ĩ° – (iii) çyi, #ī @ Āyü#ī Ü, ü≈ſÇfliyö ≤ÄÜ, " (National Rural Employment Programme Óy NREP)– ~•z ≤ÄÜ, " à,•#ī, •ī 1980 ſy Ĩ° – ~àËyi, y xy ĨÓ y Ü, ī, Ü, =!° òy!Ó of ò)Ó #Ü, Ó Ĩ Ü, ü≈ſ)!ä, • ÈÜÜÈ Ü, y ĨÇÓ !Ó!öü ĨĨ áyòf (Food for Work Óy FFW), «%, o Ü, ĒÜ, í, zB̄ī̄ ö ſÇfliy (Small Farmers Development Agency Óy SFDA), ≤Äy!hs Ũ, ä, y!ĒĒ Ā āi, üç%Ó í, zB̄ī̄ ö ſÇfliy (Marginal Farmers and Agricultural Labourers (MFAL), @ Āyü#ī Ü, ü≈!ö ĨĨ y ĨàÓ ÇÓ & ĨÓ ≤ÄÜ, " (Crash Scheme for Rural Employment Óy CSRE), áÓ y≤ÄÓĨ ~yÜ, y ≤ÄÜ, " (Drought-Prone Area Programme Óy DPAP), ≤Äöyöüs# Ó yçàyÓ Ĩ ſçöy (Prime Minister Rozgar Yojana Óy (PMRY), ſjö)%≈ @ Āyü#ī Ó yçàyÓ Ĩ ſçöy (Sampoorna Grameen Rozgar Yojana Óy SGRY) ≤ÄÜ, !ī, – 3. !ö ĨĨ yà !ö!y, ī, Ü, Ó Ĩ ≤ÄÜ, " ≠ 2005 ſy Ĩ° ü, yÓ Ĩ, ſÜ, Ü, yÓ çöç Ü, ĨÓ çyi, #ī @ Āyü#ī !ö ĨĨ yà !ö!y, ī, Ü, Ó Ĩ xy•zö (National Rural Employment Guarantee Act Óy NREGA)– ~•z xy•zö üyi, y ĨÓÜ, ſÜ, Ü, yÓ ≤ÄÓĨ, ö Ü, ĨÓ ĨàË ü•ydy ày!ç, çyi, #ī @ Āyü#ī !ö ĨĨ yà !ö!y, ī, Ü, Ó Ĩ Ü, ü≈ſ)!ä, (Mahatma Gandhi National Rural Employment Guarantee Scheme Óy MGNREGS)– ≤Äī, @ Āyü#ī, ö!Ó Óy ĨÓ Ó xhs, ī, ~Ü, çö ſç, ü Óf! ĨÜ, ÓàË ĨÓ xhs, ī, 100 !öö Ü, yç ãĀĨ y ~Ó í, z Ĩçf – Ö≈, üy Ĩö ü, yÓ ĨĨ, Ó @ ĀyüM, Ē Ĩ° ~!è, •z xöfī, ü !ö ĨĨ yà Ü, ü≈ſ)!ä, – 4. @ Āyü#ī Ü, y!Ó àÓ ĨòÓ òç, ī, y Ó, !k, Ó çöf Ā Ĩ, y ĨòÓ f!|ö!%_ •ÓyÓ Ĩyàfī, y Ó, !k, Ó çöf Ü, ü≈ſ)!ä, à,•#ī, •Ĩ ĨàË – ~•z Ü, ü≈ſ)!ä, Ó öyü • f!|ÈÜÈ!ö!%_ Ó í, z ĨĨ çf @ Āyü#ī ĨÓÜ, ĨòÓ !ç, Ĩ (Training for Rural Youth for Self-Employment Óy TRYSEM)– 1979 ſy Ĩ° 15, xyàfiè, ~•z Ü, ü≈ſ)!ä, à,•#ī, •ī – 5. Ç•ĨÓ Ó òy!Ó of ò)Ó Ü, Ó yÓ çöfĀ !Ü, à%Ë Ü, ü≈ſ)!ä, à,•#ī, •Ĩ ĨàË – ~ĨòÓ ü Ĩòf í, z ĨÓ á Ĩyàf •ÈÜÜÈ Ç•ĨÓ 166 NSOU ?GE-EC-41 ò!Ó o Óf! ĨòÓ çöf f!|ÈÜÈ!ö!%_ Ü, ü≈ſ)!ä, (Self-Employment Programme for the Urban Poor Óy SEPUP) ~ÓÇ ÇĨ ĨÓ !ç, ī, Ĩ%Ü, ĨòÓ f!|ÈÜÈ!ö!%_ ≤ÄÜ, " (Self Employment Programme for the Educated Urban Youth Óy SEEUY)– 6. çöfyöf Ü, ü≈ſ)!ä, ≠ @ Āyü#ī ~yÜ, y! Ü, ü≈ſÇfliyö Ó, !k, ~ÓÇ ç#ÓölyeyÓ üyö í, zB̄ī̄ ĨòÓ çöf xy ĨÓ y öyö ≤ÄÜ, " @ Ā•ī

76%	MATCHING BLOCK 125/161	SA	TANIA CHAKRABORTY.pdf (D158018304)
Ü, Ó y •Ĩ ĨàË – ſ=!° ü Ĩòf í, z ĨÓ á Ĩyàf •			

ÈÜÜÈ Ĩ, Ĩ y!Ó í, zB̄ī̄ ö ≤ÄÜ, " (1969-70 ſy°Vñ ü•ī ä, y!ĒĒ í, zB̄ī̄ ö ſÇfliyñ 1977-78 ſy Ĩ° ä, y% •ĀĨ y üÓ & ſü) !ü í, zB̄ī̄ ö ≤ÄÜ, " (Desert Development Programme Óy DPP), 1985-86 ſy Ĩ° ä, y% •ĀĨ y •z!@Ó y xyÓyſ Ĩçöy (Indira Awaas Yojana Óy IAY), ≤Äü, !ī, – ö ĨÓ xÓçf IRDP, RLEGP ~ÓÇ IAYÈÜÈ ĨÜ, 1989 ſy Ĩ° 1 ~!çĀ çĀ•Ó Ó yçàyÓ Ĩ ſçöyÓ (Jawahar Rozgar Yojana Óy JRY) ſy ĨĨ Ĩ_ Ü, Ó y •ī, ü, Ĩ° JRY, ÈÜÈĨ =Ó & ç x ĨöÜ, áy!ö Ó, !k, çöy! òy!Ó of ò)Ó #Ü, Ó ĨĨÓ Ĩç, Ĩe – ü)fyĨ ö ≈ ~ī, ſÜ ÓfÓfliy @ Ā•ī Ü, Ó y ſ ĨçĀ ü, yÓ ĨĨ, Ó òy!Ó of !Ó ĨçĒĒ Ü, Ĩü!ö – xyſ Ĩ° ü, yÓ Ĩ, #ī x!èö#!ī, ĨĨ, Ó ĨĨ ĨàË Ófy, öÜ, ĨÜ, yÓ ç – ĨÜ, y!Ó ~ÓÇ öy!Ó of à!öç, ü, y ĨÓ ſjöÜ≈, Ĩ%_ – üyö%ĒĒ Ü, ü≈•#ö •ĨĨ çöi, ſ Ĩ öy!Ó Ĩòf, ö!ī, ī, •ī – xyÓ òy!Ó of ò)Ó Ü, Ó ĨĨ, Ĩà Ĩ° ÖÜ, y!Ó àËyi, yĀ xyÓ ~Ü, !è, !ÓĒĒ ò)Ó Ü, Ó ĨĨ, •ĨĨ – ſ!è, • ü%oyf!ö#!ī, – öyüfĨĨÓ Óyī, Ĩ° ^y ĨÜ, Ó e Ĩç, üi, y Ü, Ĩü – xy ĨÓ y ÓÇ ſÇáfÜ, üyö%ĒĒ öy!Ó of ſ#üyÓ ö# Ĩä, ä, Ĩ° ĨyĨ – Ĩ, y•z öy!Ó of ò)Ó Ü, Ó ĨĨ, •Ĩ° ÖÜ, y!Ó Ó çöçy, öy!ç ü%oyf!ç, #!ī, Ā ò)Ó Ü, Ó ĨĨ, •ĨĨ – ü, yÓ ĨĨ, Ó òy!Ó of ò)Ó Ü, Ó yÓ çöf xyüÓ y Ü, ĨĨ Ü, !è, ÓÓfliyÓ ſç, öy!Ó ç Ü, Ó ĨĨ, çöy!Ó – ſÇĨç, Ĩ, ö ſ=!° • ≠ (ii) ſü, !ü ſÇf!ÓyÓ Ü, ü≈ſ)!ä, Ó Ó *, öyĨ Ĩ ~ÓÇ í, zò%Ó, ç!ü «%, e Ā ≤Äy!hs Ũ, ä, y!ĒĒ ĨòÓ ü Ĩòf !Öi, Ó ĨĨ (iii) «%, o ſä, ≤ÄÜ, ĨÓ myÓ y áÓ y xM, Ē Ĩ° ç° ſÜ Ó Ó Ó y•ñ (iii) !öj xy ĨĨ Ó ^y ĨÜ, ĨòÓ } ſÜ Ó y •Ü, ĨÓ f!|ÈÜÈ!ö!%_ Ó ſ% Ĩyà ſ, !çT Ü, Ó yñ (iv) «%, o Ā Ü, !è, Ó !ç ĨÓ ≤ÄſyÓ àè, y Ĩöyñ (v) xyĨ Ā ſjöò Ó^è, ^

İö ~ÓÉİüf ò)Ó° Ü,Ó° y ≤ÄÜ,İ,İ – ~äËyİ, ,yñ ò!Ó° o^İòÓ° í,zß"İ^İòÓ° çöf^Ü,y^İöy ≤ÄÜ, " Ó°*,öyİ^İİÓ°^ «,İe ò!Ó° o
üyö%Éİ^İòÓ° xhs^û≈,%_ Ü,Ó°^İİ, •İÓ– İ,y•İ° İ•z ≤ÄÜ, " =!° İlyİü^İİ^ Ó°*,öyİ^İ, •İÓ ~ÓÇ İ=!°Ó° myÓ° y ò!Ó° o
üyö%İÉİÓ° y í,z,öÜ,İ, •İÓ– 6.8 ú,yÓ°^İİ, ^ÓÜ,yÓ° İüİfy (Unemployment Problem in India) İ,~¥àİ,ü,y^İÓ ≤Ää,İ°İ,
üç%!Ó°Ó° •y^İÓ° İyÓ° y Ü,yç Ü,Ó°^İİ, İç,ü ~ÓÇ •zFä%ÉÜ,ñ !Ü,v ^Ü,y^İöy Ü,yç,öy^İFäÈ öyñ İ,y^İòÓ° ^ÓÜ,yÓ° Ó°y
•İ – xİ~ö#İ,İ!Óò ^Ü,çzöİ ~İòÓ° x!òFäËyÜ,İ, ^ÓÜ,yÓ° Ó°İ°İäÈö– Öyhflİ^İÓ xÓçf ^ÓÜ,yÓ° c çİ!° üy,ö Ü,Ó°^İİ,
ÓäÈ^İÓ° Ó° ü İöf Ü,İ,İ!òò ^Ü,y^İöy ð!üÜ, Ü,yç,öy^İFäÈ Öy,öy^İFäÈ öyñ İ,y!Óä,yÓ° Ü,Ó° y •İ –
í,zòyÓ°•Ó° İfİ!Ó°* çñ,ö ^Ü,y^İöy İü#«.,yİ^ ^ÓÜ,y^İÓ°Ó° İÇäfy àİöy Ü,Ó°^İİ, òÓ° y İ^İİ, öy^İÓ° İñ ^Ü,y^İöy Óf!_'
ÓäÈ^İÓ° xhs^İ, x^İò≈Ü, !òò (183 !òò Öy İ,yÓ° ^Ó!çV Ü,yç, ^,ö^İ° İ,y^İÜ, !ò!%_ (employed) Ó°İ° Öy ^ÓÜ,yÓ° òİ° Ó°İ°
òÓ° y •İÓ– xöf!ò İÜ,ñ ^Ü,y^İöy Óf!_ ÓäÈ^İÓ°Ó° x^İò≈Ü, !òò Ü,yç öy, ^,ö^İ° İ,y^İÜ, ^ÓÜ,yÓ° (Unemployed) Ó°İ°
àİf Ü,Ó° y •İÓ– xyÓyÓ°ñ ^ÓÜ,yÓ° İcÓ° xöf İÇK,yÄ à,•#İ, •İİ, öy^İÓ° – !Ó^İY°Ó° ≤Äyİ İÓ° ò İc•z ^ÓÜ,yÓ° òáy
İyİ – İ,İÓ ü,yÓ° İ,İ!Ü, ä%È í,zß"İ^öç#°, ^ò İc ^ÓÜ,yÓ° İüİfy ~Ü, ü,İ^yÓ° xyÜ,yÓ° öyÓ° İÜ, İÓ° İäÈ – ^ÓÜ,yÓ°
İüİfy Öİ≈,ü İö ü,yÓ° İİ,Ó° xöfİ,ü ≤Äöyö İüİfy – ^ÓÜ,yÓ° İüİfy ^Ü,y^İöy xİ~ö#İ,İ,Ó° ç,ö İç, ~Ü,İ,è, İüİfyñ ^Ü,öy
^ÓÜ,yÓ° İcÓ° ü, İ° üyöÓ ç!_ Ó° x,öä,İ^ à İè,ñ ò İcÓ° üyöÓ
167 NSOU ?GE-EO-41 İ,ö^İòÓ° İÖè,y ÓfÓ°*İ, •İ – öy – İ,yäËyİ, ,yñ ^ÓÜ,yÓ° İüİfy ~ÓÇ ò!Ó° İöfÓ° İüİfy ~Ü,ç
ç,ü%oyÓ° ~!ç,öè ÈÜÈÄ!ç,öè – ^Ü,y^İöy Óf!_ Ó°İİ,yÓ° Öy Ü,ü≈#ö•İİ^ çİ, İ° ~Ü,İüİ^ ò!Ó° o•İİ^ ç,ö İİ, – İ,yç
^Ü,y^İöy ò İcÓ° öy!Ó° of ò)Ó° Ü,Ó°^İİ, •İ° İç≈y İä^ Ä ^ÓÜ,yÓ° İüİfyÓ° İüyöy Ü,Ó°^İİ, •İÓñ ò İcÓ° İç,ü İÜ,°
Óf!_ İÜ, Ü,y İçÓ° İ%İİyà İ,İÓ° Ü,Ó°^İİ, •İÓ– ~áy İö•z ^ÓÜ,yÓ° İüİfy İüyöy İòÓ° =Ó°&c – ~•z ≤Äİ İD xyÓ°
~Ü,İ,è, Ü,İyÄ í,z İÖ^á İİyàf – ü,yÓ° İİ,Ó° ^ÓÜ,yÓ° İüİfyÓ° ≤ÄÜ,İ,İ, í,zß"İ, İİ,y!sfÜ, ^ò İcÓ° ^ÓÜ,yÓ° İüİfyÓ°
≤ÄÜ,İ,İ, İ^İÜ, !ü,ß – í,zß"İ, òöİ,y!sfÜ, ^ò İc ^ÓÜ,yÓ° c •Öy!İçfä, İè^Ó° Äè,yöyüÓ° ü,° – İáö Öy!İçfä, İè^Ó°
!öj^àİ, İáy ò! xİ~yİ İáö ò İc ü@Ófİy İáy ò!ñ İ,áo !ç!öİ,ö İeÓ° İüyè, ä,y!öy Ü, İü İyİ – ü, İ° ò İc í,zİ,öyòò
Ü, İüñ Ü,ü≈İçfİyö Ü, İü ~ÓÇ ò İc ^ÓÜ,yÓ° İcÓ° í,zçÓ°İ – Öy!İçfä, İè^Ó° ~•z !öj^àİ, ~Ü,İüİ^ çÉİ •İİ^ à İ°
İòù≈àİ, òÓ°& •İ – İ,áo ü@y ^Ü, İè, İyİ ~ÓÇ ò İc öÓfİyü@ Ä#Ó° ä,y!öy Öy İİ, – ü, İ° í,zİ,öyöö Ä Ü,ü≈İçfİyö
Öy İİ, – òç!è, İİ, ^ÓÜ,y!Ó° ò)Ó° •İ – !Ü,v ü,yÓ° İİ,Ó° öfYİ^ fl^İ^yß"İ, ^ò İc ^ÓÜ,yÓ° c ^Ü,y^İöy Öy!İçfä, è^ç!öİ,
İüİfy òİ – ~áy İö ^ÓÜ,yÓ° c ~Ü,İ,è, Ü,yè,y İüyàİ, İüİfy – Ó° xİ~ö#ñ ò İcÓ° ü)° xİ~İöİ,Ü, Ü,yè,y İüyÓ° İ İD
^ÓÜ,yÓ° İcÓ° İüİfy!è, çİ,İ,İ – ~áy İö ^ÓÜ,yÓ° İcÓ° ü)° Ü,yÓ° İ° ü)°òò ~ÓÇ !Ü, ä%È í,zİ,öyòòç#° í,z,öÜ,Ó° İİÓ°
xü,yÓ° – ü,yÓ° İİ,Ó° ^ÓÜ,yÓ° İüİfy ^Ü,y^İöy Öy!İçfä, è^ç!öİ, ü@yÓ° İüİ^ Ü,yİ~Ü,Ó° # ä,y!öyÓ° xü,y^İÓ° ü, İ°
İç,T òİ – 6.9 ü,yÓ° İİ, ^ÓÜ,yÓ° İcÓ° ð!İ!Óü,yà (Classification of Unemployment in India) ^Ü,y^İöy ò İc İ^ÓÜ,yÓ° c
òáy İyİ İ,y!Ó!ü,ß Ó° Ü, İüÓ° •İİ, öy^İÓ° – ^ÓÜ,yÓ° İcÓ° ≤ÄÜ,İ,İ, xö%İyİ # ~İÜ, Ü, İİ^Ü, İ!

100% MATCHING BLOCK 119/161 SA GE-BG-11.pdf (D151483564)
è, ≤Äöyö ü,y^İà ü,yà Ü,Ó° y

İyİ – İ=İ° •° ≠ ÄFäÈß" ^ÓÜ,yÓ° cñ üÓ° ð!ü ^ÓÜ,yÓ° cñ ≤Äİ!%_ 'àİ, ^ÓÜ,yÓ° c ~ÓÇ Öy!İçfä, è^ç!öİ, ^ÓÜ,yÓ° c –
xyüÓ° y ~•z ^ÓÜ,yÓ° c =!° İç! İÜ≈, İ

100% MATCHING BLOCK 120/161 SA GE-BG-11.pdf (D151483564)
Ç^İç, İ,ö xy^İyā,öy Ü,Ó°

170 NSOU ?GE-EC-41 í,zí,öyòò ^Ü,Ôç° ÓfÓ•yÓ° Ü,Ó°y° •^ll° ^läÈ- ^Ü,y^löy ^Ü,y^löy ç,ö!Ó°Ü,“öyl” ðü!ö!Óí, ,
í,zí,öyòò ^Ü,Ôç° @^Ä•^lîÓ° Ü,lyÓ°y°•f° Ó^lê,ñ!Ü,v ð!ü!^ll° ù,yÓ° ^ll,Ó° !ç” ^ç, ^le ≤Äöyöi, ü)°ðò!ö!Óí, , í,zí,öyòò
^Ü,Ôç°•z ÓfÓ•yÓ° Ü,Ó°y°•f° - ~Ó° ú, ^l° üyê, !ç”çyí, í,zí,öyòò ^Ó^lî, ^läÈ Ó^lê,ñ!Ü,v ð!ü!Ü, lö^ll°yà Óy^lî, ,!ö-
ú, ^l° ^ÓÜ,yÓ°c ^Ó^lî, ^läÈ- ú%, °Óy x%, ðí%_’ í,zí,öyòò ^Ü,Ôç° !öÓ≈yã, öü,yÓ° ^ll, ^ÓÜ,yÓ° ðüÿfyÓ° xöfî,ü
≤Äöyö Ü,yÓ°î- 4. í,z,ðí%_’ !ö^ll°yà ð#!lî,Ó° xù,yÓ° ≠ xyüy^lòÓ° ,ð!Ó°Ü,“öy Ó°ã, lî”i,yà! xy°yòyü,y^lÓ° ^Ü,y^löy
Ü,ü≈ÿçfliyö ð#!lî,Ó° í,z,ðó° =Ó° ðç ^ðö!ö- !Ñ,yÓ°y ð^lÓ° !ö^ll°!äÈ^l° ^lñ í,zí,öyòò Óyí, ,y^löyÓ° í,z,ðó° ^çyÓ°
!ö^l° Ü,ü≈ÿçfliyö xy,ðöyÈÜÈxy,ö!ö•z Óyí, ,^lÓ- ^Ü,y^löy ç,ö!Ó°Ü,“öy^lî, •z ,ð)i≈ !ö^ll°yà xÓfliy xç≈^lòÓ° ^Ü,y^löy
°«ç, füyey óÓ°y•f°!ö- ç,ö!Ó°Ü,“öyl” ð%Æü,y^lÓ° ð^lÓ° ^ðÄl°y°•ll°!äÈ° ^lñ !Ó!ö^ll°yà Óyí, ,^l°•z í,yÓ° ðy^ll Ü,ü≈ÿçfliyöÄ
Óyí, ,^lÓ- !Ü,v Óyhflî^lÓ í,y à^lê, !ö- xyÿ^lñ !Ó!ö^ll°yà Óyí, ,^l° Ü,ü≈ÿçfliyö Óyí, ,^lÓ !Ü,öyñ
î,y x^lòÜ, !
ÓEl^ll°Ó° í,z,ðó° !öü≈,Ó° Ü, ^lÓ°
ñ !Ó^lçE

ll, í,zí,öyòò ^Ü,Ôç° ðü!ö!Óí, , öy ü)°ðò!ö!Óí, ,ñî,yÓ° í,z,ðó° x^lòÜ,áy!ö!öü≈,Ó° Ü, ^lÓ° - 5. «%, ç ÄÜ%, !ê,Ó°
!ç^l°Ó° Ó° ð%ã! xÓfliy ≠ xyüy^lòÓ° !Ó!ü,ß, ç,ö!Ó°Ü,“öyl” «%, ç ÄÜ%, !ê,Ó° !ç^l°Ó° ≤Äÿy^lÓ°Ó° Ü,lyÓ°y°•ll° ^läÈ
Ó^lê,ñ!Ü,v ~=!Ó° ðyü!@ÄÜ, í,zß^l°ö Ä!Óhflîy^lÓ°Ó° çöf ^Ü,y^löy ç,ð)i≈yD ,ð!Ó°Ü,“öy à,•#i, •f°!ö- üy^lê, üy^lê,
!Ü,à%È ð%llÿäÈÜÈÿ!ÓöyÓ° Ü,lyÓ°y°•ll° ^läÈ ^l°!° «%ç, ç ÄÜ%, !ê,Ó° !ç^l°Ó° ,ð!Ó° ,ð)i≈ !ÓÜ,y^lÓ° çöf ,ðí≈y/E
ö! - ú, ^l° ç,ö!Ó°Ü,“öyÜ,y^l° x^lòÜ, «%, ç ÄÜ%, !ê,Ó° Ó° ð%ã! •^ll° ,ç^lî, ^läÈ- x^lòÜ, «%, ç ÄÜ%, !ê,Ó°•z Óç, •^ll° ^läÈ- «%, ç
!ç^l°Ó° ≤ÄÜ,î, ðçáfy !öÓç, #Ü,î, (registered) ðçáfyÓ° ^ä, ^ll° x^lòÜ, Ü,ü- xlä, «%, ç ÄÜ%, !ê,Ó°!°!ö^ll°yà «ç,üî,yÓ°,f
!ç^l°Ó° i%, ç öyl” x^lòÜ, ^Ó!ç- ~=!Ó° í,zí,öyòò ^Ü,Ôç° á%Ó•z ðü!ö!Óí, , - !Ü,v ~•z !ç”=!Ó° ≤Ä^ll°yçö#i° •y^lÓ°
!ÓÜ,yç Ä!ÓhflîyÓ° à^lê, !ö- ú, ^l° Ü,ü≈ÿçfliyö Óy^lî, ,!öó° ÖÜ,yÓ°c ^Ó^lî, ^läÈ- 6. eð!ê, ð)i≈ !ç«ç,y ÓfÓfliy ≠
ú,yÓ° ^ll,Ó° !ç«ç,y ÓfÓfliy! ðyöyÓ°! !ç«ç,yÓ° í,z,ðó° ^çyÓ° ^ðÄl°y°•ll° ^läÈ- ~áy^lòÓ°,!ü)Ü, !ç«ç,y ÄÜ,y^lÓ°a!Ó°
!ç«ç,y í,z,ðí%_’ =Ó° ðç çy!^l°ö- ú, ^l° Ó°ÿçáfy, @Äyç%ll°ê, ~Óç ^çyfiê,ÈÜÈ@Äyç%ll°ê, ^l, !Ó° •^ll° ^läÈ Ó^lê,ñ
!Ü,v fljÈÜÈ!öí%_’ •ÓyÓ° Óf!_’ ^l, !Ó° •f°!ö- ~•z ðyöyÓ°! !ç«ç,y! !ç!ç,í, Óf!_’ Ó°yÜ, ^ll°Ü, !ê, !Ó!çEl óó° ^lòÓ°
Ü,y^lç í,z,ðí%_’ - !Ó!çEl ^Ü,y^löy Ó,!_’ Óy ^ççy! !öí%_’ •ÓyÓ° í,z,ðí%_’ !ç«ç,y ~Ó°y çy!^l°ö- ú, ^l° ú,yÓ° ^ll,
ðyöyÓ°! ð!ÜÜ, í,zò%Ó, _•l°Ä í,z,ðí%_’ ð«ç, ÄÜ,y^lÓ°a!Ó° K,yöÿjß^l° ð!ü^lÜ,Ó° xù,yÓ° Ó° ^ll° ^läÈ- Ü,y^lÓ°a!Ó° Ä
Ó,!ü)Ü, !ç«ç,yÓ° xù,y^lÓ° öyÓ°•z ú,yÓ° ^ll, Ó°ÿçáfy, !ç!ç,í, ^ÓÜ,y^lÓ°Ó° ð, !çT •^ll° ^läÈ- 7. !ç^l° Óyí, ,ll,
í,zí,öyòò «ç,üî,y ≠ 1970ÈÜÈ~Ó° ðç^lÜ,Ó° ðü!^lÜ,Ü,Ü,yÓ° ^ll,Ó° x!öÜ,yçç !ç^l°•z Óyí, ,ll, í,zí,öyòò «ç,üî,y
Ó° ^ll° ^läÈ- î,y^lòÓ° í,zí,öyòò «ç,üî,yÓ° ,ð!Ó° ,ð)i≈ ÓfÓ•yÓ° •lFäÈ öy- ~Ó° !,ðäÈ^lò öyöy Ü,yÓ° í Ó° ^ll° ^läÈ-
≤Äöyö Ü,yÓ°î=!° •° ≠ x!ö!^l,ü! !Öò%f^lî,Ó° ^çyàyöñ ÜÑ,yã,yüy^lÓ° xù,yÓñ ç,ö!Ó°Ó° ^lîÓ° xÿ!Óöyñ !ç” !Ó^lÓ°yò
≤Äü, ,ll, - ~áöñ ~•z í,zò%Ó, „ «ç,üî,y lyÜ,yÓ° ú, ^l° !ç”çyí, ç,ö!Ó°Ó° ä,y!•òy Óyí, ,^l° ðz ä,y!•òy ç,ö!Ó° îÜ,Ó° ^ll, !ç”=!°
í,zò%Ó, _í,zí,öyò «ç,üî,y ÓfÓ•yÓ° Ü, ^lÓ°•z î,y Ü,Ó° ^ll, çyÓ° ^läÈ- ú, ^l° ð!üÜ, !ö^ll°yà !Ó!çEl Óyí, , ^läÈ öy- î,y•z
^ÓÜ,yÓ°c Ü, ^lÜ!ö- 8. xöfyöf Ü,yÓ°î ≠ ú,yÓ° ^ll,Ó° ^ÓÜ,yÓ° ^lçÓ° !,ðäÈ^lò xy^lÓ°y

Ü, ^ll°Ü, !ê, Ü,yÓ°î xyüÓ°y í,z^lÓ°á Ü,Ó° ^ll, çy!Ó° - ^l°!° •° ≠ ð!
üÜ, ^lòÓ° ü^lòf ä, çöç#°i,yÓ° xù,yÓñ ú,yÓ° ^ll,Ó° ðÜ,Ü,y^lÓ° ^ç, ^lêÓ° Óf!≈î,yñ ^Ü,y^löy öi%, ö í,z^lòfyà Óy !ç”
~Ü,Ü, fliy,ð^lòÓ° ^ç, ^lê xyü^y!y!sfÜ, ç!ê, °i,yñ !ä,Ó°yã, !Ó°î, Ä^lÖ!ä,ef•#ö Ü, ,!E!ñ ü)°ð^lòÓ° xù,yÓñ í,z,ðí%_’
≤Äí%_’ Ó° xù,y^lÓ° ≤ÄÿÜ, ,ll,Ü, ðjð^lòÓ° ÓfÓ•y^lÓ° Óf!≈î,y ≤Äü, ,ll, -
171 NSOU ?GE-EO-41 î,y•l° ^ðáy ly^lFäÈ ^lñ ú,yÓ° ^ll,Ó° e^üöð≈üyö ^ÓÜ,yÓ° ^lçÓ° !,ðäÈ^lò öyöy Ü,yÓ° î
Ó° ^ll° ^läÈ- ^lçz Ü,yÓ°î=!°!Ü, xyüÓ°y xöf ð, !çT^lÜ,yî ^lÜ, Ä!Ó^lÖä,öy Ü,Ó° ^ll, çy!Ó° - ú,yÓ° ^ll,Ó°
^ÓÜ,yÓ°c ^lÜ, ü)°i, !

100%	MATCHING BLOCK 122/161	SA	GE-BG-11.pdf (D151483564)
î,öü,y^là ù,yà Ü,Ó°y ly! - (

i) U, !EÍ Ä @ Äyü#i ÖÜ, yÓ cñ (ii) !C" Ä Ç•Ó yM, È"Ö"Ö" ÖÜ, yÓ c ~ÖÇ (iii) !C!« , İ%ÖÜ, İ"ò" ü"İdf ÖÜ, yÓ c-
 U, !EÍ Ä @ Äyü#i ÖÜ, yÓ İ"ç" ò%!è, ≤Äöy Ö * , ö Öy ö"ö • ≤ÄFäÈß" ÖÜ, yÓ c Ä ü" ÷!ü ÖÜ, yÓ c- ≤ÄFäÈß"
 ÖÜ, yÓ İ"ç" ! , öäÈ"ö ≤Äöy ÖÜ, yÓ İ" • çöŞÇäfyÖ" ä , y, ö ~ÖÇ İÖÜ, " İ"ö"İ"y İ"à" xü, yÖ- ü" ÷!ü ÖÜ, yÓ İ"ç"
 ≤Äöy ÖÜ, yÓ İ" • U, !EÍ İ"İ" ç"İŞ İ"ä, Ö" xü, yÖ ~ÖÇ Ü, !EÍ Ö" Ö"İ"ä, ef•#öi, y- Ü, !EÍ Ä @ Äyü#i ÖÜ, yÓ İ"ç" xöfyöf
 Ü, yÓ İ"=! • «% , ö Ä Ü% , İè, Ö" !C İ"Ö" xö"ö!İ, ñ @ Äyü#i ÖÜ İ"Ü, Ö" ä , öç#İ, yÓ xü, yÖñ Ö" « , İç# Ö" ü"İöy, yÓ
 ≤Äü, İ, İ- !C" Ä Ç•Ó yM, È"Ö"Ö" ÖÜ, yÓ İ"ç" ! , öäÈ"ö İ Ü, yÓ İ"=! • Ü, yç Ü, Ö" İ"äÈ İŞ=! • ≠ !C İ" x@ Äàİ, Ö" üsİ Ö" İ, yñ
 !C İ" ü"ö"ö !ö!Öİ, İ, İ, zİ, öyö" Ü, Öç İ"Ö" ÓfÖ•yÓ ñ Ü, yÓ à!Ö" K, yÖ Ä ö« , İ, y xü, yÖñ ü)ö" İ"ö" fl"İ, yñ Ü, yÓ à!Ö" Ä
 Ö, !ü)Ü, !C« , yÓ ≤ÄŞyÖ" öy äè, y ≤Äü, İ, İ- ŞÖÖ Ü, İ"ü"Ö" ÖÜ, yÓ İ"ç" ! , ö"İ"äÈ"ö ~Ü, İè, Öİ, Ü, yÓ İ" •
 , ö!Ö Ü, "öyÖ" hfl"İ"Ö" Ü, ü≈ŞÇfliyÖ Ä !ö"İ"y İ"à" İ, z, öÖ" çyÖ" öy !ö"İ" üyè, İ, zİ, öyö" İ"ö" İ, z, öÖ" çyÖ" öÄİ"y
 ~ÖÇ İ, zİ, öyö" İ"ö" Ö" è, İ"ö" !öÜ, İè, xÖ"İ"•y Ü, Ö"y- 6.11 ü, yÓ İ"İ, Ö" ÖÜ, yÓ ŞüşfyÖ" Şüşyöy İ"ö" !Ü, ä%È
 Ş% , öy!Ö" Ç (Some Suggestions to Solve the Unemployment Problem of India) ü, yÓ İ"İ, Ö" ÖÜ, yÓ ŞüşfyÖ"
 Şüşyöy İ"ö" çöf Ü, İ"İ"Ü, İè, Ş% , öy!Ö" Ç Ü, Ö"y İ"İ, öy İ"Ö" - ü, yÓ İ"İ, Ö" ÖÜ, yÓ İ"ö" xyÜ"y İ, İ, ö!è, ≤Äöyö
 ü, y İ"à" ü, yà Ü, İ"Ö" İ"äÈ = @ Äyü#i « , İè ÖÜ, yÓ cñ !C"yM, È"Ö"Ö" ÖÜ, yÓ c ~ÖÇ !C!« , İ%ÖÜ, İ"ò" ü"İdf ÖÜ, yÓ c-
 İŞ•z xö%İl" # xyÜ"y İ, İ, ö öÖ" İ"ö" ÖÜ, yÓ ò)Ö" Ü, Ö"yÓ çöf xy"yöy xy"yöy, y İ"Ö" Ş% , öy!Ö" Ç Ü, İ"Ö" İ"äÈ- 1.
 @ Äyü#i ÖÜ, yÓ c ò)Ö" Ü, Ö"yÓ çöf Ş% , öy!Ö" Ç ŞÜ) • È @ Äyü#i ÖÜ, yÓ c ò)Ö" Ü, Ö"yÓ çöf !öi" !äi, ÓfÖfliy
 @ Ä"İ Ü, Ö"y İ"İ, öy İ"Ö" ≠ (i) @ Äyü#i M, È"Ö" Öİ, İ, çİ, ö%öÖ" &k, yÖ ñ ÖÑyö !öü≈yñ Ö" yhfİlyäyè, İ, İ"Ö" ñ
 , ö%Ü% , Ö" äö" •zi, fy!ö Ü, y İ"ç" ÓfÖfliy Ü, Ö" İ"İ, • İ"Ö- ~ İ"İ, fliyö#İ" ü, y İ"Ö" ÷ö% Ü, ü≈ŞÇfliyö•z Ş, İ, K • İ"Ö öyñ ~ İ"İ,
 @ Äyü#i Şjö" İ"ö" Ä Ş, İ, K- ~ İ"İ, @ Äyü#i xyl" Ä öyöy ü, y İ"Ö" Öyİ, İ"Ö- ~•z Ü, ü≈Ş) !ä, Ö" üyöf İ"ü ü" ÷!ü ÖÜ, yÓ c
 Ü, üy İ"öy İ"İ, öy İ"Ö" - (ii) @ Äyü#i M, È"Ö" İ"İ"ä, Ö" ≤ÄŞyÖ" äè, y İ"İ, • İ"Ö- Ö, İ, K Ö" ç" ö İ"Ö" Ö" yáyÖ" ÓfÖfliy Ü, Ö" İ"İ,
 • İ"Ö- ç" İ"İ"ä, Ö" Ş% İ"İyà Öyİ, İ"Ö" ~Ü, •z çİ"ü İ"İ, ~Ü, y!öÜ, ÖyÖ" ä, yEÍ Ü, Ö"y ŞÖ, Ö" İ"Ö- ~İè, Ä ü" ÷!ü ÖÜ, yÓ c
 Ü, üy İ"İ, Şy•yİf Ü, Ö" İ"Ö- (iii) @ Äyü#i M, È"Ö" Ü, !EÍ !ü, !Ü, «% , e Ä Ü% , İè, Ö" !C" à" İ"İ, İ% , ö" İ"İ, • İ"Ö- ~Ö" ü, İ"Ö" ≤ÄFäÈß"
 Ä ü" ÷!ü ÖÜ, yÓ c İ, z, ü, İ" •z Ü, ü" İ"Ö- (iv) ü, !üŞÇfliyÖ" Ü, ü≈Ş) !ä, İ"Ü, Ö" * , öy!İ"İ, Ü, Ö" İ"İ, • İ"Ö- çy"İ"İ, Ö"
 !öü≈Ş"üy xy•zö ≤Ä İ"İ"yà Ü, İ"Ö" ŞÖ" Ü, yÓ İ"Ü, !ö%Ö, çİ" x!ö@ Ä"İ Ü, Ö" İ"İ, • İ"Ö ~ÖÇ İŞ•z ç!ü ü) !ü•#ö" äi, üç%Ö" Ä
 ≤Äy!hs Ü, ä, y!EÍ İ"ö" ü"İdf Ö" è, ö Ü, Ö" İ"İ, • İ"Ö-
 172 NSOU ?GE-EC-41 2. !C"yM, È"Ö"Ö" ÖÜ, yÓ c ò)Ö" Ü, Ö"yÓ çöf Ş% , öy!Ö" Ç È !C İ"yM, È"Ö"Ö" ÖÜ, yÓ c ò)Ö"
 Ü, Ö"yÓ çöf !öi" !äi, ÓfÖfliy=! @ Ä"İ Ü, Ö"y İ"İ, öy İ"Ö" ≠ (i) !C İ" !Ö" İ"İ"yà xyÜ, K T Ü, Ö" İ"İ, • İ"Ö- ~Ö" çöf
 , ö!Ö Ü, yè, y İ"üyÖ" İ, zİ" İ"İ, äè, y İ"İ, • İ"Ö- (ii) «% , e Ä Ü% , İè, Ö" !C İ"Ö" !ö"İ"yà « , üi, y x İ"öÜ, Ö" !C- İ, y•z Öİ, İ"ç" İ"Ö"
 , öyçy, öy!Ç «% , ö Ä Ü% , İè, Ö" !C İ"Ö" ≤ÄŞyÖ" äè, y İ"İ, • İ"Ö- (iii) İ, İ, ö)Ö" ŞÖ, Ö" Öü !ö!Öİ, İ, zİ, öyö" Ü, Öç @ Ä"İ
 Ü, Ö" İ"İ, • İ"Ö- İ"äy İ"ö" Ü, y İ"öy !ÖÜ, " ö•zn" İ"äy İ"ö•z ÷ö% ü)ö"ö !ö!Öİ, İ, zİ, öyö" Ü, Öç ÓfÖ•yÓ Ü, Ö" İ"İ, • İ"Ö-
 !Ö" İ"öç İ"İ"Ü, ≤Äİ% ! xyüöy!öÖ" Şüi" ~•z !ÖÈİ" İè, İ"Ü, =Ö" &k !ö" İ"İ, • İ"Ö- (iv) !C" Ö!üÜ, İ"ö" !Ö!ü, ß" öÖ" İ"öÖ"
 Ü, yÓ à!Ö" !C« , y !ö" İ"İ, • İ"Ö- İ, y•İ"Ö" İ, yÓ y ~Ü, !C İ" Ü, yç •yÖ" y İ"Ö" Ş"İç•z xöf !C İ" Ü, yç çyâyö Ü, Ö" İ"İ, öyÖ" İ"Ö-
 (v) ö" İ"ç" !Ö!ü, ß" xM, È"Ö" öyöy ≤ÄyÜ, İ, İ, Ü, Şjö" Ö" İ"İ" İ"äÈ- !Ü, v !C İ"Ö" !ÖÜ, yç öy äè, yİ" ŞŞÖ xM, È"Ö" ŞÖ
 xM, È"Ö" ≤ÄyÜ, İ, İ, Ü, Şjö" xÓfÖ" *İ, Ö" İ"İ" à" İ"äÈ- ŞÖ xM, È"Ö" !C" ≤Äİ"İ, ç, y Ü, Ö" İ"Ö" xyM, È"Ö" hfl"İ"Ö" ÖÜ, yÓ c
 Ü, ü" İ"Ö- 3. !C!« , İ%ÖÜ, İ"ò" ü"İdf ÖÜ, yÓ c ò)Ö" Ü, Ö" İ"İ, Ş% , öy!Ö" Ç ≠ !C!« , İ%ÖÜ, İ"ò" ü"İdf ÖÜ, yÓ c
 ò)Ö" Ü, Ö" İ"İ, !öi" !äi, ÓfÖfliy @ Ä"İ Ü, Ö"y İ"İ, öy İ"Ö" ≠ (i) Ü, yÓ à!Ö" Ä Ö, !ü)Ü, !C« , yÓ ≤ÄŞyÖ" äè, y İ"İ, • İ"Ö-
 İ, y•İ"Ö" !C« , İ"ÄyÈ ÄÈyèÈyè#Ö" y İ, y İ"ö" fl"yö#ö ç# !ÖÜ, y @ Ä"İ Ü, Ö" İ"İ, öyÖ" İ"Ö- (ii) !C!« , İ%ÖÜ, İ"ò" ü"İdf
 İ"İ"Ü, İ, z İ"öfy_ y İ"İ, Ö" çöf İ, z, öİ%_ !C« , y Ä è, Δ!öç !ö" İ"İ, • İ"Ö- İ, y İ"ö" Ş•ç Ç İ"İ, İ"İ"ö" «% , e !C" •zi, z!öè,
 äi, İ, İ, Şy•yİf Ü, Ö" İ"İ, • İ"Ö- (iii) !Ö!ü, ß" öÖ" İ"ö" ÓfÖfliy" ÈÜÈÖy! İ"çf !C!« , İ, ÖÜ, yÓ İ%ÖÜ, İ"ò" İ, zİ"İy!İ,
 Ü, Ö" İ"İ, • İ"Ö ~ÖÇ İ, y İ"ö" ≤Äy!üÜ, ü, y İ"Ö" öyöy Ş% İ"İyàŞ% !öy !ö" İ"İ, • İ"Ö- (iv) öÈi, •y İ"Ö" !C İ"Ö" !ÖÜ, yç äè, İ"Ö"
 İ, İ, #İ" hfl"İ"Ö" Ö" Ü, yç Ü, ü≈ !Öhfl"yÖ" öyü, Ü, Ö" İ"Ö- !Ö" İ"çEİ, !C" Ä fl"yfl"İ"è, İè !C!« , İ, ÖÜ, yÓ İ%ÖÜ, İ"ò"
 Ü, ü≈ŞÇfliy İ"ö" Ş% İ"İyà Öyİ, İ"Ö- İ, y•z !C!« , İ, ÖÜ, yÓ İ%ÖÜ, İ"ò" Ü, ü≈ŞÇfliyö äè, y İ"İ, à" İ"Ö" öÈi, •y İ"Ö" !C"yİ" ö
 ≤Ä İ"İ"yçö- 6.12 ü, yÓ İ"İ, ÖÜ, yÓ ŞüşfyÖ" ≤Äİ"İ, Ü, yÓ Şjö" İ"Ü≈, ü, àÖi, # Ü, !üè, Ö" !Ö" İ, öyè≈, 1971 Ş

56% MATCHING BLOCK 123/161 SA CC ED 01(Bengali).pdf (D164886399)

y"İ" ü, yÓ İ, ŞÖ" Ü, yÓ !Ö, ü, àÖi, #Ö" Şü, y, öİ, İ"ç ~Ü, İè, Ü, !üè, äè, ö Ü, İ"Ö" - ~İè, ü, àÖi, # Ü, !üè!

è, öy İ"ü x!öÜ, , ö!Ö" İ"ä, İ, - ~•z Ü, !üè, Ö" öy!İ" c İ"äÈ" ü, yÓ İ"İ, ÖÜ, yÓ Şüşfy Şjö" İ"Ü≈, xö%Ş, yö ~ÖÇ Ş% , öy!Ö" Ç

lã, - 6. xM, È í, zB"Í ò ≤ÄÜ, " (Area Development Scheme) ≠ , öy°~y"ü"Îrê, Ó" ßòf"ÌòÓ" % , öy!Ó" ç xö%ÿ!# fliY!# ßjòò à"ÿ, , "i,y°YÓ" í,z"lj"Ïçf 1993 ßy"ÏÓ" Ì, "Ïj"Ï" üy"Ïß ~z Ü, ü≈ß)lã, à,•#i, - ~z ≤Ä"ÏÜ, "Ó" üyòf"Ïü !òÓ=y!ã, i, !Ü, à%È xM, È"Ï Ó" yhflyâyé, ñ ÓyçyÓ" Ü, ü"Ï≤: •zi, fy!ò , ò!Ó" Ü, yè, y"Ïü à"ÿ, , "i,y°YÓ" "ã, <Ty Ü, Ó"y"•! - 7. çy! , #! @ "Äyü#i Ü, ü≈!ö"Ï"yà ≤ÄÜ, " (National Rural Employment Programme Óy NREP) ≠ Ü, y"ÏçÓ" !Ó!öü"Ï" áyòf (Food for Work) Ü, ü≈ß)lã, Ó" Óò"Ï" 1980 ßy"ÏÓ" x"ÏQyÓÓ" üy"Ïß ~z ≤ÄÜ, "ã, y°% •! - @ "Äyü#i çòßyôyÓ" "ÏÓ" ~Ü, è, y xçç =ò%üye üç%!Ó" Ó" í, z, òÓ" !öü≈, Ó" Ü, "ÏÓ" - Ü, !E! "ÿ, ü Ó" ÷!ü "ÓÜ, yÓ" "ÏcÓ" ßü! ~Ó" y á%Ó•z ò%ò≈çy! , ò!ÿ, i, •! - ü) "i, ~"ÌòÓ" ßy•y!f Ü, Ó"yÓ" í, z"ljçf•z ~z ≤ÄÜ, "à,•#i, •! - @ "Äyü#i x!≈ò#!i, "ÿ, "ÏÒ! , ò!Ó" ßjòò "i, !Ó" Ü, "ÏÓ" @ "Äyü#i , ò!Ó" Ü, yè, y"Ïü y í, zB"i, Ü, Ó"y !àÈ" ~Ó" ü) "«, f - ~z ≤ÄÜ, "ÏÓ" xò#"Ïò ü%áf Ü, yç=!° • ç"Ïß"lã, Ó" çòf Ü) , ò äöön @ "Äyü#i Ó" yhfly !öü≈y!ñ , öyò#!" ç"ÏÓ" çòf òÜ) , , ò !öü≈y! ≤ÄÜ, lã, - 1989 ßy"Ï" 1 ~!≤Ä" ~z NREP Ü, ü≈ß)lã, "ÏÜ, çÄ•Ó" "Ó" yçàyÓ" "ÿçöyÓ" (JRY) xhs"ü≈,%_ Ü, Ó"y"•! - 8. @ "Äyü#i ü) !ü•#ò"ÌòÓ" !ò"Ï"yà !ö!y, i, Ü, Ó"i ≤ÄÜ, " (Rural handless Employment Guarnatee Programme , Óy RLEGP) ≠ 1983 ßy"ÏÓ" 15 xyàfiê, NREP ≤ÄÜ, "ÏÓ" , ò!Ó" , ò)Ó" Ü, !ßy"ÏÓ" ~z ≤ÄÜ, "ã, y°% •! - ~z ≤ÄÜ, "ÏÓ" í, z"ljçf • @ "Äyü#i x!≈ò#!i, "ÿ, ßjòò ß, !<T Ü, "ÏÓ" "ái, üç%Ó" "ÌòÓ" !ò"Ï"yà !ö!y, i, Ü, Ó"y - ~Ó" xyÓ" ~Ü, !è, ≤Äöyò" «, f • @ "Äyü#i ç#Óölyey üy"ÏßÓ" ßy!Ó≈Ü, í, zB"i! , àè, y"Ïöy - ~z ≤ÄÜ, "Ï"ÏÜ, Ä 1989 ßy"ÏÓ" 1 ~!≤Ä" çÄ•Ó" "Ó" yçàyÓ" "ÿçöyÓ" xhs"ü≈,%_ Ü, Ó"y"•! - x"Ï"ÏÜ, ü"Ï" Ü, "ÏÓ" ò"Ïñ RLEGP Ü, ü≈ß)lã, xyÓ" !Óhfl, lã, •"Ï" 2006 ßy"Ï" üydy ày!¶, çy! , #! @ "Äyü#i !ò"Ï"yà !ö!y, i, y Ü, ü≈ß)lã, "ÿ, (MGNREGS) , ò!Ó"ÿ, •"Ï" "lãÈ-

175 NSOU ?GE-EO-41 9. %ßçç•i, @ "Äyü#i í, zB"i" ò ≤ÄÜ, " (Integrated Rural Development Programme Óy IRDP) ≠ @ "Äyü#i "«, "ÿ Ü, ü≈!ö"Ï"yà Ó, !k, Ó" í, z"lj"Ïçf "i, !Ó" ~!è, ~Ü, !è, xòfi, ü =Ó" &c, ò)≈ ≤ÄÜ, " - 1978 ßy"Ï" ü, yÓ" i, ßÓ" Ü, yÓ" ~z Ü, ü≈ß)lã, @ "Ä•i Ü, "ÏÓ" ~Óç 1980 ßy"Ï" i, y Ó" * , öy! "i, Ü, "ÏÓ" - "Ïü"Ï" @ "Äyü#i Ó" x!≈ò#!i, "ÿ, Ü, ü≈ßçfliy Ó, !k, Ó" í, z"lj"Ïçf ã, y°% ≤ÄÜ, " =! "ÏÜ, E!ã, , ò!Ó" Ü, "öy! " ~Ü, !e! , Ü, Ó"y"•! - ~Ó" öyü "òÄ! "y"•! %ßçç•i, @ "Äyü#i í, zB"i" ò ≤ÄÜ, " (Integrated Rural Development Programme Óy IRDP) - ~z ≤ÄÜ, "ÏÓ" ü) í, z"ljçf •ñ @ "Äy"ÏÜ" ò!Ó" ò"ÌòÓ" í, z! , öyò"ÌòÓ" í, z, òÜ, Ó"i "çyàyò" !ò"Ï" i, y"ÌòÓ" fljÈÜÈ!ò!%_ "ÿ, ßy•y!f Ü, Ó"y - 10. @ "Äyü#i !ÏÓÜ, "ÌòÓ" fljÈÜÈ!ò!%_ Ó" çòf ≤Ä!ç«, i ≤ÄÜ, " (Training for Rural Youth for Self- employment Óy TRYSEM) ≠ 1979 ßy"ÏÓ" 15 xyàfiê, ~z ≤ÄÜ, "à,•#i, •! - ≤ÄÜ, " !è, Ó" öyü "Ï"ÏÜ, z ~Ó" í, z"lj"Ïçf "Óyé, y"ÿ! - @ "Äyü#i !ÏÓ"ÏÜ, Ó"y"ÿ! "ÿ, fljÈÜÈ!ò!%_ •"ÿ, , öy"ÏÓ" i, yÓ" çòf ≤Ä"Ï"ÿçò#!" ≤Ä!ç«, i "òÄ! "y" ~z ≤ÄÜ, "ÏÓ" ü) í, z"ljçf - 11. çÄ•Ó" "Ó" yçàyÓ" "ÿçöy (Jawahar Razgar Yojana Óy JRY) ≠ ~z "ÿçöy ã, y°% Ü, Ó"y"•! 1989 ßy"ÏÓ" 1 ~!≤Ä" - "Ïü"Ï" ã, y°% ÿÜ, y NREP ~Óç RLEGP ≤ÄÜ, " ò%!è, "ÏÜ, Ä ~Ó" xhs"ü≈,%_ Ü, Ó"y"•! - ú, "Ï" ~z "ÿçöyÓ" Ófy! /E ~Óç àü, #Ó" i, y í, z, ù, "•z Óy"ÏÉ" ~z "ÿçöyÓ" ≤Äöyò, í, z"ljçf • @ "Äyü#i çòßyôyÓ" "ÏÓ" çòf"yü, çòÜ, !ò"Ï"y"lãÓ" %"Ï"ÿà"i, !Ó" Ü, Ó"y - ~Ó" x, òÓ" ≤Äöyò, í, z"ljçf • @ "ÄyüM, È"Ï" , ò!Ó" Ü, yè, y"Ïü y !öü≈y! Ü, Ó"y ~Óç "ÏÒ! ßjòò ß, !<TÓ" myÓ"y @ "Äyü#i ç#ÓölyeyÓ" üy"ÏÓ" í, zB"i! , àè, y"Ïöy - ~z "ÿçöy"Ï"ÏÜ, ßy•y!f ≤Äöy"ÏÓ" "«, "ÿ i, ú, !ç!° çy!i, Ä í, z, òçy!i, çòßü!<TÓ" Ófl_ "ÏÓ" x@ "Ä!òÜ, yÓ" "òÄ! "y"•! - 12. , üydy ày!¶, çy! , #! @ "Äyü#i !ò"Ï"yà !ö!y, i, y Ü, ü≈ß)lã, (Mahatma Gandhi National Rural Employment Guarantee Scheme Óy MGNREGS) ≠ @ "Äyü#i "«, "ÿ ã, y°% ÿÜ, y !Ó!ú, ß" Ü, ü≈ß)lã, Ó" ü"Ïf ~!è, z ßÓ"lã, "Ï" í, z"Ï"á"Ï"yàf - 2005, ßy"ÏÓ" "Ï"Ï≤Wzj!Ó" üy"Ïß , öyç"•! çy! , #! @ "Äyü#i !ò"Ï"yà !ö!y, i, y xy•zò (National Rural Employment Guarantee Act Óy NREGA) - i, yÓ" •z !ü, !_ "ÿ, 2006 ßy"ÏÓ" "ü, Ó" òf!y!Ó" üy"Ïß MGNREGS ã, y°% •! - @ "Äyü#i , ò!Ó" Óy"ÏÓ" Ó" xhs"i, ~Ü, çòßç, ü Ófl_ "ÏÜ, ÓàÈ"ÏÓ" xhs"i, 100, !òÜ, yç"òÄ! "y" ~z Ü, ü≈ß)lã, Ó" "«, f - @ "Äyü#i ü, yÓ" "ÿ, Ü, ü≈ßçfliy ß, !<TÓ" "«, "ÿ ~!è, z xòfi, ü ≤Äöyò Ü, ü≈ß)lã, - 13. xòfyòf ÓfÓfliy (Other measures) ≠ @ "Äyü#i ü, yÓ" "ÿ, Ü, ü≈ßçfliy Ó, !k, ~Óç i, yÓ" myÓ"y ç#ÓölyeyÓ" üyò Óyí, , y"ÿ, !Ó!ú, ß" Ü, ü≈ß)lã, à,•#i, •"Ï" "lãÈ- "Ïüön 1977 ßy"Ï" à,•#i, •"Ï" !àÈ" Ü, y"ÏçÓ" !Ó!öü"Ï" áyòf ≤ÄÜ, " (Food for Work Óy FFW), 1969-70 ßy"Ï" ≤ÄÓ!i≈, i, •! "i, !y!Ó" í, zB"i" ò ≤ÄÜ, "ñ ü!ßf ã, yE! í, zB"i" ò ßçfliy ≤ÄÜ, lã, - xyÓyÓ" ñ 1973-74, ßy"Ï" ã, y°% •! "áÓ"y≤ÄÓi" ~yÜ, y ≤ÄÜ, " (Drought Prone Area Programme Óy DPAP), 1977-78 ßy"Ï" •! ü Ó"ü) !ü í, zB"i" ò ≤ÄÜ, " (Desert Development Programme Óy DDP) ≤ÄÜ, lã, - ~àÉy! , yñ 1985-86 ßy"Ï" ã, y°% •! ü Ó" &ü) !ü í, zB"i" ò ≤ÄÜ, " (Desert Development Programme Óy DDP ≤ÄÜ, lã, - ~àÉy! , yñ 1985-86 ßy"Ï" ã, y°% •! •z!@Ó"y xyÓyß "ÿçöy (Indira Awaas Yojana Óy IAY) - , ò"ÏÓ" xÓçf ~!è, "ÏÜ, Ä NREP ~Óç RLEGPÈÜÈÓ" òfy! 1989 ßy"ÏÓ" 1 ~!≤Ä" çÄ•Ó" "Ó" yçàyÓ" "ÿçöyÓ" (JRY) xhs"ü≈,%_ Ü, Ó"y"•! - ç"ÏÓ" Ü, ü≈ßçfliy "ÌòÓ" %"Ï"ÿà Óyí, , y"ÏöyÓ" í, z"ljçf xy"ÏÓ"y Ü, "Ï"Ü, !è, Ü, ü≈ß)lã, à,•#i, •! - "Ï" =!° • ç"ÏÓ" Ó" ò!Ó" ò Ófl_ "ÏÓ" çòf fljÈÜÈ!ò!%_ Ü, ü≈ß)lã, (Self-Employment Programme for the Urban Poor Óy SEPUS) ç# "ÏÓ" !ç!ç, i, !ÏÓÜ, "ÌòÓ" fljÈÜÈ!ò!%_ ≤ÄÜ, " (Self-Employment for the Educated Urban Youth Óy SEEUY) ≤ÄÜ, lã, - Ü, ü≈ßçfliy "ÌòÓ" %"Ï"ÿà Óyí, , y"ÏöyÓ" í, z"lj"Ïçf 1993-

176 NSOU ?GE-EC-41 94 ... (Employment Assurance Scheme Óy EAS) ...

58% MATCHING BLOCK 126/161 SA GE-BG-11.pdf (D151483564)
Çî«, î, õ xy î°yã, öy Ü, îÓ ï!âE- xyüÓ y ü)î, 1970 sy î°Ó

õÓ î îÜ, Ói, üyö süî, õîhs ÓfÓfliy=!
Ó Ü, ly í, z îÖ'á Ü, îÓ ï!âE-
Ü, ü≈Çfliyó ß, îTÓ ~z sühflî Ü, ü≈ß)ä, Ó =!Ó ü îöf ä, yÓ !ê, ≤ÄÜ, " Óy Ü, ü≈ß)ä, !Ó îÇEî í, z îÖ'â Ó öy!Ó Ó y îá-
îz Ü, ü≈ß)ä, Óy ≤ÄÜ, " •EÜÜÜÈ (i) ßÇ•î, @ Äyü#î í, zß î° Ü, ü≈ß)ä, (Integrated Rural Development Programme Óy
IRDP), (ii) çyi, #î @ Äyü#î î° îÿ ÿà Ü, ü≈ß)ä, Óy ≤ÄÜ, " (National Rural Employment Programme Óy NREP), (iii) @ Äyü#î
ü, #ö îöÓ çöf îö îÿ ÿà !öy, î î, y ≤ÄÜ, " (Rural Landless Employment Guarantee Programme Óy RLEGP), ~ÓÇ (iv)
ü, ydy à!ç, çyi, #î @ Äyü#î î° îÿ ÿà !öy, î î, y Ü, yî≈ß)ä, (Mahatma Gandhi National Rural Employment Guarnatee
Scheme)- @ Äyü#î ü, yÓ îÿ, !ö îÿ ÿà Ó, îk, îÿ, Óy ÓÜ, y!Ó Ü, üÿ îÿ, ~z ä, yÓ !ê, ≤ÄÜ, " Óy Ü, ü≈ß)ä, Ó Ü, #Ó *, õñ
î, y ~áo xyüÓ y xy î°yã, öy Ü, Ó Ó-
177 NSOU ?GE-EO-41 6.14.1 ßÇ•î, @ Äyü#î í, zß î° Ü, ü≈ß)ä, (Integrated Rural Development Programme Óy IRDP)
, õM, Èü, ð!Ó Ü, "öyÓ süî (1974-78) ≤Äü ü, yÓ îÿ, Ó ßÓ
yß!Ó öy!Ó of ò)Ó #Ü, Ó îÿ, Ó í, z,
õÓ xyâi, •yöyÓ Ü, ly Óy •î - flÿ, yÓi, •zñ öy!Ó of ò)Ó Ü, Ó îÿ, •î° ÓÜ, y!Ó ò)Ó Ü, Ó yÓ Óy Ü, ü≈Çfliyó
ß, îTÓ í, z, õÓ çyÓ !ö îÿ, •îÓ- î, yz ü, yÓ î, ßÓ Ü, yÓ, õM, Èü, ð!Ó Ü, "öy î îÜ, öy öy !ö îÿ ÿà ß, îTÜ, yÓ #
Ü, ü≈ß)ä, @ Äî Ü, Ó îÿ, ly îÜ, - @ Äyü#î í, zß î° Ü, ü≈ß)ä, (Integrated Rural Development Programme Óy IRDP)- ~z
≤ÄÜ, " ðÓ & Ü, Ó y •î 1978-79 sy î° ~ÓÇ 1980-81 sy î° Ü, ü≈ß)ä, (Integrated Rural Development Programme Óy IRDP)- ~z
î, Ü, Ó y •î - Éî, ð!Ó Ü, "öyÓ (1980-85) süî ü, yÓ îÿ, öy!Ó of ò)Ó #Ü, Ó îÿ, Ó
çöf Uà!Ó !Ó •e, yÄÜ (Remove poverty) fl'yàö î, y, y •î - xyÓ IRDP !âE° ~z öy!Ó of •e, y îöyÓ Ü, ü≈ß)ä, Ó •z xD-
@ Äyü#î x!≈ò#î, îÿ, öy!Ó of ò)Ó Ü, Ó îÿ, •î° ð!Ó ßðò ß, îT Ü, Ó îÿ, •îÓ Ü, ööy, ð!Ó ßðò î îÜ, •z xyî ß, îT •î -
î, yz IRDPÈÜÈÓ xöfî, ü í, z îçf !âE° @ Äyü#î x!≈ò#î, îÿ, ð!Ó ßðò ß, îT Ü, Ó y- ~Ó x!≈ò#î @ Äyü#î x!≈ò#î, îÿ, üßf
ä, yEîñ, ð, öy° ~ÓÇ Ü, !Eî!ü, !Ü, öyöy Ü, yçÜ, îÿ ~Ó çöf @ Äy îüÓ ò!Ó o îöÓ flÈÜÈ!ö!_ •îÿ, sy•yîf Ü, Ó y-
Ü, !Eîñ üßf ä, yEîñ, ð, öy° ≤Äü, îÿ, • ≤Äy!üÜ, î, «, îeÓ Ü, yçÜ, ü≈, - ßî, Ó yçñ IRDP ≤Äy!üÜ, Ü, yçÜ, îÿ ~Ó
í, zß !
î, Ó
í, z,

Ó í, z, óó x, õ≈î 180 NSOU ?GE-EC-41 Ü, Ó`y •î – î, îÓ Ó`

yçf=! Ó`* ,öyl`î Ü, Ó` î`Ä ~•z ≤Ä`ÜÜ, "Ó` xy!≈Ü, öyl`ü, yÓ` ŞÓê, y•z `Ü, w#î` ŞÓ` Ü, yÓ` Ó•ö Ü, Ó`î, – ≤ÄÜ, "Iê, Ó`
 x@` Äà!î, É ŞÆü, ði.Ó` Ü, "öyÓ` ≤Äü ä, yÓ` ÓàÈÓ` (1985-89) ≤ÄÜ, "Iê, Ó` x@` Äà!î, Şjð`ÜÜ, !Ü, à%È î, İf, ,öyÄ!`y İyl` –
 î, İf` î`Ü, çyöy İ`İfàÈ` İñ 1989 Şy` ði≈hs` `üyê, 2,412` Ü, y!ê, è, yÜ, y Óf!` Ü, Ó`y •İİ` İàÈ° – ~Ó` ú, `İ°` Şü`İİ` `üyê,
 1,154` !ü!`İ°` ò`üü` !òÓ` Şi, !Ó` •İİ` İàÈ – ≤ÄÜ, "Iê, Ó` xyÓ` ~Ü, İê, í, z`İÖ`á`İlyàf Şyú, °f •° Şyüy!çÜ, Óòş, çö – ŞÆü
 , ði.Ó` Ü, "öyÓ` ≤Äü !i, ð` ÓàÈ`İÓ` 5.2` «, `•QÓ` çü`İÜ, RLEGP Ü, ü≈Ş)İä, `İi, Şyüy!çÜ, Óòş, çö Ü, y!e` `İüÓ` xò#`İö
 xyöy •î – RLEGPÈÜÈÓ` xyÓ` ~Ü, İê, Şyú, °f Ä`í, z`İÖ`İáÓ` öy!Ó` Ó`y`İä – 1983 Şy`İ°Ó` xyàfiê, üyŞ` İ`İÜ, 1988 Şy`İ°Ó`
 !i, `İŞj!Ó` üyŞ, ði≈hs` `üyê, 425.5` Ü, y!ê, è, yÜ, y Óf`İİ` `üyê, 4.27` «, Óy!í, , `İ, !Ó` Ü, Ó`y •î – ≤Ä!i, Óy!í, , Ó` ài, ,
 Óf!` İàÈ° 10,000 è, yÜ, yÓ` Ü, yàÈyÜ, y!àÈ – î, `İÓ` RLEGPÈÜÈÓ` Ü, `İİ` Ü, İê, Ş#üyÓk, İ, yÄ` İàÈ° – ≤Äüi, ñ İi, à!Ó` Ó`
 üyö%`İÈİÓ` ~•z ≤ÄÜ, `İ` Ü, y`İçÓ` ≤Ä`İİ` yçö` İàÈ°ñ`i, İ, üyö%`İÈİÓ` Ü, y`İàÈ` İê, `öÖNàÈy`İi, ,öy`İÓ` !ö – xl≈yl
 ≤Ä`İİ` yç`İöÓ` î%, °öyl` ~•z ≤ÄÜ, `İ`Ó` xy!`i, ò` Öy Óf!Æ` İàÈ° Ü, ü – ~Iê, •z •° RLEGPÈÜÈÓ` ≤Äöyó Ş#üyÓk, İ, y – İ, y
 àÈy! , y RLEGPÈÜÈÓ` Ü, y`İçÓ` xyÓ` ~Ü, İê, Şüy`İyã, öy •°` İñ` ð!ü`İÜ, Ó`y x`İöÜ, `«, `İe` İê, Ü, Şü`İİ` üç%!Ó` ,öyl` !ö –
 @` Äyü#i xl≈#!i, `İi, í, zB`İ` `İöÓ` ~•z óÓ` `İöÓ` Ü, ü≈Ş)İä, Ó` İly!≈ Ó`* ,öyl` `İiÓ` çöf ŞÓ` Ü, yÓ` `İÜ, ò«, `İi, •İÓ` ~ÓÇ
 Ü, `İe, yÓ` xlä, ŞÇ`İÓ`òöç#° ≤Äçy!òÜ, ÓfÓf!iy`à`İi, , î%, °`İi, •İÓ – ≤ÄÜ, " Ó`* ,öyl` `İiÓ` ò#ã≈Ş)ei, y ~ÓÇ ò%ò#≈!i,
 ò)Ó` Ü, Ó` `İi, •İÓ – ŞÓ` Ü, yÓ` `İÜ, `Şçöf x`İöÜ, `Ó!ç Şçya`Ä`i, , ðÓ` •İi, •İÓ – Şy•y`İİfÓ` xl≈ İy`İi, Ş%!Óöy
 ≤Äy, ð`İÜ, Ó` •z •y`İi, İyl` ~ÓÇ`i, y`İö`İlyŞÖ, Ó` oi, `öÖNàÈy!`ñ` ŞÓfy, öy`İÓ` ŞÓ` Ü, yÓ` `İÜ, í, z, ði%` , ðk, !i,
 (Mechanism) í, zqyÓö`Ä`i, y Ó`* ,öyl` î` Ü, Ó` `İi, •İÓ – î, `İÓ`z`üO%Ó` #Ü, İ, x`İ!≈Ó` Şö%ÓfÓ•yÓ` •İÓ` ~ÓÇ`Ş%!Óöy
 @` Ä•#i, yÓ`y`!Ó`ü`ß` @` Äyü#i`i, zB`İ` ò` ≤ÄÜ, `İ`Ó` üyöf`İü` öy!Ó` of` Ó`áyÓ` Ş#üy xl!e` ü` Ü, Ó` `İi, Şü!≈` •İÓ – xyÓ`
 `Ü, y`İöy`Ü, , İÈ!ü!ü, `İÜ, Óy`i, yÓ` , ði.Ó` ÓyÓ` `İÜ, !Ü, à%È xy!≈Ü, Ş%!Óöy öy`!ò`İİ` `Ş•z è, yÜ, y!` fliyl` #`İÖ!`İjðò
 Ş, !çTÓ` í, z, ðÓ` `çyÓ` !ò`İi, •İÓ – î, `İÓ`z`Ş•z`Şjðò` `İ`İÜ, ò#ã≈Ü, y`#ò` !ü, !`İi, xyl` Ş, !çT`İÓ` ~ÓÇ`i, y @` Äyü#i
 öy!Ó` of` ò)Ó` Ü, Ó` `İi, fliyl` #`ÓfÓf!iy`!•Şy`İÓ` Ü, yç` Ü, Ó` `İÓ – Óf!`_`äi, Óy, ,öy!Ó` Óy!Ó` Ü, hfl!`İÓ` !Ü, à%È xy!≈Ü,
 Şy•y!f`!ò`İ°` Ş%!Óöy@` Ä•#i, yÓ` `i, y!«`!İÜ, !Ü, à%È xü, y`İÓÓ` Ş%Ó`y•y`İÓó` !Ü, v`i, y fliyl` #ü, y`İÓ` öy!Ó` of` ò)Ó`
 Ü, Ó` `İi, ,öyÓ` `İÓ` öy – ≤Äò` xl≈`çÈİ`•İİ` `à`İ°•z`xl≈yl`áÓ`ä, •İİ` `à`İ°•z` ð!üÜ, Óy`i, yÓ` , ði.Ó` ÓyÓ` , ò%òÓ`y!`
 ò!Ó`o`•İİ` , ði, , İÓ – xyüÓ`y`xy`İà•z`Ó`İ°`İàÈ` İñ` NREP, RLEGP`~ÓÇ` EAS`S!ö`İİ`yà`xyÿ`yŞ`Ü, ü≈Ş)İä, Óy` Employment
 Assurance Scheme) Ü, ü≈Ş)İä, Ó` «`f`~ÓÇ` Ó`* ,öyl` `İiÓ` òÓ`ò`~Ü, •z` Ó`Ü, `İüÓ` – ú, `İ°` ŞÓ` Ü, yÓ` ~•z` óÓ` `İöÓ`
 ≤ÄÜ, " =!`İÜ, ~Ü, İê, Ói, , ≤ÄÜ, `İ`Ó` àÈy!yÓ` `i, °yl` xyöyÓ` Ófy, öy`İÓ` !ä, hs`yü, yÓöy` =Ó`&`Ü, `İÓ` – î, `İÓ` öyöy
 `àÈy`İê, yáy`İê, y ŞüŞfyÓ` çöf`~•z`~Ü, •z` óÓ` `İöÓ` ≤ÄÜ, " =!`İÜ, !ü!ç`İİ` `òÄ!`yÓ` Ü, yç!é, x`İöÜ, !òò`ò`İÓ`•z`xŞjð)ı≈
 İàÈ° – xÓ`İç`İÈİ` 2005 Şy`İ°Ó` `Ş`İ≤Wzj!Ó` üy`İŞ`ŞÓ` Ü, y`İÓ` Ó` !ä, hs`y`Óyhfl!Ó` Ó`* , ò ,öyl` – `ÓàÈÓ` 23 xyàfiê,
 ü, yÓ` `İi, Ó` ,öy≈y`İü`İrê, ,öyç`Ü, `İÓ` National Rural Employment Guarantee Act Óy` NREGA`~ÓÇ` 2006 Şy`İ°` 2`ü, Ó`
 8!`y!Ó` ~Iê, ä, y%`•î – ~Ó` `i, áó` ≤Äy!üÜ, öyüÜ, Ó` `İàÈ° National Rural Employment Guarantee Scheme (NREGS) Óy
 çyi, #!` @` Äyü#i`!ò`İİ`yà`!ò!y, İ, Ü, Ó` `İÜ, ü≈Ş)İä, – ≤Ä!i, İê, @` Äyü#i`ò!Ó`o` , ði.Ó` Óy`İÓ` Ó` xhs`i, ~Ü, çö`Ş«`ü
 Óf!`_`İÜ, ÓàÈ`İÓ` xhs`i, 100`!òò`Ü, yç` `òÄ!`y`~•z` ≤ÄÜ, `İ`Ó` í, z`İjçf – ~•z` ≤ÄÜ, "Iê, !ò`İİ` xyüÓ`y`~ÓyÓ` xy`İ°yã, öy
 Ü, Ó` Ó` –

181 NSOU ?GE-EO-41 6.14.4 ü•ydy ày!¶, çyi, #Í @ Äyü#i !ö"ll"yà !öy,Í"i,y Ü,ü≈¶)lä, (Mahatma Gandhi National Rural Employment Guarante Scheme Óy MGNREGS) 2006 ßy"Í"ú, ÓÍ"y!Ó" üy"ß ä,y"°•Í çyi, #Í @ Äyü#i !ö"ll"yà !öy,Í"i,y Ü,ü≈¶)lä, (NREGS)– 2009 ßy"Í"2 x"lQyÓÓ" Ü,ü≈¶)lä, !é, Ó" öyü" ðÄ"y"•Í ü•ydy ày!¶, çyi, #Í @ Äyü#i !ö"ll"yà !öy,Í"i,y Ü,ü≈¶)lä, – ~Ó" ü) í,z"lçf"• @ Äyü#i"«," Ìe ≤Ä"l, !é, ò!Ó"o, ð!Ó"Óy"ÍÓ"Ó" xhs"i, ~Ü,çö"ß«,"ü Óf!_ "ÍÜ, 100 !òö Ü,ç" ðÄ"y"– ~Ó" !, ðäÈ"l"ö" Í"xy•zö !àÈ"i,yÓ" öyü"• çyi, #Í @ Äyü#i !ö"ll"yà !öy,Í"i,y xy•zö (National Rural Employment Guarantee ACT Óy NREGA)– ~z xy•z"l"öÓ" ü)° Ü,ly=!" !öj" Ó"*, ðÈÜÜÜÈ (i) @ Äy"l"üÓ" •zFa%ÈÜ, ð!Ó"ÓyÓ"=!"Ó" xhs"i, ~Ü,çö"ÍÜ, ÓäÈ"l"Ó" xhs"i, 100 !òö üç%!Ó"Ó" !Ó!öü"ll" Ü,ç" !ò"l, •ÍÓ– (ii) "Ü,w#Í" ßÓ"Ü,yÓ" üç%!Ó"Ó" •yÓ" öy!≈ öy Ü,Ó"y, ðl≈hs" Ü, !É!üÜ, "l"òÓ" ßÓ≈!öj" üç%!Ó"Ó" •yÓ" Ó"ÓÍ"•ÍÓ– (iii) xy"ÍÓ"òöÜ,yÓ" # xy"ÍÓ"ò"l"öÓ" 15 !ò"l"öÓ" ü"l"öf Ü,ç" öy" ð"l"l, !ö Ó"yçf ßÓ"Ü,yÓ" myÓ"y !òö≈y!Ó"i, "ÓÜ,yÓ" ú,yi,y, öy"ÍÓ"– (iv) !ö"ll"yà ßÇe"yhs" Ü,ç"Ü≈, ü, ð!Ó" ä,y"öyÓ" çöf" Ü,w"Ä Ó"yçfhfl"l"Ó" !ö"ll"yà àfyÓ"y!rè, ðÉ!≈ò à!è, i, •ÍÓ– (v) NREGSÈÜÈ~Ó" ß"ID"ßj"ö)≈ @ Äyü#i" Ó"yçayÓ" l"yçö (SGRY) ~ÓÇ"áy"l"òfÓ" !Ó!öü"ll" Ü,y!≈ (FFW) ≤ÄÜ, "lè, l%_ Ü, "ÍÓ" ðÄ"y"•ÍÓ– (vi) ≤ÄÜ, "Ó"*, öyl"l"l"Ó"i, öyÓ"l"Ü, Ó" çöf" ç"yhfll"l"Ó" í,z, ðl%_ Ü, !ü!è, àè, ö ~ÓÇ"ÓcèÜ, hfll"l"Ó" xy!òÜ,y!Ó" Ü, !ö"ll"yà Ü, Ó"y"•ÍÓ– (vii) @ Äyü, ðM, Èy"ll"i, =!" @ Äyü"ßü,yÓ" ß%, öy!Ó" ç xö%lyl" # Ü,y!≈¶)lä, !òö≈yÓ"i Ü, Ó"ÍÓ– (viii) ≤ÄÜ, "Óyhfll"l"Óy!l"i, Ü, Ó"l"i, "Ü,w#Í" ßÓ"Ü,yÓ" çyi, #Í !ö"ll"yà !öy,Í"i,y i, •ÍÓ" àè, ö Ü, Ó"ÍÓ– Ó"yçf"ßÓ"Ü,yÓ"=!"Ä" xö%Ó"*, ði, •ÍÓ" àè, ö Ü, Ó"ÍÓ– @ ÄyüyM, È"l"Ó" öy!Ó"of"ò)Ó" Ü, Ó"l"i, ~z MGNREGS"• ~Ü, !è, í,z"l"Ö"á"llyaf" ðö"l"«," ð– MGNREGSÈÜÈ~Ó" ~Ó!ç"l"ßj)ü" (Fatures of MGNREGS) xyüÓ"y, ð) "ÍÓ"≈z, í,z"l"Ö"á"Ü, "l"Ó" !àÈ"l"ñ MGNREGSÈÜÈ~Ó" ü) í,z"l"çf"• @ Äyü#i"•zFa%ÈÜ, ð!Ó"Óy"ÍÓ"Ó" xhs"i, ~Ü,çö"ÍÜ, ÓäÈ"l"Ó" xhs"i, 100 !òö üç%!Ó"Ó" !Ó!öü"ll" Ü,ç" ðÄ"y"– ~z ≤ÄÜ, "l"Ó" xöfyöf" ~Ó!ç"l"ßj"=!"•ÈÜÜÜÈ 1. xy"ÍÓ"ò"l"öÓ" 15 !ò"l"öÓ" ü"l"öf Ü,y"l"çÓ" !ö"ll"yà ~ÓÇ"üç%!Ó"Ó" !öy,Í"i,y ≤Äöyöñ 2. ≤ÄÜ, "lè, Ó" Óf"l"l"Ó" 90 ç, yçç" Ü,w#Í" ßÓ"Ü,yÓ" Ü, i≈, Ü, Ó"öñ 3. ðü !ò!Óí, Ü,y"l"çÓ" í,z, ðÓ" =Ó" &c ≤Äöyöñ 4. Ü,rè, ΔyQÓ" ~ÓÇ"l"sf, öy!i, ÓfÓ"y"ÍÓ" !ö"l"É!öyK, yñ 5. ß%l"Óöy @ Ä"•#i, y"l"òÓ" xhs"i, 33 ç, yçç" ü!•yñ 6. ÓfyçÜ, ~ÓÇ"i,yÜ, à"l"Ó"Ó" xfyÜ,yi,z"l"rè, Ó" üyöf"l"ü üç%!Ó" ≤Äöyö– MGNREGS"Í"ßühfll"Ü,y"l"çÓ" í,z, ðÓ" =Ó" &c !ò"ll"l"àÈ"l"ß"=!"•ÈÜÜÜÈ ç" ßÇÓ" «," l"ñ áÓ"y !òÖyÓ"l"ñ ü) !ü

182 NSOU ?GE-EC-41 í,zß"l"l" öñ Óöfy !ö!sfi ~ÓÇ" @ Äyü#i" Ó"yhfll"yây"l"è, Ó" í,zß"l"l"ö– 2019-20 ßy"Í"Ó" çöf" ~z ≤ÄÜ, "l"i" ≤Ähfll"y!Óí, Óf"l"l"Ó" ð!Ó"üy! !àÈ"l"71,000" Ü,y!è, è,yÜ,y– MGNREGSÈÜÈ~Ó" Ó"*, öyl"i (Implementation of MGNREGS) Ói≈, üy"l"ö (2022) @ Äyü#i"ü,yÓ"l"i, MGNREGSÈÜÈ•z ≤Äöyö !ö"ll"yà ß, l"l"Ü,yÓ" # ≤ÄÜ, "Óy Ü,y!≈¶)lä, – ~!è, xü) i, ð)Ó≈ üyeyl" @ Äyü#i"«," Ìe !ö"ll"y"l"àÓ" !öy,Í"i,y öyö Ü, "l"Ó"l"àÈ– ~Ó" ≤Äöyö ßyú, °f Óy Ü, !i,c=!" ßÇ"l"ç, "l"è, ð!öj" Ó"*, ðÈÜÜÜÈ (i) !ö"ll"yà ≤Äöyö ≠ ≤Äl"ü ÓäÈ"l"Ó" (2006-07) ≤ÄÜ, "lè, !ö"ll"yà ≤Äöyö Ü, "l"Ó" 90.50 "Ü,y!è, üyöÓ" !òÓß (Preson-days)– 2013-14 ßy"Í"~!è, "Ó"l"i, ðNyi, y! 220.35 "Ü,y!è, üyöÓ" !òÓß– (ii) üç%!Ó" xy! Ó, l"ç, ≠ MGNREGSÈÜÈ~Ó" ú, "l"i" @ Äyü#i"ò!Ó"o"l"òÓ" üç%!Ó" xy! "Ó"l"i, "l"àÈ– i,y àÈyi, yñ @ ÄyüyM, È"l"Ó"ó"l"üÓ" ä,y!•òy Óyí, yÓ" ú, "l"i" üç%!Ó"Ó" •yÓ"Ä"Ó"l"i, "l"àÈ– (iii) ò%Ó≈ @ Äf"l"l"ó" ≤Ä!i, ßy!l"i,y ≠ ~z ≤ÄÜ, "l"Ó" xó#l"ö SC, ST ~ÓÇ"ü!•y"l"òÓ" Ü,y"l"ç" xçç" @ Ä"•l"i"•yÓ" "Ó"l"i, "l"àÈ– ~l"òÓ" «," üi,y! "l"ö ßy•y!f Ü, "l"Ó"l"àÈ ~z Ü,ü≈¶)lä, Óy ≤ÄÜ, "– (iv) xy!l"≈Ü, xhs"i, ~%!"_ Ü, Ó"i" ≠ ÓfyçÜ, ~ÓÇ"i,yÜ, à"l"Ó"Ó" üyöf"l"ü"l"üÜ, "l"òÓ" üç%!Ó" ≤Äöyö Ü, Ó"y"•Í"– ~z ÓfÓfliy @ Äyü#i"ò!Ó"o"l"òÓ" xy!l"≈Ü, xhs"i, ~%!"_ Ü, Ó"l"i" ßy•y!f Ü, "l"Ó"l"àÈ– (v) ≤ÄyÜ, "l"i, Ü, ßj"l"òÓ" !ü, l"– ò, i, Ü, Ó"i" ≠ ~z ≤ÄÜ, "l"Ó" Ü,y"l"çÓ" ≤Äöyö"«," e=!"•ÈÜÜÜÈ ü, l"Ü,y"Ä ç" ßÇÓ" «," l"ñ ü) !ü í,zß"l"l"ö ≤ÄÜ, "l"i, ~ ~"l"i, ≤ÄyÜ, "l"i, Ü, ßj"l"òÓ" !ü, l"– ò, i, •ÍFaÈ– MGNREGSÈÜÈ~Ó" ß#üyÓk, i,y (Limitations of MGNREGS) MGNREGS Ó"*, öyl"l"i Ü, "l"l"Ü, !è, ß#üyÓk, i,y"«," f Ü, Ó"y"à"l"àÈ– ßÇ"l"ç, "l"è, ß"=!" !öj" Ó"*, ðÈÜÜÜÈ 1. à!i, "l"Óà"…yß ≠ 2015 ßy"Í"Ó" ðÓ" MGNREGSÈÜÈ~Ó" Ü,y"l"çÓ" à!i, "l"Óà Ü, "l"ü"l"àÈ– !ö"ll"yà ß, l"l"Ó" "«," Ìe …yß üyö ≤ÄÓí, y"óáy"à"l"àÈ– 2. Ó"*, öyl"l"i x!ò!ü ≠ ≤ÄÜ, "lè, Ó" Ó"*, öyl"l"i à%Él"ñ Ü,yè, üy!ö ≤Äöyö ≤ÄÜ, "l"i, Ó" ≤Ää, "ö"•l"l"àÈ– 3. ð!üÜ, "l"òÓ" öy"l"üÓ" i,y!Ü,y!l" Ü,yÓ"ä%, !, ç ≠ ~Ó" ú, "l"i" x"l"öÜ, ßü! !è, Ü, Óf!_ Ü,ç" öyl"l"ö– 4. Ófy, ðÜ, ò%ö≈#l"i, ≠ öÜ, ° ~ÓÇ"•y"l"i, "óáy"l"Óöñ Ü, üy"l"òÓ" oÓfßyü@ Ä#Ó" ÓfÓ"yÓ"ñ ≤Äy, öf è,yÜ,yÓ" ð!Ó"üy! Óy!i, "l"i" óáy"l"öyñ ú%, "l"l"y ≤ÄÜ, "Ó"*, öyl"l"i ðM, Èy"ll"i, Ä"l"Ó"Ü,y!Ó" xy!òÜ,y!Ó" Ü, "l"òÓ" i, •ÍÓ" xyðßy! ≤ÄÜ, "l"i, ò%ö≈#l"i, !Ó!ü, ß" ßü#«," y! ðÓ"y, ð"l"i, "l"àÈ– 5. l"Ó"l"j"l"üç%!Ó" ≤Äöyö ≠ ð!ü"l"Ü, Ó" üç%!Ó" !ò"l"i, x"l"öÜ, ßü! x!ly"l"Ó"j"l"l"l"àÈ– 6. Ü,ü≈#Ó" xü,yÓ" ≠ ßÓ"Ü,y!Ó" Ü,ü≈#Ó" ~ÓÇ"xy!òÜ,y!Ó"l"Ü, Ó" xü,y"l"Ó" ≤ÄÜ, "lè, x"l"öÜ, "l"ç"l"è, !è, Ü, ü,y"l"Ó" Ó"*, öyl"l"i, •ÍFaÈ"öy– 7. "ÓÜ,yÓ" ú,yi,y öy" ðÄ"y"– x"l"öÜ, Ó"yçf"l"üÜ, "l"òÓ" "ÓÜyÓ" ú,yi,y ðl"l"ò"Óy Ü,ü x!Óy x!ò!l"l"ü, ü,y"l"Ó" !ò"ll"l"àÈ– ~z ≤ÄÜ, "l"Ó" ~z Óí, eß!è, •Íñ ≤Ä!i, !è, Ü•zFa%ÈÜ, Ü, ð!Ó"Óy"ÍÓ"Ó" xhs"i, ~Ü,çö"ÍÜ, ÓäÈ"l"Ó" xhs"i, 100 !òö Ü,ç" ðÄ"y"Ó" Ü,ly"Óy"•l"l"l"àÈ– ð!Ó"Óy"ÍÓ"Ó" xy!l"≈Ü, xÓfliy"l"Ó"l"Óä, öy Ü, Ó"y"•Í"l"ö– ú, "l"i" ßFaÈ"o, ð!Ó"Óy"ÍÓ"Ó"

183 NSOU ?GE-EO-41 ... Job Card ... Summary 1. ... 2. ... 3. ...

100% MATCHING BLOCK 131/161 SA CC-CO-01.pdf (D149057030)

... ..

... .. 2010

184 NSOU ?GE-EC-41 7. 8.

100% MATCHING BLOCK 133/161 SA Basari Halder.pdf (D144493773)

xy

ÈÙÙÙÈ çöŒçáfy Ó!k,ñ í,zß"í"îóó" !öj"•yó"ñ ü)òò !ò!óí, í,zí,öyòò ù,òç" !òó≈yã,öñ í,z,öí%_ " !ö"í"yã ò#!í,ó" xü,yóñ «%,e Ä Ü%,!è,ó" !ç"í"ó" ó"ðà%î xóflíyñ e#íè, (ö)î≈ !ç«y ófóflíyñ !ç"í" í,zò%ó, _ í,zí,öyòò «,üi,yñ Œó"ü,y!ó" "«, "íeó" ófí≈i,y ≤Äü,í,í, – 9. "óü,yó" ŒüŒfyó" Œüyôy"îö !ü,â%È Œ%,öy!ó"ç ≠ @ "Äyü#i "óü,yó"ç ò)ó" ü,ó"î"í, "í Œüñflí ófóflíy "öÄ"y "í"í, çy"íó" "Œ=!"•ÈÙÙÙÈ öli,í, ç!ü í,zk,yó"ñ óñyó !öü≈yíñ áy" áööñ ó"yhflíyâye, !öü≈yíñ ç"Œ"í"ä,ó" ≤ÄŒyó"ñ ü, !É!ü, !ü, !ç" à"í,í, "í,yó"≤Äü,í,í, – ç.ó" Ä !ç"yM,È"í"ó" "óü,y!ó" ò)ó" ü,ó"î"í, •"í" "í ófóflíy=!" !ö"í,í, •"íó" "Œ=!"•ÈÙÙÙÈ !ç"í" !ó!ö"í"yã Ó!k,ñ Ó,í !ç"í"ó" ,öyçy,öy!ç «%,e Ä Ü%,!è,ó" !ç"í"ó" !óü,yç âè,y"löyñ ò!üü, "îóó" ü"îöf ü,y!ó"à!ó" !ç«y,ó" ≤ÄŒyó"ñ üü !ò!óí, í,zí,öyòò ù,òç" !òó≈yã,öñ çöŒçáfy !ö!sfí ≤Äü,í,í, – !ç!«í,í, "íóüü, "îóó" ü"îöf "óü,yó" ŒüŒfy Œüyôy"îöó" çöf ü,yó"!à!ó" Ä Ó,!ü)ü, !ç«y,ó" ≤ÄŒyó" ≤Ä"í"yçö– 10. ü,yó"î"í, "óü,y!ó" ò)ó" ü,ó"î"í, à,•#í, ü,ü≈Œ)ä, ≠ ü,yó"î"í, "óü,y!ó" ò)ó" ü,ó"î"í, Œó"ü,yó" "í Œüñflí ófóflíy @ "Ä"ü, "íó" "íàè "Œ=!"•ÈÙÙÙÈ @ "Äyü#i ü,ü≈ ≤Äü," @ "Ä"ñ «%,o ü,É!ü, í,zß"í"ó" Œçflíy flíy,öññ ≤Äy!hs"ü, ä,y!É! Ä ü) !ü•#ö ü,É!ü, Œçflíy flíy,öññ ü, !É!ÈÙÈ"Œöy"ü,w flíy,öññ xM,È" í,zß"í"ó" ≤Äü," @ "Ä"ñ çyí,#í" @ "Äyü#i ü,ü≈!ö"í"yã ≤Äü," @ "Ä"ñ @ "Äyü#i ü) !ü•#ö"îóó" !ö"í"yã !öy,í,ü,ó"í ≤Äü,"ñ Œ%Œç•í, @ "Äyü#i í,zß"í"ó" ≤Äü,"ñ @ "Äyü#i "íóü, "îóó" fl!ÈÙÈ!ö!l_ "ó" çöf ≤Ä!ç«í, ≤Äü,"ñ çÄ.ó" "ó"yçayó" "lyçöy ≤Äü,"ñ áó"y≤Äó" ~yü,y ≤Äü," •z!@ó"y xyóŒ "lyçöyñ "í,í,y!ó" í,zß"í"ó" ≤Äü," @ "Ä"ñ ~óç Œ"íó≈y,ö!ó"ñ ü•ydy ày!Œ, çyí,#í" @ "Äyü#i !ö"í"yã !öy,í,ü,ü≈Œ)!ä, ≤Äó!≈,ö– !ü,v ~Œó Œ"í"çÄ ü,yó"î"í, "óü,y"íó"ó" Œçáfy "ó"í,í, •z ä, "í"íàÈ– "óü,yó" ŒüŒfyó" í,#ó"í,y ü,üy"í, "à"í"ó" ≤Ä"í"ü•z çöŒçáfy Ó!k,ó" •yó" ü,üy"löy òó"ü,yó" – ~àÉyí, ,yñ Œó"ü,y!ó" ≤Ä"í"ä, <Tyí" «%,o Ä Ü%,!è,ó" !ç"í"ó" ≤ÄŒyó" ~óç üü !ò!óí, í,zí,öyòò ù,òç"í"ó" ≤ÄŒyó" ≤Ä"í"yçö– 11. Ü,ü≈!ö"í"yã Óyí, ,y"í, Ü, "í"ü,ü, !è, !ó"íçÉ!ü,ü≈Œ)!ä, ≠ Ü,ü≈!ö"í"yã Óyí, ,y"í, ü,yó"í, Œó"ü,yó" à,•#í, ä,yó"! !

87%	MATCHING BLOCK 139/161	SA	Ananda Gopal Halder_TARUN SANNYALER KOBITA SOM ... (D112437323)
è, ≤Äü," !ó"íçÉ!ü,y"íó í,z"íö"á"ílyàf– "Œ=!"•			

ÈÙÙÙÈ (i) Œ%Œç•í, @ "Äyü#i í,zß"í" ö ü,ü≈Œ)!ä, (IRDP)ñ (ii) çyí,#í" @ "Äyü#i !ö"í"yã ü,ü≈Œ)!ä, Óy ≤Äü," (NREP), (iii) @ "Äyü#i ü) !ü•#ö"îóó" çöf !ö"í"yã !öy,í,ü,y ≤Äü," (RELEGP) ~óç (iv) ü•ydy ày!Œ, çyí,#í" @ "Äyü#i !ö"í"yã !öy,í,ü,y ≤Äü," Óy ü,ü≈Œ)!ä, (MGNREGS)– 185 NSOU ?GE-EO-41 6.16 xö%ç#ò# (Exercise) ????? Œç!«,Æ í,z_ "íó"ó" ≤ÄŒyó"! (Short Answer-type Questions) 1. öy!ó" of"íó" áy ü,y"íü, ó"í"2. öy!ó" ofŒ#üyó" Œçk,y öyÄ– 3. Ó#üy!eÜ, öy!ó" of Œ)ä,ü, ü,y"íü, ó"í"4. ü,yó"î"í, öy!ó" "îöfó" ,ö!ó"üy,ö ü, "íó" "íàÈö ~üö ü, "í"ü, çö Œü# "í«, "íü,ó" öyü ó"– 5. üó" =!ü "óü,yó"ç ü,y"íü, ó"í"/6. !ç"í"«, "íe !ü, üó" =!ü "óü,yó"ç lyü, "í, çy"íó"/7. ≤ÄFäÈß" "óü,y!ó" ü,y"íü, ó"í"/8. Ü, !É! äÉyí, ,y xöfyöf "«, "íeÄ !ü, ≤ÄFäÈß" "óü,y!ó" lyü, "í, çy"íó"/9. Ü, !É! "í, üó" =!ü "óü,yó" "íó" ≤Äöyö ü,yó"í ü,#/10. ü,yó"î"í,ó" Ü, !É! "í, ≤ÄFäÈß" "óü,yó" "íó" ≤Äöyö ü,yó"í ü,#/11. SFDA Ä MFALEÜÈ~ó" ,ö% "íó"y ü,ly=! ü,# ü,#/12. NREPÈÙÈ~ó" ,ö% "íó"y öyü ü,#/13. RLEGPÈÙÈó" ,ö% "íó"y öyü ó"/14. IRDPÈÙÈó" ,ö% "íó"y ü,ly!è, ü,#/15. TRYSEM ≤Äü,"!è, ü,#/16. TRYSEMÈÙÈ~ó" ,ö% "íó"y öyü ó"– 17. PMRYÈÙÈ~ó" ,ö% "íó"y ü,ly!è, ü,#/18. ü,yó"î"í, öy!ó" "îöfó" ò%!è, ≤Äöyö ü,yó"í í,z"íö"á ü, "íó"y– 19. ü,yó"î"í, öy!ó" of ò)ó" #ü,ó" "íó" ò%!è, ü,ü≈Œ)!ä, í,z"íö"á ü, "íó"y– 20. MGNREGSÈÙÈ~ó" ,ö% "íó"y öyü ó"– ????? üyé,y!ó" í,z_ "íó"ó" ≤ÄŒyó"! (Medium Answer Type Questions) 1. ü,yó"î"í, öy!ó" "îöfó" ≤Äöyö ü,yó"í=! í,z"íö"á ü, "íó"y– 2. Ó#üy!eÜ, öy!ó" ofŒ)ä,ü, Œjö"íü≈, ~ü, !è, è,#ü,y "ó"íây– 3. ü,yó"î"í, ≤Äöyöi, !ü, !ü, óó" "îöó" "óü,yó"ç "óáy lyí"/4. ü,yó"î"í, "óü,yó" "íó" ≤Äöyö ü, "í"ü, !è, ü,yó"í í,z"íö"á ü, "íó"y– 5. Œ%Œç•í, @ "Äyü#i í,zß"í"ó" ü,ü≈Œ)!ä, (IRDP) Œjö"íü≈, ~ü, !è, è,#ü,y "ó"íây– 6. ü,yó"î"í, "óü,yó" ŒüŒfy Œüyôy"îöó" "í,yüyó" !ü,â%È Œ%,öy!ó"ç öyÄ– 7. çyí,#í" @ "Äyü#i !ö"í"yã ü,ü≈Œ)!ä, Óy ≤Äü," (NREP) Œjö"íü≈, ~ü, !è, Œç!«,Æ è,#ü,y "ó"íây–

186 NSOU ?GE-EC-41 8. ^ÓÜ, yÓ° ÑÛÛfYÓ° ≤ÄÏi, Ü, yÓ° Ñjð^ÏÜ≈, ù, àÓi, # Ü, !ù!è, Ó° !Ó°^Ï, öyè≈, ÑÇ^Ï«, ^Ï, ö Ói≈öy Ü, ^ÏÓ°y- 9. @ Äyü#i ù) !ü, #ö^ÏòÓ° çöf !ò^ÏÏ^yà !öy, Ì^i, y ≤ÄÜ, !è, (RLEGP) ÑÇ^Ï«, ^Ï, ö Ói≈öy Ü, ^ÏÓ°y- 10. ü•ydy ày!¶, çyi, #i° @ Äyü#i !ò^ÏÏ^yà !öy, Ì^i, y Ü, ù≈Ñ) !ä, !è, Ó° (MGNREGS) Ó° * , ð^ÏÓ°áy òyÄ- ????? ò#â≈ í, z_ ^ÏÓ°Ó° ≤ÄÿzYÓ!° (Long Answer Type Questions) 1. ù, yÓ°^Ïi, öy!Ó°of ò)Ó°#Ü, Ó°^ÏiÓ° ÑÓ°Ü, yÓ° xÓ°!jfi, ÓfÓfliy=!° ÑÇ^Ï«, ^Ï, ö Ói≈öy Ü, ^ÏÓ°y- 2. ù, yÓ°^Ïi, ^Ï!Ó!ù, ß° òÓ°^ÏòÓ° ^ÓÜ, yÓ°c ^òáy Ìy^i, y^ÏòÓ° , ð!Ó°ä, Ì^ öyÄ- 3. ù, yÓ°^Ïi, ^ÓÜ, y!Ó° ò)Ó° Ü, Ó°^Ïi, ÑÓ°Ü, yÓ° Ü, ù≈, Ü, à, #i, ÓfÓfliy=!° ÑÇ^Ï«, ^Ï, ö !ÓÓ, i, Ü, ^ÏÓ°y- 4. ü•ydy ày!¶, çyi, #i° @ Äyü#i !ò^ÏÏ^yà !öy, Ì^i, y ≤ÄÜ, !è, Ó° ^Ó!ç<Tfñ Ñ%!Óöy Ä Ñ#üyÓk, i, y xy^Ïyã, öy Ü, ^ÏÓ°y- 5. Ñ%ÑÇ•i, @ Äyü#i í, zB^Ï^Ü, ù≈Ñ) !ä, (IRDP) ~ÓÇ çyi, #i° @ Äyü#i !Ó!ò^ÏÏ^yà !ü, ù≈Ñ) !ä, (NREP) ò%!è, Ó° Ói≈öy òyÄ- 6. ù, yÓ°^Ïi, ≤Äöyö Ü, ^ÏÏ^Ü, !è, öy!Ó°of , ð!Ó°üy^Ï, ðÓ° ù, yú, ° ÑÇ^Ï«, ^Ï, ö !°, ðÓk, Ü, ^ÏÓ°y- 6.17 @ Äsi, ð!O (Bibliography) 1. ^Ïá^Ï!ü (2011) É ù, yÓ°^Ïi, Ó° , ð!Ó°Ü, "öy Ä xì≈^Ïò!i, Ü, í, zB^Ï^ñ @ Äsi!üèñ Ü, °Ü, yi, y- 2. Ó°y!^ñ flj, ðö , Ü%üyÓ° Ä ç!^ÏòÓ° ÑÓ°^Ïá° (2018) É ù, yÓ°^Ïi, Ó° xì≈ö#i, ñ Ó%Ü, !Ñ!u, ^ÏÜ, è, ≤Äy•z^Ïü, è, !°ü^Ïè, í, ñ Ü, °Ü, yi, y- 3. Ñ Ó°^Ïá°ñ ç!^ÏòÓ° Ä ^Ïá^Ï!ü (2019) ≠ Óf!_ ^äi, xì≈ö#i, Ä ù, yÓ°^Ïi, Ó° xì≈ö#i, ñ Ó%Ü, !Ñ!u, ^ÏÜ, è, ≤Äy•z^Ïü, è, !°ü^Ïè, í, ñ Ü, °Ü, yi, y- 4. Datt, Gaurav & Ashwariv Mahajan (2020) : Indian Econocy, S. Chand and Company Limited, New Delhi. 5. Puri, V. K. and S. K. Misra (2020) : INdian Economy, Himalaya Publishing House, Mumbai.

187 NSOU ?GE-EC-41 187 ~Ü, Ü, ÈÈÜÈ7 ? ù, yÓ°^Ïi, , ðM, ÈÓy!É!≈Ü, , ð!Ó°Ü, "öy àè, ö 7.1 í, z^Ïjçf 7.2 ≤ÄhflÿÓöy 7.3 ù, yÓ°^Ïi, , ð!Ó°Ü, "öyÓ° ≤Ä^ÏÏ^yçö#i^i, y 7.4

35% MATCHING BLOCK 134/161 SA CC ED 01(Bengali).pdf (D164886399)

ù, yÓ°^i, #i° , ð!Ó°Ü, "öyÓ° í, z^ÏjçfÑÜ)• 7.5 ù, yÓ°^i, #i° , ð!Ó°Ü, "öyÓ° ^Ó!ç<TÑÜ)• 7.6 ù, yÓ°^i, #i° , ð!Ó°Ü, "

öyÓ° Ñyú, °f 7.7 ù, yÓ°^i, #i° , ð!Ó°Ü, "öyÓ° Óf!≈i, y 7.8 , ð!Ó°Ü, "öyÓ° Ñüy!Æ Ä NITI xy^

65% MATCHING BLOCK 135/161 SA CC-EC-03.pdf (D149057140)

Ïi^yà fliy, ðö 7.9 ÑyÓ°yçÇ 7.10 xö%ç#°ö# 7.11 @ Äsi, ð!O 7.1 í, z^Ïjçf (Objectives) ~•z ~Ü, Ü, !è, , öyè, Ü, Ó°^Ï° àÈyèàÈyè#Ó°y çyö^Ïi, , öyÓ°^

ÏÓÈÜÜÜÈ ? ù, yÓ°^Ïi, Ó° öfy!^ flj^ÏyB^i, ^ò^Ïç , ð!Ó°Ü, "öyÓ° ^Ü, ö ≤Ä^ÏÏ^yçö•i° ? ù, yÓ°^i, #i° , ð!Ó°Ü, "öyÓ° í, z^Ïjçf Ä ^Ó!ç<Tf=!° Ü, # Ü, # ? ù, yÓ°^i, #i° , ð!Ó°Ü, "öyÓ° Ñyú, °f Ä Óf!≈i, y ? ^Ü, yö% , ð!Ó°!f!i!i, ^Ïi, , ð!Ó°Ü, "öy Ü, !üç^ÏòÓ° Óò^Ï° NITI, xy^ÏÏ^yà fliy, ðö 7.2 ≤ÄhflÿÓöy (Introduction) 1947 Ñy^Ï° ù, yÓ°^i, !áö fljyð#öi, y xç≈ö Ü, ^ÏÓ°^i, áö ù, yÓ°^i, !àÈ° ~Ü, ÑÛÛfYÑÇÜ% , ^òç- ò#â≈ 190, ÓáÈÓ° ^òç!è, !Ó!ò!ç çyÑ^ÏòÓ° xð#^Ïö (1757-1947) !àÈ°- ^Ñ•z , ðÓ°yò#öi, yÓ°^ Ì%!à ^òç!è, öyöy, y^ÏÓ° !Ó!ò!ç çyÑ^ÏÜ, Ó° myÓ°y ^ç!É!i, •^ÏÏ^ÏáÈ- fljyð#öi, yÓ°^ Ñy^ÏÏ^ ~° ^òç!Óü, yà- xál, ù, yÓ°^i, ÓÉ!≈ ^ù, ^Ïá^Ïi, !Ó° • ù, yÓ°^i, Ä , öy!Ü, hflÿö- ^òç!Óü, yà !ò^ÏÏ^ ~° çÓ°iy!≈# ÑÛÛfYñ áyðfÑÛÛfYñ Ü, !É!çyi, ÜÑ, yã, yüy^ÏÓ° ÑÛÛfY •zi, fy!ò àÈyi, , yÄ xy^ÏÓ°y x^ÏòÜ, ÑÛÛfY- ^òç!è, Ó° xì≈^Ïò!i, Ü, !ù, Ì, xy^ÏòÜ üçÓ%!, !àÈ° öy- ~Ó°* , ð xì≈^Ïò!i, Ü, !Óç, C°yÓ° ÑÛÏ^ ^òç!è, Ó° , ð%öà≈è, ö

188 NSOU ?GE-EC-41 Ä í, zB^Ï^ÏòÓ° çöf xì≈^Ïò!i, Ü, , ð!Ó°Ü, "öyÓ° ≤ÄÓi≈, ö Ü, Ó°y•i° - Ói≈, üyö ~Ü, ^ÏÜ, ù, yÓ°^Ïi, , ð!Ó°Ü, "öyÓ° ≤Ä^ÏÏ^yçö#i^i, yñ , ð!Ó°Ü, "öyÓ° í, z^ÏjçfÑÜ) • ~ÓÇ ù, yÓ°^i, #i° , ð!Ó°Ü, "öyÓ° ^Ó!ç<TfÑÜ) • xy^Ïyã, öy Ü, Ó°y •^ÏÏ^ÏáÈ- ù, yÓ°^Ïi, ≤ÄÏü , ðM, ÈÓy!É!≈Ü, , ð!Ó°Ü, "öy ðÓ° &•i° 1951 Ñy^Ï° ~ÓÇ , ð!Ó°Ü, "öyÓ° Ì%à ^çÉ!^ÏÏ^ 2017 Ñy^Ï° - ~•z ò#â≈ 66 ÓáÈ^ÏÓ° ù, yÓ°^Ïi, 12, !è, , ðM, ÈÓy!É!≈Ü, , ð!Ó°Ü, "öy ~ÓÇ ^ Óç Ü, ^ÏÏ^Ü, !è, Óy!É!≈Ü, , ð!Ó°Ü, "öyÓ° Ó°* , öy!^i Ü, Ó°y•i° - ~•z , ð!Ó°Ü, "öy=!°Ó° Ñ yú, °f Ä Óf!≈i, y !ò^ÏÏ^ Ä Ói≈, üyö ~

100% MATCHING BLOCK 136/161 SA CC-CO-01.pdf (D149057030)

Ü, ^ÏÜ, xy^Ïyã, öy Ü, Ó°y •^ÏÏ^ÏáÈ-

Ó† §
yú, °f § Ì_¥Á ú, yÓ ° ìi, Ó ° , ò! Ó ° Ü, "öy=!° xyüy ÌòÓ °

90%	MATCHING BLOCK 137/161	SA	HCO SE-CO-21-PDF-Final.pdf (D164896583)
xyÜ, yA« , y , ò) Ó ° î Ü, Ó ° ìi, , öy ÌÓ ° !			

ö- ~çöf , ò! Ó ° Ü, "öy Ü, !üyö û, Ìà !ò ÌÌ ° i, yÓ ° , ò! Ó ° Ó Ìi, ~ ÌÏ ÌàÈ NITI (National Institution for Transforming India)
xy ÌÌ ° yà- Ì Ü, yö% , ò! Ó ° !fi!i, Ìi, ~ÓÇ Ü, # í, z Ìj ÌÇf ~•z xy ÌÌ ° yà fliy! , òi, • ÌÌ ° ÌàÈ i, yÄ Ói, üyö ~
Ü, ÌÜ, §

100%	MATCHING BLOCK 138/161	SA	GE-BG-11.pdf (D151483564)
Ç Ì« , Ì, ö xy Ì° yä, öy Ü, Ó ° y •			

ÌÌ ° ÌàÈ- 7.3 ú, yÓ ° Ìi, , ò! Ó ° Ü, "öyÓ ° ≤ ÌÌ ° yçö# Ì ° i, y (Need for Planning in India) ú, yÓ ° Ìi, Ó ° öfyÌ fli° yB ° i, Ìò ÌÇ
öyöy Ü, yÓ ° Ìi, ò! Ó ° Ü, "öy ≤ ÌÌ ° yçö- ≤ ÌÌü, ñ ~Ó * , ò Ìò ÌÇ Óçy! Ó ° Ç! _ ° i, üö ÌçyÓ ° öyÓ ° ò! ° - ú, Ì ° öyü ÓfÓfliy Óy
ÓçyÓ ° ÓfÓfliyÓ ° myÓ ° y §j ò ÌòÓ ° Ü, yüf Ó ^ è, ò à Ìè, öy- ÓçyÓ ° ÓfÓfliyÓ °
x§j ò) i ≈ i, y ò) Ó ° Ü, Ó ° Ìi, , ò! Ó ° Ü, "
öyÓ ° ≤ ÌÌ ° yçö- !mì, # Ì ° i, ñ Óf! _ ° ài, í, z Ìòfyà ÌÜ, Ì! ò xÓy Ìò
Ü, yç Ü, Ó ° Ìi, Ìà Ì ° y • Ì ñ i, y • Ì °
i, y öyöy !ÓÇ, C°yÓ ° §, !Ç Ü, ÌÓ ° - ~ Ìi, §yüy! ÇÜ, §j ò ÌòÓ ° x, òä, Ì ° • Ì ° xyl ° Ä §j òò Ó ^ è, Ìò ~ ÓÉÌüf ° i, Ó ° • Ì ° ≤ ÌÜ, Ìi, -
xl ≈ Ìò! i, Ü, , ò! Ó ° Ü, "öyÓ ° üyöf Ìü • z ~•z xÜ, yüf ! ÓÉÌÌ ° =!° ò) Ó ° Ü, Ó ° y ÌyÌ ° Óy i, y ÌòÓ ° i, # Ó i, y Ü, üy Ìöy ÌyÌ ° -
i, i, # Ì ° i, ñ xò% Ìi, Ìò ÌÇ öy! Ó ° ÌofÓ ° ò% Çäe ° Ü, yç Ü, ÌÓ ° - xl ≈ ò# Ìi, ! Óò öyÜ ≈ §% ÈÜÈ ~ Ó ° ü Ìi, ñ ~•z ò% Çä, Ìè ° Ó °
! , òäÈ Ìò ≤ Ìöyö Ü, yÓ ° i • ü) ò ÌòÓ ° fli° i, y- , ò! Ó ° Ü, "öyÓ ° üyöf Ìü • z ü) òò §Ç@ Ì • Ü, Ó ° y ~ ÓÇ Ì • z ü) òò
í, z Ì, öyòò Ç# ° ! Ó! ò ÌÌ ° y Ìà !ò ÌÌ ° y! Çi,
Ü, Ó ° y §Ü, Ó ° ò Ó ° • Ì - ä, i §, Ì ≈ i, ñ xl ≈ Ìò! i, Ü, í, z Ì ° Ì °
ÌòÓ ° çöf Ìò ÌÇÓ ° , ò! Ó ° Ü, yè, y Ìüy ! Ç ° í, z Ì ° i, • Ì ° y ≤ ÌÌ ° yçö- ! Óò% f Ìñ Ç ° Ì Ìä, ñ , ò! Ó ° Ó Ìñ Ìyà Ì Ìyà • z i, fy! ò • Ü °
, ò! Ó ° Ü, yè, y ÌüyÓ ° í, z òy • Ó ° í - Óf! _ ° ài, í, z Ìòfy_ ° yÓ ° y §yöyÓ ° i, , ò! Ó ° Ü, yè, y Ìüy ! Ç Ì ° ! Ó! ò ÌÌ ° yà Ü, Ó ° Ìi, xy@ Ì • #
• Ì ° öyñ Ì Ü, ööy ~ Ìi, Ói, , xyÜ, y ÌÓ ° Ó ° ü) òò °y Ìà ~ ÓÇ ≤ Ìi, öyö Ì, ò Ìi, ò# à ≈ §ü! ° °y Ìà- Ìò ÌÇÓ ° §Ó ° Ü, yÓ ° ÌÜ, • z
i, y • z , ò! Ó ° Ü, "öyÓ ° üyöf Ìü , ò! Ó ° Ü, yè, y ÌüyÓ ° í, z Ì ° i, àè, y Ìi, • Ì - , ò! Ó ° Ü, yè, y Ìüy í, z Ì ° i, • Ì ° i, áó Óf! _ ° ài,
í, z Ìòfy_ ° yÓ ° y ! Ç Ì ° Ó ° öyöy « , Ìè ! Ó! ò ÌÌ ° y Ìà xy@ Ì • # • Ì - ~ §ühfli Ü, yÓ ° Ìi
í, z Ì ° i, ~ ÓÇ xò% ò Ìi, í, z Ì, Ì ° ≤ ÌÜ, yÓ ° Ìò ÌÇ • z xl ≈ Ìò! i, Ü, , ò! Ó ° Ü, "
öyÓ ° ≤ ÌÌ ° yçö , ò Ìi, , - i, Ì ° Ìò ú, yÓ ° Ìi, Ó ° öfyÌ fli° yB ° i, Ìò ÌÇ , ò! Ó ° Ü, "öyÓ ° ≤ ÌÌ ° yçö Ä xyÓ ° Ä ° Ó! Ç- 1950 §y °
öyàò ú, yÓ ° Ìi, Ó ° ≤ Ìöyö §ü§fy =!° ! àÈ ° É çö§yöyÓ ° ÌiÓ ° öy! Ó ° of ñ üy!y! , òà% È xy ÌÌ ° Ó ° fli° i, yñ !mì, # Ì ° ! Óÿ! % Ìk, Ó °
ú, Ì ° xl ≈ ò# Ìi, Ó ° ! ÓÇ, C°yñ Ìò Ç! Óú, y Ìà Ó ° ú, Ì ° ÇÓ Ìy! ≈ # Ó ° ä, y, òñ Ì ÓÜ, y! Ó ° ñ xyl ° ~ ÓÉÌüf ñ ! Ç Ì ° Ó ° xò@ Ì ÌÓ ° i, y
≤ ÌÜ, Ìi, - ~ §ühfli §ü§fy ò) Ó ° Ü, Ó ° Ìi, ú, yÓ ° Ìi, Ä i, y • z
xl ≈ Ìò!
i, Ü, , ò! Ó ° Ü, "öy @ Ì • Ì Ü, Ó ° y •
Ì - 1951 §y ° Ì ÌÜ, ú, yÓ ° Ìi, xl ≈ Ìò! i, Ü, , ò! Ó ° Ü, "öyÓ ° ! % à = Ó ° & • Ì ° ~ ÓÇ 2017, §y Ì ° Ó ° 31 üyà, i, y ÇÉÌ ° Ì ° - ò òi,
xl ≈ Ìò! i, Ü, í, z Ì ° Ì ° ÌòÓ ° çöf xl ≈ Ìò! i, Ü, , ò! Ó ° Ü, "öy ÌÜ, ~Ü, Ìè, í, z, öy! ° ! §y ÌÓ @ Ì • Ì Ü, Ó ° y • Ì - ú, yÓ ° Ìi,
xl ≈ Ìò! i, Ü, , ò! Ó ° Ü, "öyÓ ° ≤ ÌÌ ° yçö# Ì ° i, y Óy ÌÓ! _ ° Ü, i, y
ÌÜ, !öj ° ! ài, ! % _ ° Ó ° §y • y Ì Ìf ≤ Ìi, ! Ì, i, Ü, Ó ° y ÌyÌ ° - ≤ ÌÌü, ñ 1950 §y Ì ° ú, yÓ ° Ìi, §Ç! Óöyò à, # i, • Ì - ~•z §Ç! Óöy Ìò
ú, yÓ ° i, ÌÜ, ~Ü, Ìè, Ü, °fyiÓ i, # Ó ° y Ç... (welfare state) ! §y ÌÓ ≤ Ìi, ! Ì, i, Ü, Ó ° yÓ ° Ü, Ìy Ó ° y • Ì - xl ≈ y! Ìò ÌÇÓ °
§Ó ° Ü, y ÌÓ ° Ó ° xöfi, ü ° « , f • çö§yöyÓ ° ÌiÓ ° öy! Ó ° of ò) Ó ° Ü, Ó ° y Ä Ü, °fyiÓ, !k, Ü, Ó ° y- xyÓ ° Ìè, Ü, Ó ° Ìi, Ìà Ì °
xl ≈ Ìò! i, Ü, , ò! Ó ° Ü, "öyÓ °

189 NSOU ?GE-EC-41 ≤Ãˆllˆ yçö– , ð!Óˆ Û, !ˆŕ, x!≈#!ˆ!ˆ, !ˆll, (unplanned economy) Œjðˆ ÌòÓˆ Û, yŭf Óˆˆˆ è, ð!ˆ òy–
 ˆŒáyˆ Ìò Óf!_ˆ ài, í, zˆ Ìòfy_ˆ yÓˆ y Ìò Ìçˆ ÌòÓˆ ù%òyú, yÓˆ Ìò ÌÛ, °«ˆ, fˆ ˆ Óˆ Ìá í, z!ˆ, ðyòò Û, ˆ ÌÓˆ – ù, ˆ Ì° xˆ ÌòÛ, Œllˆ ˆ ðˆ Ìç
 xÛ, yŭf oˆ ÌÓfÓˆ í, z!ˆ, ðyòò àˆ Ìè, – ~ˆ ll, çòà ÌiÓˆ Û, °fyi Ófy, •, !ˆ – Ì, y•z fljyò#òì, yÓˆ , ðÓˆ , ð!Óˆ Û, “òyÓˆ ùyòfˆ Ìü
 çòŒyòyÓˆ ˆ ÌiÓˆ x!≈ˆ Ìò!ˆ!ˆ, Û, Û, °fyi Ó!k, Óˆ ≤Ãˆ Ìá, <Ty ÷Óˆ ˆ ˆ •!ˆ – Ì, yàÈyí, , yñ òy!Óˆ of ò)Óˆ Û, ˆ ÌÓˆ ç#Óò!yeyÓˆ ùyò
 Óyí, , yˆ ÌòyÓˆ çòfÁ, ð!Óˆ Û, “òyÓˆ ≤Ãˆ Ìllˆ yçö– !mì, #!ˆ Ì, ñ ÷ò%ùye í, zBˆ Ìˆ ò àè, yˆ Ì°•z, à, ° ÌÓˆ òyñ oðŕ, x!≈ˆ Ìò!ˆ!ˆ, Û,
 í, zBˆ Ìˆ ò àè, yˆ Ìi, • ÌÓˆ – í, ˆ ÌÓ
 í, zBˆ Ì, ˆ ðˆ ÌçÓˆ Œ ÌD xò%Bˆ Ì, ˆ ðˆ ÌçÓˆ ÓfÓðyò Û, ù ÌÓ– òì%, Óyñ xò%Bˆ Ì, ˆ ðç!è, !
 à, Óˆ Û, y° xyˆ Ì, ð!« Û, ù, yˆ ÌÓ xò%Bˆ Ì, •z ˆ Ìˆ ÌÛ, Ìyˆ ÌÓ– x!≈ˆ Ìò!ˆ!ˆ, Û, , ð!Óˆ Û, “òyÓˆ ùyòfˆ Ìü•z ŒÓˆ Û, yÓˆ ˆ ðˆ ÌçÓˆ oðŕ,
 í, zBˆ Ìˆ ò àè, yˆ Ìi, , ðyˆ ÌÓˆ – oðŕ, x!≈ˆ Ìò!ˆ!ˆ, Û, í, zBˆ Ìˆ ò àè, yˆ ÌòyÓˆ ° Ì«ˆ, f•z ù, yÓˆ ˆ Ìi, x!≈ˆ Ìò!ˆ!ˆ, Û, , ð!Óˆ Û, “òy à, •#i, •!ˆ –
 Ì, Ì, #!ˆ Ì, ñ ù, yÓˆ ˆ Ìi, Óˆ òfy!ˆ flˆ Ìˆ yBˆ Ì, ˆ ðˆ Ìç xy!ˆ Á Œjðò Óˆˆˆ è, ˆ Ìò Ì, #Óˆ ~ÓÈÛf Óì≈, ùyò– Ì, y
 ò)Óˆ Û, Óˆ ˆ Ìi, • Ì° x!≈ˆ Ìò!ˆ!ˆ, Û, , ð!Óˆ Û, “òy ≤Ãˆ Ìllˆ
 yçö– x!Óˆ Û, !ˆŕ, x!≈#!ˆ!ˆ, !ˆll, ù%!<Tˆ Ìü!ˆ Óf!_ˆ ài, í, zˆ Ìòy_ˆ yˆ ÌòÓˆ •yˆ Ìi, ù%òyú, y ç!üˆ Ìi, Ìyˆ ÌÛ, – xòf!ò ÌÛ, ñ ˆ ðˆ ÌçÓˆ
 Ófy, ðÛ, çòŒyòyÓˆ Ì Ìòjˆ xy!ˆ Á òy!Óˆ ÌofÓˆ xyÓˆ Ìi≈, !ò!ll, Ìyˆ ÌÛ, – Ì, yàÈyí, , yñ ~áyˆ Ìò ˆ ðˆ ÌçÓˆ ≤ÃyÛ, Ìi, Û, Œjðˆ ÌòÓˆ Á
 Û, yŭf Óˆˆˆ è, ð àˆ Ìè, òy– ~ŒÓ xÓfliy
 ò)Óˆ Û, Óˆ ˆ Ìi, • Ì° x!≈ˆ Ìò!ˆ!ˆ, Û, , ð!Óˆ Û, “òyÓˆ ≤Ãˆ Ìllˆ
 yçö– , ð!Óˆ Û, “òyÓˆ ùyòfˆ Ìü•z ˆ ðˆ ÌçÓˆ xÛ, yŭf oˆ ÌÓfÓˆ í, z!ˆ, ðyòò !ò!ˆ sfi Û, Óˆ y Ìy!ˆ ~Óç Û, yŭf oˆ ÌÓfÓˆ í, z!ˆ, ðyòò
 Óyí, , yˆ Ìòy Ìy!ˆ –
 à, Ì%, Ì≈i, ñ x!≈ˆ Ìò!ˆ!ˆ, Û, í, zBˆ Ìˆ
 ò àè, yˆ Ìi, ˆ àˆ Ì° ù)ˆ Á ù, yÓˆ #!çˆ Ìˆ Óˆ ≤ÃŒyÓˆ ≤Ãˆ Ìllˆ yçö– ~ˆ Ì°y ŒyòyÓˆ Ì ù)ˆ òò# oÓf í, z!ˆ, ðyòò Û, yÓˆ #!ç– !Û, v
 ù, yÓˆ ˆ Ìi, Óˆ òfy!ˆ flˆ Ìˆ yBˆ Ì, ˆ ðˆ Ìç ~ðÓˆ ÌòÓˆ ù)ˆ òò# oÓf !çˆ Ìˆ Óˆ xù, yÓ– ù, ˆ Ì° ~áyˆ Ìò ù)ˆ òò àè, ˆ ÌòÓˆ •yÓˆ á%Ó Û, ù
 •!ˆ – ù, yÓˆ ˆ Ìi, Óˆ òfy!ˆ flˆ Ìˆ yBˆ Ì, ˆ ðˆ Ìç ù)ˆ òò àè, ˆ ÌòÓˆ •yÓˆ Ó!k, Óˆ çòfÁ x!≈ˆ Ìò!ˆ!ˆ, Û, , ð!Óˆ Û, “òyÓˆ ≤Ãˆ Ìllˆ yçö–
 Óf!_ˆ ài, í, zˆ Ìòfyà#Óˆ yˆ Ìüò ˆ ðˆ ÌçÓˆ , ð!Óˆ Û, yè, yˆ ÌüyÓˆ í, zBˆ Ìi, !ˆll, !Ó!ò Ìllˆ yˆ Ìà xy@ˆ Á•#•!ˆ òy– Ì, ù!ò ~Û, •z
 Û, yÓˆ ˆ Ìi, yÓˆ y ù)ˆ òò# oÓf í, z!ˆ, ðyòò Ìò xy@ˆ Á•#•!ˆ òy– Ì, y•z ù)ˆ Á ù, yÓˆ #!çˆ Óy ù)ˆ ò!ò oˆ ÌÓfÓˆ !çˆ àˆ Ìi, , Ì%, ° Ìi,
 • Ì° x!≈ˆ Ìò!ˆ!ˆ, Û, , ð!Óˆ Û, “òy ≤Ãˆ Ìllˆ yçö– ù, yÓˆ ˆ Ìi, x!≈ˆ Ìò!ˆ!ˆ, Û, , ð!Óˆ Û, “òy ≤ÃÓì≈, ˆ ÌòÓˆ !, ðàÈˆ Ìò xòf!ˆ, ù, í, zˆ Ìjçf Óy
 Û, yÓˆ Ì!àÈˆ ˆ ðˆ Ìç ù)ˆ òò#!çˆ àˆ Ìi, , Ì, y°y– , ðM, Èüi, ñ ù, yÓˆ ˆ Ìi, Óˆ òfy!ˆ flˆ Ìˆ yBˆ Ì, ˆ ðˆ Ìç xy!ˆ Á Œjðò Óˆˆˆ è, ˆ ÌòÓˆ ˆ «ˆ Ìè
 Ì, #Óˆ ~ÓÈÛf Óì≈, ùyò– ~•z ~ÓÈÛf •..yŒ Û, Óˆ yÓˆ çòfÁ x!≈ˆ Ìò!ˆ!ˆ, Û, , ð!Óˆ Û, “òy ≤Ãˆ Ìllˆ yçö– xyÜÓˆ y xyˆ Ìà•z Óˆ Ì!àÈˆ Ìñ
 x, ð!Óˆ Û, !ˆŕ, x!≈#!ˆ!ˆ, !ˆll, xˆ ŒçáfÛ Óf!_ˆ Óˆ •yˆ Ìi, xy!ˆ Á Œjðò Û, w#ù)ˆ, Ì, •!ˆ – ð!Óˆ Û, !ˆŕ, x!≈ ÓfÓfliy!ˆ í, z!ˆ, ðyòòñ
 Óˆˆˆ è, òñ ù, yàñ !Ó!ò Ìllˆ yà ≤Ãù, Ìi, Œjðˆ ÌÛ≈, , ð!Óˆ Û, “òy Û, Ì≈, , ð«ˆ, !Œk, yhsˆ Ìò Ìllˆ Ìyˆ ÌÛ, – ŒyòyÓˆ Ì çòà ÌiÓˆ Û, yˆ ÌàÈ
 !ò!ˆ, f ≤Ãˆ Ìllˆ yçö#!ˆ oÓf ŒÓˆ ÓÓˆ y• Û, Óˆ yÓˆ çòfÁ, ð!Óˆ Û, “òyÓˆ ≤Ãˆ Ìllˆ yçö– ò!Óˆ o Óf!_ˆ Óˆ y Ìyˆ Ìi, ç#ÓòòyÓˆ ˆ ÌiÓˆ
 çòf ≤Ãˆ Ìllˆ yçö#!ˆ oÓf Œüy@ˆ Á# , òy!ˆ Ì, yÓˆ ÓfÓfliy Û, Óˆ yÁ, ð!Óˆ Û, “òyÓˆ xòf!ˆ, ù, í, zˆ Ìjçf– È!Œ, Ì, ñ fljyò#òì, yÓˆ xyˆ Ìà
 ˆ ÌÛ, •z ù, yÓˆ ˆ Ìi, ˆ ÓÛ, y!Óˆ ~Û, =Óˆ ˆ c, ð!≈ ŒüŒfy– ~•z ŒüŒfyÓˆ Œüyòyò Û, Óˆ ˆ Ìi, • Ì° ðüÈÛÈ!ò!Óì, , í, z!ˆ, ðyòò
 ˆ Û, Óçˆ @ˆ Á•i Û, Óˆ ˆ Ìi, • ÌÓ– í, z, ð!%_ˆ Û, ù≈Œ!ˆ, à, Óˆ myÓˆ y «%ˆ, o Á Û%, !è, Óˆ !çˆ Ìˆ Óˆ ≤ÃŒyÓˆ àè, yˆ Ìi, • ÌÓ– Û, òòy
 ~•z !çˆ =!°•z ðü !ò!Óì, , í, z!ˆ, ðyòò ˆ Û, Óçˆ xÓ%jò Û, ˆ ÌÓˆ – , òyçy, ð!çñ çòŒçáfy !ò!ˆ sfˆ ÌiÓˆ çòfÁ òyòy ò#à≈ˆ Ìü!ˆ y!ò
 ÓfÓfliy @ˆ Á•i Û, Óˆ ˆ Ìi, • ÌÓ– xyÓyÓˆ ñ Û, !È!ˆ Ìi, Óˆ ˆ Ìllˆ ˆ ÌàÈˆ !Ó, ð%ˆ xy!ˆ Ì, ˆ ÌòÓˆ ≤ÃFaÈÈBˆ ˆ ÓÛ, yÓˆ c– !çˆ Ìˆ Óˆ
 ≤ÃŒyˆ ÌÓˆ Óˆ myÓˆ y ~•z í, z, m, ð!ùÛ, ˆ ÌòÓˆ Û, !È!ˆ ÌÛ, !çˆ Ìˆ ŒÓˆ ˆ Ìllˆ !ò Ìllˆ Ìllˆ Ìi, • ÌÓ– ~àÈyí, , yñ ù, yÓˆ ˆ Ìi, Óˆ ˆ Ìllˆ ˆ ÌàÈ
 !ç!«ˆ, Ì, Ì%ÓÛ, ˆ ÌòÓˆ ù Ìòf Û, ù≈#òì, y– í, z, ð!%_ˆ !ò Ìllˆ yàò#!ˆi, ≤ÃÓì≈, ò Û, ˆ ÌÓˆ ~Óç Ó!_ˆ ù)ˆ Û, !ç«ˆ, yÓˆ ≤ÃŒyÓˆ
 190 NSOU ?GE-EC-41 à!è, ˆ Ìllˆ ~•z ŒüŒfy ò)Óˆ Û, Óˆ y ˆ Ìˆ Ìi, , ðyˆ ÌÓˆ – xyÓˆ ~•z Œüñfl Û, ù≈Œ!ˆ, Óy ≤ÃÛ, “ @ˆ Á•i ~Óç Ì, y
 Óˆ *, òy!ˆ ˆ ÌiÓˆ çòf x!≈ˆ Ìò!ˆ!ˆ, Û, , ð!Óˆ Û, “òy ≤Ãˆ Ìllˆ yçö– ŒÈüi, ñ 1950 Œyˆ ÌÓˆ , ð)ˆ ÌÓ≈ ù, yÓˆ ˆ Ìi, ˆ Û, yˆ Ìòy x!≈ˆ Ìò!ˆ!ˆ, Û,
 , ð!Óˆ Û, “òy !àÈˆ òy– ù, ˆ Ì° ˆ ðˆ ÌçÓˆ !Û, à%È xM, Èˆ Ì° !çˆ Ìˆ Óˆ ≤ÃŒyÓˆ àˆ Ìè, ˆ ÌàÈˆ ~Óç Óy!Û, xMÈ, ° !çˆ Ìˆ xò%Bˆ Ì, Óˆ ˆ Ìllˆ
 ˆ àˆ ÌàÈ– xòfù, yˆ ÌÓ Óˆ ˆ Ìi, ˆ àˆ Ì°ñ ˆ ðˆ Ìç !çˆ Ìˆ Óˆ !ÓÛ, yˆ ÌçÓˆ ˆ «ˆ, ˆ Ìè xyM, È!°Û, ~ÓÈÛf ˆ òáy ˆ àˆ ÌàÈ– !çˆ Ìˆ Óˆ ˆ «ˆ, ˆ Ìè ~•z
 xyM, È!°Û, ~ÓÈÛf
 ò)Óˆ Û, Óˆ ˆ Ìi, Á x!≈ˆ Ìò!ˆ!ˆ, Û, , ð!Óˆ Û, “òyÓˆ ≤Ãˆ Ìllˆ

Çî«î, ï, ö xyîïyâ, öy Ü, Ö

İÖy- 1. çyi, #î Ä üyly! ,öa%Ë xyîïl Ö Ö, !k, É û, yÖî, #î , ö!Ö Ü, "öy=!Ö xöfi, ü ≤Äöyö í, zîjçf • çyi, #î Ä üyly! ,öa%Ë xyîïl Ö Ö, !k, - xyîïñ îîü, yîöy xliöli, Ü, ö!Ö Ü, "öyÖ üÖ í, zîjçf •ñ òîcÖ çöyöyÖ îlÖ ç#ÖölyeyÖ üyîlô í, zîlî, ö âê, yîöy- ~Ö çöf çyi, #î Ä üyly! ,öa%Ë xyîïl Ö Ö, !k, ≤Äîlî yçö-- ÿöyÖ îü, yîÖ Öy îylî îñ üyly! ,öa%Ë xyîïl Ö Ö, !k, âê, îp ç#ÖölyeyÖ üyîlô í, zîlî, âîê, - xyÖ üyly! ,öa%Ë xyî Öyî, , îlî, âî çöçáfy xî, öç, y çyi, #î xylî îü, Ö!ç •yîÖ Öyî, , îlî, •îÖ- î, îÖz üyly! ,öa%Ë xyî Öyî, , îÖ ~Öç ç#ÖölyeyÖ üyîlô í, zîlî, âê, îÖ- flü, yÖî, •zñ û, yÖî, #î , ö!Ö Ü, "öyÖ xöfi, ü ≤Äöyö í, zîjçf Öy °ç, f îâÈ çyi, #î Ä üyly! ,öa%Ë xyîïl Ö öfi, Ö, !k, - 2. Ü, ü≈çfliyö Ö, !k, ≠ xyüÖ y çy!öñ û, yÖ îlî, çöçáfyÖ ä, y, ö á%Ö Ö!ç- ~z çöÖ+ ð òîç îç îÖ í, zîlî, öy âê, ylî , #Ö ÖÜ, yÖ üüfy Ö îlî îâÈ- xlä, ð îç ÖÜ, yÖ üüfy lyÜ, îp çöyöyÖ îlÖ ç#ÖölyeyÖ üyö Öyî, , îÖ öy- Ü, ü≈çfliyî îlÖ %îlîyâ öy Öyî, , îp ÖÜ, yÖ c Ü, üîÖ öy ~Öç ç#ÖölyeyÖ üyö Öyî, , îÖ öy- î, yz ÖÜ, yÖ c Ü, üyîlî, Ü, ü≈çfliyö Ö, !k, Ö í, z, öÖ =Ö &c ðÄî y öÖ Ü, yÖ - xÖçf û, yÖ îlî Ö ≤Äü !ò îü, Ö, ö!Ö Ü, "öy=!î, Ü, ü≈çfliyî îlÖ %îlîyâ, !<TÖ !ÖEîlî, è, xÖ î!î, •îlî îâÈ- , ö!Ö Ü, "öy Ö ä, îî, yÖ y ö îÖ !ò îlî îâÈ îp îñ çyi, #î xylî Öy í, zî, öyö Öyî, , îp z Ü, ü≈çfliyöÄ Öyî, , îÖ- Ü, ü≈çfliyö îü, îñ, yÖ y xylî Ö, !k, Ö í, z, öçyi, !ÖEîlî (by-product) Öîp ð îÖ !ò îlî îâÈ îp- !Ü, v ~z xö%üyö Ööyö îê, Ü, öî - í, zî, öyö Öyî, , îp ü !ò îlî yâ Öyî, , îÖ !Ü, öyñ î, y, í, zî, öyö Ü, Öç îÖ í, z, öÖ !ò ü~Ö Ü, îÖ - í, zî, öyö Ü, Öç î!ò ü)öò !ò îlî, , îñ î, y, îp üü, !ò îlî yâ öy Ö îlî, , Ä í, zî, öyö Öyî, , îlî, öy îÖ - û, yÖ îlî Ö ≤Äü !ò îü, Ö, ö!Ö Ü, "öy=!Ö ~z sy!hs , öM, Èü, ö!Ö Ü, "öy, öî=hs ä, îp îâÈ- , ö!Ö Ü, "öy, öî=hs û, yÖ îlî, Ü, ü≈çfliyö Ö, !k, Ö í, z, öÖ Ö y!Ö çyÖ ðÄî y î!ò- xÖ îç îEî Eî, ö!Ö Ü, "öy (1980-85), ö!Ö Ü, "öy îîü, Ö y!Ö Ü, ü≈çfliyö Ö, !k, Ö Ü, ly Öy î - Eî, îîü, çEî myöç, ö!Ö Ü, "öy (2012-17), öî=hs ü!ò îlî yâ Ö, !k, Ö í, z îjçf «%ç, o Ä Ü%, îê, Ö !ç îÖ ≤Ä yîÖ Ö í, z, öÖ !Ü, âÈ öy !Ü, âÈ Ü, ü≈çfliyö, Ö yâ y î - , öyçy, öy!çñ çöçáfy !öî sf îlÖ í, z, öÖ Ä =Ö &c xyîÖ y, ö Ü, Ö y î - 3. ÿ M, Èî Ä !Ö!ò îlî y îâÖ •yÖ Ö, !k, ≠ Harrod-Donar , ü îlî, îp Ö ü îlî, ñ Ü, yîöy ð îcÖ xylî Ö, !k, Ö •yÖ • ÖM, È îlî Ö •yÖ Ä ü)öò ÈÜ Èî, zî, ö îlî Ö xö%, öyi, - ü)öò ÈÜ Èî, zî, ö îlî Ö xö%, öyi, x, ö!Ö Ö!î≈, î, xÖfliylî ÖM, È îlî Ö •yÖ 192 NSOU ?GE-EC-41 îlî, Ö!ç •îÖñ çyi, #î xylî Ö, !k, Ö •yÖ î, î, Ö!ç •îÖ- ÖM, È îlî Ö •yÖ • ð îcÖ üyê, ÖM, Èî (S), Ä çyi, #î xyîïl Ö (Y) xö%, öyi, xli=yî ÖM, È îlî Ö •yÖ = S ? Y) - î, y, îp çyi, #î xylî Ö, !k, Ö •yÖ îü, Öyî, , y îlî, •îÖ ÖM, È îlî Ö •yÖ Öyî, , y îlî, •îÖ ~Öç îz ÖM, Èî îü, í, zî, öyöç# Ü, y îç !Ö!ò îlî y!çî, Ü, Ö îlî, •îÖ- ~çöf z û, yÖ îlî Ö, öM, È Öy!Eî=Ü, ö!Ö Ü, "öy=!î, ÖM, Èî Ä !Ö!ò îlî y îâÖ •yÖ Ö, !k, xöfi, ü í, z îjçf Ö îp ä, #î, •îlî îâÈ- ÖM, È îlî Ö, ö!Ö üyî Ö, !k, Ö í, z îjçf @ ÄyüM, È îp ÖfyçÜ, , ÖfÖfliyÖ ≤ÄyÖ äê, yîöyÖ îâ, çTy Ü, Ö y î - xyÖ ! Ö!ò îlî y îâÖ •yÖ Ö, !k, Ö í, z îjçf ü) Ä û, yÖ # îç îÖ ≤Äyî Ö Ö í, z, öÖ çyÖ ðÄî y î - 4. xylî Ä îjçf Ö ré, îö ~ÖEîüf •...y! Ü, Ö y ≠ !Ö îê, ç çy! îÖ xüÖ îîü, z û, yÖ îlî, xylî Ä îjçf Ö îâ, îö î, #Ö ÖEîüf Ö îlî îâÈ- ð îcÖ çyi, #î xyîïl Ö ~Ü, è, y Öî, , xçç ü%î<T îü! !Ü, âÈ öy îü, Ö •y îlî, (ö%Ö#ü), î, î! ó xyÖ ð îcÖ çáfyâ!Ö ç, xçç çyi, #î í, zî, ö îlî Ö syüöf xçç z û, yâ Ü, îÖ - ð îcÖ îjçf îö Ö üy!Ü, yöyÖ «, îêÄ ~Ü, z Ü, ly ≤Äîlîyçf- ~Ü, Ü, lyî ñ ð îcÖ xli~îöli, Ü, «, üî, y flî çáfy, Öf! Ä îç, öli, Öy !ç îây, #Ö •y îlî, Ü, w#ü), î, - ~çöf z û, yÖ î, #î , ö!Ö Ü, "öy=!Ö ~Ü, è, y ≤Äöyö í, z îjçf îâÈ xylî Ä îjçf Ö îâ, îö ~ÖEîüf •... y! Ü, Ö y ~Öç xli~îöli, Ü, «, üî, yÖ î Ü, w# ü, Ö ö Ö yô Ü, Ö y- Ü, öyñ xli~îöli, Ü, ö!Ö Ü, "öyÖ í, z îjçf = ö% çyi, #î í, zî, öyö Ö, !k, Ü, Ö yz öî ñ îz Ö!ö≈, í, zî, öyö ð îcÖ çöà îlî ü îöf %Eîü Ö îâ, ö Ü, Ö yÄ , ö!Ö Ü, "öyÖ ~Ü, îê, ≤Äöyö í, z îjçf- Ö Ü, yÖ î, ly, ö!Ö Ü, "öy Ö ä, îlî, y îö Ö °ç, f Ö yâ îlî, îñ î, zîlî îö Ö %üç, î îü, ÿöyÖ î!ö Ö üyö%Eî îö Ö!M, Èî, öy î - ~çö í, zî, öyö îö Ö í, z, öÜ, Ö î=!Ö üy!Ü, yöy !öî sf îÜ, Ö y ≤Äîlî yçö ~Öç !ç îç, îê xli~îöli, Ü, «, üî, yÖ î Ü, w#ü, Ö ö Ö yô Ü, Ö y ö Ö Ü, yÖ - î, y öy •îp í, zîlî îö Ö %üç, ð îcÖ xçáfy, !Ü, âÈ öyÜ, û, yâ Ü, Ö îÖ- î, y îlî, xli~îöli, Ü, syüf Ä syüy!çÜ, öfyî ≤Äîlî, ç, î, •îÖ öy- û, yÖ îlî Ö, ö!Ö Ü, "öy=!Ö î, yz ~Ü, îê, ≤Äöyö í, z îjçf îâÈ xli~îöli, Ü, syüf Ä syüy!çÜ, öfyî ≤Äîlî, ç, y Ü, Ö y- îç îEîÖ, ö!Ö Ü, "öy=!î, !Ö îç Eîü, y îÖ üü, yâ# í, zîlî îö Ö (Inclusive growth) °ç, f !

Ó ìçÈìù, y ìÓ í, z ìÖ'á Ü, Ó "

y • í - 5. ~

Ó ìò!çÜ, Óy!í Ìçf ù, yÓ ðyüf Ó «, y ≠ ≤Äìù, ð!Ó Ù, "öy Ü, y° (1951-56), Óyò !ò ì° ðü@ Ä, ð!Ó Ù, "öyÜ, y ì°•z ù, yÓ ì ì, Ó ~

Ó ìò!çÜ, Óy!í Ìçf äyè, !ì, àáy à ìäÈ- ~ Ó ìò!çÜ, Óy!í Ìçf Ó ~•z ù, yÓ ðyüf•#öì, y ò)Ó

Ü, Ó y ≤Ä ì ì yçö- ~çöf ù, yÓ ì, #ì, ð!Ó Ù, "öy!°Ó xyÓ ~Ü, !è, !Ó ÌçÈì í, z Ìçf !àÈ ~ Ó ìò!çÜ, Óy!í Ìçf ù, yÓ ðyüf

Ó «, y Ü, Ó y- ~çöf ~Ü, !ò ìÜ, xyüò!ö !ö! sfi Ü, Ó y Óy Ü, üy Ìöy ≤Ä ì ì yçö ~Óç xöf!ò ìÜ, Ó Æy!ö Óyí, , y Ìöy

≤Ä ì ì yçö- Ì, y ì° !Ó ìò!ç ü%oyÓ ì, •!Ó ~ì, !Ó • ÌÓ- ~•z ì, •!Ó ÓfÓ•yÓ Ü, ÌÓ !Ó ìòç Ì ÌÜ, ≤Ä ì ì yçö#ì

ðyç!Ó Öyü Ä Ü, y ÌÜ, Öç xyüò!ö Ü, Ó y ðÜ, Ó • ÌÓ- ~Ó ú, ì° çyì, #ì xyl Ó, !k, Ó •yÓ Óyí, , ÌÓ- 6. xì ~ Ìò!ì, Ü,

f!ì Ì, Ó ì, y ≠ ÌÈÜÈ Ü, y Ìöy xì ~ Ìò!ì, Ü, ð!Ó Ù, "öyÓ ≤Äöyö °«, f ° xì ~ Ìò!ì, Ü, f!ì Ì, Ó ì, y xç~ö- ù, yÓ ì ì, Ó

xì ~ Ìò!ì, Ü, ð!Ó Ù, "öyÓ Ä ü%áf í, z Ìçf • f!ì Ì, Ó ì, y xç~ö- ~áy Ìò f!ì Ì, Ó ì, y Ó ì, xì ~ ö#ì, Ó !Ó!ù, ð Ì«, Ìè

f!ì Ì, Ó ì, y Óy xyd!öü≈, Ó ç#ì, y Ìöy • ÌfäÈ- Ìüöñ ~Ü, !è, °«, f Óy í, z Ìçf • áy Ìòf f!ì Ì, Ó ì, y xç~ö- ~Ó

çöf Ü, !Èì í, z! öyö Óyí, , y Ìì, • ÌÓ- ðçöf !Ó!ù, ð, ð!Ó Ù, "öy! Ü, !È!Ó í, z ð! Ì, Ó ì, y çöÓ çyÓ ì ÌÄ y • Ì Ì!äÈ°-

xyÓyÓ ñ f!ì Ì, Ó ì, y Ó ì, !Ó ìò ÌçÓ í, z, öÓ !öü≈, Ó ì, y ò)Ó Ü, Ó yÄ Ìöy, y! - ~ Ì«, Ìè f!ì Ì, Ó ì, y xç~ö

Ü, Ó ì, y • Ì° xyüò!ö o ÌÓfÓ, ð!Ó Óì≈, oÓf í, z! öyö Ü, Ó ì, y • ÌÓñ !Ó ìò!ç Ü, y ÌÜ, Öç Ì° Ó òò Ì° òç#ì

Ü, y ÌÜ, Öç í, zqyÖ Ü, Ó ì, y • ÌÓñ !ç Ì° Ó í, z! öyö Ìò Ó!ä, ef xyö Ìì, • ÌÓ- ~•z f!ì Ì, Ó ì, yÓ °«, f xç~ö ÌöÓ çöf

ì, y•z ù, yÓ ì ì, Ó !Ó!ù, ð, ð!Ó Ù, "öy! Ü, !È! Ä !ç Ì° Ó í, z, öÓ çyÓ ì ÌÄ y • Ì Ì!äÈ°- xyÓyÓ ñ

193 NSOU ?GE-EC-41 xì ~ Ìò!ì, Ü, f!ì Ì, Ó ì, y xç~ö Ü, Ó ì, y • Ì° ü%oyf!ç, #ì, !ö! sfi Ü, Ó ì, y • ÌÓ ~Óç öyühf!ì

ÌÓ Ó !f!ì, ç#ì, y Óçy! Ó yá Ìì, •

ÌÓ- öì°, Óy x ÌòÜ, í, z ð! ì, ð!Ó Ù, "öyÓ !•ðyÓ !Ó, ð!hf!ì • Ì Ì Ìy ÌÓ ~Óç xì ~ ö#ì, !ì, öyöy !Óç, C°y àáy ò ÌÓ-

ì, yÄyí, , yñ öyühf!ì Ó !ö! sfi Ìì öy Ó yáy à ì° ~ Ó ìò!çÜ, Óy!í Ìçf Ó ~«, ÌèÄ ðüðfy àáy ò ÌÓ- öyühf!ì Ó Óyí, , Ì°

xyüò!ö Óyí, , ÌÓ ~Óç Ó Æy!ö Ü, ü ÌÓ- ~Ó ú, ì° ~ Ó ìò!çÜ, Óy!í Ìçf äyè, !ì, Óyí, , ÌÓ- äyè, !ì, üè, y Ìì,

ðÜ, yÓ ì ì, !Ó ìò!ç ðe Ì ÌÜ, ð!ò Ìì, • ÌÓ- ð)!) Ó yç òç!è, ÌÜ, Ì, áö f!ì!öü≈, Ó Óy Ìy ÌÓ öy- Ì, y•z ù, yÓ ì, y #ì

, ð!Ó Ù, "öy!°Ó xöfì, ü í, z Ìçf !àÈ öyühf!ì ÌÓ Ó !f!ì, ç#ì, y Óçy! Ó yáy- Ì, ÌÓ ~•z öyühf!ì í, z Ìçf =!°Ó !, ðàÈ Ìò ü)

í, z Ìçf • öy!Ó of ò)Ó Ü, Ó y- çyì, #ì xyl Ó, !k, ñ Ü, ü≈ðçf!iyö ð, !ç ÌÜ, !È!Ó í, z ð! Ì, Ó ì, y ç! Ì° Ó x@ Ä!ì, ñ ~ Ó ìò!çÜ,

Óy!í Ìçf Ó, çö%òà≈, ö •zi, fy!ò öyühf!ì í, z Ìçf Ó ü) Ì° !àÈ°

öy!Ó of ò)Ó Ü, Ó yÓ í, z Ìçf- xÓçf, öM, Èü, ð!Ó Ù, "

öyÓ, ò) ÌÓ≈ í, z Ìçf • ð

y ÌÓ öy!Ó of ò)Ó #Ü, Ó ì ÌÓ

Ü, Ìy ≤Ä Ì, f«, ü,

y ÌÓ í, z ÌÖ'á Ü, Ó y • í!

ö- ä, !%, !è, ð!Ó Ù, "öyÓ ÌçÈì àáy à ñ ù, yÓ ì ì, Ó çyì, #ì xyl ÌÓç !Ü, ä%Èè, y Ó ì, y, Ìè! Ü, v òç Ì ÌÜ,

öy!Ó of ò)Ó #ü), Ì, • Ì! - °«, f Ü, Ó y à Ì ñ öy!Ó of ð#üyÓ ò# Ìä, çöðçáf yÓ, ð!Ó üyí e üyàì, Ó, !k, çy ÌfäÈ-

ù, yÓy • Ì Ì!äÈ Ì ñ oöì, •y ÌÓ xì ~ Ìò!ì, Ü, í, z ð! ì ö àè, Ì° f!yü, y!ÓÜ, ü, y ÌÓ•z öy!Ó ÌofÓ ≤Ä ÌÜ, y, ö Ü, ü ÌÓ ~Óç

öy!Ó of ð#üyÓ ò# Ìä, xÓ!f!ì, çöðçáf yÓ, ð!Ó üyí •...y ð, öy ÌÓ- !Ü, v ä, yÓ ì!è, çöM, ÈÖy!È!≈Ü, ð!Ó Ù, "öyÓ

x!ù, K, Ì, y! Ì, y ü%, ≤Äüy!ì, •- Ì, y•z, öM, Èü, öM, ÈÖy!È!≈Ü,

ð!Ó Ù, "öy! (1974-79) öy!Ó of ò)Ó #Ü, Ó ì ÌÓ çöf Ü, Ì ÌÜ, !è, ≤Ä Ì, f«, ÓfÓf!iy @ Ä• Ì ÌÓ Ü, Ìy Óy • í - ~•

z, ð!Ó Ù, "öyÓ ≤Äöyö í, z Ìçf !àÈ ò%!è, ≠ (i) öy!Ó of

ò)Ó Ü, Ó y ~Óç (ii) f!ì!öü≈, Ó ì, y xç~ö Ü, Ó y- ~•z ≤Äìù öy!Ó of ò)Ó #Ü, Ó

ì ÌÜ, í, z Ìçf !•ÿ ÌÓ ðf!òçTù, y ÌÓ í, z ÌÖ'á Ü, Ó y • - ~Ó, ðÓ xÓçf È!ä, Ä ðÆü, ð!Ó Ù, "öyÓ xöfì, ü í, z Ìçf !•ÿ ÌÓ

öy!

Ó of •...

y Ì

Ó

Ü, Ìy í, z ÌÖ'á Ü, Ó y •

Ì - !

Ó!ù, ð, "

ö!ó ü, "öy! ^î ühflî í, z ^lj ^

83% MATCHING BLOCK 152/161

SA Basari Halder.pdf (D144493773)

íçfó ü, ly í, z ^î ö'á ü, ó y • ^îî ^

láÈ ^î=!ó ^îjô ^îü≈, !ü, á%É üyü ^îyã, öyó ^î%ó ^îá ^îçyöy ^îà ^îláÈ- ≤Äüü, ñ x ^îö ^îü, ~•z í, z ^îljçf=! ^îü, í, z fã, yçy, ö)î≈
ó ^îü ^îö ü, ^îíó ^îláÈö- í, z ^îljçf=! ^î, ö)ó í • ^îî, ^îà ^îíó ^îó ^îçü, í, xóflly ^îüö • ^îá ^îy ≤Ä ^îî ^îyçöó Öyhflî ^îíó í, y !àÈ° öy-
xl≈y! , ö!ó ü, "öyó ^î ç, z ^îljçf !öð≈yó ^îíó ^îüü ^î, ö!ó ü, "öyó ^î ä, ! ^î, yó y !ü, á%É !óÉîî ^î xö%üyö ü, ^îíó !ö ^îî ^îláÈ ^îíó-
^îz xö%üyö=! x ^îöü, ^îç, ^île•z !àÈ° Öyhflî Öí, yó!ç≈í, xyçyÖyö# xö%üyö- !mî, # ^î, ñ xófy, öü, ≤Äüü, ^îä, Öð%!ó ^î ~Öç
xyó ^î x ^îö ^îü, ü ^îö ü, ^îíó ö ^îñ !ó!ü, ß, ö!ó ü, "öy! à, • ^î, í, z ^îljçf=! ^î, ö)ó ^îó ^îíó ^îó ^îüü üyüÖf, ö)î≈ • ^î - ^îüöñ
xyl ^î Ä ^îjôð ó ^î, ^îöó ^î ÖÉüf ü, üyü ^îó ^îç ^îü, yá Óf! ^î, yó ^î, ^îíó ~óç ^îm, É ^îíó ^î • yó ^î ü, ü ^îíó- xyóyó ^î ñ
^îm, É ^îíó ^î • yó ^î ü, ü ^îó çyí, # ^î xyl ^î, k, ó ^î • yó ^î ü, ü ^îó- ~ ^îç, ^île çyí, # ^î xyl ^î, k, ó ^î • yó ^î öyí, y ^îöy ~öç xyl ^î Ä
^îjôð ó ^î, ^îöó ^î ÖÉüf ü, üyü ^îöy ~•z ò%!è, « ç, ö)ó flö ^îíó ^îó ^îüü üyüÖf, ö)î≈ Öy ^îç!í, ö)î≈ ö! - ~!è, xóçf ^îö≈e•z
≤Ä ^îîyçf- Öyhflî ^îíó ^îüyü!çü, öfy! ^î ~öç ≤Ä ^îy ^îíó ^îó ü ^îöf ~ü, !è, ò%ü≈, yàfçöü, !ó ^îíó yó Öy é, yöy ^î, öy ^îí, ö
(unfortunate conflict or trade off between growth and justice) ly ^îü, - ~ü, !è, « ç, xç≈ö ü, ó ^î, ^îà ^îíó x, ö)ó ^î ç, flè,
ö) ^îíó ^îíó ^îy! - ^î, ^î, # ^î, ñ x ^îö ^îü, ü ^îö ü, ^îíó ö ^îñ ü, yó ^î, ö)ó ü, "öyó ^î ç, z ^îljçf=! ^îláÈ° x!ü, üyey! ^î
ü, ^îfyüüá#- ~ ^îç, ^île xl≈ ^îö!ü, ü, öç, ^î, yó ^î ç, z, ö)ó ^îóç ^îçyó ^î öy !ö ^îî çöà ^îíó ü, ^îfy ^îíó ^î ç, z, ö)ó ^îóç ^îçyó
^îöá! ^îy • ^îî ^îláÈ°- ä, !%, !≈, ñ x ^îö ^îü, ó ü ^î, ñ ü, yó ^î, # ^î, ö!ó ü, "öyó ^î ç, z ^îljçf=! ^îü, !è, ü, ~öç ^î!ö!ö≈çü, y ^îíó
≤Äü, yç ü, ó y • ^î!ö- ~=! ^î

ü, ^îü, ó ^îyöyó ^îü, y ^îíó Öí≈öy ü, ó y • ^îî ^îláÈ°- xöfú, y ^îíó ó ^î, ^îà ^îíó ~=! ^îü, ó
ài, ü, y ^îíó (objectively) Öy, ö!ó üyüài, ü, y ^îíó (quantitatively) ≤Äü, yç ü, ó y • ^î!ö- ü, ^îíó ç, z ^îljçf=! ^îü, í, è, y üü, ° Öy
ü, í, è, y « ç, füyey x!ç≈í, •ñ í, y, ö!ó üy, ö ü, ó y ^îy! ^îö-
194 NSOU ?GE-EC-41, ö!ó ü, "öy=!ó ^î ç, z ^îljçfÄ !lyüü, y ^îíó, ö)ó í • ^î!ö- óó ç x ^îöü, ^îç, ^île•z xyüy ^îöó
ö!ó ü, "öy=!ó ç, z ^îljçf, ö)ó ^îíó Óf!≈ • ^îî ^îláÈ- ≤Äüü, ñ, ö!ó ü, "öyü, y ^îó çyí, # ^î xyl ^îó ^îí, ^îláÈ ó ^îè, ñ í, ^îíó
çöççáfyó Öyí, yó ü, ^îíó üyü! çá%É xyl á%ó ü, ü • y ^îíó ^îó ^îí, ^îláÈ- !mî, # ^î, ñ 12!è, çöM, ÉÖy!É!≈ü, ö!ó ü, "öy
ó * ^îöy! ^îíó, ö)ó Ä ü, yó ^îíó çöççáfyó ≤Äyü ~ü, ÉÜÈÄ, !≈yçç Óf! _ öy!ó ofÉÜÈ#üyó ö# ^îlá, Öyü
ü, ^îíó - ^î, ^î, # ^î, ñ, ö!ó ü, "öyü, y ^îü ü≈ççfliyö ^îyüyöf•z ^îó ^îí, ^îláÈ- ü, ^îü, yó ^îíó, ^îöü, yó ^îüüfy ~ü, ü, í, yó•
xyü, yó ^î öyó ^îü, ^îíó ^îláÈ- ä, !%, !≈, ñ, ö!ó ü, "öyü, y ^îü, yó ^îíó, xyl ^î Ä ^îjôð ó ^î, ^îöó ^î ÖÉüf ü, ^îü!ö óó ç í, y
xyó Ä ^îó ^îí, ^îláÈ- çöM, Éüü, ñ xl≈ ^îö!ü, ü, fl!öü≈, ó ^î, yó ^î « ç, fÄ Öyhflî ^îíó, ö)ó í • ^î!ö- í, z ß ^î, ü, y ^îü, Öç ^îíó çöç
ü, yó ^î, xyçÄ !ó ^îö ^îçó ^î ç, z, ö)ó !ó!ü, ß ^îç, ^île !öü≈, ó ç#- É!æ, í, ñ ^îó ^îö!çü, Öy!ö ^îçf ü, yó ^îyüf ó « ç, yó ^î ç, fÄ
Öyhflî ^îíó, ö)ó í • ^î!ö- ≤Äü, ö!ó ü, "öyó, öyó ≤Äyü üü@Ä, ö!ó ü, "öyü, y ^îíó ^îö ^îöö Öfyó ^îTM áyè, !í,
^îó ^îí, ^îláÈ- xyüó y ü, yó ^îíó, ö!ó ü, "öy=!ó ^îyü, ç fÄ Óf!≈í, y !ö ^îî ~•z ~ü, ^îü, ó ^îç ^îÉíó !ö ^îü, !

100% MATCHING BLOCK 144/161

SA CC ED 01(Bengali).pdf (D164886399)

Öhflly!ó ^î, ü, y ^îíó xy ^îyã, öy ü, ^

íó! láÈ- ö!ó ü, "öy=!ó ^îüö xl≈ö#!í, ó !ó!ü, ß ^îç, ^île !ü, á%É í, z ^îö'á ^îîyàf ^îyü, ç f ó ^îî ^îláÈñ ^î, ü!ö
!ü, á%É ^îç, ^île Óf!≈í, yó xyl ^î, öÄ ü, ü ö! - ü, yó ^îíó, ö!ó ü, "öy=!ó ^îíó ^îlá, ^îî Óí, Óf!≈í, y • öy!ó of Ä
óü, y!ó)ó) #ü, ó ^îíó Óf!≈í, y- ö!ó ü, "
öyü, y ^îü, yó ^îíó çyí, # ^î xy ^îíó ^îíó ≤Äyüó á ^îè, ^îláÈ- ^î, yx ^îöü, è, y•z ü, ü≈ççfliyö•#ö ≤Äyüó (jobless growth)-
çöççáfyó ~ü, !óçyó xç ^îçó ü, ü≈ççfliyö • ^î!ö- xyó ü, ü≈ççfliyö • ^î!ó ó ^îíó•z í, yó y !ö!ó - öy!ó of Ä ^îöü, y!ó
• ~ü, z ü%öyó ~! öè, ÉÜÈÄ! öè, - ~•z ò%•z ^îíó üüüfyó ^îyüyöy ü, ó y ^îy! ^îö- ó ^îíó•z ü, yó ^î, # ^î çöççáfyó ~ü,
!óçyó xç ^îçó ü, y ^îláÈ ö!ó ü, "öy í, y! ö!≈•#ö • ^îíó, ö ^îí, ^îláÈ- xl≈ ^îö!ü, ü, ö!ó ü, "öy ^îjô ^îü≈, ^îó ü, y ^îíó ^îó Ä
^îüy•ü, D • ^îí, =ó ç ü, ^îíó - ^î, y•z ö!ó ü, "öy ü, !üçö ü, ^îlá !ö ^îî 2015 ^îy ^îíó 1 çyó%! y!ó ≤Ä!í, ç, y, ü, ^îíó
NITI (National Institution for Transforming India) xy ^îíó yà- ~•z NITI xy ^îíó yà•z Óí≈, üy ^îö, ö!ó ü, "öy ü, !üç ^îöó Öò ^îíó
ü, yó ^î, ^îó ü, y ^îíó ^îó, ö!ó! ^îB, ÉÜÈè, fyB, !• ^îy ^îíó ü, yç ü, ó ^îláÈ- myòç çöM, ÉÖy!É!≈ü, ö!ó ü, "öy (1012-17) !àÈ°
ü, yó ^îíó, ö!ó ü, "

öyÓ° •z!i, •yˆİſ ˆcEİ , ðM, ÈÓy!Eİ~Ü, # , ð!Ó° Ü, "öy- 7.5 û, yÓ° i, #İ° , ð!Ó° Ü, "öyÓ° ~Ó!c<Tfſſü)• (Features of Indian Plans)
 û, yÓ° i, #İ° , ð!Ó° Ü, "öy=!°Ó ſſü! Ü, y°ñ «, füyeyñ Ó° * , öylˆ i , ðk, !i, •zi, fy!ò !Ó!YˆEİ! Ü, Ó° ˆİ° ~=!°Ó Ü, ˆİ! Ü, !è,
 ≤Äöyö ˆÓ!c<Tf «, f Ü, Ó° y !ylˆ - ſſˆİ« , ˆİ, ð ˆſ=!° !öjˆ Ó° * , ð ≠ ≤Ä!üi, ñ û, yÓ° i, #İ° , ð!Ó° Ü, "öy=!° ſſyü!@ ˆÄÜ,
 , ð!Ó° Ü, "öy (total planning)ñ ~=!° xyÇ!CÜ, (partial) , ð!Ó° Ü, "öy ö!ˆ - !áo ˆ Ü, y ˆlöy , ð!Ó° Ü, "öy x!≈ö#!i, Ó° ≤Äöyö ſſühflı
 Ü, yÇÜ, ˆlü≈Ó° çöf Óy x!≈ö#!i, Ó° ſſühflı xÇ!CÓ° çöf @ ˆÄ! Ü, Ó° y •İ° , áó i, y !Ü, ſſyü!@ ˆÄÜ, , ð!Ó° Ü, "öy Ó° ˆİ° -
 xöf!ò ˆİÜ, ñ !ò ˆ Ü, y ˆlöy , ð!Ó° Ü, "öy x!≈ö#!i, Ó° !Ü, à%È ÈxÇ!CÓ° çöf x!Óy x!≈ö#!i, Ó° !ò!ò≈<T !Ü, à%È Ü, y!e ˆ ˆlüÓ°
 çöf à, #i, •İ° ñ i, y •İ° ſſz , ð!Ó° Ü, "öy !Ü, xyÇ!CÜ, SÓy á!i, i, Óy !Óú, yà#İ° V , ð!Ó° Ü, "öy Ó° ˆİ° - ſſyü!@ ˆÄÜ,
 , ð!Ó° Ü, "öy ſſü@ ˆÄ x!≈ö#!i, Ó° ſſühflı ≤Äöyö ˆ« , ˆİeÓ° !ÓEİİ° !ö!İ! à!è, i, - ~Ó° ü !öf ˆòc!è, Ó° ſſühflı x!≈!ö!i, Ü, !ÓEİİ°
 xhs ˆú≈ %_ !y !Ü, ñ ˆlüöñ Ü, !Eİñ !cˆñ , ð!Ó° Ó°ñ ˆſÓy ˆİ« , eñ ˆ Ó!ò!cÜ, Óy!içf ≤Äü, !i, - xöf!ò ˆİÜ, ñ xyÇ!CÜ,
 , ð!Ó° Ü, "öy !ò!ò≈<T !Ü, à%È !ÓEİİ! Ó° i, z, ðÓ° ü !öy !İyà ˆ ð!ˆ ~ÓÇ xöf !ÓEİİ° =!° ã, y!•öy Ä ˆçyà ˆ!öÓ° Ç!_ Ó°
 i, z, ðÓ° ˆàE ˆİi, , ˆò! - x!≈ö#!i, !Óò %zſ ˆ!İÜ, piecemeal planning Ó° ˆİ° x!ú, !i, Ü, ˆİÓ° ˆ!àÈö- û, yÓ° ˆİi, Ó°
 , ð!Ó° Ü, "öy=!° !àÈ° ſſyü!@ ˆÄÜ, , ð!Ó° Ü, "öyñ xyÇ!CÜ, , ð!Ó° Ü, "öy ö!ˆ - ~Ó° x!≈ •ñ ſſü@ ˆÄ x!≈ö#!i, Ó° çöf ~•z
 , ð!Ó° Ü, "öy=!° Ó° ã, öy Ü, Ó° y •İ, - ˆ ð!CÓ° ˆ Ü, y ˆlöy xÇ!CÓ° !C ˆİEİÓ° çöf , ð!Ó° Ü, "öy=!°
 195 NSOU ?GE-EC-41 Ó° ã, öy Ü, Ó° y •İ, öy- û, yÓ° i, #İ° x!≈ö#!i, ˆİi, Ü, i, Ü, =!° ˆ« , ˆİe !Óú, _ Ü, Ó° y •İ, ñ ˆlüöñ Ü, !Eİñ
 !cˆñ ˆ Ó!ò!cÜ, Óy!içfñ çöf!yſfıñ ſſüçÜ, °fyi ≤Äü, !i, - ≤Ä!i, !è, ˆ« , ˆİeÓ° x@ ˆÄ!i, Ó° çöf , ð!Ó° Ü, "öy à, #i, •İ, ~ÓÇ
 ≤Ä!i, !è, ˆ« , ˆİeÓ° çöf «, füyey !ò!ò≈<T Ü, Ó° y •İ, - ~ü, y ˆİÓ ſſü@ ˆÄ x!≈ö#!i, Ó° !ò ˆİÜ, «, ˆÓ° ˆ!á , ð!Ó° Ü, "öy Ó° ã, öy
 Ü, Ó° y •İ, - i, yz û, yÓ° ˆİi, Ó° , ð!Ó° Ü, "öy=!° !àÈ° ſſyü!@ ˆÄÜ, , ð!Ó° Ü, "öyñ xyÇ!CÜ, , ð!Ó° Ü, "öy ö!ˆ - xÓÇf
 , ð% ˆİÓ° y, ð%!Ó° ſſyü!@ ˆÄÜ, , ð!Ó° Ü, "öy ˆ Ü, Ó° üye ſſüçı, y!sfÜ, ˆ ð!C•z @ ˆÄ! Ü, Ó° y ſſΩ, Ó- ˆſáy ˆ!ö ſſü@ ˆÄ x!≈ö#!i, Ó°
 ſſühflı á%Ñ!è, öy!è, !ÓEİİ° , ð!Ó° Ü, "öyÓ° xhs ˆú≈ %_ !y !Ü, - !à, öñ !ù, ˆİ!i, öyñ !Ü, i, zÓy ≤Äü, !i, ſſüçı, y!sfÜ, ˆ ð!C
 ~Ó° * , ð !ly!≈ ſſyü!@ ˆÄÜ, , ð!Ó° Ü, "öy !ò!òfüyö- i, ˆİÓ ú, yÓ° ˆİi, Ó° öfy! !üð x!≈ö#!i, ˆİi, Ä , ð!Ó° Ü, "öy=!°
 ã, !Ó° eäi, û, y ˆİÓ !àÈ° ſſyü!@ ˆÄÜ, Ü (total) , ð!Ó° Ü, "öy x!≈y! ſſü@ ˆÄ x!≈ö#!i, Ó° çöf ~•z , ð!Ó° Ü, "öy=!° @ ˆÄ! Ü, Ó° y •İ, -
 !mı, #İ° i, ñ û, yÓ° ˆİi, Ó° , ð!Ó° Ü, "öy=!° !àÈ° i, zB ˆİ° öü)°Ü, , ð!Ó° Ü, "öy (development planning)ñ ˆſ=!°Ó ſſˆİçyööü)°Ü,
 , ð!Ó° Ü, "öy (corrective planning) , ö!ˆ - , ð!Ó° Ü, "öyÓ° àü, #Ó° i, y xö%ſy ˆİÓ° , ð!Ó° Ü, "öy
 !Ü, ð%Üü, y ˆ!à û, yà Ü, Ó° y
 !ylˆ ≠ ſſˆİçyööü)°Ü, , ð!Ó° Ü, "öy ~ÓÇ i, zB ˆİ° öü)°Ü, , ð!Ó° Ü, "öy- ſſˆİçyööü)°Ü, , ð!Ó° Ü, "öy!ˆ ˆ ð!CÓ° xy!≈Ü,
 Ü, yè, y ˆlüy!è, Óçy! Ó° yáy •İ° - Ü, yè, y ˆlüyÓ° ü !öf ˆ!İÜ, •z ˆ ð!CÓ° x!≈!ö!i, Ü, ſſüſfy=!°Ó ſſüyöyö Ü, Ó° yÓ° ˆã, <Ty
 Ü, Ó° y •İ° - ˆlüöñ öoi, y!sfÜ, x!≈ÓfÖfıy! Ó° Óyçy!Ó° ÓfÓfıyÓ° !Ü, à%È ˆòyEİ e#!è, !y !Ü, ñ ˆlüöñ xy!ˆ ~ÓEİſfñ
 Óy!içfã, e ç!öi, Äè, yöyü ≤Äü, !i, - Óyçy!Ó° ÓfÓfıyÓ° xſj(ö)ı≈ı, y Óy
 e#!è, =!° ò)Ó° Ü, Ó° yÓ° çöf ſſˆİçyööü)°Ü, (corrective) , ð!Ó° Ü, "öy @ ˆÄ! Ü, Ó° y •İ°
 !ˆ - xöf!ò ˆİÜ, ñ i, zB ˆİ° öü)°Ü, , ð!Ó° Ü, "öyÓ° ü)° «, f ˆ
 ò!CÓ° x!≈!ö!i, Ü, i, zB ˆİ° !ö ſſ
 y•ylf Ü,
 Ó° y ~ÓÇ çy! , #İ° Ä üy!y! , ðà%È xy!ˆ !y ˆİi, Ó, !k, , öylˆ - i, yÓ° çöf ≤Ä ˆİ!ˆ yçö#İ° Ü, ü≈ſ!à, @ ˆÄ•

87% MATCHING BLOCK 145/161 SA CC-CO-01.pdf (D149057030)
 i Ü, Ó° y- ~•z i, z ˆİj ˆİçf , ð!Ó°

Ü, "öyÓ° üyöf ˆlü ˆ ð!CÓ°

100% MATCHING BLOCK 146/161 SA GE-BG-11.pdf (D151483564)
 x!≈!ö!i, Ü, Ü, yè, y ˆlüyÓ° , ð!Ó° Ó!≈, ö

xyöyÓ° ˆã, <Ty Ü, Ó° y •İ° - ſſˆİçyööü)°Ü, , ð!Ó° Ü, "öy!ˆ !Ü, v ˆ ð!CÓ°
 Ü, yè, y ˆlüy , ð!Ó° Ó!≈, ˆ!öÓ° ˆã, <Ty Ü, Ó° y •İ° öy- û, yÓ° ˆİi, Ó° , ð!Ó° Ü, "öy=!° i, zB ˆİ° öü)°Ü, , ð!Ó° Ü, "öy- û, yÓ° ˆİi, Ó°
 x!≈!ö!i, Ü, i, zB ˆİ° !ö ſy•ylf Ü, Ó° yz !àÈ° ~•z , ð!Ó° Ü, "

ò#â≈îûl'y!òñ üyé,y!Ó ûl'y!ò ~ÓÇ flj"îûl'y!ò ð!Ó Û, "öy- ù,yÓ"îlî, ~•z !lî, ò óÓ"îòÓ" ð!Ó Û, "öy•z ~Û, îly îà
à,•#î, •îlî îlàÈ- ≤ÄlÛ, ðM, ÈÓy!EÍ≈Û, ð!Ó Û, "öyñ !mî, #î, ðM, ÈÓy!EÍ≈Û, ð!Ó Û, "öy ≤Äû, !lî, !âÈ° ðÑyã, ÓâÈÓ
ûl'y!ò ð!Ó Û, "öy- xyÓ" ~•z ſühflî, ðM, ÈÓy!EÍ≈Û, ð!Ó Û, "öyÓ" ≤Älî, ÓâÈ"ÍÓ"Ó" çöf ~Û, !ê, Û, îÓ" Óy!EÍ≈Û,
ð!Ó Û, "öy Ó" !ä, î, Ä à,•#î, •î, - ſ%î, Ó"yç, ðM, ÈÓy!EÍ≈Û, ð!Ó Û, "öy xyſ"î, ðÑyã, !ê, Óy!EÍ≈Û, ð!Ó Û, "öyÓ"
ſü!<Tüye- xyÓyÓ" Û, y îöy x!≈ò#lî, Ó" ſyü!@ ÄÛ, í, zß"î"îòÓ" çöf, ð!Ó Û, "öy Û, î≈, , ð"î« Ó" ~Û, !ê,
ſ%ò)Ó" ≤ÄſyÓ" # ð!Ó Û, "öy lÿ îÛ, - ſ•z ſ%ò)Ó" ≤ÄſyÓ" # (perspective) ð!Ó Û, "öy!ê, ~î, !Ó" Û, Ó" y •Í" 15, 20, 25
!Û, ÇÓy î, yÓ" Ä" Ó!ç ſü"îlî" Ó" çöf- ù, yÓ" îlî, Ó" ðM, ÈÓy!EÍ≈Û, ð!Ó Û, "öy=!° ~•z ò#â≈Û, y°#ö" ≤Ä« y, ð"îê, Ó"
!û, !_îlî, Ó" ä, öy Û, Ó" y •î, - xyſ"îñ ~•z !lî, ò óÓ"îòÓ" ð!Ó Û, "öy•z ~Û, !ê, ð!Ó Û, "öy Ç, Ç"îÓ" xÇÇ- ð!Ó Û, "öy
~Û, !ê, !ÓÓ" yü•#ò, ðk, !lî, ÈUÙÈÛ, îlî" Û, !ê, Û, yüf °"î« fÓ" !ò" îÛ, x!ÓÓ" yü x@ ÄſÓ" •Äl" yÓ" îã, <Ty- ~•z !lî, ò!ê,
ð!Ó Û, "öy" ſ•z ſühflî °"î« fÓ" !ò" îÛ, lÿÄl" yÓ" îã, <TyÓ" !ò" îÛ, •z xD%!° !ò" îò≈ç Û, Ó" îlàÈ- ò#â≈îûl'y!ò
ð!Ó Û, "öyÓ" î%° öyl" üyé,y!Ó ûl'y!ò ð!Ó Û, "öyl" °« füyey=!° ~ÓÇ Û, ü≈ſ)lâ, î, xy"îÓ" y a%Ñ!ê, îlî" Óy !ÓÇ"îò
í, z"îÖ"á Û, Ó" y lÿ îÛ, - xyÓ" ð!Ó Û, "öyl" x@ Äàlî, !Óã, yÓ" Û, îÓ" Óy!EÍ≈Û, ð!Ó Û, "öyl" !Û, à%È ſÇ"îlyçö Óy
ð!Ó üyç≈ò Û, Ó" y •Í" - ſ%î, Ó" yç !lî, ò!ê, !Ó!û, ß" ûl'y!ò ð!Ó Û, "öy" • ſyüy!@ ÄÛ, ù, y"îÓ" ~Û, •z, ð!Ó Û, "öyÓ" xÇÇ-
EÍ, î, ñ, ù, yÓ" îlî, ≤Älî, !ê, ð!Ó Û, "öyÓ" í, z"îjçf Ä" Û, Óç° flî, sfû, y"îÓ" í, z"îÖ"á Û, Ó" y lÿ Û, î, - ð!Ó Û, "öyÓ" ò!°"î
!ò!ò≈<T, ð!Ó Û, "öyÓ" í, z"îjçf Û, # ~ÓÇ"îſ•z í, z"îjçf, ò)Ó" î Û, Ó" yÓ" çöf Û, # Û, Óç° @ Ä"î Û, Ó" y •îÖñ î, y
flð<Tù, y"îÓ" Ó" y lÿ Û, î, - îüöñ Û, Óç"îÓ" °« île !Ó!ò" îlî" y"îàÓ" óÓ" ò" Û, üö" •îÖñ x!≈ò#lî, Ó" Û, yö%° °« île
Û, î, ê, y !Ó!ò" îlî" yà Û, Ó" y •îÖñ ðü !ò!Ó!ç, , öy ü)°òò !ò!Ó!ç, , í, z!ç, öyòò Û, Óç° @ Ä"î Û, Ó" y •îÖñ Û, , !EÍ x!Óy !ç"
Û, yö%° °« îleÓ" í, z, òÓ" îÓ!ç" çyÓ" îòÄl" y •îÖñ !ç"î"Ó" ü"îðf xyÓyÓ" ù, yÓ" # !ç" öy «%, o Ä üyé,y!Ó" !ç"î"Ó"
í, z, òÓ" =Ó" &c îòÄl" y

197 NSOU ?GE-EC-41 •ÍÖ Ñ=!° í z`İÖ`á Ü. Ó`y İyÜ.İ. – , ðıÓ`Ü. “öyÓ` Ófı` ÓÓ`y`İjÓ` ðó`ö`İ`İÜ. Ä`İşè. y xö%öyÖö Ü. Ó`y İİ. – İ. İüñ` ð`İcÓ` Ü. yç%` «. İle í zı. ðß` o`İÖfÓ` , ðıÓ`üyİ Ü. # •İÖñ`ı. yÓ` °«. füyeyÄ İfııÓ` Ü. İÖ` ð`Äİ`y. İ. – İyöyÓ` İİ. ñ`~z °«. füyey=İ° Ü. İ. è. y xıç=İ. • Öy Ü. İ. è. y. ðı)ı`İ. •ñ`ı. yÓ` í z. ð`İÖ` •z` Ü. y İöy , ðıÓ`Ü. “öyÓ` İyú. °f İÖä. yÓ` Ü. Ó`y •İ – İEüı. ñ` xı~İö!İ. Ü. , ðıÓ`Ü. “öy Ó`ä. öy Ä Ó`* , öyl`İÜ. yÓ` # ≤Äİ. İ. è. ` ð`İc•z ~z Ü. y İçÓ` çöf ~Ü. İ. è. , ðıÓ`Ü. “öy Ü. İüçö İy İÜ. – İüñ` İä. İöÖ` , ðıÓ`Ü. “öy Ü. İüç`İöÖ` öyü The National Development and Reform Commission (NDRC) of the People’s Republic of China, ÖyÇ`y İö`İcÓ` , ðıÓ`Ü. “öy Ü. İüç`İöÖ` öyü Bangladesh Planning Commission, , öy!Ü. İfıly İöÖ` Planning Commission (Pakistan), `ö. öy`İÖ` National Planning Commission of Nepal ≤Äü. İ. İ. – ü. yÓ` İİ. Ä. , ðıÓ`Ü. “öy İı. İÖ`Ó` çöf ~Ü. İ. è. , ðıÓ`Ü. “öy Ü. İüçö äè. ö. Ü. Ó`y •İİ`İäÈ – Ò` öyü İäÈ° Planning Commission of India İy 2013 İy İÖ` 14 xyàİè. `ü. İä. ð`Äİ`y. İ. – ~z Ü. İüç`İöÖ` ü%áf Ü. yç İäÈ° İü`Ä` ð`İcÓ` çöf ~Ü. İ. è. , ðıÓ`Ü. “öy Ó`ä. öy Ü. Ó`y – ~äEyi. , yñ` İÖ!ö İİ`yà İlyàf İ. •İÖ`İÖ` , ðıÓ`üyİ !•İyÓ` Ü. Ó`y ~ÓÇ` İş•z İ. •İÖ` Öy İjòè İç@`Ä`İÖ` í z. öyl` İÖÓ` Ü. Ó`yÄ İäÈ° ~z , ðıÓ`Ü. “öy Ü. İüç`İöÖ` xöfı. ü. Ü. yç – ~z , ðıÓ`Ü. “öy Ü. İüçö , ðıÓ`Ü. “öy İı. İÖ` Ü. Ó`ı. ñ` , ðıÓ`Ü. “öyÓ` x@`Äà!İ. Ó` ü)°fyı` ö. Ü. İ. , ~ÓÇ` ≤Äİİ`yç İö , ðıÓ`Ü. “öyÓ` İç`İçyòè Ä. , ðıÓ`üyç=ö. Ü. Ó`ı. – İ. İÖ` ~İ«. İle í z`İÖ`á İlyàf İñ` ü. yÓ` İİ. Ó` , ðıÓ`Ü. “öy Ü. İüçö İäÈ° ~Ü. İ. è. , í z. ð`İö`Ty İçfıly üye – ~z İçfıly ð`ö%üye , ðıÓ`Ü. “öy Ó`ä. öy Ü. Ó`ı. – , ðıÓ`Ü. “öy Ó`* , öyl`İÖ` Ü. y İöy «. üı. y. ü. yÓ` İİ. Ó` , ðıÓ`Ü. “öy Ü. İüç`İöÖ` İäÈ° öy – , ðıÓ`Ü. “öy Ó`* , öyl`İÖ` «. üı. y. İäÈ° İÜ. w#İ İÖ` Ü. yÓ` Ä Ó`yçf İÖ` Ü. yÓ` =İÖ` – , ðıÓ`Ü. “öy Ü. İüçö ~Ü. İ. è. áfı. , y. , ðıÓ`Ü. “öy Ó`ä. öy Ü. İÖ` İİ. è. çyİ. #İ` í z. İ`İ`ö , ðEİ~İö` , ðç Ü. Ó`ı. – ~z áfı. , y. , ðıÓ`Ü. “öy İè. xö% İüyòè ` , ð`İ° İİ. è. Ó`* , öyl`İÖ` ÓfÓfıly Ü. Ó`y • – xıTüı. ñ` xı~İö!İ. Ü. í z. İ`İ`ö äè. y İöyÓ` ° İ«. fÓ` , öyçy. öy!ç ü. yÓ` İİ. Ó` , ðıÓ`Ü. “öy=İÖ` xöfı. ü. °«. f. İäÈ° İyüıçÜ. , öfyı` ≤Äİ. İ. ç. y – ü. yÓ` İ. ~Ü. İ. è. Ü. °fyıÖ İ. # Ó`y.T... (Welfare state) – İ. y•z xı~İö!İ. Ü. í z. İ`İ`öÖ` , öyçy. ðıç İyüıçÜ. , öfyı` İÖä. yÓ` Ä İy İİ. , ≤Äİ. İ. ç. İ. , İ. İ!ò İÜ. ü. yÓ` İİ. Ó` , ðıÓ`Ü. “öy=İ° İİ. =Ó` İç ≤Äöyö Ü. Ó`y. İ. – ~z í z. İj`İçf ü. yÓ` İİ. Ó` , ðıÓ`Ü. “öy=İ° İİ. xyı` Ä İjò`İöÖ` ~ÖEİüf ð)Ó` Ü. Ó`yÓ` ~ÓÇ` İüy İçÓ` ! , ðıÖ`İİ` , ðı. , y. İ!İÖ` x@`Äà!İ. Ó` çöf İÖ!Öö ÓfÓfıly @`Ä. İ. Ü. Ó`y. İ. – ~z ÓfÓfıly=İÖ` ü İöf í z`İÖ`á İlyàf •Ü. ü) İü İçfılyÖö`ñ Ü. İ. Eİç`İüÖ` İöü~İş`üy İöè=yÓ` İñ` İÖ~İöı` üç%İÖ` xy•zöñ` İÖ!ü. İ. ð`öy!Ó` of ð)Ó` #Ü. Ó` İÜ. ü~İ)İä. ñ` İüñ` Ü. y İçÓ` İÖ!öü İİ` àyöf ≤ÄÜ. , ñ` «% , o. ä. y. İEİ` í z. İ`İ`ö ≤ÄÜ. , ñ` ≤Äy!İhs` Ü. Ä. ü) İü. #ö. ä. y. İEİ`İöÖ` çöf í z. İ`İ`ö ≤ÄÜ. , ñ` ÖàÈ`İÖ` xhs` İ. 100. İ!ò İöÖ` İö İİ`yà ≤ÄÜ. , ñ` çf`İÖ` ðıÓ` o`İöÖ` çöf İfıEÜÈİö İİ`yà ≤ÄÜ. , ≤Äü. İ. İ. – öÖüı. ñ` ü. yÓ` İİ. Ó` , ðıÓ`Ü. “öy=İ° Ó`* , öyl`İÖ` çöf İx`İİ~Ó` ≤Äİİ`yçö , ðı. , İ. ñ` İ. y. xü. fhs` Ó` #İ Ä Öy!•fÜ. í z. İ. İ. İ. z. İf`İ`İÜ. •z İç@`Ä` Ü. Ó`y. İ. – xü. fhs` Ó` #İ í z. İf=İ° • Ü. Ó`ñ` çöà İİÖ` İM. Èİ`ñ` xü. fhs` Ó` #İ İı ~ÓÇ` àyè. İ. İ. Ófı` İçfıly – xıç İç@`Ä`İÖ` Öy!•fÜ. í z. İf=İ° • Ö`İö!çÜ. İy. yıfñ` İÖ!ö!ç İÄ` xö%öyö ≤Äü. İ. İ. – İÖ`İc`İEİñ` ü. yÓ` İİ. Ó` xı~İö!İ. Ü. , ðıÓ`Ü. “öy=İ° İäÈ° İüð xı~İö!İ. Ü. , ðıÓ`Ü. “öy – ~İ° , ð%`İÖ`y. ð%`İÖ` İüyçı. y!sfÜ. , ðıÓ`Ü. “öy İäÈ° öyñ` xyÖyÓ` ~İ° ööı. y!sfÜ. , ðıÓ`Ü. “öyÄ İäÈ° öy – xyİ`İ° ü. yÓ` İ. ~Ü. İ. è. İüð xı~ö#İ. – 1948 İy İÖ` !ç`ö#İı. İİ. ü. yÓ` İİ. ~Ü. İ. è. İüð xı~İö!İ. Ü. ÓfÓfıly à İİ. , İ. İ. yÓ` Ü. İy Öy. İ. – İüð xı~ö#İı. xyİ`İ° ööı. sf Ä İüyçı. , İsfÖ` İüöÓ`* , ð – ày İö Óf!_` İ«. e. ~ÓÇ` İÖ` Ü. y!Ó` İ«. e. öyçy. öy!ç İÖÓ`yç Ü. İÖ` – İfı. y. Öı. •zñ` ~Ó`* , ð xı~ö#İı. İİ. , ðıÓ`Ü. “öyÄ •İÖ` İüð ä. İÖ` İeÖ` – İüð xı~ö#İı. İİ. , ðıÓ`Ü. “öy. İ. !ö`İö~çyü. ñ` xy`İöçyü. 198 NSOU ?GE-EC-41 öİ – ~Ó`* , ð xı~ö#İı. İİ. , ðıÓ`Ü. “öy. İ. `añı. y!sfÜ. ÈÜÜÜÈ~Ü. öyl` Ü. İ. sf# öİ – ü. yÓ` İİ. Ó` , ðıÓ`Ü. “öy=İ° Ä İäÈ° İö`İö~çyü. ~ÓÇ` añı. y!sfÜ. – ày İö , ðıÓ`Ü. “öy Ü. İüçö `İÖÖ` Ü. y!Ó` `«. İeÖ` í z. İ`İ`öÖ` çöf ≤Äİİ`yçö#İ` ÓfÓfıly İö İİ. İÖ` Ü. yÓ` İÜ. xö%`İÖ` yò çyöyİ. – ~ü. y. İÖ , ðıÓ`Ü. “öy Ü. İüçö , ð`İÖ`y«. ü. y. İÖ` `İÖÖ` Ü. y!Ó` `«. İeÖ` ~ÓÇ` ≤Äİ. f«. ü. y. İÖ` İÖ` Ü. y!Ó` `«. İeÖ` í z. İ`İ`öÖ` `ä. çTy Ü. Ó`ı. – İ%ı. Ó`yç ü. yÓ` İİ. Ó` xı~İö!İ. Ü. , ðıÓ`Ü. “öy=İ° İäÈ° İüð xı~İö!İ. Ü. , ðıÓ`Ü. “öy – 7.6 ü. yÓ` İ. #İ` , ðıÓ`Ü. “öyÓ` İyú. °f (Success of Indian Plans) ü. yÓ` İİ. , ðıÓ`Ü. “öyÓ` İ%à ð`Ö` İ. 1950-51 İy İÖ` ~ÓÇ` İ. y`çEİ. İ. 2017 İy İÖ` üyàç. üy İİ – ~z ò#ä~ 66 ÖàÈ`İÖ` İÖ!ü. İ. , ðM. ÈÖy!Eİ~Ü. , ðıÓ`Ü. “öy S12!è. V ~ÓÇ` İÜ. à%È Öy!Eİ~Ü. , ðıÓ`Ü. “öy @`Ä. İÖ` ~ÓÇ` Ó`* , öyl`İÖ` ü. İ. ü. yÓ` İİ. Ó` xı~İö!İ. Ü. í z. İ`İ`öÖ` •yÓ` Ö. İk. , ` , ð`İİ`İäÈ – 1950-65 İüı` Ü. y. İ° ü. yÓ` İİ. Ó` çyİ. #İ` xyı` Ö. İk. Ó` •yÓ` İäÈ° üye 3.57. çı. yçç – xöfy. ðÜ. Ó`yçÜ. , Èè ~İÜ. í z. İ`İ`öÖ` !•@% •yÓ` (Hindu rate of growth) Ó`İ° xıü. !ı. Ü. İÖ` İäÈ`İö – ü. yÓ` İ. Öıç. üy İö İş•z !•@% •y İÖ` Ó` ç. C°` ü. İä` Ö!Ó` İİ` ~İŞ` İäÈ – xı~İö!İ. Ü. , ðıÓ`Ü. “öyÓ` İ%`İà ü. yÓ` İİ. Ó` Ü. yè. y İlyäı. , ðıÓ`Öıç. ö` ä İè. İäÈ – xı~ö#İı. İİ. , ≤Äy!İÜ. `«. İeÖ` =Ó` İç Ü. İü İäÈ ~ÓÇ` üyöf İüÜ. Ä İÖy İ«. İeÖ` =Ó` İç `Ö İİ. , İäÈ – ~Ó`İö!çÜ. Öy!İçfÓ` Ü. yè. y İlyü İİ. Ä. , ðıÓ`Öıç. ö` ä İè. İäÈ – Ó`Æy!ö o`İÖf Ü. İEİçyı. o`İÖfÓ` ≤Äyöyöf Ü. İü İäÈ ~ÓÇ` !ç`çyı. o`İÖfÓ` =Ó` İç `Ö İİ. , İäÈ – ü. yÓ` İİ. Ó` , ðM. ÈÖy!Eİ~Ü. , ðıÓ`Ü. “öy=İÖ` İöı` İ!äı. İyú. °f=İ° ! Ö`İçEİü. y`İÖ` í z`İÖ`á İlyàf ≠

SÜ,V çyi, #î° Ä üyly! , ðã%È xy°îî°Ó° Ó!k, ≠ , ð!Ó°Ü, "öy Ü, y°î° (1951-2017) ù, yÓ° îî, Ó° çyi, #î° xyl° í, z°îÖ'á°îîyàf ù, y°î° Ó°îî, îîäÈ- , ð!Ó°Ü, "öyÓ° î%à ÷Ó°& •ÓyÓ° xy°îäÓ° ðç ÓãÈ°î° (1940-50) ù, yÓ°î, #î° xì≈ò#îî, îäÈ° ~Ü, xóí, xì≈ò#îî, - í, É Ü, Ó°î°î°ç! àÈÜÈ~Ó° ù îî, ñ fljyò#öi, yÓ° ≤ÄyE, y°î° ù, yÓ°î, #î° xì≈ò#îî, îäÈ° ~Ü, îé, xò%ß°î, ñ îöy, ° ~ÓÇ xyöyÈÜÈÿyühs°î, y!sfÜ, xì≈ò#îî, - îî, yÓ° ù, yÉîyî° ñ ù, yÓ°î, î, áö îäÈ° ~Ü, îé, underdeveloped, stagnant, semi feudal economy- !mî, #î° !Öÿ%k, ù, yÓ°î, îîÜ, ~Ü, îé, xÓ!ä, î, Óy •...y°î°Äy/E xì≈ò#îî, îî, ð!≈Ó!ÿ, Ü, î°Ó° ~ÓÇ ðç!Óú, yà ~îÜ, ~Ü, îé, !Ó!FãÈß° Óy xÿÇÓk, xì≈ò#îî, îî, ð!Ó°î, Ü, î°Ó° - îî, îö Ó°î°îäÈ°î°öñ "World War II rendered it a depreciated economy and the partition of the country reduced it to a dis- integrated economy". xì≈îö!î, Ü, , ð!Ó°Ü, "öy @ Ä°îîÓ° , ðÓ° ù, yÓ°î, ð#î°Ó° ð#î°Ó° ^°z xÓfliy °îîÜ, °Ó!Ó° îî° xy°î° - ≤Äîü !ò°îÜ, Ó° , ð!Ó°Ü, "öy=!° çyi, #î° xyl° Ó!k, Ó° •yÓ° í, z°îÖ'á°îîyàf îäÈ° öy- ~z !öj° •y°î° Ó° Ó!k, îîÜ, (growth) xòfy, ðÜ, Ó° yçÜ, Èé í, zß°î° îöÓ° !°@% •yÓ° (Hindu rate of growth) Ó°î° x!ù, !î, Ü, î°Ó° îäÈ° - ~Ü, ly xyüÓ° y xy°îä°z í, z°îÖ'á° Ü, î°Ó° !

ãÈ- î, î°Ó° ç°îÈî° !ò°îÜ, , ð!Ó°Ü, "öy=!°îî, ñ !Ó!çÈî, x<Tü , ð!Ó°Ü, "öy °îîÜ, myòç , ð!Ó°Ü, "öy , ð!≈hs° ~z , ðÑyã, îé, , ð!Ó°Ü, "öy Ü, y°î° xì≈y! 1992 ~!≤Ä° îîîÜ, 2017 üyã≈, , ð!≈hs° , ~z 25 ÓãÈ°î° ù, yÓ°îî, Ó° çyi, #î° Ä üyly! , ðã%È xyl° îîî<T °îîhs° yÉîçöÜ, •y°î° Ó!k, , ð°îî° îäÈ- !mî, #î° î, ñ , ð!Ó°Ü, "öyÜ, y°î° ù, yÓ°îî, Ó° Ü, , îÈî° Ä îîî<T x@ Äàî, , á°îé, îîäÈ- , ð!Ó°Ü, "öyÓ° , ð!°î° ~Ü, , îÈî° í, z! , öyòç#°î, y !äÈ° á%Ö°z Ü, ü- Ü, !Èî° äÈ° ~îÜ, Óy°î° •z xò%ß°î, - , ð!Ó°Ü, "öyÓ° myÓ° y Ü, , îÈî° í, zß°îî, , áé, y°îöyÓ° , á, <Ty •îî° îäÈ- , ðM, ÈÓy!Èî=Ü, # , ð!Ó°Ü, "öyÜ, y°î° x°îöÜ, Óü%á# ðò#ÈÜÈí, z, ði, fÜ, y ≤ÄÜ, " Ó°*, öy!î°î, •îî° îäÈ- ~îöÓ° ù îöf í, z°îÖ'á°îîyàf • ù, yÜ, Ó° yÈÜÈöyDy° ≤ÄÜ, "ñ #Ó° yÜ%, ð ≤ÄÜ, "ñ ã, j!° ≤ÄÜ, "ñ ù!°)Ó° y«, # ≤ÄÜ, "ñ Ü, ÇÿyÓi, # ≤ÄÜ, "ñ Ü, y!ç ≤ÄÜ, "ñ àu, Ü, , ≤ÄÜ, " •zi, fy!ò- ~ÿÓ ≤ÄÜ, î°Ó° ù, î°Ü, !Èî°î, ç°îÿ°îä, Ó° ≤ÄÿÓ° á°îé, îäÈ- î, y áÈyí, , yñ 1960ÈÜÈ~Ó° ðç îîÜ, Ó° 199 NSOU ?GE-EC-41 ^çÈ!ò°îÜ, Ü, , !Èî°î, ð!° y Ü, Çç° ≤ÄÓ!≈, ð Ü, Ó° y •î° - ~Ó° ù, î°Ü, !Èîçyî, o°îÓfÓ° í, z! , öyòö Ó°=í Ó!k, , ð°îî° îäÈ- x°îöîÜ, í, z!ÿy•ù, î°î° ~z ÿy, °f îîÜ, ÿÓ%ç !Ó≤°Ó (green revolution), Ó°î° x!ù, !î, Ü, î°Ó° îäÈ- ~z ÿÓ%ç !Ó≤°îÓÓ° ù, î° ù, yÓ°î, áyòfç°îÿf ≤Äy!° flj°Ω, Ó° - î, î, #î°î, ñ xì≈îö!î, Ü, , ð!Ó°Ü, "öyÓ° myÓ° y ù, yÓ°îî, ~Ü, í, zß°î, , ð!Ó°Ü, yè, y°îüy (infrastructure) Óy ÿyü!çÜ, ü)òö (social overhead capital) à°î, , î, y°y ÿΩ, Ó° •îî° îäÈ- ~=!°z ^

100% MATCHING BLOCK 149/161 SA CC ED 01(Bengali).pdf (D164886399)

ð°îçÓ° xì≈îö!î, Ü, , í, zß°î° îö°

y!°î, yÜ, î°Ó° - ^Ó° Ä Ó° yhfliy , ð!Ó°Ó°îñ !Óò%fl ÿÓ° ÓÓ° y•ñ ^îyà°îîyà ÓfÓfliyñ î, jf≤Äî!°_° ≤Äü, , îî, !ç°î°Ó° í, z°îÖ'á°îîyàf í, zß°îî, , á°îé, îîäÈ- , öyçy, öy!çñ ü)° Ä ù, yÓ° # !ç° à°î, , î, y°y •îî° îäÈ- !mî, #î° Ä î, , î, #î° , ðM, ÈÓy!Èî=Ü, , ð!Ó°Ü, "öy!° °Ó° Ä •zflöyî, !ç°î° Ó° í, z, ðÓ° =Ó° &c xy°î° y, ð Ü, Ó° y • î° - , ðÓ° Ó!≈, # , ð!Ó°Ü, "

ī, #ī, °ō!Ó°Ü, °öyÓ° Óf!≈ī, y (Failure of Indian Plans) °ō!Ó°Ü, °öyÜ, y°ī° (1951-2017)
 ū, yÓ°ī, #ī° x!≈ö#!ī, Ó° Í°l!T x@° Āà!ī, â°lê, °lâÈ- x!≈ö#!ī, Ó° !Ó!ū, ß° «° l°e ū, yÓ° l°i, Ó° °ō!Ó°Ü, °öy ſyú, °f xç≈ö
 Ü, °lÓ° ĀâÈ- ī, °lÓ° ſyú, °l°fÓ° °öyçy, °öy!ç °ō!Ó°Ü, °öy=!°Ó° Óf!≈ī, yÄ Ü, ü ðl° - xyüy° l°òÓ° °ō!Ó°Ü, °öyÓ° Óf!≈ī, y=!° ſ
 Ç°l°«° l°i, °ö l°ò!ī!°!āī,
 ū, y° l°lÓ°
 í, z° l°lÓ° á Ü, Ó° y° l°l°i, °öy° l°lÓ° - ≤
 Ālūī, ñ
 ū, yÓ° l°l°i, Ó°
 °ō!Ó°Ü, °öy=!°Ó° ≤Āöyö Óf!≈ī, y° ū° ò!Ó° o ò)Ó° #Ü, Ó° l°l°i Óf!≈ī, y-
 Óy° l°lÓ° y!è, °öM, ÈÓy!E!≈Ü, °ō!Ó°Ü, °öy ~ÓÇ Ü, °l°l°i Ü, !è, Óy!E!≈Ü, °ō!Ó°Ü, °öy Ó° *° öyl° l°l°i Ó° °ō!Ó° Ā ū, yÓ° l°i, °l°l°Ü,
 öy!Ó° of ò)Ó° •!°!ö- xycĀ ū, yÓ° l°l°i, Ó° çöſÇáfyÓ° ~Ü, !ÓÓ° yè, xÇç öy!Ó° of ſ#üyÓ° ö#° l°lâ, Óyſ Ü, °lÓ° - °öM, ÈÜ
 °öM, ÈÓy!E!≈Ü, # °ō!Ó°Ü, °öy l°l°i,
 öy!Ó° of
 ò)
 Ó° Ü, Ó° yÓ° í, z° l°l°i çf!
 Ó!ū,
 ß° Ü, y!≈e° ü @° Ā•! Ü, Ó° y°
 l°l° ĀâÈ- !Ü, v !Ó!ū, ß° ſü#«° yÓ° ū, yú, ° l°l°i, ° öáy l°y° l°l°i FaÈ° l°ñ ū, yÓ° l°l°i, çöſÇáfyÓ° ≤Āyl° ~Ü, ÈÜÈĀ, i%, l°yçç S25,
 çī, yççv Óf!_° öy!Ó° of ſ#üyÓ° ö#° l°lâ, Óyſ Ü, °lÓ° - ū, yÓ° l°l°i, 2022 ſy° l°l°i Ó° 1 çyö%l° y!Ó° ūyè, çöſÇáfy 140 Ü, y!è,
 āÈy!i, ° l°l°i Ā° l°lâÈ- ſ%ī, Ó° yç Óy° l°l°i, °öy° l°lÓ° l°ñ ū, yÓ° l°l°i, ≤Āyl° 35 Ü, y!è, Óf!_° öy!Ó° of ſ#üyÓ° ö#° l°lâ, Óyſ
 Ü, °lÓ° - x!≈y! ~Ó° yç#ööyÓ° l°l°i Ó° çöf ſÖ≈!öj° ≤Ā° l°l°i yçö#l° oÓfſyü@° Ā# ſÇ@° Ā• Ü, Ó° l°l°i, Óy e° l°l°i Ü, Ó° l°l°i,
 °öy° l°lÓ° öy- Ói≈, üy° l°l°i Ó!ū, ß° ° ò!ç öy!Ó° of °ō!Ó° üy° l°l°i, °ō!ç çöf =ö%üye üyly! öā%È xyl° l°l°i, üyöòl, öy ö° l°lÓ°
 !ç«° yñ fllyflif, °ō!Ó° l°l°i Öyñ Öyſfliyö •zi, fy!ò !ÓE l°l°i l°l°i, Ā !Ó° l°lÓ° öy Ü, Ó° y° • l°l°i FaÈ- ~•z üyöòl!è, l°l°i, Óy° •!° Ó°füy!eÜ,
 öy!Ó° of ſ)ā, Ü, (Multi-dimensional Poverty Index Óy MPI)- ~•z Ó°füy!eÜ, öy!Ó° of ſ)ā, Ü, xö%l°y! # ū, yÓ° l°l°i, 2011 ſy° l°l°i
 öy!Ó° of ſ#üyÓ° ö#° l°lâ, Óyſ Ü, Ó° l°l°i, ūyè, çöſÇáfyÓ° 53.7 çī, yçç- 2018 ſy° l°l°i ñ~Ó° °ō!Ó° üy! l°l°i 27.9 çī, yçç Sī, l°l°i) e
 ≠ Times of India, 25 ö° l°l°i, j!Ó° ñ 2021)- ~!è, ū, yÓ° l°l°i, Ó° °ō!Ó°Ü, °öy=!°Ó° !ööyÓ° &í Óf!≈ī, y- !mī, #l°i, ñ ū, yÓ° l°i, #l°i,
 °ō!Ó°Ü, °öy=!°Ó° xyÓ° ~Ü, !è, Óf!≈ī, y° • ÓÜ, yÓ° ſüſfy ò)Ó° #Ü, Ó° l°l°i Óf!≈ī, y- °ō!Ó°Ü,
 öy- Ü, y° l°l°i çyī, #l°i Ā üyly! öā%È xyl° Ó° l°l°i, ° l°lâÈ !Ü, v Ü, ü≈ſÇfliyö ° l°l°i, üö Óy° l°l°i, !ö- ū, ° l°l°i ≤Āl°i, !è, °ō!Ó°Ü, °öyÓ° ^c° l°l°i
 ūyè, ° ÖÜ, y° l°l°i Ó° ſÇáfy ° Ó° l°l°i, ° l°lâÈ- ≤Āl°i !ö° l°l°i, Ó° °ō!Ó°Ü, °öy=!°Ó° l°l°i, Ü, ü≈ſÇfliy° l°l°i !

100%	MATCHING BLOCK 158/161	SA	TANIA CHAKRABORTY.pdf (D158018304)
ÓE l°l°i !è, Ó° í, z, °ō!Ó° ^çyÓ° ^òĀl° y°			

l°!ö- °ō!Ó°Ü, °öy Ó° ā, l°l°i, yÓ° y° ū, ° l°l°i!āÈ° l°l°i l°ñ í, z! çöyöö Óyí, yÓ° ſy° l°l°i ſy° l°l°i Ü, ü≈ſÇfliyö Ā Óyí, ° l°l°i- !Ü, v
 Óyhfl° l°l°i, y° •!°!ö- xyſ° l°l°i) öö !ö!Ó!i, í, z! çöyöö Ü, Óç° ÓfÓ° *i, ° l°l°i ūyè, í, z! çöyöö Óy° l°l°i, Ó° l°l°i ñ !Ü, v
 Ü, ü≈ſÇfliyö Óy° l°l°i, öy- ū, yÓ° l°l°i, y° z Ü, ü≈#ö ≤ĀſyÓ° (jobless growth) ā° l°l°i, ° l°lâÈ- ü) öö !ö!Ó!i, ° Ü, Óç° @° Ā° l°l°i Ó°
 ſ° l°l°i %_° • l°l°i ĀâÈ e° üö ö≈üyö çöſÇáfy Ā !ç° l°l°i Ó° ü@y- ū, ° l°l°i ū, yÓ° l°l°i, xyc° ÓÜ, yÓ° ſüſfy ū, l°l°i yÓ° xyÜ, yÓ° öyÓ° í
 Ü, ° l°l°i ĀâÈ- ≤ĀſDī, í, z° l°l°i ā° l°l°i yāf° l°l°i öy!Ó° of Ā° ÓÜ, y!Ó° ~Ü, z° ſüſfyÓ° °! çö, ÈÜÈĀ! çö, - ° ò!çÓ° çöā° l°l°i Ó°
 ~Ü, è, y
 201 NSOU ?GE-EC-41 Óí, xçç Ü, ü≈#ö Ó° l°l°i z° yÓ° y ò!Ó° o- 2009-10 ſy° l°l°i ū, yÓ° l°l°i, ūyè, ð!ü° l°l°i, Ó° 28.1 çī, yçç
 !āÈ° Ü, ü≈#ö Óy° ÓÜ, yÓ° - ī, çī, #l°i, ñ ū, yÓ° l°l°i, Ó° °ō!Ó°Ü, °öy=!°Ó° xyÓ° ~Ü, !è, Óf!≈ī, y° • ſÓ° Ü, y!Ó° ^«° l°l°i Ó°
 Óf!≈ī, y° Óy xö«° ī, y- x° l°l°i, ſÓ° Ü, y!Ó° ſÇfliy° z Ó° &@ç° l°l°i, ° ö° l°l°i, ° l°lâÈ- ī, y° l°l°i Ó° °yÜ, ſyö Óy «° l°l°i, Ó° °ō!Ó° üy! l°l°i
 !öö ° Ó° l°l°i, ā, ° l°l°i ĀâÈ- ū, ° l°l°i ſÓ° Ü, y° l°l°i Ó° °ö° l°l°i, xyÓ° ſ!°!° ā, y° y° l°l°i á%Ó° z Ü, <TÜ, Ó° • l°l°i çö, ° l°lâÈñ
 ſÓ° Ü, y° l°l°i Ó° xy!≈Ü, ā, y, ç Óyí, ° l°lâÈ- ū, yÓ° l°l°i, ſ
 Ó° Ü, yÓ° l°l°i, y° z !Ó!ū, ß° ſ
 Ó° Ü, y!Ó° í, z° l°l°i çf!āÓ° ^ÓſÓ° Ü, y!Ó°

ai A !Oy!@zU. O i =O * & U. iO i laE- i z iO a i lyaf i i u h f l i O U. y i O i C f l i y i ~ O * * o o i k o a i y =O * & • i i i laE i =! • U • Hindustan Acronautics Ltd. (HAL), National Thermal Power Corporation (NTPC), Steel Authority of India Limited (SAIL), Gas Authority of India Ltd. (GAIL), Hindustan Petroleum Corporation Limited (HPCL), National Aluminium Corporation Ltd. (NALCO) ≤ A u, i i S i e ≠ 2016 i y i O i U. w # i x i ≈ u s f # O i O y i c e O _ i y V - a i % i ≈ i n u y O i # i o i O U. o y =! O x o f i u ≤ A o y o « f i a E o y u h f l i O f l i y i ! c O c y l i O y a y - ! U v o % E i a O i O E i i n ~ z « f o i O i U. O i i A o i O U. o y =! O f i ≈ • i i i laE - = o % u y e ≤ A i u o i O U. o y O i u i o y u h f l i O O y i i i o - ! U v i m i # i o i O U. o y i i U. i c E i m y o c o i O U. o y o i ≈ h s i o o i O U. c e o o y i i z o y u h f l i O e u y a i O i k i o i i i laE - o M E u i n o i O U. o y U. y i o o y u h f l i O e u y a i O i k O u i i f l i O x y i O i a ≈ O O f i _ i i o o ≤ A U. i x y i U. i u i laE - i y i l o o c # O o l y e y O u y o O i i i i laE - i y a E y i y n u o y f t ≥ # i i O u i i o i c x y i ~ O E i u f A i o o O ^ e i i o ~ O E i u f O i i i i laE - u y O i # i o i O U. o y O x o f i u i z i l j c f i a E o x y i ~ O E i u f o i O U. O y A i y u y i c U. o f y i ≤ A i i i y U. O y - ! U v o i

O U. o y =! o i z i z l j c f o i O i U. O i i i o y i O i o - o i O U. o y U. y i o o y i O o f A x y i ~ O E i u f O i i i i laE - 2022 i y i O i c y o % i y i O u y i i O i Y a O f y c U. ≤ A U. y i c i i i f i i U. o a y i y i f a E i n u y O i i i o o # i u 10 c i y c c O f i _ i o i c O c y i # i x y i i i O 50 c i y c c u y a U. i O - x y O ~ z o o # i l o o u i o f i z o i O O 1 c i y c c O f i _ x i ≈ y i i o i a i i o o # 1 c i y c c O f i _ c y i # i x y i i i O 13 c i y c c u y a U. i O - ~ z i i f i i U. u y O i i O ≤ A U. e x y i ~ O E i u f O i U. a % E e y x o % o y O o U. O y i y i - E i i i i o o i O U. o y U. y i o o i c U. i E i i k i l e O i % o y l i c i i O x a i A i i o i c y i O • i i i laE - x i ≈ y i U. i E i A x E U E U. i E i i k i l e O i z b i i i o o u i o f O f o d o y e u y a i O i i i i laE - ~ u y i O o i c « e a i ~ O E i u f (sectoral inequality) O i i i i laE - i E u i n o i O U. o y U. y i o o i c i i O i z b i i i x y M. E i U. O E i u f i i O • i i i laE - o i c O U. i i U. i e x M. E i c i i i z b i i n x y O i O h f l i # i ≈ x M. E i i c i i O x y i l o o i z b i i i a i e i o - ~ z i u h f l i x o a i A o x M. E i

i o « % o A U % i e O i c i i O ≤ A i y O a e y i o ~ z x y M. E i U. O E i u f i U. a % E e y U. u i - ! U v i y O * o y l i i O i a c T y i O i c E i i i o - u i i o i c O i u h f l i x M. E i i c i i O i E i u i O U. y c a i e i o - i % i O y c u y O i i O o i O U. o y =! O i y u i p O o y c y o y c i U. a % E a O u O f i ≈ i y O i i i laE - i o i a i i O i c i O f i ≈ i y o o y i O o f A i O U. y i O o i # U. O i i O f i ≈ i y - x y i A i o o O ^ e i i o ~ O E i u f O i k A u y O i # i o i O U. o y =! O x o f i u i z i O a i l y a f O f i ≈ i y - ~ z O f l i ≈ y =! o a E i o ≤ A o y o U. i i U. i e U. y O i o ≠ O y c i i o i U. i o f a E y O x u y O n x y u y i y l s f U. i o i s f i n O y c i i o i U. o i y A i z f a o o f l i O U. y i O U. u ≈ a y O # i l o o o % o ≈ # i i n o i O U. o y O a o y A i y O * o y l i i e e ≤ A u. i i - u i u y O i i O i i i a i a E o y i O o f n i O U. y i O n x y i E U E ~ O E i u f ≤ A u. i i - o # a ≈ 65

202 NSOU ?GE-EC-41 O a E i O O A O i c i u i U. y o o i O u y O i i i o i O U. o y O i % a a i i laE - x i a O. o o c o a i i o u i O U. x i ≈ i o i i U. i u i f y =! o i O U. O i i i o i O U. o y O f i ≈ • i i i laE - x i o i U. O z i y z u y O i # i o i O U. o y i o i U. ≈ u y u D • i i i o i O U. o 2010 - o o c i i U. O o o o i ! o U. i i U. - x i o U. x i ≈ o # i i O o i a o i i U. z o i O U. o y i % i i o a i y O o i k i A i y U. i O o - u y O i o i O U. y O ~ z i u h f l i x i ≈ o # i i O o i l o o i i D i u i o y E i i U. i O 2015 i y i O i c y o % i y i O o i O U. o y U. i u c o u i a o i - ~ o o i O o i i i i i O U. O y • i

NITI (National Institution for Transforming India) x y i i y a - O y • i i n ~ z NITI x y i i y a i O U. y i O O o i ! i B. E U E e f y B. (Policy think-tank) ! o y i O U. y c U. O i O x i ≈ y i u y O i i U. i O i u B x y i ≈ U. i O E i i i o o y u c ≈ o y o U. O i O ~ O c i O U. y i O O o # i i i o o ≈ y O i i A i y y i f U. O i O - ~ a E y i y n i O U. y i O O o # i i i o o ≈ y O i i x D O y c f =! i U. i y u U. O

yÓ° Ä ä <Ty Ü Ö° y • ÍÓ– ~ú, y ÍÓ Ü, w#Í° Ü, yÓ° Ä Ó° yçf=!°Ó° ≤Äy Ìò!çÜ, Ü, yÓ° !ü° Í° ~ÓÇ
xy°y, ðÈÜÈxy Ì°yã, öyÓ° !ü, !_ Ì°!° !Ó!ü ß° ö#!ì, Ä xì~Ìò!ì, Ü, Ü, ü≈ß!ä, @ Ä•Í, Ü, Ó° ÍÓ– ì, ÍÓ•z ù, yÓ° Ì°!ì, Ì!yì≈!%_ Ó°y
<T...#Í° ÓfÓfliyà Ìì, ì, zè, ÍÓ Ó°Í° Ü, yÓ° òy!Ó Ü, ÍÓ° ÌàÈ– ~•z NITI xy Ì°!ì yà Üjð ÌÜ≈, xyüÓ° y, ðÓ° Óì≈, # !Óü, y Ìà
xy Ì°yã, öy Ü, Ó°Ó– 7.8, ð!Ó° Ü, “öyÓ° Üyü!Æ Ä NITI xy Ì°!ì yà fliy, öö (End of Planning and Establishment of NITI Aayog)
ù, yÓ° Ì°!ì, Ó° ð!Ó° Ü, “öy=!°Ó° Üyü, Ì°fÓ° , öyçy, öy!ç öyöy Óf!≈ì, yÄ Ó° Ì°!ì ÌàÈ– , ð!Ó° Ü, “öy=!°Ó° xöfì, ü °ç, füyey=!°
!àÈ° ≈ öy!Ó° of ò)Ó° #Ü, Ó° Ì° Ü, y!Ó° ...yßñ Üyü!çÜ, öfy!° !Óä, yÓ° ≤Ä!ì, ß, yñ öyühflí ÍÓ° fliy!ì cñ xy!° Ä Üjðò
Ó^ è, Ì° Ò È!üf ...yß ≤ÄÜ, !ì, – ~•z °ç, f=!° , ð)Ó° Ì° Ü, Ó° Ì°!ì, ù, yÓ° Ì°!ì, #Í° , ð!Ó° Ü, “öy=!°Ó° Óf!≈ •Í° ÌàÈ– ò#à≈ 65
ÓàÈ° ÍÓ°Ó° (1951-2017), ð!Ó° Ü, “öyÓ° , ðÓ° ù, yÓ° Ì°!ì, ~áöÄ çö!çáfyÓ° ~Ü, ÈÜÈä, ì%, Ì≈yçç öy!Ó° of Ü#üyÓ° ö# Ìà,
Ó° Ì°!ì ÌàÈñ xì≈ö#!ì, Ì°!ì, Ófy, ðÜ, ÍÓÜ, y!Ó° Ä Ü, ü≈#ö!ì, yñ !mì, #Í° , ð!Ó° Ü, “öyÓ° Ü!ì (1960) Ì°!ì Ü, öyühflí Ó° , !k,
à Ìè, ä, Ì° ÌàÈñ xy!° Ä Üjðò Ó^ è, Ì° Ó° Ì°!ì ÌàÈ ì, #Ó° Ò È!üfñ Üyü!çÜ, öfy!° Ä Üyü, y ≤Ä!ì, ß, y Ü, Ó° y Ìy!° !ò ≤ÄÜ, !ì, –
, ð!Ó° Ü, “öyÓ° x ÌòÜ, ≤ÄÜ, “•z ÌyÜ Ì°!ì Üyü!Æ •Í° !ò– ≤ÄÜ, “ Ó° * , öyl° Ì°!ì Ó° ~•z Óf!≈ì, yÓ° çöf xì≈ö#!ì, !Ó° !òÓ° y
≤ÄÜ, Ì°!ì Ó° fliyò !òÓ≈yã, ðñ ≤ÄÜ, Ì°!ì Ó° xy!° Ì°!ì, ðñ ≤ÄÜ, Ì°!ì ðÓ° ö Óy ≤ÄÜ, yÓ° ≤ÄÜ, !ì, ÌÜ, öyl° # Ü, ÍÓ° ÌàÈö–
xöfy, ðÜ, Ü!ü! ä, e Óì≈, #Ó° ù Ì°!ì, Ì°!ì, ð Ìè, ÓfÓfliy Óy !ÓÈ!ì ù, yÓ° Ì°!ì, Ó° , ð!Ó° Ü, “öy=!°Ó° Ó° * , öyl° !àì, Óf!≈ì, yÓ°
çö öyl° #– Ì°!ì, Ì°!ì, xÓfliy Óy !ÓÈ!ì •° ≈ (i), ð!Ó° Ü, “öy Ü, Ì°!ì, ðç, !Ó!ü, ß° ≤ÄÜ, “ Üjð ÌÜ≈, Ü, Ìè, Ü, Ä ≤Äy!DÜ, Ì, Ìf
Üç@ Ä Ì° xy ÌòÜ òç, Ì, y Ì°!ì, öy Ì°!ì !ò– (ii) xÓfliyÓ° , ð!Ó° Óì≈, Ì°!ì Ó° Üy Ì°!ì
áy, ð áyÄ! y Ì°!ì, ð!Ó° Ü, “öy Ü, Ì°!ì, ðç, x ÌòÜ, ò#à≈ Ü
ü!° !ò Ì°!ì ÌàÈ– (iii), ð!Ó° Ü, “öy Ü, Ì°!ì, ðç, Ì°!ì Üyühflí ~Ìç!TMÓ° üyöf Ìü, ð!Ó° Ü, “öy Ó° * , öyl° Ì°!ì, yÓ° y° ä, <Ty
Ü, ÍÓ° ÌàÈñ Ì°!ì ~Ìç!TM=!°Ó° ~•z Üyühflí Ü, y Ìç Ü, ü, y ~ÓÇ xö% Ì°!ì ÄÓ° Ìy Ìü, y Ìöyè, y•z !à° öy x!Óy ÌyÜ, Ì°!ì Ä, y !àÈ°
x!ì, Üyüyöf– ~•z Üyühflí xÓfliyÓ° ù, Ì°!ì ù, yÓ° Ì°!ì, #Í° , ð!Ó° Ü, “öy=!°Ó° Ìy!ì Ó° * , öyl° Ì°!ì !òñ Ü=!°Ó° Óf!≈ •Í° ÌàÈ– xyÓ° ~•z
Óf!≈ì, yÓ° òÓ° ðó ù, yÓ° Ì°!ì, ð!Ó° Ü, “öy Üjð ÌÜ≈, xyçyü, D •Í° ÌàÈ– Óì≈, üyö çì, ÌÜ, Ó° –Ó° ð Ì°!ì, •z x ÌòÜ,
xì≈ö#!ì, !Óò ù, yÓ° Ì°!ì, Ó° , ð!Ó° Ü, “öy Ü, !üçö ù, Ìà òÄ!ì yÓ° Óy ì%, Ì°!ì òÄ!ì yÓ° Ü%, öy!Ó° ç Ü, Ó° Ì°!ì, Ìy ÌÜ, ö–
ù, yÓ° Ì°!ì, Ü, y Ì°!ì Ó° Ä
203 NSOU ?GE-EC-41, ð!Ó° Ü, “öy Üjð ÌÜ≈, ò, !<Tü, !DÓ° , ð!Ó° Óì≈, ö àè, Ì°!ì, Ìy ÌÜ, – , ð!Ó° Ü, “öyÓ° ≤ÄÜ, “
Ó° * , öyl° Ì°!ì Ó° Óf!≈ì, y Üjð ÌÜ≈, Ü, yÓ° Ä x ÌòÜ, xì≈ö#!ì, !Ó° !òÓ° Ü ÌD Ü, ü, Ì°!ì, öyÈ!ì Ü, Ó° Ì°!ì, Ìy ÌÜ, – xÓ° !ç È!È! 2015
Üy Ì°!ì – çyö%!° y!Ó° ù, yÓ° Ì°!ì, Ü, yÓ° ù, yÓ° Ì°!ì, Ó° , ð!Ó° Ü, “öy Ü, !üçö ÌòÓ° Óò!° Óy, ð!Ó° Óì≈, !•Üy Ì°!ì àè, ö Ü, Ì°!ì
NITI (National Institution for Transforming India) xy Ì°!ì yà– , öy!òÜ, yÓ° Ó°!ì ù, yÓ° Ì°!ì, Ó° ≤Äöyöüs#•z •Í° ö ~Ó°
Üy, y, ð!ì, (Chairman)– ù, yÓ° Ì°!ì, Ó° , ð!Ó° Ü, “öy Ü, !üçö ÌòÓ° Ä Üy, y, ð!ì, Óy Ìà, Ì°!ì yÓ° üfyö •Í°!ì, ö ù, yÓ° Ì°!ì, Ó° ≤Äöyöüs#
1 çyö%!° y!Ó° 2015, Ì°!ì Ü, xyàfiè, 2017, ð!ìhs NITI, xy Ì°!ì y ÌàÓ° ≤Ä!ì Ü, ÈÜÜÜy, y, ð!ì, (Deputy Chairman), !àÈ° Ì°
xÓ° !Ó° , öyöyà!ò! y– 2021 Üy Ì°!ì 1 ç%ö NITI, xy Ì°!ì y ÌàÓ° Ü, ÈÜÈÜÜ, ð!ì, !ò!%_ •ö ì, Ó° yç#Ó° Ü%, üyÓ° – ~•z
Ü, ÈÜÈÜÜy, y, ð!ì, •z •Í° ö NITI xy Ì°!ì y ÌàÓ° Ü, ÈÜÈÜÜy, y!≈!òÓ≈yÜ, – ù, yÓ° Ì°!ì, Ó° myòç, ð!Ó° Ü, “öy (2012-17) ÌçÈ! •Í°
2017 Üy Ì°!ì 31 üyã≈, – ~Ó° , ðÓ° ù, yÓ° Ì°!ì, xyÓ° Ìü, y Ìöy, ð!Ó° Ü, “öy ≤ÄÓì≈, ö Ü, Ó° y •Í° !ò– myòç, ðM, ÈÓy!È!≈Ü, #
, ð!Ó° Ü, “öy•z !àÈ° ù, yÓ° Ì°!ì, Ó° , ð!Ó° Ü, “öy Ü, !üçö Ü, Ì°!ì, Ó° !à, Ì°!ì, Ä Ó° * , öyl° Ì°!ì, Ü, Ü, Óy!È!≈Ü,
, ð!Ó° Ü, “öy– ù, yÓ° Ì°!ì, Ü, y Ì°!ì Ó° myÓ° y ≤Ää, y!Ó° Ì°!ì, !ÓK, !Æ Ì°!ì, Ó° y •Í° Ì°!ì ÌàÈ Ìñ NITI xy Ì°!ì yà Ü
Ó° Ü, y Ì°!ì Ó° , ð!°!ì Ü, ÈÜÈÈ, fyB, (Policy think-tank) !•Üy Ì°!ì Ü, yç Ü, Ó°
ÍÓ– Ì°!ì xö%!y!° # ~•z xy Ì°!ì yà ù, yÓ° Ì°!ì, Ü, yÓ° ÌÜ, öyöy =Ó° ðç, ð!ì≈ ö#!ì, !òò≈yÓ° Ì°!ì Üy!° Ì, y Ü, Ì°!ì xy ÌàÈ–
, öyçy, öy!çñ ~•z NITI xy Ì°!ì y ÌàÓ° xöfì, ü =Ó° ðç, ð!ì≈ °ç, f •° Ü
Ó° Ü, y Ì°!ì Ó° ö#!ì, !òò≈yÓ° Ì°!ì xDÓ° yçf=!°!Ü, Üy!ü° Ü, Ó°

y- !\$k,yhs @`Ä`lîó` «,`le ~û,y`lîó`ö#`lã,ó` `l`ü, í,z,ö`lîó` !\$k,yhs` `öóyó` ,ök,li, ÷ó`&`- ,ö!ó`ü,`öy`
 Ü,`lúc`lîóó` üü!` î ,ök,li, ã,y%`!äÉ`î,y`lîü,`óy`î`lî,`öy`lîó` í,z,öó` `l`ü,`ö#`lã,`!\$k,yhs` @`Ä`lî-`~z,`ök,li,`!äÉ`
 l%_`ó`y<t...#l` Ü,yè,y`lÿüó` ló`lîó`yò#-`~z,`ök,li,`lî,`ó`yçf=!`!ò`lç`lîóó` xó`l`!`i,`ù,yó`lî,y-`óyhfl!`óü,`zñ`î,`áo`
 `Ü,w#l` hfl!`lîó` à,#l,`!\$k,yhs` üü)•`ó`yçf`~óç`fliyó#l` hfl!`lîó`ó` ≤`Äçy`lîóó` í,z,öó` ä,y!`ö`lî` `öÄl`y`i,`-`NITI`
 xy`lî`yà`ófófliy!` `l`z,`ök,li,`ó` xó`l`yò`äè,`l`y-`~l`«`le`óy`•`l`ñ`ó`yçf`Ä`fliyó#l` fl`l`y!`_çy`lîóó`ü,`≤`Äl,`ç,y`lîóó`
 ó`_`ó`fñ`ü,`ü≈`l)ã,`Ä`≤`ÄÜ,`"çyöyó` ,öó` `Ü,w#l` ló`Ü,yó` !ó!ü,`ß` !óÉl`lî` ö#l,`!öó≈yó`î`Ü,`ó`lîó-`~lè,`z`
 ≤`ÄÜ,`i,`l%_`ó`y<t...#l` ófófliy (federal system)-`ù,yó` `lî,`ó` í,`ü,y`#ö` `Ü,w#l` x!≈üs#` (2014-19) ð#`xó`é`î`çè,`!`
 ,`ö!ó`ü,`öy`Ü,`lúc`lîóó` óò`l`o`NITI`xy`lî`yà`fliy,`ö`lîóó` ≤`Ä`lî`yçó#l`i,y`ófyáfy`Ü,`lîó`ö-`iñ,`yó` l%_`!äÉ`ñ`66`
 ÓäÉ`lîóó` ,`ö%ó` `l`öy,`ö!ó`ü,`"öy`Ü,`!üçö`ó!≈,`üy`lîó`~ó` ≤`Äy`l`DÜ,`i,y`y!ó` `lî` `lãÉ-`~lè,`~Ü,`lè,`óy,`i,`x`l`ü,`l`çy`
 (redundant) lçfliy!` ,`ö!ó`i,`•`lî`!äÉ-`~óó` `l`öó` ,`ö!ó`ü,`"öy`Ü,`!üçö,`ö)≈`l`üyç,`y!sfÜ,` `ò`lçó` `«`le`≤`Äy`l`DÜ,`-`
 l`üyç,`y!sfÜ,`x!≈ö#l,`•`l`j)≈`!ó!`!sf,`Ä`xy`lòç!`ü,`!`Ü,`x!≈ö#l,` (command economy)-`l`yáy`lîó` `Ü,w#l` ,`ö!ó`ü,`"öy`
 Ü,`i,`ç,`«` (central planning authority) x!≈ö#l,`ó` `äÉy`lè,`y`ó!` ,`l`ó`!óÉl`lî`•`z`!\$k,yhs` !ò`lî`l`y`l`ü,`-`ù,yó` `lî,`ó`
 öfy!` à!`y!sfÜ,`l%_`ó`y<t...#l` Ü,yè,y`lÿü!`~z`Ü,w#l` hfl!`lîó`ó` ,`ö!ó`ü,`"öy`ófófliy`xy`lîóó`≤`Äy`l`DÜ,`ö!`-`!ü,`
 `çè,`!ÉÜÉó` ü`lî,`ñ`ù,yó`i,`~Ü,`lè,`~ó!ä,`ef,`ö)≈` `òç-`~ó` xDó`yçf=!`í,z,ß`l`lîóó` !ó!ü,`ß` hfl!`lîó`ó` `lî` `lãÉ`x!≈y!`
 xDó`yçf=!`ó` í,z,ß`l`lîó`xyM,`É!`ü,`~óÉl`üf`ó` `lî` `lãÉ-`fl`ü,y`ó!`•`z`i,y`lîóó`ç!`_`Ä`ö%ó≈i,y`Ä`!ü,`ß`!ü,`ß`
 ó`ü,`l`üó`-`l%`i,`ó`yçñ`i,y`lîóó` ≤`Ä`lî,`f`l`ü,`ó` í,z,ß`l`lîó` ,`ö!ó`ü,`"öy`!ü,`ß`!ü,`ß`ó`ü,`l`üó`•`lî,`•`lîó-`x!≈l`l`ü,`Ü,`
 ,`ö!ó`ü,`"öyó` `«`le`ÜÜ`l`óyó` çöf`~Ü,`ö#l,`ÜÜ` (On size fits all) ~ó`*`ç,`ò,`!Tü,`!D`Ü,yç`Ü,`lîó`-`ù,yó` `lî,`ó` `«`le`
 ~z`ò,`!Tü,`!D`~`l`ü,`óy`lîó`•`z`x`Ä`l`l`yçf-`l`i,`!ò`òy!`ó`ü,`lîó`ö`l`ñ`~z`ò,`!Tü,`!D`ù,yó` `lî,`ó` `«`le`öyöy`!óç,`C`y`~i,`ó`
 Ü,`ó`lîó`~óç`ù,yó`i,`l`ü,`ó!≈,`üy`lîóó` !óÿy!`i,`x!≈ö#l,`lî,`í,z,`ó!`_`≤`Äl,`l`l`yà#`!•`l`y`lîó`à`lî,`i%,`°`lî,`çyó`lîó`
 öy-`ù,yó`i,`!óÿ`x!≈ö#l,`lî,`≤`Äl,`l`l`y!à!`y!`üyó` áy`lîó`-`i,y,z` ,`ö%ó` `l`öy`Ü,w#l)ü,`i,` ,`ö!ó`ü,`"öy` ,`ök,li,`i%,`l`o`l`l`
 i,yó`óò`l`o`NITI`xy`lî`yà`l`y`x`l`üÜ,`áy!`ö!`ó`l`ü,w#l)ü,`i,`ófófliy-`
 204 NSOU ?GE-EC-41 2015 l`y`l`ü`ù,yó`i,`l`ó`ü,yó`~Ü,`≤`Äl,`l`óç,`!Æ`≤`ÄÜ,yç`Ü,`lîó`-`~z`!óç,`!Æ`lî,`óy`•`l`l`ñ`
 ü,`!óÉl`f`i,z,ß`l`l`ó`≤`Älè`l`y!`=ó`&c,`ö)≈` ,`ö!ó`ä,y`òà!`Ä`Ü,`óç`à!`í,z,`öü,`ó`î` (input) ≤`Äy`ö`Ü,`ó`lîó`NITI`xy`lî`yà`
 xyó`Ä`óy`•`l`l`ñ` ,`ö!ó`ü,`"öyó`l%`lãó`~ó!ç`Tf`!äÉ`ü,w`l`l`ü,`ó`yçf=!`ó`!ò`l`ü,`~Ü,`ü%á#`≤`Äóy`•` (one way`
 flow)-`l`yáy`lîó`ó`yçf=!`ó`üü,yü`l`i,`ó`!ó`lçÉl`l%`l`l`yà`!äÉ`öy-`NITI`xy`lî`yà`~z`ófófliyó`óò`äè,y`lîó`-`öi%,`ö`
 ófófliy!`ó`yçf=!`ó`≤`ÄÜ,`i,`Ä`!öó`hs`ó`xçç`@`Ä`i`lyÜ,`lîó`-`~ü,y`lîó`NITI`xy`lî`yà`~Ü,`lè,`l`l`y!à!`yü)°Ü,`l%_`ó`y`
 <t...#l` ófófliy (co-operative federalism) à`lî,`i%,`°`lî,`l`y`y!f`Ü,`ó`lîó`-`öi%,`ö`~z`ófófliy!`fl`#Ü,yó`Ü,`ó`y`•`lî` `lãÉ`
 l`ñ`ç!`_`çy`#`xDó`yçf=!`•`z`ç!`_`çy`#`çy!i,`äè,`ö`Ü,`lîó` (strong states make a strong nation)-`i,y,z`xDó`yçf=!`l`ü,`l`y`l`
 !ò`lî`•`z`l`yó`y`ò`lçó`í,z,ß`l`l`ö`äè,y`lî,`•`lîó-`~äÉy,`i,y`óy`•`lî` `lãÉ`l`ñ`NITI`xy`lî`yà`@`Äyü!`ü,`!`Ü,` ,`ö!ó`ü,`"öy`i,`l`ó`
 Ü,`ó`lîó`-`i,yó` ,`öó`~z`
 ö!ó`ü,`"öy=!`ó` l`ü!`Tà!` (macroeconomic) ó`*`ç,`ò!≈l`Ü,`ó`y`•`lîó`l`ó`Ü,y`lîó`ó`
 öy`l,`ö`öy`l,`ö`i,z`Fä,`hfl!`lîó`-`l`yó`y`~l`yó!`l`üy`lç`ó!M,`É!`ñ`x!≈l`l`ü,`Ü,`í,z,ß`l`l`üóó`l%`!óöy`l`hfl!`lîó`ó`óf!`_`ó`y`
 ,`öy!`!òñ`NITI`xy`lî`yà`i,y`lîóó`≤`Äl,`!ó`lçÉl`ò,`!ç`Ä`ü`l`öy`l`l`yà`ò`lîó`-`çy!`#l`Ä`xyhs`ç≈y!i,`Ü,`hfl!`lîó`ó`òç,`Ä`
 Ü,`y`y%ç,`ç#`lîóó`l`y`y!f`Ü,`ó`lîó`NITI`xy`lî`yà`-`≤`Äl,`l`óç,`!Æ`lè,`lî,`óy`•`lî` `lãÉ`l`ñ`K,yöñ`í,z,qy`óóç!`_`~óç`
 í,z`l`òfyàç!`_`ó`l`y`y!f`Ü,w`l`l`y`lîó`NITI`xy`lî`yà`Ü,yç`Ü,`ó`lîó`-`~z`xy`lî`yà`x!≈ö#l,`ó`!ó!ü,`ß` `«`leó`í,z,ß`l`l`ó`
 ≤`ÄÜ,`"=!`ó`óç,`ó`*`çy!`lîó`ófófliy`Ü,`ó`lîó`ñ`~l`öó`l`l`y!`óyhfl!`óy!`lîóó`çöf`í,z,`ó!`_` `«`ç,`≤`Äy`öy`Ü,`ó`lîó`-`
 ,`öyçy,`öy!çñ`~z`í,z,ß`l`l`ü,`ü≈`l)ã,`=!`ó`!ó!`sf`Ä`ü)°fy!`öÄ`Ü,`ó`lîó`~z`NITI`xy`lî`yà`-`ù,yó`i,`~Ü,`~ó!ä,`ef,`ö)≈`
 `òç-`~ó` l`ü`l`fy=!`Ä`!ó!ä,`e`~óç`ç!è,`-`ù,yó`i,`#l`x!≈ö#l,`l`y`lî,`~z`l`ü`l`fy=!`ó`l`l`y!`ü`yÜ,y!`óy`Ü,`ó`lî,`öy`lîó`
 `l`ò`l`ü,`l`i,`Ü≈,`ò,`!ç`ó`yá`lîó`NITI`xy`lî`yà`-`~z`«`ç,`ç)ó`lîó`í,z`l`j`lçf`NITI`xy`lî`yà`!ò!`!á!`!óÉl`=!`ó`í,z,`öó`
 !ó`lçÉl`=ó`&c`≤`Äy`öy`Ü,`ó`lîó`≠` (ii) `ò`lçó` `l`ü`hfl!`Ü,`ü≈`ç,`ü`óf!`_`ó`í,z!`öy`ö`«`üü,yó` ,`ö)≈`ófóyó`-`~ó`çöf`
 !ç«`yñ`òç,`i,y`ó,`!k,`ñ`!D`l`óÉl`üf`ò)ó`#Ü,`ó`i`~óç`!ò`lî`yà`ó!k,`ó`í,z,`öó`!ó`lçÉl`=ó`&c`òÄl`y`•`lîó`-` (ii)`
 öy!`ó`of`ò)ó`#Ü,`ó`i`~óç`≤`Ä!`
 i,`lè,`ù,yó`i,`óy`l`#ó`ü!≈yòy`Ä`xyd`l`j`y`l`üó`l`i,`ç#`óöly,`öò-` (iii) !°Dä!`ñ`çy!i,`à!`~óç`óò`j`òò!`ü,`!`Ü,`~óÉl`l`üf`ó`
 ≤`Äl,`!óöy`-` (iv) í,z,ß`l`l`ó`≤`Älè`l`y!`@`Äyü=!`ó`lç!`_`Ü,`ó`i`-` (v) Ü,`ü≈`ç`fliyó`l`ç,`!ç`Tó`í,z`l`j`lçf`50`!ü!°`l`l`üóó` `ó!ç`
 «%`ó`ófófliy!`≤`Äl,`ç,y`ö`l`ü,`xy!≈Ü,`l`y`y!f`≤`Äy`öy`-` (vi) `ò`lçó` ,`ö!ó`l`l`óçà!`l`j`òò=!`ó`í,z,`ó!`_`ó`«`l`y`lîóç,`i`-`
 ~ü,y`lîó`@`Äyü`Ä`óçÜ,`hfl!`lîó`ó`í,z,ß`l`l`ó`≤`ÄÜ,`"=!`l`ü,`ó`yçf`Ä`Ü,`whfl!`lîó`ó`≤`ÄÜ,`l`l`ó`l`l`D`l%_`Ü,`lîó`NITI`
 xy`lî`yà`~Ü,`lè,`l`l`y!≈`l`
 l`y!à!`yü)°Ü,`l%_`ó`y<t...#l` ófófliy`à`lî,`i,y`ó`

206 NSOU ?GE-EC-41 ƒÓ°Ü,ýÓ° ~!ÓÉÍ°Ī° Ü,ĭ,è,y xyhs°!Ó°Ü, (serious) ĭ,yÓ° í,z,öÓ° – ƒó°Óí≈, # ~Ü, ĪÜ, S~Ü, Ü, 8V NITI xy ĪĪ° y ĩàÓ° í,z ĩĵƒfñ Ü,yĭ≈, ðk, ĩĭ, •zi, fy!ò ƒĭòÜ≈, !Ü, à%Èè,y !ÓĈ Īò xy ĩ°yā, öy Ü, Ó°y • ĪĪ° ĩàÈ– 7.9 ƒyÓ°yÇÇ (Summary) 1. ù,yÓ° ĩĭ, ƒò!Ó°Ü, “öyÓ° ≤Ā ĪĪ°yçò#Ī° ĭ,y fĭĵò#öĭ,y °y ĩü,Ó° ƒó° oƒĭ, xĭ≈ ĩò!ĭ,Ü, í,z ĪĪ° ĩòÓ° °ĭ«, f ù,yÓ° ĩĭ, ƒ Ó°Ü,yÓ° xĭ≈ ĩò!ĭ,Ü, ƒò!Ó°Ü, “öy ≤ĀÓí≈, öÜ, ĪÓ° – 1951, ƒy° ĩĪÜ, ù,yÓ° ĩĭ, xĭ≈ ĩò!ĭ,Ü, ƒò!Ó°Ü, “ öyÓ° ĩà = Ó° ƒ • ĩ° ~ÓÇ 2017 ƒy ĩ°Ó° 31 üyā≈, ĭ,y ƒĈÉĭ•Ī° – ~•z ƒüĭ° Ü,y ĩ° ù,yÓ° ĩĭ, ƒÓ°Ü,yÓ° 12!è, ƒöM, ÈÓy!Éĭ≈Ü, ƒò!Ó°Ü, “öy ~ÓÇ Ü, ĪĪ°Ü, !è, Óy!Éĭ≈Ü, ƒò!Ó°Ü, “öy Ó° * öy!Ī° ĩ, Ü, ĪÓ° – ù,yÓ° ĩĭ, xĭ≈ ĩò!ĭ,Ü, ƒò!Ó°Ü, “öy ≤ĀÓí≈, ĩòÓ° ü)ĭ%Ī° • ≠ (i) ƒyöyÓ° ĩçòà ĩĪÓ° öy!Ó° of ò)Ó° Ü, ĪÓ° ĩò!ĈÓ° Ü, °fyĭ Ó!k, Ü, Ó°y (iii) oƒĭ, xĭ≈ ĩò!ĭ,Ü, í,z ĪĪ° ĩĭ, xç≈öñ (iii) xyĪ° Ā ƒĭòò Ó^è, ĩò ~ÓÉĭüf •...yĭ Ü, Ó°yñ (iv) ü)° Ā ù,yÓ° # !Ĉ ĩ°Ó° ≤Ā ƒyÓ° ĩñ (v) ƒyöyÓ° ĩçòà ĩĪÓ° Ü,y ĩàÈ !öĭ, f≤Ā ĪĪ°yçò#Ī° o ĩÓfÓ° ƒÓ°ÓÓ°y° !öy, ĭ, Ü, Ó°yñ (vi) ĪÜ,yÓ° ƒüƒy ò)Ó° Ü, Ó°yñ (vii) !Ĉ ĩ°Ó° í,z ĪĪ° ĩò xyM, É!Ü, ~ÓÉĭüf ò)Ó° Ü, Ó°yñ (vii) ~Ó ĩò!ĈÜ, Óy!Ī° ĩĈfÓ° Ü,yè,y ĩüyĪ° Ü,yüfÈÜÜÈ ƒò!Ó°Óí≈, ö xyöy ~ÓÇ (viii) ƒyüy!çÜ, öfyĪ° ≤Ā!ĭ, ƒ,y Ü, Ó°y– 2. ù,yÓ° ĩĭ, #Ī° ƒò! Ó°Ü, “öyÓ° í,z ĩĵƒfŸü)• ù,yÓ° ĩĭ, #Ī° ƒò!Ó°Ü, “öyÓ° í,z ĩĵƒf=!° ĪÜ, ĩĭ, öü,

100%	MATCHING BLOCK 156/161	SA	CC-CO-01.pdf (D149057030)
y ĩà ù,yà Ü, Ó°y ĩĪ° ĩĭ, ƒöy ĩò° – ≤			

Ālüü,y ĩà Ó° ĩĪ° ĩàÈ ƒÓ≈ù,yÓ° ĩĭ, #Ī° hfĭĪ°ĪÓ° Ü,yüf í,z ĩĵƒfŸü)– ~ ĩòÓ° ü ĩòf í,z ĩòá ĩĪyāf • ≠ çyĭ, #Ī° Ā üyly! ƒà%È xyĪ° Ó!k, ĩñ ƒĭ≈yÆ Ü, ù≈ƒÇfĭyö ƒ, ĩĈñ ƒM, Éĭ° Ā !Ó!ö ĩĪ° y ĩàÓ° •yÓ° Ó!k, ĩñ öyühfĭĪ°ĪÓ° !fĭĭĭ, ƒ#°ĭ,y Ó° «, y ~ÓÇ ~Ó ĩò!ĈÜ, Óy!Ī° ĩĈf ù,yÓ° ƒyüf Ó° «, y– !mĭ, #Ī° ù,y ĩà Ó° ĩĪ° ĩàÈ ĩò ĩĈÓ° !ò!ò≈T !Ü, à%È xM, Éĭ°Ó° ƒ%!ÓöyÓ° çöf à, •#ĭ, í,z ĩĵƒfŸü)– ~!Ó° ü ĩòf í,z ĩòá ĩĪyāf •ÈÜÜÜÈ xyĪ° Ā ƒĭòò Ó^è, ĩò ~ÓÉĭüf •...yĭ ĩ,z ĪĪ° ĩòÓ° «, ĩle xyM, É!Ü, ~ÓÉĭüf •...yĭñ Ü, !Éĭ° í,z ĪĪ° ö ~ÓÇ !Ĉ ĩ°Ó° í,z ĪĪ° ö– ĩ, ĭ, #Ī° ù,y ĩà Ó° ĩĪ° ĩàÈ ƒÓ≈ù,yÓ° ĩĭ, #Ī° xĭ≈ö#ĭ, ĩĭ, Ü,yè,y ĩüyāĭ, ƒò!Ó°Óí≈, ö xyöyÓ° çöf à, •#ĭ, í,z ĩĵƒfŸü)– ~ ĩòÓ° ü ĩòf í,z ĩòá ĩĪyāf •ÈÜÜÜÈ Ü, !Éĭ° í,z öÜ, Ó° ĩĪÓ° üy!Ü,yöy !öĭ sfi ~ÓÇ Ü, !Éĭ° Ó!ü≈, ĭ, xöfyöf «, ĩleÓ° í,z, öÜ, Ó° ĩ!°Ó° «, ĩle xĭ≈ ĩò!ĭ,Ü, «, üĭ,yÓ° ĩÜ,w#ù, Óö Ó°yò Ā •...yĭ Ü, Ó°y– xÓÇf ~•z ƒühfĭĪ° í,z ĩĵƒf=!°Ó° !, ƒàÈ ĩò ü) í,z ĩĵƒf • öy!Ó° of ò)Ó° Ü, Ó°y ~ÓÇ çòà ĩĪÓ° ç#ÓöĭyeyÓ° üyö í,z ĪĪ° Ü, Ó°y– 3. ù,yÓ° ĩĭ, #Ī° ƒò!Ó°Ü, “öyÓ° ~ÓĭĈTfŸü)• ù,yÓ° ĩĭ, Ó° xĭ≈ ĩò!ĭ,Ü, ƒò!Ó°Ü, “öy=!°Ó° Ü, ĪĪ°Ü, !è, ≤Āöyö ~ÓĭĈTf •ÈÜÜÜÈ (i) ~!° ƒyü!@ ĀÜ, ƒò!Ó°Ü, “öyñ xyÇ!ĈÜ, ƒò!Ó°Ü, “öy óĪ° – (ii) ƒò!Ó°Ü, “öy=!° ĩàÈ° !üð xĭ≈ ĩò!ĭ,Ü, ƒò!Ó°Ü, “öyñ (iii) ù,yÓ° ĩĭ, Ó° xĭ≈ ĩò!ĭ,Ü, ƒò!Ó°Ü, “öy=!° ĩàÈ° !ö ĩò≈çydÜ, ƒò!Ó°Ü, “öyó ƒ=!° xy ĩòçydÜ, ƒò!Ó°Ü, “öy óĪ° – (iv) ù,yÓ° ĩĭ, Ó° ƒò!Ó°Ü, “öy=!° ĩàÈ° í,z ĪĪ° öü)Ü, ƒò!Ó°Ü, “öyÈÜÜÜÈ ƒÇ ĩçyòöü)°Ü, ƒò!Ó°Ü, “öy óĪ° – (v) ù,yÓ° ĩĭ, Ó° ƒò!Ó°Ü, “öy=!° ĩàÈ° añ,yĭsfÜ, ƒò!Ó°Ü, “öyÈÜÜÜÈ ~Ü, öyĪ° Ü, ĩ,yĭsfÜ, ƒò!Ó°Ü, “öy óĪ° – 4. ù,yÓ° ĩĭ, #Ī° ƒò!Ó°Ü, “öyÓ° ƒyü, °f ù,yÓ° ĩĭ, #Ī° ƒò!Ó°Ü, “öyÓ° ≤Āöyö ƒyü, °f=!° • ≠ (i) ƒò!Ó°Ü, “öyÜ,y ĩ° çyĭ, #Ī° Ā üyly! ƒà%È xy ĩĪ° Ó° Ó!k, ĩñ (ii) áy ĩòf ≤Āyĭ ÈÜÈfĭĪ° Ω, Ó° ĩ,yñ (iii) ü)° Ā ù,yÓ° # !Ĉ ĩ°Ó° í,z ĪĪ° ĩĭ, ĩñ (iv) ƒò!Ó°Ü,yè,y ĩüyÓ° í,z ĪĪ° ĩĭ, ĩñ (v) ƒM, Éĭ° Ā

207 NSOU ?GE-EC-41 !Ó!ö ĩĪ° y ĩàÓ° •yÓ° Ó!k, ĩñ (vi) ~Ó ĩò!ĈÜ, Óy!Ī° ĩĈfÓ° ≤Ā ƒyÓ° Ā ~Ó!ā, eƒñ (vii) ƒÓ°Ü,y!Ó° ĩĭ, #Ī° ƒò!Ó°Ü, “öyÓ° Ófĭ≈ĭ,y ù,yÓ° ĩĭ, #Ī° ƒò!Ó°Ü, “ öyÓ° í,z ĩòá ĩĪyāf Ófĭ≈ĭ,y=!° •ÈÜÜÜÈ (i) Ófy, öÜ, öy!Ó° ĩòfÓ° í,z, ö!fĭĭ, ĩñ (ii) e´ üöò≈üyö ĩÜÜ,y!Ó° ĩñ (iii) öyühfĭĪ°ĪÓ° Ó!k, ĩñ (iv) ƒÓ°Ü,y!Ó° ĩĭ, #Ī° xò«, ĩ,yñ (v) !öĭ, í,z ĪĪ° ĩòÓ° •yÓ° ĩñ (vi) xyĪ° Ā ƒĭòò Ó^è, ĩò ~ÓÉĭüf Ó!k, ĩñ (vii) !Ĉ ĩ°Ó° xĭü !ÓÜ,yç ≤Āü, ĩĭ, – 6. ƒò!Ó°Ü, “öyÓ° ƒyü!Æ Ā NITI, xy ĩĪ° yà fĭy, öö ù,yÓ° ĩĭ, Ó° xĭ≈ ĩò!ĭ,Ü, ƒò!Ó°Ü, “öy=!° x ĩòÜ, ƒüĭ° •zi, y ĩòÓ° «, füyey, ò)Ó° ĩÜ, Ó° ĩĭ, öy ĩò!ö– x ĩòÜ, ≤ĀÜ, “z !ò!ò≈T ƒü ĩĪ° ĈÉĭ•Ī° !ö– x ĩò ĩÜ, ĩ,y•z ù,yÓ° ĩĭ, Ó° ƒò!Ó°Ü, “öy Ü, !üçö ù, ĩà Öy ĭ%, ĩ° òĀĪ°yÓ° ƒ%, öy!Ó° Ç Ü, ĪÓ° ö– xö%Ó° * ð !ā, hš°y Ü, ĪÓ° ù,yÓ° ĩĭ, ƒ Ó°Ü,yÓ° 2015 ƒy ĩ° 1 çyò%Ī°y!Ó° ù,yÓ° ĩĭ, ƒò!Ó°Ü, “öy Ü, !üç ĩòÓ° Óò ĩ° NITI (National Institution for Transforming India) xy ĩĪ° yà fĭy, öö Ü, ĪÓ° – ~•z xy ĩĪ° yà Óí≈, üy ĩò ù,yÓ° ĩĭ, ƒÓ°Ü,y ĩòÓ° ƒò!°! ƒB, ÈÜÈè, fyB, !• ƒy ĩò Ü, yç Ü, Ó° ĩàÈ– ~ Ó° °«, f • ƒÓ°Ü,y ĩòÓ° ò#ĭ, !òò≈yÓ° ĩĭ xDÓ°yçf=!° ĪÜ, ƒy!ü° Ü, Ó°

y- í,zß"Í"ö ßj;ö"ÜÜ≈, !ßk,yhs" @"Ä•"îíÓ" "«, "îe ~•z xy"îí" yà ò#"îä, Ó" hflíÓ" "î"îÜ, Ü,yç =Ó" & Ü, "îÓ" í,z,ö"íÓ" Ó" hflí"íÓ" xyß"íÓ- ~Ó" (ö)"íÓ≈ ä,y% !âÈ" í,z,ö"íÓ" Ó" hflíÓ" "î"îÜ, ò#"îä, !ßk,yhs" @"Ä•"îí, òk,îi- ~"îi, Ó"yçf Óy"i,yÓ" ò#"îä, Ó" hflí"íÓ" Ó" ßÇfliy=!Ó" üi,yüi, =Ó" &c "ç,öi, öy- "Ü,w#î" hflí"íÓ" "òÄ"î"y !ßk,yhs" i,y"îòÓ" í,z,ö"íÓ" ä,y"ö"î"î" "òÄ"î"y •i, - ú, "î" ü,yÓ" "îi, Ó" ü"îi,y "ó!ä, ef,ö)i≈ "ò"îç íÓ!ú,ß" xyM,È!°Ü, !ÓÉîî" !ßk,yhs" @"Ä•"îíÓ" ßüi" =Ó" &c "ç,öi, öy- ßÓ" Ü,y"íÓ" Ó" òy!Ó" "îñ ~•z öi%,ö NITI xy"îí" yà ÓfÓfliy "îz e&î!è, ò)Ó" Ü, Ó" "íÓ- ~ü,y"íÓ xy"îäÓ" Ü"Ü,w "î"îÜ, Ó"y"îçfÜ ò#"îi, Ó" Óò"î" ~° ÜÓ"yçf "î"îÜ, "Ü, "îwÜ ò#"îi, ≤Äîî" ö- ~!è, "îÜ, Ó"y"î"îi, çöy"íÓ" ß"îi!à!i,yü)°Ü, î%_ Ó"y <T...#î" ÓfÓfliy- xÓçf NITI xy"îí" yà ÷ò% !Ó!ú,ß" ö#"îi, ßj;ö"ÜÜ≈, ß%,öy!Ó" ç Ü, Ó" "íÓ- "î=!° Ó" * ,öyî" "îíÓ" ~!_ "í"yÓ" ßÓ" Ü,y"íÓ" Ó" - 7.10 xö%ç#"ò#" (Exercise) ????? ßÇ!«,Æ í,z_ "íÓ" Ó" ≤ÄÿzyÓ!° (Short Answer-type Questions) 1., ü,yÓ" "îi, ç!Ó" Ü, "öyÓ" î%à "

Ü,yö% ßy"î" ÷Ó" & "î"/2. ü,yÓ" "i, #î" ç,ö!Ó" Ü, "öyÓ" ò%!è, ßyú,çf í,z"îÖ"á Ü, "íÓ"y- 3. Ü,

yÓ"i, #î" ç,ö!Ó" Ü, "öyÓ" ò%!è, ≤Äöyö Ófî≈i,y Ü, # Ü, #/4. NITI xy"îí" y"îäÓ" ,ö%"íÓ"y öyü Ü, #/5. ü,yÓ" "i, #î" ç,öM,ÈÓy!Éî≈

Ü, ç,ö!Ó" Ü, "öy=!°

Ó" ò%!è, "Ó!ç<Tf í,z"îÖ"á Ü, "íÓ"y- 6.

ü,yÓ" "i, #î" ç,ö!Ó" Ü, "öyÓ" ò%!è, í,z"îççf í,z"îÖ"á Ü, "íÓ"y- ????? üyé,y!Ó" í,z_ "íÓ" Ó" ≤ÄÿzyÓ!° (

Medium Answer-type Questions) 1. ü,yÓ" "i, #î" ç,ö!Ó" Ü, "öyÓ" Ü, "îi" Ü, î!è, "Ó!ç<Tf Ói≈öy Ü, "íÓ"y- 2. ü,yÓ" "îi, Ó" ç,öM,ÈÓy!Éî≈Ü, # ç,ö!Ó" Ü, "öy=!° ßyü!@"ÄÜ, öy xyÇ!çÜ, ç,ö!Ó" Ü, "öy/3. ü,yÓ" i, #î" ç,ö!Ó" Ü, "öyÓ" Ü, "îi" Ü, î!è, ßyú,çf í,z"îÖ"á Ü, "íÓ"y-

208

NSOU ?GE-EC-41 4. ü,yÓ" "i, #î" ç,ö!Ó" Ü, "öy=!° !Ü, í,zß"Í" öü)°Ü, ç,ö!Ó" Ü, "öyñ öy!Ü, ßÇ"îçyööü)°Ü, ç,ö!Ó" Ü, "öy/5. ü,yÓ" "i, #î" ç,ö!Ó" Ü, "öyÓ" Ófî≈i,y=!° Ó" í,z,ö"íÓ" ~Ü, î!è, ßÇ!«,Æ è, #Ü,y "î"îáy- 6. ü,yÓ" "îi, ç,ö!Ó" Ü, "öy Ü, !üç"îòÓ" Óò"î" NITI xy"îí" yà fliy,öö Ü, Ó"y •î" "Ü, ö/????

ò#â≈ í,z_ "íÓ" Ó" ≤ÄÿzyÓ!° (Long Answer-type Questions) 1. ü,yÓ" "îi, xî≈"îö!i, Ü, ç,ö!Ó" Ü, "öyÓ" ≤Ä"îi" yçö#î"i,y Ófyáfy Ü, "íÓ"y- 2. ü,yÓ" "i, #î" ç,ö!Ó" Ü, "öyÓ" í,z"îççf=!° Ói≈öy Ü, "íÓ"y- 3.

ü,yÓ" "i, #î" ç,ö!Ó" Ü, "öyÓ" ≤Äöyö "Ó!ç<Tf=!° Ü, # Ü, #/4. ü,yÓ" "i, #î" ç,ö!Ó" Ü, "öyÓ" ßyú, "î"çfÓ" !òÜ, =!° í,z"îÖ"á Ü, "íÓ"y- 5. ü,yÓ" "i, #î" ç,ö!Ó" Ü, "öyÓ" Ófî≈i,y=!° ç,ö!Ó" f!≥%, è, Ü, "íÓ"y- 6. ü,yÓ" "îi, NITI xy"îí" yà fliy,ö"îòÓ" "íÓ!_ Ü, i,y !Óä,yÓ" Ü, "íÓ"y- 7.11 @"Äsi,ö!O (Bibliography) 1. ß

Ó" "îá"ñ çî" "îòÓ Ä"îá"î!°ü (2022) : ü,yÓ" "i, #î

î" xî≈ò#"îi,ñ Ó%Ü, !ß!u, "îÜ, è, ≤Äy•z"îü, è, !°ü"îè, í, - 2.

Kapila, Uma (2017-18) : Indian Economy, Academic Foundation, New Delhi. 3. Puri, V. K. and S. K. Misra (2020) : Indian Economy, Himalaya PublishingHouse, Mumbai. 4. Datt, Gaurav & Ashwani Mahajan (2020) : Indian Economy, S. Chand and Company Limited, New Delhi. 5. "îá"î!°ü (2011) ≠ ü,yÓ" "îi, Ó" ç,ö!Ó" Ü, "öy Ä xî≈"îö!i, Ü, í,zß"Í" öñ @"Äsi!üèñ Ü, °Ü,yi,y- 6. Ó"yî"ñ f!ç,öö Ü%,üyÓ" Ä çî" "îòÓ" ßÓ" "îá" (2018) : ü,yÓ" "îi, Ó" xî≈ò#"îi,ñ Ó%Ü, !ß!u, "îÜ, è, ≤Äy•z"îü, è, !°ü"îè, í,

ñ Ü, °Ü,yi,y-

209 ~

Ü, Ü, ÈÈÜÈ8 ? Úö#lî, Ü xy^ˆlî^ˆ yà àè, ö 8.1 í, z^ˆlîçf 8.2 ≤ÄñflÿÓöy 8.3^ˆ lî, •y!ÜÜ, ^ˆ≤Ä« y, ðè, 8.4 ö#lî, xy^ˆlî^ˆ yà Üjð^ˆÜÜ≈, ÜÜ, y!Ó^ˆ ò, l>Tü, lD 8.5 ö#lî, xy^ˆlî^ˆ y^ˆlàÓ^ˆ í, z^ˆlîöfyàÜÜ)• 8.6 ö#lî, xy^ˆlî^ˆ y^ˆlàÓ^ˆ ÜöÜfÓ, ® 8.7 ö#lî, xy^ˆlî^ˆ y^ˆlàÓ^ˆ ~Ó!ç<TfÜÜ)• 8.8 ö#lî, xy^ˆlî^ˆ y^ˆlàÓ^ˆ Ü, y!≈yÓ!° 8.9 Ü, w Ä Ó yçf ÜÜ, yÓ^ˆ =!°Ó^ˆ ü^ˆlòf «, üi, yÓ^ˆ Ó^ˆà^ˆ è, ö 8.10 ö#lî, xy^ˆlî^ˆ yà ~ÓÇ, ð!Ó^ˆ Ü, öy Ü, lüç^ˆlîÓ^ˆ ü^ˆlòf, öyl≈Ü, f 8.11 ö#lî, xy^ˆlî^ˆ y^ˆlàÓ^ˆ öy!l^ˆc 8.12 ö#lî, xy^ˆlî^ˆ y^ˆlàÓ^ˆ öy!l^ˆc Üjð^ˆÜÜ≈, Ü, ^ˆlî^ˆÜ, lè, Ü%öy!Ó^ˆ ç 8.13 ö#lî, xy^ˆlî^ˆ y^ˆlàÓ^ˆ °« f 8.14 ÜyÓ^ˆ yçç 8.15 xö%ç#°ö 8.16 @ Äsi, ð!O 8.1 í, z^ˆlîçf (Objectives) NITI AAYOG, • lFäÈ ~Ü, lè, ö#lî, l!ö≈yÓ^ˆ Ü, Ü, lüçö lÿÓ^ˆ ≤ÄÜ, lî, öyü • lFäÈ National Institution for Transforming India. ~lè, ü, yÓ^ˆ i, ÜÜ, y^ˆlîÓ^ˆ Ó^ˆ ö#lî, l!ö≈yÓ^ˆ lîÓ^ˆ Ófy, öy^ˆlîÓ^ˆ ~Ü, lè, Ü l!Ö≈yFä, ≤Älî, ç, yö ~ÓÇ öyí, y° ~lçTç# lÿ x!≈l!ö!lî, Ü, í, zB^ˆlî^ˆ òñ Ü, yÈÜEx, öy^ˆlîÓ^ˆ lè, ü, ü, í, y!Ó^ˆ l!çüÈÜÈ~Ó^ˆ xö%äè, lîÜ, Ó^ˆ Ü, yç Ü, l!Ö^ˆ l!áy^ˆlò Ó yçf ÜÜ, yÓ^ˆ =!°Ó^ˆ x!≈l!ö!lî, Ü, ö#lî, l!ö≈yÓ^ˆ lîÓ^ˆ Ófy, öy^ˆlîÓ^ˆ ü, l!üÜ, y lÿÜ, l!Ö– ~z ö#lî, xy^ˆlî^ˆ y^ˆlàÓ^ˆ í, z^ˆlîöfy^ˆlàÓ^ˆ ü^ˆlòf, ð^ˆlî, Ü, ÜÜ15 ÓàÈ^ˆlîÓ^ˆ ^Ó^ˆ yí, üfy, ðÜÜñ 7 ÓàÈ^ˆlîÓ^ˆ Ó^ˆ °« füyeyñ Ü, Óç° ~ÓÇ ~fyÜ%, çyö ≤fyö– ÜÜ. AMRUT, lî, lçè, y° ü, yÓ^ˆ i, ñ xè, ° í, zqyÓö lüçöñ l!ä, l!Ü, lÿy lç« y! ÜçflÖyÓ^ˆ ñ Ü, l!É lçflÖyÓ^ˆ Sü^ˆlî, ° fyu, l!çç xy•zöñ Ü, l!Éç, ð^ˆlîfÓ^ˆ í, z!í, öyö^ˆlîÓ^ˆ l!Ö, ðiö Ü, l!üè, xy•zöñ Ü, l!Éç l!Ö, ðiö ~ÓÇ Ü, ÉÜ, Óç%, ≤ÄÜ, l!Ö^ˆ ÜçflÖyÓ^ˆ Ü, Ü, lÿ Ó yçf =!°Ó^ˆ Ó^ˆ fyüÜ, l!ö^ˆlò≈ç Ü, l!Ö^ˆ V– ~àÈyí, yÄ Ó yç =!°Ó^ˆ flÿlÿfÈÜÈÜçe^ˆyhs^ˆ l!ÖÉ^ˆlî^ˆ Ó^ˆ Ü, y!≈Ü, °y^ˆlî, ð Ü, Ü, lç« y ~ÓÇ ç° ≤ÄÜ, ” ö#lî, 210 NSOU ?GE-EC-41 xy^ˆlî^ˆ y^ˆlàÓ^ˆ ö#lî, l!ö≈yÓ^ˆ lîÓ^ˆ ü^ˆlòf, ð^ˆlî, – i, yàÈyí, y Ü, w#l^ˆ ≤ÄÜ, “ =!°Ó^ˆ l!Ö!_ Ü, lÿ, y l!ö≈lî^ˆ ü%áfüs#^ˆlòÓ^ˆ í, z, ð^ˆl!ày, #ñ flFäÈÜ, yÓ^ˆ i, x!ü, lÿ^ˆlò ü%áfüs#^ˆlòÓ^ˆ í, z, ð^ˆl!ày, #ñ í, z!Ü, l!É≈i, yÓ^ˆ í, zB^ˆlî^ˆ l!ö ü%áfüs#^ˆlòÓ^ˆ í, z, ð^ˆl!ày, # ~ÓÇ Ü, l!É Ä ò!Ó^ˆ oÓ^ˆ Ófy, öy^ˆlîÓ^ˆ è, yfl!ÖÈÜÈ^ˆü, y!≈ àè, ö ~ÓÇ, ð!Ö^ˆ l!ç^ˆl!Éi, ü, yÓ^ˆ l!i, Ó^ˆ Ó* öyhs^ˆ Ó^ˆ Ü, Ó^ˆ l!iÓ^ˆ Ófy, öy^ˆlîÓ^ˆ !Ó!ü, ß^ˆ à l!ÖÉlÿü)Ü, xy^ˆlî^ˆ y^ˆlàÓ^ˆ – 8.2 ≤ÄñflÿÓöy (Introduction) 1950 Üy^ˆlî^ˆ àlè, i, ü, yÓ^ˆ l!i, Ó^ˆ ð!Ö^ˆ Ü, öy Ü, lüç^ˆlîÓ^ˆ ü)° í, z^ˆlîçf =!° l!è°ÈÜÜÜÈ 1– xy!≈Ü, ≤Äà!lî, Ó^ˆ •yÓ^ˆ oñi, i, Ó^ˆ Ü, Ó^ˆ l!i, Üyçl, y!sfÜ, ð^ˆlî x@ ÄÜÓ^ˆ •Äl^ˆy– 2– l!Ö^ˆl!Éi^ˆ y^ˆlàÓ^ˆ ≤ÄÿyÓ^ˆ ñ 3– xyl^ˆ Ä Üjðò Ó^ˆà^ˆ è, l!ö^ˆ l!ÖÉlÿf •... yÜ, Ü, Ó^ˆ y– ~ÓÇ 4– x!≈l!ö!lî, Ü, «, üi, yÓ^ˆ Ü, w#Ü, Ó^ˆ i ≤Älî, •i, Ü, Ó^ˆ y– ~ áö xy^ˆlî^ˆ ≈ Ófy, öyÓ^ˆ • lFäÈ í, z, ð!Ö^ˆ í, z_ í, z^ˆlîçf =!°Ó^ˆ Ü, y^ˆl!öy!è, •z lÿ, •• lî, öy^ˆlîÓ^ˆ !ö– i, y ≤ÄÜ, yç, öyl^ˆ !öj^ˆ!ái, i, l!f =!°Ó^ˆ !ü, l!_ lî, – ð!Ö^ˆ Ü, l!i, í, zB^ˆlî^ˆ l!öÓ^ˆ •y^ˆlîÓ^ˆ ^ðÖNàÈyö Öy öy!Ó^ˆ of ò!Ó^ˆ #Ü, Ó^ˆ l!iÓ^ˆ ç^ˆl!öf l!i^ˆ •y^ˆlîÓ^ˆ í, zB^ˆlî^ˆ, •Äl^ˆy í, z!ä, i, l!è° l!z^ˆlî, °öyl^ˆ í, zB^ˆlî^ˆ, ñ ~üò!Ü, x^ˆl!öÜ, fl^ˆl!yB^ˆlî, ^ò^ˆl!ç Ói≈, üyö í, zB^ˆlî^ˆ l!öÓ^ˆ •y^ˆlîÓ^ˆ Ó^ˆ i%, °öyl^ˆ !Öà!i, àÈ^ˆ òç l!Ü, Ó^ˆ í, zB^ˆlî^ˆ l!öÓ^ˆ •yÓ^ˆ l!l!çT^ˆ l!i^ˆ !ö– x!i, ÜyöyÓ^ˆ i ~Ü, Óf!_ Ó^ˆ Ü, y^ˆl!èÈ, ð!Ö^ˆ Ü, öy Üy!≈Ü, ü^ˆlò •l!Ö l!ò ≤Ä^ˆlî^ˆ yçö#i^ˆ oÓf Üyü@ Ä# i, yÓ^ˆ e^ˆl^ˆ «, üi, yÓ^ˆ ü^ˆlòf lÿ l!Ü, – ~!öÜ, l!l!Ü, l!Öä, yÓ^ˆ Ü, Ó^ˆ l!i^ˆ ^óáy lÿ l!Ö l!ñ ð!Ö^ˆ Ü, öyÜ, y l!i^ˆ üç%l!Ó^ˆ o l!ÖfÓ^ˆ üy!y! ðàÈ^ˆ çyàyö xy^ˆlîÓ^ˆ Öy l!i, , l!ö– xyÓyÓ^ˆ l!ç^ˆl!Ö^ˆ x@ Äà!i, ~ÓÇ l!ç Ü, yè, y l!üyl^ˆ ~Ó!ä, efñ Üyç l!ÜÖy Ä Üy« Ó^ˆ i, yÓ^ˆ í, zB^ˆlî^ˆ, •zi, fy!ò •Äl^ˆy Ü l!YÄ çy!i, #l^ˆ x!≈ö#lî, Ó^ˆ ü)° Ü, yè, y l!üyl^ˆ l!Ö l!çÉi^ˆ Ü, y^ˆl!öy, ð!Ö^ˆ Ói≈, ö •l^ˆ l!ö– i, yàÈyí, y ÜÜ, yÓ^ˆ «, l!è Óçü%á# Üj±ÜyÓ^ˆ i àè, l!i^ˆ i, yÓ^ˆ òç, l!i, y Ó, l!k, öyl^ˆ !ö– ü, l!üÜçflÖyÓ^ˆ Ü, y!≈e^ˆ ü Ó* öy!l^ˆ i, •lî^ˆ l!èÈ l!è, Ü, •z l!Ü, v Ü, ÉÜ, l!öÓ^ˆ Ü l!Y flÿ!l^ˆ c x^ˆl!Ü l!ö ~ÓÇ ≤ÄÜ, lî, Ü, ÉÜ, l!öÓ^ˆ •y^ˆlî, ç!ü xy^ˆlî^ˆ l!ö– xyÓ^ˆ ~Ü, è, ð!Ö^ˆ i, y^ˆl!öÓ^ˆ !ÓÉlî^ˆ • lFäÈ 2009 Üy^ˆlî^ˆ çy!i, , ö% l!ÖÓ^ˆ Human Development Report xö%lÿl^ˆ #, ð, l!Ö#Ó^ˆ 135!è, ^ò^ˆl!ç öy!Ó^ˆ ofÜ)ä, Ü, l!öfy^ˆlÿ ü, yÓ^ˆ l!i, Ó^ˆ Ó^ˆ fyB, Öy üyöè ü • 88 xyÓyÓ^ˆ ü, yÓ^ˆ i, #l^ˆ ð!Ö^ˆ Ü, öyÓ^ˆ ä, i, yhs^ˆ Óf!≈i, y l!ö!i, •lî^ˆ l!èÈ ^ÓÜ, yÓ^ˆ ÜÜfy Üyöy l!öÓ^ˆ ^çyä, ö#l^ˆ Óf!≈i, yÓ^ˆ ü^ˆlòf– ð!Ö^ˆ Ü, öyÜ, y l!i^ˆ xö%ß^ˆ i, Ä í, zB^ˆlî^ˆ Ó^ˆ yçf =!°Ó^ˆ ü^ˆlòf xÜüi, yÓ^ˆ üyey Ó, l!k, Ó^ˆ üyôf l!ü– ð!Ö^ˆ l!ç^ˆl!Éi^ˆ Óy lÿl^ˆ l!ñ ð!Ö^ˆ Ü, öyÜ, y l!i^ˆ ü%oyfl≥, #lî, l!ö! sf l!i, ü, yÓ^ˆ i, #l^ˆ x!≈ö#lî, x^ˆl!öÜ, yç l!ç•z Óf!≈– ð!Ö^ˆ Ü, öy Ü, lüçö =!° í, z, ð!Ö^ˆ í, z_ Óf!≈i, yÓ^ˆ Ü, yÓ^ˆ l!i^ˆ 2015 Üy^ˆlî^ˆ «, üi, yÜ#öñ NDA ÜÜ, yÓ^ˆ ð!Ö^ˆ Ü, öy Ü, lüçö l!Ü, Öy!i, °Ü, l!Ö^ˆ ö#lî, xy^ˆlî^ˆ yà ≤Älî, ç, y Ü, l!Ö^ˆ ö– ~z ö#lî, xy^ˆlî^ˆ yà • lFäÈ ü, yÓ^ˆ i, l!Ü, Ó^ˆ • öyhs^ˆ l!Ö^ˆ i, Ü, Ó^ˆ yÓ^ˆ ç^ˆl!öf ~Ü, lè, çy!i, #l^ˆ ≤Älî, ç, yöñ National Institution for Transforming India Öy Üç^ˆl!ç, l!i, ð NITI xy^ˆlî^ˆ yà– x!≈l!ö!lî, Ü, ð!Ö^ˆ Ü, öy Ü, lüçö =!°Ó^ˆ Óf!≈i, yÓ^ˆ Ü, lÿ üy!y^ˆ l!Ö^ˆ l!ä ~z ö#lî, xy^ˆlî^ˆ yà àlè, i, •l^ˆ – ü, yÓ^ˆ i, ~Ü, l!è, ~Ó!ä, ef, ð)l≈ òç ~ÓÇ ~Ó^ˆ Ó^ˆ yçf =!° i, y^ˆl!öÓ^ˆ l!öçfl ç!_ ~ÓÇ ò%Ó≈i, y l!ö l!i^ˆ !Ó!ü, ß^ˆ, ð!≈y^ˆlî^ˆ í, zB^ˆlî^ˆ, •lî^ˆ l!èÈ

211 NSOU ?GE-EC-41 i,y,z "One size fits all" öyÓ'îy!è, ~áo ßjð)i≈ xöyÓçfÜ, ~ÓÇ x≤Ä"ll"yçö#l' – Ói≈, üyö
 !Óÿáyl' îlóÓ' î%là ~z öyÓ'îy!è, ù,yÓ'î, îÜ, Ü,á'löy•z ≤Ä"l, îllyà#i,y ü%á# Ü,Ó' îÓ öy– i,y,z ö#l', xy îl' y' làÓ' ü)
 ü) !üÜ,y,z •îFàÈ ù,yÓ'î, îÜ, ßyüy!çÜ,ÈÜÜÜÈx!≈~lò!i,Ü, !òÜ, î'îÜ, ~üöü,y'îÓ Ó* ,öyhs'îÓ'î, Ü,Ó' y îy'îl',
 (ò)Ó≈Ó!≈i, çò!Ó'Ü, "öy Ü, !üç'îóÓ' Óf!≈i,y=! î'îÜ, ^Ó!Ó'îl' ~îß ù,yÓ'î, ~Ü, !è, ≤Ä"l, îllyà#i,yü%á# í,zß'î,
 Ó'y'î<T... çò!Ó'î, •î – 8.3 'l', •y!ßÜ, ^≤Ä«y,ç,è, (Historical Background) 2014 ßy'îÓ' 29 'ü fljyò#ò ü)°fyl' î xlü, ß
 (Independent Evaluation Office) ≤Äöyöüs# ö'îÓ' w' üyò#îÜ, ~Ü, !è, ~fy'îß'îlürè, !Ó' î,öyè≈, çüy' òò îy'îl',
 (ò)Ó≈i, çò!Ó'Ü, "öy Ü, !üçö'îÜ, Óy!i,°Ü, îÓ' ~Ü, !è, ÚÚ!ò! sfi Ü, !üçöÜÜ àè, îlóÓ' çÓ' yüç≈ ^òÄl' y'î – 2014
 ßy'îÓ' 13•z xyàfiè, ^Ü, w#l' Ü, fy!Ó'îöè, ù,yÓ'î, #l', çò!Ó'Ü, "öy Ü, !üçö í,z'îFàÈò Ü, îÓ' öñ îyÓ' çò!Ó' Ó'îl',
 ~Ü, !è, çyî, #l' í,z, çò'îò<Ty Ü, yí,z!™° (National Advisory Council of India) à!è, î, •î – 2015 ßy'îÓ' 1 çyö%l' y!Ó' ~z
 Ófy,öy'îÓ' ~Ü, !è, Ü, fy!Ó'îöè, ≤ÄhfllyÓöy, öç Ü, Ó' y'î îy'îl', çò!Ó'Ü, "öy Ü, !üçö Óy!i,°Ü, îl' ~Ü, !è, öi%,ò ßÇflly
 NITI Aayog (National Institution for Transforming India) à!è, î, •î – ù,yÓ' îl', Ó' ^Ü, w#l' ßÜ, Ü, yÓ' 1 çyö%l' y!Ó' 2015
 ßy'îÓ' ö#l', xy îl' yà àè, îlö ^âyÉlly Ü, îÓ' ö– ~z ö#l', xy îl' y' làÓ' ≤Äl' !ü!è, ç!è, 2015 ßy'îÓ' 8 'ü, ç'î y!Ó'
 ≤Äöyöüs# ö'îÓ' w' üyò#Ó' ßü,y,ç,è!i, ç Çà!è, î, •î – î, îÜ, y#ò xl≈üs# xÓ' çè, °# ö#l', xy îl' y' làÓ'
 ≤Ä"ll"yçö#l' î,yÓ' Ófy,öy'îÓ' !ò!i!l'äi, Ó' Óf!è, Ó' y' làöñ ÚÚ65 ÓàÈ'îÓ' Ó', çò!Ó'Ü, "öy Ü, !üçö ~Ü, !è,
 x≤Ä"ll"yçö#l' ßÇfllyl' çò!Ó'î, •îl' îl'èÈ– ~lè, ~Ü, !è, ~Ü, îÜ, w#Ü, Ü, üyü, xl≈ö#l', Ó' ^«' îè í,z, çò!%_ – îyÓ'
 Ói≈, üyö ≤Äy!DÜ, î,y' ö•z– ù,yÓ'î, ~Ü, !è, ~Ó!ä, ef, çò!è≈ ^òç ~ÓÇ ~Ó' Ó' yçf=!° î,y'îòÓ' ç!_ ~ÓÇ ò%Ó≈i, yÓ'
 !ò!Ó' îl'ä! Ó!ü, ß' üyeyl' xl≈'îl'ö!i,Ü, !òÜ, î'îÜ, í,zß'î, – ~z ≤Äß'îD xl≈'îl'ö!i,Ü, çò!Ó'Ü, "öyÓ' ^«' îè ~Ü, !è, 'one size
 fits all' öyÓ'îy!è, ßjð)i≈ x'îÜ, îçy– ~lè, ù,yÓ'î, îÜ, Ü, á'löy•z !Óÿáyl' îl'îÓ' xl≈ö#l', îl', ≤Ä"l, îllyà#i,yü%á# Ü,Ó' îl',
 çöyÓ' îÓ' öy– "The 65 year old Planning Commission had become a redundant organization. It was relevant in a
 command economy structure, but not any longer. India is a diversified country and its states are in various phases of
 economic development along with their own strengths and weak nesses. In this contest, a 'one size fits all' approach to
 economic planning is obsolete. It cannot make India competitive in today's global economy." 8.4 ö#l', xy îl' yà ßjð'îÜ≈,
 ßÜ, Ü, y!Ó' ò!<Tü, !D (Government Approach Towards NITI Aayog) ≤Äöyöüs# ö'îÓ' w' üyò#Ó' ≤Ä'îä, <Ty! ö#l', xy îl' yà
 ~Ü, !è, öi%,ò í,z'îòfyà' ò!Ü, Ü, y'îÜ, Ó'y'î NITI Lectures : Transforming India ~z í,z'îòfy'îàÓ' í,z'îjçf' îFàÈ
 !Óÿáfyi, ö#l', !òö≈yÓ' Ü, ñ !Ó'îçÉlK, ñ ≤ÄçyßÜ, îl'òÓ' ù,yÓ' îl', xyü!sfi, Ü, îÓ' îñ, y'îòÓ' K, yöñ x!ü, K, î, yñ
 !Ó'îçÉlK, î,y'z, fy!ò'îÜ, ö#l', !òö≈yÓ' îl'îÓ' Ófy,öy'îÓ' Ü, y'îç' yà'îöy ~ÓÇ ~z Ófy,öy'îÓ' ù,yÓ'î, #l'
 çò!i, î, îl'òÓ' ß'îD îlyà'îllyà fliy, çö àè, îlöy– ~z í,z'îòfyà!è, •îÓ' !Ó!ü, ß' Ó' f!yÓ'
 212 NSOU ?GE-EC-41 ßüß'îl' îyÓ' ≤Äl'ü Ó'_, î,y, çò!Ó' îl'òçÜ Ü, Ó' îl'òç !ßDy, ç%îÓ' Ó' í,z, çö≤Äöyöüs# Tharman
 Shanmugaratman– îl', !ò' î' !ÓÉl' îè, Ó' Ä, ç'îÓ' Ó' Ó' f' Ó' y' îáö' îl'è, •îFàÈ "India and the global economy" îy
 í,z, çfliy! çò!i, •î ö!y!ò!Ó' !ÓK, yò ù, Ó' îö– ≤Äöyöüs# ~z Ó'_, î,y=!Ó' çy, y'îl', îl' Ó' Ó' f' Ó' y' îáö' î,yÓ' ü)
 !ÓÉl' îè, !àÈ ù, yÓ' îl', Ó' oßi, Ó' * ,öyhs' îl'ò' e' !üÜ, !ÓÓ!≈, çò ö! – 2017 ßy'îÓ' 31 ^ç xyàfiè, ö#l', xy îl' yà ~Ü, !è,
 State Statistics Hand Book ≤ÄÜ, y!ç, Ü, îÓ' îy'îl', ù,yÓ' îl', Ó' !Ó!ü, ß' ^«' îè Ó' yçf ~ÓÇ ^Ü, wçy!ßi, Ó' yçf=!° Ó'
 çò!Ó' ßÇáfy î, l'f í,z, çfliy! çò!i, Ü, Ó' y'î – çòÓ' Ó!≈, #Ü, y'îÓ' Ó' yçf=!° Ó' çò!Ó' ßÇáfyö, î, l'f=!° îÜ, !Ó!ü, ß' üyeyl'
 !Óü, y!ç, Ü, îÓ' ~z Hand Book !è, îÜ, Ó' yçf=!° Ó' =Ó' çc, çò!è≈, çò!Ó' ßÇáfyö, î, l'f' Ó' ~Ü, !è, Äl' yò fiè, çò' í, è, y'îÓ'
 ~i, !Ó' Ü, Ó' y'î – 8.5 ö#l', xy îl' y' làÓ' í,z'îòfyàßü) (Various steps of NITI Aayog) ö#l', xy îl' yà î'îühfl' í,z'îòfyà
 !ò'îl' îl'èÈ î,yÓ' ü'îòf' îl'è, îl' =Ó' çc, çò!è≈ •îFàÈ e-governanceÈÜÈ~Ó' ^«' îè ÓçèÜ, îä, ç'Óf'Ó'yÓ' Ü, Ó' y'î~ÓÇ
 ≤Äl'!_ fiè, fyÜ, îÜ, India' ä, îl'ò Ó' * ,öyhs' îl'ò' î, Ü, Ó' y– •zlu, î' y' ä, çò' •îFàÈ ö#l', xy îl' y' làÓ'
 í,zFä, yÜ, yA«' y!Ó!ç<T ~Ü, !è, ≤ÄÜ, "îy'îl', ^òçÓfy, ç# ÓçèÜ, îä, ç'öèè, Äl' yÜ≈, ≤Äßy!Ó' î, Ü, Ó' y' îy'î – ~z ≤Äß'îD
 ≤Äöyöüs# ö'îÓ' w' üyò#Ó' 2016 ßy'îÓ' World Economic ForumÈÜÈ~Ó' ^òÄl' y
 Ó' Ó' f!è,
 Ó'
 í,z'îÓ'á Ü, Ó'
 y'îl', çöy'îÓ'

İeÓ° xÇÇ#öyÓ° (Publi & Private Partnership) @`Äy`lüyB`İ° !ÓK,yö ~ÓÇ ≤Äİ!_` ^şyşy° çy!fiê,ş ~ÓÇ ~ü,öyÄİ°yÓ°`İürê, ~ÓÇ ü,°fyöê,yÓ° # ~fyÜ,çö`ş°-şyüy!çÜ,`«,eÈÜÜÜÈ(1) Social Sector-1 í,zİÜ,Éİ≈ı,y í,zB`İ° öñ ðü ~ÓÇ Ü,ü≈şÇfıyöñ òà`İÓ°yB`İ° öñ şyüy!çÜ,`«,eÈÜÜÜÈ(2) Social Sector-2 Sfılyflif ~ÓÇ ,ö%ı<Tñ öyÓ° # Ä!Ç= Ü,°fyıV Ó°yçf xı≈ö#ıı, ~ÓÇ şüBşİ° (State finances and Co-ordination) fıyİ° # í,zB`İ° öü)°Ü, í,z`İjÇf (sustainable Development goals) ç°şjđòt≤Äöyöüsf# Ü,ı!Éİ şM,Èİ° #`İyçöytü),!üşjđò 8.9`Ü,w Ä Ó°yçfşÓ°Ü,yÓ°=!Ó° ü`İöf «,üı,yÓ° Ó^`ê,ö (Distribution of Power between the Centre and the States) Ófy!Ó° fiê,İ°y•zö àyfiê,`~ÓÇ i,yÓ° ş`İ°áÜ, SÜ,şy!Ó° ày Ä Äİ°y•zö àyfiê, 2001V í,zB`İ° öç#°`^ò`İçÓ°`ç`İöf xyÓ° Ä=Ó° şc,ö)≈•zş%ş`üüÜ,y!Ó°y Ü,Ó°yÓ°`â,ıTy Ü,`İÓ°`İäÈö-`İüö Ó°yçfıı «,üı,y Ä ü,yàü,y!à ,öç,ıı,`ç,ö!Ó°`ä,y°öy şÇe`yhs`İ%_`Ó°y<T...#İ° ≤Äİ!ı,ı,yö=!Ó°`!ÓÜ,yç ç!öı,≤Äü,yÓ°-!Ü,â%Èê,y xıı, şÓ°#Ü,Ó°`İıÓ°`éÑ,%!Ü,`!ö`İı`xyüÓ°y!ÓÉİ!°=!°İÜ, 215 NSOU ?GE-EC-41 ò°•z≤Äy`İhs`ü,yà Ü,Ó°`İı,`ç,y!Ó°-fiê,şyü,yı≈,`ç,yÓ°!Ü,`ıú,öy`İTM Ó°yçf=!Ó°`~!_`İ°yÓ°`üç,`xyl`çyöyñ`~ê,y ö`İÓ°`!ö`İı`ê,şy:~şyşy•zö`İürê,~ÓÇ•hflıyhs`İÓ°Ó°`•zö`İşıre,`İü,Ó°`!öÜ,`òáy•İ°-xyÓ°`!ÓÜ,yç`≤Äı!«,ı,ı,è, Öy`@`Äy! ,öyş~`İ,ö!Qü, xyl`Öyı,şy`İöyÓ°`ç`İöf S`İüö şÓ°Ü,y!Ó°`Öy`ÓşÓ°Ü,y!Ó°`!@z üyÓ°ü,ı,v`zö`İşıre,ü,Ü,Ó°`Ä`hflıyhs`Ó°`ÓfÓfıy!≤Äü,yÓ°á!ı,`İı`ò`İá-Ü,şy!Ó°`ày Ä Äİ°y•zö àyfiê,`~Ü,ı,è, ü`İı,`ÓfÓ°yÓ°`Ü,`İÓ°`İäÈö İy`İı, şÓ°Ü,y`İÓ°Ó°`ö#ıı,`İöò≈yÓ°`Ü,Ó°y Ü,Ó°`ıú,`!_Ü,`â,ö•ıj Öyı,şy`İı,`ç,y`İÓ°`ö-!ÓÜ,yç Ó,ık,Ü,yÓ°`#İ%_`Ó°y<T...#İ°`ÓfÓfıy!`Ó°y`İçfÓ°`≤Äy!hs`Ü,`!Ó°`İè,öç`İöÓ°`•yÓ°`Óç-ü,yÓ°`İı,Ó°`«,`İe`~•z`İ!_`!ú,öyTM Ü,`İüç`İöÓ°`•hflıyhs`Ó°`ş)e şÇ`İçyö`İö şüı≈ö Ü,Ó°`İı,`ç,y`İÓ°`~üö!Ü,`!Óü,ıß`hflı`İÓ°Ó°`şÓ°Ü,y`İÓ°Ó°`Ü,Ó°`Óşy`İöyÓ°`~!_`İ°yÓ°`•Ó°`İü,`İÓ°Ó°`üyöf`İü í,zNã%,`İ`İÜ,`ö#`İä, şjđò•hflıyhs`İÓ°Ó°`üey Ü,üy`İöy İyl`-ü,yÓ°`İı,Ó°`•hflıyhs`İÓ°Ó°`xöfyöf`üyöf`İüÓ°`ü),!üÜ,y Ä !Ó!òÓfÓfıy!`ö`İı`öı%,öü,y`İÓ`ü,yÓöy`İä,hs`y Ü,Ó°yÓ°`âyÓ°yÜ,`ü`İ°`~İı,-!ú,öyTM Ü,`!üçö`ö#ıı,ñ xy`İı`yà`~ÓÇ üsfÜ,=!Ó°`üyöf`İü`Ü,w Ó°yçf`•hflıyhs`İÓ°Ó°`!öÜ,ı,è,`~Ü, şÇı%_`Ü,yè,y`İüyÓ°`ü`İöf`òáyÓ°`!ö`İÜ,`çyı,ı,`!ö`İı`İäÈö`İşÇ Ä`#!òÖyşö S2013V-ü,yÓ°`İı,Ó°`Ó°yçfıı`İ%_`Ó°y<T#Ü,ı,y`!ö`İı`xy`İ°yã,öyl`ÖyÓ°`ÇÓyÓ°`í,z`İè, xyş`İäÈ-`Óç#ç!è,ı,yÓ°`ü`İöf`öy`ı%,`İÜ, şÓ°`ü,y`İÓ°Ó°y İyl``İ•hflıyhs`Ó°`İı,ç`öò`İöÓ°`ÈÜÜÜÈ!ú,öyTM Ü,`İüç`İöÓ°`myÓ°y`!öò≈y!Ó°ı,`ä,`ıı,`Ó°yçfııñ`!@zÓ°`çöf`ü)°òö`•hflıyhs`Ó°`Ü,`İwÓ°`xı≈yö%Ü),`İ°f`ä,şy`Öy`flööşÓ°`í,`≤ÄÜ,`-`~•z`≤ÄÜ,`=!°`ä,y°y`İöyÓ°`«,`İe`x`İöÜ,`şüı`Ó°yçf=!Ó°`ş`İD`Ü,w#İ°`şÓ°Ü,y`İÓ°Ó°`şÇâyı,`ÖyöyÓ°`í,z,`öé`ü`ı,`-`ÓÓ°y`xyÓ°`áÓ°`İä,Ó°`!•şyÓÈÜÈ!öÜ,yç`!ö`İı`âè,ı,`üı,`ç,y!≈Ü,f-8.10`ö#ıı,`xy`İı`yà`~ÓÇ,`ö!Ó°Ü,`öy`Ü,`İüç`İöÓ°`ü`İöf,`çy!≈Ü,f (Difference between NITI Aayog and Planning Commission) SÜ,V şÇàè,`ö`ç,`ö!Ó°Ü,`öy`Ü,`İüç`İöÓ°`ı,`ç,`ö%ı,è,`â,`İ°yÓ°`ç,y!≈öñ`şòşf`şä,`#Ó`~ÓÇ,`ç)ı≈`Ü,y°#ö`şòşf`İäÈ`İ°ö-`şä,`#Ó`Öy`şòşf`şä,`#Ó`fljyü,y!ÓÜ,`≤Äıe`İ°y!`!öı%_`•`İı,`ö-`ö#ıı,`xy`İı`y`İäÓ°`şä,`#Ó,`đòüı≈yòy`!ş•zÄ`~ÓÇ`ü,y•zşÈÜÈ`ä,`İ°yÓ°`ç,y!≈`İöÓ°`öı%,`ö,`đò`•`İı`İäÈ-`~âËyı,şy,`ç)ı≈Ü,y°#ö`şòşf`~ÓÇ`ò°•zçö`xyÇıçÜ,`şü`İı`Ó°`şòşf`lyÜ,`İıÖö-`ä,yÓ°`çö`Ü,şy!Ó°`İöè,`üşf#`çöy!òÜ,yÓ°`Ó°ı°`şòşf`!•şy`İÓ`öy!ı`ç,`çy°ö`Ü,Ó°`İÖö-`!ş•zÄ`şÓ°yş!Ó°`≤Äöyöüsf#`Ü,ı≈,`Ü,`!öı%_`•`İÖö-`SàV,`ç,`ö!Ó°Ü,`öy`ç,`ç,`ö!Ó°Ü,`öy`Ü,`İüçö,`çyÓ°!Ü,`şQ`İÓ°Ó°`şjđò`İöÓ°`şy`İı`şÓ°Ü,y`İÓ°Ó°`çöf`Úfiê,`çÈÜÈı,yı,zöÜ,`ç,`ö!Ó°Ü,`öyÓ°`ç`İöf`İy!`-`!ÖY°y!ı`ı,`!Ó°`İY°Ó°`şy`İı`~Ü,`#ü),`ı,`ÖyçyÓ°`xı≈ö#ıı,`İı,`ö#ıı,`xyÈ`İı`yà`çyı,`#ı`í,zB`İ°`ö`Ü,`Óç°`≤Äİ!`ö`Ü,`İÓ°`-`SàV`Ó°y`İçfyÓ°`ş`İD`şjđöü≈,`ç,`ç,`ö!Ó°Ü,`öy`Ü,`İüçö`İäÈ°`~Ü,`İè,`Ü,w#İ°`şÓ°Ü,y!Ó°`≤Äİ!ı,ı,yö`~ÓÇ`~İı,`Ó°yçf`şÓ°Ü,y`İÓ°Ó°`Ü,y`İöy`≤Äİ!ı,`!ö!`İäÈ°`öy-`Ó°yçf=!Ó°`şy`İı`şÇ`İıyà`fıy,`ç`İöÓ°`çöf`Ü,y`İöy`Ü,yè,y`İüyàı,`ÓfÓfıy`İäÈ°`öy-`ö#ıı,`xy`İı`yà`Ó°yçf`şÓ°Ü,yÓ°`=!Ó°`şy`İı`xÇÇ#öy!Ó°`≤Äöyö`Ü,`İÓ°`İy`İı,`şüı`!ú,`!_Ü,`İ`İı»`Ó!çü`í,zB`ı,`•İ°-`ı,zB`#ı,`•İ°-`~ê,y`Ó°yçf=!Ó°`şy`İı`Ü,yè,y`İüyàı,`~ÓÇ`!ö!`İüı,`şÇ`İıyà`fıy,`ç`İöÓ°`çöf`~Ü,`İè,`≤yè,`ü,`ü≈`şÓ°ÓÓ°y`Ü,`İÓ°`-`

216 NSOU ?GE-EC-41 Sàv xì≈yí° ö ≠ , ò!Ó° Û, "öy Û, !üçö àè, Ì!óó° ú, ^!° !ú, öy™ Û, !üç° !óó° ù) !üÛ, y Öfy, öÛ, •y°!Ó°
•...yÿ, öyl° - ì, •!Ó° ÓÓ° j, ò!Ó° Û, "öy Û, !üçö Û, ì≈, Û, !òò≈y!Ó° Ì, •!ì, - !Û, v ì, •!Ó° ÓÓ° y° !j ö#!ì, xy°!l° y° !àÓ° ^ Û, y° !öy
ù) !üÛ, y° ö-z- Ó° yçf=!° !Û, Û, Ì!Ó° Ó° ù, yàñ !ÿ~ÿ~!ÿ Ì, •!Ó° ÓÓ° yj ~ÓÇ Ó° yçf, ò!Ó° Û, "öyl° ^ Û, w#!° !ÿy!° i, y!°
!ÿk, yhs° ^ ö° !Ó° xì≈üsüfÛ, - Sàv !Ç!Ó!öyö ~ÓÇ ≤Ä!ì, Ì!Ó!öö ≠ , ò!Ó° Û, "öy Û, !üçö!è, Ó° y° !çfÓ° ü%áfüsüf# ~ÓÇ
í, z, òÓ° yçf, öy° !òó° çyì, #!° í, zß° !° ö !ÇfliyÓ° Û, y° !làÈ !Ó° !ì, öyè≈, Û, Ó° ì, - !Û, v ö#!ì, xy°!l° y° !àÓ° ^ «, ^!è
ç, ò!Ó° ä, y° öy, ò!Ó° È!° !ò Ó° y° !çfÓ° ü%áfüsüf# ~ÓÇ í, z, òÓ° yçf, öy° Ó° !l° !làÈö- !Û, v ~•z ≤Ä!ÿ!D Û, ^!l° Û, !è, Ó° Óf
Ó° yáy !y!° ÈÜÜÜÈ S1v, ò!Ó° Û, "öy Û, !üç° !òó° ù !lì, y ~!è, Ä ~Û, !è, xÿyç!Ó!öy!öÛ, !Çfliy !y !Ç!° !òó° Û, y° !ç öyl° # òl° -
2- Ó° yçf=!° Ó° !ÿ!D, òÓ° yüç≈ öy Û, ^!Ó° , ò!Ó° Û, "öy Û, !üçö ^ ù, ^!ä ^ òÄ!° y •!l° !làÈ !y !l° !l° < Äÿ!ÿy° !, ö« - 3-
^ Û, wçy!ÿ! , xM, È°=!° Ó° ≤Ä!ì, !ò!òc Û, ^!Ó° ö í, z, òÓ° yçf, öy° àñ ü%áfüsüf# myÓ° y òl° - ~è, y !ÿ!ú, Ó° !° ç° !üÓ° ö#!ì, Ó°
ç, ò!Ó° , ösi#- 4- Û, °fyü)° Û, ≤ÄÛ, ^!l° i, •!Ó° ÓÓ° yj ≤ÄÛ, y!Ó!ì, •!lì, çöy!Ó° - í, zòy•Ó° !f!Ó° * , öñ !° DÓy !ç° !è, 20 ç! , yçç
•...yÿ •!l° !làÈ- 8.11 ö#!ì, xy°!l° yà öy!° c ≠ (Responsibilities of NITI Aayog) 1. ^ Û, ^!wÓ° xì≈yö%Û) , ^!f ä, °y ≤ÄÛ, °=!° !lì,
!Ó!ò !l° yà Ä , ò!Ó° ä, y° öy Öf° !l° !ÿ!ö!è ≈ ù, yÓ° ^ Û, ^!wÓ° ^ òÄ!° y í, z!ä, Ì, - ~•z !Ö ≤ÄÛ, ° Ó° * , öyl° !lìÓ° öy!° c ^ Û, w Öy
Ó° yçf !yÓ° •y !lì, •z !yÛ, öy ^ Û, öñ ~áo ~•z !Ö ≤ÄÛ, ^!Ó° !Ó!ò !l° yà áy !lì, áÓ° !là, Ó° xyç!çÛ, çyàyò ^ òl° - ^ Û, w ^ Û, ö
~!lì, ç, ò!Ó° ä, y° öy Óf!° Ó° ö Û, ^!Ó° ~Û, !è, !ò!ò≈<T !ü! Û, y° , ò!èhs° - ~Ó° ú, ^!° ≤ÄÛ, ° ÷Ó° & •!° ~ÓÇ !ÿ!ö!è •!° - !Û, v
~Û, !ü!l° , ò!Ó° ä, y° ö Óf!° Ó° y° !çfÓ° ÜN, y° !ò ä, y, ö° !° ≤ÄÛ, ^!Ó° !mfÓ° yÓ° , ö%!Ó° y, ö%!Ó° •!° öy Û, yÓ° !è, yÛ, y
^çyày !lì, Ó° y° !çfÓ° Óf!è, y- ^ Û, w è, yÛ, yÛ, !ì, Ó° !Ö öy!° c ! ò!° ~•z x, öä, !° Ó° yáy !y° !Ó- 2. ^ Û, w Ä Ó° yçf
í, zú, ^!l° Ó° çöf !Ö° Û, y!Ó° !Ó!ò !l° yà ì, •!Ó° !° Ó° Û, yç Û, Ó° !lì, ö#!ì, xy°!l° yà- ~Ó° ^ ç!° yÓ° @ Ä° #!ì, y •!Ó° Û, w Ä
Ó° yçf- ≤Ähflìy!Ó!ì, ≤ÄÛ, ^!Ó° xyl° ÈÜÿyüy!çÛ, °yü, y° yü, ~ÓÇ xì≈!Çfliy!òó° !ÿ, yÓf!ì, y í, •!Ó° á!ì, ^!l° ^ òá° !Ó- 3.
!ò !çÓ° ù) !üÛ, y ≤Ä!y!Ó° !ì, Û, ^!Ó° ù, yÓ° !ì, #!° !%_ Ó° y<T...#Û, !ì, yÓ° xöfyöf Ö!° !Óöfyÿ Öy Û, yè, y° !üy !ò° !l°
!ä, hs° yü, yÓöy Û, Ó° !lì, •!Ó° ö#!ì, xy°!l° yà !Û, - Ä!° y•zàfy!è, S1993V üy !Û≈, è, !≤ÄçyÓ° !ù, ç° ù, ^!lì, Ó° y!° çü
SÓyçy° !Ó° ~Û, !è, ^ ò!çÓ° Ó° yç° !ò!lì, Û, ÓfÓf!y Û, !ì, áy!ò •hflì° !ç, ç, ö Û, Ó° !lì, çöy!Ó° !ì, yÓ° !ÿ#yüv ~Ó° öyÓ° !y
≤ÄÓ!è, ç, ö Û, ^!Ó° ö- ~•z öyÓ° !y!è, ç, òNÿä, !è, !ÓÈ!l° !Ó° í, z !Ö° á Û, ^!Ó° ö- SÜ, v ö#° !là, ^!l° !Û, Ä, çÓ° , ò!èhs° !ò!è<T
«, ü! , yÿ!ö!è° !Ó!ù, ß° hflì° !Ó° Ó° !Ö° Û, yÓ° S!%_ Ó° y° !l° T...Ó° !ù, !_v- Sàv fliyö#!° xì≈ö#!ì, Ó° ù)° Û, ì≈, c xyM, È!° Û,
!Ö° Û, y° !Ó° Ó° -

217 NSOU ?GE-EC-41 Sàv çyì, #!° !Ö° Û, y° !Ó° Ó° ~!_ !° y° !Ó° !yÛ, ^!Ó° ~Û, !ÿyöyÓ° ! çyì, #!° ÓyçyÓ° - Sàv xyM, È!° Û,
!Ö° Û, y° !Ó° Ó° Öy !ç° !è, Û, ^!è, yÓ° !ò!° üy!Ó!ò- Sàv Ó° yç° !ò!lì, Û, Û, ì≈, ^!çÓ° ≤Äy!lì, ç, y!òÛ, Ó° ^ è, ç ≠ xy°!là
!ÿ!l° yà#!ì, yü)° Û, !%_ Ó° y° !l° T...Ó° öyÓ° !y!° çyì, #!° Ä xyM, È!° Û, !Ö° Û, y° !Ó° Ó° ~Û, !ÿ!D Û, yç Û, Ó° y° ~ÓÇ !Ó!ù, ß°
xyM, È!° Û, Û, ì≈, c ^!l° !Û, çöyÓ° f!ò!Ó° Û, üD° !Ó° Ä, çÓ° ^ çyÓ° ^ òÄ!° y •!l° !làÈ°- ~Û, •zú, y° !Ó° Ó° y•zÛ, yÓ° S1964V
~Ó° !ä, hs° yü, yÓöy!° !%_ Ó° y<T... •!FàÈ !òó° y, ö_y Ä !f!lì, ç#° !ì, yÓ° Ó° !k, Ó° , ò!è, !ç, !ÿç!Ó!öy!öÛ, xyòyö ≤Äòyö Öy
òÓ° Û, È!yÛ, !È!- ~Û, !ÓÛ, " öyÓ° !y!° çyì, #!° Ä xyM, È!° Û, !Ö° Û, yÓ° =!° Ó° ü !òf ≤Ä!ì, !ÿ!l° !à, yç!ò!è, !ÿ%, ^!Ó° Ä, çÓ°
^ çyÓ° ^ òÄ!° y •!l° !làÈ- 8.12 ö#!ì, xy°!l° y° !àÓ° öy!° c !ÿ!ö!è, Û, ^!l° Û, !è, !ÿ%, öy!Ó° Ç (Some Recommendations the
Responsibilities of NITI Aayog) Óyçy° !Ó° Ó° ^ «, ^!è xyM, È!° Û, !Ö° Û, y° !Ó° Ó° ^ «, ü! , yÓ° !è, Û, à!ç, #° ÓN° !ò ^ òÄ!° yÓ°
!ò° !Û, ~ù! , çö-ù, ^ çÓ° !ò° !l° !làÈ- ò«, !ì, y Óy!ì, y° !öyÓ° çöf !Ö° Û, y° !Ó° Ó° !Ó° !Û, w#Û, Ó° !ì !Û, v í, zFä, hflì° !Ó° Ó°
!yÓ!ì, #!° !Ö° Û, y!Ó° !ì, _yòyö •è, y° !öyÓ° Û, !y Ó° !° öy- çyì, #!° , ò!èy° !l° üD° çöÛ, !Û, à%È x!òÛ, y° !Ó° Ó° ^ «, ^!è
^ Û, w#!° !Ö° Û, yÓ° ≤Ä!ì, fç, Öy, ç° !Ó° yç, •hflì° !ç, ç, ö ~ì, y° !öyÓ° !ÓÈ!l° !è, !ò!y, !ì, Û, Ó° !lì, xyM, È!° Û, hflì° !Ó° !ÿ•z
!Çe° yhs° ÓfÓf!yÓ° !ò° !Û, öçÓ° !ò° !lì, •z, öy!Ó° - !Û, v !Ö° Û, y!Ó° ^ «, ü! , yÓ° !Ó° !Û, w#Û, Ó° !ì üy° !ò ~•z òl° !lì, y
fliyö#!° ≤Äù, yÓçy° #Ó° y° Û, !ç, à!è, Û, ^!Ó° ^ ù, ^!Ó° ~ÓÇ xöfÓ° y Ó!M, È!ì, •!Ó° - f!ÿyö#ö!ì, yÓ° , òÓ° ~üöè, y•z xyççÛ, y
!àÈ°- !Ç° !ç, ^!lì, ç, ö° !lì, ^ à° !° ö!è, ç, ö ö#!ì, xy°!l° yà !Û, !ÿ≈, Û, !ì, yÓ° !ÿ!D !ò° !çÓ° ù) !üÛ, y !è, Û, Û, Ó° !lì, •!Ó° - ^ òá° !lì,
•!Ó° !l° !ò° y!ò òÓ° Û, yÓ° àÈy!ì, y ù, yÓ° !lì, Ó° xì≈ö#!ì, ^!lì, !Ö° Û, y!Ó° •hflì° !ç, ç, ö !ò öy Û, Ó° y° !ì - xy°!l° yà xyM, È!° Û,
!Ö° Û, y° !Ó° Ó° e° ! ^ «, ü! , y !Ö° Û, y!Ó° Óf° !l° ò«, !ì, y Ó, !k, ñ !lìy!Ö° !Ó° !Û, w#Û, Ó° !ì ~ÓÇ ^ Û, w ^!l° !Û, xyM, È!° Û,
!Ö° Û, y° !Ó° Ó° Û, y° !làÈ •hflìyhs° !Ó° Ó° !ÓÈ!l° !Ç, •!è, Ä !%#%, Û, Ó° !lì, ç, ö%òÓ° y!° !ä, hs° yü, yÓöy Û, Ó° yÓ°
^ áy!ì, y, ö_ö Û, Ó° !lì, çöy!Ó° - ~•z öyÓ° !yü)° Û, !Çf!öyÓ° Û, ü≈!ÿ!ä, í, zFä, yÛ, yAç, #° !Fä° !ì, y xì≈!ò!lì, Û, !ÓÛ, yçÓ!k,
Ä çy!òó° üy° !öyß° !l° !ò á%Ó•z Û, y° !ç° yà !Ó- !%_ Ó° y<T...#Û, !ì, y° !Û, !ü, ù, Û, Ó° !lì, ÷ö%üye ^ Û, w Ä xDÓ° y° !çf
çy!ö«, ü! , yÓ° !Ó° !Û, w#Û, Ó° !l° !l° T òl° - ù, yÓ° !lì, Ó° ü!lì, y à!è, !fs° Ó° yçö#!ì, Ä xì≈ö#!ì, Ó° !ü° !ç° !yÛ, ^!Ó° z- fliy!° #
xyl!èÛ, !ÓÛ, y° !çÓ° ç° !òf ^ ò!ç° !l° !ÿ! , fÛ, y° !Ó° Ó° Ó° yçf! !%_ Ó° y<T...#Û, !ì, yÓ° ≤Ä!l° yçöñ !ì,

100%	MATCHING BLOCK 161/161	SA	TANIA CHAKRABORTY.pdf (D158018304)
y Ó° yÓ° x° !ì, ç«, y Ó° y° !à öy- ~•			

zÜ,y İç xö%öy%Æ ðiÓ Ü, "öy Ü, !üç İöÓ ðyü, °fñ Ófı~ı,y !ö İİ xy İyã, öy Ü ü •İ !ö- İ, İÖ ~ê,yÄ !ê,Ü, İñ
xl~ İöİ,Ü, !ÖÜ,y İçÓ üy İöyß İ İö ö#İİ, xy İİ yà İ İÜ, ü) !üÜ,y ö İÖ İ,yÓ ,ö% İÖ yê,y ~áöÄ ðiÓ <ÖyÓ •İ !ö-
İ, İÖ !Ö İÜ,w#Ü,İ, xl~ İöİ,Ü, ÓfÓfıy ≤Äİ İ İöÓ «ç, İe Ó yçf=İ°Ó ü) !üÜ,y İÜ, xyÓ Ä =Ó &c ðÄİ yÓ «ç, İe
~ÖÇ ÓyçyÓ ÓfÓfıy İÜ, %İfıİİ, ðÄİ yÓ «ç, İe ~Ó ü) !üÜ,y İÖ~çö@ Äy•f- ~İ,«ç İ xyÜÓ y ö#İİ, xy İİ y İäÓ
!Ö!ü,ß" !öÜ, !ö İİ xy İyã, öy Ü, Ó °yü- ~ÖyÓ xyÜÓ y ö#İİ, xy İİ y İäÓ ü)° «ç, İe !° !ö İİ xy İyã, öy Ü, Ó Ó-
218 NSOU ?GE-EC-41 8.13 ö#İİ, xy İİ y İäÓ °«ç,f (Goals of NITI Aayog) SÜ, V !Ö!ü,ß" Ó yçf=İ° İÜ, !ö İİ ~Ü,ê,y
çyi, #İ İ, zß İ ö x@ Äy!öÜ,y İÖ Ó !ü, !_ İİ, Ü, Ó y- SáV Ü, yx, öy İÖ !ê, ü, ü, İİ, İ°ç İüÓ xy İy İÜ, !öİ !üİ, ü, y İÖ
Ó yçf=İ° İÜ, !ö İİ Ü, yç Ü, Ó y İy İİ, ç!_ çy# Ó y İçfÓ myÓ y•z ~Ü, !ê, ç!_ çy# çyİİ, Öy Ó y<T... à!è, İ, •İ - SáV
@ Äyü#İ hfİ İÖ İ!è, Ü, ðiÓ Ü, "öy Ü, İÖ İ, yÓ ðyü!@ ÄÜ, Ó * ,ð!è, İÜ, Ó, _Ó İÜ, y!Ó hfİ İÖ Ó * ,öy!İ İ,
Ü, Ó y- SáV İühfİ ö#İİ, =!° çyi, #İ !öÓ y, ö_yÓ fİy İİ= Ó * ,öy!İ İ, Ü, Ó İİ, İÖ- SáV xl~ İöİ,Ü, İ, zß İ İöÓ ü, İ°
İyü İç İ İühfİ İ# Öy İyã, # İÜ Ü, üü, y İÖ İ% !Ööy, öy İÖ öy İ, y İöÓ !ö İÜ, x@ Äy!öÜ,y İÖ Ó !ü, !_ İİ, öçÓ
!ö İİ, •İÖ- Sá, V Ü, Öç àİ, ü, y İÖ ð#â~Ü, y#ö , öy@ Äyü ~ÖÇ İ, z İöfyà öÄİ y ~ÖÇ İ=İ°Ó İ!è, Ü, ü) fyİ ö
Ü, Ó y- ~z ü) fyİ İöÓ !ü, !_ İİ, İ, zqyÖöü%#İ İ, zß İ İöÓ !ö İÜ, öçÓ ðÄİ y •İÖ ~ÖÇ ≤Ä İİ yç İö
xhsÓ~İ, #Ü, y#ö İü İİ İ, y İ!è, Ü, İç İçyöö Ü, Ó y •İÖ- SáEV xyİ° İ fiè, Ü, •y" ,yÓ ~ÖÇ çyi, #İ Ä xyhs ç=yİ, Ü,
hfİ İÖ İüü, yÖy, öß" İ!çÜ, è, fyB, ~ÖÇ İç«ç, yü)Ü, Ä ö#İİ !ö~yÓ İÜ, yÓ # à İÖİfıy ü)Ü, ≤Äİ, ç, yİ=İ° İÜ, İ, z, ö İöç
öÄİ y ~ÖÇ ~ İöÓ ü İöf xyöyö ≤Äöyö İÜ, İ, zİfıy!İ, Ü, Ó y- SçV !ç«ç, yñ ö«ç, İ, yñ İ, zß İ İöñ !°D İÖİfıf ö)Ó #Ü, Ó İ
~ÖÇ Ü, ü~İçfıy İöÓ üyöf İü ü, yÓ İİ, Ó çöççafıy İ, y!_Ü, °fı, fyçç °yü, ~ÖÇ İ%Öñ ,ö%Ó &Eİ Ä ü!°y İöÓ
İÜ, yÖöy İ, z, ö!İ, - Sé, V öy!Ó o ö)Ó #Ü, Ó İ ~ÖÇ ≤Ä İİ fÜ, ü, yÓ İ, # İİ Ó ç İöf ü!~yöy Ä xydİjyöy !ö İİ ç#Öö
İy, ö İöÓ İ İyà Ü, İÖ ðÄİ y- S~èV !°D ç«ç, öyİ, ñ Öİ~ ~ÖÇ xl~ İöİ,Ü, İÖİ İüfÓ Ä, öÓ !ü, !_ Ü, İÖ İ xİüİ, y
≤Ää, İ!İ, xy İäÈ İ, yÓ ≤Äİ, Ü, yÓ Ü, Ó y- Sé, V ü, yÓ İİ, Ó !Ö!ü,ß" @ Äyü=İ° İÜ, ≤Äİ, ç, yöàİ, ü, y İÖ İ, zß İ ö
≤Äİe İ yİ !ö İİ ~ İİ İ, y İöÓ ~Ü, #Ü) İ, Ü, Ó y- Sé, V ü, yÓ İİ, Ó !Ö!ü,ß" ≤Äy İhs" xÓİfıİ, 50 !ü!İ ö ~Ó Ä Ó!ç
«ç, o ÓfÓfıyÓ ç İöf ö#İİ, İyİ İ, y İy Ü, ü~İçfıy İ, İçTÓ ~Ü, ê, y ≤Äöyö İ, zİfı- Sı, V ü, yÓ İİ, Ó , ðiÓ İÖç Öyİ, Ó
İjı İöÓ İ%Ó «ç, y Ü, Ó y- Sı, V çyi, #İ İ, zß İ ö ≤ÄÜ, İ" xyÓ Ä Ü, yİ=Ü, y, ö !ö İİ xyİy İy İİ, İ, z, ö!İ, İ, z_ °«ç,f=İ°
İ!è, Ü, ü, y İÖ Ó * , öy!İ İ, •İ - 8.14 İyÓ yçç (Summary) ö#İİ, xy İİ yà İ, w#İ İ Ü, yÓ ~ÖÇ Ó yçfıÜ, y İÖ Ó
üsÜ, =İ°Ó İy İİ à!öç, İ İyà#İ, yñ, öÓ yüç~ ~ÖÇ İüß İİ Ó üyöf İü Ü, yç Ü, Ó İÖ- İ!öÄ ö#İİ, xy İİ yà İ, w#İ
~ÖÇ Ó yçfıÜ, yÓ =İ°Ó Ü, y İäÈ !Ö!ü,ß" Ófy, öy İÖ İ% , öy!İ, ç Ü, Ó İÖñ İ, Ó%Ä !İk, yhs" öÄİ y ~ÖÇ
ÖyhfİÖyl" İöÓ öy!İ c ö#İİ, xy İİ y İäÓ Ä, ö İÖ •z İyÜ, İÖ-
219 NSOU ?GE-EC-41 ö#İİ, xy İİ yà İ%çyİ İöÓ =Ó &c, ð)İ~ ≤Ä İİ yçö#İ İ, y İÜ, İçİ, Ó ~ÖÇ «ç, üİ, y!İ İ, Ü, Ó yÓ
İ, ç, Ty Ü, Ó İÖÈÜÜÈ İy çöàİ Ü, w#Ü, ñ xçç@ Äİ ü)Ü, ñ İ İyà#İ, y ü)Ü, ñ fİfäÈ ~ÖÇ ö#İİ, ä, y!İ, - ~İè, İ, zß İ ö
≤Äİe İ yÓ İyü İyã, öyü)Ü, !öÜ, !ö İö~çÜ, ~ÖÇ Ü, Öç àİ, •zö, ö%è, ≤Äöyö Ü, Ó İÖñ İ, yäÉyİ, yÄ ~ê, y !Öİ, Ó İ
İyàfı, y ~ÖÇ ü, yü, İ°Ó !ö İÜ, ü İöy!ö İÖç Ü, Ó İÖ- İ, yäÉyİ, y ö#İİ, xy İİ y İäÓ ü)° «ç, f •İÖ •zö!Ü, İ, z İÖé, Ó
!İy İÖ ~ÖÇ İ, zß İ İöÓ ç İöf öİ% , ö !ä, hs yöyÓ İy ≤Ää, yÓ Ü, •Äİ y- ö#İİ, xy İİ yà ü, yÓ İİ, Ó Öİ~ç, üyö
≤Äöyöüs#Ö Ó, İü, y İÖ İyçöy xy İİ y İä, ðiÓ Ó İİ~ç, àè, ö Ü, Ó y ü, yÓ İİ, Ó xl~ İöİ,Ü, İçfıy- ü, yÓ İ, Ó İEİ~
xy!İ=Ü, İyçöyİ) İ•Ö ≤Äİ, °«ç, f Ó İä ~ÖÇ Ó yçf=İ°Ó xy İİ Ó ç İöf İä, hs yü, yÖöyÓ ç İöf ~z xy İİ y İäÓ
àè, ö Ü, Ó y •İ İäÈ- ö#İİ, xy İİ yà 1 çyö%İ yÓ # 2015 İy İ° à!è, İ, •İ - ö#İİ, xy İİ yà Öİ~ç, üy İö ~Ü, !è, state of the
arts İjıö !•İy İÖ , ðiÓ à!İ, •İfäÈ- ~Ó ü, İ° ≤Ä İİ yçö#İ K, yö Ä ö, ö%İfıç, x@ Äy!öÜ, yÓ !ü, !_ İİ, à İÖİfıyñ
İ, zqyÖöy İÜ, İ, zİfıy!İ, Ü, Ó İäÈ- ~äÉyİ, y İÜ, yÓ İÜ, Ü, Öç àİ, ö#İİ !ö~yÓ İİ İyİ İ, y Ü, Ó İäÈ ~ÖÇ
xy, ööÜ, y İ° İüİfy=İ°Ó ðáü, y Ü, Ó İäÈ- ö#İİ, xy İİ y İäÓ ü) Ü, yİ=yÓ! İÜ, xyÜÓ y ü)İ, ä, yÓ

100%	MATCHING BLOCK 159/161	SA	CC-BT-01.pdf (D150573997)
ü, y İä ü, yà Ü, Ó İİ, öy!Ö			

ÈÙÙÙÈ SÜ, V, ð!°!§ ~ÓÇ ^≤Äy@~Äyü ^ú, üÄI^yÜ≈, SáV ^Ü, yx, öy^ÍÓ^!è, ù, ^ú, ^lí, Ó^y!°çü SàV ü!è, è, !Ó^Ç ~ÓÇ ü)°fy!° ò SàV !ÌÇÜ, è, fyB, ~ÓÇ ò^Í°Ç Ä •z^Íöy^Íü, çö •ÍÓ- ö#!ì, xy^Íì^y^ÍàÓ^ ÑyÇàè, !òÜ, Ü, yè, y^Íüy^Íì, ^ã, !^yÓ^ , öy!≈ö !•§y^ÍÓ !yÜ, ^ÍÓö ≤Äöyöüsf#- ≤Äöyöüsf# Ü, i≈, Ü, !ò!%_ ^ú, y•z! ^ã, !^yÓ^ , öy!≈öñ xyhs^ ç≈y!ì, Ü, ~: ^Í, öyçyÓ^ §• !Ó^ÍÇÈ!K, - Ç#È!≈fliyö#Í^ !Óÿ^!Óðfy!° ~ÓÇ à^ÍÓÈ!iy §Çfliy Ä xöfyöf ≤Äy!DÜ, ≤Ä!ì, ç, yö ^!^ÍÜ, §^ÍÓù≈yFä, ò%çö ~Ü, !è, , ðöy!òÜ, yÓ^ Ó^Í°- Ì, yâËyí, , y xyÇ!ÇÜ, §ü^Íì^Ó^ §ò§fÓ^ y xyÓ!ì≈, Ì, ù, y^ÍÓ !yÜ, ^ÍÓö- ~ãËyí, , y Ä^Ü, w#Í^ üsf#, ð!Ó^ È!^!òÓ^ §^ÍÓ≈yFä, ä, yÓ^ çö §ò§f ≤Äöyöüsf# Ü, i≈, Ü, ü^Íöyö#ì, •ÍÓö- Ì, yâËyí, , y ≤Äöyöüsf# Ü, i≈, Ü, ~Ü, !è, !ò!j≈<T^ ü!^y^ÍòÓ^ !ù, !_!^ì, ù, yÓ^ Ì, §Ó^Ü, y^ÍÓ^Ó^ §ä, #Ó, ð^!ò !ò!%_ ^•ÍÓö- ö#!ì, xy^Íì^y^ÍàÓ^ =Ó^ & c, ð)í≈ ≤Ä^Íì^yçö#Í^ Ì, y^ÍÜ, §ç!^Ó^ ~ÓÇ «, ü!^y!^ì, Ü, Ó^yÓ^ ^ã, <Ty Ü, Ó^ÍÓ^ Öy çòai^ÍÜ, w#Ü, xÇç@^Ä^i^ü)°Ü, ñ §^Íìy^Íà#ì, yü)°Ü, ñ fl!FàÈ ~ÓÇ ö#!ì, ä, y!°ì, - 8.15 xö%ç#°ö# (Exercise) ????? §Ç!«, Æ í, z_ ^ÍÓ^Ó^ ≤ÄÿçyÓ!° (Short Answer-type Questions) 1. SÜ, V ö#!ì, xy^Íì^y^ÍàÓ^ Ó^Í°/SàV ö#!ì, xy^Íì^y^ÍàÓ^ , ð% ^ÍÓ^ y öyü !Ü /SàV ö#!ì, xy^Íì^y^ÍàÓ^ à!è, Ì, •Í /SàV ö#!ì, xy^Íì^y^ÍàÓ^ ^ã, !^yÓ^ üfyö ^Ü, / 220 NSOU ?GE-EC-41 SàV ö#!ì, xy^Íì^y^ÍàÓ^ ü)°Ü, y!≈yÓ!°Ó^ ð%!è, Ó^ í, z^ÍÓ^á Ü, Ó^ - Sã, V ö#!ì, xy^Íì^y^ÍàÓ^ §^ÍD , ð!Ó^Ü, "öy Ü, !üç^ÍòÓ^ ð%!è, , öy!≈Ü, f ^°á- ????? üyé, y!Ó^ í, z_ ^ÍÓ^Ó^ ≤ÄÿçyÓ!° (Medium-answer type questions) 2. SÜ, V x!≈!ò!ì, Ü, , ð!Ó^Ü, "öyÓ^ ^≤Ä« y, ð^!è, ö#!ì, xy^Íì^y^ÍàÓ^ ü) !üÜ, y !Ü /SàV ö#!ì, xy^Íì^y^ÍàÓ^ ^Ü, yö% ^Ü, yö% §ÇfliyÓ^ üyÓ^ú, Ì, à!è, Ì, •Í^Í^!äÈ Ì, yÓ^ xy^Í°yã, öy Ü, ^ÍÓ^y- SàV , ð!Ó^Ü, "öy Ü, !üçö ~ÓÇ ö#!ì, xy^Íì^y^ÍàÓ^ ü^Íòf , öy!≈Ü, f !Ó^Íÿ^È!ì Ü, ^ÍÓ^y- ????? ð#â≈ í, z_ ^ÍÓ^Ó^ ≤ÄÿçyÓ!° (Long-answer type questions) 3. SÜ, V ö#!ì, xy^Íì^y^ÍàÓ^ ü)°

87%	MATCHING BLOCK 160/161	SA	CC-BT-01.pdf (D150573997)
Ü, y!≈yÓ!° §!ð^ÍÜ≈, xy^Í°yã, öy Ü, ^ÍÓ^y-			

SàV í, zB^Í^òç#^ ð^!èç^Ü, w ~ÓÇ Ó^yçf=!Ó^ ü^Íòf §!ð^ÍÜ≈, Ó^ xy^Í°y^ÍÜ, ö#!ì, xy^Íì^y^ÍàÓ^ ü) !üÜ, y !Ó^Íÿ^È!ì Ü, Ó^ - SàV ù, yÓ^ ^Íì, x!≈!ò!ì, Ü, í, zB^Í^!^!ò ö#!ì, xy^Íì^y^ÍàÓ^ òy!^c !Ó^Íÿ^È!ì Ü, ^ÍÓ^y ~ÓÇ ~•z ≤Ä§^ÍD xy^Í°yã, öy Ü, ^ÍÓ^y ^Í ö#!ì, xy^Íì^y^ÍàÓ^ !è, Ü, !Ü, Ü, Ó^ ^Íì, •ÍÓ/8.16 @^Äsi, ð!O (Bibliography) 1. ö#!ì, xy^Íì^y^ÍàÓ^ §!ð^ÍÜ≈, ù, yÓ^ Ì, §Ó^Ü, y^ÍÓ^Ó^ !Ó!ù, ß^Ì, Ì, f- 2. www.niti.gov.in

Hit and source - focused comparison, Side by Side

Submitted text	As student entered the text in the submitted document.
Matching text	As the text appears in the source.

Ù•yl ^òçlyl^ Ù, §%Ë,yEİä,w Ó§%Ó^ lyÙy!B,İ, ~•z Ù%_'
 !Óÿ!Óòfy^îî^ Ó^ í,zB√%_ ' !Ç« ,yD^İl xy,öly^İÜ, flÿàĭ, –
 §j±!İ, ~•z ≤Ä!İ, ı,y l ^ò^İçÓ^ §Ó≈≤ÄİÜ Ó^yçf §Ó^ Ù,y!Ó^
 Ù%_ ' !Óÿ!Óòfy^îî^ !•İ§^İÓ lfyÜ, (NAAC) Ù)^fyİ^ İl Ú~Ü
 ^@^Äİ, ≤ÄyÆ •İİ^ İSÈ– !Óÿ!Óòfy^îî^ ÙO%!Ó^ Ù, !Ùçl
 ≤ÄÜ,y!çĭ, !İ^İò≈çlyÜyİ^ fl^yİ, Ù, !Ç« ,ye^ Ù^İÜ, ç,öNyä, İè,
 ç,ö,İÜ, ≤ÄÜ, Ó^ İr^ !Ólfhfİl Ù, Ó^yÓ^ Ù, İy Ó^y •İİ^ İSÈ–
 ~=!^ •°ÈüüüÈÜ^ Ù, yÓ^ ^ Ù, y§≈Üñ Úİ, !§!≤^l^ flö!§!È, Ù,
 •z^İ^Ü, İè, È, Üñ Ú^ç^İİ!Ó^ Ù, •z^İ^Ü, İè, È, Ù ~ÓÇ Ú!flÖ^Ü
 ~ Ù~!Ó!è, ~l•fy^TM^İÜrè, ^ Ù, y§≈Ü– ^e^ İí, è, çk, İİ, Ó^
 G, çÓ^ !È, !_ Ù, ^İÓ^ !Ólfhfİl ~•z, çyè, e^ Ù !Ç« ,yl≈#Ó^
 Ù, y^İSÈ !İÓ≈yā, İdÜ, ç, çyè, e^ İÜ, çyè, @^ Ä^ İrÓ^
 §%!Ó^İò ~İl ^ò^İÓ– ~Ó^ •z §^İD İ%_ ' •İİ^ İSÈ
 EİyB√y!EİÜ, Ù)^fyİ^ l ÓfÓfliy ~ÓÇ ^e^ İí, è,
 è, Δy^TMÈ, y^İÓ^ Ó^ §%İÿà– !Ç« ,yl≈#^ Ù, !wÜ, ~•z
 ÓfÓfliy Ù)^İ, ^@^Äİ, ÈüÈ!È, !_Ü, İy x!Ó!FSÈB^
 xyÈ, fhs^Ó^ #İ Ù)^fyİ^ İlÓ^ Ùòf !ò^İİ^ §y!Ó≈Ü,
 Ù)^fyİ^ İlÓ^ !ò^İÜ, ~İàÿ^İÓ ~ÓÇ !Ç« ,yl≈#^ İÜ, !ÓEİİ^
 !İÓ≈yā, İlÓ^ ^« , İe İ^İly, çİ%_ ' §%!Óòy ^ò^İÓ–
 !Ç« ,ye^ İÜÓ^ ≤Äÿ!Ó^ İ, ç, çÓ^ §^İÓ^ !Ó!Óò !ÓEİİ^
 ä, İ^ İlÓ^ §« , Üİ, y !Ç« ,yl≈#^ İÜ, ^ò^İçÓ^ xlfylf
 í, zFä, !Ç« ,y ≤Ä!İ, ı, y İlÓ^ xyhs^ /ÓfÓfliyİ^ x!ç≈İ, ^e^ İí, è,
 fliyllys^ İlÓ^ §y•ylf Ù, Ó^ İÓ– !Ç« ,yl≈#Ó^ x!È, İİlyçl G
 ç, çÓ^ @^ Ä^ İr^ ç, Üİ, y x!%İyİ^ #, çyè, e^ İÜÓ^ !Ólfy§•z ~•z
 İİ%, l !Ç« ,ye^ İÜÓ^ °« ,f–

Ù•yl ^òçlyl^ Ù, §%Ë,yEİä,w Ó§%Ó^ lyÙy!B,İ, ~•z Ù%_'
 !Óÿ!Óòfy^îî^ Ó^ í,zB√%_ ' !Ç« ,yD^İl xy,öly^İÜ, flÿàĭ, –
 §j±!İ, ~•z ≤Ä!İ, ı,y l ^ò^İçÓ^ §Ó≈≤ÄİÜ Ó^yçf §Ó^ Ù,y!Ó^
 Ù%_ ' !Óÿ!Óòfy^îî^ !•İ§^İÓ lfyÜ, (NAAC) Ù)^fyİ^ İl Ú~Ü
 ^@^Äİ, ≤ÄyÆ •İİ^ İSÈ– !Óÿ!Óòfy^îî^ ÙO%!Ó^ Ù, !Ùçl
 ≤ÄÜ,y!çĭ, !İ^İò≈çlyÜyİ^ fl^yİ, Ù, !Ç« ,ye^ Ù^İÜ, ç,öNyä, İè,
 ç,ö,İÜ, ≤ÄÜ, Ó^ İr^ !Ólfhfİl Ù, Ó^yÓ^ Ù, İy Ó^y •İİ^ İSÈ–
 ~=!^ •°ÈüüüÈÜ^ Ù, yÓ^ ^ Ù, y§≈Üñ Úİ, !§!≤^l^ flö!§!È, Ù,
 •z^İ^Ü, İè, È, Üñ Ú^ç^İİ!Ó^ Ù, •z^İ^Ü, İè, È, Ù ~ÓÇ Ú!flÖ^Ü
 ~ Ù~!Ó!è, ~l•fy^TM^İÜrè, ^ Ù, y§≈Ü– ^e^ İí, è, çk, İİ, Ó^
 G, çÓ^ !È, !_ Ù, ^İÓ^ !Ólfhfİl ~•z, çyè, e^ Ù !Ç« ,yl≈#Ó^
 Ù, y^İSÈ !İÓ≈yā, İdÜ, ç, çyè, e^ İÜ, çyè, @^ Ä^ İrÓ^
 §%!Ó^İò ~İl ^ò^İÓ– ~Ó^ •z §^İD İ%_ ' •İİ^ İSÈ
 EİyB√y!EİÜ, Ù)^fyİ^ l ÓfÓfliy ~ÓÇ ^e^ İí, è,
 è, Δy^TMÈ, y^İÓ^ Ó^ §%İÿà– !Ç« ,yl≈#^ Ù, !wÜ, ~•z
 ÓfÓfliy Ù)^İ, ^@^Äİ, ÈüÈ!È, !_Ü, İy x!Ó!FSÈB^
 xyÈ, fhs^Ó^ #İ Ù)^fyİ^ İlÓ^ Ùòf !ò^İİ^ §y!Ó≈Ü,
 Ù)^fyİ^ İlÓ^ !ò^İÜ, ~İàÿ^İÓ ~ÓÇ !Ç« ,yl≈#^ İÜ, !ÓEİİ^
 !İÓ≈yā, İlÓ^ ^« , İe İ^İly, çİ%_ ' §%!Óòy ^ò^İÓ–
 !Ç« ,ye^ İÜÓ^ ≤Äÿ!Ó^ İ, ç, çÓ^ §^İÓ^ !Ó!Óò !ÓEİİ^
 ä, İ^ İlÓ^ §« , Üİ, y !Ç« ,yl≈#^ İÜ, ^ò^İçÓ^ xlfylf
 í, zFä, !Ç« ,y ≤Ä!İ, ı, y İlÓ^ xyhs^ /ÓfÓfliyİ^ x!ç≈İ, ^e^ İí, è,
 fliyllys^ İlÓ^ §y•ylf Ù, Ó^ İÓ– !Ç« ,yl≈#Ó^ x!È, İİlyçl G
 ç, çÓ^ @^ Ä^ İr^ ç, Üİ, y x!%İyİ^ #, çyè, e^ İÜÓ^ !Ólfy§•z ~•z
 İİ%, l !Ç« ,ye^ İÜÓ^ °« ,f– (

SA CC-EC-03.pdf (D149057140)

xl%lyl# # ſŬ, ° í, zFä, !ç« , y ≤Ä!i, ¢, y ^llo° fl"yi, Ŭ,
 , öyë, e' ^iŬ ~•z !ſÉ!ÓÉ!ſÉ~ſÉ , öyë, e' Ŭ , ök, !i,
 Ŭ, yl≈Ŭ, Ó # Ŭ, Ó y Óyôfi, yŬ)°Ŭ, ÈüüüÉi, zFä, !ç« , yó°
 , ð!Ó ſ^llo° ~•z , ök, !i, ~Ŭ, ~ÓŬ, !"Ŭ, , ð!Ó Ói≈, ^llo°
 ſ)ä, ly Ŭ, ^llo° ^llo° ſË– xyàÛ# 2021ÈüÈ22 !ç« , yóÉi≈ ^llo°
 fl"yi, Ŭ, hfl^llo° ~•z !llo≈yä, !È, !_Ŭ, , öyë, e' Ŭ
 Ŭ, yl≈Ŭ, Ó # Ŭ, Ó y •^llo° ~•z Ŭ ^llo° ≈ ^li, y!ç ſ%È, yÉi
 Ŭ%_ !Óÿ!Óòfy°! !ſk, yhs" @ ^Ä!i Ŭ, ^llo° ^llo° ſË– Ói≈, Ŭyl
 , öyë, e' Ŭ=!° í, zFä, !ç« , y ^« , ^leÓ° !li≈yl" Ŭ, Ŭ, , f^llo° Ó
 !ly!Ó!i, ≤ÄhfllyÓly G !l^llo°≈cyó°# xl%ſy^llo° Ó !ä, !i, G
 !Ólhfhl •^llo° ^llo° ſË– !Ó !çÉi = Ó° &cy^llo° y, ð Ŭ, Ó y
 •^llo° ^llo° ſË ^ſ•zſó !òŬ, =!°Ó° ≤Ä!i, !y •zi, zÉ!çÉ!ſ Ŭ, i≈, Ŭ,
 !ä, !i, !i, G !l^llo°≈!ç!i, – Ŭ%_ !Óÿ!Óòfy°^llo° Ó ^« , ^le
 fl!ÈüÈ!ç« , y , öyë, ÈüÈi, z, ðŬ, Ó !ç« , yl≈# ſ•yl" Ŭ,
 , ð!Ó ^llo° ſË!ÓyÓ° ~Ŭ, !è, = Ó° &c, ð)≈ xçç– !ſÉ!ÓÉ!ſÉ~ſ
 , öyë, e' ^iŬÓ° ~•z , öyë, ÈüÈi, z, ðŬ, Ó !ç« , Ó y)°i, Óyç°y G
 •zç^llo° !ç!i, !i, !i, •^llo° ^llo° ſË– !ç« , yl≈# ^llo° ſ%!Ó^llo°
 Ŭ, ly Ŭyl" ^llo° ^llo° xyŬÓ° y •zç^llo° !ç
 , öyë, ÈüÈi, z, ðŬ, Ó ^llo° Óyç°y xl%Óy^llo° Ŭ, y^lçG
 ~!ä^llo° ſË– !Óÿ!Óòfy°^llo° Ó° xyÈ, fhs" Ó° #i
 !ç« , Ŭ, Ó y•z Ŭ)°i, , öyë, ÈüÈi, z, ðŬ, Ó !ç« , ^le
 x@ ^Ä!i# È), !ŬŬ, y !l^llo° ſË!ÈüüüÈ!òG , ð) ^llo°≈Ó° Ŭi, •z
 xlfylf !Óòfy!i, !Ŭ, ≤Ä!i, ¢, y ^llo° ſ^llo° ſç!%_ x!È, K,
 !Ó !çÉiK, !ç« , Ŭ, ^llo° ſy•ylf xyŬÓ° y xŬ%_ Z, !ä, ^llo°
 @ ^Ä!i Ŭ, ^llo° ſË– !ſ, y^llo° ~•z ſy•ylf
 , öyë, ÈüÈi, z, ðŬ, Ó ^llo° Ŭy^llyß^llo° ſ•yl" Ŭ, •^llo°
 Ó^llo°•z xyŬyÓ° !Óÿ!ſ– !È≈, Ó° ^llyàf G Ŭ)°fÓyl
 !Óòfy!i, !Ŭ, ſy•ylf^llo° çlf xy!Ŭ !ſ, y^llo° xyhs" !Ó° Ŭ,
 x!È, !@ çly•z ~•z , öyë, ÈüÈi, z, ðŬ, Ó !ç« , Ŭ%_
 !Óÿ!Óòfy°^llo° Ó° !ç« , í , ök, !i, ÈüÈ≈ÄŬ, Ó° ^llo° !ſ!@^llo°
 = Ó° &c, ð)≈ È), !ŬŬ, y ^llo°– í, zB√%_ !ç« , yD^llo° , ðë, !
 ≤Ä!e í y! ſç!%_ ſŬ, ° !ç« , ^llo° ſllo°≈Ŭ, G àè, !Ŭ)°Ŭ,
 Ŭi, yŬi, xyŬy^llo° xyÓ° G ſŬ, k, Ŭ, Ó ^llo°–
 Ŭ%_ !ç« , ye' ^llo° í, z!Ŭ, ^llo°≈Ó° ≤Ä^llo° xyŬÓ° y
 ≤Ä!i, ð&!i, Ók, – , öyë, ÈüÈi, z, ðŬ, Ó !ç« , ^llo° ſ^llo°
 ſç!ÿ<T ſŬ, ° ^llo° xy!Ŭ xyhs" !Ó° Ŭ, x!È, !@ çly•z ~Óç ~•z
 í, z^llo°fy^llo° ſó≈yD#i ſyÈ, °f Ŭ, yŬy Ŭ, !Ó° – xòfy, ðŬ,
 Sí, V ÷ù, çAŬ, Ó° ſó° Ŭ, yó° í, z, öyä, yl≈ !

xl%lyl# # ſŬ, ° í, zFä, !ç« , y ≤Ä!i, ¢, y ^llo° fl"yi, Ŭ,
 , öyë, e' ^iŬ ~•z !ſÉ!ÓÉ!ſÉ~ſÉ , öyë, e' Ŭ , ök, !i,
 Ŭ, yl≈Ŭ, Ó # Ŭ, Ó y Óyôfi, yŬ)°Ŭ, ÈüüüÉi, zFä, !ç« , yó°
 , ð!Ó ſ^llo° ~•z , ök, !i, ~Ŭ, ~ÓŬ, !"Ŭ, , ð!Ó Ói≈, ^llo°
 ſ)ä, ly Ŭ, ^llo° ^llo° ſË– xyàÛ# 2021ÈüÈ22 !ç« , yóÉi≈ ^llo°
 fl"yi, Ŭ, hfl^llo° ~•z !llo≈yä, !È, !_Ŭ, , öyë, e' Ŭ
 Ŭ, yl≈Ŭ, Ó # Ŭ, Ó y •^llo° ~•z Ŭ ^llo° ≈ ^li, y!ç ſ%È, yÉi
 Ŭ%_ !Óÿ!Óòfy°! !ſk, yhs" @ ^Ä!i Ŭ, ^llo° ^llo° ſË– Ói≈, Ŭyl
 , öyë, e' Ŭ=!° í, zFä, !ç« , y ^« , ^leÓ° !li≈yl" Ŭ, Ŭ, , f^llo° Ó
 !ly!Ó!i, ≤ÄhfllyÓly G !l^llo°≈cyó°# xl%ſy^llo° Ó !ä, !i, G
 !Ólhfhl •^llo° ^llo° ſË– !Ó !çÉi = Ó° &cy^llo° y, ð Ŭ, Ó y
 •^llo° ^llo° ſË ^ſ•zſó !òŬ, =!°Ó° ≤Ä!i, !y •zi, zÉ!çÉ!ſ Ŭ, i≈, Ŭ,
 !ä, !i, !i, G !l^llo°≈!ç!i, – Ŭ%_ !Óÿ!Óòfy°^llo° Ó ^« , ^le
 fl!ÈüÈ!ç« , y , öyë, ÈüÈi, z, ðŬ, Ó !ç« , yl≈# ſ•yl" Ŭ,
 , ð!Ó ^llo° ſË!ÓyÓ° ~Ŭ, !è, = Ó° &c, ð)≈ xçç– !ſÉ!ÓÉ!ſÉ~ſ
 , öyë, e' ^iŬÓ° ~•z , öyë, ÈüÈi, z, ðŬ, Ó !ç« , Ó y)°i, Óyç°y G
 •zç^llo° !ç!i, !i, !i, •^llo° ^llo° ſË– !ç« , yl≈# ^llo° ſ%!Ó^llo°
 Ŭ, ly Ŭyl" ^llo° ^llo° xyŬÓ° y •zç^llo° !ç
 , öyë, ÈüÈi, z, ðŬ, Ó ^llo° Óyç°y xl%Óy^llo° Ŭ, y^lçG
 ~!ä^llo° ſË– !Óÿ!Óòfy°^llo° Ó° xyÈ, fhs" Ó° #i
 !ç« , Ŭ, Ó y•z Ŭ)°i, , öyë, ÈüÈi, z, ðŬ, Ó !ç« , ^le
 x@ ^Ä!i# È), !ŬŬ, y !l^llo° ſË!ÈüüüÈ!òG , ð) ^llo°≈Ó° Ŭi, •z
 xlfylf !Óòfy!i, !Ŭ, ≤Ä!i, ¢, y ^llo° ſ^llo° ſç!%_ x!È, K,
 !Ó !çÉiK, !ç« , Ŭ, ^llo° ſy•ylf xyŬÓ° y xŬ%_ Z, !ä, ^llo°
 @ ^Ä!i Ŭ, ^llo° ſË– !ſ, y^llo° ~•z ſy•ylf
 , öyë, ÈüÈi, z, ðŬ, Ó ^llo° Ŭy^llyß^llo° ſ•yl" Ŭ, •^llo°
 Ó^llo°•z xyŬyÓ° !Óÿ!ſ– !È≈, Ó° ^llyàf G Ŭ)°fÓyl
 !Óòfy!i, !Ŭ, ſy•ylf^llo° çlf xy!Ŭ !ſ, y^llo° xyhs" !Ó° Ŭ,
 x!È, !@ çly•z ~•z , öyë, ÈüÈi, z, ðŬ, Ó !ç« , Ŭ%_
 !Óÿ!Óòfy°^llo° Ó° !ç« , í , ök, !i, ÈüÈ≈ÄŬ, Ó° ^llo° !ſ!@^llo°
 = Ó° &c, ð)≈ È), !ŬŬ, y ^llo°– í, zB√%_ !ç« , yD^llo° , ðë, !
 ≤Ä!e í y! ſç!%_ ſŬ, ° !ç« , ^llo° ſllo°≈Ŭ, G àè, !Ŭ)°Ŭ,
 Ŭi, yŬi, xyŬy^llo° xyÓ° G ſŬ, k, Ŭ, Ó ^llo°–
 Ŭ%_ !ç« , ye' ^llo° í, z!Ŭ, ^llo°≈Ó° ≤Ä^llo° xyŬÓ° y
 ≤Ä!i, ð&!i, Ók, – , öyë, ÈüÈi, z, ðŬ, Ó !ç« , ^llo° ſ^llo°
 ſç!ÿ<T ſŬ, ° ^llo° xy!Ŭ xyhs" !Ó° Ŭ, x!È, !@ çly•z ~Óç ~•z
 í, z^llo°fy^llo° ſó≈yD#i ſyÈ, °f Ŭ, yŬy Ŭ, !Ó° – xòfy, ðŬ,
 Sí, V ÷ù, çAŬ, Ó° ſó° Ŭ, yó° í, z, öyä, yl≈ ≤

3/161	SUBMITTED TEXT	22 WORDS	70% MATCHING TEXT	22 WORDS
	oï, – Printed in accordance with the regulations and financial assistance of the Distance Education Bureau of the University Grants Commission. ^li,y!ç ſ%Ë,yÉĪ Û%_´ !Óÿª!Óòfy°Ī´		oï, – Printed in accordance with the regulations of the Distance Education Bureau of the University Grants Commission. ^öi,y!ç ſ% yÉĪ ü%_´ !Óÿª!Óòfy°Ī´	
SA	GE-BG-11.pdf (D151483564)			
4/161	SUBMITTED TEXT	18 WORDS	62% MATCHING TEXT	18 WORDS
	Graduate Degree Programme Choice Based Credit System (CBCS) S!öÓ≈yã,ö !û, !_Ü, ü)°fÿyö ÓfÓfliyV Subject : Honours in Commerce (HCO) !ÓÉĪĪ´ ≠ Éÿjÿy!öÜ, Óy!içf		Graduate Degree Programme Choice Based Credit System (CBCS) S!öÓ≈yã,ö !û, !_Ü, ü)° fyĪ´ ÓfÓfliyV ! ÓÉĪĪ´ ≠ ſyjÿy!öÜ, Óy!içf (
SA	CC-CO-01.pdf (D149057030)			
5/161	SUBMITTED TEXT	18 WORDS	62% MATCHING TEXT	18 WORDS
	Graduate Degree Programme Choice Based Credit System (CBCS) S!öÓ≈yã,ö !û, !_Ü, ü)°fÿyö ÓfÓfliyV Subject : Honours in Commerce (HCO) !ÓÉĪĪ´ ≠ Éÿjÿy!öÜ, Óy!içf		Graduate Degree Programme Choice Based Credit System (CBCS) S!öÓ≈yã,ö !û, !_Ü, ü)° fyĪ´ ÓfÓfliyV ! ÓÉĪĪ´ ≠ ſyjÿy!öÜ, Óy!içf (
SA	CC-CO-01.pdf (D149057030)			
6/161	SUBMITTED TEXT	14 WORDS	55% MATCHING TEXT	14 WORDS
	ÓÉĪĪ´ ſ!Ü!iç, ≠ ſòſfÓ,® í,É x!lÓ≈yi ^âyÉĪ í,É í,z_Ü Ü%,ÛyÓ´ ò_ Professor of Commerce Professor of Commerce		ÓÉĪĪ´ ſ!Ü!iç, ≠ ſòſfÓ,® í, x!öÓ≈yi ^âyÉĪ í,É í,z_Ü Ü%,ÛyÓ´ ò_ Professor of Commerce Professor of Commerce	
SA	CC-CO-01.pdf (D149057030)			

7/161	SUBMITTED TEXT	51 WORDS	62% MATCHING TEXT	51 WORDS
	<p>Professor of Commerce (PG Dept.) Professor of Commerce Hooghly Mohsin College University of Calcutta</p> <p>SA SE-EC-21-PDF-Final.pdf (D164971216)</p>		<p>Professor of Commerce (PG Dept.) Professor of Commerce Hooghly Mohsin College University of Calcutta</p> <p>SA SE-EC-21-PDF-Final.pdf (D164971216)</p>	
8/161	SUBMITTED TEXT	5 WORDS	100% MATCHING TEXT	5 WORDS
	<p>EC-41</p> <p>SA CC-EC-03.pdf (D149057140)</p>		<p>EC-03</p> <p>SA CC-EC-03.pdf (D149057140)</p>	
9/161	SUBMITTED TEXT	5 WORDS	90% MATCHING TEXT	5 WORDS
	<p>àè, ö 1.1</p> <p>SA GE-BG-11.pdf (D151483564)</p>		<p>àè, ö 4.1</p> <p>SA GE-BG-11.pdf (D151483564)</p>	
10/161	SUBMITTED TEXT	6 WORDS	70% MATCHING TEXT	6 WORDS
	<p>ö!Ü≈, ï, !Ó!ú, ß" !ÓÉll" !ö"ll" xy"i"yā, öy Ü, Ó"y•</p> <p>SA CC ED 01(Bengali).pdf (D164886399)</p>		<p>ö!Ü≈, ï, ïj ö!≈ !ÓÉll" !é, !ö"ll" xy"i"yā, öy Ü, Ó"y•- 2.3</p> <p>SA CC ED 01(Bengali).pdf (D164886399)</p>	
11/161	SUBMITTED TEXT	5 WORDS	100% MATCHING TEXT	5 WORDS
	<p>Ó"ï" !Ó"ïÓä, öy Ü, Ó"y•! - ï, ^</p> <p>SA CC-CO-01.pdf (D149057030)</p>		<p>Ó"ï" !Ó"ïÓä, öy Ü, Ó"y•! - ï,</p> <p>SA CC-CO-01.pdf (D149057030)</p>	
12/161	SUBMITTED TEXT	6 WORDS	55% MATCHING TEXT	6 WORDS
	<p>í, zB"ï"ö ~ÓÇ x!≈"l"ö!ï, Ü, ≤Äÿ"ïÓ"Ó" ü"l"öf, öy!≈Ü, f Ü, Ó"y•</p> <p>SA CC ED 01(Bengali).pdf (D164886399)</p>		<p>í, zB"ï"ö ~ÓÇ ÿy"l"çÓ" x!≈"l"ö!ï, Ü, ≤Ä"°![], •..yÿ, öy"ïÓ- ????? !ç«yÓ" öyà!Ó"Ü, c"«, f ≠ öyà!Ó"</p> <p>SA CC ED 01(Bengali).pdf (D164886399)</p>	

13/161	SUBMITTED TEXT	3 WORDS	100% MATCHING TEXT	3 WORDS
	Ó° xì≈~lò!i,Ü, Ü,yè,y^lÿyÓ° ,ö!Ó°		Ó° xì≈~lò!i,Ü, Ü,yè,y^lÿyÓ° ,ö!Ó°	
SA	GE-BG-11.pdf (D151483564)			
14/161	SUBMITTED TEXT	6 WORDS	50% MATCHING TEXT	6 WORDS
	Ü,y°#ö xì≈~lò!i,Ü, ≤Äÿy^lÿyÓ° Ó° ú, ^i° ^òç!è,Ó° xì≈~lò!i,Ü,		Ü,i,y- xì≈~lò!i,Ü, ò«i,y Ó°^i, Óf!_!è,Ó° xì≈~lò!i,Ü,	
SA	CC ED 01(Bengali).pdf (D164886399)			
15/161	SUBMITTED TEXT	4 WORDS	100% MATCHING TEXT	4 WORDS
	ú,y^lÿyÓ° ,ö!Ó° üy,ö Ü,Ó°y		ú,y^lÿyÓ° ,ö!Ó° üy,ö Ü,Ó°y	
SA	GE-BG-11.pdf (D151483564)			
16/161	SUBMITTED TEXT	5 WORDS	83% MATCHING TEXT	5 WORDS
	Ó° üy,ö Ó°y ^i^i, ,öy^lÿyÓ° – !Ó!ú,ß”		Ó°*, ö Ó°y ^i^i, ,öy^lÿyÓ° ^iñ !Ó!ú,ß” !	
SA	CC ED 01(Bengali).pdf (D164886399)			
17/161	SUBMITTED TEXT	5 WORDS	70% MATCHING TEXT	5 WORDS
	Ó°^i, ,öy!Ó° ^iñ ^òç!è,Ó° xì≈~lò!i,Ü, í,zß”^i		Ó°^i, ,öy^lÿyÓ° ^ò^içÓ° xì≈~lò!i,Ü, í,zß”^i	
SA	CC ED 01(Bengali).pdf (D164886399)			
18/161	SUBMITTED TEXT	6 WORDS	100% MATCHING TEXT	6 WORDS
	öÓ° =Ó° &c xy^lÿyÓ° y,ö Ü, ^lÿyÓ° ~Óç		öÓ° =Ó° &c xy^lÿyÓ° y,ö Ü, ^lÿyÓ° ~Óç	
SA	CC ED 01(Bengali).pdf (D164886399)			
19/161	SUBMITTED TEXT	6 WORDS	100% MATCHING TEXT	6 WORDS
	öÓ° =Ó° &c xy^lÿyÓ° y,ö Ü, Ó°y •^i^i^iäÈ-		öÓ° =Ó° &c xy^lÿyÓ° y,ö Ü, Ó°y •^^	
SA	CC ED 01(Bengali).pdf (D164886399)			

20/161	SUBMITTED TEXT	4 WORDS	95% MATCHING TEXT	4 WORDS
	ÓÉĭĭĭÓ° í,z,óÓ° !öû≈,Ó° Ü,ĭĬÓ°		ÓÉĭĭĭÓ° í,z,óÓ°È !öû≈,Ó° Ü,ĭĬÓ° –	
SA	HCO SE-CO-21-PDF-Final.pdf (D164896583)			
21/161	SUBMITTED TEXT	7 WORDS	84% MATCHING TEXT	7 WORDS
	Ü,Ó°yÓ° ^«,ĭĭe ĭĭ!ÓÉĭĭ° =!° !ÓĭĬóă,öy Ü,Ó°y •^		Ü,Ó°yÓ° ^«,ĭĭe !Ü, !Ü, !ÓÉĭĭ° !ÓĭĬóă,öy Ü,Ó°y	
SA	CC-CO-01.pdf (D149057030)			
22/161	SUBMITTED TEXT	5 WORDS	100% MATCHING TEXT	5 WORDS
	Óĭ° xĭĬöĭĬÜ, ũĭĬö Ü,ĭĬÓ°ö– 1.5.2			
SA	Basari Halder.pdf (D144493773)			
23/161	SUBMITTED TEXT	4 WORDS	100% MATCHING TEXT	4 WORDS
	ÓĭĬóă,öy Ü,Ó°y ĭĭĭĭ, ,öyĭĬÓ° – ≤		ÓĭĬóă,öy Ü,Ó°y ĭĭĭĭ, ,öyĭĬÓ° – ~•	
SA	CC ED 01(Bengali).pdf (D164886399)			
24/161	SUBMITTED TEXT	2 WORDS	100% MATCHING TEXT	2 WORDS
	òĭćÓ° xĭ≈ĭĬöĭĬÜ, Ü, í,zĬĭĭ°		òĭćÓ° xĭ≈ĭĬöĭĬÜ, Ü, í,zĬĭĭ°	
SA	CC ED 01(Bengali).pdf (D164886399)			
25/161	SUBMITTED TEXT	4 WORDS	100% MATCHING TEXT	4 WORDS
	òĭćÓ° xĭ≈ĭĬöĭĬÜ, Ü, í,zĬĭĭ°		òĭćÓ° xĭ≈ĭĬöĭĬÜ, Ü, í,zĬĭĭ°	
SA	CC ED 01(Bengali).pdf (D164886399)			
26/161	SUBMITTED TEXT	3 WORDS	100% MATCHING TEXT	3 WORDS
	òĭćÓ° xĭ≈ĭĬöĭĬÜ, Ü, í,zĬĭĭ°		òĭćÓ° xĭ≈ĭĬöĭĬÜ, Ü, í,zĬĭĭ°	
SA	CC ED 01(Bengali).pdf (D164886399)			

27/161	SUBMITTED TEXT	7 WORDS	84% MATCHING TEXT	7 WORDS
	Ü,Ó´^lî, Ü, # Ü, # !ÓÉlî´ !Ó´lÖä,öy Ü,Ó´y´		Ü,Ó´yÓ´^«,^lê !Ü, !Ü, !ÓÉlî´ !Ó´lÖä,öy Ü,Ó´y	
SA	CC-CO-01.pdf (D149057030)			
28/161	SUBMITTED TEXT	4 WORDS	87% MATCHING TEXT	4 WORDS
	Ó´lòÓ´ xÓòyö !Ó´lçÉlû,y´lÖ í,z´lÖ´á´		Ó´lòÓ´ öyü !Ó´lçÉlû,y´lÖ í,z´lÖ´á´	
SA	CC-BG-01.pdf (D149053332)			
29/161	SUBMITTED TEXT	13 WORDS	71% MATCHING TEXT	13 WORDS
	yÓ´yçç 2.12 xö%ç#°ö# 2.13 @´Äsi,ö!O 2.1 í,z´lçf (Objectives) ~•z ~Ü,Ü, !ê, ,öyè, Ü,Ó´´l° áËyeáËye#Ó´y çyö´lî, ,öyÓ´´		yÓ´yçç 3.10 xl%ç#°Äsi,ö!O 2.1 í,z´lçf ~• z ~Ü,Ü, !ê, ,öyè, Ü,Ó´ SËyeSËye#Ó´y çyl´lî, ,öyÓ´´	
SA	CC-EC-03.pdf (D149057140)			
30/161	SUBMITTED TEXT	6 WORDS	75% MATCHING TEXT	6 WORDS
	Ó´´üÔ´´~Ó!ç<Tf=!° lç´l«,´l,ö xy´l°yá,öy Ü,Ó´´		Ó´´lîÓ´´´üÔ´´Ü, ≤ç´l«,´l,ö xy´l°yá,öy Ü,Ó´´&	
SA	CC-CO-01.pdf (D149057030)			
31/161	SUBMITTED TEXT	6 WORDS	100% MATCHING TEXT	6 WORDS
	l,ö!ê,´^ð!l´lî, û,yà Ü,Ó´´y´l´ – ≤		l,ö!ê,´^ð!#´lî, û,yà Ü,Ó´´y´l´	
SA	CC-CO-01.pdf (D149057030)			
32/161	SUBMITTED TEXT	6 WORDS	83% MATCHING TEXT	6 WORDS
	Ó´y´l´ – ~•z xl≈´lò!l,Ü, Ü,yè,y´lÿy		Ó´y´l´/9– üðf!´lò´´ xl≈´lò!l,Ü, Ü,yè,y´lÿy l	
SA	GE-BG-11.pdf (D151483564)			
33/161	SUBMITTED TEXT	2 WORDS	100% MATCHING TEXT	2 WORDS
	ò´lçÓ´´ xl≈´lò!l,Ü, í,zß´l´´		ò´lçÓ´´ xl≈´lò!l,Ü, í,zß´l´´	
SA	CC ED 01(Bengali).pdf (D164886399)			

34/161	SUBMITTED TEXT	4 WORDS	100% MATCHING TEXT	4 WORDS
	ĩ,ö!ê, ù,y^lâ ù,yà Ü,Ó^y		ĩ,ö!ê, ù,y^lâ ù,yà Ü,Ó^y •	
SA	GE-BG-11.pdf (D151483564)			
35/161	SUBMITTED TEXT	2 WORDS	100% MATCHING TEXT	2 WORDS
	ò^İçÓ^ x!≈~İö!İ,Ü, í,zß^İ^		ò^İçÓ^ x!≈~İö!İ,Ü, í,zß^İ^	
SA	CC ED 01(Bengali).pdf (D164886399)			
36/161	SUBMITTED TEXT	6 WORDS	87% MATCHING TEXT	6 WORDS
	ù,y^İÓ ù,yà Ü,Ó^y ^İ^İİ, ,öy^İÓ^ – ,		ù,y^lâ ù,yà Ü,Ó^y ^İ^İİ, ,öy^İÓ^	
SA	CC-CO-01.pdf (D149057030)			
37/161	SUBMITTED TEXT	4 WORDS	76% MATCHING TEXT	4 WORDS
	Ü,yë,y^İyü!^ í,z^İÖ^á^İlyàf ,ö!Ó^Óİ≈,ö		Ü,ê,y í,z^İÖ^á^İlyàf ,ö!Ó^Óİ≈,ö !	
SA	HCO SE-CO-21-PDF-Final.pdf (D164896583)			
38/161	SUBMITTED TEXT	3 WORDS	83% MATCHING TEXT	3 WORDS
	Ü,y^İöy í,z^İÖ^á^İlyàf ,ö!Ó^Óİ≈,ö		Ü,ê,y í,z^İÖ^á^İlyàf ,ö!Ó^Óİ≈,ö !	
SA	HCO SE-CO-21-PDF-Final.pdf (D164896583)			
39/161	SUBMITTED TEXT	6 WORDS	100% MATCHING TEXT	6 WORDS
	ê, ù,y^lâ ù,yà Ü,Ó^y •İ^		ê, ù,y^lâ ù,yà Ü,Ó^y •İ^ – 2	
SA	CC-CO-01.pdf (D149057030)			
40/161	SUBMITTED TEXT	13 WORDS	71% MATCHING TEXT	13 WORDS
	yÓ^yÇÇ 3.11 xö%Ç#^ö# 3.12 @^Äsi,ö!O 3.1 í,z^İjçf (Objectives) ~•z ~Ü,Ü,!ê, ,öyë, Ü,Ó^ ^İ^ áËyeäËye#Ó^y çyö^İİ, ,öyÓ^		yÓ^yÇÇ 3.10 x!%Ç#^!# 3.11 @^Äsi,ö!O 2.1 í,z^İjçf ~•z ~Ü,Ü,!ê, ,öyë, Ü,Ó^ SËyeSËye#Ó^y çyl^İİ, ,öyÓ^	
SA	CC-EC-03.pdf (D149057140)			

41/161	SUBMITTED TEXT	6 WORDS	100% MATCHING TEXT	6 WORDS
	Óî° üîö Ü,ó°y îîî, öyîíó –			
SA	Basari Halder.pdf (D144493773)			
42/161	SUBMITTED TEXT	8 WORDS	71% MATCHING TEXT	8 WORDS
	Ãÿî° 70 çî,yçç•z !âÈ° ≤Ãî,f«, Óy ,öîíó°y« ,û,yîíó		Ãÿî° ≤Ãîî, !ê, ^òç•z ≤Ãî,f«, Óy ,öîíó°y« ,û,yîíó ≤	
SA	CC ED 01(Bengali).pdf (D164886399)			
43/161	SUBMITTED TEXT	7 WORDS	61% MATCHING TEXT	7 WORDS
	Ó!çT ,ö!ó°óyîíó°ó° Ñçáfy•z ^ó!ç– x” ÑçáfÜ , ,ö!ó°óyîíó°ó° •		ÓÈèÓ ,ö!ó°óyîíó°ó° ü)!î≈,ó° Ñçáfy ^ó!ç– ~•z ÓÈèÓ ,ö!ó°óyîíó°ó° ,	
SA	GE-BG-11.pdf (D151483564)			
44/161	SUBMITTED TEXT	7 WORDS	76% MATCHING TEXT	7 WORDS
	í,z,öîíó°ó° Ñyó° !î=!° ^îîÜ, ^òáy îyîíFaÈ ^îñ		í,z,öîíó°ó° aÈÜ, ^îîÜ, ^òáy îyîíFaÈ ^îñ ≤	
SA	CC-CO-01.pdf (D149057030)			
45/161	SUBMITTED TEXT	7 WORDS	100% MATCHING TEXT	7 WORDS
	ê, û,yîîà û,yà Ü,ó° ^îî, öy!ó° – ^î=!° •		ê, û,yîîà û,yà Ü,ó° ^îî, öy!ó° – (
SA	CC-BT-01.pdf (D150573997)			
46/161	SUBMITTED TEXT	3 WORDS	100% MATCHING TEXT	3 WORDS
	Çîí« ,îî,ö xyîí°yă ,öy Ü,ó°		Çîí« ,îî,ö xyîí°yă ,öy Ü,ó°	
SA	GE-BG-11.pdf (D151483564)			
47/161	SUBMITTED TEXT	5 WORDS	100% MATCHING TEXT	5 WORDS
	Óî° xîîöîÜ, üîö Ü,îíó° ö– ~•			
SA	Basari Halder.pdf (D144493773)			

48/161	SUBMITTED TEXT	6 WORDS	100% MATCHING TEXT	6 WORDS
	Ü, Ó`y Ω, Ó`î` öy- i, yâËyí, ,yñ ~		Ü, Ó`y Ω, Ó`î` öy- i, yâËyí, ,yñ	
SA	CC-CO-01.pdf (D149057030)			
49/161	SUBMITTED TEXT	4 WORDS	100% MATCHING TEXT	4 WORDS
	Ó`Ü, y`îÓ`Ó` i, Ó`ú, `î`ü,		Ó`Ü, y`îÓ`Ó` i, Ó`ú, `î`ü,	
SA	TANIA CHAKRABORTY.pdf (D158018304)			
50/161	SUBMITTED TEXT	5 WORDS	100% MATCHING TEXT	5 WORDS
	Ó`θc, ð)î≈ û), !üÜ, y, ,öy`ö Ü, `îÓ` - i,		Ó`θc, ð)î≈ û), !üÜ, y, ,öy`ö Ü, `îÓ` - ^	
SA	CC ED 01(Bengali).pdf (D164886399)			
51/161	SUBMITTED TEXT	6 WORDS	76% MATCHING TEXT	6 WORDS
	Ó` Çfliyö Ü, Ó``îi, ,öy`îÓ` öy- i, y•z ã, y!E		Ó`ÇÓyÜ Ü, Ó``îi, ,öy`îÓ` öy i, y•z !Ç«, Ó`y Ü	
SA	CC ED 01(Bengali).pdf (D164886399)			
52/161	SUBMITTED TEXT	7 WORDS	76% MATCHING TEXT	7 WORDS
	Ó` çöf `î)ia`Ã•i Ü, Ó`y`î` i, y`üÜ,		Ó`yÓ` çöf `î!ÓÓÓ`i# ≤Ãi, Ü, Ó`y`î` ñ i, y`üÜ,	
SA	CC-CO-01.pdf (D149057030)			
53/161	SUBMITTED TEXT	8 WORDS	73% MATCHING TEXT	8 WORDS
	Ó`y !Ó!ú, ß`)e `î`üÜ, Ç@`Ã• Ü, Ó``îi, ,öy`îÓ`		Ó`y !Ó!ú, ß` çy!`ày `î`üÜ, @`Ã•i Ü, Ó``îi, ,öy`îÓ` - ^	
SA	CC ED 01(Bengali).pdf (D164886399)			
54/161	SUBMITTED TEXT	5 WORDS	100% MATCHING TEXT	5 WORDS
	Ü, Ó`yÓ` çöf ù, yÓ`i, Ω`Ü, yÓ` !		Ü, Ó`yÓ` çöf ù, yÓ`i, Ω`Ü, yÓ` 1881 Ü	
SA	CC-CO-01.pdf (D149057030)			

55/161	SUBMITTED TEXT	5 WORDS	100% MATCHING TEXT	5 WORDS
	Ó^İçEİ ú),!üÜ,y,øy°ö Ü,^İÖ°		Ó^İçEİ ú),!üÜ,y,øy°ö Ü,^İÖ° –	
SA	CC-CO-01.pdf (D149057030)			
56/161	SUBMITTED TEXT	3 WORDS	100% MATCHING TEXT	3 WORDS
	ò^İçÓ° xì≈~İö!İ,Ü, í,zß^İ^		ò^İçÓ° xì≈~İö!İ,Ü, í,zß^İ^	
SA	CC ED 01(Bengali).pdf (D164886399)			
57/161	SUBMITTED TEXT	4 WORDS	100% MATCHING TEXT	4 WORDS
	e^İ,yÄ!Ó^İe^İ,yÓ° ü^İðf^		e^İ,yÄ!Ó^İe^İ,yÓ° ü^İðf^°	
SA	HCO SE-CO-21-PDF-Final.pdf (D164896583)			
58/161	SUBMITTED TEXT	5 WORDS	100% MATCHING TEXT	5 WORDS
	e^İ,yÄ!Ó^İe^İ,yÓ° ü^İðf		e^İ,yÄ!Ó^İe^İ,yÓ° ü^İðf^°	
SA	HCO SE-CO-21-PDF-Final.pdf (D164896583)			
59/161	SUBMITTED TEXT	6 WORDS	100% MATCHING TEXT	6 WORDS
	Ü,Ó°yÓ° ^ä,çTy Ü,Ó°y•^İİ^~İäÈ– ~z			
SA	TANIA CHAKRABORTY.pdf (D158018304)			
60/161	SUBMITTED TEXT	5 WORDS	100% MATCHING TEXT	5 WORDS
	Ü,Ó°yÓ° çöf û,yÓ°İ, İÓ°Ü,yÓ°		Ü,Ó°yÓ° çöf û,yÓ°İ, İÓ°Ü,yÓ° 1881 §	
SA	CC-CO-01.pdf (D149057030)			
61/161	SUBMITTED TEXT	9 WORDS	62% MATCHING TEXT	9 WORDS
	yÓ°îÜ,Ó°^İİ,•^İÖ~ÓÇİ,yÓ° ≤Ä^İİ^yà Ü,Ó°^İİ,•^İÖ– 3.10 §		yÓ°î=!Ü,áo^İyà Ü,Ó°^İİ,•^İÖ~ÓÇÜ,áo!Ó^İİ^yà Ü,Ó°^İİ,•^İÖ–!	
SA	CC-CO-01.pdf (D149057030)			

62/161	SUBMITTED TEXT	5 WORDS	100% MATCHING TEXT	5 WORDS
	Ü,Ó`yÓ` çöf û,yÓ`i, Ö`Ü,yÓ` ^		Ü,Ó`yÓ` çöf û,yÓ`i, Ö`Ü,yÓ` 1881 §	
SA	CC-CO-01.pdf (D149057030)			
63/161	SUBMITTED TEXT	12 WORDS	71% MATCHING TEXT	12 WORDS
	yÓ`yÇÇ 4.14 xö%Ç#°ö# 4.15 @`Äsi,ö!O 4.1 í,z`ljçf (Objectives) ~•z ~Ü,Ü,!,ê, ,öyè, Ü,Ó`^!° âÈyeâÈye#Ó`y çyö`lî, ,öyÓ`^		yÓ`yÇÇ 3.10 xl%Ç#°Äsi,ö!O 2.1 í,z`ljçf ~•z ~Ü,Ü,!,ê, ,öyè, Ü,Ó` SÈyeSÈye#Ó`y çyl`lî, ,öyÓ`^	
SA	CC-EC-03.pdf (D149057140)			
64/161	SUBMITTED TEXT	4 WORDS	100% MATCHING TEXT	4 WORDS
	läÈ- i,y`lòÓ` ü`lòf í,z`lÖ`á`llyàf			
SA	Basari Halder.pdf (D144493773)			
65/161	SUBMITTED TEXT	9 WORDS	52% MATCHING TEXT	9 WORDS
	Ó`Ü,y!Ó` ^«e Óöyü` ÓÖÓ`Ü,y!Ó` ^«e !ö`lî` öyöy !Ói,Ü≈,Ä ~Ü,§		Ó`Ü,y!Ó` Ä` ÓÖÓ`Ü,y!Ó` !Ói,ö`lî`yà Óyí, ,`Ä Ü, !	
SA	GE-BG-11.pdf (D151483564)			
66/161	SUBMITTED TEXT	4 WORDS	100% MATCHING TEXT	4 WORDS
	Ç`l«,`l,ö xy`l`yã,öy Ü,Ó`y`^		Ç`l«,`l,ö xy`l`yã,öy Ü,Ó`y`	
SA	GE-BG-11.pdf (D151483564)			
67/161	SUBMITTED TEXT	6 WORDS	90% MATCHING TEXT	6 WORDS
	Ó`&c,ö)î≈ û),!üÜ,y ,öy°ö Ü,`lÖ`^läÈ- Ói≈,üy`lö			
SA	Basari Halder.pdf (D144493773)			
68/161	SUBMITTED TEXT	5 WORDS	95% MATCHING TEXT	5 WORDS
	ò%û,y`là û,yà Ü,Ó`^lî, ,öy!Ó` ≠		ò%!è, û,y`là û,yà Ü,Ó`^lî, ,öy!Ó` - (
SA	CC-BT-01.pdf (D150573997)			

69/161	SUBMITTED TEXT	5 WORDS	80% MATCHING TEXT	5 WORDS
	ö!Ó°Ü,yë,y^lÿy!äÈ°öy-~•z,ö!Ó°Ü,yë,y^lÿyÓ°		ö!Ó°Ü,yë,y^lÿy-~•z,ö!Ó°Ü,yë,y^lÿyÓ°!	
SA	HCO SE-CO-21-PDF-Final.pdf (D164896583)			
70/161	SUBMITTED TEXT	7 WORDS	100% MATCHING TEXT	7 WORDS
	lãÈ-ï,y^lòÓ°ü^lôfí,z^lÖ'á^lÿyàf•°≠			
SA	Basari Halder.pdf (D144493773)			
71/161	SUBMITTED TEXT	4 WORDS	100% MATCHING TEXT	4 WORDS
	û,y^lÖ ÓfyáfyÜ,Ó°y^l^lî,öy^lÖ°-		û,y^lÖ ÓfyáfyÜ,Ó°y^l^lî,öy^lÖ°-	
SA	CC-BG-01.pdf (D149053332)			
72/161	SUBMITTED TEXT	5 WORDS	75% MATCHING TEXT	5 WORDS
	Ó°Ü,y!Ó°^«^lêlÓ°Ü,y^lÖ°Ó°!Ó!ö^lÿyà		Ó°Ü,y!Ó°Ä^ÓlÓ°Ü,y!Ó°!Ó!ö^lÿyà	
SA	GE-BG-11.pdf (D151483564)			
73/161	SUBMITTED TEXT	11 WORDS	40% MATCHING TEXT	11 WORDS
	ò^lçÓ°ü^lôf!ç"ÓyÜ,°Ü,yÓ°áyöyà^lî,^lî,y^yÓ° Ófy,öy^lÖ°^ò^lçÓ°lÓ°Ü,y!Ó°		ò^lçÓ°ü^lôf'Ü,fÄlç•lî,à^lî,^lî,y^l°-lî,^lÖ !Óÿy!^lÖ°xöfî,üú,°!ç^lÖ°^ÓlÓ°Ü,y!Ó°	
SA	GE-BG-11.pdf (D151483564)			
74/161	SUBMITTED TEXT	4 WORDS	100% MATCHING TEXT	4 WORDS
	Ó^l°x^lô^lÿü,ü^lôÜ,^lÖ°ö-!ç^			
SA	Basari Halder.pdf (D144493773)			
75/161	SUBMITTED TEXT	5 WORDS	100% MATCHING TEXT	5 WORDS
	Ó^lçEïù),!üÜ,y,öy°öÜ,^lÖ°lãÈ-			
SA	06_chapter 3.pdf (D143312908)			

76/161	SUBMITTED TEXT	4 WORDS	95% MATCHING TEXT	4 WORDS
	y !Ó^îçÉÛ ,y^îÓ í ,z^îÖ'á^îÿàf- ^			
SA	Ananda Gopal Halder_TARUN SANNYALER KOBITA SOMAY-SAMAJ O ITIHASER MANABIK PRATYA.pdf (D112437323)			
77/161	SUBMITTED TEXT	5 WORDS	90% MATCHING TEXT	5 WORDS
	Ó^îçÉÛ =Ó^&c, ò)î≈ û) ,!üÜ ,y , ðy°ö Ü , ^îÓ^ ^îäË-			Ó^îçÉÛ =Ó^&c, ò)î≈ û) ,!üÜ ,y , ðy°ö Ü , Ó^ ^îäË-
SA	CC-BG-01.pdf (D149053332)			
78/161	SUBMITTED TEXT	5 WORDS	96% MATCHING TEXT	5 WORDS
	Ü , =Ó^&c, ò)î≈ û) ,!üÜ ,y , ðy°ö Ü , ^îÓ^ ^îäË-			Ü , !Ó^&c, ò)î≈ û) ,!üÜ ,y , ðy°ö Ü , ^îäË-
SA	CC ED 01(Bengali).pdf (D164886399)			
79/161	SUBMITTED TEXT	5 WORDS	100% MATCHING TEXT	5 WORDS
	Ãÿy^îÓ^ !Ó^îçÉÛ û) ,!üÜ ,y , ðy°ö Ü , ^îÓ^ ^îäË- 1980			
SA	06_chapter 3.pdf (D143312908)			
80/161	SUBMITTED TEXT	10 WORDS	52% MATCHING TEXT	10 WORDS
	Ü ,yÓ^î=!° !ã ,! ,í , Ü , Ó^ ^î , • ^îÓ ~ÓÇ ^ÿ=!° ò)Ó^ Ü , Ó^ ^î , • ^îÓ- ÿÓ^ Ü , y!			Ü ,yÓ^î=!° Ü , áö ^îyà Ü , Ó^ ^î , • ^îÓ ~ÓÇ Ü , áö !Ó^îÿà Ü , Ó^ ^î , • ^îÓ- !ö^î , Ó^ !ö!^ÿy%ÿ!^ # ~Ü , y^
SA	CC-CO-01.pdf (D149057030)			
81/161	SUBMITTED TEXT	5 WORDS	100% MATCHING TEXT	5 WORDS
	î , Ó^î° x^îö^îÜ , ü^îö Ü , ^îÓ^			î , Ó^î° x^îö^îÜ , ü^îö Ü , ^îÓ^
SA	GE-BG-11.pdf (D151483564)			
82/161	SUBMITTED TEXT	5 WORDS	95% MATCHING TEXT	5 WORDS
	ÿÜ , !í , ö!è , ^ð!í^î , û , yà Ü , Ó^ y •			ÿÜ , xyÓyÓ^ !è , ^ð!#^î , û , yà Ü , Ó^ y •
SA	CC-CO-01.pdf (D149057030)			

83/161	SUBMITTED TEXT	5 WORDS	100% MATCHING TEXT	5 WORDS
	Ó^îçĒĪ =Ó^&c,ð)î≈ û),!üÜ,y,öy°ö Ü,Ó^		Ó^îçĒĪ =Ó^&c,ð)î≈ û),!üÜ,y,öy°ö Ü,Ó^	
SA	CC-BG-01.pdf (D149053332)			
84/161	SUBMITTED TEXT	5 WORDS	100% MATCHING TEXT	5 WORDS
	Ó^îçĒĪ û),!üÜ,y,öy°ö Ü,^İÖ^îäĒ- ĩ			
SA	06_chapter 3.pdf (D143312908)			
85/161	SUBMITTED TEXT	5 WORDS	100% MATCHING TEXT	5 WORDS
	î,y^îòÓ^ ü^îòf í,z^İÖ^îäĒ ĩyàf •° ≠			
SA	TANIA CHAKRABORTY.pdf (D158018304)			
86/161	SUBMITTED TEXT	6 WORDS	100% MATCHING TEXT	6 WORDS
	î,y^îòÓ^ ü^îòf í,z^İÖ^îäĒ ĩyàf •° ≠			
SA	TANIA CHAKRABORTY.pdf (D158018304)			
87/161	SUBMITTED TEXT	6 WORDS	100% MATCHING TEXT	6 WORDS
	Ü,Ó^yÓ^ çöf û,yÓ^î, İÖ^Ü,yÓ^ 1955 ĩy^İ°		Ü,Ó^yÓ^ çöf û,yÓ^î, İÖ^Ü,yÓ^ 1881 ĩy^İ°	
SA	CC-CO-01.pdf (D149057030)			
88/161	SUBMITTED TEXT	5 WORDS	100% MATCHING TEXT	5 WORDS
	î,ö!ê, û,y^îä û,yà Ü,Ó^y •		î,ö!ê, û,y^îä û,yà Ü,Ó^y •	
SA	GE-BG-11.pdf (D151483564)			
89/161	SUBMITTED TEXT	3 WORDS	100% MATCHING TEXT	3 WORDS
	y^İÖ- xyüÓ^ y í,z,öİç•y^İÖ^		y^İÖ xyüÓ^ y í,z,öİç•y^İÖ^	
SA	CC ED 01(Bengali).pdf (D164886399)			

90/161	SUBMITTED TEXT	4 WORDS	87% MATCHING TEXT	4 WORDS
	y!Ó° ≤Ă!i,ꣳ,y^ïö Ó°*,öyhs`!Ó°i, Ü,Ó°`		y ≤ Ă!i,ꣳ,y^ïö Ó°*,öyhs`!Ó°i, Ü,Ó°`	
	SA CC ED 01(Bengali).pdf (D164886399)			
91/161	SUBMITTED TEXT	5 WORDS	100% MATCHING TEXT	5 WORDS
	Ü,yÓ°î á%Ñ^İç ^ÓÓ° Ü,Ó°^İi, •^		Ü,yÓ°î=!° á%Ñ^İç ^ÓÓ° Ü,Ó°^İi, •	
	SA CC-CO-01.pdf (D149057030)			
92/161	SUBMITTED TEXT	5 WORDS	80% MATCHING TEXT	5 WORDS
	Ó° Ü,Ó°yÓ°` í,z^İj`İçf û,yÓ°`i, İÓ°`			
	SA TANIA CHAKRABORTY.pdf (D158018304)			
93/161	SUBMITTED TEXT	4 WORDS	100% MATCHING TEXT	4 WORDS
	Ă!i, İİy!ài,yü)°Ü, •^İi` í,z^İë, İİäË- ~•		Ă!i, İİy!ài,yü)°Ü, •^İi` í,z^İë, İİäË- ~	
	SA CC ED 01(Bengali).pdf (D164886399)			
94/161	SUBMITTED TEXT	5 WORDS	100% MATCHING TEXT	5 WORDS
	Ă!i, İİy!ài,yü)°Ü, •^İi` í,z^İë, İİäË- 130		Ă!i, İİy!ài,yü)°Ü, •^İi` í,z^İë, İİäË- ~	
	SA CC ED 01(Bengali).pdf (D164886399)			
95/161	SUBMITTED TEXT	13 WORDS	48% MATCHING TEXT	13 WORDS
	Ü, İü!ê, !ö İİ`yà Ü, İÓ° - ~•z Ü, İü!ê, 1994 İy İÓ°` çyö%î`y!Ó° üy İİ i,yÓ° ≤Ă!i, İÓòö ^,öç Ü, İÓ° - ~•		Ü, İüç ö !ö!%_` Ü, İÓ° - ~•z Ü, İüç ö 1949 İy İÓ°` xyà İfiê, i,yÓ° ≤Ă!i, İÓòö ^,öç Ü, İÓ° ~	
	SA CC ED 01(Bengali).pdf (D164886399)			
96/161	SUBMITTED TEXT	6 WORDS	100% MATCHING TEXT	6 WORDS
	xyÜÓ°y ò%!ê, û,y İİà û,yà Ü,Ó° İİi, ,öy!Ó° - ≤		xyÜÓ°y ò%!ê, û,y İİà û,yà Ü,Ó° İİi, ,öy!Ó° - (
	SA CC-BT-01.pdf (D150573997)			

97/161	SUBMITTED TEXT	14 WORDS	36% MATCHING TEXT	14 WORDS
	Ü, Ó, yÓ, çöf, ù, yÓ, i, Ö, Ü, yÓ, ö, Ö, Ç, ü, Ü, !ü, ê, à, è, ö, Ü, Ì, Ö, ~, z, Ü, !ü, ê, Ö, %, öy, !Ö, Ç, =, !, °, ≠, Öy, !i, çf, Ü,		Ü, Ó, yÓ, çöf, ù, yÓ, i, Ö, Ü, yÓ, 1881, ÿ, Ì, °, 'Negotiable Instrument Act', öy, Ì, ü, ~Ü, !ê, xy, zö, ≤, Ä, Ì, °, ö, Ü, Ì, Ö, ~, ã, Ü, (cheque), ≤, Ä, Ì, ü, !Ö, °, öy, ê, (Promissory Note), Öy, !i, çf, Ü, #, !, (
SA	CC-CO-01.pdf (D149057030)			
98/161	SUBMITTED TEXT	12 WORDS	71% MATCHING TEXT	12 WORDS
	yÓ, yÇç, 5.12, xö, %ç, #, °, ö, #, 5.13, @, ~, Ä, si, ç, ö, !, Ö, 5.1, í, z, ^, Ì, ç, f, (Objectives), ~, z, ~Ü, Ü, !ê, , öy, è, Ü, Ó, ^, Ì, °, ä, È, y, ä, È, y, #, Ö, °, y, çy, ö, ^, Ì, , öy, Ö, ^, ^		yÓ, yÇç, 2.8, xl, %ç, #, °, Ä, si, ç, ö, !, Ö, 2.1, í, z, ^, Ì, ç, f, ~, z, ~Ü, Ü, !ê, , öy, è, Ü, Ó, S, È, y, S, È, y, #, Ö, °, y, çy, l, ^, Ì, , öy, Ö, ^, ^	
SA	CC-EC-03.pdf (D149057140)			
99/161	SUBMITTED TEXT	4 WORDS	100% MATCHING TEXT	4 WORDS
	ò, ^, Ì, ç, Ö, °, x, l, ≈, ~, Ì, ö, !, i, Ü, , í, z, ß, ^, Ì, °, ^, Ì, ö, ~		ò, ^, Ì, ç, Ö, °, x, l, ≈, ~, Ì, ö, !, i, Ü, , í, z, ß, ^, Ì, °, ^, Ì, ö, ~	
SA	CC ED 01(Bengali).pdf (D164886399)			
100/161	SUBMITTED TEXT	3 WORDS	100% MATCHING TEXT	3 WORDS
	í, z, ö, Ö, °, ^, çy, Ö, °, ^, ò, Ä, Ì, °, y, í, z, !, ä, i, ,		í, z, ö, Ö, °, ^, çy, Ö, °, ^, ò, Ä, Ì, °, y, í, z, !, ä, i, , ~, °	
SA	CC ED 01(Bengali).pdf (D164886399)			
101/161	SUBMITTED TEXT	5 WORDS	100% MATCHING TEXT	5 WORDS
	z, ~, Ü, ^, Ì, Ü, , xy, ^, Ì, °, y, ä, öy, Ü, Ó, °, y, •, ^, Ì, °, ^, Ì, ä, È, –, 5.3		z, ~, ^, Ì, Ü, , xy, ^, Ì, °, y, ä, öy, Ü, Ó, °, y, •, ^, Ì, °, ^, Ì, ä, È, ^	
SA	CC-CO-01.pdf (D149057030)			
102/161	SUBMITTED TEXT	4 WORDS	76% MATCHING TEXT	4 WORDS
	Ü, , y, è, , y, ^, Ì, üy, l, ^, í, z, ^, Ì, Ö, °, á, ^, Ì, ÿ, à, f, , ö, !, Ö, °, Ó, i, ≈, , ö		Ü, , è, , y, í, z, ^, Ì, Ö, °, á, ^, Ì, ÿ, à, f, , ö, !, Ö, °, Ó, i, ≈, , ö, !	
SA	HCO SE-CO-21-PDF-Final.pdf (D164896583)			

103/161	SUBMITTED TEXT	7 WORDS	100% MATCHING TEXT	7 WORDS
	İäÈ ì,yîòÓ° üîlòf í,zîÖ'áîllyàf •° ≠			
SA	Basari Halder.pdf (D144493773)			
104/161	SUBMITTED TEXT	11 WORDS	45% MATCHING TEXT	11 WORDS
	ö!Ó° Óî≈,ö xyîyã,öy Ü,Ó° Ó ~ÓÇ î,yÓ° ,öÓ° xyüòy!ö Ü,yè,yîlylî° ,ö!Ó° Óî≈,ö xyîyã,öy Ü,Ó° Ó- 140		ö!Ó° !ò !öîlî° ,ö!≈yîyã,öy Ü,Ó° Ó ~ÓÇ î,yÓ° îlylî Œ%Ó° «,yÓ° !Ü, !Ü, ÓfÓfliy xyüÓ° y !öîlî, ,öy!Ó° îŒè,y !öîlî° Ä xyîyã,öy Ü,Ó° Ó- 7.2 •	
SA	HCO SE-CO-21-PDF-Final.pdf (D164896583)			
105/161	SUBMITTED TEXT	6 WORDS	95% MATCHING TEXT	6 WORDS
	İÜ, ≤Äöyöi, ò%û,yîlà û,yà Ü,Ó° y		İÜ, ≤Äöyöi, ò%•û,yîlà û,yà Ü,Ó° y •	
SA	CC-CO-01.pdf (D149057030)			
106/161	SUBMITTED TEXT	4 WORDS	100% MATCHING TEXT	4 WORDS
	üîlòf í,zîÖ'áîllyàf Ü,îlî° Ü,îè, •° !		üîlòf í,zîÖ'áîllyàf Ü,îlî° Ü,îè, ç	
SA	CC-CO-01.pdf (D149057030)			
107/161	SUBMITTED TEXT	7 WORDS	100% MATCHING TEXT	7 WORDS
	î,ö û,yîlà û,yà Ü,Ó° y îylî° ≠ (î,ö û,yîlà û,yà Ü,Ó° y îylî° ≠ 1.	
SA	GE-BG-11.pdf (D151483564)			
108/161	SUBMITTED TEXT	6 WORDS	100% MATCHING TEXT	6 WORDS
	ö!Ó° Ü,öy (1966-69) @ Äî Ü,Ó° y •îlî°			
SA	TANIA CHAKRABORTY.pdf (D158018304)			
109/161	SUBMITTED TEXT	6 WORDS	58% MATCHING TEXT	6 WORDS
	yîÖ° Ó° í,zîlîîçf Œ° Ü,y!Ó° öi%,ö öi%,ö ≤Äîî,ç,		yîÖ° Ó° í,zîlîîçf ♦#° yü,Ó° !üçö ≤Äîî,ç,	
SA	GE-BG-11.pdf (D151483564)			

110/161	SUBMITTED TEXT	6 WORDS	100% MATCHING TEXT	6 WORDS
	ĩ,öú,y^lâú,yà Ü,Ó*y lyl^ ≠ (ĩ,öú,y^lâú,yà Ü,Ó*y lyl^ ≠ 1.	
SA	GE-BG-11.pdf (D151483564)			
111/161	SUBMITTED TEXT	3 WORDS	100% MATCHING TEXT	3 WORDS
	Ç^l«, ^l,ö xy^l^yã,öy Ü,Ó^		Ç^l«, ^l,ö xy^l^yã,öy Ü,Ó^	
SA	GE-BG-11.pdf (D151483564)			
112/161	SUBMITTED TEXT	5 WORDS	87% MATCHING TEXT	5 WORDS
	Ó^l^ x^l^l^l^Ü, ü^l^l^ Ü, ^l^Ó^ö- 5.6 ú,yÓ^ ^			
SA	Basari Halder.pdf (D144493773)			
113/161	SUBMITTED TEXT	9 WORDS	84% MATCHING TEXT	9 WORDS
	lÜ, l^,ö!ê, ú,y^lâú,yà Ü,Ó*y ^l^l^l^, ,öy^l^Ó^ ≠ (lÜ, (ü)^l, ò%ê, ≤Äöyö y^lâú,yà Ü,Ó*y ^l^l^l^, ,öy^l^Ó^	
SA	CC-CO-01.pdf (D149057030)			
114/161	SUBMITTED TEXT	5 WORDS	100% MATCHING TEXT	5 WORDS
	Ü,Ó^yÓ^ çöf ú,yÓ^i, l^Ó^Ü,yÓ^		Ü,Ó^yÓ^ çöf ú,yÓ^i, l^Ó^Ü,yÓ^ 1881 l	
SA	CC-CO-01.pdf (D149057030)			
115/161	SUBMITTED TEXT	4 WORDS	100% MATCHING TEXT	4 WORDS
	l^ö Ü,#Ó^*,ö ,ö!Ó^Ó!≈,ö â^lê, ^		l^ö ~Ü, !Ó,ö% ,ö!Ó^Ó!≈,ö â^lê, ^	
SA	GE-BG-11.pdf (D151483564)			
116/161	SUBMITTED TEXT	12 WORDS	71% MATCHING TEXT	12 WORDS
	yÓ^yÇÇ 6.16 xö%Ç#°ö# 6.17 @^Äsi,ö!O 6.1 í,z^l^l^çf (Objectives) ~•z ~Ü,Ü,!ê, ,öyè, Ü,Ó^ ^l^ äËyeäËye#Ó^ y çyö^l^l^, ,öyÓ^ ^		yÓ^yÇÇ 3.10 xl%Ç#°Äsi,ö!O 2.1 í,z^l^l^çf ~•z ~Ü,Ü,!ê, ,öyè, Ü,Ó^ SËyeSËye#Ó^ y çyl^l^l^, ,öyÓ^ ^	
SA	CC-EC-03.pdf (D149057140)			

124/161	SUBMITTED TEXT	9 WORDS	67% MATCHING TEXT	9 WORDS
	<p>Ü, Ó`y- ~*z Ü, !ü!ê, 1973 şy`İ° İ, yÓ° !Ó°`İ, öyê≈, ^, çç Ü, ^İÓ° -</p> <p>SA CC ED 01(Bengali).pdf (D164886399)</p>		<p>Ü, Ó`y •`İİ° !âÈ°- Ü, !üçö!ê, 24 ç%ö 1966- ~ İ, yÓ° !Ó°`İ, öyê≈, ^, çç Ü, ^İÓ° - ^</p>	
125/161	SUBMITTED TEXT	6 WORDS	76% MATCHING TEXT	6 WORDS
	<p>Ü, Ó`y •`İİ°`İâÈ- ^ ş=!°Ó° ü`İöf İ, z`İÖ`á`İİyàf •°</p> <p>SA TANIA CHAKRABORTY.pdf (D158018304)</p>			
126/161	SUBMITTED TEXT	8 WORDS	58% MATCHING TEXT	8 WORDS
	<p>Ç`İ«, ^İ, ö xy`İ°yâ, öy Ü, ^İÓ° !âÈ- xyüÓ° y ü)İ, 1970 şy`İ°Ó° ,</p> <p>SA GE-BG-11.pdf (D151483564)</p>		<p>Ç`İ«, ^İ, ö xy`İ°yâ, öy Ü, Ó° y Ü, !ê, ö- xyüÓ° y İ, y•z Ó°</p>	
127/161	SUBMITTED TEXT	4 WORDS	100% MATCHING TEXT	4 WORDS
	<p>yÓ° Ü, ü≈ş)!â, @`Ä•İ Ü, Ó° y •`İİ°`</p> <p>SA TANIA CHAKRABORTY.pdf (D158018304)</p>			
128/161	SUBMITTED TEXT	6 WORDS	87% MATCHING TEXT	6 WORDS
	<p>y`İö ~`İÜ, x, ç`İÓ°Ó° , ç!Ó° , ç)Ó° Ü, -</p> <p>SA TANIA CHAKRABORTY.pdf (D158018304)</p>			
129/161	SUBMITTED TEXT	4 WORDS	100% MATCHING TEXT	4 WORDS
	<p>İ, z`İÖ`á`İİyàf ü), !üÜ, y , öy°ö Ü, Ó°`</p> <p>SA TANIA CHAKRABORTY.pdf (D158018304)</p>			
130/161	SUBMITTED TEXT	9 WORDS	64% MATCHING TEXT	9 WORDS
	<p>Ó° İ, z, çöÓ° x, ç≈İ 180 NSOU ?GE-EC-41 Ü, Ó° y •İ° - İ, ^İÓ° Ó°</p> <p>SA CC-CO-01.pdf (D149057030)</p>		<p>Ó° İ, z, çöÓ° x, ç≈İ Ü, Ó° y •İ° - ş%İ, Ó°</p>	

138/161	SUBMITTED TEXT	4 WORDS	100% MATCHING TEXT	4 WORDS
	Ç^î«, ^î, õ xy^î^yã, öy Ü, Ó^y •^		Ç^î«, ^î, õ xy^î^yã, öy Ü, Ó^y	
SA	GE-BG-11.pdf (D151483564)			
139/161	SUBMITTED TEXT	5 WORDS	87% MATCHING TEXT	5 WORDS
	ê, ≤ÄÜ, " !Ó^îçÉÛ, y^îÓ í, z^îÖ'á^îÿàf – ^î=!° •°			
SA	Ananda Gopal Halder_TARUN SANNYALER KOBITA SOMAY-SAMAJ O ITIHASER MANABIK PRATYA.pdf (D112437323)			
140/161	SUBMITTED TEXT	5 WORDS	100% MATCHING TEXT	5 WORDS
	î, ö û, y^îà û, yà Ü, Ó^y îyî^ – ≤		î, ö û, y^îà û, yà Ü, Ó^y îyî^ ≠ 1.	
SA	GE-BG-11.pdf (D151483564)			
141/161	SUBMITTED TEXT	3 WORDS	100% MATCHING TEXT	3 WORDS
	Ç^î«, ^î, õ xy^î^yã, öy Ü, Ó^		Ç^î«, ^î, õ xy^î^yã, öy Ü, Ó^	
SA	GE-BG-11.pdf (D151483564)			
142/161	SUBMITTED TEXT	2 WORDS	100% MATCHING TEXT	2 WORDS
	Ó^îçÉÛ, y^îÓ í, z^îÖ'á Ü, Ó^		Ó^îçÉÛ, y^îÓ í, z^îÖ'á Ü, Ó^	
SA	CC-BG-01.pdf (D149053332)			
143/161	SUBMITTED TEXT	6 WORDS	55% MATCHING TEXT	6 WORDS
	y^î° û, yÓ^î, xì≈~îö!î, Ü, , õ!Ó^Ü, "öyÓ^ Ü, ü≈î) !ã, @^Ä^î Ü, ^			
SA	TANIA CHAKRABORTY.pdf (D158018304)			
144/161	SUBMITTED TEXT	3 WORDS	100% MATCHING TEXT	3 WORDS
	Óhflîy!Ó^î, û, y^îÓ xy^î^yã, öy Ü, ^		Óhflîy!Ó^î, û, y^îÓ xy^î^yã, öy Ü,	
SA	CC ED 01(Bengali).pdf (D164886399)			

145/161	SUBMITTED TEXT	4 WORDS	87% MATCHING TEXT	4 WORDS
	î Ü, Ó y- ~•z í, z îj îçf, ð! Ó		î Ü, Ó y- ~•z í, z îjçf, ð) Ó	
SA	CC-CO-01.pdf (D149057030)			
146/161	SUBMITTED TEXT	4 WORDS	100% MATCHING TEXT	4 WORDS
	xì ≈ ã! ö! î, Ü, Ü, yë, y îü y Ó, ð! Ó Ói ≈, ö		xì ≈ ã! ö! î, Ü, Ü, yë, y îü y Ó, ð! Ó Ói ≈, ö	
SA	GE-BG-11.pdf (D151483564)			
147/161	SUBMITTED TEXT	9 WORDS	47% MATCHING TEXT	9 WORDS
	Ü, ð! Ó Ü, "öy ã! Ó Ü, î Ó ã! ä È ñ ã! =! ° ã! Ü, y! Ó Óy ã! Ó Ü, y! Ó «, ã! le Ó í, z		Ü, yöy ã! Ü, y! Ó ü y! ° Ü, yöy ñ ã! Ü, y! Ó Ä ã! Ó Ü, y! Ó ã! ð! î, z	
SA	GE-BG-11.pdf (D151483564)			
148/161	SUBMITTED TEXT	6 WORDS	100% MATCHING TEXT	6 WORDS
	î, ö ü, y ã! à ü, y à Ü, Ó y î y! ≠		î, ö ü, y ã! à ü, y à Ü, Ó y î y! ≠ 1.	
SA	GE-BG-11.pdf (D151483564)			
149/161	SUBMITTED TEXT	4 WORDS	100% MATCHING TEXT	4 WORDS
	ò ã! ç Ó xì ≈ ã! ö! î, Ü, í, z ã! î ã! ö		ò ã! ç Ó xì ≈ ã! ö! î, Ü, í, z ã! î ã! ö-	
SA	CC ED 01(Bengali).pdf (D164886399)			
150/161	SUBMITTED TEXT	6 WORDS	100% MATCHING TEXT	6 WORDS
	ö Ó = Ó &c xy ã! Ó y, ö Ü, Ó y • ã! ã! ä È -		ö Ó = Ó &c xy ã! Ó y, ö Ü, Ó y • ã! ã! ä È !ç =	
SA	CC ED 01(Bengali).pdf (D164886399)			
151/161	SUBMITTED TEXT	3 WORDS	100% MATCHING TEXT	3 WORDS
	ò ã! ç Ó xì ≈ ã! ö! î, Ü, í, z ã! î ã! ö		ò ã! ç Ó xì ≈ ã! ö! î, Ü, í, z ã! î ã! ö-	
SA	CC ED 01(Bengali).pdf (D164886399)			

152/161	SUBMITTED TEXT	5 WORDS	83% MATCHING TEXT	5 WORDS
	ïçfÓ° Ü, ÿ í, z ïÖ°á Ü, Ó°y • ïï°			
SA	Basari Halder.pdf (D144493773)			
153/161	SUBMITTED TEXT	5 WORDS	100% MATCHING TEXT	5 WORDS
	Ü, !Ó°ïçEï ù) !üÜ, y, öy°ö Ü, ïÖ°		Ü, !Ó°ïçEï ù) !üÜ, y, öy°ö Ü, ïÖ° –	
SA	CC-CO-01.pdf (D149057030)			
154/161	SUBMITTED TEXT	6 WORDS	71% MATCHING TEXT	6 WORDS
	ù) !üÜ, y, ö•z– !Ü, v ù, yÓ°ï, #ï° xì≈ö#ï, ÿ		ù) !üÜ, y, öy°ö Ü, ïÖ° ïàÈ– ù, yÓ°ï, #ï° xì≈ö#ï, ÿ	
SA	CC ED 01(Bengali).pdf (D164886399)			
155/161	SUBMITTED TEXT	5 WORDS	87% MATCHING TEXT	5 WORDS
	Ó°yç ïö!ï, Ü, Ä xì≈ ïö!ï, Ü, «, üï, y		Ó°yç ïö!ï, Ü, Ä xì≈ ïö!ï, Ü, flÿ^	
SA	GE-BG-11.pdf (D151483564)			
156/161	SUBMITTED TEXT	6 WORDS	100% MATCHING TEXT	6 WORDS
	y ïà ù, yà Ü, Ó°y ïïï, öy ïÖ° – ≤		y ïà ù, yà Ü, Ó°y ïïï, öy ïÖ°	
SA	CC-CO-01.pdf (D149057030)			
157/161	SUBMITTED TEXT	4 WORDS	100% MATCHING TEXT	4 WORDS
	ù, y ïà ù, yà Ü, Ó° ïï, öy!Ó°		ù, y ïà ù, yà Ü, Ó° ïï, öy!Ó° – (
SA	CC-BT-01.pdf (D150573997)			
158/161	SUBMITTED TEXT	4 WORDS	100% MATCHING TEXT	4 WORDS
	ÓEïï° !è, Ó° í, z, öÓ° ^çyÓ° ^òÄï° y •			
SA	TANIA CHAKRABORTY.pdf (D158018304)			

159/161	SUBMITTED TEXT	4 WORDS	100% MATCHING TEXT	4 WORDS
	ú,y^îà ú,yà Ü,Ó^îi, öy!Ó		ú,y^îà ú,yà Ü,Ó^îi, öy!Ó – (
SA	CC-BT-01.pdf (D150573997)			
160/161	SUBMITTED TEXT	4 WORDS	87% MATCHING TEXT	4 WORDS
	Ü,yî≈yÓ!° ſjð^îÜ≈, xy^î°yã,öy Ü,^îÖ`y–		Ü,yî≈yÓ# ſjð^îÜ≈, xy^î°yã,öy Ü,Ó`y •	
SA	CC-BT-01.pdf (D150573997)			
161/161	SUBMITTED TEXT	6 WORDS	100% MATCHING TEXT	6 WORDS
	y Ó°yÓ` x^î,ö«,y Ó`y^îä öy– ~•			
SA	TANIA CHAKRABORTY.pdf (D158018304)			

Document Information

Analyzed document	SE-EC-11-PDF-Final.pdf (D164972949)
Submitted	4/25/2023 9:30:00 AM
Submitted by	Library NSOU
Submitter email	dylibrarian.plagchek@wbnsou.ac.in
Similarity	0%
Analysis address	dylibrarian.plagchek.wbnsou@analysis.urkund.com

Sources included in the report

Entire Document

í,
z, ðe' ü!iÜ, y ü•yö ^ òçöyl' Ü, %ü,
yEİä, w Ó%Ó' öyüy!B, i, ~•z ü%_ ' !Óÿ!Óòfy^'ll' Ó' í, zB\%_ ' !ç« yD^'lò xy, ööy^'lÜ, flÿàì, - ßj±!i, ~•z ≤Ä!i, ç, yò
^ ò^'çÓ' %Ö≈≤Ä!ü Ó' yçf %Ö' Ü, y!Ó' ü%_ ' !Óÿ!Óòfy^'l' !•'ß^'lÓ öfyÜ, (NAAC) ü)°fy!^'lò Ü~ÜÈÜÈ^ @^ Äi, ≤ÄyÆ
•'ll' ^'läÈ- !Óÿ!
Óòfy^'l' üO%!Ó' Ü, !üçö ≤ÄÜ, y!çì, !ò^'lò≈çöyüyl' fl''yì, Ü, !ç« y, e' ü^'lÜ, ðÑyä, !é, ç, ò, \Ü, ç, ÄÜ, Ó' ^'lì !Óòfhflì
Ü, Ó' yÓ' Ü, ÿ Óy •'ll' ^'läÈ- ~=!° •°ÈÜÜÜÈÜ^'l' yÓ' ^'Ü, yß≈Üñ Ü!í, !ß!≤'ò ^'flò!ß!ú, Ü, •z^'l'Ü, !é, ç, Üñ Ü^'ç^'lò!Ó' Ü,
•z^'l'Ü, !é, ç, Ü ~Óç Ü!flÒ'Ü†Ü~!Ó!°!é, ~ö•fy^'l'ürê, ^'Ü, yß≈Ü- ^'é !í, é, ç, ðk, !i, ç, Ó' í, z, ðÓ' !ù, !_ Ü, ^'lÓ' !Óòfhflì ~•z
ç, öyè, e' ü !ç« y!≈#Ó' %ÿü^'lò !òÓ≈yä, öyD, ç, öyè, e' ^'lù, öyè, @^ Ä•'lìÓ' %!Ó^'lò ~^'lò ^'ò
lÓ- ~Ó' •z %'l' D !%_ ' •'ll' ^'läÈ E!yß\y!E!Ü, ü)°fy!^'l'ò ÓfÓflìy ~Óç ^'é !í, é, ç, Δy^'l'Ü, y^'l'Ó' Ó' %!Óòy-
!ç« y!≈#ÈÜÈ^'l' Ü, !wÜ, ~•z ÓfÓflìy ü)°i, @^ Äi, ÈÜÈ!ù, !_Ü,
ÿ x!Ó!FäÈß' xyù, fhs Ó' #! ü)°fy!^'l'ò Ó' üòf !ò^'lì %ÿ!Ó≈Ü, ü)°fy!^'l'ò Ó' !ò^'lÜ, ~^'lày^'l'Ó ~Óç !ç« y!≈#^'lÜ, !ÓÈlì
!òÓ≈yä, ^'lòÓ' ^'ç, ^'lè !lìy, ði%_ ' %!Óòy ^'ò^'l'Ó- !ç« y, e' ^'l'üÓ' ≤Äÿ!Ó' i, ç, ð!Ó' %'l'Ó' !Ó!Óò !ÓÈlì' ä, !^'l'òÓ' %ç, ü, y
!ç« y!≈#
lÜ, ^'ò^'l'çÓ' xöfyöf í, zFä, !ç«
y ≤Ä!i, ç, y^'l'òÓ' xyhs ÉÓfÓflìy! x!ç≈i, ^'é !í, é, ç, flìyöyhs ^'l'Ó' %ÿy^'l'f Ü, Ó' ^'l'Ó- !ç« y!≈#Ó' x!ù, ^'lìyçö Ä, ç, ð!Ó' @^ Ä•i
ç, ü, y xö%lì # ç, öyè, e' ^'l'üÓ' !Óòfyß•z ~•z òi%ç, ò !ç« y, e' ^'l'üÓ' °ç, f- UGC (Open and Distance Learning Programmes
and Online Programmes) Regulations, 2020 xö%lì # %Ü, ç, í, zFä, !ç« y ≤Ä!i, ç, y^'l'òÓ' fl''
yì, Ü, ç, öyè, e' ^'l'ü ~•z !ß!Ó!ß!ß. ç, öyè, e' ç, ðk, !i, Ü, y!≈Ü, Ó' # Ü, Ó' y
Óyòfì, yü)°Ü, ÈÜÜÜÈì, zFä, !ç« yÓ' ç, ð!Ó' %'l'Ó' ~•z òi%ç, ò !ç« y, e' ü ~Ü, ~ÜÜ, !"Ü, ç, ð!Ó' Ó!≈, ^'l'òÓ' %ÿä, öy Ü, ^'l'Ó' ^'läÈ-
xyàü# 2021ÈÜÈ22 !ç« yÓÈlì ~^'l'Ü, fl''yì, Ü, hflì^'l'Ó' !òÓ≈yä, ç, ò!ù, !_Ü, ~•z ç, öyè, e' ü Ü, y!≈Ü, Ó' # Ü, Ó' y •'l'Óñ ~•z
ü^'l'ü ~^'l'ü ç, %ü, yE! ü%_ ' !Óÿ!Óòfy^'l' !ßk, yhs @^ Ä•i Ü, ^'l'Ó' ^'läÈ- Ó!≈, üyö ç, öyè, e' ü=!° í, zFä, !ç«
y ç, ^'lèÓ' !ò!≈y!^'l' Ü, Ü, ç, f^'l'Ü, Ó' lly!Ó!•i, ≤ÄhflìyÖöy Ä !ò^'l'ò≈çyÓ# xö%ÿy^'l'Ó' Ó' !ä, ç, Ä !Óòfhflì •'ll' ^'läÈ- !Ó^'l'çÈlì
=Ó' %çy^'l'Ó' y, ç, ò, Ü, Ó' y •'ll' ^'läÈ %z%Ó !òÜ, =!°Ó' ≤Ä!i, ç, y ç, z, z!
ç!ß. Ü, ç, ç, Ü, !ä, !•'i, Ä !ò^'l'ò≈ç!ç, - ü%_ ' !Óÿ!Óòfy^'l' Ó' ^'ç, ^'lè fl!ÈÜÈ!ç« y ç, öyè, ÈÜÈì, z, ç, öÜ, Ó' ^'l'ç« y!≈#ÈÜÈ%ÿ!^'l' Ü,
ç, ð!Ó' ^'l'Èl'ÓyÓ' ~Ü, !é, =Ó' %ç, ç, ò!≈ xçç- !ß!
Ó!ß!ß.
öyè, e' ^'l'üÓ' ~•z ç, öyè, ÈÜÈì, z, ç, öÜ, Ó' ^'l'ü)°i, Óyçy Ä •zç^'l'Ó' !ç^'lì, !°!ä, ç, •'ll' ^'läÈ- !ç«

yl~#~iòó° §%!Ó~iòó° Ü,ly üylyl° ^ó°~lá xyüó°y •zç~iò°!ç, ðyè, ÈÜÈí, z, ðÜ, Ó°~lió° Óyç°y xö%Óy~iòó° Ü, y~içÄ
~!à~i~!iàÈ-!Óÿ!Óòfy°~i~i° Ó° xyü, fhs° Ó°#i!ç«Ü, Ó°y•z ü)°i, ðyè, ÈÜÈí, z, ðÜ, Ó°i≤Ä!i, Ó°~«,~iè x@~Äi# ü),!üÜ, y
!ò~i~!iàÈòÈÜÜÈ!

òÄ, ð)~iòó°~ó° , ðó°jòó°y xö%lyl° # xöfyöf !Óòfy!~i, !òÜ, í, zFä, !ç«
y≤Ä!i, ç, y~iò §ç!%_ x!ù, K, Ä !Ó~içE!K, !ç«Ü, ~iòó° §y•ylf xyüó°y xÜ%, Z, !ä, ~i_ @~Ä•Ü, ~iò°!iàÈ- iÑ, y~iòó° ~•z
§y•ylf, ðyè, ÈÜÈí, z, ðÜ, Ó°~

lió° üy~iöyß~i~iò §y!~Ü, •iò Ó°i°z xyüó° !Óÿ°y§- ~•z !òü≈, Ó°~iilyàf Ä ü)°fÓyó !Óòfy!~i, !òÜ, §y•y~iifó° çöf xy!ü
iÑ, y~iòó° xyhs~iò°Ü, x!ù, ð@ò çyöy•z- ~•z, ðyè, ÈÜÈí, z, ðÜ, Ó°iü%_ !Óÿ!Óòfy°~i~i° Ó° !ç«, í, ðk, !i, Ä≤ÄÜ, Ó°~i
!òÉ§~i@~i• = Ó°çc, ð)≈ ü),!üÜ, y ~ò~iò- ~

Ü, ly Ó°y Óyç°f ~iñ ~!ÓE!~i~i
í, zB\%_ !ç«, yD~iòó° , ðè, ð≤Ä!e~i~iyl° §ç!%_ §Ü, °!ç«, ~iÜ, Ó° §ò!≈Ü, Ä àè, öü)Ü, üi, yüi, xyüy~iòó° xyó° Ä §ü, k,
Ü, Ó°~iò-

ü%_ !Óÿ!Óòfy°~i~i° Ó° , ðyè, ÈÜÈí, z, ðÜ, Ó°i≤Ä!i, Ó° ~•z !Óòfy!~i, !òÜ, í, z~iòfy~iàó° §Ó≈yD#i §yú, °f Ü, yüöy
Ü, !
Ó° - ü%_ !ç«, ye~i~iü, í, z!Ü, ~iE!≈ó° ≤Ä~iÿç xyüó°y ≤Ä!i, ðç!i, Ók, -
xöfy, ðÜ, Sí, V ÷ü, çB, Ó° §Ó~Ü, yó° í, z, ðyã, yl~

ø-üüø-ü?~...±°, ~?≈ø-ü, fl-ø~ ÄÜ-ü, ?~ü, ø' é-±-ü≈...Ä-ü, ±-ü, ø-üøÜ 'ü≈±°, çè ~ø^ó-ø²

Printed in accordance with the regulations of the Distance Education Bureau of the University Grants Commission. ≤
Ä!ö ð%oi ≠ ä%òñ 2022 First Print : June, 2022 ~òì, y!ä ç%¶, y°í ð%_ !Óÿ!Óiifyú! Under
Graduate Degree Programme Choice Based Credit System (CBCS) S!òó≈yâ, ð !¶, !_Ñ, ð)úföyò ÓfÓfl, iyV !Ó°i~ ≠
çy!øy!òÑ, Óy!iãf Subject : Honours in Economics (HEC) , ðyç, e' ð ≠
Ñ, yó°
Óy~iò° Ñ, !jòv, z, y~iòó° ÓfÓEyó° (Computer Applications in Business)
Course Code : SE-EC-11

ó!ó° !à, !i, ~òì, y!ä ç%¶, y°í ð%_ !Óÿ!Óiifyú!
Under
Graduate Degree Programme Choice Based Credit System (CBCS) S!òó≈yâ, ð !¶, !_Ñ, ð)úföyò ÓfÓfl, iyV !Ó°i~ ≠
çy!øy!òÑ, Óy!iãf Subject : Honours in Economics (HEC) , ðyç, e' ð ≠
Ñ, yó°
Óy~iò° Ñ, !jòv, z, y~iòó° ÓfÓEyó° (Computer Applications in Business)
Course Code : SE-EC-11 ✓

ðð:±-ÜÜ ~•
z, ðyè, ÈÜÈ§çÜ, °~iòó° §ü%ò!° fljç ~öi, y!ç §%ü, yE! ü%=, !Óÿ!Óòfy°~i~i° Ó° myó°y §çó°!ç, i, - !Óÿ!Óòfy°í°
Ü, i, ≈, ç, ð~iç, Ó° !iã, xö%ü!i, àEyi, , y~ó° ~Ü, yóÄ xç~içó° , ð%öü%≈oi Óy ~Ü, y~iöy, y~iòó° í, zÄò, !i, §jð)≈!
ò!E!Äò- !Ñ, ~iüyó° ^çò=Æ øÜ-üKòfl- ≠ !
Ó°i~i ç!ò!i, ≠ ç!çfó, @ v, . x!òó≈yi ^áy°í
v, . v, z_ð Ñ%, öyó° í_

Professor of Commerce Professor of Commerce
Netaji Subhas Open University (Chairperson) Netaji Subhas Open University
v, . çäü Ñ%, öyó°
öyEz!i, v, . xy!ü~i Ñ%, öyó° çyò Professor of Commerce (PG Dept.) Professor of Commerce Hooghly Mohsin College
University of Calcutta v, . !à, _ó° Oò çó° Ñ, yó° ð# i, ç, ðò Ñ%, öyó° ^à,
Ôi%ó° #
Professor of Commerce Associate Professor of Commerce Netaji Subhas Open University Netaji Subhas Open University
!ç. ~. ÷¶,
yl° ð Óç% ð# ç%iü≈ò Ó° yl° Associate Professor of Commerce Assistant Professor of Commerce Ananda Mohan College
Netaji Subhas Open University ≠ Ó° à, öy ≠ çjòyòy ≠
v, . xóó° òyl iyç ð# ç%
iü≈

ò Ó yí Assistant Professor of Commerce Assistant Professor of Commerce Nabagram Hiralal Paul College Netaji Subhas
Open University ≠ !

Óöfyß ßjòyòöy ≠ ð# ß%òç≈ö Ó yí Assistant Professor of Commerce Netaji Subhas Open University

òì ylä ç%¶,y°ï ò%_ !Öÿ!Óífyúí ~Ñ,Ñ, 1 ? ì

Ìf ≤ÄÍ%!_ Á Óylíäf 7-22 ~Ñ,Ñ, 2 ? Ñ, Ìjòv, z, yÓ °, ò!Ó !à, Ì, 23-33 ~Ñ,Ñ, 3 ? Ñ, Ìjòv, z, yÓ ° Eyv≈, ÄÍ fy ÌÓ ° Ó
çç!« ÆçyÓ ° 34-47 ~Ñ,Ñ, 4 ? Ñ, Ìjòv, z, yÓ ° çò, > ÄÍ fyÓ ° 48-56 ~Ñ,Ñ, 5 ? ^ v, > y Ñ, Ìjòv, z ò ÌÑ, üò 57-73 ~Ñ,Ñ, 6 ?
Ezr, yÓ ° Ìò, > 74-87 ~Ñ,Ñ, 7 ? Ìv, Ìä, yú ^, ò Ìör, > 88-100 ~Ñ,Ñ, 8 ? çyEzÓyÓ ° Ì >, Á !ç!Ñ, v, z!Ó ! >, 101-115 Under
Graduate Degree Programme, òy†, e, ò ≠ ÓfÓçy Ì Ì Ñ, Ìjòv, z, y ÌÓ ° Ó ÓfÓEyÓ ° Course : Computer Applications in
Business Course Code : SE-EC-11

~Ñ,Ñ, 1 ? ì Ìf ≤ÄÍ%!_ Á Óylíäf Ü†, ò 1.0 v, z Ìjüf 1.1 ≤Ähfl, yÓòy 1.2 ÓfÓçy Ì Ì Ì, Ìf ≤ÄÍ%!_ Ó ° ≤Ä¶, yÓ 1.2.1 ÓfÓçy Ì
ì Ìf ≤ÄÍ%!_ yÑ, Ó ° 1.2.2 Ìò, ÄÍ yÑ≈, ≤ÄÍ%!_ ÓfÓEyÓ ° Ñ, ÌÓ ° x¶, fhs, Ó ° #ì çyÇÜ!†, òÑ, Á xyhs, É çyÇÜ!†, òÑ,
^ ÌyÜy ÌyÜ 1.2.3 xyv, z, Ìçy!ç≈ç 1.3 Ì, Ìf ≤ÄÍ%!_ Ì Ì, çy±!ì, Ñ, ≤ÄÓî, y 1.3.1 ^ òyÓyEzú Ñ, òyç≈ 1.3.2 Ñœ, yv, zv,
Ñ, Ìjòv, z! > Ç 1.3.3 Ezr, yÓ ° Ìò, > xò, Ì!çç 1.3.4 Ì Ìv, Ì!≤ÄÍ!r, > Ç 1.3.5 xy!>≈, Ìò, Ìü! yú Ez Ìr, Ìü Ìä™ 1.3.6 ^

Ó Ìv, Á Ìò, Ì ÌÑ, y Ì Ì Ì™ xyEz Ìv, Ìr, Ìò, Ì ÌÑ, üò 1.4 ç

yÓ ° yÇü 1.5 xò%ü#úò# 1.6 v, z_Ó ° çç Ì ÌÑ, Ì, 1.0 v,

z Ìjüf ~Ez ~Ñ,Ñ, Ì! >, >, òv, > yÓ °, òÓ ° äyò Ì Ì, > òyÓ ° ÌÓò ? ^ v, > y Á Ì, Ìf çjò Ì ÌÑ≈, ≤

Äy!òÑ, ÌyÓ Ìy ? ÓfÓçy Ì Ì Ñ, « Ì Ìe Ì, Ìf ≤ÄÍ%!_ Ó ° ≤Ä¶, yÓ ? Ì, Ìf ≤ÄÍ%!_ Ì Ì, çy±!ì, Ñ, ≤ÄÓî, y

NSOU ? SE-EC-11 8 1.1 ≤Ähfl, yÓòy ^ v, > y Á Ì, Ìf (Information) ÈÜÈÓ ° ÌyÓ Ìy ≠ ~Ez üΣ Ì%! >, Ñ, Ó Ìòy Ñ, Ó Ìòy ~ Ì ÌÑ,
x, ò ÌÓ ° Ó ° !Ò!ò Ì Ì ÓfÓÉ*ì, È Ì - Ì!íÁ Ì, yÓ ° y ~Ñ, Ez x Ì= ÓÉò Ñ, ÌÓ ° òy - ^ v, > y Óú Ì Ì, ^ ÓyG, y Ì ñ òyòñ, ò!Óñ Äòòñ
ò)úfñ Óf Ì ñ ççÖfy Ezi, fy! Ìy Ñ, y Ìòy ççÜ!†, Ì, x Ì≈ ^ ÓyG, y Ì òy - ^ v, > y üΣ! >, ~ Ìç ÌäÈ úfy! >, ò üΣ ^ v, > y ò (Dutum)
^ Ì ÌÑ, - ÌyÓ ° x Ì= Ì Ì, ä%È ^ íÁ Ì y (something given) - ^ v, > y Éú Ñ, y Ìòy Ì, Ì ÌfÓ ° ≤Äy!òÑ, Óy ° òÓ!úÑ, ÌyÓ Ìy Ìy Ì ÌÑ,

Ñ, Ìjòv, z, yÓ ° myÓ ° y ≤ÄÍ%!_ yÑ, Ó ° Ì ÌÓ ° Ñ, y Ìä ÓfÓEyÓ ° Ñ, Ó ° y È Ì - x, òÓ °, ò Ì«, Ezòò, Ó ° Ì Ìòüò Éú x Ì= ÓÉ ççÜ!†, Ì,
^ v, > y Ìy xyöy Ì ÌÓ ° Ñ, ñ Ì ÌÑ, ñ Ñ, Òòñ Ñ, y Ìy Ì Ezi, fy! Ì ≤Ä Ì Ìyç_Ó ° v, z_Ó ° Ì Ì Ì Ìy Ì ÌÑ, - ~Ñ,Ñ, Ìy Ì ≤ÄÍ%!_ yäy Ì,
(Processed) ^ v, > y Ì ÌÑ, Ez Ì, Ìf (Information) Ó Ìú - Ì, Ìf (Information) ÈÜÈÓ ° ~ Ó!üçTf ≠ Ì, Ì ÌfÓ ° = Ìöyò Ì, ÌfÓ ° ò)úf

!òì≈yÓ ° Ì Ì ÌÓ ° - Ì, Ì ÌfÓ ° = Ìöyò! >, ÓfÓEy ÌÓ ° Ó ° äòf ≤Ä Ì Ì, ç, yòñ ^ ¶, y_ y Óy ^ fi, Ñ, Ì Ìy, yÓ ° Ì ÌÓ ° Ñ, y ÌäÈ Ì, yÓ °
!ò¶≈, Ó ° Ì ÌyÜfi, y ^ ÓyG, y Ì - Ì, Ì ÌfÓ ° ≤Ä Ì Ì yäò# Ì ~ Ó!üçTf = Ìú Éú !ò Ì Ì Ó ° * , ò ≠ 1. çö Ì ç#òy ≠ ~Ó ° x Ì= Éú Ì, Ìf! >,
≤Äy, òÑ, Ì ÌÓ ° xÓüfEz çö Ì Ì, y ^, ò Ì ÌäÈy Ìòy v, z!à, Ì, - Ì Ì Ñ, y Ìòy ≤Ä Ñ, yÓ ° !Óú Ì Ì, Ì ÌfÓ ° òyò ò: T Ñ, ÌÓ ° -
~äÉy, yÁ çö Ì ç#òy Óú Ì Ì, ^ ÓyG, y Ì xy, ò % >, ^ v, > x Ì= y Ì Ì= òyò Ì, Ìf - 2. Ç!†, Ñ, Ì, y ≠ Ì, Ìf ç!†, Ñ, È Ì Ì, È ÌÓ ° - ~Ó ° x Ì=

Éú Ì, Ìf ¶% , ú Óy eß! >, Ì Ì ÌÑ, ò%_ ÈÁ Ì y v, z!à, Ì, - ò!Ó ° à, yúòyÓ ° äòf ^ íÁ Ì y Ì Ì ÌÑ, y Ìòy ¶% , ú Ì, Ìfñ ¶% , ú !çk, yhs,
!ò Ì Ì, çyEy Ìf Ñ, Ó ° ÌÓ ° ~Óç ò, úyò, ú = Ìú !
Ó, òÓ ° #ì, ¶, y ÌÓ ° ≤Ä ¶, y!Ó Ì, Ñ, Ó ° ÌÓ ° -
ò!Ó ° à, yú Ì ÌÑ, Ó ° !çk, yhs, ñ öfy Ìòä Ìör, > Ezòò, Ó ° Ì Ìòüò !ç Ì Ìfi, > Ò ~öxyEz ~çV !Ó ° Ì Ì, òy≈, ç
Ó ° Ó ° yÈÑ, Ì, Ì, Ì ÌfÓ ° v, z, òÓ ° !ò¶≈, Ó ° Ñ, ÌÓ ° ñ Ì, yÈ

z çöhf, > ò!Ó ° à, yú Ñ, Ì ÌÓ ° ç!†, Ñ, Ì, Ìf > òyÁ Ì y ≤Ä Ì Ì yäò - 3. ≤Äyç!DÑ, Ì, y ≠ Ì, Ìf! >, ≤Äyç!DÑ, Ó Ìú ò Ìò Ñ, Ó ° y È Ì Ì Ì
~! >, ÌÓ ° Ìü Ì Ì Ñ, ÌÓ ° ≤Äy, ò Ì ÌÑ, Ó ° äòf Ì ÌÑ, ñ Ñ, òñ Ñ, y Ìy Ì ñ Ñ, Òò ~Óç Ñ, ~Ez ÌÓ ° ÌòÓ ° v, z_Ó ° Ì Ì - Ì, ÌfÓ ° = Ó ° &ç
ì, ÒòEz ^ ÓyG, y Ìy Ì Ìò Ì ç! >, ≤Äyç!DÑ, È Ì - 4. ò Ì≈y/È Ì, y ≠, ò Ì≈y/È Ì, y òy Ìò Ì Ì ÌçT, ò!Ó ° òy Ì Ì Óy çç!« Æ Óy xy ÌÓ ° y
xyÓüfÑ, - Ñ, y Ìòy ÌÓ ° Ì Ì, òy Ì Ì≈, Ì, Ì ÌfÓ ° x, ò Ì≈y/È Ì, y !çk, yhs, Ñ, yÓ ° #Ó °, ò Ì« Ñ, Ì!†, ò, ò!Ó ° Ì Ì, Ì Ì, Ó ° ç, ÌçT Ñ, Ó ° Ì Ì,
> òy ÌÓ ° - Ì, Ì ÌfÓ ° x, ò Ì≈y/È Ì, y Ì ççÑ, >, Óy Ìv, > ñ !Óú, Cú Ì, Ìf ÖyÓ ° y, ò, ò, úyò, ú Ì Ì - 5. çÈäü¶, fi, y ≠ Ì, Ìf x Ì≈, ò)ì≈ È Ì Ì,
È ÌÓ ñ ~! >, çÈäü¶, f ~Óç ≤Äy, ò Ì ÌÑ, Ó ° òyÜy ÌúÓ ° ò Ì Ìf ÌyÑ, y xyÓüfÑ, - 6. ò, ò≈ ≠ Ì, Ìf! >, ÓfÓEyÓ ° Ñ, yÓ ° #

Ó ° Ñ, y ÌäÈ v, z, òú ¶, Ñ, Ó ° y Ìy Ì ñ
Ì Ì ~! >, Ñ, y Ì≈Ñ, Ó ° È Ì ~Óç Ì ç! >, ¶, y Ìúy¶, y ÌÓ ° ÓyG, y Ìy Ì - 7. ç)ò)ì≈ Ì, y ≠ ~Ñ, äò öfy ÌòäyÓ ° Ì ÌÑ, ^ íÁ Ì y Ì, Ìf xÓüfEz
ç)ò)ì≈ È Ì Ì, È ÌÓ ° ~Óç Ì, yÓ ° çöhf, à, y!Èy, ò)Ó ° Ì Ì, Ó ° Ì Ì, > òyÓ ° ÌÓ - xç)ò)ì≈ Ì, Ì Ìf ¶% , ú !çk, yhs, È Ì Ì, > òy ÌÓ ° ~Óç
~Ez ¶, y ÌÓ ° ≤Ä Ì Ì, ç, yò Ì ÌÑ, Óf Ì Ó ° Ì Ì ≤Äöy Ì Ì, Ó ° Ì Ì, > òy ÌÓ ° - 8. !òÓ ° Ì Ì, ò« Ì, y ≠ !òÓ ° Ì Ì, ò« Ì, Ì ÌfÓ ° Ñ, y Ìòy
> ò« Ì, òy Ì, È Ì òy ~Óç, ò!Ó ° Ì Ì, Ì, Ó ° ≤Ä ¶, yÓ Óf Ì Ì, ÌÓ ° Ì ÌÑ, ççÜ, È# Ì, ÈÁ Ì y äÓ ° &!Ó ° -

NSOU ? SE-EC-11 9 9. v, z ljüf ≠ i, lf ≤Äy, ð ÌÑ, Ó Ñ, y ÌäE ≤Ä!Ó ì, EÁ! yÓ cõl ~Ñ, !, v, z ljüf lyÑ, Ì, E ÌÓ xòflyl ~!>, ÌÑ, Óú ~Ñ, !, i, lf !E Ìc ÌÓEz Ì ÌÑ, Ìy ÌÓ ~ÓÇ !ck, yhs, ðÁ! yÓ ãòf ÓfÓEyÓ Ñ, Ó y Ìy ÌÓ ðy- 1.2 ÓfÓcy Ì Ì i, lf ≤Ä!%!_ Ó ≤Ä! yÓ i, lf ≤Ä!%!_ ~Ñ, !, !Óhfl+, i, üΣ Ìy i, lf !Ó!òõl ñ ÓfÓEyÓ ñ Óy i, lf Ì, !Ó Ñ, Ó Ì, ÓfÓE*, cõhfl, ÌÓ ÌòÓ ≤Ä!%!_ ÌÑ, xhs, ¶%≈, _ Ñ, ÌÓ - i, lf ≤Ä!%!_ Ì, cyiyÓ Ì, ÓfÓE*, !v, ¶, yEzÇ= !ú Éú Ñ, !; ðv, z, yÓ ñ cy¶≈, yÓ ñ Ezr, yÓ Ìò>, ÇÇ Ìly ÌÜÓ cÓ Oyö ~ÓÇ ð, yò cÓ Oyö- cy±!i, Ñ, i, lf ≤Ä!%!_ Ó !ÓÑ, yü !Ó!¶, ß Ñ, y ÌäÓ ð, Ì ≤Äuhfl, Ñ, ÌÓ ÌäE- i, ÌlfÓ !v, !ä, yEz Ìäüò Ñ, ÌÓ ÓfÓcy! ≤Ä!i, ¶, yò= !ú i, y ÌfÓ ð, ÌÓ ÌfÓy v, zß Ì, Ñ, ÌÓ ÌäE ~ÓÇ !v, !ä, yú cÓ Oyö= !úÓ c% !Óiy= !ú v, z, ð Ì¶, yÜ Ñ, Ó ÌäE- ~Ez cyö, ÌúfÓ ð, úfl, !Ó*, ð v, zß Ì, Óy fl, !¶ Ç!e Ì ÓfÓfl, iy E Ì ÌäE Ìy Ì%öye v, z! ðyìòü#ü, y Ó, !k, Ñ, ÌÓ !òñ i, yÓ cy Ì Ñ, ð Ñ, y!e ð ÓÓ ð, ñ v, zß Ì, Ü!i, ñ ÇEä¶, y ÌÓ i, lf ÇÇÓ «, Ìñ x Ì, y Ìöüò öy!f Ìö öyòÓ e¶!>, E...yç ~ÓÇ Ó yáfl, !Ó, !k, Ñ, ÌÓ ÌäE- ð>, Á! yÑ≈, ≤Ä!%!_ ñ ÓfÓcy ≤Ä!e Ì y xyv, z>, Ìcy!Ç≈Çñ K, yò ≤Ä!e Ì y xyv, z>, Ìcy!Ç≈Ç Ezi, fy!i ÓfÓEyÓ Ñ, ÌÓ i, lf ≤Ä!%!_ =!ú Ófy, ðÑ, ¶, y ÌÓ ÓfÓcy! Ñ, i, lf ≤Ä!e Ì yÑ, Ó Ìñ x¶, fhs, Ó #i ÇyÇÜ¶, !òÑ, Á xyhs, ÉÇÇ ÌlyÜò)úÑ, ÌyÜy Ìly ÌÜÓ ð Ì, y !Ó!¶, ß !Ñ, Ö% Ìú ! Ì ÌäE- 1.2.1 ÓfÓcy! i, lf ≤Ä!e Ì yÑ, Ó i (Business Data Processing) ÓfÓcy! i, lf ≤Ä!e Ì yÑ, Ó ÌiÓ xl≈ e ð xò%cy ÌÓ !e Ì yÑ, úy, ð çìyòì Ñ, Ó yÁ ÌÓ Ñ, y!Ó i, lf ÌÑ, ÓfÓcy! Ñ, i, Ìlf Ó*, ðyhs, Ó - i, lf ≤Ä!%!_ =!ú ÓfÓcy! ÌÑ, Ó, E_Ó, ð!Ó öy Ìi i, lf ÇM, È! Ñ, Ó Ì, ñ i, y ÌiÓ ÇÇ!<, ÆcyÓ Ñ, Ó Ì, ~ÓÇ i, y ÌiÓ !Ó Ìy¶i Ñ, Ó Ì, Ç« ð Ñ, ÌÓ ñ Ìy Ì, ÓfÓcy! !>, xyÓ Á ¶, y Ìúy¶, y ÌÓ ð!Ó ð, yúòy Ñ, Ó y Ì Ì, ðy ÌÓ - v, ziyÉÓ ifl, !Ó*,

ð, ð% ÌÓ y ÓäÉÓ Óy ~Ñ, !>, !ò!≈<T öy Ìc ~Ñ, !>, ÓfÓcy Ì Ì Ó ðif !Óe Ì Ì ÌÖ%ò- ÓfyÇÑ, =!ú ú«, ú« ÓfÓEyÓ Ñ, yÓ #Ó Ì ÌÑ, v≈, ÇÇÓ «, ÌÑ, ÌÓ ~ÓÇ i, y ÌiÓ xfyÑ, yv, zr, ñ Ìñ !ò!≈<T xyöyò!, Ezi, fy!i Çjò ÌÑ≈, Çjò!≈ i, lf Ó y ÌÓ- i, yÓ y !ò!≈<T Çò Ì Ì i, y ÌiÓ @ ÄyEÑ, ÌiÓ Ñ, y ÌäE !ÓÓÓ !# ~ÓÇ xòfyòf ≤Ää, yÓ ð)úÑ, !fl, ð ðy¶, y! - ÓfÓcy! Ñ, i, lf ≤Ä!e Ì yÑ, Ó Ìi ÌÑ, äE ≤Ä!¶, yÓ Ó Ì ÌäE ~òò xòfyòf ^ Ç, e= !ú Éú ≠ ? xfyÑ, yv, zr!>, Ç ~ÓÇ ð ÌÓ yú ≠ ÓfÓcy! Ñ, ≤Ä!i, ¶, yò= !ú i, y ÌiÓ xfyÑ, yv, zr>, ð!Ó ð, yúòy Ñ, Ó yÓ ãòf Çò%, > Á! fyÓ xfyÑ, yv, zr!>, Ç ðfy ÌÑ, ä ÓfÓEyÓ Ñ, Ó Ì, ðy ÌÓ ð Ìöò Microsoft Money Óy Quickbooks- ~Ó ð, Ìú Ñ, y!öy!ò= !ú ÌÑ, Ñ, y Ìòy i, i, #! ð, Ì« Ó !EcyÓÓ «, Ñ, ¶, yv, y !ò Ì, E ÌÓ ðy- ~Ez çò%, > Á! fyÓ ðfy ÌÑ, ä= !ú cõhfl, ÓfÓcy! Ñ, ðúò Ìò ÌÑ, ~òò¶, y ÌÓ !ú! ðÓk, Ó y ÌÓ Ìy Ì, Ñ, y Ìòy öyò% ÌiÓ Ehf, Ì!« ð Ófi, #i, xy!≈Ñ, !ÓÓ, !i, fl, !¶ Ç!e Ì ¶, y ÌÓ ≤Ä!fl, i, E! - ~!>, Ñ, y!≈Ñ, !Ó ÓfÓcy! Ñ, !ck, yhs, ðÁ! yÓ ãòf ÓfÓcy! ð!Ó ð, yúÑ, ÌiÓ i, lf ð)≈ ≤Ä!i, ÌiÓ ð ~ÓÇ xy!≈Ñ, !ÓÓÓ !# Ì, !Ó Ñ, Ó Ì, Ç« ð- xfyÑ, yv, zr!>, Ç Çò%, > Á! fyÓ Ì, ðñ Ez ÌTM!>, ¶, ñ «, !i, ð)Ó í= !ú !ò!≈yÓ Ì Ñ, Ó Ì, ðy ÌÓ ñ Ñ, ð≈ä, yÓ # ÌiÓ Ì, ð! ð!ò!≈yÓ ÌiÓ ãòf ã!>, ú öyò!, !Ó ÌiÓ ðy Ñ, ÌÓ ~ÓÇ ð ÌÓ yú i, lf ñ Ñ, Ó Ì Ñ, v≈, ~ÓÇ xòfyòf i, lf ÇÇÓ «, ÌÑ, ÌÓ - ? Ezò Ì¶, r, !Ó ðfy Ìòä Ìör, ≠ Ì Ñ, y Ìòy ÓfÓcy! Ñ, ≤Ä!i, ¶, yò, i, yÓ !Óe Ì ñ e Ì ñ ðyÁòyñ ≤Ä Ìi! ~ÓÇ Ñ, yä, yöyú Óy fi>, ÌÑ, Ó i, lf ÇÇÓ «, ÌiÓ ãòf Microsoft Excel Óy open office Çò%, > Á! fyÓ ðfy ÌÑ, ä= !ú

NSOU ? SE-EC-11 10 ÓfÓEyÓ Ñ, Ó Ì, ðy ÌÓ - Ezò Ì¶, r, !Ó ÓfÓfl, iy, ðòyÓ öyif Ìö cõl ð Ì, y ≤Ä!i, !>, ð ÌifÓ ÌyÜyò Ç% !ò!>, Ì, Ñ, ÌÓ xl!Ñ, Óy fl, !¶ ðif ÌyÜy ÌòÓ xÓfl, iy Ì ÌÑ, ÓfÓcy Ì Ì, Ó «, y Ñ, Ó y Ìy! - ? !Ev, zöfyò !Ó ÌcyÇ≈ öfy Ìòä Ìör>, ≠ !Ev, zöfyò !Ó ÌcyÇ≈ öfy Ìòä Ìör>, Óú Ì, !ò Ì Ì y ÌÜÓ «, Ìe ≤Äy!≈# ÌiÓ xy ÌiÓ ð Ñ, Ó yÓ ãòf ≤Äy!≈# ÌÑ, v, z!cy!Ei, Ñ, Ó yÓ ≤Ä!e Ì y!>, ÌÑ, ÓyG, y! ~ÓÇ !òÓ≈yà, ÌòÓ öyif Ìö Ìy! Ì ≤Äy!≈# !ò Ì Ì yÜ E! - ~Ez ≤Ä« y, ð Ì, ñ çò, %>, Á! fyÓ =!ú fl, !¶ Ç!e Ì ¶, y ÌÓ xy ÌiÓ ð, ðe= !ú !òÓ≈yà, ð Ñ, Ó yÓ ãòf ~ÓÇ !Óy³Ófy, ð# ð!Ó ð, yúòyÑ, yÓ # ÇÇfl, iy= !úÓ ãòf e ð Ìi≈öyò !Óüy Ez ÌúÑ, > Δ!òÑ, v, y>, y ÌiÓ ð!Ó ð, yúòy Ñ, Ó yÓ ãòf

ÓfÓEyÓ Ñ, Ó y E! - ? ÇEä Ì fi>, y ÌÓ ä ≠ Ezòò, Ó Ìöüò > Ñ, Ìòyú!ä !m=i ~ÓÇ !>, Δ, óú ~!>, Δ !Ç Ìfi>, ÌöÓ ≤Ä Ì Ì yäò ÌÑ, Óy Ì Ì ~ÓÇ Ñ, yÜä ÓfÓEy ÌÓ Ó ð!Ó öy! ÌÑ, E...yç Ñ, ÌÓ - ~Ó öyif Ìö ä%, ! ñ v, zk, !i, ñ @ ÄyEÑ, ñ cÓ ÓÓ yEÑ, yÓ #ñ !Ó Ìe Ì, yñ Ö%ä, ÌiÓ y !Ó Ìe Ì, y Ezi, fy!i Çjò ÌÑ≈, !Óüi v, y ÌÓ Ìc ÇÇÓ «, ÌÑ, Ó y E! ~ÓÇ Ö% Ñ, ð çò Ì Ì Ç= !ú ÓfÓEy ÌÓ Ó ãòf, ðyÁ! y Ì Ì, ðy ÌÓ - ? x Ì, y Ìöüò ≠ ≤Ä!%!_ Ó cyEy Ìlf ÓfÓcy! !>, ~Ñ, äò Ñ, ð≈ä, yÓ # !ò Ì Ì y ÌÜÓ ≤Ä Ì Ì yäò #! Ì, yÓ !Ñ, äE !ò!≈<T !e Ì yÑ, úy, ð fl, !¶ Ç!e Ì ¶, y ÌÓ Ñ, Ó Ì, ðy ÌÓ - i, yÓ y àò àò !EcyÓÓ «, Ì ~ÓÇ ãòf Quicken ~ÓÇ Quickbooks-~Ó ð Ì, y Çò%, > Á! fyÓ ÓfÓEyÓ Ñ, Ó Ì, ðy ÌÓ ð- ~Ñ, Ez¶, y ÌiÓ !Óe Ì ÇÇe yhs, Ñ, y!≈Ñ, úy, ð SalesforceÈÜÈ~Ó ð Ì, y ÌyÜy ÌlyÜ ð!Ó ð, yúòyÓ cyEz>, =!úÓ öyifö fl, !¶ Ç!e Ì Ñ, Ó y Ì Ì, ðy ÌÓ -

x`l`y`i`o`u`o` ≤`A`i`!`_` `o`d`E`U`E`~`O` `O`O` `a` `E`...`y`c` N`_` `i`O` -` ~`!` `!`u` `A` ≤`A`i`!`_` `y`o`=`l`u` `i`N`_` `N`_` `o` `c`o` `i`l` `~`O`C` `N`_` `o` `O`O` `i`a`
`o`i`f`=`l`u` `O` `E`i` `o`i`O` `o`y` `i`r`i`v` `z`i` `o`y`i`o` `N`_` `O` `i`l`i` `c`«` `o` `N`_` `i`O` -` 1.2.2` `o` `A`i` `y`N`_` `≤`A`i`!`_` `O`f`O`E`y`O` `N`_` `i`O` `x`N`_` `f`h`_` `O` `#`
`c`y`C`U`#` `!`o`N`_` `A` `x`y`h`_` `E`c`y`C`U`!`o`N`_` `i`y`U`y` `i`l`y`U` `i` `l`f` ≤`A`i`!`_` `O` `o`y`i`f` `i`o`n` `o`B`i` `i` `O` `n` `N`_` `y`l`=`N`_` `i`O` `~`O`C` `N`_` `o` `O`O` `i`a`
`i`y`U`y` `i`l`y`U` `O`f`O`f`l` `i`y`O` `o`y`i`f` `i`o` `~`N`_` `!`_` `≤`A`i`!`_` `y`o` `v` `z` `o`N`_` `i` `E` `i`l`i` `o`y` `i`O` -` i` `y`O` `O`f`y`O`f`y` `!`o`j` `O` `*` `o` `#` `?` `E`z`r` `y`O` `i`o`
`!`O` `o`i`o` `#` `O`i`≈` `o`y` `i`o` ≤`A`y`i` `C`O` `O`f`O`C`y`i` `#` ≤`A`i`!`_` `y`o`=`l`u` `i` `y` `i`l`i`O` `O`f`O`C`y` `o`i`O` `a` `y`u`o`y`O` `a`o`f` `E`z`r` `y`O` `i`o`
`N`_` `i`O` `i`y` `i`N`_` -` `O` `i`v` `y` `O`y` `a`E`y` `i`y` `≤`A`i`!`_` `y`o` `i` `N`_` `y` `l`o`y` `x`y`N`_` `y` `i`O` `O` `E`y`N`_` `o`y` `N`_` `o`n` `i` `y` `i`l`i`O` `A` `i`l` `O`C`y`E`z` `=`l`u`
`o`i`f` `!`O`K` `y` `o` `i`l`i`O` `a`o`f`n` `x`v`≈` `y`O` `!`o` `i`l`i` `n` `o`i`f`o`O`f` `!`N`_` `o` `i`l`i` `~`O`C` `x`l`i`!` `i`O` -` `o`i`f` `!`O`e` `i` `N`_` `O` `i`l`i` `O`f`O`E`y`O` `N`_` `i`O`
`i`y` `i`N`_` -` `!`o`c`e` `o`N`_` `y`≈` `n` `x`y`o`y`a`o`n` `f`l` `f`y` `o`i`v` `u`n` `A`~`u`~` `E`z`i` `f`y`l`i` `x` `i`o`N`_` `O`f`O`C`y` ≤`A`i`!`_` `y`o` `+`i`%`o`y`e` `x`o`u`y`E`z` `i`o` `N`_` `y`a`
`N`_` `i`O` -` `!`N`_` `a`%`E` `!`N`_` `a`%`E` `O`f`O`C`y` ≤`A`i`!`_` `y`o` `x`o`f`y`o`f` `^`c`y`u`f`y`u` `A` `i`l` `O`C`y`E`z` `i`y` `E`z`r` `y`O` `i`o`
`o`y` `i`N`_`≈` `!`_` `C`
`N`_` `i`O` `i`y` `i`N`_` -` `v` `z`i`y`E`O` `i`f`l` `J`O` `*` `o`
`x`y`o`O` `y` `C`O`y`E`z` `^`o` `C`O`%` `i`N`_` `o`i`f` `!`O`K` `y` `o`i` `i` `i`O`!`a`E`-` ≤`A`i`!`_` `O` `O`f`y` `o`N`_` `O`f`O`E`y` `i`O` `O` `o` `i`l`u` `~`o`o`!`N`_` `~`N`_` `!`_` `a`E`y` `i`y` `y`
`O`f`O`C`y` ≤`A`i`!`_` `y`o`n` ≤`A`i`!`_` `!`_` `~`O`C` `O` `i`v` `y` `O`f`O`C`y` ≤`A`i`!`_` `y`o`=`l`u`O` `C`y` `i`l` ≤`A`i`!`_` `m`!`@`#`i` `y` `N`_` `O` `i`l`i` `o`y` `i`O` -` i` `y`O` `y`
`O`f`l` `O` `u` `!`O` `o`i`o` `!`O`K` `y` `o`o`=`!`u` `i`N`_` `!`O`h`f`l` `+` `i` `o`y`i` `y` `O`y` `!`o`O`=`y`!`a` `i` `U`y`#` `#` `i`l`i` `a`E`!`v` `i`l`i` `i`A`I` `y`O` `a`o`f` `E`G`o`o`g`l`e`
`A`d`w`o`r`d`s`U`E`~`O` `o` `i`l`y` `N`_` `o` `O`O` `i`a` `N`_` `y`l`=`N`_` `O` `A` `i`l` `O` `!`O` `o`i`o` `O`f`O`f`l` `i`y`=`l`u` `O`f`O`E`y`O` `N`_` `i`O` -` ~`O` `o`y`u`y` `o`y`!`u`n`
`E`z` `i`o`u` `o`y` `i`N`_`≈` `!`_` `C`E`U`E`~`O` `o`y`i`f` `i`o`n` `O`f`O`C`y`i` `o`i`O` `a` `y`u`N`_` `O` `y` `!`o`v` `z`a` `i`u` `y`O` `A` `N`%` `o`o`E`U`E`~`O` `C`y`E`y` `i`l`f` `i` `y` `i`l`i`O`
`!`O`!`_` `B` `x`y` `o` `i`v` `y` `!`o` `i`l`i` `C`O`≈`!`o`j` `o` `!`u`f` `O` `E`-`O` `U`y`#` `#`=`!`u`O` `N`_` `y` `i`a`E` `o`S`O` `i`a`E` `i`a`E`-` @` `A`y`E`N`_` `i`N`_` `o` `i`C`!`a`C` `i`l` `O`
`o`y`i`f` `i`o` `~`O`C` `i` `y` `i`l`i`O` `o`i`f` `A` `o`i`O` `i`P`i`O`y` `!`O`K` `y` `o` `i`l`i`O` `o`y`i`f` `i`o` `i` `y`O` `y` `o`y`O`y`E`z`u` `!`O` `o`i` `i`o`O` `O`f`O`E`y`O` `+`O` `&
`N`_` `i`O` `i`a`E`-` `i` `l`f` ≤`A`i`!`_` `O`f`O`C`y` ≤`A`i`!`_` `y`o`E`U`E`~`O` `^`N`_` `O` `i`U`y`!`u`N`_` `i`y`U`y` `i`l`y`U` `C`C`e` `y`h`_`
`N`S`O`U` `?` `S`E`-`E`C`-`11` `11` `O`y`i`y` `N`_` `o`y` `i`l`i` `C`y`E`y`l`f` `N`_` `i`O` `i`a`E`-` ≤`A`i`!`_` `n` `O`f`O`C`y`i` `#` ≤`A`i`!`_` `y`o`=`l`u` `i`N`_` `@` `A`y`E`N`_` `i`l`i`O`
`N`_` `y`a`E`y`N`_` `y`!`a`E` `x`y`o` `i`l`i` `C`y`E`y`l`f` `N`_` `i`O` `i`a`E`-` ≤`A`i`!`_` `y`o`=`l`u` @` `A`y`E`N`_` `i`l`i`O` `i`A`I` `y` ≤`A` `i`Y`z`O` `v` `z`-`O` `O`f`O`E`y`O` `N`_` `i`O`
`i` `y` `i`l`i`O` `o`i` `y`o`i` `=`!`u` `a`y`o`y`O` `a` `c`T`y` `N`_` `i`O` `~`O`C` `^`C`E`z` `x`o`%`!`y`i` `#` `i` `y` `i`l`i`O` `A` `i`l` `O`C`y`E`z` `=`!`u` `i`l`i` `≤`A` `i`l` `y`a`o`#`i` `o`i`O` `i`P`i`O`y`
`≤`A`i`y`o` `N`_` `i`O` -` @` `A`y`E`N`_` `i`l`i`O` `≤`A`i`!`_` `o`%`E` `i`l`i`≈` `o`i`O` `i`P`i`O`y` ≤`A`i`y`o` `N`_` `O` `y`O` `a`o`f` ≤`A`i`!`_` `y`o`=`l`u` `x`o`u`y`E`z`o` `a` `f`y` `A` `N`_` `u`
`^`c`r` `y`O` `O`f`O`E`y`O` `N`_` `i`O` `i`y` `i`N`_` -` ?` @` `A`y`E`N`_` `C`j`o`N`≈` `o`i`O` `a` `y`u`o`y` `S`C`u`s`t`o`m`e`r` `R`e`l`a`t`i`o`n`s`h`i`p` `M`a`n`a`g`e`m`e`n`t`V` `#` @` `A`y`E`N`_`
`C`j`o`N`≈` `O`f`O`f`l` `i`y` `o`o`y` `!`C` `i`f`i` `o`!` `i` `y`O` `x`!`N`_` `K` `i` `y`O` `C`y` `i`l` `O`y` `i`y`U`y` `i`l`y` `i`U`O` `c`d`i` @` `A`y`E` `i`N`_` `O` `C`y` `i`l` `N`_` `i`l`y` `o`N`_` `!`o`
`^`O` `N`_` `v`≈` `N`_` `O` `y`O` `a`o`f` `O`f`O`E`*`i` `E`i` -` @` `A`y`E`N`_` `O` `y` `i`O`o` `N`_` `y`o`A` `o`i`f` `O`y` `o`i`O` `i`P`i`O`y`!`i`O` `x`v`≈` `y`O` `i`A`I` `y`O` `a`o`f` `^`o` `y`o`
`N`_` `i`O` `o` `O`y` `N`_` `y` `l`o`y` `x`f`y` `o`C`E`U`E`~`O` `O`f`O`E`y`O` `N`_` `i`O` `o`n` `i` `O`o` `~`E`z` ≤`A`i`!`_` `^`C`E`z` @` `A`y`E` `i`N`_` `O` `C`y` `i`l` `c`o`h`f`l`
`N`_` `i`l`y` `o`N`_` `!`o` `^`O` `N`_` `v`≈` `N`_` `i`O` `~`O`C` `C`C`!`Y` `T` `i` `l`f` ≤`A`i`!`_` `y`o` `i`N`_` `≤`A`i`y`o` `N`_` `i`O` -` ^`C`E`z` `C`o`h`f`l` `!`O`O`O` `i` `!`O` `i`Y` `o`i`l`i`O`
`o`y`i`f` `i`o` ≤`A` `i`l` `y`a`o`#`i` `≤`A`i`!`_` `e` `i` `y` ≤`A`i`y`o` `N`_` `i`O` `≤`A`i`!`_` `y`o` @` `A`y`E` `i`N`_` `O` `C`y` `i`l` `u`!` `u`y`u`#` `C`j`o`N`≈` `U` `i`v` `y` `i` `y` `i`u`-`?
`^` `!`u`N`_` `o`o` `y` `i`O` `^`T`M` `~`O`C` `!`N`_` `!`v` `A` `N`_` `o`o` `y` `i`O` `^`T`M` `#` `O`f`O`C`y`i` `≤`A`i`!`_` `y`o`=`l`u` `!`O`!`_` `B` `f`l` `i`y`!`o` `i` `i`N`_` `~` `i`N`_` `x` `o` `i`O` `O` `C`y` `i`l`
`i`y`U`y` `i`l`y`U` `O`a`y`i` `O` `y`O` `i`l`i` `^` `!`u`N`_` `o`%`!`_` `C`E`U`E`~`O` `O`f`O`E`y`O` `N`_` `O` `i`a`E`-` `N`_` `o`≈`a` `y`O` `#`O` `y` `!`v` `!`a` `y`u` `o`!`=`!`u` `N`_` `y`U` `N`_` `i`O`
`^`o`A`I` `y`O` `a`o`f` `E`z` `i`o`u`n` `x`o`u`y`E`z`o` `C`O` `O`y`o` `~`O`C` `o`y`O`y`E`z`u` `N`_` `!`j`o`v` `z`!` `C` `!`v` `N`_` `y`E`z`C`=`!`u`O` `O`f`O`E`y`O` `N`_` `i`O` `~`O`C`
`v` `z` `o`f`l` `i`y` `o`o`y`O` `o`y`i`f` `i`o` `i` `l`f` ≤`A`N`_` `y`u` `N`_` `i`O` `~`O`C` `o`i`%` `o` `N`_` `o`≈`#`O` `a`o`f` ≤`A`i`!`_` `!`N`_` `!`v` `A` `i` `i`O` `N`_` `i`O` -`
`^` `!`u`N`_` `o`o` `y` `i`O` `^`T`M` `E`u` `^`o` `y`o`n` `A` `i`l` `O` `N`_` `f`y` `i`o`O` `y`n` `x`!`v` `A` `~`O`C` `C`E` `i`l`y`U`#` `E`z`r` `y`O` `i`o`
`E`U`E`~`O` `o`y`i`f` `i`o` `!`o`!`_` `C`E`U`E`~`O` `f`l` `i`y`o` `~`N`_` `!`e`i` `N`_` `i`O` `~`o`o` `~`N`_` `!`_` `N`_` `y`a`%`≈` `i` `y`u` `o`i`O` `i`O`u` `~`i`!`O` `N`_` `O` `y` `i`O`y` `i`o` `o`i`!`O`#`O` `^`i` `i`N`_` `y` `l`o`y` ≤`A`y`h`_` `i` `i`N`_`
`x`C`u`a` `A`E`i`N`_` `y`O` `#`O` `y` `~` `i`N`_` `x` `o` `i`O` `O` `C`y` `i`l` `i`O`y` `N`_` `O` `i`l`i` `o`y` `i`O` `n` `o`!`=`!`u` `i`l`i` `~`N`_` `C`y` `i`l` `N`_` `y`a` `N`_` `O` `i`l`i` `o`y` `i`O` `~`O`C`
`O`f`!`_` `U`i` `C`y`k` `y`l`N`_` `y` `i`O` `O` `x`!`N`_` `K` `i` `y` `i`!`O` `N`_` `O` `i`l`i` `o`y` `i`O` -` ~`!`_` `~`N`_` `!`_` `≤`A`i`!`_` `y`o` `i`N`_` `i` `y`O` `o`i`!`O`#`O`f`y` `o`#`
`a`E`!`v` `y` `i`l`i` `i`y`N`_` `y` @` `A`y`E`N`_` `~`O`C` `x`C`u`#` `i`y`O` `^`i`O` `N`_` `y` `i`a`E` `^`C` `i`N`_` `i`l`u` `O` `N`_` `o` `c`o` `i`l`i` `o`S`O` `a`E`y` `i`l`i` `C`E`y`l` `i` `y` `N`_` `i`O` -` ?
`C`O` `N`_` `y` `i`O` `O` `C`y` `i`l` `i`y`U`y` `i`l`y`U` `#` `C`O` `N`_` `y`O` `≤`A`O`!`≈` `i` `!`O`!`_` `B` `!`o`!` `o` `o`#`!`i` `i`l`y`!`N`_` `y` `i`O` `o`y`u` `i`o`O` `a`o`f` ≤`A`i`!`_` `y`o` `i`N`_`
`i`y`O` `y`O`y`!`E`N`_` `N`_` `y` `i`O` `C`O` `N`_` `y` `i`O` `O` `C`y` `i`l` `i`y`U`y` `i`l`y`U` `O`a`y`i` `O` `y`O` `i`l`i` `E`i` -` ≤`A`i`!`_` `!`_` `u`o` `i`l`i`o` `C`C`e` `y`h`_` `n` `N`_` `O` `≤`A`i`y` `i`o`O`
`a`o`f` `N`_` `y`i`o`y`!`o` `i`N`_` `~`N`_` `!`_` `x`!`O`!`F`a`E`B` `i`y`U`y` `i`l`y`U` `O`y` `i`y`O` `y`O`y`!`E`N`_` `^`o` `A`I` `y` `i`N`_`≈` `O`
`v` `z` `o`f`l` `i`l`i` `C`%`!`o`!`y` `i` `N`_` `O` `i`l`i` `E`i` -` `v` `z`i`y`E`O` `i`f`l` `J`O` `*` `o`
`O`C` `C`y`!`N`_`≈` `C` `y` `f`y` `E`U`E`~`O` `!`O` `y` `y`o`=`o` `y`E`z`u` `N`_` `O` `y`O` `a`o`f` `~`N`_` `!`_` `u`!` `u`y`u`#` `O`!`E`O` `y`U`i` `i`y`U`y` `i`l`y`U` `^`o` `A`I` `y`N`_`≈`
`≤`A` `i`l` `y`a`o`-` 1.2.3` `x`y`v` `z` `i`C`y`!`C`≈`C` `~`!`_` `~`o`o` `~`N`_` `!`_` `o`i`O` `i`P`i`O`y` `i`y` `o`y`A`I` `y`O` `a`o`f` `N`_` `y`i`o`y`!`o` `i`N`_` `N`_` `y` `l`o`y` `N`_` `o`≈`#`
`!`o` `i`l`i` `y`U` `N`_` `O` `i`l`i` `E`i` `o`y` `O`O` `C` `x` `i`l`≈`O` `!`O`!`o`o` `i`l`i` `N`_` `y`i`o`y`!`o` `~`E`z` `o`i`O` `i`P`i`O`y` `x`o`f` `N`_` `y` `l`o`y` ≤`A`i`!`_` `y`o`E`U`E`~`O` `N`_` `y`a`E`
`i` `i`N`_` `^` `o` `i`l`i` `i`y` `i`N`_` -` `i`y`O` `y` `~`E`z` `o`i`O` `i`P`i`O`y` `i` `i`l`i` `i`y` `i`N`_` `^`C`E`z` ≤`A`i`!`_` `y`o`=`l`u` `x`o`f` `N`_` `y` `l`o`y` `i` `i`l`u`A` `x`O`f`l` `i`y`o` `N`_` `O` `i`l`i`
`o`y` `i`O` -` `O`i`≈` `o`y` `i`o`n` `x`y`o`O` `y` ≤`A`y`i` `u`E`z` `+` `i`o`!`a`E` `i` `N`_` `y`i`o`y`!`o`=`!`u` `O`f`O`C`y` ≤`A`!`e` `i` `y` (Knowledge process) `x`y`v` `z` `i`C`y`!`C`≈`C`
`O`y` `K` `y`o` ≤`A`!`e` `i` `y` `x`y`v` `z` `i`C`y`!`C`≈`C` `i`l`i` `N`_` `y`a` `N`_` `O` `i`a`E`-` `i`y` `!`o`j` `O` `*` `o` `#` `?` `!`O`a` `i`o`c` ≤`A` `i`C`c` `x`y`v` `z` `i`C`y`!`C`≈`C` `#` `O`f`O`C`y`i`
`≤`A`!`e` `i` `y` `x`y`v` `z` `i`C`y`!`C`≈`C` `~`o`o` `~`N`_` `!`_` `o`i`O` `i`P`i`O`y` `i`O`y` `i`o` `N`_` `y`i`o`y`!`o`O` `O`y`E`z` `i`O` `^`N`_` `y` `l`o`y` `N`_` `o`≈`a` `y`O` `#` `i`N`_` `!`o`i`≈`C`T`
`N`_` `y` `i`a`O` `a`o`f` `O`i` `o` `i`A`I` `y` `E`i` -` `x`y`v` `z` `i`C`y`!`C`≈`C`E`U`E`~`O` `o` `i`l`u` `~`N`_` `!`_` `N`_` `y`i`o`y`!`o` `!`O` `o`%`u` `o`i`O` `o`y`i` `O`O` `a` `C`y`O` `i`l` `O`
`o`y`i`f` `i`o` `i` `y`O` `O` `&!`_` `o` `O`f`O`C`y`!`i` `N`_` `N`_` `y` `i`a`O` `x`C`u`!`_` `i`N`_` `x`o`f` `N`_` `y` `l`o`y`

NSOU ? SE-EC-11 12 ≤Ā!i, ꞑ, yò Ā!ĪŃ, Ehf, yhs, !Ó!i, Ń, Ā!Ó ~ÓÇ i, yÓ ò)ú ÓfÓcy!Ī Ń, Ń, Ā!ò≈ ò Ā!òy!ò Ā!Óü Ń, Ó Ā!i, , òy Ā!Ó – xòf Ā!Īü xyv, z, Ā!Īcy!Ç≈Ç Ń, Ó y!Ó! , óÁ , ò!Ó Ā!ĪÓy Ā!ĪŃ, xò, Ā!ĪüyÓ xyv, z, Ā!Īcy!Ç≈Ç Óúy EĪ ĩ ñ ≤Ā!i, Ā!Óü# Ā!Īü xyv, z, Ā!ĪcyÇ≈ Ń, Ó y Ā!ĪŃ, !ò! yÓ Ā!ĪüyÓ xyv, z, Ā!Īcy!Ç≈Ç Óúy EĪ ĩ – xò%Ó * , òŃ, y Ā!Ó ~Ń, Ez Ā!ĪüÓ ò Ā!Īf xyv, z, Ā!ĪcyÇ≈ Ń, Ó y Ā!ĪŃ, xò Ā!ĪüyÓ xyv, z, Ā!Īcy!Ç≈Ç Óúy EĪ ĩ – ! Ó! , óÁ Ā!ĪŃ, !%! , ≤Ā!iyò Ń, y Ā!Ü Ń, y Ń, y Ń, Ó y ĪyĪ – Ā ĪòÈÜÜÈö , r, x!ö, Ç xyv, z, Ā!Īcy!ÇÇ≈ ~ÓÇ ÓfyŃ, x!ö, Ç xyv, z, Ā!Īcy!Ç≈Ç – ÓfyŃ, x!ö, Ç xyv, z, Ā!Īcy!Ç≈Ç Ā!Ī Ó Ā!Ī xŃ, fhs, Ó #! ÓfÓcy!Ī Ń, Ń, yā Ā!ò ò!i, òñ !Ó!úçñ e Ī ĩ !ÉcyÓ!òŃ, yü ~ÓÇ òyòÓ Ç!ò! ÇÇe yhs, Ń, yā=!ú xyv, z, Ā!ĪcyÇ≈ Ń, Ó y E Ā!Ī Īy Ā!ĪŃ, – ò , r, x!ö, Ç xyv, z, Ā!Īcy!Ç≈Ç ÈÜÈ~ !Ó, ò!ò ~ÓÇ Ń, y!Ó Ń!Ó ÇEYĪ ĩ, y ÇÇe yhs, , ò!Ó Ā!ĪÓy xyv, z, Ā!ĪcyÇ≈ Ń, Ó y EĪ ĩ – v, zB ĩ, Ā!ĪüÓ Ā!Ī, y!òy!ò=!ú Çy!Ó ĩ, v, zB Ī ĩ òü#ü Ā!ü=!ú Ā!ĪŃ, ĩ, y Ā!ĪÓ Ó Ā!Ī! , ò , yfl, Ò xyv, z, Ā!ĪcyÇ≈ Ń, Ā!ĪÓ – Ā!Īy Ā!ò ĩ, y Ā!ĪÓ Ā!ĪŃ, ~Ń, Ez Ń, y Ā!ĪÓ ãòf Ò%Ó Çyöyòf x!≈ ≤Ā!iyò Ń, Ó Ā!i, EĪ ĩ – !Ó! , óÁ ĩ, ÇÓ Ā!Ī Ā!Ī Ń!Ī, y G% , !Ń, Éú Ā!Üy, òò#Ī ĩ, y úAàòñ Ń, Īò Ā!Ī Ā!Īy Ā!òy á, úöyò ÓÓ Ā!Ī, ~ÓÇ , ò!Ó Ā!ĪÓy ≤Ā!iyòŃ, yÓ #Ó v, z, òÓ x!ĪŃ, !òŃ, Ó ĩ, y– ? K, yò ≤Ā!e Ī y xyv, z, Ā!Īcy!Ç≈Ç [Knowledge Process Outsourcing (KPO)] ≠ K, yò ≤Ā!e Ī y xyv, z, Ā!Īcy!Ç≈Ç xyv, z, Ā!Īcy!Ç≈Ç Ā!Ī Ó xy Ā!Ī Ń, ! , ≤Ā!Ń, yÓ ĩ Īy Ā!Ī, y!òy!òÓ xyv, z, Ā!ĪcyÇ≈ÈÜÈ~Ó ò)ú ÓfÓcy!Ī Ń, !e Ī yŃ, úy, ò=!ú ĩ, yÓ òyò ü, C Ā!üÓ x!Ó Ā!ĪÈĪf xÇü !É!cy Ā!Ó ≤Ā!i, Ā!Īy!Ü! , yò)úŃ, Ń, y Ā!Ó =Ó Ā!Ī, ò!i≈ – ~Ó ãòf Ā!Ī, ! , óÁ , ò!Ó Ā!ĪÓy=!ú Īi, ÇŃ, ú!Ó Ā!òÓ Ń!ĪÓ!Īy ~ÓÇ ĩ, Īf ÇÇ@ Ā!ĪÉÓ Ń, yĪ≈e ò xhs, Ń%≈, _ Ó Ā!Ī Ā!ĪÈ Ā!ò ò Ó!k, Ń, Ç!ò! Ń!ĪÓ!Īy SIntellectual Property researchVñ xyEz!ò Á !à, !Ń, Īcy Ā!Óyñ ≤Ā!ü« ĩñ , òÓ yöü≈ Á Ń!ĪÓ!Īy Á ò, yò≈y!Çv, z! , Ń, yúñ ãó ≤Ā!%!_ ĩ xfy!ò Ā!öüò ~ÓÇ !v, äyEzò Á Ā!Ī Ó Ā!Ī, Ā!Ī, ú, ò Ā!ö, ĩ Ń, fyv, /Ń, fyò xfy!≤ Ā!Ī, ùòñ äy!ú! y!i, xfyòy!ú! , :ñ ≤Ā!Ń, " ÓfÓfl, iy, òòyñ !iÓ !ú« yñ Ó !v, Á!üñ !à, !Ń, Īcy ≤Ā!i, !ú! , ò ≤Ā!fl, !i, Ezi, fy!Ī– K, yò ≤Ā!e Ī y xyv, z, Ā!Īcy!Ç≈Ç ò)ú! , ÓfĪ Ń, òy Ā!òyÓ , ò!Ó òy, ò !Écy Ā!Ó òĪ ÓÓ Ç ĩ« , ò!ò Ā!ĪŃ, Ó xŃ, y Ā!Ó Ó ãòf « , !i, ò)Ó ĩ !Écy Ā!Ó !Ó!föyò– xy Ā!òÓ Ń, yñ !Ó Ī, òñ Ń, yòyv, yÓ ò Īi, y v, zB ĩ, Ā!ü=!ú Ń, ! , óÁ fl, iy, ò Ā!òÓ ãòf v, zB Ī ĩ òü#ü Ā!ü Ā!ò ò#úB, yñ !à, !úñ ò! : Ā!Ī, yñ , ò)Ó≈ Ezv, z Ā!Ó y, òñ , òyúfy! , ĩ Ó yòy!ò! y Ā!Ī, v, z, ò!%_ xM, Éú !Écy Ā!Ó Ā!ĪÈ !ò Ā!Ī Ā!ĪÈ– Ń, ! , óÁ @ Ā!ĪŃ, yÓ # ÇÇfl, iy=!ú !Ń, ä%É G%Ń, !Ń, Ó ò% Ā!Īyò%! Ò E Ā!i, , òy Ā!Ó ĩ Ā!ò Ç%Ó « , y úAàòñ xyEzòñ Ń, y!y ~ÓÇ ÇyÇfl, , ò!i, Ń, Óyiyñ !ò! òy Ā!òÓ =!öyòñ !ò!i≈T ÇĪ Ā!Ī Ç#öyÓ úAàòñ Ó yā Ā!ò!i, Ń, ~ÓÇ x!≈ Ā!ò!i, Ń, x!fl, !Ó ĩ, y ~ÓÇ !ò Ā!öÓ Ā!Ī, y!òy!ò Īi, xÓ!fl, !i, ò)ú ≤Ā!i, Ń, y Ey!Ó Ā!Ī Ā!Ī, ò, úy– 1.3 ĩ, Īf≤Ā!%!_ Ā!Ī, Çy!±!i, Ń, ≤Ā!Ói, y (Recent trends in Information Technology) 1.3.1 òyÓyEzú Ń, òyÇ≈ (Mobile Commerce) Óy!i!äfŃ, Ā!ü Ā!ò=!ú xòúyEz Ā!ò Ń, Ó Ā!i, Ā!ĪüyÓ Ā!Ī, yòñ , , fyÓ Ā!ü, ĩ Óf!_ Üi, !v, !ä, yú ÇEŃ, yÓ # (personal digital assistants) ~ÓÇ úfy, ò, Ā!Ī, òÓ ò Ā!i, y ĩ, yÓ !ÓE#ò !v, Ń, yEzÇ=!úÓ (wireless handheld device) Ófy, òŃ, ÓfÓEYÓ Ń, Ó y EĪ ĩ Īy Ā!Ī, Ā!ĪyEzú Óy!iäf (Mobile Commerce) Ó Ā!ü– òyÓyEzú Óy!iäf Ā!ü Ā!ò e òyÜi, e òÓi≈yò E Ā!Ī á, Ā!ü Ā!ĪÈ ĪyÓ ò Ā!Īf , òif Á , ò!Ó Ā!ĪÓy!i e Ī ĩ xòúyEzò ÓfyÇ!Ń, Çñ !Óú ≤Ā!yòñ ĩ, Īf !Ó! , Ó ĩ Ezi, fy!i,

NSOU ? SE-EC-11 13 v, z^ˆİÖ^ˆÖ^ˆİlyÜf– Äİ^ˆyÓ^ˆ İúç xfy^ˆİ:Ç^ˆ ≤Äy^ˆİ^ˆ, yN^ˆı (wireless Access Protocol) İ^ˆİ^ˆ ÖyÖyEzú Öyİİäf ÇÖ, Ó É^ˆİ^ˆ İäE– ÖyÖyEzú İv, ¶, yEzÇ=İú ö, fy: Ö!üòñ İ!Ä^ˆ, yÓ^ˆ ~ÖÇ xòfyòf İv, ¶, yEzÇ=İúÓ^ˆ çy^ˆİİ ÇÇ^ˆİlyÜ fl, iy, ö^ˆİòÓ^ˆ àòf Öce\$>, İ ≤Äİ%!^ˆ (Bluetooth Technology) ÓfÓEyÓ^ˆ N^ˆ, Ó^ˆ İäÈ İy^ˆİİ, İ, yÓ^ˆ y^ˆ İ, ö^ˆİör, İfl, ' , òñ Ezò^ˆİ¶, İ, İÓ^ˆ xv≈, yÓ^ˆ Öy xòfyòf !ÓÓÓ^ˆ İ=İú, öy^ˆı, İİ, ~ÖÇ ö%oi (print) N^ˆ, Ó^ˆ İİ, öy^ˆİÓ^ˆ – ~N^ˆ, Ez çy^ˆİİ ÄEz İv, ¶, yEzÇ İİ^ˆİ^ˆ x, ö^ˆİÓ^ˆ Ó^ˆ çy^ˆİİ ö, y^ˆİòÓ^ˆ öyİf^ˆİö İyÜy^ˆİlyÜ fl, iy, òò N^ˆ, Ó^ˆ İİ, Ä, öy^ˆİÓ^ˆ – ÖyÖyEzú Öyİİäf Ó, İk, Ó^ˆ N^ˆ, yÓ^ˆ İ=İú İò^ˆ Ó^ˆ * , ö ≠ Ez İúN^ˆ, >, Δ!òN^ˆ, N^ˆ, öy^ˆİÇ≈Ó^ˆ ÓfÓEyÓ^ˆ Öyv, , İäÈ İy Ezr, y^ˆİò İ, İ!Óe^ˆ ~ÖÇ^ˆ N^ˆ, öyÓ^ˆ S!öce, öN^ˆ, y>≈, ñ fl, fy, òİv, ún äfy^ˆİÖyÇV àòf ÖyÖyEzú ö, y^ˆİòÓ^ˆ ö^ˆİİ, y ÇÉ İä ÓÉòN^ˆ, yÓ^ˆ # İv, ¶, yEzÇ=İú İN^ˆ, xhs, ¶%≈, _^ˆ N^ˆ, İÓ^ˆ ÓfÓÇyİ^ˆ Ó, İk, Ó^ˆ , òİ İN^ˆ, xyÓ^ˆ Ä ü!^ˆ üyú# N^ˆ, İÓ^ˆ İ%, İú İäE– ~Ó^ˆ v, z İÖ^ˆÖ^ˆİlyÜf N^ˆ, yÓ^ˆ İ=İú İò^ˆ Ó^ˆ * , ö ≠ ? ÖyÖyEzú İv, ¶, yEzÇ=İúÓ^ˆ ÓfÓEyÓ^ˆ oθİ, Ó, İk, – ? ÖyÖyEzú ÓfÓEyÓ^ˆ N^ˆ, yÓ^ˆ # İİÓ^ˆ ÇÇÖfy Ó, İk, – ? ÖyÖyEzú ÓfÓEy^ˆİÓ^ˆ Ó^ˆ «^ˆ İe xİİN^ˆ, İòÓ^ˆ y, ö, yÓ^ˆ Ç%!òÿ, İ, N^ˆ, Ó^ˆ İ – ? òİ%, ò òİ%, ò ≤Äİ%!^ˆ v, zqyÓ^ˆ İòÓ^ˆ öyİf^ˆİö ÖyÖyEzú ÓfÓEy^ˆİÓ^ˆ Ó^ˆ ÖÖ^ˆ ä, N^ˆ, İ!ö^ˆ İ^ˆ xyòñ İyÓ^ˆ ö, İú x İòN^ˆ, Ö!ú ÇÇÖfN^ˆ, öyò%İ^ˆ ÖyÖyEzú ÓfÓEyÓ^ˆ N^ˆ, Ó^ˆ İİ, öyÓ^ˆ İäÈò– ? ÖyÖyEzúÈÈÈ~Ó^ˆ öyİf^ˆİö İ İN^ˆ, y İòy İv, İä, yú ö, yEzú ö, y^ˆ yÓ^ˆ Öy N^ˆ, ö İ, İ, Ö%Ó oθİ, fl, iyòyhs, Ó^ˆ N^ˆ, Ó^ˆ İ – ? ÖyÖyEzú İv, ¶, yEzÇ=İú İİ, v, zİ, İ, öy^ˆİòÓ^ˆ N^ˆ, İ!òv, z!>, Ç «, öİ, yÓ^ˆ ÓfÓEyÓ^ˆ – ÖyÖyEzú N^ˆ, öyç≈ÈÈÈ~Ó^ˆ ÓfÓEyÓ^ˆ ≠ İò^ˆ İ!ü!Öİ, İü^ˆ=İú İİ, ÖyÖyEzú Öyİİäf Ü, E#İ, É İİ^ˆ İäE ~ÖÇ ~Ez^ˆ «, e!>, e^ˆ öÖİ≈öò ≠ ? xyİ!≈N^ˆ, ö!Ó^ˆ İ^ˆİÖy ÇÓ^ˆ ÓÓ^ˆ yE N^ˆ, yÓ^ˆ # ÇÇfl, iy=İú ÖyÖyEzúÈÈÈ~Ó^ˆ öyİf^ˆİö ÓfyÇN^ˆ, xfyN^ˆ, yv, z İr, İyÖİ, #İ^ˆ úò İİò ~ÖÇ^ˆ !Óú, ö!Ó^ˆ İ^ˆlyüñ xİ≈ fl, iyòyhs, Ó^ˆ N^ˆ, Ó^ˆ İ Ezi, fyİ! ö!Ó^ˆ İ^ˆİÖy İİ^ˆ İ^ˆ İy İN^ˆ, – ? İyúy!ú, ö!Ó^ˆ İ^ˆİÖy ≤ÄİyòN^ˆ, yÓ^ˆ # ÇÇfl, iy=İú ÖyÖyEzú İv, ¶, yEzÇ İÇÓ^ˆ öyİf^ˆİö fi>, N^ˆ, öy İN^ˆ≈, İ, Ó^ˆ İN^ˆ, y İòy İò!İ≈<T fi>, İN^ˆ, Ó^ˆ İN^ˆ, yv, İò İİ, ~ÖÇ xòúyEzò >, Δİv, Ç Çİòyİò ÇÇe^ˆ yhs, İyÖİ, #İ^ˆ , ö!Ó^ˆ İ^ˆİÖy İİ^ˆ İ^ˆ İy İN^ˆ, – v, z, ö İ¶, y_ y^ˆ İ İN^ˆ, y İòy fl, iyò İ İN^ˆ, Ez İü^ˆ yÓ^ˆ Öyäy İÓ^ˆ Ó^ˆ ≤ÄN^ˆ, İ, İä, e äyò İİ, öy^ˆİÓ^ˆ ò ~ÖÇ ÇÖİ^ˆ ö^ˆİİ, y İ, y İİÓ^ˆ ≤Äİ!>, İe^ˆ İ y äyòy İİ, Ç«^ˆ ö Èò– ? >, İúN^ˆ, İòv, z!ò İN^ˆ, üò, ö!Ó^ˆ İ^ˆİÖy ÇÓ^ˆ ÓÓ^ˆ yE N^ˆ, yÓ^ˆ # ÇÇfl, iy=İú ÖyÖyEzú N^ˆ, ö≈yÇÈÈÈ~Ó^ˆ öyİf^ˆİö İ, y İİÓ^ˆ @ ÄyE N^ˆ, İİÓ^ˆ !Ó!¶, İ^ˆ , ö!Ó^ˆ İ^ˆİÖy ≤Äİyò N^ˆ, İÓ^ˆ İy İN^ˆ, – @ ÄyE N^ˆ, Ó^ˆ y İ, y İİÓ^ˆ , ö!Ó^ˆ İ^ˆİÖy, ö!Ó^ˆ N^ˆ, öy (Service plan) , ö!Ó^ˆ Öİ, ≈ò N^ˆ, Ó^ˆ İİ, öy^ˆİÓ^ˆ òñ İ, y İİÓ^ˆ xfyN^ˆ, yv, zr, , öİ≈y İúyâ, öy (review) N^ˆ, Ó^ˆ İİ, öy^ˆİÓ^ˆ òñ !Óú, ö!Ó^ˆ İ^ˆlyüñ N^ˆ, Ó^ˆ İİ, öy^ˆİÓ^ˆ ò Ezi, fyİ! – ? Ö%â, İÓ^ˆ y, ö!Ó^ˆ İ^ˆİÖy ≤Äİy İòÓ^ˆ «^ˆ İe, ö!Ó^ˆ İ^ˆİÖy ≤ÄİyòN^ˆ, yÓ^ˆ # İ, y İİÓ^ˆ İe^ˆ İ, y İİÓ^ˆ ÖyÖyEzúÈÈÈ~Ó^ˆ öyİf^ˆİö , öİf Öy İÇÖ≥, xv≈, yÓ^ˆ İÖyÓ^ˆ Ç%!Óİy İİ^ˆ İ^ˆ İy İN^ˆ, ò ~ÖÇ , ö İİfÓ^ˆ ö)úfÄ ÖyÖyEzúÈÈÈ~Ó^ˆ öyİf^ˆİö ≤Äİyò N^ˆ, Ó^ˆ y İ İİ, öy^ˆİÓ^ˆ – ? İ, İf, ö!Ó^ˆ İ^ˆİÖy Ç ÓÓÓ yE N^ˆ, yÓ^ˆ # Ó^ˆ y ÖyÖyEzú N^ˆ, öyç≈ÈÈÈ~Ó^ˆ öyİf^ˆİö xyİ!≈N^ˆ, ÇÇÖyİñ Öúyİ)úyñ fi>, N^ˆ, ö)úfñ >, Δfy!ö, N^ˆ, xy, ö İv, >, =İú Ezi, fyİ! !Ó!¶, İ^ˆ ≤ÄN^ˆ, y İÓ^ˆ Ó^ˆ ÇÇÖyİ ÇÓ^ˆ ÓÓ^ˆ yE N^ˆ, İÓ^ˆ İy İN^ˆ, ò– NSOU ? SE-EC-11 14 ? ÷İ%öye ÓfÓÇy! İ^ˆ N^ˆ, ≤Äİ!>, yò òİ ñ àòçİyÓ^ˆ İ ÖyÖyEzú N^ˆ, öyç≈ ÓfÓEyÓ^ˆ ÈÈÈ~Ó^ˆ öyİf^ˆİö v, z, öú¶, !Ó!¶, İ^ˆ , öİf Ä ÇÓyÓ^ˆ xò%Çİ, yò N^ˆ, Ó^ˆ İİ, öy^ˆİÓ^ˆ ò– v, zİyEÓ^ˆ İfl, İÓ^ˆ * , òñ ÖyÖyEzú xfy, öÇÈÈÈ~Ó^ˆ öyİf^ˆİö İN^ˆ, y İòy ~N^ˆ, İ!>, İ^ˆ ö fi>%, İÓ^ˆ İr, Ó^ˆ xÓfl, iyò ~ÖÇ İ, yÓ^ˆ ≤ÄİyòN^ˆ, yÓ^ˆ # !Ó!¶, İ^ˆ , ö!Ó^ˆ İ^ˆİÖyÓ^ˆ =İÜİ, öyò Ä İ, yÓ^ˆ ö)úf äyòy İ İİ, öy^ˆİÓ^ˆ – ? Ó^ˆ İúÓ^ˆ !>, İN^ˆ, >, ~Öò ÖyÖyEzú ö, y^ˆİò, öy^ˆı, y İòy É İFäÈ– ÓfÓEyÓ^ˆ N^ˆ, yÓ^ˆ # İ, y İİÓ^ˆ !>, İN^ˆ, >, öÓ^ˆ #«^ˆ y N^ˆ, Ó^ˆ yÓ^ˆ àòf İ, y İİÓ^ˆ ÖyÖyEzú ö, y^ˆİòÓ^ˆ ö İÇä !>, İN^ˆ, >, , öÓ^ˆ #«^ˆ N^ˆ, İN^ˆ, ≤Äİü≈ò N^ˆ, Ó^ˆ İİ, öy^ˆİÓ^ˆ ò– v, zİyEÓ^ˆ İfl, İÓ^ˆ * , òñ Ez!u, İ yò Ó^ˆ úÄ İİ^ˆ İN^ˆ, >, y!Ó^ˆ Ç xfyu, >%, f!Ó^ˆ äò N^ˆ, İ, ö≈y İÓ^ˆ üò SxyEzxyÓ^ˆ !Ç!>, İCV ~Ç~ö~ İÇÓ^ˆ öyİf^ˆİö ÓfÓEyÓ^ˆ N^ˆ, yÓ^ˆ # İN^ˆ, !>, İN^ˆ, >, öy^ˆı, y! – ? ÖyÖyEzú N^ˆ, öyç≈ ÓfÓEyÓ^ˆ N^ˆ, yÓ^ˆ # ÇÇfl, iy=İú İN^ˆ, öyN^ˆ, y, yÓ^ˆ ¶, yv, zâ, yÓ^ˆ ñ N^ˆ%, , òòñ xyò%Üİ, f N^ˆ, yv≈, (loyalty card), İv, ÇN^ˆ, yv, zr, Ezİ, fyİ! İ, y İİÓ^ˆ İN^ˆ, ÖyÖyEzú ö, y^ˆİò , öy!>, İİ^ˆ İy İN^ˆ, – ÓfÓEyÓ^ˆ N^ˆ, yÓ^ˆ # Ó^ˆ y İ, y İİÓ^ˆ Ç%!Óİy=İú v, z, ö İ¶, yÜ N^ˆ, Ó^ˆ İİ, İ, y İİÓ^ˆ ÖyÖyEzú İv, ¶, yEzÇ=İú v, z, öfl, iy, òò N^ˆ, Ó^ˆ İİ, öy^ˆİÓ^ˆ – ? Ç

NSOU ? SE-EC-11 16 Ñ, Ó ^ ñ, ç, ò:Ó ^ i, y ^ ì ò ò fl, JFàÈi, y Óäyì ^ Ó ^ y ^ ÌÖ ~ ÓÇ ì, yÓ ^ ç, öyüy, öy!ü, ç, ò:Ó ^ ÌÖÓy
 CÓ ^ ÓÓ ^ yEÑ, yÓ ^ # ≤ Ì!i, ç, yò xyöy ^ ÌiÓ ^ ç ò, ç, Ái ^ fyÓ ^ çÇe ^ yhs, ç%Ó ^ ç, y ≤ Ìiyò Ñ, ^ ÌiÓ ^ Ìy ^ ÌÑ, - [!â, e ≠ 1.2] Ñœ, yv, zv,
 Ñ, !;òv, z! Ç, Ç ^ Ìi ^ Ó ^ v, z, òÑ, y!Ó ^ i, y ≠ ? ÓÓ ^ à, çM, Èi ^ ≠ i, Jf ≤ Ìi%! _ ^ Ó ^ ÓÓ ^ à, çÇÓ ^ ç, ^ ÌiÓ ^ ç, ^ Ìe CÓ ^ Ìà, ^ Ìi ^
 v, z ^ ÌÖ ^ Ìi ^ ÌyÜf Eú Ñœ, yv, zv, Ñ, !;òv, z! Ç, ç, ò:Ó ^ Ìi ^ Óy - Ñœ, yv, zv, Ñ, !;òv, z! Ç, ç, ò:Ó ^ Ìi ^ Óy ÓfÓEy ^ ÌiÓ ^ Ó ^ ç, ^ Ìi ^
 ~Ñ, !; ç, ^ Ñ, y!öy!ò ÌÑ, ! òäfl, J çyç, yÓ ^ ~ ÓÇ ç ò, ç, Ái ^ fyÓ ^ xfy! ≤ ^ ÌÑ, üò e ^ Ì ^ Ñ, Ó ^ yÓ ^ äòf ≤ Ì ^ Ìi ^ yäò#i ^ ò)üò ÓÓ ^ à,
 ÓÈ ò Ñ, Ó ^ Ìi, Èi ^ òy - ~Ñ, Ez çy ^ Ìi xç, fhs, Ó ^ #i, ò:Ó ^ Ñ, yç, y ^ Ìöy çÇe ^ yhs, ÌyÓi, #i ^ ç, ò:Ó ^ Èi ^ Ì, öy!òÑ, ÓÓ ^ à, ^ Ìò
 !Ói%flñ ~ Ì ^ yÓ ^ Ñ, !u, ü!òÇñ Ó ^ ç, iy ^ ÌiÓ ^ ç, i ^ ~ ÓÇ xòfyòf ≤ Ìüyc!òÑ, ÓÓ ^ à, ÓÈ ò Ñ, Ó ^ Ìi, Èi ^ òy - Ñœ, yv, zv,
 ç, ò:Ó ^ Ìi ^ Óy ^ äEy ^ Ì, y ÓfÓçyÓ ^ äòf xi, fhs, çyç, # ò) ^ ÌüfÓ ^ - ? !òç, ç, Ó ^ Ìi ^ ÌyÜfi, y ≠ ~Ñ, !; ç, ^ Ñ, y!öy!ò ^ !òäfl, J
 ç, ò:Ó ^ à, y!üi, i, Jf ≤ Ìi%! _ ^ ç, ò:Ó ^ Ìi ^ ÓyÓ ^ i%, úòy! ^ ~Ñ, !; ç, Ñœ, yv, zv, Ñ, !;òv, z! Ç, Ç EyEzç, ò:Ó ^ à, y!üi, i, Jf ≤ Ìi%! _ ^
 x ^ ÌòÑ, ^ Ó!ü !òç, ç, Ó ^ Ìi ^ ÌyÜf ~ ÓÇ çyçòçf, ò)ç, ç, ç, ò:Ó ^ à, yúòy ^ Ìi ^ ÌyÜfi, y ≠ Ñœ, yv, zv, Ñ, !;òv, z! Ç, ç, v, zB ^ i, ~ ÓÇ
 CÓ ^ ú#Ñ, i, i, Jf ≤ Ìi%! _ ^ ÓfÓfl, iy, òòy CÓ ^ ÓÓ ^ yE Ñ, ^ ÌiÓ ^ - ~ Ó ^ ç, ^ Ìi ^ Ìüi, i, Jf ≤ Ìi%! _ ^ ç, ò:Ó ^ Ñ, yç, y ^ ÌöyÓ ^ xy, ò ^ Ìv, ç, ~ ÓÇ
 Ó ^ ç, iy ^ ÌiÓ ^ ç, i ^ ÓÓ ^ à, ÓÈ ò Ñ, Ó ^ Ìi, Èi ^ òyñ Ñ, yÓ ^ i ^ çòhfl, çÇfl, iyò, ç, ò:Ó ^ Ìi ^ Óy CÓ ^ ÓÓ ^ yEÑ, yÓ ^ # myÓ ^ y
 Ó ^ ç, iy ^ ÌiÓ ^ ç, i ^ Ñ, Ó ^ y Èi ^ - xyÓ ^ y Ezòfi, ^ Ìüü ^ ÌòÓ ^ ≤ Ì ^ Ìi ^ yäò äEy, ç, y ç ò, ç, Ái ^ fyÓ ^ xfy! ≤ ^ ÌÑ, üò ~ ÓÇ, ç, ò:Ó ^ Ìi ^ Óy!i
 äòf ~Ñ, !; ç, ÇÈ Ìi ^ ÌiÓ ^ !ç, !, Ñ, User interface xfy ^ Ì:ç ÓfÓEyÓ ^ Ñ, ^ ÌiÓ ^ çòhfl, Ñ, yä Ñ, Ó ^ Ìi, ç, öy!Ó ^ - Ñ, ÒòÁ
 Ñ, !;òv, z! Ç, ç, ç, ò:Ó ^ Ìi ^ Óy, !k, Ó ^ öyif ^ Ìi ^ xyöÓ ^ y xyöy ^ ÌiÓ ^ ≤ Ìi, ^ Ìi ^ ÌyÜ# ^ ÌiÓ ^ i%, úòy! ^ x ^ ÌòÑ, ^ Ó!ü ç ò, ú E ^ Ìi, ç, öy!Ó ^ -
 Ñœ, yv, zv, Ñ, !;òv, z! Ç, ç, ò:Ó ^ Ìi ^ Óy ≤ Ìi%! _ ^ Üi, ÌyÓi, #i ^ iy! ^ iy! ^ c @ ÌÈi Ñ, ^ ÌiÓ ^ ~ ÓÇ xyöy ^ ÌiÓ ^ ≤ Ìiyò ÓfÓçy! Ì Ñ,
 !e ^ Ì ^ yÑ, úy, ò = !ü ^ Ì, ç ^ Ìi ^ ÌyÜ Ñ, Ó ^ Ìi, çyEyJf Ñ, ^ ÌiÓ ^ - Ñœ, yv, zv, Ñ, !;òv, z! Ç, ç, ^ Ìi ^ Ó ^ xç%!Óiy = !ü ≠ Ñœ, yv, zv,
 ç, ò:Ó ^ Ìi ^ Óy CÓ ^ ÓÓ ^ yEÑ, yÓ ^ # Ó ^ y ~Ñ, Ez çy ^ Ìi x ^ ÌòÑ, v, z, ç, ò ^ Ìi ^ ç, yÜ ^ Ì ^
 ÌÑ, ç, ò:Ó ^ Ìi ^ Óy ≤ Ìiyò Ñ, ^ ÌiÓ ^ Ìy ^ ÌÑ, ñ Ìy ≤
 Ìi%! _ Üi, Gç%! Ñ, !ò ^ Ìi ^ xyç ^ Ìi, ç, öy ^ ÌiÓ ^ - ~ Ó ^ ç, ^ Ìi ^ Ìü xyöy ^ ÌiÓ ^ ÓfÓçy! Ì Ñ, ≤ Ìe ^ Ì ^ y xfl, iy! ^ #ç, y ^ ÌiÓ ^ Ói, Ó ^ yÓ ^ Ìi, E ^ Ìi,
 ç, öy ^ ÌiÓ ^ - !i xyöy ^ ÌiÓ ^ Ezr, yÓ ^ ^ Ìò, çÇ ^ Ìi ^ ÌyÜ xò, úyEzò Ìy ^ ÌÑ, i, ^ ÌiÓ ^ xyöÓ ^ y Ñœ, yv, zv, ^ Ì ÌÑ, xyöy ^ ÌiÓ ^ xfy! ≤ ^ ÌÑ, üò
 çyç, yÓ ^ Óy ^ v, ç, y, çyÁi ^ y çΩ, Ó E ^ ÌiÓ ^ òy - Ñœ, yv, zv, ç, ò:Ó ^ Ìi ^ Óy / ≤ Ìiyò Ñ, yÓ ^ # çÇfl, iy = !ü ^ CÓ ^ y !òÓ ^ y, ç, ò, y öyò
 ≤ Ì ^ Ìi ^ yÜ Ñ, Ó ^ ÌüÁ Ó!EÓ ^ yÜi, ç, ò:Ó ^ Ìi ^ Óy ≤ Ìiyò Ñ, yÓ ^ # Ó ^ ç, ^ Ìe CÓ çò! ^ ÌÑ, ä%È, ç, ò:Ó ^ öy! Gç%! ÌÑ, ^ Ì ÌÑ, Ez Ìy! ^ -
 1.3.3 Ezr, yÓ ^ ^ Ìò, ç, ç, !ìçç SInternal of things IOTV ≠ Ezr, yÓ ^ ^ Ìò, ç, ç, !ìçç (IOT) E ^ Ìüy, çyÓ ^ fl, ç, ò:Ó ^ Ñ, ç, ç, òÑ, ç, Ìi%! _ ^
 ~òò ~Ñ, !; ç, ç, òy _ Ñ, yÓ ^ # Ñ, !;òv, z! Ç, ç, lv, ç, yEzçñ Ìy ~Ñ, !; ç, ^ ò, Ái ^ y ^ ÌÑ, ç, Ó ^ öyif ^ Ìi ^ öyò% ^ ÌiÓ ^ ç
 y ^ Ìi ^ öyò% ^ ÌiÓ ^ Óy öyò% ^ ÌiÓ ^ çy ^ Ìi
 Ñ, !;òv, z, y ^ ÌiÓ ^ Ó ^ ç ^ Ìi ^ f ^ v, ç, y fl, iyòyhs, Ó ^ Ñ, Ó ^ Ìi,

NSOU ? SE-EC-11 17 cyEyÍf Ñ, ^ÍÓ - ~Ñ, y!iÑ, ≤ÁÍ!_ ^Íöð ^ð!üò úy!ò≈Çñ Ñ, ^Íöy!v, !, ^ç™Ó ñ ~ö^ÍÓ ^Ív, v, !ç ^Ífi, ö
~ÓÇ ^ÍÓ ^ÍÍ ^úÈÜÈ, yEzö xfyòy!ú!>, Ñ, çñ ~Ñ, !ei, Ñ, Ó yÓ Ñ, yÓ ^Íí Ezr, yÓ ^Íò>, xö, !ÇÇ Óyhfl, Óy!Í ^í, E ^ÍÍ ^ÍäÈ-
^¶, y_ yÓ Óyây ^ÍÓ IOT ≤ÁÍ!_ ÓfÓÉ*í, ç, ò ^ÍífÓ ò ^Ííf çÓ ^Íä, ^ÍÍ, ò!Ó ^Íä, ì, òyð=!ú Éú ÚÚfl, øy≈, ^Íö, çòÚÚñ
Ñ, y¶, y!Ó Ç Iv, ¶, yEzç S ^Íöð Íy ^Íö≈yfi, fy>, ñ Óy!v, , Ó ^ÍòÓ y, ò_y !ç ^Ífi, öñ Ñ, fy ^ÍöÓ y ~ÓÇ xòfyòf ^Íyö
xfy≤y ^ÍÍ ^ÍMV ^Í=!ú ì, yÓ cy ^ÍÍ çÇÍ!_ fl, øy≈, ^Íö, çò ~ÓÇ fl, øy≈, !fl, òÑ, y ^ÍÓ Ó ^Íöyí ^Íö !ò! s, fi Ñ, Ó y Íy! -
Ó!≈, öyò xyEzÁ!>, ÓfÓÉyÓ ≠ ò Ó & ^Í ^ÍÑ, Ez ≤ÁÍ!_ !>, ^¶, y_ yñ, ò!Ó Ñ, y¶, y ^Íöy Ezì, fy!í x ^ÍòÑ, ÓfÓÇy! Ñ,
!Ó¶, yÜ=!ú ì, ≤Á ^ÍÍ yÜ Ñ, Ó y E ^ÍÍ ^ÍäÈ- ^« e=!ú !òj Ó * , ò ≠ , ò!Ó Ñ, y¶, y ^Íöy ≠ ~Öy ^Íö , ò!Ó Ñ, y¶, y ^Íöy v, z! , öy!òñ
!òö≈yíñ !Ó! ^Çñ ü!_ ÓfÓfl, iy, òòy ~ÓÇ xyÓ Á x ^ÍòÑ, !Ñ, ä%É ^Í« ^Íe xyEzÁ!>, ÓfÓÉyÓ Ñ, Ó y E ^ÍÍ ^Íy ^ÍÑ, - xyEzÁ!>,
^Ó ^úÁ ^ÍÍ > , ΔfyÑ, Á ^ç!%, =!úÓ ò ^Íì, y òÜÓ Á @ ^ÿö#í !òö≈yí ≤ÁÑ, "=!úÓ äòf !òÓ #ç, í Á !ò! s, f ^Íí íç, ì, yÓ cy ^ÍÍ
cyEyÍf Ñ, ^ÍÓ ^ÍäÈ- fl, Í! Ç!e Í ^ÍòÓ #ç, í ÓfÓfl, iy Ñ, Óú ≤Á!e Í yÓ eß!> =!ú E...yç Ñ, ^ÍÓ !òñ çyò!@ ^ÁÑ, ÖÓ á,
E...y ^ÍÇÁ ÇEy! ^í, y Ñ, ^ÍÓ ^ÍäÈ- v, z! , öy!ò ^Í« ^ÍeÁ xyEzÁ!>, Óyhfl, Óy!ò Iv, ¶, yEzç=!úÓ ~Ñ, e#Ñ, Ó ^Íí ÇEy! Ñ,
E ^ÍÍ ^ÍäÈ- ~=!ú Iv, ¶, yEzç ^ç!™Çñ çòy_ Ñ, Ó íñ ^ÍyÜy ^ÍyÜ ~ÓÇ ≤Á!e Í yÑ, Ó í Iv, ¶, yEzç Ezì, fy!í xhs, ¶≈, _ - ì, yÓ y
, òí f á, y!Eiy ^ò, y ^Íì, ~ÓÇ çÓ ÓÓ yE ^á, Ezò (supply chain) ä% ^Ív, , !Ó ^ÍÍ ^ú, yEzö x!≤WzöyEz ^Íäüò xä ^Íò xì, fhs,
ÇEy! Ñ, - Ñ, !í ≠ xyEzÁ!>, Ñ, !í « e ^ÍÑ, Á çò, k, Ñ, ^ÍÓ ^ÍäÈ Íy Iv, ¶, yEzç=!úÓ cy ^ÍÍ ÓfÓÉyÓ Ñ, yÓ # ^Ííó
ì, y, òöyeyñ Óy! % Ü!í ñ ÜÓy!í, ò=ñ öy!>, çyö@ ^Áñ Ó!ç, öyì, ~ÓÇ xyo≈ì, y çjò ^ÍÑ≈, ì, Íf çÓ ÓÓ yE Ñ, ^ÍÓ ^Íy ^ÍÑ, -
~Ez Iv, ¶, yEzç=!ú Ñ, ^Íí, ^ÍíÓ G%ß, !Ñ, Ñ, öy ^Íì, ñ Óä≈f ÓfÓfl, iy, òòy ~ÓÇ íç, ì, yÓ cy ^ÍÍ ò, çü=!ú v, z! , öy!ò
, ò!Ó á, yúòy Ñ, Ó ^Íì, ÇEy! ^í, y Ñ, ^ÍÓ - ~Ez Iv, ¶, yEzç=!ú Ó#öy !ü ^ÍÑ, ì, Íf çÇ@ ^ÁE Ñ, Ó ^Íì, ~ÓÇ Ñ, ^Íí, ^ÍíÓ
ç%!ò!í≈T Ó#öy ì, Íf çÓ ÓÓ yE Ñ, Ó ^Íì, ÇEy! ^í, y Ñ, ^ÍÓ ^ÍäÈ- fl, øy≈, ^Íyö ≠ ~Ñ, !>, fl, øy≈, ^Íyö Éú ~öð ~Ñ, !>,
Óy!v, , Íy Ezr, yÓ ^Íò ^Í>, çÇÍ!_ Iv, ¶, yEzç=!ú ÓfÓÉyÓ Ñ, ^ÍÓ Óy!v, , !>, ^ÍÑ, !Ó ^Íí ^ÍÑ, ç!≈ ^ÍÓ« í Á !ò! s, fi
Ñ, Ó ^Íì, ç« ò- ~!>, Óy!v, , Ó öy!úÑ, ^ÍíÓ ç%Ó «, yñ xyÓ yöñ ç%!Óiy Á !ò! s, fi íç, ì, yÓ cy ^ÍÍ ≤ÁÍyò Ñ, ^ÍÓ - ?
, fl, øy≈, !>, !¶, =!ú Ezr, yÓ ^Íò ^Í>, Ó cy ^ÍÍ çÇÍ!_ EÓyÓ íÓ & í, y!Eiy xò%Íy! # !¶, !v, Á x!Óy x!v, Á , öyÁ! y ^Íì,
, öy ^ÍÓ - ? , fl, øy≈, úyEz! Ç Ç ^Ífi> òÈÜÈ~Ó ^Íöyí ^Íö ÍÖò Ñ, y ^Íöy Óf!_ á ^ÍÓ ^Íy ^ÍÑ, ò ì, yÓ ≤Á ^ÍÍ yäò xò%çy ^ÍÓ
fl, Í! Ç!e Í ^Íy ^ÍÓ xy ^Íúy Óyv, , y ^Íöy Ñ, öy ^Íöy Íy! - x ^ÍòÑ, çò! ÓyEz ^ÍÓ Ó xy ^ÍúyÓ ≤Áy, òfi, yÓ !¶, !_ ^Íì, fl, øy≈,
xy ^Íúy=!ú !ò ^Íä ^ÍíÓ È!múf !ò! s, fi Ñ, Ó ^Íì, , öy ^ÍÓ - ? , fl, øy≈, ^Íy ^Íö≈yfi>, fy>, ç ÓfÓÉyÓ Ñ, yÓ # ^ÍíÓ !Ó Ó!≈, #
fl, iyò ^ÍíÑ, á ^ÍÓ Ó ^í, y, òöyey !
ò! s, fi Ñ, Ó ^Íì, cyEyÍf Ñ, ^ÍÓ - ~Ez Iv, ¶, yE

zç=!ú Óy!v, , Ó öy!úÑ, ^ÍíÓ xyà, Ó í xò%Íy! # !ò ^Íä ^ÍíÓ fl, Í! Ç!e Í ^Íy ^ÍÓ ò!Ó Ó!≈, ò Ñ, ^ÍÓ ÓfÓÉyÓ Ñ, yÓ # ^ÍíÑ,
çÓ≈y!íÑ, ç%!Óiy çÓ ÓÓ yE Ñ, ^ÍÓ ^Íy ^ÍÑ, - fl, øy≈, ^Íy ^Íö≈yfi>, fy>, =!ú Ñ, ì, y, ü!_ ÓfÓÉyÓ Ñ, ^ÍÓ ^ÍäÈ ì, yÓ
!Ó ^Íì, öy≈, Á ≤ÁÍyò Ñ, ^ÍÓ ^Íy ^ÍÑ, - ? , fl, øy≈, úÑ, ÈÜÈ~Ó ^Íöyí ^Íö Óy!ç@yÓ y Óy!v, , Óy Üfy ^ÍÓ äÈÜÈ~Ó
Ñ, yäÈyÑ, y!äÈ ~Íú íÓ äy fl, Í! Ç!e Í ^Íy ^ÍÓ Ö%Íú Íy! ~ÓÇ xòf ^Íy ^Íöy Óf!_ Ó ≤Á ^ÍÓü !ò! s, fi Ñ, Ó ^Íì, , öy ^ÍÓ -
? , fl, øy≈, !òÓ y, ò_y Ñ, fy ^ÍöÓ y=!ú !í ^ÍÍ Óy!ç@yÓ y ÍÖò ! ^ÍÓ ^Íy ^ÍÑ, Óy ä%É!>, ^Íì, ^Íy ^ÍÑ, ì, Öò ì, y ^ÍíÓ á ^ÍÓ òäÓ
Ó yÓ ^Íì, , öy ^ÍÓ - ~äÈy v, , yÁñ fl, øy≈, ^Íöyüò ^ç™Ó Óy!ç@yñ ^Íöy ^Íy ≤Áy! # ~ÓÇ x ^Íä, öy Óf!_ Ó ^Íöyí

NSOU ? SE-EC-11 18 ,òyì≈Ñ, f còy_ Ñ, Ó^ ìì, ç« òñ ~ÓÇ Ç^i@EäðÑ, xyä, Ó^ í còy_ Ñ, Ó^ ìì, ,òy^iÓ - ^ÇEz
xò%ÿl^ # Ñ, ì, ≈, ç« òñ, xÓ!Eì, Ñ, Ó^ ìì, ,òy^iÓ - ,ò!Ó^iò^iÿÛf !v, ¶, yEzÇ (Wirebles) ≠ Wirebles ,ò!Ó^iò^iÿÛf
!v, ¶, yEzÇ ÿ còy^y !Ó^iÿ^Ó^ Óyây^iÓ^ ~Ñ, !, , !Ó^iÿ, ≥, yÓ^ Ñ, , à, y!Eiy Çiø%Ö#ò E^iì^iäE- =Uúñ çfyöçyÇÈÛÈ~Ó^
ò^ìì, y ÇÇfl, iy=!ú ~Ez !v, ¶, yEzÇ=!ú !òö≈y^ií Ófy, òÑ, ¶, y^iÓ !Ó!ò^iì^yÜ Ñ, ^iÓ^iäE- ,ò!Ó^iò^iÿÛf !v, ¶, yEzÇ=!ú
^ÇTMÓ^ ~ÓÇ Çò, > Á!^ fy! =!úÓ^ çy^iì Ezòfi> ,ú Ñ, Ó^ y E!^ ÿ ÓfÓEyÓ Ñ, yÓ^ #^iìÓ^ çò^iìÑ, , ì, ÿ ÇÇ@^ ÄE Ñ, ^iÓ^ - ~Ez
!v, ¶, yEzÇ=!ú Ófy, òÑ, ¶, y^iÓ !ò, > , ^iòçñ fl, ÿfl, if ~ÓÇ !Ó^iòyìò ^, ^iè ÓfÓE*ì, E^iì^ ÿ ÿiìÑ, - fl, øy>≈, üEÓ^ ≠ fl, øy>≈,
!Ç!> xyEzÁ!> ,Ó^ xy^iÓ^ Ñ, !, , ü!_ üyú# ≤Ä^iì^yÜ ÿy !Ó^iÿ^Ó^ äòçÇÖfyÓ^ ò^iìf Ñ, Òi> , Éú Ç, !Ç Ñ, ^iÓ^ - fl, øy>≈,
òäÓ^iÿ!Ó^ fl, ÿ!Ç!e^i^ ,ò!Ó^ÓEòñ !ç, ü!_ ÓfÓfl, iy, òy ÓfÓfl, iyñ áú !Ó! , Ó^ iñ òÜÓ^ !òÓ^y, ò_y ~ÓÇ ,ò!Ó^iÿÛf!
,ò!≈^iÓ<ç, í çÓ fl, øy>≈, üEÓ^=!úÓ^ äòf xyEz Á !> , ÓfÓEy^iÓ^ Ó^ v, zìyEÓ^ í- xyEz Á !> , !^iìf > , Δy, ò, Ñ, ~ÓÇ ü!_ Ó^
çÓ^ÓÓ^y^iÈÓ^ x¶, yÓ^ Ezì, fy! ò^iìf ÓÇÓyÇÑ, yÓ^ # òyò%^iÓ^ myÓ^y Ç, !Ç ≤Äiyò çòçfy=!ú çòyiyò Ñ, ^iÓ^ - ^ÇTMÓ^
Ezòfi> ,ú ~ÓÇ Á^iì^ Ó xfy!≤^iìÑ, ùò ÓfÓEyÓ^ Ñ, ^iÓ^ ñ òyÜ!Ó^ Ñ, Ó^ y [là, e ≠ 1.3] üEÓ^ ä% ^iì, , !ò , ,òy!Ñ≈, Ç fi> ,ú
Ö%ÿiä^ ,ò^ìì, ,òy^iÓ^ ò- ~àÿyv, ,yÁñ ^ÇTMÓ^=!ú!ò> ,yÓ^ ÇÇe yhs, Çòçfyñ çyiyÓ^ í e&!> , =!ú ~ÓÇ !Ó!%f! ÓfÓfl, iy!
^Ñ, yÓ^ Ä Ezòfi> , ^iüüò çòçfy çòy_ Ñ, Ó^ ìì, ,òy^iÓ^ - 1.3.4 !ì !v, , ≤Ä!r> , Ç 3D, %òí Óy !ì !v, , ≤Ä!r> , Ç ~Ñ, !> , !v, , !ä> , yú
ò, yEzú ^iìÑ, , !ì, ò òyleÑ, Ñ, !ç, ò Ófl, , ^i, !Ó^ Ó^ ~Ñ, !> , ≤Ä!e^i^y- ~Ñ, !> , 3D ò%oi, Ófl, Ó^ Ç, !Ç Ñ, Ó^ ìì, additive
≤Ä^içç ÓfÓEyÓ^ Ñ, Ó^ y E!^ - ~Ñ, !> , ÇÇ^iÿyÑ, (additive) ≤Ä!e^i^y^iì, Ófl, !> , ^i, !Ó^ òy EÁ!^y xÓ!ì v, z, òyiyò=!ú e^iòyÜ,
hfl, Ó^ ^i, !Ó^ Ñ, Ó^ ìì, ÿ ÿiìÑ, - ~Ez hfl, Ó^=!úÓ^ ≤Ä!ì, !> , ^i, !Ó^ Ófl, Ó^ ~Ñ, !> , ,òy! , úy Ñ, y> , y xò%¶, !, òÑ,
e^iÇÈÛÈ^ÇÑ, ùò !Eçy^iÓ^ i^iÿy ^iìì, ,òy^iÓ^ - 3D ò%oi!> , ^Ñ, y^iòy !Ó^iü^i iyì%, Óy ≤y!fi> , ^iìÑ, Ó^ òyif^iò ò%oi, Ófl, Ó^
ò^iìv, ú ^i, !Ó^ Ñ, ^iÓ^ ÿ ÿiìÑ, !ç, Ñ, ^iòò ~Ñ, !> , !ò!úÇ^iòüò Ñ, yä Ñ, ^iÓ^ ÿ ÿiìÑ, - 3D ò%oi xy, ò!ò ≤Ä!yÜì, v, zì, òyìò
,òk, !ì, Ó^ ^ä, ^iì^ Ñ, ò v, z, òyiyò ÓfÓEyÓ^ Ñ, ^iÓ^ ä!> , ú SÑ, y!≈Ñ, !Ó^ V xyÑ, yÓ^ v, zì, òyìò Ñ, Ó^ ìì, ç« ò Ñ, ^iÓ^ - 3D
!≤Ä!r> , Ç^iì^ Ó^ xòfyòf v, zìyEÓ^ í=!ú!ì, , òfy!úÁ^iìr, yú!ä^iì, ä#Óyÿ-, ò%òÜ≈, òñ ≤Ä!ì, ^iL^Ó^ ≤Äyä, #ò !ü^Ñ, ^iò≈Ó^
≤Ä!ì, !ú!úñ ò, ^iÓ^ ò!ÇÑ, ,òfy!ú!ä^iì, Eyv, , ~ÓÇ ^i^iÈÓ^ xÇü, ò%òÜ≈, ò ~ÓÇ x, òÓ^yì, i, ÿf, i, ihs, ^i^iìÑ, ≤ÄyE^iÓ, ò%ú
ç, !ì, @^ Ähfl, ≤Äöyì, ,ò%ò!ò≈ò≈y^iìÓ^ xhs, ¶%≈, _ - Üy!v, , Óy Ñ, yÓ^ ≤Äfl, !ì, Ñ, yÓ^ Ñ, ñ, ò%òÓ^ &k, yÓ^ Ñ, yÓ^ # ~ÓÇ
^òÓ^yòì, Ñ, yÓ^ #Ó^y^i#á≈ çò^iì^ Ó^ äòf 3D ò%oi ÓfÓEyÓ^ Ñ, Ó^ ^iäEò- 1.3.5 xy!>≈, !ò, !ü!^yú Ez^iìr, !ú^iä^TM (AI) Ñ, !eò
Ó!k, ò_y S~xyEzV Ñ, !çòv, z> , yÓ^ !Ók, y^iòò^ ~òò ~Ñ, !> , !iìÑ, ^i!> , Ó!k, òyò ò^iüò ^i, !Ó^ Ó^ Á, òÓ^ ^äyÓ^ ^i!^ ñ ÿ
òyò%^iÓ^ ò^ìì, y Ñ, yä Ñ, Ó^ ^iÓ^ ~ÓÇ ≤Ä!ì, !e^i^y^iòy^iÓ^ - ~iç, ^iè Ñ, Z, çòy_ Ñ, Ó^ í (speech recognition), !ü« , yñ
,ò!Ó^ Ñ, ^iòyñ !Ó!¶, Ò^ çòçfyÓ^ çòyiy^iòò^ ò^ìì, y !Ó^iì^=!ú xy!>≈, !ò, !ü!^yú Ez^iìr, !ú^iä^TMÈÛÈ~Ó^ xhs, ¶%≈, _
E^iì^iäE-

NSOU ? SE-EC-11 19 ~ xyEz xfy!≤^iìÑ, ùò ≠ Ñ, !eò Ó!k, ò_y ^Óü Ñ, ^iì^ Ñ, !> , ç« ^iè ÿ, yÓ^ xÓfyò Ó^ ^iò^iäE-
v, zìyEÓ^ í=!ú !ò! , Ó^ * , ò ≠ ? , fl, ÿfl, if ^içÓy ~ xyEz ≠ fl, ÿfl, if ^ç« ^iè çÓ^iä, ^iì^ Ó^iìv, , y à, fy^iüÓ Éú Ó^yÜ#Ó^
üyÓ^ #!Ó^ Ñ, v, zB^iì, ~ÓÇ fl, ÿfl, if ÇÇe yhs, ÓÓ^ ä, E...yÇ Ñ, Ó^y- Ói≈, òy^iò Ñ, y!òy!ò=!ú òyò%^iÓ^ !%, úòy!^ xyÓ^ Á
¶, y^iüy ~ÓÇ ò&ì, ^iÓ^yÜ !ò!≈^iì^ Ó^ äòf ò^iüò úy!ò≈Ç ≤Ä^iì^yÜ Ñ, ^iÓ^ ÿ ÿiìÑ, - ~Ó^ ò^iìf xòfl, ò^içÓ^y ,ò!Ó^ !à, !ì,
fl, ÿfl, if ^içÓy ≤Ä!ì!_ !> , Éú xyEz!Ó~ò Á!^y> , çò- ~> , y òyò%^iÓ^ fl, ÿfl, y!ÓÑ, ¶, y^iÿy^iÓy^iìG, ~ÓÇ ~!> , ≤Äÿç! äk, yçy
Ñ, Ó^ ìì, ç« ò- !Ç^iìf, ò!> , ^iÓ^yÜ#Ó^ ÿ, ÿf ~ÓÇ xòfyòf v, z, òú¶, !ì, ÿf=!ú^iìÑ, Ü¶, #Ó^¶, y^iÓ xò%iyòò Ñ, ^iÓ^ ~Ñ, !> ,
xò%òyò ^i, !Ó^ Ñ, ^iÓ^ ~ÓÇ v, z, òfl, iy, òò Ñ, ^iÓ^ - xòfyòf ~ xyEz xfy!≤^iìÑ, ùò=!úÓ^ ò^iìf v, z^iÓ^iÿÛf Éú
à, fy> ,ò> , ç- ~!> , Ñ, !çòv, z> , yÓ^ ^Äy@^ Äyö ≤Äÿç! =!ú v, z_Ó^ !i^iì, ~ÓÇ @^ ÄyEÑ, ^iìÓ^ ÇEyl^i, y Ñ, Ó^ ìì, ñ ò, ^iüyxy, ò
~fy, ò^iì^r> , ^iòr> , =!úÓ^ çò!^ !ò!≈yÓ^ ^iì ÇEyl^i, y Ñ, Ó^ ìì, Óy !Ó!úç ≤Ä!e^i^yÓ^ òyif^iò^ Ó^yÜ#^iìÓ^ ÇEyl^i, ~ÓÇ
≤Äy!òÑ, !à, !ìÑ, !çy ≤Ä!ì, !e^i^y (feedback) çÓ^ÓÓ^yEÑ, yÓ^ # ¶, yä≈, ^i^yú fl, ÿfl, if ÇEyl^i Ñ, =!úÓ^ xhs, ¶%≈, _ - ? ~
xyEz ÓfÓçy!^ ≠ òyò%^i^i Ñ, yä=!ú ÓyÓ^ ÓyÓ^ Ñ, ^iÓ^ ÿ ÿiìÑ, ñ^iÓ^y^iÓy!> , : ≤Ä!e^i^y x^i^, y^iòü^iòò^ òyif^iò^ ~Ez
Ñ, yä=!ú fl, ÿ!Ç!e^i^y^iÓ Ñ, Ó^y ÇQ, Ó^ E^iFäE- !Ñ, ¶, y^iÓ @^ ÄyEÑ, ^iìÓ^ ,ò!Ó^ ^iòüò ¶, y^iüy¶, y^iÓ Ñ, Ó^y ÿ!^ ç
Ç!ò^iìÑ≈, ÿ, ÿf v, z^iìBvyä, ò Ñ, Ó^ ìì, ^iòüò úy!ò≈Ç xfyÜÜ!Ó^iò=!ú !Ó^iÿ^i~ÓÇ !çxyÓ^ ~ò ≤fy> , ò, ò≈=!ú^iì, ÿ, yÓ^
ÓfÓEyÓ^ Ñ, Ó^y E^iFäE- à, fy> , Ó> , Ç (Chatbots) @^ ÄyEÑ, ^iìÓ^ x!Óú^iìj^ çÓy ≤Äiyò Á^iì^ Ó çyEz> , =!ú^iì, xhs, ¶%≈, _
Ñ, Ó^y E^iì^iäE- ? ~ xyEz !ü« , y ≠ fi>%, ^iìv, r> , ^iìÓ^ @^ Äv, ≤Ä!e^i^y fl, ÿ!Ç!e^i^ Ñ, ^iÓ^ ñ ~ xyEz !ü« , Ñ, ^iìÓ^ xyÓ^ Á çò!
≤Äiyò Ñ, Ó^ ìì, ,òy^iÓ^ - ~ xyEz !ü« , y!≈#^iìÓ^ òúfy!^ò Ñ, Ó^ ìì, ,òy^iÓ^ ~ÓÇ ÿ, y^iìÓ^ à, y!Eiy xò%ÿl^ # ,òy> , f !Ó^iì
(subject) ÇÇe yhs, !Ó!¶, Ò^ ÿ, ÿf ≤Äiyò Ñ, Ó^ ìì, ,òy^iÓ^ - ^Ñ, y!y!^ ~ÓÇ !Ñ, ¶, y^iÓ äÿe !üÖ^iì, ,òy^iÓ^ ñ ~ xyEz ÿ, y
ç%ò!ÿ, ÿ, Ñ, Ó^ ìì, ,òy^iÓ^ - ? ~ xyEz ò, yEzòfy^TM ≠
xy!ì≈Ñ, , ≤Ä!ì, ¶, yò=!ú ÿ, y^iìÓ^

NSOU ? SE-EC-11 22 ? Ói≈ öy^lò ≤Äyí° CÓ ÓfÓcyí° # ≤Äli° , yò=ú i , y^lìÓ° ÓfÓcy , ò!Ó° à , yúòyÓ° ãðf Ezr , yÓ° ^lò , ÓfÓEyÓ° Ñ , ^lìÓ° i , y^lìÓ° Á ^lì° ÓcyEz , =ú , òif !ÓK , y , ò^lìÓ° ãðfñ xv , yÓ° ! ò^lì , ñ , òif oÓf !Ñ , ò^lì , ~ÓÇ xli , !Ó° _ , òif !Óe ! ^lì , ÓfÓEyÓ° Ñ , ^lìÓ° l y^lìÑ , - ? ^ , !úÑ , òò , y^lìÓ° !™Ç Éú ^ ò , yòñ Á ^lì° Ó Ñ , fy^lòÓ° yñ xlv , Á ~ÓÇ ÇE ^llyÜ# Ezr , yÓ° ^lò , ÈÜÈ~Ó° öyif^lò !ò! , ÇÈÜÈ~Ó° fl , iyò ~Ñ , !ei , Ñ , ^lìÓ° ~òò ~Ñ , ! , Ç , yá%≈ , !^ yú , ò!Ó° ^lìÜü ^i , !Ó° Ñ , Ó° y ^lìÓy^lò , ò! , !Ó#Ó° ^lì^lì , y^lòy ≤Äyhs , ^lì^lì , xÇü@ ^ÄEiÑ , yÓ° #Ó° y ~^lìÑ , x , ò^lìÓ° Ó° cy^lì Óf!_ ^lì , Çy« , yíÑ , y^lìÓ° Ó° x!Ç , K , i , y ^i , !Ó° Ñ , Ó° ^lì , öy^lìÓ° - ? Áí yÓ° ^lìúÇ xfy^lì : Ç ^lì^lì , yÑ , ú (Wireless Access Protocol) !^lì ^lì ^lì ÖyÓyÉzú Óy!fáf ÇΩ , Ó É ^lì^lì ^lìäÉ- ? Ñœ , yv , zv , Ñ , !jòv , z! , Ç Éú ≤Ä^lì^lì yãð#í^lì v , y , y ~ÓÇ Ñ , !jòv , yÓ° ^lì^lì @ ^lìyò=ú xyöy^lìÓ° !òäfl , !Ñ , !jòv , z , yÓ° Éyv , v , yEzÇ , ÈÜÈ~Ó° Ói^lì ~òò ^lì , ylyl^lì ãöy Ó° yÖy ^lìÖyò ^lì^lì , Ezr , yÓ° ^lì ò^lì , Ó° öyif^lò i , y^lìÓ° ÇE^lìä , öyÁí y ly^lì ~ÓÇ ÓfÓEyÓ° Ñ , Ó° y ly^lì - ? Ezr , yÓ° ^lì ò , xò , !ÇÇ (IOT) Éú , öyÓ° fl , ò!Ó° Ñ , ÇjòÑ , !%_ ~òò ~Ñ , ! , Çòy_ Ñ , yÓ° # Ñ , !jòv , z! , Ç !v , Ç , yEzÇñ ly ~Ñ , ! , ^lì ò , Áí y^lìÑ , Ó° öyif^lò öyò% ^lìÓ° Ç

y^lì öyò% ^lìÓ° Óy öyò% ^lìÓ° cy^lì Ñ , !jòv , z , y^lìÓ° Ó° ò^lìif ^lì , y , y fl , iyòyhs , Ó° Ñ , Ó° ^lì , ÇyÉylf Ñ , ^lìÓ° - ? Ñ , !eö Ó% !k , ò_ y S~xyEzV Ñ , !jòv , z , yÓ° !ÓK , y^lìÓ° ~òò ~Ñ , ! , !iÑ , ^lì , Ó% !k , öyò ^lìüò ^i , !Ó° Ó° Á , òÓ° ^lìyÓ° ^lì ñ ly öyò% ^lìÓ° ò^lì , y Ñ , yã Ñ , Ó° ^lìÓ° ~ÓÇ ≤Äli , !e !^lì y ^lìÖy^lìÓ° - ? Ó° !v , Á !ö , ^lì^lì , y^lì^lì !™Ç xyEz^lìv , !r , !ö , ^lì^lì , üò ~ Ñ , ! , òk , !i , lyÓ° öyif^lò Ó° !v , Á !i , Ó° D ÓfÓEyÓ° Ñ , ^lìÓ° ^lì , y^lìòy ~Ñ , ! , Ó!fl , Ó° cy^lì !%_ , fyÜÈÜÈ~ ÇÇÓ° !« , i , i , !f , òv , ^lì , öyÓ° y ly^lì - 1.5 xò%ü#úò# 1. i , ^lìfÓ° ^lìüçTf=ú v , z^lìÓ° Ñ , Ó° & í- 2. ÓfÓcy^lìÓ° ^lì^lì e xyv , z , ^lìcy!Ç≈Ç Óú^lì , !Ñ , ^lìÖyG , yí / 3. ^lìÖyÓyÉzú Ñ , öyÇ≈ÈÜÈ~Ó° ÓfÓEyÓ° =ú !Ñ , !Ñ , - 4. Ñœ , yv , zv , Ñ , !jòv , z! , Ç ^lì^lì Ó° ^lìüçTf=ú xy^lìyã , öy Ñ , Ó° & ò- 3. fl , öy , ≈ , ^lìÉyò Óú^lì , !Ñ , ^lìÖyG , yí / 1.6 v , z_Ó° ÇÇ^lì^lì , i , 1. xò% ^lìFäÈi 1.1 2. xò% ^lìFäÈi 1.2.3 3. xò% ^lìFäÈi 1.3.1 4. xò% ^lìFäÈi 1.3.2 5. xò% ^lìFäÈi 1.3.3

~Ñ , Ñ , 2 ? Ñ , !jòv , z , yÓ° , ò!Ó° !à , !i , Üç , ò 2.0 v , z^lìjüf 2.1 ≤Ähfl , yÓòy 2.2 Ñ , !jòv , z , y^lìÓ° Ó° Ñ , yí≈yÓú# 2.3 Ñ , !jòv , z , y^lìÓ° Ó° ^lìüçTf 2.4 ~Ñ , ! , Ñ , !jòv , z , y^lìÓ° Ó° ÓœÑ , v , yí yã ^lìyö 2.5 Ñ , !jòv , z , y^lìÓ° Ó° cyÉy^lìf ^lì^lì @ ^lìyö à , yúy^lìòyÓ° , òk , !i , 2.6 cyÓ° yÇü 2.7 xò%ü#úò# , 2.8 v , z_Ó° ÇÇ^lì^lì , i , 2.0 v , z^lìjüf ~Ez ~Ñ , Ñ , ! , , òv , yÓ° , òÓ° äyò^lì , öyÓ° ^lìÓò ? ~Ñ , ! , Ñ , !jòv , z , y^lìÓ° Ó° !Ó!Ç , ß ^lìüçTf Á Ñ , yí≈yÓú# Çjò^lì^lì , iyÓ° iy ? Ñ , !jòv , z , y^lìÓ° Ó° xÇ , fhs , Ó° #i Ñ , yí≈Ñ , y!Ó° i , yÓ° ÓfyÖfy ? ~Ñ , ! , Ñ , !jòv , z , y^lìÓ° Ñ , Ç , y^lìÓ° ~Ñ , ! , ^lì^lì @ ^lìyö à , ^lìü 2.1 ≤Ähfl , yÓòy xyã ^lì^lì , Ó° !Ó° !y^ñ Ú≤Ä!%_ ^lì cyiyÓ° i öyò% ^lìÓ° ã#ÓòiyÓ° ^lì ~Ñ , ! , x , ò!Ó° Éyl≈ !Ó° ^lì^lì v , z^lì , ^lìäÉ- i , yÓ° ò^lìifñ Ñ , !jòv , z , yÓ° ~òò , ò!≈hs , ^lì , !Ó° Ñ , Ó° y CÓ^lìä , ^lì^lì ü!_ ^lìyú# !v , Ç , yEzÇ Óy !s , f- Ñ , !jòv , z , yÓ° xyöy^lìÓ° ^lìò!@ ã#Ó° !ò !%i≈yhs , ≤ÄÇ , yÓ° ^lì , !ú^lìäÉ- ~! , ^lì , !f« , Óy , ò^lìÓ° y« , Ç , y^lìÓ° xyöy^lìÓ° ã#Ó° !òÓ° ≤Äli , ! , !Ó° ^lì^lì , ^lì^lì , y!Ói , Ñ , Ó° ^lìäÉ- ~Ñ , ! , Ñ , !jòv , z , yÓ° ò!üi , ~Ñ , ! , Ñ , !jòv , z! , Ç ^lìüò- ~! , à , yú≈Ç Ófy^lìÓä xy!ÓçÖyÓ° Ñ , ^lìÓ° !äÉ^lìüò- !i , !ò Ñ , !jòv , z , y^lìÓ° Ó° ãòÑ , !Écy^lìÓÁ , ò!Ó° !à , !i - xy^lìÜ Ñ , !jòv , z , yÓ° =ú !ä! , ú Üiòy Ñ , Ó° yÓ° ãðf ÓfÓÉ* , i , E , ~ÓÇ ~! , ^lì , Óú !ÓK , yò# ~ÓÇ Ez!Ó!ò!^lì yÓ° myÓ° y ÓfÓÉ* , i , E , - ≤ÄÓñ , y! , !äÉú Ó^lìv , y ^lìv , y Éfy^lìü , ú Ñ , Ó° yÓ° ãðf Ó , Eí ~ÓÇ ü!_ ^lìyú# Ñ , !jòv , z , yÓ° =ú !v , äyEzò Ñ , Ó° y ~ÓÇ ä! , ú çÇÇfy=ú Çöyiyò Ñ , Ó° y- i , yÓ° y Óf!^lìÓ° !äÉú ~ÓÇ i , yEz ^lì , Óúöyè Ó^lìv , y ÇÇfl , iy=ú

NSOU ? SE-EC-11 24 i , y^lìÓ° ÓfÓEyÓ° Ñ , Ó° ^lì , öyÓ° i , - !Ñ , !s , i#^lìÓ° i#^lìÓ° Ñ , !jòv , z , yÓ° ^lì^lì , y ÇÇfl , iy ~ÓÇ ~òò !Ñ , cyiyÓ° i öyò% ^lìÓ° öyÜy^lìÓ° ò^lìif à , ^lìü xy^lìÇ- öyò% i Ñ , !jòv , z , yÓ° ^lì , !Ó° Ñ , ^lìÓ° ^lìäÉ ly^lì , ~! , Üiòy ~ÓÇ ^lì , y , y ≤Ä^lìüç^lì^lì Ó° ò^lì , y xÇÇÓf Ñ , yí≈ Çjòyìò Ñ , Ó° ^lì , öy^lìÓ° Óy i , y^lìÑ , !Ó° !òyìò !i^lì , öy^lìÓ° - xyã ^lìÓ° úá^lì^lì Ó° ! , !Ñ , ! , !Ó!e !^lì^lì , ò & Ñ , ^lìÓ° öyEz^lìe yÁ^lì^lì Ç , Á^lì^lì , ò , ò!≈hs , ≤Äli , ! , v , z^lìjüf !Ó!Ç , ß xyÑ , yÓ° ~ÓÇ ≤ÄÑ , !i , Ó° Ñ , !jòv , z , yÓ° ÓfÓEyÓ° Ñ , Ó° y Éí - ~òò xyöy^lìÓ° Ñ , y^lìäÉ CÓ≈e Ñ , !jòv , z , yÓ° Ó° ^lì^lì ^lìäÉÈÜÜÈxyöÓ° y ^lì^lì =ú á^lìÓ° Ó^lìçñ !Óif yú^lì^lì ñ Ç% , öyÓ° öy^lìÑ , ≈ , =ú !^lì , ÓfÓEyÓ° Ñ , ^lìÓ° ly!Ñ , - 2.2 Ñ , !jòv , z , y^lìÓ° Ó° Ñ , yí≈yÓú# ~Ñ , ! , Ñ , !jòv , z , yÓ° ~Ñ , ! , ^lì^lì @ ^lìyö à , ^lìüò- ÜÜÑ , !jòv , z , yÓ° ÜÜÜÜ^lì , Ó° x , òÓ° ~Ñ , ! , x!≈ Éú ÜÜÜÜiòyÑ , yÓ° # ò!üòÜÜÜ- ~Ó° !% , ! , ≤Äy!òÑ , Óy ò!ü^lìüçTf Éúñ ≤Äli , ! , ~! , !ò!≈T !ò^lì≈üyÓú# (special set of instruction) xò% ly^lì # ~Ñ , ! , !ò!≈T ÇÇK , y!^lì , òk , !i , ^lì , (well-defined manner) Çyv , y ^lì - !mì , #!^lì , ñ ~! , !ò^lì≈üyÓú# Ó° ~Ñ , ! , ò!≈liò!≈y!Ó° i , i , y!úÑ , y (prerecorded list of instruction) Ñ , yí≈Ñ , Ó° Ñ , Ó° ^lì , öy^lìÓ° Sly^lìÑ , xyöÓ° y ^lì^lì Üyò Ó!úV- xyöÓ° y Ñ , !jòv , z , yÓ° ^lì^lì , ~Ñ , ! , ÜÜÜÜiòf!i , ò ^lìv , y ≤Ä^lìüçÜÜÜ !v , Ç , yEzÇ !Écy^lìÓ° ÇÇK , y!^lì , Ñ , !Ó° ñ ly Ezò , ò% , @ ^lìEi Ñ , ^lìÓ° ñ çÇÇfy Çöyiy^lìÓ° ãðf !ò^lì≈^lìüÓ° ^lì^lì =ú (set of instruction) ÇM , Éí Ñ , ^lìÓ° ~ÓÇ v , zFä , Ü!i , Á !ò!≈% , úi , yÓ° cy^lì xyv , z , ò% , v , z! , òß Ñ , Ó° ^lì , öy^lìÓ° - xyi% !òÑ ,

Ń, !jöv, z, yÓ° =!ú ~Ói%fl, ò ~ÓÇ !v, !ä, yú (

 electronic and digital)– Ń° ð ðlif ÓfÓE*!, !s, f, ðy!i, ÈUÙUÈ ðò ò !, yÓ° ñ >, Δyò!äfi>, Ó° ~ÓÇ cy!Ń≈, >, !ŃŃ, Eyv≈, Á! fyÓ°

 Ó!úò !ò !i≈üyÓú# ~ÓÇ ^v, >, y (instruction and data)ÈUÈ Ñ, cò, >, Á! fyÓ° Óúy E! – ð)ú!, Ń, !jöv, z, y!Ó° Ó° cyEy ðlif

 â, yÓ° !>, cyiyÓ° í Ń, y!≈ ç;òy!ò E!° ≠ 1. ^v, >, y!Ń, Ezò, ð%, !E ðc ðÓ @ ÆEi Ń, Ó° y– 2. ^v, >, y ~ÓÇ !ò !i≈ü=!ú ŃŃ,

 fl, ð, !i, !i, (memory) ççÓ° «, í Ń, Ó° y ~ÓÇ !Óò ≤ Æ ð ð yäò E!° í, Óò, ð%òÓ y!° ÓfÓEyÓ° Ń, Ó° y– 3. !ò !i≈üyÓú#

 xò%yl° # ^v, >, yÓ° ≤ Æ !e !° yäy! Ń, Ó° í (Processing) Ń, !Ó° í, y, !ŃŃ, !, !lif (information) Ó° *, ðyhs, Ó° Ń, Ó° y– 4. !, !f Óy

 xyv, z, >, ð%, !ŃŃ, !lyfl, iy ðò ^≤ Æ Ó° í Ń, Ó° y– v, ziyÉÓ° í ≠ Ń, !jöv, z, y!Ó° Ó° ðyif ðò ~Òò cyiyÓ° í ðyò%í ç

 Ó° Ń, y!Ó° ~ÓÇ ^ÓçÓ° Ń, y!Ó° v, z, !, !° ç

 Çfl, iy=!ú !ŃŃ,

 ð!Ó° !i°Óy ^, ð!i, ç« ð– Ń° ð, ^!ú ÓfyçŃ, =!ú !i, ^!úò !i ðòÓ° ðof @ ÆyEŃ, !iÓ° x!òŃŃ, Ń, ð çð!° í !Ó° x!i, ð« y

 Ń, Ó° !i, E!° ñ Eyç, ðy! y!ú v, z, !, Á oð!i, ð!Ó° !i°Óy ^ ð!úñ v, z, !, !Ńœ, !òŃ, yú, ðÓ° #« y ~ÓÇ Ń, ð çð ð!i° ^ Ó° yÜ

 !ò!≈!° ççÓ° E!° Ez! fy!i– ≤ Æ !!_ ~!i, v, z, !, E!i° v, z, !, !äÈ !° ~Òò xyóÓ° y Óy !çÓ° !>, !ŃŃ, ñ ^ Ó° ú Æ ð!i° Ó° !>, !ŃŃ, >,

 Óy ðœ, yEz>, !yEz ^yŃŃ, ðy ŃŃ, ð!Ó° äy !i° ≈, üò Ń, yv, z, y, !Ó° Ó° cyó !ò úyEz !ò ðy !fy!v, ^, !i! çÓ° yç!Ó° xyöy !iÓ°

 Óy!v, ^, !ŃŃ, !>, !ŃŃ, >, Ó%ŃŃ, ŃŃ, Ó° !i, ðy!Ó° – Ó° ú Æ ð!i° Ó° !>, !ŃŃ, >, !Ó° äy !i° ≈, üò, ðk, !i, !>, !òj° Ó° *, ð– ≤ Æ !ò!i, ñ

 xyöy !iÓ° !, yÓ° í, #!° ^ Ó° ú, ð!iÓ° Á!i! ÓçyEz>, !>, Öú!i, E!iÓ– ~Ó°, ðÓ° !yey = Ó° & ~ÓÇ Ühs, Óf ^fi, üò!>, Ó° ðyò

 Ezò, ð%, !E ðc ðÓ Á!i! ÓçyEz !>, !i!i, E!iÓ– ÓfÓEyÓ° Ń, yÓ° # Ezò, ð%, ^iÓyÓ° , ð!i° Ń, !jöv, z, yÓ° ^v, >, y

 ≤ Æ !e !° yŃŃ, Ó° í = Ó° &

 NSOU ? SE-EC-11 25 Ń, !iÓ° ~ÓÇ ð, úfl, !Ó° *, ð ~!>, ÓfÓEyÓ° Ń, yÓ° #Ó° myÓ° y Ezò, ð%, ≤ Æ !iÓ° !úò° í, y!Ó° Ö ~ÓÇ

 Ühs, Óf xò%cy!iÓ° ^ >, Δò=!ú v, z, ðú! , !ŃŃ, ðy ^ç!>, xyv, z, >, ð%, !E ðc ðÓ äy!ò !i° !i° – !, !ò%cy!iÓ° xyóÓ° y xyöy !iÓ°

 !>, !ŃŃ, >, Ó%ŃŃ, ŃŃ, Ó° !i, ðy!Ó° ~ÓÇ ~Ó° !ŃŃ, ~ŃŃ, !>, !≤ Æ r, xyv, z, >, ^, ð^

 !i, ðy!Ó° – ~Ez v, ziyÉÓ° !iÓ° ðyif ðò xyóÓ° y ~

 Òò Ó%G, !i, ðy!Ó° !ŃŃ, #!i, y!iÓ° Ń, !jöv, z, yÓ° xyöy !iÓ° ã#Óò !ŃŃ, xyÓ° Á çEä ~ÓÇ v, z, !, ŃŃ, !iÓ° !iäÈ–

 Ń, #!iÓyv≈, Á ðyv, z!çÓ° ðyif ðò ÓfÓEyÓ° Ń, yÓ° # ≤ Æ !_ ^v, >, yŃŃ, !jöv, z, yÓ° ~ŃŃ, !>, Ezò, ð%, !E ðc ðÓ @ ÆEi

 ŃŃ, !iÓ° – !, yÓ° , ð!iÓ° ^ç!>, ≤ Æ !çç ŃŃ, !iÓ° ~ÓÇ ð, úyö, ú Óy xyv, z, >, ð%, !>, ð!ò>, !iÓ° Ó° ðyif ðò ≤ Æ !i≈üò ŃŃ, !iÓ° – 2.3

 Ń, !jöv, z, y!iÓ° Ó° ~Ó!ú<Tf çðhfl, iÓ° í ~ÓÇ xyŃŃ, y!iÓ° Ó° ŃŃ, !jöv, z, y!iÓ° Ó° ŃŃ, !iŃŃ, !>, cyiyÓ° í ~Ó!ú<Tf Ó° !i!iäÈ–

 ~!>, x!òŃŃ, ä!>, ú !e !° yŃŃ, úy, ð ~ÓÇ ŃŃ, y!≈ ç, ð!Ó° ä, yúòy ŃŃ, Ó° !i, ç« ð– 1. Á! yv≈, !iä≈f (Word-Length) ≠ ~ŃŃ, !>,

 !v, !ä, yú ŃŃ, !jöv, z, yÓ° ÓyEzòy!Ó° !, y!y Óy ÓyEzòy!Ó° ŃŃ, yv, 0 ~ÓÇ 1 myÓ° y â, y!ú!, E!° ñ ~!>, ŃŃ, Óúðye 0 ~ÓÇ 1

 myÓ° y ≤ Æ !i≈ü≈, !, !fEz Ó%G, !i, ðy!iÓ° – ~ŃŃ, !>, ÓyEzòy!Ó° !v, !ä, !ŃŃ, ~ŃŃ, !>, !Ó>, Óúy E!° – 8 !iÓ° !i, Ó° ~ŃŃ, !>, !ú

 ÓyEz>, !E ðc ðÓ ð!ò !ä, !i, – ~ŃŃ, !>, ŃŃ, !jöv, z, yÓ° ~ŃŃ, cy!i! ŃŃ, !>, !Ó>, ~ŃŃ, Óy!iÓ° ≤ Æ !çç ŃŃ, Ó° !i, ðy!iÓ° í, y!ŃŃ,

 !, yÓ° Á! yv≈, ÈUÈ !iä≈f (word-length) Ó!ú– ~!>, ~ŃŃ, !>, ŃŃ, !jöv, z, y!iÓ° Ó° ŃŃ, !jöv, z!>, ç « ði, yÓ° ~ŃŃ, !>, ð!Ó° ðy, ð–

 cyiyÓ° !i, ü !iΣÓ° !iä≈f!>, 8 !Ó>, ñ 16 !Ó>, ñ 32 !Ó>, Óy 64 !Ó>, !E ðc ðÓ Ez ÓfÓE*!, E!° – Á! yv≈, ÈUÈ !iä≈f !i, !#á≈ E!°

 ŃŃ, !jöv, z, yÓ° !>, !, !, Ó!ú ü! _ üyú# ^ÓyG, y! – v, ziyÉÓ° !fl, !Ó° *, ð Óúy !yl° !Óò xyóÓ° y ~ŃŃ, !>, 64 !Ó>, ŃŃ, !jöv, z,

 y!iÓ° Ó° !Ó° !i!i ŃŃ, !y Ó!úñ !, yÓ° x!≈ ~!>, Ó° Á! yv≈, !iä≈f Eú 64 !Ó>, ñ 64 !Ó>, ðy!ò Eú ŃŃ, !jöv, z, y!iÓ° Ó° Ö%Ó oð!i,

 ≤ Æ !çç ŃŃ, Ó° !i, ðy!iÓ° ñ ~!>, Ö%Ó v, zFä, Ü!i, !i, â, ú!i, ðy!iÓ° ~ÓÇ ŃŃ, ÓúŃŃ, !iŃŃ, !i, xyv, z, >, ð%,

 !i!i, ðy!iÓ° – ~ŃŃ, Ez! y!iÓ° xyóÓ° y 8 !Ó>, Óy 16 !Ó>, Óy 32 !Ó>, ðyEz !e y≤ Æ !ççÓ° Óú!i, !, yÓ° Á! yv≈, !iä≈f !ŃŃ,

 !ò !i≈ü ŃŃ, !iÓ° !y!ŃŃ, – 2. Ü!i, (Speed) ≠ ŃŃ, !jöv, z, y!iÓ° Ó° ð!i, y !ŃŃ, yòÄ Ez !úŃŃ, >, Δ!òŃŃ, Üfy !ä!>, Ó° Ü!i, ~ŃŃ, !>,

 = Ó° & ç, ð)≈ ~Ó!ú<Tf– ŃŃ, yòÄ ŃŃ, !jöv, z, yÓ° ŃŃ, yòÄ !%, ú äEyv, yEz ŃŃ, !iŃŃ, !i, ç!ŃŃ, !i, ŃŃ, !iŃŃ, !i, !ò!ú!° ð

 !ò !i≈üyÓú# (Millions of Instruction) ŃŃ, y!≈ŃŃ, Ó° ŃŃ, Ó° !i, ðy!iÓ° – ŃŃ, !jöv, z, y!iÓ° Ó° ü!_ Óyv, yÓ° cy!i! cy!i! Ü!i, Á

 Óy !v, – ~ŃŃ, !>, ŃŃ, !jöv, z, yÓ° ~ŃŃ, !ò!ò!>, Ó° !, @zyç!üÓ° ð!if !iÓ° !v, y ŃŃ, yä!>, ç;òß ŃŃ, Ó° !i, ðy!iÓ° ^ç!>, !ŃŃ,

 ŃŃ, yòÄ cyiyÓ° í ðyò%!iÓ° myÓ° y çM, Èy!ú!, E!i, ŃŃ, !iŃŃ, ár, y Óy ŃŃ, !iŃŃ, ÓäÉÓ° çð!° úyÜ!i, ðy!iÓ° – ŃŃ, !jöv, z,

 y!iÓ° Ó° Ü!i, Ó° , ð!Ó° ðy!i, ðÓ° ~ŃŃ, ŃŃ, !>, Eú ðÜy Ey≈, ä (MHz) x!≈y! ≤ Æ !i, ç!ŃŃ, !i, ŃŃ, !iŃŃ, !i, !ò!ú!° ð !ò !i≈üŃŃ, y Óy

 !ÜÜy Ey≈, ä (GHz) x!≈y! ≤ Æ !i, ç!ŃŃ, !i, ŃŃ, !iŃŃ, !i, !ò!ú!° ð !ò !i≈üyÓú# ^v, fl, ð>, ç ~ÓÇ úfy, ð>, !i, ðÓ° ð!i, y

 cy!i! ŃŃ, ŃŃ, !jöv, z, y!iÓ° Ó° cyEy ðlif ≤ Æ !çç ŃŃ, Ó° y !yl° – xy!iÓ° ŃŃ, !>,

 v, ziyÉÓ° í !E ðc ðÓ Óúy !i!i, ðy!iÓ° ñ ç%, ðyÓ°

 ŃŃ, !jöv, z, yÓ° =!ú ðfy !òy !ç ŃŃŃ, u, ñ ŃŃ, y!òy ŃŃ, y!òy «, !e !, ð!ŃŃ, y!ç ŃŃŃ, !i, ð!Ó° ðy, ð ŃŃ, Ó° y Ü!i, !i, ŃŃ, yä

 ŃŃ, Ó° !i, ðy!iÓ° ÈUÙUÈ!y ðyEz !e y ŃŃ, !jöv, z, y!iÓ° Ó° !%, úòy! ~ŃŃ, EýäyÓ° !ŃŃŃ, ~ŃŃ, !ò!ú!° ð = í Ó!ú oð!i, Ü!i,

 ç;òß – 3. ^fi, y!iÓ° ä (Storage) ≠ ~ŃŃ, !>, ŃŃ, !jöv, z, yÓ° ≤ Æ ä%, Ó° , ð!Ó° ðy!i! ^v, >, y çM, E!° ŃŃ, Ó° !i, ðy!iÓ° – ~!>, Ó°

 ^fi, y!iÓ° ä «, ði, y ŃŃ, y!≈, xç#ð– ð!% ^! ≤ Æ ä%, Ó° , ð!Ó° ðy!i! ^v, >, y çM, E!° ŃŃ, !iÓ° Ó° yò!i, ðy!iÓ° Ó° !úEz

 ŃŃ, !jöv, z, yÓ°

xyóÓ y ~Ñ, !, çyiyÓ í ÓœÑ, v, yÍ y@ ÄyöÈÜÈ~Ó çyEyÍf ãó- !â, e!, ÓœÑ, =!úÓ ~Ñ, !, çyiyÓ í !Óòfyc ãiöyÍ Ìy
, ð, !Ñ, ~ÓÇ !Ó ãiüí ð, yÇüò ÇÓ ÓÓ yE Ñ, ãiÓ - Ñ, !, !ðv, z, y ãiÓ 4! , ãiÄyò ÓœÑ, Ó ãiÏ ãiÄÈ= 1. Ezò, ð%, 2. xyv, z
, ð%, 3. ãi ð ãiöy!Ó 4. ãi Çr, Δyú ãiÄ ãiÇ!üÇ Ezv, z!ð, S!Ç! , ðEzv, zV ãiÄ ãiÏ ð ÇÇ ãi« , ãi ð ãiÖy ÌyÑ, ãi Ñ, !, !ðv, z, y ãiÓ Ó
ð ãiÏf ãi v, z, y Ñ, #¶, y ãiÓ ãiÄÓy!Ei, EÍ ~ÓÇ ãiÄ! !, !, ÓœÑ, ~ ãiÏ, Ñ, # ¶, !ðÑ, y, ðyúò Ñ, ãiÓ - ~Ó , ð ãiÓ xyóÓ y
ãiÄ! !, !, ÓœÑ, ÈÜÈ~Ó xyÓ Á !Óüí !ÓÓÓ ãi ãiÖÓ - ~Ñ, Ñ, Óy ~Ñ, y! ÌÑ, v, z, ðyíyò !EÇy ãiÓ Ñ, Ìyã, y ãi v, z, y (raw data)
Ezò, ð%, ÓœÑ, ãi ÌÑ, !Ç! , ðEzv, z ãiÏ, ãiÄÓy!Ei, EÍ ~ÓÇ ~! , ð ãiöy!Ó Ó ãi v, z, y !Ó¶, y ãiÜ ÇM, EÍ Ñ, Ó y EÍ -
, ðÓ Ói≈ # , ði ãi« , ãi ð ãi v, z, y ãi ð ãiöy!Ó ãi ÌÑ, xfy!Ó ãi ð ãiöy!Ó Ñ, xfyu, ú!ãÑ, Ezv, z!ð ãi, xyòy EÍ Ìy ALU ðy ãiöÄ
, ðÓ !ã, !, - ~Öy ãiö ALU ãi, ãi v, z, y v, z, ðyíyò =!ú ãiÄ! e ãi (process) Ñ, Ó y EÍ ~ÓÇ ð, úyö, ú =!ú , ð% ðÓ yÍ ãi v, z, y
ð ãiöy!Ó ãi Ì, ÇÇÓ « , ãi Ñ, Ó y EÍ - ãiÄ! e ãi yÑ, Ó ãi Ì çyiyÓ í Üy! !, Ñ, !e ãi yÑ, úy, ð =!úÓ ð ãiÏf ãiÏyÜñ !Ó Ì ãi yÜö, úñ = í
Ezi, fy!Í Óy ú!ãÑ, yú x, ðy ãiÓ ãiüò =!ú xhs, ¶ ≈ , ÌyÑ, ãiÏ, ðy ãiÓ - ð, úyö, ú =!ú ãi v, z, y ð ãiöy!Ó ãi Ì, ÇÇÓ « , ãi Ñ, Ó y
EÍ - ãiüí ð, ði ≈ y Ì ð, úyö, ú =!ú ð ãiöy!Ó ãi ÌÑ, xyòy EÍ ~ÓÇ xyv, z, ð%, Óœ ãi ÌÑ, ãiÄÓ í Ñ, Ó y EÍ - ~Ez Çöhf, ãi
, ði ãi« , ð =!ú ~Ñ, !, !, Ó , ðÓ ~Ñ, !, !, Çyòy!i, EÍ - ãiÄ! !, !, ði ãi« , ð !Ç! , ðEzv, z ãi ÌÑ, ãiÁ ãi y !ð ãiÏ ãiüÓ Ñ, yÓ ãi Ì çjòß
EÍ - ~Ez xy ãiü =!ú Óy !ð ãiÏ ≈ yÓÜ# ãiÄy@ Äyö ð ãiöy!Ó ðy ãiö , ðÓ !ã, !, ~Ñ, !, !, ð ãiöy!Ó !Ó¶, y ãiÜ ÇÇÓ « , ãi Ñ, Ó y
EÍ - !Ç! , ðEzv, z ÈÜÈÓ x¶, fhs, Ó # í ÇyÓ ÓœÑ, !, !, (sub block) ãiÄy@ Äyö ð ãiöy!Ó ãi ÌÑ, ~ ãi ÌÑ, Ó , ðÓ ~Ñ,
!ð ãiÏ ≈ yÓÜ# !ð ãiÏ xy ãiÇ ~ÓÇ ãiÇ =!ú ãi ÌÑ, Ìy!Ï çö! xò% ãi yÍ # ãi, yúyÍ - ~Ez ÓœÑ, !, !, ÌÑ, y, yEz!ðÇ ~ÓÇ Ñ, Ìr, Δyú
Ezv, z!ð, Ó ãiü - ~Ñ, Çy ãi Ì ALU Á y, yEz!ðÇ ~ÓÇ Ñ, Ìr, Δyú Ezv, z!ð, ÌÑ, ãi Çr, Δyú ãiÄ ãiÇ! ÇÇ Ezv, z!ð, (OPU) Óy EÍ -
NSOU ? SE-EC-11 28 !ã, e ≠ 2.1) ? Ezò, ð%, ≠ ~Ez ÓœÑ, !, !, ðyò% ãiÏÓ myÓ y , ãiÄ ãiÓü Ñ, Ó y !, Ìf ÌÑ, Ñ, !, !ðv, z
, y ãiÓ Ó , ðy Ç, f xyÑ, y ãiÓ Ó * , ðyhs, Ó Ñ, ãiÓ - ãi, Ì ÌfÓ !Ó ð Ì Ó!fl, !òj !ú!Öi, !Ó ð Ì =!úÓ ð ãiÏf ãi Ñ, yòÁ ~Ñ, !, !,
E ãiÏ, ðy ãiÓ ≠ 1. ãi Ñ, yòÁ ÓfÓEyÓ Ñ, yÓ # myÓ y ãiüÖy, ðy Ç, 2. ~Ñ, ãiö !ã, e!ü #Ó myÓ y ãi, !Ó !ã, e 3. ãi Ñ, yòÁ
Ó , ð, y Óy Üy ãiöÓ üΣ 4. ãi Ñ, yòÁ Ñ, ð ≈ ãi, yÓ #Ó xyà% ãiüÓ ãiÄy, ð Óy ð% ói 5. !fi, ú Ñ, fy ãiöÓ y myÓ y ãi, yúy ãiÈ!Ó
6. Ñ, fyòÑ, v ≈, yÓ myÓ y ãi, yúy !¶, !v, Á 7. ~Ñ, !, !, ð, fy ãiöÓ Ü!i, !ði ≈ yÓ í Ñ, Ó y 8. á ãiÓ Ó ð ãiÏf ãi, y, ðöyey
, ðÓ ðy, ð Ñ, Ó y 9. ÓfÓEyÓ Ñ, yÓ #Ó xÓfl, iy ãiöÓ !ã, !, ð ~Ç fl, iyòyB, (GPS coordinates) 10. ~Ñ, !, !, !, ¶,
!Ó ãiöy!Ó , Ó ðyif ãiö ãi, fy ãiöü !ðÓ ≈ yã, ð Ñ, Ó y v, z, ð ãiÓ Ó Ñ, yã =!ú ãiÄy, y, yÁ xòfyòf Ó !Ói v, z Ìj Ìüfñ ðyò% ãiÏÓ
Ezò, ð%, =!ú !Ó!¶, ð Ç% Ezã, ãi Óy, yòñ Ñ, # ãiÓyv ≈, ãi ðy, zÇ Óy ~Ñ, !, !, yã, !fl, ; , ãiöÓ ðyif ãiö Ñ, !, !ðv, z, yÓ ãi ÌÑ,
ãiÁ y EÍ - Ezò, ð%, ÓœÑ, !, !, ~ =!ú ãi ÌÑ, ãiÄ ãiÏ ð, !v, z, !Ç ãi ÌÑ, ãiÏ, ~ÓÇ ãi, yÓ , ðÓ ðj!Ó Óy Ñ, y Ìv, Ó * , ðyhs, !Ó ãi,
Ñ, ãiÓ ãi ãi, yÓ , ð ãiÓ ãiÇz ðj!Ó Óy Ñ, yv, ALU ãi, ðy Ç, y ãiöy EÍ Óy ¶, !Ó ð ãiÏ, Ñ, y ÌãÓ ãiðf ãi v, z, y ð ãiöy!Ó ãi Ì,
Ç!M, È, EÍ - ãiÄ! ði ãi ÌÑ, ãi Ezò, ð%, !v, ¶, yEzÇ Óü ãiÏ, ðyM, È Ñ, yv ≈, Óy, ðyM, È ð, ðyÓ , ð, ð =!ú ãi ÌÑ, ÓyG, y Ìòy
Ei, - , ðÓ Ói ≈ # ç ð Ì Ì Efyu, ãiÈ , ~ÓÇ Óf! Üi, !v, ¶, yEzÇ =!úÓ xy!Ó¶ ≈, y ÌÓÓ ð, ãiü Ezò, ð%, ~Ñ, !, !, ði%, ð ðyey
, ð Ì Ì ãiÄÈ - fl, ðy ≈, ð, ðyòñ ~ò! , ð! ð ãiÏ yú =!úÓ Óyã ãiÓ xyçyÓ çy Ì çy Ì ði%, ð Ezò, ð%, !v, ¶, yEzÇ ãi ãiÇ ãiÄÈ
ãiöò y, yã, !fl, ; , ðñ ðyif yÑ, ði ≈ çÇ ãiÓiÑ, (gravity sensor) Óy fl, ðfyòyÓ !EÇy ãiÓ ÓfÓE*, EÁ ãi y Ñ, fy ãiöÓ y Ezi, fy!Í - ?
xyv, z, ð%, ≠ ðy Ç, f Óy Ó , ð, y Óy !ã, ãiÈÓ xhs, ¶ ≈ , ð, Ìf =!ú ~Ñ, !, !, Ñ, !, !ðv, z, y ãiÓ Ó ð ãiÏf ÇÇÓfy Óy Ñ, y Ìv,
Ó * , ðyhs, !Ó ãi, Ñ, ãiÓ ÇÇÓ « , ãi Ñ, Ó y EÍ - ~Ez ÇÇÓfy =!ú ðyò% ãiÏÓ Ñ, y ÌãÈ x! ≈ E#ò - Ç% ãi, Ó yÇ ~! , ðyò% ãiÏÓ
Ñ, y ÌãÈ ÇE ÌãÈz ãiÖyÜðf Ñ, Ó yÓ ãiðf ~Ez ÓœÑ, !, !, ÇÓ ÓÓ yE Ñ, Ó y E Ì Ì ãiÄÈ - xyv, z, ð%, ÓœÑ, ÇÇÓfyÇ) ãi Ñ,
ð, ð ≈ ãi Ì ÌÑ, !, !f Ì ÌÑ, ðy Ç, ÌÏyÜf
NSOU ? SE-EC-11 29 xyÑ, y ãiÓ Ó * , ðyhs, !Ó ãi, Ñ, ãiÓ ãiöò ~Ñ, !, !, ~ú!Ç!v, !fl, ; , ãiö ãiÄ!ü ≈ ãi, Óy ~Ñ, !, !, !ãr, y ãiÓ
ð% !ò, ð, ¶, y Óy !fl, ðÑ, y ãiÓ Óyã ãiöy Üyò - xy!% !ðÑ, Ñ, !, !ðv, z, yÓ =!ú ãiÏ, ãi xyv, z, ð%, ð, !f !òj !ú!Öi, ãi Ñ, yòÁ
xyÑ, y ãiÓ , ðyÁ ãi y ãiÏ ð, ðy ãiÓ ≠ 1. !fl, ; , ãiö ðy Ç, f Óy !ãr, y ãiÓ ãiÄy, ðy ãiöy , ð, z, ði ≈ yÍ !fl, iÓ Óy ãi, ú!Fã, e 3.
!fl, ðÑ, y ãiÓ çy, v, z, 4. ð, çy ãiö Ñ, !ðò 5. ði% f! , ð ðy, ãiÓ Ó Ü!i, !Ó!i !ò! s, fi 6. ÇEã ðœ, fy!üÇ úfyjò Óy ~úEz!v,
Ç) ãi Ñ, (Simple flashing Lamp or LED indicators) x ãiöÑ, ãi« , ãiÈ Ñ, !, !ðv, z, yÓ v, z, ði% _ ãi v, z, y xyv, z, ð%, !i Ì Ì
~Ói% f! , ð ðy, Ó =!úÓ Ü!i, !ò! s, fi Ñ, ãiÓ Óy iÓ ãiÏ ðyúy Á Ói, Ñ, Ó yÓ ãiðf ãi, Ój!Ñ, ãi« , e, ðiÓ ãi, yúòy Ñ, ãiÓ -
~Ez !v, ¶, yEzÇ =!ú Çöhf, xyv, z, ð%, Óœ ãi ÌÑ, Ó Ñ, y! ≈ çjòyò Ñ, ãiÓ - ? ð ãiöy!Ó ≠ Ñ, !, !ðv, z, yÓ ÓfÓEy ãiÓ Ó
ÇÓ ≈ Ìð¶, Ç% !Óiy =!úÓ ð ãiÏf ~Ñ, !, !, Eú ãi, yÓ ð ãiöy!Ó Óy fl, ð, !, - ~Ñ, !, !, çyiyÓ í v, fl, ð, , ð Ñ, !, !ðv, z, yÓ ãi, yÓ
fl, ð, !, ð, !, 5000 EyäyÓ ÓEz Óy 1 !ð!ú! ð Üy ãiöÓ xyÑ, y ãiÓ Ó !Óüy ãi, !f ÇM, EÍ Ñ, ãiÓ Ó yÓ ãiÏ, ðy ãiÓ -
Ñ, !, !ðv, z, yÓ ð ãiöy!Ó x¶, fhs, Ó # í ¶, y ãiÓ i% !, v, z Ìj Ìüf !Ó¶, _ - ãiÄ! !, !, v, z Ìjüf ~Ñ, !, !, ÇyÓ ÓœÑ, myÓ y
, ðÓ ãiÓüò Ñ, Ó y EÍ - ãiÄ! çyÓÈÜÈÓœÑ, !, !, ÌÑ, ãi v, z, y ð ãiöy!Ó Óy EÍ ãiÖy ãiö ãi v, z, y ÇÇÓ « , ãi Ñ, Ó y EÍ -
~! , ãi ÌÑ, ðv, y / úÖy (Read/Write) ð ãiöy!Ó Óy EÍ - ÓfÓEyÓ Ñ, yÓ # Ó% Ó ÇE ÌãÈz Ñ, !, !ðv, z, yÓ ð ãiÏf ãiÏyÜf
ðyif ãiö ãiÁ y Ñ, ðy ãiü, Ó çyEy ãiÏf ~Ez ð ãiöy!Ó Ó !Ó ð Ì Ó!fl, =!ú ,
ðÓ Ói ≈, ð Ñ, Ó ãiÏ, ðy ãiÓ ð - ~E

NSOU ? SE-EC-11 31 clock or oscillator) myÓ y á y lùì, Èí - <Äli, ^c^iN, ^lu, álv, Ó fl, ô@^lòÓ ÇÇÖfy Óy álv, Ó !ö
, ^iN, y^iI^TM !Ç! ðEzv, zÈUÈ~Ó ~N, !> Ö%Ó = Ó &c, ô)≈ , ðfyÓ y!ð, yÓ - ~!> !Çk, yhs, ^òl^ ^iN, ^c^iN, ^lu, ~!>, N, i, =!ú x, ðy^iÓ^ ùò Çjòyìò

N, Ó^
li, ðy^iÓ^ - v, ziyÉÓ ifl, [Ó^*, ðñ
li!

i^iÓ^ !ðEz ~N, !> !Ç! ðEzv, z ~N, !> Üiòy i, yÓ^ álv, Ó <Äli, cõl^ N, y^iIú (one calculation per clock period) Çjòyìò
N, Ó^ ^li, ðy^iÓ^ i, yE^iIú ~N, !> 3 !ÜÜy Ey≈, ä álv, Ó Üli, ÇjòB^ !Ç! ðEzv, zñ xyöy^iIó^ <Äli, ^c^iN, ^lu, 3 !Ó!ú! ò
S300 ^N, y!> V Üiòy N, ^iÓ^ !i^li, ðy^iÓ^ - ðyòÓ ^i^iÉÓ^ fl, ^yl^%Ó^ ð^li, y>, yEz!ðÇ xfyu, N, ^lr, Δyú Ezv, z!ð>, N, !jòv, z>, y^iÓ^ Ó^ çõhfl, xÇ^iIú <Ä^iI^yàð#^ ÇÇ^iN, i, ÇÓ^ÓÓ^yE N, ^iÓ^ !y^iN, - N, ^lr, Δyú Ezv, z!ð>, ^iN,
ÚÚò!hfl, ^iKÒÓ^ ð^lifÜÜ (brain within the brain) Óúy ^i^li, ðy^iÓ^ - xy!%òN, N, !jòv, z>, yÓ^ =!ú ðy!Ç>, ÈUÈ^ N, yÓ^
<Ä^iÇçÓ^ ÓfÓEyÓ^ N, ^iÓ^ - ~N, !> ðy!Ç>, ÈUÈ^ N, yÓ^ <Ä^iÇçÓ^ Éú !%>, Óy i, ^li, y!iN, fl, Ji, s, f ALU SÚÚ^ N, yÓ^ ÚÚ
Óúy Èí V ÇE Ü!#, i, ~N, !> v, z, ðyîyò !y>, yEz!ðÇ xfyu, N, ^lr, Δyú Ezv, z!ð^i, Ó^ xi#^lò N, yà N, ^iÓ^ - <Äli, !> ALU Óy
^N, yÓ^ ð, !N, !ò^i≈ü ðyúò N, ^iÓ^ - Ç%l, Ó^yÇñ ~N, y!iN, ^N, yÓ^ <Äy@^ Äyö=!ú ~N, y!iN, !ò^i≈ü ~N, Ez Çö^iI^
<Ä^iÇç N, ^iÓ^ !Ç! ðEzv, zÈUÈ~Ó^ Çyò!@^ ÄN, Üli, Ó, !k, N, ^iÓ^ - Çõhfl, ^N, yÓ^ =!ú ~N, !> ðye !â, ^i, ð^i, !Ó^ N, Ó^ y
Èí ~ÓÇ ÓfÓEyÓ^ N, yÓ^ #^iIó^ N, y^iIäÈ ~!>, ~N, !> !Ç! ðEzv, z !EÇy^iÓ^ xy^iÇñ x#, fhs, Ó^ #i#, y^iÓ^ ~!>

!ÇDúÈUÈ^ N, yÓ^ !Ç! ðEzv, zÈUÈÓ^ ^i^iN, Ó^ =i oði, N, yà N, ^iÓ^ - ~Ez äy, !#^ ðy!Ç>, ÈUÈ^ N, yÓ^ <Ä^iÇçÓ^ 2, 4 Óy
8ÈUÈ^ N, yÓ^ !%_ È^li, ðy^iÓ^ - ðy!Ç>, ÈUÈ^ N, yÓ^ !%_ !Ç! ðEzv, z=!ú Ófl^ Ó^ ú ~ÓÇ^ N, Óúðye
v, zFä, ÈUÈ, ði≈y^iI^ Ó^ N, yä=!úÓ^ äòf ÓfÓE*, Èí - 2.5 N, !jòv, z>, y^iÓ^ Ó^ ÇyEy^iI^f ^Äy@^ Äyö á, yúy^iIòyÓ^ ðk, !i,
~Ez !Ç#, y^iIÜ xyðÓ^ y äyò^iÓy ~N, !> N, !jòv, z>, yÓ^ N, ##, y^iIÓ^ ~N, !>, ^Äy@^ Äyö^iN, á, yúyòy N, ^iÓ^ - iÓ^ y !yN, A
~ÓÇ B ~Ez !%>, ÇÇÖfy^iN, xyðÓ^ y^iYÜ N, Ó^ Òñ ò, úyò, ú!>, È^iÓ^ C - ~=!ú ^ð^iðy!Ó^ ^li, Ç!M, Èi, È^iÓñ i, yÓ^ ðÓ^ A,
B, C !<Är>, È^iÓ^ - N, !jòv, z>, y^iÓ^ Ó^ Ç, y^iYl^ A, B, C Éú !i, ò!>, á, úN, (variable) - ~Ez á, úN, =!ú !Ó!Ç, B^ Çö^iI^ !Ó!Ç, B^
ðyò (value) !ò^li, ðy^iÓ^ - ~N, !> N, !jòv, z>, y^iÓ^ Ó^ !Ç, i, ^iÓ^ ~Ez á, úN, =!ú Óú^li, ^ð^iðy!Ó^ ^li, i, y^iIó^ xÓfl, iyò Óy
!#, N, yòy^iN, ^ÓyG, y!^ - v, ziyÉÓ^ ifl, [Ó^*, ðñ ð^iðy!Ó^ ^li, A ^Ç, !Ó^ ^iI^ Óú!>, Ó^ xÓfl, iyò Óy !#, N, yòy Éú 1000,
BÈUÈ~Ó^ xÓfl, iyò 1020 ~ÓÇ C ~Ó^ !#, N, yòy Éú 1130- <Äy@^ Äyö!>, á, yúy^iIòyÓ^ äòfñ !òj^ !ú!Öi, ði^iK, ð=!ú Çjòyìò
N, Ó^ y È^iÓ^ ≠ 1. Ezò, ð%, ÓceN, S~Öy^iò N, #^iIÓyv≈, ^N, ^ÓyG, y^iIòy È^iFäÈV ^i^iN, <Älð ÇÇÖfy!>, ðv, , y È^iÓ^
!Ç! ðEzv, z^li, - SiÓ^ y !yN, ÇÇÖfy!>, 5V 2. ÇEz òj!Ó^ !>, !Ç! ðEzv, z ^i^iN, ^v, >, y ð^iðy!Ó^ ^li, ÇÇÓ^ «, i N, Ó^ y È^iÓñ
^i!>, ÚÚAÚÚ !Eç

y^
iÓ v, z^iIÓ^ Ö N, Ó^ y È^iI^ ^iIäÈ - 3. È
zò, ð%>

ÓceN, ^i^iN, !Ç! ðEzv, z^li, !mi, #!^ òj!Ó^ !>, ðv, , y È^iÓ^ - SiÓ^ y !yN, ÇÇÖfy!>, 10V 4. !Ç! ðEzv, z ^i^iN, !mi, #!
òj!Ó^ !>, ^v, >, y ð^iðy!Ó^ ^li, ÇÇÓ^ «, i N, Ó^ y È^iÓñ ÚÚBÚÚ !EÇy^iÓ^ v, z^iIÓ^ Ö N, Ó^ y ^úy^iN, ü^iò Óy xÓfl, iy^iIò - 5.
i, yÓ^ ðÓ^ A ~ÓÇ B xÓfl, iyò ^i^iN, v, z^iI^ òj!Ó^ ALUÈUÈ^i, xyÇ^iÓ^ ~ÓÇ i, y^iIó^ ^iYÜ N, Ó^ y È^iÓ^ - Sò, úyò, ú Óy
^iYÜ, ú 5+10 Óy 15 È^iÓ^V

NSOU ? SE-EC-11 32 6. !Ç! , òEzv , z ^ì ÌÑ , ò , úyò , ú! , > , y ^ ò Ìöy!Ó ^ Ìì , ÇÇÓ ^ « , í È ÌÖñ ÚÚCÚÚ !Eçy ^ ÌÓ !à , !E , ì ,
^ Ñ , yòÀ fl , iy ^ Ìò – Söyò 15 ÚÚCÚÚ ^ úy ÌÑ , ù ^ Ìò Ç!M , Èì , È ÌÖV 7. A, B, C xÓfl , iyò = !ú ^ Ì ÌÑ , ^ v , > , y = !ú xyv , z , > , ò% , > ,
ÓœÑ , S ^ Ìòò !≤Ár , yÓ V ~ xyç ^ ÌÓ ~ ÓÇ !≤Ár , È ÌÖ – S!≤Ár , yÓ ^ !v , ¶ , yEzç! > , 5, 10 ~ ÓÇ 15 öyò = !ú Ì ÌÑ , ò% !òì ,
Ñ , Ó ^ ÌÖV – ? ^ ≤Áy@ ^ Äyö ≠ ~Ñ , ! , > , çyiyÓ ^ í ^ ÌyÜ Ñ , Ó ^ yÓ ^ äòfñ xyöy ^ ÌiÓ ^ Ñ , ! , jòv , z , > , y ^ ÌÓ ^ Ó ^ x¶ , fhs , Ó ^ Ñ , ^ Ì Ì Ñ , ! , > ,
^ äEý ^ Ì , > , òì ^ Ì « , ò Ç!òyìò Ñ , Ó ^ Ìì , È ÌÖ – ~Ez äyi , #! ^ ≤Áì , ! , > , òì ^ Ì « , ò Óy ^ fi , > , ò Ìy ~Ñ , ! , > , ~Ñ , Ñ , Ñ , çyì ≈ Ç!òyìò
Ñ , ^ ÌÓ ^ ì , y Ì ÌÑ , !ò Ìì ≈ ù Ó Ìú – ~Ez¶ , y ^ ÌÓ ^ Ñ , ä%È !ò Ìì ≈ úyÓú#Ó ^ çò! ^ T Ì ÌÑ , ~Ñ , ! , > , ^ ≤Áy@ ^ Äyö Óúy Èì ^ – v , z , ò ^ ÌÓ ^ Ó ^ 7
! , > , fl , ò , > , Óy Ez™ , ΔyÑ , ùò ^ ≤Áy@ ^ Äyö ^ ò Ìöy!Ó ^ Ìì , ÇÇÓ ^ « , ì , Óy ^ fi , yÓ ^ Ñ , Ó ^ y Ìy Ì ÌÑ , – xyÓ ^ ^ v , > , y xyEz ^ Ì , ò A, B
~ ÓÇ ò , úyò , ú C ^ v , > , y ^ ò Ìöy!Ó ^ Ìì , ÇÇÓ ^ « , ì Ñ , Ó ^ y Èì – ^ ≤Á Ìçç! , Ó ^ , ò%òÓ ^ yÓ! , Ì Ñ , Ó ^ yÓ ^ äòfÈÚÚÚÈ ^ ≤Áy@ ^ Äyö
^ ò Ìöy!Ó ^ Ìì , ^ ≤Áy@ ^ Äy ÌöÓ ^ 7! , > , iy , ò Ìy Ì ÌÑ , ~ ÓÇ ^ v , > , y ^ ò Ìöy!Ó ^ Ìì , 3! , > , ^ v , > , y , z , òyiyò Ìy Ì ÌÑ , ÈÚÚÚÈA, B, C Slà , e
2.2V – öäyÓ ^ !Ó Ì Ì Eúñ ^ ÌyÜ Ñ , Ó ^ yÓ ^ ~Ez ^ ≤Áy@ ^ Äyö! , > , Ì ^ Ñ , yòÀ !% ! , > , ÇÇÓfyÓ ^ Ìy ÌÜÓ ^ ^ « , Ìe ~Ñ , Ez ÌyÑ , ^ ÌÓ –
Ç%ì , Ó ^ yÇ xyóÓ ^ y ^ ≤Áy@ ^ Äyö ^ ò Ìöy!Ó ^ Ìì , ~Ñ , ÓyÓ ^ ^ ≤Áy@ ^ Äyö! , > , ÇM , Èì Ñ , Ó ^ Ìì , > , òy!Ó ^ ~ ÓÇ ì , yÓ ^ , ò ^ ÌÓ ^
^ Ì Ì ÌÑ , y ^ Ìöy Ezò , ò% , > , ÇÇÓfyÓ ^ äòf ^ ÇEz ^ ≤Áy@ ^ Äyö! , > , Ì ÌÑ , xyóÓ ^ y à , yúy Ìì , > , òy!Ó ^ – ^ v , > , y ^ ò Ìöy!Ó ^ Ó ^ !Ó Ì Ì Ó fl ,
^ ≤Áy@ ^ Äyö ^ ò Ìöy!Ó ^ Ó ^ !Ó Ì Ì Ó fl , ì% , úòyì ^ x ÌòÑ , ^ Ó Ìú , ò!Ó ^ Óì ≈ , ò ÌÏyÜf Ñ , yÓ ^ í ^ v , > , y öyò = !ú ^ ≤Áyì ^ úEz Óy áò áò
, ò!Ó ^ Óì ≈ , ì , Èì ^ – ~Ez ò Ìv , ú! , > , ^ ≤Áì ò öy!Ñ ≈ , Ñ , !% _ Ó ^ y ÌkT... !≤Á™ , > , ò!Óy^!Óìfyú Ì Ì ^ , òv , > , y ^ ÌöyÓ ^ çòì 1940-1945
çy Ìú xy Ìö!Ó ^ Ñ , yò !ÓK , yò# ¶ , ò !òv , zöy ÌöÓ ^ myÓ ^ y ^ ≤Áhfl , y!Óì , È Ì Ì Ì !àÈú – ~Ez¶ , y ^ ÌÓ Ì Ì , yÓ ^ Ç!øy Ìòñ v , z , ò ^ ÌÓ ^ Ó ^
ÓœÑ , !à , e! , > , ¶ , ò !òv , zöyò ò Ìv , ú Óy PRINCETON !là , e ≠ 2.2! xy!Ñ ≈ , ^ Ì , Ñ , à , yÓ ^ !Eçy ÌÓ ^ ò!Ó ^ !à , ì , > , ~Ez ÓœÑ ,
v , yì y@ ^ Äyö! , > , Slà , e 2.2V xyöy ÌiÓ ^ äyòyl ^ Ì ^ ≤Áy@ ^ Äyö ^ ò Ìöy!Ó ^ Ìì , xyóÓ ^ y ^ Ì ^ Ñ , yòÀ !ò Ìì ≈ úòy (Instruction) ÇM , Èì
Ñ , !Ó ^ òy ^ Ñ , òñ ì , yÓ ^ ÇÇ Ìüyìò Óy , ò%ò!ú ≈ Òò (modified or rewritten) òy ÈÁì ^ y xÓ! Ì Ñ , ! , jòv , z , > , yÓ ^ ^ ò Ìöy!Ó ^ ^ ÇEz
Ñ , yã! , > , x!ÓÓ ^ yò¶ , y ^ ÌÓ Ç!òyìò Ñ , Ó ^ Ìì , > , òyÓ ^ ^ ÌÓ – Ç%ì , Ó ^ yÇ ^ ≤Áy@ ^ Äy ÌöÓ ^ ^ ò Ìöy!Ó ^ Ìì , òì% , ò ^ ≤Áy@ ^ Äyö
, ò%òÓ ^ yì ^ !ú ÌÖ ~Ñ , ! , > , Ñ , ! , jòv , z , > , yÓ ^ Ì ÌÑ , !ì Ì Ì Ì !Ó!¶ , Ò ^ ≤Áy@ ^ Äyö à , yúy Ìöy Ì Ì Ìì , > , òy ÌÓ ^ – ~! , > , xyöy ÌiÓ ^ äyòyl ^ Ì
~Ñ , Ez Eyv ≈ , Áì fyÓ ^ ^ ç , > , ~Ñ , ÓyÓ ^ ^ Ìy ÌÜÓ ^ ^ ò!ùò !Eçy ÌÓ ^ ~ ÓÇ , ò ^ ÌÓ ^ = íÑ , ^ ò!ùò !Eçy ÌÓÁ Ñ , yì ≈ Ç!òyìò Ñ , Ó ^ Ìì ,
, òy ÌÓ ^ – x!èí xyóÓ ^ y ^ Ì Ì ÌÑ , y ^ Ìöy iÓ ^ ÌöÓ ^ ^ ≤Áy@ ^ Äyö ~Ez Ñ , ! , jòv , z , > , yÓ ^ Eyv ≈ , Áì fy ÌÓ ^ Ó ^ Á , òÓ ^ à , yúy Ìì ,
, òy!Ó ^ – ò , Ìú xyóÓ ^ y Áì yv ≈ , ^ ≤Á Ìç!üçñ Á Ì Ì Ì ÓçyEz , > , Ó yv , z!äçñ Ez Ìöúñ ÇD#ì , ^ úyòyÓ ^ , òyüy , òy!ü ^ ÌÜðç
^ Óú Ìì , Áñ Eyv ≈ , Áì fy ÌÓ ^ ^ Ñ , yòÀ , ò!Ó ^ Óì ≈ , ò äEyv , > , yEz xyöy ÌiÓ ^ úfy , ò , > , ò Óy ^ vfl , Ò , > , ò Ñ , ! , jòv , z , > , yÓ ^ ! , > ,
ÓfÓEyÓ ^ Ñ , Ó ^ Ìì , > , òy!Ó ^ – 2.6 çyÓ ^ yÇü ? xyóÓ ^ y Ñ , ! , jòv , z , > , yÓ ^ Óú Ìì , Ó%!G , ñ Ìy Ezò , ò% , > , @ ^ ÁÈì Ñ , ^ ÌÓ ^ ñ çòçfy
çöyiy ÌöÓ ^ äòf !ò Ìì ≈ ÌüÓ ^ ^ ç , > , = !ú (sets of instruction) ÇM , Èì Ñ , ^ ÌÓ ^ ~ ÓÇ v , zFà , Ì!ì , Á !ò¶ ≈ , ùì , yÓ ^ çy Ì Ì xyv , z ,
, ò% , > , ^ ≤Áiyò Ñ , ^ ÌÓ ^ –

NSOU ? SE-EC-11 33 ? ~Ñ , ! , > , !v , !ã , > , yú Ñ , ! , jòv , z , > , yÓ ^ ÓyEzòy!Ó ^ ¶ , y^ Ìy Óy ÓyEzòy!Ó ^ ^ Ñ , yv , ÈÚÈ0 ~ ÓÇ 1 myÓ ^ y
à , y!ùì , Èì ñ ~! , > , ^ Ñ , Óúöyè 0 ~ ÓÇ 1 myÓ ^ y , ^ ≤Áì!ù ≈ , ì , !fEz Ó%G , ^ Ìì , > , òy ÌÓ ^ – ? Ñ , ! , jòv , z , > , y ^ ÌÓ ^ Ó ^ Ìü! , Ó ^
, ò!Ó ^ öy Ìì , òÓ ^ ~Ñ , Ñ , ! , > , Eú ^ òÛy Ey ≈ , ä (MHz) x!èyì ^ ≤Áì , ^ ç Ì Ì Ñ , ^ Ìü , Ñ , ^ Ì Ì Ñ , !ò!ù! ^ ò !ò Ìì ≈ ÌüÑ , y Óy !ÛÛy Ey ≈ , ä
(GHz) x!èyì ^ ≤Áì , ^ ç Ì Ì Ñ , ^ Ìü , Ñ , ^ Ì Ì Ñ , !ò!ù! ^ ò !ò Ìì ≈ ÌüÓú# ^ v , fl , Ò , > , ò ~ ÓÇ úfy , ò , > , Ìì , òÓ ^ ò Ìì , y çyì ± !ì , Ñ , Ñ , ! , jòv , z , > ,
, y ^ ÌÓ ^ Ó ^ çyEy Ììf ^ ≤Á Ìçç Ñ , Ó ^ y Ìyì – ? x Ì , y Ìöüò öy Ìò ^ Ñ , yòÀ öyò% ÌiÓ ^ Èhfl , ^ Ì « , ò äEyv , > , yEz ~Ñ , çy Ì Ì Ñ , yã
Ñ , Ó ^ y – ? Ó ^ yu , ò xfy Ìì : Ç ^ ò Ìöy!Ó ^ (RAM) x!fl , iÓ ^ (volatile) ^ ≤ÁÑ , !ì , Ó ^ Èì ñ Ñ , ! , jòv , z , > , yìÓ ^ Ìì « , ì à , yúy Ìy Ì Ì Ñ , ì , ì , > , ì
~ Ó ^ ò Ìì f Ç!M , Èì , ì , !f çyò@ ^ Á# = !ú Çì , f Óy ^ Ìi – ~Ñ , ÓyÓ ^ Óì , È Ì Ì Ì ^ Ìü Ìü ~ Ó ^ Ç!M , Èì , ì , !f çyò@ ^ Á# = !ú ò% ÌäÈ Ìyì – ?
!Ó ^ v , Áò!ù ò Ìöy!Ó ^ Ó ^ (ROM) !Ó Ì Ì Ó fl , ÇÈ Ìä Ñ , yòÀ ÓfÓEyÓ ^ Ñ , yÓ ^ # ^ ≤Áy@ ^ Äyö myÓ ^ y , ò!Ó ^ Óì ≈ , ò Ñ , Ó ^ y Ìyì
òy – ~ Ó ^ !Ó Ì Ì Ó fl , !fl , iÓ ^ (nonvolatile) ^ ≤ÁÑ , !ì , Ó ^ Èì ^ ~ ÓÇ Ìöò Ñ , ! , jòv , z , > , yÓ ^ ! , > , Ó ^ , òyÁì yÓ ^ Ç%fEzà , xò , Ñ , Ó ^ y Èì
ì , òò ~Ez ^ ò Ìöy!Ó ^ Ó ^ !Ó Ì Ì Ó fl , ò% ÌäÈ Ìyì ^ òy – ? xyì!òÑ , Ñ , ! , jòv , z , > , yÓ ^ = !ú öy!Ç , ÈÚÈ Ñ , yÓ ^ ^ ≤Á ÌççÓ ^ ÓfÓEyÓ ^
Ñ , ^ ÌÓ ^ – ~Ñ , ! , > , öy!Ç , ÈÚÈ Ñ , yÓ ^ ^ ≤Á ÌççÓ ^ Eú ì% ! , > , Óy ì , Ìì , y! Ì ÌÑ , fl , !ì , s , f ALU SÚÚ Ñ , yÓ ^ ÌÜ Óúy Èì ^ v ÇÈ Ì! , ì , ì ,
~Ñ , ! , > , v , z , òyiyò Ìy , > , yEz!ðç xfyu , Ñ , ^ Ìr , Δyú Ezv , z!ò Ì , Ó ^ xi# Ìò Ñ , yã Ñ , ^ ÌÓ ^ – 2.7 xò%ü#úò# 1. Ñ , ! , jòv , z , > , y ^ ÌÓ ^ Ó ^
Ñ , yì ≈ yÓú# v , z ÌÖÓ Ñ , Ó ^ ðò – 2. Áì yv ≈ , ~ ìá ≈ f !Ñ , /3. x Ì , y Ìöüò Óú Ìì , !Ñ , ^ Óy ÌG , ò/4. ~Ñ , ! , > , Ñ , ! , jòv , z , > , yÓ ^
^ ≤Áy@ ^ Äyö à , yúy ÌöyÓ ^ äòf , òì ^ Ì « , ò = !ú !Ñ , !Ñ , /a !Ç! , òEzv , zÈÚÈ ~
Ó ^ Ñ , yã = !ú v , z ÌÖÓ Ñ , Ó ^ ðò – 2.8 v , z _ Ó ^ ÇÇ Ì Ì Ñ , ì , 1.

xò% ÌFäÈì 2.2 2. xò% ÌFäÈì 2.3 3. xò% ÌFäÈì 2.3 4. xò% ÌFäÈì 2.5 5. xò% ÌFäÈì 2.4
NSOU ? SE-EC-11 34 ~Ñ , Ñ , 3 ? Ñ , ! , jòv , z , > , yÓ ^ Eyv ≈ , Áì fy ÌÓ ^ Ó ^ ÇÇ! « , ÌçyÓ ^ Ìü , ò 3.0 v , z Ìjüf 3.1 ^ ≤Áhfl , yÓòy 3.2
Ezò , ò% , > , !v , ¶ , yEzç 3.2.1 Ñ , # ÌÖy ≈ , > , 3.2.2 , ò Ì Ì Ì Ì r , Ç !v , ¶ , yEzç 3.2.3 fl , ÒfyòyÓ ^ 3.2.4 x , ò! , Ñ , fyú öyÑ ≈ , !Ó ^ v , yÇ ≈
(OMR) 3.2.5 x , ò! , Ñ , fyú Ñ , fy ÌÓ ^ QyÓ ^ !Ó ^ Ñ , Ì!òüò (OCR) !v , ¶ , yEzç 3.2.6 öfyÜ Ìò! , Ñ , EzçÑ , Ñ , fy ÌÓ ^ QyÓ ^
!Ó ^ v , yÓ ^ (MICR) 3.2.7 Óy Ì Ì y Ìö! , ΔÑ , !Ó ^ v , yÓ ^ 3.2.8 úyEz , ^ , òò 3.2.9 Ñ , fyöÑ , v ≈ , yÓ ^ 3.2.10 > , yã , !fl , ì , ò 3.3 xyv , z ,
, ò% , > , !v , ¶ , yEzç 3.3.1 Ñ , ! , jòv , z , > , yÓ ^ ò!ò , Ó ^ 3.3.2 !≤Ár , yÓ ^ 3.3.3 ≤ , > , yÓ ^ 3.4 ^ ò Ìöy!Ó ^ 3.4.1 ^ ≤ÁyEzöy!Ó ^ ^ ò Ìöy!Ó ^
3.4.2 , ^ ç Ì Ì Ñ , u , y!Ó ^ ^ ò Ìöy!Ó ^ 3.5 çyÓ ^ yÇü , 3.6 xò%ü#úò# , 3.7 v , z _ Ó ^ ÇÇ Ì Ì Ñ , ì ,

NSOU ? SE-EC-11 37 v, z^ˆIO^ˆO^ˆllyÜf ~OC ãò!≤ÁI^ˆ v, ziyÉO^ˆ í Eú 1. öce, fy, ^ˆIOv, fl, ÖfyòyO^ˆ ñ 2. !ü, !ö, v, fl, ÖfyòyO^ˆ ñ 3. Efyu, ^ˆIE^ˆ, fl, ÖfyòyO^ˆ – 3.2.4 x, ò!>, Ñ, fyú öyÑ≈, !O^ˆ v, yC≈ (OMR) x, ò!>, Ñ, fyú öyÑ≈, !O^ˆ v, yO^ˆ =!ú Ñ, yÜ^ˆläO^ˆ ü#^ˆ!>, ÓfÓEyO^ˆ Ñ, yO^ˆ #O^ˆ Ñ, Ó y !à, É =!ú Còy^ˆ Ñ, Ó^ˆ !ì, C«^ˆ, ò – ~Ez !à, É =!ú ~Ñ, !>, ≤Á^ˆIO^ˆ!üÑ, y, óO^ˆ #«^ˆyl^ˆ ≤Á^ˆ!Y^ˆzO^ˆ !¶, !^ˆ!ì, ^ˆ!Á^ˆ y !OÑ, “ v, z^ˆO^ˆ =!ú ^ˆúÖyO^ˆ ãòf ÓfÓE*^ˆ, EÍ^ˆ – ~^ˆ!«^ˆ !ë v, z^ˆO^ˆ, ðe!>, ^ˆ!ì, A,B,C,D !ò!≈T Ñ, ^ˆIO^ˆ Ó: Ñ, Ó y !y^ˆ!Ñ, ~OC !ü«^ˆyl≈#^ˆ!Ñ, ^ˆ!^ˆ!Ñ, yòÁ ~Ñ, !>, !OÑ, “ !à, !É^ˆ !ì, Ñ, Ó^ˆ !ì, Óúy EÍ^ˆ – ~O^ˆ, ðO^ˆ !ü«^ˆyl≈#O^ˆ ~Ez v, z^ˆO^ˆ, ðe!>, ~Ñ, !>, x, ò!>, Ñ, fyú öyÑ≈, !O^ˆ v, y^ˆIO^ˆ Ó xi#^ˆ!ò ~Ñ, !>, x, ò!>, Ñ, fyú öyÑ≈, Cò, >, ÁI^ˆ fyO^ˆ ÓfÓEyO^ˆ Ñ, ^ˆIO^ˆ C!#^ˆ Ñ, v, z^ˆO^ˆ !>, Còy^ˆ Ñ, Ó y EÍ^ˆ – x!≈y! x, ò!>, Ñ, fyú öyÑ≈, C !O^ˆ v, yO^ˆ =!ú ÓfÓEyO^ˆ Ñ, yO^ˆ # myO^ˆ y^ˆ !ì, !O^ˆ Ñ, Ó y !à, É =!ú !à, !É^ˆ !ì, Ñ, Ó^ˆ !ì, ÓfÓE*^ˆ, EÍ^ˆ – 3.2.5 x, ò!>, Ñ, fyú Ñ, fy^ˆIO^ˆ QyO^ˆ !O^ˆ Ñ, Ü!òüò (OCR) !v, ¶, yEzC x, ò!>, Ñ, fyú Ñ, fy^ˆIO^ˆ QyO^ˆ !O^ˆ Ñ, Ü!òüò !v, ¶, yEzC =!ú Ñ, yÜ^ˆlä ð%!oi, x«^ˆ Ó^ˆ !Ñ, !ò!≈T ò, r, ~OC öy^ˆ !ì, ðO^ˆ cy^ˆ !ì Còy^ˆ Ñ, Ó^ˆ !ì, C«^ˆ, ò – x, ò!>, Ñ, fyú öyÑ≈, !O^ˆ v, yO^ˆ =!ú Ñ, yÜ^ˆlä ð%!oi, x«^ˆ Ó^ˆ =!ú !Ñ, xy^ˆ!úyO^ˆ ≤Á!ì, ð, ùò á, y!^ˆ ~OC ≤Á!ì, FäÈ!O^ˆ =!ú Ez^ˆ !úÑ, >, Δ!òÑ, C^ˆfy, y^ˆ!ò≈ Ó^ˆ *^ˆ, ðyhs, !O^ˆ !ì, Ñ, ^ˆIO^ˆ !y x, ò!>, Ñ, fyú Ñ, fy^ˆIO^ˆ QyO^ˆ !O^ˆ Ñ, Ü!òüò !v, ¶, yEzC!>, !à, ò^ˆ !ì, Còy^ˆ IO^ˆ – xy!òÑ, Á!CxyO^ˆ =!ú ~Ñ, !>, ò! !ì, (Document) !ò!oi, Ó^ˆ ¶, y^ˆ!yñ !O!¶, ð, r, ~OC xyÑ, yO^ˆ =!ú Còy^ˆ Ñ, Ó^ˆ !ì, C«^ˆ, ò – 3.2.6 öfyÜ^ˆ!ò!>, Ñ, EzCÑ, Ñ, fy^ˆIO^ˆ QyO^ˆ !O^ˆ v, yO^ˆ (MICR) ~!>, ~ðò ~Ñ, !>, ≤Á!%!^ˆ !y ð)ü, ÓfyC!Ñ, Ç^ˆ !ü^ˆ! ÓfÓE*^ˆ, EÍ^ˆ ñ^ˆ !IOy^ˆ !ò ~!>, ~Ñ, !>, xfyÑ, yv, zr, ^ˆ! !Ñ, xòf xfyÑ, yv, z^ˆ !r, x!≈ fl, iyòyhs, ^ˆIO^ˆ Ó^ˆ ãòf ≤Áy/É^ˆ à Ñ, ≤Á^ˆ!CÇ Ñ, Ó^ˆ !ì, ÓfÓE*^ˆ, EÍ^ˆ – , ≤Á!ì, !>, ÓfyCÑ, ^ˆ!Ñ, ~Ñ, !>, xòf (Unique) ~öxyEz!CxyO^ˆ ^ˆÑ, yv, ^ˆ!Á^ˆ y EÍ^ˆ – ^ˆÇEz ^ˆÑ, yv, !>, ~Ñ, !>, !O^ˆ !ü^ˆ! ð!òüò myO^ˆ y^ˆ !à, Ö!Ñ, Ñ, y!ú (Magnetic Ink) !ì^ˆ !ì^ˆ !à, Ñ, =!ú !ì, !ú!Öi, !y^ˆ!Ñ, – x!≈ fl, iyòyhs, ^ˆIO^ˆ Ó^ˆ ãòf !à, Ñ, !>, ~Ñ, ã^ˆ !òO^ˆ myO^ˆ y xòf ~Ñ, ãò !Ñ, EzC%^ˆ Ñ, Ó y EÍ^ˆ – !à, Ñ, ≤Áy, ðÑ, !à, Ñ, !>, !, yO^ˆ ÓfyCÑ, ÈÜÈ^ˆ Ó^ˆ üyÖyl^ˆ äöy Ñ, ^ˆIO^ˆ ð – ~öxyEz!CxyO^ˆ ≤Á!%!^ˆ Ó^ˆ öyif^ˆ !ò !à, !Ñ, Ó^ˆ ~Ó!%^ˆ !ì, ð xò%!^ˆ !ü, ð !à, Ñ, EzC%^ˆ Ñ, yO^ˆ #O^ˆ ÓfyCÑ, ^ˆ!Ñ, ≤Á!e^ˆ !^ˆ yÑ, Ó^ˆ !ìO^ˆ ãòf ^ˆ≤ÁO^ˆ ! Ñ, Ó y EÍ^ˆ – ~Ez ~öxyEz!CxyO^ˆ !!à, e ≠ 3.4] ≤Á!%!^ˆ !>, Ó^ˆ öyif^ˆ !ò ~Ñ, ÓfyCÑ, ^ˆ! !Ñ, xòf ÓfyC^ˆ !Ñ, !à, Ñ, fl, iyòyhs, Ó^ˆ Ñ, Ó^ˆ !ì, cyiyO^ˆ !ì, ~Ñ, ^ˆ! !Ñ, !%Ez á, y ç ð!^ˆ úy^ˆ !Ü – ~O^ˆ xy^ˆ !Ü öfyò%!^ˆ yú ≤Á!e^ˆ !^ˆ y!>, !ì, fl, iyò#^ˆ !à, !Ñ, Ó^ˆ ãòf 1^ˆ ! !Ñ, 2 !ò ~OC xyhs^ˆ, ÉÜÉO^ˆ !à, Ñ, =!úO^ˆ ãòf 10^ˆ ! !Ñ, 15 !ò ç ð!^ˆ úyÜi, – 3.2.7 Óy^ˆ !ì y^ˆ !ò!>, ΔÑ, !O^ˆ v, yO^ˆ Óy^ˆ !ì y^ˆ !ò!>, ΔÑ, Éú Ñ, y^ˆ !òy Óf!^ˆ !Ñ, !, yO^ˆ, ð!O^ˆ öy, ð^ˆ !lyÜf üyO^ˆ #!O^ˆ Ñ, ~Ó!ü^ˆ !TfO^ˆ SÓy^ˆ !ì y^ˆ !ò!>, ΔÑ, !v, >, yv, !¶, !^ˆ !ì, Còy^ˆ Ñ, Ó ! – Óy^ˆ !ì y^ˆ !ò!>, ΔÑ, !O^ˆ v, yO^ˆ Ñ, yòÁ Óf!^ˆ Ó^ˆ Óy^ˆ !ì y^ˆ !ò!>, ΔÑ, !v, >, yv, !¶, !^ˆ !ì, Còy^ˆ Ñ, Ó^ˆ !ì, ÓfÓE*^ˆ, EÍ^ˆ – !yO^ˆ öyif^ˆ !ò xyà%^ˆ !úO^ˆ äEy, ðñ ð%^ˆ !O^ˆ xyÑ, yO^ˆ Óy^ˆ !à, y^ˆ !O^ˆ xyEz!^ˆ Ó^ˆ ç ÜüyO^ˆ ¶, ^ˆ! !C Óy fl, !y«^ˆ ^ˆIO^ˆ Ó^ˆ ð^ˆ !ì, y !Ñ, äÈ Óf!^ˆ Üi,

NSOU ? SE-EC-11 38 ^ˆÓ!ü^ˆ !TfO^ˆ Á, ðO^ˆ !¶, !^ˆ Ñ, ^ˆIO^ˆ ^ˆÇEz Óf!^ˆ !Ñ, Còy^ˆ Ñ, Ó y !y! – ~Ez Óy^ˆ !ì y^ˆ !ò!>, ΔÑ, !O^ˆ v, yO^ˆ =!ú Ñ, Óú xò%^ˆ !öy!ì, ÓfÓEyO^ˆ Ñ, yO^ˆ #^ˆ !iO^ˆ !, !f^ˆ, ð^ˆ !ì, xò%^ˆ !ì, !ì – ~äEyv, yÁ ~Ez !v, ¶, yEzC =!ú !v, fl, Ö, Cò Óy Efyu, ^ˆEy^ˆ, !v, ¶, yEzC =!úO^ˆ ð^ˆ !if xhs, !ò≈!ò≈i, (in-built) Ó^ˆ !ì^ˆ !läÈ !y^ˆ !ì, Ñ, Óú xò%^ˆ !öy!ì, ÓfÓEyO^ˆ Ñ, yO^ˆ #O^ˆ y ~Ez !v, ¶, yEzC =!ú !ì, !, !f^ˆ, ð^ˆ !ì, Còy^ˆ IO^ˆ ð – !!à, e ≠ 3.5] 3.2.8 úyEz>, ^ˆ, ðò ~!>, ~Ñ, !>, ~Ó!%^ˆ !ì, ð ^ˆ, ðò ~Ñ, !>, ð^ˆ !ì !r, Ç !v, ¶, yEzC !y Ófl, !òO≈yà, ð Ñ, Ó^ˆ !ì, öyv, z^ˆ !CÓ^ˆ, ð!O^ˆ Ó!ì≈, ÓfÓEyO^ˆ Ñ, Ó y !^ˆ !ì, Còy^ˆ IO^ˆ – ~Ez !>

v, ¶, yEzC =!ú !fl, ;, !ò ~Ó!%^ˆ !ì, ð¶, y^ˆ IO^ˆ x!yÑ, ^ˆ!ì, Óy^ˆ !üÖyO^ˆ ãòf Á ÓfÓEyO^ˆ Ñ, Ó y !^ˆ !ì, Còy^ˆ IO^ˆ – ~Ó!%^ˆ !ì, ð ^ˆ, ð^ˆ !òO^ˆ ≤Á!ì, üΣ Eú fi>, yEzúyC Óy !v, !ä>, yú^ˆ, ðò – ~Ez ^ˆ, ðò =!ú ÁI^ˆ fyO^ˆ !üC ~OC ~Ñ, !>, Óú^ˆ, ð^ˆ !òO^ˆ ð^ˆ !ì, y^ˆ !iOy! – úyEz>, ^ˆ, ðò =!ú Efyu, ^ˆIE^ˆ, Óy>, fyO^ˆ !ú>, !, ð!C^ˆ !ì, !>, >, ñ fl, Oà, ~O^ˆ öyif^ˆ !ò Ezò, ð%>, !ì !ì, ÓfÓE*^ˆ, EÍ^ˆ – ~Ez !v, ¶, yEzC =!ú cyiyO^ˆ !ì, Ó^ˆ !hfl, !yO^ˆ yñ O%^ˆ à, Ó y !fi>, yO^ˆ ~OC xòfyòf, ð!O^ˆ !^ˆ !Oy^ˆ !fi>, yO^ˆ =!ú !ì, e^ˆ !v, >, Ñ, yv≈, ÈÜÈ^ˆ Ó^ˆ öyif^ˆ !ò e^ˆ !ì^ˆ Ó^ˆ xò%^ˆ !öy!òO^ˆ ãòf ÓfÓE*^ˆ, EÍ^ˆ – 3.2.9 Ñ, fyöÑ, v≈, yO^ˆ Ñ, fyöÑ, v≈, yO^ˆ S!¶, !v, Á Ñ, fy^ˆ !òO^ˆ y^ˆ Ó Ñ, v≈, yO^ˆ V ~Ñ, !>, ~Ó!%^ˆ !ì, ð !v, ¶, yEzC !y Ñ, yòÁ Ñ, fy^ˆ !òO^ˆ yO^ˆ öyif^ˆ !ò !¶, !v, Á ^ˆÁI^ˆ yO^ˆ ãòf ÓfÓE*^ˆ, EÍ^ˆ – !¶, !v, Á !à, e!>, !v, ¶, yEzC !C^ˆ Ó Ñ, v≈, Ñ, Ó y EÍ^ˆ !y^ˆ !ì, ~!>, ¶, !O^ˆ !f^ˆ !ì, Óy IO^ˆ ÓfÓEyO^ˆ Ñ, yO^ˆ # ≤Á^ˆ !ì yäò EÍ^ˆ !, ðò, ð%^ˆ ðO^ˆ y!^ˆ ≤ Ñ, Ó y !yl^ˆ – xyä Ñ, fy^ˆ !òO^ˆ yñ^ˆ öyOyEzú Ezi, fy!i ÇE^ˆ Ó!üO^ˆ ¶, yÜ !v, ¶, yEzC !¶, !v, Á !%^ˆ, ú !ì, ~OC ^ˆ Ó Ñ, v≈, Ñ, Ó^ˆ !ì, C«^ˆ, ò – i, ^ˆIO Ñ, fyöÑ, v≈, yO^ˆ üΣ!>, v, zFà, öy^ˆ !òO^ˆ !¶, !v, Á ^ˆ Ó Ñ, !v≈, Ç^ˆ !ì^ˆ Ó^ˆ ãòf ÓfÓE*^ˆ, ^ˆäE^ˆ !y^ˆ ÓEò !lyÜf !!à, e ≠ 3.6] ~OC EyúÑ, y !v, ¶, yEzC (portable and lightweight) Ñ, ^ˆÓyG, y! – Ez^ˆ !úÑ, >, Δ!òÑ, CÇÓy! öyifö^ˆ ! !Ñ, =Ó & Ñ, ^ˆIO^ˆ !>, !¶, / ≤Áyv, yÑ, ùò Eyv, zC, ð!≈hs, ~Ó!%^ˆ !ì, ð !ò!v, !^ˆ y =!úO^ˆ ≤Áyl^ˆ çhfl, ^ˆ«^ˆ, !ëEz Ñ, fyöÑ, v≈, yO^ˆ ÓfÓEyO^ˆ Ñ, Ó y EÍ^ˆ – ~òò!Ñ, !¶, !v, Á!>, CÓ^ˆ yC!O^ˆ C!±à, y^ˆ IO^ˆ Ó^ˆ ãòf fi>%^ˆ, !v, Á^ˆ ≤Áyv, yÑ, ùò Eyv, z^ˆ !C^ˆ ~Ó!%^ˆ !ì, ð¶, y^ˆ IO^ˆ ≤ÁO^ˆ ! Ñ, Ó y EÍ^ˆ – ~ =!ú !¶, !v, Á Ñ, ðò, y^ˆ IO^ˆ TM Ñ, Ó yO^ˆ ^ˆ«^ˆ, !ëÁ ÓfÓE*^ˆ, EÍ^ˆ – !v, !ä>, yú !¶, !v, Á Ñ, fy^ˆ !òO^ˆ y =!ú Ó, É! xM, Éúñ Ó y hfl, yá>, ñ óúñ^ˆ !yÑ, yò =!ú !ì, ðäÓ^ˆ !y!O^ˆ Ñ, Ó yO^ˆ ãòf Á ÓfÓE*^ˆ, EÍ^ˆ – Ñ, fy^ˆ !òO^ˆ y =!ú à%, !O^ˆ ñ x!@zÑ, yu, Óy^ˆ Ñ, yòÁ Óf!ì, e^ˆ ð# á>, ðyO^ˆ !¶, !v, Á Ñ, ^ˆIO^ˆ ñ !y á%^ˆ !O^ˆ !ò, ^ˆIO^ˆ ~Ñ, !>, Ñ, !;òv, z>, y^ˆ IO^ˆ Ó^ˆ Eyv≈, !v, !fl, Ö Ç!M, Èi, EÍ^ˆ – !¶, !v, Á!>, xòúyEz^ˆ !ò Óy xò, úyEz^ˆ !ò, ð^ˆ IO^ˆ !iOy !y! – ü, Cúy Óäyl^ˆ Ó^ˆ yOyO^ˆ ãòf^ˆ !Ñ, «^ˆ, ~OC Ñ, !O^ˆ !v, yO^ˆ, ð!≈^ˆ !IO<^ˆ, ! Ñ, Ó^ˆ !ì, !ü«^ˆ, y ≤Á!ì, ¶, y^ˆ !ò Óy x!ò, !C^ˆ !v, !ä>, yú !¶, !v, Á Ñ, fy^ˆ !òO^ˆ y ÓfÓEyO^ˆ Ñ, Ó y EÍ^ˆ – !v, !ä>, yú !!à, e ≠ 3.7]

NSOU ? SE-EC-11 39 !¶,lv,Á Ñ, fy^lõó°y=lú ^Ñ,yòÁ Á^lõ°ó ,ò,¶,yl^ !ä,e ^≤ÄÖ°í Ñ,Ó°^lì,Á ÓfÓEyÓ° Ñ,Ó°y ^lì,
,òy^lõ° lÿ^lì, !Ó^lÿ^ó° ^l^Ñ,yòÁ ≤Äyhs, ^l^l^Ñ, ^Ñ,y^lòy Óf!_ Ezr,yÓ°^lò^l,Ó° òyif^lõ xòúyEz^lò
^lÿÜy^lÿÜÑ,yÓ° #^l^Ñ, ^l^lì, ,òy^lõ° ~ÓÇ Ñ,ly Óú^lì, ,òyÓ°^lõ° ~Ez iÓ°^lòó° !¶,lv,Á Ñ, fy^lõó°y!, ^l^Ñ,
Á^lõ°ÓÑ, fyö !EÇ

y^lõ°v,z^lõ°Ö Ñ,Ó°y EÍ° - !¶,!

v,
Á Ñ,òò,y^lõ° !™Ç^lõ° ~Ó° ^« ^lèñ ^lÿy^lò ≤Älì,!, xÇü@^ÄEiÑ,yÓ° #Ó° Ñ,!,jòv,z,y^lõ° ~Ñ,!, Á^lõ°ÓÑ, fyö
lÿ^l^Ñ, - çö, > Ái^ fyÓ° ÓfÓEyÓ° Ñ,^lõ° ñ ÓfÓEyÓ° Ñ,yÓ° #Ó°y i,yÓ° !¶,lv,Á ¶,yÜ Ñ,Ó°^lì, ~ÓÇ Ezr,yÓ°^lò^l,
~^l^Ñ, x,ò^lõ°Ó° çy^l^Ñ,ly Óú^lì, ,òy^lõ°ò- 3.2.10 >,yâ, !fl,; ,ò >,yâ, !fl,; ,ò ~Ñ,!, !Ó^lÿ^ó^lõ°^lòó° Ezò,ò%,
lv,¶,yEzç ^lÿy^lò xya%lúó° fl,ò^lÿ^ó° òyif^lõ ^Ñ,yòÁ ,òäE@ÇEz xyEzÑ,ò!, ^l^Ñ, çÓ°yç!Ó° !òó=yâ,ò (Select)
Ñ,Ó°y lÿl^ - ò)ú, ñ çÓ°lòj^ ≤Ä^lâ, <TyçE i,lf ^,ò^lì, ~!>, ÓfÓE*!, EÍ° - i,^lõ° ~!>, ≤Äâ%,Ó° ,ò!Ó° òy^lì ^v, >,y Ezò,ò%,
^l^l^yÓ° äòf v,z,òl%_ EÍ° - çyiyÓ° ñ,ñ ~!>, i,lf çÓ°ÓÓ°yEÑ,yÓ° #Ó° !ç^lfi>, ^lõ° ÓfÓE*!, EÍ° ^lòò !Ó^lòyìò ,òyÑ,ñ
Eyç,òy, yúñ !Óöyò ççfl, iy ~ÓÇ ^Ó° úÁ^lõ° !Ó° äy^l¶, üò Ezì, fyl!- 3.3 xyv,z, ,ò%, !v,¶,yEzç ^v, >,y ≤Ä^lçç EÓyÓ°
,ò^lõ° ^ç!>, ÓfÓEyÓ° ^lÿyÜf i, ^l^l^f ,ò!Ó° ñ, EÍ° ñ i,y ^l^Ñ, Ez xyv,z, ,ò%, Óúy E^lõ° lÿ^l^Ñ, - ~!>, ^Ñ,yòÁ ò!ò>, ^lõ°
≤Älÿü=ì, Óy !≤Är,y^lõ° ò%!ò, Óy !fl,òÑ,yÓ° Á ^Ev, ^lç^lò,Ó° òyif^lõ ^üyòy lÿl^ - çyiyÓ° ñ,ñ xyv,z, ,ò%, lÿ çE^lâEz
òyò%°l

Ó°G, ^lì, ,òy^lõ° ~ÓÇ ÓfÓEyÓ° Ñ,Ó°^lì, ,òy^lõ°
ñ x!óy lÿ^Üòì (Secondary) ^fi>,y^lõ° ä lv,¶,yEz^lç ççÓ° ^« ,i Ñ,Ó°y EÍ° lÿ^lì, ^v, >,y xyÓ° Á ≤Äle^l^yÑ,Ó°^lìó° äòf
Ezò,ò%, !Eçy^lõ°

ÓfÓEyÓ° Ñ,Ó°y ^l^lì, ,òy^lõ° - xyv,z, ,ò%,
ÈÜÈ~Ó° !òj^!ú!Òì, !%!>, Ó° * ,ò Ó°^lõ°^lâÈ ≠ Eyv≈, Ñ,!,ò ≠ xyv,z, ,ò% ^l^,Ó° üyÓ° #!Ó° Ñ,Ó° * ,ò!>, Eyv≈, Ñ,!,ò
!Eçy^lõ° ,ò!Ó° lâ,ì, - çyiyÓ° i¶,y^lõ° ~!>, Ñ,!,jòv,z,yÓ° ^l^l^Ñ, Ñ,yÜä Óy òyEz^le^y!ò, ^lõ°VÓ° ò^lì,y !Ñ, ä%È ^, Ñ,çEz
,ò, ^l^ç,Ó° (Surface) Á,ò^lõ° Ñ,!,ò Ñ,Ó°y ^Ó°Ñ,v≈,Ñ,!,ì, ì,lf^l^Ñ, ^ÓyG,y! - Eyv≈, Ñ,!,ò Éú xyv,z, ,ò%, ÈÜÈ~Ó°
~Ñ,!, x^l^,òç,yÑ,!,ì, fl,iyl^ # ~ÓÇ !fl,!,lì,ü#ú ò,õ≈ Óy xÓfl,iy- Eyv≈, Ñ,!,òÓ° xyv,z, ,ò%, ÈÜÈ~Ó° ^« ^lè Ñ,yÜä Éú
çÓ°y!lìÑ, ÓfÓE*!, !òlv, l^y- ~Ó° ≤Äiyò v,z,yEÓ° í Éú !≤Är,y^lõ°Ó° ^l^l^Ñ, ^Ó^lõ°y^lòy ^úÖy Óy xÿyÑ,yÓ° ~Ñ,!,
!≤Är,xyv,z, - çö, > Ñ,!,ò ≠ çö, > Ñ,!,ò Éú ~Ñ,!, xyv,z, ,ò%, ÈÜÈ~Ó° ~Ói%f!ì,ò ççfl,òÓ° ñ lÿ çyiyÓ° ñ,
Ñ,!,jòv,z,yÓ° ò^lõ°y!Ó° ~ÓÇ x!óy Eyv≈, lv, ^lfl,ò ç!M,Èì, lÿ^l^Ñ, - Eyv≈, Ñ,!,òÓ° ò^lì,y çö, > Ñ,!,ò xyv,z,
,ò%, ÈÜÈ~Ó° fl,iyl^ # Ó° * ,ò ò! - ~!>, çyiyÓ° ñ, Ñ,!,jòv,z,yÓ° !fl,; ,^lò ≤Älÿü=ì, EÍ° - ~Ez iÓ°^lòó° xyv,z, ,ò%, !>,
^Ñ, fl,òü≈ Ñ,Ó°y lÿl^ òy- çö, > Ñ,!,ò xyv,z, ,ò%, =!ú xlv,Á ~ÓÇ !¶, ä%fl^yú iÓ°^lòó° E^lõ° lÿ^l^Ñ, ñ lÿ ~Ñ,!,
Ñ,!,jòv,z,yÓ° ÓfÓEyÓ° Ñ,^lõ° ^l^l^Ó° Ñ,Ó°y EÍ° - ~äEyv, yÁ Ñ,!,jòv,z,yÓ° ò!ò>, ^lõ° ≤Älÿü=ì, ,òy, f Óy
@ Äy!ò, Ñ,yú ì,lf xyv,z, ,ò%, !>,Ó° çö, > Ñ,!,ò Ó^lú ò^lò Ñ,Ó°y EÍ° - ^l^çòhfl, !v,¶,yEzç Ñ,!,jòv,z,yÓ° ^l^l^Ñ, ^v, >,y
xyv,z, ,ò%, ^,ò^lì, çEyl^i,y Ñ,^lõ° ì,y^lõ° xyv,z, ,ò%, !v,¶,yEzç Ó^lú- v,z,yEÓ° í ≠ ò!ò>,Ó° ñ !≤Är,yÓ° ñ ≤,yÓ°
Ezì, fyl!-

NSOU ? SE-EC-11 40 3.3.1 Ñ, !jöv, z, yÓ° ò!ò> Ó° çö, > Ñ, !, ò v, zÍ, òyìò Ñ, Ó° yÓ° äòf ò!ò> Ó° Éú ÇÓ≈y!iÑ, ÓfÓE*ì, ~Ñ, !> xyv, z, > ç, ò%> !v, ¶, yEzç- ~Ñ, !> Ñ, !jöv, z, yÓ° ò!ò> Ó° Éú ~Ñ, !> !> !¶, Ó° ò!ì, y !v, ç !≤' ly Ñ, !jöv, z, y !ÍÓ° Ó° çy !ì çÇÍ%_ ' ly !iÑ, ~ÓÇ lyÓ° Á, òÓ° xyv, z, > ç, ò%> ≤Äi!ü≈i, EÍ° - Ñ, fy !lyv, È ° Ó° !> v, zÓ S!çxyÓ° !> V ò!ò> Ó° ≠ ~Ez iÓ° ^!òÓ° Ñ, !jöv, z, yÓ° ò!ò> Ó° Ñ, fy !lyv, ° Ó° !> v, zÓ S!çxyÓ° !> V ≤ÄÍ%!_ ' Ó° Á, òÓ° !¶, !_ Ñ, !ÍÓ° ~i, !Ó° Ñ, Ó° y EÍ° - ~!> ^> !ú!¶, üò ^ç^!> Ó° ò!ì, y !iÓ° !ì, !> v, zÓ lyÓ° öy !IG, äÈ!Ó° !öy !öy EÍ° - Ñ, fy !lyv, !> v, zÓ Éú ~Ñ, !i !iÑ, úyúñ ò#úñ ÇÓ%ä ò, çö, Ó° y !ìÓ° , òi≈y !%_ ' Óy! %ü)òf !> v, zÓ- , òi≈yÓ° v, z !ÍE> , y !iÑ, !i !iÑ, ~Ñ, > , y ~Ói%f !ì, ò Ó@% !iÑ, Ó° !i !iÑ, !òÓ° hs, Ó° Ez !üQ...ò °ÓÓ° EÍ° ~ÓÇ ^ç, y ò çö, Ó° y !ìÓ° , òi≈yÓ° Á, ò!ÍÓ° , òv, , !ü ^çÖy !ò xy !úy äµ !ü Á !i¶, ~ÓÇ ÁEz !ì, ò!> Ó° !làÓ° çÇ!òv !i äÈ!Ó° !i, !Ó° EÍ° ñ i, !ÍÓ° ~Ez ò!ò> , !ÍÓ° Ó° ä, y !Ó° , öy !ü ^Ñ, y!yÁ ^â, Ò!jÑ, v, zÍç !yÑ, !ü !ì, yÓ° ≤Ä¶, yÓ° äÈ!ÓÓ° Á, ò!ÍÓ° , ò!lv, , ñ i, !ÍÓ° xyi%!òÑ, ~ú!ç!v, Óy ~úEz!v, ò!ò> , !ÍÓ° ~Ez ≤Ä¶, yÓ° !iÖy !y! ^òy- !!â, e ≠ 3.8] !úÑ%, Ezv, !e fi, yú S~ú!ç!v, V ò!ò> Ó° ≠ !çxyÓ° !> ò!ò> , !ÍÓ° Ó° , ò!ÍÓ° !úÑ%, Ezv, !e fi, yú !v, ç !≤' S~ú!ç!v, V ò!ò> Ó° Ñ, !jöv, z, yÓ° Óyây !ÍÓ° x !òÑ, ^Óü# ≤Ä¶, yÓ° ^ò, !ü !làE- ^v, fl, Ò> , ç, ò ~ÓÇ úfy, ò> , ç Ñ, !jöv, z, yÓ° =!ú !ì, !#á≈Ñ, yú i !ÍÓ° ~ú!ç!v, !fl, ;, ò ÓfÓE*ì, E !ÍFäE- ~òò!Ñ, ^öyÓyEzú ^ò, y !òÁ !fl, ;, ò !Eçy !ÍÓÁ ~!> , Ó° ú ≤Äâ, !ü, - !%> , Ez !ü !IQ...yv, , òÓ° fl, òÓ° ä% !lv, , ~ú!ç!v, !fl, ;, ò Óyòy !öy EÍ° - !%> , Ez !ü !IQ... y !lv, Ó° öy !IG, !Ói%f !ì, Ó° ≤ÄÖyE !ò! s, fi Ñ, !ÍÓ° Ó° !làÓ° , ò!Ó° Ó!≈, ò á, y !òy EÍ° - ~ !k, !le , òi≈yÓ° ! , òàÈò !i !iÑ, xy !úyÓ° v, zÍç !Eçy !ÍÓ° ^Ñ, y", Ñ, fy !lyv, öæ\$, !ÍÓ° y !ÍE> , úfyjò (cold cathode fluorescent) Óy !ç!ç~ö, ~ú (CCFL) ÓfÓE*ì Ñ, Ó° y EÍ° - çyiyÓ° i !çxyÓ° !> ò!ò> , !ÍÓ° Ó° i%, úòy! ~!> , !ì, Ñ, ò !Ói%f !ÍÓ° à, EÍ° Á x !òÑ, ¶, y !úy äÈ!Ó° !iÖy !y! ^ - !!â, e ≠ 3.9] úyEz> , ~!ò!> Ç v, y !i !y v, S~úEz!v, V ò!ò> Ó° ≠ ~ú!ç!v, , ò!ÍÓ° ~!> , Éú ò!ò> , !ÍÓ° Ó° xyi%!òÑ, çÇfl, òÓ° í- ~ú!ç!v, Ó° çy !i ~Ó° ≤Äiyò , òy!≈Ñ, f Éú ò!ò> , !ÍÓ° Ó° ! , òàÈ !òÓ° xy !úyÓ° v, zÍç !ì, - ~úEz!v, ò!ò> , !ÍÓ° , òi≈yÓ° ! , òàÈò !i !iÑ, xy !úyÓ° v, zÍç !Eçy !ÍÓ° , úyEz> , ~!ò!> Ç v, y !i !y v, ÓfÓE*ì, EÍ° - ~!> , ~ú!ç!v, ò!ò> , !ÍÓ° Ó° i%, úòy! x !òÑ, ^Ó!ü , òy! , úy ~ÓÇ !Ói%f !çy! ^ # E !i !ly !iÑ, - 3.3.2 !≤Är, yÓ° ~Ñ, !> , !≤Är, yÓ° Ñ, !jöv, z, yÓ° !i !iÑ, !, !f ~ÓÇ ^v, > , y ~Ñ, !> , Ñ, yÜ !ä !≤Är, !!â, e ≠ 3.10] Óy ò%oi Ñ, !ÍÓ° - ~Ñ, !> , ò%o !iÑ, Ó° =íòyò !òi≈yÓ° i Ñ, Ó° y EÍ° !, yÓ° fl, òçTì, y (clarity) myÓ° yñ x!≈y! ~!> , Ó° ^ Ó° !läy!úv, züò (Resolution)- ^ Ó° !läy!úv, züò!> , ^Ñ, yòÁ !â, !eÓ° !, #« ^ , y ~ÓÇ fl, òçTì, y Ói≈òy Ñ, Ó° !ì, ÓfÓE*ì, EÍ° - ^ Ó° !läy!úv, züò !ì, ^Ó!ü E !ÍÓ° xyóÓ° y !, !ì, y ¶, y !úy !â, e , öy !iÓy- !≤Är, y !ÍÓ° Ó° ^ «, !leñ ^ Ó° !läy!úv, züò!> , , ò!Ó° öy, ò Ñ, Ó° y EÍ° !v, !, öxyEz (dot per inch) Óy ≤Ä!ì, Ez!M, È !ì, !Ó@%Ó° myÓ° y- ≤Ä!ì, Ez!M, È !ì, !ì, ^Ó!ü !Ó@% !yÑ, !ÍÓ° !ì, !ì, y ¶, y !úy öy !òÓ° !≤Är, E !ÍÓ° - !i !Ñ, yòÁ !≤Är, y !ÍÓ° Ó° ^ Ó° !läy!úv, züò 600 !v, !, öxyEz !y !iÑ, !, !ÍÓ° ~Ó° x!≈ Éú !^ , !≤Är, yÓ° !> , ≤Ä!ì, ÓÜ≈ Ez!M, È !ì, 3,60,000 v, > , ò%oi Ñ, Ó° !ì, ç« , ò- !≤Är, yÓ° =!ú !iÑ, !%> , ò)ú !Ó¶, y !iÜ !Ó¶, _ Ñ, Ó° y EÍ° ÈÜÜÜÈEzò, òfyQ !≤Är, yÓ° LED light Source : shining through liquide crystal cells and glass plates LED Technology Process Light-Emitting Diodes Glass Plate Electrodes Liquide Crystal Light Filter Glass Plate Electrodes

NSOU ? SE-EC-11 41 ~OÇ òòÈÙÈÉzö, òfyQ !≤Ār, yÓ – Ezö, òfyQ !≤Ār, yÓ =!ú Ñ, yÜ ĩä ~Ñ, !, !â, e ĩ, !Ó Ñ, Ó ĩ, Ñ, y!ú !ò, !, yÓ Á, ò ĩÓ ~Ñ, !, !y, !Ó òyly Óy ç%â, ! ĩ ĩ xyáy, Ñ, ĩÓ ĩ! Ñ, yÜ ĩäÓ Á, ò ĩÓ äËy, ò ĩ, !Ó Ñ, ĩÓ – ~Ó ò ĩf v, >, òfy!>, Δ: !≤Ār, yÓ ñ ĩ v, Ezlä Ēzú !≤Ār, yÓ ~OÇ v», yö !≤Ār, yÓ Ó ĩ ĩ ĩäÈ– !Ó, òÓ # ĩ, ñ EzÇÑ, ÈÙÈ ĩä, ~OÇ ĩüäyÓ !≤Ār, yÓ =!ú òòÈÙÈÉzö, òfyQ !≤Ār, yÓ – , ò, p, y! Ñ, y!ú fl, iyòhs, Ó Ñ, Ó yÓ äòf ĩ, yÓ y, ò, p, yÓ Á, ò ĩÓ xyáy, òy Ñ, ĩÓ xòfyòf Ñ, Òúú ÓfÓEyÓ Ñ, ĩÓ – v, >, òfy!>, Δ: !≤Ār, yÓ ≠ ~!>, ≤Āyâ, # ò, ò ò%oi ≤Ā!%_ ÓfÓEyÓ Ñ, ĩÓ ~OÇ ~Ñ, Óy ĩÓ ~Ñ, !, !, òye x« Ó !≤Ār, Ñ, Ó ĩ, òy ĩÓ – ~!>, ~Ñ, y! ĩÑ, !Ó%Ó, òfy, yò ≈ !Écy ĩÓ x« Ó ~OÇ !â, e =!ú !≤Ār, Ñ, ĩÓ – v, >, òfy!>, Δ: !≤Ār, y ĩÓ Ó Ü ĩ, ≤Ā ĩ, ĩ Ç ĩ ĩ, ĩü, Ñ, !, =!ú x« Ó !≤Ār, Ñ, Ó ĩ, òy ĩÓ ĩ, yÓ Á, ò ĩÓ , ò! Ó òy, ò Ñ, Ó y EĪ (Character per Second)– Ó!üÓ ¶, yÜ v, >, òfy!>, Δ: !≤Ār, y ĩÓ Ó Ó ĩ ĩä!úv, züò 32 ĩ ĩÑ, 360 !v, !, òxyEz, ò!≈hs, E ĩ ĩ ly ĩÑ, – ~Ez !≤Ār, yÓ =!ú !Ó! ¶, B ĩÓ ĩ ĩòÓ ò, r, ñ !Ó! ¶, B úyEzò àòc ~OÇ !Ó! ¶, B ĩÓ ĩ ĩòÓ Ñ, yÜä ÓfÓEyÓ Ñ, Ó ĩ, Ç« ò– v, >, òfy!>, Δ: !≤Ār, y ĩÓ Ó ≤Āiyò Ç#òyÓk, !, y Eú ~!>, ĩÑ, Óú Çyiy Ñ, y ĩúy !≤Ār, Ñ, ĩÓ – !â, e ò%oi ĩÓ « ò, !, yÁ ~ ĩÓ Ó Ç#òyÓk, – v, >, òfy!>, Δ: !≤Ār, yÓ =!ú Çyiy Ó ĩ, òÜ ĩ Ó !āfi, y ĩÓ Ó ò ĩ, y fl, ĩÈÙÈÓfĪ ĩ%_ ĩ ò!j òy ĩòÓ !≤Ār, yÓ =!ú ĩ, ÓfÓE*, EĪ – !!â, e ≠ 3.11 ĩ v, Ezlä Ēzú !≤Ār, yÓ ≠ ~!>, v, >, òfy!>, Δ ĩÓ ĩ%, úòyĪ x ĩòÑ, v, zB ĩ, òy ĩòÓ !≤Ār, Ñ, Ó ĩ, òy ĩÓ – ~Ez !≤Ār, y ĩÓ Ó ĩ Ev, =!ú ĩ v, Ezlä ò%, ĩúÓ, òy, ò!v, =!úÓ ò ĩ, y ĩÓ ĩ, !, yEz ~Ó òyòÑ, Ó ĩ E ĩ ĩ ĩäÈ ĩ v, Ezlä Ēzú !≤Ār, yÓ – ~Ez !≤Ār, y ĩÓ !≤Ār, xyv, z ĩ, Ó òyò v, zFâ, òy ĩòÓ >, yEz, ò Ó yEz, y ĩÓ Ó ĩ ä, ĩ ĩ ¶, y ĩúy– ĩ v, Ezlä Ēzú !≤Ār, yÓ =!ú v, zFâ, ĩÓ ĩä!úv, züò xyv, z, , ò%, v, zĪ, òyìò Ñ, ĩÓ ~OÇ v, >, òfy!>, Δ: !≤Ār, y ĩÓ Ó ĩ ä, ĩ ĩ Ó!ú !ò¶, Ó ĩ ĩyÜf– ĩ, y ĩÓ Ü ĩ, 90 !Ç, ò~Ç E ĩ, òy ĩÓ – ĩ v, Ezlä Ēzú !≤Ār, yÓ =!ú ĩ, Óúòye Ó!≈òyúyÓ xyv, z, , ò%, ĩ ĩ – ĩ, yÓ y @ Āy!ò, Ñ, =!ú ò%oi Ñ, Ó ĩ, òy ĩÓ òy– ĩ v, Ezlä Ēzú !≤Ār, yÓ =!ú v, >, òfy!>, Δ: !≤Ār, y ĩÓ Ó ĩ ä, ĩ ĩ ĩ# ĩÓ ~OÇ Ó!ü ÓfĪ Ó ú– !!â, e ≠ 3.12 v», yö !≤Ār, yÓ ≠ v, >, òfy!>, Δ: ~OÇ ĩ v, Ezlä Ēzú !≤Ār, yÓ Eú x« Ó Óy !Ç!Ó ĩ yú !≤Ār, yÓ x!≈yĪ ĩ, yÓ y ~Ñ, Óy ĩÓ ~Ñ, !, !, x« Ó !≤Ār, Ñ, ĩÓ – v», yö !≤Ār, yÓ !, ~Ñ, !, !, úyEzò !≤Ār, yÓ ñ ~!>, ~Ñ, Óy ĩÓ ~Ñ, !, !, úyEzò !≤Ār, Ñ, Ó ĩ, òy ĩÓ – Çyiy Ó ĩ, úyEzò !≤Ār, yÓ !, !, yÓ v, zFâ, Ü ĩ, Ó Ñ, yÓ ĩ ÓfÓE*, EĪ – v, ziyEÓ ĩ fl, !Ó *, òñ ĩ ÓfÓCyĪ =!ú ĩ, ≤Ā% Ó, ò! Ó òy ĩ ĩ !≤Ār, xyv, z, Ñ, Ó yÓ ≤Ā ĩ ĩ yäò EĪ ñ ÇÓy ĩò ~Ez v, zFâ, ÈÙÈÜ ĩ, Ó úyEzò !≤Ār, yÓ =!úÓ ≤Ā ĩ ĩ yäò EĪ – EzÇÑ, ÈÙÈ ĩä, !≤Ār, yÓ ≠ EzÇÑ, ÈÙÈ ĩä, !≤Ār, yÓ Ó!≈, òy ĩò ÓfÓE*, !≤Ār, yÓ – EzÇÑ, ÈÙÈ ĩä, Eú ~òò ~Ñ, !, !, !≤Ār, yÓ ĩy ~Ñ, !, !, !â, e ĩ, !Ó Ñ, Ó yÓ äòf Ò%Ó !!â, e ≠ 3.13 äËy ĩ, y äËy ĩ, y Ñ, y!úÓ ĩ òy, y, y =!ú ĩÑ, Ñ, yÜ ĩä äË!v, , ĩ ĩ ĩ – ~!>, ~Ñ, !, !, òòÈÙÈÉzö, òfyQ !≤Ār, yÓ EĀĪ yĪ !â, e ĩ, !Ó Ñ, Ó yÓ çoi Ñ, yÜ ĩä fl, òü ≈ Ñ, ĩÓ òy– , ò! Ó Ó ĩ, ≈ñ ~!>, ÇÓ yÇ!Ó Ñ, yÜ ĩä Ñ, y!úÓ ĩ òy, y, y fl, ± Ñ, Ó ĩ, ~Ñ, y! ĩÑ, òäú (nozzles) ÓfÓEyÓ Ñ, ĩÓ – EzÇÑ, ÈÙÈ ĩä, !≤Ār, yÓ =!ú v, >, òfy!>, Δ: !≤Ār, y ĩÓ Ó ĩ ä, ĩ ĩ ĩy ò ĩ, ĩÓ òyò!>, (Quality) xyÓ Á

NSOU ? SE-EC-11 42 ¶, y ĩúy– EzÇÑ, ÈÙÈ ĩä, !≤Ār, yÓ =!ú Çyiy Ó ĩ, 600 !v, !, òxyEz Óy ĩ, yÓ Ó!ü Ó ĩ ĩä!úv, züòÇE !≤Ār, Ñ, Ó ĩ, òy ĩÓ – v, zFâ, ĩÓ ĩä!úv, zü ĩòÓ Ñ, yÓ ĩ ĩñ ~Ez !≤Ār, yÓ =!ú v, zFâ, òy ĩòÓ @ Āy!ò, : ~OÇ , òy†, f äËy, ò ĩ, òy ĩÓ – ~!ú Ñ, ò ĩy ĩòÓ EĪ ñ ò, ĩú «% o ÓfÓCyĪ ñ x!ò, Ç ~OÇ Óy!v, , ĩ, ÇÓ ≈y! ĩÑ, ÓfÓE*, EĪ – ĩüäyÓ !≤Ār, yÓ ≠ ~Ñ, !, !, ĩüäyÓ !≤Ār, yÓ Óf!_ Ü ĩ, Ñ, !, !òv, z, y ĩÓ Ó äòf Ç ĩÓπ ≈yâ, òy ĩòÓ , òy†, f ~OÇ !â, e ÇÓ ÓÓ yE Ñ, ĩÓ – ~!>, ~Ñ, !, !, Ò%Ó oñ, !≤Ār, yÓ ñ !!â, e ≠ 3.14 ĩy ò, ĩ, yÑ, !, ò ò!ü ĩòÓ ò, Ñ, yä Ñ, ĩÓ – Ó!üÓ ¶, yÜ ĩüäyÓ , !≤Ār, yÓ =!ú Ò%Ó v, zFâ, òy ĩòÓ Ó ĩä!úv, züòÇE , òy†, f ~OÇ @ Āy!ò, : ò%oi Ñ, Ó ĩ, òy ĩÓ – ~!>, 300 ĩ ĩÑ, 2400 !v, !, òxyEz, ò!≈hs, ĩÓ ĩä!úv, züò ÇÓ ÓÓ yE Ñ, ĩÓ , òy†, f ~OÇ @ Āy!ò, : v, z¶, ĩ ĩ Ó v, zFâ, òy ĩòÓ !â, e ĩ, !Ó Ñ, ĩÓ – xyāñ Ó!üÓ ¶, yÜ !≤Ār, y ĩÓ Ó Ó ĩä!úv, züò 600 !v, !, òxyEz– ĩüäyÓ !≤Ār, yÓ =!ú ≤Ā ĩ, !ò!ò ĩ, 2000 úyEz ĩòÓ Ó!ü !≤Ār, Ñ, Ó ĩ, òy ĩÓ – ĩüäyÓ !≤Ār, yÓ =!ú !!â, e ≠ 3.15] ≤ĀyĪ üEz EzÇÑ, ÈÙÈ ĩä, !≤Ār, y ĩÓ Ó ĩ%, úòyĪ oñ, EĪ ĩ, ĩÓ xòfyòf !≤Ār, yÓ =!úÓ ĩ%, úòyĪ ÓfĪ Ó ú– !!â, e ≠ 3.16] 3.3.3 < >, yÓ ~!>, ~Ñ, !, !, òò! ¶, !_Ñ, xyv, z, , ò%, !v, ¶, yEzÇ ĩy ¶, QÓ @ Āy!ò, : ĩ, !Ó Ó äòf ~Ñ, !, !, Ñ, !, !òv, z, y ĩÓ Ó cy ĩ ĩ ÇÇ!%_ ĩy ĩÑ, – < >, yÓ v, zFâ, ÈÙÈ Ó ĩä!úv, züò!%_ ä, y ≈, ñ @ Āyò, ñ Óœ\$!≤Ār, Çñ òyò!â, eñ Çy!Ñ ≈ Ñ, v, yĪ y @ Āyò ~OÇ xòfyòf úyEzò !¶, !_Ñ, !â, e =!ú xŷyÑ, ĩ, ÓfÓE*, EĪ – ~!>, !≤Ār, y ĩÓ Ó ò ĩ, yñ ĩ, ĩÓ ~!>, , òò ÓfÓEyÓ Ñ, ĩÓ úyEzò =!ú xŷy ĩÑ, – ò, ú fl, !Ó *, òñ < >, yÓ x!Ó!FäÈB Ó Öy =!ú ĩ, !Ó Ñ, Ó ĩ, òy ĩÓ ñ xòf! ĩÑ, !≤Ār, yÓ ĩÑ, Óú Ñ, y ĩäÈ ĩy Ñ, y !Ó% =!ú !≤Ār, yÓ òy ĩf ĩò úyEzò =!ú xòÑ, Ó ĩ Ñ, Ó ĩ, òy ĩÓ – ~Ez !v, ¶, yEzÇ =!úÓ xyv, z, , ò%, Ò%Ó !ò¶ ≈, ú EĪ – ĩ, ĩÓ < >, yÓ ĩÑ, Ò%Ó ĩ#Ó Ü ĩ, Ó xyv, z, , ò%, ! v, ¶, yEzÇ !ÉÇ

y ĩÓ !Ó ĩÓ ä, òy Ñ, Ó y EĪ Ñ, yÓ

í-Ó° ≤> Ñ, Ó°yÓ° ãðf x!ì!Ó°_ Íy!s, fÑ, Ü!ì!Ó!í! ≤Ã°ll° yãð- ≤>, yÓ° =!ú! ≤Ãr, y°ÍÓ° Ó° i%, úòyl° i%, úòyò)úÑ, ¶, y°ÍÓ°
 Ófl° Ó°úì, °ÍÓ° fi> fyu, yv≈, !≤Ãr, yÓ° =!úÓ° ^â, °ll° °Ó!ü xyv, z, ç, ð%, ^ì, !Ó° Ñ, Ó°^lì, ç, ðy°ÍÓ° - ~=!ú ð)ùì,
 Ñ, !jòv, z, yÓ° xfy°Ív, v, !v, äyEzò (CAD) ~ÓÇ Ñ, !jòv, z, yÓ° xfy°Ív, v, ðfyò%ð, fyÑ, â, y!Ó° Ç (CAM) xfy!≤°ÍÑ, üò °Íðò
 áÓ° Óy Üy!v, , Ó° Ís, fyÇ°ÍüÓ° ãðf !≤Ãr, xyv, z, !Ecy°ÍÓ° ÓfÓE*ì, EÍ° - ~=!ú @ Äy!ö, Ñ, xyv, z, ç, ð%, !í°lì,
 x°lì, yÑ, fyv, (AUTOCAD)ÈÜÈ~Ó° ð°lì, y° ≤Äy@ Äyö=ÍúÓ° çy°ÍÄ ÓfÓE*ì, EÍ° - i%!>, ç, ð, !Ñ, !Ó° °ÍðÓ° ≤>, yÓ°
 Ó° °ll° °ÍäÈÈÜÜÈv» yò ≤>, yÓ° ~ÓÇ öce, fy, ÈÜÈ°Óv, ≤>, yÓ° - 3.4 °ð°Íöy!Ó° Ñ, !jòv, z, yÓ° °ð°Íöy!Ó° ^
 !Ñ, xyöÓ° y i%!>, ¶, y°ÍÜ ¶, yÜ Ñ, Ó°^lì, ç, ðy!Ó° ≠ ≤
 ÄyEzöy!Ó° °ð°Íöy!Ó° ~ÓÇ °ç°ÍÑ, u, y!Ó° °ð°Íöy!Ó° -
 NSOU ? SE-EC-11 43 3/4/4 1/2 3.4.1 ≤ÄyEzöy!Ó° °ð°Íöy!Ó° (Primary Memory) ≤ÄyEzöy!Ó° °ð°Íöy!Ó° Ñ, !jòv, z, y°ÍÓ° Ó°
 ≤Äiyò °ð°Íöy!Ó° !Ecy°ÍÓ° , ó!Ó° !â, ì, - ~!>, ^v, ç, y ~ÓÇ !ò°Íi≈üyÓú# (Instruction) ≤Ä!e °Í°yÑ, Ó° °lìÓ° ãðf çÇÓ° «, í
 Ñ, °ÍÓ° - °ÍÓ!_ Ñ, ¶, y°ÍÓñ ~!>, !ç! , ðEzv, z °ll° Ó° ~Ñ, !>, x!Ó°ÍFäEíf v, z, ðyiyò ì, °ÍÓ° xÓfl, iyòÜì, ¶, y°ÍÓ° ~!>, Ñ, !jòv, z,
 , y°ÍÓ° Ó° ðyiyÓ° °ÍÖy°Ív≈, Ó°yÖy ~Ñ, !>, ç, ð, !Ñ, xÇü Sö!ú °Öyv≈, ðy°ÍðÄ, ç, ð!Ó° !â, ì, V- ≤ÄyEzöy!
 Ó° °ð°Íöy!
 Ó° °ÍÑ, i%!>, ¶, y°ÍÜ ¶, yÜ Ñ, Ó°^y Íyl° ^
 Íðòñ Ó° fyu, ð xfy°Íç °ð°Íöy!Ó° (RAM) ~ÓÇ !Ó°v, xò!ú °ð°Íöy!Ó° (ROM)- Ó° fyu, ð xfy°Íç °ð°Íöy!Ó° (RAM) ≠
 Ó° fyu, ð xfy°Íç °ð°Íöy!Ó° Ñ, !jòv, z, y°ÍÓ° Ó° fl, ç, fyâ, ç, ðfy°Ív, Ó° °ð°Íöy!Ó° ~!>, Ñ, !jòv, z, yÓ° °ÍÑ, ì, y!«!iÑ, ≤Ä°Íçç
 Ñ, Ó°yÓ° ãðf ^v, ç, y çM, ÈÍ° Ñ, Ó°^lì, ~ÓÇ Óì, ≈ðy°Íò Ñ, #¶, y°ÍÓ° ≤Ä!e °Í°yãyi, Ñ, Ó°y E°ÍFäÈ ì, y, ç, ΔfyÑ, Ó° yÓ°lì,
 çEyl°ì, yÑ, °ÍÓ° - ~!>, Ñ, !jòv, z, y°ÍÓ° ~ðò ~Ñ, !>, xfl, iy!° # äyl° Üy °ÍÖy°Íò x, ç, ðy°ÍÓ° !>, Ç !ç°Ífi> ðñ xfy!≤°ÍÑ, üò
 ^≤Äy@ Äyö ~ÓÇ Óì≈, çy°Íò ÓfÓEy°ÍÓ° Ó° ãðf ^v, ç, y Ó°yÖy EÍ° Íy°lì, Ñ, !jòv, z, yÓ° ≤Ä°Íçç °ÍÓ° Ó° ðyif°Íð °ç=!ú ðèì,
 xfy°Íç Ñ, Ó°^lì, ç, ðy°ÍÓ° - Eyv≈, !v, °Ífl, ÓÓ° °ð°Íöy!Ó° Ñ, !jòv, z, y°ÍÓ° Ó° xòfyòf iÓ° °ÍðÓ° °fi>, y°ÍÓ° °ÍäÓ° ^â, °ll°
 RAMÈÜÈ~ Ó°yÖy ^v, ç, y x°ÍòÑ, ðèì, ç, ðv, ç, !ì, ~ÓÇ !úÓ°lì, ç, ðyÓ° y Íyl° - ì, °ÍÓñ Ñ, !jòv, z, yÓ° lì, ç, ð, á, ú °ÍÓ° ì, ç, ð, í
 RAMÈÜÈÓ° ^v, ç, y °çÖy°Íò lyÑ, °ÍÓ° - Ñ, !jòv, z, yÓ° !>, Óì, E°Íl° °Ü°Íú RAMÈÜÈ~ Ñ, y°Íöy ^v, ç, y ç!M, Èì, ly°ÍÑ, ðy-
 Ñ, !jòv, z, yÓ° !>, xyÓyÓ° â, yú% E°Íl° °Ü°Íúñ x, ç, ðy°ÍÓ° !>, Ç !ç°Ífi> ð ~ÓÇ xòfyòf ð, yEzú=!ú xyÓyÓ° RAMÈÜÈ~ °uyv,
 EÍ° - Íðò Ñ, yòÄ xfy!≤°ÍÑ, üò ^≤Äy@ Äyö ð°Í° & EÍ° ñ Ñ, !jòv, z, yÓ° ~!>, °ÍÑ, RAMÈÜÈ~ °çÖy°Íò ≤Ä°Íçç Ñ, °ÍÓ° - ~!>,
 Ñ, !jòv, z, yÓ° !>, °ÍÑ, ðèì, xfy!≤°ÍÑ, üò â, yúy°ÍòyÓ° xò%ò!ì, °Íl° - Ñ, !jòv, z, yÓ° !>, °ÍÑ, ð RAM ÓfÓEyÓ° Ñ, °ÍÓ° ì, yÓ°
 ~Ñ, !>, çyiyÓ° í v, ç, ziyEÓ° í !ò!° * , ð- ÍðòEz °ÍÑ, yòÄ ÓfÓEyÓ° Ñ, yÓ° # Ñ, # °ÍÖyv≈, °ÍÑ, ~Ñ, !>, !ò°Íi≈ü °Íl° ñ
 !ç! , ðEzv, z ñ çEz !ò°Íi≈ü!>, ÓfyÓfy Ñ, °ÍÓ° ~ÓÇ Eyv≈, !v, fl, Ó°ÍÑ, !ò°Íi≈ü Óy ^≤Äy@ Äyö!>, °ÍÑ, ç, ðyEzöy!Ó°
 °ð°Íöy!Ó° lì, Ú úyv, Ú Ñ, Ó°^lì, !ò°Íi≈ü °Íl° - ^v, ç, y=!ú °ð°Íöy!Ó° lì, ^uyv, E°Íl° ÍyÁ!°yÓ° , ð°ÍÓ° ñ !ç! , ðEzv, z ~!>,
 Ö%Ó ðèì, xfy°Íç Ñ, Ó°^lì, ç, ç« ð EÍ° - ~Ó° Ñ, yÓ° í Eú ^ÄyEzöy!Ó° °ð°Íöy!Ó° ñ °ç°ÍÑ, u, y!Ó° °ð°Íöy!Ó° Ó° i%, úòyl°
 x°ÍðÑ, ðèì, Ñ, yã Ñ, Ó°^lì, ç, ðy°ÍÓ° - Ó° fyu, ð xfy°Íç °ð°Íöy!Ó° !>, °ÍÑ, !Ó°v, /Ó°yEz!>, Ç °ð°Íöy!Ó° Á Óúy EÍ° Ñ, yÓ° í
 ~!>, !ç! , ðEzv, z ñ, ç, ðv, ç, yÓ° , ðyüy, çy!ü ^v, ç, y ~ÓÇ !ò°Íi≈üyÓú# °uyÓ° xò%ò!ì, °Íl° - RAM ð)ùì, i%Ez iÓ° °ÍðÓ° EÍ°
 ly°ÍÑ, 1. fi> fy!>, Ñ, Ó° fyö (SRAM), 2. v, y!° ðy!òÑ, Ó° fyö (DRAM)- !Ó°v, xò!ú °ð°Íöy!Ó° (ROM) ≠ ≤Ä!ì, !>,
 Ñ, !jòv, z, yÓ° ≤Ä!ì, ÓyÓ° â, yú% Ñ, Ó°yÓ° çó!° !Ó°Íü°! !ò°Íi≈üyÓú# Ó° ≤Ä°Íl° yãð EÍ° - ~!>, ≤Ä°Íl° yãð#!° Ñ, yÓ° í
 Ñ, !jòv, z, yÓ° Óì, E°Íl° °Ü°Íú RAM ~ Ñ, y°Íöy !ò°Íi≈ü ç!M, Èì, ly°ÍÑ, ç, ðy, ç, °Íü, ç, ð%ðÓ° yl° Ñ, !jòv, z, yÓ° !ç°Ífi>
 , ð!>, °ÍÑ, â, yú% Ñ, Ó°^lì, °ÍçÑ, ú !ò°Íi≈ü ≤Ä°Íl° yãð °ç!>, °ÍÑ, ~ðò ~Ñ, !>, °ð°Íöy!Ó° lì, Ó°yÓ° lì, E°ÍÓ° !!â, e ≈ 3.17] °Í!>,
 Ñ, !jòv, z, yÓ° Óì, E°Íl° °Ü°ÍúÄ ð%ÍäÈ Íy°ÍÓ° ðy- ç%ì, Ó°yÇ °çÖy°Íò ~Ñ, !>, !Ó°Íü°Íä, °Í, ð, !Ñ, ä%È !ò°Íi≈ü ÓyÓ°ç,
 ^≤Äy@ Äyö (boot programs) ç!M, Èì, lyÑ, °Ílì, E°ÍÓ° Íy Ñ, !jòv, z, yÓ° !ç°Ífi>, ð!>, °ÍÑ, â, yú% Ñ, Ó°^lì, ç, ç« ð Ñ, Ó°^ÍÓ° ~ÓÇ
 Ñ, !jòv, z, y°ÍÓ° Ó° !ò!°s, fi> x, ç, ðy°ÍÓ° !>, Ç !ç°Ífi>, °ÍðÓ° Ñ, y°ÍäÈ fl, iyòyhs, Ó° Ñ, Ó°^ÍÓ° - ~Ez !Ó°Íü°Íä, ç, ðñ °ÍÖy°Íò
 !ç°Ífi>, ð â, yú% Ñ, Ó°yÓ° !ò°Íi≈üyÓú# çÇÓ° «, í Ñ, Ó°y EÍ° ñ ì, y°ÍÑ, ROM Óúy EÍ° - ~!>, ≤ÄÑ, ç, !ì, !fl, !ì, ü#úñ x!≈y!°
 Ñ, !jòv, z, yÓ° Óì, E°Íl° °Ü°ÍúÄ ~Ó° !Ó°Íl°=!ú °ÍÑ, Íyl° - !Ó°v, xò!ú °ð°Íöy!Ó° (ROM) ì, yÓ° °ð°Íif ði%, ð °ÍÑ, y°Íöy
 !Ñ, ä%È !!â, e ≈ 3.18]

NSOU ? SE-EC-11 44 ^úÖyÓ xò%ò!ì, ^îl` òyñ !ç! , ðEzv, z`ÎÑ, =i% ^v, > , y , òv, , ^îl, Óy !Ó` v, Ñ, Ó` ^îl, ^îl` ñ ~Ó` ò, ^îlú ~!> , ROM-Ó` ^â, ^îl` x`ÌòÑ, ^Ó!ü ç%Ó` !«, ì, - ROM !â, , ð=lú ^Ñ, Óú Ñ, !;òv, z, > , y ^ÍÓ` ò!` ñ xòfyòf Ez`ÎúÑ, > , Δ!òÑ, !v, ¶, yEzç` Îðò !> , !¶, ñ Á!`y!üÇ` ò!üòñ òyEz`Îe`yÁ`Î!¶, Á`!¶, ò ~ÓÇ` !Ó!¶, ß` îÓ` ^ÌòÓ` ^Óúòy`îl, ÓfÓÉ*! , E!` - Ñ, fy`Îú` ò`Ïöy!Ó` ≠ Ñ, fy!üÇ` , òk, !ì, ^îl, ^v, > , y xyìò ≤Äiy`ÌòÓ` äòf CPU Á DRAMÈÜÈ~Ó` ò`Ïif`~Ñ, !> , RAM Ó`yÖy E!` Îy`ÎÑ, Ñ, fy`Îú` ò`Ïöy!Ó` Ó`Îú- Ñ, fy`Îú` ò`Ïöy!Ó` Eú ~Ñ, !> , !â, ðÈÜÈ!¶, !_Ñ, Ñ, !;òv, z, > , y Ó` v, z, òyìò Îy Ñ, !;òv, z, > , y ^ÍÓ` Ó` ò`Ïöy!Ó` ^îl`ÎÑ, ^v, > , y , ð%òÓ` ðk, yÓ` ^ÎÑ, xyÓ` Á!« , Ñ, ^ÍÓ` ^ì, y`Îú- ~!> , ~Ñ, !> , xfl, iy!` #` fi> , y`ÍÓ` ä !v, ¶, yEzç` !Ecy`ÍÓ` Ñ, yâ Ñ, ^ÍÓ` ^Ïöy`Ìò` ^îl`ÎÑ, Ñ, !;òv, z, > , y ^ÍÓ` Ó` ≤Ä`ÏccÓ` çE`ÎäEz` ^v, > , y , ð%òÓ` ðk, yÓ` Ñ, Ó` ^îl, , òy`ÍÓ` - ~Ez xfl, iy!` #` fi> , y`ÍÓ` ä Ñ, fy`Îú` òy`Ïö` , ò!Ó` !â, ì, - Ñ, fy`Îú` ò`Ïöy!Ó` !> , ^îl, Ñ, ÓòÁ Ñ, ÓòÁ !ç! , ðEzv, z S`çr> , Δyú ≤Ä`Ïç!çç Ezv, z!ò> , V` ò`Ïöy!Ó` Óúy E!` Ñ, yÓ` í ~!> , cyìyÓ` ñ, !ç! , ðEzv, z !â, ^Í, ðÓ` cy`Îl` cÓ`yç!Ó` çç!%_` Îy`ÎÑ, Óy`~Ñ, !> , , ð, ÎÑ, !â, ^Í, ð fl, iy, òò Ñ, Ó`y E!` Îy !ç! , ðEzv, z ÈÜÈÓ` cy`Îl` xyhs, Éçç`ÎlyÜ!%_` (Interconnect)- ç%ì, Ó`yçñ xÓfl, iyòÜi, ¶, y`ÍÓ` Ñ, yâËyÑ, y!äÈ !yÑ, yÓ` ò, ^îlú ~!> , ≤Ä`Ïçç`ÍÓ` Ó` Ñ, y`ÎäÈ xyÓ` Á` ^Ó!ü @` ÄE!`ÎlyÜf` ~ÓÇ` !« , ì, y`Óyv, , y`îl, ç« , ò- ≤Ä`Ïçç`ÍÓ` Ó` Ñ, yâËyÑ, y!äÈ !yÑ, ^îl, ñ Ñ, fy`ÎúÓ` ^ò`Ïöy!Ó` Ó` ò!ü` ò`Ïöy!Ó` Ó` ^â, ^îl` x`ÌòÑ, ^âËy`Î, y`EÁ!`y`ÍÓ` Ñ, yÓ` - ò, úfl, !Ó` * , ðñ ~Ó` ^v, > , y`ÍÓ` Ó`yÖyÓ` « , òi, y`xyÓ` Á` Ñ, ð- ~!> , ≤Ä`Ïyò` ò`Ïöy!Ó` Ó` ^â, ^îl` Á` Ó!ü` Óf!` Ó` ùñ Ñ, yÓ` í ~!> , xyÓ` Á` ä! , ú !â, , ð !v, > , zFâ, ì, Ó` Ü!ì, ç!òß` E!` - Ñ, fy`Îú` ò`Ïöy!Ó` !> , Ó` fy`ÎðÓ` ^â, ^îl` 10` ^îl`ÎÑ, 100` =í oðì, Ü!ì, ^îl, , ò!Ó` ä, y!ü! , E!` ñ ~Ñ, !> , !ç! , ðEzv, z xò%`ÍÓ` y`Îl` çyv, , y`îÁ!`yÓ` äòf Ñ, ^îl` Ñ, !> , òfy`Ïöy`Ïç`ÎÑ, ^îlú, Ó` ≤Ä`ÏÏ`yàò- Ñ, fy`Îú` Eú ^v, > , yÓ` xfl, iy!` #` fi> , yÓ` Îy`Eyv≈ , Á!`fyÓ` ~ÓÇ` çò, > , Á!`fyÓ` v, z¶, !` ^« , ^!eEz !yÑ, ^îl, , òy`ÍÓ` - 3.4.2` ^ç`ÎÑ, u, y!Ó` ^ò`Ïöy!Ó` ^ç`ÎÑ, u, y!Ó` ^ò`Ïöy!Ó` ñ !y`çEyl` Ñ, Óy` Ó!ÉÓ`yÜi, ^ò`Ïöy!Ó` !Ecy`ÍÓ` , ò!Ó` !â, ì, ñ cyìyÓ` ñ, çò, > , Á!`fyÓ` ^≤Äy@` Äyò` ~ÓÇ` ^v, > , y`ççÓ` « , í Ñ, Ó`yÓ` äòf ÓfÓÉ*! , E!` ñ Ñ, yÓ` í ≤ÄyEzöy!Ó` ^ò`Ïöy!Ó` xfl, iy!` #` ~ÓÇ` xyÑ, y`ÍÓ` ç#!ò! , - ~Ez` ò`Ïöy!Ó` !> , Ñ, ò` Óf!` Ó` ú ~ÓÇ` ≤Äy!`òÑ, ^ò`Ïöy!Ó` Ó` i% , úòy!` ~Ó` ^fi> , y`ÍÓ` ä` « , òi, y`x`ÌòÑ, ^Ó!ü- ~Ez` äy! , #!` ^fi> , y`ÍÓ` ä !v, ¶, yEz`Ïç` !yÑ, y!` ò`Îl`~üyÓú#` ~ÓÇ` ^v, > , y`fl, iy!` #` ≤ÄÑ, !ì, Ó` - ~!`!« , ^!e !!` ÓfÓÉyÓ` Ñ, yÓ` #` â, y!` ì, ^ÍÓEz` ^v, > , y , ò!Ó` Ó!≈ , ò` Óy` ò%`ÎäÈ` ò, úy` ^îl, , òy`ÍÓ` - ^ç`ÎÑ, u, y!Ó` ^ò`Ïöy!Ó` ^îl, x`ÌòÑ, ^ÍÓ` ^ÌòÓ` ¶, y`ÏÜ ¶, yÜ Ñ, Ó`y` ^îl, , òy`ÍÓ` - ^

fi> , y`ÍÓ` ä òyìfò !Ecy`ÍÓ` ~!> , i%Ez` ≤ÄÑ, y`ÍÓ` Ó` E!` ñ 1. òfyÜ`Ìò!> , Ñ, !ò!v, !`y` ≈ ~!`ú`îl, ^â, Ó!jÑ, ^« , ^!eÓ` cyEy`Îlf` ^v, > , y , òv, , y`Óy` ^úÖy`Îy!` ñ` Îðò` Eyv≈ , !vfl, Òñ` òœe , ! , ð !v, fl, Òñ` 2. x, ò!> , Ñ, fyú` !ò!v, !`y` ≈ ~Ez`=lú`îl, !Ó`Îü`!Ó` !ÿ-Ó` cyEy`Îlf` ^v, > , y` ^úÖy`Óy` , òv, , y` E!` -` Îðòñ` !ç!v, ñ !v, !¶, !v, Ezì, fyl!- Eyv≈ , !v, fl, Ò` ≠ Eyv≈ , !v, fl, Ò` Îy` Eyv≈ , v» , yEz¶, Óy` !ò, v, !v, fl, Ò` òy`Ïö` , ò!Ó` !â, ì, ñ ~!> , Ñ, !;òv, z, > , y ^ÍÓ` Ó` ≤Äy!`òÑ, ^fi> , y`ÍÓ` ä` Ezv, z!ò> , - ~!> , ^îl, !v, fl, Ò` ≤> , yÓ` =!úÓ` ~Ñ, !> , fi> , fyÑ, Ó` ^îl` ^!äÈ` Îy`xfyú!`!ò!`yò` !ðò!` Óy` Ñ! , y`Îâ, Ó` hfl, Ó` çE` ^â, Ó!jÑ, #!` v, z, òyìò ~ÓÇ` ≤Ä!ì, Ó` « , yò!úÑ, hfl, Ó` =!úÓ` cy`Îl`!%_` - ~Ó` !¶, ì, ^ÍÓ` Ñ, yòÁ`!`!úÑ, iy`è% , ^îl, Îy`îl, e`y`ú`ç, !T` Ñ, Ó` ^îl, , òy` , òy`ÍÓ` !!â, e` ≠ 3.19]

NSOU ? SE-EC-11 45` ^çEz` äòf` ≈!`ú` ü_` ¶, y`ÍÓ` !ç!ü Ñ, Ó`y` Îy`ÎÑ, - Eyv≈ , !v, fl, Ò!> , ~> , yò≈yú` Sx, òçyÓ` í`ÎlyÜf`V` Óy` Ezr> , yÓ` òyú` S!fl, !Ó` V` i%Ez` ≤ÄÑ, y`ÍÓ` Ó` Ez` E`îl, , òy`ÍÓ` ~ÓÇ` ≤Äâ% , Ó` , ò!Ó` òy`Îl` ^v, > , y`ÍÓ` Ó`y`Ò!ì, , òy`ÍÓ` - ~Ñ, !> , !v, fl, ÒÈÜÈ~Ó` Eyv≈ , !v, fl, ÒÈÜÈ~Ó` ^v, > , y`çM, È!` « , òi, y`ÓyEz`Î, , ò!Ó` òy, ò Ñ, Ó`y` E!` - ~Ñ, !> , Eyv≈ , !v, ^!fl, ÒÓ` ^v, > , y , ò!Ó` ÓE`ÎðÓ` Ü!ì, SçyìÓ` ñ, !ò!ü` ^ç`ÎÑ, ^îlú, V` , ò!Ó` òy!` Ñ, Ó`y` E!` - !!â, e` ≠ 3.20] !ç!v, (CD) ≠ !ç!v, Óy` Ñ, !;òfyQ` !v, fl, Ò` Eú ~Ñ, !> , 12` ^ç!r> !ò> , yÓ` Óf`ÏçÓ` x, ò!> , Ñ, fyú` !v, fl, Ò` ^Ïöy`Ìò` ≤Äâ% , Ó` , ò!Ó` òy`Îl` !v, !â> , yú` ^v, > , y`çM, È!` Ñ, ^ÍÓ` Ó`y`Öy`Îy!` - !ç!v, Ó` ^v, > , y , òv, , yÓ` äòf` !ç!v, v» , yEz¶, ~Ó` ≤Ä`ÏÏ`yàò` E!` - !ç!v, !!â, e` ≠ 3.21] !ç!v, Ó` ò`Îl, yEz`xyÑ, !ì, Á` òy`Ï, ðÓ` ~Ñ, !> , x, ò!> , Ñ, fyú` !v, fl, Ò` Îy`!ç!v, Ó` i% , úòy!` x`ÌòÑ, =ò` Ó!ü` ^v, > , y`ÏyÓ` í Ñ, Ó` ^îl, , òy`ÍÓ` - !ç`Îðöy` Óy` !¶, !v, Á! , !f`çM, È!` Ñ, ^ÍÓ` Ó`y`ÖyÓ` äòf` ~!> , ^Ó!ü` äò!`≤Ä!` - !ç!v, Ó` ò`Îl, yEz`!¶, !¶, !v, Á` i%Ez` Ó` Ñ, ^ÍðÓ` E!` ÈÜÜÈÈ!v, !¶, !v, ^Ó` Ñ, ^!v≈ , Óú` ~ÓÇ` !v, !¶, !v, !Ó` ÈÜÈÓ`yEz> , yÓú- !v, !¶, !¶, Ó` ^v, > , y , òv, , yÓ` äòf` !v, !¶, !v, v» , yEz¶, ~Ó` ≤Ä`ÏÏ`yàò` E!` - !!â, e` ≠ 3.22] v» , yEz¶, ^úäyÓ` Ó` !ÿ-Ó` òyìf`Îò` !ç!v, !v, fl, Ò` ^îl, fl, òü≈ òy` Ñ, ^ÍÓ` Ezì, yÓ` ò`Ïif` !yÑ, y` ^v, > , y , òv, , ^îl, , òy`ÍÓ` Óy! , y`Îl, !úÖ`îl, Á` , òy`ÍÓ` - cyìyÓ` !¶, y`ÍÓ` Ñ, !;òfyQ` !v, fl, Ò` i%Ez` Ó` Ñ, ^ÍðÓ` ^Ïöy`Îy!` - !ç!v, ÈÜÈxyÓ` (CD-R) Óy` Ñ, !;òfyQ` !v, fl, Ò` Ó` Ñ, ^!v≈ , Óú` ~ÓÇ` !ç!v, ÈÜÈxyÓ` v, ÓœSv, z` (CD-RW) x!≈y!` !ç!v, !Ó` ÈÜÈÓ`yEz> , yÓú- !ç!v, ÈÜÈxyÓ` Eú ~Ñ, !> , ò! , yÑ, y` !v, fl, Ò` ^Ïöy`Ìò` ÓfÓÉyÓ` Ñ, yÓ` #` ^v, > , y` !úÖ`îl, , òy`ÍÓ` ò- ì, ^ÍÓ` ~Öy`Ìò` !Ñ, ä%È` !úÖ`îlú, y` òyâËy` Óy , ò!Ó` Ó!≈ , ò` Ñ, Ó`y` Îy!` òy- x, òÓ` !`îl`ÎÑ, !ç!v, ÈÜÈ!Ó` Ó`yEz> , yÓú` ~` ^v, > , y` ò%`ÎäÈ` , ð%òÓ` y!` ^úÖy`Îy!` - !v, !¶, !v, (DVD) ≠ !v, !¶, !v, Óy` !v, !â> , yú` ¶, y`Ïç≈ , yEzú` !v, fl, Ò` cyìyÓ` !¶, y`ÍÓ` ~Ñ, !> , òœe, fyú` v» , yEz¶, (Flash Drive) ≠ ~!> , ~Ñ, !> , ^ , òy`Îl`≈ , Óú` fi> , y`ÍÓ` ä` !v, ¶, yEzç` Îy` Ó`y`ÖyÓ` äòf` Ò%Ó` ^âËy`Î, y` äy!` ÜyÓ` ≤Ä`ÏÏ`yàò` E!` x!≈y!` ~!> , ò`îl, ^! , Ñ, ^ÍÓ` Á` ÓÉò` Ñ, Ó`y` Îy!` - ~`îl` ò`ÏyÓ` í « , òi, y`!Ó!¶, ß` Ó` Ñ, ^ÍðÓ` E`Îl` Îy`ÎÑ, ^Íðòñ` 4` !ÜÿyÓyEz> , ñ` 8` !ÜÿyÓyEz> , ñ` 16` !ÜÿyÓyEz> , ñ` 32` !ÜÿyÓyEz> , ñ` 128` !ÜÿyÓyEz> , Ezì, fyl!- ~!> , Ezv, z~ç!Ó` ç`ÎÑ, ^! , Ó` cyEy`Îlf` Ò%Ó` çE`ÎäEz` Ñ, !;òv, z, > , y ^ÍÓ` !%_` Ñ, Ó`y` Îy!` - ~!`=lú` , òò`v» , yEz¶, Óy` ò`Ïöy!Ó` !fi> , Ñ, , òy`ÏöÁ` , ò!Ó` !â, ì, - !!â, e` ≠ 3.23]

NSOU ? SE-EC-11 46 3.5 cyÓ yÇü ? Ezò, ò%>, lv, ¶, yEzÇ=!úÓ Ñ, yã Éú ÓfÓEyÓ Ñ, yÓ #Ó myÓ y ≤Äi_ ^v, >, y^iÑ, ÓyEzòy!Ó ì, ìlîf Ó * , òyhs, !Ó ì, Ñ, ^iÓ ì, y^iÑ, Ñ, !jòv, z, y^iÓ Ó ÓfÓEy^iÓ Ó v, z, ò ìlîyÜ# Ñ, ^iÓ ì, yúy- ? , ò ìlî !r, Ç lv, ¶, yEzÇ=!ú xò!fl, ; , ò , ò ìlî !r, yÓ ^iÑ, SfyÓ òyò Ñ, yÇ≈yÓ V cÓ y^iòyÓ ãòf ÓfÓE* , EÍ - !Ñ, ä%È cyÿÓ í iÓ ^iòÓ , ò ìlî !r, Ç lv, ¶, yEzÇ=!ú Éú òyv, zçñ Ez^iúÑ, > Δ!òÑ, ^ , òò ~ÓÇ >, yã, !fl, ; , ò Ezì, fyl!i- ? x, ò! , Ñ, fyú òyÑ≈ , !Ó v, yÓ =!ú Ñ, yÜ^iãÓ ü#^i! , ÓfÓEyÓ Ñ, yÓ #Ó Ñ, Ó y !ã, E =!ú còy_ Ñ, Ó ^iì, ç« , ò- ? òfyÜ^iò! , Ñ, EzÇÑ, Ñ, fy^iÓ QyÓ !Ó v, yÓ (MICR) ~òò ~Ñ, ! , ≤Äi!_ ^y ò)ùì, ÓfyÇ!Ñ, Ç !ü^i^i ÓfÓE* , EÍ - ≤Äi! , ! , ÓfyÇÑ, ^iÑ, ~Ñ, ! , xòòf (Unique) ~òxyEz!çxyÓ ^Ñ, yv, ^iÁ! y EÍ ñ ^çEz ^Ñ, yv, ! , ~Ñ, ! , !Ó ìü^i^i ò!ùò myÓ y ^ã, Òj!Ñ, Ñ, y!ú (Magnetic Ink) !i^i^i ^ã, Ñ, =!ú^iì, !ú!Òi, !y^iÑ, - ? Óy^i^i y^iò! , ΔÑ, Éú ^Ñ, y^iòy Óf!_ ^iÑ, ì, yÓ , ò!Ó òy, ò ìlîyÜf üyÓ #!Ó Ñ, ~Ó!ü^i^i TfÓ SÓy^i^i y^iò! , ΔÑ, ^v, >, yv !¶, !_ ^iì, còy_ Ñ, Ó í- ? ~úEzlv, ò!ò, ^iÓ , òi≈yÓ ! , òãÈò ì^i^i xy^iúyÓ v, z!ç !Ecy^iÓ úyEz, ~!ò! , Ç v, y^i^i yv, ÓfÓE* , EÍ ñ ~! , ~! , ç!lv, ò!ò, ^iÓ Ó^i ì, úòy! x^iòÑ, ^Ó!ü , òyì, úy ~ÓÇ !Ó!%f! çyó! # E^i^i !y^iÑ, - ? Ó fyü, ò xfy^i^i :ç ^ò ìòy!Ó Ñ, !jòv, z, yÓ ^iÑ, ì, y!« , !iÑ, ≤Ä^içç Ñ, Ó yÓ ãòf ^v, >, y çM, EÍ Ñ, Ó ^iì, ~ÓÇ Ói≈, òy^iò Ñ, #¶, y^iÓ ≤Ä!e^i^i yãy, Ñ, Ó y E^iFãÈ ì, y òã^iÓ Ó yÓ^iì, çEyl ì, y Ñ, ^iÓ - ~! , Ñ, !jòv, z, y^iÓ ~òò ~Ñ, ! , xfl, y! # äy! Üy ^iÖy^iò x, òy^iÓ ! , Ç !ç^i^i, òñ xfy!≤^i^i, ùò ≤Äyã^i^i Òy ~ÓÇ Ói≈, òy^iò ÓfÓEy^iÓ Ó ãòf ^v, >, y Ó yÖy EÍ !y^iì, Ñ, !jòv, z, yÓ ≤Ä^içç^iÓ Ó^i òy!f^iò ^ç=!ú oèi, ^ , ò ìlî, òy^iÓ - ? Eyv≈, lv, fl, Òñ !y Eyv≈, v» , yEz¶, Óy !ò, :v, !v, fl, Ò òy^iò , ò!Ó !ã, ì, ñ ~! , Ñ, !jòv, z, y^iÓ Ó ≤Äy!òÑ, ^fi, y^iÓ ã Ezv, z!ò , ~! , ^iì, !v, fl, Ò < , yÓ =!úÓ ~Ñ, ! , fi, fyÑ, Ó ^iì ^iãÈ !y xfyú! !ò!ò! yò !ò! Óy Ñ, y^iã, Ó hfl, Ó çE ^ã, Òj!Ñ, #! v, z, òy!yò ~ÓÇ ≤Ä!i, Ó « , yò)úÑ, hfl, Ó =!úÓ cy^iì !%_ - 3.6 xò%ü#úò# 1. Ezò, ò%>, lv, ¶, yEzÇ Óú^iì, !Ñ, ^Óy^iG, ò/2. ò!v, ò, y!^iÓ Ñ, # Ñ, y^iÑ, Ó^iú/3. ~r, yÓ Ñ, # ~Ó^i ÓfÓEyÓ !úÖ%ò- 4. , ò ìlî !r, Ç lv, ¶, yEzÇÈÜÈ~Ó v, z!yÉÓ í !ìò- 5. òfyÜ^iò! , Ñ, EzÇÑ, Ñ, fy^iÓ QyÓ !Ó v, yÓ (MICR)ÈÜÈ~Ó ÓfÓEyÓ !úÖ%ò- 6. Eyv≈, Ñ, ! , ò ~ÓÇ çò, >, Ñ, ! , òÈÜÈ~Ó ò^i^i f, òy!≈Ñ, f !Ñ, / NSOU ? SE-EC-11 47 7. EzÇÑ, ÈÜÈ^ã, ! , ≤Är, yÓ !Ñ, ¶, y^iÓ Ñ, yã Ñ, ^iÓ /8. RAM Á ROMÈÜÈ~Ó ò^i^i f, òy!≈Ñ, f =!ú !úÖ%ò- 3.7 v, z_Ó^i çç^i^i, ì, 1. xò%^iFãÈ! 3.2 2. xò%^iFãÈ! 3.2.1 3. xò%^iFãÈ! 3.2.1 4. xò%^iFãÈ! 3.2.2 5. xò%^iFãÈ! 3.2.6 6. xò%^iFãÈ! 3.3 7. xò%^iFãÈ! 3.3.2 8. xò%^iFãÈ! 3.4.1 NSOU ? SE-EC-11 48 ~Ñ, Ñ, 4 ? Ñ, !jòv, z, yÓ^i cò, >, Á!^i fyÓ Ü‡, ò 4.0 v, z^i^iüf 4.1 ≤Ähfl, yÓòy 4.2 Ñ, !jòv, z, yÓ^i cò, >, Á!^i fyÓ 4.2.1 cò, >, Á!^i fyÓ ~ÓÇ Eyv≈, Á!^i fy^iÓ Ó^i ò^i^i f ç!òÑ≈ , 4.3 cò, >, Á!^i fy^iÓ Ó^i !Ó¶, yÜçò)E 4.3.1 !ç^i^i, ò cò, >, Á!^i fyÓ 4.3.2 xfy!≤^i^i, ùò cò, >, Á!^i fyÓ 4.4 cyÓ yÇü 4.5 xò%ü#úò# 4.6 v, z_Ó^i çç^i^i, ì, 4.0 v, z^i^iüf ~Ez ~Ñ, Ñ, ! , , òv, >, yÓ^i òÓ^i ãyò^iì, òyÓ^i^iÓò ? Ñ, !jòv, z, yÓ^i Eyv≈, Á!^i fyÓ ~ÓÇ cò, >, Á!^i fyÓ ÈÜÈ~Ó ò^i^i f ç!òÑ≈ , ? !ç^i^i, ò cò, >, Á!^i fyÓ ÈÜÈ~Ó !Ó!¶, Ò Ñ, !y≈yÓÜ# ? v, z!yÉÓ íçE Ó^i Ó^i ÓfÓE* , xfy!≤^i^i, ùò cò, >, Á!^i fyÓ ÈÜÈ~Ó^i yÓ^i y 4.1 ≤Ähfl, yÓòy ~Ñ, ! , Ñ, !jòv, z, yÓ^i !ç^i^i, òñ Eyv≈, Á!^i fyÓ ~ÓÇ cò, >, Á!^i fy^iÓ Ó^i còßj^i^i Ü!‡, ì, - Eyv≈, Á!^i fyÓ Óy^i Ói%f! , ò !v, ¶, yEzÇ Üiòy ~ÓÇ ì, !f^i^i, ò!Ó^i ã, yúòy Ñ, Ó^i^i, ç« , ò EÍ - cò, >, Á!^i fyÓ Óú^iì, !Ñ, ä%È !ò ìlî≈üyÓÜ#Ó^i çç, ^iÑ, ^ÓyG, y!^i !y, ò)ò!≈!ò!≈yÓ^i , !ò!≈çT Ñ, yã=!ú ç!òy!ò Ñ, ^iÓ - xyóÓ y äy!òñ ~Ñ, ! , Ñ, !jòv, z, yÓ^i !ò ìã !ã, hs, y Ñ, Ó^i^i, Óy !ò ìã !ò ìã ^Ñ, y^iòy Ñ, yã ç!òy!ò Ñ, Ó^i^i, òy^iÓ^i òy- ~! , ^Ñ, Óú ^iYÜñ !Ó^i^i yÜñ =! ~ÓÇ ¶, y^iÜÓ ò^i^i, y x, òy^iÓ^i ùò ç!òy!ò Ñ, ^iÓ^i Òò ÓfÓEyÓ Ñ, yÓ # ~! , Ñ, Ó yÓ^i !ò ìlî≈ü^i^i - ÓfÓEyÓ Ñ, yÓ # xy^i^iü^i^i ~ÓÇ !ç! , òEzv, z^i çEz xy^i^iü xò%cy^iÓ NSOU ? SE-EC-11 49 Ñ, yã Ñ, ^iÓ - ~Ñ, ^çç, xy^i^iü !y x, òy^iÓ^i ü^iòÓ e^i^i ò=!ú (sequence of operation) !ò! s, fi Ñ, ^iÓ^i ì, y^i^i, ^≤Äyã^i^i Ö^i^i Òy ~ÓÇ ^≤Äyã^i^i Òy=!ú^i^i, ç!ò!ùì, ¶, y^iÓ cò, >, Á!^i fyÓ Ó^i^iü- ~! , Ñ, !jòv, z, yÓ^i !ç^i^i, ^iòÓ ~òò ~Ñ, ! , xçü !y ÓfÓEyÓ Ñ, yÓ #Ó^i y fl, òü≈ Ñ, Ó^i^i, òy^iÓ^i òy- xyóÓ y òyòÓ^i E ~ÓÇ òyòÓ Ó%k, ò_yÓ^i cy^iì !lye^i^i ò Eyv≈, Á!^i fyÓ ~ÓÇ cò, >, Á!^i fyÓ ^i^i, còyò Ñ, ^iÓ^i ¶, yÓ^iì, òy!Ó - ≤Ä!i, ! , Eyv≈, Á!^i fyÓ !v, ¶, yEzÇÈÜÈ~Ó^i !e^i^i y ~ÓÇ Ñ, y!≈Ñ, y!Ó^i y cò, >, Á!^i fyÓ myÓ y ã, y!ùì, EÍ - 4.2 Ñ, !jòv, z, yÓ^i cò, >, Á!^i fyÓ cò, >, Á!^i fyÓ ~òò ~Ñ, ! , üΣ !y Ñ, !jòv, z, y^iÓ Ó^i^i v, >, y ~ÓÇ xy^i^iü^i^i cò!çT^i^i, ^ÓyG, y!^i - ~! , Ñ, !jòv, z, y^iÓ Ó^i^i Eyv≈, Á!^i fyÓ v, z, òy!yò=!ú !ò! s, fiñ çç^i^i yÜfl, iy, òò ~ÓÇ , ò!Ó^i ã, yúòy Ñ, Ó yÓ^i , òyüy, òy!ü !ò!≈çT xy^i^iü=!ú , òyúò Ñ, ^iÓ^i !y^i^i, - xòf¶, y^iÓ Óúy !y! ñ ~Ñ, ! , cò, >, Á!^i fyÓ Ñ, !jòv, z, yÓ^i^iÑ, Ñ, # Ñ, Ó^i^i#! ~ÓÇ Ñ, #¶, y^iÓ ì, y Ñ, Ó^i^i, E^iÓ^i ç! , ãyòy! - v, z!yÉÓ^i fl, !Ó^i , òñ ç

NSOU ? SE-EC-11 52 ~Ñ, !, ^ c>, Ó ^ ÌÌ ^ ÌäÉ Ìy ^ Ñ, Óú ì, yÓ ^ v» , yEz¶, yÓ ^ Ó%G, ^ Ìì, , òy ^ ÌÓ ^ - ~Ñ, !, , !v, ¶, yEzÇ
v» , yEz¶, yÓ ^ ~Ñ, !, , fl, !yì#ò ^ ≤Äy@ Äyö òì ^ ó ~! , !v, ¶, yEz ÌÇÓ ^ Ç!#, Ñ, !e Ì ^ yÑ, úy Ì, òÓ ^ äòf x, òy ^ ÌÓ ^ !, Ç, !Ç ^ Ìfi
, ò! , ^ ÌÑ, ÇEYì ^ ì, y Ñ, ^ ÌÓ ^ - C. úfyD% ^ ÌÌ ^ ä > Δy™ ^ Ìú, , Ó ^ ≠ Ñ, !; òv, z>, yÓ ^ ÷i%öye 0 ~ÓÇ 1 Çò!ßì, ~Ñ, !, , ¶, yÓ ^ Ìy
^ Óy ^ ÌG, Ìy ^ ÌÑ, ^ ò!ùò úfyD% ^ ÌÌ ^ ä Ó ^ Ìú- 0 ~ÓÇ 1 Çò!ßì, ^ ≤Äy@ Äy!öÇ úfyD% ^ ÌÌ ^ ÌäÓ ^ ^ ÓyG, y Ñ, !ö ^ ÌÌ ^ xyòyÓ ^ äòfñ
EyEz ^ ú ^ Ì¶, ú ^ ≤Äy@ Äy!öÇ úfyD% ^ ÌÌ ^ ä òy ^ Ìö ~Ñ, !, , !Ó ^ Ìú ^ Ì ^ ≤Äy@ Äy!öÇ úfyD% ^ ÌÌ ^ ä ^ ì, !Ó ^ Ñ, Ó ^ y EÌ ^ Ìy E zÇ ^ ÌÓ ^ Ìä
¶, yÓ ^ ÌyÓ ^ Çyì, ùf, ò)ì≈- Ç%ì, Ó ^ yÇñ ~Ñ, !, , ÇÓ ^ Oyö (Tool) ≤Ä ^ ÌÌ ^ yäò !äÉú Ìy ~Ñ, !, , ^ ≤Äy@ Äy!öÇ úfyD% ^ ÌÌ ^ äÈÜÈ~ Ó ^ !ä, ì,
~Ñ, !, , ^ ≤Äy@ Äyö ^ ÌÑ, ^ ò!ù ^ ÌòÓ ^ úfyD% ^ ÌÌ ^ ä xò%Óyì Ñ, Ó ^ Ìì, , òy ^ ÌÓ ^ - ≤Äì, !, , ^ ≤Äy@ Äy!öÇ úfyD% ^ ÌÌ ^ ÌäÓ ^
!ÓÑ, y ^ ÌúÓ ^ Çy ^ ÌÌ Çy ^ ÌÌ ~Ñ, !, , úfyD% ^ ÌÌ ^ ä > Δy™ ^ Ìú, , Ó ^ Á ^ Ì, !Ó ^ Ñ, Ó ^ y EÌ ^ ñ Ìy ~Ñ, !, , ^ ≤Äy@ Äy!öÇ ¶, yÓ ^ Ìyì ^ Ó ^ Ìä, ì,
^ ≤Äy@ Äyö =!ú ^ ÌÑ, @ ÄÉí Ñ, ^ ÌÓ ^ ~ÓÇ v, z, ò!% _ ^ v, z, òy ^ ÌÌ ^ ì, y ^ ÌÓ ^ ò!ùò úfyD% ^ ÌÌ ^ Ìä Ó ^ *, òyhs, Ó ^ Ñ, ^ ÌÓ ^ -
Ç%ì!ò!ì≈T¶, y ^ ÌÓ Óú ^ Ìì, ^ Ìú ^ Ìúñ ì, yÓ ^ y ^ ≤Äy@ Äy!öÇ ^ fi>, ^ ÌöR>, =!ú ^ ÌÑ, 0 ~ÓÇ 1 ~Ó ^ ò ^ Ìif Ó ^ *, òyhs, Ó ^ Ñ, ^ ÌÓ ^ Ìy
Ñ, !; òv, z>, yÓ ^ !, , ≤Ä ^ ÌÇÇ Ñ, Ó ^ Ìì, Ç« , ò- ÓfÓE*ì, ^ ≤Äy@ Äy!öÇ ¶, yÓ ^ ÌyÓ ^ v, z, òÓ ^ !ò¶≈, Ó ^ Ñ, ^ ÌÓ ^ ñ úfyD% ^ ÌÌ ^ ä
> Δy™ ^ Ìú, , Ó ^ =!ú ^ ÌÑ, !, ò! , , ≤Äìyò !Ó¶, y ^ Ìú !Ó¶, _ ^ Ñ, Ó ^ y EÌ ^ ñ Ñ, !; òyEzúyÓ ^ ñ Ezr>, yÓ ^ Ì ^ Ä>, yÓ ^ ~ÓÇ ~ ^ ÌÇìjúyÓ ^ - ?
Ñ, !; òyEzúyÓ ^ ≠ ^ Ì ^ ≤Äy@ Äyö =!ú ^ Ñ, yòÄ EyEz ^ ú ^ Ì¶, ú ^ ≤Äy@ Äy!öÇ úfyD% ^ ÌÌ ^ ä ^ úÖy EÌ ^ S ^ Ìöðñ !Ç Óy , òyfl, ÖyÚV
ì, y ^ ÌìÓ ^ ~Ñ, Çy ^ ÌÌ ^ ò!ùò úfyD% ^ ÌÌ ^ Ìä Ó ^ *, òyhs, !Ó ^ ì, Ñ, Ó ^ yÓ ^ äòf Ñ, !; òyEzúyÓ ^ ÓfÓEyÓ ^ Ñ, Ó ^ y EÌ ^ - !Ç ^ Ìfi>, ò
^ ≤Äy@ Äyö !EÇy ^ ÌÓñ Ñ, !; òyEzúyÓ ^ ÇyÇ≈ ^ Ñ, y ^ Ìv≈, SÓfÓEyÓ ^ Ñ, yÓ ^ #ÈÜÈ!ú!Òì, ^ ≤Äy@ ÄyöV ^ úÖy ^ ≤Äy@ Äyö ^ ÌÑ,
xÓ ^ ÌäQ ^ Ñ, y ^ Ìv, SÓyEzòy!Ó ^ ò, ò≈V xò%Óyì Ñ, ^ ÌÓ ^ - ? Ezr>, yÓ ^ Ì ^ Ä>, yÓ ^ ≠ Ó ^ ~Ó!ù<Tf Eú Çì)ì≈ ^ ≤Äy@ Äyö ^ ÌÑ,
~Ñ, Çy ^ ÌÌ ^ ò!ùò úfyD% ^ ÌÌ ^ Ìä Ó ^ *, òyhs, !Ó ^ ì, òy Ñ, ^ ÌÓ ^ ÇyÇ≈ ^ Ñ, yv≈, !, , Ó ^ ~Ñ, !, , Ñ, ^ ÌÓ ^ úyEzò !Ó ^ ÌY ^ Ìì Ñ, ^ ÌÓ ^
~ÓÇ Ñ, yì≈Ñ, Ó ^ Ñ, ^ ÌÓ ^ - Ezr>, yÓ ^ Ì ^ Ä>, yÓ ^ Ó ^ Ç%ì!Óy Eú ì, yÓ ^ y fl, !ì, Éfl, ≥) , ì≈, ¶, y ^ ÌÓ ^ Ñ, yòÄ ^ ≤Äy@ Äyö Çìòyìò
Ñ, Ó ^ Ìì, , òy ^ ÌÓ ^ ò- Ñ, !; òyEzúyÓ ^ Ñ, y ^ Ìoy ^ ≤Äy@ Äyö ^ ÌÑ, Çìòyìò Ñ, Ó ^ yÓ ^ xy ^ ÌÜ, ò% ^ ÌÓ ^ y ^ ÇyÇ≈ ^ Ñ, yv, !, , ^ ÌÑ,
, ò ^ Ìv, , ò! ^ ò, ^ Ìú Ezr>, yÓ ^ Ì ^ Ä>, y ^ ÌÓ ^ Ó ^ ì% , úòyì ^ ^ ≤Äy@ Äyö Çìòyìò Ñ, Ó ^ Ìì, ~Ó ^ Çòì ^ Ó!ù úy ^ ÌÜ- ? ~ÇìjúyÓ ^ ≠
Çòhfl, !Ó ^ ÌòÓ ^ ^ ≤Äy@ Äy!öÇ úfyD% ^ ÌÌ ^ ÌäÓ ^ ì% , úòyì ^ xfy ^ ÌÇì!ú úfyD% ^ ÌÌ ^ ä x ^ ÌòÑ, >, yEz ^ ò!ùò ^ Ñ, y ^ Ìv, Ó ^
!òÑ, >, Óì≈, # - xfy ^ ÌÇì!ú úfyD% ^ ÌÌ ^ ä ò)ùì, ^ ò!ùò ^ Ñ, y ^ Ìv, Ó ^ ≤Äì, #Ñ, # v, z, òfl, iy, òòy (symbolic representation)-
xfy ^ ÌÇì!ú úfyD% ^ ÌÌ ^ ä ^ ≤Äy@ Äyö! , ^ ò!ùò ^ Ñ, y ^ Ìv, xò%Óyì Ñ, Ó ^ yÓ ^ äòf ~Ñ, !, , , ò, ÌÑ, ^ ≤Äy@ Äyö xyÓüfÑ, Ìy ^ ÌÑ,
xfy ^ ÌÇì!úyÓ ^ Ó ^ Ìú- ÇÇ ^ Ì« , ^ Ì, òñ ~Ñ, !, , ~ ^ ÌÇì!úyÓ ^ ~ ^ ÌÇì!ú ^ Ñ, yv, =!ú ^ ÌÑ, ^ ò!ùò ^ Ñ, yv, =!ú ^ Ìì, Ó ^ *, òyhs, Ó ^ Ñ, ^ ÌÓ ^
~ÓÇ xfy ^ ÌÇì!ú ^ ≤Äy@ Äyö Ñ, yì≈Ñ, Ó ^ Ñ, Ó ^ yÓ ^ äòf ≤Äìfl, ì, Ñ, ^ ÌÓ ^ ^ ì, y ^ Ìú- D. !Ç ^ Ìfi>, ò Ezv, z!>, !ú!>, ≠ !Ç ^ Ìfi>, ò
Ezv, z!>, !ú!>, ^ ≤Äy@ Äyö =!ú Ñ, !; òv, z>, yÓ ^ !Ç ^ Ìfi>, ^ ÌöÓ ^ Ó ^ « , iy ^ ÌÓ« , í Çì)ò!Ñ≈, ì, Ñ, yã =!ú Ñ, ^ ÌÓ ^ Ìy ^ ÌÑ, - ≈ =!ú
Ñ, !; òv, z>, yÓ ^ !Ç ^ Ìfi>, ^ Ìö !Óìföyò ^ ≤Äy@ Äyö ~ÓÇ ^ v, >, y =!ú ^ ÌÑ, v, zß ^ Ì, ~ÓÇ Ç%Ó ^ !« , ì, Ñ, Ó ^ Ìì, ÓfÓE*ì, EÌ ^ - ≈ =!ú
ÇyìyÓ ^ ñ, ^ äÉy ^ Ì, y ^ ≤Äy@ Äyö EÌ ^ ñ ~ ^ ÌìÓ ^ äòf !Ñ, ä%È Ñ, yã !ò!ì≈T Ñ, Ó ^ y Ìy ^ ÌÑ, - !Ñ, ä%È Ezv, z!>, !ú!>, ^ ≤Äy@ Äyö
ÇyìyÓ ^ ñ, x, òy ^ ÌÓ ^ !, Ç, !Ç ^ Ìfi>, ^ ÌöÓ ^ Çy ^ ÌÌ ÇÓ ^ ÓÓ ^ yE Ñ, Ó ^ y EÌ ^ ñ !Ñ, ä%È !Óòyö) ^ Ìúf , òyÁì ^ Ìyì ^ ~ÓÇ !Ñ, ä%È
!Ó ^ Ìe ^ ì, y ^ ÌìÓ ^ Ñ, yãÈ ^ Ì ^ ÌÑ, !Ñ, ò ^ Ìì, EÌ ^ - !Ç ^ Ìfi>, ò Ezv, z!>, !ú!>, Ó ^ ÇyìyÓ ^ ì Ñ, yã =!ú !ò! ^ Ó ^ *, ò ≠ ? ò, yEzú òfy ^ Ìöä ^ ÌöR>,
≠ ~Ez Ezv, z!>, !ú!>, =!ú ^ v, >, y ò, yEzú , ò!Ó ^ ä, yúòy Ñ, Ó ^ y ÇEä Ñ, ^ ÌÓ ^ - ÓfÓEyÓ ^ Ñ, yÓ ^ # ^ ÌìÓ ^ ò, yEzú =!ú Ó% ^ Ìä
^ , ò ^ Ìì, ñ Ìv, ^ ÌÓ ^ Q!Ó ^ =!ú ^ ì, !Ó ^ Ñ, Ó ^ Ìì, ~ÓÇ !v, ^ ÌÓ ^ Q!Ó ^ =!ú ÇÇ!ù! , ì, Ñ, Ó ^ Ìì, ñ Ñ, !, ò Ñ, Ó ^ Ìì, ñ Ìv, !ú>, Ñ, Ó ^ Ìì,
Óy ò, yEzú =!ú ÇÓ ^ y ^ Ìì, ÇEYì ^ ì, y Ñ, ^ ÌÓ ^ - v, ziyÉÓ ^ ifl, !Ó ^ *, òñ òyEz ^ Ìe ^ yÇò, >, v, zEz ^ Ìu, yã

NSOU ? SE-EC-11 53 10 x, òy^iÓ^!> Ç !Ç^lfi>, ^iöÓ^ ò, yEzú ~: ^i<^yÓ^yÓ^ Ñ, !jöv, z, y^iÓ^ Ó^yÖy cöhf, ò, yEzú Á
^ò, y^yÓ^ Ö%l^ä^, ò^lì, çyEylf Ñ, ^iÓ^ - ? ÓfyÑ, xy, ò ≠ Ñ, ÖbÁ Ñ, ÖbÁ ^v, >, y ò, yEzú =!ú ò<T E^lì^ lyl^ ñ Óy
á>, òyé ^iö ò%l^äÈ^ ò, úy EÍ^ - ^ç^l^, ^leñ ^v, >, y ÓfyÑ, xy, ò Ö%Ó^iÓ^ Ñ, y!Ó^ E^lì^ Á^l^, - ^l^çÑ, ú çÇfl, iy i, y^lìÓ^ ^v, >, y
x<<, i, Ó^yÖ^lì, ä, yl^ i, y^lìÓ^ ÓfyÑ, xy, ò !Ç^lfi>, ^iöÓ^ Ezv, z!>, !ú!>, ≤Ä^lì^yãò- ? ^v, >, y, ò%òÓ^ &k, yÓ^ (Data Recovery)
≠ ~!>, Ñ, !jöv, z, yÓ^ Eyv≈, !v, fl, Ò v» yEzfl, ñ !Ó^ ò%l^äÈ^, Óú !ò!v, !^yñ x, ò!>, Ñ, fyú !v, fl, yEzç= !úÓ^ ò^lì, y Ez^lúÑ, >
, Δ!òÑ, ^fi>, y^iÓ^ ä !ò!v, !^y^lìÑ, ò%l^äÈ^ ò, úy Óy ^v, >, y, ò%òÓ^ &k, y^iÓ^ Ó^ ≤Ä!e !^y- x^lòÑ, çö!^ çö, >, Á!^ fyÓ^
çöçfyñ Ñ, !jöv, z, yÓ^ fl, yEzÓ^ yçñ lyl, s, fñ, Óy^ Ói%f!i, Ñ, e&!>, Óy EzFäEÿÑ, i, òyò!ÓN, Ñ, y^lãÓ^ Ñ, yÓ^ ^lì xyöÓ^ y
^v, >, y, òyEz òy- !Ç^lfi>, ò Ezv, z!>, !ú!>, ÓfÓEyÓ^ Ñ, ^iÓ^ ñ x!fl, K, ≤Ä!%!_ !ÓiÓ^y EyÓ^y^lòy ^v, >, yÓ^ 80 ^lìÑ, 100
üi, yÇü çyö, ^lúfÓ^ çy^lì, ò%òÓ^ &k, yÓ^ Ñ, Ó^ ^lì, òy^iÓ^ ò- ? fl, yEzÓ^ yç ^lìÑ, ç%Ó^ «, y ≠ xfy!r, ÈÜÈfl, yEzÓ^ yç
^≤Äy@ Äyö= !ú ò>, Á!^ y^lìÑ≈, Ñ, yã Ñ, Ó^ y Ñ, !jöv, z, yÓ^ !Ç^lfi>, ^iöÓ^ äòf ~Ñ, ≤ÄÑ, y^iÓ^ Ó^ ≤Ä^lì^yãò#l^ !Ç^lfi>, ò
Ezv, z!>, !ú!>, ~ =!ú Ñ, !jöv, z, yÓ^ !Ç^lfi>, ò^iÑ, «, !i, @ Äfl, i, Ñ, Ó^ ^lì, òy^iÓ^ ~òò fl, yEzÓ^ yç ^lìÑ, !Ç^lfi>, ò^iÑ,
ç%Ó^ «, y ≤Äiyò Ñ, ^iÓ^ - fl, yEzÓ^ yç= !ú «, !i, Ñ, Ó^ yÓ^ v, z^l^l^l^f Öyòy^lòy ^äEÿ^l, y ^≤Äy@ Äyö^l^y Ezr, yÓ^ ^lò>, Óy
xòfyòf çÇe^ylò, !Ç^lfi>, ò^lìÑ, ~!ç ÓfÓEyÓ^ Ñ, yÓ^ #Ó^ Eyv≈, !v, fl, Ò !ò!ä^iÑ, Ñ, !, ò Ñ, ^iÓ^ - fl, yEzÓ^ yç= !ú
^ò>, Á!^ y^lìÑ≈, Ó^ òyif^iö ~Ñ, y!iÑ, Ñ, !jöv, z, y^iÓ^ äÈ!v, , ^lì^, ò^lìv, , ~äEÿv, , y ^, òòv» yEzfl, Óy !ç!v, Ó^ ò^lì, y
^fi>, y^iÓ^ ä !v, fl, yEzç= !úÓ^ !Ó!òò^lì^ Ó^ òyif^iöÄ äÈ!v, , ^lì^, ò^iÓ^ - !Ç^lfi>, ^iö ≤Ä!l, fl, iy!^ ò, E^lì^ ^Ü^lú xfy!r
, ÈÜÈfl, yEzÓ^ yç çö, >, Á!^ fyÓ^ Eyv≈, !v, fl, Ò fl, Òfyò Ñ, ^iÓ^ ~Óç !l! Ñ, y^lòy Ó^ Ñ, ^iöÓ^ fl, yEzÓ^ yç, òyÁ!^ y^lì^ i, ^iÓ^
^ç= !ú ò<T Ñ, ^iÓ^ ò, ^lú- ~äEÿv, , yÁñ fl, yEzÓ^ yç= !úÓ^ ^lì Ñ, yòÁ !e !^yñ, úy^lì, òÓ^ äòf xfy!r, ÈÜÈfl, yEzÓ^ yç
çö, >, Á!^ fyÓ^ =!ú Ñ, !jöv, z, yÓ^ !>, ^iÑ, çÓ≈«, i, ò!≈^iÓ^«^lì Ó^ y^iÖ- xfy!r, ÈÜÈfl, yEzÓ^ yç ^≤Äy@ Äyö= !úÓ^
Ñ, ^lì^ Ñ, !>, v, zlyEÓ^ í Eú ò≈, ò xfy!r, ÈÜÈfl, yEzÓ^ yç ~Óç Ñ%, EzÑ, ÈÜÈ!Eú xfy!r, ÈÜÈfl, yEzÓ^ yç l^y !Ç^lfi>, ò^iÑ,
fl, yEzÓ^ yç ^lìÑ, Ó^ «, y Ñ, ^iÓ^ - ? !v, fl, Ò òfy^lòä^lòr, ≠ !v, fl, Ò òfy^lòä^lòr, ^≤Äy@ Äyö= !ú^lì, !Ó!fl, Ò !Ç^lfi>, ò
çö, >, Á!^ fyÓ^ xhs, fl, yEzç= !ú^lì, ^lìÑ, ^iö ò!v, fl, Ò !v, ò, fyÜ^lòr, Ó^ ñ ^v, >, y Ñ, ^lì±çÓ^ ~Óç !v, fl, Ò ò, Ó^ òfy!>, ç%ú-
!v, ÈÜÈö, fyÜ^lò^lòr, üò Óú^lì, ^ÓyG, yl^ ò, yEz^lúÓ^ >%, Ñ, ^iÓ^ y= !ú^lìÑ, ~Ñ, !>, !v, ^lfl, ÒÓ^ v, z, òÓ^ e^òyò%çy^iÓ^
çyã^lòy l^y ò, yEzú, òyÓyÓ^ çö!^iÑ, E...yç Ñ, ^iÓ^ - ~!>, !v, ^lfl, Ò ç!M, Èi, ^v, >, y çòy_ Ñ, ^iÓ^ l^y^lì, ^ç= !ú xyÓ^ Á
Ñ, yl≈Ñ, Ó^ fl, y^iÓ^ çyã^lòy l^y^lì - ^v, >, y Ñ, ^lì±çÓ^ ^≤Äy@ Äyö= !ú ò, ò≈fy!>, ç !fl, Ò ò= !ú myÓ^y v, z!^, òß^ fl, fyÑ,
^fl, òç!>, xy>, Ñ, yl^ - !v, fl, Ò ò, Ó^ òfy!>, ç%ú= !ú v» yEz^lìfl, ^v, >, y ç%çÇÜi, fl, y^iÓ^ çÇÓ^ «, ^lìÓ^ äòf >, ΔfyÑ, ~Óç
^çQ^iÓ^ Eyv≈, v» yEzfl, ^iÑ, ò, òf≈y>, Ñ, ^iÓ^ - ? ò, yl^ yÓ^ Á!^ yú ≠ ò, yl^ yÓ^ Á!^ yú ~Ñ, !>, çÇfl, iyÓ^ ^ò>, Á!^ y^lìÑ≈, Ó^
!fl, i, ^iÓ^ ~Óç ÓyEz^iÓ^ l^yÑ, y Ñ, !jöv, z, y^iÓ^ Ó^ ò^lìf ç%Ó^ «, yÓ^ ^iÁ!^ yú^i, !Ó^ Ñ, ^iÓ^ - ~!>, çyiyÓ^ ñ, Ñ, yòÁ
çÇfl, iyÓ^ ò^lìf Ez^lòü ~Óç ^v, >, y ò, yEz^lúÓ^ ò^lì, y i, l^f ç%Ó^ «, yÓ^ äòf ÓfÓE*!i, EÍ^ - ò)ú, ñ ~Ñ, !>, ^ò>, Á!^ y^lìÑ≈, Ó^
òyif^iö Ñ, yòÁ Ñ, !jöv, z, yÓ^ ^iÑ, xò%lòy!i, xfy^lì: ç ^lìÑ, Ó^ «, y Ñ, Ó^ yÓ^ äòf ò, yl^ yÓ^ Á!^ yú !v, äyEzò Ñ, Ó^ y
E^lì^lãÈ- ? !v, fl, Ò !Ñce, òxy, ò ≠ Ñ, yòÁ Ñ, !jöv, z, yÓ^ ^iÑ, ç%â, yÓ^ &fl, y^iÓ^ çâ, ú Ó^ yÖ^lì, ñ !ò!^ò, Ó^ «, iy^iÓ^ ç, i
ãÓ^ &!Ó^ - !v, fl, Ò !Ñce, òxy, ò Ezv, z!>, !ú!>, Ó^ Ñ, yã!>, Eúñ Eyv≈, v» yEz^lìfl, x≤Ä^lì^yãò#l^ ò, yEzú= !ú çE^lãEz !ò!≈yÓ^ í
Ñ, Ó^ y ~Óç

NSOU ? SE-EC-11 54 ^cEz=lu õ%`läE` õ, úy- çQ, yOf v, z`IÖ`O`llÿÜf Eyv, lv,`fl, OÓ` äyl` Üy Öy!ú Ñ, Ó`y äEyv, ,yÁó
 !òí`!òí, ¶, y`IÓ`!v, fl, Ò`!Ñce, òxy, ò ÓfÓEyÓ` Ñ,`IÓ`!ç`lfi,`l`lõÓ` Ñ, y!≈Ñ, y!Ó`ì, y v, z`IÖ`O`llÿÜf¶, y`IÓ`Óyv, ,y`lòy
 `l`lì, ç, òy`IÓ`- 4.3.2 xfy!≤`l`l`Ñ, ùò çö, > Á!`fyÓ` ÓfÓEyÓ` Ñ, yÓ`# myÓ`y çÓ≈y!l`l`Ñ, ÓfÓE*, çö, > Á!`fyÓ` Éú
 xfy!≤`l`l`Ñ, ùò çö, > Á!`fyÓ`- ~!> Ñ, !;òv, z, yÓ`!ç`lfi> õ, ò!Ó`â, yúòyÓ` Ñ, y`lä ÓfÓE*, É!`òy- ~!> ÷i%öye
 ÓfÓEyÓ` Ñ, yÓ`#Ó` ≤`Ä`ll`yãò#l`!ò!≈<T Ñ, yã=lu ç;òyìò Ñ, Ó`l`lì, ÓfÓE*, É!`-`l`Ñ, yòÁ ÓfÓEyÓ` Ñ, yÓ`# ÷i%öye
 Ñ, !;òv, z, yÓ`!ç`lfi,`l`lõÓ` xfy!≤`l`l`Ñ, ùò çö, > Á!`fyÓ` Ez ÓfÓEyÓ` Ñ,`IÓ` l`y`l`l`Ñ, ò- x`l`òÑ, çòl` xfy!≤`l`l`Ñ, ùò
 çö, > Á!`fyÓ`!>`l`lì, ~Ñ, !> òye`≤`Äy@`Äyö l`y`Ñ,`l`lì, ç, òy`IÓ``l`l`òò òyEz`l`e`yçö,`l`lì, Ó`òy, ç, òfyv, ççEä, òy#, f`úÖyÓ`
 àòf`~ÓÇ ç;òyìòyÓ` àòfV x!Óy ~Ñ, !> xfy!≤`l`l`Ñ, ùò çö, > Á!`fyÓ` x`l`òÑ, =!ú`≤`Äy@`Äy`l`l`õÓ` çò!<TÁ É`l`lì, ç, òy`IÓ`ñ
 l`y`l`l`Ñ, Óúy É!`~Ñ, !> çö, > Á!`fyÓ` ç, òfy`l`l`Ñ, ã-`l`l`Öy`l`l`ò x`l`òÑ, =!ú`≤`Äy@`Äyö`Ñ, yòÁ ~Ñ, !> Ñ, yã ç;òyìò Ñ, Ó`yÓ`
 àòf`~Ñ, çy`l`l`Ñ, yã Ñ,`l`l`IÓ`ñ`l`l`õò ~Ñ, !> v, y, y`l`l`IÓç`òfy`l`l`òá`l`l`òr, çö, > Á!`fyÓ`- ~äEyv, ,yÁ ~Ñ, !> xfy!≤`l`l`Ñ, ùò
 çö, > Á!`fy`l`l`IÓ`Ó` ò`l`l`if x`l`òÑ, =!ú çö, > Á!`fyÓ` ç, òfy`l`l`Ñ,`l`l`äÓ`~Ñ, !> Ó, E_Ó` çç@`ÄÉÁ xhs, ¶%≈,`_`l`y`Ñ,`l`lì, ç, òy`IÓ`
 ççö, > Á!`fyÓ` ç%f> Vñ l`y`Ó`~Ñ, !> çy;òy`i`Ezr, yÓ`l`l`ò ç`Óy`v, > y`ò, ò≈fy> l`y`l`l`Ñ, ñ`l`l`òò òyEz`l`e`yçö, > x!ò, ç
 ç%f>, - xfy!≤`l`l`Ñ, ùò çö, > Á!`fyÓ`!ç`lfi> õ çö, > Á!`fyÓ` Á, òÓ`l`ò¶≈, Ó`ú#ú- ~Ñ, !> !ç`lfi> õ çö, > Á!`fyÓ`
 Sx, òy`l`l`IÓ`!> Ç`l`l`fi> òv ~Ñ, àò ÓfÓEyÓ` Ñ, yÓ`# ~ÓÇ Ñ, !;òv, z, yÓ`Eyv≈ Á!`fy`l`l`IÓ`Ó` ò`l`l`if ~Ñ, !> Ezr, yÓ`l`l`ò, ç
 !Eçy`l`l`IÓ` Ñ, yã Ñ,`l`l`IÓ`ñ`l`l`Öy`l`l`ò xfy!≤`l`l`Ñ, ùò çö, > Á!`fyÓ` ÓfÓEyÓ` Ñ, yÓ`#Ó`!ò!≈<T Ñ, Ó`y Ñ, yã=lu ç;òyìò
 Ñ,`l`l`IÓ`- xfy!≤`l`l`Ñ, ùò çö, > Á!`fyÓ`!ç`lfi> õ çö, > Á!`fyÓ` myÓ`y`l`l`ò!`!s, fi, É!`ñ`l`l`!> Eyv≈ Á!`fyÓ`!v, ¶, yEzç
 , ò!Ó`â, yúòy Ñ,`l`l`IÓ`~ÓÇ, ì, y`l`l`IÓ` Ñ, y`l`l`äÓ` àòf ≤`Ä`ll`yãò#l` , ò!Ó`l`l`IÓ`ü`l`l`IÓ` Ñ,`l`l`IÓ``l`l`- ~`l`l`IÓ` ò`l`l`if , òyl≈Ñ, f Éú
 !ç`lfi> õ çö, > Á!`fyÓ` äEyv, ,y Ñ, !;òv, z, yÓ`!> â, ú`l`l`IÓ`òyñ`~ÓÇ xfy!≤`l`l`Ñ, ùò çö, > Á!`fyÓ` äEyv, ,y Ñ, !;òv, z, yÓ`!> ,
 l`lì, Ez ú!`_`üyú#`ÉyÑ, òy`Ñ, òñ ÓfÓEyÓ` Ñ, yÓ`# ≤`Ä`ll`yãò#l`i, y`ò!Ó`l`l`i`çEyl`Ñ, É`l`l`IÓ`òy- xfy!≤`l`l`Ñ, ùò=lu
 Ñ, !;òv, z, yÓ`l`l`Ñ, ÓfÓcy!l`Ñ,`«`l`l`e ÓfÓEy`l`l`IÓ`Ó`!Ñ,`Ö%`l`l`ü`l`l`l`l`l`äE- xfy!≤`l`l`Ñ, ùò=lu`l`l`IÓ`l`l`üEÜÉÁ!`y`≈,
 > yfl, Ò=lu`l`l`Ñ, v, z, òfl, iy, òò Ñ,`l`l`IÓ`- çÓ≈y!l`l`Ñ, ÓfÓE*, !Ñ,`ä%É xfy!≤`l`l`Ñ, ùò çö, > Á!`fyÓ`
 ò#`l`l`ä, xy`l`l`üyã, òy Ñ, Ó`y É`l`l`l`l`l`äE- ?
 Á!`yv≈, ≤`Ä`l`l`ççÓ` ≈ ~Ñ, !> Á!`yv≈, ≤`Ä`l`l`ççÓ` ~òò ~Ñ, !> çö, > Á!`fyÓ` Óy Ez`l`l`üÑ, > Δ!òÑ, v, Ñ%,`l`l`òr, =!ú Ó`â, òyñ
 !Óòfyçñ ç;òyìò ~ÓÇ ò%ò`l`l`IÓ` àòf ÓfÓE*, É!`- Á!`yv≈, ≤`Ä`l`l`ççÓ` x!ò, ç`~ÓÇ Óf!`_`Üi, Ñ, !;òv, z, y`l`l`IÓ`Ó` àòf
 ≤`Äy!`òÑ, ¶, y`l`l`IÓ` xfy!≤`l`l`Ñ, ùò=lu`l`l`IÓ` ò`l`l`if ~Ñ, !> -`Ó` òyif`l`l`ò`Ñ, Óú> yEz!`òç`òl`ñ`òy`l`l`#, fÓ`Óyòyò`~ÓÇ
 ÓfyÑ, Ó`i`òÓ`#«`yÁ Ñ, Ó`y`l`l`y!`~ÓÇ ~Ñ, !> , ò, ¶, y!`^ç=lu`ç`l`Ñ, ¶, y`l`l`IÓ` çyã`l`l`òyÁ`l`l`y!`-`~Ó` çyE`l`l`if
 v, Ñ%,`l`l`ò`l`r, Ó`ò`l`l`if`äE!`Òñ`@`Äyö, ñ`â, y>≈, ~ÓÇ xyÓ`Á`Ñ,`ä%É`xhs, ¶%≈,`_`Ñ, Ó`y çQ, Ó- ~!> v, Ñ%,`l`l`ò`l`r, Ó`
 òy!ã≈òñ`ÉÓ`ò, (Font) ~ÓÇ Ó`à=lu`l`l`Ñ, , ò!Ó`Òì≈, ò Ñ, Ó`l`lì, çyEyl`f Ñ,`l`l`IÓ`- xyãÑ, yú Ñ, y!≈, çòhfl, , òy`l`l`ç≈yòyú
 Ñ, !;òv, z, y`l`l`IÓ`~Ñ, !> Á!`yv≈, ≤`Ä`l`l`ççÓ` ≤`Äy@`Äyö l`y`l`l`Ñ, ñ l`y`!â, !#, ñ ≤`Ä!l`l`l`l`l`IÓ`ò Óy xòfyòf ò!`l`l`üÖyÓ` àòf`~ÓÇ
 ò%ò`l`l`IÓ` àòf > yEz, òÓ`
 yEz> y`l`l`IÓ`Ó` ò`l`l`i, y Ñ, yã Ñ,`l`l`IÓ`- !
 Ñ,`ä%É`ç%, ò!Ó`!â, ì, Á!`yv≈, ≤`Ä`l`l`çç`l`l`IÓ`Ó` v, z; yEÓ`i`Éú òyEz`l`e`yçö, > Á!`yv≈, ñ`Ó`yEz> yÓ`ñ`Á!`yv≈, , òyÓ`l`l`ò, Q
 Ezì, fy!l`- ?`fl, ±v, ù#>, ≈ Ñ, !;òv, z, yÓ`=!úÓ` ≤`Ä!ò`Óyl!l`äfÑ, ÓfÓEyÓ`=!úÓ` ò`l`l`if ~Ñ, !> , l`l`äÉú`l`l`òEÜÉ`Ó`yú
 ≤`Ä`l`l`çç`~ÓÇ`xòfyòf`!ò, òy!`l`l`M!`yú`v, > y`l`l`IÓ`Ñ, v≈, Ñ, Ó`y- ç%ì, Ó`yç xfyÑ, yv, z`l`l`r, > Óy`!EçyÓÓ`«`Ñ,`l`l`IÓ`
 ÓfÓEy`l`l`IÓ`Ó` àòf fi> çfyu, yv≈, ÚÚ`fl, ±v, ù#>, Ò, ò, ò≈fy`l`l`!> !Ó`l`l`i, òy≈,`l`l`IÓ` Ñ, Ó`l`lì, ~Ez`≤`Äy@`Äyö=lu`l`l`IÓ`
 Ñ, Ó`y É`l`l`l`l`l`äEÜ- ~Ñ, !>

NSOU ? SE-EC-11 55 fl, ±v, ü#>, xfy!≤^ˆĨÑ, ùò Éú ~Ñ, !>, xy! i, ˆı«eyÑ, yÓ° !@ˆAv, ñ İy ˆ>, >, ñ òy!jyÓ° ~ÓÇ ã!>, ú
 ò, yÇüò ˆĨÑ, EyäyÓ° EyäyÓ° fl, İ, s, f ˆcú öfy!>, Δ!ˆ: Ezò, ò%>, İEcy ˆİÓ !úò ˆİ, ˆİl - ˆfl, ±v, ü#>, !>, ~òò Ñ, İ, =!ú ü#>,
 cÓ° ÓÓ° yE Ñ, ˆİÓ° İyÓ° ≤Ā!ı, !>, ü#>, ÈÜÈ~Ó° ò ˆİıf ˆ>, >, ~ÓÇ/xıÓy cÇÖfy ˆúÖy ˆİl, ˆòy ˆİÓ° - ˆcú=ıú ˆİ, ˆòò
 cò#Ñ, Ó° iÁ İyÑ, ˆİ, ˆò ˆİÓ° İy xòfyòf ˆc ˆİú Ó° yÖy ˆv, >, y ˆİ ˆİÑ, Ezò, ò%>, İò ˆİl ˆıy v, >, z, ˆò%>, İ! ˆİ, ˆòy ˆİÓ° -
 ˆfl, ±v, ü#>, xfy!≤^ˆĨÑ, ùò=ıúÓ° v, zıyÉÓ° İ Éú öyEz ˆİe yÇö, >, ~İ: ú ~ÓÇ Ñ, fyÓÓ Ezı, fy!ı- ? ˆv, >, y ˆİÓÇ öfy ˆİòã ˆİör>,
 !Ç ˆİıf, ò ≠ ˆv, >, y ˆİÓÇ öfy ˆİòã ˆİör>, cò, >, Á! fyÓ° Éú x ˆİÑ, =ıú ≤Āy@ ˆAy ˆİòÓ° ~Ñ, !>, cò!<T İy ~Ñ, !>, Ñ, y!≈Ñ, Ó°
 , òk, İ, ˆİ, ~Ñ, !>, v, >, y ˆİÓÇ ˆİ ˆİÑ, İ, İf cÓ° ÓÓ° yE Ñ, ˆİÓ° ñ İ, İf c!M, È, Ñ, ˆİÓ° ñ ~ÓÇ İ, İf, ò!Ó° Óı≈, ò Ñ, Ó° ˆİ,
 , òy ˆİÓ° - ~!>, ~Ñ, !>, fi, fy, y>≈, ò, ò≈fy ˆİ, v, >, y ˆİÓ ˆİCÓ° Ñ, y#>, y ˆİöy ˆİ, !Ó° Ñ, ˆİÓ° ~ÓÇ ˆv, >, y Ezò, ò%>, ñ
 ˆı!Ó° !ö, ˆİÑ, ùòñ ˆİı, y ˆİÓ° ãñ, ò%òÓ° ˆk, yÓ° ~ÓÇ öfy!ò, ò% ˆİúüò ãòf >%, ú Öy cÓ° Öyò cÓ° ÓÓ° yE Ñ, ˆİÓ° - İÖò
 ~Ez İÓ° ˆİòÓ° cò, >, Á! fyÓ° ÓfÓEyÓ° Ñ, Ó° y Éı ˆİı, Öò ≈Ā!ı, #, y ˆİòÓ° İ, ˆİl fÓ° ≤Ā ˆİl yãò#ı, İ, y, ò!Ó° Óı≈, İ, ÉÁ! yÓ°
 cy ˆİl cy ˆİl İ, İf !Ç ˆİıf, ò=ıúÁ ÇE ˆİäEz, ò!Ó° Óı≈, ò Ñ, Ó° y İyl - Óı≈, öyò ÓfÓE*ı, !Ç ˆİıf, ˆİö Ófyáı, òy á!>, ˆİı
 ˆv, >, y ˆİÓÇ òı%, ò !Óı, y ˆİÜÓ° ˆv, >, y İ%_ Ñ, Ó° y ˆİ ˆİ, ˆòy ˆİÓ° - ~!>, xò% ˆİöy!ıı, xfy ˆİ: c ˆİ ˆİÑ, v, >, y ˆİÓ ˆİCÓ°
 c%Ó° «, y ~ÓÇ xÖu, İ, yÁ !ò! s, fi Ñ, ˆİÓ° - ˆv, >, y ˆİÓÇ öfy ˆİòã ˆİör>, cò, >, Á! fy ˆİÓ° Ó° v, zıyÉÓ° İ Éú öyEz ˆİe yÇö, >,
 xfy ˆİ: c ~ÓÇ ÁÓ° yÑ, ú Ezı, fy!ı- ? ˆ≤Ā ˆİc ˆİı, ùò xfy!≤^ˆĨÑ, ùò ≠ ˆ≤Ā ˆİc ˆİı, ùò Éú ò!úfy! ˆİòÓ° ~Ñ, !>, öyıföñ İy
 İü≈Ñ, ˆİÓ° v, z, ò!f, İ, İ, ˆİ, ÓfÓEyÓ° Ñ, yÓ° #Ó° Ñ, yã ò% ˆİö ò% ˆİö v, z, òfl, İy, òò Ñ, Ó° yÓ° ãòf ≤Ā ˆİl yãò Éı - ~!>,
 á, y«%>, ı (Visual) ~ÓÇ ˆò!ÓÑ, (Audio) v, zı, ˆİ v, z, öy!yò ˆİÑ, ~Ñ, !ei, Ñ, ˆİÓ° - ˆ≤Ā ˆİc ˆİı, ùò xfy!≤^ˆĨÑ, ùò
 cò, >, Á! fyÓ° ÓfÓEyÓ° Ñ, yÓ° # ˆİıÓ° ≤ĀÑ, " =ıúÓ° v, z, òfl, İy, ò ˆİòÓ° ãòf fl, yEzv, Öy Efy, xıv, >, ˆİ, !Ó°
 Ñ, ˆİÓ° v, z, òfl, İy, òòy Ñ, Ó° ˆİ, cyEıf Ñ, ˆİÓ° -
 ò!ı, ñ ~Ez äı, #ı ˆİ, !ıòv, >, yÓ° ˆ≤Āy@ ˆAyö=ıú v, z, òfl, İy, òòyÓ° ãòf ÓfÓEyÓ° Ñ, yÓ° # ˆİıÓ° !Óı, ı, İ!<T xyÑ, ı!≈ı#ı
 ˆİı%ı!>, ò fl, yEzv, ˆİ, !Ó° Ñ, Ó° ˆİ, ˆİl - v, zıyÉÓ° İñ Á ˆİ, òò x!ò, Ç Ezò ˆİ≈Āçñ öyEz ˆİe yÇö, >, , öyÁ! yÓ° , ò ˆİl ı, - 4.4
 cyÓ° yÇü ? cò, >, Á! fyÓ° Óú ˆİ, ˆv, >, y ~ÓÇ !ò ˆİ≈ ˆİüÓ° cò!<T ˆİÑ, ˆÖyG, y! - ~!>, Ñ, !ıòv, >, y ˆİÓ° Ó° Eyv≈, Á! fyÓ°
 v, z, öy!yò=ıú !ò! s, fiñ cÇ ˆİlyÜfl, İy, òò ~ÓÇ, ò!Ó° á, yúòy Ñ, Ó° yÓ° , öyüy, öy!ü !ò!ı≈<T !ò ˆİı≈ü=ıú , öyúò Ñ, ˆİÓ°
 İy ˆİÑ, - ? Eyv≈, Á! fyÓ° ~Ñ, !>, Ñ, !ıòv, >, y ˆİÓ° Ó° İ, üföyò xÇüñ ˆİ!>, !ò! s, fi Ñ, Ó° yÓ° ãòf cò, >, Á! fy ˆİÓ° Ó°
 ≤Ā ˆİl yãò - ? !Ç ˆİıf, ò cò, >, Á! fyÓ° !>, ÓfÓEyÓ° Ñ, yÓ° # ˆİÑ, Ñ, !ıòv, >, yÓ° !Ç ˆİıf, ò á, yúy ˆİ, cEıf ˆİ, y Ñ, ˆİÓ° ~ÓÇ
 xfy!≤^ˆĨÑ, ùò cò, >, Á! fyÓ° !>, ÓfÓEyÓ° Ñ, yÓ° #Ó° ≤Ā ˆİl yãò xò%ıyl ˆİ Ñ, !ıòv, >, y ˆİÓ° Ó° «, òı, y=ıú ˆİÑ, cÓ° yÇ!Ó°
 ˆİ, yòÁ Ñ, y ˆİäÓ° ãòf !ò!%_ Ñ, ˆİÓ° - ? x, öy ˆİÓ° !>, Ç !Ç ˆİıf, ò ~Ñ, !>, cò, >, Á! fyÓ° ≤ıfy>, ò, ò≈ cÓ° ÓÓ° yE Ñ, ˆİÓ°
 İy ˆİ, xòfyòf ˆ≤Āy@ ˆAyö=ıú á, yúy ˆİ, , öy ˆİÓ° - ÇEñ Ñ, İyl ˆİ ñ ~!>, Eyv≈, Á! fyÓ° ˆİÑ, cÇÜ!ı, İ, ~ÓÇ !ò! s, fi Ñ, ˆİÓ° -
 NSOU ? SE-EC-11 56 ? Ñ, !ıòv, >, yÓ° ÓfÓEyÓ° Ñ, yÓ° #Ó° Ñ, y ˆİäE Ezv, zäyÓ° Ezr, yÓ° ˆİö, Ç Éú Ñ, !ıòv, >, y ˆİÓ° Ó°
 ò!ò>, Ó° ˆİöy ˆİöy !Ñ, ä%È äÈ!Ó Öy ˆİüÖyñ ˆİ=ıú ˆİÑ, Ñ, # ˆİöyv≈, Öy öyv, z ˆİCÓ° cyEıf ˆİf ÓfÓEyÓ° Ñ, ˆİÓ° ˆc İ, yÓ°
 Ñ, yã!>, Ñ, Ó° ˆİ, , öy ˆİÓ° - ? úfyD% ˆİl ˆİ á >, Δy™ ˆİú, Ó° ˆ≤Āy@ ˆAy!òÇ ˆİı, >, ˆİör>, =ıú ˆİÑ, 0 ~ÓÇ 1 ~Ó° ò ˆİıf
 Ó°*, öyhs, Ó° Ñ, ˆİÓ° İy Ñ, !ıòv, >, yÓ° !>, ≤Ā ˆİc Ñ, Ó° ˆİ, Ç «, ò - ? !Ç ˆİıf, ò Ezv, z!>, !ú!>, ˆ≤Āy@ ˆAyö=ıú Ñ, !ıòv, >, yÓ°
 !Ç ˆİıf, ˆİöÓ° Ó° «, İy ˆİÓ° İ Ç!ò!Ñ≈, İ, Ñ, yã=ıú Ñ, ˆİÓ° İy ˆİÑ, - ? ò, y! yÓ° Á! yú ~Ñ, !>, cÇfl, İyÓ° ˆò, Á! y ˆİÑ≈, Ó°
 !ı, İ, ˆİÓ° ~ÓÇ ÖyEz ˆİÓ° İy Ñ, y Ñ, !ıòv, >, y ˆİÓ° Ó° ò ˆİıf c%Ó° «, yÓ° ˆİÁ! yú ˆİ, !Ó° Ñ, ˆİÓ° - ? ~Ñ, !>, Á! yv≈, ≤Ā ˆİc cÓ°
 ~òò ~Ñ, !>, cò, >, Á! fyÓ° İy Ez ˆİúÑ, >, Δ!òÑ, v, Ñ%, ˆİör>, =ıú Ó° á, öyñ !Óòfyçñ Çıöy!ò ~ÓÇ ò% ˆİıÓ° ãòf ÓfÓE*ı,
 Éı - 4.5 xò%ü#úò# 1. Ñ, !ıòv, >, yÓ° cò, >, Á! fyÓ° Óú ˆİ, Ñ, # ˆÖy!G, y! / 2. x, öy ˆİÓ° !>, Ç !Ç ˆİıf, ò ÈÜÈ~Ó° ò!ı
 Ñ, yã=ıú !úÖò- 3. !v, ı, yEzC v>, yEzı, yÓ° Óú ˆİ, Ñ, # ˆÖy ˆİG, ò/ 4. Ñ, !ıöyEzúyÓ° ~ÓÇ Ezr, yÓ° ˆİ≤Ā, yÓ° ~Ó° ò ˆİıf
 , öy!≈Ñ, f Ñ, #/ 5. !Ç ˆİıf, ò Ezv, z!>, !ú!>, ˆ≤Āy@ ˆAyö=ıúÓ° Ñ, yã Ñ, # Ñ, #/ 6. ˆfl, ±v, ü#>, xfy!≤^ˆĨÑ, ùò ˆİòÓ°
 v, z, ò ˆİıy!Üı, y Ñ, #/ 4.6 v, z_Ó° cÇ ˆİÑ, İ, 1. xò% ˆİFäÈı 4.2 2. xò% ˆİFäÈı 4.3.1 3. xò% ˆİFäÈı 4.3.1 4. xò% ˆİFäÈı 4.3.1 5.
 xò% ˆİFäÈı 4.3.1 6. xò% ˆİFäÈı 4.3.2
 NSOU ? SE-EC-11 57 ~Ñ, Ñ, 5 ? ˆv, >, y Ñ, !öy, z!ò ˆİÑ, ùò (Data Communication) Üı, ò 5.0 v, z ˆİjüf 5.1 ≤Āhfl, yÓòy 5.2
 ˆv, >, y Ñ, !öy, z!ò ˆİÑ, ùò !Ç ˆİıf, ò ÈÜÈ~Ó° ˆİ!ü<Tf 5.3 ˆv, >, y Ñ, !öy, z!ò ˆİÑ, ùò ÓfÓfl, İyÓ° ò!ı v, z, öy!yò 5.4 ˆv, >, y
 v, z, òfl, İy, ò ˆİòÓ° !Óı, ı, ııÓ° í (Form) 5.5 ˆv, >, y ≤ĀÖy ˆİÉÓ° !ıÑ, !ò ˆİı≈ü (Data Flow Direction) 5.6 Ñ, !ıòv, >, yÓ°
 ˆò>, Á! yÑ≈, 5.6.1 Ñ, !ıòv, >, yÓ° ˆò>, Á! y ˆİÑ≈, Ó° c%!Óıy 5.6.2 Ñ, !ıòv, >, yÓ° ˆò>, Á! y ˆİÑ≈, Ó° ≤Ā ˆİl yÜ 5.6.3
 Ñ, !ıòv, >, yÓ° ˆò>, Á! y ˆİÑ≈, Ó° ˆı#!Óı, yÜ 5.6.4 ˆò>, Á! yÑ≈, >, ˆİ, öy!á 5.6.5 ˆò>, Á! yÑ≈, !v, ı, yEzC 5.7 cyÓ° yÇü 5.8
 xò%ü#úò# 5.9 v, z_Ó° cÇ ˆİÑ, İ, 5.0 v, z ˆİjüf ~Ez ~Ñ, Ñ, !>, , öv, >, yÓ° , òÓ° äyò ˆİ, , öyÓ° ˆİÓò ? ˆv, >, y
 Ñ, !öy, z!ò ˆİÑ, ùò, ÈÜÈ~Ó° ≤Āy!òÑ, İyÓ° İy ? Ñ, !ıòv, >, y ˆİÓ° Ó° ˆv, >, y v, z, òfl, İy, ò ˆİòÓ° cyıyÓ° í, òk, İ, ?
 Ñ, !ıòv, >, yÓ° ˆò>, Á! yÑ≈, Çıò ˆİÑ≈, İyÓ° İy Á İ, yÓ° ≤Ā ˆİl yÜ ? Ñ, !ıòv, >, yÓ° ˆò>, Á! yÑ≈, ÈÜÈ~Ó° ˆı#!Óı, yÜ ?
 !Óı, ı, ııÓ° ˆİòÓ° ˆò>, Á! yÑ≈, >, ˆİ, öy!á İyÓ° İy ? Ó° ú ÓfÓE*ı, !Ñ, ä%È ˆò>, Á! yÑ≈, !v, ı, yEzC ÈÜÈ~Ó° İyÓ° İy

NSOU ? SE-EC-11 62 ÎÖò Ñ, yòÁ ò, Áí y ÑÑ, Ó cy Ì ÇÇÍ%_ Ìy ÑÑ, ñ ì, Ò ì, yÓ y ÑÑ, Ez ò, Áí y ÑÑ, ÇÇÍ%_ xòf Ñ, Ìjòv, z, yÓ =!úÓ cy Ì ÇÇÍ%_ Ñ, Ìjòv, z, yÓ # !v, Ç, yEzÇ Ìðò !≤Ár, yÓ ~ÓÇ Eyv, Ìvfl, Ò v» , yEzÇ, =!ú Ç, yÜ Ñ, Ó Ìì, òy ÌÓ - v, zÿyÉÓ ifl, ÌÓ * òñ ~ Ñ, Ìj, x!ò, ÌÇ, òÿyá, Ì ÑÑ, Ìjòv, z, yÓ ~ÓÇ ~Ñ, Ìj, !≤Ár, yÓ Ó Ìì ÌäÈñ ò, Áí y ÑÑ, Ó xÇ, y ÌÓñ Ñ, Óú !≤Ár, y ÌÓ Ó cy Ì ÇÇÍ%_ Ñ, Ìjòv, z, yÓ Ì, Ìv, Ç, y ò%o ÌíÓ ãòf ÓfÓEyÓ Ñ, Ó y Ìì, òy ÌÓ - xòf ÌíÓ Ìì !≤Ár, y ÌÓ ñ ç%!Óÿy Ìì, Èí Ì, ÌÓ ≤Áì ò Ì, y ÌíÓ Ìv, Ç, y Ìì !≤Ár, y ÌÓ Ó cy Ì ÇÇÍ%_ Ñ, Ìjòv, z, y ÌÓ fl, iyòyhs, Ó Ñ, Ó Ìì, È ÌÓ - ~Ó ! Ó, òÓ # Ì, ñ ò, Áí y ÑÑ, Ì%_ ò, Ó ÌíÓ Ìüñ !≤Ár, yÓ Ìj, ò, Áí y ÑÑ, xyòy Ìì, Ìì, òy Ó Ìì, y ~ÓÇ ò, Áí y ÑÑ, Ó ≤Áì, Ìj, Ñ, Ìjòv, z, yÓ ÇÈ ÌäEz Ìv, Ç, y fl, iyòyhs, Ó Ñ, Ó yÓ, ≤Á Ìì yãò äEyv, Ç, yEz !≤Ár, y ÌÓ Ó ç%!Óÿy Ì, ò Ìì, òy Ó Ìì, y - 3. çò, Ç, Áí fyÓ !Ó ÌÇyç≈=!ú Ç, yÜ Ñ, Ó y (Sharing Software Resources) ≠ Çò, Ç, Áí fyÓ !Ó ÌÇyç≈= Éú ~òò ≤Áy@ Äyö Öy xfy!≤ ÌÑ, üò Ìy Ñ, Ìjòv, z, yÓ myÓ y Ñ, yòÁ Ñ, yÌ= Çjòyìò Ñ, Ó Ìì, Öy Ìò!òò !Ç, ÌÑ, Ñ, yÌ= Çjòyìò Ñ, Ó Ìì, ÓfÓE*ì, Èí - ~òò, ò, Ó ÌíÓ ÌíÖy Ìò ò, Áí y ÑÑ, Ç v, z, óúÇ, f ò Ì ÒfÓEyÓ Ñ, yÓ # ÌíÓ fl, Ìj, Ç, Ç, y ÌÓ ≤Á Ìì yãò # Ì Ì Ñ, yòÁ xfy!≤ ÌÑ, üò Ezòfì, ú ~ÓÇ Ñ, òì, ÜyÓ Ñ, Ó Ìì, Èí - Ì, ÌíÓ Ñ, Ìjòv, z, yÓ =!ú Ìì Ñ, yòÁ ò, Áí y ÑÑ, Ó òyif Ìò ÇÇÍ%_ Ìy ÑÑ, Ì, ÌíÓ ≤Á Ìì yãò # Ì çò, Ç, Áí fyÓ Öy xfy!≤ ÌÑ, üò =!ú ~Ñ, Ìj, Ç, y Ç, y ÌÓ Ñ, y # Ì Ç, y ÌÓ Ñ, òì, ÜyÓ Ñ, Ó y Ìy Ì ~ÓÇ ÇÑ, ÌúÓ myÓ y Ç, yÜ Ñ, Ó y Ìy Ì - ~!j, ò) òfÓyò çò Ì ~ÓÇ Ìv, Ç, fl, Ì, ÒÓ fl, iyò cyò Ì Ñ, ÌíÓ - 4. Ìj, Ç ÇÓ « Ì, í (Preserve Information) ≠ Ìj, Ç, yÜ Ñ, ÌíÓ òÁí yÓ, Ç, òyü, òy!ü ~Ñ, Ìj, ò, Áí y ÑÑ, ò, Ó ÌíÓ Ìü Ìj, fÁ ÇÇÓ « Ì, Ì, Ó Ìì, ÇEyl Ì, y Ñ, ÌíÓ - Òú Ñ, Ìì Ñ, Ìj, Ìò!ì≈T Ñ, Ìjòv, z, y ÌÓ !ò! òì, ÓfyÑ, xy, ò Óäy Ì Ó yÖy Ñ, Ìj, ò - ~äEyv, Ç, y ÓfyÑ, xy, ò ÌíÓ Ó yÖy Ñ, Ìjòv, z, y ÌÓ Ñ, y Ìòy Ì%á≈, òy Öy Ófì=Ì, yÓ Ñ, yÓ Ìì =Ó çc, ò) Ì= Ìv, Ç, y òT È Ìì, òy ÌÓ - Ì, ÌíÓñ ò, Áí y ÑÑ, Ì%_ ò, Ó ÌíÓ Ìüñ =Ó ç c, ò) Ì= Ìv, Ç, yÓ ~Ñ, Ìj, xò%!ú! ò cy Ç, y ÌÓ Ó, òyü, òy!ü ò, Áí ÌíÑ, Ó xòfyòf ÇÇÍ%_ Ñ, Ìjòv, z, y ÌÓ Ó yÖy Ìì, òy ÌÓ - ~Ez « Ì, Ìèñ ~Ñ, Ìj, Ñ, Ìjòv, z, y ÌÓ Ó Ófì=Ì, yÓ ò, Ìú Ìj, Ç EyÓ y Ìì, òy ÌÓ òyñ ÌòòEz ≤Á Ìì yãò Èí xòf Ñ, Ìjòv, z, yÓ =!ú Ì ÌÑ, Ì ÌÑ, y Ìòy çò Ìì Ìv, Ç, y, òyÁí y Ìì, òy ÌÓ - 5. Ñ, Ìjòv, z, ò ÌÑ, üò ≠ Ñ, Ìjòv, z, yÓ ò, Áí y ÑÑ, =!ú òyò% ÌíÓ ÌyÜy ÌyÜ, òk, Ìì, Ìì, !Ó≤ Ó á!j, Ìì ÌäÈ- Ñ, yÜ ÌäÓ òyif ò ò Ìöy Á ò Ìì=üyÓú# !Ó!òò Ñ, Ó yÓ ò Ìif ≤Áá% Ó, ò%òí Ófì ~ÓÇ !Óúj! xhs, Ç%≈, Ìy ÑÑ, - ÌyÓ, ò, Ó Ìì=ñ ò, Áí y ÑÑ, ÓfÓEyÓ Ñ, yÓ # Ó y Ì, yÌ= Ìì, Ç, y ÌÓ xòf ÌÑ, Öyì=, y, òyÇ, y Ìì, òy ÌÓ ò ~ÓÇ ~òò ÌÑ, Ì, y ÌíÓ Öyì=, y ≤Áy/E È Ìì ÌäÈ ÌÑ, òy Ì, yÁ, òÓ # Ç, y Ñ, Ó Ìì, òy ÌÓ ò - 5.6.2 Ñ, Ìjòv, z, yÓ ò, Áí y ÑÑ, Ó ≤Á Ìì yÜ xyãÑ, yú Ñ, Ìjòv, z, yÓ ò, Áí y ÑÑ, =!ú Ìü"ñ !Ó Ìòyìò äÜìñ ÓfÓcy Ìì Ó, òyü, òy!ü xyöy ÌíÓ Ìò!òò ä#Ó ÌòÓ ~Ñ, Ìj, Ç, ò!Ó ÌyÌ= xD È Ìì v, z Ìj, ÌäÈ- !Ó!Ç, Ì" « Ì, Ìè Ñ, Ìjòv, z, yÓ ò, Áí y ÑÑ, Ó ≤Á Ìì yÜ =!ú !òj Ó * ò ≠ 1. ÓfÓcy Ìì Ñ, ≤Á Ìì yÜ Öy xfy!≤ ÌÑ, üò (Business Application) ≠ ÌÑ, ä%È iyÓ iy =!úÓ xyìòÈÜÈ≤Áy ÌòÓ ãòf ÇÇfl, iy =!ú Ìì, Ñ, yÌ=Ñ, Ó ÇÇfl, iyò Ç, yÜ Ñ, ÌíÓ òÁí y ÌÓ Ñ, yÓ - ~ ÌÑ, x, ò ÌíÓ Ó cy Ìì Òú Ñ, Ìì Ñ, Ìj, Ñ, Ìjòv, z, yÓ ÇÇÍ%_ Ñ, ÌíÓ ~!j, xã≈ò Ñ, Ó y Ìì, òy ÌÓ - ~!j, Ñ, yÜä ÓfÓEyÓ òy Ñ, ÌíÓ ÓfÓcy Ìì Ó Ìj, Ñ, yÌ=Ñ, Ó Ç, y ÌÓ fl, iyòyhs, Ó Ñ, Ó Ìì, Ìì - v, zÿyÉÓ ifl, ÌÓ * òñ ~Ñ, !ÓÇ, y ÌÜÓ ~Ñ, äò Ñ, ò≈â, yÓ # ò, Áí y ÑÑ, ÓfÓEyÓ Ñ, ÌíÓ xòf !ÓÇ, y ÌÜÓ ≤Á Ìì yãò # Ì, Ìj, ò, ò Ìì, òy ÌÓ - 2. !Ó, òòò Á !Óe Ì ≠ !Ó, òòò ÇÇfl, iy =!ú ã!Ó, ò (servey) ò, Ó Ì, yúòyÓ ãòf ò, Áí y ÑÑ, =!ú ÓfÓEyÓ Ñ, ÌíÓ @ ÄyÈÑ, ÌíÓ Ñ, yãÈ Ì ÌÑ, Ì, Ìj, ÇÇ@ ÄÈ Ñ, ÌíÓ Á Ì, y !Ó Ìy"è Ì ÌíÓ - ~!j, Ì, y ÌíÓ @ ÄyÈ ÌÑ, Ó ≤Á Ìì yãò # Ì, y ÓG, Ìì, ~ÓÇ NSOU ? SE-EC-11 63, òif !ÓÑ, y Ìü ~Ez Ìj, Ç ÓfÓEyÓ Ñ, Ó Ìì, ÇEyl Ì, y Ñ, ÌíÓ - !Óe Ì, Ç, òyüyÓ Ó y Ì, y ÌíÓ ÇÇfl, iyÓ xy Ì Öyv, Ç, y ÌòyÓ ãòf !ÓÇ, Ì" xfy!≤ ÌÑ, üò Ìðòñ xòúyEzò ù! ò, Çñ, Ç, Ìúü! ò, Ç ~ÓÇ ~Ì yÓ úyEz™ =!úÓ ãòf xòúyEzò !Ó äy Ìì=, òñ Èy Ì, ú Ó çò !Ó äy Ìì=, òò Èzi, fy! ÓfÓEyÓ Ñ, Ó Ìì, òy ÌÓ ò - 3. xy!≈Ñ, ò, Ó ÌíÓy ≠ !Öy% Ìì, Ç, òyò% ÌíÓ xy!≈Ñ, ò, Ó ÌíÓy çÓ ÓÓ y ÌÈ Ñ, Ìjòv, z, yÓ ò, Áí y ÑÑ, =!ú ≤Áìyò Ç, Ìì, òñ, y, òyúò Ñ, ÌíÓ - v, zÿyÉÓ ifl, ÌÓ * òñ xy!≈Ñ, xfy!≤ ÌÑ, üò Ìðò ~Òì%fl, ò Ì, È!Óú fl, iyòyhs, Ó ÓfÓEyÓ Ñ, yÓ # ÌÑ, ÓfyÇ ÌÑ, òy ÌÜ Ìì x!≈ fl, iyòyhs, Ó Ñ, Ó Ìì, ÇEyl Ì, y Ñ, ÌíÓ - ÌÑ, ä%È xòfyòf xy!≈Ñ, xfy!≤ ÌÑ, üò Ìy çjò) Ì=Ó * Ì, ò ò, Áí y ÑÑ, Ó ÓfÓEy ÌíÓ Ó Á, òÓ !òÇ, ò, ü#ú

i,yÓ ð ðif ~!> ~ðñ ~ Ó ðilüÑ, ð%oy ~ÓÇ !Ó!ò ðil yÜ, ð!Ó ð ðiÓy!ñ } ðiÓ ð Ez!i, Eyç xò%ç! ,yò ~ÓÇ xyÓ Á x ðlòÑ, !Ñ, ä%ÈÈÛÈ~Ó xhs, ¶%≈, _ - 4. !v, ðiÓ Q!Ó ~ÓÇ i, !f, ð!Ó ð ðiÓy!ñ (Directory and Information Services) ≈ !v, ðiÓ Q!Ó ð!Ó ð ðiÓy=!ú !Óÿ³Ófy, ð# xò%ç! ,yò !e ! yÑ, úy, ð ðilÑ, cÓ y!B!i, Ñ, Ó yÓ ð ðf ~Ñ, !> Ó,É! ÇÇÖfÑ, ð,yEzú ðilÑ, ~Ñ, !> ð ð, w#i xÓfl, iy ðò (central location) ÇÇÓ « ðiÓ xò%ð!i, ðil - Ezr, yÓ ð ðl ð, ð!Ó ð ðiÓy ð ðòñ Ó% ðil!> ð ðy≈, ~ÓÇ ð v, > y ÓfyçÑ, =!ú Ñ, ðilÑ, ð ç ðilÑ, ðil, Ó ð ðif ÓfÓEyÓ Ñ, yÓ # ðilÓ ð ðf ≤Äa%, Ó ð!Ó ðy ðil i, !f cÓ ÓÓ yE Ñ, Ó ðil, ðy ðiÓ - 5. v, z! , ðy!ò ≈ Ñ, !jòv, z, yÓ ð ð, Á! yÑ≈, =!ú Ófy, ðÑ, ¶, y ðiÓ v, z! , ðy!ò ÓfÓfl, iy! ÓfÓÉ*! , E ðilFäÈ- v, ziyÉÓ ifl, !Ó * , ðñ Ñ, !jòv, z, yÓ ÈÛÈÇEy! Ñ, !v, äyEzò (CAD) ~ÓÇ Ñ, !jòv, z, yÓ ÈÛÈÇ Ey! Ñ, ðfyò%ò, fyÑ, á, y!Ó Ç (CAM)ÈÛÈ~Ó ð ðil, y xfy!≤ ðilÑ, üò=!ú ð ð, Á! yÑ≈, ð!Ó ð ðiÓy ÓfÓEyÓ Ñ, ðiÓ ð, ðif=!ú !v, äyEzò ~ÓÇ v, z! , ðy!ò Ñ, Ó ðil, ÇEy! i, y Ñ, ðiÓ - 6. EzÈÛÈ ðEzú ð!Ó ð ðiÓy!ñ ≈ ~!> ð ð, Á! y ðilÑ≈, Ó cÓ≈y!ilÑ, ÓfÓÉ*! , ~Ñ, !> xfy!≤ ðilÑ, üò- Ñ, !jòv, z, yÓ ð ð, Á! yÑ≈, =!ú Ó ÇEy! i, y! Ñ, v, z Ñ, ðilÑ, ð ç ðilÑ, ðil, Ó ð ðif ~ÓÇ Ñ, yÜä ÓfÓEyÓ ðy Ñ, ðiÓ Ez !Óÿ³a% ðil, , EzÈÛÈ ðEzú ðy, y ðil, ðy ðiÓ - 7. ðyÓyEzú xfy!≤ ðilÑ, üò ≈ çú%úyÓ ð ð, yò ~ÓÇ Á! fyÓ ðilüç ð ð, yò=!ú Ó ð ðil, y ðyÓyEzú xfy!≤ ðilÑ, üò=!ú Ó ÇyEy ðilfñ Ñ, !ðv, z!ò ðilÑ, üò Ñ, Ó ðil, EzFä%ÈÑ, ðy ðilÑ, Ó y ðilÑ, y ðy ðy! Üy ðilÑ, Ez i, y ðilÓ Ñ, ðil, ðÑ, !ò ð, yúy ðil, ðy ðiÓ - çú%úyÓ ð ð, Á! yÑ≈, =!ú Ó ÇyEy ðilf ðöi Ñ, Ó yÓ çð! Á úy ðilÑ, Ó y ðilÑ, x, ð!Ó Ó Çy ðil ðyÜy ðyÜ Ñ, Ó ðil, ðy ðiÓ - 8. Ñ, ðò, y ðiÓ !TMÇ ≈ ð ð, Á! yÑ≈, Ç ðilÓ ÇyEy ðilf Ñ, ðò, y ðiÓ !TMÇ S > , !ú Ñ, ðò, y ðiÓ !TMÇ Óy !¶, !v, Á Ñ, ðò, y ðiÓ !TMÇV, ð!Ó ð, yúò Ñ, Ó y ðil, ðy ðiÓ !y i) Ó! ði≈, # xÓfl, iy ðò ð xÇü@ ðEilÑ, yÓ # ðilÓ ~ðilÑ, x, ð!Ó Ó Çy ðil ðyÜy ðyÜ Ñ, Ó yÓ ç% ðilüÜ ðil - ð ðò El ð ð!ò i, yÓ y ~Ñ, Ez á ðiÓ v, z, ð!fl, i! , xy ðiläÈò- 5.6.3 Ñ, !jòv, z, yÓ ð ð, Á! y ðilÑ≈, Ó ð!il!Ó¶, yÜ Ñ, !jòv, z, yÓ ð ð, Á! yÑ≈, =!ú ðilÑ, ð!òÓk, Ñ, Ó yÓ ð ðf çyiyÓ ðil, ðÑ, yò ð ð ðEil ðyÜf ðyòil, ðEzò !yEz ðEyÑ, !%!> , ðyey (dimensions) xyÓ Á =Ó &ç, ð!i≈ !Eçy ðiÓ !Ó!Ó!à, i, El ð ðyÓ ~Ñ, !> , Éú ðfl, Óú ~ÓÇ x, ðÓ!> , > ΔyTM! ðüò ≤Ä!l!_ - ðfl, Ó ðilüÜ !¶, !_ ðil, ðñ Ñ, !jòv, z, yÓ ð ð, Á! yÑ≈, =!ú ðilÑ, !i, ð ≤ÄÑ, yÓ ð!ilÓk, Ñ, Ó y ðil, ðy ðiÓ ð ðyÑ, yú ~!Ó ! y ð ð, Á! yÑ≈, (LAN), ð ð!> Δy, ð!ú, ð ~!Ó ! y ð ð, Á! yÑ≈, (MAN) ~ÓÇ Á! yEzv, ~!Ó ! y ð ð, Á! yÑ≈, (WAN)- > ΔyTM! ðüò ≤Ä!l!_ Ó !¶, !_ ðil, ðñ Ñ, !jòv, z, yÓ ð ð, Á! yÑ≈, =!ú ð ðil r, ÈÛÈ% , ÈÛÈ ð ðil r, ð ð, Á! yÑ≈, ~ÓÇ Çjâ, yÓ (broadcast) ð ð, Á! yÑ≈, !Eçy ðiÓ ð!ilÓk, Ñ, Ó y ðil, ðy ðiÓ - úyÑ, yú ~!Ó ! y ð ð, Á! yÑ≈, Ç (LAN) ≈ LAN Éú ~Ñ, ≤ÄÑ, y ðiÓ Ó Ñ, !jòv, z, yÓ ð ð, Á! yÑ≈, !y ðÑ, Óúöyey ~Ñ, !> , ðEÿ ð, y ð ð, Ó ðilüÜ!úÑ, xM, Éú SçyiyÓ ðil, ~Ñ, Óú≈ðyEzú Óy i, yÓ Ñ, ðiÓ ð ð ðif !y ðilÑ, v ð ðò x!ò, çñ Óy!v, , NSOU ? SE-EC-11 64 Óy !Ó!> Ç Slâ, e ≈ 5.3V ä% ðil, , !y ðilÑ, - LANÈÛÈ~ ÇÇ!%_ Ñ, !jòv, z, yÓ =!ú ðil, ~Ñ, !> , ð ð, Á! yÑ≈, x, ðy ðiÓ !> Ç ÓfÓfl, iy !y ðilÑ, - ~Ñ, !> Ñ, !jòv, z, yÓ ðilÑ, ð, yEzú çy¶≈, yÓ !Eçy ðiÓ ð ðlòyð#i, Ñ, Ó y El ð ð !yÓ ð ðif çðhfl, çò, > , Á! fyÓ =!ú Ezòfl, ú Ñ, Ó y !y ðilÑ, ~ÓÇ ~!> , ð ð, Á! yÑ≈, !> , ðilÑ, !ò! s, fl Ñ, ðiÓ - ~!> , ~ðò çò, > , Á! fyÓ Á çM, El ð Ñ, ðiÓ Ó y ðiÓ !y ð ð, Á! y ðilÑ≈, ÇÇ!%_ xòfyòf Ñ, !jòv, z, yÓ =!ú myÓ y ¶, yÜ (share) Ñ, Ó y !y! - ð, yEzú çy¶≈, y ðiÓ Ó Çy ðil ÇÇ!%_ xòfyòf Ñ, !jòv, z, yÓ =!ú ðilÑ, Á! yÑ≈, ðif! , üò Ó ðilü- Á! yÑ≈, ðif! , üò=!ú ð, yEzú çy¶≈, y ðiÓ Ó ð ð ðil Ñ, ð ð!_ úyú# E ðil, ðy ðiÓ ~ÓÇ i, y ðilÓ Eyv≈, v» yEz ðil¶, x!i, !Ó _ çò, > , Á! fyÓ !yÑ, ðil, ðy ðiÓ - Ó!úÓ ¶, yÜ LANÈÛÈ~ñ Ñ, !jòv, z, yÓ çÇ ðilüÜ Ñ, Ó ðil, i, yÓ (Wire) ÓfÓÉ*! , El - !!à, e ≈ 5.3] Á! yEzv, ~!Ó ! y ð ð, Á! yÑ≈, Ç (WAN) ≈ WAN Éú ~Ñ, !> , Ó,É! ð ð ðilüÜ!úÑ, xM, Éú ð ðò üÉÓ ð ð ðy ðñ ðiü Óy ~ðò!Ñ, ð% ðiÓ y !Ó!ÿ³a% ð ðif x ðlòÑ, Ñ, !jòv, z, yÓ ðilÑ, xyhs, ÉçÇ ðilüÜ Ñ, Ó yÓ ÓfÓfl, iy Slâ, e ≈ 5.4V- ~Ez ðiÓ ðlòÓ ð ð, Á! yÑ≈, =!ú ÇÇ ðilüÜÓ ð ðf ð ð, !ú ðlò, yò úyEzòñ v, z, ð@ ðE !úB, ~ÓÇ xòfyòf !i) Ó, ðyÓyÓ ðyÜy ðyÜ ≤Ä!l!_ ÓfÓEyÓ Ñ, ðiÓ - ~Ez äyi, #! ð ð, Á! yÑ≈, =!ú Ñ, ðilÑ, ðilüÜ Óy Ñ, ðilÑ, EyäyÓ ðyEzú ~úyÑ, y ð ðò ç Ó ð ð, y!Ó Á ÓçÓ ð ð, y!Ó , ðfy ðilÑ, > , Ç%Ez!à, Ç ð ð, Á! yÑ≈, ~ÓÇ äyi, #! ð ð, !ú ðlò, yò ð ð, Á! yÑ≈, ð!Ó ð ðiÓüò Ñ, Ó yÓ ð ðf !v, äyEzò Ñ, Ó y E ðil ðiläÈ- v, ziyÉÓ ifl, !Ó * , ðñ ~Ñ, !> , ÇÇfl, iy WANÈÛÈ~Ó ðyif ð ð i, yÓ ð! y!ilÓ ð ð ð ð ðyEz ~ÓÇ ð%ilYez ðilÓ x!ò, ðç ÓfÓÉ*! , úfyò=!ú ðilÑ, x, ð!Ó Ó Çy ðil ÇÇ!%_ Ñ, Ó ðil, ðy ðiÓ - !!à ð ð, yò ð WAN Óf!_ Üi, ÓfÓçy ðilÓ ðy!úÑ, yòyi#ò E ðil, ðy ðiÓ Óy ¶, yv, , y ð ð! y ðil, ðy ðiÓ ð ð!> , çyiyÓ ðil, ~Ñ, !> , ðyÓ!úÑ, ð ð, Á! yÑ≈, !y ðEÿ ð, y ~ÓÇ ðifÓi≈, # xyÑ, y ðiÓ Ó ð ð, Á! yÑ≈, =!ú ðilÑ, ~Ñ, çy ðil ÇÇ!%_ Ñ, Ó yÓ ð ðf !v, äyEzò Ñ, Ó y E ðil !y ðilÑ, - WAN ~Ó Ó, E ð v, ziyÉÓ i Éú Ezr, yÓ ð ðò, - WAN ÓfÓçy! ð ð, ≤Ä!i, ç, yò=!ú ðil, x ðlòÑ, ç%!Óy ðil ~Ó ð ðif Ñ, ðilÑ, !> , !ò! Ó * , ð ≈ ? ~!> , xÓfl, iy ðlòÓ ðòò#! i, y (flexibility of location) cÓ ÓÓ yE Ñ, ðiÓ Ñ, yÓ i ~Ó ðyif ð ð ~Ñ, Ez v, > y ÓfÓEyÓ Ñ, ðiÓ ð ðilÑ, y ðyò xÓfl, iyò ðilÑ, Ñ, yâ Ñ, Ó y !y! - ? ~Ó ðyif ð ð EzÈÛÈ ðü ~ÓÇ ð, yEzú ðil yÓ Ñ, ðiÓ úyÖy x!ò, ç=!ú Ó ð ðif ðyÜy ðyÜ ÓfÓfl, iy v, z!ò, ð ð, Ó y ðil, ðy ðiÓ - ? ~!> , ~Ñ, !> , ÇÇfl, iyÓ ð ð, w#¶, !, ð v, > y ÓfyÑ, xy, ð!ç ðif! , ð ðilÑ, ÇEy! i, y Ñ, Ó ðil, ð ðiÓ - ? !çÑ, ú ÇÇfl, iyÓ x ðlòÑ, ðEÿ ð, y ðEÿ ð, y ~ÓÇ xyhs, Éç!ð!Ñ≈, !, x!ò, ç (interrelated offices) xy ðiläÈ i, yÓ y çÑ, ú x!ò, ÇÈÛÈ~Ó ð, yEzú=!ú Ñ, w#i ¶, y ðiÓ çM, El ð ðil, ðy ðiÓ ~ÓÇ ~ðilÑ, x, ð!Ó Ó i, !f ð ðil, ðy ðiÓ -

NSOU ? SE-EC-11 68 ,òŷyâ ,!> , ^òyv , Ìy^îÑ , ~ÓÇ ~Ñ ,!> , ^òç > , ^î , òyú!ä Öyhfl , ÓÓyÍ^ ò Ñ , Ó^î , â , yÍ^ ì , ^îÓ 5 (5-1)/2
xì≈yÍ 10!> , !ú^îB , Ó^ ≤Ä^îî^yãò- ~äËyv , yÁ^Ez !úB , =!ú çðßÍ^ Ñ , Ó^î , ñ^ ò> , ÁÍ^y^îÑ≈ , Ó^ ≤Ä!ì ,!> , !v , ¶ , yEz^îÇ xÓüfEz
(n-1) Ñ , !òv , z!ò^îÑ , ùò SEzò , ò%> , /xyv , z> , ò%> , V^ , òy≈ , ÌyÑ , ^î , E^îÓ- ^òç > , ^î , òyú!äÓ^ Ç%!Óiy=!ú !òj^ Ó^ * , ò ≠ ? !î
^Ñ , yòÁ !úB , ÓfÓEyÓ^ Ñ , Ó^y òy EÍ^ñì , ^îÓ ì , y , ò% ^îÓ^y !Ç^îfi , ò!> , ^îÑ , x« , ò Ñ , ^îÓ^ òy- ? ^òyv , =!úÓ^ ò^îif
çÓ^yc!Ó^ çÇ^îÿÛ ÌyÑ , yÍ^ ÌyÛy^îÿÛ òøì , EÍ^ - ? ^ò> , ÁÍ^y^îÑ , eø!> , çòy_ Ñ , Ó^y çEä- ^òç > , ^î , òyú!äÓ^ xÇ%!Óiy=!ú
!òj^ Ó^ * , ò ≠ ? ~!> , Ezòfi , ú Ñ , Ó^y ~ÓÇ , ò%òÓ^yÍ^ Ñ , ò!ò , ÛyÓ^ Ñ , Ó^y ù_ - ? ~!> , çÓ^îä , ^îî^ ÓfÍ^ Ó^ ò> , ÁÍ^y^îÑ , -
5. !> , Δ > , ^î , òyú!ä ≈ ~Ñ , !> , !> , Δ çöyhs , Ó^yú Óyç ~ÓÇ fi , yÓ^ > , ^î , òyú!äÓ^ ~Ó!úçTf=!ú^îÑ , ~Ñ , lei , Ñ , ^îÓ^ Û!> , ì , S!â , e
5.10V- ~!> , ~Ñ , !> , Óyç ÓfyÑ , ^îÓyò ì , y^îÓ^ Ó^ çy^î çÇÍ%_ fi , yÓ^ Ñ , ò!ò , ÛyÓ^ Ñ , Ó^y ÁÍ^y^îÑ , ^îfi , ùò=!úÓ^ @^Äø , ç
!ò^îî^ !!â , e ≠ 5.9] Û!> , ì , - ≤Ä!ì ,!> , ^òyv , çÓ^yc!Ó^ ^Ñ , w#Í^ EyÓ=!ú^î , ≤yÛ Ñ , Ó^y EÍ^ òy- ^òy^îv , Ó^ Ó!úÓ^ ¶ , yÛEz
~Ñ , !> , ^ÛÓí Ey^îÓÓ^ (secondary hub) çy^î çÇÍ%_ Ìy^îÑ , Ìy , ò^îÓ^y« , ¶ , y^îÓñ ^Ñ , w#Í^ Ey^îÓÓ^ (central hub) çy^î
çÇÍ%_ - ~Ez > , ^î , òyú!äÓ^ ≤Ä!ì ,!> , ^ÛÓí EyÓ^ ~Ñ , !> , ùyÖyÓ^ v , zÍ , òyíÑ , (originating point of a branch) !Eçy^îÓ Ñ , yã
Ñ , ^îÓ^ ^îÓy^îò xòfyòf^ òyv , =!ú çÇÍ%_ Ìy^îÑ , - !òò Ñ , y^îòy^îò , ÁÍ^y^îÑ , > , ^î , òyú!ä çÓ^îä , ^îî^ v , z , ò!%_ - ? ~Ñ , !> ,
çÇ^îÑ , ì , Óy !ÇÜòfyúñ Ey^îÓÓ^ ù , Cú !î^îî^ ÌyÁÍ^yÓ^ çy^î çy^î ì , yÓ^ Ìy , yÍ^y , !>)Ó^ ^îçÓ^ , ò!Ó^ òyi Óyv , ^î , Ìy Ìy^îÑ , - ?
~!> , !Ó!¶ , ß^ òyv , ^î^îÑ , ^ÌyÛy^îÿÛ Ñ , !> !Ó!FäËË^ Ñ , Ó^ í ~ÓÇ xa^ Äy!íÑ , yÓ^ ^îÁÍ^yÓ^ xò%ò! , ^îî^ - ? ~!> , !Ó!fòyò
^ò> , ÁÍ^y^îÑ≈ , Ó^ (existing network) çEä ≤ÄçyÓ^ ^îÓ^ (expansion) xò%ò! , ^îî^ - !!â , e ≠ 5.10] !> , Δ > , ^î , òyú!äÓ^ xÇ%!Óiy
!òj^ Ó^ * , ò ≠ ? ÓfyÑ , ^îÓyò ùyEzò!> , ^î , Ìy^îä Û^îú , ò% ^îÓ^y !Ó¶ , yÛ!> , x^îÑ , ^îäy E^îî^ Ìy! - ? xòfyòf > , ^î , òyú!äÓ^
i% , úòy!^ ~!> , Ñ , ò!ò , ÛyÓ^ Ñ , Ó^y ~ÓÇ ì , yÓ^ !%_ Ñ , Ó^y xyÓ^ Á Ñ , !> , ò-
NSOU ? SE-EC-11 69 5.6.5 ^ò> , ÁÍ^y^îÑ , !v , ¶ , yEzç^ò> , ÁÍ^y^îÑ , =!ú ≤Ä!ì , !fò xyÓ^ Á ä!> , ú ~ÓÇ xyÓ^ Á !Óhfl , ì , E^îî^
v , z , ^îäË- ç%ì , Ó^yç ä!> , ù , y E...yç Ñ , Ó^yÓ^ äòf Ñ , ^îî^ Ñ , !> , ^ò> , ÁÍ^y^îÑ , !v , ¶ , yEzç^î , !Ó^ Ñ , Ó^y E^îî^ ^îäË-
^ò> , ÁÍ^y^îÑ , !v , ¶ , yEzç=!ú !« , ^ÌyÛy^îÿÛ ~Ó^ äòf ÓfÓE* , ^òyv , =!ú^îÑ , ^Ñ , yòÁ^ò> , ÁÍ^y^îÑ , çÇÍ%_ E^î , çEy!^ì , y
Ñ , ^îÓ^ - ^ò> , ÁÍ^y^îÑ , !v , ¶ , yEzç=!úÓ^ ò^îif ~òxyEz!çñ ç%Ezä , ñ^ Ó^yv , z> , yÓ^ñ !Ó^ ä ~ÓÇ Û> , Á^îî^ xhs , ¶ ≈ , _
Ó^ ^îî^ ^îäË- 1. EyÓ (Hub) ≠ ~!> , ~Ñ , !> , ^äËy^î , y Óy: Ìy ~Ñ , !> , ^ò> , ÁÍ^y^îÑ≈ , Ó^ çy^î ò , !Ñ , !v , ¶ , yEzç=!ú^îÑ , çÇÍ%_
Ñ , ^îÓ^ ñ Ìy^î , ì , yÓ^y ~^îÑ , x , ò^îÓ^ Ó^ çy^î ^ÌyÛy^îÿÛ Ñ , Ó^ Ìy , òy^îÓ^ - EyÓ!> , ò , !Ñ , ^ò> , ÁÍ^y^îÑ , !v , ¶ , yEzç=!ú
^î^îÑ , çÇ^îÑ , ì , çÇ@^ÄË Ñ , ^îÓ^ çÇ^îÑ , ì , =!ú^îÑ , Ó!ì≈! , (amplifying) Ñ , ^îÓ^ ~ÓÇ ì , yÓ^ , ò^îÓ^ ^ò> , ÁÍ^y^îÑ , çÇÍ%_
!ò!ì≈T !v , ¶ , yEzç^îç ì , y^îÓ^ ^≤ÄÓ^ í Ñ , ^îÓ^ - !ÇÜòfy^îúÓ^ ≤Äçy!Ó^ ì , Ñ , Ó^ í (Amplification) !ò!y , ì , Ñ , ^îÓ^ ^îñ
^ò> , ÁÍ^y^îÑ , ÌyÑ , y !v , ¶ , yEzç=!ú^î , !ò¶ ≈ , Ó^ ^îÿÛf , ì , f^ , òŷÓ^îäË Ìy^îÓ- ~Ñ , !> , EyÓ^îÑ , çyEz^îÑ , ^îúÓ^ ä , yÑ , yÓ^
^Ñ , w !Eç
y^
!Ó!
Ó^îÓä , òy Ñ , Ó^y ^î^î , òy^îÓ^
ñ^îÓy^îò^ fl , òyÑ , =!ú S , ò , !Ñ , Ñ , !> , òv , z> , yÓ^V !ò!ù , EÍ^ - xyãÑ , yúñ !Ó^ ! , ò> , yÓ^ ~ÓÇ EyÓ üΣ!> , çöy!≈Ñ , ¶ , y^îÓ
ÓfÓE* , EÍ^ ñ ì , ^îÓ^ Öyhfl , ^îÓ^ ç=!ú ~Ñ , ò! - !î!ä ≤Äy!òÑ , hfl , ^îÓ^ ~Ñ , !> , EyÓ^îÑ , òy!Ç> , ÈÛË^ , òy≈ , !Ó^ ! , ò> , yÓ^
!Eçy^îÓ ¶ , yÓy^î^î , òy^îÓ^ - çyÿÓ^ñ , EyÓ=!ú 4^î^îÑ , 400^ , òy≈ , ò!≈hs , ^ÌyÛy^îÿÛ fl , iy , ò^îò ç« , ò- ~Ñ , Ez úfyò
(LAN) ~Ñ , y!íÑ , ò!ùò çÇ^îÿÛ Ñ , Ó^ Ìy , ÓfÓE* , EÍ^ - 2. Ó^yv , z> , yÓ^ (Router) ≠ ~Ez i%!> , Óy ì , Ìy^îÑ ,
^ò> , ÁÍ^y^îÑ≈ , Ó^ çÇ^îÿÛ^îúÓ^ äòf ~Ñ , !> , ≤Ä^îî^yãò#Í^ ^ò> , ÁÍ^y^îÑ , !v , ¶ , yEzç- Ó^yv , z> , y^îÓ^ Ó^ ~Ñ , òye ú« , f , ì , f
^≤ÄÓ^ ^îó^ äòf çÓ^y Ó^yhfl , y Óy Ó^ø , !> , Ó^ çì , yò Ñ , Ó^y- !í^òÓ^ ^Óúy^ò> , ÁÍ^y^îÑ , !!â , e ≠ 5.11] > , Δfy!ò , ^îÑ , Ó^
, ò!Ó^ Ó!≈ , ò EÁÍ^yÓ^ çy^î çy^î Ìy^îÓ^yv , z> , yÓ^=!ú Ñ , ò Ìy^îä^î , Ó^ Ó^ø , =!ú ÓfÓEyÓ^ Ñ , Ó^ Ìy , =Ó^ø Ñ , ^îÓ^ - ~Ñ , !> ,
Ó^yv , z> , yÓ^ ~Ñ , !> , ^ò> , ÁÍ^y^îÑ , !> , Ó^yv , z!> , ç^ , ^ò!Óú !ò!ì≈T ^ò> , ÁÍ^y^îÑ≈ , Ó^ ò^îif Ûhs , ^îÓfÓ^ çÓ^y
Ó^ø , =!ú !v , äyEzò Ñ , ^îÓ^ Ó^y^îÓ- ~Ñ , !> , ^ò> , ÁÍ^y^îÑ≈ , Ó^ Ñ , yòÁ !Ó¶ , yÛ=!ú çÓ^îä , ^îî^ Ófhl , ì , ò Ó^yv , z> , yÓ^=!ú
ì , y !ò!≈yÓ^ í Ñ , Ó^ Ìy , òy^îÓ^ - ~Ó^ , òÓ^ ^çEz Ófhl , ì , ò !Ó¶ , yÛ=!ú , ò!Ó^ fl , òyÓ^ òy EÁÍ^y xÓ!í^ Ó^yv , z> , yÓ^ ~Ez
!Ó¶ , yÛ=!úÓ^ ä , yÓ^ , òy^îú^v , z , y^≤ÄÓ^ í Ñ , ^îÓ^ òy S!â , e 5.12V- Ó^yv , z> , yÓ^=!ú çyÿÓ^ñ , ÓfÍ^ Ó^ú ~ÓÇ
Ñ , ò!ò , ÛyÓ^ Ñ , Ó^y Á Ó^ « , ìy^îÓ« , ì Ñ , Ó^y i% , úòy!^ ù_ - Ó^yv , z> , yÓ^ ~Ñ , !> , ^ò> , ÁÍ^y^îÑ≈ , Ó^ =Ó^ø ç , ò!≈v , z , òyÿò
~ÓÇ !î ì , yÓ^y Óf!≈ EÍ^ ì , ^îÓ^ ^ò> , ÁÍ^y^îÑ , ò!Ó^ ^îÓy=!ú ¶ , #^ò!¶ , y^îÓ^ « , ì , @^Ähfl , ì EÍ^ - Ó!úÓ^ ¶ , yÛ Ó^yv , z>
, yÓ^=!ú ^ò> , ÁÍ^y^îÑ , hfl , ^îÓ^ ì , ^îlfÓ^ äòf xyÛì , Óy Ó!EÛ≈yò# çÇ^îÑ , ì , =!ú , òÓ^ #« , y Ñ , ^îÓ^ Ìy^îÑ , - ~äËyv , yÁ
Ó^yv , z> , yÓ^ Ñ , yòÁ !ò!ì≈T ^ò> , ÁÍ^y^îÑ≈ , Ó^ çy^î ^ò> , ÁÍ^y^îÑ , ^ÌyÛy^îÿÛ^îúÓ^ xò%ò! , !î^î , Óy òyÁ !î^î , òy^îÓ^ -
!!â , e ≠ 5.12]

NSOU ? SE-EC-11 70 3. !Ó !, ð, yÓ (Repeater) ≠ ~! , ^îîÑ, yòÁ ð, Áí yîÑ≈, Ó ≤Äÿ!ðÑ, !v, ¶, yEzÇ- ~Ñ, !, !Ó !, ð, yÓ !úB, ~ Ezòfi> úÑ, Ó y ÇÇ îÑ, !, @ ÄÉíÑ, îÓ ñ ~! , ð%òÓ yí ^ äòÿ îÓ > , Ñ, îÓ ~ÓÇ !Ó îö , ü Ñ, !, ð, !, úÇÑ%, ÈÛÈ~ ð, Ó !, ð, yÓ yí - ~! , Ñ, Ó yÓ x!≈ Éú !ÇÛòfyú! , !Ó îö , ü ÓyÓ , ðÓ !, y îÓ Ó (Wire) öif !îî ÌÿÓyÓ çðî ^îîÑ, yòÁ Óyiy îîîÑ, !ð îä îÑ, ð!Ó fl, ÖyÓ ~ÓÇ ö%_ Ó yÖ îì, ðÿ îÓ - !â, e 5.13ÈÛÈ~ñ ~Ñ, !, ð, Áí yîÑ≈, Ó !, ð, yÓ !Ó ¶, yÜ !Ó !, ð, yÓ myÓ y ÇÇ î%_ Ñ, Ó y É îî îäÈ- !Ó !, ð, yÓ =!ú ð, Áí yÑ≈, îÑ, ≤ÄÇy!Ó !, Ñ, Ó îì, çÓ îä, îî ^Óü ÒfÓÉ*, Éí - çòhfl, ð, Áí yÑ≈, Ñ, Ó îúÓ çÓ≈y!îÑ, Ç#öy Ó îî îäÈ- !îî !, ð, Áí yÑ≈, !v, ¶, yEz îçÓ ð Ìif î)Ó c ~Ez Ç#öyÓ ^ ä, îî îä≈ Éí !, ð, yÓ !ÇÛòfyú! , !yey, ð îì !%Ó≈ú É îî , ðÓ îÓñ !, ð, yÓ î, y îîÑ, ð%òÓ yí çÓú Ñ, Ó yÓ Óy, ð%òÓ ^ay îòÓ (regenerate) äòf ~Ñ, !, ð, yÓ ≤Ä îî yäò- !Ó !, ð, yÓ äËv, , yñ ð, Áí yîÑ≈, Ó ≤Ä !ì, !, ≤Äÿ îhs, Ó Ñ, !, ð, z, yÓ =!úÓ äòf !ÇÛòyú! , !ð ¶, Ó îÿÜf ¶, y îÓ Ö%Ó !%Ó≈ú É îî Ìÿ îÓ - v, z îyÉÓ ifl, !Ó *, ð Óúy !y ñ ^Ñ, y îòy LAN ð, Áí yîÑ≈, fi, yÓ > , î, ðyú!ä !yÑ, îúñ !Ó !, ð, yÓ ÓfÓÉyÓ Ñ, îÓ xyò!Ç, v, >%, Ez îfi> v, ^, ð! yÓ Ñ, Óú Óy !, y îÓ Ó öyif îö !ÇÛòy îúÓ Üli, Óy, , y îòy îî, ðÿ îÓ - !, ð%Á !Ó !, ð, yÓ îîÓ xhs, !ò≈!ð≈, Ñ, yòÁ Ó!k, (in-built intelligence) ðEz ~ÓÇ !, yÓ y !ÇÛòfyú! , ð%òÓ & !ai, Ñ, Ó yÓ çðî !ÇÛòfyú, ðfy îÑ, î, Ó çyð@ Ä# =!úÓ (contents) !îîÑ, ðäÓ îî ðy- Ç! , Ó yÇ öü !ÇÛòfyú, ðfy îÑ, î, ^Ñ, y îòy eß! , ^, ð)≈ Óy≈, y !yÑ, îú !Ó !, ð, yÓ ^ Ç! , ÇÇ îüyìò ðy Ñ, îÓ Éz !, yÓ ð%òÓ yÓ, !_ á, y îÓ - 4. ð, Áí yÑ≈, Ezr, yÓ îö Ç Ñ, yv≈, (Network Interface Card) ≠ ~! , ~Ñ, !, Eyv≈, Áí fyÓ !v, ¶, yEzÇ !y Ñæ, y îî r, ñ Çy¶≈, yÓ ~ÓÇ xòfyòf !s, fyÇü =!ú îÑ, ~Ñ, !, ^, ðÿ î≈, Ó öyif îö ð, Áí yîÑ≈, Ó çy îî ÇÇ î%_ Ñ, îÓ - ^ÓüÓ ¶, yÜ ð, Áí yÑ≈, Ezr, yÓ îö, Ç =!ú äËÿ î, y çy!Ñ≈, > , ^Óyv≈, !Eçy îÓ xy îç !y Ñ, !, ð, z, yÓ öyiyÓ îöy îv≈, Ó fl, > , =!úÓ ð Ìif ~Ñ, !, ð, !ì, ! [!â, e ≠ 5.13] ^, ðÿ Ñ, y îòy îî, ðÿ îÓ - !ÓÑ, ¶, y îÓñ xy!òÑ, Ñ, !, ð, z, yÓ =!ú Ñ, ÒðÁ Ñ, ÒðÁ !, y îîÓ ≤Äÿò çy!Ñ≈, > , ^Óy îv≈, Ó SöyiyÓ îöyv≈, v xÇü !Eçy îÓ ð, Áí yÑ≈, Ezr, yÓ îö, Ç xhs, ¶≈, _ Ñ, îÓ - ≤Ä !ì, !, ð, Áí yÑ≈, Ezr, yÓ îö, Ç ~Ñ, !, fl, !, s, f (Individual) !, Ñ, yòy myÓ y !â, !É !, Ñ, Ó y Éí !y öfyÑ, !, Ñ, yòy (MAC address) ðy îö, ð!Ó !â, !, - öfy îÑ, Ó !, Ñ, yòy! , !ð î≈T Ühs, îöf !, !f ^≤ÄÓ îî ÇËÿ !, y Ñ, îÓ - ð, Áí yÑ≈, Ezr, yÓ îö, Ç Ñ, yv≈, =!ú Éú Ñ, yòÁ ð, Áí yîÑ≈, Ó Üli, ~ÓÇ Ñ, y!≈Ñ, y!Ó !, y !ò≈yÓ îîÓ ≤Äÿò v, z, ðyiyò S!â, e 5.14V- !!â, e ≠ 5.14]

NSOU ? SE-EC-11 71 5. !Ó ä (Bridge) ≠ ~Ez !v, ¶, yEzÇ! , ~Ñ, !, Ó, Éí ð, Áí yÑ≈, îîÑ, !%Ez Óy xyÓ Á ^Óü ~ÓÇ !« , ð, Áí yîÑ≈, !Ó ¶, _ Ñ, îÓ - ~! , ð, Áí yîÑ≈, Ó v, z ¶, ! îîîÑ, Ó > , ðy!ò, Ñ, îîÑ, ð!≈ îÓ« , !Ñ, îÓ ñ !y îì, !, îîfÓ , ðfy îÑ, > , =!ú Ç! Ñ, fl, iy îö , ðÛÖäÈ îì, ðÿ îÓ - ^ÓüÓ ¶, yÜ !Ó ð, Áí yîÑ≈, Ó !ò îî≈ü xò%ÿ! # fl, ! Ç!É ! ¶, y îÓ !Ó îäÓ v, z ¶, ! , ðÿ îüÓ ≤Ä !ì, !, !îîÑ, ðäÓ Ó y îÖ ~ÓÇ ^ Ç! , Ó çy îî çòhfl, öfyÑ, !, Ñ, yòy =!úÓ !, y !úÑ, yÓ !% , úòy Ñ, îÓ - !î !, Ñ, yòy! , !, y !úÑ, y! !y îÑ, !, îÓ !Ó ä !, yÓ ^, ðÿ≈, ð!Ó !, Ç, !, yò Ñ, îÓ ~ÓÇ , ðfy îÑ, > , !, îÑ, ^ÇEz !ò!≈T ^, ðÿ≈, !, !ì, ð, Ó Áí yv≈, Ñ, îÓ îöy îö ≤Äÿ, ðÑ, ÇÇ î%_ Ó îî îäÈò- !î ≤Äÿ, ð îîÑ, Ó öfy îÑ, Ó !, Ñ, yòy !, y !úÑ, y! ðy !y îÑ, !, Òò !Ó ä ≤ÄÿÉ ^, ðÿ≈, äËv, , y Óy!Ñ, çòhfl, ^, ðÿ î≈, ^ÇEz !ÇÛòfyú ^≤ÄÓ !Ñ, îÓ - ð, úfl, !Ó *, ðñ !Ó ä ~Ñ, !, úfyò îîÑ, (LAN) !%! , ¶, y îÜ !Ó ¶, _ Ñ, îÓ úfy îö > , ðy!ò, îîÑ, Ó , ð!Ó öyí E...yç Ñ, îÓ - ~! , xyÜi, > , ðy!ò, Ñ, ð!Ó îü≈ò Ñ, îÓ ~ÓÇ ^ Ç! , îîÑ, ð, Ó Áí yv≈, Óy Óy! , ú Ñ, Ó yÓ !Çk, yhs, @ ÄÉíÑ, îÓ S!â, e 5.15V- !Ó ä =!ú !Ó !¶, ß îÓ îòÓ ^Ñ, Óú Óy !, y îÓ Ó çy îî > , î, ðyú!äÓ ð, Áí yÑ≈, =!ú ÇÇ îÿÜ Ñ, Ó îì, ÓfÓÉyÓ Ñ, Ó y îî, ðÿ îÓ - !, y îö

xÓüfEz ~Ñ, Ez ^≤Äÿ î, yÑ, ú ÓfÓÉyÓ Ñ, yÓ # ð, Áí yÑ≈, =!úÓ xhs, ¶≈, _ É îì, É îÓ - 6. Ç%fEzâ, (Switch) ≠ ~! , ~Ñ, !, Ó ^, ðÿ≈, !%_ !Ó ä (multi-port bridge)- ~! , ~Ñ, !, ð, Áí yîÑ≈, Ó çòhfl, !v, ¶, yEzÇ îîÑ, ÇÇ î%_ Ñ, îÓ ñ !y îì, !, yÓ y ~îîÑ, x, ð îÓ Ó çy îî !ÿÜy !ÿÜ Ñ, Ó îì, ðÿ îÓ - ~Ñ, !, Ç%fEz îä, Ó Ñ, yä !!â, e ≠ 5.15] x îòÑ, > , y !Ó äÈÛÈ~Ó ð îì, y ~! , ðfy îÑ, î, Ó ^Äÿ!ÉÓ çy îî çy îî v, > , y, ðfy îÑ, > , =!ú, ð!≈ îÓ« , !Ñ, îÓ ñ ^ÇEz , ðfy îÑ, î, Ó v, z !ç ~ÓÇ Ühs, Óf !v, ¶, yEzÇ !ò≈yÓ !Ñ, îÓ ~ÓÇ ^ü îî ^ÇEz , ðfy îÑ, > , !, !y!¶, y îÓ , ð, Ó Áí yv≈, Ñ, îÓ - !Ó îäÓ çy îî Ñ, !, ð, z, y îÓ Ó !, Ñ, yòy ÓÓ Ñ, Ó îì, ðÿ îÓ - ~Ñ, !, ^, ðÿ≈, ÈÛÈ~Ó ð Ìif îÖðEz ~Ñ, !, !ÇÛòfyú , ðfy îÑ, > , ≤Ä îÓü Ñ, îÓ ñ !Ó ä ^ Ç! , îîÑ, çy îî çy îî , ðÓ #« , y Ñ, îÓ - ~! , ≤Ä îî ^≤ÄÓ îîÑ, Ó öfy îÑ, Ó !, Ñ, yòy! , (MAC address) î îÖ !, yÓ , ðÓ ^, ðÿ≈, ~ÓÇ ^≤ÄÓ îîÑ, Ó öfy îÑ, Ó !, Ñ, yòyÓ ð Ìif ~Ñ, !, öfy! , ðÇ !, !Ó Ñ, îÓ - ~Ó , ð îÓ ~! , ≤Äÿ, ð îîÑ, Ó öfyÑ, !, Ñ, yòyÓ !!â, e ≠ 5.16]

NSOU ? SE-EC-11 72 ÈÙÈ~Ó ¸òyl≈Ñ, f!> Éú Ô!üÓ ¶, yÜ Ç% fEzà, =!ú Eyv≈, Á! fyÓ !Ecy ÎÓ ^v, lv, ÌÑ, ^Ì, v, <Ä ÌççÓ ÓfÓEyÓ - ò, ^Ìú <Äâ, !úi, çò, >, Á! fyÓ !¶, !_Ñ, !Ó ã=!úÓ !%, úòyl ~Ñ, !> Ç% fEzà, x ÌòÑ, o8i, Ù!!, Ç!òß È! - 7. ^Ù> Á ÌÌ (Gateway) ≠ ~!> ~Ñ, !> Ezr, yÓ ^Ìò Ì, ÓfÓEyÓ Ñ, yÓ # !v, ¶, yEzç Ìy !Ó! ¶, ß ^≤Äy Ì, yÑ, ú ^ò> Á! yÑ≈, =!ú Ì, ~Ñ, ^Ìe ÌyÜiyò Ñ, Ó ^Ì, çòy ÎÓ - ~!> ^≤Äy Ì, yÑ, ú Ó * çòyhs, Ó Ñ, yÓ # (protocol converter) !Ecy ÎÓ Á, ò! Ó Ìâ, ì, - ~Ñ, !> ^Ù> Á ÌÌ ~Ñ, !> ^≤Äy Ì, yÑ, ^Ìú Ó ãòf ò, ò≈fy Ì, v, çòfy ÌÑ, >, @ ÄÉí Ñ, ^ÌÓ ~ÓÇ ò, ò≈fy, Ñ, Ó y çòfy ÌÑ, >, !> ÌÑ, xòf ^≤Äy Ì, yÑ, ^Ìú Ó * çòyhs, !Ó Ì, Ñ, ^ÌÓ - v, zÿÉÓ ifl, [Ó * òñ ~Ñ, !> ^Ù> Á ÌÌ EzÈÙÈ òEzú Óy≈, y ~Ñ, çò, òf≈y Ì, @ ÄÉí Ñ, Ó ^Ì, çòy ÎÓ ~ÓÇ ~!> ÌÑ, xòf ò, òf≈y Ì, Ó * çòyhs, Ó Ñ, Ó ^Ì, çòy ÎÓ - ~Ñ, !> ^Ù> Á ÌÌ ÌÑ, Ç!ò)í≈Ó * Ì, ò çò, >, Á! fyÓ ñ Eyv≈, Á! fyÓ Óy v, z¶, ÌÌ Ó ÇÇ! òó Ì Ì ≤ Ä ÌÌ yÜ Ñ, Ó y ^Ì Ì, çòy ÎÓ - ^Ù> Á ÌÌ Stà, e 5.17V ÓfÓEyÓ Ñ, ^ÌÓ ^Ñ, v, z !Ó! ¶, ß ^≤Äy Ì, yÑ, ú ñ !Ó! ¶, ß ¶, y°ÿy ~ÓÇ !Ó! ¶, ß xy!Ñ≈, ^Ì Ñ, à, y ÎÓ Ó !Ç Ìfi, ò=!ú ÌÑ, ÇÇ! % Ñ, Ó ^Ì, çòy ÎÓ - 5.7 cyÓ yÇü ? !> !> lv, ¶, yEz ÌçÓ ò Ìif ì, yÓ !% Òy Á! fyÓ ^Ìú ç, > Δy™! òü ÌòÓ òyif Ìò ^v, > y !Ó! òö! ÌÑ, ^v, > y Ñ, !òv, z! ÌÑ, üò Ó Ìú - ? ^≤Äy Ì, yÑ, ú Óú Ì, ~Ñ, =FäÈ !ò! ò ÌÑ, ^ÓyG, y! S ^ÄÓ Ñ, ~ÓÇ ^Äy, ò ÌÑ, Ó myÓ y Ç!è, V Ìy Ì, ÌÌfÓ xyìò ≤ÄyòÈÙÈ~Ó ò Ìif Çòß! Ì á, y! - ? xy Ìò! Ó Ñ, yò fi, fyü, yv≈, ^Ñ, yv, ò, Ó Ezòò, Ó Ìöüò Ezr, yÓ Ìâ, O (ASCII) ~Ñ, ≤ÄÑ, yÓ ÓyEzòy! Ó Ñ, yv, Ìy x« Ó ~ÓÇ ÇÇÓfy !> ^

ÌÑ, Ez

v, z, òfl, iy, òò Ñ, Ó ^Ì, . . .

òy ÎÓ - !

à, e ≠ 5.17]

NSOU ? SE-EC-11 73 ? ò%, úÈÙÈv%, ^Ì<: >, Δy™! òüò Óy ≤ÄÓy ÌÉÓ ^òy Ìv, ñ v, z¶, Ì Ñ, !òv, z! ÌÑ, üò !v, ¶, yEzç ~Ñ, Ez cy Ì Ì v, > y ^≤ÄÓ í ~ÓÇ @ ÄÉí Ñ, Ó ^Ì, çòy ÎÓ - ? ~Ñ, !> Ñ, !; òv, z, yÓ ^ò> Á! yÑ≈, !> Óy ì, Ì, y! ÌÑ, Ñ, !; òv, z, y, ^ÌÓ Ó S ^òv, v ÇÇÑ, üò ÌÑ, ^ÓyG, y! Ìy Ì, Ìf ~ÓÇ ÇÇfl, iyò (Resource) ¶, yÜ Ñ, ^ÌÓ ^òÁ! yÓ ãòf ~Ñ, cy Ì ÇÇ! % Ò Ó ^Ì Ì ÌäÈ - ? LAN Éú ~Ñ, ≤ÄÑ, y ÎÓ Ó Ñ, !; òv, z, yÓ ^ò> Á! yÑ≈, Ìy Ñ, Óúöyè ~Ñ, !> ^äÉy Ì, y ¶, Ó ÌÜy!úÑ, xM, Éú Ìòò x!ò, ç Òy!v, , Óy !Ó! Ç ã% Ìv, , Ìy ÌÑ, - ? WAN Éú ~Ñ, !> Ó, É! ¶, Ó ÌÜy!úÑ, xM, Éú Ìòò üÉÓ ñ Ó yäfn ^îü Óy ~òò Ñ, çò% ÎÓ y !Ó Ìÿ³Ó ò Ìif x ÌòÑ, Ñ, !; òv, z, yÓ ÌÑ, xyhs, ÉçÇ ÌÿÜ Ñ, Ó yÓ ÓfÓfl, iy - ? ^ò> Á! yÑ≈, >, ^Ì, çòy!ä üΣ!> Óyhfl, !ÓÑ, ¶, y ÎÓ Óy ÌÓ! Ñ, ¶, y ÎÓ Ñ, yòÁ ^ò> Á! yÑ≈, Ñ, y¶, y Ìöy !ò≈yÓ ^ÌÓ v, z, çòy! ÌÑ, ^ÓyG, y! - ~!> çòhfl, ^ò> Á! yÑ≈, !ú ÌB, Ó ò Ìif äfy!ò! Ì, Ñ, v, z, òfl, iy, çòy - ? Ó yv, z, y ÎÓ Ó ~Ñ, öyè ú«, ì, Ìf ^≤ÄÓ ÌÌó ãòf ^çÓ y Ó yhfl, y Ó y Ì, Ó ç, yò Ñ, Ó y - ? ^Ù> Á ÌÌ ~Ñ, !> Ezr, yÓ ^Ìò Ì, ÓfÓEyÓ Ñ, yÓ # !v, ¶, yEzç Ìy !Ó! ¶, ß ^≤Äy Ì, yÑ, ú, ò! Ó ã, y!úi, ^ò> Á! yÑ≈, =!ú Ì, ~Ñ, ^Ìe ÌyÜiyò Ñ, Ó ^Ì, çòy ÎÓ - 5.8 xò%ü#úò# 1. ~Ñ, !> î«, ^v, > y Ñ, !òv, z! ÌÑ, üò ÓfÓfl, iyÓ ^Ò!ü<Tf=!ú ÌÑ, !Ñ, /2. ≤Ä Ì, yÑ, ú Óú Ì, !Ñ, ^ÓyG, y! /3. ASCII !Ñ, /4. Eyò, ÈÙÈv%, ^Ì<: ~ÓÇ ò%, úÈÙÈv%, ^Ì<: >, Δy™! òüò Óy ≤ÄÓy ÌÉÓ ^òy Ìv, Ó ò Ìif çòy!Ñ, f !Ñ, /5. LAN ~ÓÇ WANÈÙÈ~Ó ò Ìif çòy!Ñ, f !Ñ, /6. ^òç >, ^Ì, çòy!ä Ó Ç%! Óiy Á xç%! Óiy=! ú

xy Ìúyâ, çòy Ñ, Ó yò - 7. Ó yv, z, yÓ ~ÓÇ ^Ù> Á ÌÌ Ó Ñ, yã=!ú v, z ÌÖ'Ö Ñ, Ó yò - 5.9

v, z, ò Ç

Ç ÌÑ, ì, 1.

xò% ÌFäÈ! 5.2 2. xò% ÌFäÈ! 5.3 3. xò% ÌFäÈ! 5.4 4. xò% ÌFäÈ! 5.5 5. xò% ÌFäÈ! 5.6 3 6. xò% ÌFäÈ! 5.6 4 7. xò% ÌFäÈ! 5.6 5 NSOU ? SE-EC-11 74 ~Ñ, Ñ, 6 ? Ezr, yÓ ^Ìò, Ü¶, ò 6.0 v, z Ìjüf 6.1 ≤Ähfl, yÓy 6.2 Ezr, yÓ ^Ìò, ò! Ó ÌÍÓy 6.3 Ezr, yÓ ^Ìò, ÈÙÈ~Ó Ç%! Óiy 6.4 Ezr, yÓ ^Ìò, ÓfÓEy ÌÓ Ó, òk, !ì, 6.4.1 ≤Ä ÌÌ yãò# !> !v, ¶, yEzç Óy v, z, çòyìò 6.4.2 Ezr, yÓ ^Ìò, ÈÙÈ~Ó ò)ú ≤Ä!% Ì 6.5 Ezr, yÓ ^Ìò, ÇÇ Ìÿ ÌÜÓ ÌÓ í 6.6 ≤Ä Ì, yÑ, ú S ÌyÜy Ìÿ ÌÜÓ ãòf ~Ñ, !> à%, !_ V 6.7 Ezr, yÓ ^Ìò, ^≤Ä Ì, yÑ, ú xfy Ìv, Ç SxyEz! ç xfy Ìv, ÇV 6.8 ^v, y Ìòò òò !Ç Ìfi, ò S!v, ~ò~ÇV 6.9 Ezv, zxyÓ ~ú ~ÓÇ ì, y ÌÍÓ x!≈ 6.10 Ó yv, zäyÓ ñ Á ÌÌ Ó cy¶, yÓ Óy Á ÌÌ ÓcyEz, ñ çyã≈, Ez!Oò 6.11 cyÓ yÇü 6.12 xò%ü#úò# 6.13 v, z, ò ÇÇ ÌÑ, ì, 6.0 v, z Ìjüf ~Ez ~Ñ, Ñ, !> , , òv, , yÓ, çò, äyò Ì, çòy Ó ÌÓò ? Ezr, yÓ ^Ìò Ì, Ó òyif Ìò xyòÓ y !Ñ, !Ñ, ò! Ó ÌÍÓy ^ò ÌÌ Ìy!Ñ, ? Ezr, yÓ ^Ìò, ò! Ó ÌÍÓy!> !Ñ, ¶, y ÎÓ Ñ, yã Ñ, ^ÌÓ ? Ezr, yÓ ^Ìò, Ç!ò Ñ≈, ì, !Ñ, ä%È üΣ

NSOU ? SE-EC-11 75 6.1 ≤Ähfl, yÓòy Ezr, yÓ^ìò>, Éú ~Ñ, !>, ^@'yÓyú ^ò>, Áí' yÑ≈, Íy cyÓ^y !Óÿª ä%îv, , ^Ñ, y!>, ^Ñ, !jòv, z>, yÓ^ìíÑ, çÇí%_ ^Ñ, ^íÓ^ ^Ó^ ^íÖ^ ÌäÈ- ~!>, x^ìòÑ, =!ú ^ò>, Áí' yÑ≈, çÇ^íly^íÜ Ü!‡, !, ~Ñ, !>, ^ò>, Áí' yÑ≈, - Ezr, yÓ^ìò>, !Ó!¶, ß" çÇfl, iyñ !ü« , y ≤Ä!i, ¶, yòñ CÓ^Ñ, y!Ó^ x!ò, ç ~ÓÇ Óf!_ Üi, Ñ, !jòv, z>, yÓ^ ÓfÓEyÓ^Ñ, yÓ^#^ìíÓ^ ò^íif ì, !f ¶, yÜÑ, ^íÓ^ !ò^ìi, çEyí^ì, yÑ, ^íÓ^ - Ezr, yÓ^ìò^ì>, Ó^ ò^íif Í%_ ≤Ä!i, !>, Ñ, !jòv, z>, yÓ^ ^ìíÑ, Host Óúy Éí - Ezr, yÓ^ìò^ì>, Ó^ çy^ìì çÇ^ílyÜ Ó^yÖ^ìi, ÓfÓEyÓ^Ñ, yÓ^#^ìíÑ, xÓüfEz Óy!í!äfÑ, Ezr, yÓ^ìò>, , ò!Ó^ ^íÓ^y CÓ^ÓÓ^yÉÑ, yÓ^#Ó^ òyif^ìò, !yÑ, Ó^ìi, É^íÓ^ ÍyÑ, ÖòÁÑ, ÖòÁ^ò>, (Net) !Écy^íÓ^ , ò!Ó^ !ä, !, - Ezr, yÓ^ìò>, ^>, !ú^ìò, yò ~ÓÇ ^>, !ú!¶, ü^ìòÓ^ ò^ìi, y !, y! , ò!≈, ò)j≈¶, y^íÓ^ xyöy^ìíÓ^ ä#Óò^ìíÑ, ≤Ä¶, y!Ói, Ñ, ^íÓ^ - ÍÖò !, !f äÉ!v, , ^ìí^ ^íÁí^yÓ^ Ñ, !y xy^ìçñ ò%oí^!s, fÓ^ , ò^íÓ^ Ezr, yÓ^ìò>, CÓ^!ä, ^ìí^ =Ó^ &ç, ò)j≈ xy!Ó:ÖyÓ^ - ÓfÓEyÓ^Ñ, yÓ^#^ìí^ >, !ú^ìò, yò ÓfÓEyÓ^ Ñ, ^íÓ^ òñ !ä, !‡, !ú^ìÖòñ ^Ñ, yòÁ , ò!eÑ, y Óy òfyÜy!äò , ò^ìv, , òñ Óy ÓfÓçyÑ, ^íÓ^ ò Óy ^Ñ, yòÁ^íÓ^ ^ìòÓ^ Ü^íÓ^íyÑ, ^íÓ^ òñ Ezr, yÓ^ìò>, !, yÓ^ !Óÿªü≈ò^ìíÑ, xyò)ú , ò!Ó^ òi≈, ò Ñ, Ó^ìi, , òy^íÓ^ - ~Ñ, !>, ^ò>, Áí' yÑ≈, !i, !Óúyú Éí^ ç !, !, ^Ó!ü v, z, òyiyò CÓ^ÓÓ^yÉÑ, Ó^ìi, , òy^íÓ^ - ^í^ÍÉi%, Ezr, yÓ^ìò>, !Ó^íÿªÓ^ Ó, É_ò Ñ, !jòv, z>, yÓ^ ^ò>, Áí' yÑ≈, =!úÓ^ ~Ñ, !>, xyhs, ÉçÇí%_ @^Ä&, òñ !, yEz ~!>, Ó^ Ñ, y^ìäÈ !Ó!¶, ß" ^íÓ^ ^ìòÓ^ !, !f Ó^ ^ìí^ ^ìäÈ- 6.2 Ezr, yÓ^ìò>, , ò!Ó^ ^íÓ^y Ezr, yÓ^ìò^ì>, Ó^ òyif^ìò ≤Äy/É äò!≤Äí^ , ò!Ó^ ^íÓ^y=!ú !òj^ Ó^ * , ò ≈ ^Ó!%f!i, ò ^òü SEz^ìòúv ≠ ~!>, ~Ñ, !>, ^ÍyÜy^ílyÜ ÓfÓfl, iyÍyÓ^ òyif^ìò ~Ñ, !>, Ñ, !jòv, z>, yÓ^ ^ìíÑ, ~Ñ, Óy ~Ñ, y!íÑ, Ñ, !jòv, z>, y^íÓ^ ^ò^ìçä , òy‡, y^ìòy Íy! - ~Ez , ò!Ó^ ^íÓ^y!>, xÓüfEz CÓ^!ä, ^ìí^ ^Ó!ü ÓfÓÉ*! , Éí - ÓfÓEyÓ^Ñ, yÓ^#çyÓ^y !Ó^íÿªÓ^ ú« , ú« , òyò%^íÓ^ çy^ìì Ez^ìòú !Ó!òò! Ñ, Ó^ìi, , òy^íÓ^ ò- ^úy^ìíÑ, ^ÍyÜy^íly^íÜÓ^ äòf Ñ, yÜä S^òúñ ò, fy:ñ v, Ñ%, ^ìòr, , òy‡, y^ìúv Óy ^>, !ú^ìò, yò ÓfÓEyÓ^ Ñ, Ó^ìi, , òy^íÓ^ ^ì, òò !ä!ò^ìçÓ^ äòf ~Öò Ez^ìòú ÓfÓEyÓ^ Ñ, ^íÓ^ - ^Ó!%f!i, ò ^ò!úç !, y!úÑ, y ÓfÓEyÓ^ Ñ, yÓ^#^ìíÑ, ~Ñ, Éz Ó^Ñ, ò !Ó^íí^ xy@^Ä&# Óf!_ ^ìíÓ^ çy^ìì @^Ä&, ò xy^ìúyâ, òy!^ ^ÍyÜ !^ìi, ç« ò Ñ, ^íÓ^ - äò!≤Äí^ Ez^ìòú çò, ^Áí^ fyÓ^ =!ú Éú òyEz^ìe^yçò, >, xyv, z>, ú%Ñ, ñ !ä^ìòÉzúñ Éz!^y^ òÉzúñ xy^ì, òú^òÉzúñ ^òÉzúÓyv≈, Ez! , fy!í- Áí^y≈, Áí^yEzv, Á^ìí^ Ó^ ≠ ~!>, çyiyÓ^ !i, Á^ìí^ Ó^ òy^ìòÉz , ò!Ó^ !ä, !, - ~!>, Ezr, yÓ^ìò^ì>, EyEz, òyÓ^ ^ì>, >, v, Ñ%, ^ìòr, , ç!|!ú! , Ezr, yÓ^!úçÑ, Óy xyhs, ÉçÇ^íly^íÜÓ^ ~Ñ, !>, , òk, !i, - Á^ìí^ Ó^ , òä=!ú ^>, >, ñ Ez^ìòäñ !¶, !v, Á ~ÓÇ xòfyòf òy!ç>, !òv, !^yÑ, ^ìr> , r>, =^ìúy^ìíÑ, ÓÉò Ñ, ^íÓ^ - Á^ìí^ Ó^ Óyv, zäy^íÓ^ Ó^ òyif^ìò ^çEz Á^ìí^ Ó^ , òä=!ú ≤Ä!i!ü≈! , Ñ, Ó^y Éí - ~Ez CÓ^ì, !f ÓfÓEyÓ^ Ñ, Ó^yÓ^ äòf ÓfÓEyÓ^ Ñ, yÓ^#^ìíÑ, ^Ñ, y^ìòy Óyv, zäyÓ^ ^≤Äy@^Äy^ìòÓ^ çyEy!f !ò^ìi, Éí - ~Öò CÓ^y!ííÑ, äò!≤Äí^ Óyv, zäyÓ^ =!ú Éú ò, y!^yÓ^ ò, : =Üú ^e^yòñ òyEz^ìe^yçò, >, ñ ~añ x^ì, òÓ^y Ez! , fy!í- ^úy^ìíÑ, Ó^y xyäÑ, yú ^ò> ,

NSOU ? SE-EC-11 76 cy!ö≈ Ç`ll`ó` !ó°í`ll` Ñ`ly Óúyó` cõl` ≤Äy!`üEz ~!>`ó` !Óÿ°ófy`ð# öy!E>`!ö!v`l`y
EyEz`öyó`!úÇÑ`v` v`y>`y`l`ó`l`có` Á`ðó` cyEz>`=!ú`^óyG`yò-`ì`yE`l`ü`Á`l`l`ó`~óÇ`Ezr`yó`^l`ò>`!Ñ`~Ñ`Ez`!ó°ll`ñ
ì`yó`y`~Ñ`Ez`!ä!òç/≤Ä!%!_`Üi`¶`y`l`ó`v`z`ó` ÚòyÜ`ì`l`ó`ó`fóEY!ó`Ñ`¶`y`l`ó`ó`ú`l`ì``^`Ü`l`úñ`x`l`òÑ``öyò%`l`ó`
v`z`ó``Éú`Úö%ó`Ñ`y`äËyÑ`y`!äÉÜ-`Á`l`l`ó`cyEz>`=!ú`ó`fóEYó`Ñ`yó`#`l`l`Ñ``è`è`l`i`ó``ì`l`f`^`l`l`Ñ``÷`ó`&`Ñ``l`ó``ó`fóÇy
Ñ`#¶`y`l`ó`ó`yv``y`l`òy`l`y`l``ç`ç`ò!Ñ`≈`ì`ì`l`f`c`ó`ó`ó`yE`Ñ`ó`^`l`ì```öy`l`ó`-`ó`fóEYó`Ñ`yó`#`!¶`lv`Á`=!ú`^`i`ö`l`ì`ñ
çD#`ì``÷`ò`l`ì`ñ``ó`í`f`!Ñ`ò`l`ì``óy`!ó!e`Ñ`ó`^`l`ì``~óÇ`!¶`lv`Á`Üöç`^`ó`ú`l`ì```öy`l`ó`ò-`Ezr`yó`^`l`ò>```ö`yò`≠
Ezr`yó`^`l`ò>``^`>`!ú`l`ò`yò`SEz`l`ò`yò`óy`^`ò>```ö`yòV`Éú`Ezr`yó`^`l`ò>``~óÇ`Ñ`ì`Ñ`=!ú`cõ!ß!`ç`ç`>`Ä!`fyó`~ó`
öyif`l`ó`^`i`l`ü`Á`!ó`l`l`l`ü`^`>`!ú`l`ò`y`l`ò`Ñ`ly`Óúyó``xi`fyi%!òÑ```òk`!ì`-`~ó`öyif`l`ó`xi`fhs`Ñ`ö`óó`^`l`ä``ò`!l`ó#`ó`
^`l`l`Ñ`y`ò`Ä`≤Äy`l`hs``ly`Ñ`y`öyò%`l`ó`ó`cy`l`l`Ñ`ly`Óúy`ç`Ω`ó`E`l`l`^`l`äE-`6.3`Ezr`yó`^`l`ò>``ÈÜÈ~ó``ç%!óy`Ezr`yó`^`l`ò>`
~óò``ð`%`l`ó`y`ð`%`l`ó``è`úiyó`y`E`l`l`v`z`l`l``l`äE-`ó`fóEYó`Ñ`yó`#`l`i`ó``myó`y`Ezr`yó`^`l`ò>``ó`fóEY`l`ó`ó`
Ñ``l`l`Ñ`!>`Ñ`yó`i`l`òj`ó`*``è`≠`ì`l`f`x`ò%ç`ì`yò`≠`x`l`òÑ``Á`l`l`ó`cyEz`l`ò`ó`Ñ`y`l`äE`ì`l`f`@`ÄE`l`i`ó``äòf`!òóó`à`y!`ì`l`f
ó`^`l`l`^`l`äE-`~!>`xy!`Ñ`ó``ò`è`≈`!ú`^`l`l`Ñ``÷`ó`&`Ñ``l`ó``çEyl`ì`y`ÈÜÈä`y`Ä!`y`!óK`y`òòñ`!ó`^`l`l`ú`~`l`f`i``l`ò``ì`y`l`úÑ`y`
~óÇ`öyóyó``ó`!ç`è`Ez!`fy!l`E`l`ì```öy`l`ó`-`ó`fóEYó`Ñ`yó`#`xyóEYÄ!`yó``ò!ó`≈y¶`yç``óó`#`«`y`Ñ`ó`^`l`ì`
`öy`l`ó`òñ`!ç`l`òöyó``ì`y`l`úÑ`y`^`i`ö`l`ì```öy`l`ó`òñ`ì`y`l`i`ó``!≤Ä!`fl`iyò`ö%l`l`ä```ò`l`ì```öy`l`ó`òñ`Ñ`fy`y`úÜ`=!ú`ó`yv`z`ä
Ñ`ó`^`l`ì```öy`l`ó`ò`~óÇ`!ó`l`l`y°ó``^`l`l`Ñ`y`ò`Ä`äy!`Üy`^`l`l`Ñ``!ó`l`l`y°ó``^`l`l`Ñ`y`ò`Ä`äy!`Üy!`^`l`l`Ñ`y`l`òy`≤Ä!`ì`¶`y`l`òó`
^`öy`y`~óÇ`ó!`Eóyó`cõl`^`i`ö`l`ì```öy`l`ó`ò-`x`ò%ç`ì`yò`Ez!`òè`!Eçy`l`ó``ò!ó`!à`ì``!ó`l`l`ü`i`ç`ç`>`Ä!`fyó`=!ú
xy`òòy`l`l`Ñ``Á`l`l`^`l`ó`ì`l`f`S~óÇ`^`úyÑ`V`ö%l`l`ä```ò`l`ì``çEyl`ì`y`Ñ`^`l`ó`-`çç`l`l`yÜ`≠`Á`l`l`ó`úÜ`=!ú`Sóy`ó`æÜ`=!ú`v`öyif`l`ö
öyò%`l`~óÇ`ççfl`iy`=!ú`ì`y`l`i`ó``ç`j`ò`l`l`Ñ`≈``ó!è``öyò`ì`l`f`oß!`~óÇ`çE`l`l`äEz`!ó!`ó`i`Ñ`ó`^`l`ì``^`l`l`-`>%`Ez>`y`l`ó`ó``è`l`ì`y
öyEz`l`e`y`ó`æÜ`=!ú`^`öy`óyEzú`^`ö`y`l`òó```öy`f`f`óy!è`y`=!ú`ó`cy`l`l`^`ò>`^`l`l`Ñ`~Ñ`!ei`Ñ`^`l`ó`^`úy`l`l`Ñ`^`l`i`ó`^`l`l`Ñ`y`ò`Ä
äy!`Üy!`ñ`^`l`l`Ñ`y`ò`Ä`cõl`xy`ò`l`v`>`!l`l`ì```öy`l`ó`-`!ü`«`y`≤Ä!`ì`¶`yò`≠`fl`%òúñ`Ñ`^`l`üä`~óÇ`!óÿ°!ó!fyú!`ÈÜÈ~ó`
!ü`«`Ñ`ó`y`cyó`y`!óÿ°`ä%`l`v```^`ò!í`Ñ`^`l`ç`ó`cy`l`l`ì`y`l`i`ó`!ó!¶`ß`≤ÄÑ`"=!ú`ó`cõß!l`Ñ`^`l`ó`ò-`Ñ`^`l`üä`äËye`~óÇ
ì`y`l`i`ó```ò!ó`óyó`!à`!¶`^`úöyó`ç%!óiy`l`l`≈`~óò`Ez`l`öú`!ó!òö!`Ñ`^`l`ó`-`!ü`«`y!è`#`ó`y`ì`y`l`i`ó``óy!v`ç`ó`Ñ`!;òv`z`
yó`=!ú`^`l`l`Ñ``Ü`^`l`ó`i`y`Ñ`^`l`ó`-`çó`≈`l`ö`¶`K`yò`l`l`Ñ`y`l`~óò`x`òúyEzò-`oóf`e`l`^`Á`!óe`l`^`≠`Ezr`yó`^`l`ò>`
ó`fóEYó`Ñ`yó`#`öyóyó``~`ì`ó``ç`j`ò!Ñ`≈`ì``óEz`^`l`l`Ñ``^`ú!`yó``öy`l`l`Ñ`≈``l`ò`^`ú!`yó``ò!è`hs``^`l`l`Ñ`y`ò`Ä`!ó°l`l`
!Ñ`ò`l`ì```öy`l`ó`^`l`ó`ò`~óÇ`á`l`ó`ó`≤Ä`l`l`y`ä`ò`#`l`oóf`=`l`úy`x`òúyEz`l`ò`!ó!e`Ñ`^`l`ó`!Ñ``ä`%È`òÜi`v`z`öy`ä`≈`ò`Ñ`ó`^`l`ì`
`öy`l`ó`ò-`ç`ç`>`Ä!`fyó``ççfl`iy`=!ú`ç`ç`>`Ä!`fyó`!ó!e`Ñ`^`l`ó`~óÇ`^`ò`l`ò``öyif`l`ö`ì`y`xy`ò`l`v`>`Ñ`^`l`ó`-
^`ó!ü`ó`¶`yÜ`ç`ç`>`Ä!`fyó``Ezr`yó`^`l`ò`l`ò``öyif`l`ö`fl`iy`òyhs`!ó`ì`E!`ñ`^`l`öy`l`ò`Ñ`y`ò`Ä`@`ÄyEÑ`!ç!v`xyçyó`
x`l`ò`«`y`òy`Ñ`^`l`ó`Ez`^`Äy@`Äyö`v`yv`z`ò`l`úyv`~óÇ`Ez`òf!`ç`ú`Ñ`ó`^`l`ì```öy`l`ó`^`l`ó`ò-

NSOU ? SE-EC-11 77 ²ðì ≠ üÉÓ ñ òÜÓ ñ Ó yǎf ~ÓÇ îü=!ú çðí≈, ò ~ÓÇ Ez îŒ, îŕ, Ó ì ìf Ó yÖyÓ äòf SÓy
^, òyfi> V Á ïï Ó ÓfÓEyÓ Ñ, Ó ïäÈ- ²ðíÑ, yÓ #Ó y xyÓEyÁÏ yÓ ì ìfñ òyòlà, e ~ÓÇ äy!%á ïÓ Ó çðí ñ òyüy, òy!ü
!Óðyòñ > Δò ~ÓÇ Óy ïçÓ çðí ç)là, ~ÓÇ !> !Ñ, > =!ú çì, yò Ñ, ïÓ ò- ²ðíÑ, yÓ #Ó y ï ïÑ, yòÁ çð ïï Üy!v, ,
Œ, yv, , y ~ÓÇ ïy ï, ù ïÓ äy ïŒ ≈, üò Ñ, Ó ï ì, òy ïÓ ò- Ezr, yÓ ïò, ≠ ÓfÓçyÏ =!ú ÓG, ï ì, ò ïÓ ïäÉú ï ï ~Ez
Ezr, yÓ ïò, ïyÓ ïy!> çì, fEz Ñ, yÏ ≈ Ñ, Ó ~ÓÇ ì, yÓ y ì, y ïÓ ïò ïäfl, ïñ Óf!_ ï, ò, ÁÏ yÑ ≈, ï ì, Ó Ñ, ïÓ -
~Ez =!ú ïÑ, Ezr, yÓ ïò, Ó ïú- ~Ez Ezr, yÓ ïò, =!ú ï ì, ñ ççfl, iy =!ú ì, y ïÓ ïò, ò!Ó ï ïÓyñ òífn ≤ ï ïï ç% ïy =!úñ
Óf ïï Ó ïÓ ï ï, òy ≈, ~ÓÇ çðí ç)là, ~ÓÇ çÓ ÓÓ y ïÉÓ xv ≈, yÓ ïÁÏ yÓ ò ï ì, y ì, ìf ^, òyfi> Ñ, Ó yÓ äòf Á ïï Ó
, ò, ð, y =!ú ÓfÓEyÓ Ñ, ïÓ - ~Ñ, !> Ezr, yÓ ïò, ï Ñ, yòÁ ççfl, iy ïÑ, ~òò ì ìf çÓ ÓÓ yÉ Ñ, Ó ï ì, çEyÏ ì, y Ñ, ïÓ
ÏyÓ ò, ï ï ççfl, iyÓ Ñ, ò ≈ #Ó y äËyv, , y ÓyEz ïÓ Ó ï úy ïÑ, Ó y ì, y ïÓ ï ì, òy ïÓ òy- çç!ÿ<T ççfl, iyÓ Ñ, ò ≈ #Ó y
òfyò% ï yúñ ò, ò ≈ ñ ïò!> Ç ïï Ó ïŒ, !v, Á ~ÓÇ xÓüfEz xhs, E# ≈ ò ò ò ïöy çÓ!Ñ, ä%ÉEz ïÓ ï ì, òy ïÓ- ççfl, iyÏ Ez ïöú
~ÓÇ Ezr, yÓ ïò, ò<T EÁÏ y Ñ, yÜ ïäÓ, ò!Ó òyí E...yç Ñ, ïÓ - xòúyEz ïò ïÜç ≠ Ezr, yÓ ïò, !Œ, ïÑ,
òy!E> Ezv, zäyÓ ïÜç ÓfÓEyÓ Ñ, yÓ #Ó y xyò@ ï ïï ïy ïÑ, ñ ÓfÓEyÓ Ñ, yÓ # xòf ï ïÑ, yòÁ ò ï ïyÏ yv, , ïÑ,
!Ó ïÿº ï ï ïÑ, yòÁ äyÏ ÜyÏ ï ï ïÑ, ä, fy ïúO äyòy ï ì, òy ïÓ ò- !Ó ññ Ey ≈, çñ ïyÓyñ ï ñ, yÓ ~ÓÇ Üy!Eçy ïÓ
≤ ïä, !ú, ïÜçE Á ïï ïÓ x ïò Ñ, ïÓ ïò Ó ïÜç, òyÁÏ y ïÏ - !òÓ yòÏ ≠ Ezr, yÓ ïò ïò, Ó òyif ïö Ó yÜ# ~ÓÇ
!ä, !Ñ, ïçÑ, Ó y çÓ ≈ ïü ï ò, ò ïä, !Ñ, ïçy, òk, !ì, ñ ïä, !Ñ, ïçyÓ x!Œ, K, ì, y Œ, yÜ Ñ, ïÓ ïò ï ì, ~ÓÇ ïä, !Ñ, ïçy çòçfyÓ
xy ïü, òy ïü ~ïÑ, x, òÓ ïÑ, çðí ≈ ò Ñ, ïÓ - ~òò!Ñ, xyòÓ y ~òò!Ñ, ä%È xò%ü#úò Ñ, yÓ # ïÓ çì ò ïÑ ≈, Á äy!ò ïyÓ y
ì, y ïÓ ïÓ yÜ# ïÓ çy ïï çÓ yç!Ó Ez ïöú !Ó!òðí Ñ, ïÓ - !Ó!ò ïï yÜ ≠ Ezr, yÓ ïò, ÓfÓEyÓ Ñ, ïÓ
ïy ïÑ, Ó y xy! ≈ Ñ, ì, ìf ïò ïï Ü ïÓ ïy Ñ, ïÓ ñ fi> Ñ, !Ñ, ïò ~ÓÇ xòúyEz ïò x! ≈ !Ó!ò ïï yÜ Ñ, ïÓ S ïò ïÑ, ä%È
xòúyEzò ççfl, iy ì, y ïÓ ïò ïäfl, ï ï ï ï yÓ ÓfÓçy Ñ, ïÓ V- !Ó!ò ïï yÜ Ñ, yÓ #Ó y òì%, ò v, z ï ïfyÜ Ö% ï ïä, òy ï ïäÈ ~ÓÇ
òì%, ò v, z ï ïfyÜ =!ú ò!üìò çç@ ïÉ Ñ, Ó ïäÈ- xúyŒ, äòÑ, ççfl, iyÓ xçü@ ïÉ ï ò!@Ó ñ Ü# ä ≈ yñ òç!äñ fl, %Òúñ
Ñœ, yÓ ~ÓÇ xòfyòf çì ± iyÏ ççÜ†, ò =!ú Á ïï Ó ÓfÓEyÓ Ñ, yÓ # ïÓ ïò ïä ïÓ çì ò ïÑ ≈, !Óhfl, ïy!Ó ì, ì, ìf ïï
ì, y ïÓ ïÓ Á ïï Ó ï, òä =!ú Ó òyif ïö ~ÓÇ òì%, ò ïyÑ, ïÑ, xyös, fi äyòyÏ - v, z, ò!Ó v, z_ !Ó ïï =!ú äËyv, , yÁ xyÓ Á
Ó!Ó! ï «, ï ï Ezr, yÓ ïò, ÓfÓÉ*ì, E ïï ïy ïÑ, - 6.4 Ezr, yÓ ïò, ÓfÓEy ïÓ Ó òk, !ì, Ezr, yÓ ïò,
xÿñ, yv, zr, =!ú ÓfÓEyÓ Ñ, Ó y çEäñ ì, ïÓ ç =!ú ç> Ñ, Ó y ä!> ú- !ï!ñ xyäÑ, yúñ çç ïïyÜ ï, ïÓ Ñ, Ó y x ïò Ñ,
çEäñ ì, yÓ Ñ, yÓ ï Ezr, yÓ ïò, çò, > ÁÏ fyÓ =!ú ï ì, ~òò ò!ÜÓ Œ, yÜ !ÓÓÓ ï!ò ïäEz òÓ Ñ, Ó y ïÏ - ì, ïÓ
x ïò Ñ, «, ï ï ïòò v, zEz ïü, yäñ òfyÑ, ~ÓÇ !úòy ï:Ó ò ï ì, y çò, > ÁÏ fy ïÓ Ó çy ï ï ïÑ, ççfl, òÓ ï =!ú ~ÓÇ çòhfl,
> fyÓ ïú, ~ÓÇ fl, øy ≈, ïò, yò =!ú ì, y ïÓ ï ç> xy, ò çò, > ÁÏ fyÓ xhs, Œ% ≈, _ Ñ, ïÓ ïï ïy Ö% Ó çE ïäEz
ÓfÓEyÓ Ñ, yÓ # ïÑ, Ezr, yÓ ïò, çç!%_ Ñ, Ó ï ì, òy ïÓ -

NSOU ? SE-EC-11 78 6.4.1 ≤Ā ĩĭ yāò#ĭ !v, ¶, yEzÇ Óy v, z, òyiyò Ezr, yÓ ĩĭ ĩĭ Ó ĩĭ ÇÇ ĩĭyÜ fl, iy, ò ĩĭ Ó ĩĭ ãòf ÓfÓEyÓ ĩĭ yÓ #Ó ĩĭ, yÓ ĩĭ !, !v, ¶, yEz ĩĭ Ó ĩĭ ≤Ā ĩĭ yāò ≠ 1. ~Ñ, !, ĩĭ, !;òv, z, yÓ ĩĭ ĩĭ ÇÇ ĩĭ, v, fl, Ò, ò ĩĭ úfy, ò, ò Óy ĩĭ ĩĭ y ĩĭ òy ò ĩĭ, òy ĩĭ Ó – 2. ~Ñ, !, ò ĩĭ, ò SÑ, !;òv, z, y ĩĭ Ó ĩĭ Ó ĩĭ Óy ò =!ú Ó ĩĭ, !, xÇüñ ĩĭ x¶, fhs, ĩĭ Ó ĩĭ ĩĭ, òy ĩĭ Ó v ĩĭ, ĩĭ, !;òv, z, yÓ ĩĭ ÈÛÈ~Ó ĩĭ ĩĭ ĩĭ ĩĭ òy òy Ezò ĩĭ ĩĭ Óú !Ç ĩĭ fi, ò Óy ĩĭ òy Óy Ezú ĩĭ, y ĩĭ Ó ĩĭ Ezr, yÓ ĩĭ ò, ò ĩĭ Ó ĩĭ Óy Ó ĩĭ ÇÇ ĩĭyÜ fl, iy, ò ĩĭ ĩĭ Ó – 3. Ezr, yÓ ĩĭ ò, ò ĩĭ Ó ĩĭ Óy Ó ĩĭ Ó Ó yEĩ, yÓ # SEzr, yÓ ĩĭ ò, Çy!¶≈ Ç ĩĭ ≤Āy¶, yEzv, yÓ v ĩĭ, y ĩĭ òy ÇÇ fl, iyÓ ĩĭ ÇÇ ÓfÓEyÓ ĩĭ yÓ #Ó ~Ñ, !, xfyĩ, yv, zr, ĩĭ, ĩĭ, E ĩĭ Ó ĩĭ ÓfÓEyÓ ĩĭ yÓ # ĩĭ ĩĭ, ò, ĩĭ Ó #Ó ĩĭ ĩĭ, y ĩĭ òy ≤Āyhs, ĩĭ ĩĭ, ĩĭ, yÓ ò ĩĭ, ò, ! ĩĭ, Ezr, yÓ ĩĭ ò, ÇÇ ĩĭyÜ ĩĭ, Ó ĩĭ, ÇEyĭ, y ĩĭ, Ó ĩĭ Ó – 4. ĩĭ, !;òv, z, yÓ ĩĭ, yúy ĩĭ òy Ó ãòf ≤Ā ĩĭ yāò#ĭ ÇÇ, Āĭ fyÓ – ~ĭ ĩĭ, ĩĭ, !;òv, z, yÓ =!ú ÇyiyÓ ĩĭ, v, zEz ĩĭ, yāñ òfyĩ, ~ÓÇ !úòy: ~ÓÇ fl, øy≈, ĩĭ, ò, yò =!ú xfyu», ĩĭ ĩĭ, ĩĭ iOS ÇÇ, Āĭ fyÓ ÓfÓEyÓ ĩĭ, ĩĭ Ó ĩĭ ĩĭ – ĩĭ ĩĭ%, Ezr, yÓ ĩĭ ò, ~Ñ, !, ĩĭ, !;òv, z, yÓ ĩĭ, Āĭ yĩ≈, ĩĭ ~!; Ó òy ĩĭ ĩĭ ĩĭyÜ ĩĭyÜ Ó ÇEā v, z, òyĭ Éú ~Ñ, Ez ĩĭ Ó ĩĭ Ó ĩĭ, !;òv, z, yÓ ĩĭ ÈÛÈ~Ó ÓfÓEyÓ – ĩĭ, ĩĭ Óy ĩĭ, ĩĭ Ó ĩĭ, !;òv, z, yÓ =!ú !Ó!¶, ß ĩĭ Ó ĩĭ Ó Éĭ ÈÛÛÈ ĩĭ ò, yò ĩĭ, ÇyÓ ĩĭ, ĩĭ ~ò, ò ÈÛÈ3 ÇD#ĭ, ĩĭ ≤ĭ yÓ Ezĭ, fyĭ ~ÓÇ ĩĭ, yÓ y ÓfÓEyÓ ĩĭ, yÓ #Ó ĩĭ, y ĩĭ È ĩĭ Óy Óy !v, ĩĭ, Óy x!ò, Ç ~ ĩĭ, ĩĭ, òy ĩĭ Ó – ÓfÓEyÓ ĩĭ, yÓ #Ó ĩĭ, y ĩĭ È ĩĭ ĩĭ v, fl, Ò, ò Óy úfy, ò, ò ĩĭ, !;òv, z, yÓ òy ĩĭ ĩĭ, ĩĭ, ĩĭ Ó ĩĭ, y ĩĭ È x ĩĭ, !;òv, !ÓÑ, “ Ó ĩĭ ĩĭ È – ĩĭ ò ĩĭ, ÇyÓ ĩĭ, ĩĭ, ĩĭ, ÇyÓ ĩĭ, !;òv, z, yÓ =!ú !Ó!¶, ß ĩĭ Ó ĩĭ Ó Ezr, yÓ ĩĭ ò, ÇÇ ĩĭyÜ ĩĭ, ò ĩĭ, òy ĩĭ Ó ò – Ó!ú Ó ¶, yÜ Ezr, yÓ ĩĭ ò, ÓfÓEyÓ ĩĭ, yÓ # Ó v, Ófyu, ÇÇ ĩĭyÜ ĩĭ Āĭ yEzÈÛÈ ò, yEz Óy ĩĭ, ĩĭ ĩĭ, !, “ ĩĭ, ĩĭ, ò, yò úyEz ĩĭ ĩĭ, !;òv, z, yÓ v, yĭ yú ĩĭ, ĩĭ Ó Ezr, yÓ ĩĭ ò, ò ĩĭ Ó ĩĭ Óy ĩĭ, ò ĩĭ, òy ĩĭ Ó ò – 6.4.3 Ezr, yÓ ĩĭ ò, ÈÛÈ~Ó ò)ú ≤Āĭ%!_ 1999 Çy ĩĭ ĩĭ, ò, v, yÓ yú ĩĭ, Āĭ yĩ≈ Ç ĩĭ, yv, z!™ú S~ò, ~ò!Çv ~Ó ÇÇK, y xò%ĭyĭ # Ezr, yÓ ĩĭ ò, Éú ~ò ò ~Ñ, !, ĩĭ, ĩĭ, Āĭ yĩ≈, ĩĭ xyEz! ò xfy ĩĭ, !ÇÇ !fl, Ò ò ÓfÓEyÓ ĩĭ, ĩĭ Ó ĩĭ, Δy™! òü ò ĩĭ, ĩĭ, Δyú ≤Ā ĩĭ, yĩ, ú S!; !, ò!ÇVÈÛÈ~Ó ÇEyĭ, yĭ ÓfÓEyÓ ĩĭ, yÓ # ĩĭ Ó ãòf Ezr, yÓ ĩĭ ò, ò ĩĭ Ó ĩĭ Óy v, z, òú ¶, ĩĭ, ĩĭ Ó ĩĭ, y ĩĭ – ~Ez xyò%¶, y!òÑ, ÇÇK, yÓ !, ò È ĩĭ, !;òv, z, xi, fhs, =Ó ßç, ò)≈ ĩĭ Ó ĩĭ ĩĭ ĩĭ È ĩĭ yEz ĩĭ Ezr, yÓ ĩĭ ò ĩĭ, Ó !¶, !_ ≠, òfy ĩĭ, ÇÇ %fEzĭ, Ç ĩĭ, !Ç! ò/xyEz! ò ĩĭyÜ ĩĭyÜ ≤Ā ĩĭ, yĩ, ú ~ÓÇ ĩĭ, y ĩĭ r, / Çy¶≈, yÓ ĩĭ, !;òv, z!; Ç – ĩĭ!Ā Ezr, yÓ ĩĭ ò, x ĩĭ, !;òv, !ÓÑ, !ü, E ĩĭ ĩĭ È ~ÓÇ, ò ĩĭ Ó ĩĭ ≈, ĩĭ, E ĩĭ ĩĭ È !ÓÜ, Ó È Ó =!ú ĩĭ, ĩĭ ~Ez ĩĭ, ò, !, ĩĭ Ó ĩĭ Ezr, yÓ ĩĭ ò ĩĭ, Ó ò)ú !¶, !_ ? , òfy ĩĭ, ÇÇ %fEzĭ, Ç ≠, òfy ĩĭ, ÇÇ %fEzĭ, Ç Éú !v, !ā, yú Óy ≈, y =!ú, òfy ĩĭ, ÇÇ, òy òÑ, !Ó!FāÈß ĩĭ, z!ò ĩĭ, % ĩĭ, ĩĭ Ó y, % ĩĭ, ĩĭ Ó y ĩĭ, ĩĭ Ó Ç ĩĭ Ó ĩĭ Ó!¶, ß ĩĭyÜ ĩĭyÜ ĩĭyÜ Ó, ò ĩĭ Ó ĩĭ, y ĩĭ Ó ĩĭ ≤Ā Ó ĩĭ, Ó y ~ÓÇ, òfy ĩĭ, ÇÇ =!ú ĩĭ, y ĩĭ Ó Ühs, ĩĭ Óf, ò!ÖāÈy ĩĭ òy Ó, ò ĩĭ Ó, ò % ò Ó yĭ ~Ñ, !, ĩĭ, Ó yÓ, òk, !, – , òfy ĩĭ, ÇÇ %fEzĭ, Ç ĩĭ Ó ÓfÓEy ĩĭ Ó xy ĩĭ ĩĭ ≤Āyĭ òÑ, ĩĭ, !;òv, z, yÓ ĩĭ, Āĭ yĩ≈, =!ú, y! ò ≈ òyú ~ÓÇ xòfyòf ĩĭ Ó Çy ĩĭ ĩĭyÜ ĩĭyÜ ĩĭyÜ Ó ãòf !úäv, ĩĭ v, !v, ĩĭ, ĩĭ, v, ĩĭ, !ú ĩĭ, ò, Çy!Ñ≈, Ç, ÓfÓEyÓ ĩĭ, Ó ĩĭ, – ĩĭ, !ú ĩĭ, y ĩĭ Ó ĩĭ, Çy!Ñ≈, Ç, ÈÛÈÇ%fEzā, ĩĭ, Ó y ĩĭ, Āĭ yĩ≈, =!ú ĩĭ, ~Ñ, !, Ç!ò)≈, ò ĩĭ r, ÈÛÈ%, ÈÛÈ, ò ĩĭ r, Çy!Ñ≈, Ç, ~Ñ, Çy ĩĭ Ó yÓy Éĭ, ò, ĩĭ ĩĭ ĩĭyÜ ĩĭyÜ ≤Ā ĩĭ, ĩĭ, y!; ~!Ü ĩĭ ĩĭ, òy ĩĭ Ó – ĩĭyEz ĩĭyĩ, ĩĭ ~Ez Çy!Ñ≈, Ç, ÈÛÈÇ%fEzĭ, Ç ĩĭ, Óüú =!ú Ófĭ Ó ĩĭ, !āÈy ~ÓÇ ĩĭyÜ ĩĭyÜ ĩĭyÜ Ó «, ò, ĩĭ, yĀ ĩĭ, y ĩĭ Ó fl, !” !āÈy ĩĭ, yEz xyÓ Ā v, zß ĩĭ, ≤Āĭ%!_ Ó ĩĭ Ó ĩĭ, yÓ !āÈy – , òfy ĩĭ, ÇÇ %fEzĭ, Ç ĩĭ Ó òy ĩĭ ĩĭ ĩĭ, yÓ Ā ĩĭ, Āĭ yĩ≈, Ó ĩĭyÜ ĩĭyÜ ĩĭyÜ Ó «, ò, ĩĭ, y ~Ñ, ĩĭyÜ Óy ĩĭ, ĩĭ, y!ĩĭ, v, z, òyiyò myÓ y Óyv, y ĩĭ òy

NSOU ? SE-EC-11 79 ĩĭ, ĩĭ, òy ĩĭ Ó – , òfy ĩĭ, ÇÇ ÈÛÈÇ%fEzā, ĩĭ, Ó y ĩĭ, Āĭ yĩ≈, =!ú ĩĭ, ĩĭ Óy ≈, y =!ú ≤Ā ĩĭ ĩĭ, òfy ĩĭ, ĩĭ, !Ó¶, _ Éĭ – ≤Ā ĩĭ, !, òfy ĩĭ, ĩĭ, !ĭ%_ Éĭ ÈÛÛÈÛÈ!v, !ā, yú ĩĭ, yv, ĩĭ Ç) ĩĭ, Ó !; ĩĭ, yòy Sv, z!Ç!Ó@%V ~ÓÇ Ühs, Óf!; ĩĭ, yòy ĩĭ, òyü, òy!ü e’ ò Ó ĩĭ ≈ òy ò ĩĭ, !f ~ÓÇ e&!; !ò!s, fiĩ, yÓ # ĩĭ, !f – Ühs, ĩĭ ÓfÓ ĩĭ, ĩĭ, yòyĭ ÇÓ yÇ!Ó ĩĭ ≤Ā Ó ĩĭ Ó ĩĭ, ò ĩĭ Ó ĩĭ ≈, òfy ĩĭ, ÇÇ =!ú ĩĭ, !;òv, z, yÓ ĩĭ ĩĭ, ĩĭ, !;òv, z, y ĩĭ Ó ° ò ĩĭ, ĩĭ Ó ĩĭ, «, ĩĭ, òy ĩĭ, yÓ y x!hs, ò Ühs, ĩĭ Óf, ò!ÖāÈ ĩĭ, òy Ó ĩĭ È – ~ĭ ĩĭ, ĩĭ, ÓfÓE*ĭ, !v, ¶, yEzÇ!; ĩĭ, Ó yv, z, yÓ Óúy Éĭ – ~Ñ, !, Ó yv, z, yÓ ~Ñ, !, !Ó ĩĭ ĩĭ

v, z ĩĭ ĩĭ ĩĭ ĩĭ, !Ó ĩĭ, Ó y Éĭ

ly!Ó!¶,ß" Ñ,;!òv,z>,yÓ" ^ò>,Ál"yÑ≈,îÑ, Ezr>,yÓ" ^ìò>,ÈÜÈ~Ó" cy"ll î%_ Ñ, ^ìÓ" ~ÓÇ, òfy"îÑ, >, =!ú"îÑ, i, y"îiÓ" à),v, ,yhs, Ühs, ^ìÓfÓ" !î"îÑ, ^î"î, cyEyÍf Ñ, ^ìÓ" - xyöÓ"y Ezr>,yÓ" ^ìò"î, ÇÇÍ%_ ÉÁl"y ÓfÓEyÓ" Ñ, yÓ" #Ó" !v, ¶, yEz"îÇÓ" äòf"Éyfi>, üΣ!>, ÓfÓEyÓ" Ñ, !Ó" - Ç%ì, Ó"yÇ ÓfÓEyÓ" Ñ, yÓ" #Ó" ≤Á!i, !>, Ezr>,yÓ" ^ìò>, !v, ¶, yEzÇ Éú ~Ñ, !>, ^v, fl, Ò>, òñ úfy, ò>, òñ fl, øy≈, ^ìò, yò ~ÓÇ fl, øy≈, ^Eyö äüÓyÍ" % !ò" s, fi !Ç"ffiy, ^ìöÓ" ò"î, y ^Ñ, y"îòy !v, ¶, yEzÇ Íy Ezr>,yÓ" ^ìò"î, xfy"î:Ç Ñ, Ó" y Íy! - Ç%ì, Ó"yÇ ^ìÓ"îü"í !v, ¶, yEzÇ =!ú" ò>, Ál"yÑ≈, =!úÓ" ò"îif xyhs, ÉÇÇ"îlyÜ á>, y! ^Ç!>, Éú Ó" yv, z>, yÓ" ~ÓÇ xòfyòf !v, ¶, yEzÇ =!ú Él" ^Efyi>, - òfy"îÑ, >, =!ú"îÑ, i, y"îiÓ" Ühs, ^ìÓf ÍyÁl"yÓ" äòf Ç"îÓ≈y_ö v, z, òú¶, Ç, ò!>, !ò!y, i, Ñ, Ó"yÓ" äòfñ Ó" yv, z>, yÓ" =!ú Ó" yv, z!>, Ç xfyúÜ!Ó" îö òy"îö ~Ñ, !>, Ñ, !>, òv, z>, yÓ" ^≤Áy@"Äyö ÓfÓEyÓ" Ñ, ^ìÓ" - òfy"îÑ, >, Ç%fEz!ä, Ç ≤Áy! Çòhfl, v, z, òú¶, ^lyÜy"îlyÜ úyEzò ~ÓÇ i, yÓ" «, òi, y Çò!i≈ ÓfÓEyÓ" Ñ, Ó" ^î, Çy"îÓ" - ? xyEz ~Ç! , ò (Internet Service Provider) ≠ ≤Á"î, fÑ, !>, ^ò>, Ál"yÑ≈, fl, !i, s, f ~ÓÇ i, yÓ" y Ó" yv, z>, yÓ" myÓ"y Çò!ß!i, - ~Ez¶, y"îÓ" üi, üi, ^ò>, Ál"yÑ≈, ~ÓÇ Ó" yv, z>, yÓ" à, yúòy Ñ, Ó" ^î, ≤Á"î" yàò Él" Ezr>,yÓ" ^ìò>, ò!Ó" ^ì"íÓy ÇÓ" ÓÓ"yEÑ, yÓ" # Óy xyEz~Ç! , ò- ~!>, Ezr>,yÓ" ^ìò>, Ñ, y¶, y"îöyÓ" ~Ñ, !>, ò!ú xÇü ÍyÓ" y öyG, Öy"îò" î"îÑ, ^ò>, Ál"yÑ≈, Ç, ò!Ó" à, yúòy Ñ, ^ìÓ" - x!≈y! ~Ñ, !>, xyEz~Ç! , ò xyÜi, òfy"îÑ, >, =!ú @"ÁEí Ñ, Ó" ^î, Ç!øi, Él" ~ÓÇ, òfy"îÑ, >, =!ú i, y"îiÓ" Ühs, ^ìÓf ^≤ÁÓ" ^îÇEyl" i, y Ñ, ^ìÓ" - ≤Á!i, !>, òfy"îÑ, >, xyEz~Ç! , òÈÜÈ~Ó" ~Ñ, !>, !i"î" ^≤Á"îÓü Ñ, ^ìÓ" ~ÓÇ, Çy¶, y"îòy Él" xòf !îÑ, !i"î" - v, z, iyÉÓ" í ÉÇy"îÓ" iÓ" y ÍyÑ, !%äò @"ÄyEÑ, !%!>, Ç, ò!Ñ, !> Ó" òi, ≈# ^¶, Ó" îÜy!úÑ, xÓfl, iy"îò xy"îäÈò- ≤Á!i, !>, @"ÄyEÑ, i, yÓ" xM, È"lú fl, iyò#î" xyEz~Ç! , ò ÇÇ"îlyÜ Ñ, ^ìÓ" ^îäÈò- ~Ñ, ^î"îÑ, xòf"îÑ, ^≤ÁÓ" í Ñ, Ó" y ~Ñ, !>, òfy"îÑ, >, ^≤ÁÓ" ^îÑ, Ó" Ñ, !>, òv, z>, yÓ" ^î"îÑ, ^≤ÁÓ" ^îÑ, Ó" fl, iyò#î" xyEz~Ç! , ò"î, î%_ Él" - òfy"îÑ, >, !>, fl, iyò#î" xyEz~Ç! , ò"î, ~Ñ, Óy ~Ñ, y!îÑ, ^ò>, Ál"yÑ≈, ~ÓÇ Ó" yv, z>, yÓ" =!úÓ" òif !i"î" ^î"î, Çy"îÓ" ~ÓÇ i, yÓ" , ò"îÓ" fl, iyò#î" xyEz~Ç! , ò, òfy"îÑ, >, !>, ^îÑ, ~Ñ, !>, xyM, È!úÑ, xyEz~Ç! , ò"î, ò, Ó" Ál"yÑ≈, Ñ, ^ìÓ" - xyM, È!úÑ, xyEz~Ç! , ò"î, ~Ñ, y!îÑ, ^ò>, Ál"yÑ≈, ÍyÑ, ^î, Çy"îÓ" Íy ~Ez, ò"îÓ≈Ó" !>, Í"yÓ" 1- ÇÓ" ÓÓ"yEÑ, yÓ" # ^îÑ, ò, Ó" Ál"yÑ≈, Ñ, Ó" yÓ" xy"îÜ Íy xÓüfEz, ÇyÓ"y, ÇyÓ" Ñ, Ó" ^î, Çy"îÓ" ~Ó" , òÓ" !>, Í"yÓ" 1 ÇÓ" ÓÓ"yEÑ, yÓ" #Ó" Çyif"îö, òfy"îÑ, >, !>, Ühs, ^ìÓfÓ" Ñ, y"îäÈ ~Ñ, !>, xyM, È!úÑ, xyEz~Ç! , ò"î, ^≤Á"îÓü Ñ, ^ìÓ" - ~Ñ, ÓyÓ" ^Ñ, yòÁ, òfy"îÑ, >, Ühs, ^ìÓfÓ" !òÑ, ^ì, ~Ñ, !>, xyM, È!úÑ, xyEz~Ç! , ò"î, ^, ò!Ó"îäÈ ^Ü"lúñ ~!>, ~!Ü"î" ÍyÁl"yÓ" xy"îÜ xyM, È!úÑ, xyEz~Ç! , ò"î, ~Ñ, Óy ~Ñ, y!îÑ, ^ò>, Ál"yÑ≈, x!i, e" ò Ñ, Ó" ^î, Çy"îÓ" - ~Ez¶, y"îÓ" fl, iyò#î" xyEz~Ç! , òÓ" cy"ll ÇÇ"îly"îÜÓ" Çyif"îö, òfy"îÑ, >, =!ú @"ÄyE"îÑ, Ó" Ñ, y"îäÈ ^, ò!Ó"îäÈ Íy! - ^ò>, Ál"yÑ≈, ~ÓÇ Ó" yv, z>, yÓ" =!ú xyEz~Ç! , ò =!úÓ" öy!úÑ, yòy!#òñ xyöÓ"y Óú"î, Çy"îÓ" , òfy"îÑ, >, !>, xyEz~Ç! , ò ^î"îÑ, xòf xyEz~Ç! , ò"î, !Ü"î" !äÈú- ? Ñœ, y"î" r, /Çy¶≈, yÓ" ≠ Ñœ, y"î" r, ü"îΣÓ" x!≈ @"ÄE#i, y ~ÓÇ Çy¶≈, yÓ" ü"îΣÓ" x!≈ iy, y Ñ, !>, òv, z>, yÓ" - Ç%ì, Ó"yÇñ ^î"îÑ, y"îòy ^ò>, Ál"y"îÑ≈, i, !f xyiyòÈÜÈ≤ÁiyòÈÜÈ~Ó" ^ «, ^îe Íy, y Ñ, !>, òv, z>, yÓ" Á @"ÄE#i, y Ñ, !>, òv, z>, y"îÓ" Ó" ò"îifÑ, yÓ" Ñ, y!≈yÓú# ^îÑ, Ñœ, y"î" r, ÈÜÈÇy¶, ≈yÓ" Ó"îú- Ezr>,yÓ" ^ìò"î, Ó" ò"î, y !Üüyú ^ò>, Ál"y"îÑ≈, ~Ñ, y!îÑ, !ò!≈<T Çy¶≈, yÓ" Íy"îÑ, - ~Ez !ò!≈<T Çy¶≈, yÓ" Ñœ, y"î" r, Ñ, !>, òv, z>, y"îÓ" Ó" äòf ≤Á"î" yàò#î" ÇÓy ^≤Áiyò Ñ, ^ìÓ" - ~Ez ÓfÓfl, iy! Çy¶≈, yÓ" Ñ, !>, òv, z>, y"îÓ" Çòhfl, ^v, >, y ÇÇÓ" !«, i, !y"îÑ, ñ Ñœ, y"î" r, Ñ, !>, òv, z>, y"îÓ" Ó" xò% ^ìÓ" y! Çy¶≈, yÓ" i, y ÇÓ" ÓÓ"yEÑ, ^ìÓ" - v, z, iyÉÓ" í fl, !Ó" *, ò Óúy ^î"î, Çy"îÓ" ^ Ñ, y"îòy ~Ñ, !>, ^≤Á!i, ¶, y"îò ^î"Á"î" Ó ÇyEz>, !y"îÑ, ñ i, y"î, x"îòÑ, =!ú Á"î" Ó" ^, òä !y"îÑ, - ~Ez Á"î" Ó" ^, òä =!ú ^≤Á!i, ¶, y"îòÓ"

xÓ^lú^îpî Ü^îÓ^îÑ, Ó^y xy!Ó<ÓyÓ^ Ñ, Ó^îlúò lv, lâ> yú çyÓfl, ;, yEzÓyÓ^ úyEzòñ lÿÓ^ ò, ^îlú^ò, y^îòÓ^ î, yÓ^ lÿ
 xfyòyúÜ ¶, ^îî^ç !çÜòfyú ÓÉò Ñ, ^îÓ^ ^ç!>, ~Ñ, Ez çy^îl^ v, >, yÁ, ò!Ó^ ÓÉò Ñ, Ó^îlì, ç«, ò E^îÓ- ~!>, v, y!^yú xy, ò
 Ñ, y^îòÑ, ùòÈÜÈ~Ó^ î% ùòy!^ xyÓ^ Á !lì, ^îÓ^ ù = í^Ó^lú Ey^îÓ^ ^v, >, y, ò!Ó^ ÓÉò Ñ, Ó^îlì, ç«, ò- !v, ~ç~úÈÜÈ~Ó^
 çÓ^îâ, ^îî^ xyÑ, ^îî^í#!^ !îÑ, Eú !ò, Ç> yÓ^ = !ú ÓfÓEyÓ^ Ñ, Ó^yÓ^ çó!^ ^v, >, y ~ÓÇ ¶, ^îî^ç Ñ, ú = !ú ~^îÑ, x, ç^îÓ^ Ó^
 Ñ, y^îâ Ehf, ^î« ç, ò òy Ñ, ^îÓ^ ~Ñ, Ez î, y^îÓ^ Ó^ Á, òÓ^ !î^îî^ ^îlì, ç, òy^îÓ^ - <Á!%_ Üi, ¶, y^îÓ^ ~Ñ, !>, lv, ~ç~ú ò^îv, ò
 v, zFâ, !ò, ^îî^ y, ^îî^!™ ÓfÓEyÓ^ Ñ, ^îÓ^ ^v, >, y ^≤ÁÓ^ í Ñ, ^îÓ^ - ç%fEz!â, Ç^çr, y^îÓ^ ñ !fl, òæ> yÓ^ !Eçy^îÓ
 , ò!Ó^ !â, ç, ~Ñ, !>, ^âËy^î, y lv, ¶, yEzç ÇÇ^îÑ, ç, = !ú^îÑ, ç, ò!Ñ, Ñ, ^îÓ^ lÿ^îlì, ¶, ^îî^ç ÇÇ^îÑ, ç, = !ú ¶, ^îî^ç ^ç, !ú^îö, yò
 !ç^îfi> ò ^≤ÁÓ^ í Ñ, Ó^y lÿ!^ ~ÓÇ lv, ~ç~ú ÇÇ^îÑ, ç, = !ú ~Ñ, !>, lv, ~ç~ú ò^îv, ò^îÑ, ^≤ÁÓ^ í Ñ, Ó^y lÿ!^ lÿ Ezr, yÓ^ ^îò>,
 çÇ!%_ E!^ - ÓfÓEyÓ^ Ñ, yÓ^ #Ó^ xÓfl, iy^îòñ ~Ñ, !>, !fl, òæ> yÓ^ S!v, ~ç~ú !ò, Ç> yÓ^ !Eçy^îÓ, ò!Ó^ !â, ç, v Ñ, yÁ
 ÓfÓEyÓ^ Ñ, yÓ^ #Ó^ ^ç, !ú^îö, yò!>, ~^lúy^îö^lúy (Random) ÇÇ^îÑ, ç, ^î, ^îÓ^ E^îlì, Óyiy^îl^ lÿ !v, ~ç~ú^îú Ehf, ^î« ç, ò
 Ñ, Ó^îlì, ç, òy^îÓ^ - !v, ~ç~ú <Á!%_ Ó^ ^Óü Ñ, ^îî^ Ñ, !>, Ó^*, ò v, z, òú¶, - xyÓy!çÑ, Ezr, yÓ^ ^îò>, @^ËyEÑ, Ó^y
 Asymmetric Digital Subscriber Line (ADSL) Óy xç!ò, _ !v, lâ> yú çyÓfl, ;, yEzÓyÓ^ úyEzò S~!v, ~ç~úV òy^îö, ò!Ó^ !â, ç,
 ~Ñ, !>, !ò!î≈<T, ò, ò≈ ÓfÓEyÓ^ Ñ, ^îÓ^ ò- 4. ^îÑ, Óú ò^îv, ò xfy^îç ≠ Ezr, yÓ^ ^îò>, äò!≤Á!^ EÁ!^ yÓ^ xy^îÜ^ Ó!úò¶, yÜ
 Óy!v, ç, ^îlì, ^îÑ, Óú ^ç, !ú!¶, ùò !ú^ ^Óü äò!≤Á!^ E^îlì !âËü- !ú^!>, Ó^ ÓfÓE*!^, ^îÑ, y!^!^yú ^îÑ, Ó%ú!>, ò!ú, !v, äyEzò Ñ, Ó^y
 E^îlì !âËü xfyòyúÜ !¶, lv, Á çÇ^îÑ, ç, çÓ^ ÓÓ^yE Ñ, Ó^yÓ^ äòf ~ÓÇ Eyv, ^Á!^ fyÓ^ !>, ^îÑ, Óúöye ~Ñ, !^îî^ ç, ç
 ^≤ÁÓ^ ^îÓ^ äòf ^î, ^îÓ^ Ñ, Ó^y E^îlì !âËü- Ü^îÓ^îÑ, Ó^y î, y^îÓ^ Ó^ Ñ, y, y^îöy!>, Ó^ ~Ñ, !>, ç, ò!Ó^ Ói≈, ò Ñ, ^îÓ^ ^ç!> Ó^
 òyif^îö !v, !â> yú ^v, >, y fl, iyòyhs, Ó^ Ñ, Ó^y çQ, Ó Ñ, ^îÓ^ !âËüò- lÿÓ^ ò, ^îlú ~Ñ, Ez çy^îl^ !¶, lv, Á çÇ^îÑ, ç, ~ÓÇ
 !v, !â> yú çÇ^îÑ, ç, ^≤ÁÓ^ í Ñ, Ó^y çQ, Ó- ~!>, äòÜ^îiÓ^ Ñ, y^îâË Ñ, Óú ò^îv, ò^îöÓ^ xfy^îç <Á!%_ òy^îö, ò!Ó^ !â, ç, -
 ò^îv, ò ~ÓÇ Ñ, !jòv, z>, y^îÓ^ Ó^ ò^îif çÇ^îlÿ^îÜÓ^ äòf EzlyÓ^ ^îò>, ÓfÓEyÓ^ Ñ, Ó^y E!^ - !v, ~ç~ú ò^îv, ò = !úÓ^ ò^îlì, yñ
 ^îÑ, Óú ò^îv, ò = !ú ~òò¶, y^îÓ^ !v, äyEzò Ñ, Ó^y E^îlì !âËÿ lÿ, ~Ñ, Ez çy^îl^ !Ó!föyò Ñ, Óú î, y^îÓ^ Ó^ òyif^îö ^ç, !ú!¶, ùò
 çÇ^îÑ, ç, ~ÓÇ !v, !â> yú ^v, >, y ^≤ÁÓ^ í Ñ, Ó^y çQ, Ó E!^ - ^v, >, y fl, iyòyhs, ^îÓ^ Ó^ «, ^îeñ Ñ, Óú ò^îv, ò = !ú !v, ~ç~ú
 ò^îv, ò ^îlì Ñ, Á^ç^îÑ, ^îlú, ^îÓ!ü !Ó>, fl, iyòyhs, Ó^ Ñ, Ó^îlì, ç, òy^îÓ^ - 5. Á!^ fyÓ^ ^îlúç xfy^îç ^ç, ^îÑ, ^îöyú!âç ≠ !v, ~ç~ú
 ~ÓÇ ^îÑ, Óú ò^îv, ò <Á!%_ ñ <Á^îlì, f^îî^ Ñ, Ó^ ç#öyÓk, ç, yÓ^ ^îlì ^îâË- !v, ~ç~ú ~ÓÇ ^îÑ, Ó%ú v, z¶, !^ ò^îv, ò <Á!%_!
 ^îÑ, Óúöye ^îÖy^îò Ñ, Óú î, yÓ^ = !ú ç, òy, y ^îlì, ç, òy^îÓ^
 NSOU? SE-EC-11 82 ^çÖy^îòEz ÓfÓEyÓ^ Ñ, Ó^y çQ, Ó- î, yEz Á!^ fyÓ^ ^îlúç <Á!%_!^ ^î, ^îÓ^ E^îlì ^îâË- !î!Á çöhf,
 Á!^ fyÓ^ ^îlúç ò>, Á!^ yÑ≈, ^v, >, y ÓÉò Ñ, Ó^îlì, ^Ó^ !v, Á, ç, Ó^ D ÓfÓEyÓ^ Ñ, ^îÓ^ ñ ~^î«, ^îeÁ !Ó!¶, ß^ îÓ^ ^îòÓ^
 <Á!%_!^ Ó^ !ÓÑ, yú á^!>, ^îâË- ^ç, òy≈, ^îÓú Á!^ yEzÈÜÈö, yEz E>, fl, ò>, ≠ xyòÓ^ y Ez!ì, ò^îlif ~Ñ, !>, <Á!%_!^ ^î^îÓ!âË lÿ
 Ezr, yÓ^ ^îò>, xfy^îç: ^îçÓ^ äòf ÓfÓE*!^, E!^ ñ ç!>, Eú Á!^ yEzÈÜÈö, yEz- Á!^ yEzÈÜÈö, yEz Ñ, Óú xfy^îç, ò^îlì ^îr, Ó^
 xy^îlú, òy^îlú ~Ñ, !>, ^âËyR xM, E^îlú Ezr, yÓ^ ^îò>, ò!Ó^ ^îp!Óy çÓ^ ÓÓ^yE Ñ, Ó^îlì, ç, òy^îÓ^ S^îòòñ ^îÑ, yòÁ Óy!v, ç, Ó^
 !¶, ç, ^îÓ^ Óy^îfi>, y^îÓ^ Ó^ x¶, fhs, ^îÓ^ V- x^îòÑ, çÇfl, iy @^ËyEÑ, ^îiÓ^ Ezr, yÓ^ ^îò>, xfy^îç çÓ^ ÓÓ^yE Ñ, Ó^îlì,
 Á!^ yEzÈÜÈö, yEz ÓfÓEyÓ^ Ñ, ^îÓ^ - v, zÿyEÓ^ ifl, !Ó^*, òñ ^Ëy^î, úñ Ñ, !ò, ù, òñ !ÓöyòÓòÓ^ ~ÓÇ ü!, òçöú = !ú
 <Áy!^ úEz Á!^ yEzÈÜÈö, yEz ÓfÓEyÓ^ Ñ, ^îÓ^ lÿ^îÑ, - ~âËyv, , y EyEzfl, %òüñ !ÓY^!Ó!fyú!^ ~ÓÇ Eyç, òy, yú = !ú^îlì, Á ~Ez
 , ò!Ó^ ^îp!Óy ^îlú- Á!^ yEzÈÜÈö, yEz Ezr, yÓ^ ^îò>, xfy^îç çÓ^ ÓÓ^yE Ñ, Ó^îlì, ñ ^îÑ, yòÁ ÓfÓEyÓ^ Ñ, yÓ^ #Ó^ î%!>,
 !â!òç <Á^îlì yàòñ ~Ñ, !>, Ezr, yÓ^ ^îò>, çÇ^îlÿÜ ~ÓÇ ~Ñ, !>, Á!^ yEzÈÜÈö, yEz lv, ¶, yEzç- Ezr, yÓ^ ^îò>, çÇ^îlÿÜ
 Ñ, Ó^îlì, Á, ò^îÓ^ Ó!í≈, ^î^îî^, yòÁ <Á!%_!
 ÓfÓEyÓ^
 Ñ, Ó^y ^îlì, ç, òy^îÓ^ - v,
 zÿyEÓ^ ifl, !Ó^*, òñ ~
 Ñ, !>, äy, #!^ Ñ, !
 ò, ù, ò^e î, y^îiÓ^ Ezr, yÓ^ ^îò>, ç, ò!Ó^ ^îp!Óy ^îÓyÓ^ äòf !úäv, úyEzò ÓfÓEyÓ^ Ñ, Ó^îlì, ç, òy^îÓ^ ñ ~Ñ, !>, ^îÑ, Óú
 !>, !¶, xyv, z>, ^îú, ^îÑ, Óú ò^îv, ò xfy^îç: ÈÜÈ~Ó^ òyif^îö ~Ñ, y!îÑ, @^ËyEÑ, ^îiÓ^ Óy!v, ç, ^îlì, Ezr, yÓ^ ^îò>, ç, ò!Ó^ ^îp!Óy
 !^îlì, ç, òy^îÓ^ - 6. ^çú%úyÓ^ Á!^ fyÓ^ ^îlúç xfy^îç S4!â ~ÓÇ 5!âv ≈ ^îÑ, yòÁ Ñ, !ò, ù, ò Óy Óy!v, ç, Ó^ x¶, fhs, ^îÓ^
 ¶, y^îlúy¶, y^îÓ^ Ñ, yâ Ñ, Ó^ ^îlúÁñ Á!^ yEzÈÜÈö, yEz Ñ, yòÁ !Óüyú ^¶, Ó^îÜy!úÑ,
 !Ó^ç x!ì, e ò Ñ, Ó^îlì, ç, òy^îÓ^

òyñ ~Ez ≤Ã!%!_ ' Ó ¢#òy Ó ~ìì ãÈ- ì#á≈ ì)Ó ~ìcÓ ãòf ^cú%úyÓ ^ ò, yò Áí fyÓ ~ìúç xfy Ì:ç ~Ñ, !, , òk, !, , ^! , Ó ãòf à, !%, !≈ Óy òM, È ò ≤Ãã ÌßvÓ ~ Òì, yÓ ≤Ã!%!_ S4!ã Óy 5!ã ~Òì, yÓ v òyò ÓfÓEyÓ Ñ, Ó y EÍ - Ezr, yÓ ~Ìò, ^ ÌyÜy ÌÿÜ ~Òò 4!ã ~ÒÇ 5!ã !ç Ìfi, ~ÌòÓ x!Ó ÌFãÈfi xD- ç%ì, Ó yçñ ÌÒò ^Ñ, yòÁ ÓfÓEyÓ Ñ, yÓ # fl, øy≈, ^ ò, y Ìò 4!ã ò!Ó ~ÌiÓy e ^ Ì Ñ, ~ÌÒ ñ ì, yÓ ^ ò, yò! , ~ÌÑ, !, , ^cú , yÁí y ~ÌÓ Ó cy Ìì ÌyÜy ÌÿÜ Ñ, Ó yÓ «, òì, y ^ íÁí y EÍ ~ÒÇ ì, y Ìì Ìì Ezr, yÓ ~Ìò, , òfy ÌÑ, > , fl, iyòyhç, !Ó ì, EÍ - ^òyÓyEzú ^cú%úyÓ ò Ìv, ò S4!ã Óy 5!ãv ≠ ~Ñ, !, , ^ãÈy, ^òyÓyEzú Ó v, Ófy, ò Ìv, òñ Ìy 4!ã Óy 5!ã v, ç, Ìì Ó cy Ìì Ez, òyÁí y Ìy Ì ñ ~ÒÇ Ì! , ~Ñ, !, , ^òyÓyEzú Ìv, ¶, yEzç ~Ó ò Ìif Ìy ÌÑ, - ^òyÓyEzú ò Ìv, ò=!ú Ófy, y!Ó à, y!ù, E Ìì Ìy ÌÑ, - ^cú%úyÓ ò Ìv, ò! , Ìì, !%, !, , ò)ú cy!Ñ≈, > , Ó ~ìì ãÈ ñ, !, , Ìyñ ^cú ^ò, y ÌòÓ ò Ìì, y Ñ, yã Ñ, ~ÌÓ ~ÒÇ x, òÓ !, , Ìy ~Ñ, !, , Ìv, ¶, yEzç Ìç çÇ!%_ Ìy ÌÑ, - ^ì cy!Ñ≈, > , !, , ^cú ^ò, y ÌòÓ ò Ìì, y Ñ, yã Ñ, ~ÌÓ ^ò, yò! , , òyÁí yÓ xò xÓfl, iy! ^ç! , !òÑ, > , !, , ò ^cú , yÁí y ~ÌÓ Ó cy Ìì ÌyÜy ÌÿÜ fl, iy, òò Ñ, ~ÌÓ - çÓ ÓÓ yEÑ, yÓ # Ñ, y!òy!ò ò Ìv, ò ÌÑ, fl, !#Ñ, !, !, ≤Ã!yò Ñ, ~ÌÓ S Ìòòñ @ ÆyEÑ, , ò!Ó ~ÌiÓyÓ ãòf ì, yÓ xfyÑ, yv, zr, !, , cyEzò xy, ò Ñ, ~ÌÓ ÌãÈòvñ ^cú , yÁí yÓ !, , ≤Ã!ì, !e Ì y àyòyl ~ÒÇ Ezr, yÓ ~Ìò, > , Δfy!ò, Ñ, ~!Ü Ìì !ò Ìì, ç!øì, EÍ - ^cú%úyÓ ò Ìv, ~ÌòÓ !mi, #! cy!Ñ≈, > , ~Ñ, Óy ~Ñ, y!Ñ, !v, ¶, yEzç Ìç çÇ ÌÿÜ fl, iy, òò Ñ, ~ÌÓ - ^Ó!üÓ ¶, yÜ ^cú%úyÓ ò Ìv, ò=!ú !v, ¶, yEzç çÇ ÌÿÜ ÜÓ ãòf Áí yEzÈÜÈò, yEz ÓfÓEyÓ Ñ, ~ÌÓ - ç%ì, Ó yçñ ÓfÓEyÓ Ñ, yÓ #Ó Ì!T ÌÑ, yì Ì ÌÑ, ñ ~Ñ, !, , ^cú%úyÓ ò Ìv, ò ~Ñ, !, , Áí fyÓ ~ìúç Ó yv, z, y ~ÌÓ Ó ò Ìì, y Ñ, yã Ñ, ~ÌÓ - !

Ñ, à%È !Ó Ìe ì, y ì, y ÌiÓ ^cú%úyÓ ò Ìv, ò! , ~ÌÑ, Ì, ^òy Ì≈, Óú Áí yEzÈÜÈò, yEz E, fl, ò, Ì! Ecy ÌiÓ ÓfÓEyÓ Ñ, Ó ~ìì, ^ì -

NSOU ? SE-EC-11 83 6.6, ≤Ã Ì, yÑ, ú S ÌyÜy ÌÿÜ ÜÓ ãòf ~Ñ, !, , à%, !_ v !%, !, , òyò%ì ~Ñ, !, , cyiyÓ í ¶, y!yl Ñ, Ìy Óú Ìì, Ó y!ã òy E Ìü ì, y ÌiÓ , ò Ìç, çÇ ÌÿÜ fl, iy, òò Ñ, Ó y xçΩ, Ó - !v, ¶, yEzç ÌçÓ ^ «, Ìe ~! , , ~Ñ, Ezò Ñ, ò çì, fÈÜÈ!%, !, !v, ¶, yEzç Ìì ~Ñ, !, , cyiyÓ í ¶, y!y ÓfÓEyÓ òy Ñ, ~ÌÓ ì, yE Ìü ì, y ÌiÓ ò Ìif ÌyÜy ÌÿÜ fl, iy, ò, E Ìì, , òy ÌÓ òy - ~Ñ, !, , ^ò, Áí yÑ≈, ≤Ã Ì, yÑ, ú Eú ~Ñ, !, , à%, !_ Ìy ~Ñ, !, , cyiyÓ í ¶, y!y !ò!≈çT Ñ, ~ÌÓ !%, !, !v, ¶, yEzç ~Ó ò Ìif Óyì≈, y !Ó!òò! Ñ, Ó ~ìì, ÓfÓE

yÓ Ñ, Ó y EÍ - v, z!yEÓ ifl, !Ó * , ò

Óúy Ìy Ì ñ ~Ñ, !, , ≤Ã Ì, yÑ, ú !ò!≈yÓ í Ñ, ~ÌÓ ~ìì ^Ñ, yòÁ !v, ¶, yEzç ì, yÓ ^Ñ, yòÁ Óyì≈, y ^≤ÁÓ í Ñ, Ó yÓ ãòf ^Ñ, yò ò, ò≈fy,

ÓfÓEyÓ Ñ, Ó ~ÌÓ ~ÒÇ ì, yÓ ãòf ≤Ã Ìì yãò#!

ÓfÓfl, iy !Ñ, E ÌiÓ - ~ãÈyv, , yÁ ^Ñ, yòÁ Óyì≈, y v, z, ò!fl, !ì, EÁí yÓ , ò ÌÓ ^Ñ, yòÁ !v, ¶, yEzç Ñ, #¶, y ÌiÓ ì, yÓ ≤Ã!ì, !e Ì y àyòy ÌiÓ - > , ΔyTM!òüò Ñ, ~Ìr, Δyú ≤Ã Ì, yÑ, ú/Ezr, yÓ ~Ìò, , ≤Ã Ì, yÑ, ú S! , !ç! , ò/xyEz! , òv ≠ , > , ΔyTM!òüò Ñ, ~Ìr, Δyú ≤Ã Ì, yÑ, ú/Ezr, yÓ ~Ìò, , ≤Ã Ì, yÑ, ú S! , !ç! , ò/xyEz! , òv Eú Ezr, yÓ ~Ìò Ì, Ó ò)ú ÌyÜy ÌÿÜ ≤Ã Ì, yÑ, ú - !, !ç! , ò ^≤ÁÓ Ñ, ~ÒÇ @ ÆyEÑ, Ñ, !;òv, z, yÓ ~Ó ò Ìif çÇ ÌÿÜ fl, iy, òò Ñ, ~ÌÓ ~ÒÇ !ò!y, ì, Ñ, ~ÌÓ ~Ìñ çòhfl, , òfy ÌÑ, > , =!ú ~Ñ, Ez e ò xò%yl! # ì, y ÌiÓ Ühs, ~ÌÓf ^, ò!ÖãÈ Ìì, , òyÓ ~ÌÓ - xyEz! , ò ≤Ã Ìì, fÑ, !, , òfy ÌÑ, > , ÈÜÈ~Ó Ezr, yÓ ~Ìò Ì, Ó xfy Ìv, !çÇ !fl, òò çÓ ÓÓ yE Ñ, ~ÌÓ ~ÒÇ , òfy ÌÑ, > , =!úÓ ^Ñ, ì, !Ó! , Ó ÌiÓ Ñ, yã! , ç%!ò!y, ì, Ñ, ~ÌÓ - Ezr, yÓ ~Ìò Ì, Ó ^≤Ã!ì, !, , ^Ey Ìfi, Ó ãòf xyEz! , ò çò, > , Áí fyÓ ~ÒÇ !, !ç! , ò çò, > , Áí fyÓ v, z¶, Ì Ez

≤Ã Ìì yãò - xyEz! , ò çò, > , Áí fyÓ !, , Ezr, yÓ ~Ìò, , ÌyÜy ÌÿÜ Ñ, ~ÌÓ ~ÒÇ ~Ñ, !, , ^Efy, ~ÌÑ, xòf ^Ñ, yòÁ ^Ey Ìfi, Ó Ñ, y ÌãÈ v, > , y , òy, y Ìì, cyEy!f Ñ, ~ÌÓ - Ìòò ^Efy, =!ú Ezr, yÓ ~Ìò, ~Ó , ò!Ó à, yúòy «, òì, yÓ ^à, ~Ìì ^Ó!ù v, > , y , òy, y! ì, Òòñ xyEz! , ò çò, > , Áí fyÓ =!ú Ìì, xyÜì, x!ì, Ó _ ^v, > , y Óy!ì, Ñ, ~ÌÓ ~ìì - ~Ez çòçfy! , Ó çòyìò Ñ, ~ÌÓ !, !, !ç! , ò çò, > , Áí fyÓ - ^ì ^v, > , y =!ú xyEz! , ò çò, > , Áí fyÓ !, , ~Ì ÌÑ, fl, !#Ñ, !, !, , ò Ìì, Óf!≈ EÍ x!≈y! Óy!ì, ú EÍ ñ !, !ç! , ò ì, y ÌÑ, , ò%òÓ y! ^≤ÁÓ í Ñ, ~ÌÓ - !, !ç! , ò!ç! Ó!ç¶, y ÌiÓ Ó , ò Ìì Ìyòã, çòy_ Ñ, ~ÌÓ ~ÒÇ ^v, > , y ^≤ÁÓ ÌiÓ EyÓ E...yç Ñ, ~ÌÓ - ò, Ìü Ezr, yÓ ~Ìò, ÓfÓfl, iy Ó Ìç Ìy! òy - !, !ç! , ò xfyÜÜÓ Ìò , ò%òÈ Ì≤ÁÓ í ~ÒÇ Ìyòã, , ò!Ó à, yúòy Ñ, Ó ~ìì, !ç - ì, yÓ y ^≤ÁÓ Ñ, ~ÒÇ @ ÆEiÑ, yÓ #Ó ò Ìif !#á≈ Óy çÇ!ç, Æ , ò ÌiÓ (Path) cy Ìì Óy, ò ÖyEz Ìì ~ ò! ~ÒÇ !Óú Ì!jÓ , ò!Ó Óì≈, ~Ìò fl, !ç!e Ì ¶, y ÌiÓ Ñ, yã Ñ, ~ÌÓ - !, !ç! , ò ~ÒÇ xyEz! , ò çò, > , Áí fyÓ =!ú !ò!≈, Ó ~ÌÿÜf

~ÒÇ Ñ, y!≈Ñ, Ó ÌyÜy ÌÿÜ ÓfÓfl, iy Ü Ìv, , ì, yúyÓ ãòf ~Ñ, cy Ìì Ñ, yã Ñ, ~ÌÓ - 6.7 Ezr, yÓ ~Ìò, , ≤Ã Ì, yÑ, ú xfy Ìv, ç SxyEz! , ò xfy Ìv, çv !Ñ, ¶, y ÌiÓ Ñ, y! , Ñ, y! , Ñ, !;òv, z, yÓ Ezr, yÓ ~Ìò Ì, Ó cy Ìì !%_ E Ìì ~ÌÑ, x, ò ÌÓ Ó cy Ìì ÌyÜy ÌÿÜ fl, iy, òò Ñ, Ó Ìì, , òy ÌiÓ /xyEz! , ò xfy Ìv, !çÇ !fl, òòñ Ezr, yÓ ~Ìò, , çÇ!%_ ^≤Ã Ìì, fÑ, Ñ, !;òv, z! , ç !v, ¶, yEzç Ìì, ~Ñ, !, , !# Ñ, yòy ÓÓ yj Ñ, ~ÌÓ Ìy ÌiÓ òyif Ìò !, !ç! , ò , òfy ÌÑ, > , =!úÓ ^≤ÁÓ í Óy @ ÆEi çΩ, Ó EÍ - v, z!yEÓ ifl, !Ó * , òñ ÓfÓEyÓ Ñ, yÓ # Ìòò v, y! yúÈÜÈxy, òñ !v, ~ç~ú Óy ì, y ÌiÓ Ó ò Ìv, ò ÓfÓEyÓ

Ñ, ~ÌÓ Ezr, yÓ ~Ìò, , cyEzò Ezò Ñ, ~ÌÓ òñ ì, Òò Ezr, yÓ ~Ìò, , ò!Ó ~ÌiÓy çÓ ÓÓ yEÑ, yÓ # çÇfl, iy Ì ÌÑ, ì, yÓ Ñ, !;òv, z, yÓ !, , ÌÑ, ~Ñ, !, , xfl, iy! # !# Ñ, yòy ^íÁí y EÍ - ^úyÑ, yú ~!Ó Ì y ò, Áí yÑ≈, cy Ìì çÇ!%_

Ñ, !;òv, z, yÓ !, , ÌÑ, ~Ñ, !, , xfl, iy! # !# Ñ, yòy ^íÁí y EÍ - ^úyÑ, yú ~!Ó Ì y ò, Áí yÑ≈, cy Ìì çÇ!%_

NSOU ? SE-EC-11 84 ^Ó!üó°¶,yÜ Ñ,^Í,ô≈y^ÍÓ°>, ~ÓÇ xòfyòf ÇÇfl, iyÓ° ~Ñ,!, fl, iyÍ° # xyEz!, ò !‡, Ñ, yòy Ó° ^ÍÍ° ^läE-
xyEz!, òÈÜÈ~Ó° !%!, ÇÇfl, ÒÓ° í Ói≈, òy ^Ìò ÓfÓE*!, EÍ° xyEz!, ò¶, ÈÜÈ4 ~ÓÇ xyEz!, ò¶, ÈÜÈ6- xyEz!, ò¶, ÈÜÈ4 ≠
xyEz!, ò¶, ÈÜÈ4 xyEz!, ò xfy ^lv» Çñ ~Ñ,!, 32ÈÜÈ!Ó>, ÇÇÖfy Íy xyúyiy xyúyiy à, yÓ° !>, ÇÇÖfyÓ° !CÍÓ° äÈÜÈ~Ó° ò ^Ì, y
! ò!Ó° Í° v, xò%cy^ÍÓ° Ü!‡, ì, - ^Íòñ 64.49.254.91- à, yÓ° !>, ÇÇÖfyÓ° ≤Ä^Ì, fÑ, Ez 0-255 E^Ì, , òy^ÍÓ° - ~Ez Úv, ^Ì, v,
^Ñ, yÍ° yv, Û xfy ^lv» !ÇÇ !fl, Òò!>, ≤ÄyÍ° 4 !Ó!úÍ° ò xfy ^lv» Ç iyÓ° í

Ñ, Ó° yÓ° «, òi, y Ó° y^ÍÓ°-
v, ziyÉÓ° ífl, ÍÓ° *, ò Óúy ^Í° ì, , òy^ÍÓ°
ñ ~Ñ,!, ÇyiyÓ° í Ñœ, yÇ !Ç ^ò>, ÁÍ° y^ÍÑ≈, ñ ≤ÄÌò ì, ò!>, ÇÇÖfy ^ò>, ÁÍ° yÑ≈,!, ^ÍÑ, !à, !E° ì, Ñ, ^ÍÓ° - Sv, ziyÉÓ° ^ÍÍ°
64.49.254 Óú^Ì, ^úyÑ, yú ~!Ó° Í° y ^ò>, ÁÍ° yÑ≈, ^ÓyG, yÍ° V ~ÓÇ ^ü° ò!ÍÓ° (91) ~Ñ,!, !ò!≈<T Ñ, !jòv, z, yÓ° ^ÍÑ, Çòy_°
Ñ, ^ÍÓ° - òi%, ò Ezr, yÓ° ^Ìò, !%_° !v, ¶, yEzÇ=!úÓ° cy^Ì Ezr, yÓ° ^Ìò>, ÇÇ^ÍyÜ fl, iy, òò Ñ, Ó° yÓ° äòf Çj)í≈ òi%, ò
xyEz!, ò xfy ^lv» ÇÈÜÈ~Ó° ≤Ä^ÍÍ° yäò Ó° ^ÍÍ° ^läE- ~Òò ≤Äa%, Ó° òyò%Í Ezr, yÓ° ^Ìò>, ÓfÓEyÓ° Ñ, Ó° yÓ° ò, ^Íú ò!ÍÓ°
^ÍyÜy^ÌòÓ° äòf v, z, òú¶, xyEz!, ò¶, ÈÜÈ4 !‡, Ñ, yòy Ö%ÓEz ÇB%, !à, ì, E^ÍÍ° ^Ü^läE- xyEz!, ò¶, ÈÜÈ6 ≠ ~Ez ÇöÇfy
Çöyiy^ÌòÓ° äòf xyEz!, ò¶, ÈÜÈ6 ~ì, !Ó° Ñ, Ó° y E^ÍÍ° ^läE- ~Ñ,!, xyEz!, ò¶, ÈÜÈ6 xyEz!, ò xfy ^lv» Ç 128 !Ó>, ñ
Ç%!, Ó° yÇ ~!>, 2^128, ò!≈hs, xfy ^lv» Ç iyÓ° í Ñ, Ó° ^Ì, , òy^ÍÓ° ñ Íy xyEz!, ò¶, ÈÜÈ4ÈÜÈ~Ó° ^à, ^ÍÍ° x^ÌòÑ, ^Ó!ü- 6.8
^v, y^Ìòò ^òò !Ç^Ífi>, ò Sv, ~ò~ÇV xyöÓ° y Á, ò^ÍÓ° Ó° xy^Íyà, òyÍ° ^ÍÓúyö ^Í Ezr, yÓ° ^Ìò^Ì, Ó° cy^Ì !%_° ≤ÄÌ, ì, !>
!v, ¶, yEzÇÈÜÈ~Ó° äòf ~Ñ,!, Ñ, ^ÍÓ° xyEz!, ò xfy ^lv» Ç Íy^ÍÑ, ñ ^Í^ÍÑ, y^Íòy !v, ¶, yEzÇ^ÍÑ, Ezr, yÓ° ^Ìò^Ì, Ó° cy^Ì
!%_° Ñ, Ó° ^Ì, E^Íú ì, yÓ° xyEz!, ò xfy ^lv» Ç!>, !úÓ^Ì, EÍ° - !Í!Á xyöÓ° y ≤ÄÑ, ì, , ò^Í«, ^Ñ, y^Íòy xyEz!, ò xfy ^lv» Ç
>, yEz, ò Ñ, !Ó°

òy-
v, ziyÉÓ° ífl, ÍÓ° *, ò Óúy ^Í° ì, , òy^ÍÓ°
ñ !Í xyöÓ° y Google.comÈÜÈ~ ÇÇ^ÍÍyÜ Ñ, Ó° ^Ì, à, yEz ì, yE^Íú =i%òye www.google.com !úÓ^ÍúEz ÇÇ^ÍÍyÜ fl, iy!, òi,
EÍ° - xyöy^ÍÓ° ^òyÓyEzú ^ò, y^ÌòÓ° ^ò, yòÓ%Ñ, ÈÜÈ~ xyöÓ° y, ò!Ó° !à, ì, ^ÍÍÓ° òy^ÍòÓ° cy^Ì ì, y^ÍÍÓ° ò!ÍÓ° !ú^ÍÓ
Ó° y!Ö- ~^ÍÍÓ° Ñ, yÓ° &Ó° cy^Ì ^ÍyÜy^ÍÍyÜ Ñ, Ó° yÓ° çòÍ° ^ò, yòÓ%^ÍÑ, =i% òyö Ö%ÍäEz Ñ, ù Ñ, Ó° ^Ì, , òy!Ó° ÍyÓ°
äòf ≤Ä^Ì, f^ÍÑ, Ó° ò!ÍÓ° ò^Ìò Ó° yÓ° ^Ì, EÍ° òy- !‡, Ñ, ~Ñ, Ez¶, y^ÍÓ° ^ÍÍEi%, Ezr, yÓ° ^Ìò>, ÓfÓEyÓ° Ñ, yÓ° #Ó° , ò^Í«,
xyEz!, ò xfy ^lv» Ç ÇÇÖfy!>, ò^Ìò Ó° yÖy x!ÓÿyçfÓ° Ñ, ò Ñ, !‡, ò ì, yEz ^v, y^Ìòò ^òò !Ç^Ífi>, ò Sv, ~ò~ÇVÈÜÈ~ ^v, y^Íòò
òyö=!ú^ÍÑ, xyEz!, ò xfy ^lv» ^ÍÇ Ó° *, òyhs, Ó° Ñ, ^ÍÓ° - ^v, y^Íòò òyö!>, EzÇ^ÍÓ° !ä EÓ° ^Ìò, ^úÖy ~Ñ,!, òyö S^Íòò
www.google.com ^Ñ, 74.125.224.72ÈÜÈ^Ì, Ó° *, òyhs, !Ó° ì, Ñ, ^ÍÓ° V Íy Ezr, yÓ° ^Ìò^Ì>, ÇÇÍ%_° ≤ÄÌ, ì, !>, Ñ, !jòv, z>
, y^ÍÓ° Ó° äòf , ò, !Ñ, Á !ò!≈<T 32ÈÜÈ!Ó>, ÇÇÖfyÇ)à, Ñ, xyEz!, ò xfy ^lv» ^ÍÇÓ° cy^Ì !ò^Íú ÍyÍ° - ^v, y^Íòò ^òò !Ç^Ífi>, ò
Sv, ~ò~ÇV ≤ÄÌ, ì, !>, Ñ, !jòv, z>, y^ÍÓ° Ó° ~Ñ,!, òyö !ò!≈y!Ó° ì, Ñ, ^ÍÓ° ~ÓÇ ~Ñ,!, fl, ÍÍ° Çte^Í° !Ç^Ífi>, ò ÇÓ° ÓÓ° yE
Ñ, ^ÍÓ° Íy myÓ° y xfy!≤^ÍÍ, üò=!ú ^Ñ, yòÁ òyö ^Ñ, ~Ñ,!, Çööy^ÌòÓ° xyEz!, ò !‡, Ñ, yòyÍ° xò%ÓyÍ Ñ, Ó° ^Ì, ÓfÓEyÓ°
Ñ, ^ÍÓ° - ~Ñ,!, ^v, y^Íòò òy^ÍòÓ° ~Ñ, y!ÍÑ, xÇü Íy^ÍÑ, ñ Íy^ÍÑ, ^ú^ÍÓú Óúy EÍ° ñ Íy !Ó@% S!, ò!Ó° Í° v, V myÓ° y , ò, !Ñ,
Ñ, Ó° y EÍ° - ~Ñ,!, Ñ, !jòv, z>, y^ÍÓ° Ó° ≤Äy!òÑ, òyö!>, ≤ÄÌ^Íò xy^Íçñ ~ÓÇ xÓ!üçT ^ú^ÍÓú=!ú ~Ñ,!, ≤ÄÌ, fÍ°

NSOU ? SE-EC-11 85 ~i, !Ó° Ñ, !Ö° Ìy Ñ, !jöv, z, y !Ö° Ö° öy!úÑ, yòyi#ò ÇÇfl, iy !Ñ, ð !öyò#i, Ñ, !Ö° – !v, ~ò~Ç
 cy≈, yÓ° =!ú !v, y !öò òyð= !ú !ì, !, y !iÖ° Ç!ò!Ñ, ≈, ð fy, ð!%_ xyEz! , ð xfy !v» , !Ö° ~Ñ, !, v, y, y !Ö° Öáy!°
 Ó° y !Ö° – Ezr, yÓ° !ò !ì, ~Ñ, !, Ñ, !jöv, z, y !Ö° Ö° cy !ì ÇÇ !lyÜ fl, iy, ðò Ñ, Ó° !ì, ñ ÓfÓEyÓ° Ñ, yÓ° # !iÖ° !Ñ, Óú
 ~!> Ó° !v, y !öò òyð !ò!≈<T Ñ, Ó° !ì, E !Ö° – !v, ~ò~ !Ö° ~Ñ, !, ! !iÖ°k, Ñ, y, y !öy Ó° !ì !äÈ – !v, ~ò~Ç Ñ, y, y !öyÓ°
 ü# !i≈ Ó° & , !v, y !öò – Ó° & , !v, y !öòÈÜÈ~Ó° !ò !ä, Ó° !v, y !öò!> , !Ñ, > , ð !ú !¶, ú !v, y !öò Óúy E!° ~ÖÇ
 > , ð !ú !¶, ú !v, y !öò !òÓ° , ðÓ° Òi≈, # hfl, !Ö° Ö° !v, y !öò!> , !Ñ, !c !Ñ, u, !ú !¶, ú !v, y !öò Óúy E!° – > , ð !ú !¶, ú
 !v, y !öò =!ú !%!> , ~ÖÇ !ì, ò!> , x« , !Ö° E!° !y xyðÓ° y Á !ì !Ö°!> , cy!ò, ≈Ç !ì !Ö° Çö!° ! , ð !ì !y!Ñ, ñ v, z iyÉÓ° !fl, !Ó° * , ðñ
 .com, .edu, .gov ~ÖÇ !Ó!¶, ß° !i !üÓ° !Ñ, yv, !öò ¶, yÓ° !ì, Ó° äòf .in Óy Ñ, yòv, yÓ° äòf .ca Óy Ezì, y!úÓ° äòf .it –
 !mi, #!° hfl, !Ö° Ö° !v, y !öò =!úÓ° !%!> , xÇü Ó° !ì !äÈñ ~Ñ, !, > , ð !ú !¶, !üÓ° òyð ~ÖÇ ~Ñ, !> ,
 !c !Ñ, !ü, !ü !¶, uÈÜÈ~Ó° òyðÈÜÜÈ !öò amazon.in, google.com – !ò !ì !ü !ü, !, y!úÑ, y!> , Ói≈, öy !ò v, z, óüΠ,
 ÇÓ !ä, !ì cyiyÓ° í !v, y !öò ~: !ì, òüò =!ú !öy!° ~ÖÇ ÇÓ° Ñ, yÓ° #¶, y !Ö° xò% !öy!ì, – .com (ÓfÓCy! !Ñ, ≤Ä!ì, ¶, yò Óy
 Commercial organizations/businesses) .edu (!ü« , y ≤Ä!ì, ¶, yò Óy Educational institutions) .gov (ÇÓ° Ñ, y!Ó° ≤Ä!ì, ¶, yò Óy
 government agencies) .mil (Çyö!Ó° Ñ, Óy military) .net (Ñ, !jöv, z, y !Ö° Ö° !ò, Á!° yÑ≈, Network computers) .org (
 xúy¶, äòÑ, ÇÇfl, iy Óy (Non profit organizations and foundations) .biz (ÓfÓCy! !Ñ, ð, yò≈ Óy Business firms) .info (!yÓ° y !, !f
 ≤Ä!yò Ñ, !Ö° Óy Information providers) 6.9 Ezv, zxyÓ° ~ú ~ÖÇ !, y !iÖ° x!≈ Ó yv, zäyÓ° !Ñ, ¶, y !Ö° äyò !ì,
 , òy !Ö° !Ñ, y!y!° !, !f Ç, yò Ñ, Ó° !Ö°/ÓfÓEyÓ° Ñ, yÓ° # !iÑ, xÜfEz Ç!¶, Ñ, Á !ì !Ö° cy≈, yÓ° ~ÖÇ ~Ñ, !> , Á !ì !Ö°
 , ð, ¶, y v, z !Ö° Ö° Ñ, Ó° !ì, E !Ö° – ~!> , Ñ, Ó° !ì, ñ !Ñ, yòÁ ÓfÓEyÓ° Ñ, yÓ° # ~Ñ, !> , Ezv, z!òò, ð≈ !Ó° !ÇyÇ≈
 !úy !iÑ, > , yÓ° (URL) ~ ≤Ä !iÖü Ñ, !Ö° – ~Ñ, !> , URL Eú x« , Ó° =!úÓ° ~Ñ, !> , !fl, T...Ç !y !ÓÓ° y!ò!ä, E° x« , Ó° myÓ° y
 (punctuation characters) !Ó!¶, ß° xÇ !ü !Ó¶, _ – !ò !ä, Ó° úyEzò!> , ÓfyÖfy Ñ, !Ö° !i !Ñ, ¶, y !Ö° ~Ñ, !> , URL !Ó¶, _ E!°
 !yÓ° !ì, ò!> , ÇÓ !ä, !ì =Ó° &ç, ð) i≈ xÇü Eú – Protocol://domain-name/path úyEzò!> , !öò !iÖy!° ñ URLÈÜÈ~Ó° ≤Ä!ò
 xÇü!> , !ò!≈<T Ñ, !Ö° ~Ñ, !> , ≤Ä !ì, yÑ, ú !iÑ, !ì!> , Á !ì !Ö° cy≈, y !Ö° Ö° cy !ì !yÜy !lyÜ Ñ, Ó° yÓ° Çö!° ÓfÓEyÓ°
 Ñ, Ó° y E !iÖñ !mi, #!° xÇü!> , !yÜy !ly !üÓ° äòf cy≈, y !Ö° Ö° !v, y !öò òyð!> , !ò!≈<T Ñ, !Ö° ~ÖÇ !, !, #!° !> ,
 cy≈, y !Ö° !Ñ, yò% Á !ì !Ö° , ð, ¶, y!> , ≤Ä !ì yäò !, y äyòy!° – !fl, T...Ç Óy !://! Ñ, yúò fl, !fyü !ä, E° !> , ≤Ä !ì, yÑ, ú !iÑ,
 cy≈, y !Ö° Ö° òyð !i !iÑ, Ñ, !Ö° ~ÖÇ fl, !fyü !ä, E° !> , cy≈, y !Ö° Ö° òyð !i !iÑ, !ò!≈<T Á !ì !Ö° , ð, ¶, yÓ° òyð , ð, !Ñ,
 Ñ, !Ö° –

NSOU ? SE-EC-11 86 6.10 Ó yv, zäyÓ° ñ Á !ì !Ö° cy≈, yÓ° Óy Á !ì !Ö° cyEz, ñ Cyâ≈, Ez!Oò Çöhf, Ezr, yÓ° !ò> ,
 , ð!Ó° !iÖy= !úÓ° ð !ì, yñ Á!° y≈, Á !ì !Ö°!> , Ezr, yÓ° !ò !ì, !i, !Ó° E!° òy – , ð!Ó° Ó !ì≈, ñ , ð!Ó° !iÖy!> , Ezr, yÓ° !ò> ,
 ÇÇ!%_ Ñ, !jöv, z, yÓ° =!ú !ì, à, !ü ~ÖÇ Ezr, yÓ° !ò !ì, Ó° Ñœ, y !ì r, cy≈, yÓ° ð, ð≈ xò%ÇÓ° i Ñ, !Ö° à, !ü –
 Ezr, yÓ° !ò !ì, Ó° cy !ì !%_ Á !ì !Ö° cy≈, yÓ° =!ú !ì, !f ÇÇ@ ÄÈ Ñ, !Ö° Ó° y !Ö° – !ÇEz !, !f , òyÓyÓ° äòf ~Ñ, äò
 ÓfÓEyÓ° Ñ, yÓ° # ~Ñ, !> , Á !ì !Ö° Ó yv, zäyÓ° à, yú% Ñ, !Ö° ð – Ó yv, z!äÇ ü !ΣÓ° x!≈ Eú Ezr, yÓ° !ò> , !i !iÑ,
 ≤Ä !ì yäò#!° !, !f Ö% !ä xyò – Ó yv, zäyÓ° !> , ~Ñ, !> , Ñœ, y !ì r, !Ecy !Ö° Ñ, yä Ñ, !Ö° ~ÖÇ !ò!≈<T !, !f , ð !ì, ~Ñ, Óy
 ~Ñ, y!iÑ, cy≈, y !Ö° Ö° cy !ì !yÜy !lyÜ fl, iy, ðò Ñ, !Ö° – !, yÓ° , ðÓ° ~!> , ÓfÓEyÓ° Ñ, yÓ° #Ó° äòf ≤Ä!ü≈, E!° –
 Á !ì !Ö° cy≈, y !Ö° Ö° !, !f =!ú Á !ì !Ö° , ð, ¶, y !ì, !Ó¶, _ E!° ~ÖÇ Ó yv, zäyÓ° !> , ~Ñ, Óy !Ö° ~Ñ, !> , !Üy, y , ð, ¶, y xyò !ì,
 !y !iÑ, – !ü!üÓ° ¶, yÜ « , !eñ ~Ñ, !> , ≤Ä !ì Á !ì !Ö° cy≈, yÓ° Ç!ò!Ñ≈, !, , ð, ¶, y =!úÓ° ~Ñ, !> , !c, ÇM, E!° Ñ, !Ö° ~ÖÇ
 xyðÓ° y Ñ, yòÁ cy≈, y !Ö° , ð, ¶, y =!úÓ° , ð% !Ö° y ÇÇ@°
 Ä°

!Ö° v, z !Ö° Ö° Ñ, Ó° !ì, Á !ì !Ö° Ç
 yE

z, üΣ!> ÓfÓEyÓ° Ñ, !Ó° – Á!° y≈, Á!° yEzv, Á !ì !Ö° ~ ~òò !Ñ, à%È Á !ì !Ö° ^ , ðä Ó° !ì !äÈ !y !iÖ° Ñ, yäEz Eú Á !ì !Ö°
 cyâ≈, Ñ, !Ö° à, y!Eiy xò%ly!° # !Ó!¶, ß° Á !ì !Ö° ^ , ð !äÓ° òyð !ò !ì xyCy – ~Ez Á !ì !Ö° ^ , ðä = !úy !iÑ, cyâ≈, Ez!Oò
 Ó !ü – cyâ≈ Ez!Oò =!ú ÓfÓEyÓ° Ñ, yÓ° #Ó° ≤Ä !ì yäò#!° Á !ì !Ö° ^ , ðäÈÜÈ~Ó° !¶, Ñ, yòy Ö% !ä !Ö° Ñ, !Ö° – cyâ≈
 Ez!O !òÓ° !ò!≈<T äy!° Üy!° !Ñ, y !öy üΣ Óy ÓyÑ, f !üÖ !ü !ÇEz üΣ Óy ÓyÑ, f Ç!l!ü, Á !ì !Ö° ^ , ðä =!úÓ° !, y!úÑ, y !fl, ; , ð
 ~ à, !ü xy !Ç – v, z iyÉÓ° !ñ Google, Bing, Yandex, Wiki Ezi, fy! – 6.11 ÇyÓ° yÇü ? Á!° y≈, Á!° yEzv, Ezr, yÓ° !ò !ì,
 EyEz, òyÓ° !ì> , > , v, Ñ%, !öör, Ç!l!ü, Ezr, yÓ° !úÇÑ, Óy xyhs, ÈÇÇ !ly !üÓ° ~Ñ, !> , , ðk, !ì, – ? ð !v, ð Ñ, !jöv, z
 , y !Ö° Ö° cy !ì !ö, yò úyEzòñ !Ñ, Óú !Ç !fi, ð Óy !öyÓyEzú !ö, y !òÓ° Ezr, yÓ° !ò> , , ð!Ó° !iÖyÓ° ÇÇ !lyÜ fl, iy, ðò
 Ñ, !Ö° – ? , ðfy !iÑ, > , Ç%fEz!ä, Ç Eú !v, !ä, yú Óy≈, y =!ú , ðfy !iÑ, > , òyðÑ, !Ó!FäÈß° Ezv, z!ò !ì, > , % , Ñ, !Ö° y
 > , % , Ñ, !Ö° y Ñ, !Ö° c !D Ç !D !Ó!¶, ß° !yÜy !ly !üÓ° , ð !i !Ö° !, y !iÖ° ^ ≤ÄÓ° i Ñ, Ó° y ~ÖÇ , ðfy !iÑ, > , =!ú !, y !iÖ°
 Ühs, !Öf ^ , ð!ÖäEy !öyÓ° , ð !Ö° , ð%òÓ° y!° ~Ñ, !e! , Ñ, Ó° yÓ° , ðk, !ì, – ? ~Ñ, !> , !ò, Á!° yÑ≈, ≤Ä !ì, yÑ, ú Eú ~Ñ, !> ,
 à%, !_ !y ~Ñ, !> , cyiyÓ° í ¶, y!y !ò!≈<T Ñ, !Ö° !%!> , !v, ¶, yEz !Ö° ð !i!f Öyi≈, y !Ó!ò!Ñ, Ñ, Ó° !ì, ÓfÓEyÓ° Ñ, Ó° y E!° –
 ? xyEz! , ð xfy !v» , !ÇÇ !fl, ðñ Ezr, yÓ° !ò> , ÇÇ!%_ ≤Ä !ì, fÑ, Ñ, !jöv, z!> , ÇÇ !v, ¶, yEzÇ !iÑ, ~Ñ, !> , !¶, Ñ, yòy ÓÓ° yj
 Ñ, !Ö° !y !iÖ° öy!f !ò !ì> , !Ç! , ð , ðfy !iÑ, > , =!úÓ° ^ ≤ÄÓ° í Óy @ ÄÈ! ÇQ, Ó E!° –

NSOU ? SE-EC-11 87 ? Ó yv ,zäyÓ° Éú ~Ñ, !, xfy!≤'îÑ, üò ≤Äy@Äyö İyÓ° öyif"İö Ó yv ,z!äÇ Ñ, Ó° y İy!° – Ó
yv ,zäyÓ° !, ~Ñ, !, Ñœ, y"İİ° r, !Eçy"İÓ Ñ, yä Ñ, "İÓ° ~ÓÇ ≤Ä"İİ° yäò#İ° !, İf °, ô"İİ, ~Ñ, Öy ~Ñ, y!İÑ, çy!≈, y"İÓ° Ó°
çy"İİ° İyÜy"İİyÜ fl, iy, òò Ñ, "İÓ° – 6.12 xò%ü#úò# 1. Ezr, yÓ° "İò"İ, Ó° !Ó!¶, ß" °, ô!Ó° "İ°İÓy=İú v, z"İÖ"Ö Ñ, Ó° Øò– 2.
Ezr, yÓ° "İò, Óú"İ, !Ñ, "ÖyİG, yİ°/3. ö"İv, ö"İÑ, /4. xyEz! ,ô~ç Óú"İ, !Ñ, "Öy"İG, ò/5. Á!°yEzÈÜÈö, yEz !Ñ, /6.
xyEz! ,ô!¶, ÈÜÈ4 !Ñ, /7. Ó yv ,zäyÓ° Óú"İ, !Ñ, "ÖyG, yİ°/6.13 v, z_Ó° ÇÇ"İÑ, İ, 1. xò%İFäÈİ 6.2 2. xò%İFäÈİ 6.3 3.
xò%İFäÈİ 6.4.1 4. xò%İFäÈİ 6.4.2 5. xò%İFäÈİ 6.5 6. xò%İFäÈİ 6.7 7. xò%İFäÈİ 6.10

NSOU ? SE-EC-11 88 ~Ñ, Ñ, 7 ? !v, !ä, yú °, ô"İör, Üç, ò 7.0 v, z"İjüf 7.1 ≤Ähfl, yÓòy 7.2 !v, !ä, yú °, ô"İör, ÈÜÈ~Ó°
≤ÄÑ, yÓ° "İ¶, İ 7.2.1 °, ô"İör, Ñ, yv≈, 7.2.2 xyöfl, T...yÑ, ä, yv≈, çy!≤"İör, y!Ó° çy!¶≈, Ç °v, >, y 7.2.3 xyiyÓ° ~òy"İÓ",
° , ô"İör, çy!¶≈, Ç S~Ez! ,ô~çV 7.2.4 Ezv, z!òò, yEzv, °, ô"İör, Ç Ezr, yÓ° "İò, Ç 7.2.5 !v, !ä, yú Á!°y"İú, 7.2.6 , ô"İİ° r, xò,
"çú °ò!üò 7.2.7 "öyÖyEzú ÓfyÇ!Ñ, Ç 7.2.8 Ezr, yÓ° "İò, ÓfyÇ!Ñ, Ç 7.2.9 öyEz"İe° y ~!>, ~ö 7.3 xòúyEz"İòÓ° öyif"İö
xy!≈Ñ, "úò"İò ~Ó° ≤Ä!e"İ° y 7.4 xòúyEz"İò °, ô"İör, @ ÄE"İ"İ° !Ó"İe"İ, yÓ° ÖÓ° ä, 7.5 xòúyEz"İò xy!≈Ñ, "úò"İ"İòÓ°
"«, "İe ÓfÓE*, ü"İΣÓ° ÓfyÖfy 7.6 °, ô"İör, "Ü, Ä"İ"İ° Ó° İyÓ° İy 7.7 çyÓ° yÇü 7.8 xò%ü#úò# 7.9 v, z_Ó° ÇÇ"İÑ, İ, 7.0
v, z"İjüf ~Ez ~Ñ, Ñ, !, , , öv, , yÓ° , ôÓ° äyò"İ, , öyÓ° "İòò ? !Ó!¶, ß" ° ≤ÄÑ, y"İÓ° Ó° !v, !ä, yú °, ô"İör, Ç!ò"İÑ≈, – ?
xòúyEz"İòÓ° öyif"İö !Ñ, ¶, y"İÓ° "úò"İò ≤Ä!e"İ° y Ç!òß" È!° –

NSOU ? SE-EC-11 89 ? xòúyEz"İò °, ô"İör, !ò"İ, !Ó"İe"İ, y"İÑ, !Ñ, !Ñ, Öy"İ, ÖÓ° ä, Ñ, Ó° "İ, È!° – ? xòúyEz"İò
xy!≈Ñ, "úò"İò ÇÇe° yhs, !Ó!¶, ß" ° ü"İΣÓ° ÓfyÖfy– 7.1 ≤Ähfl, yÓòy !v, !ä, yú °, ô"İör, ñ x!≈ ≤Äİy"İòÓ° ~Ñ, v, z, öy!° İy
!v, !ä, yú °öy"İv,

Ó° öyif"İö "İ, !Ó° Ñ, Ó° y È!° – ~Ez ,òk, İ, "İ,
x!≈ ≤Äİy"İòÓ° "«, "İeñ ≤ÄİyòÑ, yÓ° # ~ÓÇ @ ÄEİÑ, yÓ° # v, z¶, İ° Ez x!≈ ≤ÄÖ° İ° ~ÓÇ @ ÄE"İ"İ° äòf ~Ó!%f!İ, ò ,òk, İ,
ÓfÓEyÓ° Ñ, "İÓ° ò– ~"İÑ, "Ó!%f!İ, ò x!≈ ≤ÄİyòÄ Óúy È!° – Ñ, yòÄ Eyv≈, Ñ, fyü Sò%oy "òy, V "Ó!%f!İ, ò x!≈ ≤Äİy"İòÓ°
çy"İİ° ä!v, , İ, ô!° – !v, !ä, yú °, ô"İö"İr, Ó° çöhf, "úò"İò xòúyEz"İòÓ° öyif"İö Ç!òß" È!° – x!≈ ≤Äİyò Ñ, Ó° yÓ° äòf ~!>,
İ, y!«, !İÑ, ~ÓÇ Ç%!ÓiyäòÑ, v, z, öy!° – Ó!≈, öy"İò v, z, öü¶, f !v, !ä, yú °, ô"İör, !Ç"İfi, ò=İúÓ° ö"İif Ó° "İ"İäÈ
ÓfyÇ!Ñ, Ç Ñ, yv≈, ñ !v, !ä, yú Á!°y"İú, Çñ Ezv, z!òò, yEzv, °, ô"İör, Ezr, yÓ° "İò, Ç (UPI)ñ xyöfl, T...yÑ, ä, yv≈,
çy!≤"İör, y!Ó° çy!¶≈, Ç °v, >, y (USSD), Ez!ö!v, "İ"İ° >, °, ô"İör, çy!¶≈, Ç (IPS), !Ó° "İ"İ° ú >, yEzö @ ÄÇ "Ç"İ, "ü"İör, (RTGS),
òfyüòyü Ez"İúÑ, > Δ!òÑ, ö, yu, > Δy"İm, yÓ° (NEFT), xyiyÓ° ~òy"İÓ", °, ô"İör, !Ç"İfi, ö (APS) ~ÓÇ "öyÖyEzú
ÓfyÇ!Ñ, Ç– çy!±!İ, Ñ, ≤Ä!%!_ Ó° x@ ÄÜ!İ, çy"İİ° !v, !ä, yú x!≈ ≤Äİyò=İú xyöy"İ"İÓ° "İò!@ò ä#Ó° "İò ≤Ä¶, yÓ° "ö, "İú"İäÈ
~ÓÇ xyÑ, "İ≈!#İ° Ä Ç%!ÓiyäòÑ, ò!%, ò ,ò!Ó° "İ°İÓy!İ"İ, =Ó° Ø Ñ, "İÓ° "İäÈ– xyÓ° !ÓxyEz Ó° "İú!>, "İòÓ° ö"İ, ¶, yÓ° "İ,
òÜ!E#ò "úò"İò !ò !ò Óyv, , "İäÈ– 7.2 !v, !ä, yú °, ô"İör, ÈÜÈ~Ó° ≤ÄÑ, yÓ° "İ¶, İ ~Ez xıfy"İİ° ÇÓ"İä, "İİ° äò!≤Ä!° !Ñ, ä%È
"Ó!%f!İ, ò Öy !v, !ä, yú °, ô"İör, ,òk, İ, Ç!ò"İÑ≈, xyöÓ° y äyò"İÓy– 7.2.1 °, ô"İör, Ñ, yv≈, ÇÓ=y!İÑ, ≤ÄÄ, !ü! , °, ô"İör,
Ñ, yv≈, =İú Éú "e"İv, >, Ñ, yv≈, ~ÓÇ "v, !Ó, Ñ, yv≈, – °, ô"İör, Ñ, yv≈, =İú çyiyÓ° İ, ~ò%Öçv, ≤"İfi, "İÑ, Ó° Ñ, yv≈,
85.60 ? 53.98 !ò. !ò. xyÑ, y"İÓ° Ó° È!° İy xyEz~ÇÄ/xyEzEz! Ç 7810 xyEz!v, ÈÜÈ1 öyò "ö"İò ä, "İú– "Ó!üÓ° ¶, yÜ "«, "İeñ
~Ñ, !, °, ô"İör, Ñ, yv≈, "Ó!%f!İ, ò¶, y"İÓ° Ñ, yòÄ xfyÑ, yv, zr, Öy Ñ, yv≈, İyÓ° #Ó° çy"İİ° Ç!ò!Ñ≈, İ, xfyÑ, yv, zr, =İúÓ°
çy"İİ° İ%_ İy"İÑ, – ~Ez xfyÑ, yv, zr, =İú xyöyò, Öy "úyò Öy "e"İv, >, xfyÑ, yv, zr, È"İ, , öy"İÓ° ~ÓÇ Ñ, yv≈, !, ñ
Ñ, yv≈, İyÓ° "İÑ, Ó° ≤Äöy!#Ñ, Ó° "İ"İÓ° ~Ñ, !, , öy!fö– ~Ez Ñ, yv≈, =İú !, òÄ~Ç S, ò"İ"İ° r, xò, "çúV "ö!üòñ ~!>, ~öñ
öyEz"İe° y ~!>, ~öñ "İyÑ, yòñ Á!°y"İú, ñ xòúyEzò "úò"İò ~ÓÇ EzÈÜÈÓy!İäf Ä"İ"İ° ÓçyEz, =İúÓ°

äòf
ÓfÓEyÓ° Ñ, Ó° y "İ"İ, , öy"İÓ° – °,
ô°

İör, Ñ, yv≈, =İú ÓfÓEy"İÓ° Ó° äòf ≤Ä"İ"İ° yäò#İ° Éú Ñ, yv≈, "¶, !Ó° !ò, "İÑ, üò ¶, fyü% ò!jÓ° SCVV ò!jÓ° V ~ÓÇ
° , ô"İör, Ñ, y"İv≈, Ó° "ö!° y! "ü"İ EÁ!° yÓ° !, y!Ó° Ö– CVV ò!jÓ° Éú öy!ü"İÑ, Ó° Ç!¶, Ñ, , ò!Ó° ä, !° ~ÓÇ ≤Äİ, yÓ° İyÓ°
G%¶, !Ñ, E...yÇ Ñ, Ó° yÓ° v, z"İjüf "e"İv, >, ~ÓÇ "v, !Ó, Ñ, yv≈, =İú"İ, ÓfÓE*, "Ó!ü~Tf=İúÓ° ÇÇ!ò!– ≤Äöy!#Ñ, Ó° İ
Éú ~Ñ, !, , ≤Ä!e"İ° y "İÖy"İò xò%İöy!İ, ÓfÓEyÓ° Ñ, yÓ° # "İ"İÓ° üÇçy, òe=İú fl, iyò#İ° x, öy"İÓ° !>, Ç !Ç"İfi, "İòÓ° "v, >, y
"Ó"İçÓ° çy"İİ° İ, üòy Ñ, Ó° y È!° – ≤Äöy!#Ñ, Ó° "İ"İÓ° v, z, öyiyò=İúÓ° "ö"İif ò"İüä ö, fyQÓ° S! , òòVñ ≤Ä"İççò ö, fyQÓ°
SxyEz!v, Ñ, yv≈, ñ fl, öy≈, "İò, yòV ~ÓÇ Ezò"İE"İÓ° TM ö, fyQÓ° S! ö, DyÓ° !≤Är, ñ ö%Ö Öy ¶, "İ"İ° CV xhs, ¶%≈, _
Ó° "İ"İ° "İäÈ– ~Ez Ñ, yv≈, =İú ÇÓ° !«, İ, ñ x!≈ ≤Äİy"İòÓ° äòf 2 ö, fyQÓ° ≤Äöy!#Ñ, Ó° İ

NSOU ? SE-EC-11 90 ÓfÓEyÓ° Ñ, ÌÓ° Ìòò Ç%Ó°!«ì, Ì, òò ~ÓÇ Á!», Ì, ò SÁÍ° yò >, yEzò, òyÇÁÍ° yv≈, V- ÇyiyÓ° í¶, y° ÌÓ°
 ^, ò Ìòr>, Ñ, yv≈, =!ú, yÓ° ~Ó!ü ÌkTfÓ° !¶, Ì, Ì, xyúyíy Ñ, Ó° y EÍ° - ~=!ú Eú ≠ ? ^ e° !v, >, Ñ, yv≈, (Credit Card) ≠1950
 Çy° !ú !v, òyÇ≈ Ñœ, yÓ E zò Ñ, Ì, ò≈y° ÌÓ° ùò ≤Ä!ò ÇyÓ≈äò#ò ^ e° !v, >, Ñ, yv≈, ≤ÄÓ!≈, ò Ñ, ÌÓ° !àÉú !y° !Ó!¶, Ò°
 ≤Ä!ì, ¶, y° Ìò ÓfÓE*ì, E° !ì, òy° ÌÓ° - xy° Ìò!Ó° Ñ, yò ~: Ì≤ÄÇ ÇÇfl, iy 1958 Çy° !ú ~Ez íÓ° ÌòÓ° xyÓ° Á ~Ñ, !, Ñ, yv≈,
 Óyã° ÌÓ° ~Ìò!àÉú !y° ò! ~ÓÇ° !Ó° !òy!ò Ñ, yv≈, !EÇy° ÌÓ° ò!Ó° !à, Ì, - ¶, yÓ° !, Ó° !°!≈ ^ Çr, Δyú ÓfyÇÑ, xò, Ez!u, !° y E° !üy
 ^ e° !v, >, Ñ, yv≈, ≤ÄÓ!≈, ò Ñ, yÓ° # ≤Ä!ò, òyÓ!úÑ, ÓfyÇÑ, - ^ e° !v, >, Ñ, yv≈, ÇÇfl, iy=!ú Ñ, yv≈, iyÓ° !ÌÑ, Ó° àòf
 ÇyiyÓ° !ì, ~Ñ, !, ^ e° !v, >, Ç#òy! ò!≈yÓ° ! Ñ, ÌÓ° !ì° !° ò!≈hs, Ñ, yv≈, iyÓ° Ñ, ^ e° !v, >, Óy !ì ò!ì, òy° ÌÓ° -
 Ñ, yv≈, iyÓ° Ñ, !ì, ò!Ó° !üy° !ìÓ° !ò!≈y!Ó° !, Ì, y!Ó° !ÌÓ° ò° !ìf, ò%° !Ó° y Ó° !ÌÑ, !° y° !üy! Ñ, Ó° !ì, òy° ÌÓ° ò x!Óy ÁEz
 !, y!Ó° !ÌÓ° ò° !ìf ^ e° !v, >, ÇÇfl, iy !ò!≈y!Ó° !, ÚÇÓ≈!ò!° , ò!Ó° òy!Ü (minimum amount)ÉÜÈ~Ó° Çò!%, úf >, yÑ, y
 , ò!Ó° !üy! Ñ, Ó° !ì, òy° ÌÓ° ò- ? ^ v, !Ó>, Ñ, yv≈, (Debit Card) ≠ !Ç!>, ÓfyÇÑ, ≤Ä!ò ^ v, !Ó>, Ñ, yv≈, !, ò, à, yú%
 Ñ, ÌÓ° !àÉú- ~Ñ, !, ^ v, !Ó>, Ñ, y° !v≈, Ó° ÇyEY° !ìf ^ Ñ, yòÁ Ñ, yv≈, iyÓ° Ñ, !Óò !Ñ, à%E e° !° Ñ, ÌÓ° ñ Ñ, yv≈, iyÓ° !ÌÑ, Ó°
 ÓfyÇÑ, xfyÑ, yv, zr>, !ì!ÌÑ, ÇÓ° yÇ!Ó° x!≈ ^ v, !Ó>, E° !ì° !y!° - ? fl, øy≈, Ñ, yv≈, (Smart Card) ≠ Ç%Ó° «, y° Óy, y° !òyÓ°
 àòf ~ÓÇ ò!%, ò, ò!Ó° !°!Óy° !Á!° yÓ° àòf ÓfyÇÑ, =!ú !, y° !ìÓ° Ó!≈, òyò ^ à, Ó!jÑ, #!° fl, T...yEz, ò Ñ, yv≈, =!ú !ì, !à, ò
 !yü Ñ, Ó° !àÉú !y fl, øy≈, Ñ, yv≈, òy° !ò, ò!Ó° !à, Ì, - ^ à, Ó!jÑ, #!° fl, T...yEz, ò Ñ, yv≈, =!úÓ° !%, òyü!° fl, øy≈, Ñ, yv≈, =!ú
 EyäyÓ° =!° Ó!ü !, !f ÇÇÓ° «, Ì, Ñ, Ó° !ì, òy° ÌÓ° - ~àÉy, yÁñ ~Ez Ñ, yv≈, =!ú x! fhs, Ç%Ó° !«, Ì, ñ xyÓ° Á !ò¶≈, Ó° !ÌyÜf
 ~ÓÇ ~Ñ, y!ÌÑ, Ñ, y!≈ Ç!òy!ò Ñ, ÌÓ° - !, yÓ° y !à, !Ñ, !Çy ~ÓÇ fl, !yfl, !f !ì!ÌÑ, =Ó° & Ñ, ÌÓ° Óf!_ Ü!ì, ÓfyÇ!Ñ, Ç ~ÓÇ
 Óf!_ Ü!ì, , òàÉ= !ú Ç!ò !ÌÑ≈, ≤ÄÁ%, Ó° !, !f !ìÓ° Ó° yÓ° !ì, òy° ÌÓ° - ? !òœ, >, Ñ, yv≈, (Flit Card) ≠ ~!>, ~Ñ, !, ^, ò Ìòr>, Ñ, yv≈,
 ñ ÇyiyÓ° í¶, y° !Ó ÜfyÇ° !f!°, ùò=!ú !ì, ^, ò !, Δyúñ !v, !àüñ Üfy° !Çy!úò ~ÓÇ xòfyòf ãpyúò# e° !° Ñ, Ó° yÓ° àòf
 ÓfÓE*ì, EÍ° - ? ^ v, z, òEyÓ° Ñ, yv≈, (Gift Card) ≠ v, z, òEy° ÌÓ° Ó° ¶, yv, zà, yÓ° Óy !Üò, >, ^, y° !ÌÑ, ò òy° !ò, ò!Ó° !à, Ì,
 ~Ñ, !, v, z, òEyÓ° Ñ, yv≈, Eú ~Ñ, !, !≤Ä° !, òEzv, ^ f!y, y° !Ó° àÉÜÈòy!ò Ñ, yv≈, !y ÇyiyÓ° !ì, Ñ, yòÁ Ó%à, Ó° y!Ó° !e° !, y
 Óy ÓfyÇÑ, ~Ñ, !, !ò!≈<T° f!y, yÓ° Óy Ç!ò!Ñ≈, Ì, ÓfÓÇy° !ì° Ó° ò° !ìf òÜ!ì !ÓÑ, ° !EÇy° ÌÓ° ÓfÓEyÓ° Ñ, Ó° !ì, äy!Ó°
 Ñ, ÌÓ° - 7.2.2 xyòfl, T...yÑ, à, yv≈, Çy!≤° !òr>, y!Ó° Çy!¶≈, Ç° ^ v, >, y (USSD) USSDÈÜÈ° Ñ, òy° !G, òy° !G, ÚÑ%, EzÑ,
 ^ Ñ, yv, ÇÜ Óy Ü!ò, à, yÓ° ^ Ñ, yv, ÇÜ !EÇy° !Ó° !à, !E° !, Ñ, Ó° y EÍ° ñ ~!>, !à~Ç~ò ^ Çú%úyÓ° ^, !ú !ò, yò ÓfÓE*ì, ~Ñ, !, >
 ≤Ä° !, yÑ, !ú !y, ò!Ó° !°!Óy ÇÓ° ÓÓ° yEÑ, yÓ° #Ó° Ñ, !, !òv, z>, yÓ° =!úÓ° Çy° !ì !yÜy° !ÌyÜÜÓ° fl, iy, òò Ñ, ÌÓ° - ~Ñ, !, >
 ÇyiyÓ° !° Ezv, z~Ç~Ç!v, Óy!≈, y° ~Ñ, !, ~!f!y, !Ó° Ñ, (*) !ì!ì° =Ó° & EÍ° !, yÓ° , ò!Ó° Ó° ÇÇÖfy=!ú Ñ, òy, Óy ^ v, >, y Çò!ß!ì,
 E° !ì° !y° !ÌÑ, - ÇÇÖfy=!ú !ÌÑ, x!ì, !Ó° _ ~!f!y, !Ó° Ñ, !à, E° myÓ° y, ò, !ÌÑ, Ñ, Ó° y° !ì, òy° ÌÓ° - Óy!≈, y!>, ~Ñ, !, >, Efyü
 ÇyEzò (#) !ì!ì° !ü° !Ñ, Ó° y EÍ° - ~Ez x!¶, òÓ° *99# ^, ò Ìòr>, Çy!¶≈, Ç!>, ~Ñ, !, >, xyòfl, T...yÑ, à, yv≈, Çy!≤° !òr>, y!Ó°
 Çy!¶≈, Ç° ^ v, >, y (USSD) à, fy° !ò !ü Ñ, yã [!à, e = 7.1]

NSOU ? SE-EC-11 91 Ñ, ÌÓ° - ~Ez, ò!Ó° !°!Óy!>, Ó° ÇyiyÓ° !° !ü: kTfÈÜÜÈ° òyÓyEzú° ò, yò ÓfÓEyÓ° Ñ, ÌÓ°
 ^ òyÓyEzú ÓfyÇ!Ñ, Ç° ùò !ì° !òÓ° xò%ò!ì, ^ !ì - USSD !¶, !, Ñ, òyÓyEzú ÓfyÇ!Ñ, Ç° ÓfÓEy° !Ó° Ó° àòf ^ òyÓyEz° !ü
 Ezr>, yÓ° !ò>, ^ v, >, y Ç%!Ó!y !yÑ, yÓ° !Ó° Ñ, yÓ° ^ òEz- USSD ÇyiyÓ° !ì, !, y!«, !ìÑ, (Real time) ~Ç~ò~Ç, ò!Ó° !°!Óy=!úÓ°
 Çy° !ì !%_ EÍ° - ÓfÓEyÓ° Ñ, yÓ° # USSDÈÜÈ° Ó° òy!f° !ò° ò, Á!° y° !ÌÑ≈, ~Ñ, !, >, xò%° !Ó° y!° ≤ÄÓ° ! Ñ, ÌÓ° ~ÓÇ
 ^ ò, Á!° y!Ñ≈, Ç xò%° !Ó° y!° @° ÄE! Ñ, Ó° yÓ° fl, !#Ñ, !ì, !ì!ì° v, z_Ó° ^ !ì° ÚÚxy, òòy° !ÌÑ, !òfÓy!ñ xy, òòyÓ° Óy!≈, y!>,
 ≤Ä!e° !° y!#ò- xy, òòyÓ° ^ ò, y° !ò ~Ñ, !, >, Óy!≈, y° ^ ≤ÄÓ° ! Ñ, Ó° y E° !Ó° (Thank you, your message is being processed. A
 message will be sent to your phone)-ÜÜ USSD ^ ùò !ì° !òÓ° àòf ≤Ä° !ì° yãò#!° !, !f Eú mpin/IFIC/xyiyÓ°
 ò!jÓ° /xfyÑ, yv, zr>, ò!jÓ° - !Óò xyòÓ° y° òyÓyEzú ÓfÓEyÓ° Ñ, ÌÓ° ^ Ñ, yòÁ ^ ùò !ìò Ñ, !Ó° !, Òò òyÓyEzú ÓfyÇ!Ñ, Ç°
 , òy° !Ç≈yòyü xyEz° !v, !r>, !ò, !ÌÑ, ùò ò!jÓ° (mpin)!>, òyÇÁÍ° yv≈, !EÇy° !Ó° Ñ, yã Ñ, ÌÓ° - 7.2.3 xyiyÓ° ~òy° !Ó°, ^, ò Ìòr>, Ñ, yv≈,
 Çy!¶≈, Ç (APS) APS ÓfÓfl, iy!>, xyiyÓ° ò!jÓ° !>, !ÌÑ, xòúyEzò ≤Äòy!#Ñ, Ó° !ìÓ° Ç%!Ó!y° !ì° ~ÓÇ òyEz° !e° y° ~!>, ~òÈÜÈ° ~Ó°
 òy!f° !ò° !° Ñ, yòÁ Çò!° !° Ñ, yòÁ äy!° Üy!° !ì!ÌÑ, xyiyÓ° ~òy° !Ó°, ÓfyÇÑ, xfyÑ, yv, zr>, (AEBA) =!ú !ì, ^ ùò !ìò á, y° !ì,
 Ç«° ò EÍ° - ~Ez ÓfÓfl, iy!>, òfyüòyü ^, ò Ìòr>,
 Ñ, Ì, ò≈y° !Ó° ùò xò, Ez!u, !°
 y (NPCI) myÓ° y° !ò!° !s, fl, - xyiyÓ° ~òy° !Ó°, ^, ò Ìòr>, !Ç° !f!y, ò Eú ÓfyÇÑ, xfyÑ, yv, zr>, !ì!ÌÑ, x!≈ ≤Äy!ÆÓ° ~Ñ, !, >,
 v, z, òy!° - x!≈, òyÁ!° yÓ° àòf ~Ez !Ç° !f!y, !ò ÓfÓEyÓ° Ñ, yÓ° #Ó° fl, !y«, Ó° Óy ^ v, !Ó>, Ñ, y° !v≈, Ó° ≤Ä° !ì° yãò EÍ° òy-
 ~Ó° àòf ÓfyÇ° !ÌÑ, Ó° ^ Ñ, yòÁ üyÖyÁ !yÁ!° yÓ° !Ó° Ñ, yÓ° ^ òEz- APS ^ ùò !ì° !òÓ° àòf !ò!° !ü!Ò!ì, !, !f ≤Ä° !ì° yãò- 1.
 xyiyÓ° ò!jÓ° [!à, e = 7.2] 2. ÓfyÇÑ, EzÇ%fl° yÓ° xyEz° !v, !r>, !ò, !ÌÑ, ùò ò!jÓ° (IIN) Óy òyò 3. !ò, DyÓ° !≤Är>, 7.2.4
 Ezv, z!òò, yEzv, ^, ò Ìòr>, Ç Ezr>, yÓ° !ò, Ç (UPI) Ezv, z!òò, yEzv, ^, ò Ìòr>, Ezr>, yÓ° !ò, Ç (UPI) Eú òÜ!E#ò Çòyã Á
 ^ òyÓyEzú ÓfyÇ!Ñ, Ç° ≤Äà, y° !Ó° ¶, yÓ° !, ÇÓ° Ñ, y° !Ó° Ó° !, iyÓ° !Ñ, !ì, Ü!#, Ì, òfyüòyü ^, ò Ìòr>,
 Ñ, Ì, ò≈y° !Ó° ùò xò, Ez!u, !°

y (NPCI)ÈÙÈ~Ó° xi#^ìò ≤ÄÓ!i≈,ì, ~Ñ,!, òì%, ò ^, ò^ìòr, Ezr, yÓ°^ìò, Ç- Ezv, z!òò, yEzv, ^, ò^ìòr, Ç Ezr, yÓ°^ìò, Ç (UPI) ~òò ~Ñ,!, ÓfÓfl, iy Ìy ~Ñ, y!ìÑ, ÓfyÇÑ, xfyÑ, yv, zr, =!ú^ìÑ, ~Ñ,!, ^òyÓyEzú xfy!≤^ìÑ, ùò^ìòÓ° òyif^ìò ì, E!Óú fl, iyòyhs, Ó° ~ÓÇ òy^ìà≈, ^ìr, Ó° x!≈ ≤Äÿ^ìòÓ° ò^ìì, yÑ, ^ìì^ìÑ,!, ÓfyÇ!Ñ, Ç, ò!Ó°^ìòÓy ÓfÓEyÓ° Ñ, Ó°^ìì, «, òì, y ^ìì - UPI ^, ò^ìòr, xfy^ìì, òÓ° òyif^ìò x!≈ ^≤ÄÓ° i ~ÓÇ @^ÄEì Ñ, Ó° y x^ìòÑ, >, y xyöy^ììÓ° fl, øy≈, ^ìò, y^ìòÓ° òyif^ìò ~Ñ,!, òy†, f Óyì≈, y ^≤ÄÓ° i Á @^ÄE^ììÓ° ò^ìì, y- ^Ñ, yòÁ ÓfÓEYÓ° Ñ, yÓ° #^ìÑ, ì, yÓ° fl, øy≈, ^ìò, y^ìò ~Ñ, y!ìÑ, ÓfyÇ!Ñ, Ç xfy!≤^ìÑ, ùò Ezòfi, ù Ñ, Ó° yÓ° iÓ° Ñ, yÓ° ^òEz- ÓfyÇ!Ñ, Ç xyEz!v, /, òyÇÁ!^ yv≈, =!ú ò^ìò Ó° yÓyÓ° Óy >, yEz, ò Ñ, Ó° yÓ° G, y^ìòúy äEÿv, , yEz ^Ñ, yòÁ ÓfÓEYÓ° Ñ, yÓ° # ^Ñ, Óúöyè ~Ñ, Ñ, NPI ^, ò^ìòr, xfy!≤^ìÑ, ùò!>, ^ìì, ì, yÓ° çòhfl, ÓfyÇÑ, xfyÑ, yv, zr, !%_ ^Ñ, Ó°^ìì, òy^ìò^ò- ≤Ä!ì,!, ÓfyÇÑ, xfyu», ^ìì^ì v, ñ !!à, e ≠ 7.3] NSOU ? SE-EC-11 92 v, zEz^ìu, yä ~ÓÇ xyEzÁ~Ç ^òyÓyEzú ≤^fy, ò, ^ìò≈Ó° äòf !òäfl, [UPI xfy!≤^ìÑ, ùò çÓ° ÓÓ° yE Ñ, ^ìÓ° - UPI !, !_Ñ, ^ùò^ìì^ìòÓ° äòf ≤Ä^ìì^ì yäò#!^ ì, !f !%, ì, EúÈÙÙÈÙÈ≤Äÿ, òÑ, ÈÙÈ~Ó° ¶, yâ%, ≈!^ yú ^, ò^ìòr, xfy^ìv» Ç (VPA) ~ÓÇ ^òyÓyEzú ÓfyÇ!Ñ, Ç, òy^ìì≈yòyú xyEz^ìv, !r, !ò, ^ììÑ, ùò ò!jÓ° (mpin)- !¶, !, ò~¶, yÜ Ñ, ^ìÓ° ñ ì, E!Óú fl, iyòyhs, Ó° Ñ, Ó° y^ìy!^ ~ÓÇ x!≈ çÇ@^ÄE Ñ, Ó° y^ìy!^ - 7.2.5 !v, !ä, yú Á!^ y^ìú, !v, !ä, yú Á!^ y^ìú, Eú !v, !ä, yú ò, ò≈fy^ì, òÜi^ÓEò Ñ, Ó° yÓ° ~Ñ,!, v, z, òy!^ - e^ !v, >, Ñ, yv≈, Óy ^v, !Ó, Ñ, y^ìv≈, Ó° ì, !f !v, !ä, yú Á!^ y^ìú, xfy!≤^ìÑ, ùò^ìòÓ° çy^ìì !ùB, !%_ ^Ñ, Ó° y E!^ ~ÓÇ ì, y xòúyEz^ìòÓ° òyif^ìò^ò ^òyÓyEzú òy!òÓfy^ìÜ >, Dy^TMö, yÓ° Ñ, Ó° y E!^ - e^!^ Ñ, Ó° yÓ° äòf ≤^y!fi>, Ñ, Ñ, yv≈, ÓfÓEYÓ° òy Ñ, ^ìÓ° ñ ~!>, fl, øy≈, ^ìò, yòñ >, fyÓ^ìú, Óy fl, øy≈, Á!^ y^ìà, Ó° òyif^ìò ≤Äÿò Ñ, Ó° y ^ìì, òy^ìò - !v, !ä, yú Á!^ y^ìú, =!úÓ° ^ìÁ!^ y, ò!Ó°^ìòÓy=!ú Eú Ófyúy^TM Ezò^ìì, y!^yÓ° ñ , òyçÓ%Ñ, / ^ùò^ìì^ìòÓ° Ez!ì, Eyçñ Á!^ y^ìú^ì, x!≈ ^ìyÜ Ñ, Ó° yñ x!≈ @^ÄEì Ñ, Ó° yñ x!≈ ≤Äÿò Ñ, Ó° y Ezi, fy!ì- !v, !ä, yú Á!^ y^ìú, =!ú !v, !ä, yú Á!^ y^ìú, !v, ¶, yEzÇ ~ÓÇ !v, !ä, yú Á!^ y^ìú, !ç^ìfi>, ò v, z¶, ^ìì^ì Ó° çòß!^ì Ü!¶, ì, - ~Ñ,!, ^òyÓyEzú Á!^ y^ìú, Eú ~òò ~Ñ,!, !v, !ä, yú Á!^ y^ìú, !y ^òyÓyEzú Efyu, ^ìç, !>, ^ìì, v, z, òü¶, - ^Ó!üÓ° ¶, yÜ ÓfyÇ^ìÑ, Ó° ~ÓÇ Ñ, ^ìì^ìÑ,!, ^òçÓ° Ñ, y!Ó° çÇfl, iyÓ° EzÈÙÈÁ!^ y^ìú, Ó°^ìì^ìäÈ- ^ìòò ^, òEz!>, ~òñ !ò, à, yä≈ñ ò!ÓÑ, ÈÙÈv, zEzÑ, ñ x!^!äòñ ~òÓ° &!>, òñ ~!^ yÓ°^ì, ù òy!òñ !äÁ òy!òñ ~ç!ÓxyEz Óy!v, ñ xyEz!>, ä Ñ, fyüñ !ç, Dyç ^, òñ ^¶, yv, y^ìò, yò ~òÈÙÈ^, òçyñ xfy!ç ÓfyÇÑ, úyEzòñ xyEz!çxyEz!çxyEz, ò^ìì, >, çñ !fl, òv, ^ì, ò Ezi, fy!ì- 7.2.6, ò^ìì^ì r, xò, ^çú ^ò!üò, ò^ìì^ì r, xò, ^çú (Point of Sale Óy PoS) ^ò!üò Ñ, fy!ü!^ yÓ°^ìòÓ° , ò^ìç, !Óe^!^ Óyv, , y^ìì, ~ÓÇ ^ùò^ììò^ìì, xyÓ° Á òèì, ~ÓÇ çEä Ñ, ^ìÓ°^ì, yúyÓ° äòf ÓfÓE*, E!^ - 1970ÈÙÈ~Ó° iü^ìì, ñ ~Ez v, zqyÓò!>, òÜi^Ó° !äfi, yÓ° =!ú^ìì, Ñ, !, òv, z, yÓ° yEzäv, , ò^ìì^ì r, xò, ^çú ÓfÓfl, iy!^ fl, iyòyhs, !Ó° ì, Ñ, Ó°^ìì, çEyl^ì, y Ñ, ^ìÓ° !äÈú- ~Ez ÓäÈÓ° =!ú^ìì, e^ !v, >, Ñ, yv≈, >, y!ò≈yòy ~ÓÇ >, yä, !fl, ;, ò !v, ¶, yEzÇÁ à, yú% E^ìì^ìäÈú- , ò^ìì^ì r, xò, ^çú Óú^ìì, ^Ñ, y^ìòy çò!^ ~ÓÇ fl, iyò^ìì, ^ÓyG, y!^ ^ìòy^ìò Ò%ä, Ó° y ^ùò^ììò ç!òß^ E!^ - ~!>, ^çEz, ò^ìì^ì r, ^ìòy^ìò ^Ñ, yòÁ @^ÄyEÑ, , òif=!úÓ° !Ó!òò^ìì Óy ^Ñ, yòÁ, ò!Ó°^ìòÓy @^ÄE^ììÓ° , ò^ìò Ó!ìÑ, ^ìì, x!≈ ≤Äÿò Ñ, ^ìÓ° - x!≈ ≤Äÿ^ìòÓ° , ò^ìò Ó!ìÑ, ^ùò^ìì^ìòÓ° äòf ~Ñ,!, Ó° !ç!^Äÿò Ñ, ^ìò^ì y^ìì, òñ !y ~ç~ò~çÈÙÈ~Ó° òyif^ìò ^ò, y^ìò xyç^ìì, òy^ìò x!Óy Ñ, yÜ^ìä ò%!òì, E^ìì^ì xyç^ìì, òy^ìò - çy!±!ì, Ñ, çò^ìì^ì Ó!üÓ° ¶, yÜ Ò%ä, Ó° y PoS ÓfÓfl, iyÓ° çy^ìì Ñ, !, òv, z, yÓ° ñ ò!ò>, Ó° ñ Ñ, fyü v», !^yÓ° ñ !Ó° !ç≤Wz !≤Är, yÓ° ñ @^ÄyEÑ, ≤Äiü≈ò ÓyÓ°^ìì, yv, fl, ÒfyòyÓ° ~ÓÇ ^v, !Ó, / e^ !v, >, Ñ, yv≈, !Ó° v, yÓ° xhs, ¶%≈, _^ì y^ìì, - 7.2.7 ^òyÓyEzú ÓfyÇ!Ñ, Ç, ^òyÓyEzú ÓfyÇ!Ñ, Ç Eú ÓfyÇÑ, Óy xòfyòf xy!ì≈Ñ, ≤Ä!ì, ¶, yò ≤Ä!_ ~Ñ,!, , ò!Ó°^ìòÓy !y @^ÄyEÑ, ^ìòÓ° ^òyÓyEzú ^ò, yò Óy >, fyÓ^ìú^ì, Ó° ò^ìì, y ^òyÓyEzú !v, ¶, yEz^ìç ÓfÓEYÓ° Ñ, ^ìÓ° !jÓ°^ìì, !Ó!¶, ß^ìò^ìòÓ° xy!ì≈Ñ, ^ùò^ììò, ò!Ó° à, yúòy Ñ, Ó°^ìì, çEyl^ì, y Ñ, ^ìÓ° - ~!>, ~Ñ,!, çò, >, Á!^ fyÓ° !y çy!jÓ° !ì, xfy, ò òy^ìò, ò!Ó° !à, ì, ~ÓÇ ~!>, ÓfyÇÑ, Óy xy!ì≈Ñ, !!à, e ≠ 7.4]

NSOU ? SE-EC-11 93 ≤Āli, ꞑ, yò=!ú CÓ ÓÓ° yE Ñ, ĩÓ° ÿ ĩÑ, – ≤Āli, !, ÓfyÇÑ, xfyu», ĩĩ° v, ñ v, zEz ĩú, yā ~ÓÇ xyEzĀ~Ç ĩōyÓyEzú ≤fy, ò, ò≈=!úÓ° ãðf ÿ, y ĩÓ° !ðãfl, Ĵ ĩōyÓyEzú ÓfyÇ!Ñ, Ç xfy!≤ ĩÑ, ùò CÓ ÓÓ° yE Ñ, ĩÓ° – ĩōyÓyEzú ÓfyÇ!Ñ, Ç ĩĩ° Ó° òyif ĩō ĩúò ĩĩ ĩòÓ° ò ĩif !Ecy ĩÓÓ° ĩáÓ° ~ÓÇ CÓ≈ ĩü° ĩ ĩúò ĩĩ ĩòÓ° ÿ, y!úÑ, y ≤Āy!Eñ Ez ĩúÑ, > Δ!òÑ, !Ó° ĩúÓ° x!≈ ≤Āiyò ~ÓÇ @ ĀyE ĩÑ, Ó° Óy xòfyòf xfyÑ, yv, z ĩr, Ó° ò ĩif ÿ, E!Óú fl, iyòyhs, Ó° xhs, ¶%≈, _ ĩyÑ, ĩĩ, òy ĩÓ° – v, z iyEÓ° ifl, Ĵ * ò ICICI ÓfyÇ ĩÑ, Ó° ãðf xyEzÈÛÈ ĩōyÓyEzú (iMobile), ĩÑ, y, yÑ, òy!Ewy ÓfyÇ ĩÑ, Ó° ãðf ĩÑ, y, Ñ, ÓfyÇÑ, xfy!≤ ĩÑ, ùòñ ¶, yÓ° ĩĩ, Ó° ĩfi, > ÓfyÇ ĩÑ, Ó° ãðf Ez ĩĩ° y ĩlòy (yono)– 7.2.8 Ezr, yÓ° ĩò, ÓfyÇ!Ñ, Ç Ezr, yÓ° ĩò, ÓfyÇ!Ñ, Çñ xòuyEzò ÓfyÇ!Ñ, Çñ EzÈÛÈ ÓfyÇ!Ñ, Ç Óy ¶, yâ%≈, ĩ yú ÓfyÇ!Ñ, Ç Eú ~òò ~Ñ, !> ~Ói%fl, ò ĩ, ò ĩòr, ÓfÓfl, iy ĩyÓ° òyif ĩō ĩÑ, yòÁ ÓfyÇÑ, Óy xòfyòf xy!≈Ñ, ≤Āli, ꞑ, y ĩòÓ° @ ĀyEÑ, Ó° y xy!≈Ñ, ≤Āli, ꞑ, y ĩòÓ° Á ĩĩ° ÓcyEz ĩ, Ó° òyif ĩō ~Ñ, y!ĩÑ, xy!≈Ñ, ĩúò ĩĩò, ò!Ó° à, yúòy Ñ, Ó° ĩĩ, òy ĩÓ° ò– xòuyEzò ÓfyÇ!Ñ, Ç ≤Āiò xy ĩō!Ó° Ñ, yÓ° !òv, z Ez ĩ ĩÑ≈, 1980ÈÛÈ~Ó° ĩü ĩÑ, Ó° ĩUyv, yÓ° ĩ ĩÑ, à, yú% E ĩĩ° !àEú– à, yÓ° !> Óv, , ÓfyÇÑ, ÈÛÛÈ!C!> ÓfyÇÑ, ñ ĩà, ã ÓfyÇÑ, ñ ĩÑ, !òÑ, fyú ÓfyÇÑ, ~ÓÇ òfyò%ò, yÑ, à, yÓ° yC≈ Efy ĩlòy¶, yÓ° ÈÛÈ Eyò ÓfyÇ!Ñ, Ç, ò!Ó° ĩĩ° Óy CÓ ÓÓ° yE Ñ, ĩÓ° – ICICI ÓfyÇÑ, Eú ≤Āiò ¶, yÓ° ĩ, #ĩ° ÓfyÇÑ, ĩy Ezr, yÓ° ĩò, ÓfyÇ!Ñ, Ç ĩĩ° Ó° C%!Óiy ≤Āiyò Ñ, ĩÓ° – Ezr, yÓ° ĩò, ÓfyÇ!Ñ, Ç ĩĩ° Ó° ãðf ≤Ā ĩĩ° yãò#ĩ° ÿ, ĩf Eú xfyÑ, yv, zr, ò;ĴÓ° ~ÓÇ Ez!u, ĩ° yò !ò, òy!™ĩ° yú !C ĩfi> ò ĩÑ, yv, SIFSC ĩÑ, yv, V– Ez!u, ĩ° yò !ò, òy!™ĩ° yú !C ĩfi> ò ĩÑ, yv, !> ~Ñ, !> 11 lv, !ã ĩ, Ó° xyúò, y !òv, z ĩò!Ó° Ñ, ĩÑ, yv, ĩy ĩÑ, yòÁ xyÓ° !ÓxyEz !ò!° !s, ĩ, ÿ, E!Óú fl, iyòyhs, Ó° ÓfÓfl, iy!° xÇü ĩòÁĩ° y ĩ ĩÑ, yòÁ ÓfyÇ ĩÑ, Ó° üyÓy!> ĩÑ, fl, Ĵ, s, ¶, y ĩÓ° !à, !E ĩ, Ñ, ĩÓ° – ĩúò ĩĩ ĩòÓ° ãðf ÓfÓEyÓ° Ñ, yÓ° #Ó° !òÓ, Ñ, Ó° ĩ ≤Ā ĩĩ° yãò– ĩÑ, yòÁ ÓfÓEyÓ° Ñ, yÓ° # ĩÑ, ÿ, ĩf !òÓ! Ŀ, Ñ, Ó° ĩĩ, ÓfÓEyÓ° Ñ, yÓ° #Ó° òyòñ xfyÑ, yv, zr, ò;ĴÓ° ñ ÓfyÇ ĩÑ, Ó° !> yÑ, yòy ~ÓÇ ÿ, E!Óú fl, iyòyhs, Ó° C#òy !ĩ ĩ, E ĩÓ°– Ezr, yÓ° ĩò, ÓfyÇ!Ñ, Ç myÓ° y ≤Āĩ, ò!Ó° ĩĩ° Óy=!ú !ò;ĴÓ° * ò ≠ A. !Óú ĩ, ò ĩòr, cy!¶≈ Ç ≠ Ezr, yÓ° ĩò, ÓfyÇ!Ñ, ÇÈÛÈ~Ó° òyif ĩō !Ói%fl ~ÓÇ > !ú ĩò, yò !Óñ ĩōyÓyEzú ĩò, yòñ ĩ° lv, > Ñ, yv≈, ~ÓÇ Ó#òy ≤Ā!òĩ° yò ≤Āiy ĩòÓ° C%!Óiy Ó° ĩĩ° !àE– ≤Āli, !> ÓfyÇÑ, ĩüã% ĩv, , !Ó!¶, B” ò!Ó° ĩĩ° Óy CÓ ÓÓ° yEÑ, yÓ° # ~ÓÇ Ó#òy ÇÇfl, iy=!úÓ° cy ĩĩ° à%, !_ Ók, EÓyÓ° ò, ĩúEz ~> y ÇQ, Ó E ĩĩ° ĩàE– B. ÿ, E!Óú fl, iyòyhs, Ó° ≠ ? òfyüòyú Ez ĩúÑ, > Δ!òÑ, ò, yu, > Δy™ò, yÓ° (NIFT) ≠ ~!> ~Ñ, !> ĩüÓfy, ò# x!≈ ≤Āiy ĩòÓ° ÓfÓfl, iy ~Ñ, !> xfyÑ, yv, zr, ĩ ĩÑ, xy ĩÓ° Ñ, !> xfyÑ, yv, z ĩr, ÿ, E!Óú fl, iyòyhs, ĩÓ° ÇEyl Ŀ, y Ñ, ĩÓ° – ~Ez ≤ĀÑ, ĩÓ° xyÁ, yĩ ĩyÑ, y ĩ ĩÑ, yòÁ ÓfyÇ ĩÑ, Ó° üyÓyÓ° cy ĩĩ° ĩ%_ ĩÑ, y ĩlòy Óf!_ ñ ÇÇfl, iy ~ÓÇ Ñ, ĩ, ò≈y ĩÓ° ĩúòÓ° xfyÑ, yv, zr, ĩ ĩÑ, ĩ ĩüÓ° ĩ ĩÑ, yòÁ xòf ÓfyÇ ĩÑ, Ó° üyÓyÓ° xfyÑ, yv, z ĩr, ÿ, E!Óú fl, iyòyhs, Ó° Ñ, Ó° ĩĩ, òy ĩÓ° – ? !Ó° ĩĩ° ú > yEzò @ ĀÇ ĩç ĩ, ú ĩòr, (RTGS) ≠ xyÓ° !> !ã~Ç ĩÑ, xv≈, yÓ° !¶, !_ ĩĩ, fl, Ĵ, s, ¶, y ĩÓ° ÿ, E!Óú fl, iyòyhs, ĩÓ° Ó° x!Ó!FãÈB” S!Ó° ĩĩ° úÈÛÈ> yEzòv ≤ Āle ĩ° y !Ecy ĩÓ ÇÇK, yĩ! Ŀ, Ñ, Ó° y Eĩ° – Ú!Ó° ĩĩ° úÈÛÈ> yEzòÚ Eú x!≈ fl, iyòyhs, ĩÓ° Ó° !ò ĩĩ≈ü, òyÓyÓ° cy ĩĩ° cy ĩĩ° ÿ, yÓ° ≤Ā!e ĩ° yÑ, Ó° ĩ° ò° Ñ, Ó° yñ Ú@ ĀÇ ĩç ĩ, ú ĩòr, ÛÈÛÈ~Ó° x!≈ Eú ÿ, E!Óú fl, iyòyhs, ĩÓ° Ó° !ò ĩĩ≈üyÓú#Ó° ≤Ā!e ĩ° yÑ, Ó° ĩ° ò, !Ñ, ¶, y ĩÓ° ~Ñ, !> Ó° òÓ° xy ĩÓ° Ñ, !> !ò ĩĩ≈ü ≤Āy!EÓ° !¶, !_ ĩĩ, á ĩ, – ? xyEz ~ò !, ò ~Ç (IMPS) ≠ IMPS Eú Ezr, yÓ° ĩò ĩ, Ó° òyif ĩō ~Ñ, !> ÿ, yĩ« !ĩÑ, ñ 24?7 Còĩ° ĩ ĩÓ° à, úyñ xyhs, ÉÓfyÇÑ, ~Ói%fl, ò ÿ, E!Óú fl, iyòyhs, Ó° ò!Ó° ĩĩ° Óy – ~Ez, ò!Ó° ĩĩ° Óy!> ĩōyÓyEzúñ Ezr, yÓ° ĩò, ~ÓÇ

NSOU ? SE-EC-11 94 ~!> ~^lõó° öyifö ¶, yó° i, ã%lv, ÓfyçÑ, =!úó° ò^lîf i, y!« !iñ, ¶, y^iÓ x!≈ fl, iyòyhs, ó° Ñ, ó° yó° ~Ñ, !>, ^äyó° y^lúy có° oö ly xy!≈Ñ, ~óç xÈÜÈxy!≈Ñ, !, <T^iñ, y^lîr ^ñ, Óú !òó° y, òiEz ò! ñ çhfl, yÁ ó^l, - Ez^lúQ!òÑ, !Ñœ, !^y!ó° ç !ç^lfi> ò SEz!ç~çv ≠ Ez!ç~ç Éú Ezv, z!> !ú!> !ÓúÈÜÈ^, ò^lõr>, ^lõò ^> !ú^lõ, yò !Óúñ !Ói%fí !Óúñ Ó#öy !≤Ä!ó!^yõñ Ñ, y^lv≈, ó° x!≈ ≤Äiyò ~óç }i, ò!ó° ^lüyî Ezi, fy!i ^«, ^le x!≈ ≤Äiyò Ñ, ó° yó° äòf ~Ñ, !>, Ñ, fyü^lúç, òk, !i, - ~ó° öyif^lõ ÓfyçÑ, /!ó!¶, ß^ ççfl, iy/Ñ, ^l, ò≈y^iÓ^üò/çó° Ñ, yó° # !ó¶, yÜçö)E i, y^lîó° @^ÄyEÑ, ^lîó° ^l^iñ, x!≈ çç@^Ä^iÉó° , ò!ó° ^l^iÓy=!ú çEã ~óç v, zß^i, Ñ, ó° ^lî, , òy^iÓ - 7.2.9 öyEz^le^y ~!>, ~ö öyEz^le^y ~!>, ~ö Óú^lî, ~öò ~Ñ, !>, !v, ¶, yEzç^iñ, ^ÓyG, y!^ ly ≤Äy!^ ~Ñ, !ò!ú!^ò !Óã^lòç Ñ, ^iÓ^ç, ò^lú, r, S!ó!çvÈÜÈ~ó° öyif^lõ ^l^lúó° ≤Äi, fhs, ~úyÑ, y!^ çyiyó° i ÓfyçÑ, ç, ò!ó° ^l^iÓy çó° óó° yE Ñ, ó° ^lî, ÓfÓE*!i, E!^ - ~Ez ≤^fy>, ò, ò≈!>, i, y!« !iñ, ^úò^lî^lõó° äòf !Óã^lòç Ñ, ^iÓ^ç, ò^lú, r, ^iñ, S!yó° y fl, iyò#!^ äEý^l, y ^iyÑ, y^lõó° öy!úÑ, E^lî, , òy^iÓ ~óç ÚöyEz^le^y ~!>, ~öÜ !Eçy^iÓ Ñ, yã Ñ, ó° ^l^iÓv ç« ò Ñ, ^iÓ^ç, ò^lú - öyEz^le^y ≤^fy>, ò, ò≈!>, Ñ, ò iy^lõó° öyEz^le^y ~!>, ~ö !v, ¶, yEzç=!úó° öyif^lõ çyó° y ^l^lúó° ÓfyçÑ, =!úó° çy^lî çç!%_ ly^iñ, - ~!>, ^Ñ, yòA Óf!_ ^iñ, i, y!« !iñ, ¶, y^iÓ ^i^ñ, yòA !ó!çó° öyif^lõ ÓfyçÑ, !ò!ó° ~l^lú^l^i^i, E!Óú äöy Óy v, z^l_yúò Ñ, ó° ^lî, çEyl^i, y Ñ, ^iÓ - ~Ez !v, ¶, yEzç!>, ~Ñ, !>, ^öyÓyEzú^ö, yò çç^lly^lúó° !¶, !_ ^lî, Ñ, yã Ñ, ^iÓ ~óç ≤Ä!i, !>, !ó!çÈÜÈó° Ñ, y^lãÈ ~!>, ly^iñ, - @^ÄyEÑ, ^lîó° ^ñ, Óú i, y^lîó° , ò!ó° á, !^ ≤Äöyi Ñ, ó° ^lî, E^iÓ ~óç i, yó° ò, ^lú i, yó° y i, y^lîó° ÓfyçÑ, xfyÑ, yv, z^l^r, x!≈ äöy !i^lî, Óy i% , ú^lî, , òy^iÓ^ò - ~Ez x!≈ !ó!çÈÜÈó° òÜi v» y!^ó° ^l^iñ, @^ÄyEÑ, ^lîó° ≤Äiyò Ñ, ó° y E!^ - ò)ú, ñ !ó!çÈÜÈó° y @^ÄyEÑ, ^lîó° äòf ÓfyçÑ, !Eçy^iÓ Ñ, yã Ñ, ^iÓ^ò ~óç @^ÄyEÑ, ^lîó° Ezv, zxyEz!v, ÓfÓEyó° Ñ, ^iÓ° @^ÄyE^iñ, ó° çì, fi, y^lyâ, yEz Ñ, ^iÓ^ò - öyEz^le^y ~!>, ~ö myó° y , ò!ó° á, y!ú, ò)ú ^úò^lî^lõó° ió° í=!ú Éú xyöyò, @^ÄEí ~óç ≤Äiyòñ i, E!Óú fl, iyòyhs, ó° ~óç Ófy^lú^mÈÜÈ~ó° , ò!ó° öyi xò%çì, yò - 7.3 xòúyEz^lõó° öyif^lõ xy!≈Ñ, ^úò^lî^lõó° ≤Ä!e^l^y Ói≈, öyò ≤Ä!%_ ó° çy^lî çyiyó° i öyò% ^iÓ^ç ^lyÜy^llyÜ Ó, !k, ó° çy^lî çy^lî ^e^i, yó° y e^öü xòúyEzò !ÓÑ, " =!úó° !i^iñ, G%¶, Ñ, ^lãÈò - ^i ÓfÓçy=!ú xòúyEz^lõó° öyif^lõ Ñ, y!≈Ñ, ó° ¶, y^iÓ ≤Ä!i, ^llyÜ!i, y Ñ, ó° ^lî, á, y!^ i, y^lîó° @^ÄyEÑ, ó° y ly^lî, o8i, ~óç ç%ó° !« i, ¶, y^iÓ x!≈ ≤Äiyò Ñ, ó° ^lî, , òy^iÓ i, yó° äòf xòúyEzò x!≈ ≤Äiy^lõó° ÓfÓfl, iy Ñ, ^iÓ^ó° y^iÓ - ~!>, ^e^i, y^lîó° , òãÈ@=!úó° ò^lîf xòfi, ò !ó!i^ - ç%ì, ó° yçñ EzÈÜÈÑ, öyç≈ Á^lî^óçyEz>, ~ó° öyif^lõ ^ñ, òy ^Óá, y Ñ, ^iÓ^ç, ò^lú i, yó° x!≈ ≤Äiyò xòúyEz^lõó° öyif^lõ Ñ, ó° ^lú i, y !Ñ, ¶, y^iÓ çç!á!ç, i, E!^ i, y xyöó° y äyò^iÓy - ^ñ, y^lòy !ó!e^i, y^lõò xòúyEz^lò^e^i, y^lîó° ^l^iñ, x!≈ @^ÄEí Ñ, ó° ^lò i, òò !i, ò!>, á, !ó° e^çÖy^lò Ñ, yã Ñ, ^iÓ - 1. !ó!e^i, y ≠ ≤Ä!^lõEz i, y^lîñ, ^ñ, yòA öy^lã≈, r, Ófyç^iñ, ó° çy^lî á% !_ Ók, E^lî, E^iÓ - ÓfyçÑ, !>, i, y^iñ, ~Ñ, !>, öy^lã≈, r, xfyÑ, yv, zr, ≤Äiyò Ñ, ó° ^iÓÈÜÈÜÉly i, yó° x!≈ ≤Äiy^lõó° ≤Ä^içç^iÓ^ó° çy^lî !%_ Ñ, ó° ^iÓñ i, y^iñ, i, E!Óú !lã, e ≠ 7.5]

NSOU ? SE-EC-11 96 ,oi`I« ,òÈUÈ5 !ò:ò!_ (Settlement) ≠ ÌÒò Ñ ,yv≈ , Ezç%fÑ ,yÓ` # ÓfyÇÑ , !Ó`le`ì ,yÓ` òy`là≈ ,r , ÓfyÇ`İÑ , v ,z ,ò!%_` ì ,E!Óú` ≤ÃÓ`ì Ñ ,`İÓ`ñ İy ,yÓ` òy`là≈ ,r , xfyÑ ,yv ,z`İr , äöy Eİ` ~ÓÇ`ùò`İò! , ìò:ò!_ á`İ , - ~! , ç!ò)≈ E`İ` , Ñ ,`İİ`Ñ , İ!ò çòİ` úyÜ`İì , òy`İÓ` - ,oi`I« ,òÈUÈ6 !Ó`äy¶≈ , ≠ x`İòÑ ,`İ« ,`İe`!Ó`le`ì ,y`İİÓ` xfyÑ ,yv ,zr , ÈUÈ~ , ò%`İÓ`y` , ò`İör , xy`İç òy Ñ ,yÓ`ì !Ñ ,ä%È`İ« ,`İe` , ò`İör , ≤Ã`İççÓ` xfl ,iyİ`#¶ ,y`İÓ`!Ñ ,ä%È`xl≈ !Ó`äy¶≈ , Ñ ,`İÓ` ò`y`İÖ İy`İì , !Ó`le`ì ,y`Ñ ,yòÀ`ä ,yã≈ÓfyÑ , Óy ,òif` ò , Ó``İì , Ó` Ñ ,yÓ``İì xl≈ ≤Ãiyò Ñ , Ó``İì ,`Ñ ,y`İòy çòçfyÓ` ç!ø%Ö#ò òy Èò - 7.4 xòúyEz`İò` , ò`İör , @`ÄE`İì !Ó`le`ì ,yÓ` ÖÓ`â , ~Òò xyòÓ`y äyò`İÖy !Ó`le`ì ,y`İİÑ , ~Ó` äòf`Ñ ,yò`Ñ ,yò`ÖÓ`â , ÓEò Ñ , Ó``İì , Eİ` - , ò%`İÓ`y` ≤Ã`İe`İ`y! , Ó` çy`İİ`İ%_` çÑ , ú çÇfl , iy !Ó`le`ì ,yÓ` ÖÓ`â , ≤Ãiy`İòÓ` xyÁì ,yİ` xy`İç -`İòò Ezç%fÑ ,yÓ` # ÓfyÇÑ ,ñ`e`İv ,ç , Ñ ,yv≈ , xfy`İçy!ç`İİ`ùò`S!¶ ,çyñ`çyñ` òyfi ,yÓ`Ñ ,yv≈ , Ezì ,fy!İV òy`İã≈ ,r , ÓfyÇÑ , ~ÓÇ` , ò`İör , ≤Ã`İççÓ` - ? Ezr ,yÓ``İò , !ò , ≠ Ezç%fÑ ,yÓ` #`İİÑ , ≤Ã`İì ,ç , !Óe``İİ`Ó` äòf`~Ñ ,ç , üì ,Ñ , Ó`y`!Eçy`İÓ`xl≈ ≤Ãiyò Ñ , Ó`y Eİ`ñ`ì ,y`İİÑ , Ezr ,yÓ``İò , !ò , Óúy Eİ` - !ù` !Óe`İ` , ò!Ó`òyì ~ÓÇ`ÓfÓE*ì , Ñ ,y`İv≈ , Ó``İÓ``İòÓ` v ,z ,òÓ` !ò¶≈ , Ó` Ñ ,`İÓ` ~Ez`!ò , ç , ò!Ó`Ó!≈ , ì , Eİ` - ? ò)úfy!`ò`!ò , ≠`e`İv ,ç , Ñ ,yv≈ , xfy`İçy!ç`İİ`ùò`S!¶ ,çyñ`çyñ` òyfi ,yÓ`Ñ ,yv≈ , Ezì ,fy!İV ≤Ã`İì ,ç ,`ùò`İì`İòÓ` äòf`~Ñ ,ç , !ò , @`ÄE`İ`Ñ ,`İÓ`ñ`İy`İİÑ , ò)úfy!`ò`!ò , Ó`İú - ? òyÑ≈ , xy , ò`!ò , ≠ ~! , !Ó`le`ì ,yÓ` òy`İã≈ ,r , ÓfyÇÑ ,ñ`Ü , Á`İİ` ~ÓÇ` , ò`İör , ≤Ã`İççÓ` Sx`İòÑ , çòİ`~Ñ , Ez`Ñ ,yìòy!òÓ` E`İİ` İyÑ ,`İì , òy`İÓ`V çE`ò , Á`İy`İİÑ , Ó` òyif`İò`ùò`İò`à , y`İì , çyElyf`Ñ ,`İÓ`~òò`~Ñ ,ç , !ò , - òyÑ≈ , xy , ò , òy!Ó`ò!ò`İİÑ , Ó` , ò!Ó`òyì !ù`ñ`!Óe`İ` , ò!Ó`òyìñ`òy!çÑ ,`ùò`İò`Ezi ,fy!İÓ` Á , ò`İÓ`!ò¶≈ , Ó` Ñ ,`İÓ` - ? xòfyòf`!ò , ≠ ~äEyv , yñ`òy!çÑ , ÓfÓEyÓ`ñ`Eyv≈ , Á`İfyÓ`ñ`~òò`Ñ , xfyÑ ,yv ,zr , Óy!ì , úÑ , Ó``İİÓ` äòf`Á`ä ,yã≈`òÁ`y E`İİ` İy`İİÑ , - 7.5 xòúyEz`İò`xy!≈Ñ ,`ùò`İì`İòÓ``« ,`İe`ÓfÓE*ì , ü`İΣÓ`ÓfyÖfy`? xli@`ÄE`İÑ ,yÓ` # (Merchant Acquirer) ≠ ~Ó`y`e`ì ,yÓ``iÁ`y xl≈ ≤Ãiyò=lú`Ú@`ÄE`İÜ`Ñ ,`İÓ` - ç%ì , Ó`yçñ`~Ñ ,ç , xfyÑ% , Ezì`yÓ`yÓ` ÓfÓçy`İİ`Ó` äòf`~Ñ ,ç , ÓfyÇ!Ñ , ç`xçü`#iyÓ` - ì ,yÓ`y`ÓfÓçy`İİ`Ó` !Ó`ÿç`İlyÜfi ,yÓ` Sxyu ,yÓ`Ó`yEz! , çV G%¶ , İÑ , !ò`İİ``İãÈò - ? , ò`İör , ≤Ã`İççÓ` ≠ ~Ñ ,ç ,` , ò`İör , ≤Ã`İççÓ` Eú`çEz`çÇfl , iy`İ`xyc`İú`ò)ü`Ñ ,yã! , Ñ ,`İÓ` - ~! ,`ùò`İò! , ç , ò`İì`r , A`İ`İÑ , ç , ò`İì`r , BÈUÈ`ì , İyÁ`İy`~ÓÇ`xyÓyÓ` !ò ,`İÓ`xyçyÓ` äòf`iy!`Ók , - , ò`İör , ≤Ã`İççÓ` xò%`İöyìò`~ÓÇ`!ò:ò!_ , ò!Ó`â ,yòúy Ñ ,`İÓ`ñ`≤Ã`İì ,ç ,`ùò`İì`İòÓ` äòf`!Ó`le`ì ,y`İİÑ , Ñ ,ì ,ç , y , ä ,yã≈`İ`İì , E`İÓ`ì ,y !ò!≈yÓ`ì Ñ ,`İÓ` ~ÓÇ`@`ÄyE`İİÑ , Ó` ÓfyÇÑ ,`İ`İÑ , !Ó`le`ì ,yÓ` òy`İã≈ ,r , ÓfyÇ`İÑ , xl≈ fl , iyòyhs , Ó` Ñ ,`İÓ` - NSOU ? SE-EC-11 97 xliİÑ ,yçü`« ,`İe`!Ó`le`ì ,y`äy`İòò`òy`ì ,yÓ` , ò`İör , ≤Ã`İççÓ``Ñ ,ñ`Ñ ,yÓ`ì ≤Ã`İççÓ` ≤Ãy!`úEz xli@`ÄE`İÑ ,yÓ` # Óy`òy`İã≈ ,r , xfyÑ% , Ezì`yÓ`yÓ` ~Ó`ç`İD`çÓ`yc!Ó`İ%_` İy`İİÑ , - ? ≤Äöy!#Ñ , Ó`ì (Authentication) ≠ İÒò`Ñ ,yòÁ`e`ì ,y`Ñ ,yòÁ`xl≈ ≤Ãiyò Ñ ,`İÓ`ñ`ì ,Òò` , ò`İör , ≤Ã`İççÓ` İyã ,yEz`Ñ ,`İÓ``ò!`SÚÜ≤Äöy!#Ñ , Ó`ì`ÚÜV`İñ`x`İì≈Ó`İy!Ó! , ì ,yÓ`v ,zìç`myÓ`y , òyç ,y`İòy E`İFäE` - , ò`İör , ≤Ã`İççÓ` çÇfl , iy=!ú`≤Äì ,yÓ`iy`İòò`Ñ , Ó``İì ,`çÓ`y` ≤Ã`İe`İ`y`!Eçy`İÓ`~Ez`≤Ã`İe`İ`y! , ÓfÓEyÓ` Ñ ,`İÓ` - ? xò%`İöyìò` (Authorization) ≠`ùò`İò`≤Ã`İe`İ`yãyì , Ñ , Ó``İİÓ`≤Ã`İò İy , òñ`~Öy`İò` , ò`İör , ≤Ã`İççÓ` @`ÄyE`İİÑ , Ó``e`İv ,ç , Óy`v ,!Ó , Ñ ,yv≈ ,`İ`İÑ , !ò!≈ç`T`ò!Ó`òyì xl≈ xò%`İöyì`İòÓ` äòf`Ezç%fÑ ,yÓ` # ÓfyÇ`İÑ , Ó` Ñ ,y`İãÈ`~Ñ ,ç , xò%`İÓ`yì , òyç ,y!` - ? Ñ ,yv≈ , xfy`İçy!ç`İİ`ùò` ≠`e`İv ,ç , Ñ ,yv≈ ,`ò , Á`İyÑ≈ , çÇfl , iy=!ú`ñ`İòò`òyfi ,yÓ`Ñ ,yv≈ , ~ÓÇ`!¶ ,çyñ`ùò`İò`ç!ò)≈ Ñ , Ó`yÓ` äòf`!ò`ò`~ÓÇ`òyò`!ò!≈yÓ`ì Ñ ,`İÓ` - ? ~ò!e` , òùò` ≠ ~! , ~òò`~Ñ ,ç , ≤Ã`İe`İ`y`İÖy`İò`Ezr ,yÓ``İò , ä%`İv ,ç , !òò`y , òi`ùò`İò`ç%`!ò!y , ì , Ñ , Ó``İì , @`ÄyE`İİÑ , Ó` Óf!_`Üì , ì , İf`~ÓÇ` , ò`İör , ≤Ã`İççÓ`ç`ùò`İì`İòÓ``v ,ç , y`~ò`İİÑ ,yv , Ñ , Ó`y E`İİ` İy`İİÑ , - ? Ezç%f!`yÓ` Óy`Ezç%f`Ñ , Ó`y`ÓfyÇÑ , ≠ ~Öyò`İ`İİÑ , Ez`e`İv ,ç , ~ÓÇ`v ,!Ó , Ñ ,yv≈ , xy`İç - Ezç%f!`yÓ` ~òò`Ñ ,yòÁ`xy!≈Ñ , ≤Ã`İì , ç , yò`Óy`çÇfl , iy`İy`Ñ ,yv≈ , iyÓ` #`İİÓ` Ñ ,y`İãÈ`≤y!fi , Ñ , Ñ ,yv≈ , çÓ`ÓÓ`yE`Ñ ,`İÓ` - ? òy`İã≈ ,r , xfyÑ ,yv ,zr , ≠ !Ó`le`ì ,y`İì`e`İv ,ç , ~ÓÇ`v ,!Ó , Ñ ,yv≈ , @`ÄE`İ`Ñ , Ó``İì , à , yò`ì ,`İÓ`ì ,yÓ` ~ÓÇ`xli@`ÄE`İÑ ,yÓ` # ÓfyÇ`İÑ , Ó` ò`İif`~Ñ ,ç , !Ó`İü`!ÓfyÇÑ , xfyÑ ,yv ,zr , !Ó`Ñ ,yÓ`ñ`~! ,`İİÑ , òy`İã≈ ,r , xfyÑ ,yv ,zr , Ó`İú - @`ÄyE`İİÑ , Ó` Ñ ,yãÈ`İ`İÑ , ì , E!Óú`v ,!Ó , Ñ , Ó`yÓ` ~ÓÇ`ç=lú`ÓfÓçy!`#Ó` xfyÑ ,yv ,z`İr , äöy Ñ , Ó`yÓ` äòf`~Ez`ÓfyÇÑ , iy!`Ók , - ? !Ó`äy¶≈ , ≠`Ó!`üò`¶ ,yÜ` , ò`İör , ≤Ã`İççÓ``ùò`İì`İòÓ`~Ñ ,ç , üì ,yçü`Óy`~Ñ ,ç , ò!Ó`òyì`İİÑ ,`İ`İÓ`Ó`y`İÖ`Óy`!Ó`le`ì ,y`İİÑ , ç`İD`ç`İD`≤Ãiyò Ñ ,`İÓ`òyñ`~Ez , ò!Ó`òyì! ,`İİÑ , !Ó`äy¶≈ , Óúy Eİ` - ~! , ú« , Ñ , Ó`y`=Ó`çc , ò)≈`İ`~! ,`Ñ ,yòÁ`!ò , ò!`ÈU`U`U`È~! , !Ó`le`ì ,yÓ` Ez`xl≈ - ì ,`İÓ`!Ó`le`ì ,y`~! , !ò!≈ç`T`çò`İİ`Ó` äòf`Ey`İì , òy`İÖò`òy -`Ñ , ò , ì ,yÓ`y`~Ez`Ñ ,yã`Ñ ,`İÓ`/`~Ó` òyif`İò` , ò`İör , ≤Ã`İççÓ`~ ,yEz`ç%`!ò!y , ì , Ñ ,`İÓ`ò`İ¶ ,!Ó`f`İì , İ!`İÑ ,yòÁ`ä ,yã≈ÓfyÑ , Óy , yÑ ,y`ò , Ó``İì , Ó` İy!Ó`ì , !Ó` Eİ` ì ,yE`İú`!Ó`le`ì ,y`ì ,yÓ` İy!`Ók , ì ,y`=lú` , ò)Ó`ì Ñ , Ó``İì , ç« , ò - !Ó`äy¶≈ , =lú`e`ì ,yÓ` ò`İò`!òò`y , òi`ù!` , òç`İİ`Ó` x!¶ , K , ì , y` ,`İÓ` Ñ , Ó``İì , ÓfÓE*ì , Eİ` - 7.6` , ò`İör ,`Ü , Á`İİ`Ó` İyÓ`iy`? , ò`İör ,`Ü , Á`İİ` ≠` , ò`İör ,`Ü , Á`İİ` ~òò`~Ñ ,ç , çò ,ç , Á`İfyÓ` , ò!Ó``İ`İÖy`İy`xòúyEzò`~ÓÇ`xò , úyEzò`ÓfÓçy`İİ`Ó` äòf`e`İv ,ç , Ñ ,yv≈ , ~ÓÇ`v ,!Ó , Ñ ,y`İv≈ , Ó` xl≈ ≤Ãiy`İòÓ` xò%`İöyìò`İì -`Ü , Á`İİ` !ò`İãEz`Ñ , Óú`Ó!`İÑ , ~ÓÇ`@`ÄyE`İİÑ , Ó` ÓfyÇ`İÑ , Ó` ò`İif`~Ñ ,ç , ç%Ó`!« , ì , xòúyEzò`!úB , - ~Ñ ,ç ,` , ò`İör ,`Ü , Á`İİ` ÓfÓçy!`#Ó` Á`İİ`ÓçyEz ,`İİÑ , ≤Ã`İççÓ``ò , Á`İyÑ≈ , =lú`çy`İİ`çÇ%_` Ñ ,`İÓ` - İÒò`Ñ ,yòÁ`e`İv ,ç , ~ÓÇ`v ,!Ó , Ñ ,yv≈ , ≤Ã`İççÓ` Ñ , Ó`y Eİ` ì ,Òò` , ò`İör ,`Ü , Á`İİ` @`ÄyE`İİÑ , Ó` çÇ`İÓ!òù`#ùì , İf`İòò`e`İv ,ç , Ñ ,yv≈ ,

NSOU ? SE-EC-11 98 0jJÓ ~ÓÇ xòfyòf xfyÑ ,yv,z`lr,Ó`ì,lf ~ò!e`≤Wz Ñ,`iÓ`ñ ç%Ó`!«,ì, Ñ,`iÓ` ~ÓÇ Ñ,`yv,`=!ú Á Ez`lúÑ,`> ΔlòÑ,`^,ò`lòr,`=!ú`iÑ,`ç%Ó`!«,ì,Ñ,`y`iÓ`xò%`lòyò Ñ,`iÓ`-?`^,ò`lòr,`^`ù,`Á`iI`Ó`Ñ,`yãÑ,`ó`yÓ` ,òk,li,` ≠`iÒ` Ñ,`yòÁ`@`ÿEÑ,`^`Ñ,`yòÁ`Ó`i`iÑ,`Ó`Ñ,`yãE`^`i`iÑ,`^`Ñ,`yòÁ` ,òif`Óy` ,òÓ`^`i`iÓy`xv,`yÓ`Ñ,`iÓ`ì,`ò`ù,`Á`iI`!> , x`lòÑ,`=!ú`Ñ,`yã`ç`yòy`ò`Ñ,`iÓ`-`≤`Á`e`í`y!> ,`Ñ,`yòÁ`!lâ,`e`≠`7.6`^`iyÑ,`yò`Óy`^`Ó`^`ihfl,`ÿyÓ`y!`!`ò,`lãÑ,`yú` ,ò`iI`r,` ,xò,` ^`çú` ,y!`ò≈`òy`lúÓ` ò`lì,`y`~`
Ñ,`Ez,`y`iÓ`Ñ,`yã`Ñ,`iÓ`-`~Ñ,` ,ä`ò`e`ì,`y`iÓ`ò`xòúyEz`lò`~Ñ,`!> ,` ,òif`Óy` ,òÓ`^`i`iÓy`
e`^`iI`Ó`xy`lìú`lì`~ÓÇ`ì,`y`lìÓ`Ñ,`y`lv,` ,ó`!`Óú!`!ÓÓÓ`!l> ,`Á`iI`ÓçyEz,`ÈUÈ`~`≤`Á`iyò`Ñ,`iÓ`ó`≤`Á`iI`ò`~Ez`!`ÓÓÓ`ì`!`ú` ~ò!e`≤`Wz`Ñ,`Ó`y`EÍ`~ÓÇ`öy`lã,`r,`ÈUÈ`~`Ó`Á`iI`Ó`çy,`≈y`iÓ`^`~`Á`Ó`i`Ñ,`Ó`y`EÍ`ó`öy`lã,`r,`ì,`yÓ` ,ò`iÓ` ^`ú`ò`lì`lò`ò`!`Óú!> ,`ì,`y`lìÓ`^` ,ò`lòr,`^`ù,`Á`iI`^`lì,`^`~`Á`Ó`i`Ñ,`iÓ`ñ`lÿ` ,ò`iÓ`öy`lã,`r,` ,ì,`r,`Ó`Ófyç`iIÑ,`~ÓÇ`Ñ,`yv,` , xfy`i`çy!`ç`iI`^`ù`lò`S!` ,çy`Óy`öyfi> ,yÓ`Ñ,`yv,` ,v`^`~`Á`Ó`i`Ñ,`Ó`y`EÍ`ó`Ñ,`yv,` ,çÓ`ÓÓ`yEÑ,`yÓ`#`ÓfyçÑ,`ì,`yÓ` ,ò`iÓ` xò%`lòy`i`lò`ò`xò%`iÓ`y!> ,`@`Á`E`i`Ñ,`iÓ`~ÓÇ`^` ,ò`lòr,`^`ù,`Á`iI`^`lì,`~Ñ,`!> ,`≤`Á`i!` ,le`í`y`Ñ,`yv,`^`~`Á`Ó`i`iÓ`xy`iI`ù` @`ÿE`iIÑ,`Ó`xfyÑ,`yv,z`lr,`Ó`lÿ`ò!` ,#`í`ì,`lf`^`à,`Ñ,`Ñ,`iÓ`ó`ù,`Á`iI`^`≤`Á`i!` ,le`í`y!> ,`Á`iI`ÓçyEz`lò,`^`~`Á`Ó`i`Ñ,`iÓ` ^`iÓy`lò`~!> ,`ÓfyÖfy`Ñ,`Ó`y`EÍ`~ÓÇ`Ó`!`iIÑ,`~ÓÇ`Ñ,`yv,` ,iyÓ`#`Ó`Ñ,`y`lãE`iÓ`lú`Ñ,`Ó`y`EÍ`~ÓÇ`còhfl,`Ñ,`yã!> ,`≤`Á`y!` 2-3`^`ç`iIÑ,`lú,`Ó`ò`lìf`á`l> ,`-`Ó`!`iIÑ,`xv,`yÓ`!> ,` ,òÓ`i`Ñ,`Ó`^`lì,` ,òy`iÓ`~ÓÇ`!`Óe`i`^`l`iIÑ,`≤`Á`yE`xl≈`ì,`y`lìÓ` xfyÑ,`yv,z`lr,` ,ä`öy`EÍ`-`?`^` ,ò`lòr,`^`ù,`Á`iI`Ó`v,`z`iyEÓ`i`≠`1` ,` ,ò` ,òfyú`^`ù,`Á`iI` (Paypal Gateway) ≠` ,ò` ,òfyú` ^`ÿy!> ,`ç`çñ`EzòÑ,`^` ,ò≈y`iÓ`ü`ò`~Ñ,`!> ,`xy`lò!`Ó`Ñ,`yò`ççfl,`iy`lÿ`!`ÓY`^`Ófy` ,ò#`xòúyEzò`^` ,ò`lòr,`^`!`ç`lfi> ,`ò` ,òÓ`á,`yú`òy` Ñ,`iÓ`-`~!> ,`xòúyEzò`xl≈`fl,`iyòyhs,`Ó`Ñ,`iÓ`~ÓÇ`^`à,`Ñ,`~ÓÇ`öy!`ò`xv,`yÓ`~Ó`ò`lì,`y`!`ÓÑ,` ,` ,òÓ`^`i`iÓy`Á` ,òÓ`^`i`iÓ`ù`ò`Ñ,`iÓ`-`^` ,ò` ,òfyú`!`Ó`iY`^`Ó` ,ÓE,`ö`Ezr,`yÓ`^`lò> ,`^` ,ò`lòr,`ççfl,`iy`!`úÓ`ò`lìf`~Ñ,`!> ,`-` ,ò` ,òfyú` !`òÓÓ`á,`y!` ,òÓ`^`i`iÓy`≤`Á`iyò`Ñ,`iÓ`~ÓÇ`xyöy`lìÓ`e`i`ç%Ó`!«,ì, Ñ,`iÓ`-`~!> ,`!`çyñ`öyfi> ,yÓ`Ñ,`yv,` ,ñ` xy`lò!`Ó`Ñ,`yò`~:`i`~`Á`ç`Ezi,`fy!`!`ççfl,`iyÓ`çy`iI`~Ñ,`lly`iI`Ü`Ñ,`yãÑ,`iÓ`ly`iIÑ,`-`^`ú`ò`lì`lò`ò`çòl`~!> ,`Ö`Ó`o`øi,`~ÓÇ` !`òÓ`y` ,ò`lì`Ñ,`yãÑ,`iÓ`-`~!> ,`~Ñ,`y!`iIÑ,`Ófyç`iIÑ,`Ó`çy`iI`~Ñ,`lly`iI`Ü`Ñ,`yãÑ,`iÓ`^`lò`è`U`U`È`HDFC`ÓfyçÑ,`ñ`ICICI` ÓfyçÑ,`ñ`SBI,`Canara`ÓfyçÑ,`ñ`Union`ÓfyçÑ,`~ÓÇ`Bol`ÓfyçÑ,`ñ`Ezi,`fy!`l-`2`!`ç!`ç`~!`ç,`!`òv,`z`^`ù,`Á`iI` (CC avenue gataway) ≠`!`ç!`ç`~!`ç,`!`òv,`z`~Ñ,`!> ,`ù`#`^`!`≈`fl,`iyò`#`l`^` ,ò`lòr,`^`ù,`Á`iI`^` ,òÓ`^`i`iÓy`çÓ`ÓÓ`yEÑ,`yÓ`#`lÿ`!`!`ç,`B` ^`çyÓ`ì,`#`í`xy`l!`≈Ñ,` ,≤`Á`i!` ,çyò`Ñ,`ì,`≈`Ñ,` ,xò%`lòy`!`i,`-`~!> ,`EzÑ,`öyç≈`
NSOU ? SE-EC-11 99 Á`iI`ÓçyEz`!`ú`iIÑ,`xòúyEz`lò` ,òif`~ÓÇ` ,òÓ`^`i`iÓy`!`Óe`i`^`Ñ,`Ó`^`lì,`~ÓÇ`!`Ó`^`iI`ú` ,yEz`lò` ^` ,ò`lòr,`@`Á`E`i`Ñ,`Ó`^`lì,`ç«`ö`Ñ,`iÓ`-`~!> ,`≤`Á`i!`_`Üi,`çEyl`ì,`yñ`^`ò> ,`Ófyç!`Ñ,`ç`~ÓÇ`24?7`çòl`i`iIÓ` ,òÓ`^`i`iÓy` ≤`Á`iyò`Ñ,`iÓ`ly`iIÑ,`-`~!> ,`!`çyñ`öyfi> ,yÓ`Ñ,`yv,` ,ñ`xy`lò!`Ó`Ñ,`yò`~:~`i`~`Á`ç`ñ`lv,`òyÓ`Ñ`œ,`yÓ`^`ã`ç!`Ó`Ñ,`yv,` ,=!`ú`çòl`≈`ò` Ñ,`iÓ`-`~!> ,`~Ñ,`y!`iIÑ,`Ófyç`iIÑ,`Ó`çy`iI`~Ñ,`lly`iI`Ü`Ñ,`yãÑ,`iÓ`^`lò`è`U`U`È`HDFC`ÓfyçÑ,`ñ`ICICI`ÓfyçÑ,`ñ`SBI,` Canara`ÓfyçÑ,`ñ`Union`ÓfyçÑ,`ñ`PNB`~ÓÇ`HDFC`-`3` .~Ezâ,`lv,`~ò,`!`ç`^`ù,`Á`iI` (HDFC Gateway) ≠`HDFC`ÓfyçÑ,` ~Ñ,`!> ,`!`ÓY`^`öy`lò`ò`çy,`yÓ`ì,`#`i`ÓfyçÑ,`-`~Ñ,`y!`iIÑ,`xl≈`≤`Á`iyò`≤`Á`i!`_`^`lò`ò`!`ç,`çy` Ñ,`yv,` ,ñ`v,`!`Ó> ,`Ñ,`yv,` ,ñ`e`!`v,`> ,`Ñ,`yv,` ,Ezi,`fy!`
i`~Ezâ,`lv,`~ò,`!`ç`ÓfyçÑ,`ÈUÈ`~Ó`^` ,ò`lòr,`^`ù,`Á`iI`ÈUÈ`iIÑ,`çòl`≈`ò`Ñ,`iÓ`~ÓÇ`ì,`yÓ` ,ä`òf`~Ñ,`!> ,`~Ñ,`Ñ,` ,ç`fy> ,ö,`ö≈` çÓ`ÓÓ`yEÑ,`iÓ`-`HDFC`ÓfyçÑ,`^` ,ò`lòr,`^`ù,`Á`iI`^`!`Ó`^`iI`ú` ,yEzò`^`ú`ò`lì`ò`~ÓÇ`!`Ó`^`i` ,òy`lã,`r,` ,ó`v,`yv,`zò`lúyv,` ç%Ó`!«,ì, Ñ,`Ó`yÓ` ,ä`òf`Ó`yv,`zãyÓ`!`ç,`!`_`Ñ,` ,xò%`ò!> ,`≤`Á`iyò`Ñ,`iÓ`-`~!> ,`!`çyñ`öyfi> ,yÓ`Ñ,`yv,` ,ñ`~Ezâ,`lv,`~ò,`!`çñ` ^`ò> ,`Ófyç!`Ñ,`ÈUÈ`~Ó`öyif`lò`xyhs,`ã≈y!`i,`Ñ,`xl≈`≤`Á`iy`lò`ò`öyif`lò`ç`i`ð`!`≈`≤`Á`e`i`y`ç`yòy`ò`Ñ,`iÓ`ly`iIÑ,`-`~!> ,`Á` ~Ñ,`y!`iIÑ,`Ófyç`iIÑ,`Ó`çy`iI`^`ú`ò`lì`ò`çòl`≈`ò`Ñ,`iÓ`-`4` .xyEz!`çxyEz!`çxyEz` ,ò`!`çú`^`ù,`Á`iI` (ICICI Pay Seal Gateway) ≠` ICICI`^` ,ò`lòr,`^`ù,`Á`iI`^`ÓfÓçy`iI`Ó`xòúyEzò`xl≈`≤`Á`iy`lò`ò`~`Á`iI`yã`#`ì,`yÓ` ,ä`òf`~Ñ,`!> ,`ç`i`ð`!`≈`≤`Á`i!`_`~ÓÇ` Ófyç!`Ñ,`ç`ç`y`y`ò`çÓ`ÓÓ`yEÑ,`iÓ`-`xyEz!`çxyEz!`çxyEz` ,ò`lòr,`^`ù,`Á`iI`128ÈUÈ!`Ó> ,`~ç`~ç`~ú`~ò!e` ,ò`ù`ò`lì`ñ`~!> ,` Ezòfi> ,ù`Ñ,`Ó`y`çEã` ,òÓ`á,`yú`òy`Ñ,`Ó`y`çEã`~ÓÇ` ,òÓ`á,`yú`òy`llyÜf-`~Ez`^` ,ò`lòr,`^`ù,`Á`iI`!> ,`Ö`Ó`çE`lãEz` ÓfÓEyÓ`Ñ,`yÓ`#`ì,`yÓ`!`ò`lãÓ`^`ç`fy> ,ö,`lò`≈`Ezòfi> ,ù`~ÓÇ`Ñ,`yfi> ,öyEzâ`Ñ,`Ó`^`lì,` ,òy`iÓ`ò`-`ICICI`^` ,ò`lòr,`^`ù,`Á`iI`^` ~!> ,`!`ò`ç` ,ò`^`llyÜf`Ezr,`yÓ`^`lò> ,`^` ,ò`lòr,`^`!`ç`lfi> ,`lò`Ó`Á,`òÓ`!`Ó`^`iI`ú`ÈUÈ> ,yEzò`ç`y`y`ò`-`~!> ,`!`çyñ` öyfi> ,yÓ`Ñ,`yv,` ,~ÓÇ`^`ò> ,`Ófyç!`Ñ,`ç`iI`Ó`öyif`lò`xyhs,`ã≈y!`i,`Ñ,`xl≈`≤`Á`iy`lò`çEyl`ì,`y`Ñ,`Ó`^`lì,` ,òy`iÓ`-`~!> ,`^`ú`ò`lì`ò` ç`y`y`i`lò`ò` ,ä`òf`10-15`ç`iIÑ,`u,`çòl`^`ò!`-`~!> ,`Á`~Ñ,`y!`iIÑ,`Ófyç`iIÑ,`Ó`çy`iI`^`ú`ò`lì`ò`çòl`≈`ò`Ñ,`iÓ`ñ`~!> ,`e`!`v,`> ,`Ñ,`yv,` ,ñ`xyEz!`çxyEz!`çxyEz`^`ò> ,`Ófyç!`Ñ,`ç`ñ`çòl`≈`ò`Ñ,`iÓ`ñ`ì,`yÓ` ,ä`òf`ÓfÓEyÓ`Ñ,`yÓ`#`Ó`Á`iI`ÓçyEz`lò,` ,äy,`y` çò> ,`Á!`fyÓ`!> ,`Ezòfi> ,ù`lyÑ,`y`≤`Á`iI`yã`-`7.7`çyÓ`y`çü`?`^`e`!`v,`> ,`Ñ,`yv,` ,ççfl,`iy`!`ú`Ñ,`yv,` ,iyÓ`^`iIÑ,`Ó` ,ä`òf`çy`y`Ó`i,` ~Ñ,`!> ,`e`!`v,`> ,`ç`#`öy`!`ò!`≈yÓ`i`Ñ,`iÓ`^`iI`^`i` ,ò!`≈hs,`Ñ,`yv,` ,iyÓ`Ñ,` ,e`!`v,`> ,`Óy`j`!`ò`lì,` ,òy`iÓ`-`?`Ezv,z`~ç`~çlv,` !`ç,`!`_`Ñ,` ,öy`y`y`Ezú`Ófyç!`Ñ,`ç`ÓfÓEy`iÓ`ó` ,ä`òf`öy`y`Ez`lú`Ezr,`yÓ`^`lò> ,`^`v,`> ,`ç%`!`óiy`lyÑ,`yÓ`iÓ`Ñ,`yÓ`^`òEz`-`Ezv,z`~ç`~çlv,`çy`y`Ó`i,`!`Ó`^`iI`ú`ÈUÈ> ,yEzò`Óy`ì,`y!`ç,`l`iIÑ,`~ç`~ò`~ç` ,òÓ`^`i`iÓy`!`úÓ`çy`iI`!`ç`_`EÍ`-`?` ,~Ez!` ,ò`~ç` !`ç`lfi> ,ö!> ,`xy`y`Ó`òjJÓ`!> ,`iIÑ,`xòúyEzò`≤`Á`öy!`#`Ñ,`Ó`^`lì`ó`ç%`!`óiy`iI`~ÓÇ`öyEz`lè`y`~!> ,`~èÈUÈ`~Ó`öyif`lò`^`i`Ñ,`yòÁ` çòl`^`i`Ñ,`yòÁ`äy!`Uyl`^`i`iIÑ,`xy`y`Ó`~òy`iÓ` ,ÓfyçÑ,`xfyÑ,`yv,zr,` (AEBA) =!`ú`lì,`^`ú`ò`lì`ò`á> ,`y`lì,`ç«` ,ö`EÍ`-`

NSOU ? SE-EC-11 100 ? Ezv, z!òö, yEzv, ^, ò`lör, Ç Ezr, yÓ`lör, Ç (UPI) ~òò ~Ñ, !, ÓfÓfl, iy Íy ~Ñ, y!iÑ, ÓfyÇÑ, xfyÑ, yv, zr, =!ú`iÑ, ~Ñ, !, ^ òyÓyEzú xfy!≤`iÑ, ü`lòÓ` òyif`lò, !, E!Óú fl, iyòyhs, Ó` ~ÓÇ òy`lã≈, `l, Ó` x!≈ ≤`Áiy`lòÓ` ò`lì, y Ñ, `lì`Ñ, !, ÓfyÇ!Ñ, Ç, ò!Ó``l`iÓy ÓfÓyÓ` Ñ, Ó``lì, «, òi, y`îl` - ? !v, !ã, yú Á!`y`lú, Éú !v, !ã, yú ò, ò≈fy`l, òÛ! ÓÉò Ñ, Ó`yÓ` ~Ñ, !, v, z, òy!` - `e`!v, Ç, Ñ, yv≈, `v, !Ó, Ñ, y`lv≈, Ó` i, !f !v, !ã, yú Á!`y`lú, xfy!≤`iÑ, ü`lòÓ` çy`lì !úB, !%_` Ñ, Ó`y É!` ~ÓÇ, i, y xòúyEz`lòÓ` òyif`lò` òyÓyEz`lú > Δy™ò, yÓ` Ñ, Ó`y É!` - ? xyÓ` !, !ã~Ç`iÑ, xv≈, yÓ` !¶, !_`lì, fl, !i, s, f¶, y`lÓ, i, E!Óú fl, iyòyhs, `lÓ` Ó` x!Ó!FäÈß` S!Ó``lì`úÈÛÈ, yEzöV, ≤, Á!e`l`y`!Eçy`lÓ`çÇK, y!`i, Ñ, Ó`y É!` - ? ^, ò`lör, ^`Ü, Á`lì` ~òò ~Ñ, !, Ç, ò, Ç, Á!`fyÓ` , ò!Ó``l`iÓy Íy xòúyEzò ~ÓÇ xò, úyEzò ÓfÓçy`lì` Ó` äòf`e`!v, Ç, Ñ, yv≈, ~ÓÇ`v, !Ó, Ñ, y`lv≈, Ó` x!≈ ≤`Áiy`lòÓ` xò%`l`òy!ò`îl` - 7.8 xò%`ü#`úò# 1. fl, øy≈, Ñ, yv≈, Óú`lì, !Ñ, ^Óy`lG, ò/2. USSD !¶, !_`Ñ, ^òyÓyEzú ÓfyÇ!Ñ, ÇÈÛÈ~Ó` iyÓ`iy`!ò- 3. Ezv, z!òö, yEzv, ^, ò`lör, Ç Ezr, yÓ`lör, Ç SEzv, z!, òxyEzV !Ñ /4. !v, !ã, yú Á!`y`lú, ÈÛÈ~Ó` iyÓ`iy`!ò/5. Ezr, yÓ`lò, ÓfyÇ!Ñ, ÇÈÛÈ~Ó` òyif`lò !Ñ, !Ñ, ò!Ó``l`iÓy, òyÁ!`y`lú /6. ^, ò`lör, ^`Ü, Á`lì` !Ñ, /7.9 v, z_Ó` çÇ`iÑ, i, 1. xò%`l`FäÈ! 7.2.1 2. xò%`l`FäÈ! 7.2.2 3. xò%`l`FäÈ! 7.2.4 4. xò%`l`FäÈ! 7.2.5 5. xò%`l`FäÈ! 7.2.8 6. xò%`l`FäÈ! 7.6

NSOU ? SE-EC-11 101 ~ Ñ, Ñ, 8 ? ÇyEzÓyÓ` ^`! , Á !Ç!Ñ, v, z!Ó` !, Ü# , ò 8.0 v, z`l`jüf 8.1 ≤`Ähfl, yÓòy 8.2 v, z!#`l` òyò çyEzÓyÓ` `ò!Ñ, 8.2.1 çyEzÓyÓ` `ò!Ñ, Á xye`ò! 8.3 çyEzÓyÓ` ÈÛÈxye`ò! =!úÓ` iÓ` i 8.3.1 ÓfyÑ, `lv, yÓ` xfy, yÑ, 8.3.2 !v, òy`lì` ú xò, Çy!¶≈, Ç xfy, yÑ, 8.3.3 Ez¶, Çv, !, òç 8.3.4 fl, ò%`lò, Ç 8.3.5 > , fyjòy!Ó` Ç 8.3.6 ^Ó` , ò%`lv, `lì` üò xfy, yÑ, 8.3.7 ^çyüfyú Ez!O!ò!`y!Ó` Ç 8.3.8 xfyv, Á!`fyÓ` 8.3.9 Ó`y™òÁ!`fyÓ` 8.3.10 , fl, òyEzÁ!`fyÓ` 8.3.11 `fl, Ò!`yÓ` Á!`fyÓ` 8.3.12 !ò, !üÇ 8.3.13 , òyÇÁ!`yv≈, xfy, yÑ, Ç 8.4 òfyúÁ!`yÓ` 8.4.1 Ñ, !jòv, z, yÓ` ¶, yEzÓ`yç 8.4.2 Á!`yò≈ 8.4.3 ^ , Δyãò 8.4.4 ~:≤`lì` > ,

NSOU ? SE-EC-11 102 8.4.5 Ó, Ç 8.4.6 Ó`& , !Ñ, Ç, 8.5 çyEzÓyÓ` !Ç!Ñ, v, z!Ó` !, 8.5.1 ÇÇe`y!ò! , !Ç`lfi, ò= !úÓ` ú« , i 8.5.2 xfy!r, ÈÛÈ¶, yEzÓ`yç 8.5.3 ò, y!`yÓ` Á!`yú 8.6 çyÓ`yçü 8.7 xò%`ü#`úò# 8.8 v, z_Ó` çÇ`iÑ, i, 8.9 @`Äs, i, ò!O 8.0 v, z`l`jüf ~Ez ~Ñ, Ñ, !, Ç, òv, yÓ` , òÓ` äyò`lì, òyÓ``l`iÓò ? !Ó!¶, ß` çyEzÓyÓ` ^`! , Çjò`iÑ≈, i, y`l`iÓ` `l`Ó!ü<Tf Á xye`ò`l`iÓ` iÓ` i ? çyEzÓyÓ` !Ç!Ñ, v, z!Ó` !, Ó` ≤`ÄÑ, yÓ``l`¶, i ~ÓÇ ç%`« , y ≤`Áiy`lòÓ` !Ó!¶, ß` , òk, !i, 8.1 ≤`Ähfl, yÓòy !v, !ã, yúyEz`lãüò xyöy`l`iÓ` çöyã Á x!≈ò#`lì, `lì, ¶, !Ó`l`f`lì, Ó` v, zß`l`lòÓ` !¶, !_`É`lì` v, zÇ, `lãÈ- xyã`iÑ, Ó` !Ó`l`Yª òyò%`l`ñ !v, ¶, yEzç ~ÓÇ`ò!üò ~Ó` ò`l`if`ò, Á!`yÑ≈, `i, !Ó` Ñ, Ó`y É!` i, yÓ`l`%_` Óy Á!`fyÓ``l`üç !Ç`lfi, òÈÛÈ~Ó` òyif`lò ~Òò Ezr, yÓ`lò, ~ÓÇ fl, øy≈, ^òyÓyEzú !v, ¶, yEz`l`l`Ó` l`Ü- Ezr, yÓ`lò, ≤`Ä!i, !, òyò%`l`iÑ, fl, òü≈ Ñ, `lÓ``lãÈ ~ÓÇ xyöy`l`iÓ` ≤`Ä!i, !`lòÓ` !e`l`yÑ, úy, ò= !ú Çjòy!ò Ñ, Ó`yÓ` ^ «, `l`e, ò!Ó` Ói≈, ò ~`lò`lãÈñ`l`òò Ñ, yã Ñ, Ó`yñ Ófy!`yò Ñ, Ó`yñ `Ñ, òyÑ, y, y Ñ, Ó`yñ !Ç`lòöy ~ÓÇ !Ç!Ó`l`yú`iÖyñ`ò, y`lò Ñ, ly Óúyñ xyöy`l`iÓ` !≤`Ä!` çÇÜ#`i, Óy ÖyÓyÓ` xv≈, yÓ` Ñ, Ó`yñ !Óú, ò!Ó``l`üy! Ñ, Ó`yñ Ó!%, `i, !Ó` Ñ, Ó`y ~ÓÇ =`l`¶, FäÈyÓ` !Ó!òò!` Ñ, Ó`y- ≤`Äy!` CÓ` «, `l`eEz xyöÓ`y Ezr, yÓ`lò, ÈÛÈ~Ó` Á, ò`lÓ` !ò¶≈, Ó`ü#`ú É`lì` , ò`lv, !ãÈ- CÓçò!` ~ÓÇ CÓ≈e Ezr, yÓ`lò, çÇ`lly`l`ÜÓ` Ñ, yÓ``l`iñ ≤`Ä!i, !, !v, ¶, yEzç ~ÓÇ, i, yÓ` ÓfÓEyÓ` Ñ, yÓ`#`iÑ, i, yÓ` xyEz! , ò xfy`l`v» ÇÈÛÈ~Ó` òyif`lò > ΔfyÑ, Ñ, Ó`y çΩ, Ó- ~Ez ò%`E) `lì≈, ñ ÓfÓEyÓ` Ñ, yÓ`#`Ó`y ÓfÓEyÓ` Ó! , Ñ, Ó``lì, òyÓ``l`iÓò òy, i, `l`iÓ Ezr, yÓ`lò, `iÑ, i, yÓ`y ~! , !òò`y, òiñ`Üy, òò#`i, y çÇÓ`« , i ~ÓÇ !Óÿyç`l`llyüf òyif`ò Ó`lú xyüy Ñ, Ó``lì, òy`l`iÓ`ò- çyEzÓyÓ` ç%`« , y Çjò!Ñ≈, i, çççfy= !ú !Ç`lfi, `l`lò v, z, ò!fl, i, !%`ò≈üi, yÓ` Ñ, yÓ``l`iEz á`l, ly`iÑ, - Ói≈, òy`lò xyöÓ`y ~òò ~Ñ, Ç, ò!Ó`#`lì, Óyç Ñ, Ó`!ãÈ`l`iÓy`lò xyöy`l`iÓ` ≤`Ä`lì, f`iÑ, Ez Ó` !Óäy! , #!` i, yÓ`É#ò !v, ¶, yEzç ~ÓÇ ≤`Ä!%`l`_` myÓ`y, ò!Ó``l`iÓ!T! , - i, yEz, i, !f ≤`Ä!%`l`_` (IT) ~ÓÇ`òyÓyEzú`ò, Á!`y`iÑ≈, Ó` Á, òÓ` xye`ò`l`iÓ` ÓfÓEyÓ` Ñ, yÓ`#`l`iÓ` ã#`Ó`lò ~Ñ, !, Óv, , `ò!Ñ, Óúy`l`lì, òy`l`iÓ` -

NSOU ? SE-EC-11 103 8.2 cyEzÓyÓ´ ˆ ˆ ð!Ñ, (Emerging Cyber Threats) cyEzÓyÓ´ ˆ ˆ c%Ó´ «, y Eú í« ì, yñ Ñ, Öüú ~ÓÇ
 !Ó!¶, ß´ ≤Á!e Í´ yÓ´ çöy ÌÖü Ìy ðˆ, Á!´ yÑ≈, ñ Ñ, !;òv, z, yÓ´ ñ´ ≤Áy@ Áyö Á´ v, >, y ÌÑ, !Ó!¶, ß´ öfyúÁ!´ fyÓ´ Á´ i, y ÌrÓ´
 xye´ òiñ «, !i, ~ÓÇ xò% Ìöy!ðE# ð ≤Á´ ÍÖ´ ÌüÓ´ ˆ´ Ì´ ÌÑ, c%Ó´ «, y ≤Áyò Ñ, Ì´ ÍÖ´ – ˆ öyÓyEzú ÌyÛy ÌÏyÜ xyöy´ ÌrÓ´ ˆ #Ó´ Ìò
 fl, !yFäÈ@f ~´ Ìò´ ÌäÈ– ì, !f Á´ ÌyÛy ÌÏyÜ ≤Á!´ !´ (ICT)ÈÜÈ~Ó´ x@´ ÁÜ!i, Á´ v, z ß´ Ì´ ðÈÜÈ~Ó´ ˆ´ «, Ìe 5!ä´ öyÓyEzú
 ÌyÛy ÌÏyÜ xyä x!òÓy!≈ ~Ñ, !, > !Ó´ Ì´ – ì, Ì´ ÍÖ´ ~Ó´ ˆ ð!i, Óyà, Ñ, !;Ñ, !, >, xyöy´ ÌrÓ´ Á´, ðÓ´ ˆ ð!Ñ, Ó´ xyÑ, y´ ÌÖ´ xyöy´ ÌrÓ´
 !òÓ´ y, ð, yE# ð Ñ, Ì´ ÍÖ´ !%, Ì´ ÌäÈ– ICT !ç´ Ìfi, ð=Íú EfyÑ, Ñ, Ó´ y EÍ´ x!≈ Á´ ÓfÓcy!´ Ì´ Ñ, Ì´ Üy, ðò#!´ ì, y !äÈò!´ yEzñ
 Óf!´ Üi, úy¶, Óy Ó´ yä´ Ìò!i, Ñ, c%!ÓiyÑ, Ó´ ÌrÓ´ äöf Óy´ v, >, y à%, !Ó´ Ó´ äöf– v, z´ Ì´ Ö´ ÌyÛyÜf cyEzÓyÓ´ ˆ´ ð!Ñ, Ó´
 ð´ Ìif´ Ó´ Ì´ ÌäÈ öfyúÁ!´ fyÓ´ ñ fl, öyEzÁ!´ fyÓ´ ñ ¶, yEzÓ´ yçñ !ò, !üÇñ Efy!Ñ, Çñ fl, öfyöñ Ezr, yÓ´ ˆ´ Ìò, Ñ, #, ñ
 , ð!Ó´ à´, Í´ à%, !Ó´ ñ öyçÁ!´ yv≈, à%, !Ó´ ñ cyEzÓyÓ´ ˆ´ Ñ, Ì´ ÌüB, y!Ó´ Ez!´, fy!i– 8.2.1 cyEzÓyÓ´ ˆ´ ð!Ñ, Á´ xye´ òi (Threats
 and Attack) ≤Á!´ !, ð!´ ì, ð!%, ð ð!%, ð v, z ß´ ì, Á´ x!Ó!FäÈß´ ˆ´ ð!Ñ, Óy xye´ òi xyÓ´ Á´ ü!´ üy# cyEzÓyÓ´ ˆ´ c%Ó´ «, y
 Ì´ Ñ, Öü´ ÌüÓ´ !ÓÑ, y´ ÌüÓ´ iy!Ó´ Ñ, Ì´ ÍÖ´ – öyòò ä#Ó´ ÌòÓ´ ≤Áy!´ ≤Á!´ !, > Ì´ «, ÌeEz cyEzÓyÓ´ ÈÜxye´ ö´ ÌrÓ´ !üÑ, yÓ´ –
 ~öy!ä≈ çy!¶≈ ç´ Ì´ ÌÑ, ð´ Ó´ & Ñ, Ì´ ÍÖ´ xy!≈Ñ, ñ v, z!´ öy!ðñ äöçyÏy´ ìñ ðò!ñ fl, !yfl, ifñ Ö%à´ Ó´ yñ´ öüyiyÓ´ , ð!Ó´ Ì´ Ì´ Óy
 cyEzÓyÓ´ ÈÜÈx, ðÓ´ y´ ÌrÓ´ !üÑ, yÓ´ – ð!%, ð´ öyÓyEzúñ Ñ, !;òv, z!´, Ç´ ≤Á!´ !´ ~ÓÇ Üfy´ Ìä, =ÍúÓ´ xy!Ó¶≈, y´ ÌÖÓ´
 cy´ Ì´ cyEzÓyÓ´ ÈÜÈx, ðÓ´ y´ ÌrÓ´ çÇÖfy ~ÓÇ ì, #Ó´ ì, y´ Óy v, , ÌäÈ– !Ó!¶, ß´ «, Ìe cyEzÓyÓ´ ÈÜÈxye´ òi=ÍúÓ´ ð´ Ìif´
 Ó´ Ì´ Ì´ ÌäÈ öfyúÁ!´ fyÓ´ ˆ´ ð, Á!´ yÑ≈, xye´ òiñ ˆ´ ð, Á!´ yÑ≈, xò%≤Á´ ÍÖü xye´ òiñ cyöy!äÑ, ≤Á´ ÌÑ, Öüú xye´ òi (Social
 engineering attacks), cyEzÓyÓ´ =Eà´ Ó´ Ó´, !´ ñ ˆ´ ð, Á!´ yÑ≈, xye´ òiñ cyEzÓyÓ´ çs, fyçÓy!ñ cyEzÓyÓ´ !%k, Ez!´, fy!i
 SçyÓ´ !i 8.1ÈÜÈ~´ Ì´ Öy´ Ìöy´ È´ Ì´ ÌäÈV– çyÓ´ !i 8.1 cyEzÓyÓ´ xye´ ö´ ÌrÓ´ ˆ´ ð!#Ók, Ñ, Ó´ ì´ xye´ òi !Ó¶, yÜ öfyúÁ!´ fyÓ´
 ˆ´ ð, Á!´ yÑ≈, xye´ òi ˆ´ ð, Á!´ y´ ÌÑ≈, Ó´ xò%≤Á´ ÍÖü xye´ òi xye´ òi !ÓÓÓ´ ì´ Ñ, !;òv, z, yÓ´ !ç´ Ìfi, Ì´ Ìò´ ð!i≈çT EyöúyÓ´ äöf
 ÓfÓE*ì, ~Ñ, Ó´ Ñ, Ì´ ÌòÓ´ çö, > Á!´ fyÓ´ (Malicious software)– Ñ, !;òv, z, yÓ´ ÌyÛy ÌÏyÜ ~ÓÇ ˆ´ ð, Á!´ yÑ≈,
 > çfy!ò, Ì´ ÌÑ, Ó´ xfy!Q¶, Óy !ò!fl, !´ (passive) ð!≈´ ÍÖ«, ì– Ñ, !;òv, z, yÓ´ ˆ´ ð, Á!´ yÑ≈, ~´ Ì´ Ñ, yòÁ´ Ó´ Ñ, Ì´ ÌòÓ´
 xò% Ìöy!i, !e´ Ì´ yÑ, úy, ð– xye´ ö´ Ì´ xÇü@´ ÁE!Ñ, yÓ´ # xfyv, Á!´ fyÓ´ ñ fl, öyEzÁ!´ fyÓ´ ñ ¶, yEzÓ´ yçñ Á!´ yö≈´ >, çyàò
 Ó´ & > !Ñ, > ñ ÓfyÑ, v, ç≈ Ñ, #´ úyÛyç≈ñ !%Ó´ ≈, !òÓ´ y, ð, y çö, > Á!´ fyÓ´ (Rogue Security Software) Ó´ yòçöÁ!´ fyÓ´ ñ
 Óy v, zäyÓ´ EyEz´ Ìäf´ ÌÑ, Ó´ çö, > Á!´ fyÓ´ Ez!´, fy!i– ðfy!ç¶, ñ xfy!Q¶, !v, !fl, T...!Öv, z, ñ EzòçyEzv, yÓ´
 Ì´ Ñoe, yäÈÜÈEzòñ !ò, !üÇñ , EyEzäfy!Ñ, Çñ fl, öy!ò, Çñ Óyö, yÓ´ Á¶, yÓ´ Ì´ Ìöce, yñ´ úy´ Ì´ (Exploit) öyçÁ!´ yv≈, xye´ òi
 Ez!´, fy!i– ~ç!ç´ Ìò!´, çÑ, Ó´ yv, z!´, Çñ Óyö, yÓ´ Á¶, yÓ´ Ì´ Ìöce, yñ´ ≤Á´ Ì´ yÑ, ú´ ð!i≈çT xye´ òiñ >, çfy!ò, Ñ, Ì´ öce, y!v, Ç´
 ˆ´, çyàòñ Á!´ yö≈ Ez!´, fy!i–

NSOU ? SE-EC-11 104 xye´ òi !Ó¶, yÜ cyöy!äÑ, Ez!Ó!ò!´ y!Ó´ Ç´ xye´ òi cyEzÓyÓ´ =Eà´ Ó´ Ó´, !´, ð%òÓ´ &k, yÓ´
 (Reconnaissance) ˆ´ ð, Á!´ yÑ≈, xfy´ Ì´ ç xfy, yÑ, cyEzÓyÓ´ çs, fyçÓy! xye´ òi !ÓÓÓ´ ì´ cyöy!äÑ, ÌyÛy ÌÏyÜ öyif´ Ìò´ ~ÓÇ
 ˆ´ ð, yò Ñ, úÈÜÈ~Ó´ öyif´ Ìò´ xye´ òiñ, yÓ´ #Ó´ y öyò%´ Ì´ ÍÖ´ ðòhfl, c xò%Ïy!´ #´ ì, y´ ÌrÓ´ çÇ´ ÍÖ!òü#ú´ ì´, Ìlf´ Ehf!´, !´ ç, ð
 Ñ, Ì´ ÍÖ´ – xò%ò!i, äEÿv, yEz´ Ñ, y´ Ìöy´ Óf!´ Óy çÇfl, iyÓ´ Ìy, ðò#!´ ì, Ìlf´ Ó´ v, z, ðÓ´ ðäö´ iy!Ó´ – ˆ´ ð, Á!´ yÑ≈,
 !ç´ Ìfi, ð´ ~ÓÇ , ð!Ó´ Ì´ Ì´ ÓyÓ´ !%Ó≈ú!´, y=Íú çòy_´ Ñ, Ì´ ÍÖ´ xye´ òiñ, yÓ´ #´ ð, Á!´ y´ ÌÑ≈, Ó´ çÇ´ ÍÖ!òü#ú´ ì´, !f çÇ@´ ÁE
 Ñ, Ì´ ÍÖ´ – ˆ´ ð, Á!´ yÑ≈, !e´ Ì´ yÑ, úy, ðñ ~ö, !, > !´ ð´ ~ÓÇ Á´ Ì´ Ó´ , ð!Ó´ Ì´ Ì´ Óy!´ Ì´ Ì´, !%Ó≈ú!´, y xò%ç!´, yò Ñ, Ì´ ÍÖ´
 xò%≤Á´ ÍÖüÑ, yÓ´ #´ ~Ñ, !, > ˆ´ ð, Á!´ yÑ≈, !ç´ Ìfi, Ì´ Ìò´ è%, Ì´ ÌÑ, Ì´ Üy, ðò#!´ ì´, !f Ehf!´, Üi, Ñ, Ì´ ÍÖ´ – ~!´, Ezr, yÓ´ ˆ´ Ìò,
 ÓfÓEy´ Ì´ Ó´ öyif´ Ìò´ Ó, EÍ´ xyÑ, y´ ÌÖ´ Ó´ çs, fyçÓy!ñ Ñ, ð≈Ñ, yu, Ì´ Ìò´ Ó, EÍ´ xyÑ, y´ ÌÖ´ Ñ, !;òv, z, yÓ´ ˆ´ ð, Á!´ y´ ÌÑ≈, Ó´
 , ð!Ó´ Ì´ Ì´ Óy´ ÓfyE!´, EÁ!´ yñ v, zFä, Ì´ ≤Áyò, yEzú äyi, #!´ v, z, öy!yòçö)Eñ äyi, #!´ xÓÑ, y¶, y´ Ìöy´ Óy´ =Ó´ &çÈÜÈ´, ð!i≈
 ÓfÓçy!´ Ì´ Ñ, !e´ Ì´ yÑ, úy, ð´ ÓfyE!´, EÁ!´ y– xye´ ö´ Ì´ xÇü@´ ÁE!Ñ, yÓ´ #´ !ò, !üÇñ´ ≤ÁÈÜÈ´ > , !, > Çñ´ Ó!´, Çñ Ñ%, Ezv, Ì´ ≤Áy
 Ì´ Ñ, yÁ (Quid Pro Quo), ˆ´, çzúÜfy!´, Ç´ Ez!´, fy!i– !ü´ =Eà´ Ó´ Ó´, !´ ñ´ ðüòÈÜÈÖ´ yäf´ =Eà´ Ó´ Ó´, !´ ñ´ x!≈´ Ìò!i, Ñ,
 =, ðä´ Ó´ Ó´, !´ ñ´ Ñ, Ì´ Ì´ ð≈y´ ÌÖ´ >, =Eà´ Ó´ Ó´, !´ ñ´ ì´, !f à%, !Ó´ Óy öyüÑ, ì, y– , Ezr, yÓ´ ˆ´ Ìò, ì´, !f xò%ç!´, yòñ´ !´ ðç´ ç%Ez, ðñ
 ˆ´, öy≈, fl, Öfyöñ , öfy´ ÌÑ, > , !fl, Ì´ ö´, yç≈ Ez!´, fy!i– Ez´ Ì´ ¶, çv, !´, ðç(Eavesdropping), ˆ´ v, >, y çÇ´ Ìyü!òñ çòy_´ Ñ, Ó´ ÌrÓ´
 ð!´, y!Ñ, Ì´ Á!´ yñ , öyçÁ!´ yv≈, ÈÜÈ!¶, !´ Ì´ ñ´ !v, öy´ Ì´ Ì´ ú´ xö, çy!¶≈, çñ !öy, ú´ xfy, yÑ, ñ´ Ñ, Ì´ !j±yöyEzäv, Ñ, #´ xfy, yÑ, ñ
 !fl, Ì´ ö´, yÓ´ xfy, yÑ, ñ´ xfy!≤´ Ì´ ÌÑ, üò´ ú!´ yÓ´ xfy, yÑ, ñ´ >, çyfi, ~´, ≤´ Ì´ Ì´, üò´ Ez!´, fy!i– çy´ Ì´ Óy´ Ì´, ä´ Á´ Ì´ ÓcyEz´,
 !v, Ì´ Ìò´, ç´ Ìòr, ~ÓÇ !v, öy´ Ì´ Ì´ ú´ xö, çy!¶≈, çñ xÓÑ, y¶, y´ Ìöy´ Ó´ =Ó´ &ì´ Ó´ Ì´ çÇ´ Ez!´, fy!i– 8.3 cyEzÓyÓ´ ÈÜÈxye´ òi=ÍúÓ´
 íÓ´ ì´ cyEzÓyÓ´ ÈÜÈxye´ òi´, !f xä≈ò´ Óy xy!i≈Ñ, v, z, öyà≈´ ÌòÓ´ ~Ñ, !, > x´ Ì´ Ó´ Ì´ à´, <Ty– ˆ´ öy´, yö%!´,
 cyEzÓyÓ´ ÈÜÈxye´ òi´ Ì´ Ì´, Á´ Ì´ Ì´ Ó´ !¶, !´ Ì´ Ñ, xye´ òi´ ~ÓÇ !ç´ Ìfi, ð´ !¶, !´ Ì´ Ñ, xye´ òi´ !Eçy´ Ì´ Ó´ !iÓk, Ñ, Ó´ y EÍ´ – x´ Ìò´ Ì´ Ì´ Ó´
 Ñ, y´ ÌäÈ´ ~!´, !i, ð´ ≤ÁÑ, y´ ÌÖ´ Ó´ – ≤Á!ò!´, fl, !y¶, y!ÓÑ, xye´ òi´ (natural attacks), !mì, #!´ ì´, öyò%´ Ì´ ÍÖ´ ¶%´, ú´ Óy e¶!´, Ó´
 Ñ, yÓ´ Ì´ Ì´ ~ÓÇ x¶, fhs, Ó´ #!´ Óy´ Ó!EÓ´ yÜi, EfyÑ, yÓ´ ÌrÓ´ Ñ, yäÈ´ Ì´ Ì´ Ì´, EzFäÈÿÑ, ì, ˆ´ ð!Ñ, ~ÓÇ ì´, ì´, #!´ ì´, cyEzÓyÓ´
 x, ðÓ´ y!#´ ÌrÓ´ xye´ òi– ~Ez´ !Ó¶, y´ ÌÜÓ´ xhs, ¶%≈, _´ !Ó!¶, ß´ xye´ òi=Íú´ Eú´ ÓfyÑ, v, ç≈ñ !v, Á´ ç xfy, yÑ, ñ
 Ez¶, çv, !´, ðçñ fl, ð%!ò, Çñ >, fy!öy!Ó´ Çñ´ Ó´, ð%!v, Ì´ Ì´ üò´ xfy, yÑ, ñ´ çyüfyü´ Ez!Ó!ò!´ y!Ó´ Ç´ xfy, yÑ, ñ´ öfyúÁ!´ fyÓ´
 Ez!´, fy!i– 8.3.1 ÓfyÑ, Ì´ v, yÓ´ xe´ òi´ (Backdoors) Ì´ Ì´ Ì´, yòÁ´ Ñ, !;òv, z!´, Ç´ !ç´ Ìfi, Ì´ ÌòÓ´ ≤Áà´, !ü!´, ≤Á´ ÍÖü´ ð!´, ~!v, , Ì´ Ì´ Á´
 ≤Áà´, !ü!´, c%Ó´ «, y ð#!´, =!ú´ ~!v, , Ì´ Ì´ ~Ñ, !, > ð!%, ð´ ú%Ñ, y´ Ìöy´ ≤Á´ ÍÖümyÓ´ ˆ´, !Ó´ Ñ, Ó´ y´ ÌÑ, Óyü´ EÍ´ ÓfyÑ, Ì´ v, yÓ´
 xe´ òi– ~Ez´ xye´ ö´ Ì´ xye´ òiñ, yÓ´ #´ Ñ, #ÈÜÈü!ÜÇ çö, > Á!´ fyÓ´

NSOU ? SE-EC-11 105 Óy xòf Ñ, yòÁ cò, > ÁÍ fyÓ Ezòfi, ú Ñ, ÌÓ ~ÓÇ ~Ó òyif Ìö «, li, @ Æfl, i !Ç Ìfi, ÌöÓ òyÜyú
 , òyl - ~!>, ~Ñ, !>, xi, fhs, Ó = Ó Æi, xye òi Ñ, yÓ í ~Ó òyif Ìö xye òi Ñ, yÓ # ≤ Æi, y!Ó Ì, Óf!_ Ó Ñ, !>òv, z, yÓ ~
 xÓ!fl, ii, i, !f, ò!Ó Òi, ≈ ò Ñ, Ó Ìi, òy ÌÓ Óy xlylà, i, cò, > ÁÍ fyÓ Ezòfi, ú Ñ, ÌÓ ly ÌÑ, - ~äËv, , yÁ ~!>, ≤ Äüycò Á
 ÓfÓfl, iy, òòyÓ Ezr, yÓ Ìö Ç cÓ≈cö Ì« v, z Ìßvlylà, i, Ñ, ÌÓ ly ÌÑ, ñ x≤ Æ Ìi yäò#Í ÌÓ!ú<Tf ÇÇ!%_ Ñ, ÌÓ ly ÌÑ, ñ
 ÌÜy, òò, òfyÓ y!ò, yÓ Ç, !<T Ñ, ÌÓ ly ÌÑ, ñ v, z, òÓ ls, x≤ Æ Ìi yäò#Í ÓfÓEyÓ Ñ, yÓ # Óy, i, !>, #Í ò Ì«, Ó xfy Ì:Ç
 c%Üò Ñ, ÌÓ ly ÌÑ, ñ !Ç Ìfi, òÈÜÈ~Ó, ò%Ó yi, ò ÓfÓEyÓ Ñ, yÓ # ÌiÓ, ò!Ó à, ! Ñ, y Ìä úy!Ü Ìi, ò!Ó à, !
 äy!ú! y!i, Ñ, ÌÓ ñ ≤ Äöy!#Ñ, Ó í ~ÓÇ xò% Ìöyìò xye òi ñ v, >, yÓ òyÜyú, òyl Ezi, fy!i- 8.3.2 !v, òy Ìi ú xò, Çy!≈, Ç
 (Denial-of-service Attack) !v, òy Ìi ú xò, Çy!≈, Ç xfy, yÑ, v, z, òú, fi, yÓ !ÓÓ & Ìk, ≤ Æ Ìi yÜ Ñ, Ó y EÍ - ~Ez
 xye ò Ìi xye òi Ñ, yÓ # !Ç Ìfi, Ìö xye òi Ñ, ÌÓ ly Ìi, ≤ Æ Ìi, i, ÓfÓEyÓ Ñ, yÓ # ~Ez xye ò ÌiÓ cö Ìi v, >, y Óy
 ò, yEzú òy, òyl - ~!>, ≤ Æ Ìi, i, ÓfÓEyÓ Ñ, yÓ # ÌÑ, i, !f Óy v, >, y ÓfÓEyÓ Ì ÌÑ, Ó!M, Èi, Ñ, ÌÓ ~ÓÇ !Ç Ìfi
 , ÌöÓ, ò!Ó ÌiÓy=!ú ÌÑ, ÓfÓEyÓ Ñ, Ó Ìi, Ìi òy- Çy!yÓ Ìi, ~Ez iÓ ÌöÓ xye ò Ìi ñ ú« fÓfl, Éú Çy!≈, yÓ -
 Ì!>, ÌÑ, xye òi Ñ, Ó Ìi, !Ç ÌDú Ñ, !>òv, z!>, Ç ò!ùò Óy Ezr, yÓ Ìò, ÇÇ ÌlyÜ ÓfÓE*! EÍ - ~Ì«, Ìe Ófyu, v, zEz!ñ
 !>, !Ç, ò ÇÇ ÌlyÜ Óyò, yÓ cñ xfy!≤ ÌÑ, üò/ Çy!≈, Ç Óyò, yÓ ñ !Ç, òEzv, z ÇyEz ÌÑ, Ézi, fy!iÓ òyif Ìö Çy!≈, yÓ ÌÑ,
 Á, yÓ Ìüyv, Ñ, ÌÓ, ò!Ó ÌiÓy ÌÑ, v, z, òú, Ñ, Ó Ìi, ÌÁ! y EÍ òyñ !v, òy Ìi ú xò, Çy!≈, Ç xfy, yÑ, ÈÜÈ~Ó
 Ñ, yÓ Ìi òyÓyEzú Á Ezr, yÓ Ìò, ÇÇ ÌlyÜ Ç, # òi, y ÌÓ ÓfyEi, EÍ - !Ó! Ìß, iÓ ÌöÓ !v, òy Ìi ú xò, Çy!≈, Ç
 xfy, yÑ, =!ú Éú v, yEz ÌÓ Q òœ, yv, xfy, yÑ, ñ !Ó Ìöy, Ñ, Ìr, Δyú ò ò, Á! yÑ≈, xfy, yÑ, ñ Ç, yEzÓ yÇñ Á! yò≈ñ
 !>, ! yÓ v» , ò xfy, yÑ, ñ ≤ Æ Ìi, yÑ, ú Ç, y Ìi y Ìüüò xfy, yÑ, ñ ò, fyÜ Ìö Ìr, üò xfy, yÑ, Ezi, fy!i- xyEzÁ!>,
 , ò!Ó ÌiÓy=!ú Ó, !k, Ó Çy Ìi Çy Ìi !v, òy Ìi ú xò, Çy!≈, Ç xfy, yÑ, Á Óyv, , ÌäÈ- 8.3.3 EzÇ, Çv» , !, òÇ (Eavesdropping)
 ~Ez xye ò Ìi xye òi Ñ, yÓ # ÓfÓEyÓ Ñ, yÓ # Ó Ñ, y Ìöy xò% Ìöyìò äËv, , yEzñ i, yÓ xK, y Ìi, !Ç Ìfi, ÌöÓ Óy
 ò ò, Á! y ÌÑ≈, Ó Ñ, Ìly, òÑ, !ò!>, Ìüy Ìòò ~ÓÇ ÇEz Ñ, Ìly, òÑ, !ò!>, ÌÑ, i, yÓ, ≤ Æ Ìi, ÌlyÜ# ÇÇfl, iy Óy, i, yÓ üe&
 ÇÇfl, iyÓ E Ìi, i% Ìü Ìò- ~!>, ~Ñ, iÓ ÌöÓ, òfy!Ç, xye òi ñ ÌÖy Ìò xye òi Ñ, yÓ # ÌÜy, òò#Í i, y Óäy! ÌÓ ÌÖ
 , ò!≈ ÌÖ« i Ñ, ÌÓ ~ÓÇ Ñ, !>òv, z, yÓ ñ fl, øy≈, ò, yò Óy ò ò, Á! y ÌÑ≈, !%_ xòfyòf !v, Ç, yEzÇ Ì ÌÑ, i, !fá%, !Ó
 Ñ, ÌÓ - ò ÌÓ ~!>, ò ò, Á! yÑ≈, Ç, ò ÌÑ≈, ≤ Æ Ìi yäò#Í còhfl, i, !f cÓ ÓÓ yE Ñ, ÌÓ Ç!e Ì xye òi Á Ñ, ÌÓ ly ÌÑ, -
 Ñ, y!ò≈ Ìfi, yÓ ~ÓÇ òyÓ & ÌcÓ ò Ìi, y !Ó! Ìß, ^ ≤ Äy@ Äyò Óy cò, > ÁÍ fyÓ ~Ez Ñ, y Ìä ÓfÓE*! EÍ - , òyÓ!úÑ,
 Á! yEzÈÜÈò, yEz ò ò, Á! yÑ≈, =!ú ~Ez iÓ ÌöÓ xye ò ÌiÓ Ö%Ó ÇEä, y ÌÜ≈, Ñ, yÓ í Ì Ñ, v, z ÇEz ò ò, Á! y ÌÑ≈,
 ÌlyÜ Ìi Ìi, òy ÌÓ ~ÓÇ i, yÓ, òyÇÁ! yv≈, ò Ìi, òy ÌÓ - EzÇ, Çv» , !, òÇ Á! fyÓ ÌúÇ ÇTMÓ ò ò, Á! yÑ≈, ~ÓÇ
 Ezr, yÓ Ìò, xò, !Ç ÌcÓ ò òf òyÓ ydÑ, ~Ñ, !>, Ì, >, Óy ò!Ñ, - 8.3.4 fl, ò%!ò, Ç (Spoofing) fl, ò%!ò, Ç ~òò ~Ñ, !>,
 xye òi ÌÖy Ìò xye òi Ñ, yÓ # Óy ^ ≤ Äy@ Äyò ~òò, y ÌÓ Ñ, yä Ñ, ÌÓ Ìò i, yÓ y ÇEz !Ç Ìfi, ò Óy
 ò ò, Á! y ÌÑ≈, Ó ÌiÓ ÓfÓEyÓ Ñ, yÓ # - i, yÓ y ò ò, Á! yÑ≈, Ì ÌÑ, i, y ÌiÓ òò!úÑ, c xyv, , yú Ñ, ÌÓ ~ÓÇ !ò Ìä ÌÑ,
 !Ç Ìfi, ò xfyv, !òÈÜÈ~Ó Ó *, ò Ìi - ~Ez äy, #Í ò!Ñ, =!ú ≤ Äy! üEz Ez Ìö ÌüÓ òyif Ìö = Ó & Ñ, Ó y EÍ ÌÖy Ìò
 ^ ≤ ÄÓ ÌÑ, Ó xyEz! ò !>, Ñ, yòy!>, fl, ò%ò, Ñ, Ó y EÍ - ÓfÓEyÓ Ñ, yÓ # ÌiÓ, ò!Ó à, ! à%, !Ó Ñ, ÌÓ ~ÓÇ
 ÓfÓEyÓ Ñ, ÌÓ ñ xye òi Ñ, yÓ # ò ò, Á! yÑ≈, > Δfy!ò, Ñ,
 NSOU ? SE-EC-11 106 ò!≈ ÌÖ«, iÈÜÈ~Ó òyif Ìö ò ò, Á! yÑ≈, ÓfÓEyÓ Ñ, yÓ # Ó òyò ~ÓÇ úÜ Ezò, òyÇÁ! yv≈,
 Ç, ò!Ñ≈, i, i, !f, ò Ìi ly ÌÑ, - !i, ò ÌÓ ÌöÓ fl, ò%!ò, Ç xye òi =!ú Éú ~xyÓ !, ò fl, ò%!ò, Ç cñ xyEz! ò fl, ò%!ò, Ç ~ÓÇ
 !v, ~ú~Ç fl, ò%!ò, Ç- xyEz! ò fl, ò%!ò, Ç ÓfÓE*! EÍ !v, òy Ìi ú xò, Çy!≈, Ç xfy, yÑ, ÈÜÈ~Ó ^ «, Ìe- ÓfÓEyÓ Ñ, yÓ #
 Ñ, ÒòEz fl, ò%!ò, Ç xye òi Ç, ò ÌÑ≈, äyò Ìi, òy ÌÓ òy Ñ, yÓ í ò ò, Á! y ÌÑ≈, ÇM, Èy!Ó i, còhfl, òfy ÌÑ, > =!ú !ò!≈<T
 ≤ Äy, òÑ, myÓ y ≤ Äy/E E Ìi ly ÌÑ, - 8.3.5 >, fy!yò!Ó Ç (Tampering) ~Ñ, !>, Á Ìi ÓÈÜÈ!Ç, ! Ñ, xye òi ÌÖy Ìò
 xye òi Ñ, yÓ # ÓfÓEyÓ Ñ, yÓ # Ó xäy Ìhs, Á Ìi ÓÇyEz Ì, Ó Ezv, zxyÓ ~ú (URL)ÈÜÈ~ !Ñ, äÈÈ, òfyÓ y!ò, yÓ
 , ò!Ó Ói, ≈ ò Ñ, ÌÓ - URL ÓfÓEyÓ Ñ, yÓ # Ó Ñ, y ÌäÈ ~Ói Ó!ú ò Ìò EÍ - EfyÑ, yÓ Ó y !Ç Ìfi, Ìö x ÌiÓi xfy Ì:Ç Óy
 ò)úfÓyò i, !f Ehf, Ìi, ò Ñ, Ó yÓ ò òf >, fy!yò!Ó Ç Ñ, ÌÓ ly ÌÑ, - x ÌiÓi xò% Ìöyìò òò òyif Ìö ò ÓfÓEyÓ Ñ, yÓ # Ó
 myÓ y ≤ Ä ÌÖü Ñ, Ó y ÌÑ, äÈÈ, òfyÓ y!ò, yÓ !ò!≈<T Ezv, zxyÓ ~ú Óy Á Ìi Ó, ò, Ç, y! , ò!Ó Ói≈, ò Ñ, Ó y EÍ - Ìòò
 Ñœ, y Ìi r, ~ÓÇ Çy!≈, y ÌÓ Ó ò Ìif ÌÑ, äÈÈ i, !f !Ó!ò! Ñ, Ó y E ÌFäÈ i, Òò ç!>, EfyÑ, yÓ myÓ y à, y!ù, EÍ - ~Ó
 òyif Ìö ÓfÓEyÓ Ñ, yÓ # Ó !ÓÓÓ í, ò!Ó Ói≈, ò Ñ, ÌÓ Á ÓfÓEyÓ Ñ, yÓ # Ó ÌÜy, òò#Í i, y ÌÑ, ≤ Æ Ç, y!Òi, Ñ, Ó y
 EÍ - 8.3.6 ^ Ó, ò%!v, Ìi üò xye òi (Repudiation Attack) ~!>, ~òò ~Ñ, !>, xye òi ÌÖy Ìò Ñ, y Ìöy !Ç Ìfi, òÈÜÈ~Ó ~Ói
 ÓfÓEyÓ Ñ, yÓ # ÌÑ, Ñ, yòÁ !e Ì yÑ, úy, ò Ç, yòyò Ñ, Ó Ìi, ÌÁ! y EÍ òy Óy Ñ, y ÌöyÓ Ñ, ÌöÓ ÌyÜy Ìly ÌÜ fl, iy, òò
 Ñ, Ó Ìi, ÌÁ! y EÍ òy- ~EzÇ, y ÌÓ Ìòò ÓfÓEyÓ Ñ, yÓ # ÌÑ, !ò!≈<T !e Ì y Óy òò Ìi ÌöÓ Ì ÌÑ, !ÓÓ i, Ó y Öy EÍ ñ
 i, Òò i, y ÌÑ, ^ Ó, ò%!v, Ìi üò xfy, yÑ, Ó Ìü- !fi xfy!≤ ÌÑ, üò Óy !Ç Ìfi, ò!>, ÌÑ, > ΔfyÑ, Ñ, Ó yÓ ò òf úÜ
 !e Ì y =!úÓ Á, ò ÌÓ ÓfÓEyÓ Ñ, yÓ # Ó v, z, ò!%_ !ò! s, fi òy Ìy ÌÑ, ñ i, Òò EfyÑ, yÓ i, !f ÇM, ÈyÓ í ≤ Æ !e Ì yÓ
 !ò! s, fi Ñ, Ó yÓ c% ÌlyÜ, òyò- Ez Ìöü Óy≈, y =!úÓ òÿ, y!Ñ, ÌÁ! yÓ ò òf Ó, ò%!v, Ìi üò xfy, yÑ, ÓfÓEyÓ
 Ñ, Ó y EÍ - ~!>, òyÓyEzú xfyv, EÑ, ò ò, Á! yÑ≈, =!úÓ Ñ, y!≈Ñ, y!Ó i,
 y Ófy, òÑ, Ç, y ÌÓ ≤ Æ Ç, y!Òi, Ñ, ÌÓ - 8.3.7 ^ Ç

yüfyú Ez!O!ò! y!Ó Ç (Social Engineering) ^çyüfyú Ez!O!ò! y!Ó Ç ~Ñ, ≤ÄÑ, yÓ òò! Ì, Ñ, !òÑ, fyú xye' òi fy öyò% ^!Ó òyò! ÇÑ, ì, yÓ Á, òÓ !òÑ, ò Ó Ñ, Ó y EÍ - ~Ó òyif Ìò Ñ, yòÁ ÓfÓEyÓ Ñ, yÓ # ^!Ñ, !Óyhs, Ñ, Ó y EÍ ~ÓÇ ì, y ÌiÓ Ñ, yäE Ì Ì!Ñ, iÓ Ñ, y!Ó ì, Ìf ÇÇ@ ÄE Ñ, Ó y EÍ - ^ÇEz ì, Ìf ÓfÓEyÓ Ñ, ^!Ó ñ xye' òiÑ, yÓ # Ó y ò, Á! y Ì!Ñ, Ìò!% Ç%Ó «, y ≤Ä!e Í y =!ú ~!v, Ì! Ìy! - ~!> ≤Ä! Ìò ÓfÓEyÓ Ñ, yÓ # ^!Ñ, ≤Äü% Ç, Ñ, ^!Ó ì, y ÌiÓ ^Üy, òò ì, Ìf ÇÇ@ ÄE Ñ, ^!Ó ì, yÓ ò, ÌÓ ^Ç!> Ó òyif Ìò çyiyÓ ì Ç%Ó «, y ≤Ä!e Í y Ç, D Ñ, ^!Ó - ~Ez xye' òi=!úÓ ò Ìif ^Ó!> Çñ !ò, !üÇñ !fl, ò! yÓ !ò, !üÇñ !≤Ä!> :!> Ç ~ÓÇ ^fl, Öy! yÓ Á! fyÓ xhs, Ç%≈, _ Ó ^! Ì ÌäE- ~Ñ, Ñ, Ìy! ^çyüfyú Ez!O!ò! y!Ó Ç Eú ≤Ä! yÓ iyÓ òyif Ìò x!≈ Óy xòf !Ñ, ä%È !ä!ò ÌçÓ ^üyÇ, (ò)Ó ì Ñ, Ó yÓ ~Ñ, !> çyöyläÑ, ^Ñ, Öüü- e' lv, > Ñ, yv≈, ÇÓ ÓÓ yEÑ, yÓ # ÌiÓ ^ò, yò Ñ, ú Óy Ez Ìöü=!ú ~Ez iÓ ^!òÓ xye' ò ÌiÓ v, ziyEÓ ì- 8.3.8 xfyv, Á! fyÓ (Adware) xfyv, Á! fyÓ ~òò ~Ñ, iÓ ^!òÓ çò, > Á! fyÓ Ìy ^Ñ, y Ìöy xfy! ≤ ^!Ñ, ü ÌòÓ ò Ìif ÇÇ!% _ ^! Ì!Ñ, ì, y Ìi, xyçy !ÓK, y, òò=!ú Ì!Ñ, ^!Ó Ìi, çyEýf Ñ, ^!Ó - ^≤Äy@ Äyö!>, ä, úyÑ, yú#ò ~!>, ~Ñ, !>, !ÓK, y, òò ÌiÖy! - xfyv, Á! fyÓ x ÌòÑ, >, y öfyúÁ! fyÓ ÈÜÈ~Ó ò Ìi, yEz !ÓK, y, òò=!ú Ì!Ñ, ÓfÓEyÓ Ñ, ^!Ó Ñ, !> òv, z> yÓ =!ú Ìi, öyÓ ydÑ, Ç, yEzÓ yç Eyòy ^iÓyÓ, ò! Ñ, ^!Ó NSOU ? SE-EC-11 107 ^! Ì - ^!Öy Ìò ÓfÓEyÓ Ñ, yÓ # Ó y Ñ, yä Ñ, Ó ^!äÈò ^ÇÖy Ìò, ò, ò xy, ò v, zEz Ìü, yä e' öyÜi, !fl, ;, ^!ò ≤Ä! Ìü≈!>, EÍ - çyiyÓ Ìi, ñ !Óòyö) ^!úf, öyÁ! y çò, > Á! fyÓ ^≤Äy@ Äyö ~ÓÇ Ezv, z!>, !ú!>, =!ú Ezr, yÓ ^!ò, ^! Ì!Ñ, v, yv, zò Ìüyv, Ñ, Ó yÓ çò! ~Ez iÓ ^!òÓ !Ó, òiäòÑ, xfyv, Á! fyÓ !Ç Ìfi>, ^!ò ≤Ä! ÌiÓü Ñ, ^!Ó - 8.3.9 Ó yTÖÁ! fyÓ (Ransomware) ~!>, Eú ~Ñ, iÓ ^!òÓ ^ò!Ñ, ñ ÌyÓ ò, ^!ú xye' òiÑ, yÓ # Ó y !Ç Ìfi>, ^!ò ÓfÓEyÓ Ñ, yÓ # ÌiÓ è%, Ñ, ^!ì, Öyiy ^! Ì ~ÓÇ ì, yÓ ò, ÌÓ ~Ez Ç#öyÓK, ì, y x, òçyÓ ^!iÓ äòf !Ñ, ä%È, ò!Ó öy! x!≈ Ìy!Ó Ñ, ^!Ó - ~Ez ò%! _ , òi xóuyEzò myÓ y ≤Ä!yò Ñ, Ó y E Ìü ì, ^!iÓEz ÓfÓEyÓ Ñ, yÓ # ì, yÓ !Ç Ìfi>, ò ~è%, Ñ, ^!ì, çyÓ ^!iÓò Öy ^ÇEz, ò!Ó ^!iÓy ^, ò Ìi, öyÓ ^!iÓò- Ì!Á Ó yTÄ! y ^!Ó Ó çy Ìi ì ñ, Ñ, Ó y !Ç Ìfi>, ò=!ú Ç%Ó «, y !Ó Ìü! Ì!K, Ó ÇEý! ì, y! ^Öyúy Ìy! - ì, ^!Ó v, zB ì, Ó yTÖÁ! yÓ xye' ò!>, xye' y Ìhs, Ó !Ç Ìfi>, ^!ò Ñ, ^! Ì!Ñ, !>, =Ó & c, ò!≈ ò, yEzú ~ò!e ≤Wz Ñ, ^!Ó ~ÓÇ ö, yEzú=!ú ò% _ Öy lv, !e ≤Wz Ñ, Ó yÓ äòf !Ñ, ä%È x Ì!òÓ Ìy!Ó Ñ, ^!Ó - 13Ez ^ðñ 2017ÈÜÈ Ì, ñ !ÖY^Ófy, ò# @'yÓyú Ó yTÄ! fyÓ ÚÁ! yÇe yEzÚ ("WannaCry") xye' òi !ÖY^ Ì!Ñ, ÈÜÈ~Ó ü! _ Ó%!G, ^! Ì! Ì! Ì! ÌäE- ~!>, !ÖY^ä% Ìv, fl, Ìyfl, Ìf ÌçÓy ^Ñ, wñ !ü ~ÓÇ ÇÓ Ñ, y!Ó x!ò, Ç=!úÓ Ñ, !> òv, z!>, Ç !Ç Ìfi>, ^!òÓ iÓü !ò Ì! ò%! _ , òi öy, öyÁ! y, ò!≈hs, !ò Ìä ÌiÓ !ò! s, f Ìi ^Ó ^!iÓ Ìy Ì!Ñ, - 8.3.10 fl, öyEzÁ! fyÓ (Spyware) fl, öyEzÁ! fyÓ ~Ñ, !>, çò, > Á! fyÓ Ìy Üy, òò ~Ìä Ìr, Ó ò Ìi, y Ñ, yä Ñ, ^!Ó - =Eä, Ó Ó, _ Ó ò!ú ú« , f Eú Ezr, yÓ ^!ò, ÓfÓEyÓ ~ÓÇ ÓfÓEyÓ Ñ, yÓ # Ó xäy Ìhs, ì, Ìf ÇÇ@ ÄE Ñ, Ó y- fl, öyEzÁ! fyÓ !>, !ò, Á! fyÓ =!úÓ ò Ìif, öyÁ! y ^! Ìi, çy ÌiÓ Ìy Ezr, yÓ ^!ò Ìi, ÇÖyÓ äòf xÓy Ìi v, z, òú Ç, - !üÑ, yÓ Ìiò !ò, çò, > Á! fyÓ Ezòfi>, ú Ñ, ^!Ó ñ ì, Öò ÓfyÑ, ~Ìü, fl, öyEzÁ! fyÓ !>, ì, yÓ xäy Ìhs, Ezòfi>, ú E Ì! Ìy! ñ ÌyÓ òyif Ìò xye' òiÑ, yÓ # ñ !üÑ, y ÌiÓ Ó !Ç Ìfi>, ò Ì! Ì!Ñ, ì, Ìf ÇÇ@ ÄE Ñ, Ó Ìi, çy ÌiÓ - 8.3.11 ^fl, Ò! yÓ Á! fyÓ (Scareware) ^fl, Ò! yÓ Á! fyÓ Eú ~Ñ, iÓ ^!òÓ ^ò!Ñ, ^!Öy Ìò, ò, ò xy, ò ò ÌçÄÈÜÈ~Ó òyif Ìò !Ç Ìfi>, ^!ò x Ì!Ñ, ^!äy çò, > Á! fyÓ v, yv, zò Ìüyv, Ñ, Ó yÓ, òó yöü≈ ^!Á! y EÍ - ^fl, Ò! yÓ Á! fy ÌiÓ Ó ò!ú ú« , f ÓfÓEyÓ Ñ, yÓ # Óy «, Ìi, @ Äfl, ì ÌiÓ ò Ìif v, z ÌmÜ ^! Ì! Ñ, Ó y ~ÓÇ x≤Äyç!DÑ, çò, > Á! fyÓ v, yv, zò Ìüyv, Ñ, Ó yÓ äòf ì, y ÌiÓ v, z Ìfl, ò ^!Á! y- ~Öy Ìò, ò, òÈÜÈxy, ò v, y! yúÜ!>, ^!Ñ, ~Ñ, !>, !Ç Ìfi>, ò v, y! yúÜ ò Ìi, yEz ^iÖy! ñ !Ñ, !s, ì, yÓ y ^ÇEz !EÇy ÌiÓ ~Ñ, ò! - 8.3.12 !ò, !üÇ (Phishing) !ò, !üÇ ~Ñ, !>, çyEzÓyÓ ^ò!Ñ, - !ò, !üÇ Ì! ÌiÓ ò!ú ú« , f Eú ÇÇ Ìiò!òü#ú ì, Ìf Ìiò ÓfÓEyÓ Ñ, yÓ # Ó öyöñ, öyÇÁ! yv≈, ñ ÓfyÇÑ, xfyÑ, yv, z Ìr, Ó !ÓÓÓ ì Ezi, fy! Ì, öyÁ! y- ~Öy Ìò xye' òiÑ, yÓ # ~Ñ, !>, ò!ú Á Ì! Ó Ì, ò ÌäÓ xò%!ú! ò Ì! Ó Ñ, ^!Ó ~ÓÇ ì, yÓ ò, ÌÓ ~!>, !üÑ, y ÌiÓ Ó Ñ, y ÌäÈ ^≤ÁÓ ì Ñ, ^!Ó - Ç%, ^! Ì y Á Ì! Ó, ò, ç, y ~ÓÇ ò!ú Á Ì! Ó, ò, ç, y=!ú v, z Ç, Ì! Ez ~Ñ, Ez Ó Ñ, ò ^iÓ Ìi, EÍ ì, yEz !üÑ, yÓ Öy Ç% _ ^! Ç, yÜ# ÈÜÈ~Ó, öyl≈Ñ, f=!ú çòy_ Ñ, Ó Ìi, çy ÌiÓ öy- ~Ó ò, ^!ü !üÑ, yÓ Öy Ç% _ ^! Ç, yÜ# òÑ, ú Á Ì! Ó Ì, ò Ìä ì, yÓ ì, Ìf Ì! Ìy Öyhfl, ^!iÓ xye' òiÑ, yÓ # Ó v, y, y ÌiÓ Ç fl, Ìyöyhs, !Ó ì, EÍ - xye' òiÑ, yÓ # fl, Öfyö Ñ, Ó yÓ äòf ~Ez ^v, >, y ÓfÓEyÓ Ñ, Ó Ìi, çy ÌiÓ - ~Ezäòf Ez Ìöü !ò, !üÇ xyäÑ, yú !ÓÖfy! , E Ì! Ì! ÌäE-

NSOU ? SE-EC-11 108 8.3.13 ,ôyÇÁÍ yv≈, xye´ óí (Password Attacks) ÍÒò Ñ, yòÁ xye´ óíÑ, yÓ´ # !üÑ, y´ ÍÓ´ Ó´
,ôyÇÁÍ yv≈, äyò`lì, â, yl` i, Öò i, y` IÑ, ,ôyÇÁÍ yv≈, xye´ óí Ó´ Íú- ~Ñ, äò xye´ óíÑ, yÓ´ # ,ôyÇÁÍ yv≈, !, xò%öyò
Ñ, Ó´`lì, ,ôy´ ÍÓ´ Óy ~òò ~Ñ, !, ^≤Äy@ Äyö`i, i, Ó´`Ñ, Ó´`lì, ,ôy´ ÍÓ´`Í! , ,ôyÇÁÍ yv≈, !,` IÑ, xò%öyò Ñ, Ó´`lì,
,ôy´ ÍÓ´ ~ÓÇ Ó`%>,` Iö, yÇ≈ (brute force method) öyif` Iö` Ç! ,` IÑ, !Ç` Iñi,` Iö ÓfÓEy` ÍÓ´ Ó´`â, <Ty Ñ,` ÍÓ´ - ~äEyv, , y
x` IòÑ,` «,` Ie ~òò ~Ñ, !, v, y>, y´ ÍÓÇ ÓfÓEyÓ´ Ñ,` ÍÓ´ Iy ~Ñ, !, cyiyÓ´ i, ,ôyÇÁÍ yv≈, iyÓ´ i Ñ,` ÍÓ´ ~ÓÇ` Ñ, yòÁ
Á` IÍ` ÓçyEz` I, Ó´` úÜEzò Ñ, Ó´`lì,` â, <Ty Ñ,` ÍÓ´ - 8.4 öfyúÁÍ` fyÓ´ (Malware) EfyÑ, yÓ´ Ó´` y` Á` IÍ` ÓçyEz> =!ú` lì,
!Óíföyò i%Ó≈úi, y Ñ, y` Iä úy! Ü` IÍ` öfy!úçyç cö, >, ÁÍ` fyÓ´ (malicious software) ÈÜÈ~Ó´ öyif` Iö ÓfÓEyÓ´ Ñ, yÓ´ #Ó´
, ò!` á, Í` â%, !Ó´ ñ xy!≈Ñ,` «, !i, ñ` v, >, y` â%, !Ó´ Ezi, fyl! Ñ, y!≈Ñ, úy, ò Ñ,` ÍÓ´ Iy` IÑ, - öfyúÁÍ` fyÓ´ Óú` lì, öfy!úçyç
cö, >, ÁÍ` fyÓ´` IÑ,` ÓyG, yl` Iy` Ñ, yòÁ Ñ, !jöv, z>, yÓ´ !Ç` Iñi,` IöÓ´ !e` I` yÑ, úy, ò` IÑ,` Óyiy` ≤Äiyò Ñ, Ó´`lì, ÓfÓE*, EÍ`
~ÓÇ ÓfÓEyÓ´ Ñ, yÓ´ #Ó´ çÇ` IÓíòú#ú i, !f çÇ@` ÄE Ñ, Ó´`lì, ÓfÓE*, EÍ` - ~äEyv, , y` Ó´` y` ÓfÓEyÓ´ Ñ, yÓ´ #Ó´
!Ç` Iñi,` Iö xfy` I:ç xä≈ò Ñ, Ó´`lì, ,ôy´ ÍÓ´ ñ xfl, !y¶, y!ÓÑ,` ~ÓÇ xly!â, i, ,` öyfi,` ~ÓÇ !OK, y, òò ≤Äiü≈ò Ñ, Ó´`lì,
,ôy´ ÍÓ´ - öfyúÁÍ` fyÓ´ ñ ÓfÓEyÓ´ Ñ, yÓ´ #Ó´ xäy` Ihs, i, yÓ´` ö!ú` Iò Ezòfi>, ú E` IÍ` Iy!` ~ÓÇ` IÑ,` ä%É xfl, !y¶, y!ÓÑ,
Ñ, yä çjôyò Ñ,` ÍÓ´ ~ÓÇ` Üy, òò#!` i, !f, ,ôyâ, yÓ´ Ñ, Ó´`lì, ,ôy´ ÍÓ´ - !Ñ,` ä%É öfyúÁÍ` yÓ´ ~òò¶, y´ ÍÓ´ !v, äyEzò Ñ, Ó´` y
EÍ` Iy` lì, i, yÓ´ y` ÓfÓEyÓ´ Ñ, yÓ´ #Ó´` Á` IÍ` Ó´ Óy, z!äÇ !e` I` yÑ, úy, ò çjò!Ñ≈, i, i, !f !ò!` Iöi, ¶, y´ ÍÓ´ xòf` Ñ, yòÁ
ç%!Óiy` I¶, yÜ#Ó´ Ñ, y` IäE` ≤ÄÓ´ i Ñ, Ó´`lì, ,ôy´ ÍÓ´ - öfyúÁÍ` fyÓ´` ö!ú, !Ó!¶, ß` xò%≤Ä` IÓüÑ, yÓ´ #
cö, >, ÁÍ` fyÓ´` IÑ,` ÓyG, yl` IyÓ´` ö` Iñi, !jöv, z>, yÓ´ ¶, yEzÓ` yç Ó´` IÍ`` IäE- !Ó!¶, ß` iÓ´` IòÓ´ öfyúÁÍ` fyÓ´ =!ú Eú
>, Δyäyòñ ÁÍ` yò≈ñ >, Δfy, ò` Iy, yÓ´ ñ fl, ,ôyEzÁÍ` fyÓ´ ñ xfyv, ÁÍ` fyÓ´ ñ` ü!` yÓ´ ÁÍ` fyÓ´ ñ Ó´` &>, !Ñ, >, ñ ¶, yEzÓ` yçñ
ú!äÑ, Ój!ñ !fl, ;, ≤Wz xfy>, yÑ, ñ ä!j!ñ e´ yEzöÁÍ` fyÓ´ ñ Ó´` y!Ó>, Ezi, fyl!i- öfyúÁÍ` fyÓ´ cyiyÓ´ ñ,` Ñ, y` Iöy
cö, >, ÁÍ` fyÓ´ ÈÜÈ~Ó´` ö` Iñi, f` ú%Ñ, y` Iöy Iy` IÑ, - ÍÒò ÓfÓEyÓ´ Ñ, yÓ´ # !ò!≈<T cö, >, ÁÍ` fyÓ´` !, Ezòfi>, ú Ñ,` ÍÓ´` òñ i, Öò
öfyúÁÍ` fyÓ´` !, Ñ, y!≈Ñ, Ó´` E` IÍ` Iy!` ~ÓÇ` ~! , !ò!≈<T` Ñ, y` Iöy !Ç` Iñi,` Iö` i, !f Óy úÜ=!ú` ≤ÄÓ´ i Ñ, Ó´`lì, ÷Ó´ &
Ñ,` ÍÓ´ - ~Öy` Iö xyöÓ´ y` !Ñ,` ä%É öfy!úçyç cö, >, ÁÍ` fyÓ´ çjò` IÑ≈, xy` Iúyâ, òy Ñ, Ó´` Ó- 8.4.1 Ñ, !jöv, z>, yÓ´ ¶, yEzÓ` yç
~Ñ, !, öfy!úçyç` ≤Äy@` Äyö` Iy ÓfÓEyÓ´ Ñ, yÓ´ #Ó´` xK, y` lì, Ñ, !jöv, z>, y´ ÍÓ´` úyv, EÍ` ~ÓÇ` Ñ, !jöv, z>, y´ ÍÓ´` ç!e` I`
Iy` IÑ, ñ i, y´ IÑ, Ñ, !jöv, z>, yÓ´ ¶, yEzÓ` yç Ó´` Íú- cyiyÓ´ ñ, ñ ¶, yEzÓ` yç=!ú Eú xCl v, z` Ij` Iüf öyò%` I` IÓ´` myÓ´ y` i, !Ó´
Ñ, i, =!ú` Ñ, yv, - ¶, yEzÓ` yç!>, !ò` IäEz i, yÓ´` ≤Ä!i, !ú!` ò` i, !Ó´` Ñ, Ó´` yÓ´` «, òi, y` Ó´` y´ IÖ` ~ÓÇ` ~!>, çE` IäEz
, ò%òÓ´ &I, öyìò Ñ, Ó´` y` Iy!` - ~Ez` iÓ´`` IòÓ´` cyiyÓ´` i ¶, yEzÓ` yç Ö%Ó` «, !i, Ñ, yÓ´` Ñ, E` lì, ,ôy´ ÍÓ´` Ñ, yÓ´` i` ~!>,
Ñ, !jöv, z>, yÓ´` öò!` Ó´` x` IòÑ, >, y fl, iyò @` Äyç Ñ,` ÍÓ´`` ö,` Iú` ~ÓÇ` !Ç` Iñi,` ö!>,` Ñ,` i#Ó´` Ñ,` ÍÓ´`` IÍ` - x!i, !Ó´``
«, !i, Ñ, yÓ´` Ñ, ¶, yEzÓ` yç !Ç` Iñi,` öÈÜÈ~Ó´` ç%Ó´` «, y` ÓfÓfl, iy!>,` IÑ,` i%Ó≈ú Ñ, Ó´`lì, ,ôy´ ÍÓ´` ~ÓÇ` ò>, ÁÍ` yÑ≈, =!ú` lì,
äÈ!v, ,` IÍ`` I` lì, ,ôy´ ÍÓ´` - !Ó!¶, ß` iÓ´`` IòÓ´` ¶, yEzÓ` yç Ó´` IÍ`` IäE` Iy` ≤Ä!i, ÓäÈÓ´` Ñ,` I, ò≈y´ ÍÓ´` >, çÇfl, iy=!úÓ´
Ófy, òÑ, «, !i, Ñ,` ÍÓ´` - !òj` !ú!` Öi, !Ó!¶, ß` iÓ´`` IòÓ´` ¶, yEzÓ` yç` Iòò öfy` Ie` y ¶, yEzÓ` yçñ` öò!` Ó´`` Ó´` !Ç` Iy, r>,
¶, yEzÓ` yçñ v, yEz` IÓ´` Q xfyÑ, üò ¶, yEzÓ` yçñ` Á` IÍ`` ÓÈÜÈ!fl, ;, !≤WzÇ ¶, yEzÓ` yçñ öy!Ç>, ,ôy≈, yEz>, ¶, yEzÓ` yç
Ezi, fyl!` Ó!i≈i, Ó´` IÍ`` IäE-

NSOU ? SE-EC-11 109 ? öfy^le^y ¶,yEzÓ^yÇ (Macro Virus) ≠ öfy^le^y ¶,yEzÓ^yÇñ xfy!≤^iñ ü^lòÓ^ ò^lif öfy^le^y xhs,¶%≈, _^ Ñ,^iÓ^ ÓfÓEyÓ^Ñ,yÓ^#Ó^ ~i,^iÓ^ Ñ,^Ó^y ö,yEzú=!ú^iñ, ^lòò v,Ñ,ñ !,ò! ò~çñ ~:~úñ ~ò!v,^iÓ (doc, pps, xls, MDB files) ÇÇe^y!öi, Ñ,^iÓ^ – ~!ú çyiyÓ^ ñ, ^ò,^Ál^y^iñ≈,^Ó^ öyif^lò^,öyç,y^lòy v,Ñ%,^lòr,^=!ú^lì, ú%Ñ,y^lòy Ìy^iñ, – v, ziyÉÓ^ ifl,^iÓ^*, òñ öfy^le^y ¶,yEzÓ^y^iÇÓ^ ò^lif !Ó^úy:ñ ÓyÓúyñ^ ò!úçy.~ñ 079 ~ö/Ál^yEz 2 (Relax, bablas, Mellisa.A, 079M/Y2k) Ezi, fy!i xhs, ¶%≈, _^ Ó^~iñ^lãÈ– ? òö!Ó^ ^Ó^!Ç^lv,r, ¶,yEzÓ^yÇ (Memory Resident Virus) ≠ ^òö!Ó^ ^Ó^!Ç^lv,r, ¶,yEzÓ^yÇ çyiyÓ^ ñ, Ñ,^!jòv,z,^yÓ^ ^òö!Ó^ Ó^ ^¶,^i,^iÓ^ !ò^lã^iñ, çÇi%_ ^Ñ,^iÓ^ – x,öy^iÓ^!>, Ç !Ç^lfi>, ò^â, úyÑ,yú#ò ~!>, ç!e^l^Él^ ~ÓÇ^ ù^i^, ò!≈hs, Ó^ fy^lò^ú%Ñ,y^lòy ö,yEzú=!ú^iñ, !)^!^i, Ñ,^iÓ^ – ^òö!Ó^ ^Ó^!Ç^lv,r, ¶,yEzÓ^yÇÈÜÈ~Ó^ v, ziyÉÓ^ í Eúñ !Ç~ö^lãñ^ ò¶,^ñ Ó^ fy^lú, :ñ ~öxyÓ^ ^iñ, úfy!B, (CMJ, meve, randex, MRK lunky)– ? v,yEz^iÓ^ Q xfyÑ,üò ¶,yEzÓ^yÇ (Direct Action Virus) ≠ ~Ez ¶,yEzÓ^yÇ!>, ^iòò xye^óí Ñ,^iÓ^ !,^òò ~!>, ò)ú,ç, ≤^Á!i,lú!>, ò^i,^iÓ^ Ñ,^iÓ^ – ^iòò ~Ñ,^!>, !ò!≈T !e^l^y çjòB^ Ñ,^iÓ^ ñ !,^òò ¶,yEzÓ^yÇ ^çEz xò%ÿl^# ö,yEzú Óy !v,^iÓ^ Q!Ó^ Óy^ö,y^yÓ^!>, ^iñ, !ò!≈T x^!>, y~!^:Ñ, v,ç, Ófy>, (AUTOEXEC.BAT) ~ çÇe^y!öi, Ñ,^iÓ^ – ~Ez iÓ^ ^lòÓ^ ¶,yEzÓ^yÇ=!ú^iÓ^lú^i, Eyv≈ !v,^iñ,^iÓ^ ò)ú !v,^iÓ^ Q!Ó^ ^lì, Ìy^iñ, i,^iÓ^ i,yÓ^y xÓfl, iyò, ò!Ó^ Ói≈, ò Ñ,^iÓ^ á, ^lú– ? Á^iñ^Ó^ !fl,ç, ;!≤WzÇ ¶,yEzÓ^yÇ (Web Scripting Virus) ≠ !fl,ç, ;!>, Ç ¶,yEzÓ^yÇ çyiyÓ^ ñ, çyöylãÑ, ^ò,^Ál^y!ñ≈, (Social networking) Óy Ez^lò^lúÓ^ ò^lì, y,Ó,Él^ äòçÇÖfyÓ^ myÓ^y ÓfÓE*!i, Á^iñ^Ó^çyEz>, =!ú^iñ, úç, f !Eçy^iÓ^ !fl,ç, iÓ^ Ñ,^iÓ^ – Á^iñ^Ó^ !fl,ç, ;!≤WzÇ xye^óí^iÓ^ xyÓ^ Á çyiyÓ^ í v, ziyÉÓ^ í Eú !v,^i,^v,^Á~ç xye^óí (DDoS attack)– Á^iñ^Ó^ !fl,ç, ;!≤WzÇ xye^óí i%Ez iÓ^ ^lòÓ^ E^iñ^ Ìy^iñ, ÈÜÜÈÈòÈÜÈ, öyÓ^ !Çç^!>, r,ç, ~ÓÇ^ öyÓ^ !Çç^!>, r,ç, (non-persistent and persistent attack)– ? öy!Ç>, öy≈, yEz>, ¶,yEzÓ^yÇ (Multipartite Virus) ≠ öy!Ç>, öy≈, yEz>, ¶,yEzÓ^yÇ ~Ñ,^!>, o8i, äÈ!v,ç, ^iñ^, çòv,ç, y ¶,yEzÓ^yÇ Ìy^Ó>, ^çQÓ^!>, ^iñ, xye^óí Ñ,^iÓ^ ^lì, Ó>, Ezò^lò, QÓ^ ÓfÓEyÓ^ Ñ,^iÓ^ – ~!>, ~Ñ,y!iñ, v,ç, öy^iñ^ xye^óí Ñ,^iÓ^ ^lì, öy^iÓ^ – ~Ñ, Ez çö^iñ^ ~!>, Ó>, ^çQÓ^ ñ ~!>!Ñ, v,ç, ^!>, Óú ~ÓÇ^ ≤^Äy@^Äyö ö,yEzú=!ú^iñ, çÇe^y!öi, Ñ,^iÓ^ ^lì, öy^iÓ^ – ~Ez ¶,yEzÓ^yÇ!>, çòy_ Ñ,^iÓ^y xyÓ^ Á G%ÿ, !Ñ,^, ò)≈ Ñ,^yÓ^ í ~!>, ≤^Ä%_Ó^ çÇÖfÑ, fl, iy^lò äÈ!v,ç, ^iñ^ Ìy^iñ, – 8.4.2 Ál^yö≈ (Worm) ~Ñ,^!>, fl,^ÈÜÈ≤^Á!i,^Ó^*, òÑ,yÓ^# öfy!lú!^yÇ^ ≤^Äy@^Äyö (malicious program) Ìy^ò,^Ál^y^iñ≈,^Ó^ öyif^lò^ Ñ,^yò^ä^yò%~i^iÓ^ Ehf, ^iç, ò^äEyv, yEz äÈ!v,ç, ^iñ^, çòv,ç, ^lì, öy^iÓ^ – çyiyÓ^ ñ, Ál^yö≈=!ú Ì^l^T^ òö!Ó^ ^fl,^ç^ ~ÓÇ^ !Öüý Ófyu, v, zEz! (bandwidth) iÓú Ñ,^iÓ^ Ìy^iñ, ÌyÓ^ ò, ^lú «, !i, @^Áfl, i Ñ,^!jòv,z!>, Ç !Ç^lfi>, ò^~ÓÇ^ ò,^Ál^yñ≈, =!ú Á¶,yÓ^ ^lúyv, E^iñ^ Ìy^iñ^ ~ÓÇ^ i,y^lìÓ^ Ñ,^y!≈Ñ,y!Ó^ i,yÓ^

Ü!i, i#Ó^ (slow) E^iñ^ Ìy^iñ^ – çyiyÓ^ ñ, ñ, !jòv,z,^yÓ^ Ál^yö≈=!ú Ez^lòú xfy>, yâ, ^lòr, ñ Á^iñ^Ó^ !úB, ñ xyEz!Ç!Ñ, v,ç, !úB, ñ !,^ò 2 !,^ò ò, ^Ál^yñ≈, ~ÓÇ^ ò,^Ál^yñ≈, çöfy^iñ, ^iÇ^Ó^ (email attachments, web links, ICQ links, P2P networks, and network packets) öyif^lò^ äÈ!v,ç, ^iñ^, çòlv,ç, – 8.4.3 >, ^Äyàò (Trojans) ^Äyàò öfyúÁl^fyÓ^ çyiyÓ^ ñ, ~Ñ,^!>, Öÿy!>, çò>, ^Ál^fyÓ^ Ó^lú ò^lò^Él^ i,^iÓ^ ~!>, ÓfÓEyÓ^ Ñ,^iÓ^ xye^óí Ñ,yÓ^#Ó^y i,y^lìÓ^ >, y^iñ≈, Ñ,^!jòv,z,^yÓ^ !Ç^lfi>, ^lòÓ^ öyÜy ^,^ò^iñ^ Ìy^iñ, – i,yÓ^y ^çyüfyú Ez!O!ò!y!Ó^ Ç^iñ^Ó^ öyif^lò^, öy, y öÿ, y! ÓfÓEyÓ^

NSOU ? SE-EC-11 110 Ñ,^iÓ^ ÓfÓEyÓ^ Ñ,yÓ^#^iÓ^ Ñ,^!jòv,z!>, Ç !v,¶,yEz^iÇ ≤^Á^iÓú Ñ,^iÓ^ ò– ^Ñ,y^lòy !Ç^lfi>, ^lò ≤^Á^iÓú Ñ,^iÓ^yÓ^, ò^iÓ^ >, ^Äyàò ÓfÓEyÓ^ Ñ,yÓ^#Ó^ Ñ,^!jòv,z!>, Ç !Ç^lfi>, ^lò Ó^yÖy v,Ñ%, ^lòr, á%, ^iÓ^ Ñ,^iÓ^ ^lì, öy^iÓ^ ñ =Æä,^Ó^Ó, Ñ,^iÓ^ ^lì, öy^iÓ^ ~ÓÇ^ !Ç^lfi>, ^lò ÓfyÑ, ^lv,yÓ^ xfy^l:ç^, ò^lì, öy^iÓ^ – ~äEyv,ç, y ~ Ó^y !Ó!¶,^iÓ^ iÓ^ ^lòÓ^ «, !i, çyìò Ñ,^iÓ^ ^lì, öy^iÓ^ ^

lòòñ^ v,ç, y ö%~lãÈ^ ö, úyñ^ v,ç, y ÓceÑ, ñ i, l^f, ò!Ó^ Ói≈, òñ v,ç, y Ñ,^!>, ò~ÓÇ^ Ñ,^!jòv,z!>, Ç !Ç^lfi>, ò^Á^ò, ^Ál^yñ≈, ÈÜÈ~Ó^ Ñ,^iÓ^≈iç, i,y ÓfyEi, Ñ,^iÓ^y Ezi, fy!i– 8.4.4 ~:≤^iñ^>, (Exploit) ~:≤^iñ^>, öfyúÁl^fyÓ^ ÓfÓEyÓ^ Ñ,yÓ^#Ó^ !v,¶,yEz^iÇ ≤^Á^iÓ^lúÓ^ äòf çò>, ^Ál^fy^iÓ^Ó^ öÿ,yÑ, ~ÓÇ^ ç%Ó^ «, y i%Ó^≈ù, yÓ^ ç%!Öiy^ò!^ – ~:≤^iñ^>, Eú çyiyÓ^ ñ, ~Ñ,^!>, Óv,ç, xye^óí^lì Ìy^iñ^yÓ^ ≤^Álò^iy, ò– ~!>, Ñ,^i,^i,^ò≈y^iÓ^>, çÇfl, iyÓ^ Ñ,^!jòv,z!>, Ç !v,¶,yEzç=!ú^iñ, çÇe^y!öi, Ñ,^iÓ^yÓ^ äòf^úú^iñ, yv, öy^lò ~Ñ,^!>, ^äEyR öfyúÁl^fyÓ^ ^, çòv,ç, ^lúyv, ÓfÓEyÓ^ Ñ,^iÓ^ ~ÓÇ^ çÇ^iÓ^òú#ù i, l^f, ¶, yu, y^iÓ^ xò%≤^Á^iÓú Ñ,^iÓ^ – ~:≤^iñ^>, !Ñ,ç, =!ú Ñ,^!jòv,z!>, Ç !v,¶,yEzç!>, ^iñ, fl,^Ófyò Ñ,^iÓ^yÓ^ öyif^lò^ çò>, ^Ál^fy^iÓ^Ó^ i%Ó^≈ù, y=^lúy çòy_ Ñ,^iÓ^ ~ÓÇ^, ò^iÓ^ ^ç=!ú^lì, x!i,^iÓ^ _^ öfyúÁl^fyÓ^ Ezòf!>, ù Ñ,^iÓ^ çÇe^ó^lìÓ^ öyey Öyv,ç, y^lì, Ìy^iñ, – xfy^lv,yÓ^ öce, fyü^ ≤^l^yÓ^ ñ xfy^lv,yÓ^ !Ó^ v,yÓ^ ñ Ezr, yÓ^ ^lò, ~:~l^yÓ^yÓ^ ñ ÁÓ^yÑ, ù äy¶, yñ çyò äy¶, y Ezi, fy!iÓ^ ò^lì, y çò>, ^Ál^fyÓ^ =!ú çÇe^ó^lìÓ^ äòf ~:≤^iñ^>, ! Ñ,ç, ÓfÓEyÓ^ Ñ,^iÓ^yÉl^ – 8.4.5 Ó>, Ç (Bots) Ó>, Ñ,^!y!>, ^Ó^yÓ>, ^iñ, ~^iç^lãÈ– Ó>, Eú ò)ú, ~Ñ,^!>

öy!ú!çí yç cö , Áí fyó Íy xy IÜ ï ï Ñ , ≤ Äy@ Äyö Ñ , Ó y Ñ , yã =!ú ç; öyìò Ñ , ï Ó ~ ÖÇ xòf ò , Áí yÑ , !ç ï fí , ï ï Ó çy ï ï ï yÜy ï ï yÜ fl , iy , ò ò Ñ , Ó ï ï , öy ï Ó - Ó , =!ú ¶ , y ï úy ~ ÖÇ ð ð !% Ó Ñ , ï ï Ó Ñ , yã Ez Ñ , Ó ï ï , öy ï Ó - « , ! , Ñ , y Ó Ñ , Ó , =!ú çÇe y!öi , E ï ï ï) ï Ó ï ≈ # xye ð ï Ñ , y Ó # ï Ñ , !ç ï fí , ï ï Ó ç; ð) ï ≈ !ò ï s , fí Ñ , ï Ó - çÇe y!öi , E Áí y Ó , ð ï Ó ñ ~ Ez Ó , =!ú ï Ñ , ä ! j (zombie) Ó úy E í - ≤ Äí ï ï ! Ó , ð % çÇ Ö f Ñ , Ñ , ! ; öv , z ! , ç ð ï ü ò ï Ñ , @ Ä ð , ð Ñ , Ó y E í , y Ó , ð Ó x ç ð ï ï Ó ð ï ï f i , y ï ï Ó ~ Ñ , çy ï ï çÇe y!öi , Ñ , Ó y E í - ~ Ez äy , # í çÇe y!öi , ð , Áí yÑ , ï ï , ï Öy , ï ï , öy ï ï v , yÑ , y E í - « , ! , Ñ , y Ó Ñ , ! ð ï ï ≈ üy Ó ú # (harmful instruction) Ü È ~ Ó çy E y ï ï f ~ Ñ , çy ï ï cö hfl , Ó , ï ï , çy ï ï Ñ , (Botnet entities) !ò ï s , fí Ñ , Ó y ï y l - Ez ñ , y Ó ï ï , çÇ ï ï yÜ Ó f Ó E y Ó Ñ , y Ó # Ó Ñ , ! ; öv , z ! , ç ! v , ¶ , y E z ç !ò Ó y , ð i , E Áí y v , z ! ä , i , - xò f y l ï Ó Ó ç E ï ï ä Ez çÇe y!öi , ! v , ¶ , y E z ç Ó % Ó x ç ð ï ï Ó ð ï ï f Ó , ï ï ï Ó , Ñ , ! , x ç ï ï ü , ð ï Ó ï , E ï ï , öy ï Ó - 8.4.6 Ó ð , ! Ñ , > , (Rootkit) Ó ð , ! Ñ , > , ~ Ñ , ! , Ñ , ! ; öv , z , y Ó ö f y ú Áí fy Ó Íy !ò ï ï Ñ , Ñ , ! ; öv , z ! , ç !ç ï fí , ï ï Ó ! ¶ , i , ï Ó Ü ¶ , # Ó ¶ , y ï Ó ú % Ñ , ï ï Ó y ï Ó ~ ÖÇ !ò ï ï Ñ , çò y _ Ñ , Ó ï ï , ï ï öy - Ó ð , ! Ñ , > , çö , Áí fy Ó ! , Áí y ð ≈ ñ Ó , ~ ÖÇ xò f y ð ö f ö f y ú Áí fy ï Ó Ó v , z , ð ! f l , i ! , ú % Ñ , ï ï Ó y Ö ï ï , çy E y l Ñ , ï Ó ~ ! , ç Ó ï ä , ï ï ! Ó , ð !ò Ñ , ö f y ú Áí fy ï Ó Ó Ó * , ð ! E çy ï Ó , ! Ó ï Ó ! ä , i , - ~ ! , çy ï Ó ï , Ó f Ó E y Ó Ñ , y Ó # Ó ð ï ü !ò ! Ó ! ¶ , ð ! e í yÑ , ú y ï , ð Ó Á , ð Ó ð ä Ó Ó y ï ï ñ ~ ! , ð ï ü !ò ð , Áí yÑ , > , çy ï , ð , Ñ , fl , Ó f y ð Ñ , ï Ó ñ Ó f Ó E y Ó Ñ , y Ó # Ó ç; ð ! , Ó f i , # i , ö f y !ú !ü l y ç ≤ Äy@ Äyö =!ú Ez ð f , ú Ñ , ï Ó ñ ~ ! , Ñ , ! ; öv , z ! , ç ð ï ü !ò ð) ï ú f Ó y ð ç; ð i =!ú ï Ñ , E y E z ä f y Ñ , Á Ñ , Ó ï ï , öy ï Ó ñ Öy ~ ! , ð ï ü ò ! , ï ï , ï Öy , ï ï , ð ï Ü È ~ Ó !ò ï ï ≈ ü ð ï ï y á , y ú ö y Ñ , Ó ï ï , öy ï Ó - Ó ð , ! Ñ , > , ö f y ú Áí fy Ó ! , Ó ð ï ï f v » , öy Ó ñ ú y v , y Ó ~ ÖÇ Ó ð , ! Ñ , > , !ò ï ï ä Ez ï y ï Ñ , - v » , öy Ó Ñ , ! ; öv , z , y Ó ð ï ü !ò Ó ð , ! Ñ , > , ï ï Ñ , Ez ð f , ú Ñ , ï Ó ï ï - ~ Ñ , ! , v , y v , z ð ï ú y v , ! , ð ! v , ~ ö , Öy Áí y v , ç , ö , y E z ï ú Ó öy ï f ï ð ð ï ü !ò Ó ð , ! Ñ , > , ö f y ú Áí fy Ó ≤ Äí Ó ü Ñ , Ó ï ï , öy ï Ó - x ï ð Ñ , ï Ó ï ï Ó Ó ð , ! Ñ , > , Ó ï ï ï ï ä È ï ð ð ñ Ñ , y ï ð ≈ ú Ó ð , ! Ñ , > , ñ E y v , Áí fy Ó Ó ð , ! Ñ , > , ñ ¶ , y ä % , ! , y ú y E z ï ï ä ü ò Ó ð , ! Ñ , > , ñ Ó % , ! Ñ , > , ñ ð ð ! Ó Ó ð , ! Ñ , > , ñ ð Ñ , y ç ≈ Ó ð , ! Ñ , > , E z ! , f y ! i -

NSOU ? SE-EC-11 111 8.5 çy Ez Ó y Ó !ò Ó y , ð y , ð , !ò # Ó f y ! , ð ! v , ! ä , y E z ï ï ä ü ò xy ö y ï ï Ó ä # Ó ð ï Ñ , x ï ð Ñ , ç % ï ï y Ü ~ ÖÇ fl , ! y F ä È @ f ! ï ï ï ï ä È - fl , ö y ≈ , !ç ! ç E ú ~ ! , Ó ≤ Äí ð ~ ÖÇ x i , f h s , ≤ Äí ï y ä ð # ! , ð i ! k , ç - ~ ! , x l ≈ !ò ! , Ñ , ¶ , y ï Ó x ò @ Ä ç Ó ö y ð % ï ï Ó ä ð f ç y ð ! # ð) ï ú f Ó xy Ö y ç ð ñ ! ç , ð Ü Ó Ü ! , ü # ü ! , y ~ ÖÇ Ü í , ð ! Ó Ö E ð ñ , ð ! ≈ y / E , ð ! Ó fl , Ö y Ó ä u ç Ó Ó y E ñ ! Ó ! % f í ç Ó Ó y E ñ ç f y !ò ï , ü ð ñ ä Ó % i , xy E z ! , çÇ ï ï y Ü ñ öy Ü ! Ó ï ï , Ó x ç ü @ Ä E ï ï Ó çy ï ï ç % ü y ç ð ñ fl , ! y fl , i f Á ! ü , ç y Ó ç % ï ï y Ü ç % ! Ó i y ~ ÖÇ öy Ü ! Ó Ñ , Ñ , y ç , y ï ö y ï ï , çy Ez Ó y Ó È Ü E x y e ð ï ï Ó G % ! , ï Ñ , Á Ö y , ï ï ä È - çy Ez Ó y Ó !ç ! Ñ , v , z ! Ó ! , Öy ç % Ó « , y E ú ç Ó Ö y ð ñ ð # ! , ç % Ó « , y i y Ó i y ñ ç % Ó « , y !ò ï ï ≈ !ü Ñ , y ñ G % ! , ï Ñ , Ó f Ó fl , iy , ð ò y Ó , ð k , ! , ñ ! e í yÑ , ú y , ð ñ ≤ Äí !ü « , ! ñ ç ï Ó ≈ y _ ð x ò % # ü ð ñ xy ÿ y ç ~ ÖÇ ≤ Äí ! _ ! y çy Ez Ó y Ó , ð ! Ó ï ï Ü ñ çÇ fl , iy ~ ÖÇ Ó f Ó E y Ó Ñ , y Ó # Ó ç; ð i Ó « , y Ó

äðf
Ó f Ó E y Ó Ñ , Ó y ï ï , öy ï Ó - ç
ç fl , iy ~ ÖÇ Ó f Ó E y Ó Ñ ,
y Ó # Ó ç; ð i Ó ú ï ï , Öy G , y l çÇ ! % _ Ñ , ! ; öv , z ! , ç ! v , ¶ , y E z ç ñ Ñ , ð ≈ # ñ x Ó Ñ , y ç , y ï ö y (infrastructure) , x f y !ç ï ï ï , ü ð ñ , ð ! Ó ï ï Ó y ñ , ú !ü ï ï y Ü ï ï y Ü ~ ÖÇ i , y Ó x h s , ¶ % , _ çy Ez Ó y Ó , ð ! Ó ï ï Ü ~ ÖÇ / x l Ö y ç ! M , È , i , ï ï f Ó ¶ , y u , y Ó - çy Ez Ó y Ó , ð ! Ó ï ï Ü ≤ Äí , ç , y ð ~ ÖÇ Ó f Ó E y Ó Ñ , y Ó # Ó v , ç , y Á ç; ð ï ï Ó Ó « , iy ï Ó « , i Á G % ! , ï Ñ , Ó ! Ó Ó & ï k , ≤ Äy ç ! D Ñ , ç % Ó « , y !ò ! y , i , Ñ , Ó y Ó ≤ Äí ä , ç Ty ï ï , Ez çy Ez Ó y Ó !ò Ó y , ð y Ó ï ú - xy ä Ó f ! _ Ü i , ~ ÖÇ Ó f Ó çy ! ï Ñ , ä # Ó ð , ð % ï Ó y , ð % ! Ó xy h s , È çÇ ! % _ ð , Áí yÑ , ð ï Ü È ~ Ó Á , ð Ó !ò ¶ , Ó ü # ü - öy ð % ï ï Ó ï ï !ò @ ä # Ó ï ï Ó ≤ Äy ! ≤ Äí ! , > « , ï ï e fl , ! ç ! e í , y !ò ï ï ~ ï ç ï ï ä È fl , ö y ≈ , ï ï ç ~ ÖÇ ! Ó ú y ! ç; y - ~ Ez fl , ö y ≈ , ! v , ¶ , y E z ç =!ú ! , ! f ¶ , y l , y Ó ï , ! Ó Ñ , ï Ó - ~ Ez v , ç , y ä % , ! Ó ~ ÖÇ / x l Ö y ð y , y ï ç Ó v , z ï ï ï ï f ! Ó ! ¶ , ð ï ï ï Ó G % , ! Ñ , (ð) i x y e ð i E ï ï ï y ï ï Ñ , - v , ç , y ç % Ó « , y ~ Ñ , Ñ , y ú # ð ! e í yÑ , ú y , ð ò ! ó ~ ! , ~ Ñ , ! , x l Ó ! F ä È B ≤ Äí e í y ï y Ó ä ð f v , ç q y Ó ð # ≤ Äí , Ó « , y Ó f Ó fl , iy i Ó Ñ , y Ó - 8.5.1 çÇe y!öi , !ç ï fí , ð =!ú Ó ú « , i ¶ , y E z Ó y ç =!ú ! Ó ! ¶ , ð v , z , öy ï ï Ñ , yã Ñ , ï Ó - ! Ñ , ä % È ç ! e í ! y Ñ , ï Ó ï ï ~ ! , Ó çy ï ï ! % _ E Áí y x f y !ç ï ï ï , ü ò ! , ä , ú ö y ð ! y Ñ , ï Ó - x ò f =!ú ç ! e í E ï Ó ï Ó È z ð ï ü ò ! , ä , y ú e ï Ó - çÇe y!öi , !ç ï fí , ð =!ú Ó ï Ñ , ä % È çy ï y Ó i ú « , i f =!ú E ú = ? Ñ , ! ; öv , z , y Ó ! , fl , ! y ¶ , y l ï ï Ñ , Ó ï ï ï ! # ï Ó ï ä , ï ï - ? Ñ , ! ; öv , z , y Ó x f y !ç ï ï ï , ü ò =!ú ! ð , Ñ , Ñ , yã Ñ , ï Ó öy - ? ! v , fl , ð v » , y E z ¶ , ~ ÖÇ ! v , fl , ð =!ú ï Ñ , öy Ü y ú (access) Ñ , Ó y ï y l ï öy - ? !ç Ä ñ , Ñ , Ó y ç Ö , Ó E í öy - ? x fl , ! y ¶ , y l ï ï ñ , ñ e ð ! , Ó Öy i ≈ y ! fl , ; , ï ï ≤ Äí !ü ≈ i , E í - ? v , y l y ú Ü Ó : ~ ÖÇ ð ð % =!ú ! Ó Ñ , i , E í - ? x f y ! ñ , ¶ , y E z Ó y ç ≤ Äy @ Äy ö E z ð f , ú Ñ , Ó y ï y ï Ó öy - ? v , fl , ð , ï , ð ò i , ð ~ ÖÇ x fl , ! y ¶ , y l ï ï Ñ , xy E z Ñ , ð v , z , ð ! f l , i , E í - ? ! fl , ð Ñ , y Ó ï ï ï Ñ , x ç \$ i , çÇ Ü # i , Öy ü Σ Öy ä y ï ö y E í -

NSOU ? SE-EC-11 113 ~i, lÓ N, Ó ~läE lÿ lli, xfy!r, ¶, yEzÓ yC !Ó le i, yÓ y i, yÓ cy ll Üli, !ö!ü lli a, ú lli, öy
 , öy lÓ - ö, úfl, lÓ * , ðñ ÓfÓEyÓ N, yÓ #Ó xfy!r, ¶, yEzÓ yC! , Çi±li, !N, ¶, y lÓ xy, ð lv, >, N, Ó y E lli läEü i, y
 !Ó lÓä, öy öy N, lÓ Ez cÓcöi öfyúÁl fy lÓ Ó !N, ä%È òi%, ò Ó * , ò , öyÁl y lyl lÿ xy!r, È ¶, yEzÓ yC
 cö, >, Ál fyÓ ! , lIN, x lIN, llay N, Ó lli, öy lÓ - xyä, Ó í còy_ N, Ó lliÓ ~ «, lÿeñ xfy!r, ¶, yEzÓ yC
 cö, >, Ál fyÓ ! , ç, ðiÓ !ä, i, öfyúÁl fyÓ còy_ N, Ó yÓ ~ ä, <Ty N, lÓ òyñ i, lÓ ÓfÓEyÓ N, yÓ #Ó N, !jöv, z>
 , y lÓ Ezöf, ú N, Ó y cö, >, Ál fyÓ =lúÓ xyä, Ó í ðl≈ lÓ« , i N, lÓ - lÓ ò N, yò Á ~Äy@ Äyö Ç l@EäöN, ¶, y lÓ
 N, yä N, lÓ lÖö N, yò Á c%Ó !« , i, ö, yEzú , ò lli, ^ ä, <Ty N, Ó y Óy xòf N, yò Á ~Äy@ Äyö Ç Ç lüyö N, Ó yÓ
 ^ ä, <Ty N, Ó yñ xyä, Ó í !¶, !_N, xfy!r, ¶, yEzÓ yC cö, >, Ál fyÓ ~EzCÓ Ç l@EäöN, !e l y lIN, !ä, !E i, N, lÓ ~ÓÇ
 ÓfÓEyÓ N, yÓ # lIN, ~Ez lÓ lli ç, N, N, lÓ - ~Ez , ðk, li, ! , òi%, ò iÓ lÖö öfyúÁl fy lÓ Ó !ÓÓ & lÿk,
 c%Ó « , y cÓ ÓÓ yE N, lÓ l =lú öfyúÁl fyÓ x!¶, iy lÖ ~Ö ò lÓiföy ò Ez- ~Ez , ðk, li, Ó Çöçfy Eú ~! , !ö!fy
 ç, N, i, y v, z l, ðB N, Ó lli, öy lÓ - N, !jöv, z> , yÓ ÓfÓEyÓ N, yÓ #ñ N, xò%ö! , l i lÓ ò ~ÓÇ !N, N, Ó lÓ ò öy
 ^ Ç çjò lIN, x !ò!ÿ, i, lÿN, lli, öy lÓ ò ~ÓÇ cö lli Ó cy ll cy ll li, ! ò ~Ez cöhf, ç, N, i, y =lúÓ N, y läE Ç lÓ òü #ú
 E lli v, z ç, lÓ ò - ÓfÓEyÓ N, yÓ # i, yÓ N, !jöv, z> , yÓ xye ói ~ÓÇ ÇÇ e lliÓ äöf v, zB v%_ Ó lÓ ≤Ä! , ! ,
 ç, N, i, yÓ Á, óÓ Úfl, !#N, yÓ N, Ó & òÜ (click on Accept) ~ !Nœ, N, N, Ó lli, ≤Ä lÓ ylä, i, E lli, öy lÓ ò -
 ^ Ç lÿk, lÿeñ xyä, Ó í ! , còy_ EÁl yÓ cöi öfyúÁl fyÓ ! , ç Q, Öi, ÓfÓEyÓ N, yÓ #Ó ò!ü lÖ Ezli, ö lÿf ä, lü lli,
 öy lÓ ~ÓÇ xfy!r, ¶, yEzÓ yC cö, >, Ál yÓ i, y lIN, còy_ N, Ó yÓ xy lü öfyúÁl fyÓ ! , !N, , ði lÿk, ò ò lli läEüñ
 i, y ÓfÓEyÓ N, yÓ # äyò lli, öy lÓ ò öy - 8.5.3 ö, yl yÓ Ál yú ö, yl yÓ Ál yú ~ð ò ~N, ! , ! Ç lÿfi, ö lÿ y% ! ,
 ^ ò , Ál y lIN, ç, Ó ò lÿf xfy lÿ: ç !ò! s, fi ò #! , ≤Ä lli yÜ N, lÓ lÖö xyöy lliÓ Óf!_ Üi, úfyò (LAN) ~ÓÇ öyÓ lúN,
 Ezr, yÓ lÖ l, Ó ò lÿf xfy lÿ: ç !ò! s, fi - ö, yl yÓ Ál fyú !ò! yÓ i N, lÓ lÿñ N, yò x¶, fhs, Ó #í , ðiÓ lÿÓy =lú
 ÓyEz lÓ l lIN, xfy lÿ: ç N, Ó y lÿ lÓ ~ÓÇ ÓyEz lÓ Ó N, yò N, yò ðiÓ lÿÓy lIN, xfy lÿ: ç N, Ó lli, xò%ö! , l iÁl y
 E lÓ - ò #! , Üi, ¶, y lÓ òñ ö, yl yÓ Ál yú ! , lIN, ~ð ò ~N, ! , ^ ≤Äy@ Äyö !Eçy lÓ ¶, yÓy lli, öy lÓ lÿ ~N, ! ,
 > , Æfy!ö, N, Ó œN, N, Ó yÓ äöf ~ÓÇ ~N, ! , > , Æfy!ö, lIN, Ó xò%ö! , l iÁl yÓ äöf ÓfÓE* , E l - ö, yl yÓ Ál yú ! ,
 xyöy lliÓ ^ ò , Ál y lIN, ç, Ó ~N, äö c%Ó « , y ≤ÄEÓ # - ö, yl yÓ Ál yú =lúÁ = Ó & ç, ði) ≈ N, yÓ i ~ =lú ~N, ! , ~N, N,
 Ú ä, yN, ç, ò lli r, Ú cÓ ÓÓ yE N, lÓ lÖöy lÖ c%Ó « , y ~ÓÇ !òÓ # « , y i%Ó N, lÖö N, yl =Ez çjòB N, Ó y lli,
 öy lÓ - ~N, ! , ö, yl yÓ Ál yú N, yò Á ^ ò , Ál yN, ç, ≤ÄyüçN, lIN, !Ó!¶, B i, lÿ cÓ ÓÓ yE N, Ó lli, öy lÓ lÖöñ
 ~Ó ò lÿf lÿ lli N, # lÓ lÖö i, lÿ ~ÓÇ N, # , ðiÓ öy i, lÿ !Ü lli läEüñ ~Ó ò lÿf N, i, =lú ö, yl yÓ Ál yú ! , lIN, ^ ¶, lÿä
 ^ ö, úyÓ ^ ä, <Ty N, lÓ !äEü Ez, fy!l - Nœ, yäv, çy!N, ç, ! ç!N, v, z lÓ ! , ! , !¶, ! Ç lÿfi, lÖö ò lli, ö, yl yÓ Ál yú
 N, Óú xfy lÿ: ç lIN, Óyiy lÿ òyñ lÿÓ y xy lü, öy lü ç l@EäöN, ¶, y lÓ áyÓ y lÖ, Ó y N, Ó läE i, y lliÓ Á, óÓ Á
 ääÓ !y!Ó N, lÓ ~ÓÇ lÿÓ y c%Ó « , y úÁá lÖö ^ ä, <Ty N, lÓ i, y lliÓ còy_ N, Ó lli, ÇEyl i, y N, lÓ - ? ~N, ! ,
 ö, yl yÓ Ál y lüÓ ≤Äy!öN, v, z lÿjüf ≠ ò!ü, ö, yl yÓ Ál yú ^ ò , Ál yN, ç, ! , lIN, c%Ó !« , i, N, Ó yÓ äöf li, ò! , !ä!òç
 N, lÓ ≠ 1 ~! , xyÜi, ^ v, > , y =lú lIN, ÓœN, N, lÓ lÿÓ ò lÿf EfyN, y lÓ Ó xye ói lÿN, lli, öy lÓ - 2 ~! ,
 ^ ò , Ál y lIN, ç, Ó cÓ i, lÿ ^Üy, ðò Ó y lÖ - lÿ xy, öy i, !K lli, l i lÖ ò lÖ E l l cöhf, Ó!EÜ =yö# > , Æfy!ö, N,
 ^ ò , Ál y lIN, ç, Ó l iN, ði ÓÓ Ç ö, yl yÓ Ál yú l iN, v, zq(i, E lli lÿäE - ~ lIN, ^ ò , Ál yN, ç, xfy lÿv, ç > , Dy™ lüüò
 (NAT) Óúy E l -

NSOU ? SE-EC-11 114 3. ~! , Ezr, yÓ lÖ, ÓfÓEy lÓ Ó ^ «, lÿe Ó!EÜ =yö# > , Æfy!ö, N, =lú lIN, còy_ N, lÓ
 !Ó Ói ≈ # ÇyEz, =lú lli, xfy lÿ: ç #öyÓk, N, Ó lli, öy lÓ - 8.6 çyÓ yCü ? ÇyEzÓyÓ xye ói i, lÿ xä ≈ ò Óy xy!l ≈ N,
 v, z, öy ä ≈ lÖö ~N, ! , x lÓi ^ ä, <Ty - ^ öy, yö% ! , ÇyEzÓyÓ xye ói lIN, Á lli Ó !¶, !_N, xye ói ~ÓÇ ! Ç lÿfi, ö !¶, !_N,
 xye ói !Eçy lÓ ð!iÓk, N, Ó y E l - ? ÇyEzÓyÓ c%Ó « , y Eú i« , i, y N, Öüü ~ÓÇ !Ó!¶, B ~Ä!e l yÓ cöy lÓü lÿ
 ^ ò , Ál yN, ç, ñ N, !jöv, z> , yÓ N ^ ≤Äy@ Äyö Á v, > , y lIN, !Ó!¶, B öfyúÁl fyÓ Á i, y lliÓ xye óiñ « , li, ~ÓÇ
 xò% lÖyöE# ò xfy lÿ: l iN, c%Ó « , y ≤Äiyò N, lÓ - ? !v, öy lli ú xö, çy!¶, ç xfy, yN, v, z, öü¶, fi, yÓ
 !ÓÓ & lÿk, ≤Ä lli yÜ N, Ó y E l - ~Ez ^ «, lÿe xye óiñ, yÓ # ! Ç lÿfi, l iÖ xye ói N, lÓ lÿ lli, ≤ÄN, i, ÓfÓEyÓ N, yÓ #
 ~Ez xye ó lliÓ cöi ^ v, > , Óy ö, yEzú xfy lÿ: ç N, Ó lli, öy , öy lÓ - ? fl, ð% !ö, Ç ~N, ! , xye ói lÿÖy lÖ xye óiñ, yÓ #
 Óy ^ ≤Äy@ Äyö ~ð ò¶, y lÓ N, yä N, lÓ lÖ i, yÓ y ^ ÇEz ! Ç lÿfi, ö Óy ^ ò , Ál y lIN, ç, Ó Ói ÓfÓEyÓ N, yÓ # - ?
 ^ çyüfyú Ez! ò! i y!Ó Ç ~N, ≤ÄN, yÓ xye ói lÿ öy% l iÓ öy! çN, i, yÓ Á, óÓ !ò¶, ç, Ó N, lÓ N, Ó y E l - ~Ó
 öy f lÖ N, yò Á ÓfÓEyÓ N, yÓ # lIN, !Ó yhs,
 N, Ó y E l ~ÓÇ i, y lliÓ N, yäE l iN, iÓ N, y!Ó i,

Document Information

Analyzed document	SE-EC-21-PDF-Final.pdf (D164971216)
Submitted	4/25/2023 9:04:00 AM
Submitted by	Library NSOU
Submitter email	dylibrarian.plagchek@wbnsou.ac.in
Similarity	0%
Analysis address	dylibrarian.plagchek.wbnsou@analysis.urkund.com

Sources included in the report

Entire Document

í, z, ðe' ü!iÜ, y ü•yö ^
òçöy! Ü, %ü, yElä, w Ó%Ó' öyüy!B, i, ~•z ü%_ ' !ÖY!Óðfy^!i' Ó' í, zB^%_ ' !ç« , yD^!ö xy, ööy^!Ü, fl!yài, - §i±!i, ~•z
≤Ä!i, ç, yö ^ò^!çÓ' §Ó≈≤Ä!ü Ó'yçf §Ó' Ü, y!Ó' ü%_ ' !ÖY!Óðfy^!i' !•!§^!Ö öfyÜ, (NAAC) ü)°fy! ^!ö Ü~ÜÈÜÈ^@^Äi,
≤Äy/E •^!i' ^!äÈ- !ÖY!Óðfy^!i' üO%!Ó' Ü, !üçö ≤ÄÜ, y!ç!i, !ö^!ö≈çöyü! fl"y!i, Ü, !ç« , ye' ü^!Ü, , ðNyä, !è, , ð, !Ü,
, ≤ÄÜ, Ó' ^!i' !Óðfhfl Ü, Ó' yÓ' Ü, !y Ó'y •^!i' ^!äÈ- ~=!° •ÈÜÜÈÜ^Ü, yÓ' ^Ü, y§≈Üñ Ü!i, !§!≤^ò flð!§!ü, Ü,
•z^!Ü, !è, ü, Üñ Ü^ç^!ö!Ó' Ü, •z^!Ü, !è, ü, Ü ~Óç Ü!fl^ÓÜ!Ü~!Ó!è, ~ö•fy^!i' Ü, y§≈Ü- ^e' !i, è, , ðk, !i, Ó'
í, z,
öÓ' !ü, !_ Ü, ^!Ö' !Óðfhfl ~•z, öyè, e' ü !ç« , y!≈#Ó' §yü^!ö !öÓ≈yä, öydÜ, , öyè, e' ^!ü, öyè, @^Ä•^!i' Ó' §!
Ó^!ö ~^
!ö ^ò^!Ö- ~Ó' •z §^!D !%_ ' •^!i' ^!äÈ E!yB^y!E!Ü, ü)°fy! ^ò^!Öf!iy ~Óç ^e' !i, è, è, Δy^!ü, y^!Ö' Ó' §!Óöy- !ç« , y!≈#
ÈÜÈ^
Ü, !wÜ, ~•z ÓfÓf!iy ü)°i, @^Äi, ÈÜÈ!ü, !_Ü, !y x!Ó!FäÈB^ xyü, fhs^ Ó' #!ü)°fy! ^!öÓ' üðf !ò^!i' §y!Ó≈Ü, ü)°fy! ^!öÓ'
!ò^!Ü, ~^!äy^!Ö ~Óç !ç« , y!≈#^!Ü, !ÓE!i' !öÓ≈yä, ^!öÓ' ^« , ^!e !^!ly, ð!%_ ' §!Óöy ^ò^!Ö- !ç« , ye' ^!üÓ' ≤Ä!y!Ó' i,
, ð!Ó' §^!Ö' !Ó!Óò !ÓE!i' ä, !^!öÓ' §« , üi, y !ç« , y!≈#^!Ü, ^ò^!ÖÓ' xöfyöf í, zFä, !ç« , y ≤Ä!i, ç, y^!öÓ' xyhs^ÉÓfÓf!iy!
x!ç≈i, ^e' !i, è, fliyöyhs^ ^!Ö' §y•y^!i' f Ü, Ó' ^!Ö- !ç« , y!≈#Ó' x!ü, ^!lyçö Ä, ð!Ó' @^Äi « , üi, y xö%!y! # , öyè, e' ^!üÓ'
!Óðfy!z ~•z öi%, ö !ç« , ye' ^!üÓ' °« , f-
UGC (Open and Distance Learning Programmes and Online Programmes) Regulations, 2020
xö%!y! # §Ü, ° í, zFä, !ç« , y ≤Ä!i, ç, y^!öÓ' fl"y!i, Ü, , öyè, e' ^!ü ~•z !§!Ó!§!~§, öyè, e' ü, ðk, !i, Ü, y!≈Ü, Ó' # Ü, Ó' y
Óyðf!i, yü)Ü, ÈÜÜÈÈi, zFä, !ç« , yÓ' , ð!Ó' §^!Ö' ~•z öi%, ö !ç« , ye' ü ~Ü, ~ÜÜ, !^Ü, , ð!Ó' Ó!≈, ^!öÓ' §!ä, öy Ü, ^!Ö' ^!äÈ-
xyàü# 2021ÈÜÈ22 !ç« , yÓE!i' ^!i' Ü, fl"y!i, Ü, hfl!^!Ö' !öÓ≈yä, ð!ü, !_Ü, ~•
z,
öyè, e' ü Ü, y!≈Ü, Ó' # Ü, Ó' y •^!Öñ ~•z ü^!ü≈ ^öi, y!ç %ü, yEl ü%_ ' !ÖY!Óðfy^!i' !§k, yhs^ @^Ä•Ü, ^!Ö' ^!äÈ- Ó!≈, öyö
, öyè, e' ü=!° í, zFä, !ç« , y ^« , ^!eÓ' !öi≈y! Ü, Ü, i, f^!Ü, Ó' !ly!Ó!i, ≤Ähfl!yÓöy Ä !ö^!ö≈çyÓ# xö%§y ^!Ö' Ó' !ä, !i, Ä
!Óðfhfl •^!i' ^!äÈ- !Ó^!çE!i' =Ó' çcy^!Ö' y, ð Ü, Ó' y •^!i' ^!äÈ §•z!Ó !òÜ, =!°Ó' ≤Ä!i, !y •zi, z, !ç!§. Ü, i, ç, ~Ü, !ä, !•i, Ä
!ö^!ö≈!ç!i - ü%_ ' !ÖY!Óðfy^!i' Ó' ^« , ^!e fl!ÈÜÈ!ç« , y, öyè, ÈÜÈi, z, ðÜ, Ó' i !ç« , y!≈#ÈÜÈ§y! Ü, , ð!Ó' ^!E!ÓyÓ' ~Ü, !è,
=Ó' çc, ð!i≈ xçç- !§!
Ó!§.~§. ,

öyë, e' ãüó° ~•z, öyë, ÈÜÈí, z, öÜ, Ó° í ü)°i, ÓyÇ°y Ä •zÇ°ÍÓ° !ç°îi, !°!áí, •îî° ãË- !ç, y!≈# ãöó° §%!Ó° ãöó° Ü, ÿ üy!í°
°Ó° ãË xyüÓ° y •zÇ°ÍÓ° !ç, öyë, ÈÜÈí, z, öÜ, Ó° ãË°Ó° ÓyÇ°y xö°Óy ãöó° Ü, y ãËÄ ~!ã°îî° ãË- !Óÿ°!Óðfy° ãË°Ó°
xyü, fhs ° #! ç«, Ü, Ó° y•z ü)°i, öyë, ÈÜÈí, z, öÜ, Ó° í ≤Ä>îi, Ó° ã° «, ã° le x@ ãË# ü), !üÜ, y, !ö°îî° ãËÈöÈÜÜÈÜÈ!ðÄ
(ö) ãË°Ó°

öÓ° íöÓ° y xö°ÿ!í° # xöfyöf !Óðfy!°í, !öÜ, í, zFã, !ç«, y ≤Ä!î, ç, y ãË°Íö §Ç!%_ ' x!ü, K, Ä!
Ó°ÍçÈí, !ç«, Ü, ãË°Ó° §y•y!f xyüÓ° y xÜ%, Z, !ã, ãË_ @ ãË°Ü, ãË°ÍÓ° ãË- !ñ, y ãöó° ~•z §y•y!f, öyë, ÈÜÈí, z, öÜ, Ó° ãË°ÍÓ°
üy ãöó° ãË°Íö §y!í Ü, •ÍÓ° Ó°Íö° xyüÓ° !Óÿ°y§- ~•z !öü≈, Ó° ãË°ÿ!f Ä ü)°fÓyö !Óðfy!°í, !öÜ, §y•y ãË°Íö° çöf xy!ü
îñ, y ãöó° xyhs ãË°Ü, x!ü, ö@ö çyöy•z- ~•z, öyë, ÈÜÈí, z, öÜ, Ó° í ü%_ !Óÿ°!Óðfy° ãË°Ó° !ç«, í, öç, !î, Ä ≤ÄÜ, Ó° ãË°
!öÉ§ ãË°Íö° = Ó° çc, (ö)î≈ ü), !üÜ, y, ãö°ÍÓ°- ~
Ü, ÿ Ó°y Óyç°f ãË°îî° !ÓË!íî°

í, zB\%_ !ç«, yD ãË°Ó° , öë, ö ≤Ä!e' í y!í §Ç!%_ §Ü, ° !ç«, ãË°Ü, Ó° §ò!≈Ü, Ä äë, öü)Ü, üi, yüi, xyüy ãöó° xyÓ° Ä §ü, k,
Ü, Ó° ãË°ÍÓ°-
ü%_ !

Óÿ°!
Óðfy° ãË°Ó° , öyë, ÈÜÈí, z, öÜ, Ó° í ≤Ä>îi, Ó° ~•z !Óðfy!°í, !öÜ, í,
z ãË°öfy ãË°Íö° §Ö≈yD#î §yü, °f Ü, yüöy
Ü, !

Ó° - ü%_ !ç«, ye' ãË°Ü, í, z!Ü, ãË°Íö° ≤Ä ãË°ÿ! xyüÓ° y ≤Ä!î, öç!î, Óç, -
xöfy, öÜ, Sí, V ð÷, çB, Ó° §Ó°Ü, yÓ° í, z, öyã, y!≈
ø-üù ø-
!?...±° , ~?≈ø-ü, fl-ø° ãË°Ü-ü, ?"-
í, ø' é-± -ü≈...Ä-ü, ±-ü, ø-üøÖ 'Ü≈° ±° , çè ~ø^Ó-ü°

Printed in accordance with the regulations of the Distance Education
Bureau of the University Grants Commission. ≤

Ä!ö ö%óí ≠ ä%òñ 2022 First Print : June, 2022 ãöó° y!ã ç%¶, y!í ö%_ !Óÿ°!Óðfyü! Under Graduate Degree Programme
Choice Based Credit System (CBCS) S!òó≈yã, ö !¶, !_ñ, (ö)üföyò ÓfÓfl, iyV !Ó°îî° ≠ çy!øy!òñ, Óy!íãf Subject : Honours
in Economics (HEC) , öyç, e' ö ≠ E
zÈÜÈÓy!íãf Course : E-

Business Course Code : SE-EC-21
, ö!Ó° ãË°îi, ãöó° y!ã ç%¶, y!í ö%_ !Óÿ°!Óðfyü! Under Graduate Degree Programme Choice Based Credit System (CBCS)
S!òó≈yã, ö !¶, !_ñ, (ö)üföyò ÓfÓfl, iyV !Ó°îî° ≠ çy!øy!òñ, Óy!íãf Subject : Honours in Economics (HEC) , öyç, e' ö ≠ E
zÈÜÈÓy!íãf

Course : E-
Business Course Code : SE-EC-21 ✓
öð:±-ÜÜ ~•

z, öyë, ÈÜÈ§ÇÜ, ° ãöó° §
ü%
ò!° fl[ç ãöó° y!ç §%ü, yE! ü% = , !Óÿ°!Óðfy°
îî°Ó° myÓ° y §

ÇÓ° !ç, í, - !Óÿ°!Óðfy°! Ü, í, ≈, ö°Íç, Ó° !°!áí,
xö%ü!í,
ãË°Éí, y ~Ó° ãË°Ü, yöÄ xÇ°ÍçÓ° , ö%öü%≈oí Óy ãË°Ü, y ãË°öyü, y ãË°Íö í, zÄð, !î, §j(ö)î≈ !
ö!É!Äö- !

ñ, ãË°ÿüÓ° ãöó° =Æ øÜ-üKøfl-ü !
Ó°îî° ç!ö!í, ≠ ç!çfÓ, @ v, . x!òó≈yí ãË°y!í v, . v, z_ö ãË°öy, öyÓ° í_

Professor of Commerce
Professor of Commerce Netaji Subhas Open University (Chairperson) Netaji Subhas Open University
v, . çãü ãË°öyÓ° öyEz!í, v, . xy!ü°! ãË°öyÓ° çyöy Professor
of Commerce (PG Dept.) Professor of Commerce Hooghly Mohsin College University of Calcutta

v. . là _ Ó ° Oò C Ó ° Ñ , y Ó ° ð # i , ç ò Ñ % , ö y Ó ° ^ â , Ô i % Ó ° # Professor of Commerce Associate Professor of Commerce
Netaji Subhas Open University Netaji Subhas Open University ! Ç . ~ . ÷ ¶ , y l ° ò Ó Ç % ð # Ç % i ü ≈ ò Ó ° y l ° Associate Professor of
Commerce Assistant Professor of Commerce Ananda Mohan College Netaji Subhas Open University ≠ Ó °
ã , ö y ≠ ≠ ¶ j ö y ö ö y ≠ i , . ü ò # Ç í , z Ó ° Ó ° • ü y ö ð # ¶ % ò Ç ≈ ö Ó ° y l ° Goenka College of Commerce and
Assistant Professor of Commerce Business Administration Netaji Subhas Open University ≠ ! Ó ö f y ¶ ¶ j ö y ö ö y ≠ ð # ¶ % ò Ç ≈ ö
Ó ° y l ° Assistant Professor of Commerce Netaji Subhas Open University
^ ò i , y ! ã Ç % ¶ , y ° i ö % _ ° ! Ó Y ° ! Ó i f y ú l ° ,

ö y ‡ ,
e ° ö ≠ E z È Ü È Ó y ! i ä f Course : E-Business Course Code : SE-
EC-21 ,

ö l ≈ y l ° È Ü Ü Ü È I ~ Ü , Ü , È Ü È 1 □ • z È Ü È Ó f Ó y Ó ° í , z q Ó 7 – 12 ~ Ü , Ü , È Ü È 2 □ • z È Ü È Ü , ü y ^ I ¶ ≈ Ó ° Ó f Ó y ¶ ! Ü , ü ^ i , ° 13 – 27
~ Ü , Ü , È Ü È 3 □ ≤ Ä I % ! _ ° ~ Ó Ç • z È Ü È Ó f Ó y 28 – 38 ~ Ü , Ü , È Ü È 4 □ • z ^ i ° Ü , è , Δ ! ö Ü , @ ^ Ä y • Ü , ¶ j ö Ü ≈ , Ó f Ó f l i y , ö ö y 39 –
48 , ö l ≈ y l ° È Ü Ü Ü È I I ~ Ü , Ü , È Ü È 5 □ • z È Ü È ^ , ö ^ i ü r ê , 49 – 55 ~ Ü , Ü , È Ü È 6 □ • z È Ü È ¶ y ≤ y • z ^ ä , ö ü f y ^ i ö ç ^ i ü r ê , 56 – 65
~ Ü , Ü , È Ü È 7 □ • z È Ü È ! ¶ Ü , í , z ! Ó ° ! è , 66 – 79 ~ Ü , Ü , È Ü È 8 □ ^ ü y Ó y • z ° Ü , ü y ¶ ≈ 80 – 90 Suggested Readings 91

~
Ü , Ü , È Ü È 1 □ • z È Ü È Ó f Ó y Ó ° í , z q Ó à è , ö 1.0 í , z ^ i j Ç f 1.1 ≤ Ä h f l i y Ö ö y 1.2 ö y Ó ° i y 1.3 ~ Ó ! Ç < T f 1.4 È È E - b u s i n e s s Ü È ~ Ó °
¶ % ! Ó ö y 1.5 È E - b u s i n e s s Ü È ~ Ó ° x ¶ % ! Ó ö y 1.6 ¶
y Ó ° y Ç Ç 1.7 x ö % Ç # ° ö # 1.0
í , z ^ i j Ç f ~ • z ~ Ü , Ü , ! è , ,
ö y è , Ü , ^
i Ó °

x y ü Ó ° y ^ i ¶ ü h f l i ! Ó È i ^ i i K , y ö x ç ≈ ö Ü , Ó ° ^ i i , ç ö y Ó ° ^ i Ó y ^ i ¶ = ! ° • È Ü Ü Ü È • • z È Ü È Ó f Ó y Ü , # ^ i ¶ j ö ^ i Ü ≈ , ö y Ó ° i y
ç y ö ^ i i , ç ö y Ó ° ^ i Ó y – • • z È Ü È Ó f Ó y Ó ° ~ Ó ! Ç < T f ~ Ó Ç = Ó ° & ç y ö ^ i i , ç ö y Ó ° ^ i Ó y – • • z È Ü È Ó f Ó y Ó ° ^ i ¶ % ! Ó ö y = ! ° Ó ° ^ i i ^ i ä È i , y
ç y ö ^ i i , ç ö y Ó ° ^ i Ó y – • ~ • z Ó f Ó y Ó ° x ¶ % ! Ó ö y = ! ° ! ä , ! ° i , Ü , Ó ° ^ i i , ç ö y Ó ° ^ i Ó y – 1.1 ≤ Ä h f l i y Ö ö y ! Ó à i , ö % • z ö ç Ü , ö ^ i Ó °
i , l f ≤ Ä I % ! _ ° Ó x ü) , i , ç ö Ó ≈ í , z B ^ i i , ¶ y ^ i ç Ó f y , ö Ü , ≤ Ä ù , y Ó ! Ó h f l i y Ó ° Ü , ^ i Ó ° ^ i ä È – ¶ ü @ ^ Ä ¶ y ^ i ç Ó ° Ó ° i « , ç ö
Ó f Ó y Ó ° Ä ! ä , h s ^ y ü , y Ö ö y Ó ° ç ö f ~

Ü , è , y í , z ^ i Ó á ^ i i y ä f , ö ! Ó ° Ó i ≈ ç ö !
Ó ö f ü y ö È Ü Ü Ü È I y ≤ Ä ù , y Ó y h s ^ i Ó ° ¶ Ó ° Ü , y Ó ° È Ü È ~ Ó ° Ü , ü ≈ , ç k , ! i , ~ ü ö ! Ü , ¶ y ü ! @ ^ Ä Ü , x l ≈ ö # ! i , Ó ° í , z , ç Ó ° = Ó ° & i , Ó °
ç ö ! Ó ° Ó i ≈ , ^ i ö Ó ° ≤ Ä ù , y Ó ^ ú , ^ i ° ^ i ä È – Ó f Ó y ! i ^ i Ü , ç à l Ä ~ • z ≤ Ä ù , y Ó ü % _ ° ö i – Ó f Ó y ! i ^ i Ü , Ó ° # ! i , ç ö # ! i , ç ñ Ó f Ó y
Ü , Ó ° y Ó ° ç k , ! i , ¶ Ó ! Ü , à % È Ó ° ü ^ i ö f , ç ö ! Ó ° Ó i ≈ , ^ i ö Ó ° x y ü , y ¶ « , ç i # 1 ° –

8 NSOU • SE-EC-21 x h s ^ ç ≈ y ° , (Internet) ~ Ó Ç w o r l d w i d e w e b (www) Ü È ~ Ó ° í , z q y Ó ö ü y ö % ^ i È I Ó ° Ü , y ^ i ä È ~ Ü , x à y ö i , l f
¶ ü) ^ i Ó ° ¶ ¶ , y ö ! ò ^ i i ^ i ä È – ü y ö % È I ~ á ö ~ Ü , è , y x M , è ^ i Ó ° ^ ç y l ^ y Ó ° ç ö , ! ò # Ó ° ^ i ^ i Ü , y ö ^ i Ü , y l i í , z , ç ö ! f l i i , ^ i ^ i Ü , y ö
i , l f ^ i Ü , x l i , ¶ ^ i Ç z ^ , ç ö ^ i i , ¶ ç , ü • ^ i i ^ i ä È – Internet ü y ö % È I ^ i Ü , ~ ^ i Ü , x , ç ö ^ i Ó ° Ó ° x y Ó ° Ä Ü , y ä È y Ü , y l ä È Ü , ^ i Ó °
i % , ^ i ° ^ i ä È – Internet Ä w w w ~ Ó ° i , l f x y ö y ö ≤ Ä ö y ^ i ö ¶ ü @ ^ Ä ! Ó Y ° ^ i Ü , ^ ä È y è , ^ i ^ i Ü , x y Ó ° Ä ^ ä È y è , Ü , ^ i Ó ° i % , ^ i ° ^ i ä È –
≤ Ä ! i , ! ö ! i , Internet , ä , y ! ° i , ~ • z , ç ö , ! ò # ^ i i , ¶ ü h f l i ¶ # ü y ö y e ^ u ç ! Ó ° # ö • ^ i i ^ i y ^ i f ä È È Ü Ü Ü È x ç ^ i y à y ^ i l y ^ i à Ó ° ç ^ i ö f
^ i ü , Ó ^ i à y ! ° Ü , Ó y ö y ^ i Ü , y ö Ó y ö y • z ö i ~ Ó Ç ¶ ü ^ i i ^ i Ó ° Ó y ö y Ä ö) ¶ Ó ° ≤ Ä y l – ¶ ü @ ^ Ä , ç ö , ! ò # ~ á ö ~ Ü , ! è , G l o b a l v i l l a g e ~
ç ö ! Ó ° i i , • ^ i i ^ i ä È – ç ö , ! ò # Ó ° ^ i ^ i Ü , y ö ^ i Ü , y y l ^ x Ó ! f l i i , ^ i ^ i Ü , y ö í , z , ç ö ^ i ü , y _ y ç ö , ! ò # Ó ° ^ i ^ i Ü , y ö ≤ Ä y ^ i h s ^ x Ó ! f l i i , ^ i
^ i Ü , y ö ç ö f ç ö ! Ó ^ i È I Ó y ≤ Ä ö y ö Ü , y Ó ° # Ó ° ¶ ^ i D ^ i ^ i Ü , y ö ¶ ü ^ i i ^ i y à y ^ i l y à Ü , Ó ° ^ i i , ¶ ç , ü • ^ i i ^ i ä È – x , ç ö ! ò ^ i Ü ,

Ó f Ó y ! i ^ i Ü , ≤ Ä ! i , ç , y ö = ! ° Ä , ç ö , ! ò # Ó ° ^ i ^ i Ü , y ö f l i y ^ i ö ñ ¶ ü ^ i i ^ i Ó ° ^ i ^ i Ü , y ö à ! i , Ó ° ¶ ^ i D Internet , ~ Ó ° ü y ö f ^ i l i , y ^ i ö Ó °
ç ö ! Ó ° ^ i È I Ó y ≤ Ä ö y ^ i ö ¶ ç , ü – í , z , ç ö ^ i ü , y _ y Ä Ó f Ó y ! i ^ i Ü , ≤ Ä ! i , ç , y ^ i ö Ó ° ! ä , Ó ° y ä , ! Ó ° i , ç ö ! Ó ° c ü % ^ i ä È ! ò ^ i i ~ Ü , í , z B ^ i ,
^ e i , y ^ i Ü , ! w Ü , ~ Ü , ç ö i % ç ö Ó f Ó y ! i ^ i Ü , Ó f Ó y ! i ^ i Ü , x y f l y ö ! ò ^ i i ^ i ä È – Email, EDI, FTP, HTTP, Webpage, Web hosting ~ Ó °
ü i , ~ Ü , = F ä È ≤ Ä I % ! _ ° Ó f Ó y ! i ^ i Ü , Ü , y l ≈ ¶ j ö y ö ^ i ö à ! i , Ä ü % , ° y ! h s ^ Ó ! ç ≈ i , Ó f Ó y ! i ^ i Ü , ç ö ! Ó ° ^ i Ó ç ^ i , ! Ó ° Ü , ^ i Ó ° ^ i ä È –
Internet È Ü È ~ Ó ° ü y ö f ^ i l i y à y ^ i l y à f l i y , ç ö ^ i ö à ! i , x y f l y Ó ° ç ö f D i g i t a l I n f o r m a t i o n s y s t e m , Ó f Ó y ! i ^ i Ü , ≤ Ä ! i , ç , y ö = ! ° Ó °
Ü , y ^ i ä È ~

Ü , ç i % ç ö ! ò à h s ^ í , z ^ i l s ^ y l ä , i , Ü , ^ i Ó ° ^ i ä È –
Ó f Ó y ! i ^ i Ü , ç ö ! Ó ° ^ i Ó ç ≤ Ä ! i , ç ö ! i , í , z B ^ i , ^ i ^ i Ü , x l i , í , z B ^ i , • ^ i i ^ i í , ç è , ^ i ä È ~ Ó Ç ^ ö ^ i ö ò Ä x l i , ç ö i , i , y Ó ° ¶ y ^ i l l I % _
• ^ i f ä È – i , l f ≤ Ä I % ! _ ° Ó ~ • z x ü) , i , ç ö Ó ≈ ¶ y ú , ç f ~ Ü , D i g i t a l x l ≈ ö # ! i , Ó ° ¶ ¶ , y ö ! ò ^ i i ^ i ä È I y Ó f Ó y ! i ^ i Ü , ç à ^ i i , ç ö , < T y h s ^
¶ , ! < T Ü , y Ó ° # í , z B ^ i i ,
Ó ° y ^ i i i , ç ö y ^ i Ó ° ~ • z ç ö ! Ó ° Ó i i ≈ ç i ,

ÓfÓſy!Í Û çàí ~Û =FàÈ òì% ö ÓfÓſy!Í Û Œ%Ïÿà ~Ó í,y! Œyç!Ï •ÿ!çÓ •ÏÏ ÌàÈ ÍyÓ x,öÓ öyü E-Business Óy E-Commerce– 1.2 öyÓ ÿy E-business Óy Electronic business çÄÿ!üÛ ù,y ÍÓ Óyé,y! Internet ŒÇ!%_ ÍÏÛ,yö ~Òò%f!ì,ö (Electronic) ÍŒsfÓ üyôf Ìü ŒühflÍ ÓfÓſy!Í Û ~Óç xy!Ï~Û, ò Ìòò=!°Û Œ%Œjòß Û Ó Ìì, öyÓ yÓ «üi,y– ~áy Ìö ÓfÓſy!Í Û, ò Ìòò Ó Ìì, Óyé,y Ìöy •ÏÏ ÌàÈ ~Û,!è, ò e Ì,yÓ Óy ÍÓ Ìe Ì,yÓ e Í Á!Óe ÌÏ Ó Œü! Ì,yÓ Œyü!@ ÄÛ, x!ù,K,Ì,yÓ Û Ìy ÌÛ,ÈÛÛÛÈx!ÿ! e Ì,y Ä!Ó Ìe Ì,y Ìòò e Í t!Óe ÌÏ Ó Œ ÌD ÌÛ, Û,y!ç çÄÿ!°Ó üyôf Ìü Ì Ìì, •ÏÏ ÌàÈ Œ•z ŒÓ çÄ!e Í y=!°Û, – ÌüòÈÛÛÛÈ S1V e Ì,yÓ Ì ÌÛ,ÈÛÛÛÈ SÛ,V Œ!è,Û, ç ò ÌìfÓ xò%ŒŒ,yö ~Óç öyö Ìòò=yÓ Í

NSOU • SE-EC-21 9 SáV ù)°f Ìòò=yÓ Í SáV xíç,yÓ fliy,öò Û Ó y SáV ò Ìürè, Û Ó y SáV çif à, Ì• Ó%!é, Í y çyÄ! y– S2V ÍÓ Ìe Ì,yÓ «ç, ÌeÈÛÛÛÈ SÛ,V ç ÌìfÓ Œü, ö üy ÌÛ,È,Ç Û Ó y SáV xíç,yÓ @ Ä!Í Û Ó y SáV ÛÑ,yä,yü° xyüò!ò Û Ó y SáV çif í,zí,öyòò Û Ó y SáV ÓfÓſy!Í Û, ä%!_ fliy,öò Û Ó y Sá,V ç ÌìfÓ =iüyö Ìòò=yÓ Í Û Ó y SáEV í,zí,öy!òì, ç ò ÌìfÓ ä,y°ö ~Óç!Óí,Ó Í ~z ŒÛ,° Û,y!ç=yÓ# Ä í,z,öÛ,y!ç=yÓ# ÌÛ, ~Òò%f!ì,ö (Electronic) ÓfÓfliyÓ üyôf Ìü Œ%Œjòß Û Ó Ìì, öyÓ yÓ «üi,y ÌÛ, Ó Ì° E-business– E-business ç,ö!ç=yD öyÓ ÿy ò%~áy Ìö•z Œ#üyÓk, ö! – E-business öy Ìö!òì,yhs xö°y•zò ŒÇfliy! ò%üye e Í ÈÛÈ!Óe Í ö! – Ì,Œ• xyÓ Ä xyö%Èÿ!DÛ, Û,y!ç çÄÿ!# Ìüò ÓfÓſy ŒÇe yhs Ì, Ì ù,y,ÿ,yÓ ŒÇÓ «Í Ä Œ•z ŒÓ ŒÇÓ!«ç, Ì, Ì, Ì ÌfÓ, ç ò!Ó ŒÇáfyöäi, ç ò!ç=y Ì°yä,öyñ Digital Information SystemÈÛÈ~Ó Œy•ÿf! ò ÌÏ! òì,f òì% ö ÓfÓſy!Í Û Œ%Ïÿ ÌàÓ xò%ŒŒ,yö Û Ó yñ e Ì,y ÌÛ, Ì,yÓ çäÈ@üi, ç ò!Ó ÌÈÍÓy çÄòyò Û Ó y zì,fy!ò xò%Ó*, ö Û,y!ç çÄÿ!°#Ó Ä E-business, ~Ó xyÄ!yÓ ü Ìòf ç, ö Ìì, – ÓyhflÍ!ÓÛ, x ÌÏ E-business, xy ÌàÈ Ó Ì°z ~z ŒÛ,° ç!è,° xyö%Èÿ!DÛ, ÓfÓſy!Í Û, Û,y!ç çÄÿ!°# xyc Œ•!ç•z Œjòß Û Ó y ŒΩ,Ó,öÓ •ÏÏ Ä Ìè, – E-business öy Ìö xyöç~äi, ù,y ÍÓ ~Û,!è, Œjò!ç Û,yàç!Ó•#öñ fl! Çe #Í ÓfÓfliy Íy ÓfÓſyÓ çÄä,!ì, öfyö öyÓ öyÓ xyü)° ç ò!Ó Óìç, ö Ìò!òì,f òì% ö ÓfÓſy!Í Û Œ%Ïÿ ÌàÓ Ä çk,Ìì,Ó ŒŒ,yö Ä Œ%Ïÿà Û, ÌÓ Ìò ÌFàÈ– E-business çyÓ ÿy!è, ~Û,!è, ç ò!Ó Óìç,öç#°!ÓÓìç,öÛ,yü# öyÓ ÿy– xhs!ò~!ì, Ì, Ìf çÄÿ!%_ Ó ~Û, ~Û,!è, ~Óç!ÓÛ, í,zß!ì,Ó Œy ÌÛ,Û ÌÛ,Û E-business ç,é Û Ä öyÓ ÿyÄ e ü Öò~öyö Ä çÄ!ì,ö!ì, xyÓ Ä Ófy!Æ ~Óç Œ#üy°#ò çÄÿyÓ °yù, Û, ÌÓ ä, Ì° ÌàÈ– Ì,y•z E-businessÈÛÈ~Ó Œ%Ïÿà Óìç,öy Ìö x,ö!Ó Œ#ü– 10 NSOU • SE-EC-21 1.3 ÌÓçTf SÛ,V Œ#üyÓk,•#öì,y (Unlimited Opportunity) : E-business Œü! ñ ù,Ó Ìày!°Û, ñ Œyü!çÛ, ñ x!ç Ìò!ì,Û, Œ

ühflÍ Œ#üy ÌÛ,•z xÓ%Æ Û, ÌÓ ÌàÈ– SáV ŒyÓçç#ö öyö (Universal standard for Obiquitousness) Internet, ~Óç wwwÈÛÈ~Ó üi, çÄÿ!%_ ÓfÓ•yÓ Û Ó yÓ ù, Ì° E-business ŒyÓ y!Ó Ìÿ° ~Û,!è, Œyö öyö ÌÛ,Ó í,z,öÓ Û,yç Û, ÌÓ ù, Ì° ~Óç ŒyÓ y!Ó Ìÿ° ~Û,•z ÓfÓſy!Í Û, çk,Ìì, xò%ŒÓ ÌÛ, ÌÓ ~Û,•z Ó Û,ü ç ò!Ó ÌÈÍÓy çÄòyò Û, ÌÓ y Íy! –!Ó!ù,ß ò Ìç Œyü!çÛ, ñ x!ç Ìò!ì,Û, ù,Ó Ìày!°Û, Œü ÌÏ Ó!Ó!Óìç,y E- business ~Ó Û,y!ç «üi,y ÌÛ, Œ#!üi, Û Ó Ìì, çy ÌÓ öy– SáV Ì, Ì ù,y,ÿ,yÓ ÓfÓfliy (Database of Information System) : ~ò!@ö ò Ìòò Ì ÌÛ, í,zí,öß •Ä! y ÍyÓì, #Í Ì, Ìf ~Û,!è, Ì, Ìf ù,y,ÿ,yÓ ÈÛÈ~ à!FàÈ, Ó yáy •Í ñ Ìy Ìì, Û, ÌÈÓ Ì•z Ì, Ìf ù,y,ÿ,yÓ Ì ÌÛ, ñ Ì, ÌìfÓ ç ò!Ó ŒÇáfyö!Ó ÌÿÈ!ì Û, ÌÓ xyÓ Ä í,zß!ì, @ Äy•Û, ç ò!Ó ÌÈÍÓy çÄòyò Û Ó y ŒΩ,Ó,öÓ •Í – SáV fl! Çe #Í ÓfÓfliy (Automated System) : Ì, Ìf çÄÿ!%_ Ó ÓfÓſy!Í E-business Û,yàç!Ó•#ò ~Û, fl! Çe #Í Û,yÓ ÓyÓ # ç ò!Ó ÌÓç Ì, ÌÓ Û, ÌÓ ÌàÈ– ~z ŒÇfliy! xyöç~äi, ù,y ÍÓ ŒühflÍ Û,y!ç çÄÿy°# Œ%ŒÇäi, ù,y ÍÓ ç ò!ç=y! e Ìü äè, Ìì, Ìy ÌÛ, – SáV çÄ!ì,!e Í y @ Ä!Í ÓfÓfliy (Feedback System) : E-businessÈÛÈ~Ó üyôf Ìü ç ò ÌìfÓ =öy=i Óy e Í x!ù,K,Ì,y ŒÇe yhs Ì ÌÛ,yö!ÓÈÏ e Ì,yÓ Û,yàÈ Ì ÌÛ, Ì, ÌÛ,y!° çÄ!ì,!e Í y ŒÇ@ Ä•Û,Ó yÓ çÄÿ!°# Ìy ÌÛ, – Ó ù, Ì° ÓfÓſy!Í Û, çÄ!ì, ç,y!ò öì% ö e Ì,y Ìòò xyÓ Ä ù,y Ì°yü,y ÌÓ Ó%é, Ìì, çy ÌÓ ~Óç @ Äy•Û, ÌÛ, xyÓ Ä í,zß!ì, ñ Óf!_ äi, ç ò!Ó ÌÈÍÓy çÄòy Ìö Œç,ü •Í – 1.4 E-businessÈÛÈ~Ó Œ%!Óöy E-businessÈÛÈÓ Œ%!Óöy=!°•ÈÛÛÛÈ SÛ,V 24 x 7 Û,y!ç çüi,y

NSOU • SE-EC-21 11 SáV Internet ÓfÓŷyˆİİ°Ó ú, ˆİ° !ÓYªÓfy! ˆö ≤ĂŷyÓ° SáV Internet ~Ó° üyòf ˆİü öi% ˆö @ ˆĂy•Ü, ˆçyàı, ˆ, Ü, Ó° y i%, °öyü)°Ü, ˆ, y ˆİÓ ŷç ~ÓÇ Ü, ˆü áÓ° ˆİă, Ü, Ó° y İyİ – SáV ÓfÓŷyİ! ˆÜ, ≤Ăİ!ı, ı, yò á%Ó ŷˆİçz ERP, SCM, CRM, ~Ó° üyòf ˆİü ÓfÓŷyİ! ˆÜ, ŷı±ŷyÓ ˆı âê, y ˆİı, ŷı, ˆü •İ – ~Ó° ú, ˆİ° ≤Ăİ!ı, ı, y İöÓ° ŷÓ° ÓÓ° y•Ü, yÓ° #, @ ˆĂy•Ü, ˆı Órê, öÜ, yÓ° # (Distributor) ŷÓ° ˆ« ˆİe•z ~Ü, İê, ŷı!İŷİı, ˆöÄöİı, (Integrated System) ˆıê, ˆİı, xyÓk, İy ˆİÜ, – SáV üòfŷcyİöÜ, yÓ° # ˆ°y, ö (intermediories) Să, V e ˆı, y ˆÜ, İwÜ, Óy ˆe ˆı, y, ˆö!Ó ˆă, y!ı, ÓfÓŷyİ! ˆÜ, ≤Ăİe ˆİ y – SáEV !öİ! sfı, Ófİ (Cost Effectiveness) SçV İ, İf ˆı, y İ, yÓ° (Database) ~Ó° İ, İf İÓ İY ˆEİı ≤Ăİı, İê, @ ˆĂy•Ü, ŷıİ ˆİı, ≤Ăİı, ı, yò İÜ, ŷıö)ı≈ Ó° * ˆİ ç xÓ!ı, Ó° y İá – @ ˆĂy•Ü, İÜ, Ó° ˆöäÈ@ ˆı x, öäÈ@ ŷÓ° z ≤Ăİı, ı, y İöÓ° Information System, ÈÜÈ~ Ó° !« ˆı, İy ˆİÜ, ~ÓÇ ~•z İ, ˆİİfÓ° ı, z, öÓ° İü, !_ Ü, ˆİÓ° ≤Ăİı, ı, yò İ, yÓ° @ ˆĂy•Ü, ˆİöÓ° xyÓ° Ä ı, z İı, ˆö!Ó ˆİEİÓy İò ˆİı, ŷı, ˆü •İ – Sé, V ı, z İı, @ ˆĂy•Ü, ˆö!Ó ˆİEİÓy ≤Äyò Ä xò%àı, @ ˆĂy•Ü, ˆı!ı, ˆı, Ó° # Ü, Ó° y ŷç •İ – 1.5 E-business, ÈÜÈ~ Ó° xŷ%!Óóy E-business ÈÜÈÓ° xŷ%!Óóy=ı° •ÈÜÜÈÈ SÜ, V !Óö<T İİyàf àyòf o ˆİÓfÓ° Óy xı, fhs ı, z Fă, ü) ˆfòyÓ° #, öıf ˆİüò àöy •zı, fy!òÓ° ˆ« ˆİe E-business, ök, İı, ˆİı, İÜ, à%È xŷ%!Óóy ˆóáy İò ˆİı, ˆöy ˆİÓ° – SáV ≤Ăİ!_ ˆı áÓ ˆă, ŷy ˆİ, ö« – !Ü, v ˆİ ˆİÜ, yò ÓfÓŷyİ! ˆÜ, ≤Ăİı, ı, yò !Ó!ö İİ y ˆİáÓ° ŷ ˆİD ŷ İD İİyİİ ˆı, Ó° Í (Return on Investment) ˆöyl ˆöy – xyÓyÓ° ≤Ăİ!_ ˆı xyı % x İöÜ, ˆİı, ˆİe•z á%Ó•z « ı, fİlyİ! ˆı – SáV öi% ˆö ≤Ăİ!_ ˆı çòf ≤Ăİ!ı, ı, Ü, ˆü≈ă, yÓ° #, ˆöyÄİ y Ü, İê, ö •İ – SáV !Ó!ü, İ, ≤Ăİ!_ ˆı ÓfÓ•yÓ° Ä ı, y İöÓ° !ö İç İöÓ° ü İòf İöÓ° !Ó!FäÈÈ xyhs ÉÓfÓ•yı≈ı, y xç≈ö Ü, Ó° y ç!ê, ° !ÓEİÓ° •İİ ˆı zê, ˆİı, ˆöy ˆİÓ° – SáV ≤Ăİ!_ ˆı ÓfÓ•y ˆİÓ° ŷçfı, İ, İı, Ü, ~ÓÇ xy•z!ö Óyóy ˆóáy İò ˆİı, ˆöy ˆİÓ° –

12 NSOU • SE-EC-21 Să, V !Ü, à%È @ ˆĂy•Ü, ı, y İöÓ° Óf!_ àı, İ, İf Internet ÜÈ~ ˆöÄİ y öyÄ, öäÈ@ Ü, Ó° ˆİı, ˆöy ˆİÓ° ö – SăEV E-business, ~Ó° xy•z!ö, ö!Ó ˆİÓçü, İ!° ~áöÄ á%Ó fİFäÈ öİ – SçV x İöÜ, @ ˆĂy•Ü, •z ≤Ăă, İı, ˆö, İı, ˆăÈ İı, ˆ, ~Ü, İê, ŷıö)ı≈ öi% ˆö, ök, İı, ÓfÓ•yÓ° öyÄ •zFäÈy Ü, Ó° ˆİı, ˆöy ˆİÓ° ö – 1.6 ŷyÓ° yçç ~•z ~Ü, Ü, ˆöyê, Ü, ˆİÓ° xyüÓ° y •zÈÜÈÓfÓŷy Ó° ˆİı, !Ü, ˆÓyé, yİ ˆı •zÈÜÈÓfÓŷyÓ° ~Ó!ç<Tfı •zÈÜÈÓfÓŷyÓ° ŷ%!Óóy ~ÓÇ xŷ%!Óóy çyò ˆİı, ˆöyÓ° ˆyü – 1.7 xò%ç#°ò# SÜ, V Ó°% İöÓ≈yă, ö# ≤Ăŷı 1. wwwÈÜÈ~Ó° xı≈ •ÈÜÜÈÈ SÜ, V World Wide Word SáV World Wird Wisdom SáV World Wide Web SáV None of these 2. DIS Ü, #/ SÜ, V Digital Indormation system SáV Database of Information system SáV Database of Identification signal SáV None of these 3. E-Business üy ˆİöÈÜÜÈÈ SÜ, V Electronic business SáV Electron business SáV Energy business SáV None of these SáV ŷıı« ˆE ≤Ăŷı 1. E-Business Ü, #/ 2. Internet Ü, #/ 3. Internet ÜÈ~Ó° ŷ%!Óóy !°á%ö – SáV Ó ˆă, öyöü≈# ≤Ăŷı 1. E-Business Ó° ˆİı, Ü, # ˆÓy ˆİe, ö/ 2. E-Business ÈÜÈ~ Ó° ~Ó!ç<Tf=ı° xy ˆİyă, öy Ü, Ó° ı – 3.

E-Business ÈÜÈ~Ó° ŷ%!Óóy ~ÓÇ xŷ%!Óóy=ı° !°á%ö –

NSOU • SE-EC-21 13 ~Ü, Ü, È Ü È2 □•zÈÜÈÜ, üyŷ≈ÈÜÈ~Ó° ÓfÓŷyİ! ˆÜ, ˆı ˆİı, ° àè, ö 2.0 ı, z ˆİççf 2.1 ≤ĂhflıyÓóy 2.2 ˆ° ö ˆİöö, ö ˆİı, Ó° ŷıö ˆİÜ≈, Ó° ı, z, öÓ° İü, !_ Ü, ˆİÓ° •zÈÜÈ!Óç ˆİöŷ ü ˆİı, ° 2.3 ˆ°ö ˆİö ˆİöÓ° ı, z, öÓ° İü, !_ Ü, ˆİÓ° •zÈÜÈ!Óç ˆİöŷ ü ˆİı, ° 2.3.1 È Ä ˆİı ˆı ˆı) ˆı !öò≈yÓ ı 2.4 È•zrê, yÓ° ˆİö ˆİe, !ÓK, y, ö ˆİöÓ° ≤ĂÜ, yÓ° 2.5 Ä ˆİı ˆı !ÓK, y, ö ˆİöÓ° !Óöfy ˆİŷÓ° ≤ĂÜ, yÓ° ˆİü, ò 2.6 ŷ yÓ° yçç 2.7 xò%ç#°ò# 2.0 ı, z ˆİççf ~•z ~Ü, Ü, İê, ŷı ö)ı≈, öyê, Ü, Ó° yÓ° ˆöÓ° xy, ö! ö ••

zÈÜÈÜ, üyŷ≈ÈÜÈ~Ó° ÓfÓŷyİ! ˆÜ, ˆı ˆİı, ° ŷıö ˆİÜ≈, çyò ˆİı, ˆöyÓ° ˆİÖö – •ü) ˆfyı ˆİöÓ° ı, z, öÓ° İü, !_ Ü, ˆİÓ° •zÈÜÈ!Óç ˆİöŷ ü ˆİı, ° ŷıö ˆİÜ≈, K, yò xç≈ö Ü, Ó° ˆİı, ˆöyÓ° ˆİÖö – • ˆ°ö ˆİö ˆİöÓ° ı, z, öÓ° İü, !_ Ü, ˆİÓ° •zÈÜÈ!Óç ˆİöŷ ü ˆİı, °=ı° !ă, !ı, Ü, Ó° ˆİı, ˆöyÓ° ˆİÖö – • Ä ˆİı ˆı ˆı) ˆı ŷıö ˆİÜ≈, öyÓ° İy, öy ˆİÖö – • Ä ˆİı ˆı !ÓK, y, ö ˆİöÓ° !Óöfy ˆİŷÓ° ≤ĂÜ, yÓ° ˆı, ò=ı° çyò ˆİı, ˆöyÓ° ˆİÖö – 2.1 ≤ĂhflıyÓóy ~Ü, İê, ÓfyÓŷyİ! ˆÜ, ≤Ăİı, ı, yò ˆı, ök, İı, ˆİı, ÓfÓŷy Ü, ˆİÓ° xyı Óy ü%öyú, y Ü, Ó° ˆİı, ˆöy ˆİÓ° ŷç, ök, İı, ˆİÜ, ÓfÓŷyİ! ˆÜ, ˆı ˆİı, ° Ó ˆİı ˆı ˆı) ˆı ˆı –

14 NSOU • SE-EC-21 ~Ü, !è, ÓfÓſy!Í Ü, ≤Ä!i, ɱ, y, ÌòÓ ÓfÓſy!Í Ü, ü Ìi, ° xi, fhs, ſÓ ° • Ìi, çy ÌÓ ñ xyÓyÓ Ì, y x ÌòÜ, «, Ìe çlè, °Ä • Ìi, çy ÌÓ – ÓfÓſy!Í Ü, ü Ìi, ÌÓ ° ~z çlè, °i, y lòù≈, Ó Ü, ÌÓ ° ſz ≤Ä!i, ɱ, y, ÌòÓ ÈÜÜÈ S1V !Ó!ù, ß, ò ÌifÓ (Product basket) ü Ìof, òif !Óöfyſ S2V ≤Ä!i, Ìi!y!à, y ü)Ü, ſ%!Óöy xç≈ ÌòÓ Ì, z, çy! S3V, òif Órè, ÌòÓ ÓfÓfliy S4V ſ!è, Ü, ÓyçyÓ !òöyÓ Ì Ä S5V Ì, z, ò!%_ !Ó, òiò !üxì (Marketing mix) Ì, z, ò!Ó Ì, z, ò, òNyä, !è, ≤Ä ÌYçÓ ~Ü, Ìe ~Ü, !è, ſ!è, Ü, Ì, z, ò Óy ſyüòyö ° ~Ü, !è, ≤Ä!i, ɱ, y, ÌòÓ ſú, ° ÓfÓſy!Í Ü, ü Ìi, ° – •z!i, ü Ìof •z xyüÓ y ç Ìò!àÈ Ì •zÈÜÈÜ, üyſ≈ xyüy ÌòÓ Ü, y ÌàÈ ÓfÓſy!Í Ü, ° ò ÌòöÈÜÈ~Ó «, Ìe ~Ü, ſjò)≈ òi%, ò !ò! Ìhs Ó ſſ, yò !ò Ìi ÌàÈ – áy Ìò e Ì, y Ä !Ó Ìe Ì, yÓ ſjòÜ≈, fliy, òöñ Ì, y ÌòÓ ü Ìof ſühfli ÓfÓſy!Í Ü, ° ò Ìòöñ, òif, ò!Ó Ó •ö Ä !Ó! ° ~ÓÇ Ì, y ſ%ɱ, ü, y ÌÓ ſjòß Ü, Ó yÓ çof Ì xy•zòäi, ç, ò!Ó Ü, yè, y Ìüy ≤Äòyö Ü, Ó yÈÜÜÈ~ ſÓ •z ſjòß Ü, Ó y •Í •z ÌÓ Ü, è, Δ!òÜ, üyôf Ìü Ì, ſ ≤Ä!i!_ Ó, òiÓ Ü, yè, y Ìüy ÓfÓ •yÓ Ü, ÌÓ – ~Ó ù, Ì° Ìüö ÓfÓſyÓ ſ!Ó ÌçÈ! òÓ ò, çy ÌÇÈ, ÌàÈ Ì, ü!ò ≤Ä Ìi yçò • Ìi, ç, ò Ìi, ç, ÌàÈ ſjò)≈ òi%, ò !Ü, à%È ÓfÓſy!Í Ü, ü Ìi, ç, ÌÓ Ìy Ì, lyÜ, Ìi, ç, Ì, ç, fäi, ç, òk, Ìi, Ó Ì ÌÜ, !Ó ÌçÈ!ü, y ÌÓ flſi, sf– !ä, e 2.1 : •z ÌÓ Ü, è, Δ!òÜ, ÓyçyÓ B 1 B 2 B 3 B n S 1 S 2 S 3 S n Search Valuation Payment Logistics Feedback E-Commerce Services IT Intrastructure

NSOU • SE-EC-21 15 ſyòyÓ Ìi, ~Ü, !è, •zÈÜÈÜ, üyſ≈ ÓfÓſy!Í Ü, «, elè, Ì, z, ò ÌÓ Ó !ä, ÌeÓ myÓ y á%Ó ſ • Ìç •z xò%ù, Ó Ü, Ó y ſΩ, Ó S!ä, e 2.1 V– ~z ÓfÓſy!Í Ü, «, elè, Ó, ò!Ó !ò !ÓYáü! – Ü, yò !ò!ò≈T ſü Ìi Ó ſ#üYÓk, Ì, y xfl!#Ü, yÓ Ü, ÌÓ ° ~z ÓfÓſy!Í Ü, «, elè, Ì, z, ß%_ Ìy ÌÜ, 24 ä Ì, y ſyÓ y ſ/Ey•ñ üyſñ Ó!ſÓ – ~Ó, çif !ÓöfyſÄ !Ó!ä, e ~ÓÇ !Ó!òöÈÜÜÈ~ò% Ì, lyÜ, Ìi, Óyhfl!Ó Óhfli •z òi ° ~z «, Ìe e Ì! !Óe Ì! •Í Ì, ſñ öyöyÓ Ü, ÌüÖ, ç, ò!Ó ÌÈ!ÖY Ä ~üö!Ü, çyÓ ÌyÄ (Idea) – z ÌÓ Ü, è, Δ!òÜ, ÓfÓfliy, çöy ~Òò%fl!i, ö Ü, yÓ Óy ÌÓ Ó ü) ã, y!Ü, yç!_ – ç% ÌÓ y !ÓÈ! Ìè, •z àè, ÌàÈ ſ%ò, ò%ü, y ÌÓ Ó !ä, Ì, Ì, ſ ≤Ä!i!_ myÓ y, ç, ò!Ó ä, y!i, ~Ü, !è, ſjò, _ xhs ç≈y Ì°Ó (internet) üyôf Ìü– ~z ſÓ •z ſ, kT Ü, ÌÓ ÌàÈ ~Ü, ç, òi%, ç, ò òÓ ÌòÓ !ÓYá ÓyçyÓ ÈÜÜÈ~Ü, ç, òi%, ç, ò ÓfÓſy!Í Ü, à!i, ç, ü, ç, – xyÓ Ì, y •z ≤Ä!i, ɱ, yò=! ° ~z ç, ò!Ó Ó!ò≈i, ç, ò!Ó fl!i, Ìi, ç, ≤Ä!i, ò!i, x Ìß!È! Ü, ÌÓ ä, Ì° ÌàÈ !ò, f ç, òi%, ç, ò ÓfÓſy!Í Ü, ü Ìi, ç, ÌÓ Óy, ç%Ó y Ìöy ü Ìi, ç, ÌÓ, ç, ò%ò≈è, ç, ò Ö, ç, ò%òÉxy!Ó: ÖyÓ – ~z ſühfli ÓfÓſy!Í Ü, ü Ìi, ç, °=! ÌÜ, ſyòyÓ Ìü, y ÌÓ !ò!i, ç, ü, y Ìà !Óü, _ Ü, Ó Ìi° xyüy ÌòÓ Ó%é, Ìi, ç, ſ%!Ó Ìò • ÌÓ ÌüöÈÜÜÈ S1V ° ò ÌòöÈÜÈ~ Ì%_ ≤Ä!i, ɱ, yò=! ° Ì, y ÌòÓ çyÓ flò!Ó Ü, ſjò ÌÜ≈, Ó !ù, Ì_ Ìi, ç, Ìi, ç, ÌÓ •zÈÜÈÓfÓſy!Í Ü, ü Ìi, ç, °– S2V ° ò ÌòöÈÜÈ~Ó ≤ÄÜ, yÓ ài, ç, çyÓ flò!Ó Ü, ſjò ÌÜ≈, Ó !ù, Ì_ Ìi, ç, Ìi, ç, ÌÓ •zÈÜÈÓfÓſy!Í Ü, ü Ìi, ç, °– 2.2 ° ò Ìòö, ç, ò!k, Ó ſjò ÌÜ≈, Ó Ì, z, ç, ò!Ó !ù, Ì_ Ü, ÌÓ •zÈÜÈ!Óç Ìòſ ü Ìi, ç, ° Ìi, ç, yò ÓfÓſy!Í Ü, ° ò ÌòöÈÜÈ~ Ì%_ !Ó!ù, ß, ç, ò!k, Ó ÌÜ, ç, üyè, yü%!è, ! Ì, ç, ò!

è, ü, y Ìà !Óü, _ Ü, Ó y Ìi, ç, çy ÌÓ – ÌüöÈÜÜÈ S1V e Ì, y (Consumer) S2V ÓfÓſy!Í Ü, ≤Ä!i, ɱ, yò (Business), ~ÓÇ S3V ſÓ Ü, yÓ (Government) Ì ÌÜ, yò ÓfÓſy!Í Ü, ° ò ÌòöÈÜÈ~ xy, çy!i, ç, ü, y ÌÓ ° ~z Ìi, ç, ò!è, ſ_çyÓ Ì ÌÜ, yò ò!è, ç, Ì, Ì, ly ÌÜ, – !ò Ìà, Ó !ä, elè, ü, ç, y Ü, ÌÓ, ç, ò!≈ ÌÓç, Ì, Ó Ìi, ç, y ſ • Ìç •z xò% Ìü! – S!ä, e 2.2V–

16 NSOU • SE-EC-21 ~z Ìi, ç, ò!è, ° ò Ìòö, ç, «, ~ÓÇ Ì, y ÌòÓ çyÓ flò!Ó Ü, ÓfÓſy!Í Ü, ſjò ÌÜ≈, Ó !ù, Ì_ Ìi, ç, Ìi, ç, ÓfÓſy!Í Ü, ü Ìi, ç, à Ìi, ç, Ì, z, Ìè, ÌàÈ Ì, y Òi≈öy Ü, Ó y °– ÌüöÈÜÜÈ S1V B 2 C, ü Ìi, ç, ° (Business to Consumer) : ~z òÓ ÌòÓ ÓfÓſy!Í Ü, ü Ìi, ç, °ÈÜÈ~Ä!i, ɱ, yò Ì, yÓ, ç, òif ſÓ yſ!Ó Ìü, y_ yÓ Ü, y ÌàÈ !Óe Ì! Ü, ÌÓ x!≈y! ~z ÓfÓfliy!Í ≤Äy•zÿ!Ó Óy ſ ÌÜ, ç, yÓ # Ìi, ç, Ìè, Δ!Ói, zè, yÓ Ó Ìi, ç, yò ſ_çyÓ Ì, z, ç, ò!fl!i, ç, ç, f Ü, Ó y Ìy! çy– áy Ìò Ì ſ_çy ≤Äòyö • Ìi, ç, Ìè, Ì, y ° E-tailers, – ~Ó y !Ó Ìè, çyÓ ÌòÓ üi, ç, z, ç, ü, !üÜ, y çyö Ü, ÌÓ Ì, ÌÓ ~Òò%fl!i, ö ÓfÓfliy ÌÜ, ÓfÓ •yÓ Ü, ÌÓ – ſyòyÓ Ìi, ç, ~z ÓfÓfliy!Í Ä Ìi, ç, Óſy•zè, çyÓ ü, ç, ~Ü, !è, ç, yã%, Ì, yÓ ÓyçyÓ Óy ü (Virtual Mall) fliy, ç, ö Ü, Ó y •Í – Ì, z!ſy•# Ìü, ç, y_ yÓ y Ì, y ÌòÓ, ç, äÈ ÌòÓ, ç, òif=! ° ~z Ä Ìi, ç, Óſy•zè, Ìà Ìi, ç, áÑ%ç Ìi, ç, çy ÌÓ – Äz Ä Ìi, ç, Óſy•zè, ÈÜÈ~ Óf_ Ü, Ó y Ìü, ç, ç, òif Ìü, ç, y_ yÓ, ç, äÈ • Ìi, ç, Ìò Ä Ìi, ç, Óſy•zè, çyÓ ü, ç, Ì, ç, ç, òif e Ì! Ü, Ó Ìi, ç, çy ÌÓ ò– áy Ìò Ì, z ÌÓ á Ìy!f Ìi, ç, ~z Ä Ìi, ç, Óſy•zè, t Óy Virtual Mall Ìüö ~Ü, ç, ſ ÌD ~Ü, ç, y!òÜ, ç, ü, ç, y ÓfÓ •yÓ Ü, Ó Ìi, ç, çy ÌÓ ò Ìi, ç, ç, ü!ò ~áy Ìò ~Ü, ç, y!òÜ, ÓfÓſy!Í Ü, ≤Ä!i, ɱ, yò ~Ü, ç, ſ ÌD Ì, y ÌòÓ, ç, òif Ì, ç, y!Ü, ç, yü%, _ Ü, ÌÓ Ó y Ìàò– ü, ç, Ìi, ç, ç, ü, ç, y ÌÜ, ç, ç, ÌifÓ ſ ÌD ÌD ſz, ç, òif ſÓ ÓÓ yÜ, yÓ # ≤Ä!i, ɱ, yòÄ, ç, äÈ Ü, Ó yÓ ſ% Ìyà ò! – ~Ó, ç, òÓ Ìü, ç, y Äz Ä Ìi, ç, Óſy•zè, ÈÜÈ~Ó çyôf Ìü •z ſz, ç, ò ÌifÓ çyü !ù!è, Ìi, ç, ~ ÌÜ, Óy ÌÓ !òç Óyſà, Ìi, ç, ç, ÌifÓ çyÓyÓ ÓfÓfliy Ü, Ó Ìi, ç, çy ÌÓ ò– !Óe Ìi, ç, ç, òÓ Ói≈, # ſÓy Óy Ä! yÓ !rè, ÈÜÈÄ ~z Virtual Mall, myÓ y ≤Äy/E •Í – ~z ç, òÓ ÌòÓ Ü, yÓ Óy!Ó ÓfÓfliy ÌÜ, ç, z B 2 C ÓfÓſy!Í Ü, ü Ìi, ç, ° Óy •Í – Amazon.com, ~z Ó* ç, ò ÓfÓſy!Í Ü, ü Ìi, ç, ÌÓ ~Ü, ç, Ìè, Ì, ç, z!Ü, ç, T Ì, ç, zòy •Ó Ì– • B 2 C, ü Ìi, ç, ÌÓ ſ%!Óöy ≠ S1V xi, fhs Ü, ç, áÓ ä, ç, y! ~Ü, !Óhfli, ç, ç, òifſΩ, ç, yÓ !Ó ÌYáÓ Ì ÌÜ, ç, çy! ày! !Óe Ì! Ü, Ó ÓyÓ ſ%!Óöy– Business Business Consumers Consumers Government !ä, e 2.2 : ° ò ÌòöÈÜÈ~ Ì%_ , ç, «, =!Ó ≤ÄÜ, yÓ Ìü, ç, ò Ä Ì, y ÌòÓ, çyÓ flò!Ó Ü, ſjòÜ≈,

ÓÇ ~Ó° myÓ° y ^ e 'i, y Çe 'yhs ~ K, yö Öy i, l f ~ i, !Ó° Ü, Ó° ^ i, i, Ç« , ü • í° – ~Ó° ú, ^ i° !Ó° le 'i, y ^ e 'i, yÓ° e 'í° Ü, Ó° yÓ°
xú, fyññ i, yÓ° , ðäÉ@ x, ðäÉ@ ðj l 'i, ~Ü, é, y ðüfÜ, öyÓ° i y ~ i, !Ó° Ü, Ó° ^ i, i, Ç« , ü • í° – ~zÓ° * , ð x!ç≈i, K, y ^ löÓ° í, z, ðÓ°
!ú, !_Ü, ^ iÓ° !Ó° le 'i, y ^ e 'i, y lÜ, Óf!_ ài, Ü, i, ^ ÖyÓ° (personalized service) , üyöf lü , ð l f Ó° üyö Öy i, ^ i, Ç« , ü
• í° – xyÖyÓ° x, çÓ° !ò lÜ, ~z ü ^ i, i, ^ iÓ° myÓ° y ^ e 'i, y Ä xó%Ó° * , çü, y ^ iÓ° í, z, çÜ, i, • í l l y ^ iÜ, – ~z çÓ° ^ ióÓ°
ú, yä%, ≈i° y° Ü, ü%f!ò!è, Ó° ^ i lÜ, ^ e 'i, y Ä !Ó° le 'i, yÓ° ~ÓÇ i, yÓ° , ðif Çe 'yhs =Ó° &c, ðj≈ i, ^ i l f Ó° ðy, y ^ i l f ^ ò l ö ö
e 'í° çà l i, xyÓ° Ä xyd!Ó° y# • í l l ^ i y à ö y ö Ü, Ó° ^ i, i, çöy ^ iÓ° ~ÓÇ x!òÜ, ü) ^ i f x!òÜ, çöf e 'í° Ü, Ó° ^ i, i, Ç« , ü • í° –
i, ^ i l f Ó° xyöyö ≤ Ä ö y ö • z ~ z ü ^ i, i, ^ e Ü È ~ Ó° ~ Ó ! ç T f – ~ z Ó f Ó ð y ! ^ Ü, ü ^ i, i, ^ i° ^ Ü, y ö çöy! ≈ Ó Ö y x, çöy! ≈ Ó Ó y Ó°
ü y !° Ü, y ö y x ç ≈ ö Ü, Ó° y ^ i° ö y – ð ð f ! ú, Ö y ð y Ö % ! e ^ , ç ç ö ! ú, ü y Ó° ú, i, Ó° y ç f l xyöy l ^ i° – S4V Community Model : ~z
ü ^ i, i, ^ i° !Ü, ä%È Ó f ! _ i, y ^ ióÓ° , çöy ^ i y ö y ^ f y ö y Ó° i x y @ Ä ^ i Ó° myÓ° y , ð ! Ó° ä, y ! i, • í l l Ö y ð j ö ~ , f l i y , ð ^ ióÓ°
í, z l j ^ i ç f Ö y ! ð ä È Ü, ü ^ i ö y Ó° Ö ^ ióÓ° ç ö f Ö y ^ Ü, y ö ! Ó E l l ^ i ! Ó ç ^ iò x y ^ i y ä , ç ö y Ó° ç ö f ^ Ü, y ö Ä ^ i l l Ó° ! ú, !_Ü, Ö y
• z r e , y Ó° ^ i ö e % , ! ú, !_Ü, ú, y ä % , ≈ i° y° Ó f Ó f l i y l ! ú ! i , • ö – ~ z ^ u , y _ y Ó° y • z i , y Ó° , ç Ó° ö y ö y ö ö y Ó° i y ~ i, !Ó° Ó°
ü y ö f lü ñ x y ^ i y ä , ç ö y Ó° ü y ö f lü ~ z Ü, ü % f !ò!è, ^ i Ü, à ^ i, i, ^ i, y ^ i° ö – ^ u , y _ y Ó° y • z i , y ^ ióÓ° x ó % Ó° * , ð x y @ Ä • ñ x y @ Ä •
Ó r e , ^ ióÓ° ~ Ó° ü y ö f lü ~ z Ü, ü % f !ò!è, ^ i , ç ö y e ~ , y° i, l f Ö y Ü, ç ^ i e , r e , ≤ Ä ö y ö Ü, Ó° ^ i, i, l y ^ iÜ, l y ^ i lÜ, x ö f ^ u , y _ y Ó° y
ö y ö y , y ^ i Ó° í, z, çÜ, i, • í° – ~z ü , y ^ iÓ° ^ u , y _ y Ó° y • z ~ z ç Ó° ^ ióÓ° Ó f Ó ð y ! ^ Ü, ü ^ i, i, ^ i° Ó° ü) ^ i f x!òÜ, çöf e 'í° Ü, Ó° ^ i, i, Ç« , ü • í° –
Ä ^ i e , ö – ~ á y ^ ióÄ Ó° y ç f l xyöy l ^ i° ð y ö y Ó° i, i, Ç« , ü • í° Ö y ð y Ö % ! e ^ , ç ç ö ! ú, Ó° ü y ö f lü – ~ z ç Ó° ^ ióÓ° Ó f Ó ð y ! ^ Ü,
ü ^ i, i, ^ i° Ó f Ó • * i, !Ü, ä%È á % Ó ð y ö y Ó° i í, z, çöy l = !° • È Ü Ü È S Ü , V ! ö i, z ç ^ e , y Ó° È Ü Ü È ~ ! e , ~Ü, l e , ^ Ü, y ö ! Ó E l l ^ i ! ú, !_Ü,
i, l f ü) Ü, ! Ó Ó Ó ^ i y Ü, ü % f !ò!è, Ó° ð Ü, ^ i Ó° x Ó ! ^ i, i, Ó° ç ö f ^ Ä Ó ^ i Ü, Ó° y ^ i l l y ^ iÜ, – ~ ! e , ~Ü, ü % ä # i, ^ i l f Ó° ≤ Ä ö y ö
ü y e – S ä v ! i, ð Ü, y % ö !° f i e , È (Discussion List) – , ≤ Ä ^ i, i, f Ü, ð ð f Ö y x Ç ç @ Ä • i Ü, y Ó° # ^ i Ü, ~Ü, l e , ä , ≈ , y Ó° ! Ó E l l ^ i
Çe 'yhs ^ i ä , # , çöy!è, ^ i l l ^ ò Ä l y ^ i° ~ Ó Ç Ü, ü % f !ò!è, ^ i, Ä z ! Ó E l l ^ i ! ú, !_Ü, i, ^ i l f Ó° xyöyö ≤ Ä ö y ö ä , ^ i, l y ^ iÜ,
ð ð f ^ ióÓ° ü ^ i ö f – S à v Ó % ^ i° ! è , ö ^ Ö y i ≈ , (Bulletin Board) – , Ó % ^ i° ! è , ö ^ Ö y i ≈ , ~Ü, l e , Ä ^ i l l Ó % ! ú, !_Ü, ç ! Ó ^ i Ó°
^ i á y ^ ió ð ð f a i Ö y x ! i, ! ð ð f a i ^ Ü, y ö ! ò ! ò ≈ T ! Ó E l l ^ i Ó° í, z, ç Ó° i, y ^ ióÓ° ü, i, y ü, ≤ Ä Ü, y ç Ü Ü , ç y T Ü Ü Ü, Ó° ^ i, i,
çöy ^ iÓ° ö –
NSOU • SE-EC-21 23 ! Ó ! ú, ð ð ð f ^ ióÓ° ~Ü, y !òÜ, Ü Ü , çöy T Ü Ü ~Ü, ^ i e í, z _ ! Ó E l l ^ i ! e , ^ i Ü, ! ò l l ^ i ~Ü, l e , ð j ö i ≈
x y ^ i y ä , ç ö y Ó° * ^ i , ð ç ! ó ! i , • í° – ð y ö y Ó° i • z È Ü È ü • z° ! ö ü ≈ , Ó° x y ^ i y ä , ç ö y Ó° ^ i lÜ, Ó % ^ i° ! è , ö ^ Ö y l i ≈ , Ó° % ! Ó ö y • i f a è
~ á y ^ ió x y ^ i y ä , ç ö y Ó° Ü l i , Ü (thread) = !° lÜ, x l i, Ç ^ i ç z , ç , lÜ, Ü, ^ iÓ° ! ä , !° i, Ü, Ó° y ^ i° – ð Ö, Ó, ç Ó° ~ü ö ! Ü, ≤ Ä l i, l e ,
Ü Ü , çöy T Ü Ü ^ Ü, ç , lÜ, Ü, ^ iÓ° á Ñ % ^ i ç , çöy Ä l y ð Ö, Ó, ç Ó° • í° ú, ! Ó E l f ^ i, i, ≤ Ä ^ i l l y ç ö ð y ^ i , ç ^ i Ç , – S ä v ä , f y è , Ó° & ü
(Chat Rooms) – Ü Ü ä , f y è , Ó° & ü Ü Ü Ó f Ó f l i y , ç ö y Ä x ^ ióÜ, ü y ö % E l l ^ i Ü, ~Ü, ^ i e ~Ü, l e , ! Ó E l l ^ i Ó° í, z, ç Ó° !
ö ^ i ç ^ ióÓ° ü ^ i ö f x y ^ i y ä , ç ö y Ü,
Ó° y Ó° ~Ü, Ü, y l ≈ Ü, !Ó° , ç ! Ó ^ i Ó° – ~Ü, ~Ü, l e , Ü Ü ä , f y è , Ó° & ü Ü Ü ð y ö y Ó° i, ^ Ü, y ö ! ò ! ò ≈ T ü) ^ u , y ^ iÓÓ° (theme)
í, z, ç Ó° ^ i, i, Ó° • í° – í, z l y • # ð ð f Ó° y i, y ^ ióÓ° , ð ä È @ ü i, Ü Ü ä , f y è , Ó° & ü Ü Ü È Ü È ~ ≤ Ä ^ i Ó ç Ü, ^ iÓ° i, y ^ ióÓ° ü, i, y ü,
K, y, ç ö Ü, Ó° ^ i, i, çöy ^ iÓ° ö Ö y x ö f ^ i lÜ, y ö ð ð f Ó° ð y ^ i l x y ^ i y ä , ç ö y l !° E • ^ i, i, Ç« , ü • ö – Ü, y Ó° Ö y ! Ó° ç à l i, x ^ ióÜ, ð ü ^ i°
~ z ç Ó° ^ ióÓ° "Chat room" , ç ! Ó ^ i Ó° ^ i, i, Ó° Ü, Ó° y Ö y Ü Ü Ä ^ i l l Ó % , ^ y ! f i e , Ç Ü Ü ≤ Ä l i, ç , y ö ^ i lÜ, ú, y i, , y ^ ò Ä l y ^ Ü, y ö
!ò ! ò ≈ T ! Ó E l l ^ i Ó° í, z, ç Ó° x y ^ i y ä , ç ö y Ü, Ó° y Ó° ç ^ i ö f – i, ^ iÓ° ~ ð ^ i e x y ^ i y ä , ç ö y l x ç ç @ Ä • i Ü, y Ó° # ^ ióÓ° x y ^ i à
l y Ü, ^ i, i, ! ò ^ i ç ^ ióÓ° Ä • z "chat room" = !° Ó ð y ^ i l ! ò ! Ç , i, S ^ Ó ! ç T y Ó° V Ü, Ó° ^ i, i, • í° – ^ e 'i, y ^ ióÓ° ^ Ü, y ö x ó % ^ i l y à ñ
x ! ú, ^ i l y à ü) Ü, x y ^ i y ä , ç ö y Ö y ! ö i, y h s ^ , ç ö f ^ i Ü, ! w Ü, i, l f x y ö y ö ≤ Ä ö y ^ ióÓ° ~Ü, Ü, y l ≈ Ü, !Ó° ð Ó y l l Ó° ^ i y à y ^ i l y à ü y ö f ü
f l i y , ç ö Ü, Ó° ^ i, i, Ç« , ü • í° ~ z ç Ó° ^ ióÓ° "Chat Room" Ü È ~ Ó° ü y ö f lü – S5V Value Chain Model ≠ Value Chain Model
, ~Ü, l e , Ó f Ó ð y ! ^ Ü, Ó f Ó f l i y ^ i á y ^ ió í, z, ç ! % _ ð ü, è % , Ä i f y ^ iÓ° Ó° ü y ö f lü ~Ü, l e , ≤ Ä l i, ç , y ö i, y Ó° Ö y • z ^ iÓ° Ó°
x y Ó° y Ä l y Ó° ! Ü, ä%È ð y ^ i Ü, ^ i ü ö ! Ó ! ú, ð ð ð y ≤ y l ^ y Ó° Ö y ^ e 'i, y ^ ióÓ° ð % ò, i, ^ i y à y ^ i l y à Ó f Ó f l i y Ó° myÓ° y
≤ Ä l i, ç , y ^ ióÓ° ! ú, i, Ó° Ü, y Ó° x y Ó° y Ä l y Ó° ð l D ! ò ! ò ≈ T ü, y ^ iÓ° ð j ö , _ Ü, Ó° ^ i, i, Ç« , ü • í° – ~ Ó° ú, ^ i° ≤ Ä l i, ç , y ö i, y Ó°
Ü Ü • z ö ^ i ú, r e , ! Ó ° Ü Ü ^
Ü, l l y l i ú, y ^ iÓ° Ó f Ó • y Ó° Ü, Ó° ^ i, i, çöy ^ iÓ° ñ ð !
è, Ü, ð ü l l ^ i l e , Ü, ç ! Ó° ü y ^ i l l Ó° Ó Ó° y • Ü, y Ó° # Ó° Ü, y à È ^ i lÜ, Ü Ñ, y ä , y ü y° x y ü y ö ! ò Ü, Ó° ^ i, i, çöy ^ iÓ° – ~ ^ i, i,
≤ Ä l i, ç , y ^ ióÓ° á Ó° ä , x ^ ióÜ, è , y • z ð y l l ^ i° • í° – í, z, ç ! e % , ç ö Ó° # ^ e 'i, y Ó° ð ç f l i y Ó° ^ u , i, ^ iÓ° Ó° x y Ó° y Ä l y Ó° x ç ç ! Ó ^ i ç E l
Ü, ^ iÓ° ^ i, y y Ó° ú, ^ i ñ i, y ^ ióÓ° , ð ä È @ x, ð ä È @ ð j l 'i, Ó % è , ^ i, i, % ! Ó ö y • í° ~ Ó Ç , ç ! Ó° ^ i ç ^ i E l ^ e 'i, y Ö y ^ u , y _ y ^ ióÓ°
~Ü, l e , xü) i, ç) Ó ≈ ~ Ó Ç í, z ð i, ^ i Ö y ≤ Ä ö y ö Ü, Ó° y ð Ö, Ó, ç Ó° • í l l Ä ^ i e , – ! Ó ! ú, ð ð ð ≤ Ä ö y ^ ióÓ° ERP Ö y E-CRM , ç y l i, ^ i
ð ü, è % , Ä l f y Ó° = !° ~ z Ü, y ç x i, f h s ^ ò ç , i, y Ó° ð y ^ i l Ü, ^ iÓ° l y ^ iÜ, – S6V Manufacturer Model : ~ z Ó f Ó f l i y , ç ö y l
í, z l , ç ö y ö Ü, y Ó° # ð ç f l i y Ö y ≤ Ä l i, ç , y ö i, y ^ ióÓ° ! ò ^ i ç ^ ióÓ° Ä ^ i l l Ó ð y • z e , ^ i, i, Ó° Ü, ^ iÓ° ~ Ó Ç ^ z Ä ^ i l l Ó ð y • z ^ i e , Ó°
ü y ö f lü ð Ó y l l Ó° ^ e 'i, y Ö y ^ u , y _ y ^ ióÓ° Ü, y ^ i á È i, y Ó° , ç ö f ! Ó e ^ i Ü, ^ iÓ° – ~ z Ó f Ó f l i y l ^ Ä l i, ç , y ^ ióÓ° ^ Ü, y ö
l i, ! f T ... ! Ó i, z e , Ó° Ä ! Ó° ^ i e , y Ó° ≤ Ä ^ i l l y ç ö • í° ö y – ^ e 'i, y ^ ióÓ° ð l D ð Ó y l l Ó° ^ i y à y ^ i l y à È Ü È ~ Ó°

26 NSOU • SE-EC-21 í,z,z~Ïü,y á%~ï° ^ôï^ ñáy^ïö xyß! ÓK,y,öö Öy! ÓK,y,öö ßj!°i, ^Û,yö ú,ü≈ ÿ^ÏÜ, – ~•z öÓ^ ñöÓ^
!ÓK,y,öö ÑÜ, •z Pop-up windows Ó^ï– SâV Interstitials ÙÙÙÈÄ^ïï^ Ó Ó yí,zçy^ïÓ^ Û,y!Cí, ,öyí,y ^°yí, •ÄÏ^y Û,y#öñ
,ö%~ÏÓ^y ,öö≈y ç%~Ïí, , ^Ï!ÓK,y,öö ≤ÄÛ,y!Ó^i, •ï^ i,y^ÏÜ, •z Interstitials Ó^ï– S8V Subscription Model : ~•z öÓ^ ñöÓ^
ÓfÓßy!Ï^Û, ÚÙÛ^Ïí, °ÛÛÈÙÈ~ ßyöyÓ^ï, Users ,Öy ÓfÓ•yÓ^Û, yÓ^#Ó^ ßyÆy!•Û, xìÓy üy!Û, Öy Öy!Ó^Û, ~Û, Ìè,
!ú, ÈÙÈ~Ó^ üyöf^Ïü ßößf Û, ^ïÓ^ öÄÏ^y •ï^ – ÓfÓ•yÓ^Û, yÓ^#Ó^y !Ó!öü^ÏÏ^ ~•zÛÛ, °Ä^ÏÏ^ Óßy•zè ÈÙÈ~ ≤ÄÛ%, Ó^
,èÓ^ üy^Ïí !Ó!Óö !ÓÉÏ^ÏÏ^ Ó^ í,z,öÓ^ !Ó!ú,ß^ öÓ^ ñöÓ^ Û, ö^Ïè,rè, ÈÙÈ~Ó^ ßy^ÏÏ, èÓ^ Ìä,î, •^Ïí, ,öy^ÏÓ^ ö^~ÓÇ x^ÏöÜ,
^«^ Ïè•z ß•z Û, ö^Ïè,rè, ^ÏÜ, !öç Û,y^Ïç ≤ÄÛ, yÓ^hs^ ^ïÓ^ ÓfÓ•yÓ^Û, Ó^yÓ^ àÈyí, , ,öeÄ, öyö– ~•z Û, ö^Ïè,rè,
^Ï^ÏÜ, yö !ÓÉÏ^ÏÏ^ Ó^ í,z,öÓ^ •^Ïí, ,öy^ÏÓ^ ñÄ ≤ÄÛ, yÓ^hs^ ^ïÓ^ !ú, Ìí, Äñ x!í, Ä Öy !öi, yhs^ ßyöyÓ^i^ °áyÄ •^Ïí, ,öy^ÏÓ^ –
í,zòy•Ó^ ÌÈÙÙÈ netflix.com. S9V Affiliate Model : ~•z ÓfÓßy!Ï^Û, ÓfÓfliy, ööy! ßÖ≈≤ÄÏü ~Û, Ìè, Öy ~Û, y!öÛ,
ß%, èÓ^ Ìä,î, ñß%≤ÄÏk, ñÄ Users ,è, Δfy!ú, Û, ~xi, fhs^ ßü, k, çy# Ä^ÏÏ^ Óßy•zè, =!° Ìä,î, Û, Ó^y^ï – ~Ó^, öÓ^ ß•z
ÛÛ, °Ä^ÏÏ^ Óßy•zè, =!° ^Ïí, !ÓK,y,ööÛ, yÓ^#Ó^ Ä^ÏÏ^ Óßy•zè, Ìè, ^ÏÜ, Öy ^Û, yö !ö!ò≈T !ÓK,y,öi^ÏÜ, xhs^ ù≈, !_^
Û, Ó^y^Ïöy^ï^ Ìy^Ïí, Ä•z ßü, k, çy# Ä^ÏÏ^ Óßy•zè, è, Ó^ ßü, ° Users !ÓK,y,ööÛ, yÓ^#Ó^ !ÓK,y,öö!è, x!í, ß^Ïç•z^ òà^Ïí,
,öy^ÏÓ^ – ~•zú, y^ÏÓ x!í, ß^Ïç•z !ÓK,y,öö!è, ^ÏÜ, ~Û, !Ó, è% ßÇáfÛ, ^ù, y_ yÓ^ Û, y ÌäÈ ^, èÖÑ^ÏäÈ^ òÄÏ^y ßΩ, Ó, öÓ^
•ï^ – !Ó!öü^ÏÏ^ , è) ^ïÓ≈ í,z^ÏÏ^!äí, User Traffic , ßü, k, çy# Ä^ÏÏ^ Óßy•zè, Ìè, ^ÏÜ, per-click , Ì, öâ%È Öy per-sale , Ì, öâ%È Ìy
°ù, fyÇ^ÏçÓ^ xÇÇ ^Ï^ÏÜ, !Û, à%È Revenue ≤Äÿöy Û, Ó^y^ï – ~^Ï«^ Ïè , è) ^ïÓ≈Ó^ Ä^ÏÏ^ Óßy•è, z!è, ^ÏÜ, Affiliate
Ä^ÏÏ^ Óßy•zè, Óy^ï Ä ~•z Û, yÓ^ Öy!Ó^ ÓfÓfliy, ööy^ÏÜ, Affiliated Model !•Ïß^ÏÓ xy«^y!Ï^i, Û, Ó^y^ï Ìy^ÏÜ, –
xö%Ó^* , è ÓfÓfliy! ßÇfliy^ÏÏ^! , y^ÏöÓ^ !ÓK,y,ö^ÏöÓ^ x^ÏöÜ, áÓ^ ä, ßyð!^ , Ì^ñ ò÷%üye !ö^ÏçÓ^ Ä^ÏÏ^ Óßy•z^ Ìè, Ó^
í,z,öÓ^ !öü≈, Ó^ç#^ öy^Ï^ÏÜ, ~Û, Ìè, ß%≤ÄÏí, ! , Ì, ü^ÏM, ÈÓ^ üyöf^Ïü xi, fhs^ ößi, î, yÓ^ ßy^ÏÏ, ~Û, !Ó, è% ßÇáfÛ,
^ù, y_ yÓ^ Û, y ÌäÈ !ö^ÏçÓ^ Ó^ Óf^ , èç Û, Ó^yÓ^ ß%~ÏÏyà à^Ïè, – amazon.com !Ó^ÏY^Ó^ ßÖ≈≤ÄÏü !Û, à%È ßü, ° Affiliate
Ä^ÏÏ^ Óßy•zè ÈÙÈ~Ó^ ü^Ïöf ~Û, Ìè, – 2.6 ß
yÓ^yÇÇ ~•z ~Û, Û, Ìè, ,öyè, Û, ^ïÓ^ xyüÓ^y •
zÈÙÈÛ, üyß≈ÈÙÈ~Ó^ ÓfÓßy!Ï^Û, ü^Ïí, ° ßjè^ÏÜ≈, öyÓ^ïy^ , è°yüó ü) f!^è , è^Ï«^ Ó^ ßjè^ÏÜ≈, Ó^ í,z,öÓ^ !ú, Ì, Û, ^ïÓ^
•zÈÙÈ!Óç^Ïöß ü^Ïí, ° Ìly B 2 C ü^Ïí, °ñ B 2 B ü^Ïí, °ñ C 2 C
NSOU • SE-EC-21 27 ü^Ïí, ° ~ÓÇ C 2 B ü^Ïí, ° çyöyüó ^è^Ïè^ÏöÓ^ í,z,öÓ^ !ú, Ì, Û, ^ïÓ^ •zÈÙÈ!Óç^Ïöß ü^Ïí, °
^ÏüöÈÙÙÈ^ ÓyÛ, y^ÏÓ^ ç ü^Ïí, °ñ ~!@ Ä^ÏàÓ^ ü^Ïí, °ñ •zrè, yÓ^ !ú, Ì, Ìy ü^Ïí, °ñ Û, !üi, z!ö!è, ü^Ïí, °ñ ù, fy% ^ä, •zö ü^Ïí, °ñ
üfyö%ú, fyÛ, ä, yÓ^yÓ^ ü^Ïí, °ñ xfyí, ù, yÓ^è, y•z!ßÇ ü^Ïí, °ñ ßyÓ!f; , èçö ü^Ïí, ° ~ÓÇ ~!ú, !°^ÏÏ^è, ü^Ïí, ° ßj^
ÏÏ,
xy^Ïyä, öy Û, Ó^y^ï Ì^ÏäÈ– 2.7
xö%ç#^ö#
SÛ, V Ó% !öÓ≈yä, è# ≤Äÿz 1. È^Û, yö% ü^Ïí, °ïÓ^ x, öÓ^ öyü Reverse Auction Öy Demand collection model? SÛ, V B 2
C SáV B 2 B SàV C 2 C SáV C 2 B 2. netflix.com ^Û, yö% ü^Ïí, °ïÓ^ í,zòy•Ó^ Ì/SÛ, V Brokerage Model SáV Manufactures
Model SàV Subscription Model SàV Affiliate Model 3. Ä^ÏÏ^ Ó Ó yí,zçy^ïÓ^ Û,y!Cí, ,öyí,y ^°yí, •ÄÏ^y Û,y#öñ ,ö%~ÏÓ^y
,öyí,y ç%~Ïí, , ^Ï!ÓK,y,öö ≤ÄÛ,y!Ó^i, •ï^ i,y^ÏÜ, •z _____ Ó^ï– SÛ, V Banner SáV Pop-up windows SàV Interstitials
SàV Sky sevappers SáV ßÇ!«^Æ ≤Äÿz 1. Ó!ò≈i, üyö ßÇ^ÏÏyçö Öy Value Addition Û, y^ÏÜ, Ó^Ï^/2. Aggregator Model Û, #/3.
Hubs Û, #/ SàV Ó^ ä, öyöü≈# ≤Äÿz 1. Value Chain Model Û, #/!öi, zç^è, yÓ^ Û, y^ÏÜ, Ó^Ï^/2. B 2 C Èü^Ïí, ° Ó^Ï^i, !Û,
^Öy^Ïè, ò^~Ó^ Û, ^ÏÏ^Û, Ìè, ß%!Óöy !°á%ö– 3. Inter-mediary Model Û, #/ Affiliate Model ßj^ÏÏ, !°á%ö–
28 NSOU • SE-EC-21 ~Û, Û, È Û È3 □ ≤ÄÏ!^!_ ~ÓÇ •zÈÙÈÓfÓßy àè, è 3.0 í,z^Ïçf 3.1 ^èè, ÄÏ^yÛ≈ ß ~ÓÇ •zrè, yÓ^ ^Ïèè,
•zí,z. xyÓ^ . ~° 3.2 Ó^yí,zè, yÓ^ 3.3 •zrè, yÓ^ ^Ïèè, ^≤Äÿ^Ïè, yÛ, ° ß%•zè, 3.4 È•zí,z!öü, ü≈!Ó^ ÌÏßyß≈ ^°y^ÏÜ, è, yÓ^ ß 3.5
è, Δy^TM!üçö Û, ^Ïrè, Δy^ ^≤Äÿ^Ïè, yÛ, ° 3.6 ßy≈, •z!Oö 3.7 ÄÏ^y", ÄÏ^y•zí, Ä^ÏÏ^ Ó 3.8 Ä^ÏÏ^
Ó Ó yí,zçyÓ^ 3.9 ß
yÓ^yÇÇ 3.10 xö%ç#^ö# 3.0
í,z^Ïçf ~•z ~Û, Û, Ìè, ,
öyè, Û,
Ó^
yÓ^ ,
öÓ^
xy,
ööyÓ^y ^ÏÏÛ, ° !ÓÉÏ^ÏÏ^ K, yö xç≈ö Û, Ó^ ^Ïí, , öyÓ^ ^Ïöö^ ß=!° •ÈÙÙÈ • ^èè, ÄÏ^yÛ≈ ß ~ÓÇ •zrè, yÓ^ ^Ïèè, URL •
, Ó^yí,zè, yÓ^ • •zrè, yÓ^ ^Ïèè, ^≤Äÿ^Ïè, yÛ, ° ß%•zè, • •zí,z!öü≈, ü!Ó^ ÌÏßyß≈ ^°y^ÏÜ, è, yÓ^ ß • è, Δy^TM!üçö Û, ^Ïrè, Δy^
^≤Äÿ^Ïè, yÛ, °

NSOU • SE-EC-21 29 • ſyã≈ ,•z!Oö • òf Äî`y≈, Äî`yzi, Äîî`Ó • Äîî`Ó Óyí,zçyÓ 3.1 ãë,Äî`yÜ≈,ſ ~ÓÇ •zrê,yÓ`î`löë, Íáo ~Ü,Îé, Ü,¡ð%fé,yÓ`î`Ü, xyÓ` ~Ü,Îé, Ü,¡ð%fé,yÓ`ÈÜÈ~Ó` ſ`ID Î%_ Ü,Ó`y`ï` Ìy`li, i,y`lòÓ` ü`lòf xli, ſ`îç`z`i,`llfÓ` xyòyò≤Äòyò äë,`li, çy`ÍÓ`ñ`i,áo` ãz`ò%!ë, Ü,¡ð%fé,yÓ` ~Ü,Îé, ãë,Äî`yÜ≈,ſ,¡T Ü,`ÍÓ` – xí,~Ó`~Ü,Îé, ſyóyÓ`î`Ü,¡ð%fé,yÓ` ãë,Äî`yÜ≈, üy`lò xyüy`lòÓ` Ó%é,`li, •ÍÓ`ò%z`Óy`i,yÓ``î`Ü,`ÓÇ# Ü,¡ð%fé,yÓ``Í`!° ~ÍÜ, x,ç`ÍÓ`Ó` ſy`ll ſÇÍ%_ Óy ſj,ç,` ~ÓÇ !Ü,ã%È •z`Í°Q...IöÜ, ãë,Äî`yÜ≈, Í`sfÓ` í,z,ç`!li!í, Íy ~•z ſÇÍ%!_!e`i, Ü,¡ð%fé,yÓ` =!°Ó` ü`lòf i,lf xyòyò ≤Äòy`lò ſy•yÍf Ü,`ÍÓ` – !öj`!°lái, çk,li,`li, ~•zÓ`*,ç`~Ü,Îé, ãë,Äî`y`î`Ü≈,Ó` ü`lòf Ü,¡ð%fé,yÓ` =!°ÍÜ, ~ÍÜ, x,ç`ÍÓ`Ó` ſy`ll ſÇÍ%_ Ü,Ó`y`ï` ÜÜÜÈ1– Ü,Ó`%Óy`i,yÓ`ÈÜÈ~Ó` üyóf`ü`lò Ìy`Ü, Wired connection Óy•`ll` Ìy`Ü, – 2– i,yÓ`•#ö ſÇÍ%!_ Ü,Ó`î` Ìy`Ü, Wireless connection Óy•`ll` Ìy`Ü, – [~è,yÓ` ſj`!`Í, xyüÓ`y`~Ü,òü`çEÍ`~Ü,`ÍÜ, xy`Íyã,çy`Ü,Ó`Ó] ~Ü,Îé, ſyóyÓ`î`Ü,¡ð%fé,yÓ` ãë,Äî`y`î`Ü≈,Ó` ü`lòf xyüÓ`y`òá`li, çy•zÈÜÜÜÈS1V !Ü,ã%È Ü,¡ð%fé,yÓ``Í`!° ~ÍÜ, x,ç`ÍÓ`Ó` ſy`ll ſÇÍ%_ Ä i,¡ç`öi, Ü,yÓ``li`~ÍÜ, x,ç`ÍÓ`ſ`ID`i,lf xyòyò ≤Äòy`lò ſ«ü– S2V ò%!ë, Óy`i,`li,y`!öÜ, Ü,¡ð%fé,yÓ``î`Ü, Í%_ Ü,yÓ`#` Ìyày`lly`ü`ü`fÜ– S3V !Ü,ã%È •z`Í°Ü,é,Δ!öÜ, ãë,Äî`yÜ≈, Ísf`Íü)• Íy`i,`llfÓ` xyòyòÈÜÈ≤ÄòyòÈÜÜÜÈ,ç!Ó`ã,y`öy`~ÓÇ !ö!`sf`Ü,Ó``li, ſy•yÍf`Ü,`ÍÓ` – S4V !Ü,ã%È ãë,Äî`yÜ≈, ſ`Äî`fyÓ` (Software) Íy`ãë,Äî`yÜ≈, Ísf`!°ÍÜ, Ü,yç Ü,Ó``li, ſy•yÍf`Ü,`ÍÓ` – ~•zÓ`*,ç`~Ü,`~Ü,Îé, m#`çÈÜÈ~Ó` òfyí`i,Ó`#`Äî`y`Ü,¡ð%fé,yÓ``ãë,Äî`yÜ≈, =!° Íáo ~ÍÜ, x,ç`ÍÓ`Ó` ſy`ll ſÇÍ%_ Ü,Ó`y`ï` i,áo`~Ü,Îé, Ó,•`zrê,yÓ``ãë,Äî`yÜ≈, (Inter Network) Óy`xhs`çç`yÈÜÈ~Ó` ſ,¡T`•` – ~Ü,Îé, ſy,° Inter Network, i,yÓ` ÓfÓ•yÓ`Ü,yÓ`#`ÍÜ, !Ó!ù`ß` NetworkÈÜÈ~Ó` computer =!°Ó``Í`ÍÜ,y`i,lf ÓfÓ•yÓ`Ü,Ó``li, ſ«ü`Ü,`ÍÓ``i,y`Í° Ä ÓfÓ•yÓ`Ü,yÓ`#`ÍÜ, ~Ü,•zſ`ID`!Ó!ù`ß` ãë,Äî`y`î`Ü≈,Ó` ≤Äí%!_`ài, !Ó!Óöi,y`Ä`ç!ë,çy`i,`Í`ÍÜ, ≤Äü,y`Óü%_`~Ü,Îé, ç!Ó``ÍÓÇ`!ö`ll` Ìy`Ü, – 30 NSOU • SE-EC-21 !ä,e`òç`3.1 !ÓEÍ`è,y`Ó%é,`li, ſy`!Ó`lò•`ÍÓ– !ä,e`3.1 : ãë,Äî`yÜ≈, Ä•zrê,yÓ``î`löë,ÈÜÈ~Ó` ü`lòf ſj,çÜ≈, Network B Network A Network C xò%Ó`*,çü,y`ÍÓ`ſÇÍ%_ Ü,¡ð%fé,yÓ` =!°Ó` ü`lòf i,`llfÓ``òÄî`y`ã,`Í°`Ü,ç,y`ÍÓñ`~Ü,é%, xy`Íyã,çy`Ü,Ó`y`Íy,ÈÜÜÜÜÈ%!ë, ÈÜ,¡ð%fé,yÓ`ÈÜÈ`Ü, i,y`ÍÓ`Ó` üyóf`ü`ç%`li, , !ò`i,y`lòÓ` ü`lòf i,lf !Ó!öü!` Ü,Ó`y`ſQ,Ó– !Ü,ç`ſſſy`ãáy`ò!` ſáy`lòñ`Íáo`ò%zÈÜÈ~Ó``ÓÇ# Ü,¡ð%fé,yÓ`Í%_`•Í`– i,áo`Ü,y`Ü,¡ð%fé,yÓ``Ü,y`Ü,¡ð%fé,yÓ`ÈÜÈ~Ó`ſ`ID`Ü,Ìy`Ó`ÍÓ`ſi,lf !Ó!öü!` Ü,Ó``ÍÓV`ſè,y`!öè`yÓ`i`Ü,Ó`y`ſyüyf`ſſſfyÓ`ſ,¡TÓ`Ü,`ÍÓ`– NetworkÈÜÈ~`xÓ!fllii, Ü,¡ð%fé,yÓ` =!°Ó` ü`lòf i,`llfÓ` xyòyò ≤Äòyò`•Í`~Ü,Îé, Ìyày`llyà (communication) üyóf`ü`ü,çy`yàü,y`!à Ü,`ÍÓ` ÓfÓ•yÓ`Ü,`ÍÓ` SÓy`shared communication channel)– ~Í«`íe`~Ü,Îé, ãë,Äî`y`î`Ü≈, xÓ!fllii, Ü,¡ð%fé,yÓ` Ä`!ò`Ä`Ü,¡ð%fé,yÓ`È`BUÈ`Ü, !Ü,ã%È`i,lf çyè,y`li, Íy!`i,y`Í°`ſz`ãë,Äî`y`î`Ü≈, xÓ!fllii, i,lf Ü,¡ð%fé,yÓ`ÈÜÈ =!°Ä`ã,y`z`Í°`z`ſz`i,ç!f!è, @`Ä`Ü,Ó``li, çy`Ó`ÍÓ– i,y`Í°`~•zſÇÍÓ`fÓfiiyl` çyè,y`lòy`Ü,y`i,lf`ãë,Äî`y`î`Ü≈, xÓ!fllii, ſühfll`Ü,¡ð%fé,yÓ`~Ó`Ü,y`ÍàÈ•z`ç!ó`ÍàÈ`Íy`ñ`Íy`Ü,áo•z`~Ü,Îé, xyòç≈`i,lf`xyòyò ≤ÄòyòÈÜÈ~Ó` ç!ó``ÍÓÇ`•li, çy`ÍÓ`çy`– x,çó`!ö`ÍÜ, xyÓyÓ`!ò`ãë,Äî`y`î`Ü≈,Ó` ≤Äí,Îé, Ü,¡ð%fé,yÓ`ÈÜÈ~Ó` ſy`ll`z`ç!lÜ, ç!lÜ, !ò`ÍÓ!öi, ä,fy`lò`~i,Ó`#`Ü,Ó``li, •Í`i,y`Í°`~Ü,Îé, ãë,Äî`y`î`Ü≈,Ó` Óy!Ü, 100!è, Ü,¡ð%fé,yÓ`ÈÜÈ~Ó`ſ`ID`Ìyày`llyà Ü,Ó``li, •Í`i,y`Í°`100!è, ç!lÜ, ç!lÜ, Ìyày`llyà (communication) •y`zöÈÜÈ~Ó` ≤Ä`ll`yçò`•ÍÓ– Íy`ÓyhflÍó`«`íe`ſQ,Ó`ç!ó`ö!– i,y`li, Network ç!ó`Ü,yè,y`üy (Infrastructure) Óf!`ü, #Eíü,y`ÍÓ`Ó,!k, çy!`– ~•z`ſſſy`ſyüy`lò`~Ü,Îé, i,z,çy!`xÓ`j,ç`Ü,Ó`y`ï` Íy`Ü, Switching Ó`Í°– Switching ≤Äí%!_ (Technology) ÓfÓ•yÓ`Ü,`ÍÓ`~Ü,Îé, shared communication channelÈÜÈ~Ó` üyóf`ü`ãë,Äî`y`î`Ü≈,Ó``Í`ÍÜ,y`ò%!è, Ü,¡ð%fé,yÓ`i,y`lòÓ`ü`lòf i,lf xyòyò ≤Äòy`lò ſ«ü`ü`•Í`– NSOU • SE-EC-21 31 Switching ò%•z`≤Äü,y`ÍÓ`Ó`ÈÜÜÜÈ`S1V`Circuit Switching–~Í«`íe`ò%!è, Ü,¡ð%fé,yÓ`ÈÜÈ~Ó` ü`lòf`~Ü,Îé, !ò!ò≈çT`ç! (Dedicated Path) `i,Ó``•Í`~ÓÇ`i,lf xyòyò ≤Äòyò`Ä•z`~Ü,Îé, üyè`!ò!ò≈çT`ç!`ÍÓ`üyóf`ü`z`â`lè, Ìy`ÍÜ, – S2V`Packet Switching–~Í«`íe`Ü,y`!ò!ò≈çT`ç! (Dedicated Path) Ìy`ÍÜ, çy– ſj,ç!è, i,ç!f!è, !Ó!ù`ß``ãÈyè,`ãÈyè, PacketÈÜÈ~Ó` xyÜ,y`ÍÓ``ü,`Íà`ãÄî`y`ï`~ÓÇ`i,y`ãë,Äî`y`î`Ü≈,Ó` !Ó!ù`ß` ç`ll`!ò!ò≈çT`Ü,¡ð%fé,yÓ`!è,`li, ç`öÑÓ`ÍàÈ`Íy!–`ÓÇ#Ó`ü,y`à`Computer Network`~ÓÇ`Internet`~•z`Packet SwitchingÈÜÈ~Ó`üyóf`ü`z`i,lf xyòyò ≤Äòyò`Ü,`ÍÓ`Ìy`ÍÜ, – 3.2 Ó`yí,zè,yÓ`ò%!è, ç!lÜ, ãë,Äî`y`î`Ü≈,Ó` ü`lòf`Ìyày`lly`ÍàÓ`ç`lòf`~Ü,Îé, •z`Í°Ü,é,Δ!öÜ, Í`sfÓ` ÓfÓ•yÓ`Ü,Ó`y`ï` ÍyÓ` çyü`Router, – RouterÈÜÈ~Ó`i,lf`ü,y`l,y`yÓ` (Database)ÈÜÈ~`~Ü,Îé, Routing Table Ìy`ÍÜ, Ìy`lò`Network`!è,Ü,y`y` (Address) çyü`Íy`ÍÜ, – RouterÈÜÈ~Ó`~•z`«`üi,y` (Addressing capability) ÈÜÈ`Ü, ÓfÓ•yÓ`Ü,`ÍÓ`i,lf`ÍÜ,~Ü,Îé, NetworkÈÜÈ~Ó`~Ü,Îé, Ü,¡ð%fé,yÓ``Í`ÍÜ, x,çó`~Ü,Îé, NetworkÈÜÈ~ çyè,y`lòy`ſQ,Ó`ç!ó`•Í`– [~áo`xÓ!ò`xyüÓ`y`communicationÈÜÈ~Ó` HardwareÈÜÈ~Ó` !öÜ,é,y`!ò`ÍÍ`xy`Íyã,çy`Ü,Ó`!àÈ`yü–] 3.3`zrê,yÓ``î`löë, ç`Äy`Íè,y`Ü,ç`ſ%zè, Protocol`•`~Ü,`ſè, !ö!`yüÓ`#– Internet Protocol suite`•`~Ü, =FãÈ`!ö!`üyÓ`#`Íy`xò%ſÓ`i`Ü,Ó``Í°`!Ó!ù`ß` operating system`~ÓÇ`çy`y`ç!ó``lòÓ``Ìyày`lly`ÍàÓ`üyóf`ü` (communication channel)ÈÜÈ~Ó` ſ#`üyÓk`i,y`ÍÜ, xli,e`ü`Ü,`ÍÓ`

ñ ò%•z Óy ĩ,yÓ° ^ ÓÇ# Ü, ĩð%fê,yÓ° !ò^İç^İòÓ° ü^İòf ĩ,İf xyòyö ≤ĂòyöÈÜÈ~ İ«ü•İİ° – ~Ü,İê, Ü, ĩð%fê,yÓ° İáo xyÓ° ~Ü,İê, Ü, ĩð%fê,yÓ° ÈÜÈ~Ó° İ^İD İÇ^İİyà fliy, ðö Ü, Ó° ^İİ, Ó^İİ ĩ,áó İŞ•z Ü, ĩð%fê,yÓ° İê, !Ü, OS myÓ°y, ð!Ó° ä,y!°İ, Óy ^Ü, yò Hardware Platform, ÓfÓ•yÓ° •İ° ĩ,xy xy^İà İyÜ, ^İİ,È çyöy İΩ,Ó°•İ° öy– ĩ,y•z ĩ,İf xyòyö ≤ĂòyöÈÜÈ~Ó° ~Ü,İê, !ò!ò≈<T !ò!üyÓ°# ≤Ă^İİ°yçö İy^İİ, ^Ü, yóÓ°Ü, ü İÜİŞfyÓ° İŞø%á#ö öy•İİ, •İ° – Internet protocol suite •° ~Ü, =FàÈ !ò!üyÓ°#Ó° İü!<T İy ò%İê, Ü, ĩð%fê,yÓ° ÜÈ~Ó° ü^İòf ĩ,İf xyòyö ≤Ăòyö^İÜ, ç, ð!Ó° ä,y°öy Ü, İÓ° – Internet Protocol Suite ~•z ≤Ăİ!üÜ, Ü, yç!ê, İŞİöİ° Ü, İÓ° IP Address system myÓ°y– Ü, yı,z^İÜ, !Ü, à%È, çöyê,y^İİ, ^à^İ° ≤Ăİ!ü•z İê,y çyöy xÓÇf•z òÓ°Ü, yÓ° ^İê,y •° ≤Ăy, ð^İÜ, Ó° xÓfliyö Óy İê,Ü, yöy

32 NSOU • SE-EC-21 (Address), – ~áy^İö İê,Ü, ~Ü,•zÜ,y^İÓ ≤Ăy, ðÜ, Ü, ĩð%fê,yÓ° ÜÈ~Ó° xÓfliyö Óy İê,Ü, yöy öy çyö^İ° ĩ,y^İÜ, !Ü, à%È, çöyê,y^İöy İΩ,Ó° òİ° – IP Address SystemÈÜÈ~Ó° üyòf^İü ^òê, Äİ°y^İÜ≈, xÓ!fliİ, İüİfli Ü, ĩð%fê,yÓ° ÈÜÈ~Ü, ~Ü, ~Ü,İê, İİİ, sf İê,Ü, yöy (Address), ^òÄİ°y•İ° S!Ó°İçİÉİ ü,y^İÓ à!ê,İ, Ü, ĩ,Ü, =!° İÇáfyÓ° İü!<TV– ~•z IP Address =!° İİİ, sf ~ÓÇ ~•z İÇáfyÓ° myÓ°y•z ~Ü,İê, NetworkÈÜÈ~Ó° ü^İòf ~Ü,İê, Ü, ĩð%fê,yÓ° ÜÈ~Ü, !ò!ò≈<Tü,y^İÓ !ä, !•İ, Ü, Ó°y İΩ,Ó°•İ° – ~Ü,İê, İyóyÓ° İ IP Address, İê,Ü, ~Ó°Ü, ü•İ° ÈÜÜÈ 192. 168. 1. 1. (IPv 4) ~Ü,İê, IP AddressÈÜÈ~Ó° ò%İê, ü,yàÈ İy^İÜ, ÈÜÜÈ S1V Network ID – İy Network İê, İÜ, !ä, !•İ, Ü, Ó° ^İİ, İy•yİf Ü, İÓ° – S2V Host ID – İy İŞ•z ^òê, Äİ°y^İÜ≈, xÓ!fliİ, Host Óy Ü, ĩð%fê,yÓ° İê, İÜ, İöy_ Ü, Ó° ^İİ, İy•yİf Ü, İÓ° – ^òê, Äİ°y≈, ÈÜÈ~Ó° xyİ°İ, ö !Ó°İÖä, öy Ü, İÓ° IP v 4ÈÜÈ~ IP Address, ç, =!°İÜ, çöNyä, İê, ^òİ#^İİ, ü,yà Ü, Ó°y •^İİ° İäÈÈÜÜÈ S1V Class A ? IP Address İê, ≤Ăİü ü,yà!ê, Net ID ~ÓÇ Óy!Ü, İ!ö!ê, ü,yà Host ID. ? ? ? S2V Class B ? ? ? ? ? S3V Class C ? ? ? ? ? S4V Class D ? ? MulticastingÜÈ~Ó° çöf !ò!ò≈<T S5V Class E ? ? à^İÓÉİy İÇe°yhs Ü, y^İçÓ° çöf !ò!ò≈<T– 3.4 È•zİ, z!òü, ü≈ !Ó° İŞyİ≈ ^°y^İÜ, ê,yÓ° İ Uniform Resource Locator xyüy^İòÓ° ~Ü, ê,y x!ü, İ” (Uniform) İ,z, öyòy^İòÓ° İŞ, yò òİ° İy xÓ°İö Ü, İÓ° •zrê,yÓ° İöê, ProtocolÈÜÈ~Ó° üyòf^İü xyÜ°y InternetÈÜÈ~ xÓ!fliİ, ^İ ^Ü, yò ĩ,İf Óy İŞİö (Resource) ^Ü, İä, !•İ, Ü, Ó° ^İİ, çöy!Ó° – URL (Standard Naming Scheme) ÓfÓ•yÓ° Ü, İÓ° xyüy^İòÓ° ~•z İ%!Óóy ≤Ăòyö Ü, İÓ° – Standard Naming SchemeÈÜÈ~ ≤Ăİ!ü, İê, Protocol ÓfÓ•y^İÓ°Ó° çöf ~Ü, Net ID Host ID Host ID Net ID ≤Ăİü 2!ê, !Óê, ^àÈ^İİ, ç, Host ID Net ID ≤Ăİü 3!ê, !Óê, ^àÈ^İİ, ç, İä, e 11.2

NSOU • SE-EC-21 33 ~Ü,İê, !ò!ò≈<T, çk, İİ, Óy İö!ü xò%İÓ°İ Ü, İÓ° ^°áyÓ° !Óòyö !°İ, ðÓk, Ü, Ó°y•İİ^İäÈ– ÓfÓ•yÓ° Ü, yÓ° #^İÜ, !ò!ò≈<T ProtocolÈÜÈ!ê, Ó° !ò!üyÓ°# xò%İÓ°İ Ü, İÓ° ĩ, İÓ°•z InternetÈÜÈ~ ^Ü, yò ĩ,İf Óy İ,yê,yÓ° İŞ, yò Ü, Ó° ^İİ, çöy^İÓ°ö– ~Ü,İê, İyóyÓ° İ Web Resource (website Óy web page) ^Ü, ^, ð^İİ, •İ° İ, çk, İİ, İİ, !°ä İİ, •İÓ° SÓy URL, !ò^İİ, •İ°V ĩ,yÓ° àè, ç, çk, İİ, ü°İ, ~•z Ó°*, ð ÈÜÜÈ Protocol Host resource or the Name Name File Name https://www.gmail.com/login. ~•z Ó°*, ð ^°áy^İÜ, ç, z URL Óy•İ° – ~•z ^°áo^İç°# !ò!ò≈<T ~ÓÇ x!ü, İ” – ^İÜ, yò website Óy webpage, áN%ç^İİ, ^à^İ° ~•z ^°áo^İç°# Óy ÓfyÜ, Ó°İ ü^İò•z xyüy^İòÓ° !°ä İİ, •İÓ°– ~•z URLÈÜÈ~ ≤Ăİ!ü•z xyüÓ°y ^òä İİ, çöyÓ° Protocol, İê, Ó° öyü– ĩ,yÓ° , ðÓ° !ò!ò≈<T syntax, ~İê, İÜ, ç, İÜ, #Ü, Ó°İ (Separator)ÈÜÈ~Ó° Ü, yç Ü, İÓ° – ĩ,yÓ° , ðÓ° # Double flash (//), ~İê, Ä URL scheme ^İÜ, Protocol İê, İÜ, xy°yòy Ü, Ó° ^İİ, İy•yİf Ü, İÓ° – ĩ,yÓ° , ðÓ° xy^İŞ Host Name– Host Name İê, xyÓyÓ° İ!ö, ü,y^İà !Óü, ç, –ÈÜÜÈÈ www.gmail.com subdomain. Domain. Top level Domain ~Ó° , ð^İÓ° ~İê, İÜ, ç, Single slash (/) İy^İÜ, – ~İê, !ò!ò≈<T ĩ, İİf ^, çÖäÈy^İöyÓ° , ð! !ò!ò≈<T Ü, İÓ° – xÓ°İç^İÉİ xy^İŞ !ò!ò≈<T Resouce!ê, ÈÜÜÈÈ~^İ«, İİe login, ç, ç, y (page)– ~•z òÓ° İöÓ° !Ó!ü, İ” ProtocolÈÜÈ~Ó° çöf ~Ü, ~Ü,İê, ÓfyÜ, Ó°İàİ, !ò!üyÓ°# İB, !°İ, ^°á!ö^İç°# !ò!ò≈<T Ü, İÓ° ^òÄİ°y xy^İäÈ İy İŞ•z Protocol, ÓfÓ•y^İÓ°Ó° ^«, İİe x!ü, İ” ~ÓÇ İÜ, ç, ÓfÓ•yÓ° Ü, yÓ° #^İÜ, ç, İ^İÜ, yò ResourceÈÜÈ~İÜ, ^, çö İİ ~•z !ò!ò≈<T URL, ÓfÓ•yÓ° Ü, Ó° ^İİ, •İ° – Hp àÈyİ, ç, yÄ xyÓ° Ä İŞÓ° Protocol ÓfÓ•*İ, •İ° İŞ=!° •°ÈÜÜÈÈFTP, Gopher, Mail to, Telnet •zİ, fy!ò– xyüÓ°y, xy^İä•z ^òİá!äÈ İ URLÈÜÈ~Ó° Host öyü!ê, xyİ^İ° Ü, İİ^Ü, İê, ê%, Ü, İÓ°y ê%, Ü, İÓ°y xÇ^İçÓ° İü!<T– xÇÇ=!° (.) (separator) myÓ°y ~İÜ, x, ç^İÓ°Ó° İ^İÜ, xy°yöyÜ, İ, ç, – ~•z Host öyüÈÜÈ~Ó° İÓ° İİ^İÜ, ^ç^İÉİÓ° xÇÇ!ê, İÜ, Ó°İ° Top le vel Domain– Internet ò%İò!yİ° !ò!ò≈<T Ü, İİ^Ü, İê, Top level Domain xy^İäÈ ^İüöÈÜÜÈÈ com – ÓfÓ°yİ! Ü, (Commercial sites) edu – !Ç«y, ç, ç, yò (Educational sites) gov – İÓ° Ü, yÓ° # (Non-military government sites) mil – !ü!ê,y!Ó° (Military sites)

ÜÜÜÜÜÜÜÜ S1V Keyword Searching—~•z , ök, !i, ſŒÖ“ll“ÜÜ, ſ%, ö!Ö“!ä, i, , ök, !i, — searched string “ÜÜ, !Ü, ä%É keyword , “Ö“!äÉ lö“ll“ ſŒz ſÇe“yhs“ ſŒ web page , Öy “ſŒz çŒ ſB, !“i, ſſuhfl“ Documents =!“ÜÜ, ÓfÓ•yÓ“ Ü, yÓ“ #Ó“ ſyü“lö i%, “i“ ö“Ü“ ~•z Search Engine— S2V Concept Based Searching—KeywordÜÈ~Ó“ Óò“i“ ~•z «, “le Search Engine, searched string, ÈÜÈ~Ó“ Semantic analysis Ü, Ó“yÓ“ “ä, <Ty Ü, “Ü“ Öy Search stringÈÜÈ~ ~Ü, é, y üy“lö “i, !Ö“ Ü, “Ü“ Ä“ſŒz ſÇe“yhs“ i, ſf, “öç Ü, “Ü“ — 3.7 Ä“y“, Ä“y•zi, Ä“ll“ Ó World Wide Web , •zrê, yÓ“ “löè, ö!“ S!“òÄ“Äyl“ ~Ü, •z x“ll“= ÓfÓ•*i, •“V— World Wide Web (www) xyſ“i“ ~Ü, =FäÈ, “ö!Ö“ “lÉlÖy— www ~Ü, !é, Internet “Ä!“!_“ !ü, !_Ü, i, ſf , “ö!Ö“ “lÉlÖy ÓfÓfliy (Information system) “läy“lö ſſuhfl“ i, ſf Öy web resource “Ü, ~Ü, !é, x!ü, ß“ , ök, !i, ÈÜÜÜÈSOUiform Resource Locator) myÓ“y !ä, !, “i, Ü, Ó“i ſŒ, Ó— ~•z ſŒ, ° web resourceÜÈ=!“ hpertext myÓ“y ~“ÜÜ, x, “ö“Ü“Ü“ ſ“ID ſÇj, _ (interlinked) ~ÓÇ URLÈÜÈ~Ó“ ſy•y“llf i, y“löÖ“ InternetÈÜÈ~ áŒ““lç , öyÄ“y“ly“ — ~•z ÓfÓfliy“ i, ſf=!“ HTTP , , ök, !i, “ll“ , “ÄÖy!“i, •“ ~ÓÇ web browser öyÜÜ, software, ÈÜÈ~Ó“ üyôf“lü ~•z ſŒ, ° web resource =!“ÜÜ, x!ü, !, i, Ü, Ó“y ſŒ, Ó, “ö“ •“ — ~•z ſŒ, ° i, ſf=!“ !Ö!ü, ß“ web serverÈÜÈ~ “ÄÜ, y!“i, Ü, Ó“y •“ll“ ly“ÜÜ, — web browser , Ü, y!“i, Ä•z ſŒ, ° web server , ~Ü, ſ“ID HTTP protocol , xö%ſŒ“i Ü, “Ü“ “läy“ll“y“läÖ“ üyôf“lü !ö!ò≈<T i, ſf xy•Ó“i Ü, “Ü“ ly“ÜÜ, — World wide web , i, y•z !öi, yhs“ •z Internet , “Ä!“!_“ !öü≈, Ó“ i, ſf , “ö!Ö“ “lÉlÖy “ÄyöÜ, yÓ“ # ~Ü, !é, x!i, i, z, ß“i, ÓfÓfliy, ööy— Hypertext Hypertext , ~Ü, “ö“ “löÖ“ text “ll“ÜÜ, xöf text, ÈÜÈ~Ó“ !“B, Ó•ö Ü, “Ü“ “ü, “i“ ~Ü, !é, text , “ll“ÜÜ, “ſŒz !“B, ~“lö !ö!ò≈<T text, ÈÜÈ~ x!i, ſŒ, “lçz , “öäEy“löy ſŒ, Ó, “ö“ •“ — Ted Netron, 1965ÈÜÈ~ “Äl“ü ~•z çŒ!“é, Ó“ ÓfÓ•yÓ“ Ü, “Ü“ “ö— World Wide Web , ſyü, “i“fÓ“ ü“ “i“ ~•z hypertext. Hypertext Transfer Protocol (HTTP) ~!é, ~Ü, !é, Application Layer, ÈÜÈ~Ó“ Protocol , ly hypertext Öy hypermedia çyi, #“i“ i, “llfÓ“ !Öi, Ó“i (distribution) ~ÓÇ ſŒ“ll“y!ä, y (collaboration)ÈÜÈ~ ſ«, ü— World Wide WebÈÜÈ~Ó“ !ü, !_z •° HTTP.

NSOU • SE-EC-21 37 Hypertext Markup Language (HTML) Mark up language ~Ü, “ö“ “löÖ“ Ü, ç%fé, yÓ“ !ü, !_Ü, text “Ä!e“l“yçyi, Ü, Ó“i “läy“lö !Ü, !Ööfy“ll“ “Ä!“i, !é, text “ÄÜ, y!“i, •“Ü“ ſŒz ſÇe“yhs“ !ö“lö≈çyÓ“# !ö!ò≈<T web page !é, “ll“ , •z !“! , “öÖk, Ü, “Ü“ Ó“ yáy•“ — ~•zÓ“ * , “ö !ö!ò≈çyÓ“# i, ſf xy•Ó“iÜ, yÓ“ #Ó“ x“ “lç, ſB, !“i, ly“ÜÜ, ~ÓÇ ÓfÓ•yÓ“ Ü, yÓ“ # “ö% i, “llfÓ“ xyfl|yòè%, Ü%, •z , öyö— Mark up language, text !Ööfy“ll“ÜÜ, Ü, y“lç ÓfÓ•*i, •“ — ſ%, “ö!Ö“ !ä, i, ~Ü, !é, Mark up language •° Hypertext Mark up Language Öy HTML. HTML, web documents , ly web resource , =!“ÜÜ, web browserÜÈ~ “Äò!ç≈i, •ÖyÓ“ üi, Ü, “Ü“ !ÖöfyſŒ, “Ü“ ly“ÜÜ, — 3.8 Ä“ll“ Ó Ó yí, zçyÓ“ Web Browser “Äy!“üÜ, ü, y“Ü“ ~Ü, !é, software application. Web browser , myÓ“y xyÜÓ“y HTML ÓfÓ•yÓ“ Ü, “Ü“ “i, !Ö“ Ü, Ó“y web page =!“ÜÜ, “óá“ll“ Öy ÓfÓ•yÓ“ Ü, Ó“ “ll“ , ſ«, ü •“ — Web Browser web documentÈÜÈ~ ſB, !“i, html !ö“lö≈çyÓ“# , “ö!≈“Ü“ç, iÜ, “Ü“ “ñ i, yÓ“ üy“lö Ó%“lé, Ä“ſŒz“üi, Ü, “Ü“ web document !é, Ó“ !ÖöfyſŒ, Ü, “Ü“ — Web Browser , ſyöyÓ“ iü, y“Ü“ ~Ü, !é, ÓfÓ•yÓ“ , “ö“ll“y# ÓfÓfliy lyÓ“ üyôf“lü xyÜÓ“y ~Ü, !é, ç!é, ° ÓfÓfliy“ÜÜ, xhs“ Ó“y“i“ Ó“ “lä áóÖ ſŒ“lçz InternetÈÜÈ~ i, ſf xyöyö “ÄyöÜ Ü, Ó“ “ll“ , ſ«, ü ••z— 3.9 ſyÓ“yçç ~•z ~Ü, Ü, “ll“ÜÜ, xyÜÓ“y“l“ ſſuhfl“ !ÖÉl“ll“ çyö“ll“ , öyÓ“yü“ ſ=!“ •°ÈÜÜÜÈ“öè, Ä“lyÜ≈, ſ ~ÓÇ •zrê, yÓ“ “löè, ÈÜÜÜÈURL, Ó“yí, zé, yÓ“ñ •zrê, yÓ“ “löè, “Äy“lé, yÜ, ° ſ%•zê, ñ , z! , z!öü, ü≈ !Ö“ “ll“ſyſ≈ “y“ÜÜ, é, yÓ“ ſñ è, Δy™!üçö Ü, “l“rê, Δy“ “Äy“lé, yÜ, °ñ ſyã≈, •z!Ööñ òf Ä“ly“, Ä“ly•zi, Ä“ll“ Ó ~ÓÇ Ä“ll“ Ó Ó yí, zçyÓ“ •zi, fy!ò— 3.10 xö%ç#“ö# SÜ, V Ó% !öÖ≈yã, “ö# “ÄYç 1. URLÈÜÈ~Ó“ , “ö%“Ü“y x!≈ •°ÈÜÜÜÈ SÜ, V Uniform Resource Location SáV Uniform Resource Locator SáV United Resource Location SáV United Resource Locator

38 NSOU • SE-EC-21 2. TPCÈÜÈÓ“ x!≈ •° _____— SÜ, V Transmission Commercial Price SáV Transmission Control Price SáV Transmission Commercial Protocol SáV None of these 3. “öè, Ä“lyÜ≈, ÈÜÈ~Ó“ xy!“i, ö !Ö“lÖä, öy Ü, “Ü“ IPV4ÈÜÈ~ IP Address =!“ÜÜ, Ü, “i“ !é, “ö!“#“ll“ , ü, yà Ü, Ó“y •“ll“ “läÈ/SÜ, V 3!é, SáV 5!é, SáV 7!é, SáV 10!é, SáV ſÇ!“ç, Æ “ÄYç 1. xhs“ ç≈y“ !Ü, /2. Switching Ü, y“ÜÜ, Ó“l“/3. Router !Ü, /SàV Ó“ ä, öyöü≈# “ÄYç 1. TCP “Ü“ ſŒ =Ó“ &c, “ö!≈ Ü, yç=!“ Ü, “Ü“ i, y

xy“i“yã, öy Ü, Ó“ &ö— 2. Search Engine Ó“ll“ !Ü, “Öy“lé, ö/ www Öy world wide web , Ü, #/ 3. URL Ü, #/ Web Browser Ü, #/ NSOU • SE-EC-21 39 ~Ü, Ü, È Ü È 4 □ •z“i“Ü, é, Δ!öÜ, @“Äy•Ü, ſj, öÜ≈, ÓfÓfliy, ööy àè, ö 4.0 í, z“ljçf 4.1 “ÄhfllyÓöy 4.2 E-CRMÈÜÈ~Ó“ öyÓ“iy 4.3 E-CRMÈÜÈ~Ó“ “Ö!ççTf 4.4 E-CRMÈÜÈ~Ó“ “ç, f ~ÓÇ i, yí, “ö!≈ 4.5 E-CRMÈÜÈ~Ó“ ſ%!Ööy 4.6 E-CRMÈÜÈ~Ó“ !e“l“yü“Ü, í, z, öyöyö 4.7 ſ

yÓ“yçç 4.8 xö%ç#“ö# 4.0
í, z“ljçf ~•z ~Ü, Ü, !é, ,
öyè, Ü,
Ó“
yÓ“
öÖ“ •

z`i`e` Δi`o`U` @`Äy`•`Ü` ,`j`i`ö`Ü`≈` ,`Ó`f`Ó`f`li`y` ,`ö`ö`y` ö`y`Ó` ö`y` ä`E`y`i` ,`y`Ä` xy`Ó` `Í`ß`Ó` !`Ó`E`Í`Í`Í` xy` ,`ö`!`ö` ç`y`ö``li` ,` ,`ö`y`Ó` `Í`Ö`ö` `Í`ß`=`!`
 •`z`!`ß`xy`Ó` .`~`ü`È`Ü`È`~`Ó` `~`Ó`!`ç`<`T`f` •` ,`z`!`ß`xy`Ó` .`~`ü`È`Ü`È`~`Ó` `°`«` ,`f` ~`Ó`ç` i` ,`y`i` ,`ö`!`≈` •` ,`z`!`ß`xy`Ó` .`~`ü`È`Ü`È`~`Ó` `ß`!`Ó`ö`y` •`
 •`z`!`ß`xy`Ó` .`~`ü`È`Ü`È`~`Ó` !`e` Í` y`ü`!`°`Ü` ,` i` ,`z` ,`ö`y`ö`ö` 4.1` ≤`Ä`h`f`li`y`Ó`ö`y` Ó`f`Ó`ß`y`!`Ü` ,` ≤`Ä`!`i` ,` ,`y` `i`ö`Ó` `ß`y`ü` ,`°`f` ≤`Ä`y`!`ü`Ü` ,`ü` ,`y` `Í`Ö` !`ö`ü`≈` ,`Ó`
 Ü` ,` `Í`Ö` `á!`Ó` `j`y` `Í`Ö` `Ó` ` i` ,`z` ,`ö`Ó` – `i` ,`y`•`z` `Í`Í`Ü` ,`y`ö`
 40 NSOU • SE-EC-21 Ó`f`Ó`ß`y`!`Ü` ,` ≤`Ä`!`i` ,` ,`y` `i`ö`Ó` x`ö`f`i` ,`ü` ≤`Ä`y`!`ü`Ü` ,` Ü` ,`y`ç` •` ö`i`%` ,`ö` ö`i`%` ,`ö` á!`Ó` `j`y`Ó` `t`@` Ä`y`•`Ü` ,`ß`ç`@` Ä`•`
 Ü` ,`Ó`y` ~`Ó`ç` ,`ö`%`Ó` `Í`ö`y` á!`Ó` `j`y`Ó` `t`@` Ä`y`•`Ü` ,` ö` `Í`Ö` `Ó` `y`á– `Í`ß`z`ç`ö`f` á!`Ó` `j`y`Ó` Ó`y` @` Ä`y`•`Ü` ,`Ü` ,`Ó` `ß`y` `Í`Í`ß`ß`j`i`ö`Ü`≈` ,` Ó`ç`y`!`
 Ó` `y`á– `Ä` ö`i`%` ,`ö` á!`Ó` `j`y`Ó` Ó`y` @` Ä`y`•`Ü` ,`ß`ç`@` Ä`•`Ü` ,`Ó` `y`Ó` ö`i`%` ,`ö` ö`i`%` ,`ö` x`!`ü` ,`ö`Ö` i` ,`z` ,`ö`y`!` ≤`Ä`Í`Í` `y`á` Ü` ,`Ó` `y`Ó` ~`Ü` ,` Ó`!`°` ,`
 ,`ö`k` ,`l`i` ,`Ó` `Ó` *` ,`ö` `Í`Ö` `á`y`ñ` ,`ö`!`Ó` `Ü` ,`“`ö`y` Ä` i` ,`y`Ó` `ß`!`è` ,`Ü` ,` Ó` *` ,`ö`y`!` `i`x`i` ,`f`h`s` ~`Ü` ,`!`è` ,` =`Ó` `ß`c` ,`ö`!`≈` Ü` ,`y`ç` •`Í`Í` `ö`Ñ`y`i` ,`y`!` – `Í`y`Ó`
 Ó`f`Ó`•`y`!`Ó` Ü` ,` ö`y`ü` @` Ä`y`•`Ü` ,`ß`j`i`ö`Ü`≈` ,`#`!` Ó`f`Ó`f`li`y` ,`ö`ö`y` (Customer Relationship Management) (CRM)– Ó`f`Ó`ß`y`!`Ü` ,`
 ≤`Ä`!`i` ,` ,`y`ö`!`°` CRM`Ü`È`~`Ó` ü`y`ö`f` `l`ü` @` Ä`y`•`Ü` ,`Ü` ,`Ó` `Ó` `ß`!` ,`ñ` ,` ,`ö`ä`È`@`ñ` ä` ,`y`!`•`ö`y`ß`ç`e` `y`h`s` `Í`y`Ö`i` ,`#`!` ,`i` ,`ß`ç`@` Ä`•`Ü` ,` `Í`Ö` `ñ`
 `Í`ß`z`ß`Ó` i` ,`ß`Í`Ü` ,` ,`ö`i`≈`y` `i`°`y`ä` ,`ö`y` Ü` ,` `Í`Ö` `Í`ß`z`ü`i` ,`i` ,`y`Ó` ,` ,`ö`i`f` Ó`y` `Í`ß`y`Ü`È`~`Ü` ,` `~`i` ,`!`Ó` `Ó` `~`ä` ,`ç`T`y`Ü` ,` `Í`Ö` `Í`y` `l`i` ,`i` ,`y` @` Ä`y`•`Ü` ,`Ü` ,`Ó`
 Ü` ,`y` `Í`ä`è` @` Ä`i` `Í`Í`y`ä`f` Ä`x` ,`ö`!`Ó` `y`!`≈`f` •`Í`Í` Ä` `Í`è` ,` – `~`z` ≤`Ä`!`e` `Í`y`!`°` ü`y`ö`f` `l`ü`ß`ç`f`li`y` ,`y`Ó` @` Ä`y`•`Ü` ,`Ü` ,`Ó` `ß`Í`D` ~`Ü` ,`!`è` ,`
 ß`!`ö`!`Ó`i` ,` ,` Ä`ß`%`ö`%`Ó` ≤`Ä`ß`y`Ó` #`ß`j`i`ö`Ü`≈` ,`f`li`y` ,`ö`ö`Ü` ,`Ó` `Í`i` ,`ß`ç` ,`ü` •`Í` – `e` `i` ,`y`Ä` ~`z` ü`y`ö`f` `l`ü`ß`ç`f`li`y` `Í`Ü` ,`i` ,`y`Ó` ,` ,`ö`ä`È`@`ñ` x` ,`ö`ä`È`@`ñ`
 ä` ,`y`!`•`ö`y` Ä` ≤`Ä`Í`Í` `y`ç`!`ö`!`i` ,`y`Ó` Ü` ,`l`y` Ó`f`_`Ü` ,`Ó` `Í`i` ,` ,`ö`y` `Í`Ö` – `Ü` ,`y`!`≈`Ü` ,`Ó` #` CRM` ~`z`ü` ,`y` `Í`Ö`ß`ç`f`li`y` Ä`i` ,`y`Ó` `e` `i` ,`y` `i`ö`Ó`
 ü` `Í`ö`f` ~`Ü` ,`è` ,`y`ß`%`Ó`ß`j`i`ö`Ü`≈` ,`Ó` `Í`ß`i` ,`Ó` `ü` `Í`i` ,`y`Ü` ,`y`ç` Ü` ,` `Í`Ö` –` CRM`Ü`È`~`Ó` ü`y`ö`f` `l`ü`ß`ç`f`li`y` ,`y`Ó` `e` `i` ,`y` `i`ö`Ó` ö`y`ö`y`ö`
 (ü`°`f`!`%`_` (value added) ,` ,`ö`!`Ó` `Í`E`Í`Ö`y`!`ö` `Í`i` ,`ß`ç` ,`ü` •`Í` `Í`y`i` ,`y`Ó`ß`y`ü`@` Ä`#`Í`Ü` ,` Ó`y`ç`y` `Í`Ö` `Ó` ≤`Ä`!`i` ,` `Í`Í`y`!`ä`i` ,`y`!` (competetive
 edge) ,`~`!`ä`Í`Í` Ó` `y` `Í`ä` – `Í`y`!`s`f`Ü` ,` Ó`f`Ó`f`li`y`Ó` i` ,`z`ß`!`i` ,`Ó` Ä` ö`i`%` ,`ö` ö`i`%` ,`ö` ≤`Ä`!`%`_` Ó` Ó`f`Ó`•`y`!`Ó` Ü` ,` ,`ö`k` ,`l`i` ,` Ä` `e` `i` ,`y`Ó`
 ≤`Ä`Ü` ,`y`Ó` `Í`ü` ,` `Í`ö`x` `i`ö`Ü` ,` ,`ö`!`Ó` `Ó`i`≈` ,`ö` ~`Í`ß`Í`ä`È`–` Ó`f`Ó`ß`y` ~`ä`ö` xy`Ó` xy` `Í`ä`Ó` ü`i` ,` ~`Ü` ,`!`è` ,` !`ö`!`ö`≈`<`ç`y`!` `à`y`!`ß`#`ü`y`Ö`k` ,`ö`!` –
 Ó`f`Ó`ß`y`Ó` ,`ö`!`Ó`!`ö`ß`ü`h`f`l`i`ß`#`ü`y` `Í`Ü` ,` ,`z`x`!`i` ,`è`ü`Ü` ,` `Í`Ö` `~`ä` `Í`ä`È`–`ü` ,`Ó` `Í`ä`y`!`°`Ü` ,`ß`#`ü`y`ñ`ß`ü` `Í`Í`Ó`ß`#`ü`y`ñ`ß`y`ü`y`!`ç`Ü` ,`ß`#`ü`y` `Ü` ,`y`ö`
 !`Ü` ,`ä`ß`È`z` xy`Ó` ≤`Ä`!`i` ,` ,`Ü` ,` ,`ö`!` –` xy`ç` `Í`Ü` ,`Ó` ~`z`i` ,`ß`ç` ≤`Ä`!`%`_` (Information Technology)È`Ü`È`Ö` `Í`%` `Í`ä`n` Ü` ,`i`ö`%`f`è` ,`y`Ó`
 i` ,`z`_`Ó` `Í`%` `Í`ä` Ó`f`Ó`ß`y`Ó` ä` ,`y`!`•`ö`y`È`Ü`Ü`È` S1V`!`Ó`ÿ`ä`Ó`f`y`!` ,`ö` Ó`y`ç`y`Ó` S2V`!`Ó`ÿ`ä`Ó`f`y`!` ,`ö` `e` `i` ,`y` ä` ,`y`!`•`ö`y` S3V`!`ö`ö` Ó` `y`i` ,` Ó`f`!`i` ,`i` ,`
 ß`Ó`≈`ç` ,`i` 24`x`7` `e` `i` ,`y`ß`j`i`ö`Ü`≈` ,`ß`%`ö` ,`i` ,` ,`Ó` `y`á–` S4V`!`Ó`ÿ`ä`Ó`f`y`!` ,`ö` `e` `i` ,`y`Ó` `!`Ó`ÿ`ä`y`ß`ç`ç`≈`ö`Ü` ,`Ó`y` Ä`i` ,`y` `Í`Ü` ,`x`ç`%` ,`!`Ó` `y`á–
 `i` ,`ü`ö`z` Ó`i`≈` ,`ü`y`ö` `Í`%` `Í`ä`Ó` `e` `i` ,`y`Ó` ä` ,`y`!`•`ö`y`È`Ü`Ü`È` S1V`~`Í`Ü` ,`Ó`y` `Í`Ö` `!`ö` `Í`ç`Ó` ,` ,`ö`ä`È`@`ü`i` ,` ,`ö`i`f` Ó`y` `Í`ß`y`Ü` Ó`y`ß`y`ö`y`ö`–` S2V`
 !`ö` `Í`ç`Ó` Ó`y`!`i` ,` ,`Í`i` ,` Ó`!`ß`ß`y`ü`@` Ä`#`ß`j`i` `Í`Ü` ,`x`ö`%`ß`ç` ,`y`ö`Ü` ,`Ó` `y` Ä`!`è` ,`Ü` ,`ß`y`ü`@` Ä`#`!`ö`Ó`≈`y`ä` ,`ö`Ü` ,`Ó`y`–` S3V`!`ö` `Í`ç`Ó` ,` ,`ö`ä`È`@`ü`i` ,`
 ß`ü` `Í`Í` ~`z`ß`Ü` ,`°`Ü` ,`y`ç`ß`y`ü`y`ö`y`ö`Ü` ,`Ó` `y`–` S4V`ß`Ó`y`ß`!`Ó` i` ,`z`!` ,`ö`y`ö`ö`ß`ç`f`li`y`=`!`°`Ó`ß`y` `Í`Í`ß`Ó`y`ß`!`Ó`ß`j`i`ö`Ü`≈` ,`Ó` `y`á–
 NSOU • SE-EC-21 41 Ó`i`≈` ,`ü`y`ö` `Í`%` `Í`ä`Ó` ~`z` ,`
 ö`!`Ó` `Ó`!`i`≈` ,`i` ,` ,`ö`!`Ó`!`f`l`i`l`i` ,` `Í`i` ,`
 ö`Ó`Ó` *`Í` ,`ö` `e` `i` ,`y`Ó`ß`y` `Í`Í`ß`j`i`ö`Ü`≈` ,`f`li`y` ,`ö`ö` Ä`i` ,`y`Ó` ä` ,`y`!`•`ö`y` Ó`%` `Í`è` ,` ,`Í`ß`z`ü`i` ,` ,`e` `i` ,`y` `Í`Ü` ,`ß`v`<`T`Ü` ,`Ó`y` ~`Ü` ,`ö`Ó`!`ö`ä` `Í`h`s` `Ó`
 ö`y`ü` E-CRM 4.2 È`E`-CRM`Ü`È`~`Ó` ö`y`Ó` `Í`y` `~`Ö`ö`%`f`!`i` ,`ö` (electronic) Ä`i` ,`ß`ç` ≤`Ä`!`%`_` (Information technology) Ó`f`Ó`•`y`Ó` Ü` ,` `Í`Ö`
 `e` `i` ,`y` `Í`ö`Ó`ß`Í`D`x`l`i` ,`ß`•`Í`ç`z`ß`%`ö`%`Ó` ≤`Ä`ß`y`Ó` #` Ä`ß`!`ö` ,`ö`%`i`ü` ,`y` `Í`Ö`ß`%`ö` ,`i` ,` ,` ,`Ü` ,`ç` ,`ö`f`li`y` ,`ö`ö`Ü` ,`Ó`y` `Í`Ü` ,`Ó` `Í`°` `Ö`ö`%`f`!`i` ,`ö`
 @` Ä`y`•`Ü` ,`ß`j`i`ö`Ü`≈` ,`#`!` Ó`f`Ó`f`li`y` ,`ö`ö`y` (Customer Relationship Mangement–CRM) ,` –` •`z`r`è` ,`y`Ó` `Í`ö` `Í`è` ,`Ó` ü`y`ö`f` `l`ü` `e` `i` ,`y`Ó`
 ß`y` `Í`Í` `Í`y`ä`y` `Í`Í`y`ä`Ü` ,` `Í`Ö` `i` ,`y`Ó` ä` ,`y`!`•`ö`y`Ó` `Í`y`Ö`i` ,`#`!` ,`i` ,`ß`ç`@` Ä`•`Ü` ,` `Í`Ö` `Í`ß`z`ü`i` ,` ,`e` `i` ,`y`ß`v`<`T`x`ç`≈`ö`Ü` ,`Ó`y` ~`Ó`ç` `e` `i` ,`y`Ó`ß`Í`D`
 ~`Ü` ,`!`è` ,`x`i` ,`f`h`s` Ó`f`!`_`ä`i` ,`ß`j`i`ö`Ü`≈` ,` `~`i` ,`!`Ó` Ü` ,`Ó`y` ä`ó`z`ß`ç`•`Í` ~`z` Ó`f`Ó`f`li`y`!` –` ~`Ó`ü` ,` `Í`°`ß`ç`f`li`y`ß`ü` ,`ü` ,`y` `Í`Ö` ~`Ó`ç`
 ß`!`è` ,`Ü` ,`ü` ,`y` `Í`Ö`i` ,`y`Ó` Ó`y`ç`y`Ó` `Ü` ,`Ö`ç`°` (marketing strategy) !`ö`k`≈` ,`y`Ó` `Í`Ü` ,`Ó` `Í`i` ,`ß`ç` ,`ü` •`Í` –` E-CRM`Ü`È`~`Ó` (ü`°`È`Ü`È`~`xy` `Í`ä`
 ≤`Ä`!`%`_` ,` ,`ö`!`Ó`Ü` ,`y`è` ,`y` `Í`ü`y` `Í`ü`ö` •`z`r`è` ,`y`Ó` `Í`ö`è` ,`ñ`Ü` ,`i`ö`%`è` ,`y`Ó` `ñ` •`z`È`Ü`È`ü`ñ` Wired ~`Ó`ç` Wireless TechnologyÈ`Ü`È`Ö` Ó`#` Ä`
 xy`Ó`!`ç`f`Ü` ,` Ó`f`Ó`•`y`Ó` –` E-CRM`Ü`È`~`Ü` ,`
 ö`%`z`ü` ,`y` `Í`ä`ü` ,`y`ä`Ü` ,`Ó`y` `Í`y`!` –`
 Í`ü`ö`È`Ü`Ü`È`Front End ~`Ó`ç` Back End. Front-EndÈ`Ü`È`~`Í`y` `Í`Ü` ,` ~`Ü` ,`!`è` ,` Web Based Interface ,`Í`y`Ó`ß`y`•`y` `Í`Í`f` `e` `i` ,`y` •`z`
 Ó`f`Ó`f`li`y`Ó`ß`Í`D` `Í`y`ä`y` `Í`Í`y`ä`Ü` ,`Ó` `Í`i` ,` ,`ö`y` `Í`Ö` –` xy`Ó` Back-EndÈ`Ü`È`~`Í`y` `Í`Ü` ,` Database ,`Í`á`y` `Í`ö` Data Ware housingÈ`Ü`È`~`Ó`
 ü`y`ö`f` `l`ü` ~`z`ß`Ó`i` ,`ß`ß`M` ,`E`Í`Ü` ,` `Í`Ö` Ó` `y`á–`•`Í` –` i` ,`y`•`z` E-CRM`Ü`È`~`Ü` ,`ö`Ó`y` `Í`Í`i` ,` ,`ö`y` `Í`Ö` `Í`~`!`è` ,`~`Ü` ,`!`è` ,` ≤`Ä`!`%`_`!`ö`ü`≈` ,`Ó`
 •`z`!`°`Ü` ,`è` ,`Δi`ö`Ü` ,` Ó`f`Ó`f`li`y` `Í`y` `e` `i` ,`y`ß`v`<`T` ~`Ó`ç`i` ,`y`Ó` ä` ,`y`!`•`ö`y` `Í`Ü` ,`°`«` ,`f` `Ó` `Í`ä` `e` `i` ,`y`Ó`i` ,`ß`ç`@` Ä`•`Ü` ,` `Í`Ö`i` ,`y` `Í`Ü` ,`!`Ó` `Í`Y`È`Í`
 Ü` ,` `Í`Ö` Ä` @` Ä`y`•`Ü` ,` `Í`ö`Ó`ß`Í`D`~`Ü` ,`è` ,`y`ß`%`ö`Ó` ≤`Ä`ß`y`Ó` #`ß`%`ö` ,`i` ,` ,`ß`j`i`ö`Ü`≈` ,`f`li`y` ,`ö`ö`Ü` ,` `Í`Ö` –` 4.3 E-CRM`Ü`È`~`Ó` `~`Ó`!`ç`<`T`f`
 E-CRM`Ü`È`~`Ó` !`Ü` ,`ä`ß`È`~`Ó`!`ç`<`T`f` xy` `Í`ä`È`Í`y` ~`z` Ó`f`Ó`f`li`y` `Í`Ü` ,`x`ö`f`x`ö`%`Ó` *` ,`ö`ß`ç`f`li`y`Ó`ü` `Í`ö`f`Ä`~`Ü` ,`f`l`Ü` ,`#`!`ü`!`≈`y`ö`y` ≤`Ä`ö`y`ö`
 Ü` ,` `Í`Ö` `Í`ä`È`–` ~`Ó` `~`Ó`!`ç`<`T`f`=`!`°`•`È`Ü`Ü`È` (1) ~`Ö`ö`%`f`!`i` ,`ö` ≤`Ä`!`%`_` Ó` Ó`#` Ó`f`Ó`•`y`Ó` (Use of Electronic technology)
 •`z`r`è` ,`y`Ó` `Í`ö`è` ,` Ä`Ä`Í`Í`Ó`ß`y`!`ü`≈`ß`Í`Ü` ,` Ó`f`Ó`•`y`Ó` Ü` ,` `Í`Ö`ß`ç`f`li`y`Ä` `e` `i` ,`y`Ó`ü` `Í`ö`f`x`i` ,`f`h`s`ß`ç`ß`j`i`ö`Ü`≈` ,`f`li`y` ,`ö`ö`Ü` ,` `Í`Ö`y` `Í`y`!` –
 Front End `Í`ü`ö` Ä`Í`Í`Ó`ß`y`z`è` ,`È`Ü`È`~`Ó` ü`y`ö`f` `l`ü`i` ,`ß`ç`@` Ä`•`Ü` ,` `Í`Ö`i` ,`y` Data Wavrhouse ,`È`Ü`È`~`ü`ç`%`i` ,`Ó` `y`á–`•`Í` `Í`y` ,`ö` `Í`Ö`
 !`Ó` `Í`Y`È`Í`Ü` ,` `Í`Ö`!`ö`!`ö`≈`<`T`@` Ä`y`•`Ü` ,`i` ,` `Í`Í`f` ,`ö`!`Ó` `Í`i` ,`Ü` ,`Ó`y`•`Í` –`

42 NSOU • SE-EC-21 (2) fllí Ç!e'Í ÓfÓfliy (Automatic system) !Ó!ú,ß fllí Ç!e'Í ÓfÓfliy ^lúöÈÜÙÈAutomatic Phone reply, Email-Reply, real time chatÜÙÈ~z ŷÜ, ≤Ä!%!_ Ó üyôf^lú e'í,yÓ ŷ!D í,zFä,üy löÓ ŷ!è,Ü, ^lyà^llyà ŷΩ,Ó •Í - ~lí ŷÇfliyÓ ≤Ä!í, e'í,yÓ ú,Ó Ëly ~ÓÇ ÍÖÿyŷ Ó!ö≈í, •Í - (3) ŷ#üy•#ö ^lyà^llyà üyôfÜ (Unlimited communication channel) ~z ÓfÓfliyÓ üyôf^lú e'í,y fliyöñ Ü,y^n ŷü! ÈÜÈ~Ó Óyôy xli,e'ü Ü, ^lÓ 24 x 7 á^è,y Íáö ≤Ä!ll'yçöñ ^lúö ≤Ä!ll'yçö ŷÇfliyÓ ŷy^ll,lf xyòyö ≤Äòyö Óy ^lyà^llyà fliy,öö Ü,Ó ^lí, çöy^lÓ - ~lí, ŷÇfliyÓ ŷy^ll e'í,yÓ Óŷ,ö ŷ%ò%Ó ≤ÄŷyÓ #ñ è,Ü,ŷz Ä ò,i,ç, ^l!Ü, ò,i,ç,Ö •!ll^ Ä!è,- (4) ŷü!ßfi, ÓfÓfliy (Integrated System) ~z ÓfÓfliyÓ üyôf^lú e'í,y ^ay!ß, ŷÇfliyÓ ŷy^ll e'üyà,í,lf xyòyö ≤Äòyö Ü,Ó ^lí, Ü,Ó ^lí, ~Ü, ŷü! ,öif í,zí,öyòö ,ök,li, (Product development process)ÈÜÈÓ xöfi,ü xÇ!çöyÓ •!ll^ Ä!è,- ~zÜ,y^lÓ e'í,y !ö!Ç ŷÇfliyÓ xÇÇ •!ll^ Ä!è,- ~zÓ*ç,ö ŷÇ!%_ Ü,Ó ^lí, í,zß"i, Ä ò,i,ç, •Í e'í,y ŷv!T Ä ÓçyÓ ^Ü,Óç° (Marketing strategy) í,ç, í,zß"i, Ä llyll •!ll^ Ä!è,- 4.4 E-CRMÈÜÈ~Ó °«ç, ~ÓÇ í,yí,ö!≈ E-CRM,ÈÜÈ~Ó üyôf^lú ŷÇfliy í,yÓ e'í,yÓ ,öäÈ@ñ x,öäÈ@ Ä ä,y!òy^lÜ, ŷ!è,Ü, Ü, ^lÓ !ä,!í, Ü,Ó ^lí, çöy^lÓ - ŷÇfliy í,yÓ e'í,y^lÜ, xyÓ Ä üö^llyà ŷÜ,y^lÓ ,ö!≈^lÓ«í Ü,Ó ^lí, çöy^lÓ Ä ŷ!è,Ü,ü,y^lÓ Ó%é,^lí, çöy^lÓ - E-CRMÈÜÈ~Ó üyôf^lú ŷÇfliy í,yÓ ,öif ŷj^l, e'í,yÓ öyÓ^ly xö%öyÖö Ü,Ó ^lí, ŷ«ü,•Í Ä ŷzÜi, í,yÓ ,öifÈÜÈÜ, ^l!Ü, Ü,Ó ^lí, çöy^lÓ - í,yz ~Ü,!è, Ü,y!≈Ü,Ó # E-CRM,ÈÜÈ~Ó °«ç, Ä í,yí,ö!≈ •ÈÜÙÈ (1) öi%,ö e'í,y^l_ Ü,Ó y!Ó!ú,ß Web-based ≤Ä!%!_ Ó üyôf^lú fliyöñ Ü,y ~Ó Óyôy xli,e'ü Ü, ^lÓ öi%,ö öi%,ö e'í,yÓ Ü,y^lÄè, ö!Ó ^lÓçö ŷç,•Í - ~!k,^le!Ó!ú,ß ŷyü!çÜ, üyôfÜ=!ñ Website, sms, e-mail ÓfÓyÓ Ü, ^lÓ e'í,y^lÜ, ŷyü!çÜ, xyÜ,çT Ü,Ó y xí,fhs ŷç,•!ll^ Ä!è,- (2) e'í,y ö^lÓ Ó yáy E-CRM,ÈÜÈ~Ó üyôf^lú ŷÇfliy í,yÓ ~Ü, ~Ü,!è, e'í,yÓ ,öäÈ@ñ x,öäÈ@ñ ä,y!òy ^,ö^lí, Óf!_ ài,í,lf ŷÇ@ Ä, Ä!Ó!Y^lÜ, ^lÓ ≤Ä!í,!è, e'í,y ŷj^l, öyÓ öy ^l!Ü, Ü,Ó ^lí, ŷ«ü,•Í - ŷÇfliy NSOU • SE-EC-21 43 í,yÓ e'í,y^lÖÓ Óf!_ ài,ü,y^lÖ ~ÓÇ ŷyü!@ ÄÜ,Ó *^l,ö ù,yÖöyñ ä,y!òyñ xö%ù),!i, Ä xy^lÖà^lÜ, x!öÜ, =Ó çc !ò^ll^ ü!≈yòy !ò^lí, çöy^lÓ Ó^l e'í,yÓ ŷ!D ò,i,ç, Ä àù, #Ó ŷjöÜ≈, fliy,öi, •Í ly ,öÓ Ó!i≈, ^lí, @ Äy,Ü, ^lÖÓ xy%ài,f (Customer loyalty) ^Ü, çy!ii, Ü, ^lÓ x!≈yl e'í,y ÓyÓ ÓyÓ ^ÇfliyÓ Ü,y^lÄèz ú, ^lÓ xy^lŷ- e'í,yÓ Ü,y^lÄè ŷÇfliyÓ !Óÿyŷ^llyàfi,y Ó,i,k, çöyl - (3) =iüyö !ö!y,Ü,Ó^l (Quality Assurance) e'í,yÓ ä,y!òy xö%yl! # ŷ!è,Ü, ŷü^ll ŷ!è,Ü, í,lf xyòyö ≤Äòyö Ü,Ó y lyl^ Ó^l e'í,yÓ ŷ!D ŷjöÜ≈, fliy,ö^lÖÓ «, ^le E-CRM ~Ü,!è, xí,fhs !öüç,Ó ^llyàf ÓfÓfliy •!ll^ Ä!è,- E-CRMÈÜÈ~Ó myÓ y @ Äy,Ü, ŷjö^lÜ≈, (Customer Relationship)È x!öÜ, í,zß"i, Ü,Ó y ŷΩ,Ó •Í - (4) ^Ü,Óç° (Strategy) !Ó!ú,ß !öÓ #«ç,y (Survey), ≤ÄYçyÓ!ñ ,öÓ yüç≈ (Suggestion), çö%öÈü°fy! ö (Reviews), x!ü, ^llyà (Complaints)ÈÜÈ~Ó üyôf^lú e'üyà, Feedback @ Ä•i Ü,Ó y Ä í,y !Ó!Y^l!lÖ üyôf^lú ŷÇfliy í,yÓ e'í,y=!Ó ü^llyöy,yÓ Ó%lé, lö^ll^ ,ö!Ó ^lÉlÓyÓ e'üyß^ll^ í,zß"i, ŷyô^lÖ ŷ«ü,•Í Ä!öi,f öi%,ö Óy í,zß"i, ,öif Óçy^lÓ xyö^lí, ŷ«ü,•Í - ly ≤ÄÜ,yÓ hs^lÓ e'í,y ä,y!òy^lÜ, ŷv!T Ü, ^lÓ - ~Ó ú,^l e'í,y ^ÇfliyÓ ŷ!D ŷjö, ly^lÜ, - (5) Promoting Cross Selling e'í,yÓ ä,y!òy ŷj^l, ŷjö!≈ K,yö lyÜ,yÓ ú,^l ^ÇfliyÓ ,ö!k, x!öÜ, ŷü^l í,yÓ öyöy öÓ^lÖÓ ,ö^lfiÓ (Product Range) ÈÜÈ~Ó ü^lôf ^l!Ü, e'í,yÓ ,öäÈ@üi, Óy ,ö!Ó ,ö!Ó Ü, Óy xöfyöf ŷyü@ Ä#Ó ≤Ää,yÓ Ü,Ó ^lí, ŷ«ü,•Í - 4.5 E-CRMÈÜÈ~Ó ŷ!Óöy e'í,yÓ ŷ!D ò,i,ç, ñ ŷ%ò)Ó ≤ÄŷyÓ # ŷjöÜ≈, fliy,öö Ü,Ó y E-CRMÈÜÈ~Ó ≤Äyl!üÜ, Ü, ç,Óf- Ü,y!≈Ü,Ó # E-CRM ŷj!i, ŷÇfliy ^lÓfÓy!Ó Ü, ŷ!Óöy=! ^ü,yà Ü, ^lÓ í,y !ö!ä, !ÓÈ!^lò í,z^lÖ^á Ü,Ó y •ÈÜÙÈ (1) Pro-active on-time marketing E-CRM, e'í,yÓ ä,y!òy Ä ü^llyöy,yÓ Ó%lé, ŷ!è,Ü, ŷü^ll ŷ!è,Ü, í,lf xyòyö ≤Äòyö Ü, ^lÓ e'í,y ŷjö^lÜ≈,Ó ≤Äü%,í, í,zß"i, ŷyôö ŷç,Ü, ^lÓ - e'í,y ,ö!Ó !ä,li, xí,fhs Ó!ß, •Ä!^lÓ òÓ çö e'í,yÓ e'Í «,üi,y Ä e'Í !Óöfyŷ xö%yl! # e'í,yÓ xyà!ü e'Í ,ö!Ó Ü, ,öy xyàü xy@yç

44 NSOU • SE-EC-21 Ü, ÌÓ – Ñ•zÿ, !Ó!Ò ò e' i, yÓ Ü, y ÌàÈ Ñ•zÿ Ò, ò Ìí fÓ ÆÛyÓ Ü, Ó y xí, fhs ÑÓ° Ä•ç• í – ~•zù, y ÌÓ Çfliy e' i, yÓ Ü, y ÌàÈ e' üyà, !ö, f öi%, ö, öif ~ÓÇ, ö!Ó ÌËÏÓy Çe' yhs' i, l f á%Ó Ñ•Ìç•z Ì, ò ÒNàÈ Ìì, öy ÌÓ – (2) Ü, y ÌàÈ Ü, Ó # Ófì (Cost-effective) •z ÌÜ, è, ÌòÜ, üyòf Ìü ÆÛ, yÓ Ä öi%, ö e' i, y xó%Ç, yó Ä Ç@ Ä• Ü, Ó y xí, fhs Ñ•ç• í – i, ò%, ö!Ó Ñ•z e' i, yÓ Ñ•ÌD Ìyàÿ Ìÿà Óçyì Ó yáy ~ÓÇ i, y ÌÜ, ÓyÓ ÓyÓ e' i Ü, y ÌÓ Ñ•z ÇfliyÓ Ü, y ÌàÈ !ú, !Ó Ìì xyöy á%Ó x" áÓ Ìä, •z Ñ, Ó • í – E-CRM Óf!ì, i, çk, !ì, Ìì, ~•z !Ó, ö% e' i, y ü, ç # ÌÜ, ò ÌÓ Ó yáy Óy i, y ÌòÓ Ñ•ÌD Ìyàÿ Ìÿà fliy, öö Ü, ÌÓ i, y ÌòÓ ä, y!•öy Ñ•ö ÌÜ, K, yì, á%Ó•z Ófì Ó†° ~Ü, !è, ÓfÓfliy– E-CRM ÒÈ~Ó' ú, Ì° ~ÌÜ, Óy ÌÓ' Ìü, yó Ñ•jò%á Ñy« y Ìì, öy !à Ìì ~Ü, !è, Ì ÌsfÓ' üyòf Ìü !Ó, ö% ÇÇáfÜ, e' i, yÓ Ñ•ÌD xí, fhs' Ü, ç áÓ Ìä, àù, #Ó' Ñ•jòÜ, fliy, öö Ü, Ó y Ñ, Ó • í – (3) Ñ•Úì' ÑyÓì' (Time Saving) E-CRM !öü%, ~•ü, y ÌÓ x!ÓÓ' yü Ü, yç Ü, ÌÓ' ä, y ~Ü, !è, flì Ç!e' Ì' Ìy!sfÜ, ÓfÓfliy– ~•z ÓfÓfliy ÇfliyÓ' e' i, y ÌòÓ' 24 x, 7 x 365â^ è, y !òÓ' !Ó!FaÈB' , ö!Ó' ÌËÏÓy ÆÛyö Ü, ÌÓ' ~ÓÇ Ñ•hflì Ìyàÿ Ìÿà ÆÛ!e' Ì' yè, yz á Ìè, ~Ü, !è, virtual ö!Ó' ÌÓ' Ìç– ú, Ì° ~•z ÓfÓfliyì' á%Ó x" Ñ•Úì' e' i, y ày!kTÓ' ~Ü, Óí, ççÇ ÌÜ, ö!Ó' ÌËÏÓy ÆÛyö Ü, Ó y Ñ, Ó • í – (4) Space Effectiveness E-CRM Virtual ö!Ó' ÌÓ' Ìç Ü, yç Ü, ÌÓ' Ó' Ì° ~Ó' Ìü, yó fliyö, ö!Ó' !òÓ' ü Ìòf Ñ•üyÓk, öì – ~Ü, !è, Ì ÌsfÓ' üyòf Ìü Ì' Ü, yó @ Äy• ÌÜ, Ó' Ñ•ÌD i, yÓ fliyö Ü, yÓ Óf!ì, i, Ñ•jòÜ, fliy, ö ÌòÓ' x, öÓ' öyü•z • E-CRM– (5) Customised Solution E-CRM ÒÈ~Ó' üyòf Ìü ÷ö% Ìü, yó ~Ü, !è, !ò!ò≈T ÓyçyÓ' Ìy e' i, y Ìàÿ!ç, öì ñ ~ÌÜ, Óy ÌÓ' !ò!ò≈T ~Ü, !è, e' i, yÓ' ä, y!•öyñ ü Ìöyü, yÓ Óy i, yÓ , öäÈ@ñ x, öäÈ ÌòÓ' ü)Ü, Ì' ÌÜ, öyàò , öyÁì y Ñ, Ó • í – ~Ó' ú, Ì° ~ÌÜ, Óy ÌÓ' !ò!ò≈T e' i, y ÌÜ, i, yÓ , öäÈ@üì, öif Óy, ö!Ó' ÌËÏÓy !ò Ìì, Ñ« ü • í Çfliy– ~•zù, y ÌÓ' ~ÌÜ, Óy ÌÓ' Óf!ì, àì, öäÈ@ x, öäÈ Ìò Ó' í, z, öÓ' !öü, ç, Ó' Ü, ÌÓ' ~Ü, !è, !ò!ò≈T, ö!Ó' ÌËÏÓyÓ' , ö!Ó' ÌÓç Ñ•kT Ü, ÌÓ' E-CRM Ìy, ö!Ó' Ìç ÌËÏ x!òÜ, e' i, y Ñ•v!kT Ä ÇfliyÓ' ÆÛì, e' i, yÓ' !Óÿ•hflì, y ÌÜ, Ü, Ìì Ü, ç = Ì Óy!ì, Ìì Ì òì – NSOU • SE-EC-21 45 (6) !òÓ' !Ó!FaÈB' Ìyàÿ Ìÿà E-mail, chat, websitesÈÜÈ~Ó' myÓ' y e' i, yÓ' Ñ•ÌD !òÓ' !Ó!FaÈB' Ìyàÿ Ìÿà Ó yáy Ñ, Ó, ç, öÓ' • í – ú, Ì° ÇfliyÓ' ÆÛì, e' i, yÓ' !Óÿ•hflì, y Ó, !k, ç, öyì ~ÓÇ e' i, y ÆÛì, fÜ, ÓyÓ' e' Ì' Ü, y Ì° ÇfliyÓ' Ü, y ÌàÈ !ú, ÌÓ' xy Ìÿ– (7) !Óÿ•y Ñ•Ìyàÿ Ìÿà fì, y E-CRM ~Ü, !è, flì Ç!e' Ì' Ìy!sfÜ, çk, !ì, •Áì yì ~!è, ~Ü, !è !öü%≈, ° (Error-free) ÓfÓfliy– ú, Ì° E-CRM ÓfÓ•yÓ' Ü, yÓ' # ÇfliyÓ' ÆÛì, e' i, yÓ' !Óÿ•y Ñ•Ìyàÿ fì, y Ìüö Óy Ìì, Ì' Ìüö Ñ•z ÇfliyÓ' ÆÛì, !Óÿ•hflì • Ìì' , ö Ìì, ç, – 4.6 E-CRM ÒÈ~Ó' !e' Ì' yü)Ü, í, z, öyòyö ~Ü, !è, Ñ, ç, Ü, y ÌàÈ Ü, Ó # E-CRM ÒÈ~Ü, Ü, ç, Ü, ç = !ò!ò≈T !e' Ì' yü)Ü, í, z, öyòyöÈÜÈ~ ü, yà Ü, Ó' y Ìyì – ÌüöÈÜÜÜÈ (1) ÓfÓfliy, öyÓ' Ñy•yì f Ä °ç, f (Management support and Vision)ÈÈ Ì' ÌÜ, yó E-CRM, ö!Ó' ÌËÏÓy ÆÛì' ÌòÓ' Ì« Ìè ÇfliyÓ' , ö!Ó' ä, y, öü, !, !Ó' Ñ•#üy, ö!Ó' !ÿy Ñ•jì' Ìì, Ñ!è, Ü, öyÓ' öy Ìì, !Ó' Ü, Ó' y Ä i, yÓ' í, z, öÓ' !ú, !_ Ü, ÌÓ' Ñ%!ò!ò≈T °ç, f fliy, öö Ü, Ó' y ~Ü, yhs' çÓ' çÓ' # ~Ü, !è, !ÓÈÌì – E-CRM ÆÛì' ö ÆÛì' üÜ, hflì' ÌÓ' Ófì' Ó†° – i, y•z, ö!Ó' ä, y, Ü, ç, #Ó' Ñ%flòkT öyÓ' öy Ä °ç, f Ñ%!ò!ò≈T ÌyÜ, y ~Ü, yhs' Ü, yüf– öi%, Óy ~!è, Ófì' Ó†° • Ìì, ç, öy ÌÓ' – ö!Ó' ä, y, Ü, ç, # Ü, ç, Ü, ç = !ò!ò≈T !ú, !_ Ìì, i, yÓ' °ì« f Ìì, !Ó' Ü, ÌÓ' – ÌüöÈÜÜÜÈ SÜ, V ÇfliyÓ' e' i, y Ü, yÓ' y SáV Çfliy E-CRM ÒÈ~Ü, !Ü, !Ü, !ò!ò≈T Ü, yç Ü, Ó' ÌÓ– SáV E-CRM ÇfliyÓ' e' i, y ÌÜ, ÇfliyÓ' xyü, fhs' Ó' #ì, ö!Ó' ÌÓ' ÌçÓ' Ñy Ìì Ü, ç, è, y ~ÓÇ !è, Ü, Ìü, ylyì Çç, ö, _ Ü, Ó' ÌÓ– ~ÓÇ SáV i, yÓ' çöf !è, Ü, !Ü, !Ü, ç, ÆÛì!_ Ó' Ñy•yì f !ò Ìì, • ÌÓ– Ì, ò%, ö!Ó' xí, fhs' çÓ' çÓ' #ñ ÇfliyÓ' , ö!Ó' ä, y, öü, !, #Ó' E-CRM ÆÛì' ö Ñ•jò ÌÜ, ç, !ò Ìç í, z!ÿy!ç, •Áì y ~ÓÇ ÇfliyÓ' Ñ•hflì' ÌÓ' E-CRM ÓfÓ•y' ÌÓ' í, z!ÿy, ç ÆÛyö Ü, Ó' y– E-CRM ÆÛì!_ !öü, ç, Ó' ~Ü, !è, öi%, ö ÓfÓfliy– ö!Ó' ä, y, Ü, ç, #Ó' í, z!ÿy, ç ÆÛyö•z, öy ÌÓ' Ñ, ç, ü, öyò!ÿÜ,

46 NSOU • SE-EC-21 ≤ÄÏ!i, Ó¶, Ü, ï, y ò) Ó Ò Ü, ïÓ ° ¶Çfliy ïÜ, ~Ü, öi%, ö ÓfÓfliy! í, z_Ó í àè, y ïi, Ä ï, y Ó ¶j;ö) i≈ °yü, í, z, ò ïü, yà Ü, Ó ï ïi, – (2) e ï, y x!ü, K, ï, y (Customers Experiences) E-CRMÈÜÈ~Ó ° syü, °f !òù≈, Ó Ü, ïÓ ° e ï, y Ó x!ü, K, ï, y ïÜ, =Ó °&c ò Æ! y Ó üyôf ïü– E- CRMÜÈ~Ó ° üyôf ïü ï, y Ó ° e ï, y Ó ä, y!•òy ïÜ, ¶%!ò!ò≈<T Ü, ïÓ ° Ä ï•z;üi, e ï, y ïÜ, ò!Ó ° ïË!Óy ò Æ! y Ó ° ä, <Ty Ü, ïÓ ° – ~z e ï, y, ò!Ó °!ä, ïi, ïi, è, y ¶%!ò!ò≈<T •! ° Çfliy Ó °, òif Óy, ò!Ó ° ïË!Óy ï, ï, è, y•z e ï, y Ó °, òäÈ ï@Ó ° •ïï Ä ï!è, ~ÓÇ Çfliy Ó ° ≤ÄÏ!i, e ï, y Ó ° ~Ü, ≤ÄÜ, y ïÓ ° Ó ° !Óÿ¶hfl!i, y çßvyl – ï, y•z e ï, y Ó ° Ü, yÄÈ ï ïÜ, ≤Äy!Æ x!ü, K, ï, y Ä ï, ïf Çfliy Ó ° Ü, y ï!äÈ á%Ó•z =Ó °&c, ò!i≈ ~ÓÇ ~z e ï, y x!ü, K, ï, y•z E-CRMÈÜÈ~Ó ° syü, ï°f Ó ° ü) ° ä, y!°Ü, yç!_ – (3) Sü!ßfi, ¶ ï!ÿ!äi, yü)°Ü, ≤ÄÜ, ï, y (Integrated Colaborative Process) E-CRMÈÜÈ~Ó ° xyÓ ° ~Ü, ïè, Ü, y!≈Ü, Ó °# ü), !üÜ, y • e ï, y ïÜ, Çfliy ï, ÿ í, z!i, öyòò ≤Ä!e ï y Ó ° ≤Ä!i, ïè, hfl! ïÓ ° Çç, ò, _ Ü, Ó °y e ï, y Ó ° ä, y!•òy Ó ° ÿÖi, #! ï, ïf, òäÈ@ñ x, òäÈ@ñ xyÜ, yA<, y Ó ° Ü, ÿ Çfliy Ó ° ¶ühfl! !Óù, y ï!à ï, òÖÑ ï!äÈ ò! ÿ ïi, Çfliy Ó ° ¶ühfl! !Óù, y ï!à ~Ü, ïè, Sü!ßfi, ≤Ä ï!ä, <Ty Ó ° üyôf ïü e ï, y ïÜ, ¶j;ö) i≈ Ó ° * ï, ò ¶v<T Ü, Ó ° ïi, öy ïÓ ° Ä ï, y Ó ° ÿÖi, #! ä, y!•òy Ó ° xyÜ, yA<, y ïÜ, ò!Ó °, ò!i≈ Ü, Ó ° ïi, öy ïÓ ° – e ï, y Ó ° ä, y!•òy ïÜ, ï, y Ó °, ò!i≈ ¶j;öyò ≤Äöyò Ü, Ó ° y ï, äö•z ¶Ω, Ó °! ï!äö Çfliy Ó ° ¶ühfl! !Óù, yà ò÷%üye e ï, y ¶v<T Ó °, ò!i≈ Sü!ßfi ïÜ, yç Ü, ïÓ ° – (4) ï, ïf ï, y, y, y Ó ° (Data Base) E-CRMÈÜÈ~Ó ° xöfi, ü ü) ° í, z ïjçf ~Ü, ïè, !òù≈, ≈ @ Äy•Ü, ï, ïf ï, y, y, y Ó ° (Customer Database) ï, ïÓ ° Ü, Ó °y Ä ï, y Ó ° Ó ° « ÿ ïÓ °, ï Ü, Ó °y – ~ï« ï!è E-CRMÈÜÈ~Ó ° Ü, yç • @ Äy•Ü, ï, ïf ï, y, y, y Ó ° (Customer Database)ÈÜÈ~Ó ° ï, ïf ïÜ, !Ó ïÿË!i Ü, ïÓ ° ï, y ïÜ, ï, ïl f, ò!Ó °ï, Ü, Ó °y ~ÓÇ ¶z @ Äy•Ü, ï, ïl f Ó ° (Customer Information)ÈÜÈ~Ó ° í, z, òÓ ° !ü, _ Ü, ïÓ ° e ï, y ¶j! ï¶, SüfÜ, öy Ó ° ÿ ï, ïÓ ° Ü, Ó °y ~ÓÇ ¶z öy Ó ° ÿ ïÜ, Çfliy Ó ° ≤ÄÏ!i, è, !Óù, y ï!à ï, ÿ xyòç≈ài, ü, y ïÓ ° Çfliy Ó ° ≤ÄÏ!i, è, Ü, ü≈ä, y!Ó ° Ó ° Ü, y ï!äÈ ≤Ä ï!l yç ï!ö, ò!Ó ° ïÓçöy Ü, Ó °y ÿ ïi, e ï, y ¶j! ï¶, ¶z K, y Ö Ü, y ïç °y!à ï!l Çfliy !ò!ò≈<T Ü, y ïÓ ° e ï, y Ó °, òäÈ@üi, syü@ Ä# í, z!i, öß Ü, Ó ° ïi, ¶ç, ü •! – xyÓy Ó ° ~z ï, ïl f Ó ° í, z, òÓ ° !ü, _ Ü, ïÓ °•z e ï, y ïÜ, ï, y Ó ° ä, y!•òy xö%ÿ!# Çfliy Ó ° !Óù, ß, òif syü@ Ä# ¶j! ï¶, !Ó!Ó ò ≤Ä ï!l yç@#! ï, ïf, ò!Ó ° ïÓçö Ü, Ó °y ¶Ω, Ó °! – ~ïi, e ï, y xi, fhs í, z, öÜ, ï, ï, •! ~ÓÇ !Óù, ß, òif syü@ Ä# Ó ° ï, ïl f Ó ° !ü, _ ïi, !ò ïç ïÜ, Sü, k, Ü, Ó ° ïi, öy ïÓ ° ~ÓÇ !ò ïç Ó ° ä, y!•òy ¶j! ï¶, ¶j;ö) i≈ Ó ° * ï, ò Ä!y!Ü, Ó °y ° Ä ï!ä, ï, ò •ïi, ¶ç, ü •! –

NSOU • SE-EC-21 47 ü, ï° Çfliy ~ÓÇ e ï, y í, z, ü, ï!l •z í, z, öÜ, ï, ï, •! ~ÓÇ ~Ü, ïè, í, z!Ü, <T üy ï!öÓ °, ò!Ó ° ïË!Óy Ó ° xÇç#òy Ó ° •ïï Ä ï!è, – ÿ ~z @ Äy•Ü, K, y ö ü, y, y, y Ó ° (Customer Knowledge base)ÈÜÈÓ ° xö%, ò!l!i, ïi, ï, y, y, y, y, y, z ¶Ω, Ó °, òÓ ° •! öy– xyÓy Ó ° ÿ!üü, y ïÓ ° Ó ° « ÿ ïÓ °, ï #ò ï, ïl f Ó ° í, z, òÓ ° Ü, yç Ü, Ó ° ï° e&!è, ò!i≈ Ü, y ïç Ó ° ¶, <T •! ~ÓÇ ï, y e ï, y Ó ° ä, y!•òy ¶j;ö ï¶, ü%, öy Ó ° öy Ó ° çßv!ò ïi, öy ïÓ ° – ü, ï° ~z @ Äy•Ü, K, y ö ü, y, y, y Ó ° (Knowledge base) òk, ~ÓÇ fl!fÄÈ •Ä!y xöfi, ü ~Ü, ïè, !ÓÈ!l – ï, y•z Customer DatabaseÈÜÈ~Ó ° Ó ° « ÿ ïÓ °, ï xi, fhs ç Ó ° &Ó ° # ~Ü, ïè, !ÓÈ!l È – ~z ç ï!öf E-CRM, Dataware housing, Data mining, Sales force Automation ~z Sü, ° xyò%!òÜ, ≤Ä!%!_ ïÜ, Ó f Ó •y Ó ° Ü, ïÓ ° e ï, y Ó ° ¶!D ~Ü, è, y xi, fhs xyò%!òÜ, ≤Ä!%!_ !ü, _ Ü, ï e&!è, !Ó!•ò Ó f!_ ài, ÿ!yà ÿ!yà Ó f Ó fliy à ïi, ÿ, ÿ ï° ÿ Çfliy Ä e ï, y í, z, ü, ï!_ òç, ïÜ, z e ï! !Óe ï!l Ó ° Óyçy ïÓ ° ≤ÄÏ!i, ò!@µi, y ü)°Ü, ¶%!Óöy ≤Äöyò Ü, ïÓ ° – (5) ≤Ä!%!_ (Technology) xyò%!òÜ, Sü ï!l ≤Ä!%!_ ï « ÿ ïe xü) ï, ò)Ó≈ í, zß!i, E-CRM í, z ïjçf, ò)Ó ° ïiÓ ° ü)° ä, y!Ü, yç!_ – ≤Ä!%!_ Ó ° ~z xÿyüöf sy•y!f Ó f!i, ï, Ó f Ó y!Ü, òk, ïi, Ó ° ~z !i, y!SÜ, !ÓÖ!è, ö ¶Ω, Ó !àÈ öy– xyc ïÜ, Ó ° !ò ï!ö E-CRM ï, ïf ≤Ä!%!_ Ó ° myÓ ° y ¶ühfl! ï « e ïÜ, !ò ïç Ó ° í, z ïjçf syò ï!öÓ ° çöf Ó f Ó •y Ó ° Ü, Ó ° ï!äÈ– Internet Ó f Ó fliy ï Extranet, Database ≤Ä!%!_ ï Data warehousing, Data mining, Data Analysis •zi, fy!ò ~Ü, ïè, Ó!°¶, e ï, y Database ï, ïÓ ° # Ä Ó ° « ÿ ïÓ °, ï ïiÓ ° çöf Ó f Ó •*ï, •!fÄÈ– xyò%!òÜ, e&!è, !Ó!•ò ≤Ä!%!_ !òù≈, Ó ° ÿ!yà ÿ!yà üyôf ïü ïüö E-mail, !Ó!Ó ò Süyç üyôf ü (Social Media platforms), realtime chat, bulletin board •zi, fy!ò e ï, y Ä Çfliy Ó ° ü ï!öf !òù≈%, ò, ï, ïl f Ó ° Sü ï!l y!ä, ï, xyòyò ≤Äöyò ï!öÓ ° « ÿ ïe Ó f Ó •*ï, •!fÄÈ– í, zß!i, Ó ° Hardware, ÿ!üöñ Computer, Wired ~ÓÇ ï, y Ó ° •#ò ÿ!yà ÿ!yà Ó f Ó fliy (wireless communication channel), router, swittches ~Ó ° Ó f Ó •y Ó ° E-CRM Ó f Ó fliy ïÜ, Ó f Ó y!Ü, ï « ÿ ïe x, ò!Ó °•y!≈ Ü, ïÓ ° ï%, ÿ ï!äÈ– 4.7 syÓ ° yçç •z ~Ü, Ü, ï!Ü, xy, ööy Ó ° y ÿ ïÓ !ÓÈ!l !çá!ï ò ï, y • E-CRMÈÜÈ~Ó ° öy Ó ° ÿ ï ï!ç<T f ï « f ï ¶%!Óöy •zi, fy!ò–

48 NSOU • SE-EC-21 4.8 xö%ç#ò# SÜ, V Ó!°!ò≈yã, ò# ≤Äÿç 1. ÈCRM Ó ° ïi, Öyé, y!ÈÜÜÜÈ SÜ, V Customer Relationship Management SàV Consumer Relationship Management SàV Customer Resource Management SàV Consumer Resource Management 2. E-CRMÈÜÈ~Ó ° syü, °f !òù≈, Ó Ü, ïÓ ° ÈÜÜÜÈ SÜ, V e ï, y Ó ° x!ü, K, ï, y ïÜ, =Ó °&c ò Æ! y Ó üyôf ïü SàV !Ó!è ï, y Ó ° x!ü, K, ï, y ïÜ, =Ó °&c ò Æ! y Ó üyôf ïü SàV e ï, y Ä !Ó!è ï, y í, z, ü, ï!l Ó ° x!ü, K, ï, y ïÜ, =Ó °&c ò Æ! y Ó üyôf ïü SàV í, z, ò ïÓ ° Ó ° ï, yò!è, z ò! 3. ~Ü, ïè, ï!ßf Ó ° üyôf ïü ï!Ü, yò @ Äy•!Ü, Ó ° ¶!D ï, y Ó ° fliyöñ Ü, y Ó ° Ó f!i, ï, ¶j;öü≈, fliy, ò ï!öÓ ° x, òÓ ° öyü•zÈÜÜÜÈ SÜ, V E-CRM SàV E-SCM SàV E-Security SàV None of these SàV ¶Ç!« Æ ≤Äÿç 1. CRM Ü, y ïÜ, Ó ° ï!°/2. Integrated system Ü, #/3. E-CRMÈÜÈ~Ó ° ~Ó!ç<T f!°á%ö– SàV Ó ° ä, öyòü≈# ≤Äÿç 1. E-CRM concept Ü, #/2. E-CRMÈÜÈ~Ó ° ¶%!Óöy=!° í, z ïÓ!á Ü, Ó ° &ö– 3. E-CRMÈÜÈ~Ó ° !e ï! yü)°Ü, í, z, öyòyò (Functional component) =!° xy ÿ!yã, öy Ü, Ó ° &ö–

NSOU • SE-EC-21 49 ~Ü, Ü, È Ü È 5 □ •zÈÜÈ, ò ÿ!üè, àè, ö 5.0 í, z ïjçf 5.1 ≤ÄhfllyÓöy 5.2 •zÈÜÈ, ò ÿ!üè, ÈÜÈ~Ó ° ≤ÄÜ, y Ó ° ÿ!ü, ò 5.3 •z ÿ!ü, è, Δ!òÜ, !Ó ° ≤Äöyò 5.4È xö°y•zò Ó f y!B, Ç Óy •zÈÜÈÈf y!B, Ç 5.5 ¶

yÓ yÇÇ 5.6 xö%Ç#°ö# 5.0

í,z^ljçf ~z ~Ü,Ü,!,è, ,

öyè, Ü, ^

ÍÓ

xyüÓ y ^Í ßühflí !ÓEÍÍ çyö^lí, ,

öyÓ

ÍÖy ^ß=!° •ÈÜÜÜÈ •zÈÜÈ^ ,ö^lü^lrè,Ó^ öyÓ^iy •zÈÜÈ^ ,ö^lü^lrè,Ó^ ≤ÄÜ,yÓ^îü,ò •zÈ^îÜ,è,Δ!öÜ, !Ó ≤Äöyö Ä^ ,ö^lürè, •xöy•zö Ófy!B,Ç Óy •zÈÜÈÓfy!B,Ç 5.1 ≤ÄñflíyÖöy •zrè,yÓ^îö^lè,Ó^ üyöf^lÜ^Ü,yö oÓf e^Í^ÈÜÈ!Óe^Í^ Óy ,ö!Ó^ ^ÍEÍÖy ≤Äyö^löö^ ^«^,le ~Óò%f!i,ö üyöf^lÜ^xl≈ ≤Äöyö Ü,Ó^y^IÜ, E-payment Ó^Í^– ~!è, e-commerce ^°ö^lò^löö^•z xÇÇ– 5.2 •zÈÜÈ^ ,ö^lürè,ÈÜÈ~Ó^ ≤ÄÜ,yÓ^îü,ò ~Óò%f!i,ö üyöf^lÜ^Ó^ myÓ^y •zÈÜÈÜ,üyß≈ ßy•zè, ^ÍIÜ, ^Ü,öy ^Ü,yö ,öif Óy ,ö!Ó^ ^ÍEÍÖyÓ^ ü)^f xöy•zöÈÜÈ~ ≤Äöyö Ü,Ó^yÓ^ ÓfÓfliy^IÜ, E-Payment (electronic payment system) Ó^Í^– ~z ÓfÓfliy^IÜ, ßyöyÓ^ñ, ä,yÓ^ ú,y^lâ ú,yà Ü,Ó^y^lyl^ –

50 NSOU • SE-EC-21 S1V ~Óò%f!i,ö^ ,ö^lürè, Ü,yí≈, S^e^l,è, Ü,yí≈, Óy^í, !Óè, Ü,yí≈, V S2V ~Óò%f!i,ö Óy lí,çè, fy^oàò (cash) S3V ~Óò%f!i,ö Óy lí,çè, fy^Äl^y^lè, S4V •zÈÜÈ^ ä,Ü, (A) Electronic Card •z^îÜ,è,Δ!öÜ, Ü,yí≈, ~Ü,!,è, ≤y^f!iè,Ü, Ü,yí≈, È^lÿÓ^ ü^lòf üfyà^lölè,Ü, flT...y^l,ö @ Äy•IÜ,Ó^ ßühflí Ófy!B,Ç ,ö!Ó^ ^ÍEÍÖy ßÇe^yhs^i,lf lí,çè,y^ ,ök,!,i, ^lí, üç%,l^y^IÜ, – xl≈ ≤Äöy^löö^ ßü!^ @ Äy•IÜ,Ó^ ßühflí i,l^f flÍ^Ç!e^Í^ ú,y^ÍÓ Ófy^lB,Ó^ ßyü≈,y^ÍÓ^ lÿä,y•z •Äl^yÓ^ ,ö^ÍÓ^ ßÓ^yß!Ó^ ÓfyB, ~Ü,yí,zrè, ^l^IÜ, üy^lâ≈,rè, ~Ü,yí,z^lrè, fliyöyhs^Ó^ •Íl^lyl^ – ú,^l^Í^ ß^ÍD oàò è,yÜ,y öy^lÿÜ, ^îÄ ~z Ü,yí≈, ÓfÓ•yÓ^ Ü,^ÍÓ^ ßühflí ^,ö^lürè, ßÇe^yhs^ ^°ö^löö^Ü,Ó^y^ß,Ó^•Í^ – (1) Credit Card ~!è, @ Äy•Ü,^IÜ, ÓfyB, ^l^IÜ, ≤Äöyö Ü,Ó^y^•Í^ ~Ü,!,è, Credit ß#üy ß^lly^lâ– @ Äy•Ü, ~z Ü,yí≈, myÓ^y credit ß#üy-ÈÓ^ ^Óç# áÓ^ ä, Ü,Ó^l^i, ,öy^ÍÓ^ öy– ~z Ü,y^lí≈,Ó^ ^Ü,yö ,öif Óy ,ö!Ó^ ^ÍEÍÖy á!Ó^ò Ü,^ÍÓ^ ßÓ^yß!Ó^ @ Äy•IÜ,Ó^ ~Ü,yí,zrè, ^l^IÜ, è,yÜ,y üy^lâ≈, ^lrè,Ó^ ~Ü,yí,z^lrè, fliyöyhs^Ó^ •Í^ öy– ú,^l^Í^ ~Ü,yí,z^lrè, è,yÜ,y ,ö!≈yE ,ö!Ó^ üy^lí öy^lÿÜ, ^îÄ ~z Ü,yí≈, myÓ^y ^Ü,öyÜ,yè,yÜ,Ó^y^ß,Ó^ö! – (2) Debit Card ~z Ü,yí≈, ÓfÓ•yÓ^ Ü,^ÍÓ^ ,öif Óy ^Ü,yö ,ö!Ó^ ^ÍEÍÖy !Ü,ö^l^Í^ ßÓ^yß!Ó^ @ Äy•IÜ,Ó^ !ö^lçÓ^ ~Ü,yí,zrè, ^l^IÜ, è,yÜ,y üy^lâ≈, ^lrè,Ó^ Óy ,ö!Ó^ ^ÍEÍÖy ≤ÄöyöÜ,yÓ^#Ó^ ~Ü,yí,z^lrè, ßÓ^yß!Ó^ fliyöyhs^Ó^ •Íl^lyl^ – ^ßÜ,yÓ^l^i @ Äy•IÜ,Ó^ ~Ü,yí,z^lrè, !ò è,yÜ,y öy^lÿÜ, i,y•l° ~z Ü,yí≈, ÓfÓ•yÓ^ Ü,Ó^y^lyl^ öy– (B) Digital Cash lí,çè, fy^Ü, fyÇ ~Ü,!,è, lí,çè, fy^è,y^lÿÜ,ö Óy ü)^f lÿ ÓfyB, lÿä,y•z Ü,^ÍÓ^ @ Äy•IÜ,Ó^ ~Ü,yí,z^lrè, çüy Ó^y^lâ– ~!è, ~IÜ,Óy^ÍÓ^•z oàò ^öy^lè,Ó^ üi, ÓfÓ•yÓ^ Ü,Ó^y^lyl^ oàò ^öy^lè,Ó^ xÓ≈,üy^lö– !Ü,v,i,yÓ^ çöf @ Äy•Ü,^IÜ, ßü,ö!Ó^ üyí oàò è,yÜ,y ÓfyB, Óy Ä•z çy, #Í^ ^Ü,y^löy xy!≈Ü, SÓfyB, V ≤Äl^i,ç, y^lö çüy Ó^yá^l^i, •Í^ ~ÓÇ ÓfyB, ^IÜ, lí,çè, fy^Ü, fyÇ !ö^lí, xy^ÍÓ^ò Ü,Ó^l^i, •Í^ – ÓfyB, i,áo ßü, ö!Ó^ üy^lí,çè, fy^oàò ~i,Ó^ Ü,^ÍÓ^ ñ cryptographyÈÜÈÓ^ myÓ^y !Ü,â%È •zö^IÜ,y^lí,í, (encoded) ö!Ó^ @ Äy•Ü,^IÜ, ^ö! – ^,ö^lürè, Ü,Ó^yÓ^ ßü!^ üy^lâ≈,rè, ^IÜ, oà^löö^ ,ö!Ó^Ó^lí≈, ^ö!Ó^ !ò^l^üy^lâ≈,rè, i,áo ^ß•z ö!Ó^=!^ ÓfyB, ^IÜ, çyöy^l^ ÓfyB, i,áo ^ß•z ^,ö^lürè,!,è, üy^lâ≈,rè, ^IÜ, oàò ^öy^lè, ,ö!Ó^ñ, Ü,^ÍÓ^ –

NSOU • SE-EC-21 51 (C) Digital Wallet lí,çè, fy^Äl^y^lè, (Digital Wallet) ~Ü,!,è, xöy•zö ßy!ú≈, ß lÿ^†Ó† @ Äy•IÜ,Ó^ !öçfl^Äl^y^lè,Ó^ üi, Ü,yç Ü,^ÍÓ^ – ßühflí •zÈÜÈÜ,üyß≈ Ä^l^Í^Óßy•zè, ~z lí,çè, fy^Äl^y^lè, ^i,Ó^ Ü,Ó^yÓ^ ÓfÓfliy lÿ^IÜ, – !ö!ò≈T çyl^äyl^ ^Ó^!ç^lflT...çö Ü,Ó^yÓ^ ,ö! @ Äy•Ü, ^ß•z Ä^l^Í^Óßy•z^lè,Ó^ Äl^y^lè, !Ü,â%È è,yÜ,y çüy Ó^yá^l^i, ,öy^ÍÓ^ – @ Äy•Ü, !ö^lçÓ^ ^í, !Óè, Ü,yí≈, ÓfÓ•yÓ^ Ü,^ÍÓ^ Ä^lí,çè, fy^Äl^y^lè, !Ü,â%È xl≈ lí,çè, fy^ü)^f !•Í^ÍÓ^ çüy Ó^yá^l^i, ,öy^ÍÓ^ö– ,ö^ÍÓ^ •zÈÜÈÜ,üyß≈ Ä^l^Í^Óßy•zè, ^l^IÜ, ^Ü,öyÜ,yè,yÓ^ ßü!^ @ Äy•Ü, i,yÓ^ lí,çè, fy^Äl^y^lè, çüy •zÈÜÈ•z^îÜ,è,Δ!öÜ, ú, fy% ^l^IÜ, ^,ö^lürè, Ü,Ó^l^i, ,öy^ÍÓ^ö– !Ü,â%È ßÇfliy xy^lâÈ lÿÓ^y –ö%üye lí,çè, fy^Äl^y^lè,Ó^ ,ö!Ó^ ^ÍEÍÖy•z ^ö!^ ~ÓÇ ~l^löö^ Ü,y^lâÈ è,yÜ,y çüy lÿÜ, ^l^° ~Ü,y!öÜ, Ä^l^Í^Ó^ ßy•zè, Óy ,ö!Ó^ ^ÍEÍÖyÓ^ ^«^,le ~z ~Óò%f!i,ö è,yÜ, y ÓfÓ•yÓ^ Ü,Ó^y^l^i, ,öy^ÍÓ^ – (

D) •zÈÙÈ`ä,Ü, (E-cheque) •z`İ°Ü,è,Δ!öÜ, `ä,Ü, ≤Äÿàì, `ä,`İÜ,Ó` üi,•z Ü,yÓ`ÓyÓ`# ≤Ä!İ,ç,ÿöñ @`Äy•Ü, Óy
ŞÖ`Ü,yÓ` `ö`lürè, Óy !İ,`İ,öy!çè, Ü,`İÖ` – ~Ü,çö ~Ü,yı,zrè, `•y",yÓ` `İ electronic document ÓfÓ•yÓ` Ü,`İÖ`
İ,yÓ` ü`İöf Ófy`İB,Ó` öyü ÓfÓ•yÓ` Ü,yÓ`#Ö` öyü ÓÓ`yÓÓ` Account ö!İÓ`ñ İy`İÜ,`òÄİ`y•`İÖ İ,yÓ` öyü ~ÖÇ
`ä,`İÜ,Ó` è,yÜ,yÓ` `ö!Ó`üyı `òÄİ`y İy`İÜ, – şühflİÖ`Ü,ü İ,İf encoded xÓfliyl` İy`İÜ, ~ÖÇ @`Äy•Ü, İı,İçè, fy`Ş!•Ö•ö
Ü,`İÖ` – ~`İç,`İe ≤ÄÜ,ç,İ, `ä,`İÜ,Ó` üy!`İÜ,Ó` Account No. ≤Äüyı Ü,`İÖ` `İ!İ,İö•z `ä,Ü,İè, ≤Äòyö Ü,`İÖ` `İäÈ–
xö•y•zö `ö`İö`İöÓ` şüİ` `ö`İü`İrè,Ó` `«,`İe •zÈÙÈ`ä,Ü, ÓfÓ•yÓ` Ü,Ó`y İyİ – 5.3 •z`İ°Ü,è,Δ!öÜ, !Ó` ≤Äòyö
•zÈÙÈÜ,üyŞ≈ ÓfÓfliyl` üy`İä≈,rè, ~ÖÇ @`Äy•Ü, ~Ü,İè, ü,yä%≈,İ`y° (Virtual) ,ö!Ó` `İÖÇÈÙÈ~ !ü!İ,`İ`ñ İy`İö`f!İ,ö
(electronic) ÓfÓfliyÓ` ú,`İ° Ş%ŞÇalè,İ,`İ – !Ó!e`•`İİ` İyÄİ`y ,ö`İİfÓ` !Ó%!è,Ä üy`İä≈,rè, İ,y•z Ä•z •z`İ°Ü,è,Δ!öÜ,
ÓfÓfliy`İÜ, ÓfÓ•yÓ` Ü,`İÖ` `İ,İÓ` Ü,`İÖ` – †Ö† xyş° !ÓÈÙÈ~Ó` üi, `òá`İi, ~Ü,İè, •z`İ°Ü,è,Δ!öÜ, Óy !İ,İçè, fy`İÓ`
`İ,İÓ`•İ` flİ`Çe`#İ` ÓfÓfliyl` İáo` Ü,yö •zÈÙÈÜ,üyŞ≈ Ä`İİ`Óşy•zè,ÈÙÈ~ !Ü,ö`İÖö Ó`İ° @`Äy•Ü, !Ü,à%È ,öİf`İÜ,
!ö!ò≈T Ü,`İÖ` `ò! – @`Äy•`İÜ,Ó` İ,y!Ü,yÜ,`İÖ` `òÄİ`y ,ö`İİfÓ` öyüñ Óy àÈyı, (Discount) şühflİ !Ü,à%È•z
flİ`Çe`#İ` ü,y`İÖ`!•`İŞÖ`•`İİ` !İ,İçè, fy`öç,İı,`İi, Ä•z Ä`İİ`Óşy•zè,ÈÙÈ~Ó` myÓ`y•z @`Äy•`İÜ,Ó` Ü,y`İäÈ
,ö!Ó` `İÖÇö Ü,Ó`y•İ` Óy !Ó!ü,ß` ú,ü≈yè, (format) `İüö PdfÈÙÈ~ @`Äy•`İÜ,Ó` E-mailÈÙÈ~ ,öy!è,`İİ` `òÄİ`y•İ` –
@`Äy•Ü, Ä•z !Ó`İ,áo ü`İö Ü,Ó` `İ°

52 NSOU • SE-EC-21 E-mail `İ`İÜ, İ,yı,zö`İ°yı, (Download) Ü,`İÖ` !≤Ärè,Ä (Print) Ü,`İÖ` !ö`İi, ,öy`İÖ`öÈÜÜÈÿİ,áo
Ü,yà`İçÓ` !Ó° (Physical Bill) •`İİ` öyı,ıyİ` Ü,yı≈`İç,`İe – ~z !Ó° ,öyÄİ`yÓ` ,ö`İÖ` @`Äy•Ü, İ,áo ,ö`İlürè,ÈÙÈ~Ó`
(Payment) ç`İöf x@`ÄŞÖ`•`İi, ,öy`İÖ`ö – ~z •z`İ°Ü%ö,è,Δ!öÜ, !Ó!Ç ,öç,İı,Ó` Ş%!ÓöyÓ` ú,`İ° @`Äy•Ü, !Ó!Óö
İ,z ,öy`İİ` İ,yÓ` `ö`İlürè, (Payment) Ü,Ó` `İi, ,öy`İÖ`ö – `İüöÈÜÜÈ`e`İı,è, Ü,yı≈, (Credit card), `İ,İÖè, Ü,yı≈,
(Debit card), •zÈÙÈÄİ`y`İè, (E-wallet) ,Óy •zÈÙÈ`ä,Ü, (E-cheque) ,Óy e-cash ,Óy !ü,İçÜ, fy`Ü, fyÇ (Cash) ,myÓ`y –
İ,`İÖ` @`Äy•Ü,`İÜ,`ò`İä !ö`İi,`İÖ` `İ üy`İä≈,rè, Ä`İİ`Óşy•zè,İè, (Merchant web site) İè,Ü, !Ü, !Ü, ,ö!Ó` `İÈİÓy !ö`İi,
Ş«,ü Óy !è,Ü, `Ü,yö `Ü,yö İ,z ,öy`İİ` `ö`İlürè, Ü,Ó`yÓ` xö%üİ,`ò! – @`Äy•Ü, ÷ö%üye`Ş•z =`İ°yÓ` ü`İöf `İ`İÜ,•z
`Ü,yö ~Ü,İè, İ,z ,öy`İİ` !ö!ò≈T `ö`İlürè,İè, (Payment) Ü,Ó` `İi, ,öyÓ` `İÖö – xö•y•zö !Ó!ÇÈÙÈ~ (Online Billing) ,Ä•z
ŞÖ ≤Ä!e`İ`y =!`ä`İè, SSL, İı,İçè, fy`!Şà%`İöä,yÓ` (Digital Signature), ~ÖÇ ~ö!e`öçö (Encryption) myÓ`y `İ,İÓ`•Äİ`y
~Ü,İè, xı,fhs`Ş%Ó`!«,İ, Ó`İİ`Ó` ü`İöf `İ`İÜ, Ü,yÓ` İ`ü`İö Ó`yá`İi,`İÖ` `İ ,ö%`İÖ`y !ÓÈİ`è,y•z xyş`İ° !Ü,à%È
xı,fhs` =Ó`Şç,ö)İ≈ ~ÖÇ ŞÇ`İÖöç#° İ,`İİfÓ` xyöyö ≤Äòyö àÈyı,ıy !Ü,à%È ö! – 5.4 xö•y•zö Ófy!B,Ç Óy
•zÈÙÈÓfy!B,Ç xö•y•zö Ófy!B,Ç`İÜ, •zÈÙÈÓfy!B,Ç •zrè,yÓ` `İöè, Ófy!B,Çñ İy•zÓyÓ` Ófy!B,Çñ •yü Ófy!B,Çñ
ü,yÓ` ä%,İ`y Ófy!B,Ç xıÓy`öè, Ófy!B,Ç Óy İyİ – •zÈÙÈÓfy!B,ÇÈÙÈ~ `İ`Ü,yö ÓfÓ•yÓ` Ü,yÓ`# @`Äy•Ü,
Ü,İö%fé,y`İÖ` ~ÖÇ Óyı,zçy`İÖ`Ó` üyöf`İü Ófy`İB,Ó` Ä`İİ`Óşy•z`İè,Ó` şy`İİ`İ%_`•İi, ,öy`İÖ` – Ófy`İB,Ó`
İyÖi,`#İ` ,ö!Ó` `İÈİÓy ~z Ä`İİ`Óşy•z`İè, şyçy`İöy İy`İÜ, – Ófy!B,`İö`İçÓ` ,ö!Ó` !öÓ` ü`İöf şyü≈,y`İÖ` ~Ü,İè,
`Ü,w#İ` `İ,è,y`İÖŞÈÙÈ~ !öç Ófy!B, ŞÇe`yhs` İ,İfn şühflİ @`Äy•Ü, ŞÇe`yhs` İ,İf Ä İyÖi,`#İ` `ö`İöò ŞÇe`yhs` İ,İf üç%İ,
Ó`y`İä – `İ`İÜ,yö @`Äy•Ü, `Ä`İİ`Óşy•z`İè, !ö!ò≈T `üö%`İi, !Üœ,Ü, Ü,`İÖ` İ,yÓ` ,öäÈ@üi, ,ö!Ó` `İÈİÓy ,ö`İi,
,öy`İÖ`ö – ~z ÓfÓfliy`İÜ, xö•y•zö Ófy!B,Ç ÓfÓfliy Ó`İ° – •zÈÙÈÓfy!B,ÇÈÙÈÓ` üyöf`İü`İŞÖ ,ö!Ó` `İÈİÓy ,öyÄİ`y
İyİ`ÈÜÜÈ S1V Account Access—Óy!İ,`İi, Ó`İİŞ Ü,İö%fé,y`İÖ`Ó` üyöf`İü !ö`İçÓ` ~Ü,yı,z`İrè,Ó` Ófy!B,Ç ŞÇe`yhs`
İyÖi,`#İ` İ,İf ,ö`İi, ,öy`İÖ`ö – S2V Fund Tranafer—,~Ü,yı,zrè, `İ`İÜ, xöf ~Ü,yı,z`İrè, è,yÜ,y İlyöyhs`Ó` Ü,Ó`y
İyİ – S3V 24 x 7 Banking— @`Äy•Ü, !ö`İçÓ` şüİ`üi, `İ`İÜ,yö şüİ` Ófy!B,Ç ,ö!Ó` `İÈİÓy !ö`İi, ,öy`İÖ`ö – S4V E-Pass
Book— @`Äy•Ü, E-Pass Book `İ`İÜ, !ö`İçÓ` İyÖi,`#İ` xy!İ≈Ü, `ö`İöò =!° çyö`İi, ,öy`İÖ`ö – E-Pass Book
, flİ`Ç!e`İ`ü,y`İÖ Up dated •İ` –

NSOU • SE-EC-21 53 S5V ReportÜÜÜÈ@`Äy•Ü, İ,yÓ` !Óàİ, `ö`İöò Óy `İ`İÜ,yö Ófy!B,Ç ŞÇe`yhs` İ,`İİfÓ` S!öçflİV
~Ü,İè, ,ö!İ≈yD !Ó` `İ,öyè≈, ≤Äı, Ü,Ó` `İi, ,öy`İÖ` – S6V Investment—@`Äy•Ü, D-Mat Account ,à%`İ° Óy!İ,`İi, Ó`İŞ
!Ó!ü,ß`°!@ç`e`İ` !Óe`İ` Ü,Ó` `İi, ,öy`İÖ`ö – 5.5 Ş
yÓ`yçç ~z ~Ü,Ü,İè, ,öyè, Ü,`İÖ` xyüÓ`y`İ`!ÓÈ
İİ` =!° çyö`İi, ,öyÓ`yü`Ş =!° •ÈÜÜÈÈ•zÈÙÈ` ,ö`İlürè,ÈÙÈ~Ó` öyÓ`İyñ •zÈÙÈ` ,ö`İlürè,ÈÙÈ~Ó` ≤ÄÜ,yÓ` `İü,öñ
•z`İ°Ü,è,Δ!öÜ, !Ó` ≤Äòyö ~ÖÇ ,ö`İlürè, ~ÖÇ xö•y•zö Ófy!B,Ç Óy •zÈÙÈÓfy!B,Ç ,ö!Ó` `İÈİÓy – 5.6 xö%ç#°# SÜ, V
Ó% !öÖ≈yä ,ö# ≤Äÿ 1. Èxö•y•zö Ófy!B,Ç Óy •zÈÙÈÓfy!B,Ç ~ @`Äy•Ü, Ófy!B,Ç ,ö!Ó` `İÈİÓy !ö`İi, ,öy`İÖ`ÈÜÜÈ
SÜ, V !ö`İöÓ` !ö!ò≈T şü`İİ` SàV Ófy`İB,Ó` !öö≈y!Ó`İ, şü`İİ` SàV !ö`İçÓ` şüİ`üi, `İ`İÜ,yö şü`İİ` SàV xöf `Ü,y`İöy şüİ`
2. xö•y•zö Ófy!B,Ç Óy •zÈÙÈÓfy!B,Ç ~ @`Äy•Ü, Account à%`İ° !Ó!ü,ß`°!@ç`İi, Óy!İ,`İi, Ó`İŞ e`İ`ÈÙÈ!Óe`İ`
Ü,Ó` `İi, ,öy`İÖ`ö – SÜ, V D-Mat SàV D-Net SàV NRI SàV Savings 3. E-Payment `Ü, şyöyÓ`İİ,
Ü,İ`
ü,y`İä ü,yà Ü,Ó`y
İyİ/SÜ, V !

ì, ò ù, ÿ ã à SáV, òÑyã, ù, ÿ ã à SáV ã, ÿ Ó ù, ÿ ã à SáV xyè, ù, ÿ ã à SáV ¶Ç!«Æ ≤Äÿ¿ 1. E-Payment Ü, #/2. Digital Wallet
 Ü, ÿ ïÜ, Ó ï/3. •zÈÛÈ ã, Ü, Ó ï, Ü, # ï Ö ÿ Ì é, ö
 54 NSOU • SE-EC-21 SáV Ó ã, öyöü≈# ≤Äÿ¿ 1. E-PaymentÈÛÈ~Ó ≤ÄÜ, ÿ Ó ï ù, ò xy ï ÿã, öy Ü, Ó ÿö– 2.
 •z ï Ü, è, Δ!öÜ, !Ó° ≤Äöyö ~ÓÇ ã, ö ïürè, Ó ï, Ü, # ï Ö ÿ Ì é, ö/3. xöy•zö Ófy!B, Ç Óy •zÈÛÈÓfy!B, ÇÈÛÈ~Ó òy Ó ïy
 !òö–
 NSOU • SE-EC-21 55 ~Ü, Ü, È Ü È 6 □ •zÈÛÈÿ≤ÿ•z ã, ö üfy ïöç ïürè, àè, ö 6.0 í, z ïjçf 6.1 ≤ÄhfllÿÓöy 6.2
 E-SCMÈÛÈ~Ó òy Ó ïy 6.3 E-SCMÈÛÈÓ ïÓ!çTf 6.4È E-SCMÈÛÈ~Ó ¶%%!Óöy 6.5È E-SCMÈÛÈ~Ó ¶#üyÓk, ï, y 6.6
 E-SCMÈÛÈ~Ó í, z, öyòyö ~ÓÇ àè, ö 6.7È E-SCMÈÛÈ~Ó ≤Ä!e ï y 6.8 ¶
 y Ó ÿ ÇÇ 6.9 xö%ç#°ö# 16.0
 í, z ïjçf ~•
 z ~Ü, Ü, !è, ã,
 öyè, Ü, ï
 ïÓ
 xy, ö!ö ï
 !ïj!ï!áí, !ÓEïï! =!° çyö ï ï, öy Ó ï ï
 ïÓöÈÜÜÈ • •zÈÛÈ~¶.¶.~üÈÛÈ~Ó òy Ó ïy • •zÈÛÈ~¶.¶.~üÈÛÈ~Ó ~Ó!çTf • •zÈÛÈ~¶.¶.~üÈÛÈ~Ó ¶%!Óöy •
 •zÈÛÈ~¶.¶.~üÈÛÈ~Ó ¶#üyÓk, ï, y • •zÈÛÈ~¶.¶.~üÈÛÈ~Ó í, z, öyòyö ~ÓÇ àè, ö • •zÈÛÈ~¶.¶.~üÈÛÈ~Ó ≤Ä!e ï y
 56 NSOU • SE-EC-21 6.1 ≤ÄhfllÿÓöy ã, ï, ÿ Ó ã, ÿ! òy xö%ÿ! ï #, ö! Ó ï Ì ï Öy Óy ÿyü@ Å# ï Ó ï Ó y• Ü, Ó ÿ Ó ò«ï, ÿ Ä
 «, üï, y! öü≈, Ó ï, Ü, ï Ó ≤Ä! ï, ã, y ï ö Ó ï, z, ö! % _ , ö! Ó ã, y° ö Ó f Ó fli y Ó ï, z, ö Ó – Ó f Ó fli y! ï Ü, ≤Ä! ï, ã, y ö Öy ï, y Ó
 xü, fhs ï Ó #ö, ö! Ó ï, yè,
 y ïüy !ò ï è, Ü, öy •! ñ ï, y• ï ï í, z ïjçf ¶k, Ü, Ó ÿ á%Ó•z Ü, !è, ö •
 ïï, ò, ï ï, – ï, !f ≤Ä!%! _ (Information Technology), ~z Ü, !è, ö xÓfliy ïÜ, x ïöÜ, ¶ç Ä ¶%Ç•ï, Ü, ï Ó ï Ì àÈ– ï Ó ò% f! ï, ö
 ÿy≤ÿ•z ã, ö üfy ïöç ïürè, (Electronic supply chain Management) ~üö ~Ü, ¶%Ç•ï, çök, !ï, !y ≤Ä! ï, ã, y ö, ç, ö! Ó ï Ö öñ
 üç%ï, !Ó! Ó ï ï ÓÇ, ç! Ó, ö) Ó ï, xöfyöf Ü, yç •zi, fy!ò ïÜ, ~Ü, ¶) !e xyÓk, Ü, ï Ó ï ≤Ä! ï, ã, y ï ö Ó ï !öçf! ã, y! öy Ä
 !ÿyà ï ö Ó ü ï ö f ÿyü Ó f ÿyö ö Ü, ï Ó ï Ì àÈ– 6.2 E-SCMÈÛÈ~Ó òy Ó ïy ~Ü, !è, Óy! ï ç f Ü, ≤Ä! ï, ã, y ï ö Ó ï ï ö! Ü, !ÓEïï
 • ï Fà È ï, y Ó, ç ï ï f Ó ï, z, ö! % _ ! Ó, ö! – ~Ó ï, z, ö ï Ó Ó f Ó fli y Ó ï ÿú, ° f x ï ö Ü, y Ç ï ç! öü, ≈ Ó ï, Ü, ï Ó ï – xy Ó y Ó
 x, ç ö! ï ïÜ, ç ï ï f Ó ï, z! , öyò ï ö Ó ç ö f ã, y •z ï è, Ü, ÿ ü ï ï ñ ï è, Ü, ç, ö! Ó ïü ï ï ï è, Ü, öy ïü Ü ï ÿã, yüy ï ï Ó ï ÿyàyö–
 ~z, ö %! è, ç, ≤Ä! e ï y ïÜ, ï è, Ü, ÿ ü ï ï ï ï Ó ï ü ö f ï ïü ¶%,
 ù, ÿ ï Ó, ç, ö! ã, y ö y Ü, Ó
 y Ó ï «, e!è, !öü≈, Ó ï, Ü, ï Ó Ó f Ó fli y # Ó ò «, ï, y Ó ï, z, ö Ó ~ÓÇ ï, y Ó ï, z, ö Ó !öü≈, Ó ï, Ü, ï Ó, ç ï ï f Ó ï ü ö ñ öyü Ä
 ã, ï, y ÿv!T– E-SCM, ~z ÿühfll ≤Ä! e ï y Ä ! Ó! Ó ö Ü, y! ≈ Ü, °y, öÈÛÈ~Ó ü ï ö f fll! Ç! e ï! •z ï Ü, è, Δ! öÜ, Ó f Ó fli y! ï, zq\$ï,
 ¶Ç! ï, Ó ïü ö f ï ïü ¶% ã, ù, y ï Ó Ó f Ó fli y, ç, ö! ã, y ö y! Ó f Ó fli y! # Ó ò «, ï, y Ó ïü ï öyß ï ï ï ö
 í, z ï Ó ï ï ÿ à f ï) !ü Ü, y, öy ö Ü, ï Ó –
 ã, y, ç ö y (Chopra), ÿy≤ÿ•z ï ã, ö ï Ü, ÿ Dy! ï, Ü, ï Ó ï Ì àÈö ~z ù, ÿ ï Ó ï ï ï ï "It's a sequence of processes and flows that
 takes place within and between different chain stages and combine to fill a customer need for a product." , ÿz Ü, y Ó ï ï
 ~è, y !è, Ü, ï ÿy≤ÿ•z ã, ö • ï Fà È ≤Ä! ï ÿçö#! ÿyü@ Å#ñ ï Ó ï Ó y• Ü, y Ó # Ó x ï ï ï Ì ï ï x ï ï Ì Ì ï ï ï) ° f !öö≈y Ó ï ï
 Ü ï, yã, yüy° üç%ï, ñ ã, y! •öy Ó xyàyü xö%üyöñ í, z! , öyö, ç, ö! Ó ï, "öyñ, ç, ö! Ó ï Ó ç öy Ä á%ã, ï Ó y! ï ï e ï, y ~ÓÇ
 ç, ö! Ó ï ç ï Ì e ï, ÿ Ó ï, Ü, y ï Ì àÈ ÿyü@ Å# ï, ç Ö ï ñ à È y ï öy ~z Ü, yç =! Ó ü ï ö f ÿü ï ï ÿyö ö Ü, ï Ó ï – E-SCM • ï Fà È ~üö
 ~Ü, !è, •z ré, y Ó ï öè, !öü≈, Ó ï ÿú, è, Ä! ÿy Ó (software) !y fll! Ç! e ï! ù, y ï Ó ï ÿühfll í, z, ç, ö! Ó ï y_ Ü, y! ≈ Ü, °y, ç, ö, çök, !ï,
 ~ÓÇ Óy! ï ç f Ü, xÇç#öy Ó ï ö Ó ~Ü, •z ü ï M, È! ö! xy ï ï – ≤Ä! ï, ã, y ï ö Ó ï ÿy≤ÿ•z ã, ö Ó f Ó fli y ≤Ä! ï, ã, y ö! è, ï Ü,
 Ü, y! ≈ Ü, Ó # öy! ï c, ö! ≈ ~ÓÇ x! öÜ, °yü, çöÜ, çy! ày! ≤Ä! ï, ! ã, ï, Ü, ï Ó –

NSOU • SE-EC-21 57 6.3 E-SCMÈÙÈÒ° ~Ó!ç<TfÈ E-SCMÈÙÈÒ° ~Ó!ç<Tf=!°•ÈÙÙÙÈ S1V Û,ç E-SCM ï, Ìf ≤Ăİ%!_´
ç, ð!Ó Û, yè, y Ìüy (information Technology infrastructure) ÓfÓ•yÓ Û, ÌÓ° Ñy<y•z Ìä, ÌöÓ Ñühfll xù, fhs ÌÓ° ð
Û, yç=!° ÌÜ, ~Ü, Ñ) Ìe Ì ÒÑ Ìö ≤Ăİ, ç, y ÌöÓ Ñyü!@ ÌÄÜ, í, z Ìjçf Ñü, ° Û, ÌÓ° – ~Ó° ù, Ì° Ñy<y•z Ìä, ÌöÓ ÌÓ!ù, Ñ°
≤Ăİe Ì´y=!° ~Ü, Ñ) Ìe ~Ü, Ìè, Ñ_yÓ° ü, Û, ç Û, ÌÓ° – S2V e ´çÈÙÈ Û, ççöy° (Cross-functional approach) E-SCMÈÙÈ~Ó°
Ñy•y Ìf Ñjðß Ì´ ÌÜ, yø ~Ü, Ìè, Û, y ÌyÓ°# Ìüö öÓ yÿÛ, ÛÑ, yä, yü° e Ì´ ñ Ì, yÓ° Ñjð!Ü, ç, Ñühfll ù, yççöy° (Functional
area) çyl´ ày=!° ÌÜ, ~Ü, çyöy° ÓfÓfliyÓ° (Single window) üyðf Ìü ~Ü, ç, z Ñü ÌÏ° ~Ü, Ñy ÌÏ° ≤Ăü, y!Ó, Û, Ó° Ì, Ñ, Ñç, ü, Ì° –
S3V Ñk, ç, ÿ ñ í, z, ð!_´ Ì, y Ä ≤Ă ÌÓç Ìÿyàf, y (Accessibility) E-SCM, ÓfÓfliy üy Ìö ÑÖ≈« Ì°zñ Ñy<y•z Ìä, ÌöÓ Ì´ ÌÜ, yø
Û, y ÌyÓ°# ÑyöÜ, y Ì°ñ ÓfÓ•yÓ Û, yÓ° #Ó° Û, y ÌäÈ Ñ!è, Û, Ñü ÌÏ° Ìöü, ≈° Ä í, z, ð!_´ Ì, ÿ Ì´ ≤ĂÓ° Ì, Û, Ó° y– S4V
fl[FàÈi, y (Transparency) E-SCM, Ì´ Ì°i%, ÓfÓ•yÓ Û, yÓ° # ÌÜ, (Data) Ì´, è, y Ì´, ð Ì, Ì, (Accessibility) Ñy•y Ìf Û, ÌÓ° ñ Ì, y, z
~•z, ðk, Ì, Ì, Ì, (Supply chain) , e Ì´ ÈÙÈ!Óe Ì´ Ñçè yhs Ì´ ÌÜ, yø Û, yç, z x, ç, fhs fl[FàÈi, yÓ° Ñy ÌÏ° Û, Ó° y, Ì° – S5V Ì, ÿ
≤Ăİ%!_´ ç, ð!Ó Û, yè, y Ìüy (Information Technology Infrastructure) ÑÓ° ÓÓ° y•Ü, yÓ° # Ì´ ÌÜ, Ì´ e Ì, ç xÓ!ð, ðif ÌÜ,
Ì´, ðäÛÈy Ì, Ì, ~Ü, Ìè, í, z, ðyöò ÓfÓfliy ÌÜ, Ì´ ÑÜ, ° ≤Ăİe Ì´ y Ä í, z, ðç ≤Ăİe Ì´ y=!°Ó° üðf Ìö ÌÏ° Ì´ Ì, Ì, Ì´ Ì, y ÌöÓ ÑÜ, ° ÌÜ,
~Ü, Ìè, fl[FàÈi, ç, Ì´ Ì´ Óð%fl, ð, ð, ð, öyò Û, Ì´ Ó° zòú, Ó° Ìüçö è, Û, ö, ðç, ð!Ó Û, yè, y Ìüy – ~•z, ð!Ó Û, yè, y ÌüyÓ°
!Ó!ù, Ñ° í, z, ðyöyò Ìüö ÌÓ!Óð Ñü, è, Ä Ì, yÓ° ñ ðè, Ä Ì, yÜ, ç, ÓfÓfliyñ •zrè, yÓ° Ìöè, ñ Ó° y, Ì, zè, yÓ° ñ Ñ%zä, Ä
Ñ ÌÓ≈y, ð!Ó Û, ð, ð%fè, y ÌÓ° Ó° •yí, ç, Ä Ì, y ÌÓ° Ó° (Hardware) , ~Ü, xù, Ì, ç, ð) Òç Ñü!<T Ä Ñüß Ì´ • ÌfàÈ E-SCM, ç –
58 NSOU • SE-EC-21 6.4 E-SCM, ÈÙÈ~Ó° Ñ!Óóy ÓfÓfliy Ì´ Û, ≤Ăİ, ç, y ÌöÓ Û, y ÌäÈ ò ÌÓfÓ° ç#!ö ç!_´ Ó° « Ì´ ñ e ù
Óð≈üyò ≤ĂÌ, Ì´ Ìÿ!à, yñ @ Ìy, Ì´ ÌÜ, Ó° ð!Ó° Ói≈, ðç#° üyò!ÑÜ, Ì´ y Ä Ñü!´ Ñ Ìä, ç, ð, i, ö, i, yÓ° Û, yÓ° Ì´ Ì´ xÑ%!Óðy Ì´, Ì´ Ó° Ì´
Ì, yÓ° Ñüyöy ÌöÓ° « Ì´ Ìe E-SCMÈÙÈ~Ó° ù) ÌüÜ, y, ~Ü, Ì´ Óç!ÓÜ, ç, ð!Ó° Ói≈, ðè Ä í, zß Ì´, Ì´ Ó° í, zòy•Ó° Ì– E-SCM Ñühfll
í, z, ðyöòñ üç%Ì, Ì´ ÌÜ, á%ä, Ì´ Ó° y Ì´ Ì´ Ì´ Ì´ Ì´, y, ð!è ñ Ñ ÑÓ Óyòy=!° ÌÜ, x Ì, e ù Û, Ì´ Ó° ~ ÌÜ, Ó° Ñy ÌÏ° x Ì´ ðfÓ° Ñç!_´
ÑyöÜ, Û, Ì´ Ó° àÈÜ Ì´, ðk, Ì, Ì´, Ì´, Ì´ Ó° Û, Ì´ Ó° ÌäÈ– SÜ, V ≤ĂÌ, ç, yò=!°È Ì´ Ì´ i%, E-SCM, ~Ü, Ìè, Ì´, è, y ÓÑ Û, Ìw, Û,
•z Ì´ Û, è, Ä, ðÜ, ÓfÓfliyñ Ñ Ì´ i%, E-SCMÈÙÈ~ ÌÓài, Ì´ ð Ìöè=!° ÌÜ, Ìÿ!ù, y Ì´ Ó!ÒÓk, Û, Ì´ Ó° Ó° yáy ÑÜ, Ó° Ì´ – ~Ó°
ù, Ì´ Ì´ ≤Ă Ì´ Ì´ yç Ì´ Ó° Ñü!´ ÑÓ° ÓÓ° y•Ü, yÓ° # Ì´ Ì´ Ó° á%Ó Ñ Ì´ ç, z çöy_´ Û, Ó° y Ìy!´ Ä òç, Ì´ Ìyày Ìÿyà Û, Ó° y Ìy!´ Óy òi%, è
Ì´ Û, yø ÑÓ° ÓÓ° y•Ü, yÓ° #Ó° ÑÜ, yø, çyÄ Ì´ y Ñç, Ì´ – Sáv E-SCM, ç, zrè, yÓ° Ì´ Ì´ Ì´ Ó° Ñy ÌÏ° Ìáó Ì´_´ Ì´, áö òi%, è ~Ü, Ìè,
≤ĂÌ, ç, yò Ä Ì´, yÓ° Û, y ÌyÓ°#Ó° ÌÓÓ° Ì´ Ñ!Óy° Óf, ð# Ì´ •y° Ì´ ÑyÓ° Ì´ ÌÜ, á%ä, Ì´ Ó° y Ì´ Ó° Ì´ Ì´ Ì´ y Ä á%ä, Ì´ Ó° y Ì´ Ó° Ì´ Ì´, y
Ì´ ÌÜ, Ì´ •y° Ì´ Ñy Ì´ Ó° Ñy ÌÏ° Û, ù≈ä, yÓ° # Ä á!Ó° jyÓ° Ì´ Ì´ Ó° Ìö ÌÏ° Ñ!è, Û, Ñü ÌÏ° Ì´, Ì´ y xyöyò ≤Ăöyò Û, Ó° Ì´ Ì´, Ñç, ü, Ì°
Sáv E-SCM ÑÓ° ÓÓ° y•Ü, yÓ° # Ì´ ç!fiè, Û, ç, ð!Ó° Ì´ Ì´ Óy ≤Ăöyò Û, yÓ° # ñ í, z, ðyöò Û, yÓ° # ñ, ð!Ó° Ì´ ÓçöÜ, yÓ° #
(distributor)ñ üç%Ì, öyÓ° á%ä, Ì´ Ó° y ÓfÓfliy Ì´ Ä Ì´ e Ì´ y ÌöÓ° ~Ü, Ìè, ÑyöyÓ° Ì´ Ì´ è, y Ì´ ÓÑ (Common Database)ÙÈ~Ó°
üyðf Ìü ~Ü, Ñ) Ìe Ñ%çç, Ì´, ~Ü, ÓfÓfliy Ì´ ÑçáÓk, Û, Ì´ Ó° – !Ó!ù, Ñ° ÓfÓfliy Ì´ Û, ççç#öyÓ° Ì´ Ì´ Ó° ~Ü, Ìè, ÑyöyÓ° Ì´
Û, ù!´, ð, Ì, z!è, ç, ç, yè, ù, ù≈ (Common computing Platform) , ðÄ Ì´ yÓ° ù, Ì´ Ì´ ~Ü, çyöy° ÓfÓfliyÓ° ÑÜ, Ó° Ì´ Ì´ Ì´ ÈÈ– ~Ó°
ù, Ì´ Ì´ Ñü@ Ì´ Ñy<y•z ä, yò üfy Ì´ öç Ì´ ùrè, ÑÓ Ñü!´ Ói≈, üyö Óy!ÑÜ, Û, ç, ð!Ó° ä, y° öy Ì´ Û, Óç° Ä Ì´, yÓ° x@ Ì´ y!öÜ, yÓ°
•z, Ì´, fy!òÓ° Ñç Ì´ à ~Ü, Ì´ Ì´ # Ì´ Ì´, ÌyÜ, Ì´ Ì´, çy Ì´ Ó° – ~Ó° ù, Ì´ Ì´ Ñyü!@ Ì´ ÄÜ, Û, y Ì´ Ñjðyò Ì´ ö ≤ĂÜ), Ì´, í, zß Ì´, Ì´, Ì´ Ì´ Ì´ ÈÈ– Sáv
E-SCM ~Ü, Ìè, Ñ%çç, Ì´, ÓfÓfliy Ì´ Ä Ì´ yÓ° ù, Ì´ Ì´ Û, yÓ° ÓyÓ° #, ç, ð!Ó° Ì´ Ó° Ì´ Ó° ç, ð!Ó° Ói≈, Ì´ Ì´ Ì´ á%Ó òç, Ì´, yÓ° Ñy ÌÏ°
üy!ö Ì´ Ì´ Ì´ Óç, ü, Ì´ ÈÙÙÙÈ Ìüö Óyçy Ì´ Ó° Ó° Ói≈, üyö ä, y!•öyÓ° Ñ Ì´ Ì´ ð Ì´ Ì´ fÓ° ≤Ă Ì´ Ì´ yçö# Ì´ ð: yñ Ì´ flð!Ñ!ù, Ì´ ÌÜ, çö, Óy
ç, ðk, Ì, ç, à, Ì´ Ì´ Û, yø, ð!Ó° Ói≈, è, z E-SCM, á%Ó Ñç, ù, y Ì´ Ó° « Ì´, ç, yÓ° Ñy ÌÏ° Û, y Ì´ Ì´ Û, Ó° Ì´ Ì´, çy Ì´ Ó° – Sáv !Ó!ù, Ñ°
≤Ăİe Ì´ y=!° ~Ü, Ñ) Ìe ÌyÜ, yÓ° ù, Ì´ Ì´ E-SCM ÓfÓfliy Ì´ Û, y Ì´ ≤Ăÿy°# x, ç, fhs fl[FàÈi, yÓ° Ñy ÌÏ° xö%öyò Öy ≤Ă Ì´, fç, Û, Ó° y
ÑÜ, Ó° ðÓ° Ì´ – ÌüöÈÙÙÙÈ Û, yø ÛÑ, yä, yüy Ì´ Ó° ≤Ă Ì´ Ì´ yçö x Ì´ ÖÜ, xy Ì´ à

NSOU • SE-EC-21 59 ÌÏÛ, •z Òyé, y Ìyî ñ ~•z ÓfÓfliyî xyÛ, !fløÛ, Ì, yÓ Ñ%Ïÿà xÏöÛ, Û ù ÌyÏÛ – ÑÓ Ñ≈y!öÛ, Ñ%Óôy üç%ò ÓfÓfliy, ööyÓ (Inventory Management) í, z, öÓ ° «, f Û, Ó y Ìyî – E-SCMÈÛÈ~Ó ù, Ì° Ìè, Û, Ì, è, %, Û, ≤ÄÏÏ yçò Ì, Ì, è, %, Û, %, •z üç%ì, Ó yáy Ìyî – Sä, V E-SCM, ~Û, Ì, è, Ñ%Çç, Ì, Û, yàç !Ó•#ö Ñjð)≈ flÏ Ç!e Ì ° Ñò%fl!i, ö ÓfÓfliy, •ÄÏ yÓ ù, Ì° í, z, Ì, öyöò ÓfÓfliyñ ÛÑ, yä, yüy Ì°Ó ÑÏÖ≈yÏÛ, <T ÓfÓ•yÓ ñ ð!üÛ, Ñ#Ó ÌÿÏÏ, ö!Ó ã, y, öyñ ÑÏÖ≈y, ù, ö!Ó Ó•ö ÓfÓfliy, •zì, fy!ò xÏöÛ, Ñ•Ïçñ xì, fhs Û ù ÑÛÏÏ ~ÓÇ flÏ áó Ìä, Ñjðß Û, Ó y Ñ, Ó, • Ì – ÑÓ ù, Ì° ≤ÄÏÏ, •, y ÌöÓ Ñyü!@ ÄÛ, °yü, Ó, !k, ç, öy! – ê, Ì, yÄ ~Ó ù, Ì° í, z, ÌÛ, <T, ö!Ó ÌËÏÓy Ä, ö ÌifÓ @ Äy•Û, •ö– SäÈV Ñ!è, Û, ÑÓ ÓÓ y•Û, yÓ # ÌöÓ & ði Û, Ó Ìi, ã Ì° Ñ, yÓf ≤ÄÏÏ, •, yò=!Ó ù Ìöf Ì%, öyü)°Û, !Öä, yÓ Û, Ó yÓ ≤ÄÏÏ yçò • Ì – E-SCMÈÛÈ~ ÌÏÏ%, ≤ÄÏÏ, •, yò=!Ó !Öäi, ° ö Ìö ÌöÓ ÑühflÏ Ì, Ìf öÓ y ÌyÏÛ, Ì, y, z Ì, y ÌöÓ !ç!ö ÌjÓ =ÿy=ÿñ öyüñ ÑÓ ÓÓ y Ì•Ó ÑÛÏ ñ Ó * ð !Ó!Ö Ì, ÌÏfÓ !ù, Ì, Ìi, ã Ó!è, Ç Ìö Ìi, Ñ%Óôy • Ì – ~z Ó!è, ÇÈÛÈÖ ùyöf Ìü ≤ÄÏÏ, •, y ÌöÓ ù)°fy! öñ Ì, y ÌöÓ !öü, ç, Ó Ìyàfi, y Ä !Óy³ÿ Ìyàfi, yÓ ≤ÄÏÏ, •, y Ìöy Ñ, Ó, öÓ • Ì – 6.5 E-SCMÈÛÈÖ, Ñ#üyÓk, Ì, y E-SCMÈÛÈÖ ÑÇ!Û, ä%È Ñ%!Öy ÌyÛ, Ì°Ä ~Ó Ñ#üyÓk, Ì, yÄ xy ÌäÈ– Ñ=!° •ÈÛÛÈÈ S1V Ñ•çyì, ê, Û, ö!çÛ, fy° ÑÛÏfy (Inherremt Technology Problem) E-SCM, ùy Ìö ÑÛ@ Ä ÑÓ ÓÓ y• Ç, C° (Supply chain), flÏ Ç!e Ì Ì, y (Automation), – ö!Ó Û, “öyñ ÑÛÏ Ñjð)ã, # (Scheduling) ~ÓÇ Û, yÏ≈Û, yÓ Ì ÑühflÏ !Û, ä%È•z Û, Ó y Ì flÏ Ç!e Ì °, çk, Ìi, Ìi, – ù, Ì° ÓfÓfliyÓ ä, y!•öy Ä Ñj+ÏyÓ Ì Ìüöü, y ÌÖ äè, ÌÖ Ñ•z E-SCM ÓfÓfliy!è, Ä Ì, üöü, y ÌÖ ç!è, ° ÌÏÛ, xyÓ Ä ç!è, °, Ì, Ó ° ÌÏ Ì, zè, ÌÖ– ~Ó çöf üy Ìé, üy Ìé, E-SCM ÓfÓfliy! Ä, ö!Ó Ói≈, öÈÛÈ~Ó ≤ÄÏÏ yçò • Ì – xyÓyÓ ≤ÄÏÏ!_ Ó Ñyü!@ ÄÛ, Ì, zß Ìi, Ó çöf !Û, ä%È !Û, ä%È ≤ÄÏÏ!_ ÑÛÏÏ Ó Ñy ÌÏ ÓyÏi, ° • ÌÏ Ìyî – Ì, äö E-SCMÈÛÈÛ, öi%, ö ≤ÄÏÏ!_ Ìi, Ì, zß Ìi, Û, Ó yÓ ≤ÄÏÏ yçò • Ì – S2V Óyí, Ìi, áó ä, (More Cost) E-SCM ÓfÓ•y ÌÖ Ó ù, Ì° ÓfÓfliy, ö!Ó ä, y, öy! Ìüö Ì, y, Ì, ö!è, ð)≈ Ñ%!Öy öyü, Û, Ó y Ìyî Ìi, ü!ö ~•z Ñ%!Öy xy ÌÏ !Û, ä%È Óyí, Ìi, áó Ìä, Ó !Ó!öü ÌÏ – E-SCM ~Û, Ì, è, xì, fhs áó ä, Ñy Ì, ö«, ÓfÓfliy–

60 NSOU • SE-EC-21 ~áy Ìö áó ä, ð%•z ≤ÄÛ, y ÌÖ Ó ÈÛÛÈÈÛÛ, V öi%, ö ≤ÄÏÏ!_ Óy Ñü, è, %ÄÏ y ÌÖ Ó çöf ~Û, Ì, è, ≤Äy!üÛ, °!@ç Û, Ó Ìi, • Ì SäV ~Ó Ó «, Ìy ÌÖ«, ÌiÓ áó ä, – S3V ÑÇÏ!_ Û, Ó Ì Ä Ì, z ÌÛ yÓ Ì ÑÛÏfy, ö%Ó y Ìöy ÓfÓfliy ÌÛ, Ñjð)≈ öi%, öü, y ÌÖ ~•z ≤ÄÏÏ!_ äi, ÓfÓfliy! ð!Ó Ìi, Û, Ó y E-SCMÈÛÈ~Ó Ì, z Ìjçf– !Ó!ù, Ò Û, y ÌçÓ ð!Ó Ìö ~Û, Ñ) Ìe àÑÿly ÑÇ ÑÛÏfyßB%, ° • ÌÏ ð Ìi, ç, – ÑÛÏfy ~Ì, è, y, z àù, #Ó • ÌÏ ð Ìi, ç, Ì xÏöÛ, ÑÛÏ, ö%Ó y Ìöy ÓfÓfliyÓ e ù, ö!è, y ÌÏ Óy Ì, yÓ !ö! sfi Û, yè, y ÌüyÓ, ö!Ó Ói≈, ö xyö Ìi, • Ì – S4V üyö!ÛÛ, Óyöy (Adaptability) ~•z öÓ ÌöÓ xì, fyö%!öÛ, ÓfÓfliy ÓyhflÏÓy! Ìi, Û, Ó Ìi, ÑÓyÓ xy Ìä Ìè, y ≤ÄÏÏ yçò Ñè, y Óö ÌÛ, Ñçü, y ÌÖ @ Ä•i Û, Ó yÓ üyö!ÛÛ, Ì, y– ~•z üyö!ÛÛ, Ì, yÓ ù, Ì° ~Û, Ì, è, ÓfÓfliy! xù, fhflÏ üö Ñ•Ïç ~Û, •z Û, yç Û, ÌÖ Ó Ì° Ñ•Ïç xöf ÓfÓfliy ~Û, Ì, è, @ Ä•i Û, Ó Ìi, Ó y!ç • Ì öy– S5V ð«, Ì, y Ó, !k, öi%, ö ÓfÓfliyÓ Ñy ÌÏ áy, ö áyÄÏ y ÌöyÓ çöf ÑÛ@ Ä hfÏ ÌÖ •z, ≤ÄÏÏ!_ Ó ð«, Ì, y Ó, !k, Ó ≤ÄÏÏ yçò • ÌÏ, ð Ìi, ç, – Ñè, y ~Û, Ì, è, ≤ÄÏÏ, •, y ÌöÓ ≤Äy!üÛ, áó ä, (Overhead) •, ÌÏ ð Ñyí, ç, y! – 16.6 í, z, öyöyö ~ÓÇ äè, ö E-SCM, ùy Ìö Ì, Ìf ≤ÄÏÏ!_ ð!Ó Û, yè, y ÌüyÓ Ñy•y ÌÏf ÑÓ ÓÓ y•Û, yÓ # Ç, C° ÓfÓfliy, ööyÓ ÌyÓi, #! Û, yÏ≈yÓ# Ñjðß Û, Ó yÈÛÛÈÛÛ, Ì° ~Û, Ì, è, Ñü, ° E-SCMÈÛÈ~Ó Ì, z, öyöyö=!° ~Û, Ì, è, ÑyöyÓ Ì Ñyç y•z ã, ö% öfy Ìöç Ìüürè, ~Ó üi, •z – E-SCMÈÛÈ~ ð% Ìyà • ÌÏ ÌäÈ ≤ÄÏÏ yçò xö%Ïy! # Ì, Ìf ≤ÄÏÏ!_ ~ÓÇ ~Ó xyö%È!DÜ, Ì, z, öyöyö– ÌÏÛ, yö E-SCM, ÈÛÈ~Ó ù) Û, yçÈÛÛÈÛÈ, ö!Ó Û, “öy (Planning) ~ÓÇ ÑÛÏ Ñjð)ã, # (Scheduling)– !Ó!ù, Ò Ì, z, öyöyö ~Û, y!öÛ, ÌÛ, w Óy ÑÓ ÓÓ y•Û, yÓ #Ó Û, yäÈ ÌÏÛ, ~ÏÏ ~Û, Ì, è, ö!fçyì, ö ÌÖf ç, ö!Ó Ìi, •

Ì° ~ÓÇ Ñ•z oÓf ÌÛ, ê, Ì, yÓ Û, y ÌäÈ ã, ðÑÖ ÌäÈ ðÄÏ y ~• z, ö% ÌÖ y Ñyç y•z ≤ÄÏÏ Ì y!è, xyÏ Ì° !Ó!ù, Ò Ì, è, äÈyè, ã äÈyè, Ì, z, ö ≤ÄÏÏ Ì yÓ ÑÛ!<T– ~•z Ì, z, ö ≤ÄÏÏ Ì y=!° ÌÛ, ÌÿÏ ù, y ÌÖ, ö!Ó Û, “öy ~ÓÇ ÑÛÏ Ñjð)ã, # (Schedule) Û, Ó y•z ~Û, Ì, è, Ñü, ° E-SCMÈÛÈ~Ó Û, yç– ~•z, ö% ÌÖ y ≤ÄÏÏ Ì y!è, ä Ìè, Ì, Ìf ≤ÄÏÏ!_ ð!Ó Û, yè, y Ìüy ÌÛ, ÓfÓ•yÓ Û, ÌÖ – ù, Ì° ~Û, Ì, è, ÌÿÏ≈ E-SCMÈÛÈ~Ó Ì, z, öyöyö=!° •ÈÛÛÈÈ, ö!Ó Û, “öy Ä ÑÛÏ Ñjð)ã, # ü!í, Ì, z° ÌyÈÛÛÛ

NSOU • SE-EC-21 61 È1– ÑÇ@ Ä• (Proquirement), ~•z Ì, z, öyöyö ~Ó myÓ y E-SCM ÌÿÛÛÏÏ ñ Ñ!è, Û, ö!Ó üy Ìi ÑÓ ÓÓ y•Û, yÓ #Ó Û, yäÈ ÌÏÛ, ÛÑ, yä, yüy° ÑÇ@ Ä• Û, Ó Ìi, Ñ«, ù, • Ì – ≤ÄÏÏ!_ ~•z ÓfÓfliy, ööy ÌÛ, xÏöÛ, ù, y ÌÖ•z flÏ Çe #! ð, çk, Ìi, Ó üyöf Ìü eß!è, •#ö ~Û, ÑÓ ° ≤ÄÏÏ Ì yÓ üyöf Ìü•z x!è, Ñ•Ïç•z Ñjðß Û, ÌÖ – 2– üç%ò ÓfÓfliy, ööy (Inventory Management) Ñ!è, Û, ÑÛÏÏ Ñ!è, Û, ö!Ó üy Ìi ÛÑ, yä, yüy° ÑÇ@ ÄÏ•Ó ù, Ì° ~ÓÇ Ì, y Ñ!è, Û, ÑÛÏÏ Ñ! Ç!e Ì ù, y ÌÖ ÑyÓ Ì# (Schedule), • ÌÏ ÌyÏÛ, Ó Ì° üç%öyà ÌÖ ≤ÄÏÏ yç ÌöÓ x!öÛ, üy° üç%ì, Ó yá Ìi, • Ì öy– ù, Ì° üç%ò Ñ, y ÌÖ Ó, áó ä, y xÏöÛ, yç Ìç Û, Ìü Ìyî – 3– í, z, Ì, öyöò (Manufacture) í, z, Ì, öyöò Ìö ÌyÓi, #! Ìe Ì y Ñjðß Û, Ó yÓ çöf ÌöÓ ÌöÓ Ìi, ÌÏfÓ ≤ÄÏÏ yçò • Ì ñ E-SCM, Ñ•z ÑÓ Ì, Ìf=!° ÌÛ, ÌÿÛ ÑÛÏÏ ÑÓ ÓÓ y•Û, ÌÖ ÌyÏÛ, – E-SCM ÑÛ@ Ä Ì, z, Ì, öyöò ÓfÓfliy ÌÛ, Ñ!è, Û, ù, y ÌÖ, ö!Ó Û, “öyñ flÏ Ç!e Ì ÓfÓfliyÓ ü Ìöf Ñjðß Û, ÌÖ – 4– !Öe Ì Ä !Ói, Ó Ì (Sales & distribution) ~•z Ì, z, öyöyö ÌöÓ myÓ y E-SCM !Öe ÌÏ Ó, ö!Ó Û, “öyñ, ö ÌifÓ, ö!Ó Û, “öyñ öi%, ö, ö!f í, z, öyöòñ C U S T O M E R S U P P L I E R Logistics Distribution Manufacturing Procurement Inventory Management Demand Forecasting Planning & Scheduling IT INFRASTRUCTURE & COMPUTER NETWORKS AN INTEGRATED SYSTEM Ìä, e 6.1

62 NSOU • SE-EC-21 e' i, y ~ i, !Ó ~ ÓÇ !Ü, ù, y ^ IO , ðif e' i, yÓ Ü, y ^ läÈ ^ , ðÖÑäËy ^ IO i, yÓ , ð!Ó Ü, "öy Ä , ð!Ó ^ ÍÇ ^ IEI e' i, yÓ Ü, y ^ läÈ , ðif %Ó « , i, ù, y ^ IO ^ , ðÖÑ ^ läÈ ^ ðÄI y • z i, fy!ò ~ z ßühfll äËyè , ^ äËyè , <Ä!e' í y = ! ^ IÜ, flÍ Ç!e' í ù, y ^ IO , ð!≈yl e' ^ Iü â%Ó ^ Ii, ßyylf Ü, ^ IO – 5 – , ð!Ó Ó•ö (Transport) E-SCM ~ Ü, !è , %Ç•i, ñ ö)föi, ü Óf ^ Ii ßü! !ü, !_Ü, ~ ÓÇ ßöy <Ä> i, flÍ Ç!e' í , ð!Ó Ó•ö ÓfÓfliy ^ IÜ, <Ä!i, !æ, i, Ü, ^ IO – 6 – ä, y!•öy xö%üyö (Demand Forecasting) ^ e' i, yÓ ä, y!•öyÓ , ð!Ó üyí Ä Ó * , ð ß!è, Ü, ~ ÓÇ IlylÜ, y ^ IO xö%üyö Ü, Ó y Ä xyö%ËyÇ!àÜ, üç%ðñ i, z í, öyò ^ IOÖ üyö !ök≈, yÓ í Ü, ^ IO – í, z í, öyòö ßjöl!Ü≈, i, ÜÑ, yä, yüy ^ IO ^ Iyàyö Ä ä, y!•öy ß!è, Ü, ù, yÓ ßyüf <Äöyö Ü, Ó y E-SCMÜÈ~Ó ~ Ü, !è , = Ó ßc, ð!è Ü, yç– 7 – í, ß <Ä!%_ , ^ , ð!Ó Ü, yè, y ^ Iüy (IT Infrastructure) E-SCMÜÈ~Ó í, z!Ö!ái, ßÜ, ° í, z, öyòyöñ i, ß <Ä!%_ Ó ^ üyí, ^ IÜ, Ó ü ^ Iðf ^ IÜ, Ü, yç Ü, ^ IO – !ä, ^ Iè (6.1) Ó!i≈i, ßÜ, ° í, z, öyòyö IT , ð!Ó Ü, yè, y ^ IüyÓ ßy•y!f !ö ^ Ii i, yÓ !öç !öç Ü, yç %ßjðß Ü, ^ IO ^ Ii, %«, ü • í – ~ z ßÜ, ° Ü, y!≈yÓ# ^ IÜ, xi, fhs ^ Içñ flÍ Ófy ^ Ii ß!è, Ü, ù, y ^ IO Ó * , ðyl ^ IOÖ ç ^ Iðf !Ó!ü, ß ðÓ ^ IOÖ Computer, Server, Client, Software, Hardware, Internet ÓfÓ•yÓ Ü, ^ IO y • Ii ly ^ IÜ, – 6.7 <Ä!e' í y flÍ Ç!e' í ^ IO ÓÓ y•Ü, yÓ # ç, C° ÓfÓfliyÓ üyðf ^ Iü e' ü <Ä!e' í y Ä °yài, yÓ <ÄÖy• , ðk, i, i, ^ Ii, ^ e' i, yÓ o ^ IOfÓ ä, y!•öy, ð!Ó ü, ^ IO – ú, ^ I° @ Äy•Ü, Ä ßÓ ÓÓ y•Ü, yÓ # ßjð!Ü≈, i, ÓfÓfliy, ööy ~ Ü, z % ^ Iè xyÓk, • í – ~ !è, ä, yÓ Ó Ü, ü <Ä!e' í yÓ ßüy•yÓ – SÜ, V @ Äy•Ü, xi≈, yÓ <Ä!e' í y ÈÜÜÜÈ~z <Ä!e' í y! ^ @ Äy•Ü, Ó xi≈, yÓ , ð!è Ü, Ó y z <Äöyö Ü, yç– xl≈yl Ü, yfiè, üy ^ IO Ó xi≈, yÓ ð!lù%, _ Ü, Ó yñ , ð!Ó i Ä ßÓ ÓÓ y•Ü, Ó y– SáV , ö%öÉ, ö)Ó i (Replenishment) <Ä!e' í y ÈÜÜÜÈ~z <Ä!e' í y! ^ IO ^ Iè, °y ^ IO Ó !öÜ, è, ^ IÜ, xi≈, yÓ %Ç@ Ä•Ü, ^ IO ð!lù%, _ Ü, Ó y Ä Órè, ö Ü, ^ IO xi≈, yÓ ßjð!è Ü, Ó y– SáV í, z í, öyòö (Manufacturing) <Ä!e' í y ÈÜÜÜÈ~z <Ä!e' í y! ^ IO ^ Iè, ° xi≈, yÓ ñ @ Äy•Ü, xi≈, yÓ ñ ü, !ÓÉ!f! ä, y!•öyñ = öy ^ Iü í, z í, öy!ð, o ^ IOfÓ üç%í, • z i, fy!ò !ÓÉ!i ^ IO ^ IO ä, i, • í – xyÓ Ä !Ó!ü, ß <Ä!e' í y NSOU • SE-EC-21 63 ~áy ^ IO ç!i, i, ^ IüöÈÜÜÈxi≈, yÓ !ä, !•i, Ü, Ó yñ í, z í, öyòö !ök≈, yÓ í Ü, Ó yñ , ð!Ó Ó•ö Ü, Ó yñ = öyüçyi, Ü, Ó y ~ ÓÇ ßÓ ÓÓ y•Ü, yÓ #ñ !Ó ^ Iè, °yÓ Ä @ Äy•Ü, ^ IÜ, <Äöyö Ü, Ó y– SáV <Äy!Ü, í, zÓ ^ Iürè, <Ä!e' í y ÈÜÜÜÈ~z <Ä!e' í y! ^ IÜÑ, yä, yüy ^ IO <Äy, ðfi, y !öy, i, Ü, Ó y ~ ÓÇ í, z í, öyòö Ü, ^ Iw üç%í, Ü, Ó y– ^ Içöf ßÓ ÓÓ y•Ü, yÓ # !öÓ≈yä, öñ ü) f !ök≈, yÓ ñ o ^ IOfÓ xi≈, yÓ ñ , ðif , ð!Ó Ó•ö Ä = öyüçyi, Ü, Ó y z xlöÜ, !Ó ^ IO ä, öy Ü, Ó y • í – 6.8 ßyÓ yÇç ~ z ~ Ü, Ü, öyè, Ü, ^ IO xüÖ y • zÈÜÈ~ß. !ß ~ ü xl≈yl • zÈÜÈßy≤y•z ^ ä, ö üfy ^ Iöç ^ Iürè, ÈÜÈ~Ó öyÓ ^ iyñ ~ Ó!ç<Tfñ %!Óöyñ ß#üyÓk, i, yñ í, z, öyòyö • z i, fy!ò ßj! ^ Iç, çyö ^ Ii, öyÓ °yü– 6.9 xö%ç#°ö# SÜ, V Ó•% !öÓ≈yä, ç# <ÄYç 1. E-SCM ÈÓ ^ Ii, Ü, # ^ Óyé, y! / SÜ, V Electronic Supply Chain Management SáV Electronic Sub-carrier Multiplexing SáV Electronic Station Class Mark SáV Electronic Software Configuration Management 2. !öj! ^ Iái, ^ Ü, yö <Ä!e' í y!è, flÍ Ç!e' í ßy≤y•z ^ ä, ö ÓfÓfliy <Ä!e' í y / SÜ, V Ü, yfiè, üyÓ xi≈, yÓ <Ä!e' í y SáV !Ó ^ Iç! ^ Iöç ^ Iürè, <Ä!e' í y SáV ^ Äy!Ü, í, zÓ ^ Iürè, <Ä!e' í y SáV í, z, ö ^ IO y _ ßÓ = !° 3. Ü, yfiè, üyÓ xi≈, yÓ <Ä!e' í y! ^ <Äöyö Ü, yç • ÈÜÜÜÈ SÜ, V xi≈, yÓ ð!lù%, _ Ü, Ó y SáV xi≈, yÓ , ð!Ó i Ü, Ó y SáV xi≈, yÓ ßÓ ÓÓ y•Ü, Ó y SáV í, z, ö ^ IO Ó ßÓ = !° SáV %Ç!« , Æ <ÄYç 1. • zÈÜÈßy≤y•z ^ ä, ö üfy ^ Iöç ^ Iürè, Ü, y ^ IÜ, Ó ^ Ii / 2. üfyö%ü, fyÜ, ä, y!Ó Ç <Ä!e' í y!è, Ü, # / 3. flÍ Ç!e' í y ßy≤y•z ^ ä, ö ÓfÓfliyÓ <Ä!e' í y Ü, í Ó Ü, ü Ä Ü, # Ü, # / 64 NSOU • SE-EC-21 Ó ^ ä, öyöü~# <ÄYç 1– E-SCMÜÈ~Ó %!Óöy = !° !° á%ö– 2– E-SCMÜÈ~ Ó ß#üyÓk, i, y = !° xy ^ Iyä, öy Ü, Ó ßö– 3– E-SCMÜÈ~Ó !Ó!ü, ß xÇçÄ àè, ö xy ^ Iyä, öy Ü, Ó ßö– NSOU • SE-EC-21 65 ~Ü, Ü, È Ü È 7 □ • zÈÜÈß!Ü, í, z!Ó !è, àè, ö 7.0 í, z ^ Ijçf 7.1 <ÄhfllÿÓöy 7.2 • zÈÜÈß!Ü, í, z!Ó !è, ÈÜÈÓ öyÓ ^ iy 7.3 • zÈÜÈß%Ó « , yÓ üyey 7.4È • zÈÜÈß, üyß≈ , ð!Ó ^ IO ^ ÍÇ !öÓ y, ö_yç!öi, ßüßfy ßü)• 7.5 <Ä!%_ ài, ßüyòyö 7.5.1 ~ö!e' , ðçö 7.5.2È !ß ^ Iü!è, ΔÜ, !Ü, ~ö!e' , ðçö 7.5.3 ~fy !ß ^ Iü!è, ΔÜ, ~ö!e' , ðçö 7.5.4 !í, !çè, fy ^ Ià ^ Iöä, yÓ 7.5.5 !í, !çè, y° ~ö ^ Iü, °y, ö 7.5.6 !í, !çè, y° ßy!è≈, !ü, ^ IÜ, è, 7.5.7 !ß!Ü, í, zÓ ß ^ IÜ, è, ^ i° yÓ 7.5.8 ú, yä≈, %! y° <Äy•z ^ Iü, è, ^ öè, Ä! yÜ≈, 7.5.9 ~ßÈÜÈ~•zä, !è, !è, !, ö 7.5.10 ú, y! yÓ Ä! y° 7.5.11 xfy!rè, ú, y•zÓ yß 7.6 ßyÓ yÇç 7.7 xö%ç#°ö# 66 NSOU • SE-EC-21 7.0 í, z ^ Ijçf ~ z ~ Ü, Ü, ^

İTÜ, xyüÖ y İöj İ!äi, İÖEİİ =! İİ, K,yö xç~ö Ü, Ö ÖÈÜÜÈ • zÈÈÈÈ!İÜ, İ, zİÖ İè, Ö öyÖ İy • zÈÈÈÈ%Ö « ,yÖ üey • zÈÈÈÈÜ, üyİ, İÖİ İÖİÇ İÖÖ y, ö_y çİöi, İİİİİ İİ) • ü,yä%, İ y ≤Äy,z İü, è, İè, Äİ yÜ, • zÈÈÈÈ~zä, İè, İè, İ, ö, ü, yİ yÖ Äİ y • xfyİrè, ü, y,zÖ yİ 7.1 ≤ÄhflİyÖöy İyöyÖ İ xy,zö İ ü İö ä, y öyàİ Ö Ü, ÈÈÈ~Ö Ü, y İàÈ • zrè, yÖ İ İöè, ~Ü, x, öyÖ İ% İİyà- • zrè, yÖ İ İöè, ÈÈÈ~ Ü, öy İÖä, yÖ İ Ç ~ÖÇ xyÖ yüöyİ Ü, é, y İü y#ö ÖfÖfİy İyÖ y, è, İÖ# İİ, ~ İÜ, ~Ü, İè, xİ, fhs İ yü, è#İ ~ÖÇ Öfhflİ ÖyçyÖ Ü, İÖ İ% İ İàÈ- ~z İö%fİ, è ÖyçyÖ ≤Ä İİ, fÜ, İò xİÇáf öi%, è @ Äy,Ü, táİ Ö jyÖ xyÜ, <T Ü, Ö İàÈ- ~Ü, z Ü, yÖ İ İ ≤Ä İİ, fÜ, İò xİÇáf öi%, è ÖfÖİyöy Ö Ä ~z xö y,zö Öyçy İÖ İ Ö İç İöÖ İ öİf İö İİ İ, ööy, èİ Ü, Ö İàÈ- • zrè, yÖ İ İöè, İÜ, üyöfÜ Ü, İÖ ~z ÖfÖİy İ Ü, İİöÜ, fliy, è İÖÖ üyöf İü ≤Ää%, Ö, èİ Ö üy İİ xİ, fhs İÇ İÖöç# İ, İİfÖ çİV ~ÖÇ xyöy ≤Äöyö İ - İz İ, İf • hflİäi, Ü, Ö yÖ çöf xİyö% üyö% İEİÖ İü, İ, ç İü ~z İè, Öyçy İÖ Ä- • zrè, yÖ İ İöè, ÈÈÈ~ ä%, İÖ Ü, Ö y xy, öyİ, è, İ, <T İİ, İÜ, ä%Èè, y İç ~ÖÇ İ Ö İçÖ İ, èİ Ö ä, İ xy, öyİ, ü, y İÖ İ ày, èö Ü, Ö y İÖ, Ö İ - ~ÖÇ ~Ö ç İöf ä%, İÖ Ö fli İÖ İ z, èİ flii, İyÜ, yÖ İ Ü, yö ≤Ä İİ yçö, è İİ, öy- è) Ö İ İÜ, ~Ü, İè, Ü, İ, è, İ, zè, yÖ Ä • zrè, yÖ İ İöè, İ İy İàÈ • z è, y Ü, Ö y İÖ, Ö - ~ü, y İÖ İ Ö İçÖ İ, èİ Ö ä, İ İ ày, èö Ö İà • z zÈÈÈÖyçyÖ İ İÜ, İ Ö İü, İ ö Ö İöÖ xİ, fhs İÇ İÖöç# İ, İf S@ Äy,Ü, İ ÖfÖİyöy Ö ~ÖÇ ÖfÖİy İİöÜ, İ, V ü%) İİ, z İy, öyè, Ü, Ö y İ - ~z ä%, İÖ İy Äİ y İ, İf İÜ, ÖfÖyÖ Ü, İÖ öyöyö Ö Ü, İ x, èÖ yö İÇalè, İ, Ü, Ö y İ İüèÈÜÜÈä%, İÖ İ ü, İ, İ ö İöÖ çöf xyİ ~Ü, « İ, zİ, fyİ -

NSOU • SE-EC-21 67 ~z ~Ü, İÜ, xyüÖ y ~z öÖ İöÖ İ Ö İü, İ İ zÈÈÈÖyçyÖ İÇe yhs İöÖ y, ö_y ÖfÖfİy @ Äİ Ü, Ö y İyİ ~ÖÇ İöİy, İhs İöİk, öyİ zÈÈÈÖyçyÖ ÈÈÈ~ İö İöÜ Ü, Ö y İyİ İİè, İö İİ z xy İyà, öy Ü, Ö Ö- Ü, yÖ İ xyüÖ y • zİ, ü İöf • z Öé, İİ, öyÖ İàÈ İİn ~z ÖfÖfİyİ İ İö İ%Ö « ,yÖ İöÜ, è, y xyüÖ y öy İà İ, y, İ ~z ÖfÖfİy İ Ö İç İö İü, è, ü, y İÖ ä, İ, öyÖ İÖ öy ~ÖÇ xyüÖ y ~Ü, è, y ÖfÖİy Ü, Ö yÖ öi%, è, èk, İİ, ~ÖÇ İ% İöy =! İ İÜ, Ö İM, Èi, • Ö- xyàİü xö% İFàÈè = İy İİ, xyüÖ y ~z zÈÈÈÖyçyÖ ~ÖÇ İÇe yhs • zÈÈÈ~ İö İöÈÈÈ~Ö, èİ Ö İö İö İİ, èİ y İyà, öy Ü, Ö Ö ~ÖÇ İ, yÖ İİyİ İ%Ö « ,yÖ İÜ, İÜ, ÖfÖfİy xyüÖ y İö İİ, öyİ Ö İè, y İö İİ Ä xy İyà, öy Ü, Ö Ö- 7.2 zÈÈÈÈ!İÜ, İ, zİÖ İè, ÈÈÈÖ öyÖ İy zÈÈÈÈ%Ö « ,y Öy zÈÈÈÈ!İÜ, İ, zİÖ İè, Öé, İİ, İà İÖ ≤Ä İü xyüy İöÖ ~Ü, İè, İ%Ö « İ, ÖfÖİy İ Ü, İö İö (Secured Commercial Transaction) İÜ, İè, y Öé, İİ, İÖ- ~Ü, çö İü, y y İ İ İÖ xylü • y İİ, Ü, İÖ è, yÜ, y İö İİ İà İİ xİöÜ, öy İü İè, Ü, İç İö İü, İö İö İè, Ü, İè, Ü, ü, y İÖ İü, yöÖ Ü, ü İİİyÖ İ%ä#ö öy İİ ÖyçyÖ İ İÜ, İü, İÖ xy İİ, öyİ Ö İ, y, İ z İè, y İÜ, xylü ÖÖ İ xylü ~Ü, è, y İ%Ö « İ, ÖfÖİy İ Ü, İö İö Ü, İÖ İü, İÖ ~İ İàÈ- ~z İö İö Ü, Ö İİ, İà İİ xyüy İÜ, öyöy Ö Ü, ü xİ% İö Ö ü İöf, èİ, İİ, İİ, öyÖ İ, - Öyçy İÖ İ, èİ ÖäÈèÖ, èÖ xyüÖ è, yÜ, y ä%, İÖ İİ İİ İİ, öyÖ İ, İ xİöÜ, öyü İö İ xyüy İÜ, İç İö öy İö İİ, öyÖ İ, Öy è, İÜ, İİ İö İİ, öyÖ İ, - İç İö İü, öyÖ, èÖ ä%, İÖ İİ İİ İİ, öyÖ İ, - ~Ü, çö ÖfÖİy İ Ö İöÜ, İ İÜ, İà İİ, İà İÖ İç İö İİ İü, İ z è, yÜ, y öy İö İİ ä, İ İ İİ, öyÖ İ, - ~z Ö Ü, ü öyöy İİİy ~Ü, è, y İü, ÖfÖİy İ Ü, İö İö İÜ, « İ, İ, @ Äİ İ Ü, Ö İİ, öy İÖ - zÈÈÈÖyçy İÖ Ä xylü İäö Ü, öyÜ, yè, y Ü, Ö İàÈ İ, äö Ä zİÖ İİİyÖ İ% İäö İİ, İ - ~Ü, İè, èÖ İöÖ yàİ, ÖfÖİy İ Ü, İö İö İö Ö İy İy İ% İöy İy İÜ, zÈÈÈÖyçy İÖ İ zÈÈÈ~ İö İöÈÈÈ~ Ä İ, y, z İ, y, z İ% Ööy İy İÜ, - İüèÈÜÜÈä%, İÖ İ xö İöÜ, yÖ ≤Ä İÖçn x İİö İö İö İö İö ÖfÖfİy İè, Ö « İ, Ü, Ö y İ İö öy Ü, Ö İİ, İä İ yÈÜÜÈ~z İÖ z ≤Ä İ%_ Ö myÖ y zÈÈÈÖyçyÖ ÈÈÈ~ İÖ, Ö İ - ~z İİ) İy • zÖyÖ x, èÖ yö (Cyber Crime), öy İİ, İä İ yÖ ÖfÖfİy İÜ, z zÈÈÈÈ%Ö « ,y Öy Electric Security Öy İ - İöİ, föi%, è ≤Ä İ%_ Ö İ, zqyÖö ~ÖÇ İ, yÖ ≤Ä İ İ y İà Ö myÖ y z ~z İüfhflİ İy • zÖyÖ x, èÖ yö İè, Ü, y İöy Öy öüö Ü, Ö y İÖ, Ö İÖ- Ö İy İİ öi%, è öi%, è, è# İ, Ä İ Ö İü, İ xy,zö ~ÖÇ üyö İöè yÖ İ Ü, İÖ İyöy Ö İü, yè, y İü y àè, è İö İ İ Ä İ, yÖ ≤Ä İ İ y İà ~Ü, İè, İ%Ö « İ, İö İö zÈÈÈÖyçy İÖ Ü, Ö y İÖ, Ö- 68 NSOU • SE-EC-21 İ, İÖ ü İö Ö yà İİ, İÖ İ İ Ü, yö İ%Ö « ,y ÖfÖfİy • z İö İyà Èö öİ - ÖfÖİy Ü, Ö yÖ ç İöf İüö öi%, è öi%, è ≤Ä İ%_ Ö ÖfÖyÖ Ü, Ö y İ İn ~z zÈÈÈÈ%Ö « ,y ÖfÖfİy İè, İÜ, Ä İy İü ü, y İÖ İy İü İİ, èİ y İyà, öy Ä, èİ Ö üyç~ö Ü, Ö y öÖ Ü, yÖ İ İ, è İİ, ~ÖÇ İ, y Ü, Ö y Ä İ - İä, e ≠ 7.1 zÈÈÈÈ%Ö « ,y ÖfÖfİy İ, İf xy,zö Ä İç üyö ÖfÖİy İ Ü, è# İ, Ä ≤Ä İ İ yà ≤Ä İ%_ İ, İü yöyö, èİ Ö İç İEİ Öy İy İ İ zÈÈÈÈ%Ö « ,y ÖfÖfİy İü, yö ~Ü, üyè Ü, İÖ İİ öİ - İyà İö İüö ≤Ä İ%_ İ, İ, zqyÖ İö Ä İ, yÖ ÖfÖy İÖ Ö İÖ İİ xy İàÈ İ, üö İè, Ü, ÖfÖİy İ Ü, è# İ, Ä İ, yÖ ≤Ä İ İ yà ~ÖÇ üyö İöè yÖ İ ~ÖÇ İ, yÖ ≤Ä İ İ y İà Ö ü) İü, yÄ Ö İ İ İàÈ- 7.3 zÈÈÈÈ%Ö « ,yÖ üey ~Ü, İè, İü, zÈÈÈÈ%Ö « ,y ÖfÖfİy à İİ, İ, İ% İİ, İà İ y xyüy İöÖ İ İç İö İ = İ İÜ, üyİy İ yà İİ, İÖ İ, y • ÈÜÜÜÈ • İÖ k, İ, y (Integrity) : xyüÖ y çy İö İ xö y,zö ÈÈÈ~ Ü, yö ÖfÖİy İ Ü, İö İö İöÖ xİ ~ ü) İ, İ İfÖ xyöyö ≤Äöyö ÈÈÈ~Ö « İè İö Ü, yö Ö Ü, ü, y İÖ İ z İè, Öö İö öy İy İ Öy • y İö İ İ öy İy İ ÈÜÜÜÈ İ, y İ İ Ü, yÖ İ İ z İy, öy İü, è - ~ö Ö İöÖ İİİy İy İstÜ, è İè, Ö ç İöf Ä İİ, öy İÖ Öy xö İöÜ, yÖ ÖfÖy İÖ Ö ü, İ Ä İİ, öy İÖ -

z óóˆîóóˆ Óé%„Œ!ÓhflÿÓˆ Ûˆ Óˆˆîîˆ ˆöyˆîÓˆ ~üö Ûˆ îˆ Ûˆ =!ˆ Ûˆ !;đı̄,zéˆ yˆîÓˆ Óˆ Œ!ˆ<TˆÛˆ Óé%„Œ!ˆîöéˆ (Botsnet)
Óˆîˆ- ~•z Óé%„Œ!ˆîöéˆ öyöy Óˆ Ûˆ îˆîúÓˆ xˆîöı̄,Ûˆ Ûˆ yı̄≈Ûˆ ˆyˆđˆ Ûˆ îˆîÓˆ îˆüöÈÛÛÈÈfłöfyü !ÓhflÿÓˆ ñ DOS (Denial of
Service) îˆı̄f ä%„!Óˆ ñˆ öé„Āı̄ yÛˆ≈ ˆı̄îÛˆ îˆı̄f ä%„!Óˆ Ûˆ îˆîÓˆ ç!üˆîîˆ Óˆ yáy Āˆ đˆîÓˆ îˆ yˆîÛˆ ˆ!ÓˆÿˆÈı̄ Ûˆ îˆîÓˆ ˆŒáyö
îˆîÛˆ =Óˆđc,đ)ı̄≈ îˆı̄f •yı̄ yˆîöy xöfı̄ ü- ~•z óóˆˆîóóˆ üfy!ˆçyŒˆ Ûˆ yı̄ ÈÛÈ~Óˆ ùˆ îˆ Ûœ yˆîîˆ rēˆ ~Óç Œyü≈ yÓˆ ò%•z
hflı̄ îÓˆ •z xı̄ fhsˆ ≤ĀÛˆ èˆ ùˆ yˆîÓˆ íˆ zˆđ!flı̄ı̄ - 2- xÓy!Nˆ îˆ ˆ≤Āy@ˆ Āyü (Unwanted Program) : ˆüfy!ˆçyŒˆ Ûˆ yı̄ myÓˆ yĀ
!Ûˆ ä%È xÓy!Nˆ îˆ ˆ≤Āy@ˆ Āyü •zÈÛÈÛˆ üyŒ≈ đˆ!Óˆ îÓçÈÛÈ~Óˆ ŒüŒfy Óy!ı̄ ˆ ˆîîˆ îˆ yˆîˆñ îˆüöÈÛÛÈ SÛˆ V xfyı̄ Āı̄ yÓˆ
(Adware) ~Ûˆ !éˆ ˆ≤Āy@ˆ Āyü İy ŒyöyÓˆ î ÓfÓ•y îÓˆ Óˆ Œüˆîîˆ !Ûˆ ä%Èˆ Pop-up !ÓKˆ yˆ đöˆ öyı̄ y á%ˆîˆ ˆđı̄ - !ı̄öĀ ~=!ˆ
ŒyöyÓˆ îı̄ «ˆ !ı̄ Ûˆ Óˆ •ı̄ öy !Ûˆ v ŒyöyÓˆ î ÓfÓ•y îÓˆ Óˆ ˆ«ˆ ˆı̄e ~Ûˆ !éˆ !ÓçCˆy Œ!kT Ûˆ îˆîÓˆ - SáV Ó yı̄ zçyÓˆ
ˆöfyÓˆ yŒy•zêˆ (Browser Parasite) ~Ûˆ !éˆ ˆ≤Āy@ˆ Āyü İy Ó yı̄ zçyˆ îÓˆ Óˆ Ûˆ yı̄ ≈≤Āıy°# ˆđı̄≈îÓç«ˆ îĀı̄ !y!ˆ đˆ îˆ yÓˆ ˆŒ!éˆ çŒ
ˆöyˆı̄ĀEéˆ !òˆîı̄ Œ«ˆ üñ îˆüö Ó yı̄ zçyˆ îÓˆ Óˆ ˆyüˆı̄đç ˆöyˆı̄ĀEéˆ ˆđĀı̄ y- ˆÓç#Óˆ ùˆ yà ˆ«ˆ ˆı̄e Ó yı̄ zçyÓˆ
ˆöfyÓˆ yŒy•zêˆ xfyı̄ Āı̄ yˆ îÓˆ Óˆ ~Ûˆ !éˆ xçç•ı̄ - íˆ zòy•Óˆ îÈÛÛÈÛÈĀˆ îîˆ ÓŒyã≈ (websearch) ˆxö%Óˆ*ˆ đˆ ~Ûˆ !éˆ
xfyı̄ Āı̄ yÓˆ İy Ó yı̄ zçyˆ îÓˆ Óˆ ˆyüˆı̄đç ˆöyˆı̄ĀEéˆ ˆđı̄ - SáV flöy•zĀı̄ yÓˆ (Spyware) ~Ûˆ !éˆ ˆ≤Āy@ˆ Āyü İy
ÓfÓ•yÓˆ Ûˆ yÓˆ #Óˆ Ûˆ # flT...yÛˆ Œ (Key stokes) •zÈÛÈˆ üˆÈÛÈ~Óˆ Ûˆ !ˆ đˆ zöfiéˆ fyréˆ üfyˆ İŒç Óy !f!ˆ đˆ çéˆ ≈Œ !òˆîı̄
!òˆîı̄ ˆöyˆîÓˆ - ~•zûˆ yˆîÓˆ ~Óˆ ˆãzö
72 NSOU • SE-EC-21 îˆı̄fĀˆ •yı̄ yˆîı̄ ˆöyˆîÓˆ - Spysheff ~Óˆ Ûˆ ùˆ ~Ûˆ !éˆ ˆ≤Āy@ˆ Āyü !ı̄öĀ ~Óˆ y öyÓ# Ûˆ îˆîÓˆ ~Óˆ y
xyŒı̄ îˆ flöy•zĀı̄ yÓˆ óóˆˆîı̄ Œy•yı̄f Ûˆ îˆîÓˆ - 3- !úˆ !çç (Phising) : ˆÛˆ yö îˆ çı̄ #ı̄ Óf!_ˆ Óˆ myÓˆ y xö•y•zöÈÛÈ~
≤Āı̄ yÓˆ îˆ đ)ı̄≈ !Óy!hsˆ Ûˆ Óˆ ˆçkˆ !ı̄ îˆı̄ xy!≈Ûˆ ˆyˆ İúˆ Óˆ íˆ zˆİjˆİçf =Óˆđc,đ)ı̄≈ îˆı̄f •yı̄ yˆîöy Ûˆ !úˆ !çç Óˆîˆ- îˆüö
xˆîöı̄ Œüı̄ ~Óˆ Ûˆ üˆ zÈÛÈˆ üˆ xyˆ İŒ îˆ xyˆ İüı̄!Óˆ Ûˆ yı̄ ˆÛˆ yö Ûˆ y!éˆ ˆđı̄ xyˆ ööyÓˆ xfyÛˆ yı̄ zréˆ ÈÛÈ~ !Ûˆ ä%È!òˆîöÓˆ
çöf Ûˆ îîˆ Ûˆ Ûˆ y!éˆ xyˆ İüı̄!Óˆ Ûˆ yö íˆ yÓˆ Óˆ yáˆîı̄ äˆ yö îˆ yz xyˆ ööyÓˆ xfyÛˆ yı̄ zréˆ öı̄!Óˆ !éˆ òÓˆ Ûˆ yÓˆ Èñ Èİly
•zˆİüˆÈÛÈ~ ˆöyèˆ yˆîˆ•z ˆîÓ- xˆîöı̄ Œüı̄ ˆÛˆ yö ~Ûˆ Āˆ îîˆ Óˆ İđç ~Ûˆ òü xö%Óˆ*ˆ đˆ ≤Āı̄ Ûˆ çı̄ Óy!öˆ İİˆ Āˆ ~•z đçkˆ !ı̄ îˆı̄
=Óˆđc,đ)ı̄≈ îˆı̄f xyòı̄! Ûˆ Óˆ y•ı̄ - 4- •fy!Ûˆ Ç (Hacking) : ˆÛˆ yö Ûˆ !;đı̄,zéˆ yˆîÓˆ ˆÒò%f!ı̄ òˆ íˆ zˆöyˆ îîˆ xò!òÛˆ yÓˆ
≤Āˆ îÓçˆ İÛˆ •fy!Ûˆ Ç Óˆîˆ ~Óç ˆı̄ Óf!_ˆ ~ı̄éˆ Ûˆ îˆîÓˆ òˆ îˆ yˆ İÛˆ •fyÛˆ yÓˆ Óy•ı̄ - •fyÛˆ yÓˆ Óyˆ ˆöé„Āı̄ yÛˆ≈
!Œ!Ûˆ íˆ z!Óˆ !éˆ Óˆ ò%Ó≈ı̄ yˆ İÛˆ ÓfÓ•yÓˆ Ûˆ îˆîÓˆ îˆ Ûˆ yö Ûˆ !;đı̄,zéˆ yÓˆ İÛˆ !òˆİçÓˆ đˆ!Óˆ äˆ yˆöy!ˆ xyöˆ İı̄ Œ«ˆ ü ~Óç
Œz Ûˆ !;đı̄,zéˆ yˆîÓˆ Óˆ Œühfı̄ îˆı̄f•z îˆ yÓˆ !òı̄ sfˆ İı̄ äˆ îˆ xyˆ İŒ- ~•zûˆ yˆîÓˆ îˆ NıyÓˆ y Āˆ îîˆ ÓŒy•zêˆ İÛˆ !òı̄ sfı̄ Ûˆ Óˆ îı̄
ˆöyˆîÓˆ ~Óç ˆŒ!éˆ İÛˆ Œı̄đ)ı̄≈ Óˆ*ˆ İđˆ òüçŒĀ Ûˆ Óˆ îı̄ ˆöyˆîÓˆ - ~•zÓˆ Ûˆ ùˆ «ˆ !ı̄ Ûˆ Óˆ Ûˆ yı̄≈yÓ!ˆ İÛˆ Œy•zÓyÓˆ
ùˆ fyöı̄ y!çü (Cyber Vandalism) Óˆîˆ xyáfy ˆđĀı̄ y•ı̄ İı̄ ˆİáE- ˆyı̄ y•zêˆ •fyéˆ Œ (White hats)-!Ûˆ ä%Èˆ •fyÛˆ yÓˆ îˆòÓˆ
ÓfÓ•yÓˆ Ûˆ Óˆ y•ı̄ xˆîöı̄ Œüı̄ ~éˆ yˆ Óyéˆ yÓˆ çˆİđf ˆı̄ ~Ûˆ !éˆ ˆöé„Āı̄ yÛˆ≈ ÓfÓfliyÓˆ Œ%Óˆ «ˆ y Ûˆ !ı̄ éˆ y üçÓ%ı̄
xyˆ İáE- ~•z •fyÛˆ yÓˆ Óˆ y ˆãˆ<Ty Ûˆ îˆîÓˆ îˆ yˆ İòÓˆ !ò!ò≈≈<T Ûˆ îˆîÓˆ ˆđĀı̄ yˆ öé„Āı̄ yÛˆ≈ !Œ İfiéˆ İüÓˆ Œ%Óˆ «ˆ y Óı̄ İÛˆ
ˆùˆ îˆ äˆ Œz ˆöé„Āı̄ yˆ İÛˆ≈ Óˆ üˆ İđf i%ˆ İÛˆ đı̄ çı̄ İı̄ - ~•zûˆ yˆîÓˆ ~Ûˆ !éˆ ˆöé„Āı̄ yÛˆ≈ İÛˆ đöˆ #«ˆ y Ûˆ Óˆ îı̄ Ûˆ Óˆ îı̄
ı̄ yÓˆ Œz ˆöé„Āı̄ yÛˆ≈ ÈÛÈ~Óˆ Œ%Óˆ «ˆ y ÓfÓfliyÓˆ ò%Ó≈ı̄ yÓˆ çy!ˆ ày=!Óˆ !äˆ !•ı̄ Ûˆ Óˆ îı̄ ˆöyˆîÓˆ İyˆ İı̄ Œéˆ y İÛˆ
xyÓˆ Āˆ üçÓ%ı̄ Ûˆ Óˆ y İy! - ~•z óóˆˆîóóˆ •fyÛˆ yÓˆ Óˆ y “good hackers” Óy ˆyı̄ y•zêˆ •fyéˆ Œ (white hats) Óˆîˆ
ˆđ!Óˆ !äˆ îˆ - ~Óˆ y !ò!ò≈≈<T öy!Óˆ đ!üˆ İÛˆ Óˆ !Ó!òüˆ İı̄ ùˆ yˆ Ûˆ yˆ İçÓˆ íˆ zˆİjˆİçf ~•z Ûˆ yç Ûˆ îˆîÓˆ İyˆ İÛˆ - ÓœfyÛˆ
•fyéˆ Œ (Black hats) ~Óˆ y ˆÛˆ yö ˆöy!Óˆ đ!üˆ İÛˆ äÉyı̄ ç y ÷đ%üye «ˆ !ı̄ Ûˆ Óˆ üˆ İöyüˆ yÓˆ !òˆ İı̄ •fyÛˆ Ûˆ îˆîÓˆ İyˆ İÛˆ - ˆãˆ Ā
•fyé%„Œ (Grey hats)ÛÈ~Óˆ yĀ !Óöy ˆöy!Óˆ đ!üˆ İÛˆ •z ~•z Ûˆ yç Ûˆ îˆîÓˆ İyˆ İÛˆ îˆ îˆîÓˆ îˆ yˆ İı̄ Ûˆ yö xŒı̄ íˆ zˆİjçf İyˆ İÛˆ öy-
ˆãˆ Ā •fyé%„Œ Óˆ y ˆÛˆ yö ˆöé„Āı̄ yˆ İÛˆ≈ Óˆ ò%Ó≈ı̄ ç y á%ˆİç ˆđˆîˆ Œéˆ y •zréˆ yÓˆ îˆöı̄éˆ ˆ≤ĀÛˆ yç Ûˆ îˆîÓˆ ˆđı̄ -
xy!Óˆ Öyˆ îÓˆ Óˆ xyö®•z îˆ yˆ İòÓˆ ˆöy!Óˆ đ!üˆ İÛˆ - îˆ îˆîÓˆ îˆ yˆ İòÓˆ úŒ yŒ Ûˆ îˆîÓˆ ˆđĀı̄ yı̄ İı̄ İfÓˆ Œy•yˆ İİf ÓœfyÛˆ
•fyé%„Œ Óˆ y «ˆ !ı̄ Ûˆ îˆîÓˆ İ!òˆ İı̄ ˆöyˆîÓˆ -

NSOU • SE-EC-21 73 5– flø%ú, Ç (Spoofing) : flø%ú, Ç üy^lò !ò^lçÓ° xyß° , ð!Ó° ä, Î^îÜ, ^ây, ðö Ü, ^lÓ° x^lòfÓ° , ð!Ó° ä, Î^îÜ ðyÓ° îÜ, ^lÓ° xö°y•zö , ð!Ó° ^lÓ° lç^îÜ, yö Ü, yl≈ ßüyöy Ü, Ó°y– ^lÜö x^lòfÓ° •z^lÜ° xfy^lî» , ß ÓfÓ°•yÓ° Ü, Ó°y Óy xyß^lÓ° üi, †Ó† ~Ü, !ê, öÜ, ° Ä^lî^l Óßy•zê, ^î, !Ó° Ü, ^lÓ° ßühfll @ Äy•Ü, ^lòÓ° ^ß•z öÜ, ° Ä^lî^l Óßy•zê ÈÜÈ~Ó° !ò^lÜ, , ð!Ó° ä, y!°i, Ü, Ó°yÓ° üi, xö%Ó° * , ö Ü, yç^lÜ, flø%ú, Ç Ó°y •l° – 6– !í, öyî^ fy° xÓ ßy!ü≈, ß (DOS) (Denial of service) : ~Ó° myÓ° y ~Ü, !ê, Ä^lî^l Óßy•zê, ~üö ^Ü, yö x≤Ä^lî^l yçö#l^ Ü, y lç Ófhflî lÿ^lÜ, ^l^l ß^î, yÓ° ßyöyÓ° î ≤Äi, fy!çî, ðÒ Ü, y!Ó° Ü, yç= !°z Ü, ^lÓ° í, zê, ^lî, , öy^lÓ° öy– ÓyÓ° ÓyÓ° ~Ü, •z Ä^lî^l Óßy•zê, ÈÜÈ~ xÓy!N, î, xö%lÓ° yò ßy!ç^lî^l î, y^lÜ, î, yÓ° ≤Äi, fy!çî, ßy!ü≈, ß ^l^lÜ, !ÓÓ° î, Ó° yáy •l° ~Óç ~ê, y ~î, x° ßü^lî^l ÓyÓ° ÇÓyÓ° Ü, Ó°y •l° Ó°î° ^öê Äi^l y!ü≈, !ê, ð#Ó° •^lî^l îy! – ^ß•z ^öê Äi^l y^lÜ≈, xyÓ° ^Ü, yö Ü, yç•z Ü, Ó°y îy!^l öy– xö%Ó° * , ö , ð!Ó° !flîlî, ^lÜ, !í, öyî^ fy° xÓ ßy!ü≈, ß Ó°y •l° – 7– !flø!ú, Ç (Shifting) : !flø!ú, Ç ~Ü, ðÓ° ^lòÓ° ^≤Äy@ Äyü lÿ ^Ü, yö ^öê, î y^lÜ≈, Ó° ^lyày^lÿ !àÓ° , öfy^lò° !ò^lî^l !Ü, !Ü, î, lÿ îy, y!^l y! , Ü, Ó° ^làÈ î, y ^ây, ð^lò° ðö^lî, lÿ^lÜ, ~Óç ^Ó° Ü, î≈, Ü, ^lÓ° – ~•zù, y^lÓ° î, yÓ° y !Ó!ú, ß^î, lÿ ä%, !Ó° Ü, ^lÓ° ÓfÓfliy!ê, Ó° üyÓ° ydÜ, «, !î, Ü, ^lÓ° !ò^lî, , öy^lÓ° – 8– ßyü≈, yÓ° ~Óç Üœ, y^lî^l rê, ßú, ê, Äi^l fy^lÓ° Ó° ^ü, î, ^lÓ° Ó° ð%Ó°≈°i, yÈ ≠ Üœ, y^lî^l rê, ~Óç ßyü≈, yÓ° ßú, ê, Äi^l fy^lÓ° Ó° àè, ðài, ð%Ó°≈°i, y^lÜ, Ü, y lç °y!à^lî^l A SÜ, áóÄi, yÓ° x, öy^lÓ° !ê, Ç !ß^lfiê, ü Óy Ü, üö Ó yí, zçyÓ° ßú, ê, Äi^l fy^lÓ° V x^lòÜ, ßü!^l ~z ß%Ó° «, y Ó°î^lÜ, x!î, e ü Ü, ^lÓ° x^lòÜ, «, !î, Ü, Ó° Ü, yç Ü, Ó°y ßÜ, Ó° •l° – ~^lÜ, •z ßyü≈, yÓ° ~Óç Üœ, y^lî^l rê, ßú, ê, Äi^l y^lÓ° Ó° !ù, î, ^lÓ° Ó° ð%Ó°≈°i, y !ßy^lÓ° ðÓ° y •l° – 7.5 ≤Äi%!_ ^äi, ßüyöyö ßyöyÓ° îü, y^lÓ° ü^lò •l° ≤Äi%!_ ^äi, !òÜ, ^l^lÜ, •zrê, yÓ° ^lòè, (Internet) , ÓfÓfliy xî, fhs^l xß%Ó° !«, î, – !Ó° lçÉ! Ü, ^lÓ° ~ê, y , ð!Ó° xÓyÓ° ^zÈÜÈÜ, üyß≈ (e-commerce)ÈÜÈ~Ó° Ó, !k, Ó° ßy^lî ßy^lî î, yÓ° í, z, öÓ° xye ü^lîÓ° î, #Ó° î, y ð#^lÓ° ð#^lÓ° Ó, !k, , öy^lFaÈ– !Ü, v ~ê, y !ê, Ü, ^l^l~z xye ü^lÜ, ≤Äi, î, Ü, Ó°yÓ° çöf ßÓ° Ü, y!Ó° Ä Ó† ^ÓßÓ° Ü, y!Ó° ßçfliy ≤Äü%, î, í, zß^î, ÓfÓfliy @ Ä•i Ü, Ó° ^làÈ– ^ß•z ≤Äi, Ó° «, y ÓfÓfliyÓ° ≤Äi%!_ ^äi, í, zß^lî^l ö ßyö^lòÓ° üyöf^lÜ ~•z ü, !B, Ó° !Ó, ðö ^l^lÜ, í, zk, yÓ° , öyÄi^l y•z •~Ó° ö#!, ài, ßüyöyö– ~lyÓ! ≤Äi, Ó° «, y!^l ≤Äiü, ðö^l«, , ö ^lê, y ^óÄi y ^l^lî, , öy^lÓ° ^è, y •lFaÈ ≤Äi%!_ ^äi, , ök, !i, lÿ ^Ü, yö Ó!•Ó° yài, ^lê, ^Ü, •zÈÜÈÜ, üyß≈ ßy•zê, ÈÜÈ~Ó° !öçfl^l ^öê Äi^l y^lÜ≈, !%, ^lÜ, , öi, , y ^l^lÜ, ≤Äi, î, Ü, ^lÓ° – •zÈÜÈÜ, üy^lß≈Ó° (e-commerce) lÿÖi, #i^l, lÿ xyöyö ≤Äöyö •l° ^l^l ßyöyÓ° iÈÜÈ~zrê, yÓ° ^lò^lê, Ó° (Public Internet) , üyöf^lÜñ ^láy^lò •yçyÓ° •yçyÓ° Ó° yí, zê, yÓ° (Router) , Ä ßyü≈, yÓ° (Server) Ü, yç Ü, ^lÓ° lÿÓ°

74 NSOU • SE-EC-21 üyöf^lÜ î, lÿ ßü, k, !ÓÈlî^l =!° ~Ü, ≤Äyhs^l ^l^lÜ, xöf ≤Äy^lhs^l ^, öÖNàÈyl^l – ~•z xyöyö ≤Äöy^lòÓ° ßühfll î, lÿ^lÜ, ß%Ó° !«, î, Ó° yáyÓ° çöf ^l^lÜ, ° , ök, !i, Óyçy^lÓ° xy^lâÈ î, yÓ° •z !Ü, à%È !ÓÓÓ° î ~ Ó° , ð^lÓ° xy^lÿä, öy Ü, Ó°y •l° – 7.5.1 ~

ö!e´, ðçö (Encryption) ~ö!e´, ðçö (Encryption) •~Ü, ≤ÄÜ, yÓ° , ök, !i, lÿ î, ^lîfÓ° ßyöyÓ° î ^ê, :ê, (Plain Text) , Óy ^í, ê, y^lÜ, ßy•zù, yÓ° ^lê, :ê, (Cipher Text)ÈÜÈ~Ó° * , öyhs^l !Ó° î, Ü, ^lÓ° – ü, °i, î, lÿ Óy ^í, ê, y ^≤ÄÓ° Ü, Ä @ Äy•Ü, àÈyí, , y xöf ^Ü, í, z çyö^lî, Óy Ó°é, ^lî, , öy^lÓ° öy– ^≤ö^ê, :ê, (Plain Text) , ÈÜÈ~Ü, ßy•zù, yÓ° ^ê, :ê%, (Cipher Text) , ÈÜÈ~Ó° * , öyhs^l !Ó° î, Ü, Ó°yÓ° çöf ÜÜ, #Ü (Key) Óy ßy•zù, yÓ° (Cipher) , ÓfÓ•yÓ° Ü, Ó°y •l° – ~ö!e´, ðçö (Encryption) , ÈÜÈÓ° ÓfÓ•yÓ° Ó† ≤Äyã, #öÜ, y° ^l^lÜ, •z ≤Ää, !°i, xy^lâÈ– ≤Äyã, #ö !üçÓ° #l^l Óy ú, ^lò!ß^l yö (Phoenician) , Óyl!çf ö!l Ó° * , öyhs^l !Ó° î, , ök, !i, Ó° (Tansposition/Substitution) , üyöf^lÜ xyöyö ≤Äöyö •i, – ~•z , ök, !i, ^lî, Ói≈=!° ~Ü, !ê, !ò!ò≈T !ò!^lÜÓ° üyöf^lÜ Ó° * , öyhs^l !Ó° î, (Tansposition/ Substitution) Ü, Ó°y •i, – 7.5.2 !ß^lÜ!ê, ΔÜ, Ü, # ~ö!e´, ðçö (Symetric Key Encryption) ~•z , ök, !i, ^lî, Óyî≈, y ^≤ÄÓ° Ü, ~Óç Óyî≈, y @ Äy•Ü, í, zù, ^lî^l •z ~Ü, •z ^ây, ðö ÜÜ, #Ü (Key) Óy ßy•zù, yÓ° (Cypher) , ^ê, :ê, ÓfÓ•yÓ° Ü, ^lÓ° ~ö!e´, ð^lê, í, î, ^lîfÓ° xyöyö ≤Äöyö Ü, ^lÓ° lÿ^lÜ, – ~•z ÜÜ, #Ü (Key) !ê, Óy ßy•zù, yÓ° ^ê, :ê, (Cypher Text) !ê, ð%üye ^≤ÄÓ° Ü, ~Óç @ Äy•Ü, ~•z ð%ç^lòÓ° Ü, y^lâÈ•z lÿ^lÜ, – ^≤ÄÓ° Ü, ^l^lÜ, yö î, lÿ^lÜ, (Plain Text) ~•z ÜÜ, #Ü (Key) , myÓ° y î, yÓ° Ó° * , öyhs^l Ó° à!ê, ^lî^l !í, !çê, fy° üyöf^lÜÓ° ü^lòf !ò^lî^l @ Äy•^lÜ, Ó° Ü, y^lâÈ, öyè, y!^l ~Óç î, !ß^î, yÓ° ÓfÓ°*i, ÜÜ, #Ü (Key) , Óy ßy•zù, yÓ° ^ê, :ê, (Cypher Text)ÜÈ!ê, Ä , öyè, y!^l ñ @ Äy•Ü, ^ß•z ÜÜ, #Ü (Key) , , öyÄi^l yÓ° ú, ^lî^l Ó° * , öyhs^l !Ó° î, î, lÿ^lÜ, , ö%öÓ° y!^l î, yÓ° xyß° Ó° * !, ö , ö%öà≈!ê, î, Ü, Ó°^lî, , öy^lÓ° Óy ß«, ü •l° – ~•zù, y^lÓ° î, ^lîfÓ° xyöyö ≤Äöy^lòÓ° ú, ^lî^l xyß° î, lÿ ð%üye ^≤ÄÓ° Ü, Ä @ Äy•Ü, ÈÜÈ~Ó° çyöyÓ° , ð!Ó° !ðÓ° ü^lòf ß%Ó° !«, î, lÿ^lÜ, – ^Ü, yö î, î, #l^l Óf!_ !ò Óyî≈, y ^≤ÄÓ° ^lîÓ° ßü!^l ~•z î, ^lîfÓ° x!òÜ, yÓ° ÈÜÈ~ß«, üÄ •l° î, y•l^lÄ xyß° î, ^lîfÓ° •!òç , öyÄi^l y î, yÓ° , ð^l«, ßüßfy •^lî^l lÿ^lÜ, Ü, yÓ° î ^lî î, ^lîfÓ° öyàö ~•z î, î, #l^l Óf!_ !ê, , öy!^l !è!ê, ~Ü, !ê, Ó° * , öyhs^l !Ó° î, î, lÿ ~Óç î, y^lÜ, î, yÓ° xyß° Ó° * !, ö , ö%öà≈!ê, î, Ü, Ó°yÓ° ÜÜ, #Ü (Key) , î, yÓ° xçyöy lÿ^lÜ, – !Ü, v Ü, áóÄ Ü, áóÄ ~•z ÜÜ, #Ü (Key) Ä ä%, !Ó° lÿÄi^l yÓ° ßÜ, yÓöy lÿ^lÜ, ú, ^lî^l ~•z , ök, !i, ^lî, ^í, ê, y ß%Ó° «, y!^l î, ^lîfÓ° ßy^lî î, yÓ° ~ö!e´, ðçö (Encryption) , ÜÜ, #Ü (Key) !ê, ^lÜ, Ä ^≤ÄÓ° Ü, Ä @ Äy•^lÜ, Ó° ü^lòf xyöyö ≤Äöyö Ü, Ó°^lî, •l° –

fliy, ðö Û, Ó, yÓ ≤ Æ Ìä, < Ty Û, ÌÖ

ñ ì, áó Æ Ì Ì Ó Ó yí, zçyÓ Ó fÓ•yÓ Û, yÓ # Ó ~•z Óyí≈, y ò!ò≈< T Æ Ì Ì Ó Ñyú≈, y ÌÓ Ì Ì ðÖÑ Ì ä È Ì ò Ì ~ÓÇ Ì Ñ•z Æ Ì Ì Ó Ñyú≈, yÓ Ì è, Ì Û, Ì Ñ, yÓ SSL Ñy!è≈, Ì ú, Ì Û, è, Ì è, çöyè, y Ì Ì, Ó Ì Ì – Æ Ì Ì Ó Ñyú≈, y ÌÓ Ì Ó, çöyè, y Ì òy SSL Ñy!è≈, Ì ú, Ì Û, è, Ì è, Ì yä, y•z Û, Ó, yÓ, çÓ Ó yí, zçyÓ Ì Ñ•z Ñyú≈, yÓ Ì è, Ó Ñy Ì Ì ~Û, Ì è, ~üö Æ Ì Ì Ó !°B, fliy, ðö Û, Ì Ö Ì yÓ üyôf Ì Û ~ö!è, ð Ì è, Ì, Ì, Ì Ì fÓ xyòyö ≤ Æ òy Ñ, Ó • Ì – 7.5.8 ù, yä≈, % Ì y° ≤ Æ y•z Ì Û, è, Ì è, Ì Æ Ì y Û≈, ÑyòyÓ Ì Û, y Ì Ö •zrè, yÓ Ì òè, ~Û, Ì è, çöyÓ!Û, Ì è, Ì Æ Ì y Û≈, – ~•z, çöyÓ!Û, Ì è, Ì Æ Ì y Ì Û≈, Ó, ð Ì Ó Û, yè, y Ì ùy Ó fÓ•yÓ Û, Ì Ö ð% Ì è, ñ Û, ù! ð Ì, zè, yÓ Ì Ì s fÓ ù Ì ò f ~Û, Ì è, Ó f!_ Ì à Ì, ð Ì Ì rè, è%, çö Ì Ì rè, ÑÇ Ì Ì yà fliy, ðö Û, Ó, y Ì Û, VPN, Ó Ì – ~Ó myÓ y •zrè, yÓ Ì ò Ì è, Ó ù Ì, çöyÓ!Û, Ì è, Ì Æ Ì y Ì Û≈, Ó ù Ì ò f TCP/IP Ì Æ y Ì è, y Û, Ì ÑÇ Ì Ì yà Û, Ì Ö Private tunnelling Û, Ì Ö ~Û, Ì è, xi, fhs Ñ%Ó !« Ì, Ó f!_ Ì à Ì, Ì yà y Ì yà üyôf ù à Ì Ì, Ì, Ì, y° Ñ, Ó • Ì – VPÑÈÛÈÓ myÓ y Ó fÓ•yÓ Û, yÓ # Ì ò Ì çÓ Ì, Ì f Æ Ì, ð%, ð Ì Ó Ì ò Ì çÓ, ð Ì Ó Ì à, Ì Public Network Ì Ì Û, Ì à y, ðö Ó yá Ì Ì, çöy Ì Ö – 7.5.9 ~ÛÈÛÈ~•zä, Ì è, Ì è, Ì, ð S-HTTP, ••y•z, çöyÓ Ì è, Ì è, è, Δyò Ì Û, yÓ Ì Æ y Ì è, y Û, Ì Ì Ó ~Û, Ì è, Ó Ì k≈, Ì, Ó *ç, ð – web browser ÑyòyÓ Ì, HTTP, Ì Æ y Ì è, y Û, Ì Ì Ó myÓ y webserver =!Ó Ñy Ì Ì Ì, Ì f xyòyö ≤ Æ òy Û, Ì Ö – HTTP, çök, Ì, Ì, Ì, xyòyö ≤ Æ òy Ó Ì, Ì, Ì f Encrypted Ì y Ì Û, çöy – ù, Ì Ì Ì Ì f Ì Û, Ó «, y Û, Ó, y Û, Ì è, ð • Ì Ì, ð Ì Ì, – Ì Ì y Ì ò S-HTTP, çök, Ì, Ì, Ì, encrypted, xyÛ, y Ì Ö xyòyö ≤ Æ òy Û, Ó, y • Ì ù, Ì Ì Ì, Ì f Ñ%Ó !« Ì, Ì y Ì Û, – ≤ Æ Ì Ì, f Û, S-HTTP ù, y•z Ì Ì Ì Ì, çè, f y Ñy!è≈, Ì ú, Ì Û, è, Ó y Ì, Ì f encrypted Ì y Ì Û, – SSLÈÛÈÓ Ì Ì Û,

78 NSOU • SE-EC-21 S-HTTP, ~Û, çö Ó Ó Ì ≈, Ì, Æ Ì, zB Ì, üyôf ù ~ÓÇ Ì Ó Ì çÈ Ì ò Ó y, ðö Ì Æ y Ì è, y Û, ° (protocol), – ÑÖ Ì Ì Ì Û, Ì Ó Ì çÈ Ì, çöy ≈ Û, f • Ì S-HTTP, @ Æ y Û, Ì Û, Ì Æ Æ Ó Ì Ì Û, Ó ~Ó Ì ç<T f çyöy Ì Ì y Ì ò SSL, +ð%üye Ñyú≈, yÓ Ì Û, çö Ì Ó Ì ä, Ì, Û, Ì Ö – 7.5.10 ù, y Ì yÓ Æ Ì y° ù, y Ì yÓ Æ Ì y° Ó Ì, ~üö ~Û, Ì è, Ì ú, è, Æ Ì yÓ Ì y•y Û, y Ì ≈ Ì «, Ì è ~Û, Ì è, Ì è, Ì Æ Ì y Û≈, Ñ%Ó «, y Ó fÓ fliy – ù, y Ì yÓ Æ Ì y° ~Û, Ì è, Ì è, Ì Æ Ì y Ì Û≈, Ó Ñühf Ì xyòyö ≤ Æ òy ÑÇ e yhs Ì Ó È Ì Ì Ó Ì, z, çö Ó çÓ Ó y Ì ä ~ÓÇ Ì, y Ì ò Ó Ì y Ì, y Ì, Ì Û, Ì ò Ì s f Û, Ì Ö – Ì ò Û, yò Ì Ó È Ì Ì Û, Ì, yÓ Ì è, Ì Æ Ì y Ì Û≈, Ó ≤ Æ Ì, «, Ì, Û, Ó Ó Ì Ì Ì ä, Ì, Ì, Û, Ì Ö Ì y Ì Û, Ì, Ì Ö ù, y Ì yÓ Æ Ì y° Ì, y Ì Û, Ì, yÓ Ì è, Ì Æ Ì y Ì Û≈, Ó ù Ì ò f Ì%, Û, Ì, z ð Ì çöy – ~•z ù, y Ì yÓ Æ Ì y° xy Ì à Ì Ì Û, Ì Ì à Ó yá y Ì ò Ì ≈< T Ì ò Ì üyÓ!Ó Ì ÑüyÓ ù Ì ò f Ì Ì Û, Û, çç Û, Ì Ö – ~!è, Ó Ì, Ì Ö Ñh f Ì xü, fhs Ó # Ì (Internal) Ì è, Ì Æ Ì y Û≈, Æ x Ì Ö Ñh f Ì Ó Ì È (external) Ì è, Ì Æ Ì y Û≈, ÈÛÈ~Ó ù Ì ò f ≤ Æ y Ì ä, Ì Ö Ó ù Ì, Û, çç Û, Ì Ö – ù, y Ì yÓ Æ Ì y° ÑyòyÓ Ì, Ì è, Ì Æ Ì y Û≈, ù, y Ì yÓ Æ Ì y° Æ Ì y f Ì è, Û, Ì w Û, ù, y Ì yÓ Æ Ì y° ÈÛÈÛÈ~•z ð%z ≤ Æ Û, y Ì Ö Ó • Ì Ì Ì y Ì Û, – Ì è, Ì Æ Ì y Û≈, ù, y Ì yÓ Æ Ì y° Ì è, Ì Æ Ì y Û≈, y ≈, Æ Ì y Ì Ö Ó ù Ì ò f Ì Ì Û, Û, çç Û, Ì Ö – •y f Ì è, ÈÛÈ~Ó Ñ%, ù, y Ì yÓ Æ Ì y° •y f Ì è, Û, Ì ð Ì, zè, y Ì Ö Ó ù Ì ò f Ì Ì Û, Ì Ñ•z Û, Ì ð Ì, zè, yÓ Æ Ì è, Ì Æ Ì y Ì Û≈, Ó ù Ì ò f ~Û, Ì è, Ñ%Ó «, y ≤ Æ yä, # Ó Ì, Ì, Ì Ö Û, Ì Ö – 7.5.11 xfy!rè, ù, y•zÓ y Ñ Ì è, ~üö ~Û, Ì è, Ñ, Æ Ì yÓ Ì y ÑÇ!%_ Hard Drive ~ÓÇ External media ÈÛÈ Ì, x Ì f Ì Ì, ù, y•zÓ y Ñ x Ì Ö y xyÓ Æ xö%Ó *ç, è «, Ì, Û, Ó Ó Ì Û, Ì ä, Ì, Ì, Û, Ì Ö ≤ Æ Ì, Ì Ö yò Û, Ì Ö ~ÓÇ Ì Ó Ì, y Ì, çö Û, Ì Ö – Ñ Û, yÓ Ì Ì Ì Û, yò Û, Ì ð Ì, zè, y Ì Ö Anti Virus programme Ì y Û, y ≤ Æ Ì Ì y çö – 7.6 Ñ

yÓ yçç ~•z ~Û, Û, çöyè, Û, Ì Ö xyüÓ y Ì Ì Ì È Ì Ì =! çyö Ì Ì, çöyÓ y ù ñ Ì Ñ =! ••z ÈÛÈ Ñ%Ó «, y Ó fÓ fliyÓ çöyÓ Ì y ñ •z ÈÛÈÛ, üy Ñ≈, çö Ó Ì Ì Ö Ì ç Ì ò Ó y, çö y ç!ö Ì, Ñü Ñ fy Ñü)•ñ ≤ Æ Ì!_ Ì à Ì, Ì üyòyö ñ Ì üö ñ Ì, Ì çè, y° Ì Ñ à Ì ö ä, yÓ ñ Ì, Ì çè, y° ~ö Ì ù, y, ð ñ Ì, Ì çè, y° Ñy!è≈, Ì ú, Ì Û, è, ñ Ì! Û, Ì, zÓ Ñ Ì Û, è, Ì Ì yÓ ñ ù, yä%, Ì y° ≤ Æ y•z Ì Û, è, Ì è, Ì Æ Ì y Û≈, ñ ÑÈÛÈ~•zä, Ì è, Ì è, Ì, ð ñ ù, y Ì yÓ Æ Ì y° ~ÓÇ xfy!rè, ù, y•zÓ y Ñ •z Ì, fy!ò –

NSOU • SE-EC-21 79 7.7 xö%ç#°ö# SÛ, V Ó% Ì ò Ó ≈ yä, ö# ≤ Æ ÿ ç 1. DOS üy Ì ò ÈÛÈÛÈ SÛ, V Denial of Server SáV Denial of Service SáV Defination of Server SáV Defination of Service 2. SSLÈÛÈ~Ó, ð% Ì Ö y x Ì ≈ •ÈÛÈÛÈ SÛ, V Secure Service Layer SáV Socket Service Layer SáV Secure Socket Layer SáV Secure Server Layer 3. VPN •ÈÛÈÛÈ SÛ, V Virtual Private Network SáV Very Potential Network SáV Virus Protection Network SáV Variety Protocol Network SáV ÑÇ!«, Æ ≤ Æ ÿ ç 1. xfy!rè, ù, y•zÓ y Ñ Û, #/2. Ì, Ì çè, y° Ì Ñ à Ì ö ä, yÓ Û, y Ì Û, Ó Ì Ì /3. xfy Ì, Æ Ì yÓ Û, y Ì Û, Ó Ì Ì /SàV Ó Ì ä, çöyö ≈ # ≤ Æ ÿ ç 1. •z Ì Ì Û, è, Ì ò Û, Ñ%Ó «, y Ó Ì Ì, Û, # Ó y Ì è, ç, •z ÈÛÈ Ñ%Ó «, y ~ÓÇ Ì, yÓ Ì, çö Ó Ì ò xy Ì yä, çö y Û, Ó çö – 2. •

zÈÛÈÛ, üy Ñ≈, çö Ó Ì Ì Ö Ì ç Ì ò Ó y, çö y ç!ö Ì, Ñü Ñ fy xy Ì yä, çö y Û, Ó çö – 3. Ì, Ì çè, y° Ñy!è≈, Ì ú, Ì Û, è, Û, #/ Firewalls Û, y Ì Û, Ó Ì Ì /

80 NSOU • SE-EC-21 ~Û, Û, È Û È 8 □ üyÓ y•z Û, üy Ñ≈ äè, ö 8.0 Ì, z Ì ç f 8.1 Ì, yÓ Ì Ó •#ö, ð Ì Ó Ì Ö Ç 8.2 üyÓ y•z Û, üy Ñ≈ ÈÛÈ~Ó ÑÇ, y 8.3 üyÓ y•z Û, üy Ñ≈ ÈÛÈ~Ó ~Ó Ì ç<T f 8.4 È üyÓ y•z Û, üy Ñ≈ ÈÛÈ~Ó Ñ% Ì Ó çy 8.5 È üyÓ y•z Û, üy Ñ≈ ÈÛÈ~Ó Ñ#üyÓ k, Ì, y 8.6 üyÓ y•z Û, üy Ñ≈ ÈÛÈ~Ó fÓ •ç, ≤ Æ Ì!_ 8.7 Æ Ì fyÓ Ì Ì Ñ Ì yà y Ì yà Ó fÓ fliyÓ ≤ Æ çB/ 8.8 Ñ

yÓ yçç 8.9 xö%ç#°ö# 8.0 Ì, z Ì ç f ~•z ~Û, Û,

ÈÙÈ~ xyüÖ`y`ÎÛÓ`!ÓÈÏ` ,öyë, Û,Ó`^îî, ,öyÓ`^ÎÖy`~ÓÇ, ,öyë, Û,Ó`yÓ` ,öÓ`!çá^îî, ,öyÓ`^ÎÖy`ÎÛ=!`•ÈÙÙÈ •
 ì,yÓ`!Ó`#ö ,ö!Ó`^ÎÓç • ^üyÖy`z` Û,üÿÛ≈ÈÙÈ~Ó` ÎÇK,y • ^üyÖy`z` Û,üÿÛ≈ÈÙÈ~Ó` ~Ó!ç<Tf • ^üyÖy`z`
 Û,üÿÛ≈ÈÙÈ~Ó` ÎÛ,üÿÛ`# ≤Ã!%!_` • Ã!`fyÓ`^ÎÛ`Îÿà`Ïÿà`ÓfÓfÿ!Ó` ≤ÃçBv
 NSOU • SE-EC-21 8.1 ì,yÓ`!Ó`#ö ,ö!Ó`^ÎÓç ì,yÓ`!Ó`#ö ,ö!Ó`^ÎÓç (Wireless Environment) ~Û,îè, ì,yÓ`!Ó`#ö
 Û,î!öí,zè,yÓ` network ,îáy`lõ network nodes = ^ÎyÓ` ì,îÏfÓ` xyöyö ≤Ãöyö`• ì,yÓ`!Ó`#ö ≤Ã!%!_` Ó` üyöf`Ïü~ ~•z
 ,ö!Ó`^ÎÓç ì,ÿ xyöyö ≤Ãöy`lõÓ` üyöf`ü`• microwave Öy radio wave Ìy ~Û,îè, ≤ÃÿÛ,î,ÿ,Û, ì,z,öyöyö– Wireless
 Applications, Cellular Network ~ÓÇ radio frequency, ÈÙÈÓ` ò«, ÓfÓy`ÎÓ`Ó` ù,î`è,î`Îÿà`Ïÿà`
 (Telecommunication)ÈÙÈ~Ó` çà`îî, ~Û, xyü)°`!Ó`ç`~`ÎÛ`ÎàÈ Ìy ÎÛ`yÛ!Ó` ÓfÓÿyÓ` çà`îî, ≤ÃÛ,yÓ` ù,î`è`ÎàÈ– ~Ó`
 ù,î`è`ÓfÓÿy Û,Ó`yÓ` ,öç,î,î,î, ~Û, xü), ì, ,ö)Ö≈ ,ö!Ó`Óî≈ ,ö`«`f Û,Ó`y`^à`ÎàÈ ~ÓÇ ÓfÓÿy!Û` Û, ≤Ã!î,ç,ÿ`ö`Ä`
 ^ù,y_`yÓ` ù`îöf`Ûj`Û`Ä`!ÓÓî≈ ,ö`â`îè, ^ÎàÈ– Cellular Network ~ÓÇ Radio Frequency ÓfÓÿy!è, ^ÎÛ, ^üyÖy`z`
 ,öyüÛ, ^àÈyR`ÎÛfÓ` üyöf`Ïü`üyö%`ÎÈ!Ó`•y`îî,Ó` ù%`îè,yÓ` ù`îöf`~`îö`!ö`îî`ÎàÈ– ~•z Mobile Phone Öy Cellular
 Network,ÈÙÈ~Ó` üyöf`Ïü`üyö%`È!`~áo Internet ,öyüÛ, ~Û, !Ó,ö%`î,ÿ ù,yu,ÿ`ÎÓ`Ó` Î`ID`Î%_` ÌyÛ, ^ÎàÈ– ù,î`è`
 ^ÎÛ,yö`î,ÿf`áç`Ó`Û`Îç`z`xî,fhs` oðî,ÿ,yÓ` Î`ID`≤Ã`îî,f`ÛÛ,Ó` Û,y`ÎàÈ` ,öÑÓ`ÎàÈ Ìy`ÎFaÈ– ì,y`z`üyö%`È!`~áo`^ÎÛ,yö`
 ÎÛ`îî`^ÎÛ,yö`çÿl`ây`î`ÎÛ, ÓfÓÿy!Û` Û, ^ö`îö`Û,Ó`îî, ÎÛ,ü`•`îî`ÎàÈ– ÓfÓÿy!Û` Û, ≤Ã!î,ç,ÿ`ö`!`Ä`~•z ≤Ã!%!_` Ó`
 Îy`y`Îÿf`ÿ,ÿ`ÎöÓ` ÓfÓÿy!Û` Û, ,öç,î,î,î, ,ö!Ó`Óî≈ ,ö`~`îö`!öî,f`öî%,ö ,ö!Ó`^ÎÈ!Óy`!ö`îî`^`öÑ`ÎàÈ Ìy`ÎFaÈ` ù,y_`yÓ`
 •y`îî, öÓ`y` Mobile Phone ù`îöf`– ì,yÓ`y`öî%,ö`öî%,ö` ÓfÓÿy!Û` Û, ,öç,î,î,Ó` ì,zqyÓö`âè,ÿ`ÎFaÈ`÷ö%`üye Mobile
 PhoneÈÙÈ~Ó` üyöf`Ïü` ù,y_`yÓ` xyÓ`Ä`Û,y`ÎàÈ` ,öÑÓ`âÈy`lõyÓ` ì,z`Îj`Îçf`– ≤Ã`îî,f`Û, ÓfÓÿy!Û` Û, ≤Ã!î,ç,ÿ`ÎöÓ`
 ~Û,üye`«`ç`•`îî`öy!î,î,î`ÎàÈÈÙÙÈ:Û,ü,y`ÎÓ`Ä`z`^àÈyR`ÎÛf!è,î,î,î`!ö`ÎçÓ` ≤Ã!î,ç,ÿ`ö`Û, ~!`îî`!ö`îî`ÿy`Ï`ÿÿl`–
 ^ù,y_`y`Ä`x!î, Î`Îç`z`Û,ü, ≤ÃÛ,yÓ` ,öîf`Ûyü`Ä`#`~ÓÇ`î,ÎÛÇe`yhs` öyöy!Öò`î,ÿf`ÿ,yÓ`•y`îî,Ó` ü%`îè,yÿl` ,ö`îî`ÿÿl`–
 !î,î!ö`ÿ,yÓ`!ö`ÎçÓ` ,öàÈ@üî, ÎÛ`îî`ñ`^ÎÛ,yö`çÿl`ây`^ÎÛ, ~`ÎÛ,Öy`ÎÓ`•z`ÿ,yÓ`!öçf! ,ö!Ó`^ÎÓç`Û`ü`îöf`^ÎÛ,ç`^
 ^Û,yö`ÓfÓÿy!Û` Û, ^ö`îö`Ûyöy`Û,Ó`^îî, ,öy`ÎÓ`ö– Internet ,ÓfÓÿy`Û,î!ö`îî`ÎàÈ`!ÖY`Öfy! ,ö`≤ÃÿyÓ` xyÓ`
 Wireless Environment ÓfÓÿy`Û,î!ö`îî`ÎàÈ`à!î,ç`#`î,y (Mobility)– ÓfÓÿy!Û` Û, ≤Ã!î,ç,ÿ`ö`!`Ä`~•z`xöÓ`òf`Î%`Ïÿ`ÎàÓ`
 ÎöÓfÓyÓ` Û, ^ÎÓ` Wireless EnvironmentÈÙÈ~ ≤Ã!î,îö!î, ì,y`lõÓ` ì,z`ö!f!î!î, ^ÎÛ, Öy! ,y`îî, Î`Îà,ç`T`ÿÛ, ^ÎàÈ Ìy`îî,
 xî,fhs` oðî,ÿ,yÓ` Î`ID`ÿ`lõÓ` ,öîf`Ûy`Û,Ó`!ö`îî`^ù,y_`yÓ` xî,fhs` Û,y`ÎàÈ` ,öÑÓ`ÎàÈ Ìy`Ï`ÿÿl`~ÓÇ`^ù,y_`y`ÛÛ,
 ~Û,îè, xü), ì, ,ö)Ö≈`•ç`ÓfÓÿy!Û` Û, x!ù,K,î,yÓ` xÇ!çöyÓ` Û, ^ÎÓ`^î,y`ÿÿl`–
 82 NSOU • SE-EC-21 8.2 ^üyÖy`z` Û,üÿÛ≈ÈÙÈ~Ó` ÎÇK,y` ^üyÖy`z` Û,üÿÛ (Mobile Commerce) ,çΣ!è, ÎÛ,Óî, ≤Ã!ü
 ÓfÓyÓ` Û, ^ÎÓ`ö` Kevin Duffey, 1997`ÿy`Î`ñ`^@`yÖy` ^üyÖy`z` Û,üÿÛ≈` ù,yÓ`yüÈÙÈ~– ~•z`çΣ`Ó¶,îöÓ` myÓ`y`î,ç`!ö`
 ^dá`îî, ^ä, ^îî`ÎàÈ`^îö`ñ`^ÎÛ,yö` ,ö!Ó`!f!î!î,î, ì,yÓ`•#ö`üyöf`Ïü`ÛÓ`yÛ!Ó` ù,y_`yÓ`•y`îî, ~`òö`f!î,ö`Öy!`ÎçfÓ`
 Î%`!öy` ,ö`ÎàÈ`!ö`îî, – îÑ,yÓ` ù`îî,ñ`“the delivery of electronic commerce capabilities directly into the consumer’s
 hand, any where, via wireless technology. ,ö`Ó`Óî≈`#Û,y`î`Landen of Traver, m-CommerceÈÙÈ`Û, ~•z`ü,y`ÎÓ`
 ÎÇK,y`ÿ!î, Û, ^ÎÓ`^ÎàÈ`^îñ`m-commerce xyÛ`î`•`î,yÓ`•#ö`digital`Îsf`ÓfÓyÓ` Û, ^ÎÓ` world wide web, ÈÙÈ~`Û,yö`
 ^ö`îö`Ûyöy`Û,Ó`y– P. T. Joseph`Ó`î`ÎàÈ`ö`m-commece ,xyÛ`î`Û,â`È`≤Ã`îî`y`à` (application) ,~ÓÇ` ,ö!Ó`^ÎÈ!ÓyÓ`
 ≤ÃÿyÓ`ÿ`÷ö%`üye`Internet`Î%_`^üyÖy`z`^ÎÛfÓ`myÓ`y`ÎÛ,Ó`!`– ÎÇK,y`=!`îÛ,îç`îö` ,öî≈`ÎÖç,îÛ,Ó`^î`^öáy`ÿ`ÎÓ`
 ^îñ`Û`îî`Ó`ÿy`îî`Û`≤Ã!%!_` ì,zB`!î,Ó` Î`ID`ÿ,y`!ü`^îî` m-commerce ÛÈ~Ó` ÎÇK,y`îî,Ä` ,ö!Ó`Óî≈ ,ö`~`ÎÛ`ÎàÈ–
 ≤Ãÿ!ÛÛ, ù,y`ÎÓ`ÿ`ÎàÈ`~`òö`f!î,ö`Öy!çf` ,ö`ÎÓ` ì,y`www`Ó` Û,öfy`îî`•y`îî,Ó` ü%`îè,yÿl` ,ö!Ó`^ÎÈ!Óy`~`îö`!ö`îî`ÎàÈ–
 xyÛ`î`m-Commerce ,xyü`îöÓ` Îj`öî≈`öî%,ö`~Û,îè, ÓfÓÿy!Û` Û, !öçy`≤Ãöyö`Û, ^ÎÓ`– öî%,ö`öÓ`^îöÓ`~Û,
 Öyçy`ÎÓ`Ó` Î¶,yö`^ö!` m-Commerce ,– öî%,ö`ÖyçyÓ` ÓfÓÿy!Û` ≤Ã!î,îö!î, öî%,ö`öî%,ö` ÎÛ,yÖyÓ`Ä` ÓfÓÿy!Û` Û,
 Î%`ÏÿàÓ` Î,ç`T`Û, ^ÎÓ`~•z`m-Commerce– xî,~Ó`m-CommerceÛÈ`Û, xyüÖ`y`~Û,y`ÎÓ` ÎÇK,y`ÿ!î, Û,Ó`^îî, ,öy!Ó`^îñ`
 Internet`Î%_`^üyÖy`z`myÓ`y`xy!≈Û, ^ö`îö`!öî,f`öî%,ö` ÓfÓÿy!Û` Û, Î%`ÏÿàÈÙÈ~Ó` Î¶,yö` ,!ö`îî`ÎàÈ`Ä`ÿ`Û`Û,ÿÿl`
 ì,z`öy`îî` ÓfÓyÓ` Û,Ó`y`ÛÛ,ç`~Û, Û,ÿÿl` xyüÖ`y`m-Commerce ,Ó`îî, ,öy!Ó`– 8.3 ^üyÖy`z` Û,üÿÛ≈ÈÙÈ~Ó`
 ~Ó!ç<Tf`S1V`à!î,ç`#`î,y (Mobility) ^üyÖy`z` ù,y`lõÓ` üyöf`Ïü`^ö`îö`ÓfÓÿy!Û` Û, ≤Ã!î,ç,ÿ`ö`Ä`^ù,y_`y`î,z`Û,^ÎÛ,ç`z`
 xöhs` à!î,ç`#`≤Ãöyö`Û, ^ÎÓ`– ù,y_`y`Öy` ,ö!Ó`^ÎÈ!Óy`≤Ãöyö`Û,yÓ`#`Û,y`z`ÛÛ,ç`xç`ÓfÓÿy!Û` Û, Û,yÿl`Ûj`öyö`^îöÓ`
 çöf`ÿ`ÿ`lõÓ`!öç`!öç`xÓfÿyö` ,ö!Ó`Óî≈ ,ö`Û,Ó`^îî, •`öy– ^ÎÛ,yö`çÿl`ây`^ÎÛ, ^ÎÛ,yö`ÛÛ`îî`ç`~Û,îè, ÓfÓÿy!Û` Û,
 ^ö`îö`Ûj`öî≈`Ö`*`Î`ö`Û,yÿl`~Û,Ó` Û,Ó`y`ÎÛ,Ó`öÓ`•`Î– S2V`Óf!_`à!î, x!ù,K,î,y (Personalized Experience) !ö`ÎçÓ`
 ^üyÖy`z` ù,yöÙÈ~`ù,y_`y`!ö`ÎçÓ` ,öàÈ@Öy`ä,y!`öy`xö%`ÿÿl`#`ÓfÓÿy!Û` Û, Öy!y`ÖÓ`î`î,î!Ó`

NSOU • SE-EC-21 83 Ü, !Óˆˆİİ, İ«ü•İˆ – ˆİüö ˆÜ, yö ˆü, y_ y ~Ü, İè, !ö!ò≈<T Ó yu, ÈÜÈ~Óˆ•zÈ !ç!öİ, öe, öäÈ@ Ü, ˆİÓˆ
 !İ, !ö, İ, yÓˆ ˆüyÓy•zˆİˆ ÷ò%üye ˆİş•z Ó fy ˆİü, Óˆ, öİf=!ˆ ≤Äòç≈ö Ü, Óˆ yÓˆ ÓfÓfIly Ü, ˆİÓˆ Óˆ yáˆ İİ, öy ˆİÓˆ ö – ~Óˆ
 ú, ˆİˆ xöyÓçfÜ, İ, ˆİİfÓˆ •yİ, ˆİˆİÜ, İİ, !ö !ö !ç ˆİÜ, ÖNyä, y ˆİİ, İ«ü, ö – x, öÓ !ò ˆİÜ, ÓfÓfIly! ˆÜ, ≤Äİ!İ, ç, yö Ä
 ˆü, y_ yÓˆ, ö)Ö≈ı, ö ˆö ˆİöö İÇe ˆyhs ˆİ, İf, öİ≈y ˆİyä, öy Ü, ˆİÓˆ ˆü, y_ yÓˆ xÓfIlyöäİ, İ, ˆİİfÓˆ !ü, !_ ˆİİ, ˆü, y_ yÓˆ
 ˆüyÓy•zˆ xyÓˆ Ä !öáÑ%İ, Ä !ö!ò≈<T İ, İf @ Äy•Ü, ˆİÜ, ˆ≤ÄÓˆ ˆİİ İ«ü, ˆİ – S3V İ, İ«ıyİ İÓˆ yİ!Óˆ ˆİyà ˆİyà (Instant
 Communication) ˆü, y_ yÓˆ ˆÜ, yö xİ%!Óöy • İˆ İ!İ, !ö İÓˆ yİ!Óˆ ÓfÓfIly! ˆÜ, ˆ≤Äİ!İ, ç, y ˆİöÓˆ İ ˆİD İ, İ«ıyİ Ü, İy Ó ˆİˆ İİ,
 öy ˆİÓˆ ö İ, yÓˆ ˆüyÓy•zˆ İˆ ÖÜÈ~Óˆ üyöf ˆİü – ~İİ, xİ, fhs ˆöİ, İüİfyÓˆ İüyöyö •İˆ ~Óç İ, z, İ, ö ˆİ«, Óˆ •z !Ü, ä%È
 ü) fÓyö İüİİ ÖNy ˆİä, – S4V öİİ, ˆö ˆİöö (Quick Transaction) M-Commerce ÜÈ~Óˆ myÓˆ y İİöİÜ, Èİ, ÓfÓfIly! Ü,
 ˆö ˆİöö xİ, fhs ˆöİ, İ, yÓˆ İ ˆİD İİöyö Ü, Óˆ y İÇ, Ó, öÓˆ •İˆ – ~İ«, ˆİè ˆü, y_ y Ä ÓfÓfIly! ˆÜ, ˆ≤Äİ!İ, ç, y ˆİöÓˆ xÓfIlyöñ
 İü ˆİİ Óˆ ÓfÓfIlyö İÓˆ z à öİˆ ˆİİ İyİ – xİ, ~Ó İ, z, İ, ö ˆİ«, Óˆ •z !Ü, ä%È = Ó ˆç, ö) ≈ İüİ ÖNyä, y İöy İÇ, Ó, öÓˆ •İİ
 Ä İè, – S5V xÓfIlyö Ä İüİ xö%İyİ #, ö!Óˆ ˆİÈİÓy, ˆ≤Äöyö İ, z, ö ˆİü, y_ yÓˆ xÓfIlyö Ä İüİ ˆİÜ, !ü, !_ Ü, ˆİÓˆ ˆü, y_ y İÜ,
 xyÓˆ Ä ÓfI_ äİ, Ü, İ, İ xÓfIlyöü) Ü, ~Óç İüİ İÇ ˆİööç#ˆ, ö!Óˆ ˆİÈİÓy ˆ≤Äöyö Ü, Óˆ y İÇ, Ó, öÓˆ •İˆ – ˆİüö online cab
 ö!Óˆ ˆİÈİÓy Öy ˆÜ, yö xy, öİÜ, y°#ö, ö!Óˆ ˆİÈİÓy (emergency service) – 8.4 ˆüyÓy•zˆ Ü, İyİ≈ÈÈÜÈ~Óˆ İ%!Óöy ÈM-
 Commerce ÜÈÖˆ İ%!Óöy=!ˆ •ÈÜÜÜÈ S1V cÓˆ y!İİ, e ˆİ!ı!Óè ˆİ x!ü, K, İ, y S2V Ü, yİ≈Ü, Óˆ Ófİ (Cost Effectiveness)
 İüİˆ ~Óç áÓˆ ä, y ö%z ˆİİˆ Óˆ !ö!Óˆ ˆİä•z – S3V ˆe ˆİ, y Öy !Óˆ İè ˆİ, yÓˆ öyàö, öyÄİ y S4V İè, Ü, İü ˆİİˆ ˆe ˆİ, yÓˆ Ü, y İäÈ
 ˆ, öÖÑ İäÈ İyÄİ y S5V !öİ, föİ%ö üy İÜ≈, İè, Ç İ% İy İäÖˆ İ, z İİİyä, ö S6V ü) fÓyö ˆe ˆİ, y İÇe ˆyhs ˆİ, İf, y, yÓˆ
 84 NSOU • SE-EC-21 S7V ÓfÓfIly! ˆÜ, ök, İİ, ˆİİ, öüö#İ ˆİ, y ˆ≤Äöyö S8V İÓ≈öy ˆİyà ˆİy İäÖˆ ü İöf İyÜ, y S9V x!öÜ, İ, Óˆ
 İ%öÓˆ ˆe ˆİ, y x!ü, K, İ, y 8.5 ˆüyÓy•zˆ Ü, İyİ≈ÈÈÜÈ~Óˆ İ#üyÓk, İ, y ÈM-Commerce ÜÈÖˆ İ#üyÓk, İ, y=!ˆ •ÈÜÜÜÈ S1V
 İ, z Fä, İ, Óˆ ˆ≤Äİ!İ, ˆİyİ!äİ, y S2V ˆäy, öö#İ ˆİ, y İÇe ˆyhs ˆİ, z ˆİmà S3V Wireless network, wired network ÜÈ~Óˆ ˆİ ˆİÜ, x ˆİöÜ,
 Ü, ü !öÖˆ y, öö – S4V ˆüyÓy•zˆ ˆü, y ˆİöÓˆ İ#üyÓk, Ä İ#üyÓk, İÇÓˆ «, İ «, üİ, y – S5V İÇ ˆİyà İüİfy wireless ÓfÓfIlyİ
 x ˆİöÜ, ˆÓç# – S6V ö!Óˆ Ü, yè, y ˆİüy äİ, !Öhİly ˆİÓˆ Óˆ xü, yÓˆ !Óˆ İçÈİ Ü, ˆİÓˆ @ ÄyüyM, È ˆİ – 8.6 ˆüyÓy•zˆ
 Ü, İyİ≈ÈÈÜÈ~ ÓfÓ•İ, ˆ≤Äİ!İ_ ••••• Wireless Spectrum (WS) : Wireless spectrum ˆ, ö, çf electro-magnetic Öy Radio
 frequencies İyÓˆ İ, z, öÓˆ ü, Óˆ Ü, ˆİÓˆ electro-magnetic signal wireless, ö!Óˆ ˆİÓˆ İç ~Ü, çyİ ay ˆİ ˆİÜ, xyÓˆ ~Ü,
 çyİ ayİ ˆ≤ÄİÓˆ İ, ˆİ – ~Ü, İè, electro-magnetic İ, Óˆ D (wave) !Öhİİ#İ ≈ !ü, ˆİÜ, y ˆİİ ˆİ!™ (frequency), öİ≈hs ˆ, öÖÑäÈ ˆİİ,
 öy ˆİÓˆ – Signal ÈÜÈ~Óˆ Spectrum Óˆ İİ, İÇ ˆİÜ, İ, (signal) ÈÜÈ~Óˆ !ü, ˆİÜ, y ˆİİ ˆİ!™ Óˆ, ö!Óˆ İ#üy (range of
 frequencies) ÈÜÈ~Óˆ Öyè, yİ – ~Ü, İè, frequency spectrum İ!ò f ˆİ ˆİÜ, 3f xÓ!ò !Öhİİ, İ, ˆİ ˆİ, y ˆİˆ İş•z İÇ ˆİÜ, İ,
 (Signal) ÈÜÈ~Óˆ Ófy[İ, z•zİ (Bandwidth) •İÓ 3f – 3 = 2f İy ˆİÜ, xyÓyÓˆ width of the spectrum Ä Ó ˆİ –
 Sprectrum, ÈÜÈ~Óˆ ˆÓ!çTf • ˆİ higher frequencies Ü, ü ò%Óˆ c xİ, e ˆü Ü, Óˆ ˆİİ, öy ˆİÓˆ – İyÓˆ ú, ˆİˆ higher
 frequency ÜÈ ˆÜ, ˆ≤ÄİyÓˆ İ Ü, Óˆ ˆİİ, ˆİˆ ˆÓç# electric energy ÈÜÈÖˆ ˆ≤Äİİ yçö •İ – !Ü, v
 NSOU • SE-EC-21 85 İ, z Fä, «, üİ, y İİöİ energy Öy frequency ÇÓˆ # ˆİÓˆ Óˆ ö ˆİ«, «, İİ, Ü, Óˆ •İİ, öy ˆİÓˆ – İ!öÄ
 higher frequency ÜÈ ˆÜ, ˆÓç# bits, öyè, y İöy İy•z İ, İy! ö ~Óˆ y, Öyl %ü[, #İ Öyöyöy İy Interference ÈÜÈ~Óˆ ˆ≤Äü, y!Öİ,
 •İİ, öy ˆİÓˆ – x, öÓ !ò ˆİÜ, Lower range of frequency ÜÈ ˆÜ, ä%Ó x İü ˆİİ •z x ˆİöÜ, è, y ò%Óˆ c, öyè, y İöy İyİ ~Óç
 ~Óˆ y İyöyÓ ˆİ, ˆÜ, yö «, İİ, Ü, ˆİÓˆ öy – ••••• Wireless Application Protocol (WAP) Wireless Application Protocol
 ˆ, Ü, İè, !ö! üyÓ•#Óˆ İè, Öy üyöÜ, (standard) ök, İİ, İyÓˆ òö ˆç xyüÓˆ y ˆüyÓy•zˆ ˆü, yö Öy PDA (Personal Digital
 Assissments) ~Óˆ ü ˆİİ, İ, yÓˆ !Ó•#ö (wireless) İsf=!ˆ ˆİ ˆİÜ, Internet !ü, !_ Ü, ö!Óˆ ˆİÈİÓy ˆ, ö İİ, öy!Óˆ – İyöyÓ ˆİ,
 ˆüyÓy•zˆ ˆü, yö ~Ü, İè, İ, yÓˆ !Ó•#ö İsf (wireless device) İyÓˆ Ü, yİ≈Ü, yÓˆ #İ, y İ#üyÓk, – Ófyè, y!Óˆ Óˆ myÓˆ y
 ö!Óˆ ä, y!ı, ˆ•z ˆüyÓy•zˆ ˆü, y ˆİöÓˆ İÇÓˆ «, İ «, üİ, y İ#İüİ, – ü, ˆİˆ ˆüyÓy•zˆ ˆü, yö ÜÈ~Óˆ ö ˆİ«, Internet, ÈÜÈ~Óˆ İyöyÓ ˆİ
 HTTP !ü, !_ Ü, İ, İf xyöyö ˆ≤Äöy İö xİ%!ÓöyÓˆ İİø%!áö •Äİ y İf İyü, y!ÖÜ, – İ, y•z ˆüyÓy•zˆ ˆü, yö !ü, !_ Ü, Internet
 ÓfÓ•y ˆİÓˆ Óˆ çöf ˆ≤Äİİ yçö ~Ü, İè, ö, İÜ, İ, z, öİ%_ ÓfÓfIly – İş•z ÓfÓfIlyÓˆ öyü•z • Wireless Application Protocol –
 ˆ≤Äİ!İ, è, ˆüyÓy•zˆ ö!Óˆ ˆİÈİÓy ˆİ, (Mobile service) ~Ü, İè, web browser İy ˆİÜ, – È~Óˆ Ü, yçÈ ˆİ ˆİÜ, yö xy ˆİöö ˆİÜ,
 ˆ≤Äİ İü WAP gateway ÜÈ ˆİ, öyè, y İöy – WAP gateway, WAP URL ÜÈ İè, ˆİÜ, İyöyÓ ˆİ HTTP URL ÈÜÈ~Óˆ ö!Óˆ Öİ≈, ö Ü, ˆİÓˆ
 İ, yÓˆ öÓˆ Internet ÈÜÈ~Óˆ İİè, ˆ≤ÄÓˆ İ Ü, ˆİÓˆ – Öy!Ü, Ü, yç İyöyÓ ˆİ HTTP ˆİ, ç xy İİ ~Óç ˆ≤Äy/È İf xyÓyÓˆ WAP
 gateway ÈÜÈ~Óˆ ˆ≤Äy! İüÜ, ü, y ˆİÓˆ à, İ, ˆİ – WAP gateway, İş•z HTTP !ü, !_ Ü, İ, İf ˆİÜ, xyÓyÓˆ İ, z, öİ%_ Ü, ˆİÓˆ ˆöİ
 İy ˆİİ, ˆüyÓy•zˆ ˆü, y ˆİöÓˆ ÈÜÈ~Óˆ ˆäÈyè, öö≈yİ (screen) È Ü, ü bandwidth ~Ä xyüÓˆ y İş•z İf ˆİÜ, ÓfÓ•yÓˆ Ü, Óˆ ˆİİ,
 öy!Óˆ – WAP Protocol, ÈÜÈ~Óˆ !ÓÈİİ Óˆ (content) ˆáy ˆİˆ Wireless Mark up language (WML) ÜÈÖˆ üyöf İü – WAP
 ÓfÓ•yÓˆ Ü, Óˆ yÓˆ ˆ≤Äöyö İ%!Óöy=!ˆ •ÈÜÜÜÈ S1V üy!Ü, yöy !Ó•#ö ÓfÓfIly İy ˆüyÓy•zˆ ˆü, y ˆİöÓˆ Internet, !ü, !_ Ü,
 !ÓÈİİ Óˆ Öy ö!Óˆ ˆİÈİÓy ˆ, ö İİ, İy•yİf Ü, ˆİÓˆ – S2V WAP Network ~Ü, İè, İf İyö#ö ÓfÓfIly – S3V ˆ≤Äyİ İüİfİ ˆüyÓy•zˆ
 ˆİ, !Óˆ Óˆ İçfIly•z ~•z WAP ÓfÓfIly ˆİÜ, ÓfÓ•yÓˆ Ü, ˆİÓˆ È ~Óç ˆ≤Äyİ İÓˆ ö!Óˆ ˆİÈİÓy ˆ≤ÄöyöÜ, yÓˆ #•z WAP
 ÖyhİİÓyİ ö Ü, ˆİÓˆ ˆİäÈ – S4V WAP ÈÜÈÖˆ Ü, yç OS platform ÜÈÖˆ İ, z, öÓˆ !öü, ≈Óˆ Ü, ˆİÓˆ öy –

86 NSOU • SE-EC-21 8.7 Wireless İyà İlyà ÓfÓfliyÓ ≤ĂÇß√ ≤Ăİü ≤ĂÇß√ (1st Generation) 1G ≠ 1960 İy İ° Ó°
°fyÓ İÖ° è, Ó # ≤Ăİü Cellular öyÓ İy İ° İİ° xy İİ– Frequency Reserve Mechanism , öyüÜ, ~Ü, İ%àys Ü, yÓ #
xy!Ó:Öy İÖ° Ó° İİ° Ç İöf Cellular , ≤Ăİ%!_ Ö° ÓfÓ•yÓ ÈÜÈ~ İÓ° Ö° àyà İ òl – ~Ü, •z İİD 1G ≤Ăİ%!_ Ö° í, zB İİ, ñ
İÇ İÜ, İ, (signal) , öyè, y İöyÓ í, zB İİ, Ä, ö!Ó İÇ İEİ Ófyè, yÓ # ≤Ăİ%!_ Ö° í, zB İİ, ñ İyÓy•z° ù, yö , ~ÓÇ Óf!_ àİ,
İyà İlyà ÓfÓfliy İÜ, ≤Ăİ, İ, í, zİy• ≤Ăòyö Ü, İÖ° İ!È°– 1983 İ, İä, Ü, y İyà Ç İÖ° ≤Ăİü Analog Cellular system ÜÈ~Ó
ÓfÓ•yÓ °« , f Ü, Ó° İyİ – ~•z öÓ İöÓ Analog ≤Ăİ%!_ fliy, ö İöÓ ù, İ° İyÓy•z° ù, yö İÜ, •z wireless İyà İlyà
ÓfÓfliyÓ ≤Ăİü ≤ĂÇß√ Ö° İ° öÓ° y İ – ~•z Analog cellphone öyöÜ, xyüy İöÓ Ü, y İ!È Advanced Mobile Phone System
(AMPS) öy İü , ö!Ó İ!ä, İ, – ~•z ≤Ăİü ≤ĂÇß√ AMPS ÓfÓfliy 832İè, ~mİ, ä, fy İö° (duplex channel) ÓfÓ•yÓ Ü, Ó° İ, ~ÓÇ
824 MHz İ İÜ, 894 MHz Frequency ÜÈ~Ó ü İöf Ü, yç Ü, Ó° İ, – AMPS, Frequency Division Multiplexing (FDM) ÈÜÈ~Ó
öyöf İü İü, İÜ, y İİ° İ™ , ö%öÉÓfÓ•yÓ , ök, İ, ÖyhİİÖyİ İ, Ü, Ó° İ, – AMPS , ÓfÓfliyİ° 832 ä, fy İö° ñ , ä, yÓ İè,
İ# İİ, İ!Óü, İyÜ, İ, ÈÜÜÈ SÜ, V Control Channels – İè, , ö!Ó ä, y° öyÓ ç İöf [Base İ İÜ, Mobile Station] SáV
Paging – İ, yö İyÓy•z° ù, yö ÓfÓ•yÓ Ü, yÓ # İÜ, cellular network ~ áİ% İç , öyÄİ y ~ÓÇ call forward , Ü, Ó° y –
[Base İ İÜ, Mobile Station] SáV Access – Call set up ~ÓÇ ä, fy İö° İö°yÓ İİ° ç İöf [Bi-directional] SáV Data – Voice,
fax , Öy İ, İf , öyè, y İöyÓ çöf [Bi-directional] AMPS ÓfÓfliyİ° Ó° İ, Ä, İ, Ó° D =!° 40 cm , İy ~ÓÇ İ, yÓ y İÖ° İÖ° áyİ
ä, yä, ° Ü, İÖ° Ó İ° á%Ó İ İÇ•z àyàÈ àyàÈy!°Ó° myÓ° y İçy!Eİ, • İİ° İyİ° Öy İÜ, yö İÄİ y İ° öyE, y İá İİ° İü, İÖ°
xy İİ – İİ° ç İöf ~•záy İö İÇ İÜ, İ, (signal) á%Ó İ İÇ•z öçT (Dissorted) , • İİ° İyİ° Öy İÜ, ö% , ö!Ó İy İİ° ≤Ăİ, öü!ö (Echo)
İ, İÓ Ü, İÖ° İy İ%Ö° İyà İlyà ÓfÓfliyÓ , ö!Ó , ö!si – 1940 ~Ó° öçÜ, İ İÜ, 1980 öçÜ, ~ÓÇ 1980 İ İÜ, 1990
~Ó° öçÜ, xÓ!ö İyè, yü%!è, ù, y İÖ° ≤Ăİü ≤ĂÇß√ (1G) , ÈÜÈÓ° İ%a Ó İ° ö İÖ° İöÄİ y ä, İ° –
NSOU • SE-EC-21 87 İmİ, #İ° ≤ĂÇß√ (2nd Generation) (2G) : 1980 öç İÜ, Ó° Ç İEİÓ° İö İÜ, WLAN Öy Wireless Local
Area Network ≤Ăİ, İ, İ, İ – 1990 ÈÜÈ~Ó° öç İÜ, ≤Ăİü Digital cellular specification xy!Ó:Öİ, •İ° Global System for
Mobile (GSM) ≤Ăİ%!_ İİ, İyà İlyà ÓfÓfliyÓ ç İöf – ~Ó° , öyçy, öy!ç xyÓ Ä 2G ≤Ăİ%!_ ≤Ăä, İ, İ!È° İüöÈñ ÈD-
AMPS, CDMA ~ÓÇ PDC (Personal Digital Cellular) Sçy, öy İö ÓfÓ•yÓ 24 ≤Ăİ%!_ V •zİ, fy!ö – İöÓ° ü İöf İÖ°y!öÜ,
, ö!Ó İ!ä, İ, GSM ≤Ăİ%!_ İÖ° İ!ä, İİ° İÇ# ÓfÓ•İ, • İİ° İ!È° ~ÓÇ ~Ó° İÖİ, yÓ İ, Ó° D 935–960 MHz ~ÓÇ 890–915 MHz
bandwidth ÈÜÈ~Ó Ü, yç Ü, İÖ° – İmİ, #İ° ≤ĂÇ İß√Ó° İyà İlyà ÓfÓfliyÓ ~Ó!ççTf SÜ, V Circuit switching voice ~ÓÇ Ü, ü
bit ÈÜÈ~Ó İ, İf , ö!Ó İEİÖy SáV Digital öyöfÜ – SáV İyÓy•z° İPÈÜÈÓ° ÓfÓ•yÓ – 1992 İy İ° İyÓy•z° İP ~Ü, İè,
öyÓ İy , İ İİ° İÖ° ö!Ó İ!ä, İ, •İ° ~ÓÇ 1996 İy İ° xy İİ, xy İİ, ~•z ≤Ăİ%!_ İÜ, standardized Ü, Ó° y İ – ~Ó° ù, İ°
Internet ÈÜÈ~ İ%_ İyÓy•z° İsf =!° İö° İ!FäÈß° (seamless) İyà İlyà ~Ó° İ%!Ööy , öyİ – SáV GSM , ö!Ó Ü, yè, y İyü
İ, İle SIM (Subscriber Identity Module) Ü, yİç, ~Ó° ≤Ăä, ö° İ – SáV WAP (Wireless Application Protocol) , ÈÜÈ~Ó°
≤Ăä, ö° İ° 2000 İy° öyàyò – İü İİ° Ó° İy İİ İy İİ İüö İ, İf ù, yİ, yÓ Öyİ, İİ, İy İÜ, İ, ü!ö İ, İf xyöyö ≤Ăòy İöÓ° çöf àİ, Ä
Öyİ, y İİ, •İ° Date rate ÈÜÈ~Ó° ≤Ă İİ° yçö – İyÓ ù, İ° öİ%, ö öİ%, ö ≤Ăİ%!_ Ö° í, zqyÖö ä İè, İüö GSM , ≤Ăİ%!_ Ö° çöf
General Pocket Radio System (GPRS) – Cellular Digital Pachet Data (CDPD), High Speed Circuit Switched Data (HSCSD)
•zİ, fy!ö İ, İÖ° ~•z İÖ° ≤Ăİ%!_ myÓ° y İü, k, Wireless , İyà İlyà ÓfÓfliy İÜ, ö%!è, Ó° ≤ĂÇß√ öy Ó İ° ñ 2.5 ≤ĂÇß√ !• İİ° İÖ°
öÓ° y • İİ° İy İÜ, – 2G İyà İlyà ÓfÓfliyÓ İüİ Ü, y° İyè, yü%!è, 1990 İ İÜ, 2000 İy° xÓ!ö öÓ° y İ – İ, Èİ, #İ° ≤ĂÇß√
(3rd Generation) (3G) : 3G İyà İlyà ÓfÓfliyİ Ü, İy Ó° yÓ İyà İlyà (Voice Communication) ÜÈ~Ó° İy İİ İy İİ wide band
Data , ö!Ó İEİÖyÓ í, z, öÓ° İyüö = Ó° 8c İöÄİ° y İİ° İ!È – International Tele-communication

